

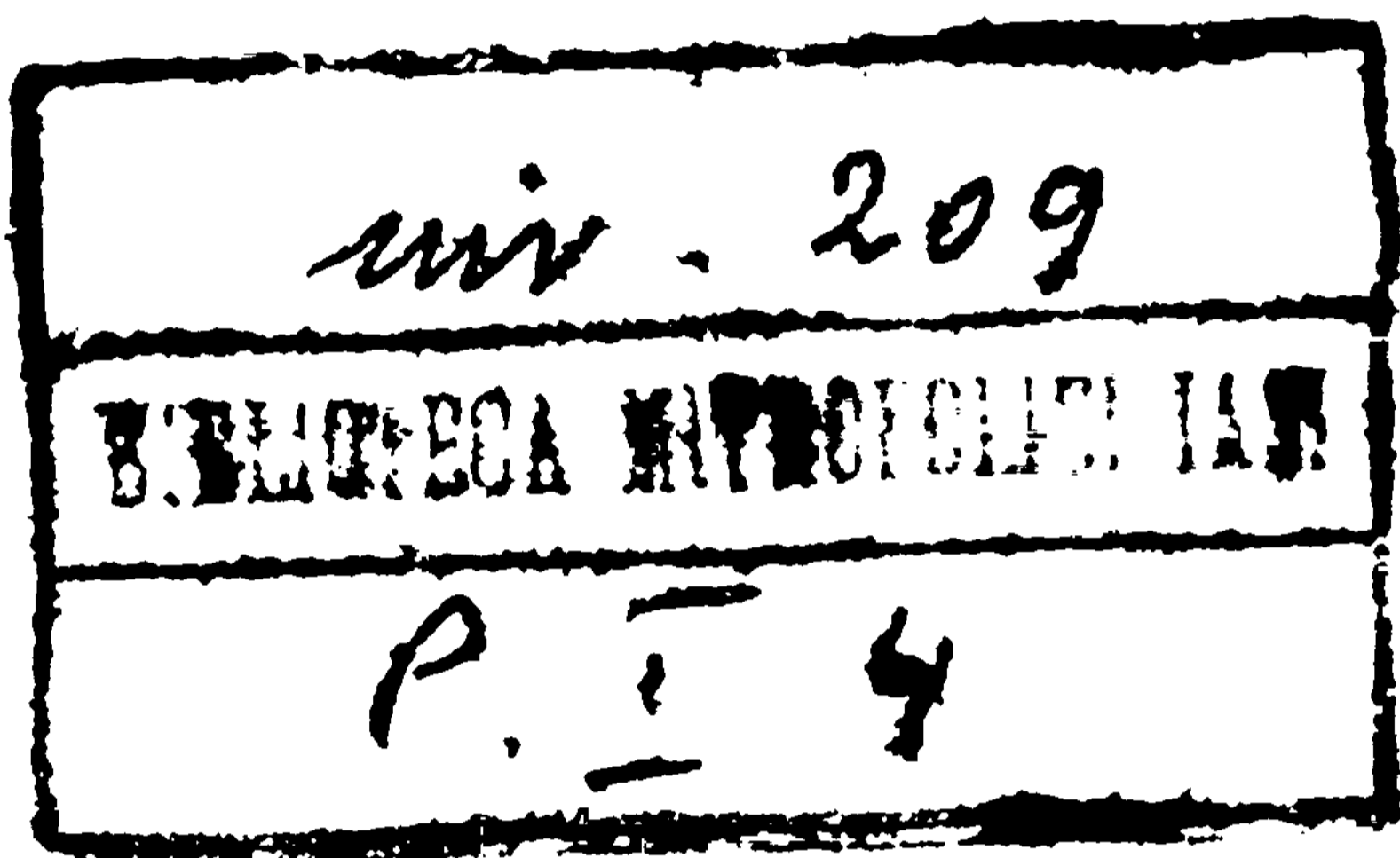
BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

A

SFÂNTULUI SINOD AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE

ÎNVIEREA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS.

Învierea ta, Hristoase Mântuitorule, toată lumea a luminat și a chemat făptura sa, întru tot puternice, Doamne, mărire ție!

I.

Ziua cea mai mare,—zi de bucurie și de veselie, pe care o cântă biserica și toată suflarea creștinească, e ziua Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Toți se bucură în aceasta și pentru această zi: dela mic la mare, dela tânăr la bătrân, dela bogat la sărac! Și cum n'ar fi așa, când aceasta e ziua mântuirii noastre, ziua scăpării noastre de jugul păcatului. Fiul lui Dumnezeu ne-a învățat calea mântuirii, ne-a arătat cum putem trăi în viață spirituală cu Dumnezeu; ne-a chemat dela moarte la viață. În lume a venit pentru lume, însă lumea nu l-a cunoscut. De aceea Mântuitorul nostru a fost prigonit, judecat și condamnat la moarte. Toate le-a primit însă fără cârtire, fără împotrivire, pentrucă știă, că are să moară pentruca să biruiască moartea; are să moară, însă a treia zi va învia, pentruca să pecetluiască Dumnezeirea învățăturilor sale pentru toate veacurile. S'a plinit cu El scripturile și însuși spusele Lui, pe care

ni le raportează evanghelistul Mateiu cap. 12, v. 40: «Că precum a fost Ionă în pântecile Chitului trei zile și trei nopți, așa va fi Fiul omului în inima pământului trei zile și trei nopți».

A murit și a înviat, iată minunea minunilor!

II.

Invierea lui Hristos nu e numai un fapt metafizic, un fapt supranatural învâlit de mister, ci e și un fapt istoric. El a ținut să se arate sfințelor femei și discipolilor săi în trup, după înviere. Dar să vedem mai de aproape cum s'a petrecut această.

Sf. evanghelist Mateiu în cap. XXVIII ne spune că Sâmbătă târziu, Maria Magdalena și cealaltă Marie (mama lui Iacov) au venit să vadă mormântul Domnului. Și iată cutremur mare s'a făcut, că îngerul Domnului pogorându-se din cer și venind a prăvălit piatra de pre ușă și ședeà deasupra ei. Și era vederea lui ca fulgerul și îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. Și de frica lui s'au cutremurat cei ce păziau și s'au făcut ca niște morți. Iar îngerul a zis femeilor: Nu vă temeți voi, căci știu că pre Iisus Cel răstignit căutați. Nu este aici, că s'a sculat precum a zis. Veniți de vedeți locul unde a zăcut Domnul. Și degrab mergând spuneți ucenicilor lui că s'a sculat din morți; și iată va merge înainte de noi în Galilea; acolo veți vedeà pe dânsul. Iată am spus vouă. Și au ieșit dela mormânt cu frică și cu bucurie și au alergat să vestiască ucenicilor lui. Și când mergeau pe drum Iisus le-a întâmpinat zicând: bucurați-vă! Iar ele apropiindu se au cuprins picioarele lui și s'au închinat lui. Atunci a zis lor Iisus: «Nu vă temeți! Mergeți și vestiți fraților mei ca să meargă

în Galileia și acolo mă vor vedea»... Iar cei unsprezece ucenici au mers în Galileea, în muntele unde le-a poruncit lor Iisus. Și văzându-l pre el s'au închinat lui, *iar unii s'au îndoit*. Și apropiindu-se Iisus le-a grăit lor zicând: «Datu-mi-s'a toată puterea în cer și pre pământ. Drept aceea mergând învățați toate neamurile, botezându-i pre ei în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Invățându-i pre dânșii să păziască toate câte am poruncit vouă; și iată eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului, amin».

Astfel ne istorisește evanghelistul Mateiu Invierea Domnului nostru Iisus. Să reținem următoarele: *Trupul lui Iisus n'a fost găsit în mormânt de sfintele femei. Îngerul le-a spus, că Iisus a înviat. După ce au plecat, Iisus li s'a arătat pe drum și apoi ucenicilor săi pe munte în Galileea.*

*

Tot cam așa ni se istorisește învierea lui Iisus și de evanghelistul Marcu ¹⁾ El numește între femeile cari au mers la mormânt și pe Salomi. Și apoi că după înviere, Iisus s'a arătat mai întâiu Mariei Magdalena. Și după aceia la câțiva din ucenici, cari n'au crezut și la urmă la toți unsprezece în Galileea și le-a imputat necredința și împietrirea inimei lor, ca celor ce l-au văzut pre el, că a înviat și n'au crezut.

*

Evanghelistul Luca ne istorisește cele petrecute cu învierea lui Iisus în chip mai deosebit, însă faptul rămâne acelaș: *Iisus a înviat și s'a arătat sfintelor femei și ucenicilor* ²⁾ Dar să vedem ce ni se spune.

¹⁾ Marcu cap. XVI.

²⁾ Luca cap. XIV.

Când au venit femeile la mormânt au aflat piatra răsturnată și trupul Domnului lipsă. Și mirându-se ele de aceasta, iată înaintea lor doi bărbați îmbrăcați în haine strălucitoare și ele s'au înfricoșat și plecându-se cu fețele la pământ au zis lor: Ce căutați pre cel viu cu cei morți? Și amintindu-le vorbele lui Iisus spuse în Galileea, că după moarte va învia a treia zi, ele au înțeles și s'au înapoiat spunând acestea celor unsprezece și tutulor celorlalți. Cele ce spuneau sfințele femei se părea ucenicilor ca o minciună și nu le credeau. Atunci Petru aleargă la mormânt și plecându-se a văzut giulgiurile singure zăcând și s'a dus de acolo, mirându-se întru sine de cele ce se făcuseră. Iisus s'a arătat după aceea la doi din ucenicii săi, cari mergeau spre Emaus și a rămas cu ei, fiind către seară și atunci ei l-au cunoscut. Apoi întorcându-se ei la Ierusalim au aflat adunați pe cei unsprezece și pe cei ce erau cu dânșii, cari ziceau: S'a sculat Domnul cu adevărat și s'a arătat lui Simon. Și povestiră și ei cele ce se făcuse pe cale și însuși Iisus a stat în mijlocul lor. Iar ei spăimântându-se și înfricoșându-se, se părea că văd duh. Și a zis lor Iisus: Ce sunteți turburați?... «Vedeți mâinile și picioarele mele că însumi eu sunt. Pipăiți-mă și vedeți, că duhul carne și oase n'are, precum mă vedeți pe mine având». Și acestea zicând le-a arătat mâinile și picioarele. Ba încă a mâncat și o parte de pește fript și dintr'un fagur de miere. Și a spus Iisus, că toate acestea s'au făcut cu el spre a se plini legea lui Moisi și proorocii. Mai în urmă i-a scos pe ei Iisus afară din Ierusalim până în Vitania și binecuvântându-i s'a înălțat la Cer.

Evangelistul Luca ne arată mai lămurit și mai amănunțit după cum ne-au arătat ceilalți doi evanghe-

liști Mateiu și Marcu, chipul cum s'a descoperit Iisus sfintelor femei și în deosebi ucenicilor săi. S'a descoperit celor doi ucenici cari mergeau spre Emaus; a stat cu ei de vorbă și numai după ce s'au convins că el este în adevăr Iisus, numai atunci s'a îndepărtat dela ei. S'a arătat lui Petru; și în urmă tuturilor celor unsprezece și celor cari erau cu ei. Și se dovedește temeinic că El a înviat și că e cu adevărat Iisus.

*

Mult mai amănunțit însă și chiar decât evanghelistul Luca ne lămurește evanghelistul Ioan. El ne spune cum a mers la mormânt Maria Magdalena și a găsit mormântul gol; cum a alergat de grabă în oraș și a spus aceasta lui Simon Petru și unui alt ucenic și cum ei s'au dus la mormânt și s'au convins de adevăr. Cum apoi Iisus s'a arătat Mariei Magdalena și ucenicilor săi. S'a mai arătat în urmă Iisus ucenicilor săi la marea Tiberiadei. Trebuie însă amintit în deosebi un fapt. După ce Iisus s'a arătat ucenicilor săi pentru prima oară lipseă dintre ei Toma. Când i s'a comunicat de ceilalți ucenici că au văzut pe Domnul, el le-a răspuns: «De nu voiu vedeà în mâinile lui semnele cuielor și de nu voiu pune degetul meu în semnul cuielor și de nu voiu pune mâna mea în coasta lui nu voiu crede». Peste câteva zile Iisus a venit iarăși în mijlocul ucenicilor săi, când se află și Toma. Iisus îi zice atunci lui Toma: «Adu-ți degetul tău încoace și vezi mâinile mele și adă mâna ta și o pune în coasta mea și nu fi necredincios, ci credincios». Și a răspuns atunci Toma: «Domnul meu și Dumnezeul meu» zis'a lui Iisus: «Căci m'ai văzut pre mine, Tomo, ai crezut: fericiți cei ce n'au văzut și au crezut»¹⁾.

¹⁾ Ioan, Evanghelistul Cap. XX—XXI.

*

Am arătat cuprinsul istorisirilor celor patru evangheliști cu privire la învierea lui Iisus și la arătarea lui ucenicilor până la înălțare. Istorisirile acestea se completează și se lămuresc unele pe altele. Unii au cunoștințe mai simple despre fapte; alții din contră le cunosc cu amănunte și mai adăogă și fapte nouă. Lucrul principal stă puternic însă la lumina adevărului: Domnul nostru Iisus a înviat a treia zi. Femeile sfinte l-au văzut; ucenicii săi l-au văzut și au stat de vorbă cu el. Toți au primit prin învierea sa cel mai puternic și mântuitor sprijin pentru propovăduirea cuvântului dumnezeesc. Cu «pace vouă» s'a adresat Mântuitorul ucenicilor, adică dragoste și armonie să fie între voi, căci numai așa veți duce mai departe cu succes opera începută.

Cunoștință au luat despre învierea lui Iisus și mai marii Sinedriului și arhieriei și în general toți acei cari aveau interes ca propaganda împărăției mesianice să nu prindă teren. Strejarii, cari au fost martori la minunea dela mormântul lui au venit în oraș și au spus tot adevărul. Căpeteniile religioase au cumpărat cu bani pe strejari și i-au hotărît să spună, că Iisus n'a înviat și că ucenicii lui l-au furat. Măsura aceasta n'a reușit. Dacă ar fi fost adevărat ce se susțineă, cu siguranță că autoritățile în drept ar fi cercetat cum stau lucrurile și că strejarii n'ar fi rămas nepedepsiți. Evanghelistul Mateiu pune în evidență și această încercare a răutății omenești de a întuneca adevărul. Odată însă cu moartea a fost învinsă și această răutate!

III.

Invierea Domnului nostru Iisus Hristos e chestie de viață pentru Creștinism. In acest act și al naș-

terei sale, se arată în toată măreția puterea dumnezeiască și bunătatea pentru mântuirea Omenirii. Sunt unii cari pun aceste acte în domeniul transcendental și supranatural, unde mintea noastră nu poate pătrunde și pe care trebuie să le credem numai. Pentru ucenicii lui Iisus însă, pentru urmașii lor, pentru sfinții părinți și pentru noi toți adevărați creștini, ambile acte intră în domeniul istoric. Ele sunt realizarea profețiilor; ele s'au plinit sub ochii noștri!

Asupra actului învierii se insistă și în alte scrieri ale Noului Testament. El e atât de important, în cât nici nu se poate închipui pentru Apostoli, că ar fi cu putință, să se întemeeze o biserică creștină fără existența unui asemenea act. Așa rezultă din «Faptele sfinților Apostoli» c. I. După ce se spune, «că Iisus s'a înfățișat pre sine viu după patima sa în multe semne adevărate, prin patruzeci de zile arătându-se lor (ucenicilor) și grăind cele pentru împărăția lui Dumnezeu»... continuă: «veți lua putere, venind Duh Sfânt preste voi și veți fi mie marturi în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului». Vor fi lui marturi cu alte cuvinte, că El e fiul lui Dumnezeu, care a venit în lume pentru scoaterea ei din păcat; că a învățat și a făcut minuni pentru întărirea credinței în El; că a înviat și se va duce de unde a fost trimis. Promite însă că «va fi cu ei până la sfârșitul veacului¹⁾».

*

Apostolul Pavel ia în deosebi în discuție actul învierii Domnului nostru Iisus Hristos și întemeiază pe el *nemurirea sufletului și învierea morților*. Mai mult: el declară, *că dacă n'a înviat Hristos, atunci ză-*

¹⁾ Mateiu cap. XXVIII v. 20.

darnică e propoveduirea lui și zădarnică e credința noastră. Dar iată din frumoasele și temeinicile cuvinte ale apostolului: «Că am dat vouă întâiu, care am și luat, că Hristos a murit pentru păcatele noastre. Și cum că s'a îngropat și cum că a înviat a treia zi duple scripturi; și cum că s'a arătat lui Chifa și apoi celor doisprezece. După aceea s'a arătat la mai mulți decât cinci sute de frați deodată, dintre cari cei mai mulți sunt până acum, iar unii au și adormit..... Iar de vreme ce Hristos se propoveduește că s'a sculat din morți, cum zic unii între voi că învierea morților nu este? Și de nu este învierea morților, nici Hristos dar n'a înviat. Iar dacă n'a înviat Hristos zadarnică este dar propoveduirea noastră, zadarnică dar este și credința voastră.....» Și cere apostolul ca cei din Corint să țină la cele ce el a binevestit, prin care numai e mântuire.

Și așa se încheie mărturisirile despre învierea lui Iisus. De acum înainte ele formează Crezul bisericii creștine. Tăria Creștinismului stă pe această puternică temelie.

IV.

Moartea însemnează durere,—întunerec. Învierea din potrivă însemnează bucurie,—viață—lumină. De aceea învierea lui Iisus e marea bucurie a creștinilor. Pe deoparte, fiindcă religiunea creștină e întemeiată și statornică definitiv pentru toate veacurile, iar pe de altă parte, fiindcă ni se dă credința în nemurirea sufletului,—în învierea morților. Ce ar fi de noi creștinii, fără această credință? Cum am considera noi viața aceasta pământească și cum am utiliza-o?.....

*

Creștinii se salută între ei cu *Hristos a înviat* și cu răspunsul *adevărat a înviat!* Și se vor saluta așa până la sfârșitul veacurilor, fiindcă învierea Mântuitorului însemnează chemarea noastră la altă viață; la o viață nouă pe temelii de dreptate, de bunătate, de milă. Însemnează luminarea noastră și frăția între oameni. Însemnează stabilirea împărăției lui Dumnezeu pe temelia sfințelor învățături, împărtășite nouă de însuși Iisus Hristos! Impărăția aceasta va fi a celor săraci, acelor blânzi, acelor întristați, acelor flămânzi de dreptate, acelor făcători de pace și acelor prizoniți ¹⁾).

Să strigăm și noi din toată inima și cu toată credința: *Hristos a înviat!* Și conștienți de rostul credinței noastre să răspundem cu toată tăria: *adevărat a înviat!*

P. G...

¹⁾ Mateiu cap. V, v. 1 sequent.

ÎNVIEREA GENERALĂ A CORPURILOR OMENEȘTI.

Nimeni nu se îndoiește, că patriarhii și Iudeii nu au crezut în învierea viitoare, ea este amintită în cărțile Sfintei Scripturi. «Știu, zice sfântul și dreptul Iov, că Răscumpărătorul meu este viu, că în ziua cea din urmă mă voiu ridică de pe pământ, că voiu fi din nou îmbrăcat de cadavru, că voiu vedeà pre Dumnezeuul meu în carnea mea. Această nădejde se odihnește în inima mea.» Daniil profetul nu vorbește mai puțin lămurit, când ne spune, că cei ce dorm în țărână se vor deșteptà, unii pentru viața vecinică, alții pentru o necinste, căre nu se va sfârși niciodată. Cei șapte frați, cari a pătimit martiriul supt Antioch, făcură mărturisire de a nădăjdui o înviere măreață și o viață vecinică pentru răsplătire. Istoricul întemeiază chiar pe această credință jertfele, pe cari Iuda Macabeul făcù să se aducă la Ierusalim, pentru păcatele celor morți într'un războiu.

În urmă Saducheii atacară dogma vieței viitoare și a învierii. Iisus Hristos le-a dovedit, că Dumnezeu se numește Dumnezeuul lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacov, deci el nu este Dumnezeuul morților, ci al viilor. Pentru Farisei, ei nu se lăsară niciodată de această credință. Sf. Apostol Pavel s'a slujit cu folos, spre a susține înaintea lui Agripa învierea lui Iisus Hristos, precum din contra, el arată aceasta la acei Corinteni, cari se îndoiau despre învierea generală viitoare. El arată un fel de pildă în grăuntele, care se pare putrezit în sânul pământului, dar care

împinge un colț, produce o plantă și răspândește o nouă viață. De asemenea, zice el, că Dumnezeu dă la fiecare sămânță corpul ce i se potrivește, astfel el va învia pe fiecare dintre morți cu gradul de mărire, de care va fi vrednic. Apostolul se slujește de acest temei, spre a îndemna pe credincioși la faptele bune și spre a-i mângâia, fie de moartea aproapelui lor, sau de suferințele acestei vieți.

Fiul lui Dumnezeu, mai zice el, a binevoit să fie îmbrăcat cu un corp omenesc, ca să nimicească prin moartea sa pe acela, care avea stăpânirea morții, adică pe demonul și să slobozească pe aceia, câți cu frica morții în toată viața lor erau supuși robiei. El privește pe aceia, cari ziceau, că învierea s'a făcut ca distrugător al credinței creștine.

Pe când creștinismul a fost propovedit păgânilor și veni la cunoștința filozofilor, aceștia nu au putut suferi dogma învierii viitoare. Cels o atacă din toate puterile sale. Ce suflet omenesc, zice el, este acela, care ar voi să se întoarcă într'un corp putrezit? Dumnezeu, deși atotputernic, nu poate pune iar în starea cea dintâi un corp descompus, pentru că aceia este necuviincios și împotriva naturei.

Origen răspunde protivnicului său și arată, că corpul înviat, nu va mai fi în stare de putrezire, ci de mărire și nestricăciune. În loc de înviere filozofii au închipuit *παλιγγενεσία* sau renașterea universală a lumii, revoluțiune mai protivnică naturei și mai nepricepută, decât învierea corpurilor. Este mai greu lui Dumnezeu a da viață unui corp, decât a-l face să se nască din sângele unui om, sau a face să încolțească dintr'un grăunte, care se pare putrezit, o plantă sau o floare? Nimic nu este cu neputință la Dumnezeu, decât ceea ce este împotriva judecăței, sfințeniei, dreptăței, deci învierea nu este în acest caz.

După Origen, Tertulian a făcut un tratat despre Invie-

Dumnezeu trebuie să judece, să răsplătească s'au să pedepsească pe omul întreg. În acesta corpul slujește de instrument sufletului, fie pentru viciu, fie pentru virtute. Cugăturile chiar cele mai ascunse ale sufletului, se zugrăvesc adesea ori pe față. Sufletul nu poate încerca plăcere sau durere, fără ca corpul să resimță. Indelctnicirea de căpetenie a virtuții constă în a împiedeca dorințele neîntrânate ale cărnei. Așa dar este drept, că sufletul celor răi să fie turburat prin unirea sa cu un corp, care a slujit la crimele sale, că acela al sfinților să fie răsplătit de reunirea sa vecinică cu o carne, care a fost unealtă meritelor sale.

Dumnezeu, în Vechiul sau în Noul Testament, a vestit în chip hotărît și a făgăduit învierea viitoare a corpurilor. Tertulian dovedește aceasta în mai multe locuri din scrierile sale și combate explicările greșite făcute de eretici. El învederează, că arătările profetilor nu mai sunt figuri și acelea ale lui Iisus Hristos nu mai trebuie a fi luate drept pilde.

Acest părinte răspunde în urmă acelor locuri, de cari ereticii făceau rea întrebuințare. Iisus Hristos zice, că carnea nu slujește la nimic, dar prin carne el înțelege simțul grosolan, pe care Iudeii îl dà cuvintelor sale. Sfântul Apostol Pavel ne poruncește a ne desbrăca de omul din afară sau de omul cel vechiu, dar el vorbește de înclinările vicioase și de relele obiceiuri, pe cari credincioșii le aveau înainte de întoarcerea lor la credință. În acelaș înțeles el zice, că carnea și sângele nu vor stăpâni împărăția lui Dumnezeu, dar va putea cineva susține, că carnea lui Iisus Hristos nu este unită în sufletul său în cer? Chiar în aceiaș parte Apostolul învață și dovedește învierea viitoare.

Tertulian întrebuințează a doua parte a lucrării sale, spre a arăta starea corpurilor înviate. Prin cuvintele Sfânt-

pururea ale socoti, ale dovedì și ale argumentà nu este de nevoe. Căci abuzuri de acestea au făcut, fac și vor face totdeauna oamenii și câteodată chiar și în chip ridicol. Ridicându-se dar despre miazăzi de Fagaraș, Radu a luat împreună cu el de sigur și pe demnitarii însemnați și politici și parte pe cei de peste brazdă (vecini), cei mai însemnați și cari mai înainte erau supuși lui. Radu însă erà dintre cei mai mari și mai puternici Voevozi a Românilor. Căci altfel i-ar fi fost greu de sigur lui și descălicarea și ocuparea țării, pentrucă erau aicea mulți voievozi. Căci mai de demult, când Tuhutizii domneau înlăuntrul Tisei, Românii liberi posedau proprietăți în locurile despre miazăzi ale Ardealului, ș'au stăpânit (cuprins) pământul românesc (Țara Românească) neatârnat și partea nordică a sa, deși districtele învecinate ale Fagarașului erau de sigur supuse Voevozilor făgarașeni. Tot astfel ni se pare că s'au întâmplat și cu Maramureșul, libera stăpânire românească, adică a ocupat și aceasta, partea nordică a Moldovei cu mult înaintea descălicării (strămutării) lui Dragoș în partea despre miazăzi. Deci părțile despre nord a Țării Românești fiind supuse lui Radu și voievozilor celor înainte de el, au ușurat descălicarea Domniei și ocuparea a tot pământul Românesc.

Stăpânirile (voivodatele) Românești cele mai libere și mai puternice de sigur că aveau și o Ierarhie perfectă bisericească, și Radu schimbându-și tronul a adus împreună cu el de sigur și pre Episcopul lor—Metropolitul Fagarașului¹⁾. Căci îi convenea mai ușoară atunci întreprinderea

¹⁾ Eu am întâlnit multe nume de Metropoliți și Episcopi la Românii din Transilvania înainte de descălicarea lor în Moldova și Țara Românească, dar nu-mi puteam explica existența lor. Astăzi după părerea lui Filipid, se explică și se reclamă chiar ființarea lor. Pentrucă Transilvănenii erau vechi creștini și aveau de sigur ierarhia lor. Este firesc lucru că Radu când ș'a pus în gând să se strămute în Țara Românească a luat toate autoritățile militare,

astfel după toată socotința. Dar pentruce nici o amintire la istorici despre instituțiile clericilor? Apoi nici noi nu știm să spunem, deși-i necesar de a istorisi ceva¹⁾. Inșă atribuim tăcerea, pe deoparte ignoranței și indiferenței necurioasă a unora cari nu s'au îngrijit de a scrie ceva despre ei, sau să păstreze cele scrise de alții. Și noi am voit acum doi ani și mai mult să cunoaștem ceva în ceea ce privește pe cler și începutul Domniei, ca să mișcăm iubirea de știință și să îndemnăm ca să se învingă trândăvia românească, dar ni-a fost peste putință și prin urmare nimic n'am învățat dela ei, despre cele ce-i privea pe ei; pe de altă parte, mania religioasă a altora, carii, celor ce erau de aceeași credință, și faptele neînsemnate fiind, le învredniceau de mari laude de tot, iar ale celor de altă credință, deși faptele erau de multă însemnătate le disprețueau ori le prezentau (prin scris) în câțva cu totul altfel²⁾. Iar Radu supunând Țara Românească, Voevozii ce erau într'ânsa voind a i se împotrivi i a silit (se i se supună), și Biserici și cetăți și monastiri și piețe a zidit; și fiindcă-i venisă timpul morței

politice și mai ales bisericesti, pentrucă trebuie să înființeze o nouă societate ori poporațiune românească. Sub nici un cuvânt ierarhia Bisericească nu putea lipsi la formarea unei societăți, pentrucă este absolut trebu-toare. Nu se poate pricepe creștini fără preoți.

¹⁾ Dacă nu se face nici o amintire despre ierarhia românească la papistași și scriitorii Apuseni, apoi aceasta-i cu scop înlăturată, pentrucă papistașii prin uneltirele lor căutau cu orice preț a combate pe schismatici și a papistași pe toți Românii și ai supune jugului papal, spre a-i jefui apoi sub pretext religios. Cruciatele și misionarii trimiși la Românii vechi—la schismatici sunt probe suficiente în cestiune. (Vezi papalitatea de Preasf. Melhisedec).

²⁾ Bunul simț ne impune să admitem ca Domnul cel întâi ce a descălicat în Țara Românească, își dădea bine samă că vine în altă Țară, că trebuie să iă cu sine din localitate puterea armata și autoritatea Bisericească cu Metropolit și preoții ce-i avea în localitatea sa. Eu numai așa'mi explic cum de să întâlnesc nume de Vlădici înainte de întemeierea Ierarhiei în Țară, după documentele Constantinopolitane. Aceste acte ne arată relația noastră intrând în concertul Bisericilor Ortodoxe ca Stat.

a dispus (poruncit) Episcopilor și boierilor prin alegere și vot din fiii Voievodului, iar dacă n'are, dintre boieri pe cel mai însemnat, să-l proclame Domn. Murind el i a urmat fiul său Vlad. Cei ce spun că Radu prin îndemnul femeii lui a rădicat două mănăstiri de călugări latini, pe noi, și ori cine judecă drept, nu pot să ne convingă cei ce povestesc, și nici că soția lui Radu, cugetă 'papistășește'¹).

Iar Basarab succedea lui Vlaicu și pe Carol regele Ungurilor care pornind asupra sa cu putere mare (armată multă) călcând prietenia și pacea fără nici o pricină și aducând cu el mulțime de călugări maniaci religioși, și mai ales el de dănșii a fost adus fără voe, nevoind cu nici un chip a se îmblânzi și a se împacă, l'a învins cu totul în luptă și cel ce a ridicat mână nedreaptă, mai că a uitat învingătorul primirea de ospeți și acela s'a refugiat față de cel ce să apărâ. Iar călugării Teomani, ca pricinuitori ai răzbelului, pentru că stăpânirea n'a recunoscut pe Papa, turbând de ciudă, și fără de milă a fost uciși, lovindu-i Românii cu ciomege peste capete²). Iar pe Basarab un Alexandru l'a succedat, de nu cumva acest Alexandru era Basarab. Apoi pe acesta iarăși l'a urmat fiul său Vlaicu, care temându-se de Ludovic s'a dus în Ardeal cu armată

¹) În toate istoriile noastre naționale să spun aceste povești, ca ceva sigur. Eu nu pot admite că un popor Ortodox, până la fanatism, pot zice, să fi putut suferi monastiri și biserici rădicate de Domnii dela început poate ca ceva excepțional, pe când se știe că ei țineau morțiș la legea lor străveche, probă vechile noastre monumente religioase ortodoxe și spaima lor de numele latin și papistaș. Poate să fi existat puțini de tot preoți catolici, dar fără ierarhie, ci suferiți pentru trebuințele religioase a unor papistași din țară. Românii au fost pururea toleranți, ba chiar și nepăsători de ce crede și ce cugetă cel de altă lege, și-l socotea ca nelegiuit—nu de legea sa.

²) Aceasta-i întâia bătae suferită de călugării papistași, cari ne conrupeau vechile noastre moravuri și face tot felul de abuzuri în societate. Pentru aceea dar i-au alungat spărgându-le capetele cu ciomege și alungându-i din țară.

multă și a recunoscut arhigemonia aceluia, cum spun ei, mai ales după cum bârfesc, și l'a vestit a-i plăti tribut anual, precum mințesc în adevăr. Iar după un timp oarecare, Ludovic voind să facă provincie a Ungariei Țara Românească, vine cu putere mare armată, dar nereușind la scop se împacă și re'ntoarce Voevodului părțile de peste Olt, cu condiția *că latinii din țara Românească să nu fie supărați de Români*, precum zic, spunând lucruri cu totul neprobabile, căci părțile de peste Olt cu mult mai înainte erau supuse Voevoziilor Români; și latinii n'aveau trebuință de nici un protector străin¹⁾. *Viclenind însă și făcând turburări și ducând viață desfrânată și voind ca toată lumea în genere să fie împreună papistașă, și ca răi ospeți, călcând (călugării) datoria de oaspeți erau vrednici de alungat cu pietre.* Iar dacă Ludovic a năvălit călcând convențiunile în părțile de peste Olt, a voit să și însușască lucruri străine, n'avea nici un cuvânt, pentru că cu astfel de năvăliri nelegale nu se întemeiază drepturile de proprietate, ci este a se suspenda tot dreptul de proprietate. *Monahii latini²⁾, zic, că au convertit pe mulți Români dela credința strămoșască.*

¹⁾ Filipide nu admite că Ludovic a supus pe Români la bir anual, intenția lui Ludovic era să facă din Țara Românească o provincie supusă Ungurilor. Dar n'a reușit în planul său. Apoi spune autorul că Românii stăpâneau cu mult înainte părțile de peste Olt. Că după bătaia călugărilor și izgonirea lor din țară ar fi pus Ungurii un protector pentru paza minorităților, dar, zice, autorul, sunt false aceste povestiri.

²⁾ Aicea-i locul în care încep papistașii și s riiitorii latini a îndrugă tot felul de fabule. Ba că au convertit la papistășie pe Români, ba că prin intrigi, viclenii și desfrânări au reușit să predomine asupra ortodoxilor. Această politică iezuitică a papei a corupt sufletele creștinilor până astăzi ș'a lăsat urme neșterse ale artei intrigei. Chiar în prezent noi suferim rezultatele deplorabile ale unor adepți a acestei meserii, sunt oare aceștia creștini ortodoksi, sunt oare papistași? Urmările intriganților acestora ne costă; și societatea Ortodoxă Română îi disprețuește, pentru că neliniștesc societatea Ortodoxă, atacă în ea simțul Religios și provoacă scandal de tot felul.

Se admitem că este adevărat ceea ce spun. *Dar astfel purtându-se, fiind neliniștiți, făcând intrigi asupra Românilor, după aceea plângându-se (cătră cei mai mari), papei și regelui Ungariei, cum de nu se rușinau? Înțeleptindu-se Românii și ocupându-se de liniștea comună, pe niște asemenea scandalagii și oameni turburători, datoreau cu pietre să-i alunge din țară. Dar ieșind din gura lor niște astfel de minciuni, cum nu se rușinau? Apoi cum părinții aceloră, cari au sfărămat și strivit capetele unor asemenea călugări, se treacă cu vederea (să sufere) obrăznicia unor străini iubitori de turburări?* Eu mă minunez văzând bărbați înțelepți și respectabili prin învățătură neincetând să repețiască și să susție cu cuvânt astfel de minciuni evidente, care sunt demne de toată tăcerea, ba încă și de despreț, pentru că fac rușine omului. *Papa, dispoziția și zelul lor l'a admirat, pentru că-i sunt buni soldați, și că merg foarte bine spre scopurile lor diabolice de a guvernă lumea, cari au fost răsplătiți cu prerogative și înaintări, aprinzându-le astfel dorința de scandaluri și de turburări* ¹⁾.

BOGDAN VOEVOD.

Acum când cu renume stăpânesc Domnitorii Români, Bogdan, un alt Voevod Român, conducătorul stăpânirii de pe la Tisa a sosit. Căci cunoaștem și acolo stăpânire românească instituită cu mult înainte, cum și bărbăția lor deaproape și pre bravii și locuitorii de acolo ce cunoșteau bine

¹⁾ Papa pentru a avea instrumente fidele și supuse la scopurile sale, a impus celibatul preoților, lăsând desfrâu larg acestora, cari ne mai având grijă de familie, toată activitatea lor o cheltuesc în plăceri materiale, în desfrânări și abilități politice; aceasta spre a-și mai mări încă puterea lor prin oștirea papală. Pentru că ei, știu că numai așa vor putea duce și urmă viața lor în desfătare răsfățată. Vadă oricine are ochi, cum trăesc de bine și cât de fericiți sunt în societate, împilând'o. Aceasta-i armata fidelă a Vicarului lui Hristos. Rușine!

mânuirea arcurilor, pe cari i-a făcut să meargă asupra Cumanilor, Tătarilor și în genere și asupra Ungurilor, cu vitejie. Bogdan, zic, porni din stăpânire românească liberă și institui o mică colonie în Moldova, în partea nord apusană. Căci spun că din trei sute de oameni se compunea, iar alții și acest mic număr, cu mult mai mic îl voesc. Acesta în scurt timp ș'a întins stăpânirea lui mult. Căci țara eră fructiferă și cu tot felul de streini în ea, de aceea au și venit ei la Bogdan, dupre cum unii prin o desăvârșită nejudecată și prin o proastă critică și prin o mare răutate, zic, despre cele spuse cu răutate și cu viclenie înjosoare asupra unora mai mult de cât altora, cărora li s'a împotrivit și Cantemir; greșeste însă spunând și el cu totul nimicuri și scriind și dând mărturii asupra sa însăș filologul. Deci acum și Bogdan puternic fiind prin cuceririle asupra streinilor de pretudindenea și având și un sistem de guvernare, a supus multe părți de ale Cumaniei și a făcut pe Cumanii, ce rămăsese locului, supuși lui, și cari n'a voit să recunoască predominarea în localitatea Regelui Ungurilor. Iar acela sosind cu putere mare și întâlnind împotrivire mare, pentrucă locuitorii tineri s'au făcut acum mai curajoși, apărându-se și pentru noua Patrie foarte bine, el a fost nevoit să se întoarcă înapoi nimic alt săvârșind, cum spun, decât ca conducătorul Domniei să dea tribut regulat anual și așa au convenit ca ei să trăiască autonomi. Toate acestea sunt de sigur cu totul neposibile, iar unele însă și mai mult ceva decât imposibile, minciuni în realitate; de aceea sunt demne de dispreț mare, iar de a fi primite, nici cât de puțin.

Conbătută fiind stăpânirea lui Thuhut, ce eră situată la izvoarele Tisei, și aliată mai mult decât supusă lui fiind, se compunea începându se din locurile dinspre nord ale Ardealului și ale Tisei, de unde se scot bogatele mine de aur ale Ungurilor și până acum și unde este renumitul Maramureș la Români. Dar probabil că spusa învingere a

Voevodului să fie o plăsmuire precum și multe altele, lingușiri de ale scriitorilor târîtori decât a iubitorilor de devăr. S'au pentrucă Thuhut pe atunci eră erou, iar Români cedând timpului, și dând și bani cuivă s'au făcut aliați și pricteni cu el. Iar alții spun că Români de pe la Tissa s'au strămutat spre miază-zi. Aceștia pogorându-se în adevăr, acestea au zis: că au în scop întinderea Domniei spre Cumania Neagră numind-o strămutare. Căci se pare că mult mai înainte Români de pe la Tissa Domniilor ș'au așezat-o în ținuturile Sucevei ș'a Cernăuțului; iar Voevozii au rămas în localitățile de pe la Tissa, până pe la jumătatea seculului al XIV și atunci s'au strămutat, supărați probabil *de cei de altă credință de acolo, asupriți și cu totul nemulțumiți, dupre cum și Români de pe la Olt;*¹⁾ apoi văzând și pe Cumani slăbiți cu totul, și pe Nogazi (tătari) prin invaziunile lor asupra Bulgarilor și prin ciocniri de asemenea osteniți, s'au strămutat atunci Voevozii având o sistemă de guvernământ și puteri (armate) îndejuns ca să poată să-i nevoiescă pe cei ce s'ar împotrivi, Români și Nogazii de acolo. Căci nu eră țara pustie, cum au opinat unii simpli și rău voitori.

Acestea sânt mult mai posibile și mult mai aproape de adevăr, decât cele ce latinii și alții traducând pe aceștia au publicat, micșurând cele ale Românilor în totdeauna încercându-se și tîrîndu-se pe pămînt spre a linguși. Voiau de a proba și a prezenta pe Români ca supuși Ungurilor și nevoind după socotința lor Români să meargă în spre papa, și să se rumpă de Biserica Universală și veche, d'aceia se înfuriau și se turbau de necaz. Să nu ni se aducă nouă înainte pe Ureche și Miron carii și aceștia, știind unul limba latină, iar celălalt pe cea poloneză, carii, multe din

¹⁾ Acest fapt nu ni este cunoscut, ca adică Moldova a fost descălicată cu mult mai înainte ș'apoi a venit Bogdan. Data venirii este aproape cea admisă acum, adică jumătatea seculului al XIVlea.

simplitate și necunoștință, au mințit fără răutate în adevăr și fără viclenie, încrezându-se altora. Iar dacă și aceștia, Moldovenii nu spun ceva demn despre strălucirea strămoșilor lor cu care în adevăr să dovedească, că n'au, afară decât câinile înecat și bourul ucis, de aceea 'ți este milă mai ales de ei, decât a vorbi despre vrednicia lor; noi acestea le trecem cu vederea, căci este de vină timpul, de aceea această lipsă o găsim: vrednică de tăcere mai mult decât de multă ocară. Ce trebuie să socotim despre Radu și Dragoș al nostru pe carii îi numesc și zic că sunt maghiari nobili? Bârfitori și nerușinați mincinoși, cu mândrie înălțând pe cele ale lor și înjosind (feștelind) pe ale altora, și călcând în picioare cu necuviință sfântul adevăr, sau că sunt niște vulgari istorisitori și în adevăr îndrugători de cuvinte, și trebuiesc enumerați și aceștia cu alți îndrugători de cuvinte, carii publică că Bulgarii mănâncă acum cărnuri de cai și aceste le publică în cărțile lor bârfitoare. A numi istorici și geografi pe niște asemenea demni de compătimire, aceasta ar fi o pată numelor sfinte de istorie și geografie.

Deci Bogdan mai întâiu, pentru cauzele spuse înainte, pornind din locurile de pe la Tissa ce le stăpâneâ, a venit spre răsăritul României, și cei trei sute de bărbați, carii s'au arătat mai întâiu undeva mai sus de râurile Moldovei or Sucevei, erau de sigur garda lui Bogdan ori a fiului său Dragoș. Astfel Dragoș sosind cu armată însemnată demnă de războiu și pe Românii cei ce erau de mulți guvernați prin silă sau convingere i-a atras ușor către sine și pe Cumani și Nogazi carii erau slăbiți acum, neputând mai mult să se împotrivescă i-a nevoit, ca or să iasă din țară or să se supună și în scurt timp el, s'au cel după el, ar fi devenit Domn peste Cumania Neagră. Iar dacă alții istorisesc altcum, sânt în primejdie să spună mituri, asemănându-se cu cei ce înainte de timpii istoriei grecești s'a întâmplat. Dragoș, na ocupat țara deșartă, *ci mai*

ales de papistași eră deșartă, locuită până la Pont de mulți Români urmași ai credinței vechi și universale. Și carii au fost aliații Impăratului Emanuel și locueau în Basarabia, și acuma încă sunt acolo locuitori vechi Români. Mai mulți încă pe timpul celorlalte popoare, și ca să spunem ceva spre dovadă, nici n'avem timp nici nu voim, pentrucă ar fi o vorbire de prisos faptul fiind cunoscut cititorilor pricepuți¹⁾.

Dar și cu mult după aceea, pe timpul lui Dragoș, dacă nu cumva sunt mituri latinești cele spuse, Ludovic, cum spun, Regele Ungurilor, care a început să domnească pe la anul al patruzeci și doilea al secolului al X-lea, și prin urmare pe la al doisprezecilea an, înainte de descălicatul lui Dragoș în Cumania Neagră, cu mare armată a năvălit în Cumania, cu scop, spun, ca să pedepsească pentru martirizarea misionarilor și să introducă învățătura cea mai nouă, papistășia, în țară, aducând regimente întregi de maniaci religioși în acest scop, mai vârtos el fără de voe a fost adus de ei sau prin silă a fost târît aicea. Prin urmare Cumania Neagră nu eră pustie de locuitori. Căci n'ar fi avut trebuință de armată mare Ludovic și nici de prezența sa, putând să realizeze scopul prin generali. Iar martiri au fost acei călugări latini extrem de maniaci, religioși, răi nărăviți, desfrânați, numiți Minorii, așezați în orașul Siret lângă râul cu acelaș nume, pe care Cumanii și Românii socotindu-i nepricepuți la rele, i-au primit, în sfârșit, dar pentrucă erau invidioși asupra religiei locului și pe față răsvrătitori și prin urmare făceau scandaluri, turburători și răsvrătitori periculoși și pentru acestea nesuferiți, dis-

¹⁾ Aicea autorul combate scrierile papistașilor, care ne înjosesc meritul strămoșilor, numai pentrucă nu primeau învățăturile false ale papistașilor. Și are dreptate în totul Filipide, pentrucă noi n'am fost niciodată prietini, nici cu Ungurii, ce au scris pe atunci fragmentar despre noi, cu atât mai puțin cu papistașii, cari pururea ne-au defăimat în trecutul nostru.

perându-se Românii i-au supus la pedepse aspre, în modul cum au voit or cum au putut¹⁾.

Deci sosind Ludovic și negăsind pe nimăni să i se împotrivescă în cincizeci de zile a botezat mii de mii de locuitori, a atribuit acest fapt plăcut papa, Minorităților și le-au dat papa cu îmbelșugare recompense. Nu se par cel spuse mituri? Așa dar mituri fiind acestea și ca multe altele prin vorbă numai să dovedesc de cineva, pentru că Cumania Neagră era locuită de mulți oameni, dar lipsită de o guvernare demnă prin năvălirile întâmplare, rău conduși locuitorii și mult asupriți, dacă și adevărată invazia lui Ludovic ei nu puteau să-i facă o opunere demnă. Căci nu-i putincioasă și nici capabilă la împotrivire și apărare o Țară mult populată, ci aceea bine guvernată și prea bine administrată și bine condusă²⁾. Numărul celor botezați este cu mult mai presus de adevăr, dar fie chiar a zecea parte, și așa iarăș sunt mulți la număr locuitorii țării. Căci nici cea mai mică parte desigur nu s'au botezat dintre ei. *Pentru lepădarea de religie și a unui om numai, nu este lucru*

¹⁾ Aici ni se istorisește de autor faptele necuviincioase ale călugărilor Minorități și de care fapte spăimându-se Românii, desperând de îndreptarea lor i-au cumințit prin bătae. Aceasta-i corecția Românilor vechi pentru papistași.

²⁾ Cu toate că am presupune o prevențiune a «schizmatecului» Filipid contra papistașilor, el totuși are mare dreptate față de multe fapte urâte petrecute din vechime și pe care le-am suferit de la papistași. Această țară și înainte de descălicare nu era deșartă, ci locuită și condusă de mai mulți guvernatori și în majoritate Români, pentru că Cumanii și Tătarii slăbise prea mult. Ș'atunci fie prin înțelegere, fie din inițiativa lor, Voevozii Români din Ardeal, constrânși și persecutați de papistași și de Guvernul Unguresc, au fost nevoiți să se reîntoarcă în vecnia lor vatră, mai ales știind că scurgerea barbarilor se isprăvise și că în localitățile ceș propuneau de a descălică vor întâmpina Români de acelaș sânge cu ei și se vor putea înțelege cunoscând că Cumanii și Tătarii sunt slăbiți. Cât despre botezarea a mii de mii se vede cât de colo că-i o minciună iezuitică, cu scop spusă, spre ași prepară calea de a atrage, de va fi posibil spre papistașie, generația viitoare a Românilor. Românii însă ș'au ținut cu tărie legea lor străveche.

ușor și nici de puțin timp, iar nu mii de mii în genere de oameni. Dar maniacii religioși, pe de o parte voind să înșele imoral pe alții, pentruca prin convertire adică a Moldovenilor la dogmele lor, la novisme și aceia mai ușor să se întoarcă luând de dovadă fapta aceasta, și mai curând și ei însăși greșind (înșelându-se) să devină ucenicii lor. Iar pe de altă parte, ca să se arate și Domnului lor că adecă lucrează admirabil spre plăcerea lui și din această pricină să-l oblige a le da prerogative și înaintări cu ușurință, pentru lucruri cu totul neînsemnate și poate nici existând câte odată de loc. Ei au înmulțit și plăsmuit numere mari călcând în picioare necuviincios sfântul adevăr, pururea mințind asupra noastră și batjocorindu-ne foarte nerușinat. Pentrucă Ludovic cel fanatic a uzat și de foc și de sabie cu totul neevangelic. Și cuvioșii aceea erau și ei servitori foarte dispuși a acestui sfânt foc. Dar de altfel nici cea mai mică parte n'a botezat ei din ceice spun că i-au botezat.

În genere li-a pus și episcop prozeliților și păzitor general al noului așezământ. Dar unde eră Ludovic, când s'a arătat pentru întâia dată Dragoș? Apoi pentrue încă maniacul religios Ludovic și fanaticul Carol, tatăl său, pe Românii cari erau ortodoxi în Ardeal, în Banat și în Ghiula i a trecut cu vederea, și numai despre cei din răsărit și miazăzi din România nu sufereă să audă? Altfel cu totul sunt, prietene, lucrurile decât să spun. Dar apoi nu trebuie să socotim pe Cumani și pe Nogazi mai mulți decât Românii; și nici armatele multe la număr, îndată după instituirea guvernului nu trebuie să-i socotim adunătură din streini, precum noul Clisia-Cantemir spune în opera lui despre Moldova. Și iarăși nici nu trebuie a socoti c'a isvorîte ca din pământ, ca muștele, armatele.

Ludovic regele Ungurilor, dorind să institue la Nistru un nou guvernământ, și părțile ce erau ale Cumanilor mai înainte, și părțile dincolo de Volga și laic în adevăr, voiă

să și le împrărieze, pentrucă rar se pun hotare iubirei de slavă și avariției oamenilor, curând el cu putere mare face expediție în Moldova (aceasta-i a doua expediție a lui Ludovic asupra Moldovei), căci așa s'a numit Cumania Neagră. Dar suferi probabil și acesta, ceea ce a suferit și tatăl său în Țara Românească. Dar nu precum spun, că nesăvârșind nimic alt, decât că le-a învoit Domnia Moldovei și le-a impus dare regulată anuală, să combată ca aliat când va fi războiu și că le-a recunoscut guvern independent și autonom, și s'a întors acasă. Este în adevăr neposibil birul când Ludovic a fost învins, imposibil cu totul și guvernământul autonom și libertatea Moldovenilor, când Românii au fost învingători. Căci de ar fi învins maniacul religios și fanaticul Ludovic n'ar fi suferit să audă nici de prerogative, cu atât mai puțin de libertate și de autonomie și să convină să le învoiască. Dar învins este o nebunie de sigur să mai amintească cineva de Domnie, de tribut anual și de obligațiunea de alianță, dacă cât de puțin cumiți (înțelepți) i ar lua cineva pe Moldoveni. Dar cum se pare, aceasta a pățit-o, ș'a suferit și acesta aicea ceea ce a suferit și părintele lui în Țara Românească, ridicând mâni nedrepte, pentru o asemenea îndrăsneală. *Iar maniacii religioși ce l'au îndemnat voind să ascundă cu ipocrizie rușinoasa lor nereușită, au publicat, nerușinații, unele în locul altora*¹⁾.

Murind Dragoș, 'i urmează fiul său Ștefan, care apoi murind, și fiii săi neînțelegându-se, dezbinându-se și sfădindu-se și pe față răsvrătindu-se, poporul nemulțumit se răzvrătește și se revoltă în fine. Alungă pe locuitorii Ruși și dela Biserica Romei se aruncă în cea a Grecilor. Sunt cu

¹⁾ În acest loc îi combate cu bărbăție Filipide pe scriitorii papistași și le demască și intențiunile lor mârșave, care tindeau de a înjosi pe Români, pentru a-i putea supune sclaviei papale mai ușor.

totul neprobabile cele spuse și cele scrise sunt fabricațiuni de ale oamenilor plâzmuitori de cuvinte, spre plăcerea și nerușinarea scriitorilor mai ales, decât pentru adevăr. Poate doi ori trei atrași greșiți și înșelați de către unii maniaci religioși papistașești, părându-le rău și lepădându-se s'au întors iarăș la învățătura strămoșească și papistașii generalizând nerușinat au publicat fără rușinare, că poporul se leapădă de Biserica Romei. *Moldovenii și toți Românii din toată vechimea au fost alipiți credincioși și fără întrerupere la vechea Biserică Universală a Răsăritului. Românii de pe la Tissa erau sub Metropolitul Galiției, care avea sub el episcopiile de Vladimir, Peremisle, Lucsisca, Târnav, Holm și Smolensc, și stă sub Patriarhul Constantinopolului. Când s'au răsvrătit frații Petru și Ștefan, cu puterea celor ce posedau stăpânirea în Galiția voind să se ridice pe scaunul Domniei, dacă-i adevărat cele ce spun, Românii au izgonit clerul Rusesc, deși erau supuși Metropolitului din Galiția, ș'au supus îndată Biserica Patriarhului din Constantinopol, apoi Metropolitul Metrofan cu patriarhul Iosif ducându-se în Florența și subscriind părerile de acolo, precum și Patriarhul și ne mai îndrăznind a se întoarce acasă, displăcându-i Domnului cele săvârșite acolo și supărându-se, se alege arhidiaconul Efesului Metropolit Moldovei și se hirotonisește de Patriarhul de Ohrida și de aicea a recunoscut Biserica Moldovei chiriarhia Patriarhului de Ohrida până la Vasile Vodă, care iarăș l'a supus pe Metropolitul Moldovei celui de Constantinopol. Acestea pe scurt despre Biserica Moldovei¹⁾.*

¹⁾ Și aicea ne arată autorul cum papistașii străfaceau faptele petrecute la Români, num-i și numai spre a-i putea atrage în tabăra lor plină de tot felul de mișelii și mizerii. Rezumând Filipide și istoricul Ierarhiei la Români în genere spune apoi precis că Românii din Ardeal erau sub jurisdicția Metropolitului de Galiția, de unde își procurau ei Arhieriei și preoți. Aceasta se confirmă și prin Acta Patriarchatus, cunoscută de toți. Tot el ne mai spune cum un scurt timp Biserica noastră a Moldovei a fost sub cea a Ohridei și că sub Vasile Lupu a fost supusă iarăș Patriarhului Constantinopolitan. Se vede că el cunoștea documentele noastre.

Nu învățătura papei o a aruncat poporul Moldovei, ceea ce n'a avut-o niciodată. O greșală a proștilor celor ce se înșală pre sine, de sigur imposibil și o neconsecvență a celor ce pronunță cuvinte în vânt. Și apoi cum maniacul Ludovic să dea ajutor celor ce au lepădat învățătura papei — lui Ștefan, el care să înfurie contra a tot ce nu era papolatură? Ci Petru perzistă în învățătura sa dela început și este de aceeaș socotință cu Ludovic; ci așa în adevăr poporul, de era Petru de altă credință nu l'ar fi primit, cu atât mai greu a se lupta pentru el. Se pare că Petru într'ascuns a făgăduit lui Ludovic de a fi de aceeași credință, cerând ajutor dela el pentru a se rădica pe Scaun. Altfel bunii Moldoveni l'ar fi îmbrăcat cu haină de lână decât să-i dea scaunul Domniei (*ἀλουργίδα*). Dar începându-se d'aci istoria Moldovei, cât privitor la cei ce spun lucruri imposibile cu totul și spre plăcerea altora, or a lor însăși, străfăcând adevărul și ne'ngrijindu-se de loc despre viitor, probabil că cu timpul s'au pierdut cele scrise și istoria va fi ascunsă în noruri și în întunec, nesigură și necunoscută cercetătorilor curioși. Căci și cele de Miron și Ureche spuse în Istoria Moldovei fac amintire mai numai de numele Domnitorilor, și de alte toate, câte s'a păstrat la alții de altfel. Lui Petru însă cu ajutorul Ungurilor și cu sprijinul locuitorilor luând Domnia, cum spun, îi urmează Lașcu alipit la Biserica Răsăritului, dar convins de unii monahi latini, asvărlindu-se în cea de Apus, după cum bărfesc și mințesc unii istorici și devenind cald apărător a învățătorei nouă, cum s'a spus, îndată Moldovenii cu grămada s'au latinizat (papistașit), dar adauge ca după puțin iarăș învățătura Răsăriteană ș'au luat stăpânirea. Samănă dar, după ei, că poporul întreg își schimbă ușor religia ca haina, și acum este răsăritean, acum papistaș, așa fel ei ar proclamă pe Moldoveni. Aceste în adevăr sunt cu totul a oamenilor nebuni și bârfe de ale oamenilor smin-

tiți la minte, de a-i numi istorici este a feșteli sfântul nume a istoriei, acelei întâiu și sfinte învățături a omenirii. Să încetăm dar a istorisi mai înainte, având în privire și renumitele, după unii, episcopatele de Bacău și de Milcov și de Siret, care după cei bine cugetători sunt de disprețuit, imagine și de jale; în realitate sunt mere de discordie aruncate spre sfada popoarelor în mod diabolic.

Deci astfel este învierea, supremația și (Guvernarea Domnească) arhiegemonia Românilor celor despre răsărit și în părțile despre miazăzi a României, necăjită și ispitită prin lipsa de coroană ce se datorează tânărului celui dintâiu Timuși. Așa fel se numește la început marele cuceritor al lumii, Cingis-han, care fără să voiască, constrâns la lupte, pentru ca să-și scape micul popor guvernat, încercat și periclitat, s'a făcut apoi stăpân a toată marea Scyție și a Chinei pe jumătate. Indignat după aceea cu dreptul prin violența, disprețul și nedreptele apucături a celui mai puternic Impărat a Asiei mici Mehmet, rezultatele cele distrugătoare ale indignării lui au ajuns până la golful Adriatic, la revărsarea marelui Ob și mai până la marea Baltică și până la Nil; apoi Bosforul tracic, Tiberul și Sequana s'au înspăimântat, presimțind zguduirile premergătoare a unei furtuni de lavă cotropitoare; și îndată cei după tronuri au fost sguduți. Astfel deci sau format guvernele Țării Românești și a Moldovei și s'au conservat *του μίλα λουι Δουμνεζου σέ του τάρπια*, după cum zice un oarecare dintre Domni, adică cu mila lui Dumnezeu și cu sabia. Iar cu timpul au căzut sub împărăția Turcilor, căci nu era cu putință ca stăpânirile mici să rămână independente, înconjurate fiind de cele mari. Dar și sub arhiegemonia Turcilor, Românii au trăit sub propriile lor legi și Domni după cum și în arhiegemonie¹⁾.

¹⁾ Aicea se termină tratatul lui Filipid despre descălicare și își termină și el Istoria. Cauza este cunoscută, el ni-o spune singur:

Aceasta este istoria acestei renumite țări, cuprinsă între Tissa, Dunărea, Pont și Nistru, pe care o aduce ca o încercare cititorilor, fiul lui Filip și a maicei sale Alexandra din pământul cu aceeaș numire și ca o premergătoare a alteia mult mai bună pe care dorește s'o vadă scrisă de altul. Am numit această Țară România după neamul predominant prin vechime și număr al Românilor, lepădând orice altă denumire ca nepotrivită și necuviincioasă, ca egoistă și fantastică și care provoacă multă încurcătură și în istorie și în geografie. De aceea trebuie pretutindenea al cinsti pe omul acesta (neamul) și al respecta.

P. S. Cred că-i timpul ajuns de a ne hotărî definitiv, că noi Români, mai ales preoții și profesorii noștri de religie să întrebuințeze *ca termin* în loc de Biserica Apusului ori Occidentală *Biserica papală ori papistașă*. Cuvântul de Biserică Catolică, cum din greșală i s'a spus de unii, este și nedrept și abuziv. *Καθολικὴ* înseamnă, Universală, numire ce nu putem acorda Bisericii papale, numai. Biserica lui Hristos are mai multe rituri: Papală, Ortodoxă, Protestantă etc.; nici una nu este generală, universală. Termenul „catolic” luat din Crezul nostru, după Scriptură, se potrivește mai bine Bisericii Ortodoxe! Pentruce am lăsa pe Papistași să se mândrească cu nume ce nu le aparțin și nu le merită.

C. Erbiceanu.

(Fine).

ura Grecilor de a se forma o Istorie a Românilor de către un macedonean plin de simțul neamului din careș trăgea origina. Eternă să-i fie amintirea între Români.

O PAGINĂ DIN ISTORIA BISERICII ROMÂNE

Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXIV No. 12).

Chrisant, fericitul Patriarh al Ierusalimului, sub titlul mai sus arătat: «*Demonstrațiune din cărțile istorice și geografice, și din alte multe....*», face, în scrierea sa despre oficiile bisericești (pag. 83 și urm.), un întreg studiu asupra cestiunei. El se silește a dovedi că Mitropoliții, Moldovei și ai Ungro-Vlahiei, deci și bisericile acestor Țări, au fost supuse canonicește jurisdicțiunii patriarhatului din Achrida sau Ochida.

Iată acest studiu al lui Chrsant:

«Impăratul Iustinian onorând patria sa și ridicând-o, precum se știe, la rangul de Arhiepiscopie, a hotărât în acelaș timp. ca această arhiepiscopie să aibă sub a sa jurisdicțiune canonică pe episcopii Eparhiilor: Daciei Mediteranee, Daciei Ripense, Trivaliei, Dardaniei, Myssiei de sus și Panoniei, precum aceasta se arată clar și lămurit în *nuveia* 131. a acestui împărat. Mathei Vlastare reproducând în *cartea* sa constituțiunea (sintagma) sa, despre *legile* canonice. la litera E cap. XI, textul acestei *nuvele* împărătești a lui Justinian, în locul eparhiei Trivalia, are *Prevalia*. și acesta este adevăratul text al *nuvelei* împărătești, căci Trivalienii, după mărturia lui Strabon (vezi *geografia* sa, *cartea* șaptea), erau un popor Tracic; iar după mărturia lui Platon (vezi *cartea* a treia, cap. X a *geografiei* sale), era o parte a Myssiei de jos. Iar Tracia și Myssia de jos, nu s'au dat nici odată sub administrațiunea acestei Arhiepiscopii, numită prima Iustiniană, O-

chrida sau Achrida, astăzi numită arhiepiscopia Bulgariei, ci i s'a dat numai Myssia de sus. Apoi la Mathei Vlastare, în reproducțiunea textului sus zisei nuvele împărătești, lipsește Panonia; de sigur poate din scăpare din vedere.

În alte edițiuni ale nuvelei împărătești a lui Justinian, și mai ales acelea cari reproduc textul ei în limba latină, sunt arătate următoarele provincii: Dacia Mediteranee, Dacia Ripensă, Myssia a doua, Dardania, Prevalia, Macedonia a doua și Panonia a doua. Toate aceste eparhii sau provincii, sunt cunoscute și arătate lămurit de geografii vechi; așa în cât nu este nici o îndoială asupra lor. Îndoiala este numai asupra Daciei, care se vede la ei confundată. Prin urmare pentru a se cunoaște și lămurii lucrul, trebuie să facem o descriere a Daciei.

Descrierea Daciei.

Dacia se împărțea mai întâi în două: în Dacia veche și Dacia nouă; iar Dacia nouă se împărțea și ea în două: în Dacia Mediteranee și Dacia Ripensă. Cea di'ntâiu, Dacia veche, se numea pur și simplu Dacia; iar cea d'adoua, Dacia nouă, totd'auna cu adaosul, Mediteranee sau Ripensă, după cum era vorba despre o parte, sau cealaltă, în care se sub împărțea.

Dacia veche, după arătările lui Ptolomeu (vezi cartea a treia, capitolul opt al geografiei sale), se mărginea: la miază noapte cu o parte din Sarmația Europeană, adică dela munții Carpați până la râul Tyra; numit astăzi Niester pe rusește și în limba leșească, iar turcește Turla Sui. La Apus cu coloniștii Iazygi, cari locuiau în părțile numite astăzi Ungaria de sus, în părțile râului Tiviscu. La miază zi cu o parte a râului Danubiu, adică dela întorsătura sa până la cetatea Axiopolis; iar la Răsărit cu acelaș râu Danubiul, până la întorsătura pe care o face către cetatea Dinogentia; și se mai mărginea încă și cu râul Ierasson, carele astăzi se numește râul Prutu, și care dela cetatea

Dinogenția, întorcându-se către miazănoapte și către răsărit, merge până la întorsătura amintită a râului Tira.

În vechime așa dar *dincolo de*¹⁾ râul Danubiu nu era decât o singură Dacie, aceea pe care a supus-o Împăratul Traian și a adăugat-o la statul roman, transformând-o chiar în provincie romană. Aceasta era Dacia propriu zisă, și se numea pur și simplu numai cu numele Dacia și Dacia veche, care cuprindea Transilvania de astăzi, Valahia și Moldova.

Mai târziu împăratul Aurelian, luând coloniștii din această Dacie, precum arată în dicționarul său geografic Pariseanul Mihail Antonie Baudrand, la cuvântul Dacia, a așezat pe acești coloniști, *dincoace*²⁾ de râul Danubiu, în mijlocul sau mai bine zis, între cele două Myssii. Pe unii îi așezat pe lângă malurile suszisului râu Danubiu, iar pe alții mai în interiorul continentului; îi așezat în două provincii. Și provincia care era pe lângă malurile râului, a numit-o *Dacia Ripensă*, căci ripa în limba latină înseamnă malul unui râu, sau maluri în genere; iar provincia care era mai în interiorul continentului, a numit-o *Dacia Mediterraneae*, tot astfel după însemnarea ce are cuvântul în limba latină.

Cum că lucrul este cu adevărat așa, că adică afară de vechea Dacie, a fost și încă o Dacie, nouă, aceasta se dovedește cu prisosință. Întâiu: din lista sau catalogul provinciilor și a cetăților cari erau sub stăpânirea împăraților Romani, când aceștia se aflau cu scaunul în Constantinopol. Listă care se află în grecește și latinește la finile geografiei sacre a lui Patre Carol, cel din mănăstirea sf. Pavel Așa Ful. Acolo sunt adnotate șaptezeci și patru de provincii, iar orașe (cetăți) nouă sute treizeci și cinci. În-

¹⁾ Aceeace pentru Hrisant este *dincolo de Dunăre*, pentru noi este invers, *dincoace de Dunăre*, aci unde ne aflăm. Hrisant nu putea zice altfel, căci era dincolo de Dunăre; iar noi cari suntem dincoace, trebuie a înțelege această deosebire. Nota Traducătorului.

²⁾ Să se aibă în vedere nota de mai sus.

tre provincii, a patrusprezecea, figurează Dacia Mediteranee, adică Dacia continentală, din interiorul Țării; care se află sub consul, și care are capitală, cetatea numită Sardica; iar a cinsprezecea provincie, este pusă Dacia Ripensă, iarăși sub consul și aceasta, care are capitală cetatea numită Razavia, și ca al patrulea oraș sau cetate a acestei eparhii, se amintește Cartea Martir. Iar cum că toate aceste cetăți sunt *dincoace*¹⁾ de râul Danubiu, adică în Dacia cea nouă, și nu în cea veche, se învederează din tabelele geografice aflate în dicționare și din datele istoricilor.

Astfel Teodoret, în istoria sa bisericească (cartea a doua capitol patru), zice: «Constanțiu a ordonat ca episcopii din părțile Apusului să se adune la Sardica, cetate a Illiricului (luându-se aci cuvântul Illiric în însemnarea sa mai largă și generică), care era metropola (capitala) poporului Dacilor. D'asemenea și Sozomen, în istoria sa bisericească (cartea a noua, cap. cinci), numește Kastră Martir, cetate a Myssiei, și negreșit este evident, pentru ori cine, că el înțelege Dacia cea nouă, cea de *dincoace*²⁾ de râul Danubiu; iar nu pe cea veche, care nu era cuprinsă în provinciile Illiricului. Tot astfel și Ptolomeu în cartea a treia cap. XI a Geografiei sale numără Sardica între cetățile Traciei, ca făcând parte din Dacia nouă și din Tracia.

Al doilea. Acelaș lucru se adeverește și din împărțirea generală a statului Roman: în imperiul de Răsărit și de Apus. În această împărțire, se arată că Dacia orientală era pusă sub administrațiunea prefecturii Orientului; iar Ptolomeu, în geografia sa, cartea a III cap. 8, lămurește ce se înțelege prin Dacia Orientală. Era, zice el: Dacia Mediteranee, care are capitală cetatea Nesul sau Naisul și Dacia Ripensă, care are capitala Oisul, Nesul sau Naisul, adăogă Ptolomeu se află situat în Dardania; iar Oiscul în Myssia de jos, pe lângă Trivali.

1) Vezi nota de mai sus.

2) Să se aibă în vedere notele de mai sus.

Odată dar lămurite lucrurile, că au fost două Dacii, Dacia veche și Dacia nouă, împăratul Justinian nu a dat jurisdicțiuni Archiepiscopului primei justiniane, Dacia propriu zisă, Dacia cea veche, care se află și eră situată *dincolo* de râul Danubiu, precum s'a arătat în descrierea de mai sus, ci Dacia care eră *dincoace* ¹⁾ de râul Danubiu, precum arată lămurit și nuvela sa împărătească, căci zice: *Dacia Mediteranee* și *Dacia Ripensă*, numiri cu care geografii cei vechi, nici odată n'au numit *Dacia cea veche*.

Apoi mai este și următorul argument. Întâi că toate provinciile pe cari le-a pus sub administrațiunea acestei Archiepiscopii, toate sunt *dincoace* de Danubiu; de unde urmează că și Daciile, despre cari este vorba, să fie tot *dincoace*. Al doilea. Că nu este permis nici din punctul de vedere geografic, nici științific, ca să se confunde lucrurile și să se sară peste provincii. Prin urmare fiindcă și Prima Justiniană, eră situată în Macedonia, eră natural ca să înceapă cu numărarea provinciilor, mai întâiu cu cele mai apropiate de Macedonia și de Achrida, și cu cele de *dincoace* de Danubiu, precum este Dardania, Trivalia, Myssia, Prevalia, Panonia și în urmă să pună și provinciile cele mai depărtate și situate *dincolo* de Danubiu; iar nu invers: să înceapă cu cele mai depărtate și să se întoarcă iarăși la cele apropiate.

Dar pe lângă toate acestea, mai este și faptul istoric, că Dacia cea veche, nu eră în acele timpuri pusă în numărul provinciilor, cari erau supuse împărăției statului Roman.

Din toate acestea așa dar se învederează că Metropoliile: Valahiei și a Moldovei, n'au fost nici odată supuse Archiepiscopului Achridei, precum susțin unii fără a examina lucrurile și confundând numirile Daciilor; fiindcă Valahia și Moldova, sunt părți sau provincii ale Daciei celei vechi, iar nu ale Daciei celei nouă.

¹⁾ Vezi notele de mai sus.

Mulți dintre geografi mai noi, mai ales acei cari aparțin Latinilor, nu amintesc nimic despre Dacia nouă, ci numai despre cea veche. Astfel face Kluberiu (vezi geografia sa, cartea IV cap. 18). Aceștia par a recunoaște numai o singură Dacie, și astfel, ei pun și cele două provincii ale Daciei, celei nouă, tot la Dacia veche; împărțind-o astfel în trei provincii; adică în Dacia Ripensă, Mediteranee și Alpestrisiană sau Alpestriană, de lângă Alpi. Aceștia prin Dacia Mediteranee, înțeleg Transilvania; prin Dacia Ripensă, pe care o numesc și Pannodacia, înțeleg partea coprinsă și mărginită la nord de râul Marisiu sau Maris, Maroș numit astăzi în limba ungară (Acesta pare a fi râul numit Ravon de Ptolomeu în descrierea Daciei); la Apus de râul Tiviscu, la miazăzi de Danubiu și la Apus de Aluta, numit astăzi râul Ôltu. În această Dacie se află orașul Timeșvar. Dacia Alpestrisiană, ei numesc Valahia de astăzi, începând dela Apus cu acelaș rîu Aluta, și Moldova.

Dar chiar și după această împărțire mai nouă Valahia și Moldova tot n'au fost puse sub administrațiunea Archiepiscopului din Achrida, căci împăratul Justinian, în nuvela sa, zice că numai pe cele două Dacii, *Mediteranee și Ripensă*, le-a dat acelei Archiepiscopii ce înființase, nu însă și Dacia Alpestrisiană.

Acelaș lucru se dovedește și din istorie și din tradițiunea ce s'a urmat în decursul veacurilor. Mai întâi Sguropol în actele sinodului ce s'a adunat la Florența (vezi Sguropòl, partea a doua cap. 3) istorisește mai întâiu că pe timpul împăratului Emanuel Paleologu și al patriarhilor Eftimie și Iosif, s'a trimis Mitropolit în Valahia dela Constantinopol; apoi, că chiar la acel sinod numit Florentin, pentrucă s'a ținut la Florența, erà Mitropolit al Moldovei, un oare carele Damian, și erà ca locoțiitor, nu al Achridei, ci al Sevastiei, care este știut că este scaun metropolitan, supus Constantinopolului. Ceeace învederează dependența de Constantinopol, iar nu de Achrida.

D'asemenea în toate listele unde se copriind scaunele mitropolitane ale diferitelor Archiepiscopii și Patriarchii, în toate, cele două mitropolii, a Moldovei și a Ungro-Vlahiei, sunt prenumerate între scaunele Patriarhiei din Constantinopol.

Intreaga tratare și documentare a cestiunei Hrisant o încheie prin următoarele cuvinte: «*Toate acestea dovedesc, credem, în deajuns că Mitropoliții Valahiei și ai Moldovei, n'au fost nici odată supuși scaunului arhiepiscopal din Achrida*» ¹⁾).

* * *

Astfel tratează și dezvoltă Hrisant, în scrierica sa, despre care am vorbit, cestiunea pe care am pus'o la începutul acestui studiu. Răspunsul pe care îl dă este, precum vedem, negativ.

Netăgăduit, Hrisant discută temeinic și îndestul de documentat cestiunea. El dovedește în deajuns și are toată dreptatea, fie că pe lângă argumentele aduse, se puteau produce și altele.

Toată tăria argumentărei sale, rezidă, de fapt în proba istorică și geografică. El având drept punct de plecare textul nuvelei împărătești a lui Justinian, și întemeindu-se pe acea nuvelă, este în drept să susțină, că deoarece în această lege de înființare a Archiepiscopiei Prime Justiniene (numită Achrida, Ochrida și mai târziu Archiepiscopia Bulgariei) se citează nominal eparhiile sau provinciile care i se dădeau, și între acestea, nu este provincia care coprindeă țările numite mai târziu Valahia și Moldova, este drept și se înțelege dela sine, că acea Archiepiscopie nu putea avea jurisdicția canonică asupra altor provincii, deci și asupra altor locuri, pământuri, țări și provincii, decât asupra celor ce se arată în legea de înființare.

Aceasta este o dovadă îndestul de tare, temeinică și

¹⁾ Comp. Hrisant Sintagma..... pag. 82—84.

adevărată. Ea nu se poate slăbi cu nimic, mai ales că o întăresc și multe fapte și date istorice bisericești anterioare și posterioare.

* * *

Din istorie și legiuirile canonice anterioare timpurilor lui Justinian se știe că ținuturile Daciei vechi, de unde în veacul al treilea foarte mulți coloniști au trecut dincolo de Dunăre, au rămas pradă invaziunilor barbare. Fiindcă acolo, între barbari se aflau mulți creștini, și aceștia de sigur erau elementul roman, rămas acolo, pentru a se păstră și cultivă credința și pietatea lor religioasă, toate aceste părți, sinodul al IV ecumenic le-a pus sub auspiciile și jurisdicțiunea canonică a Archiepiscopului din Constantinopol.¹⁾

Dacă Justinian ar fi voit a pune și această creștinătate sub arhiepiscopia ce înființă, de sigur ar fi spus'o clar în legea de înființarea ei. El n'o spune, prin urmare a rămas dreptul de jurisdicțiune tot astfel cum îl hotărîse Sinodul al IV ecumenic.

Aceasta înainte de tipurile lui Iustinian.

În timpurile posterioare, dovedește faptul că în cele mai vechi cataloage, unde se arată provinciile și bisericile fiecărei Arhiepiscopii, sau scaune patriarhale, creștinătatea din aceste părți, este pusă totdeauna sub arhiepiscopia de Constantinopol²⁾.

Apoi când, după descălicătoare, s'au înființat principatele și s'au organizat ierarhia în Moldova și Valahia, dacă creștinătatea d'aci ar fi fost canoniceste pusă sub patriarhatul din Ohrida, care se mai mențineă încă pe acele timpuri³⁾,

¹⁾ Comp. Canon. 28 al acestui sf. Sinod și în deosebi explicațiile ce se fac acestui Canon în Pidalion și în colecțiunea canoanelor de Ralli și Potli tom. II pag. 287 și următoarele.

²⁾ Comp. Ralli și Potli, colect. canoanelor, tom. V, pag. 456, 485, 493 etc.

³⁾ Acest patriarhat sau mai bine zis aut. acelei bis. s'a desființat la anul 1767 sub patriarhul Samoil (comp. Ralli și Potli scrierea amintită vol. V, pag. 526.

cum se putea trece peste această dependență canonică, și să se ceară metropoliți pentru Țările Române dela Archiepiscopia din Constantinopol?

Dacă era o călcare sau derogare dela o orânduială canonică, lucrul nu s'ar fi putut trece cu vederea sau lăsa în tăcere. Dar nimeni nu știe nimic despre vre-un protest al patriarhiei din Ochrida, în care să se arate că Archiepiscopul din Constantinopol s'ar fi amestecat în jurisdicția sa canonică.

Totul s'a petrecut în cea mai perfectă liniște și regulă și de atunci în decursul tuturor veacurilor posterioare, raporturile canonice ale Mitropoliilor Moldovei și Ungrovlahiei au fost ținute cu Archiep. sau patriarhatul din Constantinopol, până la recunoașterea autocefaliei. Iar pe lângă toate acestea, cataloagele cu numele provinciilor eparchiilor și bisericilor cari au ținut, din cele mai vechi timpuri, de diferitele bis. patriarhale, sunt cunoscute astăzi tuturor¹⁾, și nimeni n'a văzut vre-odată enumerate provinciile Daciei vechi, bisericile creștine din ea, sau bisericile țărilor Române a Valahiei și Moldovei, puse în numărul bisericilor ce au ținut de Achrida s'au Ochrida, ci în toate, totdeauna, sunt puse în numărul bis. cari țineau de patriarhia din Constantinopol²⁾.

Cu aceasta se adeverește în totul afirmarea categorică a lui Hrisant, că Mitropoliile Moldovei și a Ungrovlahiei, n'au fost nici odată sub patriarhia din Ochrida.

Drag. Demetrescu.

¹⁾ Comp. colect sf. canoane de Ralli și Patli vol. V, pag. 455 și urm.

²⁾ Hrisant saṅtagma pag. 66 și urm.

ROLUL EDUCATIV AL PROFETILOR.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXIV No. 12).

Anania a uzat și el tot de aceeași acțiune dramatică, și în cazul acesta cu oarecare violență față de Ieremia care, cu toate că acuză pe Anania că «nu te-a trimes pe tine Domnul, și tu faci pe poporul acesta să nădăjduască în minciună» a fost biruit aici în fața poporului de minciunosul proroc Anania. Și nici că se putea altfel, fiindcă Anania reprezintă părerea partidului celui mai puternic, și chiar și a regelui Sedechia. Imprejurările de mai târziu au dat dreptate lui Ieremia:

Tot Ieremia, câtva timp după aceasta, pe vremea asediului Ierusalimului din partea oștilor lui Nabucodonosor, spre a întări inima poporului, care se teme că acest asediu va fi sfârșitul de veci al cetății Ierusalimului, face un act premeditat, prin care voeste să arate că biruința Haldeilor va fi trecătoare și Ierusalimul nu va pieri. El era, adică, închis în temniță din porunca regelui Sedechia, din cauză că: «de ce prorocești tu că Sedechia nu va scăpa din mâinile Haldeilor, și că se va da în mâinile împăratului Vavilonului..... și că va fi dus în Vavilon și acolo va muri», lucruri, cari, firește, trebueau să se întâmple, după ce Sedechia nu s'a supus de bunăvoie, ca vasal, ci s'a opus cu armele lui Nabucodonosor, care îngrămadise acum oștiri

în regatul lui Iuda. Poporul era înspăimântat și fugea, și toți credeau că regatul lui Iuda va deveni provincie haldeiană. În aceste timpuri de turburare și spaimă generală, Ieremia îndrăznește să cumpere o țarină, spre mirarea poporului care zicea: Ce-ți este bună țarina? Când pe toți ne va duce Haldeul robi, și pământurile noastre le va stăpâni Haldeii? Dar Ieremia o cumpără cu toată liniștea, și vestește acest lucru prin toată țara Cap. 32. «Și am scris în carte această cumpărătoare, și am pecetluit, și am pus mărturie, și am pus argintul în cumpănă și am luat cartea cea cetită și pecetluită, și am dat-o lui Varuh¹⁾.... înaintea bărbaților celor ce stau mărturie și înaintea ochilor Iudeilor celor ce se aflau în curtea temniței, și am zis lui Varuh: ia cartea cumpărării aceștia și cartea cea cetită, și pune-o în vas de strachină, ca să rămâe zile multe. Că așa zice Domnul: încă se vor mai cumpăra case, și țarini, și vii în pământul acesta....., în pământul de care ziceți că va fi necălcat de oameni și de vite, și că s'a dat în mâinile Haldeilor.....» Și Ieremia cere lui Varuh ca acest act să fi adus la cunoștința întregului regat, în tot pământul lui Veniamin, și în împrejurimile Ierusalimului și în toate cetățile muntelui (v. 44)²⁾.

Dintre acțiunile simbolice, întrebuițate de prorocul Ezechiil amintim două.

Una e descrisă în cap. 4 al cărui titlu ni-l dă astfel Biblia de Buzău: «Se poruncește prorocului să închipuiască înconjurarea Ierusalimului, și să doarmă pe laturea cea stângă 390 de zile, iar pe cea dreaptă 40, și să-și gătească hrană

¹⁾ Varuh, fiul lui Nirie, se vede că era o persoană oficială, un reprezentant al tribunalului; lui îi încredințează actul de cumpărătoare, spre a fi păstrat în arhivă.

²⁾ „Și voi cumpăra țarini cu argint, și voi scri în carte, și pecetlui, și voi pune mărturie în pământul lui Veniamin, și împrejurul Ierusalimului, și în cetățile lui Iuda, și în cetățile muntelui, și în cetățile Sefileii, și în cetățile Nagevii, că voi întoarce înstrăinările lor“.

proastă și urită, prin care se însemnează ¹⁾ dosădirea fiilor lui Israel, încunjurarea și necazul celor ce șad asediați în Ierusalim».

Acțiunea prorocului a fost aceasta. Domnul îi dă poruncă și el ia o lespede și o închipue ca cum ar fi cetatea Ierusalimului, și-i face îngrădire, și o încunjură cu șanț, și pune asupra ei taberi. Și ia o tigae de fier și o închipue ca un zid de fier între el și între cetate, cu porți încuete. Și toate acestea semn să fie fiilor lui Israil. Și i-a poruncit Domnul să doarmă pe laturea cea stângă, și peste ea să grămădească nedreptățile casei lui Israil, ceea ce simboliză iertarea sau îndepărtarea acestor nedreptăți. «Și eu am dat ție nedreptățile lor spre număr de zile, trei sute și nouăzeci de zile, și vei luă nedreptățile casei lui Israil». Acum trebuieau îndepărtate și nedreptățile casei lui Iuda, și de aceea îi zice mai departe: «Și dupăce vei săvârși acestea vei dormi pe laturea ta cea dreaptă, și vei luă nedreptățile casei lui Iuda, patruzeci de zile, și o zi pentru un an am pus ție.» Și-i dă poruncă să nu se întoarcă de pe o lature pe alta, până ce nu se vor săvârși zilele, cari închipueau închiderea lui. Cât despre hrană, îi dă voie să ia grâu, orz, bob, linte, mălaiu și ovăz, și din acestea să-și facă pâini după numărul zilelor, adică să-i ajungă de mâncare în vreme de trei sute nouăzeci de zile, și să fie cumpătat în mâncare, și cu măsură să bea apă. Și în necurătenie le vei mânca și vei zice: «acestea zice Domnul Dumnezeuul lui Israil, așa vor mânca fiii lui Israil necurate întru neamurile, la cari îi voiu risipi pe ei.» Iar el zice către Domnul: «Nicidecum Doamne Dumnezeuul lui Israil, că nu s'a pângărit sufletul meu cu necurăție, și mortăciune, și mâncat de fiare n'am mâncat, nici a intrat în gura mea toată carnea spurcată.» Iar Domnul îi răspunde arătându-i suferințele celor

¹⁾ Adică se simbolisează.

asediați în Ierusalim, «și vor mânca pâinea cu cumpână, și cu grijă și apa cu măsură și cu 'necaz o vor bea..... și se va stinge omul și fratele lui, și se vor topi întru nedreptățile lor.»

În cap. 5 găsim descrisă altă acțiune simbolică a lui Ezechiel. «Prin perii cei rași ai capului și a barbii prorocului, și în multe chipuri neștiuți, se însemnează că Evreii, pentru păcatele lor, de foame și de sabie se vor mistui.» Acțiunea prorocului a fost aceasta. Pe când vorbea poporului, cu o sabie «mai ascuțită de cât briciul bărbierului» și-a tuns părul de pe cap și barbă, apoi perii i-a pus pe cântar, și i-a împărțit în patru părți egale. O parte a ars-o cu foc în mijlocul cetății, în ochii poporului, și aceasta simboliză că a patra parte din popor va pieri de foamete și de ciumă. A patra parte din păr «a tăiat-o cu sabia împrejurul ei»¹⁾, iar aceasta simboliză că o parte a poporului va cădea tăiat de sabie, apoi a treia parte din peri i-a aruncat în vânt, și a asvârlit și sabia după ei, și înțelesul acțiunii era că altă parte de popor va fi risipită pe toată fața pământului, și că Iehova, în mânia sa, va trimete și sabie după ei, ca să-i extermine.

Cu cea din urmă parte de peri, prorocul a făcut astfel:

A luat din ei, puțin la număr, și i-a legat în marginea poalei vestmântului său. Aluziunea ni se pare clară, deși nu e explicată în cuvântarea lui Ieremia: e vorba de acei puțini aleși, pe care îi va cruța Domnul, și îi va scuti de moarte în poala hainei sale. În urmă și din perii rămași a mai aruncat o parte în mijlocul focului și i-a ars. Ce a vrut să simbolizeze prorocul cu această acțiune nu e destul de clar, pentru că despre ei spune căm prea în chip de oracol: «dintr'aceștia va ieși foc peste toată casa lui Israil».

¹⁾ Credem că înțelesul că a fărâmițat perii cu sabia, tocându-i mărunt.

O frumoasă acțiune simbolică a lui Ezechiel este, apoi, cea povestită în cap. 12. Aici arată cum Ierusalimul și regele lui vor cădea în robie, iar poporul va pieri de sabie, de ciumă și de foame. Domnul îi poruncește să închipue aceasta și să-și facă unelte de robie (de fugă) și să se robească (să fugă) ziua înaintea lor, ca poporul să înțeleagă groaza robii și amărăciunile ei. Și el ascultă de porunca Domnului: «și am făcut așa toate câte mi-a poruncit mie, și am scos uneltele, ca uneltele cele de robie ziua, și seara mi-am găurit mie peretele cu mâna, și pre ascuns am ieșit, pe umere m'am luat¹⁾, înaintea lor». Iar când casa lui Israil l-a întrebat de ce a făcut toate acestea, el a răspuns: «acestea zice Domnul: eu minuni fac în mijlocul lor, în ce chip am făcut eu, așa va fi și lor, întru înstreinare, și în robie vor merge; și stăpânitorul (regele) în mijlocul lor, pe umere, va purta uneltele sale, pe ascuns va ieși prin perete, îl va găuri să iasă printr'însul..... îl voi duce pe el în Vavilon, în pământul Haldeilor, și acolo va muri; și pe toți cei din prejurul lui risipi-i-voiu la tot vântul, și sabie voi scoate dinapoia lor». Acestea sunt cuvintele cele aspre ale lui Iehova, Dumnezeul lui Israil și pedeapsa pe care o dă poporului și regelui neascultător. Și prorocul spune mai departe: «și vor cunoaște că eu sunt Domnul, când îi voi risipi pe ei întru neamuri, și-i voi semăna pe ei prin țări». Acțiunea simbolică din acest capitol e foarte puternică și convingătoare și orice argumentare, ori cât de subtilă, nu ar fi putut lăsa o impresiune mai mare asupra poporului.

Alt mijloc plastic prin care profeții căutau să dea mai multă vivacitate și energie scrisului lor, erau viziunile. S'a susținut de unii că viziunile profeților ar fi fost stări inconștiente, asemeni somnambulismului, sau stări de com-

¹⁾ Cu înțelesul că a luat pe umeri acele unelte.

plectă extaziare, în cari profeții vedeau și vorbeau lucruri ce ieșeau din coprinsul realității și nu stăteau sub puterea simțurilor. Însă pentru explicarea viziunilor, așa cum le găsim în profeți, nu e nevoie să mergem mai departe și să facem din ei niște înșelători, cari ar fi căutat prin mijloace artificiale să-și procure stări de extaz. Viziunile lor sunt conștiente, sau chibzuite, și se explică destul de bine prin puterea talentului poetic al profeților. Ele sunt efectul acelei puteri de imaginațiune vizuală pe care o au și poeții, adăogând la profeți și adâncă lor convingere religioasă, precum și nestrămutata lor credință sinceră și curată, că ei într'adevăr sunt trimiși ai lui Dumnezeu, și că prin gura lor vorbește adevărul vecinic.

Să vedem mai întâi de viziunile ce le aflăm la profeții mici.

Între aceștia numai Amos și Zaharia au viziuni, cari însă tratate în proporții mici și lipsite de un mai puternic avânt nu se pot compară nici într'un fel cu splendidele viziuni ce le găsim la profeții mari. Amos în cap. 7 are trei vederi, iar în cap. 8 și 9 câte o vedenie, toate cinci având în vedere starea decăzută a poporului și apropiatul dezastru al nimicirii totale a regatului «pe care le-a văzut asupra Ierusalimului» cum zice însuși profetul în introducerea profeției sale.

1. Vedenia lăcustelor (cap. 7, v. 1—3). «Și iată mi-a arătat mie Domnul Dumnezeu, și iată nor de lăcuste venind de dimineață, și iată un gândac era Gog împăratul. Și după ce au sfârșit de mâncat toată iarba pământului, am zis: Doamne, Doamne, fie-ți milă. Cine va ridică pe Iacov, că este împutinat? Și i-a părut rău lui Dumnezeu, și zise Domnul: nu va fi aceasta».

2. Vedenia arderii mării (c. 7 v. 4—7). «Și iată mi-a arătat mie Domnul, și iată a chemat focul ca să pedepsească

cu el, și focul a mistuit adâncul mării, și a mâncat țara (adică a Iudeei, sau partea Domnului, cum zice biblia de Buzău). Și am zis, Doamne Dumnezeule încetează. Cine va ridica pe Iacov? Că este împrăștiat. Și i-a părut rău lui Dumnezeu, și zis-a Domnul: nu va fi aceasta».

3. Vedenia omului cu plumbul în mână. «Și iar mi-a arătat mie Domnul și iată un bărbat care sta pe un zid măsurat cu sfoara cu plumb, și sfoara era în mâinile lui ¹⁾. Și a zis Domnul către mine: Ce vrei tu Amos? Și am zis: O sfoară cu plumb. Și a zis Domnul către mine: Iată eu pui plumbul în mijlocul poporului meu Israil, și nu-i voi mai trece relele cu vederea.....»

4. Vedenia coșului de fructe (c. 8. 1—3). «Și așa mi-a arătat mie Domnul și iată un coș cu fructe coapte» ²⁾.

Și a zis Domnul: ce vezi tu Amos? Și am zis: un coș cu fructe coapte. Și a zis Domnul: venit-a sfârșitul poporului meu și de acum nu-i voi mai trece relele cu vederea».

M. P.

¹⁾ Biblia de Buzău zice: „Și iată stând pe zid de diamant, și în mâna lui diamant“. Zidarii nu întrebuintează diamant ca să cerceteze zidul de căde vertical. Traducerea noastră continua a' zice plumbului diamant și în versetele următoare.

²⁾ Traducerea bibliei de Buzău zice un vas de păsărar(?).

DOCUMENTE ȘTIINȚIFICE CONTRA NECREDINȚEI.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXIV No. 12).

Mărturisirea unui ateu.

(Articol în revista *Foi et Vie*, Paris, 5 Martie 1908).

Nu știu dacă numărul ateilor e mare, dar mi se pare sigur că noi găsim între ei unele din cele mai luminoase inteligențe din vremea de față.

Ateul de care dorim să vorbim acum socotește că el e aproape singurul din specia lui, pentru că el se crede un ateu complet. Nimic nu e mai rar, într'adevăr, de cât un om logic cu el însuși, care să-și aibă, dacă nu o viață—ar fi să-i ceri prea mult—cel puțin un ideal de viață conform convingerilor sale, așa ca idealul unui creștin să fie cu adevărat creștin, și idealul unui ateu cu adevărat ateu.

Deci puțini creștini și puțini ateii, căci marea masă e alcătuită din ființe șovăitoare, din turma nenumărată a celor care rămân la jumătatea drumului. Toți acei care șovăiesc, tinerii, de exemplu, care se întreabă unde, deci, se găsește adevărul, fiindcă printre cei mai venerați maestri ai noștri unii cred în Dumnezeu și alții nu... toți acei care șovăiesc, acei încă pe care austeritatea vieții creștine îi spăimîntă și care înclină în taină spre ireligiune, pentru că astfel vor putea să se poarte după dorința inimii lor—toți acei care sînt la jumătatea drumului, adică toți acei care, legiune întregă, au respins teoretic credința în Dumnezeu, strigă cîteodată foarte zgomotos împotriva minciunii preoților, și totuși n'au tras încă din ateismul lor urmările logice pierdute încă în zarea vagă a unui contur depărtat. Aceștia stau la jumătatea drumului și totuși se află în mers, căci, de, voie de nevoie, trebuie să înainteze în direcțiunea pe care și au luat-o. Istoria secolelor e de față pentru a striga către cei ce vor să audă: o putere

irezistibilă există în credințe (puțin importă dacă pozitive ori negative)—și indivizii ca și națiunile sînt fatal aduse să trăiască după logica indistructibilă a principiilor lor.

I.

Dacă ateul adevărat, complet, e și în zilele noastre o monstruoasă rară, nu e de cît și mai interesant să vezi ceia ce este el, ce gîndește, deci cum se pregătește să trăiască, pentru ca să cunoaștem dinainte starea de suflet a tuturor aceluia care, atei incompleți încă, se îndrumează totuși spre acelaș scop, tîrîți irezistibil de urmările practice ale teoriilor lor. Și acest interes mi se pare destul de vital pentru a reveni în paginile acestei reviste asupra unui volum apărut de acum un an trecut, analizat chiar aicea, dar de un interes permanent, căci el umple de minune un program greu, acela de a spune unei majorități care se crede atee: voi nu sînteți încă atei de cît la suprafață, dar opiniunea voastră va cîștiga în adîncime și vedeți unde ea vă va duce, pe voi și pe toți acei care vă vor urma!

Autorul ei e prea cunoscut în cercurile științifice franceze pentru ca să mai am nevoie a-l prezenta, fiindcă e vorba de Félix Le Dantec, biolog de valoare, însărcinat de cursuri la Sorbona, care cu condeiiul său viu și-a cucerit iute un loc sub soare. Extrema sa rodnicie a produs, în cîțiva ani, cel puțin cinsprezece volume, din care unele reprezintă multă muncă și cunoștințe într'adevăr remarcabile. Cu atît mai mult cu cît Le Dantec nu are obiceiul să se acațe de chestiunile de mîna a doua, cum se poate judeca după titlurile unora din lucrările sale: *Evoluțiune și proprietate*, *Legile naturale*, două volume de cîte 6 franci; *Unitatea ființei omenești*, un volum de 7 fr. 50; un *Tratat de biologie și o Introducere în patologia generală*, două enorme cărți de cîte 15 franci fiecare.

Lucrarea despre care eu doresc să întretin pe cititorii acestei reviste e de o înfățișare mai modestă; e un volum în 12 de 3 fr. 50, intitulat *Ateismul*, care a făcut deja să curgă nu puțină cerneală, pentru că el nu se mărginește la o simplă expunere, ci trăiește cu o frumoasă sinceritate urmările individuale și sociale ale doctrinei învățate.

«Cu o frumoasă sinceritate,» am scris. Și acest cuvânt implică toată simpatia pe care o păstrez pentru Le Dantec, ca și pentru toți acei care, căutînd adevărul, au consimțit prin aceasta chiar la sacrificii cu atît mai dureroase cu cît sînt de ordine mai intimă.

Ateismul său e de un soi rar din mai multe puncte de vedere. Le Dantec e antipodul liber-cugetărilor noștri, anticlericali pînă în creștetul capului și de toate felurile, la care violența servește deseori drept rațiune iar injuria drept valoare morală. Insuși Le Dantec le spune: «Nu s'ar putea atribui ateismului mișcarea anticlericală cea atît de mult afirmată în vremea noastră. Mulți se pretind atei fără a se fi gîndit ce înseamnă asta.» (p. 91). Și mai departe: «Dintr'un sentiment de glorie ieftină, inadmisibil la un ateu, fanfaronii anticlericalismului au vrut să uimească pe contemporani prin priveliștea vitejiei lor. La un anticlerical plin de superstiții religioase (o arată chiar prin actele sale) e un act de vitejie a străpunge hostia cu un cuțit sau a mînca carne în Vinerea Patimilor. Pentru un ateu aceste acte sînt tot atît de naturale ca și tăierea pînii sau mergerea la cabinetul de lucru. Nu poți să te lauzi cu asta. Acel care o face ostentativ, ori e stăpînit încă, fără a ști, de un vechi germene de credință, de care își bate joc pînă se perde, ori vrea să amărască pe semenii săi care respectă credințele de care el își bate joc, sentiment care nu s'ar putea alipi la ateismul propriu zis.»

Nici ateismul lui Le Dantec nu este, cel puțin așa pretinde el, o noțiune dobîndită prin studiu, ori prin reflecțiune asupra lumii, sau încă rezultatul unei deziluziuni provocate de religiune sau de oamenii religioși. El n'a cunoscut niciodată altă stare de cît numai pe a lui. «Eu sînt ateu, spune el, după cum sînt Breton, după cum cineva e brun sau blond, fără să fi vrut.»

Un orb nu-și poate închipui ce e roșul sau verdele. De oarece n'a avut niciodată ideia de Dumnezeu, Le Dantec nu-și poate lămuri sigur cum alții ar putea s'o aibă. Mult timp el n'a crezut în întreaga bună credință a unor oameni de valoare, care, făcînd studii ca și ale sale, și-au păstrat credințele lor de mai nainte. În momentul de față el socotește că cel mai înțelept lucru e să admită buna

credință a celor de alte păreri de cît ale lui, chiar atunci cînd lui îi e peste putință să-și închipuie cu oarecare probabilitate mentalitatea lor. .

II.

Făcînd această primă măturisire despre absoluta sa necunoștință despre Dumnezeu, Le Dantec simte îndată trebuința de a justifica ateismul său, pentru a putea să se ferească de imputarea că se ocupă de ceia ce nu e în stare să înțeleagă. Căci cu ce drept unul, care ar declara că n'are simț matematic, ar scrie un volum pentru a proba că geometria e o închipuire? Ateismul meu provine nu din faptul că eu sînt mai puțin complet de cît oamenii care cred în Dumnezeu, ci din aceea că eu am înțeles mai bine universul. Iată ceia ce trebuie să spuie el în chip necesar, sub pedeapsă de nulitate, și fiindcă nu e de ajuns să spui, trebuie să demonstrezi și să *demonstrezi că Dumnezeu nu există.*

M'am silit să spun cît de mare e stima mea pentru Le Dantec, și am să mai dau și alte probe sigure. Dar aci sînt obligat la o paranteză și pentru un moment—timpul necesar pentru citirea cîtorva pagine consacrate demonstrării că Dumnezeu nu există—am trebuință de o sfortare reală pentru a lua cu totul în serios pe profesorul nostru de la Sorbona.

Ne aducem aminte de turneurile zgomotoase făcute de o semi-celebritate a zilei, anarhistul Sébastian Faure, care umbla din oraș în oraș cu conferența sa stereotipă despre crimele lui Dumnezeu. Și el se silea să stabilească că nu există Dumnezeu. Felul său de a opera era foarte simplu: examina unul după altul atributele lui Dumnezeu, le găsea în contradicere cu faptele, și de acolo trăgea încheierea că Ființa supremă nu există. El zicea de exemplu: «Dacă Dumnezeu există, el e bun; dacă e bun, nu trebuie să tolereze răul; dar răul există; deci sau Dumnezeu nu e bun, ceia ce e absurd, sau nu există, ceia ce era de demonsfrat.» Falsitatea unui astfel de raționament sare în ochi. E adevărat că răul există, e adevărat că Dumnezeu nu trebuie să-l tolereze, dar nimic nu arată că ac-

țiunea lui Dumnezeu ar trebui să aducă o disparițiune *imediată* a răului. Pentru a salva bunătatea și sfințenia lui Dumnezeu, mi-ajunge să spun: «Dacă Dumnezeu există, el trebuie să lupte împotriva răului; dar lupta împotriva răului e sigură, deci existența lui Dumnezeu e *posibilă*».

Dar oricât de slabă e argumentarea tribunului anarhist, tot e mai pre sus de metoda lui Le Dantec. În raționamentul pe care-l expusei era măcar o aparență de demonstrațiune. Nici această aparență nu mai este însă într'o procedare care constă în a afirma: *nu există Dumnezeu, pentru că niciodată nu s'a izbutit să se probeze existența lui*.

Căci asta e tot ce face profesorul de la Sorbona. El examinează unul câte unul argumentele clasice ale existenței lui Dumnezeu, «acele care sînt predate elevilor de la cursurile de filozofie» (p. 25) și de oarece ele nu pot sta în fața criticei, el declară dovedit și sigur că Dumnezeu nu există!

Apoi oare de la perfecțiunea sau imperfecțiunea unui raționament se poate concluda la existența sau neexistența lucrului la care raționamentul se aplică? Pămîntul va sta fix sau se va mișca după cum eu voi ști sau nu voi ști să demonstrez că pămîntul se învîrtește? De asemenea, dacă presupunem că probele existenței lui Dumnezeu nu sînt temeinice, oare asta probează altceva de cît neputința intelectuală a omului de a raționa în acest domeniu? Nu știm oare noi că cu cît un fapt e mai simplu, cu atîta el e mai greu de demonstrat? Eu ușor pot proba că $8 \times 8 = 64$, cu condițiunea însă de a admite mai întîi că $2 \times 2 = 4$. Dar dacă cineva ar pune la îndoială acest principiu, atunci cu adevărat aș fi încurcat. Deci e surprinzător oare că mă simt strîmătorat atunci cînd, fiind vorba să aduc un argument de ordine matematică, ajung la bazele înseși ale matematicii? E surprinzător că atunci cînd e vorba să demonstrez pe Dumnezeu, cel ce este baza a toate, nu prea știu ce să fac? Pe ce principii superioare mi-ar fi deci cu putință să mă sprijinesc?

De sigur, orice ateu ar putea să mă oprească aici ca să-mi spuie: Fie, d-ta nu poți să demonstrezi, spiritul nostru al amîndurora e prea mic. În fața acestei chestiuni și eu și tu, și mai pre sus de noi spiritele cele mai puternice ale omenirii sînt în aceiași pozițiune ca și un copil

în fața unei probleme de algebră... Dar ar trebui să pot percepe limpede ceea ce nu pot demonstra. Eu n'am nevoie să demonstrez că soarele luminează pământul; constat numai realitatea faptului. De asemenea n'ar trebui să am nici umbra unei șovăieli asupra faptului dacă Dumnezeu există, fiindcă, dacă există, el fiind la temelia tuturor lucrurilor, eu trebuie să-l întâlnesc în toate și pretutindenea.

Sîntem noi oare atît de siguri că aparențele nu ascund niciodată realitatea supremă și profundă a lucrurilor? Contemplarea naturii ne oferă aici o parabolă foarte proprie a ne face să reflectăm. Vorbind *a priori*, adică mai înainte de a căuta să argumentăm, cînd vom putea percepe noi mai bine universul, ziua ori noaptea? Ei bine, cît timp luminează soarele ochiul contemplează pretutindenea o boltă de azur de o realitate aparentă atît de sigură, că în timp de secole omenirea a crezut în existența ei. Trebuie să vie noaptea, să peară lumina cea care descopere toate lucrurile, pentru ca să se arate realitatea ascunsă, dar adevărată a ordinii lumii, faptul turburător și sublim al infinitului înstelat.

Cine va mai îndrăzni să spuie că, de oarece Dumnezeu nu se arată evident, e sigur că el nu există? Pentru ce n'ar fi el în numărul acelor realități acoperite de strălucirea aparențelor materiale și care nu se pot percepe de cît atunci cînd sînt împlinite condițiunile particulare indispensabile aparițiunii lor?

III.

Cu atît mai mult cu cît eu întrevăd o rațiune de ordin moral care-mi explică admirabil pentru ce eu nu pot proba că Dumnezeu există.

O probă nu e cu adevărat probă de cît atunci cînd ea *din afară* impune altuia o convingere, în așa chip în cît acesta nu e liber să nu primească urmările ei. În starea actuală a științei eu nu sînt liber să nu cred că pământul este rotund, că se întoarce în jurul axei sale și că gravitează în jurul soarelui. De asemenea nu sînt liber să cred sau să nu cred că soarele luminează. În ziua în care eu voi înceta de a fi, dacă nu convins, cel puțin susceptibil

de a fi convins de aceste adevăruri, în acelaș timp voi înceta de a fi om.

Cazul e cu totul deosebit în ceia ce-l privește pe Dumnezeu, cel puțin pe Dumnezeul creștinilor, singurul de care noi avem a ne preocupa. Evidența existenței lui Dumnezeu e incompatibilă cu această existență însăși. Căci cine vorbește de Dumnezeu, vorbește de libertate; cine vorbește de evidență neagă libertatea. Ce ar fi libertatea omului dacă el nu ar avea libertatea fundamentală de a crede sau a nu crede în Dumnezeu? Dacă Dumnezeul creștinilor există, libertatea există. Dacă Dumnezeu se impune omului, această libertate e cu neputință. Contrazicerea e flagrantă, și noi înțelegem pentru ce în starea de față a lucrurilor niciodată nu va ajunge un savant, un cugător, un om să probeze că Dumnezeu există, adică să impuie altuia o credință care i-ar rîdica libertatea de a trăi după gustul său. În ziua cînd Dumnezeu își va arăta puterea sa într'un chip neîndoielnic, va fi prea tîrziu pentru om, dacă e proprietatea omului de a alege între bine și rău, de a avea o viață morală. Noi vom fi atunci definitiv fixați în bine sau în rău. Pînă atunci, dacă teza creștină e exactă, pentru ca omul să rămîie liber, Dumnezeu rămîne acoperit.

Fără îndoială, eu pot avea siguranța personală a existenței lui, pentrucă e foarte cu putință ca în intimitatea ființei mele să fi perceput lucruri pe care nu le-a perceput Le Dantec; eu nu pot încălca libertatea lui și să-i demonstrez că Dumnezeu există sau nu există. Fiind dată noțiunea creștină despre Ființa supremă, ar fi absurd să presupunem contrariul.

Astfel, cînd Le Dantec arată că probele existenței lui Dumnezeu nu probează nimic—în sensul cuvîntului *a proba*—eu nu numai nu sînt surprins, ci sînt chiar fericit. Aceasta e confirmarea trebuinței conștiinței mele de creștin din secolul XX.

Zic de creștin din secolul XX, căci acest fapt al imposibilității de a demonstra existența lui Dumnezeu, atît pe calea raționamentului, cît și pe acea a evidenței exterioare, a autorității, creștinii n'au înțeles-o totdeauna. După cum în timp de secole și-au impus altora credințele lor,

cu mult aparat de persecuțiuni¹⁾ ei ar fi vrut ca Dumnezeu să desprețuiască din cale afară făptura sa pentru a o obliga să creadă. Dar timpurile s'au schimbat, și iată deja 150 de ani de când elita credincioșilor a renunțat la speranța de a găsi vreodată o probă vrednică de acest nume despre credința lor în Dumnezeu. Deci Le Dantec nu ne-a spus nimic nou și prin critica sa asupra argumentelor existenței lui Dumnezeu nu ne-a turburat mai mult de cât ne-a turburat Kant când a inaugurat aceeași critică. Kant a crezut în Dumnezeu și după aceea ca și înainte. Ne este permis să presupunem că el a avut micile sale motive pentru asta...

Pomenii de numele lui Kant, Sébastian Faure declara într'o seară că el nu cunoaște pe marele filozof din Koenigsberg, pe omul a cărui cugetare a reînnoit filozofia, și poate cel mai puternic creier de cugetător pe care l-a produs lumea de la Platon și Aristotel pînă la noi. El îl numea «acest domn»...

Le Dantec care la pagina 122 a cărții sale, se felicita că el n'a studiat niciodată filozofia și care, măcar că n'a fost niciodată elev, nu se teme totuși să se facă profesor, nu va fi rînduit oare de întîmplare sub aceeași firmă? Nu pot, într'adevăr, să cred lucrul posibil; cu toate acestea sînt destul de încurcat că în toată această discuțiune asupra lui Dumnezeu, numele lui Kant nu apare nici o singură dată, când el cel întîi trebuia numit. Intr'adevăr, e a-ți face lucrul prea ușor când discuți de a presupune că nu există pe lume de cât romano-catolici, și de a lucra ca și cum mentalitatea oricărui credincios ar fi aceea a unui Breton bigot, tipul prin excelență a omului religios în ochii lui Le Dantec.

Arhim. I. Scriban.

(Va urmà).

¹⁾ Biserica catolică.—N. Tr.

ADMINISTRAREA SFINTEI NOASTRE BISERICI.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXIV No. 12).

Cu răspândirea Creștinismului, prin predica Apostolilor și a conlucrătorilor lor, s'au întemeiat biserici creștine, nu numai în toate părțile imperiului roman, în toată lumea greacă și romană, dar chiar și în sânul popoarelor barbare, ce formau marele și vastul imperiu al Cezarilor. Foarte de timpuriu Creștinismul trecuse chiar și de hotarele acestui imperiu.

Pretutindeni, toate aceste biserici *erau sub povățuirea și conducerea Apostolilor*. Dar Apostolii și conlucrătorii lor se nevoiau din toate puterile lor mai mult la predică. U-nica lor preocupare eră împlinirea poruncei Domnului: de a vesti Evangeliul mântuirii la toată făptura, să-l ducă până la marginile pământului. Ei nu puteau avea îngrijirea specială a acestor Biserici, d'a fi ei Episcopii stabili ai bisericilor înființate de dânșii.

Pentruca să îndepliniască această sarcină, Apostolii pro-hiriseau prin hirotonie anume povățuitori și conducători în locul lor, investindu-i cu toată autoritatea și puterea apostolică, desăvârșită în aceste Biserici. Aceștia erau Episcopii acestor Biserici. Aceștia, în puterea autorității desăvârșite, pe care o aveau asupra Bisericii, unde erau așezați, ei îngrijiau de tot ce privea mântuirea credincioșilor. Ei hirotoniseau preoții și diaconii, cu care se îndeletniceau

împreună la cuvântul de învățătură și la săvârșirea Sfințelor Mistere, pentru sfințirea și viața pioasă a credincioșilor.

Astfel ne adeverește istoria Noului Testament că au urmat și au făcut pretutindeni sfinții Apostoli și conlucrători ai lor.

Din activitatea Apostolului Pavel cunoaștem cum el a așezat episcop în Creta pe Tit, în Efes pe Timotei și pe alții în alte Biserici.

Epistolele, numite Pastorale, ce avem în Noul Testament, scrise de acest sf. Apostol și adresate către Timotei și Tit, când se citesc și se studiază cu atențiune, din ele aflăm și cunoaștem toată vechea organizațiune și orânduială bisericească apostolică, Din ele cunoaștem cum erau conduse și administrate aceste Biserici de conducătorii și povățuitorii lor sufletești, în aceste timpuri, și cum Apostolii le-au pus sub conducere puterea desăvârșită și autoritateă Episcopilor.

Din ele vedem asemenea cum Episcopii aveau conlucrători și conliturghisitorii lor pe preoți și diaconi și cum aceștia toți erau consacrați serviciului liturgic și pastoral în Biserică prin hirotonie de către Episcopi. Hirotonia se făcea pentruca și aceștia să fie întăriți și desăvârșiți prin Darul dumnezeesc, pe care îl primeau prin punerea mâinilor și rugăciune către Dumnezeu, ca astfel cei hirotoniți să poată îndeplini greaua sarcină a păstoriei duhovnicești și să poată lucra, în puterea Darului dumnezeesc, de care se învredniceau, cele pentru mântuirea credincioșilor și întărirea lor în credință și pietate.

Din aceste epistole și din toate sfaturile și povățuirile Apostolilor, vedem, în fine, cum Episcopii, Preoții și Diaconii erau consfințiți pentru a conduce și povățui pe credincioși; vedem cum cu toții purtau grijă de nevoile spirituale ale credincioșilor ce compuneau Biserica, unde ei erau oviduiți, și cum cu toții erau devotați cu trupul și

sufletul, spre a lucra cu credință și cu dragoste, unită cu râvnă duhovnicească și zel și lucra cu putere mare și minunată în Biserica Dumnezeului Cel viu, în Biserica lui Iisus Christos.

* * *

Această stare de lucruri și orânduială Apostolică s'a păstrat pretutindeni cu sfințenie și s'a urmat întocmai, după așezarea lor, în decursul veacurilor. Dela ea nimeni nu s'a abătut nici chiar în timpurile de strâmtorare și de grea cumpănă pentru creștinătate, n'a fost nici o abatere nici chiar în timpurile înfricoșatelor persecuțiuni, când Biserica lui Iisus a fost pretutindeni în primejdie. Orânduiala apostolică, în tot acest lung și penibil timp de restriște pentru creștini, s'a păstrat cu sfințenie.

* * *

După aceia, în timpurile glorioase ale Bisericii, înțelegem veacurile al patrulea până al noulea, când Creștinismul triumfă pretutindeni asupra păgânismului și eră religiunea dominantă, nu numai în imperiul roman dar chiar și în sânul altor popoare, căci se convertiseră la lumina evanghelică, toate orânduilele cele vechi apostolice s'au păstrat de întreaga creștinătate.

În aceste timpuri, Biserica, fixându-și învățătura de credință, prin dogme și canoane consfințite de glasul universal al întregii creștinătăți, reprezentată prin cei ce erau canonicește îndreptățiți și datorii a se îngriji de Biserica lui Iisus Hristos, s'a fixat și s'a hotărât tot astfel și cele privitoare la conducerea și modul de păstorire și administrare al Bisericii. Toate drepturile și îndatoririle a celor ce conduceau Biserica, cum și ale credincioșilor față de ei, au fost consfințite prin legiuri și canoane, pe baza tradițiunii apostolice dela început și coprinsă în *Cuvân-*

tul scris (Sfânta Scriptură și în *Tradițiunea bisericească*, *cuvântul sfânt nescris*, dar respectat, păzit și venerat de toți, căci eră primit prin tradițiune de Biserică dela Sf. Apostoli.

Prin toate aceste legiuiri și canoane nu s'a introdus nimic nou și strein; ci numai s'a consfințit vechea rânduială bisericească, acea orânduială care există deja în Biserică. Eră însă, după nevoile timpului, după necesitățile locale și după tot felul de împrejurări, ce se iveau, a luat mare desvoltare în aceste timpuri. Desvoltarea aceasta eră impusă de marea desvoltare, ce luă Creștinismul pe fiecare zi, căci el cuprindeă pretutindeni toate straturile sociale și toți prin Creștinism erau chemați la o viață nouă, la viața curată și sfântă a lui Dumnezeu, și toți să cinstească după cuviință pe Christos Mântuitorul.

Astfel în aceste timpuri, pururea glorioase și prea mărite pentru creștinătate, așezământul dumnezeesc pentru mântuirea credincioșilor,—Biserica—trebuiă a se organiza întru toate, pentruca să poată corespunde acestui scop sfânt pe care îl aveă în lume, pretutindeni ori unde străbăteă lumina evanghelică.

Dar în această dezvoltare a organizării sale impusă, precum am văzut, de nevoile timpului, Biserica lui Iisus Christos trebuiă să fie pretutindeni *una și aceeași*. Trebuiă să se păstreze aceeași învățătură de credință, acelaș cult și disciplină bisericească, ca astfel toate Bisericile lui Iisus Christos, din toată lumea, să poată formă un singur trup, o singură Biserică, al cărei cap nevăzut și conducător să fie Christos. Dar spre acest sfârșit trebuiă ca toate să se conducă și să se administreze de toți povățuitorii și conducătorii duhovnicești ai credincioșilor, în același chip; fiindcă ei, Episcopii, erau puși, investiți cu toată puterea și autoritatea în Biserică și ei aveau toată răspunderea înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor.

Apoi dezvoltarea aceasta a sistemului administrativ în

Biserica lui Iisus Christos, trebuià să satisfacă toate nevoile credincioşilor şi trebuià a le satisface în scopul potrivit chemării lor la viaţa creştină. Pentru aceasta, în totul şi toate părţile sale, organizaţiunea această bisericească erà făcută în sensul învăţătorei de credinţă şi în conformitate cu tradiţiunea păstrată dela început în Biserică. Ea s'a deosebit de organizaţiunea timpurilor trecute, într-o aceea numai, că acum şi povăţuitorii duhovniceşti ai credincioşilor, au fost chemaţi să îndeplinească sarcini mai multe şi diferite sarcini grele ce li se impun de Biserică; sarcini cari li se impuneau de nevoile timpului. Dar toate aceste obligaţiuni şi îndatoriri ale tuturor, au fost diferite prin legiuri canonice, în sensul de a se păstrà *unitatea învăţătorei, a cultorei şi a disciplinei bisericeşti*. În sensul de a se păstrà curate şi sfinte, ca Biserica lui Iisus Christos să fie pretutindeni *aceiaşi biserică una, sfântă, catolică şi apostolică*.

Dezvoltarea sistemului de organizare, de conducere şi administrare al Bisericii, cum şi fixarea atribuţiunilor, a drepturilor şi a îndatoririlor fiecărui membru conducător, se impuneà şi pentru nevoia ce se simţià, ca Biserica să fie la nivelul cerinţelor sociale. În acele timpuri, când Biserica triumfà pretutindeni, trebuià şi erà absolută nevoie ca în organizmul ei să se vadă o energie şi o viaţă,— negreşit viaţă duhovnicească,—care să se întreţină în Biserică şi să se cultive de toţi conducătorii şi povăţuitorii ei, de Episcopi, Preoţi, Diaconi şi de toţi clericii în genere, cari erau puşi în serviciul pastoral şi liturgic al Bisericii.

Cu adevărat, în acest sens s'a dezvoltat şi s'a desăvârşit toată organizaţiunea de conducere şi administrare a Bisericii.

Spre acest sfârşit, în aceste timpuri, vedem pe unii episcopi ridicaţi după însemnătatea politică a oraşelor unde

erau, s'au după origina apostolică a Bisericilor unde se aflau păstorind, îi vedem ridicați la demnitatea de Arhiepiscopi, Mitropoliți, Patriarhi și Papi.

Vedem în acelaș timp pe clericii inferiori, pe preoți și diaconi investiți cu diferite oficii bisericești, osebit de îndatoririle lor liturgice și pastorale. Unii au chiar însărcinări administrative, alți au diferite alte însărcinări și exercitau o autoritate oarecare față de frații lor Preoți și Diaconi, iar față de credincioși par a fi deosebiți de ceilalți Preoți și Diaconi, frați ai lor, deopotrivă conliturghisitori în fața Altarului lui Dumnezeu.

Toate aceste numiri și alte multe cari se văd în orânduirile canonice date, atât Episcopilor, spre a se distinge unii de alții, cât și celorlalți clerici, Preoților și Diaconilor, arată atribuțiunile, drepturile și prerogativele pe cari le aveau unii față de ceilalți. Ele arată în același timp însărcinările deosebite pe care le aveau în conducerea și administrarea Bisericii.

Prin toate aceste așezări, organizațiunea administrativă a Bisericii și-a luat deplina și desăvârșita ei formă. Și se poate cu drept cuvânt zice că, așa cum în aceste timpuri de glorie și preamărire pentru Biserică, s'a fixat învățătura de credință, cultul și disciplina bisericească în genere, prin dogme și canoane, făcute s'au consfințite de glasul universal al Bisericii, confirmat prin Sinoadele Ecumenice, tot astfel s'au fixat și s'au așezat și cele privitoare la administrațiunea bisericească.

Fiecare biserică episcopală, mitropolitană, patriarhală sau ori care eră forma hotărîtă canonică, eră în mic stătătoare cu clerul ei, condusă și administrată sub puterea chiriarhică a Episcopului, Mitropolitului s'au Patriarhului care eră în fruntea ei. Cu toții, dela Iehova, până la cel din urmă cleric, își îndeplineau îndatoririle sarcinei lor pastorale, după tradițiune, după regulele deja stabilite și

după așezămintele bisericești, cari erau povățuiri sfinte pentru toți, în toate mișcările lor pastorale. Cu toții, dela mare până la mic, erau zeloși d'a se supune lor, de a le păzi și de a le aplică cu sfințenie în demnitatea bisericească cu care erau investiți.

* * *

Astfel s'a condus Biserica lui Iisus Christos în timpurile acestea de glorie și preamărire. Pe baza acestor legiuiri, de organizare și conducere, Biserica eră *una, sfântă, catolică*, adică *universală*, și *apostolică*. Intreaga creștinătate de pretutindeni eră supusă întru toate așezărilor canonice, făcute de Sinoadele Ecumenice. Toți se conduceau de ele; toți le respectau și le păzeau. Toți se supuneau lor cu iubire desăvârșită.

* * *

În secolul al IX-lea, însă, Biserica Romei voește a eși de sub aceste orânduiți canonice universale, fixate și așezate de Sinoadele Ecumenice. Ea voește să aibă un fel de supremație deopotrivă asupra tuturor Bisericilor creștine din întreaga lume. Ea cearcă mai întâiu de a o executa asupra centrului celui mare al creștinătății orientale, asupra Arhiepiscopului sau Patriarhului din Constantinopol.

Dar cum pretențiunile și dorințele Episcopului Romei nu se puteau justifica, cu nici una din vechile legiuiri canonice și universale ale Bisericii creștine, căci nici una nu dă acest drept nici unui Episcop, deci nici Episcopului Romei, acesta a recurs la legiuiri lăaturalnice și apocrife.

Pe baza unor astfel de legiuiri, a voit să-și impună nu numai o supremație, dar chiar stăpânire asupra întregii creștinătăți.

Bisericile Orientului, prin glasul Patriarhului Fotie, au respins în acele timpuri, cu tărie și putere mare, aceste

pretențiuni. De aci ceartă, ură și vrăjmășie, între Roma și Constantinopol, care a ținut mult timp, până când în veacul al XI s'a sfârșit prin desbinarea Bisericii lui Iisus Christos, în Orientală și Occidentală. Este vorba de schisma care a avut loc în ziua de 16 Iulie 1054 d. Chr.

*
* *

După schismă, bisericile creștine, din părțile Apusului, sub povățuirea și conducerea Episcopului Romei, au continuat pe calea apucată. Toate se orientau după inspirațiunile și dictamentul acestei Biserici, care tot mai mult se depărtă de litera și spiritul vechilor legiuiri de conducere și administrațiune bisericească. Și cu Roma în frunte au mers din ce în ce tot mai mult depărtându-se, până când au ajuns a nu se mai ține de vechile legiuiri și în cele din urmă s'a produs acea mare și înfricoșată desbinare, care a avut loc în veacul al XVI, în lumea creștină apuseană. Atunci o parte din această creștinătate a rămas credincioasă Romei, alta a format Bisericile protestante. Și unii și alții n'au vrut să mai știe de vechile legiuiri de organizare și administrație, date Bisericii în veacurile al IV până la al VIII-lea. Roma s'a ținut de ele numai întrucât i-a convenit, dar ceeace i-au separat de ea, au făcut tablă rasă din^{ca} aproape întregul așezământ canonic al Bisericii.

Astfel stau aceste Biserici față de tot ce privește legile de conducere și administrație bisericească până în ziua de astăzi.

*
* *

Singura Biserică a lui Iisus Christos, care a rămas credincioasă și statornică în vechea organizare dată Bisericii în timpurile ei glorioase, a fost și este până în ziua de astăzi *Biserica Creștină Ortodoxă a Răsăritului*.

Această Biserică eră, precum dela începutul desbinării

s'a arătat, zeloasă întru o credință în toată curățenia ei, intactă și nealterată, fără știrbiri sau adăogiri, tot astfel a fost zeloasă și întru păstrarea cultului, a disciplinei și a celor privitoare la conducerea și administrarea Bisericii creștine. Nimic n'a îngăduit de a se schimbă. Ea a permis numai acomodarea și aplicarea vechilor legiuri potrivit nevoilor de timp, de loc, și de împrejurări imperioase bisericești, dar totdeauna respectându-se principiul practicat, de a se respectă și păzi Tradițiunea cu sfințenie în litera și sensul ei dela început în Biserică, ca astfel Biserica să fie și să rămâie pururea deasupra, așezământ de viață pioasă și religioasă pentru credincioși.

* * *

S'au făcut și în sensul acestei Biserici multe așezări și orânduiuri posterioare. Toate însă au fost impuse de nevoile și bunul mers al Bisericii. Dar prin nici una din ele nu s'a alterat spiritul și sensul vechilor legiuri, privitoare la conducerea și administrarea bisericească.—Toate n'au fost decât o complectare și aplicare dreaptă și rațională a acestor legiuri, formând cu ele un întreg armonios, pentru a ocroti învățătura de credință a o întări și a o ajuta pe credincioși ca să o păzească și să o păstreze intactă și nealterată precum și de a prosperă în pietate și în religiozitate.

În numărul acestor așezări posterioare, cari au avut loc în Biserica Creștină Ortodoxă a Răsăritului, în decursul acestor veacuri, a fost, între altele, înființarea de Biserici autocefale în state și națiuni libere și independente.

Înființarea acestora însă, n'a fost o derogare dela vechile legiuri bisericești. Din contră, ceea ce s'a făcut cu aceste Biserici, eră permis, ca să nu zicem chiar impus de canonul douăzeci și opt (XXVIII) al sinodului al IV Ecumenic. Și fiindcă înființarea lor se făcè în lipsa Si-

noadelor Ecumenice, s'a făcut de Biserică cu întăetate în sânul bisericii creștine ortodoxe și cu asentimentul întregii creștinătăți Ortodoxe. Apoi înființarea lor eră necesară, dar în același timp dreaptă și canonică, căci trebuia să se respecte principiul stabilit din timpul Sinoadelor Ecumenice anume; acel principiu: *că în stat și națiune liberă să fie și biserică liberă și de sine stătătoare*. Trebuie să se respecte principiul stabilit de Sinoadele Ecumenice ca acolo unde este Regalitate și Senat să fie și Arhiepiscopie autocefală ¹⁾.

Seria aceasta a bisericilor autocefale a început-o Biserica Imperiului Rus în anul 1659, cu înființarea Patriarhatului și la 1716 cu înființarea sinodului dirigitor și a terminat-o bisericile autocefale ce s'au recunoscut în veacul al XIX: Biserica Regatului Grecesc, a Regatului Sârbesc, a Regatului Român și celelalte.

Apoi, deodată cu autocefalia, s'a mai văzut că la unele din aceste Biserici, s'a instituit o autoritate supremă sinodală, ca de exemplu în Biserica Rusiei și a Greciei. Un fel de sinod cu atribuțiuni chiriarhice, episcopal. La altele, pentru necesitatea de a se ocroti interesele naționale, *prin Biserică*, s'au înființat corpuri diriguitoare sub o formă mixtă nu numai clericală, ci și chiar laică, adică luând loc alături cu cei indrituiți canoniceste a se îngrijii de bunul mers al Bisericii și a se rostii asupra tuturor cestiunilor privitoare la conducerea ei și alți ajutători clerici inferiori și chiar laici cu ei, cari să conlucre pentru ocrotirea intereselor mixte bisericesti și naționale. Acești coajutători au fost atât clerici cu grade inferioare demnității episcopale, cât și fruntași pioși dintre creștini.

Dar acestea, au fost și sunt îngăduite, întru atât numai, întru cât sunt impuse de nevoile de timp, de loc

¹⁾ Comp. cap. 3 al Sinodului al II-lea Ecum; 28 al Sinod al IV etc.

și alte împrejurări. Se observă însă că ele sunt permise numai întrucât nu depășesc drepturile și prerogativele canonice ale chiriarhilor asupra bisericilor lor.

În această ordine de lucruri bisericesti, privită atât generic cât și în specie, Sfânta noastră Biserică Creștină Ortodoxă română a avut totdeauna un loc distins și de onoare în întreaga Biserică Ortodoxă; și acest loc îl ocupă până în ziua de astăzi. Organizarea ei a fost și este o organizare model, mai ales în ceea ce privesc cestiunile administrative bisericesti. Dar cu aceasta suntem ajunși tocmai la cestiunea care formează obiectul acestui studiu: Administrațiunea în sfânta noastră Biserică. Pentru a veni aci, a fost nevoie să facem această introducere. Ea se impune însă pentru lămurirea și înțelegerea lucrurilor.

B. Mangâru.

(Va urmà).

CRĂCIUNUL.

Sărbătoarea cea mai însemnată și mai veche la creștini, e *Crăciunul*, care cade neșrămutat în 25 Decembrie a fiecărui an. În acea zi s'a născut Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, care a propovedit principiile cele mai înalte de morală, caritate, credință și iubire, aducând pacea pe pământ și înfrățirea între oameni. *Pace vouă* ne spune Sf. Scriptură! Toată creștinătatea răspândită pe suprafața pământului, să țintească deci spre idealul *păcei*, și să se pătrundă de însemnătatea acestor cuvinte sublime, *Pace vouă!*

Fericirea omului în această lume trecătoare nu se cuprinde decât: în dragostea ce trebuie să avem pentre aproapele nostru, și în pacea vecinică care ne aduce toată fericirea, lăsând la o parte ura și patima.

Veni-va timpul când aceste principii se vor realiza, când războaie vor înceta, când zăngănitul săbiilor și bubuitul tunurilor nu se vor mai auzi, când toate acestea se vor preface în pluguri, și atunci fericirea stăpâni-va pământul, căci voia ta Doamne aceasta este: *Pace pe pământ și între oameni bună învoire!*

* * *

Noi aici nu vom vorbi de obiceiurile și datinele păstrate de poporul nostru cu prilejul acestei sărbători, vom arăta numai obiceiurile religioase păstrate de biserica noastră ortodoxă.

În timpurile vechi la noi, ne spune Arhidiaconul Paul de Alep în călătoria sa prin Moldova și Țara Românească făcută între anii 1650—1660, întovărășind pe Macarie Patriarhul de Antiohia ¹⁾, că: «Slujba dumnezească în ajunul Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, se conducea după rânduiala urmată la Constantinopol. După ce se trăsesse clopotele, poporul intră în biserică îndată după amiază și n'a eșit până seara. Toată cetirea, rugăciunile fură executate cu o cântare delicioasă.

Ne mai arată că: «Este de observat, că în această țară se obicinuește, în seara spre Nașterea lui Hristos, ca toți preoții din diferite târguri, însoțiți de sărmani, de citeți și de coriști, să se adune în bande, purtând icoane și să umble prin oraș toată noaptea, vizitând casele boerilor și dorindu-le bucurie în ziuă de sărbătoare.

Primul lor *Polihronion* e pentru Beiu, al doilea fù pentru Patriarh acompaniat de o rugă de congratațiune. Dintâiu ei se adună la Protopopul și apoi merg la Beiu, firește pentru hatârul prezentelor, precum au venit și la Patriarhul nostru. Astfel ei umblă toată noaptea cântând *Nașterea lui Hristos*. Fiecare om sărută icoana și le dă câte ceva; și abia eșeau unii, iată că alții le urmau, și așa dela înserate până'n crăpatul zilei. Tot asemenea făceau lăutarii, toboșerii, flauții și fluerașii, colindând toată noaptea din spre Naștere și în noaptea următoare, cu lanterne, pe

¹⁾ Vezi P. P. Hajden. Arhiva istorică a României. București. tom. I, partea II-a pag. 89

la casele boerilor celor mari, la casa Arhiereului și la Patriarh, când se întâmplă vre unu în oraș. Mulți dintre muzicanți sunt din țara turcească».

Iată mai arătăm aici și câteva din obiceiurile vechi ale Domnilor Moldovei, descrise de Gheorgaki al doilea logofăt, în orașul Iași, în anul 1762¹⁾.

«Este obicei ca în *Ajunul Nașterii Domnului*, Logofătul al III-lea după ce primește poruncă dela Domn că va veni la biserica cea mare la *Ceasuri* și la *Liturghie*, face înștiințare cu fustașii Mitropolitului țării, atât Episcopilor cât și tuturor boerilor celor mari și cei de al doile, ca să vie la biserică la atâtea ceasuri și acolo să aștepte pe Domn. Aceștia se așază în biserică după rânduială: Episcopul de Roman șeade în partea Mitropolitului din a dreapta, iar Episcopul de Rădăuți cu Episcopul de Huși, șed la strănile din stânga, iar ceilalți Arhierei șed la strănile unde'i rânduește Mitropolitul, iar de se întâmplă vre un Patriarh, atunci Mitropolitul țării dă scaunul său Patriarhului, și atunci Mitropolitul șeade în strana cea de sus, ce este împotriva scaunului Mitropolitului.

Domnul după porunca ce a dat diminneța, iese din lăuntru dela casa ce se chiamă *Mabei*, și vine în spătărie, și șeade în Domnescul scaun, și vrând să iasă la biserică, acel ce este *Vel Spatar*, încinge sabia cea împărătească peste umăr și ia buzduganul în mâna dreaptă, țiindu-l rezemat pe umărul său, și cel ce este *Vister Mare*, țiind în mâna sa *cuca*, și o pune în capul lui *Vel Spatar*. Apoi sculându-se Domnul din scaun cu toată *parataxis*, adecă orânduiala bisericii sale, cei ce au semnele lor, cari se chiamă și *zapcii*, merg la biserică, mergând înaintea Domnului cu mare alaiu toți slujbașii: *Vel Postelnic*, *vel Aga*, *vel Armașu*, *v. Ușeru*, *Vatavul de stolnicei*, *Căpit. de Darabani*, *Polcovnicul*, *Izbaș de Divan*, *Ciauşii* cu ciaiamele lor a mână, *Calarașii de Tarigrad*, *Bulucbașii curții*, *Bulucbașii Hătmănești și Agiești*, *Căpitanul de Arnăuți cu zapcii săi*, *Paicii cu Satârbaș*, *Ciohodarii cu Baș Ciohodar*, *Fustașii cu dardele* a mână, și alții, începând dela ușa Di-

¹⁾ Vezi: *Letopisișile Țării Moldovei*. București, 1874, vol. III, pag. 306—314.

vanului celui mare până la ușa bisericii. Printr'aceste și-
raguri de alaiu merge Domnul la biserică făcând toți ple-
căciune cătră Domn, după obicei.

După ce se închină Domnul mai întâi la Icoana Mântui-
torului Hristos, al Precistei și cătră ușile Impărătești, se
sue în strana Domnească, Vel spatar stă lângă Domn și
indu-i Gugiumana, adică Șlicul cel de sobor când îl ridică
din cap, pe care mână are Vel Spatar și o năframa ce'i
zic *cecmea*. La sfânta Liturghie, când iese la văhodul cel
mic preotul și diaconul cu Evanghelia, o sărută Mitropo-
litul, apoi Domnul și frații Domnului (de sunt), și apoi Bei-
zadelele; asemenea și după cetire se face iarăși sărutarea
Evangheliei. Înainte de eșirea din biserică, Mitropolitul stă
lângă icoana Proschințarului și miruește pre Domn. După
aceea se face *pomăzania cea mare*, dându-se în blid zece
lei de cătră vel Visternic; iar la sărbătorile cele mai mici
se dau trei *zloți*, după cum sunt legați în Visteria Dom-
nească.

După săvârșirea Sfintei Liturghii merge Domnul de ia
anaforă din mâna Mitropolitului, după Domn vin frații Dom-
nului (de sunt), și apoi Beizadelele. După aceea Vel Pa-
harnicul aduce o cupă și o dă Mitropolitului mai întâi, și
după ce o blagoslovește o atinge de buzele sale și o dă
Vel Paharnicului, care după ce'i sărută mâna merge cătră
Domn, și stând dinaintea strănei Domnești, întâiu vel Pa-
harnicul ia credință, apoi întinde și Domnul mâna la cupă,
și atingând degetele sale de o parte de pâne ce este în
cupă, le atinge de buzele sale, apoi toți boerii după rân-
duiala boeriei lor, merg de se miruesc și iau și anaforă
din mâna Mitropolitului; apoi se începe molifta colivei, și
după ce se termină, Vel Visternicul riucă coiiva și o duce
mai întâiu la Mitropolit, la Domn și la Beizadele.

Vroind Domnul a eși din biserică și a merge în Spă-
tărie, ies mai întâi Episcopii înainte și după dânșii Mitro-
politul, și stau în rând cam spre ușa bisericii, iar boerii
stau jos din stranele lor toți în rând, și ei cu semnele
a-amână, apoi Domnul scoborându-se din strană și făcân-
du-și cruce, face oarecare shimă de smerenie cătră boeri
și cătră Mitropolit când ajunge drept dânșul, și iese din
biserică mergând în Spătărie.

Acolo preotul ce a slujit Liturghia, dă icoana în mâna Mitropolitului, care după ce a sărutat-o o dă în mâna Domnului, care când o sărută se slobod tunurile și începe și meterhaneaoa, după aceia Beizadelele sărută icoana, apoi Arhieriei, și apoi o poartă boerii din mână în mână, până ce o sărută toți. După aceia diaconul curții începe a ceti orațiile sărbătorii dându-se preoților și diaconului câte un galben de om.

Indată apoi vin preoții Domnești, Iconomul cel ce este Arhimandrit cu toți Egumenii mănăstirei sfântului Mormânt, după dânșii *Sinaiții*, *Sfetagoriții* și alții îmbrăcați cu epitrafle și feloane cu sfintele icoane a-mână. Unul din Egumenii mai procopsiți la învățătură face *engomion* (orație) către Domn, căruia Vel Visternic îi dă ce socotește Domnul, iar la ceilalți li se dă câte un zlot. După Egumenii greci intră protopsaltul cu preoții din Iași îmbrăcați în veștminte și cu icoanele, și un preot mai iscusit face și el *engomion*, și i se dă un galben. După ieșirea preoților, fiind gătite de Vel Camaraș vutcă și confeturi (care se chiamă *confetioane*), Vel Cuparu cu tipsia cea de argint pune vutcă în două pahare, și întâiu Cuparu ia credință, apoi Domnul singur ia paharul de-l pune la gură și ia și confeturi, iar copiii cei de casă dau vutcă Mitropolitului, la Arhieriei și la boeri; după vutcă se dă confeturi, după confeturi vine Vel Cafegiu și pune pe dinaintea Domnului peșchirul, cel rînduit ce se chiamă *Șifota* și dă Domnului café; iar copiii de casă, la Mitropolit, la Arhieriei și la boeri; însă Vel Cuparu când dă Domnului vutcă, dă și Beizadelelor, asemenea și Vel Cafegiu și apoi se dă și celorlalți. După băutul cafelei se scoală mai întâiu Mitropolitul și face plecare către Domn, apoi Arhieriei și boerii, și ies din spătărie ori în Divan ori în Postelnicie.

Până la Grigore Ghica-Vodă eră un obicei vechiu ca să se facă masă Domnească în ajunul Crăciunului și la Bobotează în Spătărie, însă fără caftane și fără dvoreală, cu cântări bisericesti cu meterhane și cu țigani.

Obiceiuri ce se fac în ziua Nașterei.

Domnul în ziua de Crăciun mergând la biserică se îmbracă și cu haina împărătească ce se chiamă *cabanita* și se duce în Spătărie și stă în scaunul său cel Domnesc încunjurat fiind de boerii curții și de boerii cei mari, și apoi cu toată rânduiala și cu același alaiu ce s'a arătat mai sus se duce la biserica cea mare. La vremea *Polileului* se împart făclii de ceară ce se fac cu cheltuiala Visteriei. Făclia Domnului, a Doamnei și a Beizadelelor se deosebește de celelalte, fiind împletite și poleite. Logofătul de Visterie împreună și cu alți dieci de Visterie împart celelalte lumânări Arhiereilor, Egumenilor și Veliților boeri, cum și boerilor mazili, la rufeturi, cum și norodului celui ce se află în biserică și stau cu toții cu lumânările în mână aprinse până la sfârșitul Polileului și până se citește Evanghelia cea dela Utrenie.

După ieșirea din biserică merge în Spătărie Domnul și șade în scaunul său, și vin apoi toți slujbașii și toată boerimea de se închină lui. Apoi Vel Cuparu duce Domnului un pahar cu vutcă și confeturi, iar la Mitropolit, la Arhierei și la boeri, copiii de casă dau vutcă, confeturi și café, și îndată apoi și meterhaneaoa dinlăuntrul curții în meidean începe a zice pentru cinstea sărbătorii. De se întâmplă vre un Patriarh, Domnul atunci nu șade în scaunul Domnesc, ci stau amândoi pe macat; Patriarhul din a dreapta Domnului, și la toate ceremoniile tot Patriarhul merge înaintea Domnului. Când eră jugul țării mai ușor, a fost obicei la Domnii cei mai vechi de nu lipseă masa Domnească cu cheltuiala Visteriei.

Alte ceremonii pe obiceiul ce se urmează tot la sfânta Naștere

A douazi după Crăciun vin dascălii școalelor cu ucenicii cei mai aleși, mai întâiu Dascălul cel mare Elinesc, se închină Domnului și pune pe un ucenic de spune engomion elinesc, adică orație și după ce se sfârșește, merge Dascălul de sărută mâna Domnului, după dânsul ucenicul său, iar Domnul le dă bacșiș cât socotește cu mâna

DIN DIMITRIE FILIPIDE DESPRE ROMÂNII.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXIV No. 12).

NEGRU VODĂ.

Pe la începutul secolului al XIV între anul al zecelea și al treisprezecilea (1310 și 1313) Radu sau Radul, ce să numea Negru Vodă, adică Vodă cel Negru, fiind Voevod stăpânirii românești celei din partea de sus a Olteului, pentrucă țara, eră strâmtă și între megieși răi și de altă religie, de religia Ungurilor papistași, supărat întru una fiind de cătră Saxoni și de cătră Cehi (Slavi) și văzând o altă țară mai bună și mai mare chiar și decât a Ardealului, situată la miazăzi, când cei puternici străini de acolo mai se perduseră și că nū-i nimeni dintre Români stăpânitori în stare să i se împotivească displăcându-i lui țara s'a hotărît să o schimbe cu alta și să se strămute de acolo. Se pare că mutându-se spre miazăzi îi eră supus lui și locul de unde a venit, de aceea s'a numit și *Domn al Țării Românești și Duce a celor de pe la Omlaş și Făgăraș*¹⁾. Dar prin titluri și denumiri lucrurile

¹⁾ Eu am consultat și pe vestitul nostru istoric Șincai ș'am constatat că Șincai consună aproape exact cu cele ce le spune Filipide, de unde urmează că trebuie să fie o urmă de realitate în cele ce spune acesta. De aceea relațiile ce le întâlnim din alte izvoare mai ales orientale, ele nu plăceau scriitorilor papistași. De aceea ultimul cuvânt nu trebuie pronunțat în chestia descălicărei și a vieții Românilor de peste Carpați. Aceste manopere ni le-au jucat papistașii și scriitorii Unguri. Pentru acest cuvânt să fim atenți, când cercetăm scriitorii Apuseni papistași.

tului Apostol Pavel și alte probe el face cunoscut, că aceste corpuri vor fi aceleași, cari au fost aci pe pământ, dar scutite de lipsuri și slăbiciuni, la care au fost supuși în această viață, că nu vor fi jinduiți de nici unul din membrele lor, că totuși acestea nu vor sluji la nici unul din obiceiurile nepotrivate, dureroase sau rușinoase, cărora trebuințele vieții muritoare ne supun. Iisus Hristos a făcut să se înțeleagă astfel, când a zis, că cei înviați vor fi asemenea îngerilor lui Dumnezeu.

Din timpul Fericitului Augustin, dogma despre învierea morților eră încă atacată de păgâni și manichei. În epistola sa 103, răspunde la ceice priveau învierea cu neputință, că ea nu mai este, ca multe alte minuni ale naturii. Nu este mai mulțumitor, zice el, a-și închipui cineva, cum toate părțile unui arbor mare pot fi susținute, micșorat într'un grăunte de sămânță, că în ce fel părțile unui corp omenesc, risipite în universul întreg, se vor aduna, spre a forma din nou chiar acelaș corp. În loc de o înviere manicheii făceau pe ascultătorii lor, ca să nădăjduiască o întoarcere la viața prezentă. Nu știm cum puteau ei să-și închipuiască una ca aceasta. În cuvântarea sa 361, învățatul autor se alătură mai mult întru a rugrăvi starea corpurilor înviate, trăgând sfârșituri morale, iar nu a dovedi fără înconjur dogma învierii.

Asupra acestei chestiuni se fac două observațiuni. Mai întâiu, în timpul învierii, aceleași atome de materie trebuie să aparțină la două corpuri deosebite. Canibalii, cari trăesc din carne omenească, prefac în propria lor substanță pe aceia a corpurilor, ce au mâncat; în timpul învierii, la cine vor cădea părțile, cari au fost astfel comune la două sau la mai multe corpuri? Și al doilea, prin observațiile, ce s'au făcut asupra iconomiei animale, s'a descoperit, că corpul omenesc se schimbă necontenit, pierde un mare număr de atome de materie, care-l compune și câștigă al-

tele: Unii sunt de părere, că în timp de șapte ani, un corp omenesc încearcă o schimbare totală, nu mai păstrează nici una din particulele de materie, ce aveà mai 'nainte. Astfel, în sfârșit un corp nu este astăzi în întregime acelaș, care a fost ieri. Din toate aceste corpuri deosebite, ce un om a avut în viața sa, care este acela care va învia?

Chiar prin această observațiune este dovedit, că un Canibal, care mănâncă un om, nu mănâncă părțile din cari acest om erà compus, cu șapte ani înainte. Așâ dar, nu este adevărat, că aceleași părți au aparținut la două individe deosebite, pe când cinevâ le consideră în totalitatea vieței lor. Deci, este prea nepăsător, ca un om să învieze cu părțile din cari erà compus, pe când a fost înghițit de un canibal, sau cu acelea ce aveà șapte ani înainte.

Leibnitz, Clavke, Niewentit și alți filozofi, observ foarte bine, că nu este trebuincios, pentruca un corp să învieze fie acelaș, că el redobândește iarăși cu exactitate toate și fiecare din părțile din cari a fost altădată compus. După părerea lor, urmările originale, ce primesc prin hrănire, părțile de materie streină, căroră ele dau forma sânt, propriu vorbind, fondul și esențialul corpului omenesc, ele nu schimbă câștigând sau pierzând aceste părți de materie de a doua mână; ei o dovedesc, pentrucă forma și fizionomia unui om nu se schimbă foarte mult desvoltându-se și crescând; pentrucă un corp omenesc nu poate niciodată trece oarecare mărime, orice hrană i se va dà; pentrucă este cu neputință a dobândi și a restabili prin hrană un membru stricat și nimicit.

Prin urmare ei gândesc că corpul muritor și stricăcios, cu care suntem îmbrăcați, nu este aproape de adevăr, decât lepădarea unui principiu nesimțitor și ascuns, dar care se va arătâ în ziua învierii în forma, care 'i este proprie și care nu poate aparține unui alt corp. Ei compară acest principiu desvoltărei unei plante, care coprinde în mic foile, florile, fructele, ce va aduce în urmă. Astfel la

vârsta de treizeci de ani, un om este totdeauna socotit a avea acelaș corp, ce-l avea acum cincisprezece ani, pentru că forma organică nu s'a schimbat foarte mult.

De altă parte indentitatea personală a unei ființe raționale, de căpetenie constă în sentimentul interior, sau în mărturia, ce-și dă lui însuși, de a fi totd'auna acelaș individ, precum a fost. Corpul meu bun se va reînoi de douăzeci de ori, simț că sunt acelaș individ, după cum eram acum șasezeci de ani, că am încercat senzațiuni și schimbări, sunt totd'auna eu și nu un altul. Deci este întocmai această indentitate personală, care este subiectul de răsplătiri și pedepse. Pentru ca acestea să fie drepte și meritate, este de ajuns, ca noi să înviem cu un corp astfel, ca să putem păstra împreună cu el mărturia dinăuntru sau conștiința și amintirea faptelor noastre.

Unii vorbitori au întrebat, dacă copiii vor învia cu corpul vârstei lor sau cu un corp vârstnic; alții au împins neghiobia până a se îndoii, dacă femeile vor învia cu corpul sexului lor, ca dacă corpul unei femei nu eră asemenea desăvârșit în speța sa, ca acela al unui om. Toate aceste chestiuni zadarnice, nu fac nimic în adâncul dogmei, care constă în a crede că, spre a da fericirea supremă a sfinților mai desăvârșită și pedeapsa celor osândiți mai aspră, Dumnezeu va reuni într'o zi sufletul lor la un corp, care va fi într'adevăr al lor și cu care ei vor simți, că sunt aceleași individe, cari erau în această lume și vor da mărturie despre virtuțile, ce au practicat sau de crimele ce au săvârșit. Invierea morților nu este o chestiune filozofică, propusă spre a desfătă curiozitatea noastră, ci o dogmă de credință descoperită, spre a ne întoarce dela crimă și a ne conduce la virtute.

C.

Obiceiuri ce se făc în ziua Nașterei.

Domnul în ziua de Crăciun mergând la biserică se îmbracă și cu haina împărătească ce se chiamă *cabanîța* și se duce în Spătărie și stă în scaunul său cel Domnesc încunjurat fiind de boerii curții și de boerii cei mari, și apoi cu toată rânduiala și cu același alaiu ce s'a arătat mai sus se duce la biserica cea mare. La vremea *Polileului* se împart făclii de ceară ce se fac cu cheltuiala Visteriei. Făclia Domnului, a Doamnei și a Beizadelelor se deosebește de celelalte, fiind împletite și poleite. Logofătul de Visterie împreună și cu alți dieci de Visterie împart celelalte lumânări Arhiereilor, Egumenilor și Veliților boeri, cum și boerilor mazili, la rufeturi, cum și norodului celui ce se află în biserică și stau cu toții cu lumânările în mână aprinse până la sfârșitul Polileului și până se citește Evanghelia cea dela Utrenie.

După ieșirea din biserică merge în Spătărie Domnul și șade în scaunul său, și vin apoi toți slujbașii și toată boerimea de se închină lui. Apoi Vel Cuparu duce Domnului un pahar cu vutcă și confeturi, iar la Mitropolit, la Arhierei și la boeri, copiii de casă dau vutcă, confeturi și café, și îndată apoi și meterhaneaoa dinlăuntrul curții în meidean începe a zice pentru cinstea sărbătorii. De se întâmplă vre un Patriarh, Domnul atunci nu șade în scaunul Domnesc, ci stau amândoi pe macat; Patriarhul din a dreapta Domnului, și la toate ceremoniile tot Patriarhul merge înaintea Domnului. Când eră jugul țării mai ușor, a fost obicei la Domnii cei mai vechi de nu lipseă masa Domnească cu cheltuiala Visteriei.

Alte ceremonii pe obiceiul ce se urmează tot la sfânta Naștere

A douazi după Crăciun vin dascălii școalelor cu ucenicii cei mai aleși, mai întâiu Dascălul cel mare Elinesc, se închină Domnului și pune pe un ucenic de spune engomion elinesc, adică orație și după ce se sfârșește, merge Dascălul de sărută mâna Domnului, după dânsul ucenicul său, iar Domnul le dă bacșiș cât socotește cu mâna

lui Vel Visternic. După aceasta vine al doilea Dascăl grecesc și spune și el prin ucenicul său engomion grecesc; apoi vine Dascălul școalei slovenești care prin ucenicul său face și el orații pe limba românească însă, și apoi toți aceștia merg pe rânduială și sărută mâna Domnului care le dă asemenea bacșiș tot prin mâna lui Vel Visternic.

A treia zi vin după obicei Egumenii greci a monastirilor din Iași, și închinându-se Domnului aduc poclon fiecare câte un miel, iară cari nu pot găsi miei, aduc viței mici, curcani, găini, și Domnul le zice de șed pe lavițe fieștecare după rânduiala lor, și le dă cafea, întrebându-i Domnul cum petrec la sfintele monastiri, și ridicându-se ca să iasă, le zice Domnul «și la anul!»

* * *

Aceste erau în timpurile vechi obiceiurile religioase ce se păstrau de biserica noastră și de Domnitorii țării, din care cu durere vedem că multe din ele astăzi au dispărut și dispar din ce în ce mai mult dându-se uitării! Nepăsarea ce o arătăm astăzi pentru păstrarea acestor vechi obiceiuri ale poporului nostru, este din tote punctele de vedere de condamnat. Nimic nu e mai caracteristic în viața unui popor ca datinele sale, căci prin ele ni se arată ca printr'o oglindă ceea ce a fost națiunea ce le-a păstrat, istoria ei, și fazele de cultură prin care a trecut.

Sperăm deci că energia ce depune I. P. S. Mitropolit Moldovei și Sucevei Pimen, precum și silințele ce-și dă pentru păstrarea vechilor noastre obiceiuri și reînvierea celor ce sunt date uitării, vor influența asupra celor nepăsători, arătându-le calea cea adevărată pe care trebui să meargă. Aceasta nu poate decât să ne bucure și să ne dea garanții pentru viitorul vieți morale a poporului nostru atât de crunt lovit prin rătăcirea în care se află astăzi!

Teodor T. Burada.

Iași.

Sfântul Marele Ierarch Vasilie, Archiepiscopul Chesariei Capadochiei

Conferință ținută la «Societatea femeilor Române».

Soarele strălucitor trimite neconținut razele sale asupra lumii și a oamenilor, și el este considerat ca condițiunea vieții creaturilor. Deși știința n'a limitat până acum timpul, pentru încetarea influenței acestui astru, asupra globului nostru; totuși, după judecata omenească, el va încetă odată.

Lumina și căldura sa ne dau viață; fără soare am fi cufundați în întunec.

Din punct de vedere sufletesc, avem și noi soarele nostru, care ne luminează totdeauna și ne încălzește inimile; acest soare este *Creștinismul*, cu sublimele sale învățături, *care luminează pe tot omul ce vine în lume*; acest soare al *dreptății și al dragostei* de omenire, nu va încetă niciodată, revărsând razele sale, prin străluciții reprezentanți ai lui, cari au apărut din timp în timp.

«Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele mele nu vor trece», a zis Mântuitorul omenirii. Cred unii, că pot întuneca razele luminoase ale Creștinismului, dar se înșală; căci ele trec dincolo de ei și devin vizibile altora mai mulți, și nu vor încetă de a lumina și încălzi pe oameni pururea, dând și nădejdea luminii cei veșnice.

Unul din acești reprezentanți ai răspândirii luminii Creștinismului, este Marele Ierarch Vasilie.

* * *

În ajunul căderii lumii vechi și a formării lumii noi, Dumnezeu a dat Bisericii sale sfinți, dascăli, oratori, scriitori mulți. Aceștia aveau o îndoită misiune de îndeplinit: 1) trebuiau să mângâie pe creștinii întristați, de ruinele ce făceau invaziunile popoarelor barbare; și 2) trebuiau să

formeze pentru viața creștină diferitele popoare barbare, care erau destinate a înlocui în Europa pe poporul roman, pierdut de vicii și putrezit. Incepând cu timpul dela Constantin cel Mare și sfârșind cu Teodosie, Creștinismul a transformat și geniul grec și geniul roman. El a ridicat oameni incomparabili în Orient și Occident, în cari se personifică eloquența sacră a veacului al IV-lea. Ce nume celebre, ce genii mari! Ce vieți demne de a fi istorisite! Ce capo-d-opere demne de a fi studiate!

Dintre iluștrii ierarchi, cari au strălucit cu îndoită lumină, a geniului și a sfințeniei, după moartea lui Constantin și înaintea lui Teodosie, nici unul n'a fost mai admirat de către contemporani și mai lăudat de către posteritate, ca *Sfântul Vasilie, Arhiepiscop al Chesariei Capadochiei*. Cu deosebire dibaci în arta cea grea de a cunoaște pre oameni și de a-i conduce, Sfântul Vasilie purtă într'un corp suferind, un suflet de o energie extraordinară. El nu căută luptă, dar când eră necesară, o susține cu liniște și vigoare.

Dar spre a-i cunoaște mai de aproape viața și caracterul său, să vedem ce erau familiile creștine în veacul al IV-lea. Să ne ducem cu mintea într'una din acele vesele localități cu murmur de ape limpezi în satul Anesii din Asia-Mică. Acî într'o casă zidită pe înălțime, găsim o venerabilă bătrână cu peri albi, pe care toată casa o înconjoară cu onoare și respect, și a cărei bunătate nesfârșită o cunoaște Pontul și Capadochia; aceasta este *sfânta Macrina*, care a strălucit prin virtuțile ei și care a format în pietatea creștină pe *nouă nepoți ai săi*, cu atâta răbdare și duiosie de mamă, ca și cum ar crește pe unicul său fiu, în timpul persecuțiunii lui Dioclițian.

Această bătrână sfântă este bunica lui Vasile. Sf. Vasilie s'a născut în anul 329. Părintele acestui copil, care se numea tot *Vasile*, iar mama lui *Emilia*, moștenind virtuțile părinților lor, au avut cea mai mare grijă de creșterea lui, ca și de a celorlalți copii. Cel întâi născut, Vasile, eră destinat spre a continua după învățatul său tată, învățământul public al frumoaselor litere în Chesareia, căci eră dascăl de Retorică.

În această căsnicie exemplară, nici o ceartă n'a turburat unirea și pacea; iar lucrul, rugăciunea, cumpătarea dorințelor, sunt obișnuințe contractate de mult timp în această sfântă familie. Cum putea fi altfel, când *Emilia* era depozitara perfecțiunilor creștine?

Tatăl *Emiliei* fusese despoiat de toate averile sale și dat morții, din ordinul lui Licinius. Ea perduse pe muma sa, în momentul când tinerețea sa avea mai multă nevoie de protecțiune. Orfana ar fi voit a consacra viața sa neprihănită lui Dumnezeu, însă fecioarele nu locuiau încă într'o casă comună, adică nu erau încă Mănăstiri. Frumusețea ei atrăgea un mare număr de tineri. Unii chiar hotărâseră de a o fură. Ea a trebuit să se mărite, spre a înlătura primejdia ce o înconjură. Cercetând, care dintre competitorii săi este cel mai serios și cel mai pios? Ea a găsit că este fiul Macrinei, și l-a preferat tuturor celorlalți. Ambii soți se făcură celebri prin sfințenia vieții lor, prin dărnicia lor către săraci, prin generoasa ospitalitate.

Căsătoria lor a fost binecuvântată de Dumnezeu. Emilia a devenit mamă a zece copii, din care unul singur a murit mai înainte de a o cunoaște.

Ea mulțumind lui Dumnezeu, că i-a acordat o maternitate atât de fecundă, și-a făcut cu prisos datoria, de a se consacra primei educațiuni a copiilor săi. Ea nu îngăduia decât sfintei Macrina, soacră-sa, de a o ajuta să îndeplinească această sarcină atât de importantă. Ce fel de educațiune a dat Emilia fiicelor sale și fiilor săi, o spune posteritatea, o spune chiar și unul din fiii săi, sfântul Grigore de Nisis, care a lăsat prețioase detalii, istorisind viața surorii sale.

*
* * *

Educațiunea băeților, chemați la viața publică, cerea neapărat mai lungi studii, decât educațiunea fetelor, destinate la viața casnică. În veacul al IV-lea, în familiile creștine, băeții primiau prima educațiune acasă; ei mergeau apoi în școalele publice, spre a urma lecțiunile dascălilor de *retorică* și de *filozofie*. Ei nu părăseau căminul părintesc, spre a merge să șează în jurul catedrei ritorilor celebri, decât pe la vârsta de 16 până la 18 ani, când ei erau destul de bine pregătiți pentru încercările la care îi

expunea viața de student. Părinții nu-i încredințau nici sclavilor, nici liberaților, ci ei îi învățau doctrina creștină, împreună cu elementele literare, primele noțiuni de gramatică.

Poemele lui Homer erau pentru tinerii greci, cărțile clasice prin excelență; ei învățau din ele pe de rost numeroase fragmente. Ceteau apoi poeții tragici, ca *Eschyl* și *Sofocle*; istoricii, ca *Herodot* și *Thucidid*; oratori, ca *Demosten*, *Isocrat* și *Lysias*. Însă părinții creștini nu lăsau pe copiii lor a se aplica fără rezervă la studiul scriitorilor profani; ci-i învățau să aleagă în poeți și istorici, tot ce eră conform cu învățăturile *Evangeliei*, și să respingă tot ce lovea morala sau adevărul. Ei nu condamnau în mod absolut studiul autorilor păgâni; credeau că știința profană poate să ajute și să împodobească știința sacră, că poate să dea arme folositoare celui ce trebuie să combată rătăcirea și să apere doctrina creștină.

Arborii par a nu fi făcuți, decât pentru a ne da fructe în timp de vară; cu toate astea ei produc și frunze, care sunt podoaba ramurilor și fac să reiasă frumusețea fructelor. Tot așa este și cu sufletele noastre: ele sunt făcute pentru *adevăr*, care este fructul cel mai bun, ce ele pot purta; însă este bine, ca acest fruct să fie înconjurat de științe profane, care îl decorează și adaugă la frumusețea sa.

Intr'un discurs adresat tinerilor, ¹⁾ despre fâlosul ce ei pot trage din citirea cărților profane, *Sfântul Vasilie* îndemnă pe auditorii săi, pe cari îi *numea scumpii săi copii*, ca să imiteze albinele, ce scot din diferite flori, pe care ele se pun, un suc din care formează mierea lor. Ele nu sunt atrase de toate florile; și nici nu scot tot sucule conținut în foile lor. Ele iau numai ceea ce este folositor pentru miere, și lasă restul. Când cineva culege trandafiri se ferește de spini; astfel studiind cărțile profane, trebuie a respira mirosul *adevărului*, ce ele conțin, având grija de a ne feri de săgețile otrăvite, care ar aduce sufletul răni nevindicate.

Astfel știau părinții să-și crească copiii lor, în veacul al IV-lea, în care rolul mamelor creștine eră incomparabil

¹⁾ πρὸς τοὺς νέους.

de frumos. Astfel a fost educat și sf. Vasilie, de către părinții săi, cari se trăgeau dintr'o familie bogată și pioasă din Chesareia.

Mulți dintre tineri, chiar din familiile creștine, aspirau la o instrucțiune mai întinsă, decât aceea ce ei putuseră primi la ei acasă. A studia Retorica, timp de patru sau cinci ani într'o cetate celebră prin eloquența profesorilor săi, eră visul care muncea de timpuriu tinerețea lor, lacomă de a auzi o cuvântare frumoasă și de a trăi în libertate.

Tinerii stăruiau neîncetat, până să obțină consimțământul părinților.— «Eu nu cer bani, zicea părintelui său, tânărul Nicobul,—nu cer haine bogate, moșii, cai, sclavi, un mare lux de casă; nu mă îngrijesc nicidecum de căsătorie, de demnități, de jocuri și de plăceri; ceea ce voesc a câștiga și a posedă, este *retorica, istoria, gramatica*, acea frumoasă știință care învață a vorbi limba greacă, în curăția ei, *logica și morală*. Imi place mai bine a fi al doilea dintre vulturi, decât întâiul dintre ciocârlii».

*
* * *

După asemenea pilde, *Sfântul Vasilie*, care se dusesese întâi a urmă lecciónile ritorilor din Constantinopol, a fost atras și el la Atena, unde a sosit după amicul său *Grigorie*, despre care ne vom ocupa în alte rânduri.

Atena, pe la anul 350, nu mai eră decât umbra de dânsa. Romanii îi răpiseră cea mai bună parte din moștenirea ei, dar nu o devastaseră; numele ei evocă amintiri atât de mari, monumentele sale erau atât de mărețe, ritorii săi erau atât de iubitori de eloquență, încât ea fermecă încă imaginația tinerilor doritori de a frecventa școlile publice.

Sfântul Vasilie și *Sfântul Grigorie*, aveau și ei visurile lor de viitor, când sosiră la Atena; dar iubind literatura, vroiau să câștige arta de a vorbi bine în *folosul religiounei*, ai cărei discipoli erau. Deci, ei, ca și toți părinții Bisericii, depărtându-se de păgânism, au luat cu sine tezaurile științifice conservate în școlile păgâne, pentru a decoră cu ele, ca cu o podoabă strălucitoare, expunerea doctrinei creștine.

Amândoi prietenii locuiră împreună la Atena, și numai

avură decât aceeași masă, aceeași cugetare, aceeași dorință. Ce încântătoare descriere ne-a lăsat sfântul *Grigorie* de petrecerea sa la Atena, mângâiat prin pietate, prin studiu și prin amicitie! Iată ce zice:

«Se pareă, că noi amândoi nu formam decât un singur suflet.... Noi locuiam, ca să zic așa, unul în altul. Noi n'aveam decât un singur scop, *virtutea*; decât o singură ocupație, de a nu trăi decât în vederea speranțelor viitoare.... Noi nu cunoaștem decât două drumuri: unul, și acesta eră principalul, *acela al sfintelor noastre biserici*, pentru a primi acolo învățămintele dascălilor; cellalt acela *al școalelor*. Tot restul serbări: spectacole, adunări, banchete, noi le lăsam celor ce găseau acolo vre-o plăcere...»

În primăvara anului 355, Atena a văzut sosind în clădirile sale un student, a cărui aprobare toți profesorii o căutară, și care a fost grabnic încununat de către sofști. El eră îmbrăcat simplu și pareă a fi puțin îngrijitor de persoana sa: părul și barba erau nepeptănate. El aveă fața palidă de multa lucrare, ochii săi vioi și foarte mobili, nasul sbârcit, buzele adeseori întredeschise printr'un răs dezordonat. El discută cu plăcere și treceă înaintea altora ca un izvor nesecat de știință. *Acesta eră vărul împăratului*. El aveă curând a se urcă pe tron și a merită titlul supranume de *Iulian Apostatul*; acesta, în timpul petrecerii sale de șase luni la Atena, n'a întârziat a recunoaște că, dintre tinerii cei mai sârguitori la lecțiunile ritorilor, nimeni nu eră mai instruit și mai eloquent, decât cei doi Capadocieni, *Vasilie* și *Grigorie*, supranumiți din cauza amicitiei lor. *Oreste și Pilade*.

La Atena ei studiară împreună cărțile sfinte. Cu toată profunzimea prefăcătorie a lui *Iulian*, *Grigorie* ghiceă în el pre apostatul sau renegatul viitor. Intr'o zi, văzându-l trecând a strigat: «Ce monstru nutrește imperiul în sânul său! Dea Dumnezeu să fiu un proroc mincinos».

Sfântul Vasilie, al cărui spirit ferm și lucid puteă să se aplice cu succes la toate științele, nu disprețuî nici o știință profană la Atena. Întinderea cunoștințelor sale îi atrase admirațiunea tinerilor și bătrânilor.

«Cine poate a i se compară, ne spune panigeristul său, în filozofie, această știință atât de sublimă și atât de înălțată?»

El excelă întru aceasta, astfel în cât ar fi fost mult mai ușor celor ce disputau cu el, de a ieși dintr'un labirint, de cât de a se descurcâ din rețelele raționamentelor sale, când el voià a-i strânge. El se mulțumî de a învăța din Astronomie, din Geometrie și din Aritmetică ceace îi eră necesar pentru a nu fi încurcat de către acei ce sunt dibaci în aceste științe... Infirmitățile sale și remediile ce el eră obligat de a întrebuiță, îl făcură să studieze *Medicina*, care este fructul filozofiei și al muncii; și el câștigă obișnuința acestei arte, adică a acestei părți din Medicină, care constă în speculațiunea și numai cunoștința principiilor».

După studiile strălucite dela Atena ale lui Vasilie și Grigorie, ei aveau să fie mai eloquenți decât renumiții lor dascăli, Proheresius și Himerius.

* * *

Urmând în timp de mai mulți ani și până la apropierea vârstei mature, lecțiunile sofștilor și ritorilor din școala din Atena,—Sfântul Vasilie a sfârșit studiul care-l învățase numai spre a-și lustrui frazele, a vorbi cu eleganță asupra tuturor subiectelor, a pleda cu măestrie pentru și contra fiecărei chestiuni. Deci părăsi Atena, și se reîntoarse în Capadochia, spre a studia în singurătate *Sfânta Scriptură*, în care sufletul său găseà o hrană mai substanțială decât literatura profană. Asupra plecării s'a înțeles cu amicul său Grigorie; dar atât colegii lor, cât și profesorii nu-i lăsau să plece. Pe dâșii îi costà prea mult, de a-și luà rămas bun dela acești doi amici Vasilie și Grigorie, pe cari îi priveau ca gloria lor. Atena va fi perdut jumătate din strălucirea sa, când ei vor fi plecați. *Cine merità mai bine decât ei, spre a ocupà o catedră oficială?* Aceasta eră întrebarea tuturor.

Sfântul Grigorie mai impresionabil și mai grabnic a cedà, a fost mișcat de cuvintele și plângerile afectuoase ale colegilor de studiu. El a consimțit să rămână în mijlocul lor și a lăsat pe sfântul Vasilie să plece singur la Capadochia. Deci plecă dela Atena la finele anului 355. El a veà atunci 26 de ani.

* * *

Vasilie cunoștea exact doctrina bisericească, privitoare la creațiunea lumii, însă el ar fi voit a ști, până la ce grad de știință precisă, poate să se înalțe asupra acestei chestiuni, rațiunea omenească, lăsată la singurile sale forme. Părăsind Asia-Mică, Sfântul Vasilie se duse la Constantinopol, crezând a găsi acolo pe *Eustație Filozoful* vestit; dar nu-l putu găsi. Slăbiciunea sănătății sale, nu-i permise de a continua călătoriile și se întoarse la Cezareia, spre a se stabili aci; totuși a schimbat cu filozoful câteva scrisori filozofice. Una din ele s'a păstat. «Am părăsit Atena zice el, și am disprețuit tot ce posedă această cetate, atras prin renumele filozofiei tale. Am cutreierat cetățile Helespontului, mai repede decât Ulise fugind de cântarea sirenelor. Am admirat Asia fără îndoială, însă ceeace căutam eu acolo, eră filozofia ta, cel mai bun din toate bunurile».

Când Sfântul Vasilie s'a întors în patria sa, părintele său murise de câți-va ani, și el părea destinat spre a-l înlocui. El a fost silit de concetățenii săi, spre a *dă lecțiuni de Retorică*; și a fost considerat ca gloria și ornamentul cetății sale natale, dupăce a pledat cu succes diferite cauze, cu toată antipatia sa pentru trebile sau șicanele baroului.

Nu se știe cu siguranță, când a fost botezat sfântul Vasilie; e probabil că s'a botezat la vârsta de 12 ani, și n'a așteptat până la vârsta de 27 ani, cum s'a crezut de către unii. (Botezul se obișnuia a se primi mai târziu).

Gloria numelui său se mărea din ce în ce mai mult, prin laudele și aplaudările Capadocienilor, în urma strălucitelor sale discursuri. Sfântul Grigorie îndemnă atunci pe amicul său Vasilie spre a consacra timpul și geniul său la studiul doctrinei creștine și a face lui Dumnezeu sacrificiul talentelor sale de ritor.

Vasilie a renunțat la strălucita carieră ce se deschidea înaintea lui, spre a îmbrățișa ceeace se chema atunci *filozofia creștină*. Desprețuind deci gloria ce el putea să câștige prin eloquența sa, se mărgini de aci înainte la o viață umilită și ascunsă. Iată cum își face el confesia, cu mare smerenie.

«După ce am petrecut multă vreme în deșertăciune, (zice el în scrisoarea 223); după ce am pierdut mai toată tinerețea în lucrări nefolositoare, spre a înțelege învățăturile înțelepciunii, pe care Dumnezeu o numește nebunie-mă deșteptai în sfârșit ca dintr'un somn greu și aruncai ochii asupra luminatei lumini a adevărului, adică a Evangheliei....»

După cum *artistul și poetul* urmăresc totdeauna un ideal, pe care ei nu-l ajung niciodată și visează o frumusețe simțibilă mai perfectă decât toate frumusețile; asemenea și Vasile se sileă de a realiza în sufletul său *un ideal de sfințenie*. Deviza lui, era aceeași ca a savantului, care caută adevărul, a artistului care vrea să producă frumosul: *Excelsior!* adică a se urca, a se urca mereu, a nu se crede niciodată ajuns la gradul cel mai sublim al perfecțiunii morale, a merge din virtute în virtute, a se înălța printr'un progres continuu, până la binele suprem, până la Dumnezeu.

Sfântul Vasile consacră doi ani, călătorind din pustie în pustie, în căutarea *ilustrilor solitari*, cari urmăreau idealul perfecțiunii morale, ca și el. El merge în șesurile Siriei, până la munții Nitriei, și la pustiul Tabenii.

Această călătorie prin pustiile Egiptului, ale Palestinei și ale Siriei, trebuie să aibă mare influență asupra spiritului sever al Sfântului Vasile. Satul Anessi unde el și-a făcut prima sa educațiune, sub ochii mamei sale și a bunicii sale, a fost pustiul ce el și-a ales, spre a asculta acolo vocea lui Dumnezeu, în tăcere și depărtare de lume. Deja Macrina¹⁾, sora sa, întemeiasse o monastire de fecioare, consacrate lui Dumnezeu, în fundul văiei unde Irisul își revărsa undele sale limpezi.

Sfântul Vasile s'a stabilit pe celălalt țărm al Irisului, ce despărțea satul Anessi, iar casa sa câmpenească a devenit monastire, unde a primit câțiva amici, între cari cel mai cu ardoare dorit a fost sfântul Grigorie de Nazianz. Aci își găsește el fericirea sa, în singurătate.

Poeții iubesc singurătatea numai cu buzele sau numai pentru câteva zile de repaos, după agitațiunile vieții lumesti, ca un somn al sufletului, ca un azil tăcut:

¹⁾ Acelaș nume ca al bunicii sale.

Unde visul poate urmă,
Fără teamă de-a 'ncetă;

Ei nu se duc, spre a stă în fața vieții viitoare și a se apropia de Dumnezeu; ei nu caută decât natura: pe când *solitarul creștin*, adevăratul călugăr, se retrage în pustiu spre a simți acolo prezența lui Dumnezeu și a începe acolo viața eternității.

* * *

Cei doi amici dela Atena, acum iarăși s'au unit. Grigorie a răspuns la chemările repetite ale lui Vasilie și merse să petreacă câteva luni pe țărmurile Irisului. Însă Retorica profană nu mai aveă atrageri pentru dânșii; ei doreau să facă noi progrese în *Filozofia cerească*,—dupre cum numeau vieța de liniște și de asprime ce îmbrățișaseră. Spre a înțelege mai bine *Scriptura*, ei citiră toate scrierile părinților din cele dintâi trei secole; iar mai în special pe Origen, († 254) cel mai renumit reprezentant al școalei din Alexandria, pe care posteritatea l-a onorat cu titlul de *Adamantius*, (de diamant) ale cărui opere se numără până la 2000. Din cetirea scrierilor lui *Origen*,—Vasilie și Grigorie au cules și au pus în ordine cugetările cele mai *energice și cele mai frumoase* prin stil, dând culegerii lor numele de *Filocalie*, niște convorbiri amicale.

După aceea *Sfântul Vasilie* a dat călugărilor *un regulament de viață*; și astfel devine el legislatorul vieții chenovitice în Orient, după care se conduc și până azi călugării noștri. Acel regulament cuprinde reguli mari și reguli mici: cele dintâi în număr de 55 și cele de al doilea în număr de 313. După aceste reguli, monastirea nu eră în ochii sfântului Vasilie numai o casă de rugăciune, ci eră încă un *stabiliment agricol și industrial*. Produsele lucrării călugărilor erau vândute puțin mai jos de prețul ordinar, însă nu trebuia a le duce departe și a obliga pe călugări a face lungi călătorii. (Reg. m. 38 și 39). Dar bineînțeles, mâinile sfințite prin *penitență*, nu trebuie a se conrupe, dându-se la lucrări ce ar alimentă luxul oamenilor secolului.—«Arhitectura, teslăria, arta a celor ce lucrează arama, agricultura, zice sf. Vasilie, sunt lucruri necesare vieții, sau de o foarte mare utilitate... Dacă mai recunoaștem

prin experiență, că aceste meșteșuguri nu vatămă nici de cum felul vieții ce am îmbrățișat, zice el, trebuie a le prefera altora, și cu deosebire *agricultura*, care, de sine însăși, produce cu abundență lucrurile cele mai necesare».

Deci regulele monastice ale sf. Vasilie, nu impuneau o povară prea grea de purtat; ele erau opera unui geniu liniștit, practic, moderat, eminentemente propriu cărmuirii sufletelor. Astfel ne-ar trebui și nouă monastirile, spre a scoate din mizerie atâta lume neocupată.

* * *

Sfântul Vasilie nu numai prin virtuțile sale atrăsese asupra lui privirile episcopului de Cezareia. El scriind trei cărți contra lui *Eunomie*,—un eretic faimos al timpului,—se descoperise ca un apărător al ortodoxiei, ridicat de Dumnezeu, pentru a combate pe Arieni. El *publicase o operă de mare preț*. Episcopul Cezareei, hirotoni preot pe Vasilie, la 364, cu toate rezistențele umilinței sale; supunându-se astfel la ordinile episcopului și la dorințele a tot poporul. El nu căutase această onoare, ci onoarea îl căută. El nu primi sacerdoțiul ca o favoare ce-i făceau oamenii, ci ca un *dar al cerului*, ce-i încredință harul lui Dumnezeu.

«Noi am fost siliți de a urca sfânta treaptă a preoției,—spune el amicului său Grigorie, care printr-o dispoziție minunată a Providenței, fusese făcut preot în acelaș timp la Nazianz...— Inșă fiindcă este un fapt îndeplinit, e necesar a ne supune, mai cu seamă din cauza timpului în care trăim, care ațâță în contra noastră limbile multor eretici. Nu trebuie nici a înșelă speranțele celor ce au avut încredere în noi, nici a dezonoră trecutul nostru».

Episcopul Eusebiu de Cezareia îl hirotonisise preot, spre ai încredință *sarcina predicei*, și l-a obligat de a explica credincioșilor *cartea Parimiilor*.¹⁾ Deci, vechiul profesor de Retorică, transformat în dascăl creștin, începù un curs de *omelii*, chiar în prezența episcopului său, de o frumusețe rară. Ce cuvinte alese, ce comparațiuni admirabile, în cât *fermecă* pe ascultătorii săi!

Intr'una din aceste omelii, el compară vieța omenească

¹⁾ Din Vechiul Testament, Prorociile.

cu o grozavă trecere pe o mare, câte odată liniștită și câte odată ridicată de furtună, unde vânturile contrarii urmează vânturilor favorabile, unde stânci periculoase sunt ascuțite sub valuri. Cu câtă dibăcie nu datorim noi a cârmui slaba noastră barcă, dacă voim a evita un trist naufragiu. Fericit pilotul care nu se lasă a fi înșelat de undele liniștite, și în timpul norocos prevede zilele de vijelie și de nenorocire!

«Ține deci, cu atenție și cu putere cârma vieții. Invață ce se cuvine a face, spre a câștiga arta de a te cârmui. Navigatorii au obicei de a privi cerul și de a se conduce după arătările lui. Ziua, este soarele care îi călăuzește, noaptea, este *marea ursă* sau alta oarecare din stele ce strălucește totdeauna la firmament. Ridică-ți și tu ochii la cer... Privește soarele dreptății. Să îndrepteze pașii tăi poruncile Domnului, ca niște stele strălucitoare...» Așa zicea el.

* * *

Cuvântările Sfântului Vasile produceau cele mai fericite fructe. La glasul său păgânii se converteau, creștinii deveneau mai înfocați, vrășmașii se împăcau, stăpânii se făceau buni și miloși către servitorii lor; dulcea bucurie ce urmează din *pacea conștiinței*, domnea în familii și în cetate. Din nenorocire însă, că episcopul Eusebiu al Cezareei, în loc să se bucure de un succes atât de mângâitor, este cuprins de un trist simțământ de gelozie, văzând mărturisirile de știmă și de admirație ce credincioșii dedeau tânărului orator. Atunci *Sfântul Vasile*, spre a se evita o turburare mai mare, se văzù silit a se întoarce iarăși în singurătatea din Pont, spre a conduce monastirile ce fondase acolo. El mai nainte de a pleca, a pronunțat cele mai admirabile cuvântări despre *invidie* și *mânie*, capod'opere de elocință.

Primejdii grave amenințau Biserica, în momentul când Sfântul Vasile, pentru iubirea păcii, se dusesese în singurătate. Venind ca imperator *Valens*, apărător fanatic al arianismului, Eusebiu episcopul Cezareei, nu se simțea în stare de a susține lupta contra ereticului; deci, văzând că Biserica e în pericol și cunoscând Eusebiu calitățile cele mari ale lui Vasile, lăsă la o parte gelozia și-l chemă îna-

poi, după ce și toți ortodocșii îl înștiințaseră despre tendințele arienilor. Atunci *Sf. Vasilie*, iertând din fundul inimii pre inimizii săi, uită toate injuriile lor și se întoarce la Cezareia; însă l'a costat mult, spre a se smulge dela singurătatea sa, a cărei dulceață o gustă cu mai multe delicii ca niciodată, acum când cunoștea din experiență necazurile și agitațiunile vieții active în mijlocul lumii.

De și slab și bolnăvicios, vine cu hotărâre sfântă spre a apăra cu înfocare pe sfânta sa mamă, Biserica, împreună cu Eusebiu. După mai multe dispute, împăratul și toți episcopii arieni, fură constrânși să se retragă, fără a avea vr'un succes; ba ce e și mai mult, din întreprinderea lor nelegitimă, dușeră cu sine rușinea și confuziunea.

Acum *Eusebiu iubea cu duioșie pe Vasilie* și-l privea ca sprijinul bătrâneții sale, asociindu-l la administrarea bisericii și primind dela dânsul toate serviciile ce putea aștepta. Eusebiu fiind lovit de boală nu mai avea decât puține zile de trăit. Biserica Cezareei, trebuia să treacă printr'o criză întristătoare; căci arienii erau să profite de o nenorocire, spre a face să se urce pe scaun un partizan al doctrinelor lor. Sfântul Vasilie presimțea această primejdie. El rugă pe Domnul de a o depărtă, prelungind zilele episcopului. Dar Eusebiu moare în brațele sale, la începutul anului 370.

* * *

Luptă mare au dat arienii, pentru a reuși un partizan al lor. Atunci sfântul Grigorie episcop de Nazianz, tatăl amicului Sf-lui Vasilie, adresă o scrisoare poporului, magistraților, călugărilor și clerului din Cezareea:

«Sunt între voi fără îndoială, mai multe persoane demne de a fi ridicate la episcopat. Însă din toți acei pe cari voi îi onorați cu aprobarea voastră, nu e nici unul pe care să-l pot prefera *preotului Vasilie*, scumpul nostru fiu, pe care Domnul iubește cu atâta duioșie.... Este un om cu totul curat în viața sa și în discursurile sale, și nu cunosc pe nimeni care să poată da Bisericii mai mari servicii în împrejurările de față...»

Procedându-se la alegere, lipseă un singur vot, ca Vasilie să fie ales. Atunci Grigorie nu ținù seamă nici de

vârsta sa înaintată, nici de boala sa, ci merse la Cezareea, dus într'o litieră, spre a da celui mai demn votul ce-i lipseà; atunci poporul scoase aclamațiuni entuziaste și opoziția fu învinsă. Sfântul Vasilie fu proclamat episcop de Cezareea. El atunci a fost nevoit să părăsească retragerea unde se ascunsese în timpul alegerii și de a primi sfințirea *episcopală*, ce i s'a dat chiar de către Grigorie, bătrânul a cărui bucurie i-a reînsuflețit puterile sale și l-a întinerit. După aceea sf. Grigorie s'a întors la Nazianz sănătos și plin de veselie.

* * *

Sfântul Vasilie aveà 41 de ani, când a fost ridicat la episcopat. El nu aveà să ocupe scaunul Cezareei, decât *timp de 9 ani*. Erà destul spre a rezistà arbitrarității puterii imperiale, spre a oprì progresele arianismului, spre a da exemple de fermitate și a inspirà curaj inimilor celor timizi, pe acele vremuri.

Administrația episcopală a Sfântului Vasilie a justificat toate speranțele, ce se întemeiaseră pe *tăria* caracterului său, pe *prudența* sa și pe *știința* sa.

Un portret cât se poate de frumos și adevărat, ne-a lăsat amicul său Grigorie, care ne spune că, «Vasilie nu posedà decât corpul său și puținele haine necesare spre a-l acoperi. Bogăția sa constà în a nu aveà nimic. Dar sărăcia sa erà fără mândrie; el nu făcea paradă de ea; el se aplicà spre a *fi* virtuos, iar nu de a se *arătà* virtuos. El nu aveà alte haine decât cele cuvenite călugărilor și aveà groază de mâncările prea îndestulătoare. Nimeni n'a știut mai bine ca el a onorà virtutea, a pedepsi viciul și dezordinea. Adeseori *zâmbetul* său singur erà o recompensă, iar tăcerea sa o pedeapsă. «*Cine a fost vreodată mai amabil în relațiunile vieții?*» întrebà sf. Grigorie. *Cine a știut vreodată a istorisi cu mai multă grație, a glumi cu mai multă delicatețe, a răspunde cu mai multă blândețe?* Astfel erà reputațiunea sa, în cât oricine își făcea o glorie de a-l *imità* în cele mai mici lucruri, până și în defectele sale exterioare. Fiecare se încercà de a reproduce paloarea sa, modul său de a *purtà barba*, *mersul său*, *chipul de a se exprimà*, și aerul său cugetător».

De vom adăoga la această schiță morală, un portret fizic, să ne reprezentăm pe Sfântul Vasilie, cu statura înaltă, corpul drept și slab, culoarea feții brună, palidă prin studiu, nasul subțiratic, obrajii prelungi, barba lungă cam albită, ochiul viu și nobil sub niște sprâncene bine rotunjite, fruntea ieșită, brăzdată de încrețituri timpurii, exprimând prin toate trăsăturile fizionomiei sale finețea spiritului și vigoarea caracterului. Suferea însă de o boală de ficat; totuși durerea nu-l învinsese, și *cercetă necontenit bisericile* care aveau nevoie de prezența sa, spre a mulțumi prin *omilii* dorințele poporului, care nu înțelegea cum putea ieși dintr'un corp atât de slăbit un cuvânt atât de eloquent.

Impăratul Valens, la 371, se hotărâse ca să introducă cu forța *arianismul* în Capadochia. Vasilie a fost chemat la judecată înaintea mândrului prefect *Modest*, înaintea căruia nimeni niciodată nu s'a prezentat decât tremurând. «*Viteazul lui Christos veni acolo, ca și cum ar fi fost invitat la un ospăț*»—cum descrie Sf. Grigorie.—Ce este aroganța asta? zise Modest». Despre ce aroganță vorbești? răspunse Sf. Vasilie. Și după mai multe întrebări și răspunsuri, prefectul se ridică furios de pe scaun, zicând: «Nu te temi de puternicia mea?» «Și ce poate să mi se întâmple?» răspunde Vasilie. «Am la dispoziția mea mii de mijloace de a te pedepsi». «Care? Fămi-le cunoscut. Confiscarea, exilul, chinurile, moartea? Dacă mai ai încă și altele, arată-mi-le; căci nimic din toate acestea nu m'ar putea atinge.... Moartea e pentru mine o binefacere».

«Prefectul rămase înmărmurit. Niciodată, zise el, nici odată nimeni n'a vorbit lui Modest cu atâta îndrăzneală. Poate că,—răspunse Sfântul Vasilie,—*n'ai întâlnit niciodată episcop....* Noi suntem cei mai supuși, cei mai umiliți dintre toți supușii și chiar legea noastră ne impune aceasta. Dar de îndată ce este vorba de Dumnezeu, noi lăsăm la oparte toate celelalte considerații, spre a nu cugeta decât la El singur».

O! E foarte înduioșetor faptul, că după o asemenea luptă, mândrul prefect al Pretoriului, devine mai târziu *amicul lui Vasilie* și apărător al adevăratei credințe. Modest a căzut greu bolnav și a rugat pe Sfântul, ca să vină

în toată graba la dânsul: «Vezi, îi zise el, trista stare în care sunt adus; nu pot să mai fac nici un rău, însă tu poți să mi faci bine. Cere lui Dumnezeu vindecarea mea». De atunci a devenit prieten.

* * *

Ca episcop Sf. Vasilie n'a încetat de a trăi, tot așa de modest ca și pe timpul când era numai preot, întemeind renumita fundațiune Vasiliană, *un vast spital* pentru săracii din Cezareia, despre care Sf. Grigorie spune, că *era un oraș în alt oraș*, și pentru construirea lui cheltuiise toată averea sa¹⁾.

În anul 371, Capadochia împărțindu-se în două provincii, *Cezareia* rămase capitala celei dintâiu, iar *Tyana*, deveni capitala celei de a doua. Cu această ocaziune s'a iscat o mare neînțelegere între *arhiepiscopul Antim dela Tyana și Sf. Vasilie*. Neînțelegerea s'a curmat prin înmulțirea episcopatelor. S'a așezat deci, în fiecare oraș,—după cât se crede,—câte un episcop, spre a se complectă numărul în Mitropolia din Cezareia, cu atâtea episcopate, câte cedase Sf. Vasilie Mitropoliei din Tyana. Aceasta o făcuse tot în folosul păcii și al dragostei creștine.

Sănătatea Sf. Vasilie nu fusese nici odată înfloritoare, însă pe la mijlocul anului 373, el simți puterile sleindu-i-se; totuș nu se poate cunoaște când a întrerupt explicațiunea operei *celor șase zile ale Creațiunii* (Exaimeron). El până în ultimii ani ai episcopatului, a predicat poporului său în toate duminicile, adeseori chiar de două ori pe zi în timpul postului, considerând predica cuvântului divin ca una din principalele datorii ale episcopatului.

«Omeliile sale asupra *Creațiunii* (Exaimeron), mă transportă până la Dumnezeu,—zice Sf. Grigorie,—și înțeleg toată iconomia Universului; înțelepciunea și puterea Creatorului, mă aduc la o admirație mai mare, decât când mă mărginesc a le contempla în operele Lui».

¹⁾ O! Un spital pentru nenorociții săraci și cerșetori, cât de trebuincios n'ar fi și la noi. S'ar strânge de pe drumuri o gloată care la fiecă pas îți ține calea; și poate unii s'ar putea utiliza la ceva în ospiciu. Dar cine ia inițiativa?...

La începutul anului 374, bătrânul episcop Grigorie de Nazianz, muri în vârstă aproape *de 100 ani*. Sf. Vasilie, uitând suferințele sale, merse să amestece lacrămile sale cu ale amicului său Grigorie, fiul repausatului cu acelaș nume. Reintorcându-se în Cezareia, Sfântul Vasilie își credea sfârșitul apropiat. Dumnezeu care-l consolase doi ani mai înainte prin vizita Sfântului Efrem, diacon din Edesa, cel mai umilit și cel mai ilustru din învățații Bisericii din Siria,—îl consoală acum prin sosirea unei deputațiuni de preoți din Milan, cari îi aduseră o scrisoare dela Sfântul *Ambrozie*, ales episcop după moartea unui arian.

Vasilie se apropiă de termenul glorioasei și sfinte sale carieri,—cum se exprimă Grigorie, care i-a făcut panegiricul;—el aspiră la momentul acelei zile fericite, în care să primească cununa ce meritase, după lungile sale lupte... Intristarea cuprinsese pe toți cei de față la patul său de moarte, și fiecare ar fi voit să adauge la această vieață, chiar cu prețul vieții lor. Sfortări zadarnice! Trebuie ca moartea să probeze, că el eră om! După ce a edificat pe toți cei ce-l înconjurau prin pioase și folositoare sfaturi, a strigat: «Doamne în mâinile tale îmi dau duhul». Aceste fură ultimele sale cuvinte, dându-și sufletul lui Dumnezeu, în ziua sărbătorii Tăierii împrejur, a anului 379, la 1 Ianuarie.

Atunci Cezareia a asistat la cel mai măreț din toate spectacolele, cu ocaziunea înmormântării sale. Corpul sfântului eră purtat de mâinile credincioșilor, la ultima sa locuință. Piețile publice, galeriile, terasele, toate erau pline de o mulțime imensă. Cetățeni și streini, credincioși și eretici, jidovi și păgâni se îmbulziau și suspinau de întristare. Cu mare greutate s'a putut isbuti, ca să se pună în mormântul părinților săi, sfintele rămășițe ale sfântului Vasilie, *martirul, oratorul și ierarhul* strălucit.

Puțin timp după moartea sa, sfântul Vasilie a fost onorat cu cultul ce Biserica dă *sfinților*. Ortodocșii celebrează serbarea sa la ziua aniversară a morței sale (1 Ianuarie), iar latinii (romano-catolicii) la 14 Iulie.

Iată cine a fost sf. Vasilie, (Βασιλεύς) *adică bărbat de natură și însușiri regale*. Teodoret i-a dat numele de *mare*, pe care noi îl dăm și azi; el îl numeștes *sfeșnic al Capadochiei* și bărbat inspirat de Dumnezeu.

Iată isvorul dela care trebuie să ne adăpăm noi creștinii, cetind scrierile sale, de o dulceață nespūsă. Iată pe cine să aibă de model predicatorii, cum zice Fotiu: «*Acela ce voește să ajungă orator perfect, n'are trebuință nici de Platon, nici de Demostene, dacă ia de model pe sf. Vasilie*». Dovada elocinței sale urmăreasc-o toți în cele 366 de epistole ce avem dela dânsul.—Iată pe cine slăvim noi ortodocșii, în liturghia care poartă numele *sfântului Vasilie, corifeul creștinătății din veacul al IV al erei creștine*.

Pr. G. I. Gibescu.

PRIN BANATUL TIMIȘOARII.

(Vezi «Biserica Ortodoxă Română», Anul XXXIV No. 12).

H â t i e ș.

Dela Sârbova plecăm și trecând printre lanuri de porumb bun și miriști dese nu departe dăm de *Hâtieș*, unde e preot gr. or. fratele tovarășului meu de drum. Satul înstărit cu gospodării ca de proprietari mari are peste două mii de locuitori dintre cari 650 s'au unit cu papa la 1865 și își au biserica și școala lor aparte. E Duminică. Oamenii în haine curate stau pe la porți sau joacă popice la birtul din mijlocul satului. Femeile sunt toate «închiciorate» și boite ca măscile. Biserica gr. or. e nouă din 1901, zugrăvită urît de Mateiu din Oravița. Peste noapte în Buziaș.

Pe valea Bârzavei.

10 August.

Un tren molatic duce spre Gataia către miazăzi. Mergem prin câmpie netedă. O turmă de porci și cârduri mari de găște albesc locul lângă Nickydorf. Se cunoaște că trecem printr'o așezare svăbească. Lanurile de porumb se

țin lanț, frumos lucrate, tot un fir în quib. Floarea soarelui cu marii ei ochi galbeni împestritează lanurile. «E bună pentru oloiu» îmi spune un iconom, care călătorește spre Gataia la târgul de porci de aci. Inteligent și deschis la vorbă, se plânge de scumpetea pământului și greutatea dărilor. Laudă pe Nemții din jur care oameni cu minte au cumpărat din vreme pământ eftin, iar acum îl vând scump Românilor. Iși laudă preoții din sat dar îi pare rău că nu agonisesc avere: «Tot ce câștigă, beau». Drumul trece peste Bârzova rîu molatic pe câmpie cu maluri acoperite de anini și sălcii.

Dela Gataia trenul pentru Bocșa apucă spre răsărit. Câmpul neted până aci începe să se încrețească dela Jidovin cu dealuri pămâtoase, unele acoperite cu păduri. Aceste dealuri se măresc mereu până ce la Reșița și mai încoace se schimbă în munți de piatră ce ajung la 1447 m.

Bocșa montană—înaintea ei e Bocșa română—în care mă opresc este așezată ca și Călnic și Reșița pe valea srâmtă a Bârzoaei. Orașelul de când cu fabricile dela Reșița merge îndărăt. Primarul, un român cum se cade, mă primește la început cu multă rezervă căci, spune el, atâția escroci din România se dau ca trimiși ai autorităților noastre, fac scandaluri, cer bani de cheltuială și fac pe oameni să fie bănuitori și să piarză încrederea. Aci e scaun protopopesc, unde văd acte de născuți din 1796. Biserica e pictată în 1838.

Cu un tânăr din București mă duc să văd «mănăstirea dela Isvor», un început de viață călugărească, ce nu poate prinde rădăcini în Banat. Treci prin Vasiova, sat românesc legat de Bocșa și la marginea unei păduri în fața unui izvor făcător de minuni pe un mic delișor se înalță o bisericuță, pe care ctitorul a voit-o după chipul celor din România, dar arhitectul n'a înțeles și afară de sânurile străinilor i-a creat o biserică nemțească. Aceasta e mă-

năstirea. Un călugăr Macarie Gușcă din Câlnic cu metania din Sinaia noastră a colindat Țara Românească, Banatul, Sfântul Munte, a adunat patru ani mila credincioșilor cu pantahuza și s'a retras aci cu gândul înființării unei mănăstiri de călugări. Până acum însă n'a căpătat nici un ucenic dar n'am văzut alt călugăr mai plin de râvnă creștinească, mai entuziast la vorbă și mai amărît de lipsa unui sentiment adânc religios în neamul românesc. In biblioteca lui găsesc o bună parte din vechile traduceri românești ale sf. părinți: Efrem Sirul, Simeon Tesalonicul, Macarie Egipteanul. La strană are cărți noi din București.

11 August.

A doua zi cu trenul spre Reșița pe valea Bârzavei mărginită de dealuri stâncoase acoperite cu păduri. Mă opresc câteva ceasuri în *Câlnic* sat bogat românesc cu preot îndatoritor și excelent gospodar. Oamenii se ocupă cu pomăritul. Țuica și merele de aici sunt renumite. Femeile poartă cătrințe iar la sărbători oprege. Oamenii au cămăși cusute cu arnici ca pe la noi, lucru văzut până acum numai în Bocușă. Invățătorul îmi spune că izvoade de cusături dela expoziția din 1906 s'au răspândit repede printre săteni. Biserica e zidită din piatră și cărămidă între 1794—1805 și zugrăvită în 1808. Unsprezece prapore împodobesc biserica. E de reținut că cele mai frumoase sunt lucrate în casă de țărance. Averele bisericii e de 21806 cr. cu venit anual de 4170 cr. Darea pentru cult—bisericească și școală—e de 50% după darea către stat. Sunt două școli confesionale cu clădiri sistematice fără ajutor dela stat. «N'avem lipsă de banul statului căci avem fondurile noastre» spune cu mândrie preotul. Invățătorul îmi arată bucuros fotografia numerosului cor mixt compus din țărani. Ce mândru și independent se simte Românul când stă bine economicește, și ce bine îl prinde această mândrie!

Sosim în *Reșița* renumită prin turnătoriile ei de fier, cele mai mari din toată Austro-Ungaria. Zile întregi nu-ți ajung ca să vizitezi toate cuptoarele și atelierele. Dela pirită de fier adusă prin tuneluri cu trenul și turnată în cuptoarele mistuitoare ce-ți amintesc focul ghenii iadului din cărțile creștine și până la roata de tun și cuiul de prins șina, toate se pregătesc în nenumăratele cuptoare și ateliere. E o grozăvie să vezi cuptoarele cum varsă foc, ce se preface în zgură, cum ciocane enorme bat în drugi colosali de fier înroșit și cum drugul e lățit și tăiat în foi mai subțiri decât hârtia. Zece mii de oameni găsec de lucru aici. Bocșa, Reșița și alte sate își sleesc puterile în această fabrică. Românii din fabrică nu pot avea gospodării. Femeile fac lux și destrăbălare, iar beția rămâne de partea bărbatului. E totuși de mirat cum acești Români mai susțin școala și biserica cu banul lor și mai găsec să viziteze casina lor cu sală de lectură și bibliotecă românească cum și societatea corală în a cărei sală frumoasă de repetiție găsec între alte amintiri și tabloul societății corale Carmen. Românii sunt aci în Reșița ca la 4000 dintre cari 2600 Bufeni. Preotul un demn reprezentat al clerului bănățean în aceste părți îmi spune că ceea ce prăpădește mai repede pe Români sunt căsătoriile mixte. Copiii unui Român căsătorit cu o streină sunt pierduți pentru neamul nostru. Pe noi cei din țară nu ne cunosc bine și n'au încredere în faptele noastre. În culori prea negre văd pe țăranul român și părerea aceasta e generală în tot Banatul. Biserica românească e din 1830. Au frumoasă școală confesională.

12 Agust.

În trenul spre Cacova.

A doua zi plec cu trenul spre Cacova pe când de sus cade o ploae mărunță. Urmărim iarăș valea Bârzavei, care după eșirea din Bocșa-română începe să se lărgească scă-

pând din dealurile pietroase ce o gătuiau. La Jidovin, unde mi se spune că se află ruine de pe vremea Romanilor, mă urc în trenul, ce duce spre Oravița. Câmpia e ușor ondulată de dealuri cu pășuni uscate de secetă și cu lanuri de porumb nu așa de bune ca pe la Vuçova. Iar apare portul înfioiat «închiciorat» al femeilor. Sate dese și luminoase se văd din tren. La Doklin dealurile sunt înalte și râpoase, trenul merge cu îngrijire pe malul râpii. Satul e întins pe vale. Case frumoase, măguri verzi, fășii de păduri, fânețe și porumburi împestrițază drumul. Un țăran amărît până în adâncul sufletului de femeia care l-a înșelat și apoi a fugit cu altul cântă de necaz de hâue trenul:

Dracii ia-te de mașină,
Că mă duci în părăgină.

Se duceà doar să-și caute femeia în *Surducul-mare*, unde trenul face un popas mai lungușor. Acì mi se arată case de mare proprietar—spăhiu cum zic Bănățenii—cum și o mică biserică a uniților de aci. Trenul înaintează pe lângă *Brezun* sat frumos nemțesc, pe lângă *Forocicul* românesc mai neregulat, pe lângă *Comorâște* «sat cu spăhii» și intră apoi într'o vale ierboasă plină de turme păzite de copii în dulămi civite și apărați de ploaie sub umbrele mari. Am sosit în Cacova.

Acest sat cu nume urît e așezat pe valea râului Caraș. Carașul izvorăște de lângă Aniora din munți se urcă în sus, face cot pe la Crassova, se coboară și se varsă în Dunăre lângă Baziaș, mai la apus de Nera.

Cacova e sat mare, cu străzi largi și regulate și cu gospodării puternice. Din dealul dela cruce satul apare ca un orașel peste care stăpânește strălucitoare în lumina asfințitului neîntrecuta biserică ce-i gata de sfințit. Biserica aceasta e cel mai impunător monument religios din tot Banatul și e singura biserică croită după stilul din țară. Adoptând sânurile și turlele noastre, simplificând încărcă-

turile catèdralii din Sibiu. Cacovenii au reușit să aibă o biserică, care face cinste neamului nostru. Trei turle străjuesc sus. Pod de cor și galerii răsunătoare, străni frumos săpate și candelabre aurite. o împodobesc înăuntru. O singură greșeală: pictura afară de tâmplă nu face cinste bisericii. Un bătrân pensionar fost funcționar la căile ferate-române ș'a pus tot sufletul pentru înălțarea acestei biserici. Aminteri nici satul nu-i mai prejos. Școală bună confesională, banca populară «Plugarul» cu două sute mii de cr. capital și cu localul ei propriu «hotelul Stanca», cazină cu ziare românești, târg săptămânal de vite, vărzării nesfârșite pe malul râului ținute de ei și nu de Bulgari, cari și în Banat fac pe grădinarii, societate de cântări, ce a isbit Bucureștii prin costumele lor caracteristice, toate acestea arată gradul de bogăție și de cultură al satului. Tocmai această stare bună îndeamnă la lepădarea portului lor și la introducerea rochiilor și bluzelor scumpe și de prost gust. Țăranca își arată cu mândrie rochiile ei de mătase și își dosește opregul uitat pe fundul lăzii. Bărbații păstrează portul: opinci din care ies ciorapii negrii lungi până la genunchi, pălării negre și dulămi civite peste cămașa albă.

13 August.

Dimineața asist la o licitație în *Comorâște*. Unui țăran înglotat în datorii pe băutură la un birtaș i se vinde casa și grădina și în starea lui sunt mulți în acest sat, care nici pe departe nu se apropie de Cacova. Pe lângă birtașul care a sărăcit satul mai sunt acì și spahii proprietari mari. De altfel satul are școală confesională bună și biserică a cărei chee nu se poate găsi și deci rămâne «în-cuiată». Sunt acì și uniți cu bisericuța mică dărâmată și cu cărți dela Ioan Bob. Plec amărît din acest sat înglotat în datorii.

Pe valea Carașului.

Afacerile contabilului dela Plugarul în satul Gornia îmi dă puțința să străbat valea Carașului. Drumul cum și toate

satele sunt așezate pe malul drept al râului deși e mai îngust decât cel stâng pe care înverzesc livezi. Explicația nu poate fi decât viiturile mari ale râului, care nu poate înneacă acest mal drept cu mult mai înalt decât cel stâng. Trecem prin *Ticvaniul-mare* sat unit în întregime și bogat ca nici un altul în Banat. Corul bărbătesc de aici e cunoscut iar cei mai mari acționari dela «plugarul tot de aci sânt. Ticvanenii sunt oameni, cari nu prea știu de autorități. Am cunoscut în Oravița pe unul din acești strasnici Români. Imbrăcat în caracteristicul lor port cu ciorapi negrii până la genunchi, cu privirea impunătoare și cu vorba răspicată atrăgea atenția tuturor prin judecata-i limpede și rece. In alegeri glasul Ticvaniului-mare stăpânește împrejurimile. Pe toate casele stă scris cu litere mari «Trăiască Gh. Pop de Băsești». Pe un zid citesc și numele celui care a stăpânit atâta vreme Banatul prin căldura cuvântului și prin agerimea minții lui, dar care acum a plecat pe calea cea neînturnată «C. Bredicean». Drumul ce străjuește Carașul se desparte spre Secaș, unde preoții de ambele confesiuni trăesc în bună înțelegere, lucru c'am rar și pe aici. Trecem fără popas prin *Giurgiova*, unde colțurile stâncilor ating zidurile caselor și pe un drum pietros urcăm în *Gornia*, unde Plugarul are o filială. Satul nu-i așa de întărit. Biserica zugrăvită la 1818 de Axente Român din Vârșeț are colorile cele mai potolite din câte biserici am vizitat prin aceste părți. Strănille sunt săpate cu artă de Munteanu din Bârlești, un meșter român vestit. Antimisul dela Iosif Ioanovici al Șacabent, 1792, vorbește de vechimea bisericii. Un venerabil preot care a studiat pe vremuri teologia în românește la Vârșeț păstorește acest sat dè munte.

Ne întoarcem pe răcoare. Drumul e plin de care ce se duc la Reșița. Stăpânul trăsuri noastre îmi e cunoscut dela expoziția din 1906. E tenorul neîntrecut Novăcescu de al cărui glas vibrător răsună acum văile.

(Va urmà).

Nicolae M. Popescu
Diaconul M-rei Zamfira—Prahova.

riri nouă, cari vor lumină multe colțuri întunecate ale vremurilor de restriște. Cu chipul acesta vom profita și noi ai Bisericeii de cercetările zeloase și pricepute ale unor bărbați ca d-l Pârvan.

II.

În prefață se arată cum stăm cu studiile asupra anti-chităților romane și cu toate chestiunile cari stau în legătură cu istoria internă a provinciilor romane sub toate fețele ei. Pentru Europa sud-estică încă nu s'au făcut studii speciale. Trebuie cercetate și interpretate toate izvoarele literare și monumentale între 1000 a Hr.—1000 p. Hr. «În special însă acel popor al Europei sud-estică, care nu numai e cel mai numeros printre neamurile de aici, dar e ca origini etnice și culturale—și cel mai vechiu, cel daco-roman, ar căpăta o nouă istorie și, nu mai puțin, o nouă valoare în mijlocul popoarelor europene: el ar fi recunoscut ca cheia de boltă a culturii mediteraneane în Sud-Estul european și cu un element prin excelență statornic și nobil în lumea neastâmpărată, pestriță și—sufletește—încă nelimpzită a acestor ținuturi».

De aceea e nevoie ca cercetătorii români pricepuți să sape și să publice și rămășițele antice în cea mai mare parte încă nedesgropate,—anume în pământul țării noastre. Odată adunate izvoarele urmează numai decât să se prelucereze într'o istorie. D-nul Pârvan arată după aceea spiritul lucrării sale...

III.

În introducere se arată izvoarele folosite, planul lucrării și rostul și îndreptățirea lucrării. D-nul Pârvan spune dela început că: «elementele fundamentale ale credinței creștine poartă la poporul român numiri de origină latină, cari arată prin forma lor o vechime egală cu aceea a însăși limbii noastre ca idiom romanic. Pe de altă parte termenii privitori la organizarea bisericească a poporului nostru arată o puternică înrâurire slavă».

Care e origina și cum s'a dezvoltat acest fenomen istoric-cultural nu e destul de bine cunoscut, din pricina lipsei de izvoare contimporane. Nu avem alte informațiuni

decât cele date de viețile sfinților și martirilor sau ale conciliilor. Izvoare de o reală valoare nu avem decât pentru veacul IV-lea și cele următoare. Și acum avem însă izvoare învăluite sub forme legendare. Cu toate că religiunea creștină e religiune de stat în imperiul roman nu știm pozitiv în ce măsură e răspândit în provinciile romane dela Dunăre. Păgânismul există cel puțin în secolul al VI-lea în masa populației rurale. Cunoaștem aceasta indirect prin măsurile legislative luate de împărați împotriva adoratorilor vechilor divinități¹⁾.

Nici știrile monumentale, pe care le avem despre creștini nu sunt mai numeroase. Creștinismul până târziu în secolul al V-lea e mai înainte de toate religia orășenilor. Dar tocmai acum năvălirile barbare distrug viața orășenească și de aceea nici pentru provinciile dunărene mărturiile monumentale cu privire la răspândirea creștinismului în secolul al IV-lea și cele următoare nu sunt prea numeroase.

*

D-nul Pârvan își împarte studiul în două părți pentru ca să studieze mai întâiu întinderea creștinismului în dreapta Dunării, spre a putea stabili punctul de plecare pentru creștinismul din stânga Dunării. A doua parte se va ocupa cu creștinismul nord-danubian tema lucrării sale.

În urmă D-nul Pârvan arată izvoarele folosite.

În numărul viitor voi vorbi despre cuprinsul primei părți din lucrarea D-lui Pârvan.

G...

¹⁾ Vezi edictul dat de Theodosius la 14 Noemvrie 435, prin care interzice toate sacrificiile păgâne și poruncește ca toate clădirile de cult ale păgânilor să fie desființate și prin așezarea crucii pe ele, purificate, respectiv prefăcute în lăcașuri ale cultului creștin... contravenitorii vor fi pedepsiți cu moartea!

O CARTE NOUĂ.

Zilele acestea Dr. Emilian Voiutschi, profesor la Facultatea de Teologie din Cernăuți, a dat la lumină tomul al doilea din prelegerile sale academice de Teologie Morală Ortodoxă. Acest volum, în cele 232 pagini, elegant și compact imprimat, se ocupă cu partea generală a Teologiei Morale. Materia este împărțită în două secțiuni: prima tratează despre legea morală, voința liberă a omului și învățătura despre conștiință; a doua se ocupă cu doctrina despre caracterul moral al faptelor omenești și cu învățătura despre virtute și păcat. Acesta este cuprinsul cărții expus în trăsături absolut generale; în dezvoltarea lor însă, autorul tratează pe larg toate cestiunile ce intră în cadrul Teologiei Morale—partea generală: nimic, dar absolut nimic nu e lăsat la o parte.

Materia este expusă lămurit și într'o limbă cursivă. Toate cestiunile sunt documentate cu citate din Sf. Scriptură, din sfinții Părinți, filozofi și diferiți moraliști, citate controlate cu multă scrupulozitate. Ele arată, că autorul este un savant, care a muncit și a citit mult pentru ca să poată alcătui lucrarea de față. O impresie excelentă face faptul, că autorul vorbind despre o cestiune sau alta arată, cum eră ea privită în lumea veche, precum și modul cum învață despre ea sfinții Părinți.

Toate cestiunile sunt tratate cu o competență rară și în duh curat Ortodox.

Mulțumită unor asemenea calități, ce prezintă acest volum al Dr. E. Voiutschi—ca și primul—umple un gol bine simțit în literatura noastră. Preoții noștri, studenții și doritorii de știință teologică se pot bucura de apariția lucrării Păr. Profesor Voiutschi. Din parte-mi, doresc ilustrului Coleg sănătate și putere, ca să ne îmbogățească săraca noastră literatură teologică și cu tomul al treilea.

Prof. Icon. Const. Nazarie.

CRONICA BISERICESCĂ INTERNĂ

La deschiderea Sf. Sinod în sesiunea de toamnă a anului 1910, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Primat, Președinte, a rostit următoarea cuvântare:

Prea Sfințiți Părinți și frați,

Prea înțelepțește au rânduit Sfinții Apostoli și purtătorii de Dumnezeu Părinți în canoanele lor, iar după ei, legea pentru constituirea Sf. Sinod al Sf. noastre Biserici Ortodoxe Române, ca de două ori pe an să se facă Sinod al episcopilor.

Această legiuire apostolică este de mare folos pentru adevărarea credinței și a bunei rândueli în Biserică.

A trecut anul, de când fratele episcop al Romanului a adus în sânul acestei sfinte Adunări învinuirea de erezie asupra mai multor frați ai săi în Hristos Domnul.

Această rea pornire a P. S. episcop a pricinuit nu puțină tulburare și mâhnire printre bine credincioșii noștri fi duhovnicești, mai ales printre cei ce nu erau în măsură a cunoaște bine adevărata pricină a răsvrătirei P. S. Sale, sau ca să zic așa, nu puteau vedeà de desuptul chestiunei.

A trebuit multă răbdare și chibzuire din partea Sf. Sinod ca să curme neînțelegerea și neorânduiala ce se iscase în societatea noastră creștinească. Din nefericire P. S. episcop nu s'a liniștit decât scurtă vreme. Căci, deși Sf. Sinod în ședința dela 13 Ianuarie a. c. însuflețit de Duhul păcei și al dragostei, admisesese propunerea de a se interveni la Onor. Guvern pentru modificarea legii Consistoriului Bisericesc, P. S. episcop al Romanului, la începutul lui Fevruarie a. c., se ridică în Senat, fără vre-o prealabilă înțelegere cu frații săi duhovnicești, ba chiar întortochind înțelesul votului Sf. Sinod din ședința dela 13 Ianuarie, și făcù Guvernului o adevărată somație să modifice legea, contra declarării P. S. Sale din Sf. Sinod, ce glăsuește că modificarea se va face când *Onor. Guvern va crede de cuviință.*

Eră firesc a primi un răspuns nefavorabil. Atunci P. S. Sa în altă ședință cere să i se aducă la Senat dosarul în chestie al Sf. Sinod. Astfel face o nouă greșală trăgând Sinodul la bara Senatului.

În sesiunea de Mai, P. S. Sa vine la Sf. Sinod cu o nouă acuzare de erezie, de astădată vizând numai pe Smerenia mea și mai adăogând și alte acuzații gratuite, pe care nu le-am meritat.

După dreptul canonic răsăritean ca și după cel apusean, când împotriva unui cleric se aduc mai multe acuzații între care și cea de erezie, aceasta se consideră ca cea mai de căpitenie. Citez aici drept pildă un canon apusean: «*Propter causam fornicationis, ecclesia romana posset dimittere romanum Pontificem, fornicationem non dico carnalem, sed spiritualem, id est propter infidelitatis errorem.*» Dacă deci se respinge acuzația de erezie, se resping împreună cu ea toate celelalte. Și astfel acuzațiile aduse asupra mea de iubitul nostru frate în Hristos, episcopul de Roman, au avut urmarea că Sf. Sinod l-a dezaprobat din nou.

Prea Sfințitul episcop însă nu s'a liniștit nici de astă dată, ci a cutezat a discuta enciclica prin care Sf. Sinod aducea la cunoștința deobște, că acuzațiile aduse nu pot fi luate în serios. Uită P. S. Sa că hotărârile Sf. Sinod nu se pot discuta precum nu se pot nici apela. Iată dar o nouă răsvrătire față de Sf. Sinod. Însă n'a fost numai atât. Pilda rea dată de P. S. episcop al Romanului a găsit următori, și așa trei preoți să răsvrătesc unul după altul împotriva legiuitului lor Chiriarh. Ei sunt osândiți de judecata bisericească, și Sf. Sinod ia hotărârea ca acei preoți și alții, cari ar face ca dânșii, să fie opriți de slujbă, până vor da probe de îndreptare.

Dar acei rătăciți n'au voit a se lăsa mai pre jos de P. S. episcop al Romanului. Precum P. S. Sa, în loc de a se supune hotărârei Sf. Sinod, și-a permis a critica enciclica Sinodală, așa numiții preoți, în loc de a da semne de căință pentru fapta lor nesocotită, au scos un șir de pamflete, publicând în ele tot felul de necuviințe, iar ca culme au apelat la o Chiriarchie streină, formulând și în contra Sf. Sinod o serie de acuzații ce nu stau în nici o legă-

tură cu pricina lor. Opinia publică deja i-a osândit. Acțiunea lor nesocotită nu mai loviă într'o persoană ci în însăși demnitatea Bisericii.

Prea Sfințiți Părinți și frați,

Purtarea P. S. episcop al Romanului și a preoților răsvrățiți ca și P. S. Sa, zdruncină nu numai credința noastră pe care trebuie a o apăra chiar cu prețul vieții, dar și disciplina bisericească, pe care trebuie a o păzi cu toată scumpătatea. Trebuie să se pună capăt tendinței anarhice din Biserică.

Sf. Sinod, ca un iscusit doftor duhovnicesc, e chemat acum a lecuî mai întâi această stare bolnăvicioasă cu puterea ce are dela Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos și după Sf. Canoane și legea Sinodală, dând astfel mărturie despre curăția credinței și chezăsie despre buna rânduială în Sfânta noastră Biserică autocefală Ortodoxă Română.

Tot pentru acest sfârșit, se va întocmi în sesiunea de față un regulament de procedură pentru cazuri de apel în contra hotărîrilor de caterisire date de Consistoriile eparhiale. În sfârșit, se vor ratifica și lucrările care au venit dela Consistoriul Superior Bisericesc.

Fie ca însuflețiți de același Duh al adevărului și al dreptății, să lucrăm și acum cele de folos pentru pacea și propășirea Sf. noastre Biserici strămoșești.

(ss) *Athanasie Mitropolit Primat.*

CRONICA BISERICEAȘĂ EXTERNĂ.

Criza religioasă în Germania. Cu toate că au trecut mai bine de trei secole dela marea epocă a reformațiunii, lupta începută atunci cu Vaticanul, pe terenul școlar și religios, continuă încă și în timpul nostru.

Aceasta e destul de caracteristic pentru un timp de cras materialism ca al nostru, este că lupta culturală nu numai în Germania, ci și în alte țări va dura încă, până la desființarea papalității; și ea va pieri, pentrucă nu este o instituțiune a lui Iisus Christos, ci pentrucă urmărește scopuri politice, ce propoveduirei Mântuitorului îi erau cu totul streine.

În privința aceasta, semnalăm aci o lucrare documentată a profesorului german din München, dr. Iosef Schnitzer: „Hat Jesus das Papistum gestiftet?“ „Înființat-a Iisus papalitatea?“ Între multele argumente, ce le aduce savantul profesor german, pentru susținerea tezei sale, e și cel următor (și cel mai decisiv) că nici unul dintre sfinții Părinți și scriitorii bisericești ai primilor secole nu citează afirmațiuni scoase din Evanghelie în favoarea autorității lumesti și politice, deci a Episcopului din Roma. Tocmai pe la începutul secolului al III-lea apare fraza dela Mateiu (16, 18 și 19): «Tu ești Petru, și pe piatra aceasta voi zidi Biserica mea și porțile iadului n'o vor sdrobi; ție îți voi încredința cheile Cerului etc.» și care lipsește din Evanghelia lui Marcu. Primul dintre sf. Părinți care citează fraza aceasta, e Tertullian, și nu în favoarea Episcopului Romei; al doilea care o mai amintește e Episcopul Calixt (217—222), pentru a se pronunța în cestuni disciplinare. Tot atunci apare legenda despre episcopatul roman de 25 de ani al lui sf. Petru, și pe această legendă se așează apoi autoritatea cea mare a Episcopului din Roma. Până atunci Biserica romană stă în mai mare considerațiune, nu numai pentrucă Roma eră capitala lumii vechi și centrul comerțului mondial de pe atunci, dar mai mult pentrucă a fost înființată de *ambii* apostoli: Petru și Pavel.

Așa dar nu la *episcopul* acestei Biserici se îndreptă înalta considerațiune a Creștinismului, căci până pe la mijlocul secolului al II-lea îi lipseă Bisericii catolice eticheta monarhică, ci *comunității romane*.

Profesorul Schnitzer arată mai departe cum s'a sforțat interpretarea textului citat, potrivit tendinței tot mereu crescânde a concentrațiunii jurisdicțiunii bisericești, care a asigurat Papilor medievali o autoritate nelegitimă și tot mai mult cotropitoare.

Dar să venim la însuși obiectul articolului nostru, și să vedem

cum a izbucnit din nou criza religioasă în Germania? Geneza acestei crize trebuie căutată mai întâiu în faimoasa enciclică papală din anul trecut (Maiu), cu ocaziunea tricentenarului beatificării Boromeu; apoi în impunerea așa zisului jurământ antimodernist. Noi vom trata în articolul de față numai chestia acestui gen de jurământ, ce-l impune Papa întregului cler catolic de pe glob, sub pretextul de a-l feri de influența... spiritului critic al științei moderne. În felul acesta vine însuși Papa și stabilește că e o absolută incompatibilitate între știință și religie, lucru ce nu-l pot și n'au interes de a-l afirma decât numai inamicii culturii și ai progreselor ei.

Adevărul este că știința și religie pot și trebuie chiar să rămână în armonie, căci ele se adresează unor facultăți diverse, dar strâns unite în om. Până când omul va rămâne zidit sufletește așa cum este încă, concepțiunea absolută de Dumnezeu nu va distruge cultul antropomorfic, precum nici acesta nu va distruge concepțiunea absolută. Va persista deci continuu, atât în om cât și în diferitele societăți umane, acel ceva din concepțiunea absolută de Dumnezeu, ce este și va fi apanajul celor culți, și din pietatea antropomorfică. Concepțiunea absolută, adică noțiunea abstractă despre Dumnezeu, nu exclude evlavie din inima omului cult, din contră îi purifică spiritul.

Cu drept cuvânt s'a zis că puțină știință îl îndepărtează pe om de Dumnezeu, multă îl apropie; căci vede că mai rămâne de cercetat și vanitatea nu-l zăpăcește. De aceea Papa, cu toată preținsa lui infailibilitate, a procedat greșit când s'a hotărât să închiză catolicilor calea cercetărilor științifice și teologice, prin jurământul antimodernist.

Măsura lui nerațională și extrem de autoritară a provocat adânci nemulțumiri în toată lumea catolică, și rezultatul a fost că mulți abați, în frunte cu celebrul abate Loisy, a părăsit biserica catolică, rămânând însă tot creștini credincioși și având ferma convingere, că numai Biserica ortodoxă va regenera Creștinismul compromis de Papi cu politica lor pontificală.

Abatele Loisy, într'o scriere intitulată „Autour d'un petit livre“ (în jurul unei mici cărți) precizează că primordiala condițiune a oricărui activități intelectuale și mai ales a cercetărilor științifice este libertatea.

Întâia datorie a oricărui savant, catolic sau nu, este sinceritatea.

Pentru îndeplinirea unei lucrări științifice, cercetătorul, investigatorul, scrutătorul nu poate fi nici sincer, nici liber, dacă de mai nainte a primit să subordoneze rezultatul muncii sale deciziunilor unei autorități oricare ar fi ea. O astfel de obligațiune e monstruoasă, pentru că obligă pe om la minciună, și Biserica Romei, care se zice că e păzitoarea adevărului, se degradează prin impunerea jurământului său „Antimodernist“ pe care toți bărbații de caracter l'au refuzat să l' depună, și guvernul Prusiei l'a oprit ca să l' accepte acei preoți cari sunt profesori în școlile publice. De aseme-

nea a interzis guvernul rus Vaticanului să trimeată direct episcopilor catolici din imperiul rus ordine pur și simplu prin organul lui officios „Acta apostolicae sedis“.

Vaticanul e ținut să confieze ambasadei ruse din Roma, ce vrea să aducă la cunoștință episcopilor catolici din Rusia, iar guvernul rus le va comunica episcopilor catolici, numai aceea ce'i va conveni.

Iată'l deci pe Papa în conflict nu numai cu conștiința luminată a oamenilor culți și sinceri, ci și cu diferitele guverne.

Să vedem însă ce este acest jurământ.... antimodernist și care'i e originea?

După cum rezultă din cele expuse până aci, problema, pe care o pune jurământul antimodernist, este de cea mai mare însemnătate culturală a timpului de față. Chestiunea este de o luptă desperată între progres și regres. Papii au simțit că le fuge terenul de sub picioare și cred că vor opri pe loc roata timpului. Pentru aceea a crezut necesar și Piu al X-lea să recurgă la arma, cu care a crezut Papa Clement al XI-lea să doboare filozofia lui Corneliu Jansen și a elevului acestuia Quesnel. În privința aceasta găsim în Istoria Bisericii catolice din Olanda a lui Nippold următoarele lămuriri. Corneliu Jansen (1585) profesă teologia în Louven și deveni mai târziu episcop în Ipern.

În marea lui operă despre Augustin, el a expus niște idei pe care Jesuiții nu le aprobară, de aceeași parte s'a dat și Vaticanul, și persecuțiile în contra Janseniștilor începură cu furie oarbă, dar fără nici un rezultat practic. căci marele filozof Blaise Pascal a făcut de răs pe Jesuiți pentru totdeauna. De atunci li se trage numele cel rău ce'l au Jesuiții în toată lumea și care a ajuns să fie o ocară. Iată cu ce s'a ales Vaticanul în secolul al XVII-lea. Dacă atunci, când mai era sprijinit și de puterea regilor Franței, dacă atunci, când Franța era „fica cea mai mare a Bisericii catolice“, Vaticanul n'a ajuns decât la un rezultat negativ, dar acum, când a pierdut pe „fica sa cea mare“, când preoții luminați o părăsesc și când însuși papa se face ridicul, în lumea întreagă prin enciclici à la Borromaeus?

Modelul jurământului antimodernist de azi sună astfel: 1) Eu subsemnatul N. N. mă supun Bullei și Constituțiunii sfântului nostru părinte, Clement al XI-lea, ce începe cu cuvintele «Vineam Domini» și altor constituțiuni cuprinse în ea, prin care se condamnă cartea lui Cornelius Jansen intitulată „Augustinus“.

Mă oblig să o condamn și eu nu numai din gură, ci în mod sincer și din tot sufletul.

2) Mă supun și Bullei sau Constituției Sfântului Părinte ce începe cu cuvintele *Unigenitus dei filius* și prin care se condamnă 101 teze din cartea părintelui Quesnel; mă oblig ca și oile ce le păstoresc să arate aceeași supunere ca și mine.

3) Promit și jur supunere, ascultare și respect sfântului nostru Părinte, tuturor succesorilor lui, vicarului lui precum și Internunțului.

4) Reprob cu scârbă și indignațiune procedeul de a se adresa la tribunalele civile, când cineva ar vrea să protesteze în contra sfântului scaun și al servitorilor lui.

5) Accept toate Bullele papale și în bloc și în parte și mai ales pe aceia care începe cu cuvintele „Vineam Domini“. Declar în public că mă voi conforma lor și voi purta grije ca și alții să se conformeze lor; sunt de asemenea gata să urmăresc pe aceia cari nu le vor respecta, și dacă îmi va veni la cunoștință că ori unde în cele șapte provincii ale Regatului olandez se va găsi cineva care să nu respecte Bullele în totalitate sau în parte, îl voi denunța domnului Vicar sau Internunțului, care rezidează de regulă la Bruxelles, căutând a-l îndrepta după putință.

6) Jur că nu voi avea nici o legătură cu aceia, cari nu ascultă de sf. scaun, până nu se vor căi de rătăcirea lor și nu se vor fi curățat de păcatele lor.

7) Jur că nu voi da nici un ajutor și că nu voi primi nici o misiune dela acei preoți cari nu vor fi supuși Bisericii catolice.

Am jurat eu N. N. și așa să-mi ajute atotputernicul Dumnezeu și Sf. sa Evanghelie.

Precum vedem, Papa actual, Piu al X-lea, n'avea decât să copieze punctele principale ale acestei formule de jurământ, și să-l explice contra așa zișilor «Moderniști» de azi, precum a făcut Papa Clement al XI-lea în contra «Moderniștilor» din secolul XVII și XVIII pentru stărpirea Jansenismului. Piu al X-lea n'are să copieze decât numai un punct, acela al spionajului obligator, căci de asta a îngrijit el de mai nainte prin înființarea de comitete de supraveghiere în toate diecesele catolice.

Impunerea jurământului antimodernist clerului catolic nicăiri n'a provocat o reacțiune atât de adâncă ca în Germania. Aici conștiința publică s'a revoltat dela suverani până la poporul de jos. De altmintrelea terenul eră preparat de mai nainte prin faimoasa enciclică «Borromaeus», (28 Mai 1910), în care Piu X zicea că Luther, Melancton și alți reformatori împreună cu principii germani cari le-au dat ajutor, au fost niște bețivi scârboși, al căror Dumnezeu le eră stomacul (venter). În contra acestei lipse de urbanitate din partea unei persoane, ce pretinde să i se arate respect, a protestat până și însuși regele Saxoniei, *care e catolic*, precum și fratelele său, preotul prinț Max, care a publicat zilele acestea un studiu despre Biserica apuseană și cea Răsăriteană, și de care ne vom ocupa mai târziu. De asemenea au protestat și de rândul acesta cler și mireni, ba și însuși cancelarul german Bethman-Hollweg în contra pasului agresiv al Vaticanului. Presa catolică germană, căreia nu-i convine conflictul acesta între stat și Papă, ar vrea să prezinte depunerea jurământului antimodernist ca o afacere internă a Bisericii catolice. Din nenorocire pentru catolicii militanți lucrul nu stă atât de simplu. Biserica catolică nu e în Lună, ci e o instituțiune de pe globul nostru. Și Biserica catolică forțează și pe protestanți să se ocupe de

ea, pentrucă în Germania toți cetățenii, fără nici o deosebire de religie, plătesc impozitele pentru întreținerea bisericilor din imperiu. Argumentul acesta, pe care 'l invoacă presa protestantă, e destul de bun. Dar mai e și un alt argument, mult mai tare și de o ordine morală superioară, cel arătat de celebrul ex-jesuit german Conte de Hoensbroech. Iată cum prezintă el chestiunea jurământului antimodernist. Papa luptă în contra culturii. Aceasta a văzut-o și Principile Bismarck când s'a angajat în așa zisul „Kulturkampf“ ce ar fi trebuit corect să fie numit «Kampf um die Kultur», adică «lupta pentru cultură». Dar lupta pentru cultură nu implică în sine luptă în contra religiei. Unele din măsurile luate de Bismarck, în lupta sa cu Papa Piu IX, au isbit și în religie, ceea ce a fost o greșală. Religionea catolică, ca și ori care altă religie trebuie să fie respectată și respectată. Nu trebuie combătut decât abuzul politic ce se face cu religionea catolică. Dar puternicul cancelar german a isbit și în religie, și din cauza aceasta a provocat nemulțumirea populației catolice ce a dat naștere partidului zis „*Centru*“, care este și până azi cel mai puternic partid politic în Germania. De atunci guvernul german n'a mai găsit o ocaziune de a recâștiga terenul pierdut de sub picioare decât acum, când al 5-lea Cămar, d. Bethmann-Hollweg, a ținut un mare discurs în contra politicii lui Piu X. E de regretat însă că el n'a fost destul de energic. Cu Vaticanul trebuie un stat să aibă o atitudine intrasigentă; cu jumătate măsuri nu merge. Vaticanul e îndrăzneț și cotropitor. El vrea tot și nu dă nimic. În schimb însă trebuie recunoscut că Vaticanul nu și ascunde planurile. El vrea să acapareze din ce în ce și să se întindă tot mai mult. Cu un astfel de inamic trebuie să știe Prusia și restul Germaniei ce voesc. Cu dubiozități nu mai merge, nici cu măsuri laterale. A considera jurământul antimodernist ca o chestiune internă a Bisericii Romei, e o mare eroare. E fundamental falsă susținerea că jurământul în chestiune e treaba preoțimii catolice. Preoții sunt și ei fii poporului și au un drept să beneficieze de progresele culturii. Ba în cele mai multe cazuri, prin ei ar trebui să se și lățească cultura în popor. În urma depunerii jurământului antimodernist, influența lor va fi anticulturală. Astfel e clar că pretinsa afacere internă a bisericii, în fond e o afacere de cultură și suprema minune a statului este tocmai îngrijirea de răspândirea culturii.

Guvernul german e acum în mod vădit pentru pacea religioasă, dar cine n'o lasă să se consolideze e tot mai Vaticanul, care nu e atât preocupat de religie, cât de puterea lumescă, ce i-a dat-o Carol cel Mare la începutul secolului IX. și alții ca început. Interesul statului este însă de a readuce Vaticanul pe terenul pur religios. Statul n'are nici o nevoie de a întreține ambasador pe lângă Papa. Vrea totuși să negocieze cu el ceva, are episcopi la dispoziție. E timpul ca papalitatea să înceteze de a mai fi un factor politic. După ex-jesuitul conte Hoensbroech, în afară de soluținea găsită de cancelarul german Bethmann-Hollweg: ca să și pearză

dreptul de profesorat preoții cari profesează în școlile publice dacă au depus jurământul antimodernist;—mai e încă o altă soluțiune radicală, aceea a separării statului de Biserică. Măsura aceasta se impune, atât în interesul Statului, cât și al religiei. Pentru realizarea acestei măsuri, zice contele Hoensbroech: «eu nu m'aș speia de a face un pact cu social-democrații; ori cât de puțină stimă am de actualul lor sistem de agitațiune, fondul propagandei lor, esența ei este totuși ridicarea nivelului cultural al muncitorimii, și prin urmare e demnă de simpatiile iubitorilor de progres. Înaltele sfere politice din Germania se înșală când consideră social democrația ca un mai mare pericol pentru Statul modern decât este Vaticanul. Ultramontanismul este un partid mai resturnător, din punct de vedere al ideii moderne de stat, decât socialismul». Acestea sunt ideile principale ale ex-jesuitului german, care e un bărbat respectat, pios și bun patriot german.

Dar criza religioasă, ce a provocat-o Papa cu politica sa agresivă, a tras în vârtegiul ei nu numai pe laici, ci și pe mulți preoți catolici. O întreagă literatură s'a creat de curentul antipapistășesc din Germania. Astfel un ziar german (Frankfurter Zeitung No. 94), publică un articol scris de un preot catolic despre *Inferioritatea catolicilor germani în raport cu cei protestanți*. Iată ce cuprinde în rezumat, articolul acesta:

Preotul catolic H. Falkenberg (din Herchen a. d. Sieg), a publicat zilele acestea o carte intitulată „Wir Katholiken und die deutsche Literatur“ (Bonn, Carl Georgi). (Noi catolicii și literatura germană). «Un rechizitoriu mai nimicitor în contra incapacității și trândăviei catolicismului oficial german nici că se poate închipui. În acelaș timp rechizitoriul acesta e un imn entusiast pentru enorma muncă ce se depune în „partea cealaltă“ scrierea părintelui Falkenberg este o constatare frumoasă și o strălucită confirmare a acuzărilor, ce din partea catolicilor militanți ai «Centrului» au fost calificate ca acte dușmănoase Bisericii. Iată însă că acum vine un preot catolic cu un material zdrobitor, ce va face să amuțiască pe papistași».

Să schițăm însă idea fundamentală a preotului Folkenberg. El se întreabă dacă numărul scriitorilor catolici, dacă cantitatea și calitatea producțiunii lor corespunde relativ, și răspunde că *nu*. Ce scriu ei e numai pentru îndestularea setii culturale ale unor prea modeste cercuri de cititori. Ei nu pot ține pasul egal cu necatolicii și, puterea lor de judecată e inferioară necatolicilor. În fața producțiunii literare a acestora, greva catolicilor e disparentă. Inspirațiunile vin din altă parte nu dela ei. Lucrurile stau așa, că e și ridicul de a pune chestiunea despre valoarea literară și științifică a Germaniei catolice. Scopul suprem al triper—catolicilor este de a împrăști în popor beletristica cu tendințe religioase. Astfel cine nu citește decât numai cărți și reviste, eșite din pana catolicilor, e condamnat a n'avea nici o idee despre ce e comerțul, istoria artei, estetica, istoria universală, psihologia copilului, ce sunt scrierile

educative raționale pentru copiii de ambele sexe. Catolicul ar fi condamnat la cea mai crasă ignoranță, dacă s'ar istruî numai din ce e catolic». Vicarul general, Krier, din Luxemburg recomandă studenților ca lectură «Summa contra Gentiles» a lui Sf. Toma care n'are 30—40 de lectori în toată Germania. Tot așa de rău stau lucrurile și cu bibliotecile. Un catolic, care ține la religia sa, se lipsește de bibliotecă. Un jurnal de religione îi ajunge pentru.... mântuirea sufletului. Bibliotecile înființate de stat în diferitele orașe ale Germaniei, rămân neutilizate în centrele catolice. E ceva jalnic cât e de insondabilă ignoranța catolicilor. Un nodrier catolic e de răs între colegii săi de altă religione. Politica Vaticanului e de a întreține sistematic ignoranța. Se cheltuesc sume enorme pe lucruri netrebuincioase, dar pentru scopuri culturale nimic. Ba ceva mai mult să resping ajutoarele oferite de stat într'un scop cultural. Clerul nu pricepe mai mult (și adeseori și mai puțin) decât învățătorii, și aceștia sunt inferiori secretarilor de primării. În genere catolicul are o oroare de cultură. Cuvântul de ordine dat din Roma este restrângerea culturii. Episcopul Keppler s'a revoltat în contra acestui cuvânt de ordin, dar după un timp s'a văzut că și el s'a... pocăit. Fixitatea dogmelor bisericii catolice, făcute în afară de religiunea propoveduită de Christos și cu scop de a asigura puterea lumească a Papilor, nu permit nici o libertate de acțiune în sens progresist catolicului. Critica pe teren religios e un lucru necatolic. Din cauza aceasta autoritatea bisericască e una cu absolutismul cel mai autocrat. Biserica catolică e o pedică pentru progres, pentru reforme, pentru cercetări științifice, cu un cuvânt pentru curentul modernist.

* * *

Ultraismul papal e pe cale de a primejdui pacea confesională în Germania, și cum am spus mai sus par că revin timpurile lui Luther. În Germania, pe care noi o considerăm ajunsă la gradul cel mai înalt de cultură, a ajuns să se vorbească de o superioritate și o inferioritate culturală a fiilor aceluiaș popor, după cum unii sunt protestanți și alții catolici. Ca o consecință logică a politicii agresive a Vaticanului, cearta s'a întins și asupra școlilor, și nu numai asupra celor din Germania, dar și asupra celor din celelalte țări catolice, începând cu Belgia, vecina imediată a Germaniei. Ori unde s'a încuibat spiritul catolic, nivelul învățământului a scăzut, numărul analfabeților a sporit, proselitismul catolic s'a întins și cu el împreună obscurantismul. Dacă starea aceasta de lucruri e un pericol,—pentru că nu se ține pas egal cu toți cetățenii aceluiaș stat pe terenul cultural—apoi pericolul se agravează, când vedem că retrograzii primesc ordine din afară, ordine ce sunt în contradicție cu politica generală a statului respectiv. Astfel clericaliile din Germania, întocmai ca cei din Spania și alte țări, catolice sau nu, dar în care trăesc catolicii, au primit instrucțiuni mai mult sau mai

puțin pe față ca să nu se asocieze la felicitările trimise Italiei de către guvernele lor, de oarece unitatea Italiei făcută prin proclamarea Romei de capitală a ei; a luat Papei puterea lumească și l-a forțat să se închidă în Vatican, unde dela 1061 stă pe «paie umede», dar unde instrucția a fost pe față, a fost în Spania abrutizată de regimul clerical. Acolo deputatul carlist Sazaberry, în calitate de fanatic clerical ce este, a interpelat guvernul, de ce a conferit regelui Italiei gradul de colonel onorific al unui regiment spaniol. Sazaberry consideră numirea aceasta ca o insultă pentru catolicii din Spania. Iată până unde merge fanatismul religios. Auzi! Să nu-i fie permis unei națiuni latine, cum e Spania, să se bucure de o festivitate, cum e unitatea Italiei, căci sărbătorirea consolidării ei, e un act dușmănos Vaticanului și deci catolicilor din toată lumea. Avis Românilor noștrii, cari au crezut de cuviință să treacă la catolicism. Acum ei au o ocaziune ca să se convingă cât e de departe catolicismul papistășesc de spiritul religiei creștine!

* * *

Jurământul antimodernist nu l-au depus cei 240 de profesori preoți cari profesează în școlile superioare din Prusia cursuri de religie catolică. De asemenea n'au depus jurământul în chestiune încă alți 14 profesori, dintre cari 4 sunt directori și 10 sunt profesori de clase superioare la școalele superioare de fete. În total deci 254, dintre cari 192 sunt înscriși în anuarul Kunze al Prusiei ca absolvenți de teologie, 4 ca doctori în teologie, unul ca doctor în teologie și profesor la Universitate. Acești 254 de profesori sunt aplicați la școalele de stat și cele urbane; și propun afară de religie și următoarele discipline științifice: limba hebraică, latină și greacă, propedeutica filozofică, istoria, geografia, matematica, fizica și din limbile moderne: engleza și franceza.

Cu totul altmintrelea stă lucrul cu preoții oficianți în biserici. Aceștia constrânși fiind de greutatea, și de frică de a nu-și pierde pâinișoara de toate zilele, au depus jurământul ce îi umilește în fața propriei lor conștiințe. Numai 24 de preoți, dintre cari 14 din Bavaria cea mult catolică, au refuzat să depună jurământul detestat. Au refuzat să depună infamantul jurământ și zece studenți în teologie. Aceștia au părăsit seminarul. S'a înființat un institut de ajutor pentru sprijinirea preoților și seminariștilor expuși mizeriei. Ușor ne putem închipui cât sânge rău și câtă mâhnire a trebuit să provoace arbitrara procedură a Vaticanului siluitor de conștiințe. Intreaga Germanie e în fierbere, căci vede ce plănuește Roma catolică: readucerea omenirii la epoca de tristă memorie a inquisițiunii unui Torquemada. Pasul ce l-a făcut Papa X e mare. Numai să nu-l facă să-și piarză echilibrul, ceea ce credem că se va întâmpla mai curând decât nu se așteptă chiar unii catolici de un oarecare bun simț.

De altmintrelea e caracteristic ce spune un catolic într'un mare

jurnal german, dându-și seamă de reacțiunea ce nu va întârziă ca să se producă în Germania, caută să atenueze efectele procedurii nefastului jurământ.

„Jurământul zis antimodernist, zice papistașul nostru, e susceptibil de două feluri de interpretațiuni. O interpretațiune mai blândă, și de o alta mai aspră. Fiecare își va aranja conștiința după cazuri. Întru cât privește așa zisele „praescripta“ în contra modernismului, cei cari depun jurământul se supun „*Toto animo*“ măsurilor practice luate de biserica Romei; în ce privește oportunitatea aplicării măsurilor prescrise rămâne un caz de apreciere.“

Precum vedem jesuitism pe toată linia. O astfel de atitudine cu siguranță va determina o puternică reacțiune în contra Bisericii Romei. Este bine deci să ne ținem în curent cu cele ce se petrec în afară de noi, când la noi catolicismul a devenit atât de îndrăzneț.

Dacă nu vom scoate capul prin fereastră ca să aruncăm o ochire și peste Europa apusană, nu ne vom putea orienta în privința mijloacelor de combatere a papistașismului, militant or când și peste tot, chiar în țările unde misionarii lui sunt primiți sub scutul ospitalității. Lor puțin le pasă de sfințenia ospitalității ce îi proteje; ei știu una aceea de a recruta câți mai mulți proseliți din rândurile celor mai bogați și celor mai cu vază cetățeni ai țării ce le-au dat ospitalitate. Cât pentru inteligența lor ei se interesează prea puțin. Punga să fie plină, capul poate fi sec. Tocmai de aceea considerăm de a noastră sfântă datorie de a le lumina sufletele acestora, arătând ce cauză pierdută susțin ei prin trecerea lor dela străbuna noastră religione la un clericalism papistășesc decadent. Când fiii rătăciți ai neamului român vor vedea pe ce cale de perzanie a apucat catolicismul pontifical, vor înțelege că rău au făcut să părăsească religionea noastră ortodoxă, care a creat Țările române, a inspirat pe marii ei Voievozi până la cel mai entusiast eroism, făcând din Mihaiu-Vodă un „*praeclarus princeps in Republica Christiana*“ și din Stefan cel Mare „*un atlet al creștinătății*“. E absolut necesar de a cunoaște cele ce se petrec peste hotarele țării noastre pe terenul crizei catolice. Trebuie puși în cunoștință victimele și eventualele victime ale proselitismului catolic dela noi, că papistașismul a căzut cu totul în di-credit și aceasta nu mai departe decât de un an de zile. Inceputul s'a făcut cu famosa enciclică Borromaeana, în contra căreia a protestat toată Germania, chiar și cea catolică cu regele Saxoniei în frunte; în contra căreia s'a protestat în Reichsratul imperial; în contra căreia s'a protestat în meetinguri ținute în toate orașele imperiului german, luând cuvântul cei mai mari savanți și oameni cu greutate morală. Aici e locul să notăm și faptul că nenorocita enciclică nu s'a publicat în ziarele dieceselor catolice, episcopii fiind preveniți de Vatican ca să o suprimă, ceea ce nu s'a mai făcut cu nici un act papal de valoarea unei enciclice. Aceasta însemnează pur și simplu o batere în retragere, ce e umilitor pentru demnitatea unui Papă... infailibil.

Tocmai în toiul fierberii generale a urmat apoi și impunerea jurământului zis antimodernist, care e începutul sfârșitului catolicismului. Ce a făcut abatele Tetzl cu indulgențele pe vremea lui Luther, că a indignat prinți, cler și popor de au părăsit Biserica Romei; tot acel efect îl va avea acum siluirea conștiinții unei treimi din populațiunea Germaniei prin jurământul antimodernist. Zilele catolicismului sunt numărate în Germania. Să veghiem ca pentru pierderile încercate și pentru care le va mai avea catolicii să nu caute la noi o compensațiune.

B. M.

D I V E R S E

O icoană ingenioasă. La un paraclis din munții Alpi (Italia), se află o foarte frumoasă icoană cu subiectul următor: Ea reprezintă pe un agricultor arând, și carele, auzind clopotul bisericii, lasă coarnele plugului, se pune în genuchi și se roagă lui Dumnezeu. În timpul cât el se roagă, îngerul lui Dumnezeu ia de coarne plugul și îl conduce cu iuțeală și trage brazdele cu îngrijire.

Fiecine înțelege că această frumoasă icoană ne învață, că timpul cât ne rugăm lui Dumnezeu, nu este un timp pierdut; din contră, este un câștig și moral și material. Moral, căci mulțumește partea sufletului, prin împlinirea datoriilor către Dumnezeu; material, căci însuflețește și întărește cu ajutorul lui Dumnezeu, după rugăciune, ne îndeplinim cu puteri noi și spor mult toate datorile privitoare la nevoile vieții.

* * *

Cuvinte memorabile. Tertulian zice: „Ori unde se află un creștin, în mijlocul păgânilor, el predică pe Dumnezeul creștinilor, dacă nu cu cuvântul, îl predică prin sfințenia vieții sale“. Cum trebuie să fi fost viața creștinilor în acele timpuri, ca severul ultramontan Tertulian, să poată afirma acel mare adevăr? Negreșit o viață curată și sfântă; o viață cu adevărat creștină, după voia cea sfântă a lui Dumnezeu. Ce temă frumoasă și potrivită ori când și ori unde pentru predică!

* * *

Reflexiune asupra vieții. Faimosul politician englez Ioan Masons când se află pe patul morții zice: „Am servit ca consilier intim patru regi, timp de treizeci de ani, și am luat parte la cele mai însemnate fapte. Ce am învățat în acești treizeci de ani la curtea regală? Nimic alt decât că serioșitatea este cel mai înalt adevăr;

abstinența, cea mai bună doctorie, și inima credincioasă, cea mai mare calitate. Dacă ar fi să mai trăiesc încă o viață, aș schimba curtea regală cu singurătatea. O oră de bucurie cu Dumnezeu, îmi este mai plăcută, decât toată viața, pe care am petrecut-o în palaturi. Toate acum mă părăsesc, afară de Mântuitorul meu, de credința mea și de rugăciunea mea“.

* * *

Un dialog celebru. Eră pe timpul împăratului Iulian Paravatul, și anume în epoca de glorie a acestui împărat, care se silea din toate puterile să reînvieze și să readucă păgânismul ca religie a imperiului Roman. Toți idololatri fanatici jubilau, văzând cum păgânismul câștigă teren și creștinismul eră strâmtorat. În una din zile, celebrul filosof Libaniu, dascălul și prietenul împăratului, ca să-și bată joc de un prieten al său creștin, îl întrebă ironic și în batjocură, întâlnindu-l pe piața Antiohiei. «Ei prietene, îi zice el: „Ce mai face acum fiul teslarului“ (înțelegea pre Iisus Christos).— „Pregătește racla elevului dumitale, îi răspunse creștinul».

În adevăr, o minune! Peste câteva zile a venit știrea că împăratul Iulian, rănit în războiul cu Persia a murit!

* * *

Din înțelepciunea păgână. Un scriitor persan raportă următoarele „Când eram tânăr, eram foarte zelos păzitor al datoriiilor religioase. Foarte de multe ori petreceam, mare parte din noapte, citind cărțile sfinte. Într'o zi când tatăl meu mă întrebă de ce ard lumina așa de târziu noaptea, în odaea mea, i-am răspuns: citesc cărțile sfinte, pe când ceilalți copii ai tăi pierd cel mai prețios timp dormind. Atunci tatăl meu mi-a răspuns cu asprime și mi-a zis: „Iubite copil, ar fi fost mult mai bine să dormi și tu, decât să vorbești egoistic despre tine și să desprețuești pe frații tăi“.

* * *

Convențiune călcată. Un preot creștin (Faltin), a voit să se desăvârșească în cunoștința limbei ebraice. Spre acest sfârșit a recurs la un rabin renumit (Guslend) și l-a rugat să îi facă lecțiuni și să-l învețe limba scrierilor Vechiului Testament. Rabinul a primit propunerea, însă cu condițiunea expresă, ca să nu fie între ei nici odată nici o discuțiune asupra locurilor din V. Testament care se referă la Iisus Christos. Trecuse multă vreme și ambii se țineau de condițiunea pusă. În una din zile citeau împreună și traduceau capitolul 53 al profețiilor lui Isaia, când d'odată preotul creștin observă că Rabinul rămâne gânditor și rugă pe preot, să mai citească încă odată capitolul în cestiune. După ce preotul a terminat citirea capitolului, pentru a doua oară, observă pe rabin tot gânditor. Rabinul după o mică gândire ridică privirea și fixă pe preot și îi zise: «Cu cât studiez Vechiul Testament, cu atât aflu în el mai multe locuri cari s'au împlinit în persoana lui Iisus Christos; așa încât mă văd nevoit să recunosc că el a fost Messia cel făgăduit».

Din acel moment între rabin și preot a început un studiu aprofundat al profețiilor Vechiului Testament, iar rezultatul tuturor cercetărilor fu că rabinul exprimă dorința d'a se boteza și îmbrățișă credința în Iisus Christos.

* * *

Cultura teologică în Rusia. După ultima statistică a învățământului, în Rusia sunt 4 Academii spirituale teologice, cu 119 profesori și 862 studenți. Afară de aceste 4 Academii, Rusia mai are 57 Seminarii, cu un contingent de aproape 20 mii elevi și 1000 profesori.

* * *

Cultura universitară în Germania. La cele 21 universități ale Germaniei, au frecventat în semestrul de vară, al anului 1910, în total 54847 studenți și 2169 studente. Dintre acești studenți 1840 au frecventat la facultățile teologice catolice; iar 2507, la cele protestante; așa în cât totalul studenților teologi în Germania, a fost de 4347 studenți. Dintre universități cele mai populate au fost: Universitatea din Berlin cu 7902 studenți; cea din München 6890 și Lipsca cu 4592, iar universitatea care a avut cei mai puțini studenți, a fost cea din Rostock cu 834 studenți.

* * *

Cultul în Bulgaria. Bulgaria are 2270 biserici, cu peste 2000 preoți și 10 episcopi. Exarchul bulgar, se știe că își are reședința sa în Constantinopol. D'asemenea Bulgaria are foarte multe monastiri; 75 mănăstiri de călugări și 76 de călugărițe.

* * *

Inchinători la locurile sfinte. După datele statistice publicate de revista patriarhatului din Ierusalim, intitulată „Noul Sion“. Sfintele locuri au fost vizitate în anul 1910 de 15006 închinători, dintre cari 9000 ruși, 700 greci, 400 armeni, 1000 kopti, iar restul diferite naționalități, din care mare parte Europei protestanți și catolici.

* * *

Budgetul patriarchiei ecumenice. Budgetul actual al Patriarchiei din Constantinopol votat de consiliul mixt, în ziua de 10 Martie, prevede la venituri 1500000 lei, iar la cheltueli 1650000. Cheltuețele covârșesc veniturile cu suma de 150000. Cum se va solda, se știe, că mar toate budgetele se închee cu deficite.

* * *

A doua căsătorie a preoților. Să știe că Patriarhul din Carlovitz a agitat în mod oficial cestiunea despre recăsătorirea preoților văduvi. El s'a adresat Patriarhatului ecumenic din Constantinopol, cerând astfel părerea Bisericii celei Mari. S'a adresat, în acelaș timp, tuturilor Bis. Autocefale creștine Ort. și mai tuturilor facultăților de teologie, cum și unor teologi și clericilor distinși și însemnați. Din ziarele grecești, aflăm că Sf. Sinod al bisericii Constantinopolitane s'a ocupat de cestiune, în ședința sa dela 15 Martie a. c. În această ședință s'a citit, în Sf. Sinod, opiniunea profesorilor școalei teologice din Halchis, și a I. P. S. Filotei Brieniu, distinsul și ieruditul ierarh, fost mitropolit al Nicomidiei. Aceleași ziare anunță că Mitropolitul Brieniu *înclină pentru necăsătorirea preoților văduvi.*

Tot în aceiaș ședință s'a citit și răspunsul Mitropolitului Bucovinei și Dalmației. Care este însă opiniunea acestei biserici, revistele în cestiune, nu arată. Adaogă însă că se așteaptă și răspunsurile celorlalte Biserici, desigur, credem, spre a se face cunoscut toate d'odată.

* * *

O nouă canonizare de sfânt. Sfântul Sinod al Bisericii Ruse face cunoscut prin o circulară adresată către toți clericii și credincioșii Ortodoxi ai Bisericii Ruse ca să recunoască și să venereze, între sfinți, pe fericitul episcop al Bolgradului, Ioasaf, trecut către Domnul acum 150 ani, despre carele prin multe și nenumărate relatări oficiale, și prin încredințări făcute de anume comisiuni, ce s'au instituit în acest scop, s'a constatat și s'a adevărit viața cea sfântă a Ierarhului, minunile ce s'au săvârșit după moartea sa, și conservarea reliquilor sale. Aprobarea scrisă de însuși Țarul, pusă pe hotărîrea și cererea Sf. Sinod, de a se face cunoscut și de stăpânirea lumească hotărîrea luată de Sf. Sinod, este redactată în termenii următori: „Prin rugăciunile Ierarhului Ioasaf, să se întărească în statul Rusesc iubirea către credința ortodoxă strămoșească, pentru binele și fericirea întregului poporului Rus. Primesc hotărîrile Sfântului Sinod, cu umilință sinceră și iubire“. Sfintele slujbe pentru santificarea moaștelor Sf. Ioasaf s'a hotărît a se face în ziua de 4 Sept 1911.

Drag. Demetrescu

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

A

SFÂNTULUI SINOD AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE

CUVÂNTARE

La deschiderea Consistoriului Superior Bisericesc în sesiune de
Primăvară a anului 1911.

*Inalt Prea Sfințite Stăpâne
Prea Sfințiți și Prea Cucernici Părinți,*

Se bucură sufletul meu în Domnul văzându-vă iarăși adunați spre a ne sfătui și a pune la cale lucrările de folos sfintei noastre Biserici strămoșești; de aceea și eu vă întîmpin de bună venire cu închinarea creștinească: «Hristos a înviat!»

Această sesiune a Consistoriului Superior Bisericesc, a patra dela înființarea lui, se deschide în împrejurări deosebite, dar tot așa de îmbucurătoare ca și cele de mai înainte.

Chestiunile bisericești de ordine morală și materială ce au fost aduse până acum în desbatere și rezolvite în parte cu bună chibzuință, ne îndreptățește a pași la lucru înainte cu încredere și cu hotărîre. Pe drumul ce ne-am deschis, astfel vom înainta lesne de ne vom silii statornic a fi pilde bune de muncă, de credință tare și de dragoste până la jertfire pentru binele sufletesc și vremelnic al fraților noștri împreună slujitori sfântului Altar, precum și al tuturor fiilor noștri duhovnicești din iubita noastră țară.

*Inalt Prea Sfințite Stăpâne,
Prea Sfințiți și Prea Cucernici Părinți,*

Conferințele pastorale ce s'au ținut anul trecut în toată țara, potrivit regulamentului votat de Consistoriul Superior Bisericesc și de Sf. Sinod, au dat o nouă dovadă despre zelul de care e însuflețită preoțimea noastră, pentru a se instrui cât mai temeinic în tot ce privește cuviincioasa împlinire a sfintei sale misiuni. E trebuincios însă a chibzui asupra modului celui mai potrivit pentru cercetarea conferințelor și încurajarea conferențiarilor celor mai buni.

O urmare firească și neapărată a conferințelor pastorale, va fi și începerea ținerei de catiheze pentru copii și pentru creștinii vârstnici, spre a-i întări în credința și viața creștinească. La ținerea catihezelor are a sluji de normă catehizmul a cărui alcătuire s'a încredințat unei comisiuni din Consistoriul Superior Bisericesc.

Pe lângă măsura propusă de Consistoriu și admisă de Inaltul Guvern de a se acordă o indemnizare preoților suplینitori ai parohiilor vacante, în interesul unei și mai bune îngrijiri religioase a acestor parohii, mai e necesar a chibzui ca preoților suplینitori să li se acorde și pământul bisericii, din parohia vacantă, spre a-l folosi cum prevede legea clerului pentru parohii titulari.

Dar numeroasele parohii vacante nu se vor putea ocupa mai cu înlesnire de preoți titulari până când seminariile noastre nu se vor organiza în așa mod, ca ele să dea un număr de absolvenți mai mare de cât cel de azi în mai puțini ani de învățatură și fără a se restrânge cadrul de cunoștinți teoretice și practice, pe care timpul de față le cere pentru chemarea preoțească.

Se va aduce în discuția Consistoriului și proiectul pentru organizarea mai sistematică a serviciului preoților în armată, care este dat în studiul unei comisiuni ca și cel pentru reorganizarea monastirilor și cel pentru regulamentul costumului clerului, a elevilor seminariști și a studenților facultății de teologie.

Chestiunea îmbunătățirii stărei morale și materiale a cântăreților bisericești și mijloacele la care trebuie a aviză pentru acest sfârșit încă va fi în curând obiectul îndeletnicirilor acestui Consistoriu.

Precum vedeți, P.P. S.S. și P.P. C.C. Părinți, avem un câmp de lucru destul de întins în această sesiune.

Domnul Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos să ne ajute cu harul Sfântului Său Duh, încălzindu-ne, luminându-ne și povățuindu-ne ca să aducem aceste lucrări la bun sfârșit pentru slava numelui Său și pentru buna stare a sfintei noastre Biserici și a slujitorilor ei.

Terminând îmi fac o plăcută datorie a aduce priinosul nostru de cinste D-lui Ministru C. C. Arion. Domnia Sa a mai fost în capul Departamentului Cultelor și încă de atunci am avut prilej a cunoaște că are simțiminte prielnice pentru Biserică și cler. Eminent om de legi, Domnia Sa de sigur a înțeles că religiunea este regula cea mai înaltă, mai cuprinzătoare și mai trainică a drepturilor și datoriilor cetățenești și de aceia religiunea ca și Biserica propoveduitoarea ei este vrednică a se bucura de sprijinul Statului. D-nul Ministru actual a luat parte ca senator cu multă osârdie și competență la alcătuirea legii pentru înființarea acestui Corp Bisericesc, în mijlocul căruia vine astăzi pentru întâia dată. Avem deci bună nădejde că Domnia Sa ne va da concursul său lu-

minat și patriotic, spre bunul sfârșit al lucrărilor noastre.

Dorim D-lui Ministru Arion o spornică activitate pentru înflorirea tuturor așezămintelor de cultură și educație națională.

Pe temeiul Înaltului Decret Regal, ce ni s'a citit de către D-nul Ministru, sesiunea de primăvară a Consistoriului Superior Bisericesc este deschisă.

(ss) † *Athanasie Mitropolit Primat.*

CIRIL LUCARIS

CÂTEVA CUVINTE ASUPRA SCRITORULUI EPISTOLEI

Dând preste o scrisoare prea importantă, a Patriarhului Ciril Lucaris, și care are o însemnătate și istorică și teologică, pentru însemnatul ei cupris, și pentrucă-i scrisă în România pe la 1614, eu am tradus-o în întregime ș'o dau publicității pentru cunoștința teologilor noștri. Se știe din Istoria Bisericească că Patriarhul Ciril Lucaris a fost o persoană ce a făcut epocă în Biserica de Orient. Pentru acest cuvânt cred că-i bine a dà oarecare însemnări asupra vieței acestui Patriarh martir, pentruca cetitorii scrisorii ce public să fie luminați asupra conținutului scrisorii sale. Patriarhul Ciril Lucaris, este născut la 1572 și încetează din viața ca martir decapitat prin intrigile Iezuiților la 1638. El este original din insula Creta, din Handache, o localitate din insulă. Părinții lui erau veniți acolo din Epir, ș'aveau și puțină avere. Dar soarta și comerțul fiind iute schimbătoare de situații, curând părinții lui ș'au pierdut mica lor avere, așa că tânărul Constantin Lucaris—asa s'a numit înainte de a îmbracă haina monahală,—a trebuit să-și creeze singur viitorul său. A învățat primele începuturi de carte în patrie

Ș'apoi s'a dat la marină. Auzind însă, că are de unchiu pe Patriarhul de Alexandria, Meletie Piga, om cult și cu renume, el s'a imbarcat pentru Alexandria și s'a dus la unchiul său, care văzându-l și apreciindu-i calitățile lui intelectuale, i-a procurat mijloace de a se duce în Europa spre a studia. S'a dus mai întâiu la Veneția și după aceea la Patavia unde a studiat teologia și filozofia, ș'apoi a voiajată prin Geneva, Olanda și Germania etc, unde a făcut cunoștința multor învățați protestanți, după care s'a reîntors la unchiul său în Alexandria. Eră un bun filolog, chiar această epistolă-i scrisă latinește; cunoștea perfect italiana, latina, germana etc). Pe timpul său în acele localități se răspândise protestantismul și Ciril legase cunoștinți cu mulți din șefii protestantismului. Meletie Piga 'l călugări și curând 'i dădù rangul de Arhimandrit. Chemat acesta ca locotenent de Patriarh în Constantinopol, Piga aduce cu el și pe Ciril Lucaris. Tot în aceste timpuri catolicismul primind lovitura mortală din partea protestanților, perzând cea mai mare parte din credincioșii din Europa centrală, papalitatea atunci ș'au aruncat privirile asupra Bisericii Ortodoxă, sub cuvântul măgulitor *al Unirei Bisericilor*—cuvânt care-i o otravă distrugătoare pentru Ortodoxii din Orient. De fapt nu se reclamă Unirea decât ca formă, în realitate se urmăreă supunerea Bisericii de Răsărit jugului despotic papal și primirea falșelor sale doctrine inovate de curând. Pentru a-și ajunge mai sigur scopul, papalitatea ș'a luat de colaboratori ordinul de curând format al Jesuiților, punându-le la dispoziție bani și toate mijloacele materiale. Acești Jesuiți îndată s'au și răspândit ca o boală contagioasă în tot Orientul spre a aduce pe Ortodoxi *la Unirea cu papalitatea*. Dela acest timp s'au format Uniații în Podolia, Pocuția, Polonia și Rosia, tot de atunci s'au convertit un însemnat număr de greci de prin insule și chiar din Constantinopol. Atunci vrednicul și cul-

tul Meletie Piga, Patriarhul Alexandriei, văzând Ortodoxismul amenințat în existența sa, a intervenit pe la diferiți Regi rugându-i de a lăsa pe Ortodoxi în liniște din partea persecuțiilor violente ale Jezuiților. Cu toate acestea Jezuiții având sprijinul regelui Sigismund, prin silă și condamnări, au format o mare turmă de uniați în acele provincii și care le-au servit de bază a-și întinde apoi mreją și asupra Românilor din Transilvania cu timpul. Cunosc prea multe fapte urâte, crime chiar săvârșite de aceste spirite ale infernului, dar pentru respectul ce port în genere Creștinismului, mă abțin de a le cită acum. Patriarhul Ierusalimului Dositeiu de asemenea i-a demascat și combătut. Apoi spre a le combate erorile și criminalele lor apucături, trimite Piga în Polonia pe doi Exarhi ai Patriarhatului pe Nichifor și pe Ciril Lucaris, bărbați culți și teologi reputați, carii să combată cu puteri unite pe Jezuiți în acele părți. Dar aceștia sprijiniți de Regi și Impărați tăiau și spânzurau în dreapta și 'n stânga pe tot celce îndrăznea a li se împotrivi lor. În Varșavia Nichifor Exarhul al doilea martir al timpului este prins și spânzurat de Jezuiți. Ciril abea s'a putut salvă refugiindu-se în Valahia și de unde se întoarce în Constantinopol. La 1602 Ciril este ales Patriarh Alexandriei, iar 1614 a fost numit locoțiitor de Patriarh în Constantinopol. Terminându-i-se locotenența prin numirea de Patriarh a lui Timoteiu I-iu, atunci Ciril vine în Valahia, când și scrie epistola ce o publicăm. Astfel dar educat Ciril în Apus, cunoscând ca teolog toate erorile Apusene și abuzurile, el a intrat în legătură de prietenie cu mulți savanți din protestantism, fără a le împărtăși ideile eretice, de unde a și urmat calomnia infamă a Jezuiților asupra lui Ciril Lucaris că adică este protestant în ideile lui. La 1621 este ales Patriarh de Constantinopol. Atunci toată papalitatea s'a înfuriat și s'a aprins de ură și mânie diabolică contra lui Lucaris, pentrucă 'l știau cine-î. Lucaris, după ce 'i combătea pe

Jezuiți mereu, cu toate că erau susținuți acolo de Ambasadorii Franciei catolice, ei îi făceau toate intrigile invinându-l prin deosebite calomnii către Turci, aceasta-i tactica lor până azi. Cu toate acestea Ciril nu-și micșoră activitatea lui și înființă în Constantinopol, prima tipografie, în care 'și propusese să se imprime cărți contra ereziilor catolice și să ferească pe Ortodoxi din primejdia ce-i amenință. Aceasta văzând Jezuiții s'au pornit cu înverșunare de fiare contra lui Ciril, calomniindu-l în tot modul. Jezuiții au mai primit dela Roma și 20,000 de dolari, în scopul de a unelti prin bani și al detrona pe Ciril din Patriarhat. În cursul Patriarhatului s'a zdruncinat neîncetat de Jezuiți prin tactica lor infernală; de cinci ori Ciril a fost exilat și în urmă decapitat de Turci pentru nelegiuitele calomnii, ale Jezuiților că el adică ar fi adus pe Ruși să ia Azoful și să dea foc în împrejurimile Constantinopolului. Această faptă criminală iezuitică a fost consumată la 1638 Iunie 17¹⁾. Altă calomnie asupra lui Lucaris din partea Jezuiților a fost că el ar fi scris și publicat Mărturisirea de credință a Răsăritenilor sub titlu: 'Ανατολική 'Ομολογία τῆς Χριστιανικῆς πίστεως 1629. Scrierea'i cu totul protestantă, editată sub numele lui Ciril Lucaris. Cine a scris această carte simbolică nu se știe nici până astăzi, eu presupun că trebuie să fi fost un protestant, iar Jezuiții au atribuit-o lui Lucaris, sub a cărui nume a fost publicată întâia oară în Geneva. Protestanții aveau interes de a pune numele lui Lucaris pe imprimat, spre a avea mai mare valoare, fiind în luptă înverșunată spre a combate papalitatea și spre a da o autoritate mai mare confesiunii lor²⁾. Din cuprinsul scrisorii însă ce public să probează negru pe alb că nu-i Ciril autorul confesiunii, ce fals i s'a atribuit. Apoi chiar pe timpul lui Lucaris, pe la 1630, Ortodoxii înspăimântându-se de intrigile și calomniile Jezui-

1) Vezi *Νεοελληνική Φιλολογία ὑπὸ Σάρα* pag. 238—247.

2) Vezi *Παπαδοπούλου Βρετοῦ* p. 214—218.

ților au căutat să se covingă de acest fapt, dacă cartea imprimată este a lui Lucaris, ș'au apelat la Theofan Patriarhul Ierusalimului, ce erà atunci în Moldova, să le spună ce este adevărat în această cestiune. Și Patriarhul li răspunde pozitiv prin 14 propoziții, că Patriarhul Lucaris nu-i atins de loc de doctrini protestante. Apoi sinòdul din Iași dela 1642 l'a justificat cum și cel din Ierusalim dela 1672; se probează dar îndeajuns că Lucaris nu erà pătat de erezia protestanților¹⁾. Rog însă pe cetitori să observe de aproape ideile ce cuprinde scrisoarea publicată și din care reese că Lucaris combate ereziiile protestante și papistașe și că erà fidel apărător al Ortodoxismului.

Trebue să recunoaștem și cu această ocazie că Țările Române au fost refugiul tuturor oamenilor de valoare din trecutul Ortodoxismului și că și Ciril Lucaris tot aicea ș'a aflat scăparea, lăsându-ne urme învederate de dostoinicie și de curată mărturisire a credinței prin scrisoarea ce o public. Să videm acum și scrisoarea sa:

Înainte însă de a publicà epistola în cestiune, cred că-i bine a dà publicității și titlul cărței din care am tradus epistola, iar aceasta pentru cuvântul că cartea fiind foarte rară, căci abea se mai păstrează câteva exemplare, pentru că a fost cumpărate și arse de papistași. Iată titlul complet al cărței:

Monument authentiques dela Religion des Grecs et dela fausseté de plusieurs Confesions de foi des Chrétines Orientaux. produites contra les Theologiens Reformez par les Prelats de France et les Docteurs de Port-Roial, dans leur fameux ouvrage, dela perpétuité dela foi de L'Eglise Catholique....

Par le sieurs I. Aymon-Ministre du Saint Evagile et Docteur es Droits. Imprimată la Hage 1708.

¹⁾ Vezi K. N. Σαθα. opul citat. Vezi și Syrig în cartea sa specială.

In această carte sunt imprimare o serie de epistole originale necunoscute ale lui Ciril Lucaris, în limba italiană și latină; apoi practicele Sinodului din Iași 1642 cu multe lămuriri și lucrările sinodului de Ierusalim din 1672; iar la fine sunt reproduse facsimilate toate iscăliturile membrilor din Sinodul Ierosalimitan, între care se citește și subsemnătura reprezentantului Unguro-Vlahiei, astfel: «*Protosinghelul Ungrovlahiei Grigorie, preot, mărturisesc că aceasta este credința noastră catolică (universală) și a bisericii de Răsărit*». In carte, Epistola lui Ciril Lucaris ce urmează, este imprimată dela pagina 130—165. Acum să-i cetim și cuprinsul ei:

TITLUL EPISTOLEI.

Epistola a treisprezecea.

A lui Ciril (Lucaris) Papa și Patriarh al Alexandriei, către prea învățatul și prea venerabilul Ioan Uttenbogaert, Ministru (preotul) cuvântului lui Dumnezeu în Biserica din Haga (Haye) frate al meu prea iubit în Hristos, salutare și pace în Iisus Hristos Mântuitorul nostru.

Situația Bisericii Grecești.

Eu nu mă minunez și de asemenea eu nu puteam spera altceva, decât ecoul vocii unui adevărat preot a cuvântului lui Dumnezeu, care să răspundă cu plăcere la epistola ce v'am trimis, trimițându-mi-se și dăruindu-mi cu afecțiune și cu sinceritate din inimă iubitoare salutul și pacea în Hristos. Și dupre cum a-ți voit a mă întrece în tot, a-ți adăogit la începutul scrisoarei Voastre, ceea ce dovedește că vă deosebiți de mine, pentru binele creștinătății. Prin aceasta noi am recunoscut îndeajuns zelul dragostei Voastre și dorința ce vă arde de a vedeă Biserica creștină răspândită în lume, unită împreună în adevăr și dragoste și care-i așezată pe piatra ongulară (din capul un-

ghiului), care este adevăratul fundament și afară de care nimenea nu poate să pue o alta. Așa că fiind astfel stabilită și ca un câmp udat de curata învățătură a lui Dumnezeu, ea crește pretutindene în Hristos, care este adevăratul cap, de care tot corpul Bisericii este condus și își ea creșterea, pentru a mă servi cu voi de cuvintele Sf. Pavel, pentruca el să ne facă împreună moștenitori împărăției sale. Pentruca noi să fim în adevăr moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună moștenitori ai lui Hristos. Credeți-mă D-nule, că noi vă suntem foarte îndatorați de o intențiune așa sfântă ca a voastră și de această probitate (onoare) ce ni doriți, și care este foarte ușor la Dumnezeu să o îndeplinească, el care a putut să facă ca pietrele să răsară sămânța lui Avraam, dacă el va vede, ceiace voi îmi cereți cu atâta înțelepciune în epistolele voastre în toți anii, pentru care noi am fost atât de dispuși de a voi să fim desbrăcați de patimile de care oamenii, ce iubesc certele și controversesele, suntem animați și a curăți inima noastră de apucăturile unora și a altora, așa că noi toți, câți suntem, nu aspirăm decât spre acelaș scop, adică la slava lui Dumnezeu și la mântuirea sufletelor noastre, de care noi suntem datorii cu serioșitate a ne îngrijii. *«Căci ce folos ar aveà omul de ar câștigà toată lumea, dacă el își va pierde sufletul său»*. Dar cei ce se fălesc preste tot pământul și publică de a fi singurii cari lucrează în ogorul Domnului, voind să treacă de înțelepți în lume, pentruca să spue taine și să experimenteze în lucruri cerești, și să se fălească în învățătura lor, ca și cum ea le-ar fi insuflat-o din ceriu, dacă ei cred sau pricep că noi am fi făcut ceva bun, nu numai că nu-i de condamnat lucrul, dar chiar dacă fac ceva rău sau nedemn, așa că ei să poată a ne atinge cu degetul, ci ne calomniază cu îndărătnicie și susțin cu îndrăsneală, că ei nu fac nici odată rău, că ei n'au nici odată sentimente rele asupra noastră, și ce-

eace este mai rău, ei persecută cu fer, sabie și foc pe cei ce ar fi voit să-i trateze creștinește, sau pe ceice ș'ar fi propus să publice într'un fel părerile lor. Zicând că nu-i permis de a publică un lucru, care face ocară la tot Creștinismul. Nici chiar de a'și întări granițele lor proprii, pentru a evita un rău, care amenință și se întinde ca o cangrenă. Dar vai! Ce speranță poate fi vreodată, că D-zeu, Cel atât de bun și atotputernic ar putea să se acomodeze cu oamenii plini de mândrie, ce mijloc poate fi de a le însemna unirea și dragostea? Eu nu văd nici un mijloc în acest timp de nenorociri, când nu-i îngăduit de a vorbi, nici de a spune adevărul. Dar astăzi, din contră eu am aface cu Biserica Voastră și recunosc că aș putea să mă încred ei și a trata cu toată siguranța. Eu înțeleg că spiritul meu s'ar putea a se asemăna cu al vostru, pentru că voi lucrați ca creștini, pentru că voi iubiți pacea în Hristos, și că voi nu căutați de cât unirea, în adevărul Domnului. Apoi dacă voi lucrați cu mine în acelaș duh, acum e timpul când se poate zice: eu am venit să pun foc pe pământ și ce voesc dacă nu ca el să ardă. Că dacă din cauza modestiei Voastre ați zis pentru voi, eu aș putea mai bine zice de mine, adică că voi nu ne puteți egală respectiv de scrisoare, eu vă asigur că noi vom merge totdeauna împreună orice lucruri vom scrie, pentru că noi căutăm ca să cultivăm adevărul și să ne supunem lui. Vă asigur că celce se va îndepărta de acest lucru, nu va fi asemenea cu celălalt, și eu ca om cred că-i important, ca oamenii care sunt conduși de Duhul lui Dumnezeu să fie înzestrați de această eleganță și de acele sublime discursuri, care nu servesc și nu sunt proprii decât a zgândări urechile persoanelor delicate, pentru că ei publică lucruri care sunt adevăruri Evangelice și care aparțin la pietatea creștină, așa că noi putem zice: «că noi suntem oameni particulari în discursurile noastre, dar nu

în cunoștință, că noi nu vorbim limba pe care o învață înțelepciunea omenească, ci aceea pe care ni-o învață Sf. Spirit».

Mie 'mi pare că devin prea îndrăzneț scriindu-vă vouă, căruia-mi este îngăduit a-mi deschide inima și cu care se poate raționa cu succes despre toate lucrurile necesare. Dacă eu sunt în eroare, tu nu mă vei arde în cuptor, și nu mă vei întinde pe cărbuni și nici mă vei îngrozi cu venirea vre-unui găde, căci numai prin astfel de tiranie se menține credința catolică (papistășască) (καθολικὴ), și că prin aceste s'a stabilit și combătut mizerabil scopul.

Cu toate acestea, Vă rog a mă admonestă cu frățietate și dacă s'ar întâmplă un asemenea lucru, eu voi lucra împreună cu voi și vom regula totul după Scriptură și Evangeliu, tot aceeași oamenii ni vor spune cu adevărat și infailibil, când nouă ni se va părea suspect. În urmă după precum V. H. ne-a apropiat de voi prin legăturile strânse ale dragostei, nu se poate întâmplă, decât prin același spirit, eu nu voi căuta a vă convinge, cu câtă dreptate v'am putut câștiga, scriindu-vă despre lucruri privitoare asupra cărora voi mi-ați cerut părerea mea, prin scrisori și alți iluștri ambasadori—*Corneills Haga*, fără ca distanța dintre noi să ne pue obstacule. Căci eu sunt deslegat de împedările prea supărăcioase de până acum, astfel că acum am timpul trebuitor de a scrie această scrisoare. Astfel că grija mea va întrece totdeauna distanța îndepărtării.

La ceea ce ziceți că noi nu ne deosebim prin nici o treaptă, este o expresie prudentă de dragoste din parte-vă pentru că demnitatea nu poate niciodată schimba spiritul unui om sincer, și niciodată nici un lucru trecător nu va suferi nici un exces.

Și chiar dacă noi suntem deosebiți unul de altul prin vre-un grad, aceasta nu împedică ca noi să fim amândoi muritori, amândoi servitori lui Dumnezeu și că noi n'avem nevoie de mărirea lui.

Apoi nu servește la nimica când cineva este înălțat la onoruri, de a uita că este om; la care se raporta ceea ce filozoful Sinesie a scris așa de bine, când a zis: nu se cuvine că bogăția să dea loc la mândrie, și este drept că stima ce cineva are pentru prietenii săi, nu se micșurează întru nimic, când cineva ajunge la demnități înalte. Eu trebuie să adaug la aceasta, Domnul meu, privitor la ceea ce 'mi scrieți că vi s'a spus că Dumnezeu m'a favorizat cu oarecare talente, și că nu trebuie să vă închipuiți că eu posed în adevăr aceste daruri; căci eu aș dori cu mult mai mult de a avea tot ce 'mi lipsește. Pentru aceea voi nu trebuie să-mi atribuiți toate aceste laude decât buneii afecțiuni ce au avut pentru mine ceea ce v'au spus acestea. Dar trebuie să fie cineva mulțumit de ceea ce a binevoit Dumnezeu a-i hărăzi.

Eu cred, Domnul meu, că este timpul ca să vin, fără întârziere la ceea ce vă interesează mai mult. Dacă eu o voi face cu mai multă amărănțime și neștiință, nu mă blamă pentru aceasta, căci mie mi se pare că nu voi putea eu niciodată să scriu, când am o ocazie de a vorbi în materii ce privesc la prestigiul Religiei. Cu toate că mi-ar fi mult mai ușor de a-mi exprima gândirile mele în limba vulgară (greacă) decât în latinește; pentru că limba greacă îmi este mult mai familiară decât altele, despre care eu n'am decât ușoare cunoștinți, dar mă voi încerca de a Vă scrie în această limbă streină ceea ce-mi cereți, cu toate că o fac cu mai puțină eleganță.

Sunt de altfel convins că eu nu trebuie să neglijez datoritiile prieteniei și ale dragostei creștine, ce au avut un început atât de fericit prin contactul nostru, prin care noi putem face mari progrese în cunoștința adevărului și în practica virtuților creștine. Pentru aceea trebuie să recurgem la ajutorul lui Dumnezeu, care este atotputernic și prea milostiv, ca el să ajute scopurile noastre prin harul

său, și că Duhul său cel sfânt să se reverse în inimile noastre și să nu se depărteze de noi niciodată.

Voi îmi cereți Domnul meu, ca să vă scriu, care este mărturisirea noastră de credință. Acesta-i în scurt scopul scrisoarei Voastre. Faceți-mi favoarea, dacă voiți Domnul meu, că prin primele voastre scrisori de a-mi trimite o copie despre ceea ce voi profesati și pentru care v'au făcut să suferiți atâtea cruzimi până acum. Adăogiți și o explicație despre cerimoniile ce se observă în Biserica voastră, și ceea ce privește la Misterul Sfânt (Euharistiei) și la disciplina bisericească etc.

Prea strălucitul ambasador de Haga mi-a trimis câteva articule prescurtate asupra cestiunilor voastre, asigurându-ne că acestea sunt cestiunile prin care vă deosebiți de noi; ca să vă răspundem, cu toate că ele sunt mai pe scurt în scrisoarea voastră, decât acele în a Excelenței Sale. Noi ne-am hotărât a vă explica prin ea credința noastră în puține cuvinte, fără a lăsa la o parte vre-o cestiune ce ar putea să vă fie de folos.

C. Erbiceanu.

(Va u mă).

LITERATURĂ ANTIRELIGIOASĂ.

I.

Omul e compus din trup și suflet. După cum trupul are nevoie de nutriment spre a se putea dezvoltă și trăi, tot așa și sufletul are nevoie de lumina cărților spre a ști cum să trăiască și spre a-și cunoaște rostul moral al vieții. Omul fără ajutorul cărții zace în întunec, — petrece o viață moartă. Prin urmare nu se poate ca omul să se îngrijască numai de nutrirea corpului, lăsând sufletul în părăsire.

Domnul nostru Iisus Hristos a dat poruncă apostolilor săi, spunându-le să meargă în lume și să propoveduiască neamurilor evanghelia sa ¹⁾. Aceasta însemnează, că oamenii, cari erau păgâni până atunci, să fie luminați cu lumina învățăturilor dumnezeiești. În afară de această lumină nu poate fi fericire, nici aici, nici în lumea cealaltă. Apostolul Pavel spune la rândul său în legătură cu porunca Mântuitorului, că ce'i va folosi omului sănătatea trupului și toate bogățiile lumii, dacă nu se va îngriji și de sufletul său și'l va pierde?.. Avem dar datorie dumnezeiască să ne luminăm mintea și să cultivăm sufletul cu toată grija necesară, ca fiind parte nemuritoare în noi.

Și după cum din punct de vedere trupesc nu se potrivește acelaș nutriment pentru copii ca și pentru adolescenți, tot așa și din punct de vedere sufletesc. Nu putem da copiilor ceea ce dăm celor în vârstă!

¹⁾ Mateiu cap. XXVIII, v. 19—20.

II.

Statul și Biserica sunt datori în deosebi să dea cea mai îngrijită educațiune copiilor, până la maturitate. Biserica îngrijește de educațiunea omului și după aceea, până la moarte. Sufletul trebuie să capete hrană sănătoasă și binefăcătoare, iar nu bolnavă și răufăcătoare. Nu e hrană binefăcătoare aceea care e în contradicere cu învățăturile creștine; nu e hrană care să înalțe și să ferească.

*

Supt ochii noștri apar zilnic gazete, reviste, broșuri cu tendințe contrarii vederilor creștinești. Se răspândesc printre tineri și bătrâni cu sutele și miile broșuri, prin care se dărâmă temelia morală a poporului român creștin. Și ceea ce e periculos în această lucrare, e că tineretul în deosebi se influențează ușor de ideile anticreștine. Cine nu știe ce influență hotărâtoare au asupra sufletului omului și prin urmare asupra întregii lui activități ulterioare cărțile ce citește? Renumitul jurisconsult englez *Bentham*, ne descrie minunat efectul extraordinar ce l'a făcut asupra sufletului său fraged citirea lui «Telemac». Eram atunci, spune el, de 6 sau 7 ani, și mi închipuiam că eu sunt eroul care mi se părea a fi modelul perfecțiunii și mă întrebam câteodată, dacă n'aș putea să ajung și eu un Telemac. Acest roman îl pot considera ca piatra fundamentală a întregului meu caracter. El a determinat cariera mea și cu deosebire a contribuit să primesc «principiul utilitarismului».

Fericitul Augustin a fost influențat mai întâiu de citirea lui «Hortensius» al lui Cicerone pentruca să părăsiască viața imorală și să urmăriască scopuri mai înalte.

Marele poet Goethe a fost influențat tocmai în momentul decisiv prin citirea scrierii lui Goldsmith «predicatorul

dela țară» și mărturisește, că în mare parte are să mulțumiască acestei scrieri din ce are mai bun în creșterea sa.

De asemenea și Schiller spune că citind scrierile lui Shakspeare, s'a însuflețit așa de mult, încât credea că viața lui a început din acel moment.

Și avem nenumărate mărturisiri de felul acesta din partea celor mai renumite spirite ale omenirii...

III.

În țările civilizate se pune mare preț pe literatura sănătoasă, destinată în deosebi tinerimii. Să iau de pildă Germania. Aci, în fiecare an apar sute și mii de cărți cu cuprins moral, național, utilitar pentru toate vârstele. E o literatură aici extra-școlară pentru toate gradele și ambele sexe, cum poate numai la Englezi se găsește. Și cu toate acestea statul e mereu preocupat de educațiunea sănătoasă a tineretului după ce a terminat școala și până la vârsta de 21 de ani. La începutul acestui an, ministrul Instrucțiunii din Prusia publică un îndemn pentru o educațiune mai îngrijită a adulților, stabilind principii și dând și sfaturi. Iată părțile, care ne interesează din această circulară:

1. «Scopul educației adulților este conlucrarea tuturilor la formarea unei tinerimi vesele, de o trăinicie fizică și morală solidă, pătrunsă de simțul solidarității și de temerea de Dumnezeu, de iubire de patrie și de moșia strămoșiască. Ea tinde să sprijinească, să completeze și să ducă mai departe activitatea educativă a părinților, a școalei, a bisericii, a stăpânilor și a patronilor».

2. «A conlucra la opera de îngrijire a adulților sunt chemați toți aceia, cari nutresc dragoste pentru tinerime și au putința să contribuie la educația ei în sens patriotic.»

3. «Mijloacele necesare se vor procura de către amicii

și binefăcătorii tinerimii, de comune, județe etc., și în mod suplimentar de către stat. Având în vedere marea însemnătate a acestei chestiuni pentru viitorul neamului nostru, e de așteptat că numărul donațiilor mărinimoase pentru acest scop să se înmulțiască din ce în ce.»

4. «Tinerii, cari zi cu zi muncesc din greu simt dorința firească de a petrece și a se veseli în orele libere. Dorul de libertate, atât de caracteristic tinerimii, se accentuează tocmai în tendința de a întrebuința timpul liber în dragă voie, potrivit firii și înclinărilor fiecăruia. Adesea se observă, că și sila ce li-o impune munca profesiei lor în timpul zilei, este urmată în orele libere de o reacțiune, ce se manifestă prin petreceri sgomotoase. De altă parte felul muncii, adesea ori grea și mistuitoare, apoi lipsa de contact cu natura liberă, omoară orice avânt de veselie și voie bună în tinerime, lăsându-i sufletul gol și pustiu. La aceasta se mai adaugă și împrejurarea, că păturile largi ale societății de azi și prin urmare și tinerii, *s'au înstreinat de biserică, lipsindu-se astfel de principalul izvor al înălțării sufletești și al întăririi morale.*»

5. «Pentru satisfacerea râvnei după cultură și instruire, ce se observă la mulți tineri, lipsește adesea hrana sufletească, sănătoasă, pentru cultivarea talentelor și înclinărilor speciale ale fiecăruia, lipsește de obiceiul mediul și prilejul potrivit. *Fără multă alegere unii tineri neîn-drumați, sau rău povățuiți citesc orice carte, care le cade în mână, otrăvindu-și sufletul și mintea prin lectură rea....*

Drept aceea, ca mijloace ale educației adulților intră în combinație și s'au dovedit ca eficace și următoarele:

a) Intemeerea de biblioteci, aranjarea de serate muzicale, de lectură și declamație, de reprezentații teatrale cu roluri împărțite. Scurt: înlesnirea oricărui prilej pentru dezvoltarea și întărirea virtuților sociale.

b). Cercetarea instituțiilor etnografice cum sunt mu-

zeele ș. a., sub conducerea unor oameni specialiști, vizitarea monumentelor și a localităților demne de văzut din punct de vedere istoric, geografic, fizic, pitoresc.

.
Se dau după aceea o mulțime de îndrumări înțelepte cum să se procedeze cu educațiunea adulților spre a se putea exercita o influență eficace asupra sufletului lor...

*

Prin urmare, în Germania se lucrează temeinic pentru întărirea morală a sufletului tineritului. Aici tineritul nu e lăsat în prada vânturilor de tot felul, ci intervine statul, biserica, societatea, pentru îndrumarea lui pe căi morale, creștine și naționale. Germanii vor cetățeni tari trupește și sufletește.

P. G...

(Va urmă).

DOCUMENTE ȘTIINȚIFICE CONTRA NECREDINȚEI.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 1).

IV.

Oricum ar fi, rămîne faptul, evident pentru toți: nu se poate proba că Dumnezeu există («cu aceiaș evidență cu care declarăm că soarele luminează»), și cu toate acestea, sau mai de grabă din cauza aceasta, numeroși oameni din rîndul celor cu care omenirea se cinstește mai mult, continuă să creadă.

Acest fenomen straniu a încurcat totdeauna pe atei. Sebastian Faure declara cu naivitate că cei mai mari oameni au slăbiciunile și petele lor. Una din ele era aceea de a crede în Dumnezeu în contra oricărei evidențe.

Le Dantec e de altfel serios. El simte trebuința unei explicațiuni care să fie explicațiune. Căci, în sfârșit, petele se ascund, în timp ce oamenii de care vorbim își fac o glorie din a crede în acest Dumnezeu indemonstrabil. Le Dantec înțelege de asemenea ceia ce mărginitul declamator al liberei-cugetări n'a înțeles niciodată sau n'a vrut să înțeleagă niciodată, în cât după o execuțiune atît de sumară a ideii de Dumnezeu, prin cuvînt sau prin scris, auditorul sau cititorul e invincibil pornit să se întrebe: ei bine dacă e atît de simplu, pentruce atîtea înalte inteligențe pot să mai creadă?

Explicațiunea lui Le Dantec e interesantă și demnă de dînsul. Noi vom încerca s'o reproducem, simplificată în măsura în care mă obligă spațiul de care dispun, dar, cel puțin n'aș voi nici s'o alterez nici s'o slăbesc.

Le Dantec zice foarte bine: «La credincios certitudinea existenței lui Dumnezeu există mai nainte de demonstrațiune: demonstrațiunea nu ajută nimic» (p. 24). Și încă: «Că argumentele clasice ale existenței lui Dumnezeu sînt neîndestulătoare, n'are nici o importanță la credincios. La dînsul această idee există independent de orice raționament și de orice probă». (p. 31). Și dacă se încearcă să se zmulgă, ea rămîne, zice el, în virtutea fenomenului general al persistenței iluziunilor, care se îndărătnicesc a ni se impune chiar atunci cînd am recunoscut falsitatea lor.

Noi toți am avut sub ochi tiparuri numite «iluziuni optice», de exemplu, două patrate de aceeași dimensiune, unul negru și altul alb. Cel negru pare totdeauna mai mic de cât cel alb, și chiar cînd sîntem siguri că amîndouă sînt egale, inegalitatea lor aparentă și iluzorie nu continuă mai puțin a silui rațiunea noastră. Ei bine, după Le Dantec, asemenea erori sînt dese, făcând parte din noi înșine; el dă curioase exemple despre acest fapt:

Astfel e noțiunea despre verticala absolută. De oarece avem iluziunea că pămîntul e plan, ni se pare că toate verticalele sînt paralele, în timp ce ele merg toate spre centrul pămîntului. Noi stabilim un sus spre cer și un jos spre pămînt, dar credem că acest jos e în aceeași direcțiune pentru totalitatea oamenilor de pe toată suprafața pămîntului, și pe de altă parte rezultă de aci că noi ne

închipuim pe locuitorii dela antipod cu picioarele în aier și cu capul în jos. În noi e conflict între ceia ce ne aduce rațiunea, anume, că pământul e rotund, și între ceia ce ne spun simțurile, că el e plan. Noi numai de ieri știm că el e rotund; dela începutul omenirii însă noi îl știam plan. Iluziunea transmisă din generațiune în generațiune și moștenită de toți strămoșii noștri apasă asupra noastră cu o greutate strivitoare. Nu ne putem desface de ea, și de și recunoscută falsă, continuă să facă parte din noi înșine.

Tot așa cu Dumnezeu. Dela începutul omenirii, totalitatea oamenilor crede în Dumnezeu. Cum ar putea un individ izolat să se desfacă de această idee? Savantul a constatat că în sistemul lumii nu e loc pentru Dumnezeu—dar iluziunea din strămoși lucrează încă asupra lui, și, după intensitatea ei, îl silește sau să mai creadă în Dumnezeu; sau, dacă teoretic s'a desfăcut de această credință, îl silește să mai trăiască încă practic pe baza ei. Deci, din cauza puterii acestei iluziuni, numărul ateilor e restrâns, iar ateul complet, integral e poate o raritate imposibilă de descoperit.

E un mare fond de adevăr în această ingenioasă explicațiune. Eu cred că ea arată perfect pentruce ideia de Dumnezeu, sau cel puțin urmările practice pe care le implică această noțiune, persistă și supraviețuiesc în generațiunea noastră cea atît de străbătută de ireligiune. Dar în toate astea nimic nu-mi probează că noțiunea de Dumnezeu ar fi o iluziune. Raționamentul lui Le Dantec se reduce la următoarele: sint iluziuni de care omenirea nu se poate desface; omenirea nu se poate desprinde de ideia de Dumnezeu. deci ideia de Dumnezeu e o iluziune. Falșitatea silogismului e evidentă, concluziunea fiind mult mai întinsă de cît premisele. Dar afară de această greșală de logică, mai este o chestiune care mă încurcă puțin: dacă eu am moștenit ideia de Dumnezeu, de unde oare a luat-o strămoșul meu? Eu văd bine ceia ce creează și perpetuează în el ca și în mine eroarea verticalei absolute: experiența noastră zilnică ne-o impune. Dar eroarea—Dumnezeu? Toate ipotezele au fost deja încercate, fără ca una măcar să deslege vreodată problema. Dumnezeu nu se inventează.

Mai mult, e absolut exact oare că omul era sclavul trecutului? Sclavul trecutului sînt eu oare în cazul verticalei absolute? Nu sînt mai degrabă oare al actualului? Pînă la Galileu toți oamenii au crezut că pămîntul e fix. A fost de ajuns pentru savantul Italian să constate învîrtirea pentru ca această convingere să pătrundă într'însul, și greutatea părerii strămoșilor lui nu l-a împedecat de loc. De asemenea eu nu văd ce ar fi împedecat pe Kant să nu mai creadă în Dumnezeu, în ziua în care el și-ar fi cîștigat convingerea că el nu există. Și însuși Le Dantec? Tatăl lui era volterian, deci credea în Dumnezeu, și strămoșii lui asemenea... Pentru ce și cum i s'a acordat lui această grație de a se putea desface de greutatea fatalității strămoșești? Se datorește întîmplării, pe cît se pare—«ereditatea e atît de capricioasă în generațiunea sexuală care e a noastră» (p. 1)—și zisa întîmplare are un prea bun caracter pentru a veni să reclame.

V.

Iată-l pe Le Dantec ajuns la capătul înșirării cauzelor ateismului său. Totul se rezumă în această axiomă fundamentală: Dumnezeu nu există pentru că el nu se arată într'un chip evident. Bănuiam că așa o să fie înainte de a deschide cartea lui și, oricît de interesantă e ea, oricît de nouă uneori prin felul personal în care lucrurile sînt orînduite, nu rezultă cu mai puțină evidență dreptul nostru de a socoti demonstrațiunea neîndestulătoare.

Le Dantec nu și-a justificat ateismul. Logic, științific, omenește ateismul ne apare, ca și în trecut, o inferioritate. Le Dantec n'a văzut pe Dumnezeu în lume, pentru că n'a știut să-l vadă. Alții, mai bine înzestrați, l-au simțit cu mai multă intensitate pentru a-și da lui și viața lor. Personal eu sînt dintr'aceia. Nu mă laud cu asta, dar după cum un om înzestrat cu simț estetic n'ar voi să-și schimbe locul cu acel lipsit de el și care din cauza asta i-ar nega valoarea, tot așa eu nu sînt dispus să mi schimb credința mea în Dumnezeu cu credința în universul monismului.

Savantul ne-a probat ignoranța lui în domeniul special care privește pe Dumnezeu; să trecem mai încolo, căci

paginile care urmează ne vor permite să tragem câteva concluziuni interesante, lăsînd la o parte discuțiunile oboșitoare și sterile.

Le Dantec e deci ateu, e de un ateism pe care el îl declară definitiv și complet. După dînsul știința, oricît de puțin înaintată, a făcut totuși progrese îndestulătoare pentru a hotărî fără apel că în univers nu mai este loc pentru un Dumnezeu. Dar numărul oamenilor de știință merge crescînd și prin forța lucrurilor iluziunile strămoșești risipindu-se puțin cîte puțin, numărul ateilor va merge crescînd într'o proporțiune tot mai mare. Omenirea de azi care credea în Dumnezeu e înlocuită de omenirea de mîine cu adevărat atee. Ce va fi ea?

Chestiunea e prea gravă pentru ca Le Dantec cu frumoasa sa cinste științifică să încerce a o înlătura. Și el nu numai o pune, ci mi se pare că o și dezleagă într'un chip limpede și întreg. Și dacă cineva mă va întreba pentru ce aici îl găsesc raționînd drept, în timp ce în altă parte felul său de a proceda foia de erori, voi răspunde că drept vorbind, aici el nu mai are de discutat cu metodele a căror putere adevărată el o ignorează, sau despre credințele a căror germen el nu-i știe, ci îi ajunge să citească în propria sa inimă de ateu consecvent și convins.

Neînsemnatul liber-cugetător de la cafenea, de la catedra de conferențiar sau de la ziarul de propagandă face perpetuul proces al religiunii... Ea e marea criminală, cauza tuturor robiilor, a tuturor mizeriilor omenirii însîngerate. Dimpotrivă, ateismul lui va fi cel mai mare binefăcător, liberatorul de o mie de ori binecuvîntat. Mesia cel așteptat din zorii secolelor. În sfîrșit, în locul paradisiului depărtat și mincinos, omul va cunoaște plăcerea vieții prezente!

Le Dantec ignorează acest entusiasm.

Disparițiunea lui Dumnezeu din univers duce cu dînsa în neant tot ceia ce credința într'însul făcuse să apară în sînul omenirii. Și mai întăi, fără Dumnezeu, nu va fi nici libertate, și fără libertate omul nu mai este de cît un mecanism fără valoare morală, o «roată în mijlocul altor roate» (p. 91). «Ateul nu crede în personalitatea, în individualitatea sa; el se consideră ca o succesiune de mecanisme puse unul lîngă altul de legăturile omenirii, și subordonate condițiunilor încunjuriătoare» (p. 92).

«O da, cât e de adevărat... dar ce triumf: o sinucidere! Viața dispărînd sub desgustul de a trăi. Sau cel mult, și mai rău de cât asta,—căci în sinucidere mai este încă o rămășiță de demnitate,—existența va fi primită, dar cu condițiunea ca ea să nu mai cuprindă de cât urme de conștiință, o vagă fericire de a fi, care să excludă orice opinie, orice dorință, orice datorie.

«Cine din noi n'a invidiat într'o zi sau alta fericirea vacii care rumegă liniștită la umbra unui castan? Cine n'a dorit vreodată să se poată lepăda de suveranitatea sa omenească în schimbul unei fericite inconștiențe?»

Iată unde ajunge savantul, omul integru, ascuțit la inteligență și de caracter dezinteresat... Nu, că viața îi e aspră, ci că nu crede în Dumnezeu—aceasta îi e durerea!

Eră odată un om «sărac, adeseori în închisoare, de multe ori acoperit de lovituri, de cinci ori biciuit, de trei ori bătut cu vergi, odată lovit cu petre, de trei ori în naufragiu, în pericol pe râuri, în pericol din partea hoților, în pericol în orașe, în pericol în pustii, în pericol din partea păgînilor, în pericol pe mare, în pericol printre frații mincinoși, în pericol și în chin, adeseori în veghere, în foame, în sete, adeseori în postire, în frig, în goliciune, hărțuit de griji neîncetate...» Și acest om striga: «întristat, eu sînt totdeauna vesel; sărac, pe mulți îi fac bogați; neavînd nimic, eu posed de toate... Oricare ar fi dușmanul împotriva căruia am a lupta, întristarea sau neliniștea, sau persecuțiunea, sau foamea, sau goliciunea, sau pericolul, sau sabia, eu sînt biruitorul tuturor acestora și mai mult de cât biruitor». Acel om credea în Dumnezeu și se numea Apostolul Paul.

Desnădăjduiți-vă, zice Le Dantec... Nu e Dumnezeu. Numai lumea există, și lumea ne a biruit!—«In lume întristări veți avea, zice Iisus din Nazaret, ci îndrăzniți, eu am biruit lumea».

VI.

Să fie Le Dantec un exemplar unic din specia sa? Desnădejdea lui pleacă de la om, ori derivă din doctrina sa? Dacă sînt atei veseli că se pot bucura de viață, să fie, cum afirmă autorul nostru, prin inconsecvență, pentru că

în ființa lor numai exteriorul și intelectul ar fi ateu; sau poate exista un ateism adevărat, logic, integral, care procură o țință vieții și o iluminează din destul pentru a o face cel puțin suportabilă?

Teoretic eu nu văd cum s'ar putea combate concluziunile pesimiste ale lui Le Dantec; viața nu mai merită cu adevărat să fie trăită pentru acel care într'adevăr crede că el nu mai este «de cît o roată în mijlocul altor roate», și primește astfel disoluțiunea personalității sale. Din punct de vedere practic mi se pare că două fapte dau acestei teorii cel mai puternic sprijin și fac dintr'însa ca o probă experimentală. Cel dintâi ne privește pe toți cei care păstrăm credința în Dumnezeu. Această credință nu e totdeauna egală către ea însăși; sînt zile în care pare că a dispărut, îngropată sub mormanul de greutăți și greșeli îngrămădite. Ei bine, în acele zile viața ne apasă greu, și aproape ne-am crede în stare să ne lepădăm de suveranitatea omenească în schimbul unei «fericiri inconștiente». Deci, chiar la un credincios, îndată ce credința slăbește, dorința de a trăi, viața chiar, se scurge și tinde să dispară.

Iată al doilea fapt care se raportează la ateul militant și fanfaron. Fericirea de a trăi pare că nu-i lipsește, cînd vedem ardoarea apostolatului său și cum din ateismul lui își face un nou Mesia mîntuitor al lumii, atît de fericit că s'a descotorosit de Dumnezeu, în cît ar voi să oblige pe fiecare să facă la fel! Da, așa se petrece în serile în care se țin conferențe, sau la căldura comunicativă a banchețelor, sau cînd, transportat de aplause frenetice, se ajunge a se declara stinse toate luminile cerului... Dar după această paradă strălucită urmează zile triste și lugubre, în care cîntecul triumfal se schimbă în marș funebru, mai adeseori încă în suspin de desnădejde. Și atunci unii se avîntă în vîrtejul plăcerilor și al bețiilor fără sfîrșit, în înverșunarea muncii îndărătnice, și orice ocupațiune e bună, numai să risipească gîndurile, să oprească vorbirea intimă cu ființa intimă care și-a pierdut credința în Dumnezeu, pentru că în această întîlnire ar apărea realitatea omorîtoare, neantul tuturor lucrurilor, și apăsarea existenței ar ajunge de nesuferit.

Dar din prisosința inimii grăiește gura, și mărturisirea

se face într'o zi sau alta, în ciuda oricărei pedeci. Noi avem pe acea a lui Le Dantec; sînt însă unele și mai amare. Iată un hohot de rîs, dar fața apare muncită de suferința supremă. Ascultați-l, oricare ar fi ocară și blăstăm: «Există mulți oameni care mai degrabă ar dori să fie Tatăl Etern de cît redactori la *Lanterne*. Ce voți? În natură se găsesc tot felul de gusturi. În orice caz eu nu-l am... Eu nu țin de loc să fiu etern; pentru plăcerea pe care existența ți-o procură, nu face, într'adevăr, să mai dorești să se prelungească. Cu cît mai curînd mi se va sfîrși viața, cu atîta am să fiu mai curînd liniștit, și asta va fi mai bine și pentru mine și pentru alții» ¹⁾).

În susul sau în josul scării sociale, la vreo ocaziune sau definitiv, oricine ar fi, ateul consecvent, ateul care înțelege ce înseamnă profesiunea sa de ateism și a luat-o în serios, ateul care crede în ateismul său cum creștinul autentic crede în Dumnezeu, acela e împins s'o spuie sau s'o repete în acte sau în cuvinte: e mai bine să mori. Puținul pe care l-am trăit, l-am trăit prin puterea deprinderii, printr'o inconsecvență silită, moștenire de la părinții mei. Ei credeau în Dumnezeu și trăiau; eroarea lor e prea înrădăcinată în mine pentru ca în viața practică să mă pot desface de ea. «Ea e tot atît de necesară vieții mele ca și gura, ca și nasul, ca și inima mea». Dar în ziua în care adevărul mă va fi liberat pe deplin de iluziunea strămoșească, în ziua aceea în care eu voi crede cu adevărat că Dumnezeu nu există, voi fi logic cu credința mea și voi muri. Descotorosire bună și pentru mine și pentru altul!

Am spus și răspuns într'una din părțile acestui articol că nu există dovadă despre existența lui Dumnezeu.... Da, de sigur, nu există dovadă care să poată constrînge rațiunea mea și să mă silească să cred. Dar am ceva mai bun de cît toate dovezile care ar silui din afară ființa mea și care, impunîndu-mi credința în Dumnezeu, mi-ar lua demnitatea mea de om; am convingeri intime care mă luminează în interior cu atîta putere, în cît sorb din ele suc pentru viața mea, pentrucă în ziua în care ele ar dispărea eu aș muri. Și să se pretindă că puterea din care eu trăiesc e o iluziune!...

¹⁾ *Lanterne* de la 3 Februarie 1907.

Luați unui om pe Dumnezeu, și viața lui se scurge și dispare puțin câte puțin, în măsura chiar în care ateismul său devine adevărat.

Dați unui om pe Dumnezeu, și viața se naște, crește, ajunge triumfătoare peste toate piedecile, peste toate luptele și peste toate durerile. Viețile nu sînt nimicite, dimpotrivă; dar fiecare din ele devine o naștere, ocaziunea unui progres moral, și, mai pre sus de toate dezastrelor existenței, răsună triumfător imnul glorios al vieții. Lucrul acesta e adevărat pentru toate timpurile, pentru toate epocile, pentru toate rasele, nici un fenomen nu e mai universal de cît acesta.

Și ar voi unii să cred că această putere de viață, sublimă și indistructibilă, fără încetare înnoită, ar fi un vulgar depozit de iluziuni strămoșești? O iluziune care-ți dă viață? Neantul autor al ființei? Ce minune va fi mai minunată? Ce credință mai puternică de cît acea în stare a admite acest lucru? Și ce taină de neînțeles lumea aceasta în care mă aflu!

De sigur, cînd cred în Dumnezeu, n'am explicat nimic din rațiunea ultimă a lucrurilor, pentru că, prin definițiune chiar, Dumnezeu nu se explică—ci, cel puțin, pot înțelege lumea, pot să mă înțeleg pe mine însumi, și să știu de unde-mi vine viața, această viață din care Dumnezeu face parte integrantă, pentru că în ziua în care iau dintr'însa pe Dumnezeu, ea încetează de a fi.

Cu ateismul eu întîlnesc taina înainte chiar de a fi eșit din mine însumi, fiindcă viața mea devine inexplicabilă—cu credința în Dumnezeu taina există totdeauna, dar exilată în infinitul măreției necunoscute.

VII.

Noi asistarăm la o mare și întunecoasă dramă, acea care se joacă în fundul inimii oricui în chip cugetat renunță a crede în Dumnezeu, și prin asta optează contra vieții, pentru moarte. Pe măsură ce înaintează în hotărîrea lui, el constată mai bine că existența lui nu mai este de cît o lugubră preumblare printre cel mai trist dintre cimitire, și că toată știința nu mai este de cît o descifrare din limbile cele mai diferite ale inscripțiunilor de pe mormin-

tele fiecăreia din iluziunile sale sfarmate..... Să plîngem pe ateu din cele mai adînci ascunsuri ale inimii noastre creștine, și, fără a întîrzia, să căutăm a ne feri și a feri și pe cei care ne sînt scumpi, de o molipsire atît de ucigătoare.

A lucra direct asupra celor care nu cred, mi se pare greu. Ei și-au ales partea lor. Ceia ce trebuie, e să secăm izvoarele fluviului în care se îneacă ei. Oameni ca Le Dantec nu sînt produsul unei generațiuni spontanee; ei sînt produsul mediului și al timpului lor. Ateismul lor are cauze numeroase, din care unele sînt ușoare de precizat.

Iată trei care se țin de aproape una de alta.

Intr'o pagină din cartea sa Le Dantec spune: «Cît de mult mă felicitez că n'am studiat filozofia!»—Ah da, feli-citează-te și să ne felicităm, fiindcă, nestudiind filozofia, ai descoperit adevărul. Ceia ce strică fericirea noastră e declarațiunea d-tale că e grozav să întîlnești adevărul, și mă întreb dacă n'ar fi fost bine să studiezi această filozofie, pentru ca să poți băga de seamă că așa zisul adevăr descoperit și atît de grozav, în cît te împedecă să trăiești, nu e de cît rezultatul mincinos al unei probleme dezlegate printr'o metodă care nu putea duce la scop. Făcînd filozofie, ți-ai fi dat seamă, după atîția filozofi cu adevărat filozofi, că *atunci cînd științific cauți adevărul, fericirea e că nu găsești niciodată de cît o parte.*

Înlocui o afirmațiune printr'un punct de întrebare, iată unde ai fi fost condus, și lucrul acesta ar fi fost mult mai bun de cît să sfarmi suveranitatea omenească pe nicovala ateismului. Ai fi văzut—și cu adevărat mă întreb cum s'a putut să nu vezi un secol jumătate după Kant și după nemuritoarea sa demonstrare despre Dumnezeu necunoscut științificește!—că știința, sub pedeapsă de a nu mai fi știință, e un instrument incapabil de a dezlega problema lui Dumnezeu. D-ta ai credință în știință, crezi chiar în infalibilitatea ei, și ai dreptate. Știința, cînd vorbește, spune drept, cu condițiune ca să judece o chestiune de resortul ei. Dar oricît de adevărată ar fi, împărăția ei nu e aceea a infinitului. După însăși definițiunea ei, ea nu se poate ocupa de cît de ceea ce se măsoară, se cîntărește, se prețuiește; de cît de ceea ce se poate da printr'o cifră. Deci cum să ai îndrăzneala de a voi să dezlegi științific

problema infinitului prin excelență, cea a lui Dumnezeu? Stelele nu se descopăr la microscop; nu se cucerește aierul cu sub-marine.

Dacă o inteligență ca cea a lui Le Dantec e capabilă de o așa nemăsurată eroare, cât de mare va trebui să fie numărul celor tîrîți în acelaș abis din cauza aceluiaș deficit intelectual? Tendința actuală e de a îndopa toată tinerimea noastră cu știință, știință și iar știință. Sub pretext de a nu-i procura de cît rezultate pozitive și incontestabile, i se insuflă neîncredere față de filozofie, despre care se spune că nu ajunge niciodată de cît să rîdice chestiunile fără a le rezolva! Ca și cum n'ar fi cel mai mare și mai neprețuit serviciu pe care ea îl poate aduce că poate să împedecce soluțiunile false în simplitatea lor aparentă! Omul e în imposibilitate de a nu filozofa; el face filozofie gîndind, după cum, respirînd, produce acid carbonic; și dacă nu face filozofie bună, face de cea rea; măsoară fără metru, cîntărește fără balanță, tratează probemele fără a ști ce este lîngă ele, dezleagă chestiunile fără a băga de seamă că nu posedă elementele necesare pentru aceasta, și se desnădăjduiește cînd constată deficite fiindcă n'a văzut unde se găsesc izvoarele nesecate ale viitorului său religios și moral.

O inițiere filozofică n'ar fi fost îndestulătoare pentru a călăuzi pe Le Dantec la Dumnezeul creștinilor. Dar știind hotarele științei, el n'ar fi dezlegat problema pe care a pus-o. Am fi pierdut un foarte interesant volum—dar multe inimi neliniștite și înșelate n'ar mai fi cules din această carte puterea de a nu mai crede.

La această primă cauză, lipsa de spirit filozofic, se adaugă a doua, și mai gravă: necunoașterea totală a ceea ce este religiunea. Evident, un suflet de ateu nu poate cunoaște într-un chip intim emoțiunea religioasă. Dar la Le Dantec neînțelegezea e cu adevărat fenomenală, în cît mi se pare că ea e cea mai bună probă despre realitatea ateismului său. Pentru o parte el nu e de loc răspunzător; totuși n'aș putea să-l scuz în întregime. Mi se pare că un studiu mai atent al vieții și motivelor de a crede a creștinilor eminenți se impunea, și ea nici n'a fost măcar atinsă.

Pentru Le Da Dantec, dacă există un Dumnezeu, trebuie să-ți fie frică de el (p. 58), ceea ce probează că chiar fondul deismului creștin îi e cu totul necunoscut. «Pentru mine, dacă aș crede în minune, aș muri de frică» (p. 102). Trebuie citit capitulul asupra rugăciunii, asupra dragostei către Dumnezeu, asupra fricei de moarte, pentru a-ți da seama că, într'adevăr, autorul lor nu și-a dat de loc osteneală de a-și asimila cuprinsul Evangheliei. Această ignoranță nu este numai a lui, și ea e trista probă despre insuficiența predicării noastre și despre imposibilitatea în care sîntem de a duce cuvîntul lui Hristos pînă la urechile acelor care ar avea cel mai mult trebuința să ne audă.

Numai de partea noastră e greșala? Nu cred. Oricine va citi volumul lui Le Dantec, fără să știe ce e un creștin, n'ar putea să nu pronunțe asupra lor următoarea judecată: ei sînt toți niște imbecili. Le Dantec știe totuși că nu e așa. Atunci pentru ce n'a căutat mai conștiincios să afle care sînt părțile lor, și dacă nu le putea înțelege singur, pentru ce n'a căutat să se lumineze prin citirea unor opere care tratează această materie? Niciodată nu și-ar permite cineva în alte domenii judecați atît de pripite, dar pentru religione nu e nevoie să te ostenești atîta.

VIII.

Ajungem în sfîrșit la ultima noastră concluziune.

Noi știm acum unde duce ateismul, chiar din gura unui ateu. Pentru a trăi, omul are trebuință de Dumnezeu, tot așa cum are trebuință de gura, nasul sau plămîinii lui. Orice ateu care trăiește, nu trăiește de cît printr'o inconsecvență silită a ființei infiltrate de credință în Dumnezeu—dar el merge spre moarte, pentru că cu fiecare zi el e chemat să realizeze tot mai mult credința sa atee.

Arhim. I. Scriban.

(Va urmă).

ROLUL EDUCATIV AL PROFETEȚILOR.

(Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 1).

Vorbind de rolul educativ al profeteților și anume despre viziunile lor, am arătat cele patru viziuni ale lui Amos cuprinse în cap. 7 și 8, și acum voi arăta pe a cincea a sa viziune, cuprinsă în cap. 9, 1 «Văzut-am pe Domnul stând pe jertfelnic, și a zis: lovește preste cununa stâlpului¹⁾ ca să se prăbușească stâlpii și sfărământurile lor să zdrobească capetele tuturor; iar pe cei rămași ai lor cu sabia îi voi ucide, ca să nu poată fugi nici unul, și nici unul să nu scape.

Acestea sunt vedeniile lui Amos. Ele prin scurtul lor cuprins nu sunt mai mult de cât niște comparațiuni între două fapte pe cari profetul căută să le facă mai plastice prin puterea viziunii. Precum vom vedea la profeții cei mai mari, vedeniile lor sunt cu totul de altă măsură.

Vedeniile lui Zaharia sunt cu mult mai avântate și în proporții mai mari. Întreg începutul profeției sale (cap. I—VI), e numai o serie de viziuni, în cari are oarecare înrudire cu Daniil, probabil prin influența babiloneană, fiindcă amândoi acești profeti au scris după robia Babilonului.

Cap. I, v. 8—17, vedenia îngerului: «Văzut-am noaptea

¹⁾ Biblia noastră zice îmblânzitor (!) și în notă, după vechile traduceri: curățitor (!). Cuvântul din text înseamnă capitelul unei coloane de marmură.

și iată un bărbat încălecat pe un cal roșu, și stă între munți umbroși, și dinapoia lui alți cai și roșii, și suri și albi. Și am zis ce sunt aceștia Doamne? Și îngerul care vorbiă cu mine mi-a răspuns....» Și viziunea urmează înainte în mod dramatic, vorbind când bărbatul ce stă călare, când Dumnezeu, când prorocul. Intreaga vedenie are ca scop mângâierea ce o va aduce Iehova lui Israil după ce 'l va mântui din robie.

Cap. I, 18—21. Vedenia celor 4 coarne și a celor patru fierari. «Și am ridicat ochii mei, și am văzut, și iată patru coarne». Acestea erau patru popoare cari au risipit pe Iudei și pe Israil și întreg Ierusalimul. «Și mi-a arătat mie Domnul patru fierari. Și am zis: ce vin să facă aceștia?» Aceștia veneau să reteze acele patru coarne, cari au risipit pe Iuda, să le taie puterea.

Cap. II, v. 1—5. Vedenia omului cu funia de măsurat. «Și am ridicat ochii mei, și am văzut, și iată un bărbat, și în mâna lui funie măsurătoare de pământ. Și am zis către el: unde mergi tu? Și el mi-a răspus: Să măsoar Ierusalimul, și să văd cât îi este lărgimea și câtă lățimea lui. Și iată că îngerul, ce vorbea cu mine, a plecat, și alt înger a venit întru întâmpinarea lui. Și a grăit către el, și i-a zis: aleargă și spune tânărului acela zicând (să nu mai măsoare căci) Ierusalimul, și *neavând ziduri*, se va locui de multă mulțime de popor, și de vite, câte vor fi înăuntrul lui. Căci eu însu-mi îi voi fi, zice Domnul, *zid de foc împrejurul lui*, și mă voi arăta cu mărire înăuntru lui».

Cap. III. Vedenia marelui preot Iosua în cearta cu Satana. «Arătatu-mi-a Domnul pe Iosua, preotul cel mare, stând înaintea îngerului Domnului, și Satana stă deadreapta lui, ca să i se împotrivescă. Și a zis Domnul către diavol: Certe-te Domnul pe tine diavole, și să te certe pre tine Domnul cel ce a ales Ierusalimul, au nu iată aceasta

este ca un tăciune scos din foc?» Vedenia întreagă este scrisă cu scopul de a reabilita pe preotul Iosua în fața poporului, și de a-i redă demnitatea de mare preot.

Cap. IV. Vedenia sfeșnicului de aur și a celor doi măslini, în care prorocul face apologia lui Zerovavel și a lui Iosiea, cari reprezintă cei doi măslini, ce stau de două părți al sfeșnicului de aur, care este spiritul înțelepciunii lui Iehova, iar cele șapte făclii din ele sunt ochii lui Dumnezeu cari văd preste tot pământul.

Cap. V. Vedenia uriașei seceri care zboară. «Și m'am întors, și am ridicat ochii mei, și am văzut, și iată o seceră zburând. Și a zis către mine, ce vezi tu? Și eu am zis: văz o seceră zburând de douăzeci de cozi de lungă, și de zece coți de lată». Ingerul îi explică prorocului că această seceră este blestemul care trece secerând peste tot pământul pe cei ce fură și jură strâmb. «Și o voi scoate pe ea, zice Domnul Atotțiitorul, și va intra în casa furului, și în casa celui ce jură strâmb pe numele meu cu minciună, și va locui în mijlocul casei lui....»

Tot în cap. V, vorbește de curioasa vedenie a baniței (măsurei) care zboară purtată pe sus de două femei cu aripi de pupăză. Prorocul vede zburând o baniță, iar în baniță eră o femeie, și apoi numai decât vede ridicându-se o enormă greutate de plumb în aer, care intră toată în gura femeiei. «Și iată un talant de plumb ridicat, și o femeie șadea în mijlocul măsurii. Și a zis: aceasta este fărădelegea, și o au aruncat pre ea în mijlocul măsurii, și a aruncat piatra cea de plumb în gura ei. Și am ridicat ochii mei, și am văzut, și iată două femei ieșind, și duh eră în aripile lor, și acestea aveau aripi ca de pupăză și a ridicat măsura între pământ și între cer». Femeiea deci reprezintă fărădelegea, banița, sau măsura, strâmbătatea, și plumbul înșelăciunea, și toată aluzia se referă la stările sociale ale Iudeilor.

Cap. VI. Vedenia celor patru care. «Și m'am întors, și am ridicat ochii mei, și am văzut, și iată patru care ieșind dintre doi munți, și munții erau de aramă». La un car erau cai negri, la altul albi, la altul roșii, la al patrulea suri. Ingerul îi tălmăcește, că aceștia sunt cele patru vânturi, ce zboară peste tot pământul. Ce aluzie face prorocul aici, nu e destul de limpede de văzut.

Să trecem acum la vedeniile celor patru profeți mari.

Cel dintâiu dintre ei, Isaia, este cel ce face mai puțin uz de vedenii, și în rândul în care sunt așezați, în acelaș rând și în aceeași măsură ei sunt tot mai vizionari, astfel că Ieremia întrece cu mult pe Isaia, iar Ezechiel pe amândoi, și în urmă Daniil pe toți trei.

Singura viziune a lui Isaia, viziunea Serafimilor și a măririi lui Dumnezeu, e cuprinsă în cap. VI, în care prorocul își descrie și chemarea sa la prorocie. Tabloul e într'adevăr măreț, și Serafimii, așa cum îi înfățișează el, au fost totdeauna primiți ca cea mai demnă înfățișare a lor în iconografia creștină.

«Și a fost în anul în care a murit împăratul Ozia, văzut-am pe Domnul șezând pe scaun înalt și ridicat, și plină casa de mărirea lui. Și Serafimii stau împrejurul lui, șase aripi la unul și șase aripi la altul, și cu două își acopereau fața, și cu două își acopereau picioarele, și cu două zburau. Și strigă unul către altul, și zicea: sfânt, sfânt, sfânt, Domnul Sabaot, plin este tot pământul de mărirea lui. Și s'a ridicat pragul cel de sus al ușii de glasul cu care strigă, și casa s'a umplut de fum. Și am zis: «o ticălosul de mine! că m'am umilit, fiindcă sunt om, și buze necurate având, și locuiesc între poporul care are buze necurate, și pre împăratul Domnul Sabaot l'am văzut cu ochii mei. Și s'a trimes la mine unul din Serafimi, și în mână aveà un carbune, care îl luase cu cleștele din altar.....» Și după ce serafimul a atins cu cărbunele buzele lui Isaia l'a curățit

printr'aceasta de păcate, și a fost făcut deci vrednic de a fi trimis ca proroc.

Cele două viziuni prin care își anunță Ieremia misiunea sa și chemarea la prorocie sunt aproape fără de nici o importanță și întru nimic se ridică deasupra oricărei altei viziuni dintre ale lui Amos sau Zaharia. Ele sunt și puțin înțelese în traduceri, din cauză că fiind bazate pe un joc de cuvinte ale limbii ebraice, nu se pot redă perfect într'alte limbi.

Iată-le, cap. I, v. 11—14: «Și a fost cuvântul Domnului către mine, zicând: ce vezi tu? Și i-am zis: Un toiag de nuc. Și a zis Domnul către mine: Bine ai văzut, pentru că eu veghez preste cuvintele mele ca să se împlinescă.— Și a fost a doua oară cuvântul Domnului către mine zicând: ce vezi tu? Și i-am zis: O căldare văd, cu foc dedesuptul ei, iar fața ei stă către miază noapte. Și a zis Domnul către mine: Da, de către miază noapte se vor ațâța relele peste toți cei ce locuesc pe pământ» (pe al Iudeei) ¹⁾.

Tot ca vedenie avem la Ieremia acea comparație, care e mai mult de ordin politic și social decât religios, în care el laudă pe cei ce au fost înstreinați prin robie în țara Haldeenilor, și ocărăște pe cei ce au fugit în Egipt, de frica războiului și a robiei. În toată viziunea nu e altceva decât o puternică invectivă adusă lui Zedechia și nobililor cari țineau de partidul lui. Vedenia este numită a celor două coșnițe (cap. 24). «Arătatu-mi-s'au mie două coșnițe

¹⁾ Jocul de cuvinte e în vorbele *toiag de nuc* corect tradus, creangă de migdal, care e simbol al bătăii corporale, (cum am zice noi băț de alun sau de trestie) și verbul *veghez* care sună cam la fel în limba ebraică. Într'adoua viziune jocul e în *căldare ce fierbe* și *ațâță*, care sună tot la fel. Cât pentru miază-noapte, jocul de cuvinte și de sens e banal, pentru că toți profeții au o mare teamă de miază-noapte, și e permanentă frica Iudeilor în toată biblia că dela Nord le va veni peirea.

cu smochine, stând alături în fața bisericii Domnului.....
O coșniță cu smochine foarte bune, ca smochinile cele timpurii, iar alta cu smochine rele foarte, cari nu se puteau mânca de stricăciunea lor. Și a zis Domnului către mine: Ce vezi Ieremia? Și am zis: smochinele cele bune, bune sunt foarte, și cele rele, rele sunt foarte, cari nu se pot mânca pentru răutatea lor». Și apoi Domnul explică pro-rocului că smochinele cele bune sunt Iudeii cei din robie, pe cari îi va întări Dumnezeu, și nu-i va surpă, și le va da inimă; iar smochinele cele rele sunt cei fugiți în Egipt, pe cari îi va da Iehova spre răsipire «și vor fi de ocară și de pildă, și spre ură și spre blestem în tot locul unde îi voi scoate pe ei».

M. P.

FERICIREA VECINICĂ A DREPTILOR.

Precum Domnul nostru Iisus Hristos este acela, care trebuiă să deschiză oamenilor ușa cea cerească, închisă prin păcatul lui Adam, de asemenea tot Lui se cuvine ale face cunoscut această fericită și bună vestire și de a re-însufleți fericirea vecinică mai lămurită, care nu a fost arătată dreptilor celor vechi. Dumnezeu a făgăduit patriarhilor odihna și pacea, iar—Iisus Hristos—mărirea și fericirea. El arată ucenicilor săi cerul sub icoana unei împărății, despre care voește a-i pune în stăpânire, ca moștenire pe care Părintele cel vecinic o păstrează fiilor săi. El zugrăvește fericirea sfinților sub trasurile cele mai vrednice, a atinge inima noastră și a mișcă dorințele noastre.

«Drepții, zice El, vor străluci ca soarele întru împărăția Tatălui lor. Dumnezeu le va da însutit, decât tot care a lăsat pentru el. Amin grăesc vouă, că preste toate averile sale îl va pune pre el» ¹⁾. In această stare fericită, nu mai este frică, suferință, lacrimi, căci Dumnezeu însuși este, care va schimbă în bucurie curată întristarea dreptilor, care îi va pune în stăpânirea măririi sale pentru vecie și cu o coroană strălucită, care nu se va întuneca niciodată. El ne asigură, că mărirea sfinților va fi aceeași, ca și aceea de care El se bucură ca Fiu unic al Tatălui. Eu voesc, zice El, ca ei să fie, unde și Eu însumi sunt. Voiu pune în scaunul meu pe acela, care a biruit, după cum eu însumi șez pe scaunul Tatălui meu după biruința mea. La schimbarea Sa la față, El arată ucenicilor săi în câteva minute mărirea prea fericită, dar El depărtează de această fericire înaltă toată ideea simțitoare și grosolană. Corpurile înviate sunt ca al său, nemateriale și nestricăcioase. După înviere, drepții sunt asemenea îngerilor lui Dumnezeu din cer.

Pentru aceasta sunt ei lipsiți de dragostea binevoitoare,

¹⁾ Mat. Evang. 13; 43. 19; 29. 24; 47.

care face cea mai mare fericire a noastră pe pământ? Nu! Iisus Hristos a venit să aprindă aci jos acest foc al dragostei, care nu se va mai stinge. Sfântul apostol Pavel asigură, că această virtute nu încetează niciodată. În cer ea va fi mai vie, pentru că va fi mai curată. Sfinții se iubesc unii pe alții în Dumnezeu și pentru Dumnezeu. Inclinația lor nu se va mai micșora, pentru că este scutită de slăbiciunile naturei, care ar putea turbura o unire, pe care însuși Dumnezeu a format-o și despre care El este legătura și motivul. «*Părinte, pre cari i-ai dat mie voesc, zice Iisus Hristos, ca unde sunt eu, și aceia să fie împreună cu mine, ca să văză slava mea, care ai dat mie (pentru că mai iubit pre mine) mai 'nainte de întemeierea lumii*»¹⁾.

El nu se mărginește numai la simple făgădueli și dă ca arvună pe Sfântul Duh: «Voesc, zice El ucenicilor săi, să vă pregătesc vouă loc. Duhul mângâitor ce voi trimite vouă dela Tatăl va rămâne împreună cu voi, până voi veni a vă căuta. Dacă voi mă iubiți, bucurați-vă, că eu mă întorc la Tatăl meu. El 'i face martori văzători despre înălțarea sa.

După atâtea cuvinte și probe așa de incredințătoare, nu este uimitor, că ucenicii Mântuitorului au împins pentru El înclinația, zelul, curagiul până la eroism, că s'a văzut născându-se printre credincioși virtuți, cari n'au mai avut exemplu: Dragoste simțitoare, desinteresare nemărginită, curățenie de moravuri nevătămată, răbdare nebiruită, umilire continuă, dorințe arzătoare pentru bunurile vecinice, statornică așteptare a martiriului. Astfel au fost roadele făgăduințelor lui Iisus Hristos și nădejdei, ce a dat fericirii cerești.

Această credință odată statornicită, învățăturile morale ale acestui dumnezeesc Stăpân nu au nimic peste măsură. «*Fericiți cei săraci cu duhul, că acelora este împărăția cerurilor. Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia. Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul. Fericiți cei ce flămânzesc și însetoșiază de dreptate, că aceia se vor sătura. Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui. Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu. Fe-*

¹⁾ Evang. Ioan 17; 24.

riciți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chemă. Fericiți cei ce se gonesc pentru dreptate, că acelora este împărăția cerurilor. Fericiți veți fi când vă vor ocări pre voi, și vă vor gonî și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind pentru mine. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri»¹⁾. Acestea nu sunt învățături contrarii părerilor obștești, ci adevăruri foarte învederate.

Dragostea mărireii, dorința de a fi respectat și admirat a oamenilor, a putut însufleți lucrări mari eroilor din vechime, dar această pricină poate susține statornic pe om în practica virtuții. Dacă el moare cu totul întreg, sau dacă el nu este sigur de a fi fericit după moartea sa, la ce i ar sluji de a fi cinstit și laudat, unde el nu va mai fi, pre când nu va mai simți nimic, sau că el va fi nenorocit pentru o vecinicie? De altă parte această nemurire fără temei, nu poate ținea decât acelora cari au un rang deosebit în lume și cari sunt veniți a face lucrări strălucite. Dar care mărire omenească pot nădăjdui aceia, a căror stare și virtuțile sunt întunecate și necunoscute de semenii lor? Dacă toți n'au avut o pricină puternică de a fi virtos, binele general al societății nu este întemeiat pe nimic. Păgânismul făgăduia eroilor o ședere pacinică în Eliseu, dar nu făcea să nădăjduiască comunității oamenilor, decât o soartă mai asemenea aceleia, de care se bucură pe pământ. Această stare nu mai este fericirea, pentru că se presupune, că sufletele morților doreau cu căldură a reveni la viață și a revedea lumina.

Credința pune supt ochii creștinului o vedere mai mângâitoare, nădejdea sa nu poate fi amestecată. Că oamenii nu recunosc, uită sau vorbesc de rău purtarea sa, ochii Domnului sunt deschiși asupra lui și văd până în fundul inimii sale. Dumnezeu, judecător nemitarnic, va da fiecăruia după faptele sale. Când cineva nu ar fi dat decât un pahar cu apă, pentru dragostea lui, această faptă nu va rămâne fără răsplată.

Cu toate acestea, va zice cineva, că viața creștinului este tristă și jalnică, dar aceia a necredincioșilor? Aceștia

¹⁾ Evang. Mat. cap. V, vers. 3—13.

se plâng în zadar de relele acestei vieți, moartea, starea decăzută și mizerabilă sunt toată nădejdea lor. Un creștin socotește pe fericirea vecinică și simpte a renaște curagiul. Dumnezeu i-a făgăduit pacea și a făcut s'o guste dinainte, dar pentru necredincioși nu există pace. Muștrarea urmează de aproape patimile împlinite. O singură dorință, pe care ei nu o pot mulțumi, pricina lor cu mai multă turburare ca îmbătarea desfrânării, nu le-a dat niciodată plăcere. Mulți, spre a se scăpa de nenorocirea, care-i urmărește, nu au alt mijloc, decât a'și curmă firul zilelor lor.

Mulțimea necredincioșilor, cari s'au căit la moarte și au deplâns nebunia lor, este nenumărată, dar a văzut cineva vreodată un creștin a'și impută în cel din urmă timp, că a crezut și nădăjduit în Dumnezeu? «*Atunci, zice Înțeleptul, va stă cu multă îndrăzneală dreptul înaintea feții celor ce l a necăjit pre dânsul, și a celor ce n'au băgat în seamă ostenele lui. Și văzându-l pre el se vor turbura cu cumplită frică și se vor mira de minunata lui mântuire. Și vor zice întru sine căindu-se, și pentru împușinarea duhului vor suspină zicând: acesta este, pre care noi l-am avut oare când de răs, și pildă de batjocoră. Noi cei fără de minte viața lui o am socotit nebunie, și sfârșitul lui fără de cinste. Și cum s'a socotit între fiii lui Dumnezeu, si între sfinți soarta lui este? Rătăcit-am dar dela calea adevărului, și lumina dreptății nu ne-a strălucit nouă, și soarele nu ne-a răsărit nouă. Umplutu-ne-am de cărările fărădelegii, și ale pierzării, și am umblat pe cărări neumblate, iar calea Domnului nu o am cunoscut. Ce ne-a folosit nouă trufia? Și avuția cu fală. ce ne-a adus nouă? Toate acestea ca umbra au trecut, și ca o veste ce aleargă pre aproape. Ca corabia care trece prin valurile apei, ale căreia treceri nu se află urma, nici calea umblării ei în valuri. Sau ca pasărea ce zboară în aer, a căreia nici semn de călătorie nu se află. Ci cu aripile bătând vânt ușor, și despiciându'l cu sila pornirii, mișcând aripile să preumblă, și după aceasta nu se află semn umblării într'însul. Sau ca săgeata, ce săgeată la locul însemnat, aerul împărțindu-se, iar să împreună, în cât nu să știe pre unde a trecut. Așa și noi după ce ne naștem, ne sfârșim, și nici un semn de faptă bună nu avem a arăta, ci întru răutatea noastră ne sfâr-*

șim. Că nădejdea celui necredincios este ca praful ce-l spulberă vântul, și ca bruma, care se gonește de vifor; și ca fumul, care să împrăstie de vânt, și ca pomenirea unui oaspet. ce trece într'o zi. Iar dreptii în veac vor fi vii și întru Domnul plata lor, și purtarea de grije pentru dânșii dela cel Prea Înalt»¹⁾. Astfel este soarta necredincioșilor din toate veacurile.

Unii, din deșertăciune au pretins, că faptele bune săvârșite, spre a dobândi o fericire vecinică, nu sunt destul de generoase, că această interesată le înjosește, că trebuie a face binele fără vre-o întoarcere asupra noastră. Iporizie curată, care se descopere ea însăși. Ei susțin, că un om fără religione, poate fi virtos, spre a fi respectat, de temerea a'și pricinui imputare, sau pentru o plăcere naturală pentru bine, mulțumit de mărturia conștiinței sale și de propria sa știmă. Nu este așa dar aci un interes sau o întoarcere asupra lui însuși? Un interes mărginit la viața vremelnică este el mai măreț și mai vrednic de om, decât acela care are de obiect vecinicia? Care din aceste două păreri săvârșăște mai mult faptele bune și aduce mai mult folos societăței?

Intâia observație. Fericirea, pe care religiunea o făgăduște omului, nu este nimic mai puțin ca sigură. De altă parte, că existența lui Dumnezeu, este un lucru greu de înțeles, nu se știe de ce natură este fericirea sa. Dacă ea putea să ne fie încunoștiințată, nu va mai fi nemărginită. Trebuie ca această fericire să nu fie atât de desăvârșită, pentrucă îngerii răsvrățiți nu au fost mulțumiți. Nu se știe dacă ea constă în știință sau neștiință, în lucrare sau odihnă. Nu este nechibzuit a cere dela noi jertfa fericirii, de care să ne bucurăm în această lume și simțim foarte bine, spre a primi o fericire fără temei, despre care nu avem nici o idee.

La această observație răspunsul este: Ne învoim, că este nefolositor a propune fericirea vecinică unui necredincios, care privește existența lui Dumnezeu, ca lucru greu de înțeles. Dar un creștin este încredințat prin arătări nebiruite, că Dumnezeu există, că el este cu desăvârșire fericit și

¹⁾ Ințel. Sol. cap. V, vers. 1—17.

puternic, că el poate și voește să ne bucurăm de fericire, fără a micșora pe a sa. Credința învață pe creștin, că această fericire nu constă în neștiință, ci într'o cunoștință curată de Dumnezeu, de planurile sale, de bunătatea sa pentru noi.

Cine a destăinuit autorului, că îngerii răzvrățiți s'au bucurat de fericirea cerească și nu au fost mulțumiți? Frumoasă pildă a propune oamenilor ca aceia a îngerilor răzvrătitori? Ea este vrednică de îndemn al necredincioșilor.

Dumnezeu este Atot-puternic, bun, drept, credincios în făgăduințele sale. Așa dar va da fericirea acelora, cari au săvârșit faptele cele bune. Acum sfinții ne încredințează, că Dumnezeu chiar în această lume îi face așa de fericiți, pe cât natura omenească poate îngădui. Ei sunt mai credincioși, decât necredincioșii, cari n'au făcut niciodată proba. Unul din acești din urmă mărturisește, că Creștinismul este poate singurul cult statornicit în lume, care a propus oamenilor o răsplată vrednică de dânșii. Creștinul se va bucura de Dumnezeul său. Această părere nu este venită dela oameni. Așa dar este Dumnezeu, care ne-a dat o prin Iisus Hristos.

Nu este adevărat, că religiunea cere dela noi jertfa fericirii, ce putem gusta în această lume, ci din contra ea singură ne o înlesnește. Un creștin virtos este mai adevărat și mai temeinic fericit, decât un epicureu. Acesta nu este la adăpost de nici una din relele omenirii și când cade aci, este fără mângăere și fără mijloc de a eși din încurcătură, el este în nesiguranță și îndoială asupra realității unei vieți viitoare, și dacă se înșeală, el nu poate aștepta decât o pedeapsă vecinică. Dacă restul oamenilor nu eră mai înțelept decât el, cine'i va opri de a se asvârli asupra lui, pe când batjocorește încrederea lor?

A doua observațiune. Nădejdea unei fericiri vecinice este mângăitoare, dar ea este turburată prin atâtea temeri, ni se zugrăvește Dumnezeu așa de înspăimântător, Creștinismul cere atâta desăvârșire, natura este așa de slabă, căci pentru o pricină de încredere sunt multe altele de descurajare și de desnădejde.

Iată răspunsul la această observațiune: Dumnezeu este înspăimântător pentru cei răi, îndărătnici și necredincioși;

milostiv către păcătoșii pocăiți, bun și binefăcător în vederea tuturilor oamenilor. Astfel 'l zugrăvește cărțile sfinte și așa s'a arătat dela facerea lumii. Departe de a nimici pe cel întâiu vinovat, el 'l a tras din păcatul său. Înainte de a'l pedepsi, el a făgăduit un răscumpărător. 'L osândește, nu la o pedeapsă vecinică, ci la o pedeapsă vremelnică și prin harul Mântuitorului, această pedeapsă este o ispășire a păcatului și un izvor de merit. De aceia părinții bisericii au susținut în contra marcioniților, că starea de față a neamului omenesc este un rezultat al milostivirii lui Dumnezeu, iar nu al răzbunării sale.

Dar, răspund acești eretici, Dumnezeu a înecat pământul în apele potopului, a trimis foc din cer asupra Sodomei și Gomorei, a cufundat pe Egipteni în marea Roșie, a pedepsit cu moarte mii de Israeliti, a poruncit să nimicească pe Cananieni, a înștiințat că foametea, războiul, molipsirea, nenorocirile naturei sunt miniștrii răzbunării.

.Ce folos este, dacă el lovește pe păcătoși, spre a-i întoarce la credință și a-i ierta? Deci el înștiințează; cărțile sfinte ne spun că, dacă Dumnezeu întristează pe un păcătos, îl va mântui; că relele, ce va face să cază asupra nelegiuitorilor vor apăsa mânia sa. El a amenințat pe oameni cu potop una sută două zeci de ani, înainte de a'l trimite; un singur drept în Sodoma a oprit brațul său; Egiptenii s'au împotrivit la o lungă urmare de pedepse; patru veacuri de răbdare au fost înainte de nimicirea Cananeilor; bine-facerile minunate ce au primit Israelitii, ar fi trebuit să'i facă mai credincioși. Dumnezeu i-a iertat mai de multe ori, prin rugăciunea lui Moisi; el a cruțat cea mai mare parte a Cananeilor, pentru că ei dăinuia încă sub regi; el a păstrat mai mulți egipteni, pe cari nu'i a făcut să piară; a iertat pe Nineviteni; și după patru mii ani de crime din partea neamului omenesc, Dumnezeu a trimis pe unicul său Fiu, spre a'l răscumpără.

Prin purtarea acestui dumnezeesc Mântuitor, putem judeca pe aceia a lui Dumnezeu. «*Cel ce m'a văzut pre mine, zice el, a văzui pe Tatăl. Eu întru Tatăl și Tatăl întru mine este. Iar Tatăl cela ce petrece întru mine, acela face lucrurile*» ¹⁾. Vedem noi în Iisus Hristos un stăpân înfri-

¹⁾ Evang. Ioan. Cap. XIV, vers. 9 și 10.

coșat, un judecător întăritat, un răzbunător neînblânzit? El însuși se zugrăvește supt icoana tatălui fiului risipitor, a păstorului, care aleargă după oaia cea perdută, a tatălui de familie, care merge să caute lucrători, al regelui, care face să șează oaspeții la masa sa. Pildele femeii din cetatea Nain, Cananianca, Zacheu, femeia păcătoasă, a Vameșului, Samarenencii a sf. Petru, a bunului tâlhar de pe cruce, nu sunt făcute, spre a descuragia pe păcătoși, dar spre a'i atinge și a'i înduioșă.

Astfel sunt îndemnurile nădejdei noastre; făgăduințele lui Dumnezeu, milostivirea sa, care îmbrățișază toate veacurile, darul ce El ne-a făcut al Fiului său unic, învățăturile și pildele acestui dumnezeesc Mântuitor, prețul nemărginit al sângelui său, vărsat pentru noi. Unde sunt probele de descuragiare și de desnădejde, vrednice a zguduî îndemnuri atât de temeinice? Nu slujaște la nimic de a judecă asupra mântuirii, ca despre o afacere de justiție aspră, pentrucă este hotărit, că este o lucrare de mărire, de daruri, de milostivire.

C.

(Va urmă).

Pentruce învățații desprețuiau și urau creștinismul.

Una din predicile cele mari și puternice ce a avut de învins creștinismul, chiar dela început, a fos atitudinea sau pozițiunea vrăjmășească de ură și dispreț ce au avut-o față de el lumea cultă, filozofii și toți cei învățați din lumea păgână.

Invățătura Evangelică a întâmpinat împotrivire mare și puternică din partea acestora și a avut lupte grele, căci ei nu s'au mulțumit numai d'a urî și disprețuî creștinismul, ci l'au combătut din toate puteriele lor.

Lumea cultă și toți cei învățați au întrebuintat toate armele culturii și ale științei lor, ca să deteste și chiar să

distrugă noua învățătură. Iar pe lângă aceasta, se uneau cu toți, ceice urau, desprețuiau și persecutau noua credință. Se uneau cu toți vrăjmașii creștinismului; în numărul cărora intrau cei bogați, cei cu înalte pozițiuni sociale, nobilii, cei puternici, și toți ceice se deosibeau de poporul de jos.

Dar dacă toți aceștia se mulțumeau la o atitudine mai mult pasivă față de creștinism, se mărgineau pur și simplu a-l urî și desprețui, deși nu arare ori unelteau la stăpânirea romană spre a lua toate măsurile pentru nimicirea lui, cei culți și învățați, ura și disprețul, lor le-au transformat în luptă și combatere puternică, silindu-se din toate puterile lor a împedica cu orice preț ca creștinismul să străbată în lume și să cucerească spiritele.

* * *

Și pentruce toate acestea? Pentruce această ură și dispreț, chiar luptă și război, declarat pe față creștinismului de cei culți și învățați? Ce îi făceau să aibă o astfel de purtare față de învățătura lui Iisus Christos, predicată de Apostolii săi?

Răspunsul îl avem în însuși cuvintele și purtarea acestor puternici luptători.

Iată-l:

Creștinismul se presentă ca religiune revelată oamenilor de însuși Dumnezeu prin Fiul său, Unul născut, trimis în lume spre a mântui pre om. Ca atare el se presintă ca cea mai desăvârșită religiune, învățătură de credință și filozofie peniru viața omului.

El venea prin urmare să rezolve cea mai mare problemă ce agitase spiritul omului în decursul tutulor veacurilor.

Toți conveneau că omul trebuie să aibă o credință și o aveă omenirea sub fel și chip de forme și cu multe și diferite credințe. Ei bine. Creștinismul venea a le bravă

pe toate și spunea tutulor cu îndrăzneală; *ce să crează și cum să se închine lui Dumnezeu*. Dar nu se mulțumea numai la aceasta:

Invățătura Evangelică chemând pe toți oamenii la cunoștința adevăratului Dumnezeu, predică învățături practice și de folos pentru viața de toate zilele, pentru viața aceasta și îl pregătește pe om prin o viață curată și sfântă vremelnică în această lume, pentru o viață eternă, dincolo de mormânt.

Creștinismul predicând oamenilor pre Dumnezeu, *Tată al tuturor oamenilor plin de iubire, milă și îndurare*, predică în același timp, *adevărul, dreptatea, iubirea, frățietatea și egalitatea tuturor oamenilor, ca fii ai aceluiaș Părinte, Dumnezeu*.

Apoi predicatorii Evangeliului cereau oamenilor că această învățatură de credință, curată, sfântă, adevărată și de folos, toți să o aplice în viața lor. Ei cereau ca să o aibă ca cea mai înaltă și sublimă filozofie, pentru viața de toate zilele; căci prin ea omul se renaște și duce o viață curată și sfântă, o viață conformă cu voia cea sfântă a lui Dumnezeu.

Ei le învederau, cu exemplul vieții lor și prin viața celor ce credeau în Iisus Christos și urmau povețele învățăturii sale, că cu adevărat se renasc moralmente, se leapădă și se curățesc de patimi, și se fac oameni noi ducând o viață cu adevărat nouă în mijlocul societății celei învechite în tot felul de păcate și fărădelegi.

Credința cea adevărată în Dumnezeu și prefacerea vieții omului, iată marea problemă ce venea a o rezolvi Creștinismul; și ori unde se predică această învățatură, toți cei ce credeau în Iisus Christos, cu adevărat, se renășteau moralmente și deveneau oameni noi, deosebiți prin viața și faptele lor de toți ceilalți păgâni, sau chiar Iudei.

* * *

Față de acest curagiu al învățătorei evengelice și al predicatorilor ei, lumea păgână cultă, cei învățați, mai ales se întrebau cu mirare și nedomirire în acelaș timp. Dar bine. Cine este acest Iisus Christos, care are această pretențiune? Unde a învățat el? Cine au fost dascălii săi? Ce școală a înființat el și unde? În fața cui, în ce academie a expus și a dezvoltat el sistemul învățătorei sale? Unde a fost școala sau academia pe care a înființat-o el și cari au fost discipolii sau următorii însemnați ai învățătorei sale?

La nici una din aceste întrebări, pe cari ei le credeau drepte și naturale, nu puteau afla nici un răspuns, un răspuns așa cum ei îl doreau și îl așteptau.

Apoi ei se mai întrebau. Către ce anume învățați s'a adresat Iisus Christos ca să discute cu ei învățătura și ideile sale? Cari sunt cestiunile filozofice ori măcar ideile pe cari el le-a pus în sistem și le-a încredințat discipolilor săi?. Care este sistemul după care el le-a discutat și le-a expus, și cum le prezintă ceice răspândesc această învățătură a sa?

Nimic. Nici la acestea nu puteau afla nici un răspuns, așa cum cerea logica lor, în ordinea lor de idei.

Iar când vedeau cuvintele învățătorei lui Iisus Christos cât erau de simple, nemăestrite, fără nici un fel de formă oratorică, așa cum ei se așteptau și erau deprinși să vadă cuvintele marilor filozofi; când vedeau cuvintele sale, că erau mai totdeauna improvizări, neînsoțite de nici un fel de artă, lipsite de pleonasme și înfrumusețări oratorice, nedomirirea lor creștea și mai mult.

Apoi față de pretențiunea ce o aveau predicatorii Evangeliului, învățații și filozofii lumii păgâne, mărginându-se a privi și a judeca lucrurile omenești, socotind și învățătura lui Iisus Christos, ca pe a tuturilor oamenilor di-

stinși, se așteptau să vadă în ea ceva extraordinar, s'au cel puțin frumusețea stilului atic, oratorie măestrită, expunere armonică, însoțită de toată frumusețea și măreția stilului, cum se vede la scriitori mari clasici, ca Demosten, Cicerone și alții.

In realitate, nimic din toate acestea.

Învățătura ovangelică, ei vedeau că nu se expunea în genul sistemelor filozofice. In ea nu vedeau nici un sistem cunoscut lor. Departe de ea orice formule clasice. Departe de ea orice compilare de stil și formă. Departe de ea orice expunere, care să îi imprime o formă de sistem științific, și să se presinte ca un întreg armonic, în care deodată să se vadă și să se citească toate părțile sale.

Acî cele ce ei predicau ca învățatură evangelică, ca învățatură pe care trebuiau să o primească și să se întărească tot sufletul pre ea, eră expusă în toată simplitatea, ca să se poată înțelege de toată suflarea omenească.

Astfel expuneau predicatorii Evangheliei toată învățătura despre Dumnezeu, despre om, despre datoriile și rostul său în lumea aceasta, cum si despre viața pe care trebuia să o ducă, așa precum Dumnezeu Tatăl cerea tuturilor fiilor săi, cari credeu în El prin Iisus Christos, Fiul său Unul născut, trimis în lume spre a mântui pre om.

*
* * *

Drept. Predicatorii Evangeliului nu fugeau de discuțiune, căci exemplul îl aveau dela însuși sf. Apostoli, cari au apărat cu tărie și putere mare sfânta credință în Iisus Christos, în fața Sinedriului, în fața procuratorilor Romani, în fața Areopagului Atenian, în fața lui Irod Impăratul și în fața tuturilor acelora cari le cereau cuvânt despre cele ce ei predicau ¹⁾. Ei nu respingeau discuțiunea, nici se te-

¹⁾ Comp. Faptele Apost. IV, 1 și următ. V, XV, XXVI și alte multe locuri.

meu de ea; dar nici odată n'o provocau, așa cum făceau filozofii și sofistii, spre a-și pierde vremea în discuțiuni deșarte, sau a face paradă de vorbe ca aceia.

Ei nu făceau astfel, spre a nu se zădărnici cuvântul lui Dumnezeu, Cuvântul mântuirea, pe care se mărgineau pur și simplu a-l vesti tuturilor, și îl vesteau cu toată căldura credinței ce aveau în inimile lor despre ceiace predicau; și astfel predicau pe Christos cu putere mare, cu putere neînvinsă; căci nimeni nu putea rezista la cuvintele lor¹⁾.

Ei nu se dădeau la îndeletniciri metafizice în vorbele lor. Ei predicau învățătura evanghelică, *ca învățătura dela Dumnezeu, ca lucrare dumnezească*, prin care omul să se renască, după voia lui Dumnezeu și să se mântuiască.

Ei se adresează pretutindeni tuturilor oamenilor fără deosebire de vârstă, sex sau treaptă socială. Și prin cuvintele lor le atinge inima și sufletul, făcându-i în acelaș timp să cugete, că ceea ce le spune este și drept și adevărat și de folos.

Astfel prezentau, ceice predicau, învățătura evanghelică, tuturor celor ce o vesteau.

* * *

Apoi învățătura religiunii creștine nu făcea nici o deosebire între oameni. Ea nu deosebea pre cei culți, pe cei bogați, pre cei liberi și nobili de cei proști; săraci și chiar de sclavi. Pe toți îi privea deopotrivă; pe toți îi considera frați; pe toți fii ai aceluiași părinte Dumnezeu, și tuturilor le cerea deopotrivă aceeași credință, ca fiind cu toții frați, egali și părtași deopotrivă mântuirii.

Cine nu înțelege cât de greu era să dispară deosebirea care era între membrii societății păgâne, când acolo

¹⁾ Comp. Fapt. Ap. XVII, 17, 34; XXVI, 27, 28 etc.

deosebirea eră ca și o prăpastie între unii și alții. O astfel de învățatură și religione, care îi socotea pe toți egali și deopotrivă, care îi considera pe toți deopotrivă și cerea să fie ca frații între ei, nu putea decât să fie desprețuită și blamată de cei culți și învățați, de cei bogați și a tot puternici, de cei nobili și liberi, cari o socoteau ca nepotrivită pentru orgoliul și prejudiciul ce nutreau despre ei însuși, și în acelaș timp o considerau, mai ales cei bogați, ca periculoasă chiar.

Dar în deosebi cei culți și învățați, socotindu-se ca înțelepți și cunoscători ai tuturor lucrurilor și a tot ce ar fi putut fi de folos oamenilor, ei desprețuiau poporul de jos, vulgul. Ei desprețuiau pe cei proști și neînvățați. În orgoliul lor se socoteau deosebiți și mai pre sus de toți ceilalți muritori. Ca ei să se pogoare în rândurile vulgului și să fie considerați deopotrivă ca și aceștia, aceasta cu nici un preț nu o puteau suferi.

«Ce fel de religione este aceasta,—strigă cât putea spre «a fi auzit de toți, filozoful Cels, pe la jumătatea veacului al doilea—care nu face nici o deosebire între oameni «care se adresează tutulor deopotrivă și chiamă la sine «poporul și pe toți proștii și neghiobii?»¹⁾

Modul acesta cum creștinismul privea pre toți oamenii deopotrivă, făcea foarte mult sânge rău celor învățați cari se credeau înțelepți și deosebiți de ceilalți oameni. Ei nu puteau decât să se creadă foarte umiliți, ca să fie puși și socotiți alături și deopotrivă, cu cei proști, neînvățați și nepricepuți. Religionea aceasta eră pentru ei cea mai mare umilință, și pentru aceasta nesuferită.

* * *

Apoi când se știe că din timpuri străvechi domnea pretutindeni ideea și ajunsese chiar a fi o axiomă pentru toți,

¹⁾ Comp. Origen contra lui Cels III, 18.

mai ales în lumea cultă păgână, că trebuie să existe două religii: una pentru popor și alta pentru cei culți și învățați. Ba încă le și specificăm cum trebuie să fie. Religiunea poporului să cuprindă tot felul de legende și tradițiuni fabuloase; iar pentru cei luminați o religie liberă. Să fie liberi să creadă și explice cum vor voi și le va conveni, tot ce cuprinde religieunea.

Ideea aceasta, se vede că era o tradițiune străveche în lumea păgână cultă, se vede că era o convingere comună aproape a tuturor celor culți; căci o vedem preconizată și împărtășită de foarte mulți scriitori păgâni: Așa, Cicerone o amintește și o discută de multe ori în scrierile sale¹⁾. Insuși Platon, crede că poporul nu se poate ridică, în ceea ce privește cestiunile religioase, decât cel mult până la oarecare păreri simple (*δόξαι ἀπλᾶι*), păreri și idei în care adevărul să fie confundat cu neadevăruri și în care să nu se poată deosebi ceea ce este adevărat, de ceea ce este fals.

Filosofia Alexandrină, și cu deosebire Neoplatonici, începând cu Plotin chiar, socoteau că poporul trebuie mistificat; căci el este în neputința d'a putea judeca și deci d'a putea cunoaște și a-și da seamă de ce este adevărul.

De această credință care desigur stăpânea toate spiritele celor culți, din toate timpurile și de pretutindeni, influențat și Varon, împărțea și teologia, ca și religieunea în două: în teologie legendară și fabuloasă, numind-o și politică, destinată pentru mulțime, pentru poporul cel prost de jos, și în naturală, pentru cei culți, învățați și pentru filosofi²⁾.

După părerea lui Polybiu și Strabon, religieunea nu este altceva decât un mijloc politienesc și politic (*ὄργανον ἀστυνομικὸν ἢ πολιτικὸν*) pentru a înfrâna patimile poporului;

¹⁾ Comp. Cicero Divin. 35, 50; de natura deorum III, 32 de inventione I, 29 etc.

²⁾ Comp. Augustin de civitate Dei VI, 5.

iar pentru cei culți este o mască, fără nici o însemnătate și importanță. «Mie îmi pare, zice el, că legiuitorii au făcut aceasta (religiunea) pentru mulțime; căci dacă societatea s'ar fi compus din oameni înțelepți, n'ar fi fost nevoie de aceasta. Dar fiindcă mulțimea, poporul de jos prost și ignorant, este ușor și plin de tot felul de dorințe rele, de mânie și răsbunări, se iau astfel de măsuri înfricoșate, ca să-l țină în frică și în respect ¹⁾).

Aceiași părere o avea Strabon. El zice: «Pe mulțime, pe femei și pe poporul de jos, nu îi poți ține în frâu prin cuvinte filosofice, chemându-i la datoriile pietății și la credință, ci numai prin tot felul de superstițiuni; iar superstițiunile, nu pot să fie lipsite de fabule și de tot felul de înfricoșări și minunății ²⁾....

* * *

Astfel priveau religiunea toate straturile înalte ale societății păgâne. Pentru ei eră un lucru neînsemnat, erau nimicuri, fabule și minciuni. Pentru aceia se credeau cu desăvârșire degajați și dispensați d'a crede în ceva, ori d'a se pogori în rândurile poporului, ca să fie alături cu el, să se închine zeilor, ori să facă ceea ce facea poporul.

Iar când astfel priveau religiunea toate treptele sociale mai înalte ale societății păgâne, și în deosebi cei culți și filosofi, fiecare își poate face idee că, toți aceștia nu puteau decât să desprețuiască și să urască religiunea creștină, pe care o vedeau că ieșea tocmai din popor, din rândurile celor simpli, proști și necărturari. Ei nu puteau decât să urască acea religiune, care pretindea să coboare în rândurile poporului pe toată lumea și să nu mai fie deosebire între cel bogat, cel nobil, cel liber și filosof; ci unindu-i pe toți, să îi facă deopotrivă egali, frați între ei,

¹⁾ Comp. Polybiu ist. VI, 56.

²⁾ Comp. Strabon Geogr. I, Cap. II, 8.

cari să nu se deosibească unii de alții, și cu toții deopotrivă să creadă și să mărturisească aceeași credință, cu aceleași drepturi și îndatoriri în fața lui Dumnezeu și a oamenilor!

* * *

Cum este cu putință își mai ziceau ei, ca oameni necunoscuți, din Palestina, barbari, lipsiți de orice cultură clasică, necunoscători ai artei și ai civilizațiunii grece și romane, unii ca aceștia să vină și să impună legi spiritelor civilizate și culte? Să se supună lor Grecia și Roma, și să predice învățătura lor fără a face deosebire între liberi și sclavi, între filosofi și cei incuți, și să aibă pretențiunea ca toți să se închine și să plece genuchii înaintea celui crucificat pe muntele Golgota?! Este cu putință aceasta își ziceau ei? Apoi. Cum este cu putință ca niște cărți, fără însemnătate, fără nici o vechime, să înlocuiască pe Omer, pe Platon, și pe toți aceia cari sunt atât de respectați d'o lume întreagă?

Cum este cu putință ca o învățătură nouă, ieșită din Iudeia, țară fără nici un trecut istoric, cuibul a tot felul de superstițiuni, această învățătură să se pretindă ca să i se supună ei toată înțelepciunea și toată știința greacă și romană?

* * *

Astfel și în aceste condițiuni prezentându-se religiunea creștină în fața lumii păgâne și în deosebi în fața cărturarilor și a filosofilor, aceștia nevoind a o cunoaște, nici a vedea ceea ce coprindea, o urau de moarte și nu voiau să auză de ea. O considerau *de prastie și nebunie*, așa cum ne spune sfântul Apostol Pavel, când scrie Corintenilor: «Iudeii cer semn, și Ellinii înțelepciune caută; «iar noi propoveduim pre Hristos cel răstignit, Iudeilor «sminteală, iar Ellinilor nebunie. Iar celor chemați, Iude-

«ilor și Ellinilor, pre Hristos puterea lui Dumnezeu și în-
«țelepciunea lui Dumnezeu»¹⁾).

Cuvintele Apostolului, deși puține, dar sunt foarte expresive; coprind mult și spun totul. Ele ne explică adevărata cauză a urei și desprețului pe care lumea cultă păgână o avea către învățătura evanghelică. Ele ne arată cum această lume privea noua religie; iar această ură și despreț, filosofi păgâni la-au transformat în luptă și războiu cumplit, pe care l-au dus contra creștinismului în primele veacuri.

Drag. Demetrescu.

(Va urmà).

UN DOCUMENT.

CELE DOUĂ BISERICI CREȘTINE.

Celebrul articol al preotului Max, fratele Regelui Saxoniei, publicat în revista italiană «Roma e L'Oriente» sub titlul «*Idei în privința uniunii Bisericelor*», e unul din acelea despre care se va vorbi încă câteva decenii. Merită deci să-l traducem și să-l publicăm și noi, mai ales că numărul din revista, în care a apărut articolul abatelui Max, e cu desăvârșire distrus din ordinul Vaticanului.

Iată în întregime acest document, care a făcut atâta sânge rău în lumea catolică «De mai bine de două secole se discută asupra chestiunii Unirii Bisericilor. Câte scrisori s'au schimbat între Papii din Roma și Patriarhii orientali, cu scopul de a vindecă rana și de a suprima abisul deschis între cele două jumătăți ale Creștinătății! Câte scrieri teologice au tratat în decursul evului mediu chestiile dogmatice, controversate între Biserica orientală ortodoxă și romano-catolică! Câți mesajeri n'au trecut în diferite rânduri mările pentru a negocia Uniunea atât de viu

¹⁾ I Epistola către Corint. I, 22—24.

dorită! Câte lupte și persecuțiuni, vai, n'au provocat chestiunea aceasta! Zău! dacă s'ar putea, am vrea să smulgem paginile ce le înregistrează din istoria umanității și a Bisericii. O dorință rău înțeleasă, de a realiza Uniunea, a făcut pe latini să întrebuițeze forța, când se aflau în Orient. Persecutând Biserica Orientală pe toate căile, ei au făcut aproape cu neputință resolvarea chestiunii în bine.

La rândul lor, orientalii, iritați din cauza manierii cum înțelegea Roma să facă Uniunea, s'au pus și ei pe persecuțiune. Astfel a procedat Rusia după împărțirea Poloniei. Dar ideea Uniunii a persistat or cum. Sinoade, pe care Latinii le considerau ca ecumenice, au tratat despre Uniunea Bisericilor! Dar câte sfortări nu s'au făcut mai ales în zilele noastre în privința aceasta! Și totuș, așa se pare că toată munca depusă e în zadar, și că nici pentru viitor nu mai e nici o speranță. Se pare că se lucrează la o cauză pierdută, când se ocupă cineva de ea. Iată însă că apăru o nouă revistă, cu scopul de a trata despre chestiunea Uniunii Bisericilor. Dar ce mai rămâne de zis ceva nou încă, când s'a scris atâta și atâta, despre desbinarea lor, în uecursul veacurilor? Și n'ar fi oare de prisos de a mai repetă o încercare atât de nenorocită? Rezultatul negativ al unei munci colosale de 9 secole ce cauză poate să aibă? Sta-va ea în lipsă de bună voință pentru o sinceră Uniune în ambele tabere? Latinii nu vor pierde ocaziunea să zică: de partea noastră totdeauna s'a dorit cu însuflețire Uniunea; dar au fost Grecii cei orbi încăpățânați și fanfaroni, cari s'au împotrivit. Le poți face cele mai generoase oferte, ei ți le refușă. Și cu toate acestea este sigur că nu există un om serios de o parte și de alta care să nu fie convins de importanța și utilitatea operei de reconciliare.

Toată lumea recunoaște și va mărturisi: *De Uniunea Bisericilor din Orient și Occident depinde vaza creștinătății.*

Azi e mai ușor decât altădată de a învinge doctrinele protestante și incredulitatea în sânul creștinismului. Biserica va avea o mai mare autoritate, dacă cele două jumătăți, ce o compuneau odinioară, ar fi de acord între ele. Creștinismului solidarizat i-ar fi ușor atunci să răstoarne și mahomedanismul. În fine, creștinismul, câștigând noi puteri, va putea să vestească mai ușor cuvântul evangheliei lumii rămasă încă în păgânism. Și cât ar contribui o comunicațiune religioasă, sirguincioasă, între Orient și Occident la îmbogățirea ideilor și la deschiderea de noi orizonturi în materie eclesiastică?

Nimeni deci nu va refuză ca să conlucreze din toată inima la Uniunea Bisericelor. Nici un monarh creștin nu va zice: «Țin ca desbinarea între creștini să continue mereu» De asemenea nici un patriarch, episcop, preot sau monach al Bisericii orientale, cărora le veți pune chestiunea aceasta, a Uniunii, nu vă va răspunde: «nu, eu nu voesc o uniune a Bisericilor; nu!! Eu consider desbinarea creștinilor ca o stare normală. El vă va zice din contră: «Din toată inima vă dorim realizarea acestei frumoase opere. Zilnic ne rugăm lui Dumnezeu pentru îndeplinirea acestei dorințe. Fiecare bărbat și fiecare femeie, ori căror clase sociale ar aparține, vă vor răspunde acelaș lucru. Și dacă am putea examina generațiile trecute asupra acestei chestiuni, și ele ar fi de acord. Impărații Bizanțului, patriarchii, preoții și chiar și acei cari sunt considerați ca cei mai înverșunați dușmani ai Uniunii vă vor răspunde: «Dar visul nostru a fost totdeauna creștinătatea așa cum a fost în primii ei secolii. Marcu din Efes, marele adversar al Conciliului din Florența, nu va zice că a fost vreodată protivnic Uniunii. El vă va declara tocmai contrariul, zicându-vă: Am făcut un apel la adversarii mei și ei n'au voit să mă asculte. Și apoi cine e acela din lumea întreagă care va cuteză să zică: Eu țin la desbinare; eu voesc ca vrăjmașii să

facă zizanie între credincioși? Ar trebui ca să se găsească un om într'adevăr diabolic sau cu totul necredincios ca să aibă un așa gând. Dacă așa stau lucrurile: că de ambele părți se dorește în mod serios o împăcaciune și dacă s'a lucrat atâtea veacuri fără de mari rezultate, ce ne rămâne să credem, decât că au fost neînțelegeri, că aceiași chestiune a fost privită din puncte diferite cu totul și că din pricina aceasta ajungerea scopului a fost cu neputință. Dacă doi oameni doresc acelaș lucru, dar în acelaș timp ei se gândesc diferit, pot să parlamenteze secole, ei nu se vor înțelege niciodată.

* * *

Și acest lucru s'a întâmplat cu chestia Uniunii Bisericilor. Pentru a putea spera în obținerea unui rezultat oarecare, trebuie mai întâiu de toate să se definească bine ce este a se înțelege sub cestiunea de Uniune și cum trebuie ea să se stabilească. Biserica latină, foarte obicinuită a comandă, a voit să impună Bisericii Orientale noțiunea ei de uniune, fără să se întrebe dacă maniera aceasta îi convine surorii sale. Biserica catolică s'a pus totdeauna pe punctul acesta de vedere: «eu am să dictez; eu impun legile! Cine nu vreă să recunoască Uniunea cum o vreau eu, este un adversar al Uniunii însuși.»

Marcu din Efes e considerat cu un adversar al Uniunii, pentru că el n'a acceptat-o sub forma impusă de Biserica Occidentală la conciliul de Florența. El n'ar fi avut din contră nimic de objectat la o Uniune, așa cum o doriă Biserica Orientală. Pentru Biserica Apuseană, Uniunea a fost totdeauna concepută în sensul unei complete supunerii. Biserica Orientală a fost totdeauna considerată de ea ca o fiică răsvrătită, rebelă în contra Bisericii romane. Prin urmare Biserica Romei n'aveă să deă nimic în schimb pentru opera Uniunii. Cât pentru Biserica Orientală, ea

n'avea, după ideile Vaticanului, decât să se supună cu totul sub jurisdicțiunea Pontificelui roman, și în acelaș timp să recunoască toate dogmele ce teologia catolică le-a dezvoltat ulterior. Toate demersurile Romei și ale Occidentului, după separațiune, n'au avut alt scop. În sensul acesta au lucrat ambasadele, scrierile teologice, conciliile de Uniune, mijloacele politice fine, și câte odată brutale. Biserica Orientală și-a înfățișat întotdeauna Uniunea dintr'un alt punct de vedere. Pentru că Uniunea a însemnat amicitie, concordie, fraternitate—*dar nu supunere*. Ea consideră cele două ramuri ale creștinătății ca fiind două surori, *egale în demnitate și drepturi între ele*. Ea persistă încă în ideea că pentru a se uni, trebuie revenit la punctul de unde s'a separat. Cele două jumătăți ale creștinătății ar trebui deci, în bună înțelegere, să *crează în ceea ce a crezut fiecare'nainte de a se despărți*. Relațiunile lor reciproce ar trebui să fie deci tot la fel, cum au fost în vechime. Biserica Orientală consideră doctrinele evului-mediu latin, și în special doctrinele dogmatizate ale secolului XIX, ca niște rătăcirii. Conform modului de vedere al Bisericii Orientale. Biserica Occidentală nu mai stă pe vechia bază doctrinală, și a părăsit-o pentru a introduce inovațiuni ca cele de purcederea spiritului sfânt din Fiul și nu exclusiv din Tată, existența purgatoriului, superioritatea Pontificiului roman și alte de acestea. Ar trebui deci ca Biserica Occidentală să se lepede de astfel de doctrine ce împedecă uniunea și armonia frățească. Indată ce ea ar fi renunțat la inovațiunile acestea, buna înțelegere, pe care a turburat-o, se va restabili.

Dintr'o parte se obiectează că mândria Bisericii Orientale e că n'o lasă să-și plece fruntea înaintea Pontificiului roman; din cealaltă parte, se zice, că înfumurarea Papiilor fac Uniunea imposibilă, de oarece Papii vor să se erijeze în stăpânii lumii și ai dogmelor și pretind ca toată lumea

să se prostearnă la picioarele lor. Judecând astfel fiecare din cele două părți, într'un mod atât de deosebit, Uniunea nu s'a putut face de loc.

Iată pentrue Biserica Orientală mai totdeauna a refuzat de a primi punctul de vedere roman în privința Uniunii, și e ca și sigur că ea nu-l va accepta nici de aici înainte. Numai sub influența unor circumstanțe politice foarte grele, a consimțit câteodată a recunoaște sistemul Romei, ce de altmintrelea 'i părea destul de odios. Din cauza acestor circumstanțe, ce au fost de natură politică, că împărații Byzanțului au făcut câte odată oferte Romei pentru Uniune. A fost deci numai pentru motive de mare urgență că s'a acceptat câtva timp la Lyon și Florența sistemul occidental: la Lyon, pentru a se scăpa de pretențiilor latini, cari amenințau tronul grecesc al Bizanțului; la Florența pentru a desrobi Constantinopolul de sub jugul Turcilor. Unii ortodoxii, ca Rutenii, au acceptat în mod definitiv sistemul Romei, dar e cert că Biserica Orientală va refuză în genere și nici nu va putea accepta modul de vedere al Romei papale. Tocmai din cauza aceasta Biserica Orientală pare că ar fi mai curând dispusă să trateze cu vechii catolici și cu Anglicanii, decât cu Biserica romană. Ea știe prea bine și simte că aceste comunități religioase nu vor căută să i se impună cu autoritate; că ele se vor considera ca surori față de ea, și chiar ca frați mai mici, cari privesc la Biserica Orientală ca la o soră mai mare, pe când Roma pune alternativa: *ori supunere, ori nici o Uniune*.

Prin urmare, când se tratează despre Uniune, trebuie mai întâiu definit ce este a se înțelege sub denumirea de «Uniune». Acela, care se ocupă cu chestia aceasta, trebuie să fie sincer, să nu se servească de termeni dubioși, nici să înșele partea cealaltă. N'ar fi sincer procedeul, întrebuințat de altmintrelea de câteva ori, de a prezenta uni-

unea ca o înțelegere frățiască, dar în inimă având dorul ascuns de a îngenuchiâ partea cealaltă și a o trata ca pe un adversar învins. Nu trebuie să se întinză curse cu vorbe frumoase, ci a-și arată gândul pe față. N'ar duce oare la scop calea mijlocie? Nu s'ar putea primi de o parte și alta ce ar fi acceptabil? Eu nu înțeleg sub numele de «Uniune» o supunere completă, ce în fond stă în contradicție cu însuși termenul de uniune. Chiar și în Occident nu se mai concepe azi ideea Uniunii celor două Biserici, ca o revenire a unor heretici. Pentru motivul acesta s'a și luat termenul de «Uniune», ce ar fi lipsit de orice sens, dacă ar fi vorba numai de o simplă supunere. *In realitate se procede însă tocmai ca și când ar fi vorba de o supunere.* Singura diferență, ce există între revenirea herețicilor și uniunea așa cum e ea practică de secole, este aceea că se lasă orientalilor uniți ritul lor și câteva puncte de disciplină orientală, considerând concesiunea ca o frăție. Roma vorbește și azi exclusiv în sensul acesta, când e chestiunea de Uniune. Dar procedeul acesta e greșit, de oarece uniunea nu se poate prezenta ca o supunere a Bisericii Orientale sub jugul Bisericii Occidentale. Acesta e modul de vedere și al preotului Nicolas Franco, care a scris de curând un tratat în limba italiană despre chestiunea Uniunii. Cele două ramuri ale Creștinismului sunt absolut surori și *egale sub toate raporturile.*

Nu există nici un privilegiu, nici drept de legislație ca atare a Bisericii Occidentale. Din contra, popoarele Orientului sunt mai antice decât cele ale actualului Occident. Episcopii din Orient au aceeași demnitate ca și cei din Occident. Nu poate fi deci vorba de supunere decât numai într'atâta Episcopului Romei, întru cât el are drepturi asupra Bisericii universale, fără însă de a umili în profitul Bisericii Occidentale. Greutatea stă în aceea ca Papalismul roman e privit de orientali ca o instituție latină,

și nu catolică și nici universală. Pentru e a fi supuși Papei e tot una cu aceea de a fi supuși Bisericii latine. Ar trebui deci deosebit bine între pozițiunea Papei ca șef special al Bisericii latine, și aceea ce o ocupă față de univers. Dar pentrucă aceste două calități se confundă, nimeni nu-și dă osteneala de a le distinge. Dar chiar față de Papă însuș n'ar trebui să se vorbiască de o «supunere» a Bisericii Orientale în sensul curent al cuvântului.

Mulți au uitat istoria, și de aceea, se crează greșit Bisericii Orientale o situațiune pe care n'a avut'o niciodată.

Constituția eclesiastică, astfel cum e ea azi, se deosebește mult de cea de odinioară. Mântuitorul nostru a dat privilegii lui Sf. Petre. Urme însă de o supunere a lui Sf. Pavel lui Sf. Petre, nu se găsesc nicăiri. Din contră, el se consideră ca un frate egal pe deplin cu Sf. Petre și se laudă că l'a blamat. Biserica catolică n'a fost secole întregi o monarhie. Fiecare episcop 'și guvernă independent diecesa sa; episcopul din Roma aveâ însă drepturi particulare pentru a se ocupa de afacerile Bisericii universale și din cauza aceasta exersa o foarte mare autoritate. Asupra dieceselor din Orient nu exersă însă nici o jurisdicțiune directă, dar exersă o influență indirectă asupra lor, când se ocupă de afacerile Bisericii universale, ca patriarh ce eră. Dela secolul IX încoace, constituția ei eclesiastică s'a schimbat în mod radical mai ales în Occident. Biserica Romei devine o monarhie absolută și seamănă cu un Stat care e împărțit în provincii. Episcopul Romei devine superiorul imediat al tuturor episcopilor. Toate afacerile ecclesiastice trebuiau să se aranjeze la Roma. Legile ce se dictau acolo deveniră obligatorii pentru toate Bisericile. Din acest sistem 'și trage originea decretaliile falsului Isidor, ce apărură în epoca aceea. Sistemul a fost fără îndoială bun și folositor în Occident, unde a unificat moravurile și a consolidat armonia. Sis-

temul acesta, Papa voià să'l impună și Bisericii Orientului, cu care nu se potrivea. Așa a început separația Bisericilor.

Câte odată Biserica din Constantinopole se supunea exigențelor Romei, și părea că primià noul sistem, dar nu din toată inima; atitudinea Romei făcù însă imposibilă Uniunea. Occidentul s'ă obicinuit cu sistemul centralizant, ce Biserica Romei l'a practicat peste o mie de ani, și nici prin minte nu-i mai trece azi să se desfacă de el, căci a uitat cu totul că odinioară circumstanțele au fost altmintrelea. Când se vorbește de Creștinismul antic, el și'l prezintă totdeauna în acelaș fel ca pe cel de azi. Prin urmare, când e să se facă Uniunea, Biserica Romei caută să o concilieze cu sistemul ei monarhic de azi.

Dacă le lăsăm orientalilor ritul lor, și totuși, îi supunem cu totul jurisdicțiunii papale sau vreunei congregațiuni romane, tot nu s'a ajuns scopul. Ei ar trebui să se conformeze legilor latine și teologiei Latinilor sub toate raporturile. În realitate ei n'ar fi altceva decât niște Latini în costum oriental (și câte odată nici măcar în costum Oriental) făcând rugăciuni Orientale fără a fi însă niște adevărați reprezentanți ai autenticei Biserici Orientale. Ei sunt o contradicțiune viuă a întregii istorii eclesiastice a antichității catolice și a Orientului

Existența acestor uniți prin urmare, departe de a favorizà realizarea Uniunii, nu va servi decât la întârzierea ei. Pentru că Orientalii văzându-i, pot să zică: iată ce ne așteaptă, dacă ne vom uni cu Roma. Am încetă de a mai fi Răsăriteni, și Apuseni nu vom deveni. Demnitatea Bisericii noastre va fi umilită; Biserica noastră va ajunge dintr'o regină o servitoare. Situațiunea aceasta, ce li se dă Răsăritenilor, le strică în raporturile lor cu catolicii, căci îi consideră numai pe jumătate catolici.

Nu voiu să spun prin aceasta că eu nu iubesc pe uniții; din contră, mă interesez mult de soarta lor, și eu

muncesc pentru ei; dar ce voiu să spun aici, e că ar fi de dorit de a-i vedeà uniți mai bine și mai corespunzător demnității Bisericii Orientale.

Uniații, pe cari îi am câștigat, trebuie de sigur să-i păstrăm. Dar pentru a reuși să atragem întreaga Biserică Orientală în partea noastră, trebuie să urmăm un sistem cu totul diferit de cel de care ne-am servit până acuma. Biserica Orientală trebuie să rămână de fapt aceea ce este. Ea nu trebuie să-și schimbe caracterul. Cuvântul de Uniune nu însemnează că o parte trebuie completamente transformată, pentru a o formă în chipul celeilalte. Cuvântul acesta însemnează două lucruri, ce rămân aceea ce sunt și nu caută decât relațiuni mutuale între ele. Ar fi o idee într'adevăr nedreaptă și în contradicere cu istoria întreagă, a considera Biserica Orientală ca o fracțiune, ca pe o provincie a Bisericii apusene; dar care s'ar fi rupt. Se poate afirmă așa ceva despre protestanții Occidentului, cari au făcut odinioară parte din Biserica latină, dar nici decum de orientali. Biserica Orientală trebuie deci să rămână absolut independentă și să se guverneze de sine însăși, așa cum e azi și a fost dela originea Creștinismului. Relațiile cu Roma ar trebui să fie astfel, cum au fost ele înainte de separațiune. Biserica Orientală n'ar hesită de sigur să recunoască Pontificelui roman drepturile ce le-a avut și le-a exersat în acea perioadă. Ea ar acceptă decisiunile Romei în afacerile cele mari ale întregului Creștinism. În felul acesta ar fi salvată întâietatea Papei și uniunea în acelaș timp ar deveni o realitate și nu numai un nume. Dacă Roma poate să se deciză de a acceptă ideia aceasta, Uniunea va fi posibilă. Dar cât timp va persistă Roma ca să supună pe Orientali sistemului ei eclesiastic actual, orice încercare de Uniune zadarnică va rămânea. Pentru făptuirea Uniunii se cer sacrificii, ar trebui renunțat la unele tradiții ce există de secole. Dar o

operă atât de mare, cum ar fi reconciliarea creștinătății, nu merită oare ca să i se facă oarecari concesiuni? Ce onoare ar fi pentru Papa, în ce mare cinste ar ajunge într'o zi, dacă s'ar arăta capabil de abnegațiunea și sacrificiile cerute, spre binele public și al cauzii creștinătății?

(Va urmà).

B.

Pângărirea religiunii ortodoxe creștine, domnitoare în țara noastră.

Sunt acum 74 de ani de când mai mulți evrei din orașelul *Târgul-Ocna*, dela județul Bacău, au făptuit un sacrilegiu, pângărind religiunea moșilor și strămoșilor noștri, prin faptul că, fățiș și fără nici o sfială în chip batjocoritor au închipuit patimile Domnului nostru Iisus Hristos, spre defăimarea religiunii creștinești stăpânitoare pe pământul unde locuiau.

Faptul s'a petrecut astfel: Sâmbătă noaptea spre Duminica Invierei Domnului nostru Iisus Hristos, 28 Martie 1836, pe când oamenii se pregăteau să meargă la biserică la Sf. Inviere, un număr de mai mulți evrei, s'au dus la dugheană evreului David Eni, de lângă biserică cu hramul Maicii Domnului, și acolo au pus la cale cum să se facă închipuirea patimilor Mântuitorului, spre batjocura legii noastre creștinești. În acest scop deci, unul din ei, închipuindu-se pre sine mort și îmbrăcându-se cu o cămașă albă s'a pus pe o scară de lemn în loc de năsălii, punându-și și o scândură de-a curmezișul în dreptul spetelor, de și-a întins mâinile în chip de răstignire, și luându-l după aceia patru inși pe umeri, dela pomenita dugheană, l-au pornit pe uliță cu lumânări aprinse în mână, ducându-l din dugheană în dugheană pe la evrei; pe drum unii

îl biciuiau, îl scui-pau și-l împungeau cu niște sulite de lemn, iar alții îl prohodeau citind în fel de chipuri, ca preoții creștinești, și unii jidovește, și se petreceau pe subt acel pus pe scară, ca în loc de aer, când niște evreice îl stropeau dintr'un pahar cu cevà, ce nu s'a putut descoperi anume ce erà.

Apropiindu-se vremea de a se începe slujba Sf. Invieri, creștinii au prins a se duce la biserică, când pe drum ei întâlniră această batjocură a evreilor spre defăimarea legii creștinești domnitoare în țară, atunci în grabă ci au și dat de știre căpitanului de târg, care luând cu sine un număr de târcoveți și de țărani de peste vale, au prins pe evrei asupra faptului. Evreii văzând pe căpitanul de târg întovărășit de târgoveți și de țărani cari erau înfuriați foarte, au început a fugi în toate părțile, cu toate acestea o parte din evrei au fost prinși și fiindcă și dregătorul ținutului se află atunci în oraș, cei prinși au fost închiși și dați judecății. Autoritățile cu mare greutate au putut opri norodul ca să nu năvălească asupra evreilor și să-i omoare.

Zvonindu-se chiar în acea noapte prin tot orașul despre această ne mai pomenită cutezare a jidovilor, oploșiți de curând în acel oraș, obștia locuitorilor creștini au ținut sfat ce e de făcut în fața acestor defăimări aduse credinței celei de obște, și au și hotărît să facă plângere atât la Domn cât și la Mitropolit, ceea ce s'a și făcut.

Iată dăm aici plângerea făcută lui Vodă, de toată obștia hristienească aflătoare în Târgul-Ocna:

Prea Înălțate și mult milostive Doamne,

Pi numele Domnului Nostru Isus Hristos, acelu ce ne închinăm purure toată opștie pravoslavnică hristienească, jăluim Prea Înălțimei Voastre pentru nație ovreiască, de batjocurile și aflare de răs ce ne fac ei la toate praznicile împărătești, că afară de câte au făcut mai înainte adică

precum și la nașterea Domnului Nostru Isus Hristos, s'au făcut irozi, acum Sâmbătă sara la trei ceasuri din noapte, spre Sfânta Inviere, adică la 28 Marte, anul 1836, tot No. ovreiesc aflător în acest târgușor al Ocnei, unindu-se la un loc, la un Ovreiu ce șede cu dugheana drept biserica ce se preînălță hramul Sfintei Adormirii a Maicii Domnului, închipuind toate patimile Domnului Nostru Isus Hristos, făcându-se unul dintre dânșii chip de mort și îmbrăcându-l cu o cămeșă, l-au pus pe o scară în loc de nășalii, puind și o scândură de-a curmezișul, în dreptul șpetelor de și-au întins mâinile în chip de răstăgnire, și luându-l patru inși dela pomenita dugheană pe umeri l-au pornit pe uliță, cu lumânări aprinsă, și ducându-l din dugheană în dugheană pe la Jidovimea lor, unii dintre dânșii îl împungeau cu niște sulii de lemn și alții dintre dânșii ceti ca preoții creștinești, alții jidovești, și se petrecea pe supt aceluși pus pe scară, în loc de aer și când îl pune câte o dată jos unul dintre dânșii îl căde și-l prohodé cu feluri de batjocuri și alții, în loc de sărutări, îl scuipa, iar o Jidoavcă dintre ei, ci era alătura, îl stropia dintr'un pahar, dar ce ar fi fost în pahar nu se știe. Și văzându-se atâta bătae de joc asupra legii noastre care se atinge de patimile Domnului Nostru Isus Hristos, s'au dat de veste căpitanului de târg ca să le strâce această faptă batjocuitoare, întru care au sărit împreună cu câți-va târgoveți spre prinderea lor, au prins de vesti, un Jidov anume Iosep Balan striga jidovești ca să se răsăpească Jidovimea ci era strânsă, căci viind vro 40 oameni de la vali, și sosind căpitanul de târg cu târgoveții la locul până unde ajunsese ei, au început a prinde dintr'înșii, iar cel ci se facuse mort desbrăcându-se de cămeșă, aū și lepădat-o piste un gard, cari tot atunci s'au găsit și stând de față spre dovadă. Din cari Jidovime s'au putut prinde numai doisprezeci, adică pe care să închipuise că-i Hristos, Pilat, Caiafa și ostașii, iar acei ci au fost căpiteniile lor, prin chipuri au scăpat, în zăoa de Paști dimineața, fiind norodul la biserică și că întâmplare au venit de Dumnealui boierul Ispravnic s'au fost aflat în Târgul-Ocnei, pi toți prinșii i-au dat supt închisoarea cinstitei Ispravnicii, întru carele au fost două zâli supt pază, adică Duminică și Luni, iar Marți prin

chipuri jidovești s'au slobozit o samă dintr'înșii dela închi-soare, au cerut slujbași de li-au dat de s'au dus cu câți-va târgoveți, spre prinderea acelor ce au scăpat prin chipuri în zâoa de Paști adică pe Zisul Herșcu și Iosep Balaban, cum și alții și gonindu-i până la Căiuț, le-au dat în urmă că Duminică sara au fost în Căiuț acei Jidovi, în gazdă la Leiba Jidov, posăsorul moșiei Căiuțului și a două, Luni dimineața, cu grăbire au făcut căruța lor cu cai și poruncind slugii să măie caii, au respuns sluga, că el a două de Paști nu mergi la drum și luându-l unu Ștefanaki, tovarășul posăsorului, cu zorii l-au pus în trăsură și s'au pornit cu cei doi Jidovi la Focșani, zăcând trimeșii că când au răspuns că nu merge i au tras și o palmă. Intru carele prea Înălțime Voastră veți luâ pliroforie din copie alăturată de doproasele ci s'au dat cinstitei Isprăvniciei de știința acelor ce au privit cu ochii.

Pentru aceasta ca să scăpăm de supt pacat, pentru așa batjocură atingătoare de lege dăm în știința Înălțimei Voastre căci noi nu i-am băntuit nici cu un feliu, precum ei au cerut prin învoială ca să deo oareșce No. de bani la vreo biserică și să facă și vreun pod, unde s'ar socoti pentru vinovăția făcută, noi nu i-am făcut'o ca să nu ne în-sămnam ca la Iuda vânzătorul, căci avem ca să dăm samă înaintea Domnului Nostru Isus Hristos cărui purure ne închinăm, iar ace de pe urmă rămâne în socotința Înălțimii Voastre, răsplătirea lor pentru această atingătoare de lege și cinste noastră.

A Înălțimei Voastre Prea plecați și supuși întru toate
De la noi toată opștea hristienească aflătoare din Târgul-Ocnii.

In urma aceștei jalbe, atât Domnul Mihail Sturza cât și Mitropolitul Veniamim care în tot timpul păstoriei sale n'a făcut alta decât să vegheze la menținerea prestigiului religiunii creștine din toate punctele de vedere, s'au interesat de aproape a se face o cercetare cu deamăruntul și apoi a se pedepsi pe vinovați.

Iată reproducem aici porunca domnească prin care se rânduește o comisie înjghebată din Hatmanul *Alecu Aslan* Isprăvnicul ținutului Bacău, *Grigore Morțun* biv vel comis,

președintele judecătoriei aceluși ținut și de adiutantul Prea Înălțatului Domn Majorul Petrache Asaki ca întruniți la fața locului împreună și cu rânduitul de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit, Prea Cuvioșia sa Arhimandritul Isaia să «*săvârșească o cercetare grabnică și desăvârșit pătrunzătoare și descoperitoare a vinovaților.*»

Iată ce rostește acea poroncă:

«Noi Mihail Grigoriu Sturza Voevod cu mila lui Dumnezeu Domn țării Moldovei. Cinstiți credincioși Boieri Domniei Mele, Dumneavoastră Alecu Aslan Hatman, Ispravnic ținutului și D. Gheorghe Morțun Biv Vel Comis, Prezident judecătoriei, sănătate.

Obștea pravoslavnică viețuitoare în Târgul-Ocnei au întins jaloabă către Domnia Noastră, cu mare tânguire asupra nației jidovești din același târg, care până la atâta s'a întins cu cutezarea de pravoslavnică credință încât, sara diu sâmbăta Paștilor, pe la 3 ciasuri, fără nici o sfială au închipuit toate patimile Mântuitorului după chip batjocoritor.... înștiințându-se norodul și dând de știre căpităniei de târg, i'au împrăștiat. De această nelegiuită și de osândă vrednică făptuire voind a ne încredința prin cercetarea unei comisii la fața locului, poruncim Dumnevoastră, ca împreună cu adiutantul Domniei noastre și cu rânduitul de Preasfințitul Mitropolit, prea cuviosul Arhimandrit Isaia, să săvârșiți întruniți la fața locului în Târgul-Ocnei o cercetare grabnică și desăvârșit pătrunzătoare și descoperitoare a vinovaților asupra celor cuprinse prin Jaloaba obștiei de pe care, prin departamentul din lăuntru, veți primi copie. Pe vinovați îndată arestându-se, dela cercetare împreună cu raport să se predstavlisească fără întârziere iarăși departamentului din lăuntru.

No. 21.

1836 Apr.

Eși.

Iată și adresa către Majorul Petrache Asaki:

Cu mila lui Dumnezeu, Noi Mihail Grigoriu Sturza Voevod, Domn Țării Moldovei. Domnescului nostru starșii adiutant, Dumisale Majorului Petrache Asacki.

Nația evreească aflătoare în Târgul-Ocnei, prin batjocoritoare închipuire au defaimat pravoslavnică credință tocmai acum în Sâmbăta Paștilor. Noi voind a ne încredința de ființa și adevărul pricinii, am rânduit Comisie la fața locului prin Ofisul nostru din acest an No. 21. Nu mai puțin însă rânduim și pe D-ta la acea Comisie, poruncindu-ți ca luând toată cuviincioasa pliroforie din cuprinderea acelui Ofis, și potrivit cu văjnicia pricinii, împreună cu celelalte fețe a Comisiei, să pășești în lucrări, după încheierea cărora pe larg vei raportă Domniei Mele.

L. P. D.

No. 146.

1836 Apr. 23.

Eșii.

Nacialnicului Marelui Stab a Înălțimei Sale, *Colonelul Balș*.

Pe de o parte Vodă după cum am văzut a poruncit autorităților ca să cerceteze cât mai în grabă această nepilduită urmare a unor jidovi oploșiți în țara noastră și a li se da pedeapsa cuvenită; pe de altă parte nu mai puțin apărătorul și sprijinitorul legii strămoșilor noștri Veniamin Mitropolitul Moldovei și Sucevei orânduește din partea sa cuvioase fețe bisericesti ca să ei parte împreună cu membrii ce compuneau Comisia numită de Domn, spre a cercetă această faptă petrecută spre batjocura legii creștinești.

Iată dăm aici mai întâiu adresa I. P. S. Veniamin către Arhimandritul Paisie Proistos Mănăstirei Precista, din Târgul-Ocnei ca să ei parte la comisia rânduită de Domn, apoi adresa primită de Sfinția Sa Economul Apostol ca să ei dispozițiunile marturilor sub prestare de jurământ, precum și procesul verbal încheiat de membrii comisiunei prin care se arată că s'a săvârșit lucrarea cercetării:

Prea cuvioase Arhimandrite Kir Paisie, Proistos Mănăstirei Precista, blagoslovenie! Din alăturata aicea jalbă a obștiei hristiane locuitoare în Târgul-Ocnei, de întâmplarea urmată acolo spre serbarea zilei praznicului Sfintei în-

vieri, cum și de hotărîrea Prea Înaltului Domn, pusă în copie în dosul jalbei, pre larg vei luă pliroforie. Deci împărtășindu-ne Departamentul știință de hotărârea dată, în urmarea căreia orânduim pe Prea Cuvioșia Ta, ca împreună cu Dumnealui Prezidentul Judecătoriei și Dumnealui Ispravnicul de ținut, să pășiți către lucrarea Comisii locale, în ființa și a adiutantului rânduit din partea Înălțimei Sale, Dumnealui Maiorul Petrache Asaki, și precum din urmarea pricinii veți lămuri adevărul, fără cea mai mică asuprire sau părtinire la vre-o parte, pre larg să se facă arătare, spre a se putea dà hotărîrea pentru o asemenea nepilduită urmare

Veniamin Mitropolit Moldovei.

Secția I-ii, No. 346.

Director Ioan Casul Spatar.

1836 Maiu 2.

Șef Polizu.

Eșii.

Către Sfinția Sa Economul Apostul:

«La pricina făcută de către unii din evrei Sâmbătă noaptea spre ziua învierii Domnului nostru I. H. pentru care târgoveții de aici din târgușorul Ocnei au jăluit Înaltei ocârmuirii că: făcându-se urmări spre defăimarea sf. pravoslavniciei noastre credinți, comisia au aflat de trebuință a se încredința de adevărul lucrului asupra ponturilor 5, 7 și 3 din jaluba târgoveților pentru care alăturându-se pe lângă aceasta în scris mărturiile ce au dat acei din Târgoveți, după știința ce au avut, Comisia poștește pe sf. ta, ca mai întâiu făcând duhovnicească sfătuire pentru neabaterea marturisirilor din adevăr, apoi pentru acei ce vor primi de bună voie să se săvârșească legiuitul jurământ, despre carele sf. ta adeverește în dosul mărturiilor ce au dat să binevoești a-i trimite la Comisie în alăturare cu răspunsul sf. tale.

Paisie Arhimandrit Ocneanul, Aslan Hatman, Grigore Morțun, Adiutantul Înălțimei Sale, Maior P. Asaki.

Anul una mie opt sute treizeci și șase, luna Maiu în opt zile. Târgul-Ocnei.

În urma lumenatelor scrisuri a Prea Înălțatului nostru Domn, Mihail Grigoriu Sturza Voevod, din douăzeci și trei a trecutului April, cu No. 49 și No. 21, poruncitoare a se înființa comisie la starea locului spre a cercetă grabnic împrejurările ce se cuprind în jaluba ce s'au dat înălțimei Sale din partea obștiei târgoveților hristiani din acest târg Ocna, pentru cutezătoarea urmare a evreilor, cari Sâmbătă noaptea, spre ziua Invierei, prin închipuire desfăimătoare au îngânat patimile Domnului nostru Isus Hristos, asemenea după adresul Înalt Preosfințitului Chiriarhului Mitropolit a țării din două Maiu, cu No. 346, și a predpisaniiilor Departamentului trebilor din lăuntru de subt No. 7,276 și 7,795, atingătoare de această cercetare, iscăliții mai gios, proistosul Sfintei Mănăstiri Precista din acest târg, Arhimandritul Paisie, Ocârmuitorul din Bacău, Hatmanul Alecu Aslan prezidentul judecătoreșcului Tribunal deținut, Comisul Grigore Morțun, și în stârșit, Domnul Adiutant, Maiorul Asaki, întrunindu-ne în casa însemnatei mai sus Mănăstiri, am pășit către lucrarea cercetării, potrivit cuprinderii numerarisitelor acturi, spre descoperirea a tot adevărului acestei împrejurări alcătuind delă și vipiscă, care pe lângă raport se vor pristavlisi Departamentului din Lăuntru spre cea mai departe lucrare. Pentru care s'au încheiat și s'au iscălit acest jurnal.

Isc. Paisie Arhimandrit, Aslan Hat.

Prezident Grigore Morțun Com

Adiutantul Înălțimii Sale Maiorul Asaki.

În timpul luării depozițiilor marturilor și altor cercetări ce se făceau de către autoritățile judecătorești, Mitropolitul Veniamin văzând că s'a iscat o ură neîmpăcată între târgoveții hristiani, în contra evreilor și spre a se înlătură orice neorîndueli, roagă pe Domn din partea norodului ca pe vinovați să se pedepsească în asprimea praviilor, iar pe evreii ce erau atunci în număr de 26 bărbați, 27 femei, 28 băeți 28 fete să se depărteze cu totul din oraș, și să nu se mai învoiască ca pe viitor să mai locuiască în Târgul-Ocna evrei, spre pilda tuturor evreilor ce se aflau în Moldova pentru o așa batjocoritoare urmare.

Iată acea cerire:

Prea Înălțate Doamne,

Comisia rînduită la Târgul Ocnei asupra cutezătoarei urmări a unora din evrei carii Sâmbătă noaptea, spre ziua Invierii pentru batjocura și defăimarea religiei stăpânitoare de cătră acei înrăutățiți s'au urmat, luând sfârșit, după raportul ce s'au primit alăturat în delă și care lămurește toate batjocurile după doproasele ce s'au luat.

Eu 'n privirea unei asemenea nepilduită urmare, ca un Arhipăstor, îndemnat de a mea datorie, văzind că între târgoveții hristiani au apucat a să înrădăcină o ură asupra tuturor evreilor aflători cu locuința în acel târg al Ocnei, spre ferire pe viitorimé a orice neprevăzută întâmplare și neîncuviințare, din partea a tot norodul, vă rog ca pe vinovați în asprimea pravililor să se supue pedepsii, iar ceilalți toți câți se găsesc cu locuința acolo, să se depărteze cu totul de acolo din târg, legiuindu-se ca mai mult Evreii acolo locuința să nu-și aibă spre pilda tuturor evreilor aflători în acest pămînt, pentru o așa batjocoritoare urmare împotriva credinței stăpânitoare.

Al Înălțimei Voastre cătră Dumnezeu rugătoriu Veniamin Mitropolit Moldovei.

Director, Ioan Casu Spatar.

No 418.
1836 Mai 23.
Eși

Odată instrucția terminată sfatul Ocîrmuitor trimite a-facerea în judecata Departamentului Criminalicesc, care în zioa de 17 August 1836 luând în considerație toate actele și cercetările făcute, precum și cerirea Prea Sfințitului Mitropolit al țării, asupra nepilduitei cutezări a evreilor încheie a sa socotință și condamnă pe *Avram Davidovici*, carele au primit a să închipui pe sine mort și a se face jertfă oatjocurilor, numai de a mulțami părerile și răutatea inimii lor, să se pedepsească cu două sute lovituri bice în trei răstîmpuri la median. Pe *David Eni*, ca unul ce în casa lui au primit a să face toate pregătirile

acestei defăimătoare făptuiri, de asemenea să se pedepsască cu una sută cincizeci lovituri bice, și apoi, împreună cu cel de întâiu, să se surgunească peste hotarul Dunării, oprindu-se de veci întoarcerea lor în Prințipat. Pe *Iancu a Rifcâi* și *Leiba Herșcovici*, cari au fost purtătorii nășăliilor și săvârșitori celorlalte batjocoritoare închipuiri, să se bată: pe cel întâiu cu una sută lovituri bice în două restîmpuri, și să se dei la muncile publice pe vreme de un an, pentrucă acesta, vrând a se deosebi cu râvna, au îndeplinit mai mult decât ceilalți tot felul de batjocuri și tânguiri cu prefăcute bocete și scuiări, pe cel de al 2-le, cu optzeci lovituri bice, și la munci să se dei pe opt luni. Pe *Avram Cotariul*, *Lupu Steclarul* și *Leiba Isac*, cari s'au găsit în numărul petrecătorilor și a făptuitorilor acelor defăimări să se pedepsască cu câte șasezeci lovituri bice și la munci publice să se dei pe toți trei câte pe patru luni. Pe *Iosep Balan* și *Ursul David*, acei pe la care au fost aratați mai sus Jidovi și i-au primit în dughenile lor pe la acea vreme noaptea, să se certe acolo la fața locului cu câte douăzeci lovituri bice și să rămâe slobozi. Iar pe *Ițic Steclariul* ce este fugit, prinzindu-se, să va pedepsi după mărimea vinovăției lui.

Această sentință a Departamentului criminalicesc fiind supusă revizuirii, a fost reformată cu desăvârșire de Divanul Domnesc, care prin hotărîrea sa din 7 Sept. 1836, osândește: pe *Avram Davidovici*, *David Eni*, *Iancu a Rifcâi* și *Leiba Herșcovici* la moarte prin spânzurătoare, la fața locului sau unde va încuviința Domnul. Pe *Avram Cotariul*, *Lupu Steclariul* și *Leiba Isac*, *Iosip Balan*, *Ursul David* și *Ițic Steclariu* (ce se află fugit) la groapa Ocnei pe toată viața, iar pe *Țirla* soția lui David și *Rifca* soția lui *Iancu a Rifcâi*, ce țineau lumânările aprinse în mâni, la câte douăzeci lovituri bice la fața locului, având pe urmă a fi lasate slobode.

Această sentință a Divanului Domnesc părù lui Mihai Sturza Vodă din calea-afară aspră, și în zioa de 16 Decembrie 1836, o schimbă cu desăvârșire osândind pe: *Avram Davidovici, David Eni, Iancu a Rifcâi și Leiba Herșcovici*, la groapa Ocnii pe viață, iar pe ceilalți trei și anume: *Avram Cotarul, Lupu Steclariu și Leiba Isac*, la groapa Ocnii numai câte pe trii ani, afară numai de *Ițic Steclariu*, carele prinzindu-se să se cerceteze, iar pentru ceilalți să se urmeze după sentința Divanului Domnesc, adică pe *Iosip Balan și Ursul David*, să se bată pe fiește care, la fața locului, câte cu cincizeci lovituri bice, precum și pe Jidoavcele *Țirla* soția lui Jidovului David și *Rifca* soția lui Iancu a Rifcâi, ce țineau lumânări aprinse în mână să se bată iarăși la fața locului, câte cu douăzeci lovituri bice și apoi se rămâe slobode.

În temeiul acestei hotărîri, Logofeția Dreptății trimite Departamentului Criminalicesc ordin să aducă la îndeplinire osîndirea arătată prin Dumnealui Vel Armaș, împărtaşind și pe Logofeție cu știință de urmare.

Implinitor îndatoririlor de Vel Logofăt: Sturza Hatman.
Director: D. Veisa Spătar ¹⁾.

* * *

Unii din evreii din Macedonia, mai ales acei ce locuesc în Bitolia (Monastir) capitala ei, și până'n zioa de astăzi în *Vinerea mare*, din săptămâna patimilor, bocănesc în ascuns prin locuințele lor, prefăcându-se că bat cui în lemn, închipuind prin aceasta pironirea pe cruce a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

* * *

Dela 1836 și până'n zilele noastre nimene nu s'a mai

¹⁾ Despre toate aceste acte, vezi mai pe larg Memoriul făcut Academiei Române de Radu Rosetti în ședința dela 9 Ianuarie 1909; intitulat: Un proces de sacrilegiu la 1836 în Moldova (Analele Academiei Române, tom. XXXI).

pomenit la noi să îndrăznească și să se rescoale spre a defăima și a-și bate joc de biserica noastră ortodoxă națională. Astăzi însă poporul ortodox dela noi, cu sufletul zdrobit de amărăciune, vede cum unii din profesori și chiar de pe la instituțiile cele mai înalte de cultură, cărora li s'a încredințat asemenea posturi în urma unui jurământ pe sfânta Cruce, ne ținând samă de trecutul nostru religios, de credința strămoșilor noștri, insultă prin publicitate fără cea mai mică sfială într'un mod cu totul înjositor legea stăpânitoare a țării din care fac parte și ei.

Nu ne îndoim câtuși de puțin că astăzi cei ce îndrăznesc a se atinge de religia domnitoare a țării și a o defăima pre ea, vor primi resplata ce merită, căci bunul Dumnezeu n'a vrut să ne lese prada celor fără de lege, de aceea s'a îndurat și ne-a trimes pe unul ca Inalt Prea Sfințitul Mitropolit al Moldovei și Sucevei Pimen, care luptă din toate puterile, depunând o muncă uriașă spre a ridică și menține prestigiul religiunii strămoșilor noștri, tot ceea ce avem mai scump și mai sfânt.

Toată suflarea ortodoxă creștină își are privirea ațintită asupra Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Moldovei și Sucevei Pimen, având toată încrederea că va pune o stavilă celor ce-și bat joc de sfânta noastră Biserică națională și de vechile noastre așezăminte cari aparțin neamului și statului român.

În împrejurările de față ale vieții noastre naționale, în greutățile de tot soiul de care suferă societatea noastră, oare este un lucru cu minte a ne smulge din suflet și acest singur și înalt ideal pe care ni-l dă puterea credinței și care formează fundamentul vieții noastre morale? Această credință a fost susținută în decursul veacurilor pe lângă sfinții Părinți a bisericii noastre și de cei mai mari oameni ai științei, precum a fost marele filozof Descartes, ilustrul învățat Doctor Pasteur și alți mulți, și dacă a-

ceastă credință a durat și a ieșit biruitoare din toate persecuțiunile din trecut, ea și de acum înainte va rămâne ne atinsă și de atacurile cu pretenție de știință a le unor din profesorii Universității noastre, căci *Religia și știința*, precum s'a spus de mai mulți nu se dezvoltă una în dauna celeilalte, ci păstrează fiecare un domeniu de activitate deosebit.

Teodor T. Burada.

Iași.

IN CESTIUNEA CĂSĂTORIEI PREOȚILOR VĂDUVI.

Problema căsătoriei preoților văduvi preocupă astăzi întreaga lume creștină ortodoxă. După inițiativa luată de Patriarhul de Carloviț, care a cerut părerea tuturor bisericilor patriarhale și a tuturor bisericilor creștine ortodoxe autocefale, acum vedem că însuși patriarhia ecumenică din Constantinopol se ocupă de cestiune, cerând și părerea Sf. nostru Sinod și desigur și a celorlalte biserici autocefale și patriarhale.

Ziarul «Echo d'Orient», care apare în Constantinopol și care, în cestiunile bisericesti, se inspiră mai totdeauna din cercurile respective cele mai bine informate, ne aduce multe amănunte despre fazele în care a intrat această problemă ce preocupă atât sferile înalte bisericesti din întreaga ortodoxie, cât și lumea teologică. Pentru noi aceasta nu e o problemă nouă; diferitele reviste cari au apărut în mod sporadic pe la noi, s'au ocupat foarte adesea de a doua căsătorie a preoților văduvi; totuși soluțiuni, în cestiuni de așa natură, nu se pot da și mai ales nu se pot primi așa ușor; de aci și demersul ce se face actualmente pe lângă toate sfintele biserici ortodoxe autocefale

și preocuparea cât mai atentă pentru cestiune a oamenilor competenți. Din cele ce ne raportează numitul ziar, pare că ar fi vorba de un îndemn comun ca toți câți sunt destoinici și au pricepere cu privire la această cestiune să-și spună părerea.

Iată în adevăr ce ne relatează sus zisul ziar în ultimul său număr, pe care l'am primit. Relatarea este făcută sub semnătura unui distins arhimandrit din Constantinopol, D. Gheorghide, care se vede, a scris și o broșură asupra cestiunii de față. Arhimandritul Gheorghide este întâlnit foarte adesea și în coloanele revistei patriarhiei ecumenice.

Dar să vedem cuprinsul articolului în cestiune: «Problema căsătoriei preoților văduvi se desbate acum cu mult interes, în sferile intelectuale teologice din Rusia. Un articol, apărut în «*Терцовноè Вертнич*» No. 13, dându-și părerea asupra unui studiu, făcut din punct de vedere canonic asupra problemei și apărut sub titlu: «*Cestiunea căsătoriei celor déjà intrați în cler*», face reflexiuni, care pentru interesul și însemnătatea ce comportă problema, nu se pot trece cu vederea, mai ales în stadiul în care au ajuns și se găsesc discuțiunile și părerile asupra cazului.

Cel ce scrie în «*Терцовноè Вертнич*» este, desigur, renumitul și distinsul profesor I. Socolof, care, referindu-se la modul cum se discută cestiunea în Constantinopol și la părerile ce s'au emis, zice: «Eruditul arhimandrit grec D. Gheorghide, se silește în lucrarea sa să rezolve această cestiune canonică, grea și complicată, și dorește ca să se dea voie preoților a se căsători.

În adevăr, observațiunea profesorului rus este dreaptă, când zice că cestiunea *este grea și complicată*, pentru că spre rezolvirea ei se cer cunoștințe complete despre starea clerului în biserica veche (biserica primelor veacuri). În acelaș timp se cere ca expunerea lor să fie făcută în

mod clar și luminos și numai în spiritul credinței creștine ortodoxe. Aceasta având-o în vedere și arhimandritul D. Gheorghiuade, și în acelaș timp, pentru a evita teorii și păreri noi pur subiective, a propus ca cestiunea să se cerceteze și să se expună în mod obiectiv de o comisiune, care să fie compusă din teologii diferitelor biserici autocefale, iar studiul făcut de această comisiune, să servească ca o orientare celor ce conduc sf. biserică creștină ortodoxă a lui Christos, în hotărîrea ce vor lua.

De asemenea, nu este mai puțin adevărată și convingerea sa că Biserica Ortodoxă, *în mod iconomic*, este posibil ca să aprobe o astfel de căsătorie.

Dreaptă este și această observațiune a profesorului rus, numai că dânsul cuvântul iconomic îl socotește din epoca bizantină și dorește să găsească exemple despre astfel de *iconomii*, care s'au făcut și mai trebuiesc a se face.

În această privință se înșală. Iconomia, ca termen, în această însemnare, este mult mai vechiu. De el face uz însuș Sf. Vasilie cel mare; iar exemplele, ce se caută a se găsi despre astfel de iconomii sau iconomiseli dela textul clar și categoric al canoanelor, nu sunt totdeauna necesare, căci, îndeșnitiv, cel dintâi exemplu de iconomie, lă orice dizpozițiune canonică, a fost însăși iconomia, și ca să nu se mai poată invoca precedentele, s'a hotărît canoniceste cum trebuie să se urmeze, ceea ce nu este decât o prohibițiune.

Apoi se știe că în Biserica Ortodoxă, în zilele noastre, avem deviațiuni dela sinoadele ecumenice, îmbunătățindu-le sau mai bine zis îndulcindu-le prin așa numita economie. Chiar biserica rusă a permis căsătoria cu ereticii, în contra prescripțiunilor categorice ale canoanelor sinodului al cincilea-al șaselea (qui ni sext). Dar prin aceasta a încetat oare un singur moment astăzi Biserica de a socoti căsătoria între ortodoxi mai desăvârșită decât aceea? De sigur.

că nu! A cedat însă, în interesul ei propriu și fiind silită de regulele și legile societății politice; iar această cedare nu este altceva decât iconomie a dispozițiilor canonice.

Dar iarăși este necontestat că iconomia are nevoie a fi studiată, discutată și determinată. Aci, însă, noi n'avem intențiunea de a ne ocupa de cestiune în întregimea ei; voim pur și simplu să răspundem la aprecierile făcute de distinsul profesor rus pe deoparte, iar pe de alta să stabilim principiul după care să se țină și să se conducă biserica adevărată a lui Iisus Christos.

După părerea noastră, atunci când nu se atinge un principiu dogmatic sau moral, iconomia este posibilă, și, în cestiunea ce ne preocupă, nu este nici un fel de o astfel de atingere, precum l-a lăsat să se vadă aceasta în a doua parte a studiului nostru. Și întru cât profesorul rus nu va putea combate partea aceasta, suntem ținuți, a considera ca simple observațiuni recomandările ce ne face, că adică Biserica să se pronunțe negativ.

Noi rugăm pe eruditul și distinsul profesor rus, dacă va mai reveni asupra broșurei noastre, precum promite, să se explice lămurit asupra tuturor amănuntelor, și să-și arate părerile sale asupra celor trei întrebări puse la început.

În ceea ce privește expunerea istorică și canonică a cestiunii, cred că ne-am explicat și suntem înțeleși și de acord; că adică, sf. noastră biserică totdeauna a interzis clericilor căsătoria după hirotonie.

După părerea noastră, eruditul episcop Milasch a trecut orice limită. El servește o *temă nouă*, că se silește să dovedească că și în biserica noastră sunt exemple canonice despre căsătoria preoților, și că ar fi și canoane, care să permită așa ceva, în unele țări și locuri.

Asupra acestui punct, sunt în divergență de păreri cu P. S. Episcop Milasch. Sunt, însă, de acord cu P. S. Sa ca

să se dea voie celor deja hirotoniți a se căsători. Dar P. S. Sa este mult mai liberal decât noi, fiindcă acordă voia fără deosebire, pe câtă vreme noi suntem de părere a se da numai în mod iconomic; căci așezământul canonic, care oprește căsătoria, cuprinde un ideal de perfecțiune a vieții, așa încât schimbarea să nu se facă decât numai pentru că este nevoie.

Dar se va zice, poate, care este nevoea? Întrebarea aceasta nu se poate pune și nu se poate raporta de cel ce se ocupă cu studiul canoanelor; ea însă se pune de cei ce se ocupă cu viața socială și nevoile ei.

Și iarăși s'ar putea zice: Cum altădată se putea suporta sarcina aceasta și cum astăzi s'au schimbat raporturile sociale? Pentru că altădată clerul eră nebănuț, pe când astăzi este vorbit de rău?

Toate acestea sunt mai mult probleme sociale, care se rezolvă în mod diferit, după loc și după timpuri. În unele părți ale Serbiei, reforma va fi primită bucuros; la noi, însă, poporul nu va privi cu ochi buni căsătoria după hirotonie, precum el nu o vede bine nici înainte de hirotonie.

Preoții necăsătoriți, după o anchetă făcută de noi înșine, par a primi bucuros rezolvirea cestiunei în mod afirmativ, așa cum am dat-o în broșura noastră; pe când episcopii, din contră, sunt protivnici, mai ales aceia cari se îndeletnicesc într'o viață ascetică și păzesc cu sfințenie toate rigorile unei vieți austere.

Noi, însă, pe lângă toate acestea, recomandăm distinsului profesor rus opiniunea bătrânului Mitropolit fost al Nicomidiei, care ca un nou Pafnutie se asociază în rezolvirea cestiunei, așa precum am dat-o în broșura noastră: «Inclin, zice el, în epistola sa către Patriarhul ecumenic, a primi părerea prin care se presupune posibilitatea schimbării stării severe a actualului așezământ canonic, cu pri-

vire la adoua căsătorie a preoților văduvi, și deci a se permite în mod iconomic a se recăsători»..... Și cu atât mai mult ținem să-l facem atent pe distinsul profesor asupra acestei păreri, cu cât ilustrul ierarh fost al Nicomidiei zice că în sfânta noastră biserică, cea una sfântă catolică și apostolică, uzul de a se face iconomii la rigoaarea canoanelor nu este strein, și se întrebuițează atunci, când trebuința cere.

Tot în sensul acesta s'a pronunțat și majoritatea profesorilor școalei noastre teologice. Este vorba, de sigur, de profesorii dela școala teologică din insula Halchide, de lângă Constantinopol. Ce vor fi cugetând ceilalți teologi greci, cum și ai altor biserici ortodoxe, nu se știe până în acest moment, căci nu s'au pronunțat încă. Ar fi încă de dorit, ca cestiunea să nu fie neglijată, ci din contră, toți cei ce se ocupă cu teologia să se grăbească a lumina sferele bisericești, pe prea sfințiii arhieriei, care au chemarea a se rostii.

B. Mangâru.

PRIN BANATUL TIMIȘOARII.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română», Anul XXXV No. 1).

14 August.

Mănăstirea Călugăra.

Dela Cacova trenul ne duce prin văile afluenților Carașului, unde satele apar ca într'o panoramă, spre Oravița. Numai livezi de pomi roșitori întâlnim în cale. O copiță de fân fumegă supt focul pus de un nemilostiv. Oameni răi sunt peste tot. Las Oravița și împreună cu preotul slujitor continuăm drumul spre mănăstirea Călugăra. Pe jos prin mahalaua țigănească a Oraviții urcăm dealuri potolite pe o cărare cu umbră deasă până în deal de unde se vede în vale întinzându-se *Ciclova montană*, sat de băieși din Anina. Casele frumoase, curate strălucesc în soare, biserica înnoită stăpânește satul. Un alaiu cu prapore înainte duce în sunet de jale un mort. Coborâm în sat, trecem pe lângă o fabrică de bere și pe lângă vechi instalații părăsite și începem urcușul greoiu spre mănăstire. Drumul larg de căruță urmărește pe supt bolți de arbori «Valea Călugărului» a cărei apă apare și dispare printre bolovani de stâncă prăvăliți de viiturile ei repezi. Din când în când îți iese în față câte o stâncă golașă. Femei, bărbați cu merinde și copii în spate ne însoțesc pe drum. Două cruci— aici numite capele—anunță apropierea. Trecem printr'o poartă de răslogi ascunsă în frunziș și iată-ne în fața mănăstirii. Păduri o înconjură de toate părțile. În vremuri vechi de tot— așa începe legenda— aci a fost locuința unui călugăr fugit din lume. Nimeni însă nu mai știe

locul unde pustnicise el când acum câteva zeci de ani un codrean—pădurar—aude într'o stâncă lângă un izvor o cântare ca de îngeri. Mirat el, povestește aceasta oamenilor din vale. Intr'o noapte ca să nu prinză de veste. Nemții din Ciclova, care voiau să pue ei mâna pe locul cu minunea, Români sue în munte în alaiu bisericesc cu preotul în frunte, sosesc la locul de unde izvoră cântarea și pun o cruce ca semn de stăpânire. În stâncă ei găsesc o icăană, iar supt apă într'un coșciug de piatră oasele albe ale călugărului. Izvorul dă vindecare multor neputincioși, vestea minunii se lățește și credincioșii încep să curgă șivoiu la «mănăstirea Călugăra». Din daniile lor se înalță bisericuța și casa de oaspeți. Călugări nu sunt aci, dar un preot de sat vine în fiecare sărbătoare și face slujbă. Acum e Adormirea Maicii Domnului și credincioși de peste nouă sate se adună aci la rugăciune încă din ajun. Am fost față la sosirea credincioșilor din Văliug sat de munte cu costume ca în Oltenia, așezat supt poalele muntelui Semenici. Printre arbori se aud cântece bisericești. O ceată de copii, tineri, fete, femei cu bătrâni în frunte urcă sprinjiniți în băț dealul drept și umplu văile și înmoae sufletele cu cântarea lor duioasă «Intru naștere fecioria ai păzit...» Conducătorul lor un bătrân codrean decorat pentru slujba lui credincioasă ne povestește cum și-a găsit vindecare în acest lăcaș spălându-se cu apa izvorului sfințit. La vecernie numai e loc în bisericuță. Cântăreții sunt mulți și se rânduiesc cu bunăcuviință la strană. Seara cei din Văliug se așează la lunga masă de brad și cu cucernicie ca în biserică cântă în cor, de înduioșază pe toți cei adunați, numai cântări religioase. Nicăeri n'am auzit mai frumos ca aci poezia psalmistului «Robi! Domnului». O tânără cu un glas ca de inger predomină tot corul. Și pe când cei din Văliug fac pauză, corul tinerilor din Ciclova, care ies la o săptămână din rărunchii pământului, unde moartea îi

pândește în toată clipa continuă cântarea cu aceeași pricepere și bunăcuviință.

— Unde ați învățat să cântați bisericeste ?

— În biserică și în școală.

Și îți arată cu drag cărticica de cântări, pe care o poartă peste tît. M'am gândit atunci cu ciudă la noi cei din țară, unde copiii și tinerii nu știu din cântările bisericii decât răspunsul «Doamne miluește» urmat de alte versuri pline de batjocură și tâmpenie.

Noaptea târziu adorm cu toții în jurul bisericii ca paznicii mormântului în noaptea de înviere.

15 August.

Dimineața stau mult de vorbă cu un bătrân din Bozovici bucuros că vede un «rumân» din țară». Imi spune de greutatele lor din partea autorităților și la despărțire încheie rugător: «Spune Craiului Carol să dea vorbă cu împăratul nostru să nu ne aducă popi ungurești că atunci e rău mare preste noi». Mă cobor în Oravița, orașel lung așezat pe o singură stradă lungă ca de trei ore. Un glumeț din Lugoj zicea că Oravița e ca un cărnaț lung, lung. Despărțirea între Oravița română și cea montană aproape nu se cunoaște. În Oravița română sunt și Români uniți cu biserica și societatea lor corală. În Oravița montană e inteligența— un bun centru românesc. Aci e tipografia ziarului «Progresul» condus de fostul învățător G. Jianu în casa căruia petrec o bună zi. Tot aci e și vechea librărie Ion Țăran. Corul de țărani din Oravița română îl ascultă cântând supt conducerea învățătorului după un alaiu de înmormântare, iar seara la o petrecere în Oravița montană aud și corul de aci mai slsb instruit dar cu glasuri puternice. În Oravița montană e hramul bisericii. Pocnituri ca de tun anunță că după rugăciune s'a început jocul. Costumenemțite, pestrițe întind hore în dosul bisericii. Muzica și jocul

au asemănare multă cu cele dela noi, căci aici sunt Bufeni—Români din țară—veniți cu cântecul și jocul lor. Tot în Oravița montană asist la ședința de fine de an a secției asociațiunii pentru cultura și literatura românească. Mai tot comitetul își dă demisia supt pretext de prea multă ocupație și activitate deși din darea de seamă nu se vede altă activitate decât o serbare câmpenească într'un sat și două ședințe de comitet. Un țăran indignat îmi șoptiă: «Dacă ar fi vorba de intrare în comitetul băncii Oraviceana nici unul din acești domni și preoți nu s'ar simți osteniți și ocupați.» Poate că aveâ dreptate.

16 August.

La Nedee în Răcăjdia.

Hramul bisericilor este prilej de sărbătoare mare în Banat. Slujba se face frumos, masa se întinde mare, oaspeții vin din multe sate, hora nu mai încetează și toți se veselesc. Această sărbătoare se numește Nedee sau Rugă. Cum anul acesta Sântămăria Mare a căzut Sâmbătă apoi la bisericile cu acest hram, Nedea ține și Duminică. Am luat parte Duminică la Nedea din Răcăjdie. Răcăjdia e sat mare cu o mie de numere așezat lângă Oravița. Sătenii sunt mult mai înstăriți de cum ar părea după așezările lor. Ulița principală e largă și umbrită cu arbori mari. Biserica și școala confesională sunt încăpătoare și frumoase cu curți spațioase și împrejmuite cu gard de fier prins în temelie de piatră. Sunt cinci preoți și patru învățători. Biserica e sfințită în 1778 de Vichentie Popovici episcop în Vârșeț iar tâmpla e zugrăvită în 1803. Pictura a fost înnoită în 1904 de Filip Mateiu. Averele bisericii e socotită la două sute mii de coroane căci are peste 85 jugere de pământ.

Utrenia s'a săvârșit de dimineață ca în tot Banatul și un răstimp de două ceasuri trece până la liturghie. Biserica se umple de lume. Bărbații în frunte în șiruri de câte

4, femeile la fund în locul hotărît lor, tinerii sus în podul corului, iar învățătorii cu copiii de școală în jurul strănilor. Liturghia începe și sunt părtaș la o îndueșătoare slujbă bisericească. Copiii răspund preotului în cor de două voci iar credincioșii din biserică dela țaranul cu opinca desfundată și mâinile crăpate de muncă și până la bătrânul învățator pensionar acompaniază cu știință și siguranță pe micile lor odrasle făcând partea a treia a corului. Cùm mama urmărește pașii clătinători ai micuțului ei copilaș și râde de bucurie la orice pas făcut mai îndrăsneț, așa glasurile părinților, urmăreau cu bucurie plăpândeles versuri ale copiilor lor. N'am știut când a trecut slujba și n'am văzut cea mai mică mișcare în biserică. Toți erau ocupați, atenți, conștienți și nu erà vreme de vorbit sau gândit în altă parte. Câtă depărtare de ceea ce se face la noi și ce repede s'ar putea umple acest gol. Un singur om priceput, care să dea direcția cea bună, o mână de tineri inimoși și lucrul ar fi gata. Ar câștiga și cultura poporului și arta românească și biserica cea goală de închinători.

După prânz, la joc în curtea, școlii. Nu sunt lăutari ci fanfară de tineri țărani cu 13 instrumente. Aceste fanfare sunt răspândite și în satele din apropiere. Vărădia are trei. Țăranii sunt îmbrăcați în cămăși albe, mintene civite cu găitane—un tânăr care scrie și în reviste ș'a țesut în haină tricolorul românesc, alții l'au împletit în ciorapi—, femeile în costume bizare: bluze de mătase, bani la gât, fuste scumpe, catrințe din materie de oraș încărcate cu cusături după modele din ziare. Multe sunt înfoiate «închiciorate» și toate văpsite ca niște măști. Nu deosibești pe cea săracă de cea bogată. De acest lux ruinător se plâng și țăranii. În jurul horii cu jocuri liniștite românești de mână chinezii satului țin ordinea, depărtează lumea din cercul jocului. Oaspeții sunt poștiți pe scaune căci «așa se cade». Țăranii stau bucuroși de vorbă, întreabă de frații

lor din regat, își laudă preotul cel tânăr și se pricep în multe chestii. La spartul jocului, fanfara pleacă cântând Deșteaptăte Române și Peste deal la Nana 'n vale, așa de duios cum nu le-am mai auzit.

Păcat că acest sat simpatic mai are pe lângă luxul femeilor și alt neajuns mai mare. E vorba de sistemul nu a doi copii ci numai a unuia. Boala e răspândită și în împrejurimi. Mi se spune că în Mărcina sat apropiat nici nu există feciori. Oamenii iau servitori din Răgăjdie și apoi își dau fetele după ei.

Oricum plec mulțumit din acest sat cu preot tânăr inimos și cu oameni primitori și deștepți.

17 August.

Vârșeț

În tren găsesc femei și bărbați, care se întorceau dela mănăstirea Călugăra. Un copil de școală își scrie numele în carnetul meu cu o ortografie așa de ciudată că nu-l pot citi.

— Mă chiamă Scântee Dumitru dar aci ți-am scris cum ne învață în școală.

Ce nume românesc! Păcat că la mine a rămas scris Szkintei Demeter.

Un țăran socialist din Creovaț îmi vorbește pătimaș de preoți, praznice și pomeni, întreabă de socialismul dela noi și se plânge de neunirea tuturor socialiștilor de prin sate. Mai găsesc în tren țărani de Oreșăț unde Românii mult mai numeroși decât Sârbii s'au despărțit cu biserica și acum sunt în judecată cu Sârbii, care au rămas stăpâni singuri pe vechea biserică.

— «Mai nainte trăiam cu toții, căci preotul slujea și românește și sârbește dar de câțiva ani episcopul sârb ne-a trimis preot care slujește numai sârbește și atunci noi ne-am despărțit, ne-am făcut biserica noastră românească și i-am dat în judecată».

Mă opresc în Vârșeț oraș cu străzi drepte, curate, umbrite, cu clădiri luminoase și mari, cu vii vestite dar numai cu Români nu. Caut cu felinarul lui Diogene un român dar nu găsesc decât la banca Luceafărul ai cărei funcționari mă lămuresc că din protopopiatul românesc al Vârșețului nu există decât pecetea oficială și că nu poate fi vorba aci nici de școală nici de biserică românească. Aci în Vârșeț pricepi bine ce rost are biserica pentru menținerea naționalității. Lipsiți de biserică Românii s'au dus la biserica sârbească și acolo au rămas. La mulți le este și rușine să spue că sunt Români. Afară de banca românească Luceafărul cu capital de șase sute mii de coroane și cu clădire impunătoare, afară de vre-o două firme în limba noastră, mai poartă nume românesc cel mai bun vin Vârșeț, vinul «Creața». Avocați români iar sunt aci. Nemții sunt mulți iar majoritatea o țin Sârbii. Ei au biserică și reședință episcopescă. Trec pe lângă clădirea în care Șaguna, după ce studiase filosofia, a venit să învețe ceea ce avea să-l ducă spre nemurire.

In comitatul Torontal.

18 August.

Râtișor

Mă opresc în Râtișor—oficial Rêthely—sat apropiat de Vârșeț. Suntem în adevărata câmpie a Bănatului numită de locuitori și pustă. Satul are ulița principală largă, cu trotuare și umbrită cu duzi. Din ea se despart altele tot așa de largi și drepte. Prin mijlocul satului trece o baltă. În jur este izlazul și pământurile sătenilor încărcate de belșugul bucatelor. Așezările nezărite bine din uliță din pricina zidurilor mari ale curților sunt încăpătoare, solide și frumos împodobite cu lucruri țărănești căci spre cinstea lor aci n'a pătruns luxul ruinător din Răcăjdia. Țăranca nu-ți arată decât maldăre de velințe frumos alese, catrințe,

cămăși cu flori mărunte și găurele bine bătute, bete mândre late. Țăranii sunt muncitori și iconomi. Au vite ca de arendași, au pus mâna pe toate pământurile Nemților și acum când alte sate au vândut de mult bucatele de anul trecut, ei duc care pline la Vârșeț și scot mii de fiorini. E un sat model întru toate și locuitorii lui simt aceasta. Învățătorul un tânăr care dă pilde în gospodărie mă duce la școala confesională și la biserica zugrăvită în 1793 în vremea lui Iosif Ioanovici Șacabent după cum scrie pe tâmplă. Pe ușă împărătească stă scris: «Gheorghe Diaconovici zugravu, 1763». Pictura e veche și frumoasă dar înnegrită de fum. Aci găsec pe strană Cazania lui Varlam.

Iubiți frați Români «multă voe bună» am avut între voi, dar venirea mea pe acolo n'avea alt rost decât să vă cunosc și să mă bucur de tăria voastră întru toate, iar cuvântul pe care voi cereați să vi-l las ca să-l păstrați adânc în inima voastră eră și este să fiți muncitori, iconomi și adevărați Români buni.

19 August.

Vizitez cu învățătorul din Râtișor satul *Vlaicovăț* mai săracuț, cu oameni neharnici și iubitori de cârciumă. Aci e moșia și castelul familiei Mocsonyi de Foen. Preot este Emilian Micu, care strânge cărțile vechi de prin Banat, pentru diferite biblioteci fără să însemneze pe ele cel puțin satul de unde le-a luat.

Satu-Nou.

Mă opresc cu trenul în Satu-nou cel mai mare sat din câte am văzut în Banat. Are peste 7400 locuitori dintre cari 1100 sunt sârbi cu biserica, preotul și școala lor confesională. Despărțirea între Români și Sârbi a început din 1874; iar biserica cea veche a rămas în mâna Românilor,

cari au plătit Sârbilor o despăgubire. Neînțelegeri între cele două neamuri nu prea sunt. Toți sunt agricultori cu pământurile lor. Majoritatea au câte 100 hectare de pământ, și sunt așa de buni gospodari că nu știi dacă te afli în curtea unui țăran sau a unui mare proprietar dela noi. Case mari și solide, vite de soiuri în grajduri sistematice, mașini de tot felul pentru lucrat pământul, pătule pentru bucate, șire de nutreț. «Avem de toate, cum vezi, avem pământ și mai sunt și bani». Cel care vorbea așa era un țăran cu mai multe sute de mii de cr., dar desculț, în cămașă și pantaloni, da fân jos din podul grajdului. Portul Românilor seamănă cu cel din Oltenia: cioreci strâmți cu flori, cojoace galbene, pălării cu margini mici. Femeile mai des poartă fuste și sunt înfoiate peste măsură. Românii au două localuri de școală comună căci iar suntem în graniță cu 12 învățători. Au și grădini de copii. În sat e banca românească Sentinela bine organizată. Dar acest sat harnic și bogat are și neajunsuri. Sunt înapoiați ca cultură, viața românească nu-i stăpânește de loc. Sistemul de un copil e răspândit printre toți; femeile mor pe capete din avorturi. Tot aci e cuibul Nazarenilor—Anabapțiști—o nenorocire pentru Românii din Banat, căci această sectă religioasă nu mai ține seamă de naționalitate, se depărtează cu totul de biserică și conducătorii ei, care sunt singurele razime ale păstrării naționalității aci. În partea aceasta sudică a Banatului sunt foarte răspândiți și s'au întins până în valea Timișului Am cunoscut pe un nazarean român din Teregova de lângă Poarta Orientală. Pentru el preotul cel bun al satului era tot așa de încărcat cu păcate ca și cel năimit care duce oile în gura lupului. Nu ura pe Unguri căci Dumnezeu a lăsat pe unii tari iar pe alții «să suspine sub sarcină». «Șpărcășile» nu-i plac căci banii pierd mântuirea sufletului. Noul-Testament îl știe pe dinafară și îl poartă mereu

în buzunar. Sunt în Satu-nou peste 1500 de nazareni cu casa lor de rugăciune și cu întruniri ale tuturor nazarenilor din jur¹⁾. Majoritatea lor aci o formează Români, dintre Sârbi sunt mai puțini. O schimbare a satului acestuia nu se poate face decât prin niște preoți buni.

20 August.

Petrovoselo, Panciova.

Impreună cu învățătorul Sacoșanu mergem spre Petrovoselo sat cu 6500 locuitori aproape toți Români. În bogăție e întrecut de Satu-nou, pe care la rândul său îl întrece în birturi cu nume mari: Grand Hotel, Hotel Central etc. Școala e spațioasă cu 10 învățători și cu bibliotecă pedagogică în ungurește. Parcul satului poartă numele de «Pădurița Elisabetei» în mijlocul căreia se înalță statua împărătesei Elisabeta. Clădirea băncii Steaua e împodobită numai cu tablouri istorice românești. Biserica e nouă, aurită, pictată în culori vii cu sfinți de Viena și mare cât Sf. Spiridon din București. Nazareni sunt mulți și aici; au casa lor de rugăciune. Țăranii înclină spre ei. «Sunt oameni buni. Dacă toți paurii—țăranii—ar fi așa atunci cucuruzul nu s'ar mai fură». În amândouă aceste sate gardurile sunt făcute din pământ bătut, iar pomii cei mai deși sunt duzii pentru «bubițe»—viermi de mătase. Mă cobor cu trenul în *Panciova* oraș lângă Dunăre. Majoritatea locuitorilor sunt Sârbii și Evreii, cari fac pe înfocații patrioți maghiari. Orbecăesc mult până găsesc banca *Panciovana*, singurul institut românesc de aci, căci bisericuța e închisă pe urma purtării desfrânate a preotului. Ro-

¹⁾ În Banat a apărut mai multe scrieri în românește pentru combaterea Nazarenismului. Cunosc patru broșuri intitulate: *Dispute cu Nazarenii* Caransebeș. O lucrare mai largă e: *Nazarenismul, Istoria și ființa lui de Dr. Vladimir Dimitrievici, tradusă de Iosif Balan, profesor Caransebeș, 1906.*

mâinii sunt puțini aci, iar spiritul de solidaritate le lipsește cu totul; pe zi ce trece se înstrăinează. O singură firmă românească «Marischesku».

21 August.

Petrec o zi în *Belgradul sârbesc*. Pe străzi văd mulți preoți adunați aci în congres. Intru în vorbă cu un protopop din *Zaicera* de pe Timoc în sus. Vorbește bine românește deși n'a fost prin țara noastră. «Am trăit întru Rumuni p'acolo» e răspunsul la mirarea mea.

22 August.

O zi întreagă vaporul spintecă valurile Dunării dela Belgrad până la Turnu-Severin.

Și acum câteva cuvinte de încheere.

Neamul cu adevărat stăpân întru toate în Banat sunt Români. Afară de satele din sud împetrițate cu Sârbi, pe care Români îi bat în gospodărie și afară de câteva colonii de Șvabi; încolo peste tot în deal, pe văi și în câmpie tot Români găsești. Numai o parte din autorități și lucrătorii de șanțuri, canale și șosele—lucrătorii de munci grele—sunt Unguri. Ca vieață economică Români stau excelent, numai satele cu spăhii—proprietari—se par mai slabe. Toți au pământuri și caută pe capete să cumpere mereu deși în ultima vreme s'a scumpit mult. Gospodăriile lor sunt puternice, vitele sunt neîntrecute, holdele sistematic lucrate, bogăția mai ales în câmpie prisosește, băncile populare se țin lanț.

Starea culturală iarăși nu-i mai pre jos. Mai ales în educație muzicală Bănățenii sunt cu adevărat «fruncea». În nici o parte din România n'ai să găsești doine mai frumoase, glasuri mai puternice, societăți corale mai dese, aplicație muzicală mai pronunțată.

Instituția care i a menținut și îi menține ca neam a-

parte, Biserica e în mare cinste deși reprezentății ei ar trebui să fie și mai adevărați apostoli ai neamului decât sunt. Mărturisesc că de nimeni nu se plânge Bănățeanul mai rău decât de samavolniciile autorităților și de lipsa dela datorie a preoților săi. Sunt cu adevărat păstori buni cari își pun sufletul pentru oi, dar sunt și năimiți cari văd lupul și fug, bucurându-se de blidul ieftin de linte ce li se întinde în schimbul dezertării dela datoria lor; așa îți rezumă Bănățeanul părerea despre preoții săi.

Oare, frate bănățean slujitor întru Hristos, mai mult prețuește congrua decât sufletele păstoriților tăi? Află că frații tăi preoți din țară nu stau nici pe sfert așa de bine economicește ca tine și mai află că aici credinciosul nu sacrifică atâta din sudoarea lui pentru preotul său, cât sacrifică pentru tine credinciosul din Banat. Păstorește-l deci cu credință și adu-ți aminte vorba Mântuitorului: «voi sunteți sarea pământului și dacă sarea se va strică, cu ce se va mai săra».

Și în sarcina preotului bănățean sunt multe datorii.

Copiii ies din școală fără nici o cunoștință și deci în biserică și la preot e nădejdea de luminare. Nazarenismul și socialismul pe zi ce trece începe să smulgă din fii bisericii și tot preotul va putea da leacul trebuincios.

Sistemul de doi copii—în multe părți de unul—, luxul nesăbuit și ruinător al femeilor sunt scăderi ce numai preotul le poate îndrepta.

La datorie din tot sufletul, căci aminteri facem păcat mare și față de oameni și față de Dumnezeu.

(Va urmà).

Nicolae M. Popescu
Diaconul M-rei Zamfira—Prahova.

CU SFINȚI, FĂ ODIHNĂ HRISTOASE

Ce se cântă la Inmormântări și Parastase, pe Ehul al 5-lea, numit Agem (Pusilic) lucrat de Șt. Popescu, fost profesor la Seminarul Central și Nifon, pentru Prea Sfințitul Arhiepiscop Evghenie Humulescu, fostul său Elev, în semn de stimă, iubire, amintire și dragoste sufletească.

Ehul 5 lăt. ѿ на Т

Cu sfi i i i i i i in ții fă o
di. i ih nă ă Hri i i stoa a a a se su u u
fle te lo or ro o bi lor tăi u u u u u u un de
nu e e e e e ste du re e e re nici î î
î în tri i sta a a a a re ni ici su u u u u
spi i in ci vi a a a a a a a a a
a a ță fă ră de sfâ ăr și i i i i i i i i it

D I V E R S É.

O mărturisire a lui David Strauss. David Strauss este destul de cunoscut în lumea învățaților, și mai ales în cercurile teologice. El, ca și Renan și alți necredincioși, deși pe deoparte voia a fi și a rămâne în rândurile creștinilor, dar prin scrierea sa intitulată: *Viața lui Iisus Christos*, nu numai că atacă dumnezeirea sa, dar se sileă chiar prin tot felul de supozițiuni și coniecturi să tăgăduiască însăși existența istorică a Domnului nostru Iisus Christos, bravând astfel și tăgăduind veritatea istorică a tuturor relatărilor evangelice.

Despre acest aprig vrășmaș al credinței creștine se istorisește următoarele: „Când fiul său a atins vârsta de 12 ani l-a trimis în Stuttgart la renumitul pastor Mehl, spre a-l catehiza în credința creștină ca să poată primi confirmațiunea.

Pastorul Mehl, distins teolog protestant și cu convingeri ultra ortodoxe în ale protestantismului, a rămas foarte surprins de purtarea lui Strauss, el care îl cunoștea cum acesta sfidă credința creștină; și mai ales că îl cunoștea încă de pe băncile școalei, căci studiaseră împreună la universitate. Deci nu știa cum să-și explice purtarea lui Strauss.

Bănuind ca nu cumva să fie la mijloc vre-o glumă s'a dus la Strauss să se încredințeze de serioșitatea lucrului.

Când l-a văzut l-a întrebat: Dar bine ce este aceasta? D-ta ultra-raționalist, ba chiar necredincios, trimiți pr: fiul D-tale la preot creștin, ca să-l învețe religiunea pe care D-ta nu ai în destule cuvinte ca s'o sfidezi, s'o insulti și să o batjocurești? Faci o glumă, sau te-ai răzgândit și e ceva serios!

Strauss îi răspunse foarte mișcat. „Doresc ca fiul meu să fie mai fericit decât mine“. Aceste cuvinte erau rostite de Strauss, fiind față și copilul, care din acel moment a fost luat de pastorul Mehl și instruit în sfânta credință creștină.

* *O mărturisire a lui Schleiertmecher.* Și acesta ca și Strauss, este foarte cunoscut, în deosebi, în lumea teologică, pentru vederile sale extrem de raționaliste, în materie de credință și teologie. Ei bine, și despre el, se istorisește că în ultimele zile eră așa de credincios și pios, în cât continuu repetă cuvintele: „*Mare este mărirea lui Dumnezeu*“, și se zice că acestea au fost și ultimele sale cuvinte cu care și a dat sufletul.

* În insula Cefalonia s'a aflat un al VII exemplar al sfintei scripturi, tipărit între anii 1450—1455, când pentru întâia oară s'au întrebuițat litere de metal. Acest exemplar a fost cumpărat cu modesta sumă de două sute cincizeci mii lei (250.000).

* În Roma, în sfârșit, s'a dat voie a se zidi un templu evanghelic.

Drag. Demetrescu,

Mișcarea în personalul clerical din țară.

N U M I R I

Nou hirotonitul în preot Călugărescu Pavel, se numește paroh al parohiei Tatomirești din jud. Dolj, pe ziua de 15 Februarie 1911.

Nou hirotonitul în preot Popescu St. Teodor, se numește paroh al parohiei Popânzălești din jud. Romanați, pe ziua de 15 Februarie 1911.

Nou hirotonitul în preot, diaconul Paraschiv Georgescu, dela biserica sf. Nicolae-Vlădica din Prund din Capitală, se numește paroh al parohiei Brezoianu, pe ziua de 20 Febr. 1911.

Nou hirotonitul în preot Mihail Panait, se numește preot ajutător pe seama bisericii parohiale sf. Gheorghe din urbea Isaccea, pe ziua de 15 Febr. 1911.

Nou hirotonitul în preot Popescu D. Const. se numește paroh al parohiei Moreni, jud. Dolj, pe ziua de 1 Martie 1911.

Preotul Bădulescu Ilie, supranumerar în parohia sf. Alexandru din urbea Alexandria, se numește paroh al acelei parohii în locul preotului Teodorescu Nicolae, care rămâne supranumerar în locul său, pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Nou hirotonitul în preot Mangâru V. Nicolae, se numește paroh al parohiei Odaia din jud. Teleorman, pe ziua de 1 Martie 1911.

Nou hirotonitul în preot Virgiliu Hornea, se numește paroh al parohiei Valea-Sărei din jud. Putna, pe ziua de 1 Martie 1911.

Nou hirotonitul în preot Gheorghe Gheoldum se numește paroh al parohiei Milești din jud. Bacău, pe ziua de 15 Martie 1911.

Nou hirotonitul în diacon Pârscoveanu Gheorghe, se numește diacon la biserica catedrală sf. Ioan Botezătorul din urbea T. Severin, pe ziua de 1 Martie 1911.

Nou hirotonitul în preot Teodorescu B. Tasse se numește paroh al parohiei Pârlita II-a din jud. Ilfov pe ziua de 1 Martie 1911.

Nou hirotonitul în preot Romanescu Grigore, se numește paroh al parohiei Cremenea din jud. Mehedinți, pe ziua de 1 Martie 1911.

Preotul Tărulescu Grigorie supranumerar în parohia Bălești din

jud. R. Sărat se numește paroh al acelei parohii pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Preotul Moise Ioan supranumerar în parohia Mărculești din jud. Buzău, se numește paroh al parohii Pietraru acelaș județ pe ziua de 15 Martie 1911.

Preotul Comănescu Manea, supranumerar în parohia Râmnicul din urbea R. Sărat, se numește paroh al parohiei Kâța din aceeași urbe pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Preotul Marin Dumitrescu, se numește provizoriu paroh al parohiei Câmpeni din jud. Romanați pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Nou hirotonitul în preot Stoică R. Ionescu, se numește preot la biserica catedrală din urbea Galați pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Nou hirotonitul în preot Petru M. Vintilescu, se numește paroh al parohiei Rătești-Furdulești din jud. Argeș pe ziua de 1 Apr. 1911.

Nou hirotonitul în preot Victor Stoica, se numește paroh al parohiei Cornățelu din jud. Putna, pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Preotul Anton Popescu, supranumerar în parohia Adamești jud. Teleorman, se numește paroh al acelei parohii pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Preotul Vasile Iliescu, se numește în mod provizoriu paroh al parohiei Oltina din jud. Constanța pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Nou hirotonitul în preot Popescu Gheorghe, se numește paroh al parohiei Valea Boierească din jud. Argeș, pe ziua de 1 Apr. 1911.

Nou hirotonitul în preot Popescu C. Ioan, se numește paroh al parohiei Cuibu din jud. Prahova, pe ziua de 15 Aprilie 1911.

Nou hirotonitul în preot Popescu G. Nicolae, se numește paroh al parohiei Chiojdu (Buzău), pe ziua de 1 Aprilie 1911

Nou hirotonitul Marinescu Ștefan, se numește paroh al parohiei Gazota (Buzău), pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Nou hirotonitul în preot Gheorghe L. Poenaru, se numește paroh al parohiei Botești. (Roman), pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Nou hirotonitul în preot Ioan D. Iliescu, se numește paroh al parohiei Bălcești (Vâlcea), pe ziua de 15 Aprilie 1911.

Nou hirotonitul în preot D. Borlogeanu, se numește paroh al parohiei Frăsinetu (Gorj), pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Nou hirotonitul în preot Diaconescu Grigore, se numește paroh al parohiei Jupânești (Gorj), pe ziua de 15 Aprilie 1911.

Nou hirotonitul în preot Popa G. Ioan, se numește paroh al parohiei Grădiștea (Romanați), pe ziua de 15 Aprilie 1911.

Nou hirotonitul în preot Arion I. Ioan se numește paroh al parohiei Grădiștea (Buzău), pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Nou hirotonitul în preot diaconul Const. R. Popescu-Orodel se numește paroh al parohiei Sf. Gheorghe-Nou din Craiova, pe ziua de 1 Mai 1911.

Preotul Patron Vasile, fost paroh al parohiei Sf. Nicolae (Ciurchi) din urbea Iași, se numește paroh al parohiei Frăsuleni din jud. Iași, pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Preotul Murgășanu Nicolae, supranumerar în parohia Murgășu din jud. Dolj, se numește paroh al acelei parohii, pe ziua de 15 Aprilie 1911.

T R A N S F E R Ă R I

Preotul Gheorghe Tomescu, supranumerar în parohia Precista din urbea Focșani, se transferă la parohia Săpunaru din aceeași urbe, în aceeași calitate, pe ziua de 1 Martie 1911.

Preotul Al. Angelescu, parohul parohiei Mlâjet din jud. Buzău, se transferă la parohia Valea-Viei din acelaș județ în aceeași calitate pe ziua de 1 Ianuarie a. c.

Preotul Popescu Gh. Ioan, parohul parohiei Rătești din jud. Argeș, se transferă în aceeași calitate la parohia Mălneasca din jud. Ilfov, pe ziua de 1 Martie 1911.

Pr. Ioan Mărculescu, supranumerar în parohia Marotinu de jos, jud. Mehedinți, se transferă în aceeaș calitate la parohia Celaru, acelaș județ, pe ziua de 15 Februarie 1911.

Preotul Ștefănescu Spiru, parohul parohiei Bărbulești, jud. Ialomița se transferă în aceeaș calitate la parohia Fulga de jos din jud. Prahova, pe ziua de 1 Martie a. c.

Pr. Manoilescu C-tin, parohul parohiei Mărășani din jud. Vaslui se transferă în aceeași calitate la parohia Bereasa, acelaș județ, pe ziua de 1 Martie 1911.

Pr. V. Georgescu, parohul parohiei Cucueți din jud. Teleorman, se transferă în aceeași calitate la parohia Găneasa din jud. Romanați, pe ziua de 1 Martie 1911.

Pr. Popescu Dimitrie, parohul parohiei Bârza din jud. Dolj, se transferă în aceeaș calitate la parohia Cârcea, acelaș județ, pe ziua de 1 Aprilie a. c.

Preotul Popescu M. Const. parohul parohiei Românești din jud. Vâlcea, se transferă în aceeași calitate la parohia Marcea din acelaș județ pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Preotul Const. I Buzgan, parohul parohiei Caulă-Bugeac (Tulcea) se transferă în aceeași calitate la parohia Erchi Baba, acelaș județ, pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Pr. Marin Protorian, parohul parohiei Panaghia (Dolj) se transferă în aceeaș calitate la parohia Bârza, acelaș județ, pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Pr. Lungulescu D-trie, parohul parohiei Sf. Gheorghe Nou din urbea Craiova, se transferă în postul al III-lea de preot la biserica Madona-Dudu din aceeași urbe, pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Preotul Ioan Grigoraș, parohul parohiei Verpolea (Dorohoiu) se transferă în aceeaș calitate la parohia Călinești din jud. Botoșani pe ziua de 1 Mai 1911.

Preotul Gh. B. Scărlătescu, parohul parohiei Mărculești (Ialomița) se transferă în aceeași calitate la parohia Bărbulești din acelaș județ, pe ziua de 1 Mai 1911.

Preotul Moiescu Gheorghe parohul parohiei Pietraru din jud. Buzău se transferă în aceeași calitate la parohia Muscelu din același județ, pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Preotul Popescu Pavel parohul parohiei Balta din jud. Dolj, se transferă în aceeași calitate la parohia Cermegești jud. Vâlcea, pe ziua de 15 Martie 1911.

Preotul Anghelescu Alexandru parohul parohiei Valea-Viei din jud. Buzău, se transferă la parohia Mlăjeț acelaș județ și în aceeași calitate pe ziua de 1 Aprilie 1911.

PUȘI IN RETRAGERE DIN OFICIU.

Pr. Ioan Georgescu, parohul parohiei Șurupați din jud. Gorj, se pune în retragere din oficiu pe ziua de 1 Aprilie a. c.

Pr. I. Georgescu, parohul parohiei Bălcești din jud. Vâlcea se pune în retragere din oficiu de ziua de 1 Martie a. c.

Pr. Ioan Bouleanu, parohul parohiei Valea-Boului din județul Dolj, se pune în retragere din oficiu pe ziua de 1 Apr. 1911.

Preotul Stan Dobre supranumerar în parohia Cotroceni din Capitală se pune în retragere din oficiu pe ziua de 1 Octom. 1911.

Pr. Grigorie Dimescu supranumerar în parohia Cotroceni din Capitală se pune în retragere din oficiu pe ziua de 1 Oct. 1911.

REINTEGRAȚI.

Pr. Ilie Roșioga fost paroh al parohiei Valea Calului din jud. Gorj, se reintegrează în aceeași calitate și la aceeași parohie pe ziua de 1 Mai 1911.

Pr. Anton Ionescu, fost paroh la parohia Nedelea din jud. Prahova se reintegrează la aceeaș parohie și în aceeași calitate pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Pr. Preoteșcu Nicolae fost paroh al parohiei Mănești (Prahova) se reintegrează în aceeași calitate și în aceeași parohie pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Pr. Ionescu Gheorghe fost paroh al parohiei I-a Pătulele din jud. Mehedinți, se reintegrează în aceeași calitate și la aceeași parohie pe ziua de 1 Aprilie 1911.

PLECAȚI DIN EPARHIE.

Pr. Vasile Georgescu, parohul parohiei Cucueți din jud. Teleorman, i s'a dat carte canonică cu începere dela 1 Martie 1911.

DEMISIONAȚI.

Pr. Roșoga Ilie, parohul parohiei Valea Calului din jud. Gorj, a demisionat pe ziua de 1 Martie 1911.

Preotul Săndulescu C-tin, parohul parohiei Toți Sfinții din urbea Craiova a demisionat pe ziua de 1 Mai 1911.

Pr. G. Ionescu parohul parohiei I Pătulele din jud. Mehedinți a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Pr. Const. D. Secotă parohul parohiei Nicolicioiu din jud. Gorj, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Pr. N. Mihăilescu parohul parohiei Văcărești din jud. Dâmbovița a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Pr. Nicolae Preoteșcu parohul parohiei Mănești din jud. Prahova, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Pr. Anton Ionescu parohul parohiei Nedelea din jud. Prahova, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1911.

D E C E S E.

Preotul Marin Popescu parohul parohiei Zăicoiu din jud. Dolj, a încetat din viață în ziua de 20 Ianuarie 1911.

Preotul Gavrilescu Ioan parohul parohiei Sf. Ioan (Hera) din urbea Craiova, a încetat din viață în ziua de 12 Martie 1911.

Preotul Popovici Constantin parohul parohiei Mânjina din jud. Covurlui, a încetat din viață în ziua de 16 Martie 1911.

Preotul Brumariu Dobre supranumerar în parohia Sf. Gheorghe din Huși a încetat din viață în ziua de 2 Martie 1911.

Preotul Teodorescu Anghel parohul parohiei Oltina din județul Constanța, a încetat din viață în ziua de 20 Martie 1911.

Preotul Toma Popescu parohul parohiei Buzescu din jud. Teleorman, a încetat din viață în ziua de 11 Fevruarie 1911.

Pr. Nicolescu Grigorie, parohul parohiei Slobozia (R. Sărat), a încetat din viață în ziua de 7 Fevruarie 1911.

Pr. Marin Teodorescu, supranumerar în parohia Șerbănești-Cerenele din jud. Vâlcea, a încetat din viață în ziua de 8 Fevr. a. c.

Pr. Mirodot Gh. supranumerar în parohia Bărcănești (Prahova), a încetat din viață în ziua de 20 Eevruarie 1911.

Pr. D. Grigoraș, parohul parohiei Buhăceni (Botoșani) a încetat din viață în zia de 22 Fevruarie 1911.

Pr. Gh. Luca, supranumerar în parohia Gura Nișcovului (Buzău), a încetat din vață în ziua de 19 Fevr. 1911.

Pr. Grigorie Costea, supranumerar în parohia Tazlău (Neamțu), a încetat din viață în ziua de 3 Martie 1911.

Pr. Dumitressu Luca, supranumerar în parohia Sf. Ilie din urbea Brăila, a încetat din viață în ziua de 3 Aprilie 1911.

Pr. Nedeleșcu Stamate supranumerar în parohia Strâmbeni (Argeș) a încetat din viață în ziua de 26 Martie 1911.

Pr. Iordache Popescu, parohul parohiei Vai-de-ei (Olt), a încetat din viață în ziua de 1 Aprilie 1911.

Pr. Bădescu Andrei, supranumerar în parohia Mărginenii-de-Jos (Prahova), a încetat din viață în ziua de 24 Martie 1911.

Pr. Popescu Nicolae, parohul parohiei Valea-Lungă din jud. Prahova, a încetat din viață în ziua de 21 Aprilie 1911.

Pr. Mihail Ștefănescu supranumerar în parohia Olteni din Capitală, a încetat din viață în ziua de 21 Aprilie 1911.

Pr. Marin Vasile supranumerar în parohia Dragodana (Dâmbovița), a încetat din viață în ziua de 3 Martie 1911.

Pr. Murgășanu Ștefan, parohul parohiei Murgășu (Dolj) a încetat din viață în ziua de 11 Aprilie 1911.

Pr. Marin Fotescu, parohul parohiei Cârlogani (Romanați) a încetat din viață în ziua de 10 Aprilie 1911.

Pr. Butuc Vasile, parohul parohiei Perieni (Tutova) a încetat din viață în ziua de 27 Martie 1911.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțumiri publice persoanelor notate mai jos cari au dăruit Bisericei din parohia Gorgota jud. Prahova diferite obiecte și anume: D. Dumitrache Ioniță (chiabur) din comuna Balta Doamnei jud. Prahova, a dăruit un policandru și o candelă mare de argint în valoare de șase sute lei. Maica Eperechia Rădulescu din M-rea Țigănești jud. Ilfov, una masă de rips de așternut la proscomidie, trei procovețe rips pentru Sf. Vase și una poală (masă la Iconostas de rips bine lucrată. D-na Maria Nicolaides din orașul Ploești, una Evanghelie legată în argint, una cădelniță, una cruce mică de argint și un rând complet de sf. odăjdii de creton. D-na Sevasta Cristescu din București a dăruit un Epitaf nou cu tocul (cutia lui de tablă de fier albă). D-na Ecaterina Gheorghiu din M-rea Țigănești a dăruit două sfeșnice mici pe Sf. Masă (Prestol) de metal, un sf. Potir, un Disc, o Steluță și o Linguriță mică. Toată îmbrăcămintea Sf. Mese (Prestol) lucrată din rips, dăruită de Polcesenia Georgescu, m-rea Țigănești jud. Ilfov. Un ibricel mic de argint pentru sf. căldură dăruit de d. Theodor, argintar din București. Una poală de postav bine lucrat la Iconostas dăruită de d-na Gherghina Colotescu din Ploești. Una cingătoare mare cu paftale de argint dăruită de Maica Versavia din M-rea Țigănești. Un castron mic de marmoră dăruit de Maica Victoria Sima din m-rea Țigănești. Șase perdele mari de nansuc dăruite de d-na Ghioala Teofilescu din București. (20) douăzeci coți pânză de in pentru Prestol dăruită de Ana preoteasă și preot Ioan Puchina dela M-rea Țigănești. douăzeci coți panglică roșie (10) zece coți panglică albă (10) zece coți șiret de fier și două chilo lumânări pentru Sfeșnicile Impărătești, dăruite de d. Andrei Ionescu. Una masă mică pentru așternut la Proscomidie dăruită de Maica Domnica M-rea Țigănești, jud. Ilfov. Un ou ornat de pus la policandru jos, dăruit de Maica Olga Ionescu M-rea Țigănești. Un cot de rips și un ibricel mic pentru căldură dăruit de Maica Paisia M-rea Țigănești. Un peschir frumos lucrat, dăruit de Ecaterina Vasile comuna Ceolpani jud. Ilfov. Una icoană Răstignirea, dăruită de Maica Anisia M-rea Țigănești. Două peșchire, dăruite de Maica Efrusina, M-rea Țigănești. Două tăvițe mici de pus pe Prestol dăruite de Maica Emilia M-rea Țigănești.

Una icoană înrămată și un peșchir mare, dăruite de Maiea Haritina M-rea Țigănești. Șase perdele în tinda bisericeii, o masă de stofă care servește ca acoperemânt peste sf. Evanghelie pe Sf. Masă (Prestol). O altă masă de stofă bine lucrată de pus pe Prestol. Zece peșchire mari frumoase puse pe la sfinți pe deasupra în sf. Biserică dăruite de Steliana preoteasa preotul. R. V. Arsenescu Sachelarie, com. Gorgota jud. Prahova.

Se aduc mulțumiri publice d-lui Alexandru Filipescu mare proprietar al cominei Tatomirești, care a donat bisericeii Adormirea Maicii Domnului din com. Tatomirești un candelamburu de bronz cu 40 de lumini artistic lucrat în val. de 700 lei; d-na Ana Ionescu a donat aceleiași bisericeii un așternut de Iconostas frumos lucrat cu flori și fluturi.

Se aduc mulțumiri D-lor: Ioan T. Mihail, proprietar, comerciant și viticultor și Petre Petcovici proprietar și fost comerciant, ambii din orașu Slatina, cari în marea lor dragoste pentru înfrumusețarea casei Domnului, au îmbrăcat cu a lor cheltuială în argint și pe alocurea și în aur, fiecare câte trei sfinte mari icoane: 1) Domnul Nostru Iisus Christos, 2) Maica Domnului, 3) Sf. Treime, 4) Sf. Nicolae și Sf. Filoteia, 5) Sf. Apostol Petru și Sf. Mucenic Haralambie, 6) Sf. Ioan Botezătorul și Sf. Dimitrie, toate la biserica Sf. Treime, din acel oraș, cheltuind fiecare peste suma de lei 2700.

Se aduc mulțumiri publice cuviosului monah Mina Diaconescu, din Sf. Mănăstire Turnu, jud. Argeș. care a avut bunavoință să dăruiască bis. numitei Mănăstiri, una dveră de atlas mătase, având pe ea pictată „Intrarea în Biserică“, în val. de 40 lei. De asemenea Onor. familiei Mihail Ciubuc, din orașul Râmnicu-Vâlcea, care a binevoit să dăruiască tot pentru aceiași biserică, una poală la Iconostas, în val. de șapte lei.

Se aduc mulțumiri publice D-lui Aurel Bogdan proprietar în com. Colonești, jud. Olt, și magistrat în Brăila, care a avut bunavoință să dăruiască bisericeii filiale „Sf. Treime“, din parohia Colonești, un policandru în val. de 500 lei.

PUBLICAȚIUNE.

Se aduce la cunoștința publică, că monahia Tavefta Nemțanu din Monastirea Agapia, jud. Neamțu, din cauza abaterilor contra disciplinei monahale și ne mai existând nici un mijloc de îndreptare, este exclusă din monahism pentru totdeauna, cu începere de la 1 Aprilie a. c., neevând voe a umblă în haine monahale.

Raportul General al Prea Sfințitului Arhiereu

CALIST I. BOTOȘĂNEANU

Inspector asupra Seminariilor din țară pe 1910—1911.

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

În puterea dreptului ce mi s'a încredințat anul trecut de Onoratul Consistoriu Superior Bisericesc, când m'a ales ca Inspector al Seminariilor și al Invățământului superior și secundar din țară, am inspectat, la intervale de timp toate Seminariile existente și pe alocurea și școalele secundare.

În aceste inspecțiuni pe deoparte am asistat la lecțiunile D-lor Profesori, iar pe de altă parte am ținut să-mi dau cont și de disciplina școlarilor, precum și de starea materială a fiecărui seminar.

Așă fiind, împart raportul de față în trei capitole: 1) partea privitoare la corpul didactic în genere; al 2) partea referitoare la disciplina școlarilor și al 3) partea privitoare la starea materială a fiecărui seminar.

CAP. I.

Relativ la corpul didactic, la profesori, la ale căror lecțiuni am asistat, fie religioase, fie profane în genere, n'am decât cuvinte de laudă, căci mi-am format convingerea că atât părinții profesori cât și D-nii profesori își îndeplinesc datoria în mod conștiincios și demn de misiunea lor; fie că în predarea lecțiunilor întrebuintează sistemul predării

ex cathedra, fie că folosesc *practica pedagogică modernă*.

Am de făcut însă oarecari mici observațiuni.

Așa, unii din profesorii de religie întru cât nu au manuale aprobate de Onor. Minister al Cultelor și Instrucțiunii Publice, pe care să le pună la dispoziția elevilor, folosesc la clasa I de seminar pe lângă explicațiunile D-lor și textul Bibliei. Cum însă în Biblie se găsesc pasagii pe care copiii, ca copii, nu le pot pricepe, opinez că acest mod de predare nu este tocmai nemerit.

Nu este nimerit apoi nici sistemul pe care l-am observat la Seminariul din Iași, unde li se dau elevilor de clasa I să citească Biblia de Buzău. Această Biblie fiind scrisă cu litere chirilice și cum elevii de clasa I nu pot ceti aceste litere, urmează o pierdere de timp până să citească, silabisind.

De asemenea n'am găsit nemerit nici faptul observat la Seminariul din Galați, tot la clasa I, că întrebuițează Biblia societății britanice. Știm cu toții că această Biblie nu corespunde cu textul adevărat al Bibliei și mai adăogând că e făcută în sensul vederilor pe care îl urmărește numita societate.

Din cauza acestui procedeu, al predării cu Biblia, am constatat că, cu toată silința ce și-au dat-o părinții profesori respectivi, abia s'a putut face într'o lecție, la Iași, *Adam și fii săi*, iar la Galați, *Samuel cel mare preot și judecător*.

Va rezultă din acest procedeu după părerea mea, că într'un an nu se va putea face nici jumătate din studiul Vechiului Testament; or, după program trebuie făcut în întregime.

*
* * *

Tot relativ la corpul didactic mai am ceva de observat. Știm cu toții că doctrina bisericeii creștine ortodoxe s'a fixat deja de cele 7 sinoade ecumenice. Conform acestei doctrine profesorii de religie au sbsoluta datorie și a scri și mai ales a vorbi școlarilor. Sub nici un motiv nu e permis a introduce altă învățătură sau a face în fața elevilor vre-o critică contrarie învățătorei bisericeii. Făcând

astfel vor strică, iar nu vor zidi. Or, misiunea corpului didactic mai ales la seminarii nu este de a sădi în inimile elevilor scepticism, ci de a le zidi, a le întări, a face inimi neșovăitoare.

Am asistat la prelegerea unui părinte profesor care trată despre monahism. Știu că monahismul a fost primit în biserică ca mijloc de a se ajunge la cel mai înalt grad de perfecțiune morală. Ei bine, părintele profesor își făcea o plăcere să trateze acest subiect prin a critica monahismul și a-l prezentă ca ceva derizoriu. Nu trată monahismul în sine, scopul monahismului, ci starea de decadență a monahismului din timpul de față.

Mă întreb, ce vor crede elevii cărora li se țineă un atare curs, fie acum când sunt pe băncile școalei, fie atunci când vor deveni servitori ai altarului, despre Mitropolii și Episcopii lor?

Am atras atenția părintelui profesor, că istoria monahismului ca orice doctrină bisericească, să 0 facă așa cum este primită de biserică. Că nu indivizi cari se abat dela principiile monahismului formează monahismul, ci totalitatea celor ce observă preceptele lui, așa după cum le-a stabilit și observat Pavel Tibeul, Teodosie cel Mare, Saba cel sfințit, Atanasie cel Mare, Vasilie, Grigorie și Ioan, etc.

* * *

Am de observat și în privința modului de predare al Sf. Evanghelii.

Ar fi de dorit ca învățăturile dogmatice și morale ce se cuprind în Sf. Evanghelii, profesorii de religie să le pună în legătură și cu partea practică ce rezultă din acestea, dându-se o deosebită atențiune faptelor morale ale străbunilor noștri, a căror fapte ni-i arată, din cele rămase în ființă și azi dela dânșii, că au fost buni creștini și că au lucrat întocmai învățăturilor evanghelice.

Respectiv de aceasta am asistat la lecțiunea unui domn profesor care nară și explică sf. Evanghelie din Duminica lăsatului de carne. Atât narațiunea cât și explicațiunea morală a fost foarte bine făcută, dar nefind ilustrată cu fapte, parcă nu aveă viață. Dacă aceste explicațiuni, ar fi fost în-

soțite de faptele străbunilor noștri, ar fi edificat mult pe elevi.

Mi-am cerut atunci permisiune D-lui profesor respectiv și am pus elevilor următoarele întrebări: Potrivit sfatului Domnului din Evangelia ce vi s'a explicat *adăpați pe cei însetat*, străbunii noștri și urmașii lor au fost ei următori acestei învățături? După oarecare gândire și îndemnându-i conform metodelor pedagogice mi s'a răspuns că da. Fântânele, cișmelele, puțurile de prin sate, de pe la răspântii, de prin câmpii etc. sunt tot atâtea urme că străbunii noștri au fost următori sfatului Domnului.

Am pus apoi întrebarea dacă pentru găzduirea și hrănirea celor săraci și flămânzi, făcut-au strămoșii noștri ceva? Ne-au rămas urme dela dânșii în această privință? Asupra acestei întrebări neprimind nici un răspuns și cum eram la seminariul dela Bistrița, le-am atras atențiunea că dânșii învață carte tocmai într'un local care este consecința urmărei de sfatul Domnului de către străbunii noștri. Le-am amintit că Banii Craioviști și Domnii Țării de mai târziu au făcut sf. Monastire a Bistriței, așa după cum s'au făcut mai toate monastirile țarei noastre. Și le-au făcut nu numai pentru monahii care necontenit înalță rugăciuni la ceruri pentru iertarea păcatelor și eterna fericire a celor ce le-au făcut și a tuturor, ci au zidit monastirile Banii și Domnii noștri și pentru primirea streinilor și hrănirea celor flămânzi. Le-am adăogat apoi că o altă probă că strămoșii noștri au fost următori sfaturilor evanghelice ne-o dă încă și mulțimea spitalelor țarei noastre, așezate pe lângă monastirile și bisericile zidite de ei

Toate acestea, cred că desvoltă în nima elevilor dragoste de neam și un puternic îndemn pentru urmarea sfaturilor evanghelice.

* * *

Am de făcut observație încă și în privința practicei liturgice.

În unele seminarii se predă această practică prin a citi și memoriza elevii în clasă, fără a fi duși în capelele cari sunt mai pe lângă toate seminariile.

Și asupra acestui punct am atras atențiunea profesorilor respectivi ca practica liturgică, să o facă nu în clasă, ci în capelele sau bisericile seminariilor, întru cât va folosi mai mult elevilor deprizându-i cu biserica și rânduiala ei.

Ar fi de dorit iarăș ca seminariștii, fiind viitori preoți să se deprindă a ceti curgător caracterele cirilice, cu care sunt scrise și tipărite cărțile bisericesti din trecut și cari știut ne este că n'au dispărut încă din toate bisericile.

* * *

Tot la acest capitol mai am încă o observațiune de făcut.

Azi se cere ca preotul să se distingă în mijlocul turmei sale nu numai prin exercitarea serviciilor religioase în biserică și în afară de biserică, ci trebuie să fie pe cât e posibil și pildă ca bun cunoscător întru ale agriculturii, ca' și din acest punct de vedere, poporul să-l urmeze.

Chiar legiuitorul Seminariilor, potrivit acestui scop, a prevăzut în programa acestor școli, ca și în aceia a școlilor normale de învățatori, învățământul agricol și al grădinăriei sub toate formele lui.

Cum s'a predat însă până în prezent acest învățământ, nu s'a ajuns la nici un rezultat practic. A învăța agricultura, grădinăria și pomicultura în clasă de pe catedră sau la tablă, fără a face practică pe teren, nu se face altceva decât ca să se încarce memoria elevilor pentru un timp cât se poate de scurt, fără a câștiga absolut nimic.

Astfel fiind când seminariștii ies din școală și devin preoți, sau chiar și normaliștii după ce devin învățatori, în zadar li se cere activitate extrabisericiască sau extrașcolară, căci nu se pricep ce trebuie să facă.

Pentru că țăranul nostru nu are dela cine învăță diferitele sisteme de cultură, cred că ar fi de mult folos ca la școlile unde se pomăzuesc *apostolii satelor* să se mențină învățământul mai sus arătat, însă să se pună la dispoziția fiecărui seminar și școală normală, cel puțin un hectar de teren cultivabil. Și numai acolo, pe teren profesorul respectiv la timpul cerut să facă lecțiile cu elevii și să-i pună a aplică cunoștințele căpătate.

Numai așa vom putea avea cu timpul preoți, cari pe lângă morală să strălucească în mijlocul țăranilor și ca buni și pricepuți lucrători ai pământului.

Slujba bisericiască împreună cu munca au practicat-o și însuși Sfinții Apostoli cu deplin succes în mijlocul poporului, unde au propovedit cuvântul Domnului.

CAP. II.

Relativ la ținuta seminariștilor am a observă că atunci când sunt în afară de școală, în oraș sau pe stradă, sunt lipsiți de simțul colegialității și al respectului.

Așa când un coleg întâlnește un alt coleg sau un conșcolar, trec fără a se saluta reciproc ca și cum nu s'ar cunoaște, deși costumul îi arată că sunt seminariști. De asemenea atunci când seminariștii întâlnesc un preot, trec pe lângă dânsul fără a-l saluta ca pe un mai mare al său.

Din această cauză, din lipsa de respect reciproc de pe băncile școalei, seminariștii chiar după ce devin preoți nu se mai salută. De aceea, nu arare ori, chiar atunci când sunt salutați de noi, se uită cu mirare. Se întreabă, parcă pentru ce este salutat.

Se mai observă la seminariști și o aversiune față de costumul preoțesc. Și aceasta se manifestă atunci când devin preoți. Așa adeseaori fiecare din noi am văzut pe stradele orașelor: pe un preot cu pălărie lioneză, pe altul cu pălărie tare numai pe creștetul capului, pe altul cu căciulă, pe altul cu rasă fără anterior și aceasta numai până la genuchi, pe altul cu reverendă și pe deasupra cu paltonul ce l-a purtat în mirenie, pe altul cu anterior și rasa așa de strimță că din moment în moment te aștepti să-l vezi descusându-se, pe un altul cu mustățile și barba tunse, pe altul cu părul lung, altul cu părul pe spate, iar altul tuns militărește.

Și nu numai pe stradă se poartă astfei preoții, dar merg chiar și la sfânta biserică cu pălăria, în anterior sau în rasă, sau numai în pantaloni și suman—cum fac în genere preoții dela sate.

M'am întrebat și mă întreb, ce fel de apostoli sunt aceștia și ce fel de disciplină au? Socot că cu această stare

de indisciplină vin preoții chiar după băncile școalei. Nu sunt deprinși cu disciplina din seminar chiar.

* * *

Întru cât am vizitat și școalele laice, tot aci găesc ne-merit să arăt că în aceste școli nu se găesc în sălile de studii ca și în dormitoare nici un fel de icoană. Aceasta dovedește că în atari școli deși se predă în mod sumar cunoștința religiunii creștine ortodoxe, totuși îți face impresia că aceste școli nu ar fi ale unui stat român creștin ortodox, ci ale unui stat iconoclastic.

Acest fapt nu s'a văzut niciodată în trecutul nostru românesc.

Străbunii noștri nu îngăduiau ca nici odăile de serviciu ale servitorilor să fie lipsite de sfintele icoane, necum în școli, întru cât prezența lor ne pune în vedere pe Dumnezeu și aleșii săi; fapt pentru care s'a și zis că icoanele sunt *Biblia laicorum*.

Ca profesor de religie și ca membru al Sf. Sinod și altădată am adus la cunoștința Sf. Sinod și prin el Onor. Minister de Culte și Instrucție Publică, lipsa icoanelor din școlile țării.

Și de data aceasta rog respectuos înalta autoritate bisericască să intervină pe lângă D-nul Ministru de Culte și Instrucție Publică, ca, cât mai neîntârziat, să dispună a se introduce Sfintele Icoane în sălile școalelor laice de ambele sexe. Aceasta va arăta vizitatorilor că noi suntem creștini ortodoxi.

CAP. III.

Starea materială a Seminariilor.

Prin legea clerului mirean și a seminariilor din 1893, numărul seminariilor a fost redus dela 6 inferioare și 2 superioare, numai la 2 superioare: unul la București și altul la Iași. Aceste două seminarii, grație împrejurărilor au fost plasate în localuri bune. Cu toate acestea ar trebui ea din când în când să li se facă oarecari îmbunătățiri, căci altfel vor ajunge și acestea cum au ajuns cele mai

multe din liceele statului, cari nefiind întreținute cu zeci de ani, au ajuns într'un hal fără hal. A trebuit să ne vie știrea că în țară intră holera ca Onor. Minister de Culte și Instrucțiune Publică, de această teamă, să dea ordin a li se face și acestor școli mici reparațiuni de zidărie și vopsire.

Pe lângă cele două seminarii superioare amintite, a funcționat și funcționează și seminarul «Nifon Mitropolitul» din București, care se găsește în aceleași condițiuni ca și seminariile Statului.

Cu timpul s'a dovedit că aceste 3 seminarii superioare nu sunt de ajuns ca să dea numărul de preoți de care se simțea nevoia și atunci s'au mai creat încă două seminarii: unul la Galați sub patronul Sf. Andrei și altul la sfânta mănăstire Bistrița din Vâlcea, sub patronul Sfântului Nicolae.

Ambele aceste 2 Seminarii funcționează în prezent cu câte 3 clase și cu un număr de câte 180 elevi de fiecare.

Asupra acestora am de observat următoarele:

Seminarul Sf. Andrei din Galați este instalat într'un local cu totul impropriu nu pentru oameni, dar chiar pentru dobitoace. Atât este de infect! Mulțumită lui Dumnezeu, sunt informat că D-nul Ministru de Culte și Instrucțiune Publică a prevăzut pentru anul acesta o sumă de 200.000 lei ca să se poată face la Galați un local de seminar potrivit timpului în care trăim.

Cel de al doilea, adică cel din Sf. Mănăstire Bistrița este instalat în palatul fostului domnitor al Munteniei Barbu Știrbei. În acest local care este împrejurul sf. Mănăstiri mai locuiesc și Domnii profesori respectivi, Directorul și personalul de serviciu.

Localul este foarte frumos și poate rivaliza cu oricari din cele trei seminarii superioare.

Sunt informat însă că din cauza greutăților de a se putea întreține cu cele necesarii existenței elevilor, fiind situat la peste 40 kilometri de orașul Râmnic, D-nul Ministru de Culte și Instrucțiune Publică în înțelegere cu P. S. Episcop respectiv, au ajuns la ideea de a strămuta numitul Seminar în vechiul local al Seminarului din Râmnic. Localul acesta însă nu va putea servi ca local potrivit cu

această destinațiune dacă nu i se va face mai întâi îmbunătățirile trebuitoare și dacă nu se va complectă treptat cu numărul de clase până la opt și cu dormitoarele necesarii. În starea actuală în care se găsește lasă mult de dorit și se aseamănă într-o câtvâ cu starea actuală a localului Seminarului Sf. Andrei din Galați.

Acesta este rezultatul misiunii mele de inspector, asupra Seminariilor din țară cu care am fost însărcinat; iar azi cu cel mai profund respect, îl supun la cunoștința Onor. Consistoriu Superior Bisericesc, spre cele de cuviință.

Inspector (ss) *Callist I. Botoșăneanu.*

CREȘTINISMUL DACO-ROMAN.

(Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 1. p. 100.-103).

A.

Creștinismul în Illyricum.

IV.

D-nul Pârvan enumără mai întâiu după istoricul Harnack numărul comunităților creștine din peninsula balcanică până la anul 325 după Hr. Unile din aceste comunități aveau mitropoliți, iar altele episcopi. Toate localitățile însă cu creștini până la 325 țineau de sfera influenței grecești, atât în ceea ce privește curentele literare, cât și în ceea ce privește limba. Se știe că biserica creștină a folosit multă vreme limba greacă ca limbă sacră și o sumă din inscripțiile catacombelor din Roma sunt în grecește. Deabia cu secolul al IV-lea încetează această precumpănire a ei. În provinciile latine dela Dunăre, creștinismul începe să se răspândească după secolul al III-lea, așa că n'a fost nevoie să se propage în limba greacă, ci a început deodată în limba latină, predicatorii fiind activi în Apus mai numai în limba latină. Prin urmare nu tot ce ține de pe-

ninsula balcanică trebuie să-și aibă izvorul în viața spirituală de răsărit, după cum crede chiar Harnack. O asemenea părere și-a avut izvorul până acum în necunoașterea materialului epigrafic profan, singurul izvor de mâna întâiu, dar extraordinar de bogat pentru viața economică și spirituală antică în Europa illyro-tracă.

Iată acum lista localităților constatate de Harnack ca creștine până la anul 325 în Moesia, Panonia, Dalmația și Noricum cu observațiile D-lui Pârvan, din punctul său de vedere.

V.

Actele martirilor ne arată că înainte de 325 au existat creștini în *Tomi*, *Noviodunum*, *Axiupolis* și *Durostorum*. În Marcianopolis se constată pentru anul 325 o episcopie. Titularul scaunului Pistus, apare printre subscriitorii hotărârilor Sinodului din *Nicea*. Le Quien mai admite ca autentică și știrea din viețile sfinților cu privire la creștinii din Halmyris¹⁾, și episcopul Evangelicus al Sciției, fără îndoială rezidând în Tomi, pentru timpul lui Deoclețian. Din Dacia (de peste Dunăre) întâlnim ca titular al episcopiei din Serdica, la Nicea, pe Protogenes,—episcopul, care în conciliul ținut peste 20 de ani în chiar reședința, Serdica, se înfățișează alături de venerabilul Osius, din Corduba (Cordova) ca șef al bisericii ortodoxe în lupta cu Eusebianii arianizanți.

Harnack admite ca probabilă, însă înainte de 325 și existența unui episcopat în Naissus (Moesia super.). Tot la această provincie e de socotit și episcopatul din Singidunum.

*

În provinciile panonice înainte de 325, cea mai veche comunitate creștină cu un episcopat e cea din Cibolis. Apoi următoarele centre creștine: Mursa (episcopat), Sirmium și Siscia. Ceva mai departe spre Vest, pe Drava, Poetovio (episcopat), iar spre Nord, în Panonia superior, Savaria și Scarbantia.

¹⁾ Oraș pe brațul Sf. Gheorghe, în apropiere de lacul Razelm.

*

Despre Noricum sunt foarte puține știri și anume înainte de Constantin, numai despre comunitatea creștină din Lauriacum, iar pentru prima jumătate a secolului al IV-lea despre episcopatele din Teurnia (Tiburnia) și cel din Iuvavum și altele nenumite precis.

*

În Dalmația, creștinismul a pătruns foarte de timpuriu, așa că nu e nici o mirare, dacă o sumă de inscripțiuni, —din mulțimea enormă descoperită în cimitirile din Salonae—cade chiar în timpul înainte de Constantin. În orice caz descoperirile arheologico-epigrafice, ne arată că Salonae a fost cel mai însemnat centru creștin din întreg Illyricul.

La sinodul din Nicaea a luat parte și Teofil, episcop din Gothia. Harnack crede, că Gothia ar fi un oraș din Crimeea de astăzi, sau poate e pur și simplu episcopul de Tomi. Această din urmă ipoteză nu se poate susține, fiindcă ar trebui să poarte titulatura orașului, după cum se obicinuiă, chiar în timpul acesta. Prin ipoteză se poate primi, dar «Gothia» poate fi în același timp (vremea lui Constantin), tot așa de bine căutată și în Nordul Dunării,—în fosta Dacie romană,—unde Goții dela 270 înainte, erau oarecum reprezentanții oficiali ai siguranței publice romane, față de barbarii dimprejur.

VI.

Mărturiile epigrafice antice asupra creștinismului din provinciile dela Dunăre cad, cu puține excepțiuni, în timpul dela Constantin la Iustinian (secolul al IV—VI). O sumă dintre ele poartă și indicarea precisă a datei punerii lor.

Iată pe scurt, locurile unde s'au găsit inscripții și obiecte creștine în aceste secole.

În Dalmația: Salonae, Tragurium, insula Nigra Corejna, Dalea.

Cele mai însemnate descoperiri s'au făcut însă în cimitirile

creștine din Salonae. Inceputurile unora din mausolee ar fi chiar din prima jumătate a secolului II-lea. Salonae ținea economică și cultural și uneori politică de Italia, ca și toate orașele de pe coasta apuseană și nord-vestică a mării Adriatice și de aceea erau mai ferite de năvăliri barbare și de distrugere.

Din inscripții se poate vedea că Salonae a avut relații cu trei centre mari creștine și anume: Ravena, Aquileia și Sirmium. Amintirea acestor centre nu e o simplă întâmplare. Din Ravena se conduce în veacul IV—VI și destinele Dalmației. Aquileia e poarta de răsărit a pământului italic. Sirmium e în secolul al IV-lea una din reședințele favorite ale împăraților creștini ai Occidentului în ținutul oriental al stăpânirii lor, loc de adunare al mai multor sinoade și după trecerea orașului în privigherea Geților la anul 380, încă multă vreme, totuși, un însemnat centru roman, la Dunărea de Jos.

După aceea D-nul Pârvan, reproduce din inscripțiunile păgâne și creștine găsite în aceste centre și de o însemnătate capitală și din punct de vedere creștin și românesc. Limba multor inscripții e cea latină vulgară cu tendință dialectală spre formarea limbii române.

S'au mai găsit în multe alte locuri în interiorul provinciei Dalmația (astăzi Bosnia și Herțegovina) resturi de vechi capele, biserici, ori morminte creștine. Și în Istria care în antichitate ținea în mare parte de Italia, geografic formează încă o unitate cu Dalmația și cultural e mijlocitoarea între peninsula italică propriu zisă și între Illyricum, s'au găsit de asemenea o mulțime de antichități creștine.

Toate resturile creștine din Bosnia și Istria, precum și o mare parte a celor din Dalmația sunt însă mai târzii decât anul 325, unele mai târzii decât secolul IV-lea sau al V-lea. Această constatare atrage după sine încheierea că răspândirea creștinismului în Dalmația e cu excepția Salonei din vremea creștină a imperiului roman, când creștinismul era propagat la nevoie chiar cu ajutoarele foarte energice și eficace ale puterii publice.

Dimpotrivă înfățișarea eretică a creștinismului, pare a fi

în Dalmația mai veche decât secolul al IV-lea. Găsim gnosticismul păgân care a înflorit în secolul al II-lea și al III-lea sub înrâurirea puternică a doctrinei creștine despre rescumpărare și salvare pentru viața eternă și care a decăzut repede în secolul al IV-lea supt loviturile teologiei ortodoxe. Negustorii orientali au adus cu ei nu numai învățăturile curate creștine, ci și eretice și în deosebi gnostice.

*

D-nul Pârvan enumără apoi localitățile din Pannonia și din Noricum, unde s'au găsit inscripțiuni, fie păgâne, fie creștine și stabilește relațiunile ce au existat între Italia și Illyricul latin.

După aceea urmărește răspândirea creștinismului la Dunărea de jos și anume, începând cu Vestul latin și înaintând treptat spre Răsăritul latino-greco, ori numai grec.

Despre aceasta însă în numărul viitor.

G...

(Va urmà).

CRONICA BISERICIASCĂ INTERNĂ

Majestatea Sa Regele la Sulina. Cu prilejul ducerii Familiei Regale la Sulina, M. S. Regele a vizitat și lucrările dela noua catedrală, a cărei temelie s'a pus anul trecut cu mare solemnitate. M. S. Regele a fost întâmpinat de P. S. Nifon, episcopul Dunării de Jos cu următoarea cuvântare:

Sire,

Orașul Sulina este în plină sărbătoare, fiindcă înțeleptul, piosul și viteazul nostru Suveran, a binevoit iarăși să-l viziteze.

Clerul și poporul din Sulina, împreună cu smerenia mea, Vă roagă să binevoiți a le permite, să depună la picioarele M. Voastre, omagii de cel mai profund respect și recunoștință, pentru că oblăduirea părintească, ce cu atâta dragoste și bunăvoință ați revărsat-o asupra întregii țări și ați binevoit a o întinde, până în acest colț depărtat al țării, interesându-Vă de alegerea terenului, de verificarea planurilor și aprobarea lor, pentru construirea frumoasei și falnicei catedrale, în fața mării unde bătrânul Danubiu își revărsă undele sale.

Până acum Sire, Sulina avea un singur far, care luminând noaptea, arată călătorilor de pe mare că aci, este locul de adăpost și repaus. De acum înainte, însă, Sulina va avea încă un far, mult mai strălucitor, care prin turlele sale poleite, va vesti călătorilor, învăluți în mare, că aci sălășluiește un neam viteaz, care sub conducerea înțeleaptă a scumpului său Suveran, și prin jertfa a 16 mii de voinici, ale căror moaște sfinte zac pe pământul Bulgariei, ați cucerit independența și regatul și ați readus la căminul părintesc, la sânul scumpei sale mame. România, pe scumpa ei fiică „Dobrogea“, ce rătăcea din veacuri prin neamuri streine.

Tot acest far, va mai spune, că aci sălășluiește un popor credincios și cinstitor de Dumnezeu, care urmând datinei strămoșești, întinde brațele tuturor obidiților, pe care soarta îi urmărește în viață și averea lor.

Mai departe, noua catedrală, va spune călătorilor că aci este pământul binecuvântat de Dumnezeu, unde domnia legilor e în floare, că aci pământeanul ca și streinul se bucură deopotrivă, de libertatea cultului, a cuvântului și a scrisului; că aci toți locuitorii, de

orice naționalitate și confesiune sunt deopotrivă frați și le sunt asigurate viața și averea.

Pentru toate ace-te binefaceri, ce ați revărsat, Sire. în timpul glorioasei domnii de 45 ani, asupra întregii țări, clerul monahal ca și cel mirean, și poporul dela gurile Dunărei, împreună cu păstorul lor pe care M. Voastră L'ați trimis aci în apostolat, dintr'o inimă și printr'o gură, se roagă bunului Dumnezeu să Vă păstreze deplin sănătos până la cele mai depărtate margini ale vieții pământești, fiindcă avem cu toții convingerea, că cu cât veți trăi mai mult, cu atât scumpa noastră patrie, va propăși și mai mult.

Să trăiască M. S. Regina, Regina Reginelor, poeta poezilor și mama duiosă a soldaților răniți.

Să trăiască AA. LL. RR. Principii moștenitori, împreună cu drăgălașele lor odrasle, în ale căror mâini și inimă, România își pune speranțele și viitorul ei.

* * *

M. Sa, a mulțumit călduros P. S. Episcop al Dunărei de jos.

Cu această ocazie P. S. Episcop al Dunărei de jos, Nifon, a înmănat M. Sale cartea pastorală ce P. S. Sa a adresat locuitorilor Dobrogeni: «Ce trebuie să gândească și să făptuiască, pentru folosul Dobrogei, Dobrogenii».

În acest timp, corul de maici dela mănăstirea Celic-Dere, a intonat Imnul Regal «Trăiască Regele».

M. S. Regina, viu impresionată de corul maicilor, le-a invitat pe maici pe bordul iachtului regal, unde maicile au executat mai multe cânturi religioase și naționale.

M. Sa a oferit o bursă la conservatorul de muzică surorii Florica Pretorian, care după terminarea studiilor, să se reîntoarcă în mănăstire, unde va îngriji și conduce corul de maici al mănăstirei, înființat de P. S. Episcop al Dunărei de jos, Nifon.

M. S. Regina a promis P. S. Episcop al Dunărei de jos, că în curând va vizita mănăstirea Celic-Dere, unde se află o școală de pictură bisericească și alta de țesătorie națională.

G...

BIBLIOGRAFIE.

Polemice de Arhim. Teofil Mihăilescu, București 1911.

Părintele arhimandrit Teofil Mihăilescu a retipărit în broșură cinci articole ale sale publicate unile în diferite reviste. Articolele acestea poartă titlul:

Raționalism, monism, cauze, idei nesănătoase și criza morală.

Citiseam și eu unile din aceste articole și acum le-am mai recitit încă odată și pot afirma că păr. arhimandrit Mihăilescu e un apologet și un polemist. E în curent cu cercetările cari au preocupat și frământat gândirea omenescă și anume: e lumea aceasta produsul unei întâmplări; de unde venim și unde mergem și așa mai departe. E o fatalitate care stăpânește în Univers fără scop și plan sau e o conștiință luminoasă și absolută?.....

Părintele arhim. Mihăilescu discută și trage concluzii, că știința obiectivă înalță și luminează pentru binele omenirii, iar știința pătimasă, isvorită din cel mai josnic materialism întunecă și distruge...

Și în articolul «Criza morală» păr. Mihăilescu face constatări dureroase în viața noastră socială și dă oarecari sfaturi de îndreptare.

*

Recomandăm această lucrare a păr. Mihăilescu, căci ori și cine poate profita din cetirea ei.

G...

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

A

SFÂNTULUI SINOD AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE

ACTE OFICIALE.

Αριθ. πρωτ.
3452.

Πανιερώτατε καὶ Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Οὐγγροβλαχίας καὶ ἑξάρχε πάσης Ρωμανίας, Πρόεδρε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἁγίας ὀρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ρωμανίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφε καὶ συλλειτουργε τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Ἀθανάσιε, τὴν φίλην ἡμῖν σεβασμίαν Αὐτῆς Πανιερότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἀσμένως ἐκομισάμεθα τὴν ἀπὸ δ' ἡμέρας μηνὸς ἐπιστολὴν τῆς λίαν ἡμῖν περιποθήτου σεβασμίας Αὐτῆς Πανιερότητος, δι' ἧς ἐν ἀγάπῃ διαβιβάζει ἡμῖν τὰς φιλόφρονας ἀδελφικὰς Αὐτῆς συγχαρητηρίους Προσρήσεις καὶ εὐχὰς ἐπὶ ταῖς τοῦ Πάσχα ἁγίαις ἑορταῖς Ἐγκαρδίους δ' εὐχαριστίας Αὐτῇ ἐκφράζοντες, ἄσμενοι ἤκομεν ἀποδώσοντες τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν, ἐν ἀγάπῃ

No. Protocol.
3452.

Inalt Prea Sfințite și Prea venerate Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Exarh al întregii României și Președinte al S-tului Sinod al Sfintei Biserici autocefale ortodoxe Române, frate mult iubit întru Christos Dumnezeu și conliturghisitoriu al Smereniei noastre, Domnule Athanasie, îmbrășșând frățeste pe Inalt Prea Sfinția Voastră, cea venerată și iubită de noi, întru Domnul, cu multă plăcere vă salutăm.

Cu multă plăcere primind scrisoarea Inalt Prea Sfinției Voastre din 4 ale curenteii luni, prin care ni transmiteți cu dragoste amabilele Voastre frățesti felicitări și urări de Sf. Serbători a sf. Paști, Vă exprimăm mulțămiri din inimă, și cu toată dragostea venim a vă înapoiă aceiași salutare frățescă, răspunzându-vă cu multă dragoste, «Adevărat a

πολλῇ ἀντιφωνοῦντες Αὐτῇ τὸ «ἀληθῶς ἀνέστη» καὶ ὀλοφύχως ἀντεπευχόμενοι ἵνα ὁ ἀναστάς ἐκ νεκρῶν Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καταξιοῖ τὴν σεβασμιόφητον Αὐτῆς Πανιερότητα ἐπὶ ἔτη πάμπολλα ἐν ὑγείᾳ ἀδιαπτύτῳ καὶ σὺν τῇ ἀπολαύσει πάσης θεοδωρήτου χάριτος ὑπαντᾶν καὶ πανηγυρίζειν μετὰ τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου Αὐτῆς τὴν ἀγίαν καὶ κλητὴν ἐορτὴν τῆς εὐσεβείας ἡμῶν. Ἐκτενεῖς δ' ἰκεσίας καὶ δεήσεις ἀναπέμποντες ὑπὲρ πάσης τῆς ἀγίας αὐτόθι Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τοῦ Θεοσεβεστάτου Βασιλέως καὶ τοῦ Βασιλικοῦ Αὐτοῦ Οἴκου, ὡς καὶ ὑπὲρ παντὸς τοῦ εὐσεβοῦς τοῦ Θεοστηρίκτου Βασιλείου τῆς Ρωμουνίας λαοῦ, πλούσια δὲ τὰ ἐλέη αὐτοῦ καὶ τὰς οὐρανίους δωρεὰς ἐξαιτούμενοι, περιπτυσσόμεθα Αὐτὴν καὶ αὐθις ἀδελφικῶς καὶ διατελοῦμεν,

ἀλιὰ Ἀπριλίου κε'.

Τῆς ὑμετέρας περιποθήτου ἡμῖν Πανιερότητος καὶ Σεβασμιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χιῶ ἀδελφός καὶ ὅλως πρόθυμος

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακὴμ.

înviat», și din tot sufletul dorind ca Cel învieat din morți, Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos să învrednicească pe Înalt Prea Sfinția Voastră de a sărbători cu sănătate neștirbită la mulți ani sfânta și dorită serbătoare a evseviei noastre, bucurându-vă împreună cu evseviosa voastră turmă de tot harul dăruit de Dumnezeu. Înălțând deci cereri și rugăciuni îndelungate pentru sfânta biserică de acolo, pentru iubitorul de Dumnezeu Regele și toată Casa sa Regală, cum și pentru tot poporul cel evsevios al de Dumnezeu păzitului Regat al României, și cerând milele sale cele bogate și darurile cele cerești, Vă îmbrățișăm din nou frățeste și rămânem al Înalt Prea Sfinției Voastre celei mult dorite și prea venerate farte iubit întru Hristos și întru toate binevoitor.

Al Constantinopolei

Ioachim.

1911 Aprilie 25.

CONSISTORIUL SUPERIOR BISERICESC.

Ședința din 20 Octomvrie 1910.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 34, în concediu trei membrii.

Este de față și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii și D-nul Adm. al Cassei Bisericii.

P. C. Icon. Nicolae Țingoiu, secretar, citește sumarele ședințelor din 15 și 18 Octomvrie, cari, punându-se la vot, s'au primit.

I. P. S. Mitropolit Primat Președinte, zice că cu ocazia aniversării Alteței Sale Regale Principesa Maria adresându-i cuvenita felicitare, în numele Sf. Sinod și al Consistoriului Superior Bisericesc, A. S. Regală a binevoit a-i răspunde prin următoarea felicitare: «Adânc mișcată de călduroasele urări ce mi-ați trimis, vă mulțămesc din toată inima, precum și Consist. Superior și Sf. Sinod. Maria». Se ia act cu mulțămire.

I. P. S. Mitropolit Primat Președinte, arată că unul din membrii Consistoriului Superior Bisericesc, anume *P. C. Icon. Ilie Didicescu* binemeritând încrederea P. S. său Chiriarh, a fost numit Protoiereu al jud. Brăila, deci, I. P. S. Sa, declară vacant locul de membru în Consistoriul Superior Bisericesc al *P. C. Icon. Ilie Didicescu*. Se ia act.

P. C. Icon. Ilie Didicescu, mulțămește P. S. Episcop al Dunărei de Jos și D-lui Ministru cari au avut bunavoință de a-l numi Protoiereu al județului Brăila. Că *P. C. Sa* a lucrat împreună cu ceilalți membrii ai Consistoriului Superior Bisericesc și și-a arătat părerile sale pentru binele și folosul Sf. noastre Biserici. Mulțămește I. P. Sf. Chiriarhi pentru dragostea cu care au primit pe aleșii clerului în această înaltă instituțiune bisericească. Asemenea

mulțamește și D-lui Ministru, care este un mare bărbat de Stat; neobosit pentru luminarea poporului prin Biserică și Școală. P. C. Sa roagă pe P.P. C.C. Membri ai Consistoriului Superior Bisericesc, să lucreze și de acum înainte cu acelaș zel pentru binele Sf. noastre Biserici.

P. C. Icon. I. Mălăescu, secretar, citește următoarele comunicări:

Suplica P. S. Arhiereu Calist Botoșăneanu, prin care roagă a i se motivă absența dela această ședință, fiind ocupat la un serviciu religios.

Se ia act și se va motivă absența.

Idem, a cucernicului preot Petre St. Rudeanu dela parohia Drugești din Curtea de Argeș, prin care roagă a se interveni pe lângă D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii să-i dea voe să urmeze cursurile facultăței de Teologie ca extern. In urma discuțiunei urmate la care au luat parte I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, I. P. S. Mitropolit al Moldovei, P.P. S.S. Episcopi al Argeșului și al Hușilor, se decide a se trimite suplica numitului preot P. S. Chiriarh respectiv, spre a dispune cele ce va crede de cuviință în înțelegere cu D-nul Ministru.

Idem, a cântăreților și paracliserilor din orașul Huși și județul Fălciu, prin care roagă a li se îmbunătăți soarta lor materială. In urma discuțiunei urmată la care au luat parte I. P. S. Mitropolit al Moldovei, P.P. S.S. Episcopi al Dunărei de Jos și al Hușilor și P. C. Icon. D. Lungulescu, s'a primit propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei, la care s'a asociat și P. S. Episcop al Dunărei de Jos, de a se mijloci prin Ministerul de Culte la Ministerul de Industrie ca la școalele de cântăreți, care azi sunt la fiecare Episcopie și Mitropolie, să se înființeze câte un atelier, în care elevii, cari toți sunt fii de țărani, să învețe câte un meșteșug; prin aceasta nu numai că s'ar îmbunătăți traiul acestor slujbași bisericești, cel puțin al celor viitori, dar s'ar răspândi la țară diferite meșteșuguri, atât de trebuincioase pentru întâmpinarea nevoilor de toate zilele ca și pentru îndrumarea pe o cale mai bună economică a poporului nostru țărănesc.

In legătură cu aceasta, s'a primit asemenea și propunerea făcută de P. C. Icon. D. Lungulescu, împărtășită și

de către P. S. Episcop al Huşilor, de a se mijloci către D-nul Ministru al Cultelor să binevoiască a face tot ce-eace se va putea ca să se sporească, pe cât va fi cu putinţă, salariile cântăreţilor bisericeşti urbani, de către Primăriile comunelor urbane.

Suplica cucernicului prot Dem. C. Atanasiu, parohul bisericii din Azuga, jud. Prahova, prin care roagă a i se da voie să predea învăţământul religios la şcoala din localitate.

Idem a învăţătorului Simion Popescu din com. Topeşti jud. Gorjiu, prin care roagă a se avea în vedere propunerile ce face în folosul creştinilor din comunele rurale.

Idem a D-lor Toma B. Adrian şi Ioan N. Schiţeanu, delegaţi a-i cântăreţilor bisericeşti din jud. Dâmboviţa, cu care înaintează un memoriu relativ la îmbunătăţirea soartei lor.

Acestea se trimit la Comisiunea de petiţiuni.

Idem a D-lui I. Popescu-Paserea, cu care înaintează un manuscris în dublu exemplar, intitulat: «Cântări dela Te-Deum, sfeştanie, cununie şi înmormântare» şi roagă a se cercetă şi aprobă. Se trimite la comisiunea respectivă.

Idem a D-nei Anghelina şi Maior S. Leonte cu care înaintează un calendar şi roagă a se încuviinţa spre a se putea înprăşti printre clericii sf. noastre Biserici, dacă se va găsi folositor. Se trimite la comisiunea pentru icoane.

Adresa Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii cu care trimite un manuscris de Istoria Bisericii Române, alcătuit de D-nul profesor N. Dobrescu, pentru uzul seminariilor, după însărcinarea ce i s'a dat de Administraţia Cassei Şcoalelor, spre a se cercetă şi aprobă, înapoindu-se Ministerului cu hotărîrea ce se va fi luat spre a se trimite comisiunii speciale a cărţilor didactice de învăţământ secundar pentru Istorie. Se trimite la comisiunea respectivă.

Terminându-se comunicările, P. S. Arhiereu Valerian Râmniceanu, citeşte raportul comisiunei de petiţiuni privitor la suplica semnată de 12 profesori de religiune prin care roagă a se interveni către D-nul Ministru ca să binevoiască a dispune să se egaleze salariile profesorilor de religiune.

P. C. Icon. I. Gotcu zice că împărtăşeşte cele cuprinse în raportul comisiunei, fiind drepte şi întemeiate, totuşi

are de observat mai întâiu: că chestiunea învățământului religiunii în școale este de o mare însemnătate mai ales în vederea ridicării nivelului educativ al școalelor noastre. Pentru aceasta crede că se cuvine a se da pentru studiul religiunii mai multe ore, iar nu numai câte una de clasă pe săptămână, după cum este în prezent, afară de clasa I la care sunt două ore, de oarece pentru toate celelalte studii și chiar la dexterități se dau mai multe ore, și este constatat din experiență că este cu totul nesuficient o singură oră de clasă pe săptămână. Asemenea crede că este bine, necesar și folositor a se da învățământul religios și în școalele în care astăzi nu se află, precum în școalele de meserii și de comerț și în cele profesionale de fete, unde se află numai două ore pentru învățământul religios. Studiul religiunii în școale fiind cel mai puternic factor educativ, crede că este necesar și folositor a se introduce în toate școalele. P. C. Sa roagă pe D-nul Ministru să binevoiască a lua dispozițiunile ce va crede de cuviință pentru sporirea orelor destinate învățământului religios și pentru introducerea lui în toate școalele. Astfel se va face cel mai mare bine neamului și Țării, pentru că trebuie să avem cetățeni educați creștinește.

D-nul Ministru zice că, cu ocaziunea chestiunii pentru salariul profesorilor de religiune, s'a adus o chestiune mult mai întinsă. D-sa arată că îmbunătățirile care trebuiesc să se facă, nu se pot face toate deodată. Că nu numai profesorii de religiune cer a li se îmbunătăți salariul, ci și preoții, învățătorii, cântăreții și profesorii în general. Îmbunătățiri se vor face pentru toți, însă treptat. De aceea și profesorii de religiune trebuie să aibă puțină răbdare, căci bunavoință este peste tot și se vor face îmbunătățirile trebuitoare pentru toți potrivit cu mijloacele de care va dispune.

Punându-se la vot concluziunile raportului comisiunii, care sunt de a se mijloci la D-nul Ministru, să binevoiască ca, la formarea bugetului pe anul viitor, să aibă în vedere și dreapta cerere a profesorilor de religie, s'a primit.

P. C. Ișon. Dobre Ghinescu citește o propnere relativă la sprijinirea întreprinderii doamnelor române de a se înființa școale pentru copii; de a se face cărți religioase morale pentru copii și popor și de a se face un mic ca-

tehim, care să cuprinză cele zece porunci, crezul și altele. Se ia act.

P. C. Icon. I. Antonovici citește o propunere semnată de P. C. Sa, P.P. C.C. Arhimandriți Dionisie Simionescu și Veniamin Piticariu și P.P. C.C. Iconomi: C. Ionescu, Ilie Teodorescu, N. Iancu și C. Nazarie, pentru alegerea unei comisiuni, care să se ocupe de costumul clerului și să vină cu un proiect de regulament la sesiunea viitoare de primăvară. S'au ales prin aclamațiune membri în comisiune P.P. Cuvioșii și P.P. Cucernicii Părinți cari au semnat propunerea și s'a admis ca să se ocupe și de costumul studenților Facultății de Teologie, al seminariștilor și al cântăreților.

P. C. Icon. P. Procopiescu citește raportul comisiunii de cântări privitor la manuscrisul intitulat: «Grădina Muzicală» înaintat de D-nul Dimitrie C. Popescu, cântăreț la bis. Sf. Ilie din Craiova. Se aprobă concluziunile raportului comisiunii, cari sunt de a se aprobă să-l poată tipări, fiind spre folosul Sf. noastre Biserici.

P. C. Icon. N. Iancu, citește raportul Comisiunii de petițiuni relativ la cererile înaintate de cântăreții bisericesti din jud: Mehedinți, Gorjiu, Vaslui, Tecuci; Prahova, Neamț, Tulcea, R.-Sărat, Ialomița, Dâmbovița și Teleorman, de a li se îmbunătăți și soarta lor materială. Se aprobă concluziunile raportului comisiunii, care sunt de a se interveni către D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii pentru ameliorarea pozițiunii materiale a acestor slujbași bisericesti din întreaga Țară, la alcătuirea bugetului de noul an financiar.

P. C. Icon. D. Lungulescu, citește raportul comisiunii de cântări relativ la lucrările înaintate de d. Al. Filoreanu și V. Soloveanu din București. Se aprobă concluziunile raportului comisiunii, care sunt de a nu se aprobă liturgia înaintată de d. Filoreanu, iar lucrarea d. Soloveanu a se aprobă cu observațiunile făcute de comisiune.

P. C. Icon. Pavel Savin, citește raportul comisiunii pentru așezămintele clericale privitor la suplica însoțită de un memoriu și un proiect de statute, înaintate de Econ. Al. Popescu-Cernica, relativ la înființarea unei societăți preoțești în cuprinsul Eparhiei Sf. Mitropolii a Ungro-Vla-

hiei, sub numirea de «Liga Apostolică». Se aprobă concluziunile raportului comisiunei, care sunt de a se lăsa aceste lucrări la aprecierea și aprobarea Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei.

P. C. Icon. N. Iancu, citește raportul comisiunei de petițiuni privitor la adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei cu care s'a înaintat un memoriu cuprinzător de diferite propuneri ce au rezultat din conferințele ținute de către preoții din jud. Ilfov, Muscel și Vlașca. Se decide a se amâna pentru sesiunea viitoare.

Idem, relativ la două rapoarte ale învățătorului diriginte din Com. Boroșteni-Peștișani, jud. Gorjiu prin care propune a se face un statut tip privitor la juriile împăciuitoare în comunele rurale și a se numi un conferențiar, care să meargă oriunde va fi chemat în Țară, de a ajuta la înființarea unor astfel de jurii. Se aprobă concluziunile raportului comisiunei, care sunt de trecere la ordinea zilei, întrucât în sesiunea de primăvară s'a aprobat a se aduce la cunoștința P.P. S.S. Chiriarhi chestiunea înființării juriilor de împăciuire între țărani, spre a se avea în vedere la conferințele pastorale.

Idem, relativ la adresa Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei, cu care s'a înaintat raportul spiritualului Consistoriu al acelei Sf. Mitropolii, referitor la restrângerea martorilor în procese. În urma discuțiunei urmate la care au luat parte I. P. S. Mitropolit al Moldovei, P.P. C.C. Iconomi: I. Gotcu, Ilie Teodorescu și N. Iancu, și în urma lămuririlor date de I. P. S. Președinte, se aprobă a se înainta D-lui Ministru în copie raportul comisiunii cu rugămintea de a se avea în vedere când se va modifica regulamentul respectiv.

P. C. Icon. C. Ionescu, citește propunerea semnată de P. C. Sa și de P.P. C.C. Iconomi: N. Gheorghiu, Cosma Petrovici, I. Antonovici, N. Iancu, Dobre Ghinescu, Ilie Teodorescu și P. Cuv. Arhim. Dionisie Simionescu, prin care se cere 1) să se facă un tablou de toți absolvenții seminariști și licențiați în Teologie; 2) să li se acorde un termen de 6 luni, până la cel mult un an, ca să declare dacă sunt sau nu hotărâți să intre în cler; 3) cei cari nu vor voi să intre în cler să fie liberi a face aceasta, însă să

îndeplinească dispozițiile art... din regulamentul seminariilor, adică să restituie Statului cheltuețele făcute cu ei; iar totdeodată, în viitor, titlul de seminarist sau teolog să nu le mai dea dreptul a ocupa nici un loc care ar avea legătură cu instituțiunile bisericesti, ca unii ce au fugit de biserică; 4) tinerii licențiați în teologie, cari n'ar avea loc în parohiile urbane din Țară, să fie hirotonisiți în comunele rurale în aceleași condițiuni, cum au fost numiți la școalele rurale absolvenții școalelor de institutori, și precum aceștia au fost și sunt aduși la orașe, pe măsură ce se fac locuri vacante, tot așa și preoții licențiați, hirotonisiți la parohii rurale, să fie aduși la orașe, pe măsură ce se vor face locuri vacante, după o normă care se va hotărî de Sf. Sinod cu D-nul Ministru. Iar pentru a avea cât mai curând candidați în număr suficient pentru preoție. propun: a) sau să se înființeze două seminarii ad-hoc cu absolvenți a opt clase de liceu, aleși din cei cu vocațiune și cari în timp de doi ani, și cu o programă specială, să li se facă pregătirea necesară; b) sau să se înființeze clase paralele, începând din clasa V-a pe lângă seminariile actuale, cu absolvenți a patru clase de gimnaziu. În urma discuțiunei urmate la care au luat parte P. S. Episcop al Hușilor și I. P. S. Mitropolit al Moldovei, și în urma lămuririlor date de către I. P. S. Președinte, se decide a se amâna această propunere pentru sesiunea viitoare.

P. C. Icon. Ilie Didicescu citește propunerea semnată de P. C. Sa și de P.P. C.C. Economi: N. Filip, Th. Teodorescu, P. Procopiescu, I. N. Gheorghiu și P. C. Sachelar D. Popescu prin care roagă ca Sf. Sinod, în înțelegere cu D-nul Ministru Cultelor și Instrucțiunei, să binevoiască a chibzuî dacă este cu putință a se satisface dorința absolvenților Facultății de Teologie din București, cari au urmat cursurile ca absolvenți de liceu și cari voesc să fie hirotonisiți preoți pe la parohiile rurale, fiind asimilați absolvenților de seminarii. Se decide a se amâna pentru sesiunea viitoare.

P. C. Icon. P. Procopiescu citește propunerea semnată de P. C. Sa și de PP. CC. Economi: N. Gheorghiu, Ilie Didicescu, N. Filip și P. C. Sachelar D. Popescu prin care roagă a se interveni către D-nul Ministru ca prin onor.

Administrație a Cassei Bisericii să se răscumpere casele făcute de preoți din mijloacele lor pe terenul bisericii, spre a servi pentru case parohiale. În urma lămuririlor date de I. P. S. Președinte și de către D-nul Ministru, se decide a se trece la ordinea zilei.

P. C. Icon. Cosma Petrovici citește raportul comisiunii de petițiuni relativ la petițiunile înaintate de P. C. Icon. D. Anghelescu, profesor de religie la liceul din Pitești, prin care arată că legea pensiunilor este aplicată nedrept preoților, cari sunt și profesori și crede că e drept ca să fie lăsați să servească la biserică până la vârsta de 70 de ani, în conformitate cu art. 44 din legea clerului mirean. În urma discuțiunii urmată, se decide a se înainta D-lui Ministru, cu rugămintea de a o satisface, întru cât va fi dreaptă.

P. C. Icon. Ilie Teodorescu citește propunerea semnată de P. C. Sa și de P.P. C.C. Iconomi: I. Antonovici, Cosma Petrovici, C. Ionescu, P. Savin, I. Gotcu și P. Cuv. Arhimandrit Veniamin Piticariu, ca hotărârile, prin care se resping cererile prevăzute la art. 18, al. III, să nu se mai înainteze la Sf. Sinod spre ratificare, rămânând a se înainta Sf. Sinod numai acele hotărâri prin care se aprobă asemenea cereri, spre ratificare. Se aprobă.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, zice că lucrările Consistoriului Superior Bisericesc din această sesiune sunt terminate.

Domnul Ministru citește Mesagiul Regal pentru închiderea sesiunii.

Ședința se ridică la orele 12.

Președinte (ss) *Athanasie Mitropolit Primat.*

Secretar (ss) *Icon. M. Iliescu.*

SESIUNEA DE PRIMĂVARĂ 1911,

—
Ședința din 2 Mai 1911.

Sesiunea de primăvară a Consistoriului Superior Bisericesc s'a deschis în ziua de 2 Mai a. c., oficiindu-se cuvenitul serviciu religios în capela Seminariului Central la ora 10 dimineața, la care au asistat II. PP. SS. Mitropo-

liți, PP. SS. Episcopi și Arhieriei, PP. CC. Preoți, membri ai acestui Consistoriu, precum și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii C. C. Arion, și D-nul Administrator al Cassei Bisericii.

După terminarea serviciului religios, trecând în sala cea mare a Seminariului, D-nul Ministru citește Mesagiul Regal de deschiderea sesiunii.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, citește discursul de deschiderea sesiunii, în care arată chestiunile mai importante, cu care se va ocupa Consistoriul Superior în această sesiune. I. P. S. Sa arată că conferințele pastorale, ce s'au ținut anul trecut, potrivit regulamentului votat de Consistoriul Superior Bisericesc și de Sf. Sinod, au dat o nouă dovadă despre zelul de care e însuflețită preoțimea, pentru a se instrui cât mai temeinic în tot ce privește cuviincioasa împlinire a sfintei sale misiuni. E trebuincios însă a chibzui asupra modului celui mai potrivit pentru cercetarea conferințelor și încurajarea conferențiarilor celor mai buni. O urmare firească a conferințelor va fi începerea ținerei de catiheze pentru copii și pentru creștinii vârstnici, spre a'i întări în credința și viața creștinească. I. P. S. Sa arată apoi că pe lângă măsura propusă de Consistoriu și admisă de Inaltul Guvern de a se acorda o îndemnizare preoților suplitori ai parohiilor vacante, în interesul unei și mai bune îngrijiri religioase a acestor parohii, mai e necesar a chibzui ca preoților suplitori să li se acorde și pământul bisericii din parohia vacantă, spre a-l folosi cum prevede legea clerului pentru parohii titulari. În legătură cu această chestiune a parohiilor vacante, I. P. S. Sa arată că aceste parohii nu se vor putea ocupa de preoți titulari, până când Seminariile nu se vor organiza în așa mod, ca ele să dea un număr de absolvenți mai mare decât cel de azi în mai puțini ani de învățatură și fără a se restrânge cadrul de cunoștințe teoretice și practice pe care timpul de față le cere pentru chemarea preoțească. Se va aduce, zice I. P. S. Sa, în discuția Consistoriului și proiectul pentru organizarea mai sistematică a serviciului preoților de armată, care este dat în studiul unei comisiuni, ca și cel pentru reorganizarea monastirilor și cel pentru modificarea regulamentului costumului cle-

rului, al elevilor seminariști și al studenților facultății de teologie. Asemenea arată I. P. S. Sa chestiunea îmbunătățirii stărei morale și materiale a cântăreților bisericești și mijloacele la care trebuie a aviză pentru acest sfârșit încă va fi în curând obiectul îndeletnicirilor acestui Consistoriu. Domnul Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos să ne ajute cu harul Sf. Său Duh, încălzindu-ne, luminându-ne și povățuindu-ne ca să aducem aceste lucrări la bun sfârșit pentru slava numelui Său și pentru buna stare a Sf. noastre Biserici și a slujitorilor ei.

Terminând, zice I. P. S. Sa, îmi fac o plăcută datorie a aduce prinosul nostru de cinste D-lui Ministru C. C. Arion, care a mai fost în capul Departamentului Cultelor și 'l cunoaștem că are simțiminte prielnice pentru biserică și cler. D-sa ca eminent om de legi, a înțeles că religiunea este regula cea mai înaltă, mai cuprinzătoare și mai trainică a drepturilor și datoriilor cetățenești și de aceea religiunea ca și biserica, propoveduitoarea ei, este vrednică a se bucura de sprijinul Statului. D-sa a luat parte ca senator cu multă osârdie și competență la alcătuirea legii pentru înființarea acestui corp bisericesc, și avem bună nădejde că ne va da concursul său luminat și patriotic, și'i dorim o spornică activitate pentru înflorirea tuturor așezămintelor de cultură și educație națională.

Pe temeiul înaltului Decret Regal care s'a citit de către D-nul Ministru, I. P. S. Sa declară deschisă sesiunea de primăvară a Consistoriului Superior Bisericesc.

D-nul Ministru mulțamește I. P. S. Președinte pentru cuvântarea atât de înălțătoare pe care a rostit-o și este mișcat de binevoitoarele cuvinte pe care i le-a adresat I. P. S. Sa. Acest Consistoriu, zice D-nul Ministru, este un adevărat parlament bisericesc, care are menirea înaltă de a cunoaște toate nevoile sufletești ale poporului și a aviză la mijloacele de îndreptare, comptând pe sprijinul D-sale, ca reprezentant al Guvernului. D-sa zice, că astăzi s'a răcit credința strămoșască care da putere națiunii noastre, și datoria preoțimei este să vindece acest rău și să întărească credința în sufletul poporului. Credința și iubirea creștinească precum și pacea bisericii trebuie a fi puse mai presus de toate. Biserica noastră este biserică de Stat și

cine turbură pacea Bisericii, turbură și Statul. Dacă datoria clerului e să mențină pacea în Biserică, datoria D-sale e a nu permite turburarea păcii în Biserică și în Stat.

P. C. Icon. M. Iliescu, secretar, citește apelul nominal. Prezenți 32, în concediu 4, absent 1. D-nul Ministru iese din sala ședințelor.

P. C. Icon. M. Iliescu citește sumarul ședinței ultime din sesiunea de toamnă a anului trecut, care, punându-se la vot, se aprobă.

P. C. Icon. I. Mălăescu, secretar, citește următoarele comunicări:

Adresa Ministerului Cultelor—Administrația Cassei Bisericii—prin care comunică că Majestatea Sa Regele prin înaltul Decret cu No. 813 din 10 Martie a. c. a binevoit să confirme ca membru în Consistoriul Superior Bisericesc, ca nou ales al Eparhiei Dunărei de Jos pe *P. C. Icon. stavrofor Ioan Severin*, în locul *P. C. Icon. Ilie Didicescu*, numit protoiereu al județului Brăila.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte proclamă membru ales al Consistoriului Superior Bisericesc pe *P. C. Icon. Ioan Severin*. *I. P. S. Președinte* zice că prezența *P. C. Icon. Ioan Severin* în Consistoriul Superior Bisericesc este de mare preț, pentru că *P. C. Sa* a adus servicii Bisericii în timp de 40 de ani și sfaturile *P. C. Sale* vor folosi Consistoriului în multe chestiuni cu care va avea să se ocupe. Se ia act.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte consultă a se face alegerea secretarilor și a membrilor în comisiuni prin aclamațiune. Se primește.

Se aleg prin aclamațiune și se proclamă secretari Prea Cucernicii Iconomi: *Ioan Mălăescu*, *Marin Iliescu*, *Niculae Jingoiu* și *D. Lungulescu*,

P. C. Icon. D. Lungulescu roagă a fi scutit *P. C. Sa* de această însărcinare în sesiunea aceasta, din motive de sănătate. Se primește. Se alege prin aclamațiune și se proclamă secretar *P. C. Icon. Cosma Petrovici* în locul *P. C. Icon. D. Lungulescu*.

Se aleg prin aclamațiune și se proclamă membrii în comisiuni: In comisiunea de petițiuni: *P. S. Arhieriu Valerian Râmniceanu* și *PP. CC. Iconomi Nicolae Iancu* și *Cosma Petrovici*.

In comisiunea pentru așezămintele clericale, programele de studiu ale acestora precum și ale celorlalte școale, în ceea ce privește învățământul religios: P. S. Arhiereu Nicodem Băcăoanu și PP. CC. Iconomi C. Nazarie și Pavel Savin.

In comisiunea pentru parohii: P. S. Arhiereu Calist Botoșăneanu și PP. CC. Iconomi Dobre Ghinescu și C. Ionescu.

In comisiunea pentru monastiri P. S. Episcop al Dunării de Jos și PP. Cuvioșii Arhimandriți Dionisie Simionescu și Veneamin Piticariu.

In comisiunea pentru construcții și zugrăviri de biserici și recompensarea preoților meritoși: P.P. C.C. Iconomi Ioan Severin, I. Antonovici și Nicolae Gheorghiu.

In comisiunea de judecată a preoților și a diaconilor: PP. CC. Iconomi M. Iliescu, N. Gheorghiu și I. Antonovici.

In comisiunea pentru cântările bisericesti: PP. CC. Iconomi: D. Lungulescu, P. Procopiescu și N. Jingoiu.

In comisiunea pentru cercetarea cărților didactice de învățământ religios în școale: PP. CC. Iconomi I. Antonovici, I. Mălăescu și I. Gotcu.

In comisiunea pentru privegherea imprimării, cercetării și îndreptării cărților bisericesti de ritual: PP. CC. Iconomi C. Ionescu, Ilie Teodorescu și C. Nazarie.

P. C. Icon. I. Mălăescu, secretar, citește următoarele comunicări:

Telegrama P. S. Episcop al Dunării de Jos prin care comunică, că fiind reținut cu întâmpinarea Suveranului, roagă a i se motiva absențele.

Suplica P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu prin care roagă a i se acorda concediu pentru ziua de 2 Mai curent, fiind ocupat la un serviciu religios.

Idem a P. C. Icon. N. Iancu prin care arată că fiind bolnav, roagă a i se acorda concediu pentru șase zile. Se acorda concediile cerute.

Adresa Ministerului Cultelor Adm. Cassei Bis. cu care înaintează în original adresa P. S. Episcop al Argeșului sub No. 1201 a. c. însoțită de nouă anexe, relativă la ridicarea pedepsei opririi salariului pentru totdeauna preotului Ioan Zamfirescu dela parohia Optași, jud. Olt, con-

damnat în anul 1899 și roagă a se rosti Consistoriul Superior Bisericesc asupra cazului.

Idem a aceluiaș Minister cu care înaintează în original adresa P. S. Episcop al Hușilor cu privire la cutiile de prin Biserici.

Idem, a Administrației Cassei Bisericii prin care comunică, că cu privire la propunerea relativă la încercările de prozelitism ce se fac în țară, așteaptă proiectul de regulament ce se va face de Consistoriul Superior Bisericesc.

2) Cu privire la propunerea de a se lăsa preoților supranumerari rurali spre folosință pământurile bisericilor la care servesc, cu părere de rău nu se unește, întrucât Cassa Bisericii, căreia după lege îi revin aceste pământuri, întrebuințează venitul lor tot spre folosința exclusivă a Bisericii.

În fine cu privire la propunerea a treia s'a luat deciziunea următoare:

«Pământurile bisericesti care trec peste cele lăsate în folosința personalului parohial al bisericilor rurale, potrivit legii clerului, pe care Administrațiunea Cassei Bisericii le arendează prin licitație, vor putea fi arendate și direct preoților, când aceștia vor cere, dacă vor da 10⁰/₀ mai mult, luându-se drept bază prețul cu cât sunt arendate azi sau prețul stabilit de comisiunea regională, în cazul când arenda în ființă ar fi prea mare».

Idem, a Sf. Mitropolii a Ungrovlahiei cu care înaintează în original opt rapoarte ale președinților conferințelor pastorale generale preoțești, ținute în această Eparhie, în cursul lunii Noemvrie 1910, împreună cu toate anexele vorbite în ele; de asemenea 1013 conferințe, scrise și prezentate de preoți și un raport al P. C. Revizor eclesiastic privitor la observațiunile făcute asupra conferințelor, spre a fi supuse Consistoriului Superior Bisericesc și spre a se rosti asupra mai multor puncte cuprinse în adresa Sfintei Mitropolii.

Idem, a aceleiași Sf. Mitropolii prin care comunică mai multe propuneri ale P. C. Revizor eclesiastic eparhial, spre a fi aduse în discuția Consistoriului Superior Bisericesc.

Idem, cu care înaintează o scrisoare a d-lui Chiriță Rosescu din Craiova cu o carte poștală ilustrată, editura Ad.

Mayer et. D. Stern din București, spre a se aviză la măsurile convenite pentru a se împedecă publicarea și răspândirea unor atari ilustrate contrare învățătorei fundamentale a sf. Biserici ortodoxe de Răsărit.

Idem, cu care înaintează petiția înregistrată la No. 1398 a. c. semnată de trei preoți relativ la ameliorarea situației lor materiale.

Suplica parohului comunei Poiana Cârnelui, jud. Vaslui, prin care roagă a se luă măsuri în contra sectei adventiștilor, care are propagatori chiar în comunele rurale și chiar dintre funcționarii Statului.

Idem, a Pr. N. Andronache fost paroh al parohiei Muncelu din com. Străoanii de sus, jud. Putna, prin care arată că fiind condamnat de tribunal la o amendă, Ministerul Cultelor—Adm. Cassei Bisericii—l-a depărtat din postul de paroh, oprindu-i și salariul.

Dar întru cât Curtea de Apel din Galați i-a ușurat situația, roagă să fie reintegrat în drepturile de paroh și să i se deă și salariul.

Idem, a d-lui Alexandru Bujor delegatul Cântăreților din orașul Roman cu care înaintează un memoriu al cântăreților bisericești din urbea și jud. Roman prin care cer îmbunătățirea soartei lor.

Acestea se trimit la comisiunea de petițiuni.

Idem, a obștei enoriașilor bisericii filiale Sf. Dumitru din com. Corabia jud. Romanați, prin care cer a se face parohie din cele două mahalale Dașova și Siliștoara, având numărul de familii cerut de legea clerului.

Idem, a locuitorilor din cătunul Chitești, com. Bogați jud. Dâmbovița prin care cer a se face parohie în acel Cătun.

Idem a Pr. Radu Stoicescu din parohia Bisoca, jud. R.-Sărat, prin care roagă a se interveni la Onor. Minister să-i acorde salariul de paroh pentru că de opt ani îndeplinește toate îndatoririle de paroh, dar n'are numirea de paroh, ci de supranumerar. Inaintează și un certificat prin care se constată că parohia Bisoca este cea mai răspândită, muntoasă, compusă din mai multe cătune situate la depărtare de peste opt kilometri dela centrul parohiei. Acestea se trimit la Comisiunea pentru parohii.

Idem, a d-lui Ioan Zmeu, cântăreț I al Catedralei Sîn-tei Episcopii de Argeș, cu care înaintează un manuscris de cântări bisericești pe psaltichie intitulat: «Slujba celor 12 Praznice Impărătești» complectă, pentru trebuința școalelor de cântăreți bisericești din Țară și roagă a se cercetă și a se da înalta aprobare, spre a putea să o tipărească și a se introduce în aceste școale.

Idem, a d-lui Mihail D. Rădescu, profesor de muzică la gimnaziul din Caracal, cântăreț I și diriginte al corului dela Catedrală, cu care înaintează, spre cercetare și aprobare, un manuscris intitulat «Muzica orientală».

Idem, a d-lui Gavriil Galinescu diriginte al corului dela bis. Batiște din Capitală, cu care înaintează spre cercetare trei manuscrise de cântări bisericești pe notațiune liniară.

Idem, a d-lui Teodor Teodorescu, maestru de muzică în Iași, cu care înaintează un manuscris de cântări bisericești pe notațiune liniară și roagă a se cercetă și a se aprobă.

Idem, a d lui Lazăr Ștefănescu din București, cu care înaintează un manuscris de cântări bisericești și roagă a se cercetă și aprobă.

Acestea se trimit la comisiunea pentru cântări bisericești.

Adresa Ministerului Cultelor—Adm. Cassei Școalelor—cu care înaintează spre cercetare, manuscrisul intitulat: Istoria bisericească universală până la 1054, cu noțiuni de patrologie pentru seminarii de D-nul I. Mihălcescu.

Idem, a aceiuias Minister—Adm. Cassei Școalelor—cu care înaintează spre cercetare și aprobare, un manuscris intitulat: «Manuscris de Ermineutică pentru uzul cl. VII-a seminarială» de P. Cuv. Arhimandrit I. Scriban.

Suplica P. C. Icon. Ioan Mălăescu, parohul parohiei Sf. Voevozi din Târgu-Jiului, cu care înaintează un manual de catehism oficial al Eforiei Instrucțiunii Publice din 1860 și un manuscris în care se află revizuit și transcris acelaș catehism, și roagă a se cercetă spre a se putea tipări într'o nouă ediție de către D-nul V. Roșca, care a exprimat această pioasă dorință.

Idem, a D-lui Dem. Stănescu, profesor la liceul Mateiu

Basarab din București, cu care înaintează spre cercetare și aprobare manualele de istoria Vechiului și noului Testament, pentru cl. I secundară și dogmele pentru clasa IV, secundară, aprobate de Minister.

Acestea se trimit la comisiunea pentru cercetarea cărților didactice de învățământ religios.

Idem, a P. C. Sachelarie C. Stănescu, Parohul din comuna Găvănești jud. Buzău, cu care înaintează o broșură intitulată «Mâna lui Damaschin» și roagă a se cerceta și aproba.

Idem, a Economului Ioan V. Cătană parohul comunei Samova, jud. Tulcea, cu care înaintează un manuscris intitulat «Monografia parohiei și a comunei Samova din jud. Tulcea,» și roagă a se cerceta și a se tipări gratuit în Tipografia Cărților Bisericești.

Acestea se trimit la comisiunea pentru privigherea imprimării, cercetării și îndreptării cărților bisericești de ritual.

Adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei cu care înaintează raportul No. 137, al P. Cuv. Director al Seminarului Central din București, relativ la uniforma seminariștilor.

Idem, a Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei cu care înaintează o fotografie în 4 exemplare, pentru uniforma seminariștilor, făcută de Direcțiunea Seminarului Veniamin din Iași, care dacă se va găsi potrivită să fie adoptată pentru toate seminariile din Țară.

Acestea se trimit la Comisiunea pentru modificarea regulamentului costumului clerului, al seminariștilor și al studenților Facultății de Teologie.

Adresa Ministerului Cultelor—Administrația Cassei Bisericii—prin care comunică că prin Înaltul Decret Regal No. 3368 din 3 Decembrie 1910, s'a aprobat modificarea art. 190 și 213, din regulamentul pentru punerea în aplicare a legii clerului mirean și seminariilor, capitolul: procedura în materie de judecată bisericească relativ la martori.

Idem, a aceluiaș Minister—Direcțiunea Invățământului secundar și superior—, prin care, comunică că în școalele Statului nu s'a introdus nici un manual de religie, care să nu fi fost aprobat. Acolo unde au fost introduse manuale neaprobrate, Ministerul a dispus înlocuirea lor.

De acestea se ia act.

Suplica D-lui Ștefan Nachescu pictor, din comuna Cernătești, județul Doljiu, prin care roagă a fi iertat de greșala ce a făcut la sf. Episcopie a Râmnicului și a i se da voie să zugrăvească biserici în Eparhia Râmnicului.

Idem, a d-lui I. Al. Șugod, agent sanitar în com. Cislău, jud. Buzău, prin care reclamă în contra preotului Ghiță Ionescu din acea comună pentru afaceri bănești și insultă, și cere darea sa în judecata Consistoriului.

Acestea se trimit la P. S. Kiriarkh respectiv.

Adresa Ministerului cultelor cu care înaltează un exemplar din «Anuarul Oficial al Ministerului de Culte și Instrucțiune publică pe anul 1910».

Să ia act și se va păstra în Arhivă.

Suplica P. C. Iconom Ioan Mălăescu cu care înaintează 38 exemplare din lucrarea P. C. Sale intitulată: «Rolul cultural și patriotic al bisericii în viața neamului» și roagă a se distribuî P.P. S.S. și P.P. C.C. Membri ai Consistoriului Superior Bisericesc.

Să ia act și se vor distribuî.

Suplica preotului I. Mihăescu din com. Dumitrești jud. Olt, prin care face apel în contra hotărîrei Spiritualului Consistoriu al Eparhiei Argeșului, sub No. 462 din 26 Noem. 1910, fiind condamnat la dojană aspră Arhierească, pentru care înaintează hotărîrea Consistoriului în copie.

Idem, a D-lui Constantin Mihăilescu din comuna Râpile, județul Bacău, prin care arată că, lipsa de preoți în comunele rurale, aduce scăderea simțimântului religios în popor și crede că este de folos a se sporî numărul parohiilor rurale și a se da drept și seminariștilor cu 4 clase să fie hirotoniți preoți.

Asupra acestora se trece la ordinea zilei.

Terminându-se comunicările, P. S. Arhiereu Valerian Râmnicianu, ca membru în comisiunea de petițiuni, roagă a se încuviința să ajute comisiunea în lucrările sale și P. S. Arhiereu Evghenie Piteșteanu, de oarece la această comisiune se trimit cele mai multe lucrări și unuia din membri i s'a acordat concediu pentru caz de boală. Se admite.

Ședința se ridică la orele 12 și se decide ședința viitoare pentru Miercuri 4 Mai curent la ora 9 dimineața.

Președinte (ss) *Athanasie Mitropolit Primat.*

Secretar (ss) *Icon. I. Mălăescu.*

Sedința din 4 Mai 1911.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Se citește apelul nominal. Prezenți 34, în concediu 2, absent 1.

Este de față și D-nul Administrator al Cassei Bisericii.

P. C. Icon. Ioan Mălăescu, secretar, citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot se aprobă.

P. C. Icon. N. Fingoiu, secretar, citește următoarele comunicări:

Suplica D-lui Gh. Popescu, învățător în com. Boroștenii Peștișani jud. Gorjiu, prin care roagă a se da o sancțiune legală juriilor satești de împăciuire pentru a putea să aibă autoritate și a da roadele așteptate.

Idem, a trei locuitori din com. Berevoești, jud. Muscel, prin care se plâng în contra purtării preotului din aceea comună. Se trimit la comisiunea de petițiuni.

Idem, a *P. C. Icon. C. Ionescu,* profesor în Capitală, cu care înaintează spre cercetare manualul: *Istoria Sfântă a Vechiului și Noului Testament* pentru clasa I-a secundară, aprobat de Onor. Minister. Se trimite la comisiunea pentru cercetarea manualelor de învățământ religios.

Idem, a Cucern. Diacon I. V. Stupcanu, maestru de muzică bisericească la Seminariul Veniamin din Iași, cu care înaintează două manuscrise pe psaltichie întitulate: *Anastasimatar—Partea I Vecernia și Partea II Utrenia* și roagă a fi cercetate și aprobate pentru seminarii. Se trimite la comisiunea pentru cântările bisericești.

P. C. Icon. D. Lungulescu, zice că în regulamentul interior al Consistoriului Superior se prevede ca să fie stenografi spre a se putea publică desbaterile Consistoriului în extenso, de oarece membrii aleși au un mandat către alegători, cari îi întrebă ce au lucrat în Consistoriu. *P. C. Sa,* roagă a se lua note stenografice, care să se publice în Monitorul Oficial și în Revista «Biserica Ortodoxă Română».

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, dă lămuriri că din experiență s'a văzut că prezența stenografilor n'ar fi atât de necesară, întrucât ceia ce se lucrează se vede din rapoarte și celelalte lucrări. Că și în regulamentul interior

al Sf. Sinod se prevăd stenografi, dar din propunerile și rapoartele care se fac, se vede ce se lucrează, căci ședințele nu sunt publice. Totuși dacă împrejurări deosebite ar necesită aducerea stenografilor, se pot aduce.

P. C. Icon. C. Nazarie, zice că Consistoriul Superior Bisericesc a ales un inspector al seminariilor și s'a zis că va fi numit cu Decret Regal după ce i se va pune salar; că în budget se prevede un revizor pentru seminarii, dar nu se știe dacă prin revizor se înțelege inspectorul ales de Consistoriu, care n'a fost numit până acum cu Decret Regal.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, zice că această chestiune să se ridice când va fi de față în ședință și D-nul Ministru. Se primește.

P. S. Arh. Valerian Râmnicăianu citește raportul comisiunii de petițiuni, privitor la adresa Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei, relativă la conferințele generale preoțești ținute în această eparhie în cursul lunii Noemvrie anul trecut.

P. C. Icon. C. Nazarie zice că după cum se vede din raportul comisiunii, e o chestiune foarte însemnată ca să se găsească modalitatea cum să se facă selecționarea conferințelor. Soluțiunea pe care o propune comisiunea, crede că nu este nemerită, de oarece ar fi o însărcinare prea grea pusă asupra comitetului Revistei Biserica Ort. Română, care își are atribuțiile sale. *P. C.* Sa crede, că ar fi bine să se lase la aprecierea *P. S. Chiriarhi* ca să numească comisiunea din preoții cei mai buni, care să facă această lucrare, după cum prevede și regulamentul. Când preoții vor ști că conferințele se cercetează, vor lucra cu mai multă tragere de inimă.

P. C. Icon. C. Ionescu, este de părere că dezideratele rezultate din conferințe să se aducă la Consistoriul Superior Bisericesc, care să numească o comisiune din membrii săi să le studieze și să se pronunțe asupra lor.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, zice că în adevăr chestiunea aceasta este foarte însemnată. Când s'au introdus conferințele preoțești obligatorii, desigur că s'a avut în vedere ca preoții să-și reîmprospăteze cunoștințele lor pastorale și totdeodată conferințele să servească și pentru a.

se putea face o selecțiune de preoți meritoși și cei mai puțin meritoși, să servească ca un criteriu pentru cei chemați a răsplăti pe preoți după meritele lor. I. P. S. Sa, crede că e bine ca lucrările din conferințele preoților să rămână la sediul fiecărei Episcopii sau Mitropolii și Chiriarul printr'un consiliu, care va crede el, să cerceteze toate aceste lucrări. Pe fiecare lucrare s'o noteze după cum merită și toate aceste notări să se treacă într'un tablou, în care să se vadă meritul fiecărui preot, pentruca Chiriarul să știe cum să răsplătească munca fiecăruia. I. P. S. Sa spune că a cercetat tezele dela conferințe însuși I. P. S. Sa, când era episcop la Dunărea de Jos și după ele s'a orientat când un preot cerea transferarea dela un loc la altul. Lucrarea aceasta e grea, deaceea crede că este mai bine să fie o comisiune care să le cerceteze și să facă un tablou în care să se noteze aceste lucrări, pentruca Chiriarul să cunoască pe fiecare preot cum muncește. Această însărcinare, zice I. P. S. Sa, s'ar putea da și membrilor Consistoriului Eparhial, pentrucă ei cunosc pe preoți. Astfel preoții vor vedea că munca lor este apreciată și se vor îndemna cu mai multă tragere de inimă să muncească, știind că după munca sa este răsplătit fiecare.

P. C. Icon. D. Lungulescu este de părere ca conferințele scrise să fie cercetate de o comisiune împreună cu protoiereul județului la sediul Protoieriei și numai pe cele mai bune să le trimită P. S. Chiriarh, care să numească și la reședința chiriarhală o comisiune să cerceteze pe acele alese și din acelea să aleagă pe cele mai bune și numai pe acelea să le trimită Consistoriului Superior Bisericesc.

P. C. Icon. P. Procopiescu, zice că regulamentul conferințelor în art. 29 și 30 prevede cum are să se facă această lucrare. După cum se vede din aceste articole P.P. S.S. Chiriarhi au să dispună tot ce privește la cercetarea și aprecierea conferințelor. Astfel lucrul fiind lămurit chiar prin regulament, nu rămâne decât ca P.P. S.S. Chiriarhi să ia măsurile ce vor crede de cuviință.

P. C. Icon. N. Gheorghiu, zice că deși după cum a arătat și *P. C. Icon. Procopiescu*, chestiunea aceasta este

lămurită prin regulament, totuși lucrarea de cercetare și aprecierea conferințelor fiind grea, întru cât într'o eparhie cum este a sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, numărul conferințelor trecând peste o mie, crede că este bine a se da însărcinarea aceasta unei comisiuni speciale numită de Chiriarhul respectiv.

P. C. Icon. Cosma Petrovici zice, că preoții între dânsii se cunosc mai bine și crede că este bine ca să se facă cercetarea și aprecierea conferințelor de către o comisiune numită de P. S. Chiriarh, pentru fiecare județ în parte, dintre preoții județului, pe care P. S. Chiriarh îi va crede mai destoinici să îndeplinească această însărcinare. Conferințele alese ca cele mai bune se vor înainta Chiriarhului. În chipul acesta s'ar înlătura și bănuiala că nu toți preoții și-au lucrat singuri conferințele, căci în adevăr ar fi nedrept ca cineva să fie notat că a făcut o conferință distinsă, când ea nu ar fi lucrată de el însuși.

De altminteri nu numai conferințele pot servi ca un criteriu pentru P.P. S.S. Chiriarhi de a cunoaște meritele și destoinicia fiecărui preot.

P. C. Icon. I. Gotcu zice, că P. C. Sa, nu împărtășește părerea că ar fi unii preoți cari nu-și fac singuri conferințele. Această bănuială înjosește prestigiul preoților și nu este bine să existe o asemenea bănuială.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, dă lămuriri cu privire la părerile emise de P.P. C.C. Economi N. Gheorghiu și Cosma Petrovici. I. P. S. Sa zice că găsește bună părerea de a se cerceta toate conferințele de o comisiune numită de Chiriarh, pentruca să știe preoții că conferințele se citesc și că ele se au în vedere de Chiriarhi la avansările pe care le fac preoților. Desigur însă, după cum a zis și P. C. Icon. Cosma Petrovici, că nu numai conferințele se vor avea în vedere la avansarea preoților, ci întreaga lor activitate pastorală.

P. C. Icon. P. Savin, zice că până acum suntem la început, căci de abia anul trecut s'au ținut conferințele după regulamentul făcut de Consistoriul Superior Bisericesc și de Sf. Sinod. Dar conferințele s'au făcut și mai înainte și cel dintâiu care le-a introdus a fost regretatul Episcop al Hușilor Silvestru. P. C. Sa este de părere, că

tot P.P. S.S. Chiriarhi au să hotărască modul cum să se cerceteze conferințele și împărtășește părerea emisă de P. C. Econom Cosma Petrovici, iar în ceea ce privește dezideratele, crede că tot P.P. S.S. Chiriarhi pot să hotărască ce vor crede de cuviință.

P. C. Icon. Ilie Teodorescu zice că Inalților noștri Chiriarhi se datorește înființarea conferințelor obligatorii. Că în regulamentul conferințelor se prevede în adevăr în art. 29 și 30 cum să se facă cercetarea conferințelor, dar I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, a adus la Consistoriul Superior toate lucrările conferințelor din Eparhia sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, împreună cu rapoartele președinților și cu dezideratele, pentruca să se vadă cum ar fi mai bine să se facă cercetarea și aprecierea conferințelor, precum și a dezideratelor înaintate și totdeodată ca să se stabilească o normă generală de cercetare și apreciere. P. C. Sa zice că chestiunea aceasta s'a studiat de comisiunea de petițiuni, care ș'a dat opiniunea sa prin raportul cetit de mult veneratul Arhiereu Valerian, căruia se cuvine să i aducem omagii pentru munca asiduă pe care de atâtea ani a depus-o în folosul sf. noastre Biserici și pe care o depune și acum pentru lucrările Consistoriului Bisericesc.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, zice că din discuțiunea ce s'a urmat până acum s'a văzut că asemenea chestiuni comportă o întinsă discuțiune. Arată că de îndată ce a primit rezultatul conferințelor dela Președinți, cărora le mulțamește și aici pentru zelul și activitatea ce au depus, a crezut de cuviință să înainteze Consistoriului Superior Bisericesc toate lucrările spre a lua cunoștință de ele și a se rosti asupra modalității și aprecierii lor, precum și asupra dezideratelor înaintate. I. P. S. Sa mulțamește I. P. S. Mitropolit al Moldovei precum și celorlalți membri pentru părerile emise. Intru cât privește opiniunea cuprinsă în raportul comisiunei, crede că e greu a se face cercetarea și aprecierea conferințelor de către comitetul redactor al Revistei. Tot astfel ar fi greu să se îndeplinească această însărcinare și de consistoriile eparhiale, care au atribuțiunile lor hotărâte. Asemenea amintește părerea emisă de a se cercetă conferințele de o comisiune

numită de Chiriarh. Dar unde are să lucreze acea comisiune? Părerea emisă de P. C. Icon. Cosma Petrovici, ca să se numească comisiuni pe județe și o comisiune la reședința Eparhiei, care să cerceteze conferințele alese de comisiunile pe județe, precum și dezideratele lor, și acea comisiune dela reședința Eparhiei să aleagă iarăși pe cele mai bune din conferințe și deziderate, pe care să le înainteze prin Chiriarhii la Consistoriul Superior Bisericesc, crede că aceasta este bine a se admite.

Punându-se la vot părerea aceasta, precum și opinia comisiunii ca pentru uniformitatea formelor liturgice să se însărcineze p. c. părinți, însărcinați cu administrația eparhială a face deșteptare preoților că ei sunt datori a se conforma regulelor bisericesti prescrise în tipic; iar pentru micile forme, care nu vatamă principiul unei lucrări să fie autorizați preoții a le urma după obiceiurile locului, luate din predaniile deprinse dela preoții bătrâni și cu care a fost deprins poporul parohial, se primesc.

P. S. Arh. Valerian Râmnicianu citește raportul aceleiași comisiuni, privitor la adresa Ministerului Cultelor—Administrația Cassei Bisericii—, relativă la pământurile bisericilor din comunele rurale. Se decide a se citi când va fi de față și D-nul Ministru.

P. S. Arh. Evghenie Piteșteanu citește raportul aceleiași comisiuni privitor la dezideratele exprimate cu ocazia conferințelor preoțești din Eparhia Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei. Se decide a se conexa dezideratele din toate rapoartele Președinților de conferințe și a se citi raportul într'una din ședințele viitoare.

Acelaș *P. S. Raportor* citește raportul privitor la adresa Ministerului—Administrația Cassei Bisericii—relativă la mijlocirea făcută de Sf. Episcopie a Argeșului de a se ridica pedeapsa opririi salariului pentru totdeauna a preotului Ioan Zamfirescu dela parohia Optași, jud. Olt.

P. S. Episcop al Argeșului dă lămuriri asupra cazului cum a fost judecat și pedepsit cu oprirea salariului acest preot. P. S. Sa spune că Tribunalul l-a achitat, dar Curtea de Apel l-a condamnat pentru jurământ fals, pentru că actele cu care putea să își susțină cauza i-au fost furate. In baza sentinței de condamnare, Administrația Cassei Bi-

sericii, potrivit art. 15 din legea clerului, i-a oprit salariul pentru totdeauna. Fiind judecat și de Consistoriul Eparhial, a fost găsit nevinovat; și astfel i-a dat voie să servească la biserică. Acum, dacă s'a dovedit că este nevinovat, rămâne ca Administrația Cassei Bisericii să revină asupra pedepsei opririi salariului.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei zice că P. S. Episcop al Argeșului cunoaște mai bine acest caz. Totuși preotul fiind condamnat cu o sentință judecătorească, ce ar putea să facă Consistoriul Superior Bisericesc în vederea unui text pozitiv din lege?

P. C. Icon. C. Nazarie zice că chestiunea e limpede după lege, însă în cazul de față, nu este tocmai așa, fiind un caz nenorocit, de oarece un om fără suflet și frică de Dumnezeu i-a sustras actele și el n'a putut să și dovedească nevinovăția. Consistoriul Eparhial l-a judecat și l-a găsit nevinovat și acum Consistoriul Superior ar putea să intervină la Minister pentru a se reveni asupra opririi salariului.

P. C. Icon. Ilie Teodorescu zice că, Consistoriul Superior în cazul de față poate să intervină la Guvern cu rugămintele, ca Ministerul Justiției prin procurorul general să facă apel în numele Statului pentru revizuirea procesului. P. C. Sa spune că a mai fost încă un caz cu un preot din județul Dâmbovița, care a fost condamnat pentru taxe ilegale și crede, că s'ar putea și în cazul de față a se cere revizuirea procesului de către procurorul general.

P. C. Icon. D. Lungulescu zice că tot în sensul părerii exprimate de P. C. Icon. Ilie Teodorescu voi să vorbească și P. C. Sa adică de a se cere revizuirea procesului.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei zice că chestia ridicată de P. C. Icon. Ilie Teodorescu e o chestie care se poate lua în considerație în anumite cazuri pentru eroare judecătorească și revizuirea procesului nu trebuie să o ceară Consistoriul Superior, ci persoana în chestiune să se adreseze la Ministerul de Justiție. Consistoriul Superior poate să intervină la Ministerul de Culte pentru chestia salariului.

P. C. Icon. P. Procopiescu zice, că chestiunea aceasta este unică în felul său, pentru că preotul acesta după legile civile este condamnat, iar după cele bisericesti este

achitat. P. C. Sa este de părere ca preotul să ceară singur revizuirea procesului, întru cât Consistoriul Superior nu poate să'i ia apărarea.

P. C. Icon. I. Gotcu zice, că chestia aceasta are o parte morală și una materială. Preotul e condamnat de judecata civilă și potrivit legii suferă urmările condamnării. Dar întru cât el a fost găsit nevinovat de judecata bisericească, crede că Consistoriul Superior poate să intervină la Minister pentru a se reveni asupra opririi salariului.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, zice că în vederea lămuririlor date de P. S. Episcop al Argeșului și în vederea discuțiunii urmată, pune la vot concluziunile raportului comisiunei, care sunt de a se face mijlocire către D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii ca preotul Ioan Zamfirescu să fie reintegrat în dreptul de a primi leafă ca preot supranumerar dela data reținerii, fiind preot al bisericii Cuvioasa Parascheva din parohia Jungaru, comuna Optași, jud. Olt, pe seama cărei biserici a fost hirotonit și unde actualmente servește. Se primesc.

Acelaș P. S. Raportor citește raportul privitor la suplica preotului paroh Gh. Chirică din comuna Poiana Cârnelui jud. Vaslui, relativă la propaganda adventistă, pe care o face în acea comună un d. I. Niculescu, conductor la serviciul tehnic, circumscripția Codăești.

P. S. Episcop al Hușilor zice, că a luat dispozițiunile cuvenite de a se adună elementele necesare asupra cazului în cestiune și când va fi gata, P. S. Sa va aduce cazul la Sf. Sinod, iar acum propune trecerea la ordinea zilei.

P. C. Icon. C. Ionescu zice, că chestia propagandei adventiste trebuie să ne preocupe, pentru ca să vedem ce măsuri trebuiesc să se ia în contra acestei propagande, care s'a întins și la sate. P. C. Sa crede că dupre cum acei propagandiști fac propaganda atât verbal cât și prin broșuri, tot așa ar trebui să fie combătuți.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei zice, că întru cât P. S. Episcop al Hușilor a declarat, că până acum n'are elementele necesare din care să se vadă dacă e vinovat sau nu, acel denunțat de preot că face propagandă adventistă,

este de părere să se trimită cazul P. S. Chiriarh respectiv, care e în drept să ia măsurile cuvenite.

Punându-se la vot propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei, se primește.

Ședința se ridică la orele 12 și se decide ședința viitoare pentru Vineri 6 Mai curent la ora 9 dimineața.

Președinte: (ss) *Athanasie Mitropolit Primat.*

Secretar: (ss) *Icon. N. Jingoiu.*

Ședința din 6 Mai 1911.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat. Se citește apelul nominal. Prezenți 32, în concediu 4, absenți 1. Se citește sumarul ședinței precedente.

P. C. Icon. P. Procopiescu zice, că P. C. Sa când a vorbit în chestia preotului Zamfirescu dela parohia Optași jud. Olt, a zis că preotul singur să facă acțiunea, iar Consistoriul Superior Bisericesc să-i dea numai sprijinul moral.

P. C. Icon. D. Lungulescu zice, că P. C. Sa când a vorbit în chestiunea conferințelor a cerut să se publice și rapoartele președinților de conferințe odată cu dezideratele emise în conferințe.

Punându-se la vot sumarul cu rectificările cerute, se aprobă.

P. C. Icon. C. Nazarie zice, că cu ocazia alegerilor s'au luat măsuri de către PP. SS. Chiriarhi ca preoții să nu se amestece în alegeri. Dar după Constituție preotul e cetățean și poate ași pune candidatura spre a fi ales, fără ca să demisioneze din preoție. P. C. Sa întreabă dacă ar fi solicitat săși pună candidatura la un colegiu într'un județ, poate să facă aceasta fără învoirea P. S. Chiriarh respectiv și dacă nu i s'ar da învoirea ce poate să facă?

I. P. S. Președinte răspunde P. C. Iconom C. Nazarie, ca să facă aceasta în scris și să o înainteze la Sf. Sinod.

P. C. Icon. Ilie Teodorescu citește o comunicare semnată de PP. Cucernicii iconomi Ilie Teodorescu, C. Ionescu, D.

Ghinescu, N. Filip, I. Antonovici, I. Severin, I. Gotcu, C. Nazarie, P. Cuv.-Arhimandrit Veniamin Piticariu și P. Cuv. Arhimandrit Mitrofor Dionisie Simionescu, prin care propun ca să fie primiți în monastiri infirmii, idioții, paraliticii, tuberculoșii, cari să fie îngrijiți de monahi și monahii, fiind ajutați cu subvențiuni din partea Societăților de binefacere, de Eforia Spitalelor și de alte așezăminte.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei zice, că propunerea aceasta este de cea mai mare însemnătate. Prea Cucernicii Părinți, membrii ai Consistoriului Superior, cari au semnat propunerea s'au gândit că în Monastiri s'ar putea adăposti astfel de bolnavi și a fi îngrijiți de călugări și călugărițe. Aceasta e o chestiune asupra căreia se cuvine să și dea cuvântul său Consistoriul Superior, pentru că una din atribuțiunile lui este și chestia organizării monastirilor. De sigur că legiuitorul, când a făcut legea n'a avut în vedere ca să dea monastirilor noastre o altă organizare decât aceea care li s'a dat dela înființarea lor, totuși se poate face ceva pentruca ele să aducă și un serviciu real societății. *I. P. S.* Sa spune că în Iași s'a răspândit șvonul că are să se înființeze un spital de către călugărițele catolice, în care să fie primiți bolnavi de orice neam și religie. Această știre a făcut o bună impresie, dar este îngrijitoare din punct de vedere al bisericii noastre naționale, pentru că vedem cum călugări și călugărițe, streini de neamul și religia noastră, vin să înființeze spitale pentruca să atragă lumea la dânșii. Acest lucru l'am putea face și noi, pentrucă și noi avem călugări și călugărițe, care pot aduce acest serviciu societății. Prin aceasta nu se vatămă întru nimic așezământul monahal, nu e nevoie de a se înființa ordine noi monahale, ci numai de a se aduce un serviciu real societății, pe care dacă nu-l facem noi, vin cei străini să-l facă și prin aceasta să atragă poporul la el, lucru care trebuie să ne îngrijească pe noi, ca să nu lăsăm să fie atras poporul nostru în mrejele ce se întind de acei străini. Până acum s'a dat nu tocmai o mare atențiune monastirilor noastre. În monastiri au fost primiți bărbați și femei, care în marea lor majoritate nu știu nici să citească. Pentru aceasta *I. P. S.* Sa a luat dispozițiunea de a nu se mai primi în monastirile din eparhia Sf. Mitro-

polii a Moldovei acei cari nu știu carte. Afară de aceasta, monastirile sunt populate în timpul verei de lume de afară, care introduce în monastiri un mod de viață nepotrivit cu viața monahicească. Se știe că predecesorului I. P. S. Sale 'i s'au adus invinuiri că venea des pe la monastiri, iar civilii pot să stea acolo cu lunile. I. P. S. Sa zice, că a lăudat pe P. S. Episcop al Dunărei de Jos, pentru că se ocupă foarte mult de monastiri. Pentru că să aducă și călugării un folos societății, crede că e necesar ca Consistoriul Superior Bisericesc să se ocupe de organizarea monastirilor. Pentru aceasta este și o comisiune aleasă și nădăjduiește că comisiunea va veni cu oarecare propuneri chiar în această sesiune. În Iași, spune I. P. S. Sa, s'a înființat de către neuitata Doamnă Elena Cuza un spital, numit «*Caritatea*» în care se primesc copii bolnavi. Călugărițele catolice au cerut să îngrijească ele de copiii din acel spital. Medicul primar a primit dar s'a opus președinta ca să primească propunerea călugărițelor streine. Ar fi oare un rău ca acest serviciu să-l facă călugărițele noastre? I. P. S. Sa conchide că propunerea citită este bună și roagă Consistoriul Superior să o primească.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, zice că felicită pe P. C. Icon. Ilie Teodorescu și pe ceilalți P.P. C.C. Membrii cari au semnat această propunere precum și pe I. P. S. Mitropolit al Moldovei care a susținut o atât de călduros și cari i-au adus elogii pe cari nu le merită, dar îl roagă pe I. P. S. Sa să nu se supere dacă P. S. Sa diferă în modul de a vedea al I. P. S. Sale. P. S. Sa zice, că este greu în starea actuală a monastirilor ca să fie primiți acolo bolnavii de tuberculoză, paraliticii, infirmii și alții, pentru că nici localuri nu sunt pentru acest scop, nici călugării și călugărițele nu sunt pregătiți ca să poată să îngrijească de acei bolnavi. Trebuie să se facă mai întâiu în monastiri școli de adulți și ateliere pentru diferite meserii potrivite pentru bărbați și pentru femei. P. S. Sa zice că grație secretarului general decedat Teodoru, are o școală de adulte într'o monastire. Crede că nu este rău ca să fie primiți în monastiri pe timpul verei colonii școlare, familii de profesori și alți credincioși cari n'au mijloace să se ducă la stațiuni climaterice; în monastiri, copii se deprind cu

biserica. P. S. Sa conchide că propunerea este bună, dar acum nu e realizabilă întrucât nici localuri nu sunt în monastiri pentru acest scop, nici calugării, nici călugărițele nu sunt pregătiți să îngrijească de cei suferinzi. Crede că este bine a se începe în mod practic organizarea monastirilor și în limitele mijloacelor de care dispunem.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, mulțamește P. C. Icon. Ilie Teodorescu și ceilalți membrii cari au semnat această propunere, pe care și I. P. S. Sa o găsește bună. I. P. S. Sa citește dintr'o broșură cuvintele unui medic, care într'un raport făcut cu ocazia unui congres de profilaxie pentru tuberculoză arată că avem 85 monastiri cari nu aduc nici un folos. Că Doamne din societatea înaltă precum și P. C. Icon. Ilie Teodorescu l'a consultat pe I. P. S. Sa cu privire la această propunere și le-a spus că n'o găsește rea. Totuși e drept că nu se poate îndeplini numai decât. Primirea propunerii nu însemnează că prin aceasta s'ar tinde a se schimba temelia așezământului Sf. Monastiri, ci numai a se aduce îmbunătățiri potrivite timpului în care trăim, pentruca să fie de folos neamului și Sf. noastre Biserici.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei zice că a cerut cuvântul în chestie personală, pentrucă P. S. Episcop al Dunărei de Jos a adus în discuție dispozițiunile luate cu privire la monastiri. I. P. S. Sa zice, că are drept să ia măsurile pe care le crede necesare, potrivit legilor și hotărîrilor Sf. Sinod. Că e hotărît ca să înființeze școale de adulte în monastiri precum și ateliere potrivite pentru monastiri. Că dacă predecesorul I. P. S. Sale a căpătat ura multora pentrucă a luat măsuri privitoare la cei cari vin să petreacă vara în monastiri, I. P. S. Sa declară că nu fuge de această ură, pentrucă are convicțiunea că ceiace face este în folosul Sf. Monastiri.

Se decide a se trimite propunerea citită de P. C. Iconom Ilie Teodorescu la comisiunea pentru monastiri.

P. C. Icon. Dobre Ghinescu, citește propunerea semnată de P. C. Sa și de P.P. C.C. Iconomi. C. Ionescu, N. Filip, Cosma Petrovici, I. Antonovici, D. Lungulescu, I. Gotcu, C. Nazarie și P. Procopiescu, prin care roagă a se mijloci către D-nul Ministru de Culte să binevoiască a dispune să

se ridice și de asupra salariilor preoților dela sate aceea reducere numită curbă, căci este ceva anormal, ca altor slujbași să se mărească salariile, iar preoțimei să nu se dea nici puținul la care are drept după lege. Se decide a se înainta D-nului Ministru cu mijlocire de a se satisface.

P. C. *Icon. Dobre Ghinescu*, citește propunerea semnată de P. C. Sa și de P.P. C.C. Iconomi: C. Ionescu, I. Gotcu, N. Filip, Cosma Petrovici, I. Antonovici și C. Nazarie prin care roagă a se interveni la Onor. Guvern să se acorde și preoților reducere pe căile ferate, când sunt chemați la conferințele preoțești. Se decide a se face cuvenita mijlocire pentru satisfacerea acestei propuneri.

P. C. *Icon. Procopiescu*, citește propunerea semnată de P. C. Sa și de P. C. Iconomi M. Iliescu, D. Lungulescu, N. Jingoiu, I. Teodorescu și P. C. Sachelarie D. Popescu prin care propune ca Onor. Consistoriu Superior să aleagă o comisiune care să se ocupe cu găsirea mijloacelor și modalitatea ca cât mai neîntârziat să se poată înființa biblioteci la toate parohiile. Comisiunea care se va alege, să prezinte lucrarea sa la sesiunea viitoare. Se primește.

P. G. *Icon. M. Iliescu* secretar citește următoarele comunicări:

Telegrama P. S. Arhiereu Nicodem Băcăoanu prin care roagă a i se acorda concediu până după zece Mai, fiind reținut de servicii la Sf. Mitropolie de Iași

Idem, a P. C. *Icon. P. Savin* prin care roagă a i se motiva absența, fiind reținut de interese școlare. Se acordă concediile cerute.

Suplica P. C. Preot Gh. Chirica și Dl. I. Andrei, profesori de religie în Ploești, prin care fac propunerea de a se publica sub titlul de «Biblioteca religioasă morală» și sub auspiciile Sf. Sinod broșuri cu conținut moral-religios în formatul acelorale bibliotecii Steaua.

Idem, prin care mai mulți profesori de religie cer a se interveni către Dl. Ministru al Cultelor și Instrucțiunii, să binevoiască a lua dispozițiunile ce va crede D-sa de cuviință pentruca să se predea religie și în școalele de meserii, de comerț, de agricultură, silvicultură, menaj, militare etc. și să egaleze salariile profesorilor de religie cu ale celorlalți profesori.

Idem prin care cinci preoți din județul Prahova roagă a se interveni la Guvern, ca să se egaleze lefurile preoților ajutători licențiați în teologie cu ale parohilor cu aceleași titluri. Se trimit la comisiunea de petițiuni.

P. S. *Arhiereu Valerian Râmniceanu* citește raportul comisiunii de petițiuni privitor la suplica înaintată de trei locuitori din comuna Berevoești, județul Muscel prin care reclamă contra preotului din acea comună. Se aprobă concluziunea raportului care este ca această petițiune să se trimită I. P. S. Chiriarh respectiv, spre a regulă satisfacerea cererei petiționarilor.

Acelaș P. S. Raportor citește raportul privitor la cererea învățătorului Gh. Popescu din comuna Boroșteni-Peșțișani, județul Gorjiu de a se recunoaște prin lege înființarea juriilor satești de împăciuire.

I. P. S. Președinte mulțamește P. S. Raportor pentru studierea amănunțită a chestiunii, dar consultă Consistoriul ca să se rămână la aceea ce deja s'a hotărât de Consistoriu în sesiunea trecută. Se primește.

P. C. *Icon. Cozma Petrovici* citește următoarele rapoarte ale aceleiași comisiuni: raportul privitor la petițiunea profesorilor de religione Gr. Petrescu și Icon. I. Ștefănescu prin care arată nedreptatea ce se face profesorilor de religione dela școalele secundare în genere, față de cei dela seminarii. Se primesc concluziunile raportului comisiunii care sunt de a se respecta regulamentul în ființă cu privire la examenul de capacitate pentru studiul religiei.

Idem privitor la adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei cu propunerile făcute de către P. C. Revizor Eclesastic al acestei Eparhii. Se primesc concluziunile raportului cari sunt că: propunerile fiind de competența I. P. S. Chiriarh și în parte și a Administrației Casei Bisericii, să se recomande propunerile făcute Sf. Mitropolii și Administrației Casei Bisericii spre rezolvire.

Idem privitor la petițiunea cântărețului Al. Bujor din orașul Roman însoțită de un memoriu semnat de cântăreții și paracliserii din orașul și județul Roman, prin care cer îmbunătățirea stărei lor morală și materială. Se primesc concluziunile raportului care sunt: ca soluția dată de

Consistoriul Superior pentru cereri identice anterioare să aibă loc și în cazul de față.

Idem relativ la petițiunea enoriașilor bisericii filiale Chițești pendinte de parohia Valea Morii, comuna Bogați județul Dâmbovița, prin care cer a se face o nouă parohie în cătunul Chițești, pe baza motivelor arătate în petițiune. Se primesc concluziunile raportului care sunt de a se trimite cererea aceasta la comisiunea pentru parohii.

Idem privitor la adresa Administrației Cassei Bisericii cu care s'a înaintat adresa P. S. Episcop al Hușilor, relativă la cutiile din biserici, din care unele ale bisericii, iar altele aduse de diferite corporațiuni.

P. S. *Episcop al Hușilor* dă lămuriri asupra acestei cestiuni că în unele biserici se află câte două cutii, una a bisericii și alta adusă de diferite corporațiuni; că nu există un control atât în ce privește încasarea sumelor, cât și la întrebuințarea lor. Că P. S. Sa s'a adresat Administrației Cassei Bisericii ca să reguleze dacă trebuie sau nu să existe astfel de cutii în biserici; cum să se întrebuințeze sumele adunate și dacă acele sume trebuie să fie trecute în bugetul bisericii. Administrația Cassei Bisericii a adus cestiunea în Consistoriul Superior pentruca deciziunea care se va lua să fie pentru toată Țara. P. S. Sa zice că este de părere să fie cutia bisericii dar și aceasta să fie ținută cu bună rânduială, să se constate printr'un proces-verbal sumele adunate și acele sume să servească la repararea bisericii și la alte nevoi ale bisericii.

P. S. *Arh. Callist Botoșăneanu*, zice că a rămas surprins chiar de când s'a făcut această comunicare. Dacă P. S. Episcop al Hușilor a constatat neregularitatea cu care se țin acele cutii, crede că ar fi fost bine să ceară la Adm. Cassei Bisericii să trimită un defensor care, constatând cine e vinovat să fi cerut pedepsirea lui. P. S. Sa zice că este bine să fie cutia bisericii, pentruca să se adune din caritatea creștinilor sumele necesare pentru nevoile bisericii, de oarece comunele și Cassa Bisericii nu acordă mijloacele necesare pentru reparațiuni și alte nevoi. Dar comunele au făcut o nedreptate când au obligat epitropiile să înscrie în bugetul bisericii venitul cutiei și au întrebuințat acest venit pentru plata salariilor personalului bisericii. Drept

este ca venitul cutiei ca și acela provenit dela pangal, luminat etc., să fie lăsat ca fond care să se întrebuițeze la repararea bisericii și alte nevoi ale ei. P. S. Să conchide că este bine a se menține cutia bisericii și să fie în toate bisericile. Sumele adunate să fie constatate printr'un proces verbal făcut de epitropie și să se întrebuițeze numai pentru repararea bisericii, cumpărarea de vestminte, cărți de ritual și alte asemenea nevoi.

D-nul Ministru intră în sala ședințelor.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte zice, că s'a deplasat întrucâtva chestiunea care constă în a se ști dacă în biserică pot să existe cutii particulare sau aduse de unele corporațiuni. Pentru aceasta P. S. Episcop al Hușilor a cerut lămuriri Cassei Bisericii, și Cassa Bisericii a adus-o la Consistoriul Superior.

P. S. Episcop al Hușilor, zice că a găsit în Huși mai multe hramuri la unele biserici, dar care nu sunt adevărate hramuri ci niște serbări patronale, astfel Bulgarii serbează patronul lor, grădinarii pe al lor. Din cauza aceasta se fac neregularități, reclamațiuni că s'au spart cutiile și altele. Iată pentrue trebuie a se hotărî asupra acestor cutii aduse de corporațiuni în biserică, dacă pot fi permise sau nu.

Se primește concluziunea raportului că este de competența Chiriarhului care poate da sau nu aprobarea. În cazul când Chiriarhul dă aprobarea, sumele adunate trebuie să formeze un fond care se va administra de către epitropiile respective și se va întrebuiți la diferitele necesități ale bisericilor cu aprobarea Chiriarhului. Această concluziune se primește cu lămurirea că nu pot fi primite în biserici cutii particulare pentru strângerea de bani.

P. S. Arh. Valerian Râmniceanu, citește raportul privitor la adresa Adm. Cassei Bisericii relativă la pământurile bisericilor rurale.

P. C. Icon. C. Nazarie zice, că chestia ridicată despre care tratează raportul comisiunei, este o chestiune însemnată pentracă privește personalul bisericesc dela țară. În adevăr, pentruca să avem un personal bisericesc bun, trebuie ca acel personal să fie pregătit și bine plătit. Predecesorii noștii au dat pământ din belșug pentru biserică,

pentru întreținerea personalului bisericesc. Evident că împuținându-se preoții, a rămas un surplus de pământ, care trebuie utilizat tot pentru biserică. A se înstreina însă pământul dat bisericilor, însemnează a se trece peste dorința donatorilor și aceasta nu e nici în folosul bisericii. Să rugăm deci pe D-nul Ministru să lase acest pământ bisericii și unde nu se află să se dea preoților sporul prevăzut de lege.

P. C. *Icon. D. Lungulescu*, spune că este cu totul nedrept a se lua pământurile bisericilor. Ba chiar este de părere, ca fiecare preot să aibă până la 10 hectare pământ cultivabil, care lucrat sistematic poate servi ca o mică școală practică de agricultură în fața locuitorilor. Pe unele locuri sunt parohii ai căror parohi nu au pământul întregit, ci 7—10 pogoane; pământul dela filiale este arendat, al lor neîntregit și nici un spor nu li se dă. Cere ca pământurile să fie lăsate pe seama preoților, întregite pe unde nu sunt complete, iar acelea ale bisericilor filiale cât timp sunt vacante de preot, să fie lăsate ca să se constituie un fond propriu al bisericii respective, pentru întărirea instituției. Mai cere ca să nu se mai rețină 10⁰/₀ din sporul de 25⁰/₀ pentru pământ, de oarece după ce este mic, se mai ia și reținere, când el nu comptează în leafă. Este nedrept aceasta.

P. S. *Arh. Callist Botoșăneanu* zice, că această cestiune a fost ridicată anul trecut de P. C. *Icon. Savin*, motivat de o petițiune a unor preoți rurali, cari cereau să fie preferați la arendarea pământurilor bisericii. Venitul produs din arendarea pământurilor bisericilor să fie depus de Adm. Cassei Bisericii la Cassa de depunere și Consemnațiuni ca fond care să servească pentru repararea bisericii cu autorizația Cassei Bisericii. P. S. Sa crede că este bine a se da și preoților ajutori sau supranumerari pământul bisericii spre folosință, adică 17 pogoane ca și parohilor; iar dacă n'are pământ, să li se dea sporul prevăzut în lege. P. S. Sa roagă pe D-nul Ministru a încuviința ca să dea preferință preoților la arendarea pământului bisericilor, fără a li se pretinde 10⁰/₀ mai mult peste prețul ieșit la licitație; să li se dea cu prețul ieșit la licitație.

P. C. Icon. Cozma Petrovici. E drept, că în urma împuținării preoților au rămas multe pământuri în plus la unele parohii, de oarece s'a regulat ca să se dea numai câte un singur pământ de fiecare parohie. P. S. Sa spune că ia cuvântul nu în numele preoților licențiați sau cu opt clase de seminar cari au un salariu mai ridicat ceva, ci în numele preoților cari au salariu de 35 lei lunar, cari sunt nevoiți să se ocupe cu cultura pământului, pentruca să poată trăi. S'a luat însă măsura ca pământul bisericii să se arendeze prin licitație. La licitație se prezintă și preotul și păstoriții lui. Aceasta face să se nască zizanie între preot și păstoriții lui, cari voiesc să ia în arendă pământul bisericii și de cele mai multe ori cei ce se prezintă la licitație sunt bogătașii satului și chiar arendașii de moșii prin interpuși. E trist că prin aceasta se ajunge la învrăjbiți între preot și păstoriții lui. P. C. Sa roagă ca pământul bisericii să se dea numai preoților.

P. C. Icon. P. Procopiescu zice că P. C. Sa a trăit în mijlocul țăranilor și este rău când se naște învrăjbiere între păstor și păstoriții lui. P. C. Sa știe că și învățătorilor se arendează pământul școalei cu prețul arendat la licitație și crede că este drept să se facă tot astfel și cu preoții, spre a'i scuti de învrăjbiere cu sătenii, căci e regretabil ca să se vadă că preoții țin luptă cu păstoriții lor. Părerea P. C. Sale este ca să se arendeze preoților pământul bisericii cu prețul ieșit la licitație sau cu prețul stabilit de comisiunile regionale cu care se găsesc astăzi arendate.

P. C. Icon. Ilie Teodorescu zice, că din discuția urmată și din raportul citit de P. S. Raportor am văzut, că pământul a fost dat spre folosință preoților, nu bisericii. Că prin împuținarea preoților, pământul în plus a rămas spre folosință preoților cari erau însărcinați să îngrijească cu cele religioase și pe creștinii cari n'aveau preot. În urmă, li s'au luat acele pământuri în plus, rămânând fiecare parohie numai cu câte un pământ. Dacă întâi s'ar fi părut că e nedrept ca un preot să aibă mai multe pământuri, deși nu era nedrept, pentrucă îndeplinea serviciile religioase creștinilor cari aparțineau bisericii, care erau lipsite de preot, în urmă însă era în adevăr nedrept ca preoții cari făceau servicii și creștinilor dela bisericile lipsite de

preot, să nu li se lase spre folosință cel puțin pământul acelor biserici. Recunoaște și P. C. Sa că prin prezentarea preoților la licitație, împreună cu păstoriții lor, se naște învrăjbire între preoți și creștini, aceiace n'ar trebui să fie. P. C. Sa aduce mulțămiri D-lui Ministru pentru grija și osârdia ce poartă Bisericii. Cu privire la pământurile zise de mâna moartă, zice că ele nu sunt de mâna moartă ci de mâna vie și este drept ca aceste pământuri să fie lăsate bisericii și să nu se înstreineze sau să se vândă. Conchide că este de părere să se arendeze preoților pământul bisericii fără licitație, cu prețul stabilit de comisiile regionale.

D-nul Ministru C. Arion zice, că chestia aceasta este însemnată pentru că pe lângă chestia cu arendarea pământului bisericii preoților, s'a unit și chestia ca aceste pământuri să nu se înstreineze, ci să se lase bisericii. D-sa zice că este în adevăr trist, după cum a zis și Părintele Cozma Petrovici, ca să avem preoți salariați cu 35 lei pe lună, adică mai puțin decât are un logofăt de moșie. Declară că va pune toată osârdia ca să facă și pentru preoți ceea ce a reușit să facă pentru învățători. Venid la raportul comisiunii zice, că D-sa își pune această întrebare: bisericile filiale au ele drept la cele 17 pogoane, ca cele parohiale? Dar zice că din punct de vedere al echității au drept, dar din punct de vedere legal n'au. Această nepotrivire între ceea ce este echitabil și ceea ce este legal se întâmplă din cauză că legile omenești nu pot fi perfecte. Legile omenești nu sunt ca dogmele credinței. D-sa găsește că dorința Consistoriului Superior este dreaptă. Cu privire la cele zise de către P. S. Arhiereu Calist că n'ar fi drept a se cere preoților 10⁰/₀ mai mult peste prețul ieșit la licitație. D-sa zice că deși s'ar părea că este nedrept, totuși având în vedere că li se cere 10⁰/₀ peste prețul cu care sunt arendate azi, sau prețul stabilit de comisiunea regională, iar nu să se pună la licitație și peste prețul ieșit să li se ceară 10⁰/₀ mai mult. S'a zis iarăș ca să se suprimă licitația și 10⁰/₀; să fie numai prețul stabilit de comisia regională. Dar și aceasta poate să fie și favorabilă și nefavorabilă. Favorabilă dacă comisiunea regională stabilește prețul cu oarecare indulgență, și nefavo-

rabilă dacă e riguroasă în stabilirea prețului. Astfel fiind, e mai de preferat licitația, cu toate că s'a zis că se face să se nască învrăjbită între preot și săteni. D-sa are toată bunavoință pentru preoți și pentru biserică, totuși nu promite aceea ce crede că n'ar putea să îndeplinească. Pământurile în plus ale bisericii, duple cum sunt arendate azi, produc o jumătate milion și nu se poate suprima din buget această sumă. Se știe că aceste pământuri se zic de mână moartă și s'a făcut un proiect de Guvern pentru aceste pământuri. Consistoriul Superior bine face că apără drepturile bisericii, dar D-sa nu poate să facă alte declarațiuni în Consistoriu decât că chestia e de competența Guvernului; că D-sa va aduce la cunoștința Guvernului dorința Consistoriului și că nu se va ridica în contra Inalților Prelați în Senat. În orice caz se va face un fond din aceste pământuri, care va folosi bisericii. D-sa conchide că ia act de dorința Consistoriului Superior și de concluziunea raportului comisiunei și le va aduce la cunoștința Guvernului,

P. C. *Icon. I. Severin* zice, că P. C. Sa a luat parte ca vice-președinte al consiliului județean de Covurlui la înproprietărirea țăranilor la 1865, când s'a dat și bisericilor pământ, câte 8 fâlcii și jumătate pentru fiecare biserică. Astăzi din cauza împușinării numărului preoților și pentru că bisericile sunt deosebite în parohiale și filiale, s'a lăsat pentru folosința preoților numai câte un pământ, aceea ce este prea puțin, avându-se în vedere că mai toți preoții au dela 5—6 copii în sus pe care trebuie să'i crească, să le dea educație și instrucțiune. Se știe că răposații Ch. Mârzescu, Dr. Fătu, Pache Protopopescu au fost fii de preoți și mulți fii de preoți s'au distins prin merite și au făcut cinste Țării și neamului nostru. P. C. Sa conchide a se lăsa pământul bisericii întreg în folosința preoților, pe lângă salariul prea modest pe care îl au.

I. P. S. Mitropolitul Primat, Președintele zice, că concluzia raportului comisiunei este să se recomande Onor. Guvern, ca să hotărască asupra acestei chestiuni cum va crede că este drept. Din discuțiunea urmată s'a văzut că dorința Consistoriului este ca să se arendeze preoților pământul bisericii fără a li se pretinde 10% peste prețul stabilit.

I. P. S. Sa zice, că în sesiunea trecută P. C. Icon. Marin Iliescu a venit cu propunerea de a se arenda preoților pământul bisericii cu prețul stabilit de comisiunea regională, Asupra acestei propuneri Cassa Bisericii a răspuns că o primește, însă cu condițiunea ca să dea 10⁰/₀ mai mult peste prețul cu care este arendat. D-nul Ministru ca un bun creștin a arătat azi în ședință că are toată bunavoința pentru preoți și biserică. I. P. S. Sa crede că este bine a se interveni la Guvern ca să dea preoților cari suplinesc parohii vacante, pe lângă îndemnizare și pământul bisericii. În ceea ce privește vânzarea pământurilor zise de mână moartă, PP. SS. Chiriarhi în Senat au stăruit ca să se lase bisericii pământurile care i s'au dat. Din discuția urmată în Consistoriul Superior, sa văzut că tot aceasta este și dorința Consistoriului precum și a întregii preoțimi din Țară. E drept că sunt mulți țărani cari au nevoie de pământ; dar Guvernul în înțelepciunea sa va chibzui de unde să le dea, fără ca să se ia pământul bisericii, căci se știe că valoarea pământului crește. I. P. S. Sa mulțamește D-lui Ministru pentru bunavoință ce are în toate cestiunile pentru biserică și cler. Declară că se unește cu concluzia raportului și roagă pe D-nul Ministru să țină seama de dorința Consistoriului Superior.

Domnul Ministru, mulțamește P. C. Icon. I. Severin pentru explicațiile ce a dat. Declară că ia act de dorință C. S. B, și o va aduce la cunoștința Guvernului.

Punându-se la vot concluziunea raportului, se primește.

Ședința se ridică la orele 12¹/₂ și se decide ședința viitoare pentru Luni 9 Mai curent ora 9 dim.

Președinte (ss) *Athanasie Mitropolit Primat.*

Secretar (ss) *Icon. Ioan Mălăescu.*

Ședința din 9 Mai 1911.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața, sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat. Se citește apelul nominal. Prezenți 32, în concediu 4, absent 1.

Se citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot, se aprobă.

P. S. *Episcop al Dunărei de jos* citește o propunere semnată de P. S. Sa și de PP. SS. Episcopi al Argeșului, al Râmnicului, al Hușilor, al Buzăului, de PP. SS. Arhieriei Calist Botoșeneanu, Sofronie Craioveanu și Evghenie Piteșteanu, de P. C. Arhim. Veniamin Piticariu și de PP. CC. Economi I. Antonovici, I. Severin și C. Ionescu prin care propun ca biuroul să intervină la D-nul Ministru al Cultelor ca în viitoarea sesiune a Corpurilor legiuitoare să binevoiască a introduce o modificare în legea pentru fabricarea lumânărilor de ceară, prin care să se permită ca în fiecare Eparhie să se fabrice lumânări de ceară la una din monastirile de călugări, aleasă de Chiriarhul respectiv, pentru trebuințele fiecărei Eparhii.

P. S. *Episcop al Dunărei de jos* zice, că prin legea fabricării lumânărilor de ceară s'a crezut că se va putea pune stavilă falsificării, dar vedem că falsificarea n'a încetat și din cauza fumului ce produc lumânările falsificate se strică pictura bisericilor. P. S. Sa spune că frumoasa pictură a catedralei din Constanța s'a stricat cu desăvârșire din cauza fumului de lumânări falsificate și că a luat o lumânare dela pangalul de aci pe care a trimis-o Cassei Bisericii, pentruca să o dea să o analizeze chimicește și constatându-se că nu este de ceară curată, să dea în judecată pe fabricantul care a făcut-o. Tot așa, zice P. S. Sa se va întâmpla și cu pictura Catedralei din Galați, cu care se cheltuește o sumă însemnată, dacă nu se vor lua măsuri de a se opri falsificarea lumânărilor. Că fabricanților le convine să plătească o zisă amendă, când sunt dați în judecată și falsificarea continuă.

P. S. Sa arată că ceară se produce multă în țară dar e cumpărată de străini, și în biserici nu putem să avem lumânări curate. Cred că modificându-se legea în sensul propunerii pe care am citit'o, se va putea ajunge să scăpăm de acest mare rău care strică și pictura bisericilor și e vătămător și sănătății credincioșilor. Conchide să se intervină stăruiitor către D-nul Ministru, ca în viitoarea sesiune a Corpurilor legiuitoare să binevoiască a introduce o modificare în lege în sensul propunerii pe care a citit'o P. S. Sa.

P. C. *Icon. C. Nazarie* zice, că conservarea monastirilor

și bisericilor trebuie să ne preocupe și unul din relele care contribuie la deteriorarea lor este și falsificarea lumânărilor de ceară, care se întrebuintază în biserică. P. C. Sa crede că pentru a se evita acest rău, s'ar putea da voie să se introducă în biserici lumina electrică, acolo unde se găsește uzină de lumină electrică, care este curată și nevătămătoare. P. S. Sa spune că și în Rusia s'a introdus în unele biserici mari din Moscova, Kiev și alte orașe lumina electrică. Așa este în Kiev la biserica Sf. Vladimir, în care numai un tablou care reprezintă Nașterea Mântuitorului costă o sută de mii de ruble.

P. C. *Icon. D. Lungulescu* zice, că în adevăr chestia lumânărilor de ceară este o chestie din cele mai importante. Că împărtășește în totul propunerea citită de P. S. Episcop al Dunărei de Jos prin care s'ar putea ajunge să avem în biserici lumânări de ceară curată și aceasta ar fi un mare bine pentru conservarea picturii bisericilor și pentru sănătatea credincioșilor. Dar, zice P. C. Sa, ar trebui să se înlesnească și creștinilor cumpărarea lumânărilor curate, pentrucă se știe că creștinii obișnuiesc să vie la biserică fiecare cu o lumânare și să o aprindă în sfeșnic. A-i oprî de a mai face aceasta, le-am aduce o lovitură în sentimentul lor religios. P. C. Sa crede că ar fi bine să se facă mijlocire de către Sf. Sinod la onor. Guvern, să dispună ca toți fabricanții de lumânări de ceară dintr'un oraș să fie solidari răspunzători de fabricarea lumânărilor de ceară și când se va constata falsificarea să fie pedepsiți cu severitate.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos* mulțamește P. C. *Icon. D. Lungulescu* că a amintit ca să se pună obligațiuni severe fabricanților de lumânări. P. S. Sa zice, că dacă se va modifica legea în sensul propunerii ce a făcut, se va putea ajunge să avem lumânări de ceară curată în toate bisericile. Punându-se la vot propunerea s'a primit în unanimitate, și se va înainta D-lui Ministru cu rugămintea de a o satisface.

P. C. *Icon. I. Mălăescu*, citește propunerea semnată de P. C. Sa și de P. C. *Economi I. Gotcu, I. Antonovici, Ilie Teodorescu și I. Severin* prin care propun a se interveni către D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii ca:

să se prevadă în legea învățământului sau eventual în legea generală de pensiuni dispoziția de a se unifica salariile profesorilor de religie, cari sunt și preoți; adică contopirea într'un singur salar a retribuțiilor lunare de preot și profesor în vederea valorificării drepturilor la pensie, cum este drept și echitabil, pentru motivele arătate. În urma discuțiunii urmată, se primește propunerea cu lămurirea, ca să se întindă și la preoții cari sunt învățători și institutori.

Acelaș P. C. Iconom, citește propunerea semnată de P. C. Sa și de PP. CC. Iconomi D. Lungulescu, M. Iliescu, N. Jingoiu, I. Antonovici și N. Iancu prin care propun a se ruga D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii să binevoiască a introduce un alineat cu prilejul unei eventuale modificări a legii clerului mirean în sensul ca la acordarea gradației preoților și diaconilor să se țină seamă de tot timpul servit în cler ca preot și diacon, iar sporirea de leafă să se acorde asupra lefei pe care preotul și diaconul o primește în momentul împlinirii termenului legal de gradație.

În urma discuțiunii urmată, se primește propunerea spre a se înainta D-lui Ministru cu mijlocire de a se satisface.

P. C. I. Gotcu citește propunerea semnată de P. C. Sa și de PP. CC. Economi Ilie Theodorescu, P. Procopiescu, C. Ionescu, P. Savin, N. Filip, N. Iancu, C. Nazarie, Dobre Ghinescu și P. C. Sachelar D. Popescu prin care roagă pe Onor. Consistoriu să stabilească modul de interpretare a art. 43 din legea clerului mirean, ca la timpul de 10 ani pentru gradația preoților și diaconilor să se considere și anii serviți la orice biserică; iar nu după cum interpretează până acum Onor. Cassa Bisericii că dacă un preot ori diacon a trecut dela o biserică la alta, nu i se acordă gradația până nu împlinește 10 ani la aceeași biserică. Punându-se la vot se primește ca complectare a acelei precedente și se va înainta D-lui Ministru cu mijlocirea de a se satisface.

P. C. Icon. Ioan Mălăescu, citește propunerea semnată de P. C. Sa și de PP. CC. Economi I. Gotcu, M. Iliescu, I. Antonovici, N. Jingoiu și I. Severin prin care propun a se ruga D-nului Ministru al Cultelor și Instrucțiunii ca să

chibzuiască cu D-nul Ministru de Finanțe în comun acord, spre a se introduce în legea generală de pensiuni un articol, care să normeze că și personalul clerical dela bisericile cu averi proprii să se bucure de dreptul la pensie, fiind datoare epitropiile acestor biserici a face personalului clerical reținerile prevăzute de legea pensiilor și a le vărsa la Cassa Pensiilor, fiindcă bisericile nu pot avea casa lor proprie de pensiuni.

P. C. *Icon. N. Iancu* zice, că propunerea e dreaptă, dar este just ca nu numai pentru timpul prezent să se aibă în vedere ci și pentru timpul trecut, pentruca preoților cari au servit un număr de ani la biserici particulare să li se considere la pensie și acei ani, în cazul când trec la biserici întreținute de Stat sau comună.

P. C. *Icon. Ilie Teodorescu* zice, că propunerea aceasta a fost făcută și în sesiunea trecută de P. C. *Icon. C. Ionescu* și s'a decis să se înainteze D-lui Ministru cu rugămintea de a o satisface. Punându-se la vot, s'a primit propunerea cu explicația dată de P. C. *Icon. Ilie Teodorescu*.

P. C. *Icon. C. Ionescu*, citește propunerea semnată de membrii comisiunii de parohii și de PP. CC. *Iconomi I. Antonovici, Ilie Teodorescu, N. Iancu, M. Iliescu și P. Savin* prin care se cere în baza considerentelor expuse a se declară din oficiu ca parohiale, toate bisericile filiale din Țară cari au și vor avea venituri proprii îndestulătoare pentru a întreține biserica și personalul ei conform cu legea clerului. Punându-se la vot, propunerea s'a primit în unanimitate spre a se recomanda D-lui Ministru cu mijlocire de a se satisface.

P. C. *Icon. I. Mălăescu*, citește următoarele comunicări:

Suplica P. S. Episcop al Buzăului prin care roagă a'i acordă concediu pentru ziua de 9 Mai, având interese în Eparhie.

Idem, a P. C. *Icon. N. Gheorghiu* însoțită de o telegramă prin care roagă a i se acordă concediu până la sfârșitul sesiunii, având nenorocirea de a perde pe fiul P. C. *Sale, Gheorge N. Gheorghiu*, fost ajutor de Primar al Tulcei. Se acordă concediile cerute.

Adresa Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei cu care înaintează un tablou de enoriașii bisericii Sf. Gheorghe, fili-

ală la catedrala Sf. Ioan Domnesc din urbea Piatra-Neamțu. cerut de comisiunea de parohii a Consistoriului Superior Bisericesc.

Suplica P. C. Icon. N. G. Roșescu, preot și profesor în Piatra-Neamțu, cu care înaintează un memoriu privitor la cererea de a se face parohie biserica Sf. Gheorghe, care este filială la parohia Sf. Ioan din P.-Neamțu. Se trimite la comisiunea pentru parohii.

Idem, a D-lui Ioan Zmeu, cântăreț I și profesor de muzică la școala de cântăreți a Sf. Episcopii de Argeș, prin care roagă a se cercetă manuscrisul de cântări bisericești pe care l-a înaintat. Se trimite la comisiunea pentru cercetarea lucrărilor de cântări bisericești.

Idem, a preotului Ioan Rudeanu, parohul comunei Rudari din județul Dolju prin care cere a se mijloci a i se da pământul bisericii cu arenda stabilită. Se va avea în vedere când se va rezolvî chestia aceasta, cu care deja s'a ocupat Consistoriul Superior.

P. S. *Arh. Evghenie Piteșteanu*, citește raportul comisiunii de petițiuni privitor la suplica semnată de cinci preoți din județul Prahova, prin care cer a se mijloci să se egalizeze salariile preoților supranumerari sau ajutători, cu ale parohilor cu aceleași titluri.

P. C, *Icon. D. Lungulescu* zice că este drept ca să se egaleze salariile preoților ajutători cu acelea ale preoților parohi cu aceleași titluri, adică să se facă această egalizare nu numai pentru preoți ajutători licențiați, sau cu opt clase de seminar, ci și pentru cei cu seminarul inferior.

P. C. *Icon. P. Procopiescu* zice, că întru cât salariile preoților sunt prevăzute prin lege, crede că nu se poate satisface această cerere decât cu ocazia modificării legii clerului. P. C. Sa este de părere a se interveni la D-nul Ministru ca să o aibă în vedere și această cerere, când se va modifica legea, spre a se satisface, întru cât este dreaptă. Punându-se la vot concluziunile raportului care sunt: de a interveni pe lângă onor. Guvern spre a se egală salariile preoților ajutători licențiați în teologie, cu ale parohilor, cari au aceleași titluri, s'au primit cu lămuririle date de PP. CC. Iconomi D. Lungulescu și P. Procopiescu.

Același P. C. raportor citește raportul privitor la suplica preotului C. Armașu, parohul comunei Azuga din județul Prahova, prin care cere a i se da voie să predea religiunea în școala din acea comună.

P. C. *Icon. C. Ionescu* zice, că s'a satisfăcut deja cererea numitului preot.

P. C. *Icon. I. Antonovici* zice, că e prevăzut în lege ca preoții să predea învățământul religiunii în școale. Se știe însă că acest articol de lege nu prea s'a aplicat. P. C. Sa crede că ar fi bine să se intervină către D-nul Ministru ca să se aplice acest articol peste tot unde PP. SS. Chiriarhi vor recomanda că se poate aplica. Este trist că astăzi se găsesc copii în școale cari nu știu cum se cade nici rugăciunea «Tatăl Nostru». În timpul de față, aproape toți preoții au o pregătire pedagogică, sunt seminariști și licențiați și prin urmare pot să predea religiunea copiilor în școale. Roagă a se interveni la D-nul Ministru ca să binevoiască a lua măsuri să fie însărcinați preoții ca să învețe pe copii religiunea în școale.

P. C. *Icon. I. Gotcu* zice, că preoții după lege sunt dator să predea religia în școale și pot să facă aceasta, întru cât nu sunt inferiori învățătorilor. Biserica are datoria de a învăța pe copii religiunea. Pentru aceasta crede că ar fi bine ca PP. SS. Chiriarhi să dea ordine preoților și este o înjosire ca să se ceară învoirea Ministerului pentru ca preoții să învețe pe copii religia, mai ales astăzi când marea majoritate a preoților sunt absolvenți de seminar și licențiați în teologie. De ce să se facă deosebire între preoții noștri și cei de alte confesiuni, cari au drept de a se duce în școală și a învăța religia pe copiii de confesiunea lor; iar noi în țara noastră, în care Biserica Ortodoxă e declarată domnitoare prin Constituție să n'avem acest drept, fără învoirea Ministerului. Aceasta e umilitor și nedrept, căci se știe că avem și noi necesitate de a catehiza poporul și avem și preoți bine pregătiți de a îndeplini această datorie.

P. C. *Icon. C. Ionescu* zice, că aceasta este o chestiune foarte însemnată. Impărtășește cele zise de Păr. Gotcu, dar nu în totul. Se unește mai bine cu părerea Păr. Antonovici ca să se facă mijlocire către D-nul Ministru să se

aplice legea. P. S. Sa dă lămuriri cu privire la modul cum se poate obține învoirea Ministerului, că se cere de Minister avizul revizorului școlar și numai dacă avizul e favorabil, se acordă învoirea preotului de a predă religia în școală.

Citează un exemplu cum un preot Airmășescu din Vâlcea a cerut voie și nu i s'a dat, pentru că revizorul școlar s'a opus. P. C. Sa crede că ar fi bine ca să se ceară avizul revizorului școlar în unire cu al protoiereului respectiv.

P. S. *Episcop al Râmnicului* zice, că preotul Armășescu despre care a vorbit P. C. Icon. C. Ionescu n'a procedat bine, pentru că trebuie să aducă cazul la cunoștința Chiriarhului și P. S. Sa ar fi mijlocit la Minister și i s'ar fi acordat cererea de a învăța pe copii religiunea în școală.

P. C. *Icon. I. Gotcu* zice, că e o înjosire ca preotul să fie refuzat de un inspector ca să predea religiunea în școală. Crede că PP. SS. Chiriarhi au dreptul ca să impună preoților să și facă datoria de a învăța pe copii religiunea.

P. C. *Icon. P. Procopiescu* zice, că învățământul religiunii trebuie să pornească cu micii copilași din clasele primare și să fie temelia întregului învățământ. Spune că a văzut la unele școale că s'a furișat obiceiuri papistășești, cum este de pildă la ținuta pe care o au copii când fac rugăciunea. Că a cercetat care să afle cauza și învățătoarele i-au spus că așa au învățat în școale dela guvernante streine de neamul și de religia noastră. P. C. Sa este de părere că ar fi bine ca Consistoriul Superior să intervină la D-nul Ministru, care poate să facă prin Consiliu General al instrucțiunii să se dea drept preoților de a predă învățământul religiunii în școale.

I. P. S. *Mitropolit Primat, Președinte* zice, că-i pare foarte bine de întorsătura pe care a luat-o discuțiunea de astăzi. Că mai înainte au venit în discuție chestii de ordin material, dar printr'o însuflare dumnezeiască au venit la această cestiune foarte însemnată, care trebuie să ne preocupe mai mult decât toate. I. P. S. Sa arată ce poate să facă un preot, care are râvnă de a munci pentru binele păstoriților săi. Oare preotul trebuie să ceară învoire pentru ca să învețe pe copii rugăciunile? Orice preot poate

să adune pe copii fie la el acasă, fie la biserică ca să-i învețe rugăciunile un ceas pe săptămână. Dacă preoții vor face astfel, vor dovedi că-și înțeleg în adevăr chemarea lor. Punându-se la vot concluziunile raportului cari sunt de a se face cuvenita mijlocire ca să se dea învoire numitului preot în scop de a predă religiunea la școala din comuna Azuga. Se primesc.

Acelaș P. S. Raportor, citește raportul privitor la suplica învățătorului Simion Popescu din com. Topești jud. Gorjiu, prin care face oarecare propuneri relative la studiul Medicinii în seminarii, ținerea medicamentelor cari se dau comunelor de către preoți și altele. Se primesc concluziunile raportului care sunt de a se trece la ordinea zilei.

Acelaș P. S. Raportor, citește raportul privitor la suplica semnată de trei preoți prin care cer sporirea salariului și pământul bisericii. Se primesc concluziunile raportului cari sunt de a se avea în vedere cererea acelor preoți, care este a tuturor preoților supranumerari, ca să se facă mijlocire la timp către D-nul Ministru pentru îmbunătățirea soartei preoților supranumerari.

P. S. Arh. Callist Botoșăneanu citește raportul comisiunii de parohii privitor la cererea locuitorilor din comuna Țintea, jud. Prahova și din com. Vișina, jud. Romanați de a se înființa câte o parohie nouă în acele comuni. Se primesc concluziunile raportului care sunt: a se înființa în com. Țintea, jud. Prahova, pe lângă actuala parohie cu hramul Tuturor Sfinților, încă o parohie cu numele de Liliesți în cătunul cu acelaș nume și cu hramul Sf. Ierarh Nicolae. Asemenea în com. Vișina din jud. Romanați, a se înființa pe lângă parohia din cătunul Vișina cu hramul Buna-Vestire, încă o parohie cu hramul Adormirea Maicii Domnului în cătunul Vișina Nouă.

Acelaș P. S. Raportor, citește raportul privitor la suplica P. C. Icon. N. Roșescu din orașul Piatra—Neamț prin care roagă a se ridică biserică filială Sf. Martir Gheorghe la care servește, la rangul de parohie urbană. Se primesc concluziunile raportului cari sunt: ca să se intervină pe lângă Onor. Guvern să vie cu un proiect de lege la corpurile legiuitoare prin care filiala Sf. Muc. Gheorghe, pendinte de parohia Sf. Ioan Domnesc din orașul Piatra-Neamț,

să fie ridicată la rangul de parohie urbană, după ce bine înțeles onor. Consiliu comunal al acelei urbe o va trece în bugetul său cu acest rang.

P. S. *Raportor* zice, că în legea clerului se prevede că parohiile se înființează și se modifică de Minister în înțelegere cu Chiriarhul, dar prin legea din 1909, s'a dat Consistoriului Superior între alte atribuțiuni și aceasta de a se ocupa cu chestiile privitoare la alcătuirea parohiilor. Crede că ar fi bine să se pună în concordanță ambele legi.

I. P. S. *Mitropolit Primat, Președinte* răspunde P. S. *Raportor* că se vor avea în vedere la modificarea legii.

Acelaș P. S. *Raportor* citește raportul general al P. S. Sale în calitate de inspector al seminariilor, privitor la inspecțiile pe care le-a făcut pe la toate seminariile și alte școli secundare din țară.

P. C. *Icon. I. Antonovici* zice că față de interesul ce P. S. Arhiepiscopul Calist l-a arătat în vizitarea seminariilor și în facerea acestui raport așa de documentat și de frumos expus, P. C. Sa îi aduce mulțămiri și roagă Consistoriul Superior să bincvoiască a se aproba să se publice în revista «Biserica Ortodoxă Română».

P. C. *Icon. I. Golcu* zice, că în cap. I al raportului s'au arătat observațiunile P. S. Inspector foarte judicioase și foarte bune, pentru care se cuvine a-i aduce mulțămiri, dar cu părere de rău a auzit că P. S. Sa a asistat la lecția unui profesor de științele religioase dela un seminar, care prin modul cum a vorbit despre monahism, seamănă neîncrederea și zizania. E de mirare cum un profesor de seminar a putut să facă asemenea lucru, când se știe că viața monahicească este icoana vieții creștinești celei mai desăvârșite. Că dacă unii indivizi nu corespund acestui înalt ideal, aceasta este altceva, care nu trebuie a se confunda cu întreaga instituție și adevăratele ei principii. Roagă pe P. S. *Raportor* să precizeze care este acel profesor.

P. S. *Arh. Calist Botoșeneanu* zice, că cel ce are urechi de auzit să auză și P. S. Sa se unește cu părerea P. C. *Icon. I. Antonovici* de a se aproba să se publice raportul în revista «Biserica Ortodoxă Română».

P. C. *Icon. D. Lungulescu* zice, că privește acest raport de o valoare netăgăduită ca un pas înainte pe care trebuie să-l facem în tot ce privește bunul mers al Bisericii noastre. În culmea entuziasmului în care se află ascultând acest raport, P. C. Sa zice, că depune sentimentele sale de admirațiune și mulțămiri P. S. Arhiereu Calist. Crede că este bine să se publice atât în revista «Biserica Ortodoxă Română» precum și în alte reviste, spre a lua cunoștință toți și să se aducă și la cunoștința D-lui Ministru al Cultelor și Instrucțiunii.

P. S. *Episcop al Hușilor* zice, că mai înainte erau seminarii la toate Eparhiile și absolvenții lor chiar dacă nu se făceau toți preoți, tot erau folositori ca învățători, cântăreți etc.; că de când s'a redus numărul seminariilor, lipsa de preoți se simte și mai mult, pentru că absolvenții seminariilor nu vin să se facă preoți în localități unde n'au legături de rudenie. Pe lângă aceasta un alt rău este că și parohiile sunt alcătuite din câte trei până la 9 cătune cu depărtare între ele. P. S. Sa crede că este necesar a se pune toată stăruința pe lângă Guvern să se înființeze iarăși seminariile eparhiale, care să fie bine organizate, spre a se putea îndeplini trebuința de preoți la țară unde se simte lipsa mai mult și s'a dovedit din experiență că actualele seminarii nu dau numărul suficient de absolvenți și se știe că nici câți sunt nu vin toți să se facă preoți.

I. P. S. *Președinte* mulțămește P. S. Arhiereu Calist pentru frumosul raport ce a făcut Consistoriului Superior. Și dacă numai atât ar fi, tot servește a se vede cât de bine este să fie un inspector pentru seminarii. I. P. S. Sa zice, că se va reînoi mijlocirea către D-nul Ministru de a face să fie recunoscut P. S. Arhiereu Calist ca inspector al seminariilor prin înaltul Decret Regal. Că este bine a se publica raportul în revista «Biserica Ortodoxă Română» și a se comunica și D-lui Ministru. Cu privire la dorința exprimată de P. S. Episcop al Hușilor, I. P. S. Sa zice, că are mulțămirea sufletească să spună că D-nul Ministru i-a comunicat, că are să vină cu un proiect de lege pentru reorganizarea seminariilor și atunci vom stăruî să se facă îmbunătățirile necesare.

Cu lămuririle date de I. P. S. Președinte cu privire la acest raport se primește:

1) Că se ia act de raportul P. S. Arhiereu Calist ca Inspector al seminariilor.

2) Se va publica în revista «Biserica Ortodoxă Română».

3) Se va comunica D-lui Ministru spre a lua cunoștință de el și

4) Că se va reînoui mijlocirea către D-nul Ministru de a face să fie recunoscut P. S. Arhiereu Calist ca inspector al seminariilor prin Inalt Decret Regal.

I. P. S. Președinte zice că mâine fiind ziua cea mare a neamului nostru, roagă pe PP. SS. și pe PP. CC. Membri ai Consistoriului Superior să ia parte la solemnitatea religioasă care se va oficia în sfânta Mitropolie la ora 10^{1/2}. Totodată anunță pe membrii aleși să se întrunească după amiazi la ora trei spre a ține ședință, în care să se rezolve chestiunile la care nu iau parte PP. SS. Membri ai Sf. Sinod.

Ședința se ridică la orele 12 și se decide ședința pentru toți membrii Miercuri 11 Mai la ora 9 dimineața.

Președinte (ss) *Athanasie Mitropolit Primat.*

Secretar (ss) *Icon. Cosma Petrovici.*

Ședința din 9 Mai, după amiazi.

Ședința se deschide la ora 3 după amiazi, sub președinția I, P. S. Mitropolit Primat. Se citește apelul nominal al PP. CC. membri aleși, această ședință ținându-se în conformitate cu art. 17 alin. 2 din regulamentul interior al Consistoriului Superior. Prezenți 17, în concediu 5.

P. C. *Icon. D. Lungulescu* arată că P. C. *Icon. M. Iliescu* fiind reținut de afaceri urgente roagă a i se motivă absența.

P. *Cuv. Arhim. Mitrofor Dionisie Simionescu*, roagă asemenea a se motivă și absența P. *Cuv. Arhim. V. Piticaru* pentru aceleași motive.

Să ia act și se va considera absența motivată.

P. C. *Icon. C. Ionescu* citește raportul comisiunii și proiectul de regulament pentru costumul preoților, cântăreților, studenților în Teologie și seminariștilor.

P. C. *Icon. I. Mălăescu*, luând cuvântul în discuțiune ge-

nerală roagă a se aprobă ca acest proiect să se tipărească și să se distribuie membrilor spre a-l studia mai de aproape și apoi să fie pus în discuțiune.

P. C. *Icon. D. Lungulescu* să unește cu părerea P. C. *Icon. Mălăescu*.

P. C. *Icon. Ilie Teodorescu* zice, că și P. C. Sa este de părere că nu trebuie să ne grăbim, ci să'l studiem de aproape. Să avem în vedere și costumul preoțesc al fraților din Bucovina. Asemenea să avem în vedere și prescripțiunile sfintelor canoane 21, 42 și 43 ale Sinodului VI ecumenic. Să ne gândim nu numai la prezent, ci și la cei ce vor veni după noi. P. C. Sa declară că se unește cu părerea P. C. *Iconom I. Mălăescu*. Punându-se la vot părerea prealabilă a P. C. *Iconom I. Mălăescu* de a se tipări acest proiect de regulament și a se distribuî membrilor spre a-l studia mai de aproape. Se primește.

P. C. *Icon. C. Ionescu* citește raportul comisiunei pentru cărțile de ritual privitor la manuscrisul intitulat: «Dicționar Canonic sau Cheia Pidalionului» înaintat de Preotul Ioan C. Beldie, parohul comunei Fârtănești din jud. Covurlui. Se primesc concluziunile raportului, care sunt de a se înapoia manuscrisul autorului spre a'l revedea, ținând seamă de observațiunile comisiunei cuprins în raport.

P. C. *Icon. Ilie Teodorescu* citește raportul aceleiași comisiuni privitor la manuscrisul intitulat: «Tipic pentru rânduala bisericească privitor pe preot și cântăreț» înaintat de Diaconul T. V. Stupcanu, profesor la Seminarul Veniamin din Iași. Se primesc concluziunile raportului, care sunt de a se aprobă ca carte pentru instruirea Seminaristilor și se va înainta Sf. Sinod spre ratificare.

Același P. C. Raportor citește raportul aceleiași comisiuni privitor la cartea intitulată: «Mâna lui Damaschin» lucrare a preotului Sachelar C. Stănescu din comuna Găvănești, județul Buzeu. Se primesc concluziunile raportului, care sunt de a se aprobă și se va înainta Sf. Sinod spre ratificare.

Același P. C. Raportor citește raportul aceleiași comisiuni privitor la manuscrisul intitulat: «Metoda pentru a învăța Psaltichia după vechea notațiune Orientală» înaintat de Diaconul T. V. Stupcanu, maestru de cântări biseri-

cești dela Seminariul Veniamin din Iași. Se primesc concluziunile raportului, care sunt de a se aproba cu rectificările cerute de comisiune, și se va înainta Sf. Sinod spre ratificare.

P. C. Icon. C. Nazarie citește raportul aceleiași comisiuni privitor la manuscrisul intitulat: «Calendar bisericesc ortodox pe 28 ani» întocmit de Iconomul Stavrofor Gh. Berdan, paroh în comuna Rușețu, jud. Brăila și V. Coman, cântăreț I la biserica Sf. Ilie din Brăila. Se primesc concluziunile raportului care sunt: de a se aproba și a se da voe suplicanților să-l imprime.

Se va înainta Sf. Sinod spre ratificare.

Același *P. C. Raportor* citește raportul aceleiași comisiuni privitor la cererea Păr. Iconom I. Mălăescu de a se învoi retipărirea *Catehismului*, ediție a Eforiei Instrucțiunii publice din 1860, oferindu-se un evlavios creștin din T.-Jiului anume D. V. Roșca ca să suporte cheltuețele tiparului. Se primesc concluziunile raportului, care sunt: de a se aproba cererea de reimprimare, cu exprimare de mulțămiri creștinului pios Vasile Roșca, care ia asupra-și cheltuețele tiparului. Se va înainta Sf. Sinod spre ratificare.

P. C. Icon. I. Gotcu citește raportul comisiunii pentru cercetarea cărților didactice de învățământ religios, privitor la manuscrisul înaintat de D-nul N. Dobrescu, profesor la Facultatea de Teologie, intitulat; «Istoria Bisericii Române» întocmită conform programei în vigoare pentru clasa VII de Seminar. Se primesc concluziunile raportului, cari sunt de a se aproba această lucrare ca carte didactică pentru clasa VII de Seminar, ținând seamă autorul de observațiunile comisiunii, cuprinse în raport. Se va înainta Sf. Sinod spre ratificare.

Același P. C. Raportor, citește raportul aceleiași Comisiuni privitor la manuscrisul intitulat: «Manual de Ermineutică» pentru uzul clasei a VII-a seminariale de P. C. Arhimandrit I. Scriban, conform programei în vigoare; înaintat de Administrația Cassei Școalelor. Se primesc concluziunile raportului cari sunt: de a se aproba acest manual de Ermineutică spre a sluji scopului pentru care a fost alcătuit. Se va înainta Sf. Sinod spre ratificare.

P. C. Icon. P. Procopiescu, citește raportul comisiunii

pentru cercetarea lucrărilor de cântări bisericesti, privitor la manuscrisul înaintat de preotul militar Terențius Bugariu din Temișvar-Ungaria, intitulat: Cântări la Botezul Domnului, pe notațiunea liniară. Se primesc concluziunile raportului cari sunt de a nu se aprobă pentru motivele arătate în raport.

Același P. C. Raportor citește raportul aceleeași comisiuni privitor la manuscrisul pe psaltichie intitulat: «Cântări dela Te-Deum, Sfeștanie, Cununie și Inmormântare», înaintat de D-nul I. Popescu-Pasărea, profesor la Seminariul Central și Nifon. Se primesc concluziunile raportului cari sunt de a se aprobă.

Se va înaintă Sf. Sinod spre ratificare.

P. C. *Icon. N. Jingoiu* citește raportul aceleeași comisiuni privitor la manuscrisul pe psaltichie intitulat: «Slujba celor 12 praznice împărătești» înaintat de d. Ioan Zmeu cântăreț I al Catedralei Sf. Episcopii de Argeș și profesor de muzică la școala de cântăreți a Sf. Episcopii de Argeș. Se primesc concluziunile raportului cari sunt de a se aprobă. Se va înaintă Sf. Sinod spre ratificare.

Acelaș P. C. Raportor citește raportul aceleeași Comisiuni privitor la manuscrisele intitulate: «Paresimier și Praznicar» pe psaltichie, (3 vol.) înaintate de D-nul Pană Brăneanu, fost cântăreț al bis. Sf. Nicolae Șelari și al bis. Colțea din Capitală, (actualmente decedat). Se primesc concluziunile raportului cari sunt de a se aprobă, ținând seamă autorul de observațiunile făcute de comisiune în raport. Se va înaintă Sf. Sinod spre ratificare.

P. C. *Icon. I. Mălăescu*, citește raportul comisiunii pentru cercetarea cărților didactice de învățământ religios privitor la manuscrisul intitulat: «Istoria sfântă a Vechiului și Noului Testament», pentru clasa I secundară, de P. C. *Icon. Const. Ionescu*, profesor de religie în Capitală. Se primesc concluziunile raportului, care sunt pentru aprobare. Se va înaintă Sf. Sinod spre ratificare.

Acelaș P. C. Raportor, citește raportul aceleeași comisiuni privitor la manuscrisul intitulat: «Dogmele religiunii creștine», pentru clasa IV secundară de d. Dumitru Stănescu, profesor în Capitală.

P. C. *Icon. I. Gotcu* zice, că Consistoriul Superior în

sesiunile trecute a cerut să se publice un Comunicat prin Monitorul Oficial, ca autorii să înainteze lucrările în dublu manuscris, dar se vede că nu se conformează și roagă a se ține seamă de aceasta.

În urma discuțiunii urmată se decide a se înapoiă autorului manuscrisul să se conformeze observațiunilor făcute de comisiune în raport și să-l înainteze din nou spre cercetare.

P. C. Icon. I. Antonovici, citește raportul aceleiași comisiuni privitor la manuscrisul intitulat: «Istoria sfântă a Vechiului și Noului Testament» pentru clasa I secundară de D-nul Dumitru Stănescu, profesor în Capitală. În urma discuțiunii urmată se decide a se înapoiă manuscrisul autorului spre a se conforma observațiunilor făcute de comisiune în raport și să-l înainteze din nou spre cercetare.

P. C. Icon. I. Mălăescu, citește raportul aceleiași comisiuni privitor la manuscrisul intitulat: «Istoria bisericească Universală până la 1054», cu noțiuni de Patrologie, pentru clasa V de seminar, de I. Mihălcescu profesor la facultatea de teologie înaintat de Adm. Cassei Școalelor. Se primesc concluziunile raportului cari sunt pentru aprobare. Se va înainta Sf. Sinod spre ratificare.

P. C. Icon. I. Antonovici zice, că în sesiunea trecută s'a ales comisiune pentru facerea unui proiect de regulament pentru preoții de armată. *P. C. Sa* zice, că comisiunea s'a ocupat de această lucrare, dar n'a putut s'o termine. Roagă a i se prelungi însărcinarea până la sesiunea viitoare.

În urma discuțiunii urmată, se aprobă cererea *P. C. Icon. I. Antonovici* de a veni cu lucrarea aceasta la sesiunea viitoare.

Ședința se ridică la orele 5 după amiazi.

Președinte (ss) *Athanasie Mitropolit Primat.*

Secretar (ss) *Icon. N. Jingoiu.*

CIRIL LUCARIS

CONTINUAREA EPISTOLEI

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română», Anul XXXV No. 2).

Credința creștină are de obiect, sau Dumnezeu sau întruparea Cuvântului; când este vorba despre Dumnezeu, acolo se expune *Esența sa, sau deosebirea Persoanelor*. În ceea ce privește Esența, noi n'avem nici o controversă cu voi, or neînțelegere, și suntem de aceeași socotință, noi anatimizăm ca și voi pe Arieni, pe Samosateni și pe ceilalți eretici, a căror falsă doctrină combate Unitatea Esenței divine și pe acei ce tăgăduesc că Fiul și Sf. Spirit au una singură și aceeași consubstanțialitate cu Dumnezeu Tatăl. Este sigur că toată deosebirea ce există între noi și voi se raportează la deosebirea persoanelor, ce nu consistă decât în chipul Existenței persoanei Sf. Spirit, pe care voi o ziceți că purcede dela Tatăl și Fiul, și ceiace Biserica greacă nu zice. Jaques Armenius, pe care eu îl respect mult, tratează această chestiune în al șasilea Articol a thesei sale publicate, pe care mi-ați trimis-o de curând și între multe alte chestiuni ce privesc persoana Sf. Spirit, el declară că va proba că ea (persoana) purcede dela Tatăl și dela Fiul, dar nu o face aceasta; întrucât tot ceiace el zice se poate explica foarte bine ca să se confirme credința Bisericii grecești.

Căci el tăgăduște că Sf. Spirit considerat în persoana sa, purcede interior și esențial și dela Fiul, pentru că se teme că zicând că purcede deopotrivă dela Tatăl și dela Fiul, să nu servească aceasta de a dovedi că sunt două principii în Dumnezeu, care dau existența Sf. Spirit și crede că aceasta ar fi o impietate de a se exprima așa; considerând de altfel că Biserica Română, care iubește inovațiile, este cea întâia ce a inventat această dogmă și că controversiștii ei se necăjesc îndeșert de a o susține, că este o expunere, ce nu adaugă nimic nou la vechiul simbol a credinței creștine.

Grecii desaprobă și aruncă această adăugire, susținând că ea nu se poate face legitim și că ea (adaugirea) cuprinde o falsificare. Nu eră îngăduit lor, ca s'o facă în al treilea consiliu general, care eră cel de Efes, la care Ciril al Alexandriei prezidă, pentru că se ordonase că nu eră învoit nimănui de a adăogi nici un cuvânt la hotărârile Părinților dela Sinodul de Nicea, nici de a spune, nici de a scrie nici cel mai mic cuvânt, afară de ceea ce s'a hotărât. Pentru aceia cei din Biserica romană, nu trebuie de loc să adauge *Filioque*. În aceste cuvinte este o falsitate, duple cum ori și cine o poate dovedi prin deosebite argumente etc. Se insultă Grecii pentru că susțin aceasta și că ei îi consideră ca de eretici și chiar pentru că ei sunt contrari Bisericii Romei și că Romanii se zic infailibili. Când Grecii susțin și dovedesc prin legile Dumnezeiești și omenești că biserica Romană n'are autoritate mai multă decât Patriarhii ortodoxi și că episcopul Romei se poate înșelă ca și alții. Ei atunci ridică o droaie de Iezuiți asupra noastră, între care este un oarecare Aristarh, numit Anderus, care întocmește în cronologie enumerarea greșalelor grecești și se fălesc de a le mai înmulți încă, dacă Dumnezeu îi va îngădui; dar totul se reduce la un singur șican, și tot restul n'ar. fi nimica, dacă noi am voi să re-

cunoaştem și să ne supunem Papei dela Roma și ca unui Vicar al lui Iisus Hristos, dar pentrucă Grecii declară că ei nu se vor supune niciodată, îi excomunică și-i condamnă.

Cu toate acestea noi am fi foarte miserabili de a da credință la cele ce spun Iezuiții sau mincinosului *Sanderus*, pentrucă ei susțin cu tărie în discuțiile lor, că oamenii orientali n'au nici o siguranță pentru mântuirea lor particulară, iar pe de altă parte voesc ca Grecii să se țină asigurați de condamnarea lor, și să numai nădăjduiască mai mult de mântuirea lor, dacă nu vin la Roma, și dacă ei nu obțin dela Papă o indulgență plenară. Dar ei (Grecii) sunt hotărâți de a nu plecà urechea la acești conșupători, fiindcă ei se țin foarte strânși de dogme și cred că sunt aceiași cu cei din biserica primitivă. Dacă cinevã voește a cunoaște care este convingerea lor privitoare la purcederea Sf. Spirit, ceiace ei afirmă, și în ce chip ei probează, or cine își poate formulă o judecată sigură din cele ce noi vom spune.

Tot ceea ce are D-zeu în esența (substanța) sa este propriu sau esențial or personal, nimenea nu-i care se îndoiește, că tot ceiace-i esențial Dumnezeirei nu-i comun tuturor persoanelor, din cauza unității substanței, și nu poate cinevã atribui fără impietate uneia din cele trei persoane ce este personal la celelalte două. Noi afirmăm de asemenea, că ceea ce este personal în Dumnezeire este real deosebit și că nu se poate confundă fără eroare și fără erezie. Dacă ar întrebă cinevã după aceea, dacă purcederea Sf. Spirit este personală ori esențială, îmi închipuesc că n'ar fi nimeni care să nu răspundă că ea este personală și nu esențială: pentrucă aceasta este adevărat și că n'ar putea să se exprime altfel. Tot astfel nașterea activă ori pasivă este personală, tot așa este și purcederea, sau de a o consideră cinevã activă sau ca pasivă.

Ceace este personal trebuie să fie deosebit și prin ur-

mare dacă Sf. Spirit porcede din Tatăl, adică dacă 'și are esența sa ipostatică din Tatăl, este un principiu din care el porcede ca dela un termin ori izvor sau suflet specific. Dacă el porcede deasemenea și dela Fiul, considerat ca persoana distinctă de Părintele, ar urmă cu necesitate că el are două principii, pentrucă persoana Tatălui și cea a Fiului sunt realminte distincte și ca porcederea activă dela una și dela alta din aceste două persoane real distincte între ele, de unde se poate conchide că esența Sf. Spirit, provine din două principii diferite, pentrucă esența sa provine dela două persoane real deosebite etc.

Pentru a evita aceste absurdități, Grecii zic că Sf. Spirit nu-și are esența sa decât dela Tatăl, adică că el nu porcede decât din Tatăl singur. Ceeace zic unii că el porcede dela Tatăl și dela Fiul ca dela un princip unic, nu-i nimeni, care să nu vadă, din contră că acele două principii considerate în ele însăși și în esența lor proprie, interioară și particulară și real distincte, nu pot să fie unul și acelaș princip, ci două.

Respectiv de aceste persoane considerate exterior, adică în raport cu creaturile, Trinitatea după ideea ce se zice că este consubstanțial în Dumnezeuire poate fi înțeleasă în definiția de un singur principiu, pentrucă nu există decât un singur D-zeu Părinte, Fiiu și Duh Sfânt, care a vorbit în timpul Creațiunei și a dispune ceea ce a voit și toate lucrurile au fost făcute prin El; dar dacă cineva consideră Trinitatea persoanelor divine, după a lor fel de existență interioară și proprie, este necesar, ca ceea ce este personal să fie și deosebit, adică tot ceea ce face și constituie esența lor personală sau ființa lor specifică. -

Că dacă ele, (persoanele) formează principiul Sf. Spirit, întrucât ele nu sunt decât una și aceeași esență din care Sf. Spirit porcede, sau că însuși această substanță îl produce în realitate, ar urmă că Sf. Spirit porcede dela

el însuși, pentru că persoana sa nu este o substanță deosebită de substanța Tatălui și a Fiiului și că are aceeași substanță, rezultă din toate acestea, că el este principiul lui însăși, ceea ce e contrar adevărului.

Dacă cineva zice că Sf. Spirit purcede (își are ființa) dela Fiiul, pentru că prin el este dat, răvărsat, răspândit, insuflat și trimis după chipul cum s'au exprimat Sf. Părinți în scrierile lor, noi încredințăm că aceasta-i conform cu adevărul, pentru că nu-i nimeni, care să tăgăduiască că Sf. Spirit este trimis și dat prin Fiiul, și că este dela el purces ca dela Părintele.

Dar este o mare deosebire de a purcede ipostaticeste și de a fi dat or trimis temporal. Dacă cineva voește să zică, că această trimitere este o purcedere vecinică, acela nu greșește de loc, și noi nu tăgăduim că aceea nu se poate raportă la Fiiul. Respectiv de această purcedere internă după care Sf. Spirit își are ființa sa sau existența sa particulară, noi nu ne îndoim de loc că trebuie raportată numai singur Părintelui. Și pentru a nu aduce aici dovezile Teologilor greci, voi spune numai că eu n'am găsit în scrierile Sf. Ieronim că Sf. Spirit purcede dela Tatăl și dela Fiiul sau din unul și din altul, ci numai dela Tatăl. Când fericit. Augustin vorbește de purcederea internă el zice că Sf. Spirit purcede numai dela Tatăl; iar când pomenește de acțiunea externă, el adaugă că ea vine și dela Fiiul; La aceasta notează, Domnul meu, că Iacob Aminiu nu se deosebete de loc de această părere în teza sa pe care noi am citat-o mai sus, unde se exprimă de mai multe ori vorbind de Sf. Spirit, că el purcede din Tatăl, și că este trimis prin Fiiul. Căci a emana nu este altceva, decât a purcede interior și a-și avea ființa ipostatică prin Tatăl. Dar a fi trimis dela Părintele ca și dela Fiiul, aceasta-i o purcedere exterioară și într'un timp știut pentru sanctificarea fapturilor. Această socotință este cea

admisă și primită de Biserica Greacă, contra căreia cei din Comuniunea dela Roma s'au ridicat cu îndărătnicie și ne fac mai multe observații, și ne acuză cu deosebire că confundăm persoana Fiiului cu cea a Sf. Spirit, pentru că ei își închipuesc, cum se pare în scrierea lor, că noi suspendăm relațiile ce sunt între aceste Persoane, prin care numai le deosibesc. Dar noi știm să deosibim atât cât este necesar, Sf. Spirit de Fiiul, după chipul existenței lor, adică, că acest sens tropologic al Sfintelor Scripturi ne poate da ideia operațiilor Dumnezești imanente. Căci în firea și purcederea lor ne fac nouă cunoscute în deajuns atributele și producțiunile lor, pentru aceste cuvinte noi nu primim acest adaus, fără al modifică.

Părerea pe care dogma lor o coprinde este puternic combătută de Sf. Vasilie, Sf. Grigorie și de mulți alți Teologi. Dintre toți Sf. Părinți nu-i nici unul care s'a împotrivit cu mai multă vigoare, decât Sf. Atanasie, a cărui simbol, pe care-l publică ei în toate părțile—Biserica latină, a fost falsificat, dupre cum se poate dovedi prin reproducerea mai multor vechi manuscripte. Există o mulțime de alți Părinți și Teologi cari au fost de aceeași socotință cu Atanasie, noi însă nu-i vom enumera aicea, pentru că noi n'avem scopul de a face acum un prea lung tratat asupra acestei materii, și pentru că noi vom avea ocazie de a vă vorbi altă dată cu mai multă exactitate și mai pe larg, dacă aceasta nu vă va supăra. Nouă ni se pare că-i foarte potrivit de a vă vorbi acum ceva și despre Sacramente (Taine), pentru că Iisus le-a instituit în Așezământul Grației, care este Evangeliul său, pentru ca să nu lipsească nimica din aceeace poate fi folositor pentru mântuirea noastră. Vă vom vorbi de Taina *Botezului* și a *Euharistiei* a căroră întrebuințare nouă ni se pare atâta de necesare, pentru că noi credem că aceice se privează de ele nu pot avea decât o credință îndoelnică, și periclitată. Este foarte

adevărat că acestea sunt pecețile Evangheliei, ce ne dau Grația, așa dar ele nu pot fi separate cu totul de credință, pentru că Tainele nu pot avea nici o eficacitate fără de credință, din pricina instituției lor ce le reclamă, tot asemenea și credința fără de sacramente.

Iată pentrue întrebuințarea lor în Biserică trebuie să fie perpetuă; cu toate că Botezul nu se repeteste, căci cei ce nu l'au primit, nu sunt în situație de a participa la taina Euharistiei, și să poate zice că cel ce comunică fără a fi botezat, nu primește împărtășindu-se cu un adevărat Sacrament, pentru că a participat fiind încă străin de credință, contra poruncii și a așezării adevăratului uz în Biserică. Noi zicem că în acest caz, nici unul nici altul din aceste sacramente nu pot fi de folos necredincioșilor. Pentru că Botezul nu valorează fără pocăință, pentru că Sf. Apostol Pavel învață respectiv de Euharistie: Că cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie lui'și osânda își ia, și este vinovat de trupul și sângele Domnului. In ceea ce privește întrebuințarea acestor sacramente cu privire la credincioși, este evident că ei primesc o foarte mare binefacere, pentru că ele au puterea de ale comunică patimile lui Iisus Hristos. Căci și unul și altul servesc a reprezenta și a li declară moartea Domnului, ce a zis vorbind despre Euharistie: «Faceți aceasta întru pomenirea mea, adică: de câte ori voi mâncați pâinea aceasta și beți paharul acesta, voi amintiți moartea Domnului». Iar cât despre Taina Botezului Scriptura zice: «Noi toți cei ce suntem botezați în Iisus Hristos, suntem botezați întru moartea sa». Și de aicea poate cinevâ să spună că-i sigur că prin cel întâiu din aceste mistere, noi am participat la natura divină, iar prin cel al doilea că suntem răscumpărați, fără de care noi n'am putea fi justificați. Acestea așa fiind, noi suntem pururea obligați a mulțămi lui Dumnezeu Părintelui, care ne-a pus în stare a participa la moștenirea Sfinților, la lumina lor,

care ne-a eliberat de puterea întinericilor, și a ne strămutat la Impărăția Fiului său celui prea iubit, unde noi am câștigat răscumpărarea prin sângele său, adică, iertarea păcatelor.

Noi ținem că Botezul trebuie să aibă o formă, care să nu fie prea încărcată și nici prea săracă, ci simplă și umilită, după cum ni se pare că spun cuvintele acestea: «Să botează servul lui Dumnezeu în numele Tatălui și al Fiului și al Sf. Spirit». Dar înainte de a săvârși Botezul, Biserica Greacă are datina de a întrebuiți unele cerimonii, care cele mai însemnate constituiesc a se lepăda de satana, a da numele celui ce să botează, a primi mărturisirea de Credință din partea celor ce-l reprezintă, a-l afunda de trei ori în apă și a împlini unele formalități de puțină importanță, dar care toate sunt urmate de rugăciuni sfințite, despre care s'ar putea mult vorbi, dar noi le scurtăm, pentru că ni se par nefolositoare discuția aceasta.

Iată ceremoniile pe care noi le credem că suntem datorii ale îndeplini în Biserică, privitoare la Sf. Euharistie. Noi avem dovezi convingătoare că această taină ni-a fost dată pentru a să celebra amintirea morții Domnului și pentru a primi trupul și sângele Domnului. Biserica noastră îndeplinește condiția întâia, făcând amintirea morții lui Iisus Hristos, înainte de sfințirea pâinei dospite, prin cuvintele următoare, ce ea le pronunță regulat în acest scop: că el a fost adus ca o oaie spre junghiere și ca un miel înaintea celui ce-l tunde. După aceea se adaugă: unul din soldați i-a împuns coasta lui și din care a ieșit sânge și apă. Nu sunt încă terminate aceste cuvinte și se varsă vin și apă în Sf. Potir. Iată acum și locul unde noi și zicem câteva cuvinte asupra acelor ce noi numim de ordinar *părțicelele sfinților*. Aceste sunt nouă fărâməturi (bucățele) mici de pâine, la care se adaugă o a zecea cu numele Sfânta *Maria*, muma Domnului. Aceste părțicele sunt tăiate din o pâine

niștească ordinea bisericilor, după cum noi am văzut cu ochii proprii de mai multe ori acum. Biserica greacă se află divizată între mai multe națiuni, între cari sunt: Georgieni, Migrelieni, Arabi, Haldei, Etiopieni, Egipteni, Moscoviți, Ruși, Bulgari, Slavoni, Albanezi, Caramanieni, Valahi, Moldoveni, Greci etc. etc. Toate aceste Biserici persistă cu tărie în credința lui Iisus Hristos și sunt supuse (ascultă) Bisericei Grecești, a cărei datine sacre ei le observă.

Orcine din noi nu vedem nici o înnoire în materii de credință în aceste Biserici, afară de oarecare ceremonii ce se întâlnesc în oarecare provincii. Exist popoare grosiere și ignorante care să lase a fi duse câte odată de superstiții pe care noi le iertăm, fără prejudiciul credinței, pentru că nu ne este cu putință a le corecta, din cauza marilor dificultăți. Cu toate acestea, aceste popoare perzist cu tărie în mărturisirea esențială a Credinței și nu se îndepărtează niciodată de ceea ce i s'a predicat dela început etc.

Aceste națiuni au patru Patriarhi canonici, între care cel al Constantinopolului ține întâiul rang, cel de Alexandria al doilea, cel de Antiohia al treilea și cel de Ierusalim este cel din urmă. Este cunoscut că Arhiepiscopul de Constantinopol n'a exercitat niciodată funcțiunile de Patriarh înainte de așezarea Imperiului de Orient și că cel de Alexandria era Primatul celorlalți, după cum se constată din Conciliul întâiu cel mai renumit dintre toate, apoi poate a se convinge prin diferite dovezi. Inșă prin privilegiul acestui Patriarh au fost desființat prin autoritatea Impăratului Constantin, care nu putea suferi că Bizanțul, pe care el îl numea Roma-nouă, să fie privat de a avea un Primat superior tuturor celorlalți.

Patriarhul de Constantinopol n'ar fi putut niciodată să obție Primăția asupra Orientului întreg, dacă cel de Alexandria nu i l'ar fi cedat de bună voie, la insistențele acelor ce l-ar fi rugat și el n'ar fi renunțat de loc, dacă

Impăratul nu i-ar fi acordat privilegii cu mult mai considerabile, ca un titlu de Onoare preste Patriarhul Constantinopolului și de care acela s'a bucurat până în prezent conservându-le spre marea mirare a tuturor națiunilor din Orient și aceasta se face într'un chip, ca să nu fie știute de popoarele apropiate de confiniile Orientului, fără ca cineva să o enumere ceeace zice în rândul fabulelor; cu toate acestea ele sunt lucruri cu totul adevărate.

V'am scris aceste, Domnul meu, cu toate că noi nu sântem de loc în discuție în ceeace privește primăția Patriarhului de Constantinopol, pentru că diferențele care se rapoartă la această materie, n'au scop decât a sfâșiă Biserica, ș'ar fi o nebunie, și o foarte mare imprudență la cei bisericești de a se împotrivi Primăției unui scaun Episcopal, în marele prejudiciu a celorlalți credincioși.

Acela este cel întâiu și cel mai fericit care se conformează exemplului sf. Apostol Pavel, care protestând că este cel mai mic dintre Apostoli, edifică mai mult decât ceilalți. V'am scris toate acestea, Domnul meu, ca la un bun prieten, cu scopul de a vă face cunoscut, că eu nu neglijez nimica pentru a vă informă despre adevărul acestor afaceri, pe care voi le doriți. Astfel Patriarhul conservă între altele ordinea Primăției scaunelor lor, în celelalte ei se stimează deopotrivă și nu predomină de loc unul asupra celorlalți. Aceasta face ca unirea frățească să fie pururea bine conservată. Nu se cuvine să vă ascund aicea că acest bun regim bisericesc, despre care vă vorbesc nu e niciodată violat decât de Patriarhul de Constantinopol. Iar aceasta provine de acolo, că alegerea celorlalți trei Patriarhi este canonică, fiind făcută de persoane, ce n'au de loc alt scop, nici alt interes, decât de a regulă bine afacerile bisericești și de a fi guvernată așa ca să înflorească. Ei au acest avantaj ca să recurgă la Patriarhul de Alexandria, vecinul lor, în toate nevoile, pentru că

el este judecătorul lor și censorul de a hotărî și a îndreptă, ceea ce da loc la discuții și la ceea ce cu deosebire privesc credința.

Nu-i tot așa cu cel de Constantinopol, pentru că Turcii n'au nici o considerație de alegerea lui, ei se prevalează prin marea lor autoritate și prin forța marelui Împărat ca să confirme pe acela, care li-a făcut mai mari prezente și pentru aceea Patriarhul de Alexandria blamează puternic pe cel de Constantinopol. Însă Turcii nu sunt mulțumiți niciodată, când au ocazie de a-și exercita violențele lor și de a câștiga drept ori nedrept ceea ce caută. Pentru aceea ei favoriză totdeauna pe cei ce le dau mai mult. Afară de aceasta depărtarea locurilor și multe alte greutateși împedică de a se îndreptă aceste dezordine etc.

Patriarhul de Constantinopol este cel mai tare și totodată cel mai miserabil dintre toți confrății, din cauza protecției și a vexațiunelor imperiului Turcesc. Patriarhii de Antiohia și de Ierusalim sunt probi, sunt însă prelați așa de puțin considerați, că de abia au cu ce să se susțină la trebuințele lor. Cel de Alexandria este un pervers ordinar, care formează scopuri periculoase ca să sfărâme pe colegii săi, și pentru care li este pururea de temut și suspect. În ceea ce privește autoritatea sa și reputația las pe alții să vorbească despre aceasta.

C. Erbiceanu.

(Va urmă).

ROLUL EDUCATIV AL PROFETILOR.

(Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 2).

Și la Ieremia ca și la Isaia se găsesc, pe lângă părțile istorice și oratorice, admirabile tablouri poetice, în mare măsură, cari pot fi privite tot ca viziuni. Dar fiindcă ele sunt descrieri de fapte istorice sau de stări sociale existente sau dorite numai, vom vorbi despre ele într'alt loc, la tablourile poetice întrebuintate de poeți.

Vizionar în toată puterea cuvântului e al treilea dintre marii proroci, Ezechiel, cel mai puternic dintre ei ca talent poetic și cel mai bogat în fantazie. Negreșit că aceasta se atribue în mare parte unei puternice influențe asupra lui a literaturii asiriene, pe care trebuie să presupunem că o cunoștea foarte bine, mai ales că el a trăit ca exilat multă vreme pe malul râului Chebar, în cetatea Nipur, pe pământul Babiloniei. Acelaș lucru, în mai mică măsură, îl putem spune și de Ieremia, astfel că nu numai ideile politice, ci multe altele le au acești doi întru toate la fel.

Inrâurirea ideilor cosmologice ale Babilonenilor asupra lui Ezechiel o vedem chiar dela începutul prorociei sale. Cele dintâiu trei capitole sunt pline de atari idei. Dar nu

este intenția mea să le arăt și să le deslușesc; pe noi ne privește numai cele ce spune Ezechiel și cum le spune, și nu originea lor.

Făcând abstracție dela oarecare obscuritate și prea învâlmășită expunere a tablourilor din ele, viziunile descrise în cap. I sunt de o măreție neîntrecută, pline de avânt și impunător de fantastice.

În mijlocul unei furtuni dinspre miazănoapte, el vede, înăuntrul unui nor plin de foc și împrejmuț de lumină mare, patru fiare cari aveau chip și mișcări de om, dar astfel făcute că fiecare aveau patru fețe și patru aripi, și mâini ca de om, sub fiecare rând de aripi, iar picioarele lor erau cu pene¹⁾ și străluceau cu strălucire de aramă. Însă cele patru fețe ale lor nu erau de om decât pe o latură (nu spune pe care latură, dar probabil că înțelege pe cea dinspre miazăzi) iar o față, cea din dreapta, era de leu, cea din stânga de bou, iar cea de dindărăt de vultur. Iar aceste fiare străluceau ca niște cărbuni de foc arzător, și era ca o vedere de făclii învârtindu-se printre fiare, și ca o lumină de foc, și din foc ieșeau fulgere.

Un rând de aripi, pe cari le avea fiecare trup al fiarei, acoperea trupul propriu, iar alt rând de aripi erau ridicate în sus, pieziș, astfel că vârful aripei din dreapta se atingea de vârful aripei drepte a vecinului din stânga. Și fiara asta, compusă din patru trupuri, nu sta pe loc, ci cu o iuțea de fulger se mișcă în toate părțile, încotro o ducea duhul ce era într'însa, dar se mișcă astfel, încât nu se întorcea cu o anumită singură față în direcția încotro mergea, ci fiecare față mergea drept înaintea sa, deci fața de leu era mereu ațintită spre dreapta, cea de om mereu spre miazăzi, și așa mai departe, adică fiara însăși sta nemișcată, nu se învârtea în jurul osiei sale.

¹⁾ Vulgata zice că picioarele le erau ca de vită (de taur).

Iar după aceste patru fiare venea o roată, compusă și ea din patru roate, de aceeași mărime, intrate una într'alta, așa că spre fiecare direcțiune a cerului eră câte o roată. Coloarea lor eră verde. Și când mergeau fiarele, mergea și roata, care se ținea mereu de ele, și când stau fiarele sta și roata. Inșă și roata ca și fiarele, când își schimbă direcțiunea nu se întorcea ci, din fuga în care alerga pe o roată, în clipă luă fuga pe altă roată, în altă direcție, și deci polii erau totdeauna nemișcați.

Și deasupra fiarelor eră ceva asemănător cu cerul, ca un cristal uriaș și înfricoșat. Și când sburau fiarele făceau un zgomot ca de ape multe, și ca glasul celui Atotputernic și ca un vuet de tabără. Iar deasupra cerului de cristal eră un tron, în culoarea safirului, iar pe tron, ședeă Unul ce aveă asemănare de om, și eră mare strălucire împrejurul lui, ca un foc. Și ca un curcubeu, ce lucește pe nori în zi cu ploaie, așa eră împrejur aureola formată din razele reflectate. Și aceasta eră vederea măririi lui Dumnezeu.

Atunci Ezechiel a căzut pe fața sa, și a auzit glas grăind, și a venit duh, care a ridicat în picioare pe proroc, și atunci a ieșit alt glas și a grăit Dumnezeu însuși.

Iar cele grăite de Dumnezeu sunt profețiile de credință ale prorocului și chemarea sa la prorocie. Trimiterea lui Ezechiel e spusă într'adevăr într'un chip vrednic de admirare. Câtă energie e într'acele vorbe, și câtă încredere în sine și câtă convingere arată prorocul! «Și tu să nu te temi de ei, și să nu te înspăimântezi de fața lor, pentru că sălbatici se vor face, și se vor adună, ridicându-se asupra ta, și în mijlocul scorpiilor vei lăcuî. Dar de cuvintele lor să nu te temi, și de fața lor să nu te înspăimântezi, căci sunt casă neascultătoare».

Urmează apoi vedenia hârtiei cu scrisoare. «Și iată o mână întinsă spre mine și într'însa o hârtie, și a desfăcut

în fața mea hârtia, și erà scris pe ea, și pe o lature și pe alta, și ce erà scris erà numai plângere și ah! și vai! Și mi-a zis Domnul: mănâncă hârtia aceasta... și am deschis gura, și mi-a băgat în gură hârtia.... și am mâncat-o și s'a făcut gura mea ca mierea».

Apoi glasul Domnului urmează cu vorbele, explicând mai departe misiunea ce i se încredințează prorocului. În sfârșit, prorocul e luat pe sus de duhul Domnului și dus la robii ce locuiesc la râul Hovar. Și când a fost ridicat sus, se făcù cutremur mare, și vuià glasul aripilor fiarelor ce sburau una către alta, și sunà zgomotul cumplit al roatelor, ce se țineau după fiare, și erà mare și glasul cutremurului pornit de pretutindenii. Și astfel însoțit de un atât de fantastic amestec de vuetes și de vedenii, prorocul «a mers pe sus întru pornirea Duhului său, și mâna Domnului erà peste dânsul tare».

Aceasta este vedenia lui Ezechiel, când i s'au deschis cerurile și el a văzut pe Dumnezeu. Dar tot în acest cadru viziunea și urmează drumul, după un timp oarecare, nu însă lângă râul Hovar, ci în Ierusalim.

«Și eu ședeam în casa mea și bătrâni ai Iudeei erau pe lângă mine. Și iată că a venit peste mine mâna lui Adonai Domnul, și am văzut, și iată un chip ce aveà asemănare cu un bărbat, și erà foc dela brâu până jos, iar dela brâu în sus ca o întrupare de abur, și fața lui ca a chihlimbarului. Și a întins asemănare de mână, și m'a prins de părul din creștetul capului, și m'a ridicat Duhul între pământ și cer, și m'a dus în Ierusalim, întru vedenia lui Dumnezeu, la tinda porții cei mai dinăuntru ce caută către miazănoapte....»

«Și iată acolo văzui din nou mărirea Dumnezeului lui Israil, așa cum am văzut-o mai înainte pe câmpie»¹⁾.

¹⁾ Adică viziunea ce o văzuse în larg, pe loc liber, pe o câmpie în Babilonia, o văzù și aici în templu, în loc strâmt.

Acum Ezechiel vede un templu, în patru părți ale lui, adoratorii a patru religii streine. În față spre mieznoapte vede un mare idol, pe care nu-l mai descrie. Acest idol reprezintă cultul asiro-babilonean. De aici trece la închinătorii zeilor egipteni.

«Și m'a băgat în tinzile curții, și am văzut, și iată o gaură în perete. Și a zis către mine: sapă în perete! Și am săpat și iată o ușă. Și a zis: intră și am intrat, și am văzut toți idoli casei lui Israil zugrăviți pe pereți împrejur. Și șaptezeci de bătrâni de ai casei lui Israil, și Iehonia al lui Safan în mijlocul lor, steteau în față idolilor, și aveă fiecare dintre ei cădelnițe în mâna sa, și se ridică fumul de tămâie ca norul. Și a zis Domnul: văzuta-ice fac aici bătrânii casei lui Israil? Fiecare dintre ei în camera sa ascunsă.....»¹⁾.

«Și m'a băgat în tinzile porții casei Domnului și iată acolo erau femei șezând și plângând pe Tammuz»²⁾.

«Și m'a băgat în curtea casei Domnului cea mai dinăuntru.... și iată că la vre-o douăzeci și cinci de bărbați, toți cu dosul către biserica Domnului, și cu fața către răsărit, și aceștia se închină soarelui».

Aceștia erau adoratorii lui Mithra, ai cultului persian.

După ce vede toate acestea «glas mare a strigat: să vie acum răzbunare asupra cetății și fiecare răz bunător să-și aibă uneltele de pierzare în mâna sa.

¹⁾ Probabil că eră un cult tănuit, un fel de misterii. Vulgata zice: Ce fac bătrânii în întuneric, fiecare în odaia sa cu chipuri.

²⁾ Tammuz sau Adonis e zeu solar al Fenicienilor: soarele care moare peste iarnă și invie primăvara. Urmele acestui cult se găsește și azi la popoarele creștine, și probabil că plângerea și veselie de moartea și învierea unei păpușe în ziua Caloianului (în multe părți ale Munteniei) nu este decât un rest din cultul adonic. De sigur nu e nevoie să fugim până la Fenicieni, ca să arătăm înrudirea aceasta: cultul adonic eră general, la fiecare popor având zeul alt nume și alte atribute, dar el fiind acelaș, soarele ce se renaște.

«Și iată șase bărbați veneau de pe calea porții cei înalte.... și fiecare avea secure în mâna sa, și era între ei unul îmbrăcat cu haină până la pământ și cu brâu de safir peste mijlocul lui, și a intrat și a stat lângă jertfelnicul cel de aramă. Și mărirea Dumnezeului lui Israil s'a suit de pe Heruvim, și a chemat pe bărbatul cel cu haina până în pământ.... și a zis către el: treci prin mijlocul Ierusalimului, și pune semn pe frunțile celor ce suspină pentru fărădelegile ce se fac în mijlocul lor. Iar celorlalți le-a zis, auzind eu: mergeți după el în cetate și tăeți și nu cruțați pe nimeni, și nu vă milostiviți....»

M. P.

LITERATURA ANTIRELIGIOASA.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 2).

IV.

Cu totul altfel stau lucrurile în Franța decât în Germania. În Franța s'a separat Biserica de Stat. Până să se ajungă aci, s'a dus o luptă crâncenă și deoparte și de alta. Strigătul statului nu erà și nu e altul decât acesta: «Biserica, iată dușmanul!» În urma separării statului de biserică, s'a scos religia din școli, s'au scos crucifixele din localurile judecătorești. S'a gonit din viața statului ori ce stă în legătură cu Iisus Hristos și Dumnezeu. Cu un cuvânt: s'a laicizat totul. Cine a profitat însă de pe urma unui asemenea războiu? Statul? Cetățenii? Biserica? După studiile și observațiunile oamenilor cu dor de bine de țară și neamul lor, n'a profitat nimeni. Țara franțuzască fără credință în Dumnezeu și în Iisus Hristos merge cu pași repezi spre anarhie sufletească și socială. Gazete, reviste, broșuri propoveduesc zilnic și fără contenire o asemenea anarhie. Școala la rându-i nu poate folosi, de îndată ce din ea s'a gonit Dumnezeu,—de îndată ce morala propovăduită de ea e fără sancțiune dumnezească. S'a zis: «Desvoltați învățătura! O școală ce se deschide înseamnă că o temniță se închide. Dacă vreți să moralizați țara, înmulțiți școalele!»

va fi astfel, câtă vreme nu se va putea acoperi golul lăsat prin suprimarea ideei religioase».

De altfel toată lumea serioasă din Franța, e îngrijată de starea morală a tinerimii și văd viitorul în colorile cele mai negre. Însăși Academia de științele morale și politice a publicat pentru anul 1908, un concurs pentru următorul subiect: «*despre cauzele și remediile criminalității crescânde a tinerimii*»¹⁾.

Dar nu vreau să intru în amănunțime. Afirm numai că Franța suferă în momentele actuale de o criză morală. Școala n'ajută și nici nu poate să formeze caractere morale pentrucă morala nu e întemeiată pe religiune.

V.

Și noi românii stăm rău din punct de vedere moral. E adevărat că la noi n'au fost și nu vor fi lupte între Stat și Biserică. La noi niciodată nu se va spune că Biserica e dușmana Statului. Am convingerea că nu va veni niciodată vremea ca Dumnezeu să fie gonit din școlile noastre și să se laicizeze totul. Cu toate acestea nu putem tăgădui că nu suferim din lipsa unei adevărate educațiuni religioase și morale. Vedem răul crescând și nu luăm măsuri.

Despre aceasta însă în numărul viitor.

G...

¹⁾ Revue pratique d'Apologétique, tome IV, pag. 669.

FERICIREA VECINICĂ A DREPTILOR.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 2).

Altă observațiune. Morala lui Iisus Hristos este prea aspră. El voește, ca noi să fim desăvârșiți, ca și Tatăl nostru ceresc. Natura omenească, nestatornică și slabă, rănită de moarte prin păcatul celui dintâi părinte al său, este nevrednică de această desăvârșire.

La această observațiune răspunsul este, că acest dumnezeesc Stăpân a explicat El însuși, în ce constă desăvârșirea cerută dela noi, a face binele la toți oamenii, fără deosebire de prieteni sau vrăjmași, de pământeni sau străini, a face întocmai ca Tatăl ceresc, care face să lumineze soarele său și să cază roua din cer asupra celor buni și a celor răi, asupra celor dreți și a celor păcătoși. El poruncește deslipirea de bogății, blândețea către frații noștri, compătimirea pentru cei nenorociți, dreptatea către toți, curățenia inimei, răbdarea în întristări, îngrijirea spre a da pilde bune. El oprește mânia, necazul, răzbunarea, dorințele necurate, jurămintele, scandalul, ipocrizia și mândria. Aceste porunci sunt ele cu neputință? Pe când unii necredincioși le pretind, alții susțin, că Iisus Hristos nu a prescris nimic mai mult, decât filozofii, că morala acestor din urmă este așa de desăvârșită ca și a sa.

Aceasta este peste putință naturei, fără ajutorul darului, este un adevăr de credință, dar Iisus Hristos a înmulțit ajutoarele darului, potrivit cu datoriile ce ne impune; tai-

nele, rugăciunile, învățăturile, jertfele, pildele sfinților, atragerile la cucernicie, privilegiul de a face fapte bune. Necredincioșii și creștinii cei răi nu primesc acestea și le întorc în derâdere. În urmă ei se plâng de greutatea virtuții, de slăbiciunile naturei, de asprimea fără margini a moralei. Nesimțitori! Nu mai adăogați răul prin îndărătnicie, nu aruncați mijloacele de tămăduire, nu fugiți de doctorul milostiv, care voește să vă vindece. El asigură pe toți credincioșii, prin gura sfântului apostol și evanghelist Mateiu, când ne spune următoarele cuvinte: «*Luati jugul meu preste voi, și vă învățați dela mine, că sunt blând, și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre, că jugul meu este bun, și sarcina mea ușoară*» ¹⁾. Înainte de a susține, că El vă înșală, faceți cel puțin proba. «*Gustați și vedeți, că bun este Domnul, zice profetul David.*

A patra observațiune. Motivele, spre a nădăjdui fericirea vecinică, nu pot fi puternice pentru că este hotărât, că un prea mic număr de creștini pot ajunge la aceasta. Evanghelia asigură hotărîtor, că sunt puțini aleși. Părinții bisericii întăresc această părere și mulți teologi o priveșc ca un articol de credință.

Iată răspunsul la această observațiune:

Chestiunea este a se ști, dacă prin aleși trebuie a se înțelege aceia cari sunt mântuiți, sau numai aceia cari sunt în calea mântuirii, credincioșii. Spre a hotărî aceasta, trebuie a se cere sfatul sau părerea interpreților, a părinților, a consultă însăși sfânta Scriptură, asemănarea de credință.

Printre comentatori nu este uniformitate. Unii dintre catolici primesc și o explicație și alta, înțelegând prin aleși sau pe oamenii mântuiți sau pe credincioși. Ianseniu din Gand crede, că înțelesul din urmă este mai natural. Stapleton 'l susține în contra lui Calvin. Sacy, în comentariile

¹⁾ Evang. Mat. Cap. XI; 29.

sale, crede că este înțelesul literal. Don Calmet pare a'ida preferință. Eftimiu nu dă un altul, el urmează pe sf. Ioan Chrisostom. Harduin susține, că este singurul înțeles, care se potrivește cu urmarea textului. Facultatea de teologie nu a voit negreșit a critica pe interpreți și ei au fost urmați de mulți alții. Ce dogmă poate întemeia cineva asupra unui loc, primitor de două înțelesuri atât de deosebite?

Aceeași felurime domnește între părinții bisericii. Aduătorii din mai multe scrieri, cari primeau micul număr de credincioși mântuiți, au citat cu îngrijire textele, cari păreau a fi în folosul părerei lor, lăsând la o parte pe cele contrazicătoare. Câte odată prin aleși părinții înțeleg pe credincioși, altădată ei înțeleg nu numai pe oameni mântuiți, dar și pe aceia, cari sunt în virtutea nevinovăției lor de o viață sfântă și nepătată. Acești din urmă fără îndoială sunt în prea mic număr, dar aceia nu închee nimic împotriva mântuirii acelora, cari sunt mai puțin desăvârșiți. Pe când Pelagiu îndrăzni să hotărască, că la judecata lui Dumnezeu toți păcătoșii vor fi osândiți în focul cel vecinic, fericiii Ieronim și Augustin se ridicară sus și tare împotriva acestei nesocotințe.

Dar cea mai bună explicare a Evangheliei este însăși Evanghelia. In multe locuri ale Noului Testament aleșii însemnează învederat pe crădincioșii aceia, cari cred în Iisus Hristos prin opoziție a acelora, pe cari Dumnezeu 'i lasă în necredință. Alegere este acelaș lucru ca și chemarea la credință.

Invățătura: «*Sunt mulți chemați dar puțini aleși*», se găsește de două ori în Evanghelia dela Mateiu, adică la cap. XX, ver. 16 și cap. XXII, ver. 14. Aceste două capitole și cele de mai înainte dela cap. XIX vers. 30, se reduc la acelaș scop, spre a arată micul număr de Iudei

ascultători învățăturilor lui Iisus Hristos, a le prezice, că păgânii vor fi mai puțin necredincioși și prețuiți, ca mai buni decât ei. Asemănarea cămilei, lucrătorii viei, cei doi fii ai tatălui de familie, moștenitorul omorât de lucrătorii viei, ospățul nunților, sunt atâtea pilde, cari încredințează acelaș adevăr. Incheerea este, că păgânii chemați cei din urmă, vor fi aleși în mai mare număr decât Iudeii, chemați cei dintâi, pentrucă printre aceștia se află prea puțini, cari răspund la chemarea lor.

Domnul nostru Iisus Hristos întrebă, dacă se află puțini oameni, cari vor fi mântuiți, a răspuns: «*Nevoiți-vă a intra prin ușa cea strimță; că mulți, (zic vouă) vor căuta să intre, și nu vor putea*¹⁾».

Poarta strimță eră morala sa aspră, puțini oameni aveau curagiul a o îmbrățișa. Pe când Iudeea a fost pustiită de Romani, mulți Iudei împrăștiați se căiră, pentrucă nu au crezut la prevestirile și învățăturile lui Iisus Hristos, eră prea târziu, ei căutară a intra, dar n'au putut.

Dacă pildele Evangheliei pot sluji de dovadă, cineva poate mai bine încheea marele număr decât micul număr de oameni mântuiți. Iisus Hristos potrivește despărțirea celor buni de cei răi la Judecata din urmă, cu aceia ce face cu grâul cel bun de zâzanie, prin cuvintele următoare: «*Altă pildă le-a pus lor înainte, zicând: Asemenea este împărăția cerurilor omului care a semănat sămânță bună în țarina sa: iar dormind oamenii, a venit vrăjmașul lui, și a semănat zâzania întru grâu, și s'a dus*²⁾». Deci, într'un câmp lucrat cu îngrijire, zâzania nu a fost niciodată mai îmbelșugată, ca grâul cel bun. El o potrivește cu despărțirea de peștii cei răi de cei buni. Cărui pescar s'a întâmplat să ia mai puțin din peștii cei buni, decât din cei răi? Din cele zece Fecioare chemate la nuntă, cinci sunt

¹⁾ Evang. Luca, cap. XIII, vers. 24.

²⁾ Evang. Mat. cap. XIII, vers. 24, 25.

primite în tovărășia mirelui. În pilda Talanților două slugi sunt răsplătite și unul singur pedepsit; în aceea a Ospățului, unul singur dintre oaspeți a fost gonit; în aceea a Judecății din urmă, oile sunt puse la dreapta și caprele la stânga. Nu este obiceiul a hrăni într-o turmă mai mulți țapi decât oi.

Dar să presupunem, că trebuie cu desăvârșire a lua cuvintele, *pușini aleși*, în înțelesul cel mai aspru, ce urmează din aceasta? Că cel mai mare număr este dintre aceia, cari nu au voit a fi mântuiți, cari s'au împotrivit darului, cari au murit de bună voie în nepocăința din urmă, fără căință și fără mustrare de cuget. Indărătnicia acestor nenorociți poate ea înrâuri în ceva asupra soartei unui creștin, care dorește din inimă curată a se mântui și a corespunde darului? Dacă mântuirea eră o afacere de noroc și de întâmplare, marele număr din cei ce se pierd, va fi vrednic de a înfricoșa pe ceilalți; dar aceasta este lucrarea voinței noastre, ca și a darului și acesta nu ne-a fost respins. Așa dar, defăimarea nu vine niciodată din greșala darului, ci din greșala voinței în om. În ce înțeles răutatea defăimaților poate ea zguduî sau cletinâ încrederea unui drept sau a unui păcătos pocăit?

Așa dar, nimic nu este mai necuviincios decât pretinsa izbândă, pe care Bayle o atribue demonului asupra lui Iisus Hristos, din pricina marelui număr de defăimători. El presupune, că demonul are atâta parte la stăpânirea celor răi, cât are și Iisus Hristos la mântuirea vecinică a sfinților; că cei dintâi sunt defăimați, pentrucă demonul a fost mai tare, decât darul Mântuitorului; aceasta este o nelegiuire împotriva religiunii. Ei sunt osândiți, nu prin răutatea demonului, ci din pricina propriei lor răutăți, pentrucă Dumnezeu nu i-a lăsat niciodată a fi ispitiți mai presus de puterile lor. Ei sunt, nu pentrucă darul a fost slab, dar pentrucă ei au respins în chip liber darul. El presupune, că

Iisus Hristos nu a foat Stăpânul a pune un frâu furiei demonului, că El a făcut tot ce a putut, spre a mântui un suflet, fără a izbuti, ca și când demonul aveà oarecare putere neatârnată de Dumnezeu, sau ca și când mântuirea erâ lucrarea puterii singure a Mântuitorului, fără conlucra-rea liberă a omului; îndoită necuviință. Că prin osândirea unui suflet, Iisus Hristos pierde ceva din fericirea sa sau mărirea sa și că demonul câștigă aci o micșorare a nenorocirii sale vecinice; că Iisus Hristos este înșelat în măsurile sale, păgubit de nădejdea sa, ca și când acest dumnezeesc Mântuitor nu a cunoscut din toată vecinicia numărul, celor ce urmează să moștenească vecinica împărăție a cerurilor și acela al defăimaților. Ce potrivire poate face cineva între această taină și doi luptători, cari se sfădesc pentru o pradă?

Biruința lui Iisus Hristos asupra demonului, nu a trebuit să stea în aceea, că nici un om nu poate a se osândi, când el voeste; atunci statornicia în virtute nu va mai fi un merit și cerul nu va mai fi o resplată, dar ea constă în aceea, că neamul omenesc, gonit din cer prin păcatul lui Adam, a dobândi iarăși prin răscumpărare puterea de a reintra aci, a primit prin Iisus Hristos darurile trebuincioase spre a ajunge acolo, astfel, că nici un om nu este lipsit cu desăvârșire de ajutor și nu este iertat, când el se osândește.

În timp de mai multe veacuri s'a desbătut chestiunea, spre a se ști dacă sfinții să bucură de fericirea vecinică îndată după moartea lor, sau dacă fericirea lor este amânată până după învierea generală și Judecata cea din urmă. Tertulian, Lactanțiu și Victorin par a îmbrățișa părerea cea din urmă, dar ei nu susțin aceasta cu un ton prea hotărât sau ca o dogmă de credință. Este una din greșalele lui Vigilance, despre care a fost dojenit de fericitul Ieronim. Grecii și Armenii schismatici au căzut în această greșală.

și au pretins, că nu numai fericirea sfinților, dar încă și pedeapsa defăimaților sunt întârziate până la Judecata cea din urmă. Din potrivă a fost hotărît în al doilea sinod general din Lion, ținut în anul 1274, la care ei au fost de față; celui din Florența ținut în anul 1439 reînoi acelaș decret în termeni proprii. Luter și Calvin, spre a lovi dogma despre mijlocirea sfinților, au învățat, ca și Grecii, că sfinții nu se bucură încă de mărirea cerului și de fericirea vecinică.

Hotărînd dinpotrivă biserica s'a întemeiat pe mărturia destul de puternice. Iisus Hristos, cu puțin înaintea morței sale, zice tâlharului celui bun: «*Amin zic ție, astăzi împreună cu mine vei fi în raiu*» ¹⁾. Vorbind de înălțarea sa, El zice apostolilor săi: «Și de voi merge să gătesc vouă loc, iarăși voi veni, și vă voi lua pre voi la mine, ca unde sunt eu și voi să fiți ²⁾. El îi face să privească în față această fericire ca apropiată. În pilda Bogatului nemilostiv este zis, că Lazăr după moartea sa, fu dus de îngeri în sânul lui Avraam; că bogatul din contra murind fu îngropat în iad.

Sfântul Apostol Pavel doriă să moară, numai ca să fie împreună cu Iisus Hristos. După ce a vorbit de mărirea vecinică, care este prețul suferințelor, El zice: «*Pentru că cea curând trecătoare ușurare a necazului nostru, cu covârșire într-o covârșire, vecinică greutate a slavei lucrează nouă. Nădăjduim și bine voim mai bine să fim despărțiți de trup și să petrecem cu Domnul*» ³⁾. Și Apocalipsul Sf. Ioan ne spune următoarele cuvinte: «*Aceștia sunt cei ce vin din necazul cel mare și și au spălat veșmintele sale și și au albit veșmintele sale cu sângele mielului. Că mielul*

¹⁾ Evang. Luca, Cap. XXIII, vers. 43.

²⁾ Evang. Ioan. Cap. XIV vers. 3.

³⁾ Sf. Apost. Pavel. Epist. II către Corint. Cap. IV vers. 17 și Cap. V, vers. 2 și 8.

din mijlocul scaunului va paște pre ei și i va povățui pre ei la izvoare de ape vii și va șterge Dumnezeu toată lacrima dela ochii lor»¹⁾.

Bellarmin invederează, că părinții greci și latini s'au întemeiat pe aceste locuri, spre a încheea, că sfinții, asupra cărora nu rămâne nici o greșală a ispăși, se bucură îndată după moartea lor de fericirea ce le este făgăduită. Asupra acestui punct tradițiunea este statornică. Dacă mai mulți din acești învățați par a cugeta, că fericirea sfinților nu va avea loc, decât după Judecata cea din urmă, ei au voit să vorbeasca despre fericirea întreagă și desăvârșită a sufletului și a trupului, care este întârziată până la Învierea generală.

Pretinșii reformatori au sprijinit o greșală asupra alteia, când au susținut, că este o amăgire de a chema pe sfinți și a socoti asupra mijlocirei lor, că ei nu pot a ne ajuta prin rugăciunile lor, pentrucă ei nu au primit încă dela Dumnezeu pentru ei însuși fericirea vecinică pe care o doresc cu atâta înfocare. Sinodul Tridentin hotărînd, conform cu tradițiunea, că sfinții mijlocesc pentru noi, că este o practică lăudabilă de a-i chema, nu a făcut altceva decât a statornici învățătura hotărîită de sinoadele din Lion și Florența asupra acestei chestiuni atât de însemnată.

C.

¹⁾ Apocal. Sf. Ioan, Cap. VII, vers. 14 și 17,

Pentruce învățații desprețuiau și urau creștinismul.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 2)

Cuvintele Apostolului Pavel sunt proba cea mai eloquentă și convingătoare, despre starea sufletească a lumii păgâne culte față de creștinism. Ele ne arată lămurit cum erau dispuși. Din ele reiese, că toți cei învățați erau copleșiți de o indiferență generală, unită cu dispreț. Așa în cât toți desprețuiau creștinismul, toți îl urau. Nimeni nu îi da nici o importanță și considerațiune. Nimeni nu voiau să auză de el.

Dar lumea păgână cultă desigur ar fi rămas mult timp în această indiferență și dispreț față de creștinism, dacă nu era forțată să iasă din această pasivitate de puterea miraculoasă, cu care creștinismul lucră în lume.

Toți vedeau, că noua religiune se răspândeă cu iuțea fulgerului și pătrundeă pretutindeni. Toți vedeau, că învățătura evanghelică era primită pretutindeni cu bucurie și entusiasm mare, mai ales de straturile de jos ale societății, făcând minuni în rândurile celor nedreptățiți și doșădiți de organizațiunea socială a lumii păgâne, care, din unii oameni făcea zăi și semi zăi, oameni liberi și atotputernici, iar pe alții îi trată mai rău și mai sever, decât chiar pe animale.

Față dar de prefacerea generală și de renașterea în viață și moravuri, ce o aduceă și o săvârșea creștinismul.

în societatea păgână, lumea cultă n'a mai putut stă în rezervă, ca simplă spectatoare, privind cu indiferență toate acestea. Ea a declarat atunci război și război cumplit de exterminare religiunii creștine.

— *
* * *

Dejă chiar în timpurile apostolice, doi mari scriitori păgâni, Tacit și Suetoniu, au ocaziune a vorbi despre religiunea creștină. Ei bine, cu toată cinstea de care s'au bucurat în lumea clasică păgână acești mari cronicari din lumea romană, și sunt încă priviți de toată lumea ca cei mai serioși scriitori istorici, ei, în aprecierile lor față de creștinism sunt așa de superficiali, banali chiar, nedrepti și rău voitori, încât cuvintele lor sunt inexplicabile, față de caracterul serios ce'l au scrierile lor istorice.

Din cele ce Tacit raportează în cartea a XV-a a analelor sale despre creștini și creștinism, se constată, că el nu și-a dat nici cea mai mică osteneală să cunoască pe creștini și religiunea lor și cu toate acestea se pronunță despre ei cu multă ură, dispreț și răutate. Iată ce spune despre creștinism: Spune că este o religiune, care își are origina sa din Iudeea; că a fost întemeiată de Christos, care a fost condamnat la moarte pe timpul lui Pilat din Pont, în zilele împăratului Tiberiu. Atât și nimic mai mult și după această simplă și scurtă raportare despre noua religiune, nu se sfiște a o aprecia foarte defavorabil. O numește *superstițiune foarte vătămătoare și distrugătoare* (*exitiabilis superstitio*). Mai mult chiar; el cronicar așa de serios admite fără nici un control și ia de bune, drepte și adevărate, toate calomniile ce se colportă la adresa creștinilor. Li numește *oameni periculoși, cari sunt urâți de toată lumea, din cauza caracterului lor condamnabil*. Afirmă, că

sunt, cei mai *mizerabili, vrednici de cele mai extreme pedepse* ¹⁾.

Tot cu aceiași superficialitate și ușurință se pronunță despre creștini și Suetoniu. Nici el nu'și dă absolut nici o osteneală a-i studia și a-i cunoaște. Religiunea creștină o numește superstițiune, iar pe creștini îi confundă cu Iudei. Nu se jenează a spune, că Iudeii au provocat neorândueli și turburări în Roma, îndemnați și puși la cale de un oare carele Ciestu! Desigur în cuvintele acestea nu poate fi vorba decât despre creștini, cari se discutau cu Iudeii despre Christos ²⁾. Iar când vorbește despre moartea martirică și pedepsele înfricoșate, cu cari au fost pedepsiți creștinii în timpul lui Neron, găsește de cuviință a-i numi oameni noi, venetici, cari credeau în superstițiuni și se îndeletniceau în lucrări ale magiei! Desigur aci trebuie să vedem puterea miraculoasă, ce o aveau creștinii, d'a face minuni; dar care pentru Suetoniu, carele nu'și da nici o osteneală d'a afla adevărul, creștinii erau niște oameni răi și înșelători! ³⁾.

* * *

Iată istoricii cei mari și însemnați ai Romanilor, contemporani timpurilor apostolice, sub ochii cărora se vede viața cea curată și sfântă a creștinilor, cât sunt de porniți și nedrepti în relatările lor despre creștini.

Și pentruce oare! Nu erau ei în stare de a discerne și afla adevărul? Ferească Dumnezeu. Cunoșteau prea bine lucrurile, sau cel puțin erau în stare dacă voiau și erau de bună credință, puteau afla și cunoaște totul. Aceasta însă nu le convenea, căci religiunea creștină răsturnă toată or-

¹⁾ Comp. Tacit. Anul XV, 44.

²⁾ Comp. Suetoniu vita Claudi 25.

³⁾ Comp. Suet. vita Neron 16.

dinea socială păgână. desmințea toate așteptările celor culți și lovea în interesele celor bogați și atot puternici. Și așa fiind lucrul, cum era cu puțință ca acești scriitori să nu desprețuiască și să nu descrie în colorile cele mai negre posibile pe creștini și religiunea lor.

* * *

Dar nu numai Tacit și Suetoniu sunt și se exprimă astfel despre creștini. Nota aceasta este caracteristică aceeași, comună la toți scriitorii păgâni și cu toții într'un cor sunt d'a acordă întru a blamă și ponegri pe creștini. Sunt prea puțin aceia, la cari licărește o rază de dreptate în relatările lor despre creștini. Un exemplu de acest fel ni'l spune Pliniu cel tânăr, proconsulul Bitiniei, în relatările sale către împăratul Traian, cu toate că și el este stăpânit de acelaș spirit, care stăpâneà toată lumea cultă în aceste timpuri față de creștinism.

Astfel și Pliniu, deși s'a ocupat d'aproape a cunoaște pe creștini în credința, viața și moravurile lor, deși spune, că ei se legau prin jurământ, d'a nu săvârși nici o crimă și nici o faptă rea, d'a nu furâ și de a duce o viață curată, sfântă și neprihănită, d'a nu jurâ strâmb și d'a păstrâ și păzi cu sfințenie aceea ce i-au învățat povățuitorii lor și altele, și fie că mărturisește, că erau cetățenii cei mai buni și mai liniștiți și la ei nu găsește altă vină, decât numai că se sculau noaptea și foarte de dimineață se adunau și cântau imne de laudă, proslăvind ca Dumnezeu pe un oarecarele Christos, cu toate acestea în concluziunile sale către împăratul Traian, religiunea creștină o numește *superstițiunea rea*, și *superstițiune mică* (*superstītio parva*) *dar care trebuie pedepsită*¹⁾.

¹⁾ Comp. Pliniu cartea X epist. 97 către împăratul Traian.

* * *

Câtă ură și dispreț către dreptate și adevăr din partea lumii culte și a puternicilor zilei din lumea păgână către creștini! Câtă răutate și nedreptate există în sferile lor sociale, cari erau cele mai 'nalte, când vedem oameni ca Pliniu, carele deși eră convins despre nevinovăția creștinilor, totuși îi condamnă la moarte! Și împărați ca Traian, care să aprobe astfel de nedreptăți și să scrie lui Pliniu spunându-i că *a făcut bine*¹⁾.

Faptul însă se explică. Reacțiunea pe care creștinismul o producea pretutindeni, în viață, în moravuri, în raporturile sociale ale oamenilor, și în deosebi, principiile de egalitate și înfrățire generală a tuturor oamenilor predicate de creștinism, care privea pe toți deopotrivă în drepturi și datorii, forțând astfel legile, ca să fie drepte și deopotrivă către toți; aceasta nu puteau suferi clasele înalte și nu puteau tolera cu nici un preț. D'aci toată ura, tot disprețul și toată persecuțiunea din partea acestora contra creștinilor. Unii, precum am văzut, erau loviți în egoismul și orgoliul lor, alții în interesele vitale ale vieții, voind să stăpânească pe frații lor.

* * *

Dar ura aceasta și disprețul începe foarte degrabă a se întrupa în atacuri, îndreptate în potriua creștinilor de către filozofi, cari iau apărarea păgânismului și a stării sociale păgâne! Iar culmea cinismului și a mistificării adevărului este, că toți acești filozofi au curagiul să spună, că apărarea lor o fac în numele dreptății și al științei!

* * *

Cel întâiu care începe atacul este filozoful eclectic Lucian din Samosata, în veacul al II-lea.

¹⁾ Comp. Corespondența între Pliniu și împăratul Traian, în epistolele citate mai sus.

Acesta în scrierile sale, compuse cu mult spirit sarcastic, persiflează și ia în bătae de joc tot ce aflase că credeau creștinii. Ia în deridere dogma Sfintei Treimi, principiile moralei evanghelice, simplitatea moravurilor creștine, iubirea lor către streini, inocența lor etc. Satirizează dogma despre învierea morților și viața viitoare. Iși bate joc de tot ce era creștin¹⁾.

Și pentruce toate acestea? Negreșit ca să aducă un serviciu păgânismului; ca să inspire în sufletele tuturor păgânilor și în deosebi în inimile celor din lumea cultă, care citeau și se ocupau cu studiul filozofiei, ura și disprețul către religiunea creștină. Iar cauza, pentruce oameni ca Lucian, care cunoscuse multe popoare și își dà seama de mersul societății, vedeà pericolul cel mare pentru societatea păgână din partea creștinilor. Și în calitate sa de om cult și învățat întrebuițează tot talentul său, spre a ponegri și deprecia pe creștini, ca astfel să apere păgânismul.

* * *

După exemplu lui Lucian în veacul al II, al III și chiar al IV, foarte mulți filozofi au luat apărarea păgânismului, combătând creștinismul și atacându-l cu furie. Și să nu să creadă că atacurile veniau dela filozofi, cari desprețuiau totul; dela aceia cari nu respectau și nu credeau în nimic. Nu este vorba de acei filozofi, cari desprețuiau toată ordinea socială, și voiau a trăi în disprețul tuturilor legilor. Nu. Atacurile vin tocmai dela aceia, cari urmăreau pe de a întregul problema socială, de înălțare culturală și morală a omenirei.

Este vorba de tot ce filozofia aveà mai ales și mai nobil în aceste timpuri. Avem deci în vedere pe următorii școalei lui Zenon, pe aceia cari puneau mult preț pe mo-

¹⁾ Comp. scrierile lui Lucian. Dialogul morților și despre sfârșitul Peregrinului.

rală și credeau, că bunul suprem se află în virtute. Este deci vorba de aceia cari cu pretențiunile lor morale, se ridicau mai presus de capriciile soartei, de plăcerile vieții și de iubirea de avuție; de aceia, cari desprețuiau pentru ideile lor ori și ce fel de obstacole și nenorociri și sufereau chiar chinuri; este vorba de aceia cari urmăriți și studiați după cultură, dar mai ales după statornicia caracterului lor, se pot foarte bine compară cu curagiul eroic al martirilor creștini.

Negreșit, când te gândești ce atitudine trebuiau să aibă față de creștinism filozofii aceia, cari nu cruțau nici un sacrificiu, pentru a urmări adevărul și ași apropiă adevărata filozofie și cele mai desăvârșite principii morale și când vedem ce atitudine au avut, lucrul este foarte surprinzător pentru oricine și vrednic de mirare.

Cine nu știe, că în aceste timpuri ce ne preocupă, dintre adepții vechilor sisteme filozofice, Stoicii erau aceia, cari se socoteau ca partea cea mai aleasă a societății. Ei se credeau că trăesc în alte sfere decât restul societății, se credeau, superiori și distinși de restul societății.

Dar cum principiile morale, pe cari le profesau ei, constau din frase, frumoase netăgăduit, dar grele de înțeles și pentru mulți chiar imposibile d'a fi înțelese, de aceia, tot ce ei predicau ca de principii morale, erau cunoscute și înțelese de foarte puțini.

Nu este deci de mirare că creștinismul, religiunea care după a lor părere venea din popor, căci ei o vedeau primită cu entuziasm mare de popor, pentru ei era ceva josnic, fără valoare și fără importanță. Mulți din ei o considerau ca ceva copilăresc, un fel de superstițiune, cu care se putea amăgi cei proști, femeile, copiii și poporul de jos. Așa încât chiar cei mai bine voitori se mulțumeau a o trată cu dispreț.

Ca să se vadă cât erau de mândri Stoicii pentru ideile

lor filozofice și principiile lor morale și ca să se poată cunoaște de oricine, cât erau ei departe de adevăr și dreptate în toate învățăturile lor și dogmatice și morale față de creștinism, vom pune în paralel câteva.

Epictet și Marcu Aureliu, cei mai însemnați următori și adepți ai stoicilor aceia, cu cari ei se laudă în decursul veacurilor, făceau mare paradă de maxima morală, *că omul trebuie să se conformeze și trăiască după natură* (ὁμολογουμένως ἢ ἀκολούθως ἢ φύσει ζῆν).

Și când se știe, că creștinismul se sileă din toate puterile să nimicească și să distrugă această legendă filozofică și predică morală cu totul opusă, ce trebuiau să facă mari reformatori morali ai omenirii!

Principiul moralei creștine cu privire la aceasta, eră diametral opus. Învățătorii și povățuitorii religiunii creștine spuneau cu glas mare și învățau pe toți, că natura umană, adică voința, mintea și înțelegerea omului fiind stricate și întunecate din cauza păcatului strămoșesc, au nevoie d'a se îndreptă și lumina cu lumina evanghelică, pentru a cunoaște adevărul și a face binele. Iar îndreptarea și renașterea aceasta se face prin darul dumnezeesc, adus oamenilor de Iisus Christos. Mai departe. Nemurirea sufletului, după învățătura filosofilor stoici, eră un vis frumos, sau cel mult ceva îndoelnic și nesigur; în învățătura religiunii creștine, aceasta este articol de credință și se întemeiază pe existența lui Dumnezeu și dogma creștină despre viața viitoare. Stoicii desprețuiau întristarea ca ceva, care n'ar există; creștinismul o consideră ca o cercare dela Dumnezeu, spre a se întări credinciosul în credința sa, fără a căută să pătrună tainele misterioase ale iconomieii dumnezeiești.

Stoicii cu viața lor se lăsau la voia întâmplărei, ba încă se credeau stăpâni pe ea și deci îndreptățiți a'și pune capăt vieții ori când vor voi, învățătura creștină predică și

spuneă tutulor cu totul din contra. Toți creștinii trebuiau să creadă și să mărturisească, că stăpânul vieții noastre este Dumnezeu. În puterea lui este viața și moartea și omului nu îi este iertat să-și curme firul vieții.

După învățătura stoicilor, filozoful este deopotrivă, ba chiar mai mare și mai distins de cât însuși zeii; căci după a lor credință zeii săvârșesc binele de nevoe, iar filozoful prin virtute¹⁾. Creștinismul din contră predică umilința, și socotește ca o insultă și înjurie înfricoșată, să se compare omul cu Dumnezeu.

Cum eră dar cu puțință ca oamenii, cari aveau astfel de idei și se nutreau de astfel de principii extravagante să nu urască creștinismul.

Drag. Demetrescu.

(Va urmă).

D-RUL BARBU CONSTANTINESCU

A

Mai mulți preoți și profesori de toate gradele au luat inițiativa să ridice un bust lui B. Constantinescu, fost profesor de seminar și la facultatea de teologie etc..

Bustul s'a ridicat în strada sf. Ecaterina, în fața localului școalelor Societăți pentru Invățătura Poporului Român și s'a inaugurat în ziua de 8 Maiu a. c. ora 10 dimineața. Serviciul religios s'a făcut de P. S. Ghenadie Episcopul Râmnicului-Noul Severin, fost școlar al răposatului. Bucățile corale au fost executate de elevii școalei normale a Societății sub conducerea maestrului lor d-l N. Bănulescu.

Au asistat la această frumoasă serbare membrii fami-

¹⁾ Comp. Seneca epist. LIII.

B. C. a fost numai suflet pentru această societate și școalele ei. Nu-mi pot închipui un idealist mai înfocat ca el.

Eră greu de întreținut o școală cu internat, fără mijloace îndestulătoare. Ba de multe ori societatea n'avea nici măcar strictul necesar. Ei bine, atunci B. C. alerga în dreapta și în stânga și făcea ce făcea și găsea ce trebuia. Căpăta lemne dela A; material didactic dela B; încălțăminte școlarilor săraci dela C; subvenție regulată dela D. Și așa mai departe. Aducea lume să vadă școalele instalate în dărăpănăturile și grajdurile dela sf. Ecaterina. Și venia ba proprietarul A; ba doamna B fără moștenitor; ba V. Alexandri și Eminescu; ba ministrul cutare; și în sfârșit chiar M. S. Regele, care a vizitat școalele de mai multe ori. Pentru el nu există oboseală sau ezitare, când eră vorba de interesele școalelor societății. Deviza lui erau cuvintele scripturii: „Bate și ți se va deschide; caută și vei afla“. Pot să afirm în deplină cunoștință, eu care de 22 de ani conduc școalele societății că dacă aceste școli s'au menținut, au prosperat și s'au pus în evidență, aceasta s'a datorat în cea mai mare parte lui B. C.

III.

În școala normală B. C. și-a pus în practică temeinicile lui cunoștințe pedagogice și voiă în acelaș timp să facă din această școală un tip de școală normală model în țară. Așa, în urma propunerii lui s'a înființat cea d'întâiu școală primară de aplicație pe lângă școala normală, unde normaliștii urmau să facă practică pedagogică și să se pregătească serios în vederea chemării lor. Școala de aplicație ajunsese așa de cunoscută, încât chiar Ministerul instrucțiunii luase măsuri ca institutorii din București să vină aci și să asiste la lecțiunile model ce se făceau.

În programa școlii normale, după propunerea lui, se introduc mai multe obiecte de studiu, cari lipsiau din programa școalelor statului. Așa se introduce limba franceză, vioara, muzica bisericască, gimnastica, instrucția militară și practica agricolă. Mai mult: s'a introdus pentru normaliștii, cari terminau școala și un examen general pentru obținerea diplomei de capacitate.

Toate aceste importante îmbunătățiri au fost primite mai în urmă de Ministerul Instrucțiunii, când s'a făcut reforma școalelor normale în 1893.

Cu începerea anului școlar 1882—1883 B. C. a propus și societatea a admis să se înființeze și o școală preparatoare cu un curs de doi ani pe lângă școala normală. Scopul acestei școli eră, ca elevii, cari vor intra în școala normală să fie mai bine pregătiți. De aceea pe lângă repetarea și dezvoltarea obiectelor din programa primară, li se mai predă limba franceză și anumite arte cum și instrucția militară. În toamna anului 1886 această școală a fost desființată în urma cererii Ministerului Instrucțiunii, care nu admitea școli neprevăzute în lege și regulamente. Cu toate acestea în parte ideea lui B. C. a fost admisă mai târziu, prin faptul că

pe lângă cele 4 clase normale s'a mai adăugat încă două clase. Ideea pe care o urmăria el, nu era alta decât ca viitorii învățători să fie cât mai solid pregătiți.

*

Sub puternica influență a mișcărilor pedagogice din Germania, B. C. întemeiază în anul 1881 o societate, care să se ocupe cu înființarea de grădini de copii sau fröbeliene. Scopul acestei societăți după art. 11 din statute sună astfel: *a)* de a ajuta familia în educațiunea copiilor, în vârsta fragedă dela 3—7 ani, dezvoltându-le în mod armonic, atât partea fizică, cât și partea intelectuală și morală; *b)* de a răspândi acest mod de educațiune și îndem de grădini de copii, prin toate mijloacele ce-i va fi prin putință; *c)* de a ajuta pe copiii orfani și de părinți săraci, oferindu-le gratuit mijloacele de educațiune.

Societatea se constituie în ziua de 1 Aprilie 1881, iar la 23 Aprilie acelaș an deschide prima grădină de copii cu limbă română în țara românească și anume în preajma școalelor Societății pentru Invățătura Poporului Român. B. C. era casierul și secretarul societății pentru grădini de copii și directorul școalei. Sau mai bine zis: era totul pentru această școală! Grădina de copii există și astăzi anexată pe lângă celelalte școli ale Societății pentru Invățătura Poporului Român.

IV.

Activitatea lui B. C. nu s'a mărginit numai în îndeplinirea strictă a îndatoririlor de profesor și director. El caută din contră să producă și o mișcare pedagogică în țară. De aceea alcătuește și publică un *abecedar românesc*, după sistemul scriptoleg, care apare în nenumărate edițiuni și e introdus aproape în toate școalele primare din țară.

Împreună cu câțiva profesori secundari, prieteni ai săi, dintre care amintesc pe D. A. Laurian și Șt. C. Mihăilescu, publică cărți de citire pentru clasele II-a, III-a și a IV-a primară. Le revede mai în urmă împreună și cu G. Coșbuc și T. Speranția. Publică încă istoria sacră împreună cu P. S. Calistrat Orleanu pentru școalele secundare și istoria universală antică împreună cu D. A. Laurian și alții. Traduce și tipărește «Confesiunea Ortodoxă» de Petru Movilă și o însoțește cu o prefață erudită. Colaborează la revistele pedagogice «Societatea pentru Invățătura Poporului Român» «Învățătorul» și «Lumină pentru toți». «Întemeiază revista săptămânală „Educatorul”. Ia parte la congrese pedagogice internaționale ca delegat al guvernului român: prezidează conferințe ale revizorilor școlari; e numit în diferite comisiuni pentru revizuire și întocmire de programe școlare. Îl găsim pretutindeni, unde e vorba de chestiuni didactice, spunându-și cuvântul său priceput și hotărât!

*

În momente libere B. C. s'a ocupat și cu limba și literatura populară a țiganilor. El publică în 1878 o lucrare intitulată: „Probe

le închină toată ființa,—că aparțineă numai și numai lor. Normaliștii în deosebi se mândreau atât de mult cu el, încât nu spuneau că sunt normaliști și că învață în școala normală, ci că sunt școlarii lui Barbu, că învață în școala lui Barbu.

Școala normală a Societății eră tot una cu Barbu Constantinescu!

El eră un suflet bun și milos. Ajută pe școlarii săraci cu mijloace proprii și căpătate. Le da cărți de studiu și îmbrăcăminte. Pe seminariștii distinși îi încurajă să urmeze studiile mai departe, fie ori unde, dacă nu simt în ei chemarea de preoție și îi ajută chiar cu proprii mijloace.

VII.

*Inalt Prea Sfințite,
Prea Sfințiți,
Doamnelor și Domnilor!*

Am conștiința că n'am pus destul de bine în lumină personalitatea lui B. C.; că am făcut o descriere superficială și palidă a vieții și bogatei lui activități. Personalitatea lui a fost mai mare; rolul lui mai însemnat și binefăcător în vremea și mediul, în care a trăit!

Am însă credința că ceea ce au făcut aici școlarii și prietenii lui B. C. e semnul cel mai vădit al marilor lui merite; că monumentul acesta e simbolul legăturii noastre sufletești cu acel care a fost Barbu Constantinescu.

Dea Dumnezeu ca privirea acestui monument să servească cât de modest ca mijloc de solidaritate în serviciul țării și al Poporului Român!

După d-l P. Garboviceanu a vorbit d-l Badea Cireșeanu, profesor la facultatea de teologie. Domnia Sa a spus următoarele:

Prea Onorată Asistență,

Viu și eu la această solemnitate în numele Facultății noastre de Teologie. să grăesc cele ce se cuvin cu privire la fericitul dascăl Barbu Constantinescu.

Eră prin anul 1879 când l'am văzut pentru prima oară. Numele său de bărbat înțelept, muncitor și învățat străbătuse de mult pe tot teritoriul locuit de Români, și chiar în cele mai depărtate țări europene. Apostol al mai multor instituții culturale d n București, autoritar în știință și cuvânt, dar în acelaș timp cel mai *inimicos Român* și cel mai *dornic* iubitor de propășirea neamului nostru, Barbu Constantinescu muncea din greu cu graiul și cu

scrisul în apostolatul la care fusese chemat. *Rar* mi s'a întâmplat în viața mea să mai văd iarăș un om atât de adânc cunoscător al *nevoilor și păsurilor* românești. *Grainul* său erà măsurat, bine cântărit și cu multă greutate. *Se gândea* mult până ce rostea cuvântul; dar odată rostit își avea efectul său. *Cu elevii* erà un adevărat *părinte*; la dânsul ei alergau ca la cel mai iubit binefăcător al lor.

Îmi aduc aminte cu câtă căldură și *competență* ne făcea lecțiunile de *Istorie* universală și bisericească, și cât de bun cunoscător erà dânsul al limbilor clasice și moderne. Stilul scrisului său erà fluid, luminos, atrăgător și instructiv. Până *noaptea* târziu muncea la masa sa de lucru, iar adoua zi disdeditinează erà iarăș pe câmpul științei

Când din întâmplare vedeà vre'un elev *bolnav*, se mâhnea și pentru suferința discipulului său, dar mai mult de cauza boalei. Ne spunea că boala nu vine decât în urma călcării legilor sfinte date omului de Dumnezeu. Iar despre sine, marele dascăl ziceà, că nu are timp nici bolnav să fie. Dacă se întâmplà să fie și dânsul *suferind* totuși urmă lă datorie, spunând că nu poate fi liniștit dacă nu vede pe elevii săi; neîmplinirea datoriilor didactice îl dureau mai mult decât boala sa. *Foarte puțini* dascăli au avut țara noastră în felul lui Barbu Constantinescu.

Nu sunt uitate nici cursurile sale dela *Facultatea noastră de Teologie*, pe care le-a propus dela înființarea ei și până încoace târziu. Erà printre primii apostoli ai acestei sfinte instituții. Noi pe atunci ca *studenți*, îi urmăream cu admirație *extenziunea vastă* a științei sale și îndemnarea călduroasă ce ne făcea să-i ascultăm lecțiunile. «*Veniți și ascultați*, ne ziceà dânsul, *căci și Românul are menirea să se lumineze*». Iar pe elevii leneși nu-i putea suferi, spunând că „*Românul de ce să rămână în urma altor neamuri?*“. Apoi adăoga: „*Românul poate mult când el voește*“. Facultatea noastră de Teologie poartă deci, o *neștearsă amintire* acestui apostol al ei, precum și tuturor binevoitorilor cari au ajutat cu ceva la înflorirea acestui așezământ teologic.

Dar aproape întreaga sa viață didactică a închinat-o «*Scoalei Normale pentru Invățătura Poporului Român*», în care ne aflăm acum. Din ea au ieșit mulți luminători ai satelor noastre. Acest *cuib cultural*, pe cât este acum de *mare și încăpător*, pe atât erà la început mic și neîndestulător. Ne chemà cu stăruință părintească și la lecțiunile sale de *Pedagogie* pe cari le predà aici. Așâ că *pretutindenea* se auzea grainul său cald, lin, mișcător și plin de patriotism; pretutindenea întâlneam figura sa falnică, impunătoare și plină de inteligență.

Prea Onorată asistență,

Eu acum nu știu însă, pe cine să fericesc mai întâiu: pe ilustrul Barbu Constantinescu, sau pe *vrednicii* săi discipuli? Pe a-

ceia cari au urzit *primul fir* al acestei prețioase țesături de lumină, sau pe acei ce au complectat urzeala sa? Dar mai bine să fericesc și pe unul și pe ceilalți.

Dacă acum s'ar sculă el din *somnul său*, și ar vedea această falnică clădire, și ar mai vedea iarăși destoinicia cu care se predă învățământul aci, apoi cete, cete de învățători, răsăriți din acest cuib cultural și îndreptându-se prin satele noastre, în adevăr că ar binecuvânta ziua când a înființat cu ajutorul oamenilor inimoși această *facă strălucitoare*. Mai fericesc pe discipulii săi și pentru *recunoștința* păstrată către marele lor dascăl, care pe lângă alte calități, mai eră și ajutor cu *obolul său* al elevilor săraci și sârguincioși. Mulți dintre aceștia astăzi fac *fala învățământului românesc*. *Recunoștința* deci este o virtute creștinească pe care trebuie să o arătăm față de binefăcătorii și luminătorii noștri.

Monumentul ce se înalță înaintea noastră cu chipul fericitului dascăl, este dovada cea mai vie de recunoștința ce i se păstrează. Acest monument va spune generațiilor viitoare, că munca dascălească, este răsplătită nu atât prin obol, cât mai vârtos prin recunoștința celor ce vor viețui mai în urmă.

Veniți, veniți cu toții, voi dascăli ai neamului românesc, veniți să luăm pildă de răbdare și devotament pentru școală. Veniți să ne învățăm că de multe ori se cuvine să fim și dascăli *fără de arginți*, așa cum eră Barbu Constantinescu. La el munca nu mai eră măsurată *cu ora*, ci pentru luminarea tinerimei, nu aveă nicio odată odihnă. În învățământul *primar* și în cel *secundar* ca și în cel *universitar*, muncea de multe ori numai pentru binele obștesc.

Cât de fericiți am fi să avem și astăzi mulți dascăli muncitori în felul său; atunci am zice cu tot dreptul: „*fericit este neamul românesc*“.

Prea Onorată asistență,

Mai-înainte de a termina parenesa mea, mă îndreptez acum și către *tinerimea studioasă* ce stă în mijlocul nostru. Voi tineri Români, voi viitori apostoli ai întregii suflări românești, luați seama la cele ce vedeți aici, și învățați-vă să munciți cu spor în frumoasa grădină a românismului, atunci când veți fi trimiși la lucru. Țara vă va răsplăti după puterea ei, dar mai pre sus de aceasta să aveți un ideal mai înalt care să se ridice deasupra obolului: Un *Eliade Rădulescu*, un *Barbu Constantinescu* și alți învățători iscusiti, de multe ori au suferit lipsa și chiar *sărăcia* cea de bună voe, numai ca să ne lase nouă lumina lor, iar noi să o predăm din neam în neam, ca să mergem într'o nesfârșită lumină.

Fericit este dascălul a cărui amintire se păstrează cu scumpătate drept recunoștință a ostenelelor sale. Iar aceste *solemnități* ce se săvârșesc înaintea noastră au două înțelesuri: unul este răsplata muncii celui ce nu se mai află printre noi, iar celălalt este

pilda dată tineretului ca și el să fie la rândul său muncitor de-
toinic în via *naționalismului* nostru curat și fără *prihană*. Dar se
cuvine ca și dascălul să-și împlinească din inimă *sfânta sa che-*
mare, iar discipulul să fie ascultător și să învețe cele de trebuință
sieși și neamului său,

În chipul acesta *Dumnezeu* carele ține în a sa mână fericirea
noastră, ne va *ajută totdeauna* și ne va împuternici să lucrăm așa
cum îi place lui și *cum va fi de mare folos pentru noi*.

G...

ADMINISTRAREA SFINTEI NOASTRE BISERICI.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, No. 1, anul XXXV).

Așa precum în timpurile glorioase ale Bisericii, înțele-
gem veacurile IV—IX, când Biserica era astfel cum o
descrie și numește simbolul nostru de credință, *Biserică*
una, sfântă, catolică adică *universală și apostolică* și se
deosebeau în sînul ei Biserici cu întâetate, independente
de orice fel de chiriarchie străină bisericească, tot astfel,
în zilele din urmă, după aceeași normă, urmată dela înce-
put, respectându-se acelaș principiu, ce s'a avut în vedere
de Sf. Sinoade Ecumenice, la ridicarea acelor Biserici la
o astfel de întâetate și independență canonică, tot astfel
s'au recunoscut și s'au făcut în sînul Bisericii Creștine Or-
todoxe, Biserici Autocefale, independente și de sine stă-
tătoare, cu caracter național, după neamul sau națiunea
în care erau acele Biserici.

Toate aceste Biserici, începându-se cu Biserica Rusă în
secolul al XVI, și sfârșind cu Bisericile ce au dobândit în-
tâetatea de onoare și autocefalia în secolul al XIX-lea,
s'au înființat pe baza principiului ce s'a avut în vedere de
Sf. Sinod al IV ecumenic. Este principiul despre care am

vorbit în precedentele, și după care, aceste Biserici se cunesc și trebuie să aibă organizațiunea și administrațiunea lor proprie, orientându-se întru aceasta după legile sau canoanele diriguitoare, după care se conducea întreaga Biserică Creștină Ortodoxă, care a rămas statornică, pe baza așezământului canonic dat Bisericii de sinoadele ecumenice în cele opt dintâi veacuri ale Creștinătății.

Dar privind la aceste Biserici Autocefale care, împreună cu vechile Biserici Patriarhale, alcătuiesc una Biserică Creștină Ortodoxă de Răsărit, vedem că Biserica Română s'a distins între ele totdeauna și în tot decursul veacurilor prin păstrarea cu căldură și sfințenie a credinței, prin cultivarea pietății creștine în adevăratul spirit evanghelic și prin respectarea tuturor preceptelor bisericești, cari compun patrimoniul sacru și sfânt al tradițiunii bisericești.

În adevăr, așa cum s'a păstrat credința și s'a cultivat pietatea în Biserica Română, nu s'a văzut niciodată în nici o biserică creștină. În sfânta noastră biserică nu s'a văzut nici schizmă, nici erezie, nici nu s'a auzit despre ele în masele credincioșilor. În Biserica noastră, trebuie să o spunem cu mândrie, credința și pietatea s'au păstrat și s'au cultivat fără bigotism și fără fanatism religios.

Dar nu numai atât, credința și pietatea credincioșilor atât au fost de statornice și s'au păstrat cu atâta tărie și putere în această Biserică, în cât s'au făcut vestite neamurilor și întregii creștinătăți și în deosebi creștinătății Ortodoxe din întreaga Biserică Orientală.

Această credință curată și sfântă s'a manifestat în sfânta noastră Biserică prin acte de pietate și religiositate, așa cum numai în ea s'a văzut săvârșindu-se. Credința în această Biserică, a fost în adevăr, așa cum ne învață revelațiunea evanghelică că trebuie să fie credința noastră; *credința care să se manifesteze și să lucreze prin iubire; credința curată și desăvârșită către Dumnezeu, către A-*

postoli și către noi înșine, în deosebi către sufletul nostru ¹⁾.

Numai astfel se explică pentrucă pământul binecuvântat al scumpei noastre patrii a fost presărat pretutindeni, la câmp și prin păduri; în munți și prin orașe cu temple mărețe, cu temple monumentale, cari prin mulțimea, frumusețea și măreția lor, au fost și sunt podoaba și fala Țării, sunt monumentele noastre istorice și gloria neamului. Iar prin averile cu cari au fost înzestrate, spre a eterniza memoria, mărinimia, filantropia și iubirea de aproapele, de orfan și de văduvă, de cei săraci și neputincioși, de cei bolnavi și suferinzi, de cei bătrâni și chinuiți de neputința vieții, vor spune pururea posterității și vor trâmbița până la marginile lumii, ce credință curată, ce pietate religioasă, au avut ei și cum au înțeles străbunii noștri că trebuie a fi creștinii, iubind neamul și pe aproapele.

În adevăr, este minunată această credință și pietate a străbunilor noștri!

Domnul Dobrescu, agregat la facultatea de Teologie, în o broșură a sa intitulată: «Rolul Bisericii în trecutul României» pare a se mira cum s'a putut produce această extraordinară pietate și religiozitate la Români în trecut, și pune întrebarea: Cum au putut reprezentanții de pe vremuri ai Bisericii, preoțimea luată în întregul ei, să facă un astfel de lucru, când mai toți știu că, în afară de puține excepțiuni, clericii noștri din trecut, preoți de rând sau vlădici, nu au fost oameni învățați, mari cărturari?

«E drept, răspunde D-sa, că au fost oameni simpli și necărturari clericii noștri de pe vremuri, dar ei, mai toți au fost oameni cu o viață curată și însuflețiți de o puternică credință ²⁾.

¹⁾ Comp. Galat. V, 6.

²⁾ Vezi scrierea mai sus amintită a D-lui Dobrescu pag. 4.

Netăgăduit, este mult adevăr în observațiunea făcută de D-l Dobrescu și mai ales în răspunsul pe care îl dă; dar pare că n'au avut și alte neamuri conducători și povățuitori cucernici și cuvioși și cu o viață curată și sfântă, până la mărturisirea credinței chiar în fața focului și a sabiei, și cu toate acestea în sânul Bisericii lor, au fost schizmele și ereziile cele mai cumplite și tot felul de idei vătămătoare credinței?

Netăgăduit da. Aceasta nu se poate tăgădui, căci este un fapt istoric, pe care îl privim și îl vedem în întreaga lume creștină și în sânul mai al tuturor popoarelor creștine, chiar ortodoxe, căci mai niciunul din aceste popoare n'au fost lipsite și cruțate de astfel de învățături vătămătoare cari s'au ivit între credincioșii lor.

Cu neamul românesc s'a petrecut și se petrece un fenomen extraordinar. Un fenomen singular, în ceea ce privește păstrarea credinței și cultivarea pietății religioase; un fenomen care va fi pururea spre podoba și fala neamului nostru și a povățuitorilor săi sufletești, cari au știut totdeauna a veghia ziua și noaptea, ca să nu răsără astfel de neghini în ogorul cel curat și sfânt al credinței; iar acolo unde au văzut că voiă să încolțească, ei cu înțelepciune, căldura credinței și iubirea de cele sfinte au înăbușit toată creșterea și n'au lăsat să se dezvolte, ca astfel frumosul ogor să fie curat, și credința curată, sfântă și nepătată. Și întru aceasta credincioșii s'au arătat și au fost adevărați creștini; fii supuși și ascultători ai povățuitorilor și părinților lor sufletești, cărora li s'au supus ca adevărați fii.

Acesta este adevărul în întregimea sa și astfel credem că trebuie a se explica acest fenomen singular și extraordinar, care s'a văzut și se vede numai în sfânta noastră Biserică. Și așa să dorim ca să ne ajute Dumnezeu să subziste în veacul veacului, să păstrăm credința strămo-

șească și să cultivăm pietatea și religiozitatea ca și ei.

Dar dacă Biserica României a avut și are un loc de cinste și de onoare în sânul ortodoxiei, ea l-a avut sub toate punctele de privire. Nu a fost numai păstrarea credinței și cultivarea pietății și a religiozității. Biserica românească, în decursul veacurilor, a fost într-o toate tipul bisericii celei adevărate a lui Hristos.

Păstrarea credinței și cultivarea pietății au fost scutul, sub care s'au adumbrit și care se puneau totdeauna înaintea credincioșilor, *spre a păzi și respecta toate poruncile legii*. Așa încât o pază sfântă și un respect desăvârșit s'a văzut la străbunii noștri pentru tot ce privea credința și pentru tot ce aparține Bisericii. Iar toate acestea s'au ținut prin povățuirea organelor sacre ce conduceau Biserica.

Aceste organe sacre, atât în trecutul cel mai îndepărtat cât și până în zilele noastre, au fost totdeauna aceleași. Au fost organele canonice, indicate și consacrate de organizațiunea canonică a Bisericii. Au fost organele care s'au consacrat dela începutul creștinătății, spre a avea puterea *de a lega și a dezlega în sfânta Biserică a lui Iisus Hristos*. Au fost clerul, cu treptele sale ierarhice, sacerdoțiul instituit de însuși Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos și transmis dela El, prin sfinții săi Apostoli, Bisericii Sale, spre a fi în veci străjer al credinței și a lucra prin darul dumnezeesc cu care este investit, mântuirea între credincioșii cari compun Biserica sa.

Aceste organe canonice, sacerdoțiul adică cu treptele sale ierarhice au fost totdeauna păstorii sufletești, conducătorii și povățuitorii credincioșilor. Ei au fost în același timp, după legiuirile bisericești, săvârșitorii canonici ai sfințelor taine ale credinței, cum și al tuturor sfințelor slujbe bisericești după rânduială.

Ei aveau în puterea darului toată puterea în Biserică și

toată autoritatea de conducere administrativă așa după cum erau îndreptățiți după legiurile bisericești.

* * *

Astfel dar, urmându-se legiurilor canonice bisericești privitoare la organizațiunea și conducerea Bisericii lui Iisus Hristos, personalul administrativ al sfintei noastre Biserici a constat totdeauna din clerici sfințiți, consacrați sfântului Altar prin hirotonie. Ei reprezentau toate treptele ierarhice ale sacerdoțiului; și cum sfânta noastră Biserică de la întemeierea Principatelor Moldovei și Munteniei au fost organizate în Biserici Metropolitane, sfintele Biserici ale acestor Principate au fost conduse de Metropoliți, Episcopi, Preoți și Diaconi, luați după orânduelile canonice bisericești din rândurile clerului monahal și mirean.

Fiecare din ei, fiind așezați canoniceste în demnitatea sacerdotală ce o aveau, cu atribuțiunile și îndatoririle cari erau hotărârile fiecăruia, după cinul ce aveau și demnitatea sau treapta ierarhică în care se află, căutau ași îndeplini cu sfințenie ceea ce eră dator și trebuia să facă în Biserică și în mijlocul credincioșilor.

Badea Mangâru.

(Va urmà).

PRIN BANATUL TIMIȘOARII.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română», Anul XXXV No. 2).

APENDICE.

Cărți vechi în bisericile bănățene.

Din toate bisericile bănățene pe unde am trecut, mi-am luat însemnări de pe titlurile cărților vechi și le-am rânduit cronologicește însemnând și localitatea, unde se află astăzi cartea.

Din această înșirare de titluri se poate scoate oarecare învățăminte. Mai întâiu iese clar că tipăriturile românești au fost căutate și întrebuințate în bisericile Românilor de pretutindenea chiar dela apariția lor. În fruntea tuturor stă atât prin vechime cât și prin întrebuințare vestita cazanie a mitrop. Varlam. Din Iașii Moldovii această minunată carte a dus la tot neamul nostru vestea cea bună în graiul înțeles al credinciosului și nu puțină emoție simți când dincolo de Vârset în înstăritul și de noi depărtatul sat Râtișor, «crâsnicul» îți citește și azi sărbătoarea, cuvânt tot din cazania lui Varlam. Și pe lângă Cazanie s'a răspândit pe acolo toate cărțile de slujbă ce apăreau în tipografiile din țară. Incepând cu Evanghelia românească din 1682, care deschide șirul cărților de cult, cu Liturgia mitrop. Antim din 1713 și continuându-se cu tot șirul de tipărituri românești ce se urmează fără întrerupere în tot cursul veacului al XVIII-lea, tipografiile din țară au

nutrit cu singura hrană sufletească îngăduită de vremuri și această parte din Românie. Această legătură făcută prin cărți de biserică ține până aproape la finele veacului al XVIII-lea când tipografia din Blaj și mai târziu Buda îndreaptă în altă direcție procurarea cărților de biserică.

Tipografiile din țară, care au procurat mai des Banatului aceste cărți sunt cele din Râmnic și București. Aproape toate cărțile apărute în aceste două teascuri se găsesc și azi pe strănile și pristolurile bisericilor. Lucru se înțelege pentru Râmnic prin apropierea tipografii și în parte poate și prin puțina dăinuire a Oltenii supt Nemți. Dar Bucureștii sunt mult mai departe și cu toate acestea credincioșii din Râtișorul de dincolo de Vârset veneau până aici de-și cumpărau cărți, căci iată ce citesc într'o notă de pe Antologion fără început «... și iaste cumpărată cu prețului dreptă 15 (ilizibil) adecă 15 flor în mitropolia Bucureștilor fiind mitropolit Neofit și exarhă Grigorie și am scrisă eu popa Iacov Stoicovici parohului Ritișorului anno 1761».

Din tipografia Buzăului și a Iașilor veacului al XVIII-lea nu găsim nimic. Vieța vie adusă de Paisie și curentul nou dela Neamț cu tipăriturile sale se vede iarăși că n'a avut răsunet în Banat. Se pare că dela sfârșitul veacului XVIII-lea legătura cu tipografiile bisericesti din țară încează. Bisericile se slujesc și acum de tipăriturile mitrop. Șaguna și numai ici și colo se găsește câte o ediție a noului sinod bucureștean. Peste tot însă se vede dorința de a-și procura cărți noi din București și multe biserici ar fi bucuroase să-și poată schimba cărțile lor vechi din veacul al XVII-lea și XVIII-lea pe tipăriturile cu litere noi de acum.

Tradiția de a sta în legătură cu tipografiile bisericesti din țară încă nu s'a șters; și pentru atâtea motive ar fi

bine ca această legătură să se întărească iarăși ca în veacul al XVIII-lea.

Contribuțiile noi, pe care această listă de cărți o aduce Bibliografii românești, sunt însemnate la locurile respective.

1. MANUSCRIPTE

Apostol și Evanghelie în românește.

Scris în mai mulți ani și sfârșit în „12 Iulie, 1738 de popa Costandin ot Șumandă”.

In Biserica din *Boldur*.

2. CĂRȚI

1643

Carte românească de învățătură... de Varlamă Mitropolitulă... Iași, 1643. Exemplarul bine păstrat, la urmă cu mai multe foi scrise cu mâna stă pe strana dreaptă a bisericii din *Râtișor* situată spre apus de *Vârșeț*. La urmă însemnarea:

«Să se știe c'am îngrupat pre popa Bratul în luna lui Martie în 25 dnă, valeat ot rojdest(v) a H[risto]va 1684 (αχπΔ)».

1682

«*Sfânta și dumnezeiasca Evanghelie...*» mitrop. Teodosie, București, 1682.

Exemplar bun pe sf. masă a bisericii din *Gornia*.

1699

«*Chiriacodromion sau E[vanghe]lie învățătoare...*» cu binecuvântarea mitrop. Atanasie, Belgrad (Alba-Iulia), 1699.

Exemplare în biserica din *Cacova* pe valea Carașului, în biserica din *Mărul* pe valea *Bistrei*, în biserica din *Sârbova*.

1713

«*Dumnezeieștile și sfintele Liturghii...* acum întâi tipărite...» cu cheltuiala mitrop. Antim Ivireanul. Târgoviște, 1713.

Exemplar bun pe sf. masă a bisericii din *Vucova*.

1723

«*Sf[â]nta și d[u]mnezeiasca Evanghelie...*» cu cheltuiala mitr. Daniil București, 1723 tipărită de papa Stoica Iacovici.

Exemplar bun în biserica din *Boldur*.

1726

Triodul săptămânei patimilor... «acuma întru întâiu talmăcită pre li[m]ba rumânească» cu blagoslov. mitr. Daniil. Dela facerea lumii 7234.

Exemplare în bisericile din *Cacova* (inc. lip.) *Vucova*.

1732

«*Chiriacodromion*» cu binecuvântarea mitr. Stefan, București, 1732..
Exemplar în biserica din *Răcăjdia* (titlul lipsește).

1729

«*Dumnezeștile și sfintele Liturghii*» cu cheltuiala mitr. Daniil, București, 1729.

Exemplar în biserica din *Râtișor*.

1736

«*Anthologhion* adecă floarea cuvintelor» cu cheltuiala mitrop. Ștefan, București, 7244, Stoica Iacovici, tipograf.

Exemplar în biserica din *Petrovoselo*.

1737

«*Anthologhion* ce se zice Floarea Cuvintelor... acumă întâi tipărită rumânește...» cu cheltuiala episcopului de Râmnic, Climent, Râmnic 1737.

Exemplar în biserica din *Hodoș*.

1742

«*Sfânta și dumnezeiasca Evanghelie*»... cu cheltuiala mitrop. Neofit dela Crit, București, 1742. Stoica Iacovici tipograf.

Exemplare în bisericile din *Cacova*, *Vucova*.

«*Octoihă*... acuma într'acesta chipă tipărită rumânește...» cu cheltuiala episcopului de Râmnic, Climent, Râmnic, 7551, 1742.

Exemplar în biserica din *Buziaș*.

1743

«*Penticostarion*» cu cheltuiala episcopului Climent, Râmnic, 1743.

Exemplare în bisericile din *Cacova*, *Mărul*, *Petrovoselo*, *Răcăjdia*, *Silagiu*, *Teregova*.

1746

«*Sfânta și dumnezeiasca Evanghelie*» cu cheltuiala episcopului de Râmnic Climent, Râmnic 1746.

Exemplare în bisericile din *Ohaba-Bistra*, *Petrovoselo*, *Râtișor*, *Satu-nou*, *Silagiu*, *Teregova*.

«*Octoichiū*» tipărit cu blagoslovenia mitr. Neofit, București, 1746..

Exemplar în biserica din *Bocșa-montană*.

1747

«*Sfintele și dumnezeștile Liturghii*» tipărite cu cheltuiala episcopului Climent, Râmnic, 7255.

Exemplar în biserica din *Gornia*.

«*Molitvenicū*» cu cheltuiala episc. Climent, Râmnic, 7255.

Exemplar în biserica din *Hâtieș*.

«*Triodion*» tipărit cu cheltuiala mitr. Ungro-Vlahiei Neofit dela Crit, București, 7255

Exemplare în bisericile din *Hâtieș, Teregova*. -

Bibliog. rom. tom. II, fas. I p. 102 îl citează după Pop, *Disertație*, 66.

1748

«*Cazanii...* care acumă întâiu s'au tipărită» cu cheltuiala episcopului de Râmnic Climent, Râmnic, 7256.

Exemplare în bisericile din *Gornia, Hâtieș, Ohaba-Bistra*.

1750

«*Evanghelie*» tipărită cu cheltuiala mitrop. Neofit, București 7258.
Exemplar în biserica din *Câlnic*.

«*Octoihă* acumă întâi tipărită deplină rumânească» cu cheltuiala episcopului de Râmnic, Grigorie, Râmnic 1750.

Exemplar în biserica din *Silagiu*.

1752

«*Anthologhion*» tipărit cu cheltuiala episc. de Râmnic, Grigorie, Râmnic 1752.

Exemplar în biserica din *Mărul* după care și Bibliogr. rom. tipărește titlul.

1760

«*Evanghelie*» tipărită cu cheltuiala mitr. Grigorie, București, 1760.
Exemplare în bisericile din *Hâtieș, Hodoș*.

1761

«*Triodion*» tipărit cu cheltuiala episcop. Grigorie, Râmnic 1761.

Exemplare în bisericile din *Boldur, Cacova, Câlnic, Glimboca, Silagiu*.

1764

«*Psaltirea*» cu cheltuiala episcop. Grigorie, Râmnic, 1764.

Exemplar în biserica din *Câlnic*. Bibliogr. rom. o citează după cea din bibl. Urechia Galați.

1766

«*Anthologhion*» tipărit cu cheltuiala episc. Partenie, Râmnic 1766.

Exemplare în bisericile din *Boldur, Gornia, Sârbova*. Exemplarul Acad. rom. nu-i complet.

1767

«*Penticostarion*» cu cheltuiala episc. Partenie, Râmnic 7275.

Exemplar în biserica din *Boldur*.

1768

«*Cazanii*» a doua oară cu cheltuiala mitrop. Grigorie, București 7276 (1768).

Exemplar în biserică din *Boldur*.

«*Molitvenic*» tipărit cu cheltuiala episc. de Râmnic Partenie, Râmnic 7276.

Exemplar în biserică din *Răcăjdia*.

«*Penticostarion*» tipărit cu cheltuiala mitrop. Ungro-Vlahiei Grigorie, București 7276.

Exemplar în biserică din *Buziaș*.

«*Penticostarion*» ||acuma întâi așezat și tipărit după rânduiala Bisericii ||Răsăritului|| suptă stăpânirea Prea înălțatei ||Impărăteșei Râmleanilor|| Prințesei Ardealului iproci ||Doamnei Doamnei|| ||Mariei Theresii|| cu blagoslovenia celor mai mari||. Tipărit în Blaj în tipografia ||mănăstirii Bunei Vestiri|| anii dela Hs. 1768 (ΑΦ3Η) De Petru Papavici tipograf râmnician».

Exemplar în biserică din *Sârbova*. Bibliogr. rom. nu-l citează.

- 1773

«*Strastnic*» tipărit în Blaj, 1773.

Exemplar în biserică din *Gornia*.

1774

«*Octoih*» tipărit cu cheltuiala mitrop. Grigorie, sârguința ațhim. Filaret, București, 7282.

Exemplar în biserică din *Hodoș*.

1775

«*Evanghelie*» tipărită cu cheltuiala mitr. Grigorie, București 1775.

Exemplar în biserică din *Rățișor*.

1776

«*Octoih*» cu cheltuiala episc. Chesarie, Râmnic 1776.

Exemplar în biserică din *Răcăjdia*.

1776—1780

«*Mineele*» pe toate lunile, episcopii Chesarie și Filaret, Râmnic.

Exemplare în bisericile din *Cacova*, *Rățișor* (ediții complete), *Teregova*. Pe un exemplar din Rățișor „cumpărate la [1]785».

1777

«*Ceasoslov*» cu cheltuiala mitrop. Grigorie, București 1777.

Exemplar în biserică din *Câlnic*.

1776

«*Evanghelie*» tipărită în *Blaj*, 1776.

Exemplar în biserică din *Sârbova*.

1781

«*Cazanii*» tipărite de episc. Filaret, Râmnic 1781.

Exemplar în biserică din *Hodoș*.

1782

«*Triodion*» tipărit de episc. Filaret, Râmnic, 7290.
Exemplare în bisericile din *Buziaș* și *Râtișor*.

1783

«*Penticostarion*» tipărit cu cheltuiala mitrop. Grigorie, București 7291.

Exemplar în biserica din *Hâtieș*. Bibliogr. rom. îl pune supt 1782, căci sunt și exemplare cu data 7290.

1784

«*Apostol*» îndreptat și adăogit, tipărit cu cheltuiala mitr. Grigorie, București 1784.

Exemplar în biserica din *Teregova*.

«*Evangelie*» tipărită cu cheltuiala episc. Filaret, Râmnic 7292; (1784).

Exemplar în biserica din *Cacova*.

«*Propovedanie*» de Samuil Clain, Blaj, 1784.

Exemplar în biserica din *Glimboca*.

«*Triodion*» (citată supt rezervă) Filaret, Râmnic 1784.

Exemplar în biserica din *Gornia*. Bibliogr. rom. nu-l citează.

1785

«*Penticostarion*» cu osârdea episc. Filaret, Râmnic, 7293.

Exemplar în biserica din *Gornia*.

1787

«*Liturghii*» cu cheltuiala episc. Filaret, Râmnic 7295.

Exemplare în bisericile din *Cacova*, *Răcăjdia*, *Teregova*.

1788

«*Octoih* și slujbele sfinților de obște acum a patra oară cu adaugerea vecerniilor a fiește căruia glas, Duminecă seara, așezat și tipărit după rânduiala Bisericii Răsăritului. Cu blagoslovenia și cu toată cheltuiala prea sfințitului și de Dumnezeu iubitor chir Filaret episcopul Râmnicului.

Și s'a tipărit în sfânta episcopie a Râmnicului anul dela nașterea lui Hs. 1788, de popa Constandin tipograful».

Exemplar în biblioteca preotului ort. rom. Ioan Bejoeviciu din *Teregova*. Bibliogr. română nu-l citează.

1793

«*Adunarea Cazaniilor... întru împărățitoarea cetatea Beciului*» 1793.

Exemplare în bisericile din *Hodoș*, *Silagiu* și *Vucova*.

1795

«*Biblia*» cu blagoslovenia Vlădicăi Ioan Bob, Blaj. 1795.

Exemplare în bisericile din *Râtișor* și *Teregova*.

1798

«*Liturghie*» tipărită în Sibiu la Petru Bart, 1798.
Exemplar în biserica din *Gornia*.

1800

«*Strastnic*» acum a treia oară... tipărit, Ioan Bob, Blaj. 1800.
Exemplar în biserica din *Răcăjdia*. Bibliogr. rom. nu-l citează
(supt rezervă căci poate este ediția din 1804).

«*Triodion*» cu blagoslovenia Vlădicăi Ioan Bob, Blaj. 1800.
Exemplar în biserica din *Vucova*.

1804—5

«*Mineele*» tipărite în Buda.
Exemplare în bisericile din *Boldur*, *Glimboca*, *Mărul*, *Teregova*.
Academia rom. nu are această ediție. Bibliogr. rom. citează numai
titlul.

1805

«*Penticostarion*» tipărit în Sibiu de consistoriul neunit, 1805.
Exemplar în biserica din *Vucova*.

1808

«*Penticostarion*» tipărit supt Vlădica Bob, Blaj. 1808.
Exemplare în bisericile din *Hodoș*, *Teregova*.

1812

«*Evanghelie*» tipărită în Buda.
Exemplar în biserica din *Teregova*.

1816

«*Triod*» cu binecuv. arhiep. St. Stratimirovici, Buda, 1816.
Exemplar în biserica din *Teregova*.

1817

«*Strastnic*» tipărit supt vlădica Bob, Blaj. 1817.
Exemplare în bisericile din *Boldur* și *Hâtieș*.

1826

«*Strastnic*» tipărit în Buda.
Exemplar în biserica din *Bocșa-montană*.

Nicolae M. Popescu
Diaconul M-rei Zamfira—Prahova.

Mișcarea în personalul clerical din țară.

N U M I R I

Pr. Isaia C. Popescu, se numește paroh al parohiei Valea-Lungă din jud. Prahova, pe ziua de 15 Mai 1911.

Preotul Bordeanu I. Petre supranemerar în parohia Corbu, din județul Râmnicul-Sărat, se numește paroh al acelei parohii, pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Pr. Vălescu Ioan, supranumerar în parohia Sălătrucu de jos din jud. Argeș se numește paroh al parohiei Cicănești. acelaș județ, pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Preotul Popescu Mihail, supranumerar în parohia Sf. Ioan din urbea Vălenii-de-Munte. se numește paroh al acelei parohii, pe ziua de 1 Mai 1911.

Nou hirotonitul în preot Brâncuș Vasile, se numește paroh al parohiei Nicolcioiu din jud. Gorj, pe ziua de 1 Mai 1911.

Nou hirotonitul în preot Marinescu C. Stelian, se numește paroh al parohiei Câmpurelu din județul Ilfov, pe ziua de 15 Mai 1911.

Nou hirotonitul în preot Diamandescu L. Toma, se numește paroh al parohiei Ștefan Vodă din județul Ialomița, pe ziua de 15 Mai 1911.

Nou hirotonitul în preot Constantin Alexe, se numește paroh al parohiei Buzescu din județul Teleorman, pe ziua de 1 Iunie 1911.

Nou hirotonitul în preot Marin C. Stoicescu, se numește paroh al parohiei Gâldău din județul Ialomița, pe ziua de 15 Mai 1911.

Nou hirotonitul în preot, diac. Octavian Ialomițeanu se numește preot ajutor la biserica parohială, Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil din Brăila, pe ziua de 1 Mai 1911.

TRANSFERĂRI

Pr. Rădulescu C., parohul parohiei Bordești din jud. R.-Sărat, se transferă în aceeaș calitate la parohia Golești. acelaș județ, pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Pr. Marineșcu Nicolae, preot și confesor la mănăstirea Văcărești din parohia Dudești jud. Ilfov, se transferă ca preot ajutor la biserica parohială Sf. Gheorghe Capra din București, pe ziua de 15 Mai 1911.

Pr. Ioan Mihăilescu, parohul parohiei Urluești din jud. Argeș, se transferă la parohia Șuici de peste Topolog acelaș județ, în locul preotului Dimitrie Popescu, care trece la parohia Vai-de-Ei din județul Olt, pe ziua de 15 Aprilie 1911.

Pr. Marin Gronea, parohul parohiei Zănoaga din jud. Romanați, se transferă în aceeaș calitate la parohia Sf. Ioan Hera din urbea Craiova, pe ziua de 1 Mai 1911.

Pr. Popescu Ioan, parohul parohiei Ciocănești din județul Romanați, se transferă în aceeaș calitate la parohia Zănoaga din acelaș județ, pe ziua de 1 Mai 1911.

Pr. Gănțoiu A. Ioan, parohul parohiei Balta Doamnei din jud. Prahova, se transferă în aceeaș calitate la parohia Bleajoi din acelaș județ, pe ziua de 1 Iunie 1911.

Pr. Ioan Tănase, supranumerar în parohia Suseni, jud. Dâmbovița, se transferă în aceeaș calitate la parohia Zgripțești, jud. Muscel, pe ziua de 1 Iulie 1911.

Pr. Radu Stanciu, parohul parohiei Valea Teancului din județul Buzău, se transferă în aceeaș calitate la parohia Surdila-Greci din jud. Brăila, pe ziua de 1 Mai 1911.

Pr. Boris Nedu, parohul parohiei Sârdaru din jud. Covurlui, se transferă în aceeași calitate la parohia Sf. Spiridon din urbea Galați, pe ziua de 1 Iunie 1911.

DECEDAȚI.

Pr. Bordeanu I. parohul parohiei Corbu din jud. Râmnicul-Sărat, a încetat din viață în ziua de 28 Martie 1911.

Pr. Constantin Pascu, parohul parohiei Brăhășești de sus din județul Tecuci, a încetat din viață în ziua de 14 Aprilie 1911.

Preotul Ștefan Ionescu, parohul parohiei Gârla-Mare din județul Mehedinți, a încetat din viață în ziua de 4 Aprilie 1911.

Pr. Petre Popescu, parohul parohiei Blejoi din județul Prahova, a încetat din viață în ziua de 20 Aprilie 1911.

Pr. Teodor Alexandrescu, parohul parohiei Sf. Spiridon din urbea Galați, a încetat din viață în ziua de 28 Aprilie 1911.

Pr. Gh. T. Dobrițoiu, parohul parohiei Nereju-Mic din județul Putna, a încetat din viață în ziua de 5 Mai 1911.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

A

SFÂNTULUI SINOD AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE

ACTE OFICIALE.

DEMISIUNEA

I. P. S. MITROPOLIT PRIMAT ATHANASIE.

Iată textul demisiunii, pe care a prezentat-o M. Sale Regelui, la Sinaia, în ziua de 28 Iunie 1911, I. P. S. S. Mitropolit Primat Athanasie:

SIRE,

Am căutat în toată viața mea să urmez drumul cel drept, împlinindu-mi conștiincios datoria și silindu-mă să slujesc cu osârdie și credință Bisericei, Țării și Tronului.

În timpul din urmă, în turburarea ce amenință să zdruncine Sf. noastră Biserică, am crezut de datoria mea să stau neclintit la postul meu și să apăr prestigiul Bisericei și al Scaunului ce ocup.

Cu aceasta socotesc că trebuie să se încheie rolul meu.

M'am oprit la ideia aceasta cu adâncă mâhnire, fiindcă am avut totdeauna cea mai mare râvnă de a sluji Bisericei, căreia am închinat cu drag toată puterea mea de muncă și toată viața mea. Dar, sunt covârșit cu totul de suferințele și amărăciunile ce am îndurat.

De aceea, cu cel mai profund respect Vă rog, SIRE, să binevoiți a primi demisiunea mea din demnitatea de Mitropolit Primat, ce, din mila lui Dumnezeu și cu voia Țării și buna primire a Majestății Voastre, ocup în Biserică.

Rămân pururea recunoscător Majestății Voastre pentru atâtea dovezi de bunătate ce mi-ați arătat în timpul păstoriei mele ca Mitropolit și mai înainte ca Episcop.

Câte zile îmi va mai dăruî milostivul Dumnezeu, voi înălța la Scaunul îndurării sale rugăciuni ferbinți pentru sănătatea și îndelungarea vieții Majestății Voastre, a Majestății Sale Reginei și a întregii familii Regale.

Nu mai puțin mă voi ruga pentru propășirea Patriei, precum și pentru pacea și înflorirea Sfintei noastre Biserici.

Sunt cu cel mai profund respect,
Sire,

al Majestății Voastre

prea plecat și prea supus servitor

† ATHANASIE MITROPOLIT PRIMAT.

28 Iunie 1911.

CARTE PASTORALĂ.

ATHANASIE

Cu mila lui Dumnezeu Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Exarh al plaiurilor, Primat al României și Președinte al Sf. Sinod.

Tuturor iubiților mei frați și fi duhovnicești, clerici și mireni, monahi și monahii din această de Dumnezeu păzită Eparhie a Mitropoliei Ungro-Vlahiei, har fie vouă dela părintele îndurător, iar dela

smerenia mea dorință ferbinte de tot binele și arhi-păstorească binecuvântare.

Prin această carte a mea vă înștiințez, iubiților, că gândindu-mă cu deadinsul la marile interese ale sf. noastre Biserici, pe care eu, smeritul, întristat și amarit de cele petrecute în timpul din urmă, nu mă simț acum în putință de a le mai apăra și înainta după cuviință, am depus de a mea bună voie par-tesis în mâinile *Majestății Sale Regelui*, dela care, potrivit obiceiului pământului nostru, am primit și toiagul păstoriei acestei de Dumnezeu păzite Eparhii.

Făcut-am această jertfă cu mâhnire, dar hotărît, în ziua de 28 ale curgătoarei luni Iunie, așa că de la zi întâiu Iulie încetez de a mai purta cărma sf. Mitropolii și a mai fi povățuitorul sufletesc al vostru.

De aceea vă zic acum: «Rămâneți sănătoși, rămâneți cu Domnul»!

Despărțindu-mă cu multă întristare de voi, iubiții mei frați și fii duhovnicești, rog pe bunul Dumnezeu să vă trimită păstor mai destoinic spre cel mai mare folos al sf. noastre Biserici și al vostru, iubiților. Îl mai rog să reverse toate darurile sale asupra Bisericii și Patriei, pace, sănătate și bună înțelegere cârmuitorilor, îmbelșugare roadelor pământului și bună liniște văzduhului.

Vă mulțămesc tuturor, iubiților mei, pentru dragostea ce mi ați arătat în toate împrejurările și de câte ori am avut prilej a vă vedea mai de aproape. Vă încredințez că ori unde voi fi și cât îmi va da Dumnezeu viață voi face totdeauna pomenire de voi în smeritele mele rugăciuni, ca Atot-puternicul să vă dăruiască toate cele bune și de folos sufletește și trupește, să vă îndeplinească cererile cele către mântuire și să vă ajute a petrece în pace și a propăși după bunul sfat și dorirea inimii.

Precum în alte împrejurări, așa acum vă rog și vă îndemn, iubiților, să iubiți sf. noastră Biserică ortodoxă strămoșască, să o apărați fiecare în marginile putinții de cei ce ar căuta să vâre într'însa vrajbă și împerechere. Să dați cuvenită cinste păstorilor bisericești, căci ei priveghează pentru sufletele voastre. Să faceți aceasta cu bucurie, ca și ei să se îndemne a sluji mai stăruitor în Biserica Domnului care sunteți voi. Unul pre altul iubiți, cum învață Apostolul, unul pre altul mai de cinste socotiți. Pre toți cinstiți. Frăția iubiți. De Dumnezeu vă temeți. Pre Regele cinstiți. Ca astfel să fiți fiii Tatălui ceresc, Carele pre toți iubește și de toți se îngrijește, și să vă învredniciți de adevărata fericire în această viață și în cea de veci, prin Iisus Hristos Mântuitorul nostru, Căruia, împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Data în Sf. Mitropolie din București, la 30 Iunie 1911.

† *Athanasie Mitropolit Primat.*

SUMARELE ȘEDINȚELOR SFÂNTULUI SINOD

Ședința din 29 Octomvrie 1910.

Ședința se deschide la ora 9 dim. sub președenția I. P. S. Mitropolit. Primat. Pezenți 15 PP. SS. Membrii, 1 absent. Este de față și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, roagă pe Sf. Sinod și pe D-nul Ministru a'i da o lămurire cu privire la pensionarii, cari se fac călugări, dacă prin faptul că s'au făcut călugări pierd sau nu dreptul la pensie.

Domnul Ministru răspunde că nu e prevăzut în nici o lege că o pierd; deci n'o pierd.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, arată, că în conferințele pe care I. P. S. Sa le-a ținut cu P. Cuv. Stareți ai Mănăstirilor din Eparhia Sf. Mitropolii a Moldovii, între alte chestiuni, s'a discutat și aceasta, dacă pot fi trecuți și frați în statele Monastirilor, când se află locuri vacante. I. P. S. Sa crede, că e bine a se admite aceasta pentru a'i încuraja la lucrările de ascultare și de gospodărie. Și fiindcă unii dintre călugări se abat dela buna rânduială și disciplină monahicească, crede că pe acei cari se fac vinovați de asemenea abateri, stareții să aibă drept de a'i șterge din stat, de oarece călugării sunt datori să fie supuși și ascultători. In locul acelora așa dar, cari vor fi șterși din stat pentru neascultare și abateri dela disciplina monahicească, să poată fi trecuți în stat frați, cari se disting prin bună purtare și îndeplinesc lucrările necesare pentru gospodăria monastirilor. I. P. S. Sa roagă pe D-l Ministru să binevoiască a încuviința aceasta.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, zice că se unește cu propunerea făcută de către I. P. S. Mitropolit al Moldovei, pentrucă și P. S. Sa a întâmpinat asemenea cazuri. Astfel la M-rea Celic-Dere trei maici făcându-se vinovate de călcarea disciplinei monahicești, P. S. Sa le-a scos din stat și le-a înlocuit cu altele muncitoare și ascultătoare, și roagă pe D-nul Ministru să binevoiască a încuviința. Unele dintre călugărițe își închiriază casele, altele umblă pe la bâlciuri cu lucruri de vânzare etc. Asemenea abateri nu e bine a se mai tolera.

Deosebit de aceasta, P. S. S. roagă pe D-nul Ministru să binevoiască a lua înțelegere cu D-nul Ministru de Războiu, ca să scutească de concentrări și manevre și chiar să scoată din controalele armatei pe toți aceia cari după ce au terminat serviciul militar, vin din evlavie la Mănăstiri și sunt primiți după toată orânduiala în cinul monahicesc, căci s'au întâmplat cazuri, că au fost chemați din mănăstiri călugări, pentru concentrări și manevre, neținându-se seamă de mijlocirile ce s'au făcut de a-i scuti de asemenea îndatoriri militare pe cei ce au fost primiți în M-ri în conformitate cu regulamentul Sf. Sinod și au fost tunși în schima monahicească.

P. S. Arh. Callist Botoșăneanu, zice că se unește cu cele zise de I. P. S. Mitropolit al Moldovei și P. S. Episcop al Dunărei de jos și crede că e bine a se aplica în M-ri viața de obște și a le pune îndatorire să se îndeletnicească cu lucrări de gospodărie, cu stupărie, grădinărie, tâmplărie și alte asemenea ocupațiuni, în timpul pe care'l au liber. Asemenea crede, că e bine a li se interzice de a mai umbla prin sate și orașe după milostenii.

PP. SS. Episcopi al Argeșului și al Hușilor, zic că sunt mijloace de a fi pedepsiți aceia cari se abat dela rânduiala monahicească.

Domnul Ministru, zice că înscrierea monahilor în stat nu e pe viață, dar în privința înscrierii fraților în stat va cercetă cum s'a urmat până acum. În ceea ce privește scutirea de concentrări și manevre, a acelora dintre monahi, cari au îndeplinit serviciul militar, să se facă intervenire din partea Sf. Sinod și D sa va lua înțelegere cu D-nul Ministru de Războiu.

1. *P. S. Mitropolit al Moldovei*, mulțumește *P. S. Episcop al Dunărei de Jos* și *P. S. Arh. Callist Botoșeneanu*, că s'au unit cu părerea *I. P. S. Sale*, pentru că *I. P. S. Sa* ține foarte mult la *Sf. Mănăstiri* și dorește ca în ele să fie bună rânduială întru toate, iar pe aceia cari sunt neascultători și nesupuși, se cuvine a'i pedepsi spre a se pune capăt abaterilor cari înjosesc cinul monahicesc.

Punându-se la vot propunerile făcute: 1) Ca monahii cu purtări rele, să fie scoși din stat. 2) Ca să se poată trece în stat frați când sunt locuri și 3) Ca să se facă intervenire către D-nul Ministru cu rugăminte de a lua înțelegere cu D-nul Ministru de Războiu, să fie scutiți de concentrări și manevre aceia cari au făcut serviciul militar și apoi au fost tunși în schima monahală.—Se aprobă.

P. S. Arh. Calistrat Bârlădeanu roagă pe D-nul Ministru și pe *Sf. Sinod* să binevoiască a reintegră ca membru redactor la revista «*Biserica Ortodoxă Română*» pe D-nul *Dragomir Demetrescu*. *P. S. Sa* citește o propunere pentru aceasta.

D-nul Ministru zice că nu D-sa numește pe membrii redactori ai revistei, ci *Sf. Sinod* și Ministrul 'i confirmă. Că e adevărat, că D-sa a adus anul trecut la cunoștința *Sf. Sinod* un fapt privitor la D-nul *Dragomir Demetrescu*, pentru că eră un fapt grav, dar nu D-sa l-a descărcat de sarcina de redactor la revistă, ci *Sf. Sinod*. Crede însă că nu e nici un drept de a face parte din redacția revistei, totuși rămâne la aprecierea *Sf. Sinod*, care are dreptul de a numi pe membri redactori la revistă și Ministrul nu face decât să aducă la îndeplinire votul *Sf. Sinod*.

Propunerea *P. S. Arh. Calistrat Bârlădeanu* nefind semnată și susținută de trei *P.P. S.S. Membri*, nu se ia în considerare.

P. S. Arh. Valerian Râmnicianu citește următoarele rapoarte ale comisiunei pentru revizuirea cărților de ritual:

Raportul privitor la revizuirea și retipărirea *Mineelor* într'o nouă edițiune, înaintând pentru această lucrare 33 procese-verbale și state de diurnele comisiunei.

Se aprobă a se înainta statele de diurnele *P.P. S.S. Membri* ai comisiunei la *Onor. Minister* cu rugăminte de a se încuviința plata acelor diurne.

Idem, relativ la raportul P. S. Director al Tipografiei Cărților bisericești, prin care arată că din «Cartea de rugăciuni» se mai află puține exemplare și roagă a se aproba să se retipărească într'o nouă edițiune. În urma discuțiunii urmată, se aprobă propunerea I. P. S. Mitropolit Primat, ca să se revadă mai întâiu cartea de rugăciuni de către comisiunea respectivă și după ce va veni cu raportul său, se va decide de urmare.

Idem, relativ la manuscrisul intitulat: «Epopoe Simbolică» înaintat de D-nul C. Marinescu, institutor pensionar în Turnu-Severin. Se aprobă a se înainta P. S. Chiriarh respectiv spre a dispune P. S. Sa ceace va crede de cuviință.

P. S. Arhiereu Meletie Constănțeanu citește următoarele rapoarte ale comisiunei pentru cercetarea manualelor de învățământ religios.

Raportul privitor la manualul intitulat: «Dogmele religiunii creștine ortodoxe» înaintat de P.P. C.C. Iconomi Dr. C. I. Popescu și I. Constantinescu Lucaci, profesori, cercetat și de Consistoriul Superior Bisericesc. Se aprobă concluziunile raportului comisiunei, care sunt de a se menține în totul concluziunile raportului comisiunei Consistoriului Superior Bisericesc și a se pune în vedere autorilor menționatului manual, să țină seamă de observațiunile făcute în acel raport și a se comunica și Onor. Minister, că acest manual s'a aprobat de Sf. Sinod cu condițiunea ca autorii să se conformeze în totul observațiunilor cuprinse în raportul comisiunei Consistoriului Superior Bisericesc.

Idem, relativ la manuscrisele întitulate: «Istoria Vechiului și Noului Testament» pentru clasa I secundară și «Învățătura Mântuitorului» pentru clasa II secundară, înaintate de D-nii D. G. Boroianu și V. Oiaga, profesori, care au fost cercetate și de Consistoriul Superior Bisericesc. Se aprobă concluziunile raportului comisiunei, care sunt de a se menține în totul concluziunile raportului comisiunei Consistoriului Superior Bisericesc și a se aproba menționatele lucrări ca manuale didactice pentru învățământul religios în clasa I și a II secundară.

P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu citește următoarele rapoarte ale comisiunei de petițiuni:

Raportul privitor la suplica D-lui N. Severeanu, maestru de muzică la liceul din Buzău, prin care roagă a se interzice retipărirea lucrărilor de cântări bisericești fără aprobarea Sf. Sinod, arătând că D-nul Popescu-Pasăre, profesor la Seminariul Central și Nifon Mitropolitul, ar fi tipărit lucrări din ale lui Anton Pan și Macarie fără aprobarea Sf. Sinod. În urma discuțiunii următoare, la care a luat parte P. S. Episcop al Dunărei de jos, arătând că P. S. Sa fiind membru în comisiunea pentru cercetarea lucrărilor de cântări bisericești, a cercetat și lucrările înaintate de D-l profesor Popescu-Pasăre și le-a găsit bune, că numitul profesor e muncitor și competent în lucrări de Muzică bisericească și exemplul său de muncă merită a fi imitat și de alții. Pentru aceste motive P. S. Sa se unește cu concluziunile raportului comisiunii și aduce mulțămiri D-lui Popescu-Pasăre. Se aprobă concluziunile raportului comisiunii care sunt: că afirmațiunile D-lui N. Severeanu fiind neadevărate în ceea ce privește pe D:nul Popescu-Pasăre, de oarece lucrările tipărite de D-sa au fost mai întâiu cercetate și aprobate de Sf. Sinod, comisiunea este de părere a se trece la ordinea zilei.

Idem, privitor la recursul făcut de Preotul Florea A. Drăghici din comuna Principele Ferdinand, județul Teleorman, în contra sentinței de caterisire, pronunțată de Spiritualul Consistoriu al Eparhiei Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei.

D-nul Ministru zice că Sf. Sinod va hotărî ceea ce va crede de cuviință, dar trebuie să se țină seamă, că ceea ce a făcut acest preot împreună cu ceilalți doi e fără precedent în Biserica noastră. Nu numai că au nesocotit autoritatea Chiriarhului lor, dar au trecut și peste Chiriarh și peste Sf. Sinod și au reclamat la o biserică străină. Pentru această mare vină, care e o crimă față de Țară și Biserica noastră, se cuvine a li se da pedeapsa cea mai mare și în nici un caz ei nu mai pot fi funcționari publici, fie civili, fie bisericești. Se aprobă concluziunile raportului comisiunii, care sunt de a se respinge recursul numitului preot.

Idem, privitor la recursul făcut de Preotul Constantin Vasilescu din comuna Surani, jud. Prahova în contra sentinței de caterisire, pronunțată de Spiritualul Consistoriu

al Eparhiei Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei. Se aprobă concluziunile raportului comisiunei, care sunt de a se respinge recursul numitului preot.

Idem, privitor la suplica cuvioasei monahii Epiharia Moisescu, Directoarea Institutului «Leagănul Sf. Ecaterina» din București, însoțită de un memoriu, prin care arată că dorește ridicarea stărei morale a călugărițelor române și transformarea așezămintelor monahale în locașuri de adevărată lumină și cultură, făcând și oarecare propuneri pentru realizarea acestui scop. În urma discuțiunii următoare, la care au luat parte I. P. S. Mitropolit al Moldovei și P. S. Episcop al Dunării de jos, cari arată că propunerile făcute de Cuvioasa maică Epiharia Moisescu, merită atențiune pentru înălțarea nivelului cultural al monahiilor din Monastirile noastre. Se aprobă concluziunile raportului comisiunei care sunt, că propunerile făcute de numita monahie sunt laudabile și merită a fi ținute în seamă când se va hotărî asupra reorganizării monastirilor noastre.

Idem, privitor la cererile de tundere în monahism, recomandate de către P.P. S.S. Chiriarhi respectivi, ale fraților: Toma Oprescu, Ilie Ionescu, Constantin Beu și Nicolae Andrițoiu din sf. M-re Stănișoara, județul Argeș; Nicolae Blendea, Ioan Florea și Dimitrie I. Pană din sf. M-re Dălhăuți; Nicolae Păvălucă din sf. M-re Vărzărești; a surorii Glafira Florea Avram din sf. M-re Dintr'un-Lemn, precum și pentru recunoașterea călugăriei săvârșită în caz de boală a fraților: Gheorghe I. Nichifor din sf. M-re Gorovei și Grigore Duță din sf. M-re Ciolanu. Se aprobă concluziunile rapoartelor comisiunei, care sunt de a se admite tunderea în monahism a numiților frați și surori și recunoașterea călugăriei săvârșită în caz de boală a numiților frați.

P. S. Arh. Teodosie Ploșteanu citește următoarele rapoarte ale comisiunei de petițiuni.

Raportul privitor la recursul făcut de preotul Stancu C. Păunescu din comuna Didești, jud. Teleorman, în contra sentinței de caterisire pronunțată de Spiritualul Consistoriu al Eparhiei Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei. Se aprobă concluziunile raportului comisiunei, care sunt de a se respinge recursul numitului preot.

Idem, privitor la recursul făcut de preotul Ioan Murărașu, din satul Dracsini, comuna Bălușeni, jud. Botoșani, în contra sentinței de caterisire, pronunțată de Spiritualul Consistoriu al Eparhiei Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei. Se aprobă concluziunile raportului comisiunei, care sunt de a se respinge recursul numitului preot.

Idem, privitor la suplica D-lui Mihail D. Botez, fabricant de tinichigerie din Capitală, prin care roagă a i se da înalta bine cuvântare și aprobare de a împodobî cu tablă de argint sau aluminiu icoane aprobate de Sf. Sinod. În urma discuțiunei urmată, la care au luat parte I. P. S. Mitropolit al Moldovei și P. S. Episcop al Hușilor, și în urma lămuririlor date de I. P. S. Mitropolit Primat Președinte,—se aprobă trecerea la ordinea zilei.

P. S. Arhiereu Evghenie Piteșteanu citește următoarele rapoarte ale comisiunei pentru cercetarea lucrărilor de cântări bisericesti:

Raportul privitor la manuscrisul intitulat: «Grădina Muzicală» întocmit pe psaltichie de către Dimitrie C. Popescu, cântăreț la biserica Sf. Ilie din Craiova, lucrare cercetată și de Consistoriul Superior Bisericesc. Se aprobă concluziunile raportului comisiunei, care sunt de a se înapoiă autorului, menționatul manuscris, cu îndatorire de a se conformă observațiunilor făcute în raportul comisiunei și apoi a'l înaintă din nou spre cercetare și aprobare.

Idem privitor la lucrările înaintate de D-nii Vasile Soloveanu și Al. Filoreanu, maestri de Muzică în Capitală, și M. R. Oprescu învățător în comuna Poroschia, jud. Teleorman, care lucrări au fost cercetate și de Consistoriul Superior Bisericesc. Se aprobă concluziunile raportului comisiunei care sunt: de a se aprobă manuscrisul care cuprinde: «Tatăl nostru, Crezul și De Tine se bucură», armonizate pe notațiune liniară de către D-nul V. Soloveanu, și manuscrisul de cântări, asemenea pe notațiune liniară, intitulat: «Răspunsuri liturgice» înaintat de învățătorul M. R. Oprescu, cu condițiune ca numiții autori să se conformeze observațiunilor făcute în raportul comisiunei, iar manuscrisul care cuprinde: Liturgia armonizată pe notațiunea liniară, de D-nul Al. Filoreanu să nu se aprobe, dupre cum a opinat și comisiunea respectivă a Consistoriului Superior Bisericesc.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, arată că terminându-se lucrările din această sesiune, mulțamește călduros Sf. Sinod pentru râvna și înțelepciunea cu care a lucrat și în această sesiune pentru binele și folosul sfintei noastre Biserici. *I. P. S.* Sa mulțamește și D-lui Ministru pentru ajutorul ce a dat Sf. Sinod cu multă bunăvoință în rezolvirea lucrărilor cu care s'a ocupat.

D nul Ministru mulțamește Sf. Sinod că și în această sesiune a lucrat cu râvnă și cu înțelepciune, așa că încercările acelora, cari au voit să turbure pacea, au rămas și de această dată zadarnice, pentru că ierarhii bisericii au fost uniți spre a păstra pacea și a lucra pentru binele Bisericii. *Domnia Sa* citește apoi Mesagiul Regal de închiderea sesiunii.

Ședința se ridică la orele 12 a. m.

Președinte Athanasie Mitropolit Primat.

Secretar Arh. Calist Botoșeneanu.

SESIUNEA DE PRIMĂVARĂ 1911.

Ședința din 13 Mai 1911.

Sesiunea de primăvară a Sf. Sinod s'a deschis în ziua de 13 Mai curent cu solemnitătea obișnuită. La ora 10 dim. s'a oficiat un Te-Deum în Catedrala Sf. Mitropolii, iar la 10^{1/2} s'a făcut sfințirea apei în sala de ședințe a Sf. Sinod, după care D-nul Ministru a citit Mesagiul Regal de deschiderea Sf. Sinod în sesiune de Primăvară.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, citește cuvântarea de deschiderea sesiunii, anunțând lucrările cele mai însemnate cu care se va ocupa Sf. Sinod în această sesiune și în virtutea Mesagiului Regal citit de D-nul Ministru, declară sesiunea deschisă.

Domnul Ministru zice: una din chestiunile, care trebuie să ne preocupe mai mult în sesiunea de față, este trebuința modificării cât mai neîntârziată a legii sinodului și Consistoriului în părțile sale care se referă la atribuțiunile Consistoriului Superior. Sf. Sinod și-a exprimat el însuși în sesiunea din 13 Ianuarie 1910 părerea, că legea

trebuie modificată. Față de această părere, orice amânare nu poate fi decât în dauna Bisericii noastre.

Modificarea va face să înceteze orice controversă posibilă asupra canonicității legii și sper atunci, că turburarea ai căreia punct de plecare a fost însăși legea, va încetă în biserică și pacea se va face deplin, așa cum o doresc, sunt încredințat, toți Înalții Prelați și toți bunii creștini și bunii Români.

În dorința de a alcătui o lege cât mai bună, este loc a se examina dacă și alte modificări nu trebuiesc făcute și în special dacă e bine a se persista modul de alegere și de numire a Consistoriului, așa cum se face astăzi, sau a se adopta un sistem, care să stabilească o legătură și mai strânsă între preoți, monahi și între membrii Consistoriului pe care ei îi aleg.

Ne îndoiesc că o lege ca aceasta, care în unele părți atinge însăși dogmele și canoanele, nu se poate face de cât printr'o bună învoire cu Sf. Sinod, și astfel este voința mea să o fac.

Cât despre cestiunile pur canonice, ele sunt prin firea lor de competența exclusivă a Sf. Sinod în special, așa este cestiunea disciplinei în Biserică. Sf. Sinod va lua în această privință măsurile pe care le va crede mai neme-rite, pentru a se satisface legile bisericesti și a se menține prestigiul și autoritatea Bisericii, cari în deosebi stă în mâinile sale. Prin aceasta se va împuternici credința ea însăși.

Pentru urmărirea acestui scop, menținerea prestigiului și a autorității Bisericii, întemeerea credinței în țară, concursul meu, ca autoritate laică, Sf. Sinod să fie încredințat că'l va avea totdeauna.

P. S. Episcop al Romanului, citește o petiție-adresă prin care repetă acuzațiunile aduse în contra I. P. S. Mitropolit Primat Președinte.

După citirea hârtiei menționate, voește să iasă din sala ședințelor, declarând că acum este vremea, ca Sf. Sinod să hotărască în liniște despre ce are de făcut, iar P. S. Sa așteaptă chemarea la judecată.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, protestează în contra invinuirilor nedrepte care i se aduc și asupra că-

roră Sf. Sinod s'a rostit deja. I. P. S. Sa declară, că aceasta e un adevărat șantaj din partea P. S. Episcop al Romanului.

P. S. Episcop al Romanului zice că P. S. Sa se retrage pentruca Sf. Sinod să facă ce va crede de cuviință.

Mai mulți PP. SS. Membri zic, că P. S. Episcop al Romanului trebuie să stea în ședință.

P. S. Episcop al Romanului, iese din sala ședințelor.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu, Secretar, citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 15, absent 1.

Se citește sumarul ședinței ultime din sesiunea de toamnă a anului trecut și punându-se la vot se aprobă.

Urmând a se face alegerea PP. SS. Secretari și a comisiunilor, *I. P. S. Mitropolit al Moldovei* propune a se alege tot PP. SS. Membri cari au fost și în sesiunea trecută. Se aprobă.

Se aleg prin aclamațiune aceiași PP. SS. Secretari cari au fost și în sesiunea trecută.

I. P. S. Mitropolit Primat Președinte, proclamă aleși secretari pe P. S. Episcop al Dunărei de jos și P. S. Arh. Calist Botoșeneanu.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, mulțumește cu recunoștință Sf. Sinod pentru încrederea ce le-o acordă și în această sesiune.

Se aleg prin aclamațiune și sunt proclamați aleși membri în comisiunea de petițiuni PP. SS. Arhierii Sofronie Craioveanu, Teodosie Ploeșteanu și Nicodim Bacaoanul.

Idem, în comisiunea pentru cercetarea manualelor de învățământ religios P. S. Episcop al Râmnicului și PP. SS. Arhierii Meletie Constanțeanu și Calist Botoșeneanu.

Idem, în comisiunea pentru cercetarea lucrărilor de cântări bisericesti PP. SS. Episcopi al Buzăului și al Dunărei de jos și P. S. Arh. Evghenie Piteșteanu.

Idem, în comisiunea pentru Revistă, Tipografie și cărți de ritual: PP. SS. Arhierii Valerian Râmniceanu, Sofronie Craioveanu și Teodosie Ploeșteanu.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, citește următoarele comunicări:

Scrisoarea Preafericitului Patriarh ecumenic Ioachim al Constantinopolului, prin care răspunde la felicitarea trimisă

de I. P. S. Mitropolit Primat cu ocazia sfintelor sărbători ale Invierei Domnului.

Idem, a Sanctității Sale Prea Fericitul Patriarh ecumenic de Constantinopole, cu care trimite în copie scrisoarea I. P. S. Arhiepiscop al Carlovitzului, privitoare la recăsătorirea preoților văduvi și roagă a i se comunică părerea Sf. Sinod al Bisericii române, cu privire la această chestiune.

Idem, a Sanctității sale Patriarh al Ierusalimului, prin care răspunde la scrisoarea de felicitare trimisă de I. P. S. Mitropolit Primat, cu ocazia sf. Sărbători ale Invierei Domnului.

Adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei cu care înaintează în copie adresa No. 6070/910, trimisă potrivit votului dat de Sf. Sinod, I. P. S. Arhiepiscop al Carlovitzului, Mitropolit Patriarh sârbesc D.D. Luchian, cu privire la chestiunea dacă preoții văduvi se pot recăsători. Acestea se vor citi în ședința viitoare.

Idem, a Ministerului Cultelor—Adm. Cassei Bisericii—cu care înaintează o copie de pe petițiunea absolvenților facultății de teologie din Capitală, cari solicită ca absolența facultății de Teologie să se echivaleze cu absolența Seminarului complet și roagă ca Sf. Sinod să'și dea părerea asupra avizului onor. Consiliu Permanent, înaintat în copie.

Idem, a aceluiaș Minister—Adm. Cassei Bisericii—cu care înaintează adresa P. S. Episcop al Hușilor, împreună cu dosarul actelor de hirotonie a seminaristului de gradul II Gheorghe I. Florea, spre a se supune Sf. Sinod cazul, întrucât e vorba de un act de botez și a i se comunica hotărârea ce va lua.

Idem a Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei cu care înaintează adresa Ministerului Cultelor—Adm. Cassei Bisericii—cu o anexă, o iconiță de hârtie și o petițiune a Comitetului pentru zidirea unei biserici în comuna Topoloveni, jud. Muscel.

Idem, a aceleiași Sf. Mitropolii cu care înaintează dosarele cu actele de călugărire ale fraților: Radu Dumitrache Baboi, Andrei Celereanu din *M-rea Cernica*; Mihail Bădilă și Nicolae Petre din *M-rea Peșterea Obârșia* și a su-

rorilor: Maria C. Ioan și Frusina Vasile din *M-rea Pasărea*; Ivana Dumitru Bărzoi și Ecaterina Popescu din *M-rea Țigănești*; precum și pentru recunoașterea călugăriei în caz de boală a fratelui Soare Ștefan din *M-rea Cernica*.

Idem, a Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Gheorghe Mandachi Hogeia, Grigore V. Ciucan, Vasile Zamisnicu, Vasile T. a Dăscăliții, Tudor V. Gr. Rusu, Gheorghe V. Petrișor, Ioan T. Hurghiș, Ilie T. Durău, D-tru D. Lazăr, Ioan I. Irimia Păvălucă, Ioan Căramidă, Costache Elenei Ozorianu, Teodor Iordachi Anghela, Vasile Crăciun, Nicolae Hartul, Scarlat Georgescu, Haralambie I. Irimia Păvălucă și Ștefan Arion din *M-rea Neamțu*; Ioan Malainic din *M-rea Cetățuia*; a surorilor Smaranda I. Scurtu, Maria G. V. Bodescu, Ioana D. Rugină și Maria Nicolae din *M-rea Văratec*; Elena Răileanu, Profira Manole și Natalia Panaitescu din *M-rea Agafon*; Eufrosina T. Bădicu din *M-rea Agapia*.

Idem, a Sf. Episcopii a Râmnicului cu care înaintează dosarele cu actele de călugărire a fratelui Alexandru Gh. Cristescu din *M-rea Frăsinei* și a surorii Parascheva I. Ocneț din *M-rea Horezu*.

Idem, a Sf. Episcopii a Buzăului cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților Nicolae I. Gavrilă, Dumitru A. Nicola, Gheorghe I. Dobre, Lazăr Georgescu, Mareș C. Drosu, Ioan N. Crețu și Năstase I. Negoescu din *M-rea Ciolanu*.

Idem, a Sf. Episcopii a Argeșului cu care înaintează dosarele cu actele de călugărire a surorilor: Maria Dumitru Rusu, Stana Ioan Moțoi și Ana Mucenic Dinescu din *M-rea Văleni*.

Idem, a Sf. Episcopii a Dunărei de jos cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a surorilor: Maria Andrei Belobrov, Susana Tudor Banciu, Sofia Zaharia Dănilă, Parascheva Zimbilschi și Tațiana Roman Sava din *M-rea Celic-Dere*, județul Tulcea.

Suplica Preotului caterisit Florea A. Drăghici din comuna Principele Ferdinand, prin care roagă a fi ertat și a i se da voie să servească cele preoțești. Acestea se trimit la comisiunea de petițiuni.

Adresa Ministerului Cultelor—Administrația Cassei Bisericii—prin care comunică, că a numit membru redactor în comitetul de redacție al Revistei «Biserica Ortodoxă Română» în mod provizoriu, până când Sf. Sinod 'și va da avizul asupra numirei definitive, pe Dl profesor Badea Mangâru, licențiat în Teologie și Drept, cu începere dela 1 Ianuarie a. c. La această comunicare s'a răspuns, aducându-se la cunoștința D-lui Ministru hotărîrea luată de Sf. Sinod la 15 Oct. 1909, ca să rămână trei membri în comitetul de redacție al Revistei Sf. Sinod.

Idem a aceluiași Minister prin care comunică, că cu adresa No. 203 din 11 Ianuarie a. c. a adus la cunoștință numirea în mod provizoriu a D-lui B. Mangâru ca membru în comitetul de redacție ai Revistei «Biserica Ortodoxă Română». De oarece Dl Mangâru a mai fost redactor la numita Revistă și de oarece crede nemerit ca numărul redactorilor să fie sporit, în interesul Revistei, l'a numit definitiv și roagă a i se comunica hotărîrea Sf. Sinod.

Idem, a aceluiaș Minister—Administrația Cassei Bisericii—cu care înaintează în original petițiunea D-lui Dr. Drag. Demetrescu, cu privire la reintegrarea sa ca membru redactor al Revistei «Biserica Ortodoxă Română» și la plata sa pe tot timpul dela suspendare și până la reintegrare.

Idem, a aceluiaș Minister—Administrația Cassei Bisericii—cu care înaintează în original petițiunea D-lui Dr. Dragomir Demetrescu, prin care cere a fi plătit ca membru redactor al Revistei «Biserica Ortodoxă Română». Acestea se trimet la comisiunea pentru Revistă și Tipografie.

Idem, a aceluiași Minister—Administrația Cassei Bisericii—prin care comunică, că prin Inaltul Decret cu No. 3521 din 2 Decembrie 1910 M. S. Regele a binevoit să sancționeze regulamentul de procedură asupra apelului preoților și diaconilor la Sf. Sinod, în caz de caterisire și pentru judecarea membrilor aleși ai Consistoriului Superior Bisericesc.

Idem, a aceluiași Minister—Administrația Cassei Bisericii—prin care comunică, că cu Inaltul Decret Regal No. 190 din 17 Ianuarie a. c. s'a promulgat «Regulamentul pentru reorganizarea și funcționarea școalelor de cântăreți

bisericești» votat de Sf. Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române.

Idem, a aceluiaș Minister—Administrația Cassei Bisericeii—prin care comunică că, cu Inaltul Decret Regal No. 189 din 17 Ianuarie a. c., s'a promulgat «Programul analitic al obiectelor de învățământ ce se predau în școlile de cântăreți bisericești» votat de Sf. Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române.

Idem, a aceluiaș Minister—Administrația Cassei Bisericeii—cu care înaintează 15 tablouri și icoane spre a se păstra în colecția de tablouri a Sf. Sinod.

Idem, a aceluiaș Minister—Administrația Cassei Bisericeii—cu care înaintează două exemplare din vol. I, II și III al colecției legilor și regulamentelor acelui Minister pentru arhiva Sf. Sinod.

Idem, a aceluiaș Minister—Administrația Cassei Bisericeii—cu care înaintează copii după procesele-verbale încheiate în zilele de 7, 8, 9, 10 și 11 Decembrie 1910 pentru cărțile și publicațiile din biblioteca decedatului Mitropolit Parthenie, care au fost lăsate, potrivit decisiunii D-lui Ministru, pentru biblioteca Sf. Sinod.

Idem, a aceluiași Minister—Administrația Cassei Bisericeii—cu care înaintează patru registre ale Sf. Episcopii a Dunărei de jos, care au servit la formarea tablourilor de parohii la 1894, spre a se păstra în Arhiva Sf. Sinod.

Idem, a Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei prin care comunică, că prin Decretul Regal No. 3181, s'a aprobat înființarea pe ziua de 1 Noembrie a. c. a parohiei Ștefan Vodă din comuna Călărașii Vechi, jud. Ialomița, cu biserica parohială Sf. Nicolae.

Idem, a aceleiași Sf. Mitropolii prin care comunică, că prin Decretul Regal No. 3180, s'a aprobat înființarea, cu începere dela 1 Noembrie a. c. a parohiei Olteanca, comuna Olteanca, jud. Teleorman, cu biserica parohială Sf. Dumitru.

Idem, a aceleiaș Sf. Mitropolii, prin care comunică, că prin Inaltul Decret Regal No. 1575 s'a înființat parohia Crasani de Jos cu biserica parohială Sf. Nicolae, alipit fiindu-i cătunul Crasani de Sus (Sudiți) cu filiala Adormirea.

Cătunul Șărbeni s'a deslipit cu biserica Sf. Gheorghe dela parohia Axintele și s'a alipit la parohia Săpunari.

Parohia Copuz a rămas numai cu cătunul nou Sălcioara, toate din jud. Ialomița.

Idem, a aceleiaș Sf. Mitropolii, prin care comunică că s'a aprobat prin Inalt Decret Regal No. 404 din 1911 ca, cătunul Coconi cu biserica filială Sfinții Voevozi, pendinte de parohia Crevedia, jud. Ilfov să se deslipească dela această parohie și să se alipească la parohia Urziceanca, com. Ciocănești, acelaș județ.

Idem, a aceleiaș Sf. Mitropolii prin care comunică, că prin Decretul Regal No. 3098 din 5 Noembrie a. c. s'a aprobat deslipirea cătunului Dumitrana cu biserica filială Sf. Treime dela parohia Dărăști Asan, jud. Ilfov, și alipirea la parohia Măgurele Oteteleșanu, acelaș județ.

Idem, a Sf. Episcopii a Râmnicului-Noul Severin prin care comunică, că în urma unei anchete constatându-se că Preotul Gh. Săvoiu dela parohia Drăgotești, jud. Mehedinți, este nevinovat de fapta ce i s'a atribuit și care a fost o înscenare a unui rău voitor necunoscut, a fost re-integrat în postul său de preot paroh. De acestea se ia act.

Idem, a Ministerului Cultelor—Administrația Cassei Bisericești—prin care răspunde la adresa Sf. Sinod No. 277 din 1910, că consimte la eliminarea din state a monahilor și monahiilor cu rele purtări și că a luat dispozițiunile cunvenite în această privință. Totodată a intervenit la Ministerul de Războiu în privința scutirii monahilor de concentrări și manevre și înaintează răspunsul primit dela acel Minister, în copie. Se ia act și se va comunica P.P. S.S. Chiriarhi.

Idem, a Decanului Facultății de Teologie din București, cu care înaintează 17 exemplare din orarul cursurilor acelei Facultăți pe anul școlar 1910—1911, dintre care 16 pentru P.P. S.S. Membri ai Sf. Sinod, iar un exemplar pentru Arhivă. Se ia act și se vor distribui.

Terminându-se comunicările.

I. P. S. Președinte roagă pe Sf. Sinod să și dea părerea asupra hârtiei P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei zice că, în prima linie să ne gândim la rezolvirea chestiunii propusă de D-nul Ministru.

P. S. Episcop al Argeșului zice că, P.P. S.S. Membri trebuie să chibzuiască asupra acestor chestiuni.

P. S. Arh. Valerian Râmnicianu zice că, hârtia *P. S. Episcop al Romanului* nu poate a fi luată în considerație, pentrucă nu este semnată decât de *P. S. Sa* și după canoane trebuie a fi semnată de trei.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte protestează în contra acuzațiunei de erezie în ce privește colaborarea *I. P. S. Sale* la lege. Sf. Sinod s'a rostit că această acuzație este neîntemeiată. În ce privește celelalte acuzații, *I. P. S. Sa* zice că sunt șantaje și vremea va dovedi că nu provin decât din ură personală.

P. S. Episcop al Dunărei de jos zice că, dela o vreme îndată ce se deschide o sesiune a Sf. Sinod, vin fel de fel de știri, care procură material de vorbă ziarelor. Se credea la început că numai pentru legea Sinodală din 1909 se fac toate acestea. Dar s'a dovedit în urmă, că nu numai pentru lege se făceau, căci au venit alții cu aserțiuni malițioase, de care n'au fost scutiți nici Ierarhii din trecut. Că ceea ce se face actualului Mitropolit Primat s'ar fi făcut ori cui ar fi fost în locul *I. P. S. Sale*. *P. S. Sa* zice că, 'i pare rău că *P. S. Episcop al Romanului*, care este unul din cei mai valoroși episcopi, face acest lucru. Că *I. P. S. Președinte* a luptat mult pentru a'l ridică pe *P. S. Episcop al Romanului* unde se găsește azi. Că în urma celor întâmplate în sesiunea de toamnă a anului 1909, venise la sentimente mai bune în sesiunea extraordinară din Decembrie 1909 și Ianuarie 1910, dar că plecându-și urechea la unii și la alții, a revenit iarăși la atitudinea de mai înainte. De aceea vedem că de doi ani, îndată ce se deschide o sesiune, vine cu câte o hârtie ca și cea de astăzi. Că anul trecut la sesiunea de primăvară tot astfel a venit și a adus două hârtii ca cea de azi și atunci *P. S. Sa* a cerut să fie trimise acele hârtii la comisiunea de petițiuni. Comisiunea ș'a făcut raportul său prin care a desaprobat cele debitate de *P. S. Episcop al Romanului*, și Sf. Sinod în unanimitate a primit concluziunile raportului comisiunei. În acel raport al comisiunei se spicua fiecare acuzație adusă *I. P. S. Președinte* și s'a dovedit că de erezie nu poate să fie vorba, întru cât din tot ce a scris și predicat *I. P. S. Sa* nu se poate găsi nici o erezie; acuzația de plagiat este în drept să o facă.

autorul pe care l-a plagiat. Asemenea acuzația de imoralitate nu poate fi luată în serios, întru cât comisiunea a accentuat în raportul său, că mulți din Ierarhi n'au fost scutiți de astfel de bătălii. Așa sunt moravurile la noi, așa este o parte din presa noastră. Toți suntem pentru libertatea presei, dar cu oarecare îngrădire, după cum se îngrădește un trandafir spre a nu fi distrus de cei răi. Chestiile personale pe care le aduce P. S. Episcop al Romanului s'au discutat și s'a rostit Sf. Sinod asupra lor dezaprobându-le. Sfântului Sinod 'i trebuie liniște și pace.—pacea pe care o recomandă Mântuitorul Hristos. Turburarea este vătămătoare atât pentru noi în țară, pentru liniștea creștinilor și a Bisericii, cât și afară din țară, pentru frații noștri de peste hotar. Cei cari caută să pescuiască în apă turbure, au căpătat și mai mult curaj prin eșirea P. S. Episcop de Roman.

P. S. Sa spună, că împărtășește părerea P. S. Arhiepiscop Valerian, care este cel mai în vârstă dintre membrii Sf. Sinod, om cu multă experiență și bună rânduială, delacare se cuvine să luăm pildă de cuminenie și rânduială. Crede că este bine ca Sf. Sinod să ia act de propunerea D-lui Ministru; să se aleagă o comisiune în care să fie ales și P. S. Episcop al Romanului, care să se ocupe cu modificarea legii din 1909 și dacă nici după ce legea va fi modificată așa după cum Sf. Sinod va hotărî, pentru ca să nu se mai poată zice că ar cuprinde ceva necanonic, dacă nici atunci zic, P. S. Episcop al Romanului nu va veni la sentimente mai bune, atunci Sf. Sinod va chibzui la măsurile ce trebuie să ia.

De altfel se știe, că P. S. Episcop al Romanului a căzut în grea vină prin faptul, că și-a permis să discute prin publicitate enciclica pe care a dat-o anul trecut Sf. Sinod, când se știe că nu e permis a se discuta hotărârile Sf. Sinod și cu atât mai mult nu este permis aceasta unuia din membrii Sf. Sinod. Adevărul dogmatic se află unde sunt mai mulți și ortodoxia nu culminează într'unul singur.

P. S. Sa declară, că toți PP. SS. Membri ai Sf. Sinod sunt solidari și grupați în jurul I. P. S. Președinte, pe care'l încunjură cu toată dragostea și 'l roagă să aibă răbdare, căci de ponegriri infame n'a fost scutit nici Sf.

Ioan Gură de Aur, nici Antim Ivireanu și alții, dar adevărul și dreptatea au eșit triumfătoare și posteritatea a pus aureola de sfânt aceluia care a meritat-o.

P. S. Episcop al Hușilor, luând cuvântul zice: că este de acord cu cele zise de P. S. Episcop al Dunărei de Jos în chestie generală, dar nu este pentru amânare și târăgânare vătămătoare credinței poporului, ci P. S. Sa e de părere ca imediat și urgent trebuie a se află printr'o dreaptă chibzuință mijlocul prin care în mod pacific să se termine cât mai de grabă cu această desbinare dăunătoare și Bisericii și Țărei noastre, care durează de peste doi ani de zile acuma și întârzierea aduce mult rău atât în țară cât și printre bisericile române de peste hotar, căci exemplul rău influențează mai mult de cât exemplul bun.

P. S. Sa conchide, că este de părere ca sub orice formă Sf. Sinod trebuie să ia o hotărîre definitivă și roagă pe Sf. Sinod să ia o hotărîre în consecință spre a se termina odată cu asemenea dezordine ne mai întâmplată vre-o dată în biserica românească până la această tristă ocaziune.

Domnul Ministru, zice că chestia care se discută e o chestie de disciplină interioară a Bisericii noastre, care privește direct pe Sf. Sinod, și D-sa dupre cum a declarat la început n'are competența ca să dea vre-o îndrumare în această chestie, de oarece în ceea ce privește dogmele și canoanele, singura autoritate în drept și competență este Sf. Sinod. Că D-sa a luat cuvântul pentru ca să constate, că dupre cum a zis și P. S. Episcop al Dunărei de Jos și al Hușilor, turburarea din Biserică zdruncină credința dejă destul de slăbită a poporului. Constată că suntem într'o epocă foarte turburată, că pacea nu e în Biserică și trebuie să fie readusă prin orice mijloc și pe orice cale.

D-sa declară în numele guvernului că Sf. Sinod trebuie înălțat, respectat, pus sus cum trebuie să fie; și așa va fi instituția superioară bisericească și națională, care reprezintă adevărata Biserică Română. Că P. S. Episcop al Dunărei de Jos a vorbit despre presă, dar pe D-sa nu-l închiețează presa și dacă libertatea presei poate să conțină

o otravă, are însă ca antidot o contra otravă, că nimeni nu crede ce spune o presă destrăbălată. Pe D-sa 'l preocupă turburarea din Biserică, și această turburare s'a întins și la unii preoți și la Universitate; unce trebuie să fie știință, este ceartă. D-sa semnaleză acestea Sf. Sinod și întru cât îl privește pe D-sa, va ști să facă ca să se respecte hotărârile Sf. Sinod. Că acum Sf. Sinod este sesizat de două propuneri, una a P. S. Episcop al Dunărei de jos, care e de părere ca Sf. Sinod să se ocupe de modificarea legii și dacă P. S. Episcop al Romanului va persista în atitudinea P. S. Sale și după modificarea legii, să se ia măsurile ce se vor găsi cu cale; și altă propunere este a P. S. Episcop al Hușilor, care este de părere a se lua măsuri ca să se pună capăt turburării din biserică cât mai curând.

Rămâne ca Sf. Sinod să primească propunerea pe care o va voi, sa chibzuiască în liniste pentruca hotărîrea pe care o va lua să aducă pacea în Biserică.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, mulțamește D-lui Ministru, care e un distins jurisconsult, bun român și bun creștin pentru concursul ce dă Sf. Sinod. Rămâne ca Sf. Sinod să aleagă între propunerea P. S. Sale și a P. S. Episcop al Hușilor. P. S. Sa roagă ca în comisiunea, care se va alege spre a se ocupa cu modificarea legii sinodale să fie ales și P. S. Episcop al Romanului, pentruca în sânul comisiunii să-și spună părerile sale, să arate unde stă necanonicitatea legii și după ce comisiunea va termina lucrarea sa, o va prezenta Sf. Sinod în sesiunea viitoare, după care va urma deschiderea sesiunii Corpurilor legiuitoare. Atunci D-nul Ministru va aduce în corpurile legiuitoare proiectul de modificarea legii și astfel, speră P. S. Sa, că se va aduce pacea în Biserică, dat fiindcă timpul aduce ale sale; iar împrejurările de peste un an poate vor fi mai bune pentru pacea bisericii și liniștea credincioșilor.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, zice că desigur trecem prin grele împrejurări și în atari împrejurări se cuvine să ne reculegem, pentruca hotărîrea ce vom lua să fie bună. I. P. S. Sa roagă pe Sf. Sinod să ia act de propunerea D-lui Ministru și zice, că se unește cu părerea emisă de:

D-nul Ministru, ca Sf. Sinod să chibzuiască în liniște și cu toată maturitatea. Pentru aceasta declară, că I. P. S. Sa ține să se aleagă comisiunea, care va fi însărcinată cu modificarea legii.

Domnul Ministru, zice că D-sa crede, că ar fi bine ca comisiunea să se aleagă în ședința viitoare, dar rămâne ca Sf. Sinod să decidă cum va voi. Mulțamește I. P. S. Mitropolit al Moldovei, că împărtășește părerea D-sale și pentrucă a rugat pe Sf. Sinod să ia act de propunerea făcută de D-sa.

I. P. S. Mitropolit Primat Președinte, zice că Sf. Sinod consimte a se modifica legea și deci rămâne ca în ședința viitoare să se aleagă comisiunea, care să se ocupe cu modificarea ce trebuie a se aduce legii.

Ședința se ridică la orele 12^{1/4} și se decide ședința viitoare pentru Luni 16 Mai curent, la orele 9 dim.

Președinte *Athanasie Mitropolit Primat*.

Secretar *Nifon Episcop al Dunărei de Jos*.

Ședința din 16 Mai 1911.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 16.

Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă cu rectificarea cerută de către P. S. Episcop al Hușilor,

Se citește scrisoarea Prea Fericitului Patriarh ecumenic D. D. Ioachim al Constantinopolului, prin care răspunde la felicitarea trimisă de I. P. S. Mitropolit Primat cu ocaziunea sfintelor serbători ale Invierii Domnului.

Sf. Sinod ascultând scrisoarea Prea Fericitului Patriarh ecumenic a decis să se publice în Revista Biserica Ortodoxă Româoa.

D-nul Ministru intră în sala ședințelor.

Idem, a aceluiaș Prea Fericit Patriarh ecumenic, cu care trimite în copie scrisoarea I. P. S. Arhiepiscop al Carlovițului D. D. Luchian, privitoare la chestiunea opririi canonice a căsătoriei după hirotonie și roagă a i se comunica părerea Sf. Sinod al Bisericii Române cu privire la această

chestiune. Sf. Sinod ascultând cuprinsul scrisorii Prea Fericitului Patriarh ecumenic precum și răspunsul, care s'a trimis deja dela 20 Noembrie 1910. I. P. S. Mitropolit al Carlovitzului, cu privire la această chestiune, după cererea I. P. S. Sale, făcută prin scrisoarea care s'a comunicat Sf. Sinod și în urma discuțiunii urmată, la care au luat parte I. P. S. Mitropolit Primat Președinte, I. P. S. Mitropolit al Moldovei, PP. SS. Episcopi al Argeșului și al Hușilor și D-nul Ministru, s'a decis să se înainteze Sanctității Sale Patriarhului ecumenic răspunsul în copie care s'a trimis deja I. P. S. Arhiepiscop al Carlovitzului cu privire la această chestiune.

Idem, a scrisorii Sanctității Sale Patriarhului de Ierusalim D. D. Damian, prin care răspunde la scrisoarea de felicitare trimisă de I. P. S. Mitropolit Primat cu ocazia sf. Sărbători ale Invierei Domnului. Să ia act.

Adresa Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei cu care înaintează un dosar, cu actele privitoare la tunderea în monahism a fratelui Dumitru Maxim din M-rea Secu, călugărit în caz de boală.

Idem, a Sf. Episcopii a Dunărei de jos cu care înaintează actele de călugărire ale fratelui Alexandru Stănescu din M-rea Cocoș.

Raportul Preotului Paroh din comuna Topoloveni, jud. Muscel, cu care înaintează o iconiță cu Sf. Arhangheli (3 exemplare) și roagă a se aprobă ca să le vândă cu 30-bani bucata—pentru construirea unei noi biserici în acea comună.

Suplica Pr. Florea Drăghici, caterisit, prin care supune la cunoștință, că cele afirmate de Ierodiaconul Calinic Șerboianu cu privire la cele ce i-ar fi zis P. S. Arh. Teodosie Ploșteanu, declară că sunt neadevărate.

Idem, a Monahiei Epiharia Moiescu dela institutul «Leagănul Sf. Ecaterina» din Capitală, cu care înaintează un memoriu, privitor la înființarea unei societăți cu numele «Acoperemântul Maicei lui Dumnezeu» și a unui Seminar monahicesc, pentru educația și cultura monahiilor române ortodoxe.

Idem, a cântărețului Nic. I. Săvulescu din com. Tătărani, jud. Dâmbovița, cu care înaintează diploma de absolvirea

școalei de cântăreți din Câmpu-Lung și un certificat că este soldat în regimentul 10 Roșiori, și roagă că în virtutea art. 51 din Regulamentul școalelor de cântăreți să se intervină la Ministerul de Războiu să facă serviciul militar la Sanitari.

Idem, a D-lui Ioan Zainea din satul Gugești, comuna Plăinești, jud. R.-Sărat, prin care roagă a i se încuviința căsătoria a IV-a religioasă. Acestea se trimit la comisiunea de petițiuni.

Adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, prin care comunică, că prin Inaltul Decret Regal No. 1572 s'a aprobat înființarea parohiei Răsucenii de jos prin deslipirea acestui sat dela parohia Răsucenii și prin alipirea cătunului Carapancea dela parohia Prunaru. Cu Decretul Regal No. 1573 s'a înființat parohia Coșoaia și cu Decretul No. 1574 parohia Bilă—toate din jud. Vlașca.

Idem, a aceleiaș Sf. Mitropolii prin care comunică că prin Inalt Decret Regal No. 1576 s'a aprobat înființarea parohiei Costeștii din Deal, comuna Costeștii, jud. Dâmbovița, alipindu-se cătunul Odaia-Turcului, prin deslipirea satului Costeștii din Deal dela parohia Produlești și a cătunului Odaia-Turcului dela parohia Matăsarii.

Idem, a aceleiași Sf. Mitropolii prin care comunică, că prin Inaltul Decret Regal No. 519 din 8 Februarie 1911, s'a aprobat desființarea parohiei Oboru-Vechiu și alipirea ei la parohia Olari, cum și desființarea parohiei Curtea-Veche și trecerea bisericii parohiale și a filialelor ei, la parohia Șelari din Capitală. În locul desființatelor parohii se înființează parohia Grant Caracaș cu biserica parohială Sf. Ilie și parohia Floreasca cu biserica parohială Nașterea Domnului din Capitală.

Idem, a aceleiaș Sf. Mitropolii prin care comunică, că prin Inalt Decret Regal No. 1596 din 1911 s'a aprobat deslipirea cătunului Beșteloiaia dela parohia Bolovani, jud. Dâmbovița și alipirea lui la parohia Podu-Rizi, comuna Braniștea, acel județ.

Idem, a Sf. Episcopii a Buzăului, prin care comunică, că prin Inaltul Decret Regal No. 704 din 25 Februarie a. c. biserica particulară «Sf. Voevozi-Câță, din R.-Sărat a fost declarată parohială, deslipindu-se dela parohia Adormirea.

Idem, a aceleiaș Sf. Episcopii prin care comunică că prin Decretul Regal No. 3861 din 21 Decembrie 1910, s'a aprobat desființarea parohiei Râșca-Roziliei, care se alipește ca filială la parohia Nehoiașu, din jud. Buzău. In locul acestei parohii desființată se înființează parohia Stăncești, com. Scurtești, cu bis. parohială Sf. Gheorghe și cu satul Dâmbroca, prin deslipirea satelor Stăncești și Dâmbroca dela parohia Scurtești.

Idem, a aceleiaș Sf. Episcopii, prin care comunică că prin Inalt. Decret Regal s'a înființat parohia Gazota în com. Glodeanu-Cârlig cu bis. parohială Adormirea, alipindu-i se și cătunul Văcăreasca. Din parohia Pogoanele I, s'a înființat o nouă parohie Pogoanele III. S'a schimbat numele parohiei Mărăcineni în Potoceni de sus cu bis. parohială Cuv. Parascheva, având și cătunele Potoceni de jos și Măteștii cu biserica filială Sf. Impărați, iar din satele Mărăcineni, Cârlovoaia, Căpăținești și Gura Călnăului, s'a înființat o nouă parohie Mărăcinenii cu biserica parohială Sf. Nicolae. Din cătunul Grădiștea pendinte de parohia Boldeștii, s'a înființat o nouă parohie numită Grădiștea cu biserica Sf. Dumitru.

Idem, a Sf. Episcopii a Hușilor prin care comunică, că prin Decretul Regal No. 3097 din 5 Noembrie a. c. s'a aprobat desființarea parohiei Docăneasa Cruceanu (Tutova) și alipirea bisericii filiale «Sfinții Apostoli Petru și Pavel», din cătunul Cruceanu la parohia Rădești, precum și înființarea unei noi parohii cu numele Pleșa, având de reședință comuna Obârșenii, cu biserica parohială «Tăerea capului Sf. Ioan Botezătorul» la care se adaogă și biserica filială cu hramul «Sf. Voevozi» din cătunul Valea-Lungă, deslipită dela parohia Vinderei.

Idem, a aceleiaș Sf. Episcopii, prin care comunică, că prin Inaltul Decret Regal No. 2670/909, parohia Hilița s'a deslipit dela parohia Covasna, jud. Fălciu și s'a alipit la com. Costuleni jud. Iași.

Idem, a aceleiaș Sf. Episcopii prin care comunică, că s'a aprobat deslipirea cătunului Tătărăanii dela parohia Telejna, jud. Vaslui și alipirea lui la parohia Ferești, acelaș județ; precum și înființarea prin Decretul Regal No. 3181 a noiei parohii Portari, compusă din cătunele Portarii de

sus, de mijloc și de jos, cari aparțineau de parohia Zepo-
denii-Vaslui, având ca parohială bis. Sf. Gheorghe din că-
tunul Portarii de mijloc.

Idem, a Sf. Episcopii a Argeșului prin care comunică,
că prin Inalt Decret Regal No. 705 a. c. s'a aprobat ca
satul Păcală cu biserica filială Sf. Nicolae, pendinte de
parohia Chilia, com. Fagețelu, jud. Olt, să se alipească la
parohia Topana, com. Păroși, acel județ.

Idem, a aceleiaș Sf. Episcopii, prin care comunică,
că prin Inalt Decret Regal No. 1279 a. c. s'a aprobat în-
ființarea parohiei Brăniștea din Com. Corbu, jud. Olt, cu
biserica parohială Adormirea, compusă din cătunele Bră-
niștea și Sârbii-Măgura cu bis. filială Adormirea.

Delegațiunea aleasă de preoții din Capitală, înaintează
moțiunea votată de peste una sută preoți din Capitală, prin
care protestează în contra atacurilor vrăjmășești și nedrepte
aduse I. P. S. Mitropolit Primat și roagă pe Sf. Sinod, ca
să nu caute la intervenirile rău voitorilor sfintei noastre Bi-
serici de a mai amâna aducerea în Biserică a păcei atât
de mult dorită de tot clerul și de poporul întreg. De a-
cestea se ia act.

Raportul comisiunii pentru cercetarea cărților didactice
religioase a Consistoriului Superior Bisericesc—relativ la
manuscrisele întitulate: «Istoria Vechiului și Noului Testa-
ment și Dogmele Religiei Creștine» înaintate de Dl D.
Stănescu profesor în Capitală.

Idem, a aceleiaș comisiuni relativ la manuscrisul întitu-
lat: «Istoria Bisericească Universală până la 1054 cu no-
țiuni de patrologie» de Dl I. Mihălcescu, profesor la Fa-
cultatea de Teologie.

Idem, al aceleiași comisiuni relativ la manualul întitulat:
«Ermineutica» alcătuit de P. C. Arhimandrit I. Scriban,
înaintat de Administrația Cassei Școalelor.

Idem, al aceleiași comisiuni, relativ la manuscrisul în-
titulat: «Istoria Bisericii Române» de Dl N. Dobrescu,
profesor la Facultatea de Teologie.

Idem, al comisiunii Consistoriului Superior Bisericesc,
pentru așezămintele clericale și programe, relativ la Cate-
hismul, ediția eforiei instrucțiunii Publice din 1860, înain-
tintat de P. C. Iconom I. Mălăescu.

Idem al aceleiaș comisiuni—relativ în manuscrisul intitulat: «Istoria Sfântă a Vechiului și Noului Testament de Pr. Icon. C. Ionescu—profesor în Capitală. Acestea se trimit la comisiunea pentru cercetarea cărților de învățământ religios.

Idem, al comisiunei pentru cercetarea lucrărilor de cântări bisericești a Consistoriului Superior Bisericesc—relativ la manuscrisul intitulat: «Cântări dela Te-Deum, sfeștanie, cununie și înmormântări», înaintat de Dl I. Popescu-Păsărea—profesor la seminariile Central și Nifon din Capitală.

Idem, al aceleiași comisiuni relativ la manuscrisul pe psaltichie intitulat: «Slujba celor 12 praznice împărătești» de Dl Ioan Zmeu, cântăreț al Sf. Episcopii de Argeș.

Idem, al aceleiași comisiuni, relativ la manuscrisul intitulat: «Paresimier și Prăznicar» pe psaltichie înaintat de Pană C. Brăneanu, fost cântăreț al Bisericii Sf. Nicolae Șelari și Colțea din Capitală.

Idem, al comisiunei Consistoriului Superior Bisericesc pentru cărțile de ritual relativ la manuscrisul intitulat: «Metoda pentru a învăța psaltichia după vechea notațiune orientală de Diac. T. V. Stupcanu, maestru de cântări bisericești la Seminariul Veniamin din Iași.

Acestea se trimit la comisiunea pentru cercetarea lucrărilor de muzică bisericească.

Idem, al comisiunii Consistoriului Superior pentru cărțile de ritual, relativ la manuscrisul intitulat: Calendar bisericesc ortodox pe 28 de ani, întocmit de Economul G. Berdan, paroh în Rusețu, jud Brăila și V. Coman, cântăreț la bis. Sf. Ilie din Brăila.

Idem al aceleiaș comisiuni, relativ la cartea intitulată: «Mâna lui Damaschin», lucrată de preotul paroh Sachelar C. Stănescu din com. Gavănești jud. Buzău.

Idem, al aceleiaș comisiuni' relativ la manuscrisul intitulat: «Tipic pentru rânduiala bisericească, privitor pe preot și cântăreț, întocmit de Diac. T. V. Stupcanu din Iași.

Acestea se trimit la comisiunea pentru cărțile de ritual.

Suplica D-lui Constantin I. Popescu, cântărețul bisericii din com. Breșnița, jud. Mehedinți, prin care roagă a se interveni la Onor. Minister de interne ca să fie numit agent sanitar în acea comună sau alta din apropiere, fiind

absolvent al școalei de cântăreți din Turnu-Severin și al școalei de agenți sanitari din București, în conformitate cu art. 51 din regulamentul școalelor de cântăreți bisericești.

Se trimite P. S. Kiriarh respectiv.

Idem a parohului parohiei Bogzești, com. Butnărești, jud. Roman, prin care arată că locuitorii acelei comuni au construit biserică nouă și ne mai având mijloace, roagă a se da din Tipografia Cărților Bisericești, un rând de cărți de ritual. Se va înainta D-lui Ministru spre a se satisface, dacă este cu putință.

După comunicări P. S. Arh. Theodosie Ploșteanu, luând cuvântul, dă lămuriri cu privire la relele purtări ale Ierodiaconului Calinic Pop. Șerboianu, despre care se amintește în moțiunea preoților din Capitală, citită în această ședință. P. S. Sa zice, că purtarea lui fiind mai mult decât incorectă, atât în țară cât și la Capela Română din Paris unde fusese trimis, crede că se cuvine a i se da o pedeapsă, care să-l cumințească.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, zice că potrivit votului Sf. Sinod l'a oprit din serviciu și a comunicat aceasta Ministerului.

P. S. Episcop al Romanului, citește o petiție-adresă, prin care arată, că Sf. Sinod n'a procedat bine cu pâra P. S. Sale și cere a se face judecată, potrivit Sfințelor canoane. Tot deodată declară, că se bucură din tot sufletul că actualul guvern, este hotărît să modifice legea sinodală din 1909. După citirea acestei petiții-adresă, P. S. Sa ese din sala ședințelor.

P. S. Episcop al Râmnicului, zice că este trist că P. S. Episcop al Romanului a adus din nou în Sf. Sinod, chestia personală, care a fost discutată de mai multe ori și Sf. Sinod s'a rostit asupra ei. Mă doare inima, zice P. S. Sa și e regretabil, că P. S. Episcop de Roman nu'și dă bine seama de răul pe care 'l face, când știe că este dator să vie la Sf. Sinod și să lucreze cu toți PP. SS. Membri într'un cuget și în cea mai desăvârșită dragoste frățescă. Pentru că legea Consistorului Superior Bisericesc i-a dat prilejul ca să aibă această atitudine, P. S. Sa crede că este bine, că până nu se va modifica legea, du-

pre cum a propus P. S. Episcop al Dunărei de jos în sedința trecută, Sf. Sinod să rămână în atitudinea pe care a avut-o până acum. Dacă însă și după modificarea legii, P. S. Episcop al Romanului, va continua să aibă tot această atitudine dușmănoasă, atunci Sf. Sinod va lua măsurile ce va crede de cuviință.

Cu privire la modificarea legii, P. S. Sa crede că în comisiunea care se va alege este bine să fie PP. SS. Kiriarhi, cari au luat parte dela început la facerea legii și acum tot PP. SS. Lor să propună și îndreptările care trebuie să se aducă legii. Declară că P. S. Sa personal ca Episcop, a aprobat legea, pentru că e fiu de preot dela țară, cunoaște nevoile preoților și ale creștinilor dela țară și se ține mândru de origina P. S. Sale. Că a luat cuvântul cel întâiu la deschiderea pentru întâia oară a Consistoriului Superior, pentru că este pentru înfrățirea clerului nostru inferior și superior, pentru binele Sf. noastre Biserici. Dar pe cât s'a bucurat la început pe atât s'a îndurerat când a văzut săgețile, care se aruncă în contra unora și a altora. Cu mâhnire vede P. S. Sa, că toate acestea sunt porniri pătimase, pornite să aducă desbinări între PP. SS. Membri ai Sf. Sinod și turburare în sufletele creștinilor. Astăzi când biserica are multe lipsuri și pentru umplerea lor avem nevoie de liniște și pace, nimeni n'are dreptul să ne turbure liniștea și pacea, dând de vorbă vrăjmașilor bisericii noastre. P. S. Sa conchide că părerea P. S. Sale este să se numească comisiunea pentru modificarea legii și să se aleagă în comisiune P. S. Kiriarhi cari au luat parte și la facerea ei. Astfel crede P. S. Sa că se va aduce pacea în biserică și în urmă se va vedea ce se cuvine a face și cu P. S. Episcop al Romanului.

P. S. Episcop al Hușilor, luând cuvântul zice: Fiindcă P. S. Episcop al Râmnicului m'a apostrofat în treacăt, sunt dator să-i răspund. P. S. Sa zice, că P. Episcop al Râmnicului susține ca să se aleagă în comisiune numai acei membri, cari au lucrat la facerea legii. Dar P. S. Sa crede mai întâiu cum că trebuie să fie consultați toți PP. SS. Episcopi, ca legea să iasa o operă complectă, căci dacă am fi fost așa consultați dela început nu se putea întâmpla neplăcerile de care cu toții suntem nemulțamiți astăzi. In ce

privește dezordinea sau răzvrătirea sau numai știe cum s'o numească altfel, aceea pe care o susține cu atâta tenacitate P. S. Episcop al Romanului, așa precum nu s'a mai văzut vre-o dată în biserica noastră, pe aceasta P. S. Sa o împarte în două părți, adică: 1) Că la început s'a ridicat în contra necanonicității legii, cu toate că necanonicități cu adevărat vizibile sunt mai multe și mai mari în legea clerului mirean dela 1893/94, contra cărora însă, după îmrejurarile de atuncea, nu s'a zis nimic.

P. S. de Roman a venit apoi la începutul sesiunii de primăvară a anului 1910, după ce se stabilise deja împăcarea scrisă de P. S. Sa în ședința dela 13 Ianuarie același an. Și acum, fiind întrebat de D-nul Ministru al Cultelor să spue verbal sau înscris lămurit, care sunt punctele necanonice din lege și în ce mod dorește să fie modificate, P. S. Sa n'a răspuns absolut nimic, căci se vede că trebuie să se gândească cu gândul altora ce ar putea răspunde.

Acum însă cu modificarea legii, mai ales relativ de Consistoriu etc. s'a isprăvit, pentru că atât Guvernul trecut, după cunoscuta mijlocire a Sf. Sinod, cât și Guvernul actual prin D-nul Ministru al Cultelor, solemn ne-a asigurat că modificarea legii se va face, așa după cum vom arăta-o noi înșine. Iar în ce privește partea a doua a chestiunii se prezintă astfel, că P. S. Episcop al Romanului părăsind generalitățile și dreptul canonic a căzut la chestiuni personale cu I. P. S. Mitropolit Primat. Vorbește de acte pentru dovezile învinuirilor aduse, iar reclamele înaintate nu sunt subscrise de către nimeni dintre membri Sf. Sinod decât numai de P. S. Sa însuși, aceea ce nu este destul pentru susținerea unor reclame ca acele avansate, căci Sf. Evanghelie zice: «că prin gura a două sau trei mărturii va sta tot cuvântul.» Pe din afară or fi mulți susținători ai reclamelor și mai cu seamă gazetarii cu interes, dar actele de părăș prezentate aici, trebuiau subscrise de către mai mulți vrednici de credință, căci atât la judecățile civile cât și la cele bisericesti se aduc susținători și martori, dar toți de bună credință și în condițiuni morale anume stabilite, ca să poată fi crezuți. Tot așa și în Sf. Sinod actele de asemenea mari reclame trebuie să fie subscrise cel puțin

de doi sau trei membri ai Sf. Sinod, ca să fie conform Sf. Evanghelii și Sfințelor canoane și dacă pâra nu se prezintă astfel se cuvine să cadă dela sine. Deci de o chestie personală, cred—zice P. S. Sa—că nu este dator să se ocupe Sf. Sinod, de oarece are sute de alte lucrări, care așteaptă urgenta curgere a lor, și dar crede P. S. al Hușilor că Sf. Sinod ar trebui să considere chestiunea aceasta ca închisă cu desăvârșire, de oarece cu legea se termină bine, iar cu personalități nu ar trebui de a ne ocupa, fiind locul acestora la Tribunale și până la Casație, de unde urmează că noi considerând incidentul închis să'l poftim pe P. S. de Roman ca să'și calce pe inimă și să vină ca să ia parte împreună cu noi la lucrările datorite.

Apoi P. S. Sa Episcopul Hușilor a adaus: că la începutul Arhieriei cu toții ne-am angajat solemn ca să păzim pacea Bisericii și dacă nu vom avea pace între noi, cum o să putem lucra pentru pacea altora. După care conchizând, P. S. Sa repetă, că este de părere ca 1) la modificarea legii să ia parte toți membrii Sf. Sinod, scriindu și și comunicând comisiunei diferitele păreri proprii, iar al 2) Că chestiunea personală ar trebui considerată ca închisă, neprezentându-se în conformitate cu Sf. Evanghelie, canoanele și interesele bunei ordine bisericesti.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, zice că în ce privește comisiunea crede că ar fi bine ca PP. SS. Membri, să se consulte. Ședința se suspendă pentru cinci minute.

La redeschiderea ședinței, *I. P. S. Președinte* zice, că părerea I. P. S. Sale este, că în comisiune să nu ia parte aceia cari au lucrat la facerea legii.

P. S. Episcop al Dunărei de jos, zice că P. S. Sa propune ca în comisiune să ia parte I. P. S. Mitropolit al Moldovei, P. S. Episcop al Argeșului și P. S. Arhieriu Calist Botoșeneanu.

P. S. Episcop al Hușilor susține și propune că modificarea legii trebuie să fie opera tuturor membrilor Sf. Sinod, fiecare să ia câte un exemplar de lege și să'și noteze într'însul modificările pe care le crede necesare, sub-

scriindu-le, pe care modificări apoi fiecare să le predea comisiunii care se va alege, iar comisiunea prevăzându-le acestea în raportul său să prezinte lucrarea completă Sf. Sinod spre deliberare.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei zice, că părerea I. P. S. Sale este, ca în comisiune să se aleagă din cei cari n'au lucrat la lege și propune să se aleagă un Episcop și doi Arhieri. I. P. S. Sa crede, că cei cari au lucrat la lege ș'au dat părerile atunci, iar acum la modificarea ei este bine să lucreze aceia cari n'au lucrat atunci.

P. S. Episcop al Dunărei de jos susține, că părerea P. S. Sale, este ca să ia parte în comisiune și I. P. S. Mitropolit al Moldovei și după ce comisiunea 'și va face lucrarea sa o va aduce în Sf. Sinod, așa că lucrarea n'o să fie a comisiunii, ci a Sf. Sinod. Toți membrii 'și vor spune părerile la fiecare articol și Sf. Sinod va hotărî cum va crede mai bine. Astfel făcută lucrarea, iscălită de toți membrii, va fi a Sf. Sinod, iar nu a comisiunii și Sf. Sinod o va înainta Guvernului, D-lui Ministru al Cultelor, care este un jurisconsult de frunte și D-sa în numele Guvernului va aduce proiectul de modificarea legii în corpurile legiuitoare.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei roagă pe Sf. Sinod încă odată să nu'l aleagă pe I. P. S. Sa în comisiune pentru motivele pe care le-a spus.

P. S. Episcop al Râmnicului zice, că și P. S. Sa este de părere ca să fie ales în comisiune I. P. S. Mitropolit al Moldovei, pentrucă I. P. S. Sa este în măsură să știe ce modificări trebuie să se aducă legii.

P. S. Episcop al Hușilor roagă pe Sf. Sinod să primească propunerea P. S. Sale pe care a făcut-o, adică să si facă fiecare observațiunile pe care le crede necesare, pe câte un exemplar de lege, pe care să le predea comisiunii, iar comisiunea să țină seamă de toate modificările propuse și prevăzându-le în raportul său să prezinte lucrarea completă Sf. Sinod spre deliberare.

Astfel lucrarea de modificarea legii va fi opera tuturor membrilor nu numai a comisiunii.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președntele, zice că părerea

I. P. S. Sale este să se aleagă în comisiune PP. SS. Episcopi cei noi și un P. S. Arhiereu.

Punându-se la vot propunerea făcută de către P. S. Episcop al Hușilor, s'a primit.

Ședința se ridică la orele 12^{1/2} și se decide ședința viitoare pentru Miercuri, 18 Mai curent, la 9 dimineața.

Președinte *Athanasie Mitropolit Primat.*

Secretar *Nifon al Dunărei de Jos.*

Ședința din 18 Mai 1911.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președinția Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Primat. Se citește apelul nominal. Prezenți 15 PP. SS. Membri, unul absent, bolnav.

Se citește sumarul ședinței precedente, care punându-se la vot, se aprobă.

Se citesc următoarele comunicări:

Adresa Sf. Episcopii a Argeșului, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Ioan Marin, Alexandru Enăcică, Ioan Abagiu și Ilie Mititelu din sf. M-re Stănișoara.

Idem, a Sf. Episcopii a Dunărei de Jos cu care înaintează actele privitoare la călugărirea săvârșită pentru caz de boală a fratelui Toma I. Cotroș din sf. M-re Cocoș-Saun.

Acestea se trimit la comisiunea de petițiuni.

Raportul Direcțiunii Tipografiei Cărților bisericești prin care roagă a se aprobă retipărirea cărții de rugăciuni «Pâinea spre ființă» în 5000 exemplare, ediția a IV, ne mai aflându-se exemplare din edițiile anterioare.

Idem, al aceleiași Direcțiuni cu care înaintează un proces-verbal al comisiunii pentru revizuirea cărților de ritual și supune la cunoștință, că cartea de rugăciuni s'a tipărit în 2000 de exemplare și roagă pe Sf. Sinod a'i da încuviințarea spre a o putea pune în vânzare.

Idem, a aceleiași Direcțiuni prin care roagă a se aprobă retipărirea Cazaniei, ediția II, avându-se în vedere și ediția de Buzău din timpul răposatului întru fericire Episcopul Kesarie.

Suplica D-lui Șt. Dinulescu, doctor în teologie, prin care

roagă a fi numit membru redactor la revista «Biserica Ortodoxă Română». Acestea se trimit la comisiunea pentru Revistă și Tipografie.

Idem, prin care mai mulți orășeni din târgul Panciu, județul Putna, supun la cunoștință că ieromonahul Ciornei, superiorul schitului Brazi, suferă de boala epilepsiei și este apucat de această boală chiar pe când slujește în biserică; că au cerut a se lua măsuri de administrația bisericească, dar pentru că nu s'a luat nici o măsură, roagă a se dispune cercetare și a se lua măsurile cuvenite.

Se trimite la P. S. Chiriarh respectiv spre cele de cuviință.

Idem, a fostului preot Pavel Moraru din comuna Chețrești, jud. Vaslui, prin care roagă a i se acorda să fie judecat în apel de un alt Consistoriu și a fi grațiat de pedeapsa caterisirii pe care o suferă de 24 ani. Se decide a se pune la dosar.

După comunicări P. S. Arhiepiscopul Calist Botoșeneanu zice, că anul acesta s'a tipărit la Tipografia cărților bisericești Evhologhiul și Psaltirea și roagă a se da și PP. SS. Membrii câte un exemplar, duple cum s'au dat și alte dați.

P. S. Arhiepiscopul Meletie Constanțeanu, Directorul Tipografiei cărților bisericești, zice că se vor aduce în una din ședințele viitoare.

P. S. Episcopul al Romanului citește iarăși o petiție-adresă prin care protestează, că I. P. S. Mitropolitul Primat continuă de a prezida ședințele Sf. Sinod și conchide, că stăruiește și roagă pe Sf. Sinod să facă judecată. După citirea acestei petiții adresă, P. S. Sa adaugă că și astăzi ca și în cele două ședințe precedente socotește, că trebuie să se retragă din ședință ca un act de respect pentru Sf. Sinod, pe care îl roagă să fixeze ziua de judecată și să nu se judece de o comisiune, ci canonică, duple cum prevede și legea. P. S. Sa depune petiția-adresă pe care a citit-o la biurou și voiește să iasă din sala ședințelor.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu roagă pe P. S. Episcopul al Romanului să stea în ședință.

P. S. Episcopul al Romanului iese din sala ședințelor.

I. P. S. Mitropolitul Primat Președinte declară și roagă a se lua act de declarația I. P. S. Sale, că I. P. S. Sa stă pe scaunul prezidențial al Sf. Sinod cu voia Sf. Sinod și a

Marelui Colegiu electoral care l-a ales, și va sta cât timp va voi Sf. Sinod și onor. Guvern, care este reprezentantul Marelui Colegiu.

P. S. Episcop al Hușilor zice, că chestiunea aceasta provocată de *P. S. Episcop al Romanului* este grea și spinosă. *P. S.* Sa crede că Sf. Sinod pentru a se putea ocupa de dânsa, ar fi trebuit să fie sesizat prin Mesagiul care s'a citit la deschiderea sesiunii sau prin o propunere venită din partea onor. Guvern. Dacă nici prin Mesagiul de deschiderea sesiunii nu a fost sesizat Sf. Sinod să se ocupe de această chestiune, nici prin o intervenire oficială, venită din partea onor. Guvern, *P. S.* Sa zice că Sf. Sinod n'are un punct de plecare bine determinat, ca să și poată începe lucrările cuvenite.

P. S. Arh. Sofronie Craioveanu, citește următoarele rapoarte ale comisiunii de petițiuni:

Raportul privitor la cererea de tundere în monahism a surorilor: Smaranda I. Scurtu, Maria Gh. V. Bodescu, Ioana D. Rugină și Maria Nicolae din *Sf. M-re Văratecu*; Elena Răileanu, Profira Manole și Natalia Panaitescu din *Sf. M-re Agafton*; Eufrosina T. Bădicu din *Sf. M-re Agapia*; a fraților: Ioan Malainic, din *Sf. M-re Cetățuia*; Gheorghe Mandache Hogeia, Grigore V. Ciucan, Vasile Zamisnicu, Vasile T. al Dăscăliței, Teodor V. G. Rusu, Gheorghe V. Petrișor, Ioan T. Hurghiș, Ilie T. Durău, Dimitrie D. Lazăr, Ioan I. Irimia Păvălucă, Ioan Cărămidă, Costache al Elenei Ozoreanu, Teodor Iordache Anghela, Vasile Crăciun, Nicolae Hartul, Scarlat Georgescu, Haralambie I. Irimia Păvălucă din *Sf. M-re Neamțu* și Ștefan Arion seminarist cu opt clase, precum și recunoașterea călugăriei săvârșită pentru caz de boală a fratelui Dumitru Maxim din *Sf. M-re Secu*.

Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite tunderea în monahism a numitelor surori și a numiților frați, precum și recunoașterea călugăriei săvârșită pentru caz de boală a numitului frate.

Idem, relativ la cererea de tundere în monahism a fratelui Alexandru C. Hristescu din Sf. Monastire Frăsinei și a surorii Parascheva Ioan I. Ocheț din Sf. M-re Hurezul. Se primesc concluziunile raportului care sunt de a se

admite tunderea în monahism a numitului frate și a numitei surori.

Idem, relativ la cererea de tundere în monahism a sorerilor: Maria Andrei Belobrov, Susana Tudor Banciu, Sofia Zaharia Dănilă, Parascheva Zimbilschi și Tațiana Roman din *Sf. M-re Celic Dere*; și a fratelui Alexandru Slăvescu din *Sf. M-re Cocoș-Saun* din jud. Tulcea. Se primesc concluziunile raportului, care sunt de a se admite tunderea în monahism a numitelor surori și a numitului frate.

Idem, relativ la cererea de tundere în monahism a sorerilor: Ana Mucenic Dinescu, Maria Dumitru Rusu și Stana Ioan Moțoi din *Sf. M-re Văleni*, jud. Argeș. Se primesc concluziunile raportului, care sunt de a se admite tunderea în monahism a numitelor surori.

Idem, relativ la cererea de tundere în monahism a fraților: Nicolae I. Gavrilă, Dumitru A. Nicola, Gheorghe I. Dobre, Lazăr Georgescu, Mareș C. Drosu, Ioan N. Crețu și Năstase I. Negoescu din *Sf. M-re Ciolanu*.

Se primesc concluziunile raportului, care sunt de a se admite tunderea în monahism a numiților frați.

Acelaș P. S. Raportor, citește raportul comisiunii pentru revizuirea cărților de ritual, relativ la lucrările comisiunii, pentru care înaintează 17 procese verbale și statele de diurnile convenite PP. SS. Membri ai comisiunii. Se aprobă a se înainta statele de diurne la Onor. Minister, cu mijlocire a se încuviința achitarea lor.

P. S. *Arh. Nicodim Bacaoanu*, citește raportul comisiunii de petițiuni relativ la cererea făcută de locuitorul Ioan T. Zainea din parohia Sf. Voevozi, satul Gugești, comuna Plainești, jud. R.-Sărat, prin care cere binecuvântarea de a se putea căsători a patra oară. Se aprobă concluziunile raportului, cari sunt de a se trimite și lăsa cazul la aprecierea P. S. Chiriarh respectiv.

P. S. *Episcop al Hușilor*, luând cuvântul roagă pe Sf. Sinod să binevoiască a alege comisiunea, care să se ocupe cu modificarea legii sinodale din 1909, de oarece în ședința trecută s'a primit propunerea P. S. Sale, dar a rămas să se aleagă comisiunea în ședința de astăzi.

P. S. *Episcop al Argeșului*, zice că și P. S. Sa crede că este bine a se alege în această ședință comisiunea despre care este vorba.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, roagă pe Sf. Sinod, ca să binevoiască a alege în comisiune, pe aceia cari n'au lucrat la facerea legii, pentrucă dacă s'ar alege tot acei cari au lucrat, aceasta ar însemnă că acum se desmint pe ei însuși. Comisiunea care se va alege va aduce lucrarea sa în Sf. Sinod, spre deliberare.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, zice că, P. S. Sa socotește că chestia alegerii comisiunii nu comportă așa mare însemnătate. Sf. Sinod va alege pe cine va voi. Comisiunea va veni cu dezideratele sale și Sf. Sinod va hotărî, pentrucă e vorba de o lege fundamentală și este necesar să fie bine studiate modificările cari trebuiesc a i se face. Să ne exprimăm dezideratele în așa chip ca nu mâine, poimâne să vie unul sau altul să zică că n'a fost consultat.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, și *I. P. S. Mitropolit al Moldovei*, zic, că la această lucrare vor conlucra toți PP. SS. Membri, toți o vor iscăli și va fi lucrarea Sf. Sinod.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, propune a se alege în comisiune PP. SS. Episcopi al Argeșului și al Râmnicului și P. S. Arh. Calist Botoșeneanul.

P. S. Episcop al Hușilor, declară că este foarte mulțumit cu această dispoziție.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, roagă pe Sf. Sinod ca să aleagă în comisiune pe PP. SS. Episcopi al Argeșului, al Râmnicului și al Dunărei de Jos.

P. S. Episcop al Râmnicului zice, că în fața dorinței exprimate de I. P. S. Președinte revine asupra părerei exprimate de P. S. Sa, în ședința trecută, și declară că se supune Sf. Sinod și primește să lucreze în comisiune împreună cu PP. SS. Episcopi al Argeșului și al Dunărei de Jos. Lucrarea comisiunii se va supune deliberării Sf. Sinod și ceea ce Sf. Sinod va hotărî, fiind proiectul definitiv semnat de toți PP. SS. Membri, se va înainta Guvernului spre a-l aduce în Corpurile legiuitoare,

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, mulțamește P. S. Episcop al Argeșului care cel întâi a primit părerea I. P. S. Sale. Asemenea mulțamește și PP. SS. Episcopi al Dunărei de Jos și al Râmnicului, cari nu sunt mai puțin

valoroși. Se primește în unanimitate propunerea I. P. S. Președinte și se proclamă aleși membri în comisiunea care se va ocupa cu modificarea legii sinodale din 1909, PP. SS. Episcopi al Argeșului, al Râmnicului și al Dunărei de Jos. Se va cere dela Minister mai multe exemplare de lege, care se vor trimite tuturor PP. SS. Membri ai Sf. Sinod.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, zice că îndată ce se va ajunge la o înțelegere unanimă a PP. SS. Membri ai Sf. Sinod în privința modificărilor pe care Sf. Sinod le va găsi folositoare ca să se aducă legii din 1909, atunci înlăturându-se pretextul de căpetenie a acestei turburări, care durează de atâta timp, se vor înlătura și celelalte pretexte legate de acesta. Se știe că Sf. Sinod în Enciclica sa de acum un an a arătat, că legea nu conține erezii și astfel fiind, ce rămâne de acel cap de acuzație pe care i-l face I. P. S. Sale, P. S. Episcop al Romanului?; știut fiind duple cum a zis și P. S. Episcop al Dunărei de Jos, că erezia este înfrângerea unui articol de credință. Această acuzație de erezie nu este de cât un pretext ca să vie la alte nimicnicii.

Se suspendă ședința pentru 5 minute.

Domnul Ministru intră în sala ședințelor. La redeschiderea ședinței, Domnul Ministru luând cuvântul, zice că prin declarațiunea pe care D-sa a făcut o în prima ședință a acestei sesiuni a Sf. Sinod, în care a zis, că chestiunile de disciplină a Bisericii sunt de competența Sf. Sinod, n'a înțeles că Guvernul renunță la datoria pe care o are din punctul de vedere al ordinei de Stat, pentru că Biserica noastră este Biserică de Stat și disciplina ei interesează și Statu, întrucât este vorba de credința și liniștea poporului.

D sa spune că e autorizat să facă în numele Guvernului următoarea declarațiune: «In ultimile vremi s'au petrecut în sânul Bisericii fapte care sunt de natură a slăbi autoritatea și disciplina ei. Astfel am văzut că un înalt Prelat a refuzat de a se supune deciziunilor și enciclicei Sf. Sinod. Fără a voi să prejudicăm hotărârile Sf. Sinod și să indicăm soluțiuni, Guvernul este de părere că P. S. Episcop de Roman trebuie să fie tras la răspundere de

către Episcopatul Român». D-sa adaogă că Sf. Sinod judecând cazul și dând o hotărîre, totul se va liniști, pentru că trebuie ca Sf. Sinod și Biserica să aibă întreaga autoritate morală în fața poporului.

I. P. S. Mitropolit Primat Președinte, zice că în urma celor zise de D-nul Ministru crede de datorie să arate Sf. Sinod, că I. P. S. Sa, chiar dela începutul primei sesiuni, care a urmat după alegerea și întărirea I. P. S. Sale în înalta demnitate de Mitropolit Primat, a asigurat pe Sf. Sinod prin făgăduință solemnă, că va căută pacea și o va păzi pre ea pentru binele și propășirea sf. noastre Biserici ortodoxe strămoșești. Dar alții sunt aceia cari s'au încercat prin toate mijloacele, permise și nepermise, de a face desbinare în sânul acestui sf. Corp și a turbura pacea Biserici și conștiințele binecredincioșilor.

Aceia se știu, unul fiind din mijlocul nostru, iar alții sunt printre învățătorii înaltelor așezăminte de învățătură și creștere bisericească, puși și plătiți de Țară ca să predea tineretului clerical învățătura cea sănătoasă a Bisericii noastre și să'i deprindă cu disciplina și cu buna rânduială bisericească. Unii ca aceștia au uitat înalta povață a Sf. Scripturi care zice: «Noi să judecăm pe cele ce vedem, iar pe cele ce nu le vedem să le lăsăm la judecata lui Dumnezeu». Ei vor seceră rodurile buruenii otrăvitoare ce sădesc în țarina sf. noastre Biserici, după Proorocul ce zice: «Cine samănă vânt, seceră furtună». I. P. S. Sa spune, că întru cât îl privește pe I. P. S. Sa în totdeauna și-a dat seama de greutatea sarcinii ce poartă și s'a silit să corespundă înaltei și grelei chemări pe care o are. Aminteste că și în cuvântarea de deschidere a sesiunii de față a zis între altele și acestea: Afacerea P. S. Episcop de Roman, care, precum e în deobște cunoscut, a ridicat și apărat la început o chestie de principiu, iar dela Mai anul trecut, a coborît această chestie în vultorea patimilor personale, va trebui să aple o deslegare din partea Sf. Sinod în această sesiune, mai cu seamă dacă de astădată înaltul Guvern va găsi de cuviință a se modifica legea pentru înființarea Consistoriului Bisericesc, potrivit intervenirei ce i s'a făcut în urma votului Sf. Sinod dat în ședința din 13 Ianuarie 1910.

I. P. S. Sa zice, că n'ar fi putut pune această chestie în programul lucrărilor Sf. Sinod din sesiunea de față, dacă n'ar fi știut vederile Guvernului, pentrucă potrivit principiilor canonice despre raportul dintre Biserică și Stat, la deslegarea unei chestiuni bisericești și în deosebi când e vorba de hotărâri luate în afaceri ce stau în atingere cu interesele Statului și în deplin acord între ierarhia bisericească și Guvern, trebuie a se ține seamă și de avizul acestuia.

Dupre cum am văzut cu toții, zice I. P. S. Sa, din declarația ce Dl Ministru a binevoit a face la deschiderea Sf. Sinod, onor. Guvern va modifica legea respectivă în punctele ce se vor găsi că e nevoie a se modifica. Pe nedrept deci mi se aduce învinuiri că eu ași fi vinovat de agitația ce se face pe chestia legii sinodale. Eu n'am făcut, zice I. P. S. Sa, decât a mă conforma votului Sf. Sinod, ca legea să fie modificată când onor. Guvern va găsi de cuviință. Tot așa de nedreaptă e și învinuirea că în întreaga această afacere ași fi urmărit numai slava deșartă, de care mulțamește bunului Dumnezeu că n'a fost stăpânit niciodată în viața I. P. S. Sale. De aceia I. P. S. Sa roagă astăzi din nou pe Sf. Sinod a da cuvenita deslegare în chestiile ridicate de către P. S. Episcop al Romanului, care spre marea mâhnire a tuturor credincioșilor și bunilor Români, dela cei mai de sus până la cei mai de jos, le tot întetește prin repetite scrisori către Sf. Sinod. A mai amâna deslegarea ar fi foarte dăunător pentru liniștea obștească precum și pentru demnitatea și pacea Bisericii și autoritatea Sf. Sinod. I. P. S. Sa închee aducând aminte PP. SS. Membri ai Sf. Sinod cuvântul dumnezeescului Apostol Pavel: «Incingeți-vă mijlocul vostru cu adevărul și vă îmbrăcați cu zaua dreptății. Incălțându-vă picioarele întru gătirea evangheliei păcii. Peste toate luând pavăza credinței, cu care veți putea stinge toate săgețile vicleanului cele aprinse». E trist că P. S. Episcop al Romanului a împins lucrurile așa de departe, dar Sf. Sinod are să hotărască chiar în această sesiune cele ce trebuie să aducă pacea și buna rânduială în Biserică.

După acestea I. P. S. Mitropolit Primat Președinte zice că, spre a se evita orice bănuială de influențare a des-

baterilor Sf. Sinod; I. P. S. Sa declară că se abține și roagă pe I. P. S. Mitropolit al Moldovei ca să ia președinția.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei zice, că în urma declarațiunei făcută de I. P. S. Mitropolit Primat, care de drept prezidează ședințele Sf. Sinod, că pentru această chestie se abține, în conformitate cu legea organică a Sf. Sinod și cu voia Sf. Sinod declară, că primește președinția. I. P. S. Sa zice că propunerea pe care a citit-o D-nul Ministru depunându-se la biuro, roagă a se citi de către unul din P. S. Secretari.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu citește propunerea făcută D-nul Ministru.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei Președinte zice: Ați auzit din nou propunerea făcută de Dl Ministru. Vă rog a vă rosti dacă sunt membri din Sf. Sinod cari să și însușească această propunere.

P. S. Arh. Sofronie Craioveanu zice: Ascultând propunerea făcută de Dl Ministru și cuvântarea I. P. S. Mitropolit Președinte, declară că P. S. Sa împreună cu PP. SS. Arhierii Teodosie Ploșteanu și Nicodem Băcăoanu își însușesc propunerea făcută de D-nul Ministru. P. S. Sa citește următoarea propunere: «Subsemnații membrii ai Sf. Sinod ascultând propunerea scrisă, făcută de D-nul Ministru al Cultelor în ședința din 18 Mai curent, declarăm că ne însușim această propunere a D-lui Ministru, prin care D-sa semnaleză Sf. Sinod răzvrătirea făcută de P. S. Episcop al Romanului și având în vedere numeroasele vini de mare gravitate ale P. S. Sale, precum: criticarea prin publicitate a hotărîrilor și actelor Sf. Sinod, defăimarea I. P. S. Președinte al Sf. Sinod prin publicitate, că a slujit sf. liturghie neîmpăcat cu frații săi în Domnul, în contra poruncii din sf. evanghelie și alte abateri canonice ale P. S. Sale, cerem Sf. Sinod chemarea în judecată a P. S. Episcop Gerasimu al Romanului».

Sofronie Craioveanu

Semnați: *Teodosie Ploșteanu*

Nicodem Băcăoanu

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, zice: Am văzut că trei membri ai Sf. Sinod își însușesc propunerea D-lui Mi-

nistru de a se pune capăt răsvrătirei din Biserică, pentruca să nu fie nici umbră de bănuială că s'ar fi influențat în ceva desbaterile Sf. Sinod, crede că bine a făcut I. P. S. Mitropolit Primat că s'a dezistat dela președinție P. S. Sa roagă ca propunerea celor trei P. S. Arhierei, cari își însușesc propunerea D-lui Ministru de a se pildui P. S. Episcop al Romanului pentru răzvrătirea adusă în Biserică și a fi chemat în judecată de Sf. Sinod, să se pună la vot cu bile.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, zice: Ați ascultat propunerea celor trei PP. SS. membri; ați ascultat și propunerea făcută de P. S. Episcop al Dunărei de Jos, ca să se pună la vot cu bile, acum rămâne ca să se precizeze punerea votului.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos*, zice că dacă P. S. Sa a cerut votul cu bile nu este pentrucă s'ar îndoii că ar fi vre-unul din PP. SS. membri care să n'o voteze, din contră crede că va fi primită cu unanimitate, dar a cerut votul cu bile pentruca să nu se poată obiecta că fiind D-nul Ministru de față în ședință, s'ar fi influențat în ceva votarea.

P. S. *Episcop al Râmnicului*, zice că P. S. Sa nu se poate uni cu propunerea P. S. Episcop al Dunărei de Jos, și cere a se face votarea cu apel nominal fiind prevăzută de regulamentul Sf. Sinod. Se primește a se pune la vot cu apel nominal. Rezultatul votului este: Votanți 12. Au votat pentru, 12. Se proclamă propunerea primită cu unanimitate de 12 voturi, fiind patru absenți.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte zice, că odată ce Sf. Sinod a primit propunerea de chemare în judecată a P. S. Episcop al Romanului, roagă acum a se alege comisiunea pentru facerea chemărilor canonice, prevăzute de canonul 74 al Sf. Apostoli.

P. S. *Episcop al Argeșului*, propune a se alege PP. SS. Arhierei Meletie Constanțeanu și Calist Botoșăneanu. Punându-se la vot, s'a primit cu unanimitate propunerea P. S. Episcop al Argeșului.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, proclamă aleși în comisiunea pentru facerea chemărilor la judecată a P. S. Episcop al Romanului, potrivit canon. 74 al Sf.

Apostoli, pe PP. SS. Arhieriei Meletie Constanțeanu și Calist Botoșeneanu.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, roagă pe PP. SS. Arhieriei Calist Botoșăneanu și Meletie Constanțeanu, cari au fost aleși, să se prezinte chiar astăzi P. S. Episcop al Romanului spre a i înmâna adresa Sf. Sinod de chemarea P. S. Sale în judecată pentru Vineri 20 Mai curent la ora 9 dim.

Ședința se ridică la ora 12 $\frac{1}{2}$ și se decide ședința viitoare pentru Vineri 20 Mai curent, la ora 9 dim.

Președinte Pimen Mitropolitul Moldovii și Sucevei
Secretar Nifon Episcop al Dunărei de Jos.

Ședința din 20 Mai 1911.

Ședința se deschide la ora 9 $\frac{1}{2}$ dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei. Se citește apelul nominal al PP. SS. membri. Prezenți 15, absent 1. bolnav. Este de față și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunei.

Se citește sumarul ședinței precedente, care punându-se la vot se aprobă.

Se citesc următoarele comunicări:

Raportul Direcțiunei Tipografiei Cărților bisericești cu care se înaintează 16 exemplare legate din Psaltirea mare, ediția IV și din Evhologiu, ediția III, spre a se distribui PP. SS. Membri. Se ia act și se vor distribui.

Societatea Tinerimea Română supune la cunoștință, că Sâmbătă 21 Mai se vor distribui premiile elevilor, cari s'au distins la concursul ținut în ziua de 8 Mai și roagă pe PP. SS. membri a onora cu prezența PP. SS. Lor această solemnitate, care va avea loc în sala Senatului în ziua de 21 Mai ora 4 p. m., fiind prezidată de D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunei. Se ia act.

P. S. Arh. Calistrat Bârlădeanu, zice că în ședința precedentă n'a putut lua parte până la sfârșit, pentru că se găsește suferind. Că a luat cuvântul ca să declare că P. S. Sa s'a solidarizat cu P. S. Episcop al Romanului numai când eră vorba de legea sinodală din 1909, dar acum

când s'a hotărît a se modifica legea, numai are nimic de zis. Se ia act.

P. S. Arh. Meletie Constanțeanu zice, că potrivit votului Sf. Sinod din ședința dela 18 Mai curent, P. S. Sa împreună cu P. S. Arhiepiscop Calist Botoșeneanu au fost la P. S. Episcop al Romanului cu adresa de chemare în judecată, pentru care a luat dovadă de primirea ei, pe care o depune la biurou. Se ia act.

D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii zice: Pentru ca Sf. Sinod să fie pus în cunoștință de toate actele săvârșite de către P. S. Episcop al Romanului, se crede dator să comunice două petițiuni adresate de P. S. Sa, una D-sale ca Ministru al Cultelor și una M. S. Regelui. D-sa citește petițiile adresate de P. S. Episcop al Romanului atât D-sale ca Minisrru al Cultelor cât și M. S. Regelui. Se ia act.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, consultă pe Sf. Sinod și pe D-nul Ministru dacă crede că este bine a fi poftit în ședință și P. S. Episcop al Romanului. Se admite.

P. S. Episcop al Romanului, fiind poftit în ședință intră în sala ședințelor și zice, că de oarece P. S. Sa e chemat la judecată, crede că pentru respectul ce are către Sf. Sinod e bine a nu stă în ședință.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte invită pe P. S. Episcop să ia loc și 'i arată banca unde obișnuit stă la ședințe P. S. Episcop de Roman.

P. S. Episcop al Romanului, zice: Fac ascultare și se așează pe scaun.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, adresându-se către P. S. Episcop al Romanului, 'i spune că Sf. Sinod e constituit canoniceste spre a judecă. Că P. S. Episcop al Romanului e chemat în judecată pentru turburarea ce a produs în țară și în Biserică. I. P. S. Sa arată că D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii în numele Guvernului a venit cu o propunare, prin care cere chemarea în judecată a P. S. Episcop al Romanului pentru că a refuzat a se supune deciziunilor și enciclicei Sf. Sinod. Această propunere semnată și citită de D-nul Ministru în ședința din 18 Mai curent, s'a însușit de către

trei PP. SS. Membri. In baza propunerii semnată de către trei PP. SS. Membri, Sf. Sinod a hotărît darea în judecată a P. S. Episcop Gerasimu al Romanului. Chemarea în Judecată, potrivit can. 74 al Sf. Apostoli s'a comunicat P. S. Sale prin PP. SS. Arhieriei Meletie Constanțeanu și Calist Botoșeneanu, delegați de Sf. Sinod și după cum se constată din dovada de primire, P. S. Episcop al Romanului a primit adresa oficială a Sf. Sinod de chemarea P. S. Sale în judecată pentru astăzi 20 Mai curent ora 9 dimineața. Acum P. S. Sa are a se justifica de faptele pentru care este chemat în judecată. I. P. S. Sa spune că Sf. Sinod a așteptat până astăzi ca P. S. Episcop Gerasimu al Romanului să vină la sentimente mai bune ca să se redea Bisericii și Țării noastre liniștea și pacea; că D-nul Ministru a citit în ședința de astăzi două petițiuni adresate una M. S. Regelui și cealaltă D-lui Ministru prin care P. S. Episcop al Romanului cere judecata Sf. Sinod. Acum P. S. Sa are să asculte actul de acuzare și apoi i se va da libertate de a se apăra.

P. S. *Episcop al Dunărei de jos*, zice: Sunt doi ani de când stăruim ca să se redea Bisericii noastre pacea, de care are atâta nevoie. Cu toții am făcut demersuri și am rugat pe P. S. Episcop al Romanului să nu turbure pacea Bisericii, pentru că sunt alții care sapă la temelia ei. Că ceea ce se face la noi are influență la frații noștri de peste hotare, că chestiile personale să le lase la judecata lui Dumnezeu. Că acum P. S. Sa 'i face ultimul apel și 'l roagă: Lăsați Prea Sfințite Stăpâne, chestiile personale. Toți avem păcate și P. S. Voastră aveți. Gândește-te și alege: Vă rugăm dați-vă mâna și vă împăcați. Exemplul ce dați a avut urmări rele, câți-va preoți v'a imitat exemplul, n'o să mai putem să facem administrație bisericească, Vă rugăm deci, în special eu ca prieten al P. S. Voastre te rog, gândește-te bine ce faci, nu pune ambiția personală mai presus de interesele Bisericii. Noi ne ducem, dar instituția rămâne. Ați luat târnăcopu să săpați la temelia Bisericii. Nu faceți bine P. S. Stăpâne să vă pogoriți la chestii personale; Vă propun a renunța la toate acestea și a lucra pentru binele și folosul Bisericii.

P. S. *Arh. Calist Botoșeneanu*, zice, că așteaptă răs-

punsul P. S. Episcop al Romanului, dacă voește să primească propunerea ce i s'a făcut de P. S. Episcop al Dunărei de Jos și pe urmă va vorbi P. S. Sa.

P. S. Episcop al Râmnicului zice: Ca membru al Sf. Sinod am jurat că voi păstra neatins tezaurul Sfințelor învățături ale Sfintei Biserici Ortodoxe de Răsărit și voi fi supus și ascultător întru toate Sf. Sinod și așezămintelor Bisericeii. Pe lângă aceasta, am jurat că voi fi pândar neadormit al viei Domnului adică al Bisericeii și 'mi voi jertfi viața pentru apărarea ei în contra pornirilor dușmănoase ale vrășmașilor din afară. Cu toți dorim ca Sf. Biserică să aibă pace și liniștea de care are nevoie în timpul de față și să aducem liniștea în sufletele dreptcredincioșilor fii ai Bisericeii. Roagă și P. S. Sa pe P. S. Episcop al Romanului, ca unul ce a avut onoare ca să fie ales de Sf. Sinod să se prezinte la P. S. Sa împreună cu P. S. Episcop al Dunărei de Jos și au discutat chestiunea în lung și în lat și atunci a revenit la sentimente mai bune. P. S. Sa zice că'l roagă și acum să lase la o parte toate resentimentele, să întindă mâna cu dragoste frățiască și să ne redea pacea și liniștea sufletească, de care avem nevoie spre binele și folosul sfintei noastre Bisericeii.

P. S. Episcop al Romanului zice: Țin să declar, că n'am nici o ură asupra nimănui și n'am nici un cuvânt nici duhovnicesc, nici material, de a urî pe cineva. Dacă am vre-o ură e aceea care ne e ertată, ura împotriva relei credințe, ura împotriva nerânduiei în general; dar asupra omului nu. Declară că pe I. P. S. Mitropolit Primat nu'l urăște personal; că e o nedreptate care 'i se face când se zice că P. S. Sa face chestie personală, pentru că văzând nerânduiala a pornit pe drumul acesta. P. S. Sa zice: sunt vrăjmaș al nerânduiei, nu al omului, să mă ferească Dumnezeu. Cum au făcut sfinții Părinți, predecesorii noștri, tot așa și eu smeritul mă sânguesc, ca nerânduiala să fie prefăcută în bună rânduială. Numai din curata dorință de a vedea Biserica pusă în bună rânduială fac ceea ce fac; îmi dau bine socoteală de ceea ce se va putea întâmpla cu mine, căci nu sunt copil, sunt om bătrân, dar cu ajutorul lui Dumnezeu sunt gata la toate. Ce are să fie dacă nu voi putea dovedi pârile aduse, mă veți pedepsi, și știu

că nu mă pedepsesc păgânii, ci frații mei în Domnul. Avem căi unde să căutăm dreptatea pentru cele ce voi crede că e nedrept; veți pedepsi un călugăr, pe Gerasimu.

Faceți ce credeți pentrucă eu am cerut judecată. Așa vă rog să se înțeleagă toată atitudinea mea. De altfel, zice P. S. Sa, Vă sunt foarte recunoscător și cu respect ascult cuvintele PP. SS. Voastre pentrucă sunt pornite din inimă, dar vă rog să nu mai stăruți ca să revin asupra hotărîrii ce am luat pe răspunderea mea.

P. S. Episcop al Hușilor, zice: Totdeauna am fost pentru pacea în Biserică și cu toți dorim pacea. Dar zizania vine dela vrăjmașii Bisericii, cari lucrează ca să strice pacea ei și să o lovească în numele cel bun. P. S. Sa roagă pe P. S. Episcop al Romanului să și calce pe inimă, cum zice proverbul român, dar nu având pretenții prea mari, poate pe nedreptul, și să cedeze pentru interesul Bisericii.

Din vuetul care s'a făcut și se face în toată țara pe această chestie, Biserica pierde foarte mult, ne desprețuesc străinii, prea mult s'a târăgănat această turburare. P. S. Sa declară că se unește cu părerea PP. SS. Episcopi al Râmnicului și al Dunărei de jos de a se face împăcare, dar crede că ar trebui ca P. S. Episcop al Romanului să retracteze în scris toate punctele de pretențiuni ale P. S. Sale privitoare la această chestie. Crede că, poate că P. S. Sa nu e atât de vinovat și de rău intenționat, dar s'au supus alții sub drapelul ridicat de P. S. Sa și a ajuns că astăzi să ia această chestie oameni din partidele politice. E foarte rău că se dă în spectacol Biserica noastră. E bine să așteptăm în pace, că legea se va modifică în părțile care se vor crede că trebuie a fi modificată; cu toate că în legea clerului sunt multe încălcări introduse și mai grele și cu toate acestea când s'a votat această lege a clerului nu s'a mai zis nimica tocmai menajând interesele clerului și ale Bisericii. Astăzi amestecându-se în această chestie și partidele politice, tocmai pentrucă ea cuprinde în sine pe lângă partea morală dar și o parte a intereselor de stat, cum ar fi partea privitoare la nesupunerea legii deja aplicată. P. S. Sa crede că ori în ce chip va judecă și va hotărî Sf. Sinod, tot se va putea găsi adversari, care să rămână nemulțamiți. De unde urmează, că ar fi cu mult

mai nemerit ca chestiunea existentă și aplicarea acestei legi în partea privitoare la nesupunerea în aplicarea ei să fie judecată de Casație, în conformitate cu art. 17 din legea organică Sinodală. Și numai după aceasta, atât în partea morală a chestiunii ridicate, cât și în partea relativă la personalități se va putea pronunța mai cu mult succes Sf. Sinod, conform aceluiaș art. din legea citată, căci persistând ca să se pronunțe numai Sf. Sinod, P. S. Sa crede că prin aceasta cu greu va putea rămâne mulțumită toată lumea care se află în contrazicere.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte: Nu e nevoie de a vorbi acum de cele petrecute altă dată. Pe P. S. Episcop al Romanului nu'l voi opri de a vorbi, dar pe P. S. Voastră vă rog să fiți mai scurt.

P. S. Episcop al Hușilor, voiam să adaug ceva la concluzie, dar rămân cu cele zise.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu, zice că P. S. Sa dorește ca să se facă pace, pentru că în atare împrejurări ne puneți la grele lucruri. P. S. Sa declară că nu vrea să fie sub greutatea afurisaniei Arhieresti. Că nu ne-am pogorât în forul conștiinței fieștecăruia ca să vedem care are credința mai dreaptă. Roagă pe P. S. Episcop al Romanului ca să voiască pacea și să se termine această turburare fără sgomot, 'l roagă să se pronunțe dacă primește să se împăce ori să se judece. Dar să se știe că e grea judecata, că suntem răspunzători înaintea lui Dumnezeu, nu numai înaintea oamenilor. Eu, zice P. S. Sa, mă pun în mijloc ca cel mai păcătos și te rog pe P. S. Ta să dai cu piatra în mine, pentru că ești cel mai drept. De aceea zic, să nu te joci cu judecata, ci mai bine să vrei pacea frățiască și să renunți la judecată.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice că I. P. Sa, totdeauna a dorit pacea. Face apel ca și PP. SS. Episcopi al Râmnicului și al Dunărei de Jos și P. S. Arh. Calist și în numele tuturilor, roagă pe P. S. Episcop al Romanului să revină asupra hôtărîri și insistenței de a se judeca. I. P. S. Sa îl întrebă din nou pe P. S. Episcop al Romanului: *Stăruiți să se facă judecata sau voiți să vă împăcați aici în incinta Sf. Sinod?*

P. S. Episcop al Romanului, zice: Sunt dator să răs-

pund. In dragostea ce aveți și aceasta vă face cinste, văd că doriți pacea. Și eu doresc pacea și cred că lucrez pentru pace, dar mă tem să nu fac greșală plecând pe panta dragostei către aproapele; să nu fac greșală de a da cuvintelor Mântuitorului alt înțeles. S'a adus cuvântul Evangheliei cu aruncarea pietrei: Vă aduc aminte că Mântuitorul a zis aceasta, fiind provocat de cei cari cereau judecată. Dar tot Mântuitorul a zis. Nu judecați ca să nu fiți judecați. Să nu punem în contradicție cuvintele Domnului. Trebuie să știm când trebuie să uzăm de fiecare cuvânt din învățăturile Domnului în păstoria duhovnicească. Și mie nevrednicul mi s'a dat scaun de judecată și când văd oaia că vrea să mănânce iarba rea să o găsească gălbeaza, sunt dator să o trag înapoi. Când mă spovedesc la duhovnic și'i spun un păcat pe care l'am făcut, dar pe care nu'l mai știe nimeni afară de Dumnezeu și el mi-ar zice: Să nu mai slujești cele arhieresti că-ți pierzi sufletul. Rămâne la credința mea să mă folosesc de sfatul ce mi-a dat duhovnicul. Dar când păcatul meu e cunoscut de oameni, atunci se schimbă chestia. Atunci Arhieriei în scaun de judecată sunt datori să și calce pe inimă, să se uite la ce zice Mântuitorul, nu la persoana lui Gerasimu sau a I. P. S. Mitropolit Primat. Că Mântuitorul, a însărcinat pe Duhovnici și Arhieriei să primească mărturisirea păcatelor. Dar aici e cazul de greșeli ajunse la cunoștința și a copiilor. Că față de asemenea greșeli, Biserica din oficiu e datoare să și facă datoria. Dorim cu toți pacea, dar n'avem ce face, trebuie să stăm strâmb dar să judecăm drept. P. S. Sa zice: Cu I. P. S. Mitropolit Primat n'am nimic personal, bine mi-a făcut, rău nu. Dar din cele ce a spus, se vede care sunt rezoanele pentru care să și vrea să se împace, nu pote.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte: Sf. Sinod cu durere ia cunoștință de această hotărîre ne-strămutată pe care o aveți și că nu voiți să primiți pacea. I. P. S. Sa invită pe P. S. Episcop al Romanului, să părăsească locul unde obicinuit șade și să ia loc pe un scaun deosebit, pentru judecată.

P. S. Episcop al Romanului, ia locul indicat de I. P. S. Președinte.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu, zice: Pentru că în pârrele ce a făcut *P. S. Episcop al Romanului* în contra *I. P. S. Mitropolit Primat* a pomenit și de Sinodul lui Dioscur, numit tâlhăresc și aceasta crede că a făcut-o nu fără intenție, cu profund respect îl întreabă pe *P. S. Episcop al Romanului*: Sf. Sinod cum este constituit, e constituit canoniceste sau e tâlhărește?

Această întrebare o face *P. S. Sale* și *P. S. Episcop al Dunărei de Jos* și *I. P. S. Mitropolit al Moldovei*, Președinte și îl roagă să se rostească.

P. S. Episcop al Romanului zice: Să mă ferească Dumnezeu a crede că Sf. Sinod al Bisericii Române e tâlhăresc și să ferească Dumnezeu ca acest Sf. Sinod să facă acte de acelea, care să fie de așa natură ca să merite acest nume. Că până acum abia este la început și aceasta nu s'ar putea zice decât atunci când s'ar face vre-o călcare de canoane.

P. S. Episcop al Hușilor și I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, îl întreabă pe *P. S. Episcop al Romanului* și îl roagă să declare: E constituit canoniceste Sf. Sinod sau nu?

P. S. Episcop al Romanului zice: că ar fi zis, că nu e canoniceste constituit, dacă ar fi fost sub președenția *I. P. S. Mitropolit Primat*, dar întrucât este sub președenția *I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei*, n'are decât să zică că e constituit canoniceste. Totuși întru cât vede că asistă și *I. P. S. Mitropolit Primat*, face o întrebare: Știe că *I. P. S. Mitropolit Primat* are tot dreptul să stea la locul *I. P. S. Sale*, pentru că Dumnezeu dă jos din scaun; dar îl roagă dacă crede că e bine, fiindcă e chemat în judecată *P. S. Sa*, pentru a fi ferit de orice bănuială ca să stea s'au nu în locul *I. P. S. Sale*, pentru a nu se putea zice că a înrâurit în ceva judecata. Trebuie să se știe dacă *I. P. S. Sa* stă la locul *I. P. S. Sale* ca judecător sau ca asistent? Că *P. S. Sa*, l'ar primi și ca judecător, dacă n'ar avea ce are cu *I. P. S. Sa*. Că *I. P. S. Mitropolit Primat* a fost reclamat de către *P. S. Sa* să fie chemat în judecata Sf. Sinod de doi ani, iar *P. S. Sa* este chemat în judecată numai de ieri și s'a supus.

D-nul Ministru, zice că D-sa este de părere că n'ar trebui a se prelungi chestia.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte zice: întrebarea P. S. Arh. Calist Botoșăneanu e bine pusă și P. S. Episcop al Romanului a răspuns că întrucât Sf. Sinod e prezidat de I. P. S. Sa, este canoniceste constituit. Prin urmare asupra acestui punct nu mai încapă discuție. Acum însă P. S. Sa a făcut întrebarea: dacă I. P. S. Mitropolit Primat este aici ca judecător. I. P. S. Sa spune că I. P. S. Mitropolit Primat e numai ca asistent.

P. S. Episcop al Dunării de Jos, zice că P. S. Sa crede, că I. P. S. Mitropolit Primat trebuie să fie de față pentru că P. S. Episcop al Romanului e chemat în judecată și are să-și dovedească părele ce a adus.

I. P. S. Mitropolit Primat, zice că repetă și azi ceea ce a spus și în ședința precedentă că I. P. S. Sa se abține de la președinție și de la tot ce privește judecata P. S. Episcop al Romanului, cu rezervă de a răspunde când îl privește.

P. S. Episcop al Dunării de Jos, zice că P. S. Episcop al Romanului a făcut întrebarea dacă e chemat numai P. S. Sa în judecată pentru grave abateri canonice și răsvrătire sau este chemat și I. P. S. Mitropolit Primat, căci zice P. S. Episcop al Romanului că din adresa care i s'a trimis de chemare în judecată, s'ar părea că numai P. S. Sa este chemat în judecată.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice că I. P. S. Mitropolit Primat, nu e ca Președinte, nici ca judecător, ci ca asistent.

D-nul Ministru, zice că D-sa n'are să se amestece într-o chestie privitoare la canoane, dar crede că este bine a se lămuri întrebarea făcută de P. S. Episcop al Romanului. P. S. Sa a zis: Văd pe I. P. S. Mitropolit Primat șezând în incintă, dar nu știu dacă stă ca președinte, ca judecător sau altcumva. Tot odată P. S. Sa a declarat că dacă Sf. Sinod este sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei, recunoaște că e constituit canoniceste. D-sa zice, că este evident, cum că I. P. S. Mitropolit Primat nu e decât ca asistent, pentru că altfel ar trebui să prezideze I. P. S. Sa. Dar este o altă întrebare: E bine să asiste I. P. S. Sa la proces? P. S. Episcop al Dunării de jos a zis că e bine, pentru că în apărarea ce'și va face P. S.

Episcop al Romanului are să vorbească de toate, lăsându-i-se toată libertatea apărării pentruca să se isprăvească odată turburarea din Biserică. Așa dar e bine, zice D-nul Ministru a se hotărî dacă poate I. P. S. Mitropolit Primat să stea sau să se retragă. D-sa declară ca reprezentant al Guvernului, că voește ca P. S. Episcop al Romanului să aibă toată libertatea cuvântului.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice că prezența D-lui Ministru este necesară și că ceeace voește D-sa, ca P. S. Episcop al Romanului să aibă toată libertatea de a se apăra, a fost spusă dela început de către I. P. S. Sa ca Președinte.

P. S. Episcop al Romanului, daclară că dacă I. P. S. Mitropolit Primat, e aici ca asistent, n'are nimic de zis. Că P. S. Sa, recunoaște că Sf. Sinod este constituit canoniceste, dar crede că aceasta nu-i ridică dreptul de a putea să facă recuzări.

P. S. Arh. Teodosie Ploșteanu, citește actul de acuzare în care se cuprind abaterile canonice pentru care s'a cerut chemarea în judecată a P. S. Episcop al Romanului. Actul de acuzare este semnat de către PP. SS. Arhieriei Teodosie Ploșteanu, Nicodim Bacaolanul și Evghenie Pitășteanu.

P. S. Episcop al Argeșului, zice că fiind timpul întârziat, crede că trebuie a se amâna pentru altă ședință și să i se comunice P. S. Episcop al Romanului actul de acuzare în copie.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, adresându-se către P. S. Episcop al Romanului zice: După ce ați ascultat actul de acuzare și propunerea făcută de P. S. Episcop al Argeșului, cred că aveți trebuință de a vi se trimite copie după actul de acuzare.

P. S. Episcop al Romanului zice: Cred că e bine a mă ascultă și pe mine.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice că e târziu, fiind orele 12 și jum. și crede că ar fi bine să se continue Luni, iar până atunci să i se trimeată actul de acuzare în copie.

Domnul Ministru, zice că de oarece P. S. Episcop al Romanului insistă să i se dea voie să vorbească, D-sa crede că e bine a'l lăsa să vorbească.

P. S. Episcop al Romanului citește o întâmpinare prin care arată, că primind adresa Sf. Sinod de chemarea în judecată, s'a grăbit a se supune acestei chemări. Dar P. S. Sa de abateri canonice nu se știe vinovat, iar de răsvrătire, dacă se crede că s'a făcut vinovat, D-nul Ministru trebuie să-l trimeată în judecata Inaltei Curți de Casație și Justiție, potrivit art. 17 din legea sinodală. Că datorita ce are de a se apăra îl silește să ridice în prealabil câteva incidente, pe care le va desvolta pe rând, sigur fiind că, potrivit afirmațiunei de mai multe ori repetată a D-lui Ministru de Culte și Instrucțiune, judecata se va face cu respectarea tuturor principiilor de drept. Că roagă pe Sf. Sinod a vedeă că acuzarea ce i s'a adus în Sf. Sinod, în ședința dela 18 ale curentei luni, trebuie suspendată până ce mai întâiu se va judecă procesul canonic ce P. S. Sa a făcut de acum un an I. P. S. Mitropolit Primat, căci așa poruncește sfintele canoane. Dacă Sf. Sinod procedează altfel, se calcă Sfintele canoane și se desfințează principiul cel mare și sfânt, care dă drept oricărui creștin—în împrejurări și unui păgân—ca să ceară Sinodului Episcopilor să-i permită a dovedi vinovăția vreunui Arhiereu. Că P. S. Sa cere să dovedească acuzațiunile pe care le-a formulat de atâtea ori în contra I. P. S. Mitropolit Primat și aceasta o cere pentru a se disculpa pe sine de acuzațiunea de răsvrătire ce i se face. De aceea chiar acum depune fotografia uneia din scrisorile scrise și subscrise de I. P. S. Mitropolit Primat. Citează câteva pasagii din acea scrisoare și zice că va întări cu martori gravitatea probei materiale ce a produs. Că depune și opera iezuitului Victor Cathrein intitulată: «Die Setenlehre des Darwinismus» împreună cu opera I. P. S. Mitropolit Primat intitulată «Etica evoluționistă». Mai reproduce câteva pasagii din o altă scrisoare a I. P. S. Mitropolit Primat din 17 Ianuarie 1909, privitoare la proiectul de lege sinodală. Conchide că cere ca Sf. Sinod să declare că acuzațiunile ce i s'au adus P. S. Sale nu se pot judecă până ce mai întâiu nu se vor judecă acuzațiunile ce a adus P. S. Sa în contra I. P. S. Mitropolit Primat sau să se dispună a se uni într'un singur proces ambele acuzări. Depune cu această întâmpinare și li-

stă martorilor de care are trebuință în dovedirea celor expuse în întâmpinare.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte*, consultă pe Sf. Sinod dacă voește să se citească lista martorilor. Se admite să se citească.

P. S. *Episcop al Romanului* citește lista martorilor propuși de P. S. Sa.

D-nul *Ministru* zice că, D-sa ține să facă o declarațiune: Că P. S. *Episcop al Romanului* a declarat, că trebuie să'l trimeată în judecata Inaltei Curți de Casație și Justiție, potrivit art. 17 din legea sinodală. Dar D-sa crede, că în această privință P. S. Sa se înșală, întru cât delicul imputat P. S. Sale nu e o rebeliune politică ci bisericească, căci dacă ar fi fost de natură politică, desigur că D-sa l'ar fi dat în judecata Curței de Casație, întrucât însă e de natură bisericească este bine chemat în judecata Sf. Sinod.

Ședința se ridică la ora 1 p. m. și se decide ședința viitoare pentru Luni 23 Maiu, ora 9 dim.

Președinte *Pimen Mitropolit al Moldovei*.

Secretar *Arh. Callist Botoșeneanu*.

Ședința din 23 Mai 1911.

Ședința se deschide la ora 9¹/₂ sub președenția I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei*. Se citește apelul nominal al PP. SS. membri. Prezenți 14, unu bolnav și unu absent. Este de față și D-nul *Ministru al Cultelor și Instrucțiunii*.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei Președinte*, consultă pe Sf. Sinod dacă voește să fie poftit și P. S. *Episcop al Romanului* ca să vină în ședință. Se admite.

P. S. *Episcop al Romanului* fiind poftit, intră în sala de ședințe și ocupă locul indicat de I. P. S. *Președinte* în ședința precedentă.

Se citește sumarul ședinței precedente, care punându-se la vot, se aprobă.

Se citește următoarele comunicări:

Adresa semnată de mai multe Doamne din Societatea

Ortodoxă Națională a femeilor Române—Comitetul Central—prin care roagă pe Sf. Sinod, în dragostea pe care o poartă Sf. noastre Biserici, de a aduce pacea creștinească și încrederea frățească de care Biserica noastră are atâta trebuință pentru a rămâne stâlpul neclintit al neamului nostru. De această adresă, care a fost citită apoi în întregime, s'a luat cunoștință.

Idem, a Sf. Episcopii a Argeșului, cu care înaintează un dosar, cu actele privitoare la cererea de călugărire a iratelui Gheorghe Zaharia Lăzureanu din sf. M-re Turnu. Se trimite la comisiunea de petițiuni.

Suplica D-lui Dumitru Stănescu, profesor secundar, cu care înaintează un ordin al Ministerului de Culte și Instrucțiune—Consiliul Permanent—prin care este înștiințat că până la 25 Mai să prezinte o adresă doveditoare că i s'a aprobat de Consistoriul Superior Bisericesc și Sf. Sinod, manuscrisele sale de învățământ religios pentru clasă I și IV secundară și roagă a li se da aprobare și a i se comuncă.

Se decide a se citi raportul comisiunii respective privitor la acele manuscrise.

P. S. Arhiereu Calist Botoșenennu, citește raportul comisiunii pentru cercetarea manualelor de învățământ religios, privitor la manuscrisele intitulate: «Istoria Sfântă a Vechiului și Noului Testament» pentru clasă I secundară și «Dogmele religiunii creștine» pentru clasă IV secundară, înaintate de D-nul Dumitru Stănescu, profesor secundar, care manuscrise au fost cercetate și aprobate și de Consistoriul Superior Bisericesc. Se primesc concluziunile raportului, care sunt de a se aproba acele manuscrise.

P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu citește raportul relativ la lucrările privitoare la revizuirea textului Bibliei, făcute dela 1 Octombrie 1910 până la 1 Aprilie a. c.

Se aprobă concluziunile raportului, cu care se înaintează și procesele verbale în număr de 59 ale ședințelor comisiunii respective.

Acelaș *P. S. Raportor* citește raportul comisiunii pentru Revistă, Tipografie și Cărțile de ritual, privitor la rapoartele Direcțiunii Tipografiei Cărților Bisericești, prin care roagă a se aproba retipărirea cărții «Pâinea spre ființă» în 5000 exemplare, iar la retipărirea Cazaniei deja

aprobată spre retipărire să se aibă în vedere la imprimat și Cazania ediția de Buzău din vremea repauzatului întru fericire Chezarie Episcopul. Se primesc concluziunile raportului, care sunt de a se încuviința amândouă propunerile P. S. Director al Tipografiei Cărților Bisericești.

Idem, relativ la raportul aceleiași Direcțiuni, prin care roagă ca în cartea de rugăciuni, ediția a II, care se retipărește, să se aprobe adăogirea Acatistului Maicei Domnului și al Sf. Ierarh Nicolae. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se încuviința propunerea P. S. Director al Tipografiei Cărților Bisericești și a se retipări în 2000 exemplare.

I. P. S. Mitropolit Primat, intră în ședință.

P. S. Episcop al Romanului, citește o întâmpinare prin care protestează că cei trei PP. SS. Membri acuzatori ai P. S. Sale iau parte la deliberările Sf. Sinod; aceasta fiind în contra prescripțiunilor canonului 118/112 Cartaginean. Mai citește o întâmpinare prin care roagă a nu se permite să stea în sala de ședințe Dnul Dr. D. G. Boroianu, Administrator al Cassei Bisericești, pentru că n'ar avea acest drept, precum nici I. P. S. Mitropolit Primat, care nu poate să stea decât sau ca Președinte efectiv sau ca acuzat.

P. S. Episcop al Romanului citește apoi o suplică a D-lui Dr. C. Chiricescu, profesor la Facultatea de Teologie, prin care arată motivele pentru care nu poate să dea originalul scrisorii pe care P. S. Episcop al Romanului a prezentat-o fotografiată în ședința dela 20 Mai curent.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice că Sf. Sinod va decide asupra acestor întâmpinări citite de P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. Mitropolit Primat, roagă a i se acorda cuvântul ca să facă o declarație, și crede că este drept a i se acorda cuvântul.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, consultă pe Sf. Sinod dacă încuviințează să acorde cuvântul I. P. S. Mitropolit Primat.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice, că de oarece Sf. Sinod n'a încuviințat, cu regret nu poate să-i acorde cuvântul.

Ședința se suspendă pentru cinci minute.

I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului sunt invitați să se retragă din sala de ședință în alte camere din localul Sf. Sinod.

La redeschidere P. S. Episcop al Hușilor luând cuvântul zice, că chestiunea grelelor acușări aduse de către P. S. Episcop de Roman contra I. P. S. Mitropolit Primat până alaltăeri la ședința din 20 a curentei, se păreau exagerate și cu anevoe de dovedit de către acuzator, dar din actele produse și publicate după aceasta se vede că chestiunea a devenit foarte serioasă, care chestiune nu poate rămâne nebăgată în seamă, căci prin ea agitându-se opinia publică de către cei interesați în cauza turburării bisericești, forțează lucrurile, care trebuie să aducă ori o împăcare, ori un mare scandal ne mai pomenit până acum la noi. La o împăcare dreaptă și la o aplanare pe cale pașnică noi cu toții și în repetate rânduri am stăruit, dar P. S. Episcop de Roman nu primește aceasta, cerând judecată. Deci în dorința de a se stabili buna ordine în biserică, mai înainte de a ajunge la o judecată, care de sigur va avea consecințe funeste, atât pentru părțile în litigiu, cât și pentru interesele Bisericii, P. S. Sa zice, că îndrăznește e veni la ideia ca amândoi luptătorii adică P. S. Episcop de Roman dela care a început turburările și I. P. S. Mitropolit Primat, care suferă consecințele, amândoi trebuie să dimisioneze de bună voie. Acesta ar fi singurul mijloc de a se restabili pacea și liniștea în Biserică. Iar prin acest lucru departe de a se înjosi, ei foarte mult se vor înălța în opinia publică aducând pacea în Biserică, scutindu-ne astfel atât pe Sf. Sinod de criticile nedrepte, cât și pe guvern de imputările nefondate. Este necesar de a se face aceasta mai ales acum după ce vedem că însăși partidele politice nu se pot înțelege asupra împrejurărilor, ceea ce face ca agitația publică să crească continuu spre nemulțămirea și vătămarea tuturor.

Deci P. S. Episcop al Hușilor face următoarea propunere:

Subsemnații Membri ai Sf. Sinod, în dorința de a se aduce o liniște deplină în biserică, propunem de a se face demersuri pe lângă I. P. S. Sa Mitropolitul Primat D. D. Athanasie Mironescu și pe lângă P. S. Episcop al Romanului D. D. Gerasimu Safirinu ca să se retragă amândoi.

prin dimisiune dela scaunele lor, fiind singurul mijloc, ca sfânta Credință strămoșească să nu mai fie în zadar turburată. In acest scop se vor alcătui două comisiuni, care să aducă la cunoștința Inalților Prelați dorința Sf. Sinod.

Aceste comisiuni vor fi compuse din: Pentru I. P. S. Sa Mitropolitul Primat: PP. SS. Lor, I. P. S. Sa Mitropolitul Moldovei, P. S. Sa Episcopul de Huși și P. S. Sa Episcopul de Râmnic. Pentru P. S. Episcop de Roman: din P. S. Sa Episcopul Dunărei de Jos, P. S. Sa Arhiereul Calist Botoșeneanu și P. S. Sa Sofronie Craioveanu.

(ss) † Konon Episcopul Hușului

(ss) † Meletie Constanțeanu

(ss) † Dionisie Episcopul Buzăului.

Punându-se la vot această propunere, a fost primită în unanimitate.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte*, adresându-se către P. S. Episcop al Romanului zice: Sf. Sinod în dorința ce are ca să înceteze această turburare, care a pus Țara în picioare și care are un răsunet dezastruos pentru lumea ortodoxă și în deosebi pentru frații noștri de peste hotar, a primit în unanimitate propunerea făcută de trei PP. SS. Membri și s'au ales două comisiuni, din care una pentru a aduce la cunoștința P. S. Voastre această propunere, iar alta pentru a o aduce la cunoștința I. P. S. Mitropolit Primat. Propunerea Sf. Sinod este singurul mijloc prin care s'ar putea aduce pacea Bisericii și liniștea poporului; pentru aceasta vă rog, zice I. P. S. Sa și fac apel la P. S. Voastră, care sunteți român și fiu al Bisericii și cred că nu voiți nici răul Bisericii nici al Țării aceștia rugându-vă cu toții să primiți propunerea, care vi se va comunica mâine de către comisiunea aleasă.

P. S. *Episcop al Romanului* întreabă ce s'a hotărât asupra incidentelor ridicate de P. S. Sa.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte*, răspunde P. S. Episcop al Romanului, că asupra acelor incidente Sf. Sinod și-a rezervat dreptul de a delibera, și după ce Sf. Sinod se va rosti asupra lor, i se va cumunica și P. S. Sale aceea ce Sf. Sinod va hotărî asupra lor.

Ședința se ridică la orele 12 și se decide ședința viitoare pentru Miercuri 25 Mai curent, la orele 9 dim.

Președinte *Pimen Mitropolit al Moldovei și Sucevei*.

Secretar *Nifon Episcop al Dunărei de Jos*.

Ședința din 25 Mai 1911 (dimineața).

Ședința se deschide la ora 9 1/2 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. membri. Prezenți 14, 1 bolnav și 1 în concediu.

Se citește sumarul ședinței precedente, care punându-se la vot se aprobă.

Se citesc următoarele comunicări:

Două copii după petițiunile adresate de către P. S. Episcop al Romanului M. S. Regelui și D-lui Ministru al Cultelor și Instrucțiunii, amândouă privitoare la cererea P. S. Sale de a se judecă de Sf. Sinod părele aduse de către P. S. Sa, I. P. S. Mitropolit Primat. Se vor pune la acte.

Suplica P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu prin care roagă a i se acordă concediu pentru ziua de 25 Mai curent fiind ocupat la un serviciu religios. Se acordă concediul cerut.

Idem a Preotului Florea A. Drăghici, caterisit, prin care roagă a fi iertat de Sf. Sinod și a i se da voie să servească cele preoțești. Se trimite la Comisiunea de petițiuni.

Terminându-se comunicările, *P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu* citește următoarele rapoarte ale Comisiunii pentru cercetarea manualelor de învățământ religios:

Raportul privitor la manuscrisul intitulat: Catehismul moral și social pentru trebuința creștinilor, după ediția oficială a catehismului din 1860, înaintat de P. C. Econom I. Mălăescu, profesor în Târgu-Jiului.

Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se da voie P. C. Econom I. Mălăescu să tipărească acel manuscris, iar după tipărire să înainteze Sf. Sinod 17 exemplare pentru PP. SS. Membri și bibliotecă.

Idem relativ la manuscrisul intitulat: Istoria sfântă a Vechiului și Noului Testament, pentru clasa I secundară, elaborat de P. C. Econom C. Ionescu, profesor în București. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se aprobă acel manuscris, iar după tipărire să înainteze Sf. Sinod 17 exemplare pentru PP. SS. membri și bibliotecă.

Idem relativ la manuscrisul intitulat: Manual de Ermi-

neutică pentru uzul clasei VII seminariale, elaborat de P. Cuv. Arhimandrit I. Scriban. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se aprobă acel manuscris, iar după tipărire să înainteze Sf. Sinod 17 exemplare pentru PP. SS. membri și bibliotecă.

Idem relativ la manuscrisul intitulat: Istoria bisericească Universală până la 1054, cu noțiuni de patrologie, pentru clasa V de seminar, alcătuită de D-l I. Mihălcescu, profesor la Facultatea de Teologie. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se aprobă, iar după tipărire să înainteze Sf. Sinod 17 exemplare pentru PP. SS. membri și bibliotecă.

Idem relativ la manuscrisul intitulat: Istoria Bisericii Române, pentru clasa VII de seminar, elaborat de D-l N. Dobrescu, agregat la Facultatea de Teologie din București. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se aprobă acel manuscris, cu condițiune ca autorul să țină seamă de observațiunile cuprinse în raportul Comisiunei respective a Consistoriului Superior Bisericesc, iar după tipărire să înainteze Sf. Sinod 17 exemplare pentru PP. SS. membri și bibliotecă.

P. S. Arhiereu Teodosie Ploșteanu citește următoarele rapoarte ale Comisiunei de petițiuni:

Raportul privitor la cererea de tundere în monahism a fraților: Radu Dumitrache Baboi și Andrei Cerbeanu din Sf. M-re *Cernica*; Mihail Bădilă și Nicolae Petre din Sf. M-re *Peștera-Obârșia*; și a surorilor: Frusina Vasile și Maria C. Ioan din Sf. M-re *Pasărea*; Ecaterina Popescu și Ivana Dumitru Bărzoii din Sf. M-re *Țigănești*, precum și recunoașterea călugăriei săvârșită pentru caz de boală a fratelui Soare Ștefan din Sf. M-re *Cernica*. Se admit concluziunile raportului, care sunt de a se aprobă călugăria numiților frați și surori, precum și recunoașterea călugăriei săvârșită pentru caz de boală a numitului frate.

Idem relativ la cererea de tundere în monahism a fraților: Ioan Marin Alexandru Enăcică, Ioan Abagiu și Ilie Mititelu din Sf. M-re *Stănișoara* și a fratelui Gheorghe Zaharia Lăzureanu din Sf. M-re *Turnu*. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se aprobă călugăria numiților frați.

Se suspendă ședința pentru cinci minute.

La redeschidere, D-l Ministru al Cultelor și Instrucțiunii intră în sala ședințelor.

Sunt poftiți în ședință I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte* întreabă pe I. P. S. Mitropolit Primat dacă are de făcut vre-o comunicare.

I. P. S. *Mitropolit Primat* răspunde că oral n'are de făcut nici o comunicare, ci numai una scrisă pe care a dat-o I. P. S. Președinte.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte* roagă a se citi acea comunicare, care i-a fost înmănată de către I. P. S. Mitropolit Primat imediat după ședința din 23 Mai.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos, Secretar*, citește acea comunicare privitoare la învinuirile aduse I. P. S. Mitropolit Primat de către P. S. Episcop al Romanului.

Domnul Ministru luând cuvântul zice, că din această petițiune a I. P. S. Mitropolit Primat rezultă dorința I. P. S. Sale de a se lămuri această chestiune, de oarece I. P. S. Sa cere să se facă judecată.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos*, zice că, dorința Sf. Sinod a fost ca amândoi Înălții Prelați să se retragă prin dimisiune pentru că astfel sunt împrejurările și Biserica noastră trebuie să aibă prestigiul ei, de aceea P. S. Sa crede că este bine ca mai nainte de a se intra în chestia ridicată de D-l Ministru, să se întrebe I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului să declare, aici în Sf. Sinod, dacă primesc dorința Sf. Sinod.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte* comunică rezultatul demersurilor făcute la I. P. S. Mitropolit Primat. I. P. S. Sa spune că eri la ora 10 dimineața s'a prezentat la I. P. S. Mitropolit Primat comisiunea din care a făcut parte și I. P. S. Sa; că I. P. S. Mitropolit a primit Comisiunea cu toată dragostea și cuviința și a declarat că nu primește a se retrage din scaunul Mitropolitan, ci voește a se face judecată.

P. S. *Arhiereu Calist Botoșeneanu* zice, că eri în urma însărcinării ce li s'a dat de a se prezenta la P. S. Epis-

cop al Romanului ca să-i comunice dorința Sf. Sinod pentru liniștea Bisericii, P. S. Sa i-a primit cu bunăvoință și le-a spus că momentan nu poate să răspundă nimic, dar va comunica în ședința Sf. Sinod ceea ce are de zis.

P. S. *Episcop al Romanului* citește răspunsul P. S. Sale la propunerea Sf. Sinod de a se retrage din scaunul de Episcop, ca singurul mijloc de a se aduce liniștea în Biserică. P. S. Sa arată, că nu s'a făcut vinovat de o asemenea pedeapsă prin nimic, întru cât de multă vreme se străduiește să aducă liniștea în Biserică și să apere credința strămoșilor noștri. Că Sf. Sinod și Inaltul Guvern au hotărât îndreptarea legii. Că P. S. Sa și-a luat obligațiunea canonică de a dovedi învinuirile ce a adus I. P. S. Mitropolit Primat și nu poate renunța la dovedirea lor. Că deja în ședința dela 20 Mai a făcut un început de dovadă. Că Sf. Sinod l-a chemat în judecată canonică, iar acum vede că i se cere să se retragă prin dimisiune din scaunul Episcopal. Dar demisiunea ar fi socotită ca o pedeapsă sau ca o batere în retragere, aceea ce conștiința P. S. Sale nu îngăduie, pentrucă crede că nu certare, ci răsplată i se cuvine, după sfintele canoane. Astfel fiind, răspunsul P. S. Sale la propunerea Sf. Sinod este acesta: să se facă lumină desăvârșită asupra purtării P. S. Sale în apărarea adevărului și dreptății și să se curățe Biserica de tot ce poate să o întunece și să o întineze. Dar dacă totuși Sf. Sinod ține, cu orice preț, ca să se retragă prin dimisiune, ar merge până la sacrificiul de a renunța la scaunul Episcopal, căci mai pe sus de toate ține la liniștea și cinstea Bisericii. Pentru aceasta însă cere: 1) Să premeargă demisiunea I. P. S. Mitropolit Primat și primirea ei, 2) Să fie judecat pentru acușările ce i s'au adus, sau PP. SS. Arhieriei acuzatori să-și retragă acușățiunile și 3) Dacă acestea se realizează, declară că va dimisiona după ce corpurile legiuitoare vor modifica legea sinodală și o vor alcătui pe bazele dogmatice și canonice ale Sf. Noastre Biserici. Dacă cererile acestea nu vor fi admise, declară că menține cererea de a se face judecată canonică.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, consultă pe Sf. Sinod asupra acestui răspuns al P. S. Episcop al Romanului.

Domnul Ministru zice, că acum trebuie să se întrebe și I. P. S. Mitropolit Primat.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos zice, că nu este bine că P. S. Episcop al Romanului dă în publicitate acte care ar trebui să rămână numai în Sf. Sinod. Că Sf. Sinod i-a dat o moțiune, un avertisment, o enciclică și P. S. Episcop de Roman le-a dat publicității. Dacă suntem Români și credincioși, trebuie să ne iubim Biserica și să ținem la prestigiul ei. Că dacă I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop de Roman nu voesc să se retragă, P. S. Sa își pune înainte singur dimisiunea și crede că și alții vor face ca P. S. Sa, se vor duce și vor depune înaintea M. S. Regelui cârjele, pentru că suntem o țară mică înconjurată de neamuri mari și tari. P. S. Sa cere să se treacă în procesul verbal al ședinței această declarațiune a P. S. Sale.

P. S. Arh. Meletie Constanțeanu zice că Sf. Sinod a procedat cu înțelepciune.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu zice, la adresa P. S. Episcop al Romanului: Nu vă supuneți Sf. Sinod niciodată și faceți numai turburări.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte*, rezumând discuțiunea făcută, zice că la declarațiunea P. S. Episcop al Dunărei de Jos crede, că se vor asocia toți PP. SS. Membri, și și vor depune cârjele înaintea M. S. Regelui, numai pacea să se aducă în Sf. noastră Biserică.

I. P. S. *Mitropolit Primat*, zice: Eu sunt foarte îndurerat că PP. SS. Voastre în loc să stați cu tărie pe scaunele de judecători, recurgeți la asemenea măsuri, care nu sunt primite de Sf. Canoane și prin aceasta arătați că nu sunteți în stare a judeca. I. P. S. Sa declară că cere să se facă judecată; că nu este nevoie de a fi chemat în judecată, potrivit can. 74 al Sf. Apostoli, întru cât însuși I. P. S. Sa, cere să fie judecat; că singur se va acuză și nu este nevoie de acuzatori. Roagă pe Sf. Sinod să-i dea voie să ridice câteva incidente; și dacă în urma judecăței va fi găsit vinovat, să fie pedepsit să-și facă canonul care i se va da; dar I. P. S. Sa crede că va dovedi că toate invinuirile ce i s'au adus nu sunt decât înscenări și șantaje infame.

Domnul Ministru, cere să se ia act în procesul verbal

de declarația făcută de I. P. S. Mitropolit Primat; că I. P. S. Sa a declarat că nu este nevoie de acuzatori, pentru că I. P. S. Sa se acuză singur.

Ședința se suspendă pentru 5 minute.

I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului, se retrag din sala de ședințe într'o cameră deosebită.

La redeschidere, *D-nul Ministru* luând cuvântul, zice că acum există două procese în urma declarațiunei făcută de I. P. S. Mitropolit, că I. P. S. Sa cere a fi judecat și că se acuză singur. Tot deodată, D-sa crede că trebuie a se întrebă P. S. Episcop al Romanului, ce voește să dovedească cu martorii pe cari i-a propus. Voește P. S. Sa să dovedească cu acei martori învinuirile pe cari le-a adus I. P. S. Mitropolit Primat? Sau voește să se apere pe sine de învinuirile ce i s'a adus prin actul de acuzare?

P. S. *Episcop al Romanului* este poftit în sala de ședință și ia loc la o masă deosebită.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte*, consultând pe Sf. Sinod se hotărăște a se da citire incidentelor ridicate de către P. S. Episcop al Romanului.

P. S. *Arhiereu Calist Botoșeneanu*, Secretar, citește incidentul ridicat de P. S. Episcop al Romanului prin care cere ca în sala de ședință să nu fie decât PP. SS. Membri și D-nul Ministru, căci I. P. S. Mitropolit Primat nu poate să fie decât ca Președinte efectiv sau ca acuzat, iar D-nul Boroianu, Administratorul Cassei Bisericești n'are drept să asiste mai ales că este propus mărtor de către P. S. Sa.

În urma discuțiunei urmată și a lămuririlor date de către D-nul Ministru, Sf. Sinod a admis incidentul.

Acelaș P. S. Secretar citește incidentul ridicat tot de P. S. Episcop al Romanului, prin care protestează împotriva faptului că cei trei acuzatori ai P. S. Sale iau parte la deliberările Sf. Sinod, întru cât acuzatorii nu pot fi și judecători, potrivit can. 118/112 Carthaginean, care poruncește «ca Episcopul să nu judece judecata sa».

P. S. *Episcop al Dunărei de jos* zice: Dacă ar fi să admitem acest incident al P. S. Episcop de Roman, sub o altă formă s'ar ajunge la aceasta că am fi puși în imposibilitate de a judeca. Dar canonul invocat de către P. S. Episcop de Roman, crede că nu poate să aibă interpretarea pe care i-o dă P. S. Sa întru cât canonul zice că E-

piscopul să nu judece judecata sa. P. S. Sa citește cano-nul 118/112 în Pidalion. Că art. 11 din legea Sinodală cere să fie 12 membri cel puțin pentruca să poată judecă și aceea ce pretinde P. S. Episcop de Roman, s'ar putea cere în alte țări unde se găsesc Episcopi mulți, cum este de pildă în Rusia. Pentru aceste motive P. S. Sa este de părere a se respinge acest incident, întru cât P. S. Epis-cop de Roman a declarat dela început că recunoaște cum că Sf. Sinod este canoniceste constituit, iar acum pe cale de incidente voește să'l descompleteze pentruca să nu poată să judece.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Acuzatori și judecă-tori nu se poate.

P. S. *Episcop al Dunărei de jos* zice: Voiți să aducem judecători dela Constantinopol?

D-nul Ministru întreabă ce crede P. S. Episcop al Ro-manului: Se mai poate face judecată sau nu, dacă s'ar ad-mite recuzarea celor trei Arhieriei?

P. S. *Episcop al Romanului* răspunde, că crede, că se poate face judecată.

D-nul Ministru roagă a se luă act că și de astă dată P. S. Episcop al Romanului a declarat că recunoaște, că Sf. Sinod este constituit canoniceste și că se poate da sentință chiar dacă s'ar admite recuzarea; ceea ce ar re-duce numărul judecătorilor la mai puțin de 12.

P. S. *Arh. Calist Botoșeneanu*, zice că anul trecut a fost însărcinat P. S. Sa împreună cu alți PP. SS. Mem-bri ca să facă un regulament pentru judecarea membrilor Consistoriului Superior Bisericesc și în apel preoții și dia-conii caterisiți—regulament care s'a votat de Sf. Sinod și s'a sancționat. In acel regulament s'a prevăzut și chestia recuzărilor cari trebuiesc făcute din prima zi. De aceea P. S. Sa a întrebat dela început pe P. S. Episcop al Ro-manului dacă Sf. Sinod este constituit canoniceste și P. S. Sa a declarat că recunoaște, iar acum vine cu incidente tardive de recuzări P. S. Sa conchide că e de părere a se respinge acest incident ca tardiv.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Vă rog să vă adu-ceți aminte că eu am zis, că de vreme ce văd că Sf. Si-nod e prezidat de I. P. S. Mitropolit al Moldovei recu-nosc că e constituit canoniceste, dar tot atunci am zis

că am să fac câteva recuzări și din greșală am zis refuzări în loc de recuzări.

P. S. *Arh. Calist Botoșeneanu*: Nu le-ați făcut atunci.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: M'așteptam să se pronunțe Sf. Sinod mai întâiu asupra incidentului pe care în ordinea timpului l'am făcut cel dintâiu.

Domnul Ministru zice, că se are în vedere la judecată nu numai ordinea materială ci și ordinea logică.

P. S. *Episcop al Hușilor* zice, că P. S. Episcop al Romanului la o anterioară întrebare a P. S. Arh. Calist Botoșeneanu răspunsese în mod cam nelămurit, dacă recunoaște că Sf. Sinod este canoniceste constituit, iar acum spre a se răspunde mai lămurit, P. S. Sa întreabă din nou pe P. S. Episcop de Roman, să răspundă lămurit, dacă recunoaște sau nu că Sf. Sinod este canoniceste constituit? La care întrebare, P. S. Episcop de Roman a răspuns: că recunoaște cum că Sf. Sinod este canoniceste constituit.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte*, punând la vot, cine e pentru admiterea incidentului ridicat de P. S. Episcop al Romanului, rezultatul votului este. că incidentul s'a respins în unanimitate.

I. P. S. *Mitropolit Primat* este poftit în sala de ședință și ia loc la o masă deosebită.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte*, zice: Sf. Sinod auzind declarația pe care ați făcut-o I. P. S. Voastă, că cereți a se face judecată și că singur vă acuzăți, cu invoirea Sf. Sinod, vă întreb dacă aveți de ridicat vre-un incident?

I. P. S. *Mitropolit Primat*, răspunde că are de făcut oarecare incidente.

P. S. *Arh. Calist Botoșeneanu*, Secretar, citește incidentul ridicat de P. S. Episcop al Romanului, prin care P. S. Sa declară că Sf. Sinod poate să dispună a se uni într'un singur proces ambele acuzări, adică să se conexeze.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte*, întreabă pe P. S. Episcop al Romanului, după cererea I. P. S. Mitropolit Primat, dacă mai are de ridicat alte incidente.

P. S. *Episcop al Romanului* răspunde: Câte sunt în actele mele de acuzare.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei Președinte*, zice că incidentul ridicat de P. S. Episcop al Romanului de a fi chemat în judecată I. P. S. Mitropolit Primat și de a se conexa procesele, este în prima parte rezolvat prin faptul că I. P. S. Mitropolit Primat a declarat că cere să se judece și că se acuză singur, iar în privința părții a doua de a se conexa ambele procese, consultă pe Sf. Sinod.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice, că I. P. S. Sa nu poate să primească de a se conexa amândouă procesele; că cere a se judeca întâiu procesul I. P. S. Sale și apoi al P. S. Episcop al Romanului.

P. S. *Episcop al Hușilor*, zice, că cum a privit I. P. S. Mitropolit Primat chestiunea e foarte drept, pentru că e foarte logic de a se judeca întâiu acuzațiunile aduse Primatului iar după aceasta, vinovățiile și contrazicerile în care a căzut acuzatorul.

Domnul Ministru, cere a se consulta Sf. Sinod asupra chestiunii propunerii martorilor în proces și să se ia act de declarația făcută de I. P. S. Mitropolit Primat, că se acuză singur și că s'a început procesul.

Ședința se suspendă.

I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului ies din sala de ședințe într'o cameră deosebită.

La redeschidere I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte*, întreabă pe Sf. Sinod, dacă primește a se judeca ambele procese conexate. Se primește.

I. P. S. *Mitropolit Primat* și P. S. *Episcop al Romanului*, sunt poftiți în sala de ședință.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte*, face cunoscut I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului, că Sf. Sinod a primit să se judece ambele procese conexate.

I. P. S. *Mitropolit Primat*, cere a i se acorda cuvântul pentru ca să ridice câteva incidente. Mai întâiu I. P. S. Sa susține că P. S. Episcop al Romanului, care este chemat în judecată și este prihănit, nu poate să-l judece pe I. P. S. Sa. După aceasta I. P. S. Sa zice: Pentru ca să fiu la adăpost de orice suspiciune, recuz pe P. S. Episcop al Dunărei de Jos și pe P. S. Arh. Calist Botoșeneanu. Pe P. S. Episcop al Dunărei de Jos îl recuză pentru că într'o ședință dela Mai 1905, de când există această cam-

panie în contra I. P. S. Sale, prea s'a dat pe față, căci atunci i-a zis: «Te-ai ridicat cu violență în contra lui Chiricescu, să știi că are să te îngroape, pentru că are acte în contra P. S. Voastre». Că I. P. S. Sa i a răspuns: «Dacă are astfel de acte să le publice sau să se numească o comisiune care să cerceteze».

P. S. Episcop al Dunărei de Jos zice: În 1905, I. P. S. Mitropolit Primat, atunci Episcop al Râmnicului, erà în comisiunea pentru Revistă și Tipografie, îi aducea elogii lui Chiricescu și odată a venit cu un raport fulgerător în contra lui Chiricescu, prin care cerea să fie dat afară din postul de Director al Tipografiei. Că P. S. Sa i-a zis atunci: «Ce este această schimbare de front? Când ai spus adevărul, când îl laudai sau acum? I. P. S. Sa i-a zis că umblă după locul de Mitropolit și de aceea face cărți. La acestea i-a răspuns: Că de trei ori a fost solicitat să se facă Episcop, dar pentru că i s'a cerut să cedeze, a dat chiar în scris că se abține. E adevărat, zice P. S. Sa că i-a spus, că Chiricescu are acte, pentru că-i arătase scrisoarea și l-a rugat să nu facă uz de ea, dar de când s'a deschis acest conflict, cine l-a apărat mai mult decât P. S. Sa pe I. P. S. Mitropolit Primat? Că acum Chiricescu a făcut uz de acea scrisoare și a publicat-o în jurnale, P. S. Sa îl descalifică pentru această faptă. P. S. Sa conchide că n'are nici o ură sau altceva asupra I. P. S. Mitropolit Primat.

I. P. S. Mitropolit Primat, zice că este mulțumit cu declarația făcută de P. S. Episcop al Dunărei de Jos și-și retrace recuzarea.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos zice, că P. S. Sa declară că se recuză singur.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că nu trebuie să se recuze. În privința P. S. Arh. Calist Botoșeneanu zice, că la 1900 erà alegerea de Episcop al Eparhiei Romanului. Că I. P. S. Sa a susținut cu toată energia, din nenorocire, pe actualul Episcop al Romanului. Că din partea Guvernului erà candidat P. S. Arh. Calist, pentru care are toată stima, dar împrejurările au fost astfel că cu toată supărarea D-lui Filipescu, a fost ales Episcop al Romanului P. S. Gerasimu Safrin. Pentru aceasta I. P. S. Sa crede, că poate P. S. Arh. Calist să aibă vreun resentiment și de aceea îl recuză.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu zice, că *P. S. Sa* uneori se supără repede dar nu pune la inimă. Că atunci e adevărat că s'a supărat, dar cu timpul i-a trecut supărarea. Că *P. S. Sa* în totdeauna i-a arătat dragoste *I. P. S. Mitropolit Primat*, pentrucă i-a fost profesor și se consideră și acum școlar al profesorilor pe cari i-a avut. Il asigură pe *I. P. S. Sa* că nu-i poartă nici un ranchiun, căci poate pe viitor îi va veni și rândul *P. S. Sale*. Declară că va judecă fără ură și fără părtinire.

I. P. S. Mitropolit Primat zice că în urma celor zise de *P. S. Arh. Calist* își retrage recuzarea și îl primește ca judecător. Vine acum la un alt incident. Că *I. P. S. Sa* a cerut să se judece întâiu procesul *I. P. S. Sale*, dar *Sf. Sinod* în înțelepciunea și buna sa chibzuire a hotărât să se conexeze amândouă procesele. Declară că primește, pentrucă *I. P. S. Sa* nu este decât primus inter pares. Citește canonul 74 al *Sf. Apostoli* din *Pidalion*. Acest canon poruncește, ca pârâșii Episcopului să fie drept slăvitori și neprihăniți. Că *P. S. Episcop al Romanului* a fost prihănit acum douăzeci și mai bine de ani. S'a făcut anchetă de Minister, s'au dresat acte, s'a constatat acolo o patimă diavolească și a trebuit să se retragă, ori urmă să fie destituit. Aceasta e o prihană. *I. P. S. Sa* citește dintr'un articol tipărit în jurnalul «Vâlcea», din 18 Februarie 1910, cum a fost anchetat și s'a constatat că în Seminarul din R.-Vâlcei se practică urîta patimă pentru care Directorul Seminarului, *P. Cuv. Gerasimu Safirin*, a fost depărtat din acest post. Citește apoi o scrisoare din 16 Mai a. c. adresată D-lui *Dimitrie Sireteanu*, Directorul Cancelariei *Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei*, prin care D-l *Ilie Stoenescu* din R.-Vâlcea, pensionar, numește pe *P. S. Episcop Gerasim Safirin*: Arie modern, intrigant, turburător, ipocrit, că nu e român ci fiu de grec și că n'a învățat în Seminar, că în cler a intrat prin mijlocirea unui prea nobil și încrezător Episcop, că prin intriga ce i-a făcut, a fost dat afară în anul 1876 din postul de șef pedagog al Seminarului și altele.

I. P. S. Sa spune cum *P. S. Episcop al Romanului*, s'a pus în rebeliune față cu hotărîrea *Sf. Sinod* în anul 1895, când a criticat regulamentul pentru costumul clerului, votat de *Sf. Sinod* și sancționat. Că pentru această grea

vină Sf. Sinod l-a pedepsit cu luarea rangului de Arhimandrit Mitrofor. Că Sf. Sinod a revocat apoi câteva dispozițiuni luate de P. S. Sa în Eparhia Romanului. I. P. S. Mitropolit Primat depune jurnalul și scrisoarea amintită la biuro. Apoi adaogă: Când m'am dus ęu la Râmnic, l-am găsit pe actualul Episcop al Romanului într'o chilie, fără mantie și mitră, pentrucă Episcopul său, încredințat de răutatea lui nu i le mai dăduse. Că I. P. S. Sa, deși atunci erà numai preot, văzând pe Cuviosul călugăr Safirin, blând și cu exteriorul cuvios, a rugat pe P. S. Episcop de atunci să'l reabiliteze și Episcopul i-a spus:

«Nu știi cât e de al dracului, cât e de intrigant». În urmă când s'a dus I. P. S. Sa la Râmnic ca Episcop, cel întâi act pe care l-a făcut a fost reabilitarea P. Cuv. călugăr Safirin. Apoi când a urmat alegere de Arhieriei, tot I. P. S. Sa a stărut și a rugat pe II. PP. SS. Mitropoliți să-l aleagă, iar după ce l-a făcut Arhieriu, tot I. P. S. Sa a stărut să-l aleagă Episcop al Romanului. De aceea mărturisește că a rămas uimit când acest om, care a avut atâta bine dela I. P. S. Sa s'a ridicat cu atâta înverșunare ca să sdrobească pe binefăcătorul său și a zis ca Cezar: Și tu Brutus! Că P. S. Episcop al Romanului, nu și-a dat seamă de răul pe care-l face Bisericii nu I. P. S. Sale. Că e o monstruoșitate ca să fie acuzat I. P. S. Sa de un asemenea om, singur prihănit, după sf. Canoane și declară că-l recuză de a fi acuzatorul I. P. S. Sale pentru motive de ordine canonică și parte și pentru motive de ordine socială.

Domnul Ministru cere, a se ridică ședința în vedere că timpul este întârziat.

Ședința se ridică la ora 1 după amiază și se decide ședința viitoare pentru ora 4 după amiazi.

Președinte *Pimen Mitropolitul Moldovii și Sucevei*

Secretar *Nifon Episcop al Dunărei de Jos.*

(Continuare în numărul viitor).

CIRIL LUCARIS

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 3)

De acolo vine, că el n'a confirmat pe Atanasie și n'ar fi Patriarh de Alexandria, dacă Teofan n'ar fi fost ales prin sufragiul său și prin intermediul aceluia ce-i Patriarh de Ierusalim; dacă n'ar fi uneltit de curând să depună pe Neofit din scaunul său de Constantinopol, Timoteiu n'ar fi de loc. Eu am dispus D-lui Ambasador de a vă întreba în care sens el este pentru sine, pentrucă el a obținut Patriarhatul prin căi nedrepte. Apoi dacă voiți a cunoaște pentruce Neofet a fost depus, vă voi spune că-i pentru mai multe abuzuri.

În primul loc este că el a venit prin tiranie la această treaptă, unde a ajuns, el a guvernat Biserica cu mai multă tiranie încă, și pentru a avea pe agenții ce-l susțineau, *el a introdus în Biserica noastră oarecare hoți, sateliți ai voluptății lui pentru a respândi și a divulga o sumă de erori și pentruca să înșalcă poporul simplu*, eu de mai multe ori i-am atras atențiunea asupra datoriilor sale; dar n'a voit să se modereze, ceeace m'a făcut, dupăce a trecut peste toate celelalte pedepse și a disprețuit chiar propria mea supărare, de a contribui la depușia sa, ceeace s'a și executat.

Dar Timoteiu văzând locul vacant s'a apucat prin mijlocul de bani ce a numărat Turcilor. Din această pricină numele Patriarhului de Alexandria-i face teamă și orașul Constantinopolului este încă astăzi într'un fel de tulburare.

Alégerile Patriarhilor, cu rezerva celui de Constantinopol, este în mâinile celei mai considerabile ale Republicei, care unite fiind cu cele ale Clerului, după ce au săvârșit rugăciunile obicinuite, aleg pe cel ce crede că este mai propriu pentru a îndeplini datoriile acestei sarcini. După alegerea lor, ei dau miniștrilor Turci, cari sunt slujbașii acelei Provincii, o sumă de bani, ca se între în stăpânirea demnității lor. Nu-i decât Patriarhul de Alexandria, care nu dă nimica la Turci, pentrucă nu tratează cu ei nicio-dată în afaceri bisericesti și care nu voește ai consulta ori ai aveà pe lângă el.

Cauza aceștia-i prudența și abilitatea primilor Patriarhi, cari pentru a preveni asemenea inconveniente au ținut pururea unirea între popoare, care erau supuși îngrijirii lor; căci dela această unire atârnă bunurile și rălele care sunt încă mai mari în zilele noastre, din mila lui Dumnezeu, și care este atât de înrădăcinată în inima fiecăruia, ceea ce-i surprinzător, că ea nu suferă de loc ca Biserica de Alexandria să fie vre-o dată turburată, mergând în fața atâtor răle; dar mai ales când scaunul este vacant. Cu toate că pentru alte calomnii respândite de necredincioși, după maniera Turcilor, ele produc zilnic mari pierderi.

Dupăce Patriarhii au fost aleși, ei sunt consacrați mai mult ori mai puțin de trei Metropoliți ori Arhiepiscopi, cari intervin la consacrare. Ceremoniile sunt aceste cele mai principale: Celce este ales, șade în mijlocul bisericii în picioare, punând sub picioarele lui o potnoje pe care este pictat un vultur, ce să zice că înseamnă slava lumii, ca și cum el ar renunța la ea, apoi face o mărturisire de credință cu glas tare, spunând Simbolul și făgăduiește a fi

credincios lui Hristos și turmei. După această ceremonie urmează rugăciunile obicinuite cu chemarea Sf. Duh, impunerea mânilor și numele Patriarhului, care face sfârșitul ori terminarea consacrațiunii. Arhiepiscopii și Episcopii sunt hirotoniți în acelaș chip. Dar ceea ce Patriarhii au mai mult, este că după ceremonia Consacrării, li se pune în mâni o cârjă și li să recomandă mai pe larg grija de sufletele ce li sunt încredințate. La unii li se unge fruntea cu untdelemn, ce se numește confirmare, ca la cel de Ierusalim și Alexandria, dar nu și la alții, nu știu motivul, de nu că-i un vechiu obicei, cum s'ar putea vedeà din pericopa ce să citește atunci. Adică că sunt Unșii Domnului, după chipul Vechiului Testament; dar cum această ceremonie este indiferentă, alții n'o observă etc.

Fiecare Patriarh are Arhiepiscopii și Episcopii săi. Cel de Constantinopol are mai mulți decât ceilalți, și după el Patriarhul de Antiohia cel de Alexandria în toată Diecesa sa are Corepiscopi, de două sute de ani, dar pentru a spune adevărul, pentrucă el n'are Arhiepiscopi și Episcopi, aceasta ni-ar mânà prea departe.

Chorepiscopii sunt Vicari, diferiți de Episcopi, în aceea că aceștia (Episcopii) pot conferi ordine în propria lor Episcopie, a depune ori a așezà eclesiastici după aprecierea lor, pe când Chorepiscopii nu pot face fără învoirea superiorului lor etc.

Dar pentrucă D-voastră doriți a ști ceva despre Ereticii din Orient, voiou căutà a vă scrie tot ce-i privește. Sunt patru secte, cu care Biserica noastră n'are nici o relație. Acește secte sunt: a Armenilor, a Coptilor, Maroniților și Iacobiților, acărora rit este diform și absurd; iar ceremonialul mai mult decât brutal. Ei sunt eretici respectiv de credință cum și în moravurile lor, precum și toate împrejurările privitoare la Religie, ei nu se deosebesc întru nimic de animale. În sfârșit sunt acoperiți de întunerice și

de ignoranță așa de mare, că abia știu dacă cred, sau ceea ce cred, cu toate acestea fiecare este cu îndărătnicie alipit de erorile și superstițiile lor.

Armenii urmează învățătura Minicheenă, ei cred mai multe lucruri ce sunt particulare Religiei lor. Ei stimează pe Clerici ca pe Dumnezeu pe pământ, apoi se abțin de legume în tot postul. Dar acești preoți (D-zei) ni-au supărat adese, martur îmi este Dumnezeu, așa că este peste putință să nu se supere cineva văzând manierile lor obscene, nebunești și ridicule etc.

Sper că nu te vei supăra dacă vei cunoaște unele părți de ale lor împreună cu mine. Acelaș lucru mi s'a întâmplat privitor la întâlnirea lui Grigorie sosit la Atena, la Vasilie, disputând asupra unui Armean, când Vasilie face ca adevărul să incline de cealaltă parte.

Așa fiind eu la Ierusalim în Biserica Sf. Mormânt, am întâlnit un Armean numit Barsabas; acolo aflând ocazie favorabilă, acest armean fiind îngânfat și se zicea că el este mai doct și mai știutor decât toți cei din secta lui, fiind în mijlocul adunării, n'am putut să-mi închipui că am a face cu un ignorant așa de mare, am crezut că-i bine să fac o încercare ca să văd ce fel de duh posedă. În sfârșit ne apropiem unul de altul. Introducerea discuției noastre a fost, că Domnul nostru Iisus Hristos n'a vorbit cu oamenii, și că numai în aparență a suferit. Pentru că credința armenească zice că Iisus n'a suferit decât în aparență.

Dar cum eu nu încetam de a întrebă, apoi eu susțineam că-i un lucru impios de a crede că Domnul n'a suferit în realitate și de a tăgădui că el a săvârșit în realitate mântuirea noastră. Barsabas confuzat, prin dovezi necontestate ce-i tot dedeam, și prin dovezi din Scriptură, i-a fost rușine de a mărturisi adevărul, și și imagină un mijloc mai elegant de a mi combate dovezile mele. Dar când a recunoscut că el nu poate altfel să-mi combată argumentele

mele, printr'un simplu cuvânt el a închis cestiunea și hotărî discuția spunând: Eu știu că religia armenească este mai sfântă decât a voastră; pentrucă în post voi trăiți (mâncați) cu bob și alte legume, care cuprind vermi în cantitate și multe spurcăciuni, dar noi ținem curățenia și pusnicia care-i proprie Creștinismului, noi nu îndrăznim să atingem măcar aceste lucruri și că noi căutăm să fim în comunitate în zilele de post și că aceasta ni este de ajuns etc.

Istorisindu-vă aceasta nu v'am iritat saliva voastră? Dar credeți-mă că eu am stat timp îndelungat fără să vorbesc nedumerindu-mă de aceea ar fi voit să răspundă un ignorant așa de mare. De asemenea să nu uit ceea ce zice Euripit: Inima îți va împovăra durerea, dar limba nu-ți va fi atăcată. Deasemenea prin frumoasele cuvinte eu gândeam a încinge din nou o așa de excelentă conversație și să-l arunc în alt abis, când unul din servitorii mei strigă în gura mare. Domnule Ambasador, sânteți sfânt, și cu drept cuvânt, pentrucă sunteți, animat de spiritul lui Pitagora; dar dacă el (sufletul) a trecut în corpul unei cămile, și că tu, Domnule Barsabas, devii o cămilă, atunci tu te vei abține de bob încă mai mult? Când un om simplu, dar vesel la față zice acestea, nu zic ca o cămilă, dacă Barabas era un măgar putea el trăi în această țară fără bob?

La aceste cuvinte n'a fost nimeni în companie care să se poată opri de a râde; și aceasta a fost sfârșitul discuției noastre, căci excelentul controversist armean s'a mâniat foc. Din acestea voi puteți judeca pe ce argumente se bazează această erezie de disprețuit, ea se fălește de a persista în credința catolică. Pe această bază năsipoașă religioșii lor își bazează mântuirea lor și cea a Sectatorilor lor etc.

A doua este cea a Coptilor, carii urmează doctrina lui Dioscor și a lui Evtihie, nație alungată și barbară. Se numesc copti pentrucă se tăia împrejur, dar acum nu se mai

taie. Cuvântul ce i-a adus de a se abține delà acest obicei este, nu cum ei zic că-i un lucru deșert și care-i contra legii. Pentru că Christos Domnul nostru a fost și el circumcis, ci că ei tăindu-se împrejur dădeau ocaziune altor creștini de a râde de ei.

Eu sufer această ciumă în Egiptul nostru în orașul marelui Cair, în care altădată erà o Arhiepiscopie a patriarhatului de Alexandria, unde eu îmi stabilisem aproape reședința mea, în tot timpul patriarhatului meu din cauza temperaturii aerului și pentru alte multe înlesniri, așa că eu rar stăteam în Alexandria.

Copții acolo sunt în așa mare număr, că dacă ar voi cinevã a i comparã cu Grecii, ar puteã zice: ceeace Omer a scris despre Greci și despre Troeni cu multe decade, aveau trebuința de un somn îndelungat, adică că numărul Copților ar fi înzecit mai mare decât al Grecilor. Patriarhii predicesorii mei, și mai ales Meletie ce a fost înainte, persoanã foarte doctã și cu o viață exemplarã a căutat de mai multe ori de a-i aduce pe drumul cel adevãrat; dar niciodatã n'au reușit.

Papa Piu al VIII, a făcut de li s'a tolerat mai multe lucruri spre a se acomodã cu ei și D-voastrã a-ți râde dacă a-ți ști de ce strategeme s'au servit Copții în această împrejurare și cum își băturã joc de acest Papã; Cu toate că Baroni, istoriograf modern, înainte de a fi cunoscut adevãrul și voind, dupã maniera curtizanilor delà Curtea de Roma, să flateze (laude peste măsurã) pe Clement, a făcut înștiințãri atribuindu-i lui gloria conversiunii Copților la biserica romanã, scriind în cronicile sale că acest papã i-a reunit pe timpul Pontificatului său, printr'o energie și o abilitate asa particularã. Dar curând dupã aceea s'a văzut că nu erã decât o falșitate. Și însuș Papa Paul care trăește acum, a izgonit din Roma câțiva Copți pentru acest cuvânt.

Ei au un superior care se chiamă în limba lor Jabuna, ce înseamnă Domn, acela mi-a făcut câteva vizite în Egipt, dar de câte ori venea la mine mi se părea mut și se ducea îndată; este adevărat că unii din ai lor vorbesc, dar el nu face altceva decât a clătină ori a da din cap, spre a da dovadă că aprobă, sau că desaproabă cece spune, celce vorbește în numele lui. Nimeni nu l'a văzut deschizându-și gura, pentrucă are ca maximă că nu e permis lui *Jabuna*, adică Domnului de a vorbi mult afară din casa sa, și chiar că-i un păcat. În sfârșit el observă păzirea legii cu cea mai mare exactitudine și chiar cu exces, pentrucă nu este prea puternic, dar el nu vorbește aproape de loc.

Dar eu, îmi place să vorbesc și mi se pare că trebuie să mă explic singur și nu prin gura altuia. Dar ceea ce îmi place mai mult la acest bun Domn, este că din toată fața lui nu lasă să se vadă decât ochii, pentrucă are tot capul acoperit cu un voal, pe care nu-l mișcă decât înainte sau în urmă, fără să lase să i se vadă fața, așa că D-voastră a-ți zice că-i o mască de Teatru. Eu nu voesc Domnul meu a vă lua timpul cu lucruri atât de absurde și atât de ridicule. Există la Copti un oarecare *Casis*, numit Petru (*Casis* înseamnă Preot), acela are obiceiul de a mă întâlni adesea, el declară că cunoaște greșalele religiei sale și le arată și le corectează pe ale sale. Dar îmi vine greu să-l cred, căci dacă conștiința sa iar dictă ceea ce pronunță cu gura, n'ar voi să fie mai mult preot la Copti.

Secta Maroniților este pe jumătate Romană, ce spun, ea începe a fi cu totul Romană. Aceasta a făcut că mai mulți Maroniți, părăsindu-și patria lor s'au dus la Roma, unde se ocupă cu frumoasele literaturi, după aceea se întorc la castelul din Muntele Liban, în Provincia Finiciei, unde și au principala lor reședință, și fiind perfect instruiți de papiști, ei urmează mai toți Religia Romană, cu deosebire din ca-

uză că întâiul lor Episcop a făcut profesie că-i papist. De altfel pentrucă Diocesa Patriarhului de Antiohia este megieșă cu acea a Maroniților, mă *îngrijesc ca ei să nu infecteze pe vecinii lor*, mai ales ca ei se fie admonestați din partea Patriarhului și din partea noastră, această precauție nu este însă destul de suficientă; căci un arab nu-i capabil să oprească un rău care se desfășoară și să-l împrăștie etc.

Secta Iacobiților este cea mai infectă și mai înăbușită din toate, de aceea nu-i nevoie de a vă spune multe lucruri de nu că ea urmează erezia lui Nestorie. Aceste sunt ciu-mele orientului a căror venin nu ni'ar supăra atâta, pentrucă Dumnezeu oprește efectul prin biciul comun al necredincioșilor etc.

Noi vă scriem toate acestea mai mult pentru a vă satisface curiozitatea în dorința de a vă aduce folos, ascultându-le, știind cu deosebire, că noi știm că curiozitatea îmbucură câte odată, noi am fi voit să vă facem espunerea mult mai scurtă, dacă am fi putut.

Sunt multe lucruri mai trebuincioase a vă scrie respectiv de această materie, ce fac astăzi ocupația învățaților, astfel sunt, de exemplu, cestiunile ce se agită privitoare la *Liberul-Arbitriu*, *Predestinațiune*, *Justificare* și alte de asemenea, asupra cărora nu-i de acord toată lumea.

Biserica noastră a avut în totdeauna aceeaș credință, ea a pășit pururea pe una și singura cale; *celce are păreri să și spună părerile și că celce posedă cuvântul lui Dumnezeu, să predice în adevăr cuvântul lui Dumnezeu. Pentru ce să amestecăm paile cu nutrimentul.*

Aceia cărora această grijă le este încredințată trebuie să-și facă datoria de evangelist, îndeplinindu-și misiunea lor cu sobrietate fără nici o patimă, de care sunt pline cărțile Iezuiților, pentrucă ei nu se gândesc că spun minciuni, ci că grăesc adevărul. Puținul timp ce'l am nu mă îngăduie de a mă întinde asupra acestei materii și nici nu

cred că-i de nevoie, pentrucă-i cestiunea de persoane grave și savante, de a întreprinde această lucrare îndrăzneată, dupre cum a făcut în rezumat Iacob Arminius, care după mine, trebuie să fi fost un om savant.

Dar pentrucă el a scris o teză în care sunt cuprinse asemenea materii implicit, trebuie să cetesc această lucrare, nu foiletând ci cu multă atențiune pentru a'mi putea da o critică mai serioasă și care să nu fie de loc grăbită, ceeace dragostea voastră putea să-mi impue, după cum i-ar fi plăcut, dacă eram la mine acasă, ferit de acest voiaj, ce 'mi este penibil. Eu nădăjduesc că mă voi întoarce curând, dacă va vreâ Dumnezeu. Cu toate acestea ve-ți aveâ bunătatea de a 'mi scrie cu încredere și ve-ți primi răspunsurile mele favorabile, fiind convins că vă sânt prietenul vostru prea sincer și *frate în Hristos*.

Afară de aceasta ve-ți recunoaște prin citirea epistolelor mele, că eu nici odată nu avansez nimica, decât aceea ce îmi dictează rezonul și adevărul, căruia eu îi voi supune totdeauna pe al meu. Că lui Dumnezeu nu-i place ca eu să neglijez adevărul, or că nu-l prefer înainte de orice, când este vorba să'mi reglementez conștiinta și purtarea mea. Eu discut cu însuși frați mei, oameni bisericești greci, pentru dragostea adevărului, *pentrucă eu sânt vrăjmașul ignoranței*, cu toate acestea aceasta nu-mi face supărare că văd că poporul este simplu și ignorant, pentrucă eu știu că oamenii pct să se mântuiască, cu toate că ei nu vor fi cunoscători în ale științelor, pentrucă ei se luptă pururea contra inimicilor credinței, nu cu arme, ci cu răbdarea spre a dovedi că ei sânt credincioși servitori ai lui Hristos, din orice parte ar fi atacați.

Dar ceeace mă supără mult este că văd că păstorii și Episcopii noștri sânt implântați în întunerice de ignoranță. Aceeace reproșez Națiunei, dar fără folos.

Dar Iezuiții au găsit ocazie favorabilă de a se stabili la Constantinopol ca să instruiască tinerimea, și acolo fac acelaș progres ca și vulpile în mijlocul puilor ¹⁾.

In sfârșit doctrina Bisericii Romane va innundă tot pământul în vedere că ceilalți sateliți ai curței dela Roma să se dedee cu mult zel la această afacere, Dumnezeu să ne fie de ajutor, a cărui mână singură numai ne poate scăpa corabia de acest naufragiu rușinos.

Astfel toată nădejdea noastră este în mila lui Dumnezeu și în puterea sa; pentrucă altcum toate puterile noastre ar fi prea slabe *pentru a rezistă contra unei așa de mari persecuții, de care cei de pe aiurea, cari sunt de profesiunea credinței grecești, ca în Polonia, în Litvania, în Rossia simțesc și sufăr efectele mizerabile prin asuprașirile ce le fac eclesiastici Romani prin mijocul Iezuiților, cu scop de a-i supune Bisericii papistașe.*

Dar fiindcă ei spun că nu vor încetă niciodată; *că nu există nimica pe care Iezuiții nu se încearcă și nu se ispitesc ca să-și ajungă scopul. De aicea frica, fuga, exilul, moartea și multe alte fapte pe care noi le citim, că n'ar fi trebuit să se întâmple decât numai în timpurile lui Anticrist!*

In asemenea nenorociri acești mizerabili năvălesc la Biserica Greacă, văzând că legile acestui imperiu sunt răsturnate, că legătura ce trebuia să țină libertatea este ruptă, că tot mijlocul de a susține pacea publică este nimicită, după autoritatea bisericească; noi am fi voit cu plăcere a scrie Regelui și Prinților spre a'i ruga de a interveni pentru ei, pentrucă ei să poată fi puși în libertate.

Eră datoră Patriarhului de Alexandria de a lua această apărare; el a făcut'o ș'a scris Regelui și la toți cei mari

¹⁾ Aceasta fac acum papiștii la noi de vreo cincizeci de ani și ș'au făcut arhiepiscopie, Biserici uniata s'au introdus în țară un însemnat număr de popi pap stași celebri.

din regat și s'a rugat atât cât a fost în puterea sa, el a protestat pentru dreptul lor și pentru respectul legilor, în sfârșit el s'a rugat, s'a lamentat, dar în zadar. Din contră eu am știința despre cartierile unde persecuția este mai violentă, astfel că acia disperează de a putea să stea mai mult timp prin Meseva. Desigur că faptele ce s'a început în Polonia par a amenința mai multe domniate, și trebuie oare să se spăimânte cineva când ei au îndrăznit a ataca Constantinopolul? Eu aud că voi a-ți luat măsuri de a împiedica ca acest ferment să nu aducă oarecare prejudiții între voi, și aceasta mi-a făcut plăcere.

Noi lucrăm de asemenea cât putem și noi vom lucra tot cu mai mult zel și dorință, când noi vom fi ajutați cu sfatul (vostru spiritual) și însuflețiți de dragostea în așteptarea ca voi înșivă fiind animați prin noi, va fi drept că cuprinși de acelaș spirit al credinței Ortodoxe în Christos unul și altul vom persista a îndeplini ordinele chemărei noastre de sus, combătând cu credință și apărând pururea adevărul. Totul pentru înaintarea Bisericii Universale și pentru mărirea lui Dumnezeu Tatăl, Fiul unic și Sf. Duh, pentru care vă doresc scumpul meu Domn, ca binecuvântarea și harul său să rămână totdeauna cu voi. Ca să vi se îndeplinească dorințele și toate ostenele ce voi le suferiți, făcând fapte de pietate pentru folosul sufletesc a celor ce au avantajul de a asista la plăcutele voastre convorbiri. Dar pentru *ca să nu vă supăr de loc, noi terminăm această scrisoare, unindu-ne mâinile împreună și salutându-vă cu o afecțiune frățiască*. Voi vedeți la întorcerea mea, de va vrea Dumnezeu, cărțile pe care Domnii Statelor generale mi le-au trimis, și le voi citi cu o îndoită plăcere, pentru că sunt chiar acești Domni ce mi le-au trimis, pentru care le-am arătat recunoștința mea prin scrisori, și voi dacă ve-ți avea bunătatea de a le adăogi și alte mulțămiri îmi vei face atunci mare plăcere.

Cât privește cartea voastră de Arminius, vă asigur că vă sunt dator și voi căuta de a vă dovedi mulțămirea mea printr'un manuscript ce voi face când mă voi întoarce acasă la mine.

Ași dori să-mi faceți, dacă binevoiți, un catalog bun al autorilor moderni (cu rezerva acelor pe cari Domnii Staturilor mi-au trimis) cari au scris într'un chip grav și săvârșit, asupra unuia și a altuia din Testamente; dar în particular, asupra cărților lui Moisi, a marilor Profeți, asupra Evangelilor și a Epistolilor Sf. Apostol Pavel, și acele de care voi vă serviți mai mult. De asemenea și autorii cari au scris, atât asupra Teologiei cât și asupra Filozofiei, a artelor, a matematicilor, iar voi să aveți bunățatea a mi le trimite cu cea întâi ocaziune. Și dacă bine-voiți puneți și numele doctorilor celor mai eminenti și mai renumiți dintre voi. Și ca revanșă îmi veți da oarecare comision în aceste cartiere asupra lucrărilor ce vă fac mai multă plăcere.

Noi vom fi fără încetare cu devotament pentru voi și pentru sănătatea voastră, dorindu-vă tot binele.

Data din Valahia la 10 Octomvrie ale Calendarului anul 1613.

C. Erbiceanu.

(Finit).

Pentruce învățații desprețuiau și urau creștinismul.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română», Anul XXXV No. 3).

Comparațiunea între principiile filosofiei stoice, în deosebi, între principiile morale ale acestei filosofii și învățătura religiei creștine a preocupat foarte mult pe învățați, nu numai în vechime, dar în toate timpurile.

Cestiunea se studiază și azi cu un deosebit interes, mai ales de unii teologi protestanți raționaliști și de foarte mulți filosofi ai timpurilor moderne.

S'au făcut în această privință studii multe, foarte variate, vaste și aprofundate. Teologi protestanți raționaliști, aproape ca și filosofi au o mare predilecțiune pentru această cestiune în studiile lor. Și unii și alții tăgăduind credinței creștine revelațiunea dumnezească, sunt la largul lor, d'a susține atât în principiile învățătorei creștine, cât și în preceptele moralei stoicilor, o evoluțiune a spiritului uman. Și odată puși p'acest tărâm, numai au nici un scrupul. Nu-i mai surprinde nimic și se silesc chiar a vedeà o mare asemănare și apropiere între ele, ca în urmă să susțină că au rezultat unele din altele. Judecându-le astfel și confundându-le, li se înlesnește calea d'a recunoaște atât pentru unele, cât și pentru celelalte, aceiași origină, spiritul și concepțiunea omului; că adică toate sunt lucruri și învățături omenești, produse și cultivate de spiritul uman, după nevoile de timp, de loc, de împrejurări, moravuri, interese, etc.

Aceasta este concluziunea lor finală, fără însă a neglija ca să aducă mai multe laude filosofiei stoice, decât creștinismului!

* * *

Și aci s'ar fi putut prelungi mai departe comparațiunea asupra părților mai sus semnalate, spre a se învederă întrucât se apropie sau se deosebesc între ele principiile moralei stoice de învățătura creștină. Lucrarea însă ar fi fost zadarnică și ar fi depășit scopul urmărit în acest studiu.

Chiar din cele semnalate se străvede cu înlesnire și se poate citi de oricine voește a judecă lucrurile după dreptate și în mod sincer, că or cât s'ar prelungi comparațiunea între principiile morale ale stoicilor și morala creștină, deosebirea este mare.

La Stoici nu se află decât laude, îngâmfare și egoism omenesc. Toți adepții acestui sistem filosofic, n'au indetule cuvinte spre a împleți cunune de laude pentru cei ce au făcut sistemul și principiile lor morale, care face, precum am văzut, din toți adepții, ființe supraumane, cari se cred deosebiți de ceilalți oameni, și chiar mai presus de zei.

La Creștini din contră, nu se vede decât modestie și moderațiune, umilință și smerenie. Creștinii spun tuturor cu glas mare că învățătura lor de credință, principiile și învățătura morală, după care ei trebuie să se conducă în toate mișcărilor vieții lor, nu sunt ale lor; nu sunt produsul minții și al creierului omenesc. Toată credința și toată învățătura care formează regula lor de viață, ei o cred și o mărturisesc că este *dar dela Dumnezeu, descoperit oamenilor prin Iisus Christos*¹⁾, pentruca oamenii să se lumineze cu lumină dumnezească, întru a cunoaște pre Dumnezeu și a face sfânta sa voe aci pe pământ, pentru a se învrednici de viața viitoare, dincolo de mormânt.

Creștinismul învață că omul urmând și împlinind în viața sa această învățătură, el face voia cea sfântă a lui Dumnezeu; se apropie de El; intră în harul și mila Sa; se renaște prin faptele sale bune și plăcute lui Dumnezeu, și devine ființă, în adevăr, după chipul și asemănarea Sa²⁾.

¹⁾ Comp. Ioan I, 16—18.

²⁾ Comp. Mat. v. 48).

Ne tăgăduit aveà și învățătura stoicilor multe lucruri bune și folositoare pentru om, mai ales așa cum ne-o reprezintă cei doi mari și însemnați reprezentanți ai ei, Epictet și Marcu Aureliu. Dar când vedem că chiar la aceștia, învățătura despre providență este considerată de ei însuși ca ceva nesigur; în învățătura despre om contestă și nu voesc să recunoască libera voință a omului; iar învățătura despre nemurirea sufletului, este socotit ca un vis, ce autoritate și ce bază mai poate aveà morala lor?

Deosebirea este mare în însăși bazele fundamentale ale acestei morale de creștinism.

Învățătura evanghelică fiind dumnezească după origina, ființa și caracterul ei, se silește să apropie pre om de dumnezeire, arătându-i că începutul lui e dela Dumnezeu, că Dumnezeu este cel ce îl ține. Il învață în acelaș timp că Dumnezeu, în mila și îndurarea sa, poartă grijă de toate nevoile omului, rămâne însă ca el să voiască a face sfânta sa voe aci pre pământ. Rămâne ca el să lucreze cu conștiință și libertate, întru a face binele cu credința în Dumnezeu, cu iubirea către aproapele și cu încredere în puterile sale proprii, *lucrând ca ființă liberă* și deosebind, prin ajutorul învățătorei acesteia sfântă, binele de rău, pentru a face în viață numai binele și a se feri de rău.

* * *

Când dar astfel erà învățătura Stoicilor, și când ei vedeau ce principii de învățatură morală predicau creștinii, cum puteau să-i privească cu ochi buni? Cum puteau să-i sufere alături de ei, și să crează cele ce vedeau și li se spunea de cei ce predicau lumina dumnezească?

În orgoliul lor erau atât de orbiți, în cât credeau pe creștini, pe de o parte oameni de nimic, iar pe de alta, ca foarte periculoși pentru societate și chiar siguranța publică.

În disprețul și ura lor către creștini, mistificau tot adevărul și toată realitatea lucrurilor. Li credeau ca pe *o ceată de inconștienți fanatici, cari nu știu, nici ce cred, nici ce fac!* Li credeau, sau mai bine zis, spuneau lumii, că cre-

știnii, în fanatismul lor, *lucrează mai mult conduși de instinct, de cât de logică și judecată.*

Sunt foarte vicleni. Se feresc ca să vorbească mult despre creștini; despre viața și moravurile lor. Negreșit nu le conveneau lucrul acesta, căci în ura și disprețul lor, voind a denatură tot adevărul, s'ar fi făcut ridiculi. Totuși însă nu se lasă d'ai prezentă în fața lumii, *ca oameni răi, proști, căroro nimeni să nu le dea nici o importanță și însemnătate.*

Seneca însuși, Marcu Aureliu și Epictet sunt stăpâniți și ei de curentul acesta de ură și patimă păgânească către creștini. Au adesea ori ocaziune a vorbi despre ei, și neputând tăgădui curajul martiric al creștinilor, care mergeau veseli la moarte, cântând imne de laudă și prea mărinkind pre Christos Dumnezeu, zice că ei făceau toate acestea *mai mult din îndărătnicie, și dintr'o obicinuință neînțeleasă.*¹⁾

Dar bine, atunci cum trebuie a se consideră imnele cele frumoase, pline de învățături dogmatice și morale, pe cari martirii le căutau, și mulți din ei le întonau adhoc, chiar la locul de osândă, cuprinși de entuziasmul și căldura credinței ce o mărturiseau și pentru care sufereau moartea? Cum trebuie a se socoti rugăciunile cele frumoase, pline de învățături înalte, rostite de ei cu toată tăria credinței, rugăciuni cari sunt admirate de toți pentru profunditatea ideilor; cugetările înalte, seninătatea cu cari martirii le au enunțat, mergând cu toată liniștea sufletească, după exemplul Domnului și al sfinților săi Apostoli, la moarte. Numai o minte liniștită și o credință curată putea produce astfel de idei înalte. Și ei erau foarte liniștiți în sufletul lor, căci știau că sufer pentru lumină și adevăr. Ei erau siguri despre triumf, că vor răuși, să se facă dreptate în mijlocul pământului și să fie pace în lume, prin cunoașterea și închinarea unui singur adevărat Dumnezeu, căruia toți să se închine cu inimă curată, cu Duhul și cu Adevărul.²⁾

¹⁾ Comp. Seneca epist. LIII, Marcu Aureliu XII, 3. Arian, despre Epictet IV, 7.

²⁾ Comp. Ioan. IV, 24.

Iată ce numeau Stoici îndărătnicie, obicinuință, fanatism inconștient, instinct lipsit de judecată... și să nu se uite că aceștia erau elita morală în rândurile păgânilor! Câtă ură! Câtă nedreptate! Câtă pornire, către aceia cari nu voiau decât binele și fericirea omenirii scoțând'o din întunericul nedreptăței în care se află și din umbra cea groasă a păcatului și a fără de legei în care zăceau cu toții;

* * *

Dar nu numai Stoici erau dispuși astfel vrăjmășește către creștini și învățătura evanghelică.

Aceeași ură, același dispreț și aceeași răutate au arătat'o și au nutrit'o toți cărturarii, toți învățații lumii păgâne din primele secole, fie că aparțineau filosofiei stoice, neoplatonice și vre unui alt sistem. Cu toții luaseră sub a lor protecțiune păgânismul și cu cât vedeau progresele cele repezi și uimitoare pe care le făcea creștinismul în lume, cu atât ura și disprețul lor se transformă în luptă disperată. d'a defăimă, d'a atacă cu furie și de a detestă în toate felurile și chipurile religiunea, care, cu toate pognegririle și persecuțiunile ce suferă, se răspândeă pretutindeni și eră îmbrățișată cu atâta căldură, entusiasm și iubire, încât s'a văzut chiar neofiți suferind moartea pentru credința întru care abea intraseră și o primiseră!

Față de uimitoarele progrese ale creștinismului învățații păgâni n'au cruțat nici un mijloc d'a 'l răpune.

Sfântul Justin filosoful și martir (secol II) și discipolul său Tatian, ne spun că și filosofi cinici erau scandalizați de progresele creștinismului. Ei ne afirmă că filosoful cinic Crisc (Crescens) calomniă public pe creștini la răspântii și în piețele publice.¹⁾ Desigur el făcea aceasta spre a paraliză predica propovăduitorilor evangheliului.

Acelaș lucru îl făcea, cam în acelaș timp și Corneliu Foronte, ne spune apologetul creștin Marcu Minuciu Felix. Acesta făcea încă ceva mai mult. Atacurile și calomniile sale contra creștinilor, le răspândeă și prin scris în mijlo-

¹⁾ Comp. Justin apol. I, 58. Tatian apol. I, 37. Comp. și Euseb. Istoria bis. IV, 16.

cul păgânilor. Minuciu Felix ne-a păstrat câteva fragmente din cele scrise de Foronte, calomniind și insultând pe creștini; dar ceea ce el ne-a păstrat, nu sunt decât câteva cuvinte, din celece Foronte, ziua și noaptea, cu vreme și fără vreme, la răspântii, pe piețele publice și în tot locul hulea contra creștinilor. Ele însă sunt destul de însemnate, căci ne arată disperarea ce îi coprinsese încă de atunci,— finele secolului al doilea,—că creștinismul va cuceri toate straturile sociale. ¹⁾

Tot în secolul al II-a a scris contra creștinilor și filosoful Cels, scrierea sa intitulată *Cuvântul Adevărat*, care deși pierdută, în originalul ei, ni s'a păstrat aproape în întregime în combaterea făcută de celebrul Origen. Acesta ia cuvânt cu cuvânt cele afirmate de Cels și răspunde la toate, arătând, că numele scrierei lui Cels, eră în cea mai desăvârșită contradicere cu coprinsul ei, care coprindeau numai neadevăruri. ²⁾

Este drept, calomniile și atacurile aduse creștinilor de acest vrăjmaș neîmpăcat al lor, au rămas fără răspuns aproape un veac. Origen însă a compensat tăcerea. El a răspuns cu toată demnitatea creștină, cu tărie, după adevăr și dreptate și așa cum se cuveneă. Pentru aceasta, răspunsul lui Origen, trece între cele mai celebre apologii creștine, contra calomniilor și atacurilor păgâne.

Drag. Demetrescu.

(Va urmă).

¹⁾ Comp. Scrierea lui Minuciu Felix intitulată Octavius IX, 31.

²⁾ Orig. Contra lui Cels. Cartea I, 9 III, 10, 44; V, 63; VII 42 etc.

ROLUL EDUCATIV AL PROFETEILOR.

(Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 3).

De aici înainte, adică dela cap. 9, 6, viziunea e sanguinară și intolerantă, după sistemul judaic, o teribilă inchizițiune, care merge până la paroxismul furiei. «Omorâți pe bătrâni, pe tineri, pe fete fecioare, pe copii și pe femei, pe toți îi omorâți..... dar începeți dela cei din biserică, și dela cei bătrâni ce sunt în casa Domnului,.... și spurcați biserica, și umpleți drumurile de morți. Și aceia au mers și au tăiat».

Acest măcel fără de nici un folos al copiilor, și rău motivat, ni se pare nedemn de Ezechiel. Dar aceste porunci sanguinare erau în natura popoarelor semitice.

Viziunea în Ierusalim urmează în tocmai ca la rîul Horar, astfel că în cap. 10 Ezechiel repetează cu aceleași amănunte cele povestite în cap. 1. Lucru nou e aici atât că descrie și tronul lui Dumnezeu. Iar în mijlocul viziunii, prorocul e dus de Duh la poarta de către răsărit a templului, unde află pe Iehonia și Faltin, povățuitorii popoului, către cari vorbește prorocul, ocărându-i și amenințându-i. Vorbirea ce le-o ține e demnă de citit, pentru energia ei, cu toate că ea este aceeaș vecinică repetiție a aceluiași idei de amenințare ce revin, în mod obositor pentru cititori, în toate scrierile prorocilor: că Dumnezeu va risipi pe Israel, că va aduce sabie peste ei, și că vor cunoaște neamurile că El e Dumnezeu!

Viziunea aceasta se sfârșește aici Heruvimii își ridică aripile, și roatele se țin după ei, și mărire Domnului plutește pe deasupra lor. Și s'a ridicat mărirea Domnului din mijlocul cetății Ierusalimului și a stat apoi pe muntele ce este spre răsăritul cetății. «Și un vânt m'a luat și m'a dus în vedenie și întru Duhul Domnului, îndărăt în pământul Haldeilor, între cei ce robiau acolo. Și vedenia întreagă, pe care am văzut-o, s'a stins din ochii mei. Și am povestit robilor toate cele ce mi le-a arătat Domnul și mi le-a grăit».

Aceasta este lunga viziune a Heruvimilor și a măririi lui Dumnezeu, povestită de proroc în cap. I—XI. Fiarele așa cum le descrie el, le regăsim în Apocalips.

Foarte frumoasă prin măreția sa este apoi viziunea învierii morților din cap. XXXVII. Atât de plastic e descrisă această fantastică scenă, cum din învâlmășagul de oase risipite, și din pulbere de oase, pe un câmp enorm, se adună os la os, și se închee unul cu altul, și peste oase cresc vine, și carnea se acopere cu piele, și morții se ridică și stau în picioare.

Și Duhul Domnului m'a scos pe mine

Și pusu-m'a într'un mare câmp

Și plin eră tot câmpul de oseminte,

Și m'a purtat pe mine'n jurul lor,

Tu fiu al omului, a zis spre mine,

Vorbește acestor oase și le zi:

Uscate oase! Ascultați cuvântul

Ce Domnul il zice către voi!

.

Și am zis așa cum poruncit-a Domnul

Și iată vuet s'a făcut pe când vorbeam

Și s'a făcut atunci cutremur

Și oasele începură să s'adune,

Un os la os, fiecare os

Să-și caute 'nchietura sa ce-avu.
Și iată că văzui crescând pe oase
Și vine-apoi, și peste vine carne
Și piele peste dânsule s'a întins.
Ci duh în ele nu eră.
Și iarăși zis-a Domnul: Prorocește
Să vie duh, și duhului să-i zici,
Tu duhule, acestea zice Domnul:
Aleargă, duhule, din patru vânturi
Și suflă peste morți și dă-le viață.
Și așa am prorocit cum zice Domnul
Și duh venind a intrat apoi în morți,
Și toți au înviat, și au stat cu toții,
Tot insul pe-ale lui picioare
Și nesfârșită fu mulțimea lor.

Cea din urmă viziune a lui Ezechiel este cea din cap. 40—48, o lungă și amănunțită descriere a templului din Ierusalim, așa cum l-a văzut poetul în fantazia sa, ca un arhitect și artist, și ca un patriot care-ar fi dorit să se reedifice un templu într'o măreție de stil, care să se apropie de grandioasele temple ce le-a văzut prorocul în Babilon. Sfârșitul viziunii este un proiect de organizare și de reconstituire a triburilor iudaice atât din punct de vedere religios cât și din cel politic.

Acesta este Ezechiel în viziunile sale.

Cu mult mai puțin fantastic, dar mai limpede și mai plastic în viziuni ni se manifestează cel din urmă proroc mare Daniel.

Viziunile lui Daniel nu sunt spontanee, nici atât de impersonale, ca ale celorlalți proroci de dinaintea lui, ci artificiale, cu multă artă cântate și orânduite anume în vederea efectului. Sunt unii comentatori al lui Daniel care-i fac o vină că prea a imitat pe prorocii anteriori, sau că și-a modelat prea mult viziunile după un anumit calapod.

prea cu sârguință cântat. Acum, de sigur, că dacă ar fi adevărată presupunerea că întreagă carte a prorociilor lui Daniel ar fi o compilație de fapte petrecute, compilație făcută în veacul al doilea înainte de Hristos, deci cincisute de ani după Daniel, atunci explicarea calapodului nu mai întâmpină dificultăți: compilatorul a redat fapte trecute, ca și când ele se vor întâmpla de acum înainte, și le-a aranjat într'un cadru tradițional al vechilor proroci.

Dar acestea le-am spus în treacăt. Prima viziune a lui Daniel o avem în cap. 7, viziunea despre cele patru împărății mari, și despre împărăția Fiului omului.

Daniel are noaptea, în patul său, un vis, pe care l'a scris a doua zi, și l-a «redactat» astfel. Daniel vede noaptea stârnindu-se patru vânturi, cari se bat între ele în largul mării celei mari. Patru fiare ies apoi din mare deosebite între sine: una asemeni leului și aveà aripi ca de vultur, dar cinevâ i-a smuls aripile și fiara s'a ridicat de pe pământ și a stat în două picioare și acum păreà că e om. Altă fiară erâ ca un urs, care zăceà pe o lature și aveà trei coaste între dinții lui, și i-a zis cinevâ: scoală-te și mănâncă carne! A treia erâ ca un pardos (panteră) cu patru aripi ca de pasăre și cu patru capete. Pe a patra fiară n'o descrie în ce chip erâ, dar erâ înspăimântătoare și cumplită foarte, și aveà dinți de fier și unghii de aramă, și mănâcâ și sfărâmâ cu dinții toate de prin prejurul ei și ce nu puteà mănâcâ fiara călcâ cu picioarele și aveà zece coarne în cap. Și în timp ce priveà la fiara aceasta, iatâ trei coarne i s'au rupt, și în locul lor a ieșit alt corn care erâ plin de ochi, ca ochii omenești. Și aveà fiara o gură mare, și vorbeà lucruri mari (necuviincioase; blasfemii împotriva celor sfinte, s'au cum zice traducerea de Buzău «făceà războiu cu sfinții»).

Acum urmează frumoasa viziune a lui Dumnezeu și a tronului său. «Și am văzut cum au așezat scaunele, și cel

vechii de zile a șezut. Și era îmbrăcămintea lui albă ca zăpada, și părul capului său ca lâna cea curată; scaunul lui pară de foc, iar roțile lui de foc arzător. Râu de foc curgea ieșind de sub scaun, și mii de mii îi serăveau Lui, și întunerece de întunerece (de îngeri) stau înaintea Lui. Judecătorul a șezut și cărțile s'au deschis.

Atunci fiara a cărui corn a vorbit lucruri mari a fost ucisă, iar trupul ei s'a ars. Celor trei fiare li s'a luat și lor puterea și li s'a lăsat viața până la o vreme și la altă vreme.

M. P.

CREȘTINISMUL DACO-ROMAN.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 2).

A.

Creștinismul în Illyricum.

VII.

Să urmărim împreună cu D-l Pârvan răspândirea creștinismului în provinciile din dreapta Dunării, începând cu *Moesia superioară*.¹⁾ În această parte nu se întâlnesc înainte de 325 decât 4 episcopate și anume: în Singidunum, Naissus (Dacia), Scupi (Dardania) și Serdica (Dacia).

Dimpotrivă dela 344, când s'a ținut conciliul din Serdica, numărul lor s'a întreit. D-l Pârvan dă aproape numele tuturor. Toți erau ortodocși, afară de *Ursacius* din Singidunum, care încă dela Sinodul din Tyr, ținut în anul 335 fusese împotriva lui Atanasie și a continuat întreaga sa viață să fie contra ortodoxiei. Așa mulți episcopi din Moesia superioară ca la conciliul din Serdica nu se mai întâlnesc la alte concilii sau sinoade. Cauza după D-l Pârvan e, că aci ei erau acasă la ei. Celelalte sinoade s'au ținut în centre prea depărtate.

O asemenea înflorire a bisericii creștine n'a durat însă mult. În secolul al V-lea încep înspăimântătoarele pustiiri ale Hunilor, tocmai în aceste părți și sărăcesc de Romanism și creștinism țările panonico-moesice, pregătind o patrie slavilor barbari și păgâni.

Romanismul creștin nu dispăre însă cu totul. Găsim pe la scriitorii din veacul al V-lea, VI-lea și VII-lea citați e-

¹⁾ D-l Pârvan înțelege prin Moesia superioară vechea împărțire a provinciilor înainte de 325. Prin urmare e tot ținutul până la Sud de Scupi și Pautalia, iar la Răsărit până dincolo de Serdica (Sofia), atât Dardania, cât și Daciile din dreapta Dunării.

piscopei din diferite orașe ale acestor ținuturi. Așa de pildă, afară de alte episcopii avem știre aproape continuă despre episcopia din *Naissus* până la 553, când se ține al cincilea sinod ecumenic. Cu acest prilej aflăm că episcopul Proiectus din Naissus, împreună cu colegii săi Paulus din Ulpiana și Fabianus din Zappora (azi Sappata în Albania) ia în lupta pentru cele trei capitole (propușe de Justinian pentru împăcarea ereticilor cu biserica ortodoxă) partea papei Vigilius împotriva împăratului și la invitarea Sinodului de a veni la Constantinopol să ia parte la lucrări, răspunde că nu se poate înfățișa acolo, câtă vreme nici Mitropolitul său, Benevatus din Scupi n'a venit.

*

La Răsărit de Naissus, pe drumul cel mare Sirmium-Byzantium, care trecea prin Naissus și Serdica, se află orașul *Remesiana*. În acest oraș păstorea pe la anii 380-420 episcopul *Nicetas* sau *Sf. Nichita* ale cărui fapte erau lăudate în versuri de bunul său prieten *Paulinus din Nola*. Sf. Nichita vizitase chiar de două ori, în 398 și 402 la Nola în Italia pe sf. Paulinus și acesta avea informațiuni chiar dela prietenul său când scria despre dânsul, că el a predicat evanghelia pe ambele maluri ale Dunării la *Bessi*, și la *Daci*, ca și la *Goți* și la *Sciți*.

A doua și ultima știre documentară despre episcopia din Remesiana e din 449. Episcopul *Diogenianus* ia parte la așa numitul *sinod tâlhăresc* din Efes, în actele căruia îl găsim și pe el iscălit spre întristarea drept credincioșilor și necinstirea memoriei sf. Nichita.

*

Despre episcopia din *Rațiară*, însemnatul centru dela Dunăre și capitala Daciei ripense n'aveau știre decât prin episcopii arieni *Maximinus* și *Auxentius*. Așa Maximinus ne vorbește despre contimporanul său Palladius din Rațiară, care la conciliul din Aquileia din 381 a apărat cu cea mai mare energie cauza ariană în contra ortodocșilor, al căror șef era Ambrosius din Milan.

*

În *Scupi* era scaunul Metropolitan al provinciei Dardania. Din cele două veacuri dintre sinodul din Serdica (344) și al V-lea ecumenic din Constantinopol (553) nu se

cunosc decât 4 episcopi la distanțe mari unul de altul. Din *Ulpiana* se cunosc doi: Macedonius din 344 și Paulus din 553. Din Zappara numai Fabianus din 553.

*

Serdica (în izvoarele bisericești Sardica sau Sofia de azi din Bulgaria) era orașul metropolitan al provinciei *Dacia Mediterranea*. De la sinodul din Nicea la distanțe în distanțe sunt pomeniți până la sfârșitul veacului al VI-lea șapte episcopi și anume: *Protogenes* (cel mai însemnat din toți și care păstorește de pe la 316 până la 344), *Bonossus Iulianus*, *Zosimus*, *Domnio*, *Basilicus* și *Felix*. Toți aproape poartă nume latine. Dar nu e nevoie de aceasta spre a dovedi latinitatea Serdicei creștine. Din fericire s'au păstrat numeroase inscripții dintre care numai vre-o două sunt grecești și aceștia nu aparțin cetățenilor Serdicei, ci coloniei grecești de aici. Din inscripțiile latine aparținând veacului al V-lea și cel mai târziu al VI-lea se găsește încă un episcop pe lângă cei citați mai sus. Epitaful sună astfel; † hic requiescet vir beatissimus Theuprepus episcopus †. Mai departe: un preot Maxentius, un diacon Demetrius, un servitor bisericesc Decius farmulus. Două fecioare închinare Domnului sau călugărițe Florencia și Maria.

*

La Sud-Vest de Serdica, tot în *Dacia Mediterranea* se află orașul *Pautalia*. Pe cât e desigur romanismul Serdicei, pe atât de indiscutabil e elenismul Pautalei. Dacă privești harta ținutului fără voie faci observațiunea, că aici linia de separare a bazinurilor fluviale se identifică cu granița dintre două civilizații: Serdica pe valea râului *Oescus*, afluent al Dunării, e câștigată pentru cultura romană; Pautalia pe valea râului Strymon, deși așa de departe în interiorul Continentului și așa de nemijlocit învecinată cu cultura romană, făcând chiar parte dint'o provincie cu caracter latin, e totuși supusă de cultura greacă în valea Strymoniului.

Inscripțiunile găsite aci sunt în limba greacă. Una din ele e din secolul al IV-lea și pare a fi fost săpată pe soclul unei mari cruci așezată în nartexul bisericii și prin care se opresc ereticii să calce pragul sfântului locaș ortodox (E vorba de arieni). S'a păstrat și un document oficial grecesc prin care se fixează caracterul grec al ora-

șului. Pentru anul 516 se constată și un episcop cu numele Evangelus și un altul tot cu numele grecesc de Phoços apare în actele sinodului din 553, ținut în Constantinopol. Din timpul păgânismului s'au păstrat și două inscripții latine, și e și firesc față de apropierea ținutului roman.

VIII:

Trecem acum la Moesia inferioară și acea fâșie din Tracia nordică de care e nevoie pentru fixarea graniței dintre Romanism și Elenism. Vom constata aici următoarele: Cam pe aceeași latitudine cu Serdica se află în mijlocul Traciei nordice avantpostul roman în ținut elenic, *Traiana*. Aici s'a găsit o inscripție latină creștină dela începutul veacului al V-lea cu forme aproape romane și care prin chiar conținutul ei dă explicația prezenței latinității în această regiune.

La Răsărit de Traiana, cam tot pe aceeași latitudine, și la țărmul mării, se află vechiul centru trac *Develtum* sau *Deultum*. Față de vecinele sale Mesembria, Anchialos și Apolonia, înfloritoare porturi grecești la intrarea Golfului, în fundul căruia eră așezat Develtum, acesta nu putea să se dezvolte decât tot în cadrul culturai grecești. Cât de strâns legat eră el de pildă cu Apolonia ne arată faptul că la sinodul al III-lea ecumenic din Efes la anul 431, episcopul Athanasius se iscălește ca episcop al Develtului și Apolloniei. D-l Pârvan crede că faptul acesta trebuie interpretat în sensul că Apollonia n'avea destui credincioși ca să poată forma o episcopie independentă, dar că eră un oraș mai însemnat ca Develtum și de aceea eră citat de Episcop pe lângă orașul titular al diocesiului sale. Episcopia din Develtum eră foarte veche, încă de pe la sfârșitul veacului al II-lea, contemporană cu cea din Anchialos.

Concluzia ce urmează să se tragă din examinarea resturilor latine din Traiana și din Develtum e aceea, că Tracia de Nord în toată întinderea ei, în general a făcut parte din ținutul de cultură greacă. În ce privește teritoriul dela Sudul liniei Serdica—Traiana—Develtum numeroasele inscripții găsite acolo arată că cu excepția funcționarilor, soldaților, negustorilor și coloniștilor romani rezidând cu

afaceri prin orașele trace ca și macedonene sau chiar grecești și în atară de vre-o două enclave traco-romane, ca cea din *Philippi*, întreaga populație, în special tracă, e câștigată pentru elenism.

*

D-l Pârvan urmărește mai departe orașele de pe înălțimele nordice ale Balcanilor. Imediat la mare se află *Odessus*: vechiu și însemnat centru grecesc, care și păstrează și în timpul imperiului caracterul său neroman.

Inscripțiile creștine, ce s'au găsit sunt toate grecești, funerare și aparțin veacului al VI-lea și VII-lea. Aci eră o episcopie și la 458 e pomenit episcopul Dittos și alții mai târziu. La vreo 30 km. spre Apus de Odessus, Împăratul Traian fundase orașul *Marcianopolis* spre a fi aici un centru înaintat și post de apărare al culturii romane împotriva elementului grecesc așa de numeros și puternic pe coastele mării și în toată Tracia.

Tradiția aceasta a fost păstrată cu credință până târziu. Creștinismul eră stabilit aici înainte de Sinodul din Nicea, unde întâlnim pe episcopul Pistus al Marcianopolei luând parte la lucrări. În Marcianopole eră chiar scaunul metropolitan al provinciei Moesia inferioară. Întâlnim aci episcopi până către anul 458. Dacă elementul roman s'a păstrat de fapt și în aceste timpuri destul de puternic în Morcianopolis e o întrebare. Orașul eră înconjurat de trei părți de centre curat grecești, având numai spre Nord legătură directă cu Romanismul. Mai probabil e că Marcianopolis ca și Tomi (Constanța) și *Torpaeum Traiani* (Adam Klisi) eră bilinguu. În localitatea Dolni Ildschik, lângă Madara spre Apus de Marcianopolis s'a găsit o inscripție creștină grecească din secolul al VI-le și al VII-lea.

Dimpotrivă la Preslov (spre Sud-Vest de Madara) s'a descoperit o inscripție latină foarte importantă privitoare la un episcopat de limba latină, existent în acel ținut. Mai la Nord de linia Preslov-Marcianopolis întâmpinăm inscripții la *Nicopolis* și la Mare spre Sud de Callatis, în *Kawarna*. Inscripția din Nicopolis, de pe la stârșitul secolului al IV-lea sau începutul secolului al V-lea servește și la documentarea Creștinismului latin în *Oescus* (Dacia ripensis) pe Dunăre. Cunoaștem din ea pe un *presbyter*, care eră însurat cu o cetățeană din Oescus, fica unui ofițer superior, care servise în Syria.

Ca episcopi de Nicopolis cunoaştem pe Marcellus (458) și pe Amantius (Sinodul din Constantinopol din 518). Amândoi după nume, de origine romană.

Inscripția din Kawarna—între anii 400 și 500—pomenește ridicarea unei biserici a sfinților Cosma și Damian în acest loc.

IX.

În *Scythia minor* (Dobrogea) s'au găsit până acum inscripții creștine la Callatis, Tomi, Tropaeum Traiani și Axiopolis. În toate aceste orașe creștinismul întrebuintează deopotrivă limba greacă și pe cea latină.

Din *Tomi* avem mai multe inscripțiuni creștine sau fragmente de inscripțiuni, chiar din primele timpuri ale creștinismului aci (secolul al III—IV-a). Inscripțiile sunt grecești, iar altele sunt latine. Toate acestea au fost publicate de răposatul Gr. Tocilescu. Din *Callatis* avem o inscripție greacă. Din *Tropaeum Traiani* avem o inscripție bilingvă, probabil din secolul al VI-lea. Din *Axiopolis*, două inscripții grecești din timpul lui Justinian, pe morminte din două capele dezgropate acolo de Tocilescu. În sfârșit în *Isaccea* (Vechiul *Noviodunum*) s'a găsit o piatră cu relieful de jos aproape indistengibil a doi pești. Probabil un simbol creștin. De altfel aci au fost martiri creștini înainte de 325.

La asemenea mărturii epigrafice sunt de adăugat numeroasele resturi arhitectonice și sculpturale creștine, găsite în diferite părți ale Scythiei mici. S'au găsit resturi de basilici, capele, cripte și o sumă de fragmente sculpturale în legătură cu aceste clădiri. Și cu toate acestea săpăturile arheologice în Dobrogea deabia au început și numai o parte din antichitățile păgâne ori creștine ale Scythiei au fost date la iveală și sunt totuși destul de numeroase. Cultura predominantă în timpurile creștine în *Scythia minor* era cea grecească, după cum se constată din inscripțiile găsite și nu numai la mare ca în Tomi, ci și la Dunăre ca în Axiopolis.

*

Din izvoarele literare și documentele bisericești se cunosc următoarele episcopate în Moesia inferioară resp. *Scythia minor*. În *Abrittus*: pe drumul dela Marcianopolis

402

la Tropaeum Traiani. Episcopi: Marcianus (431—458); Ursus, la al VII-lea Sinod ecumenic din Nicea în 787.

În *Durostorum*, unde există o comunitate creștină încă de pe vremea lui Deoclețian, cu episcopul martir în fruntea ei *Dasius*. Prin anii 380 și următorii întâlnim pe episcopul arian Auxentius, discipolul și recunoscătorul panegirist al lui *Ulfila*. Fragmente din viața lui Ulfila de Auxentius din Durostorum ne-a păstrat contimporanul lor, episcopul arian Maximus. Dar și Ulfila însuși e mai bine de trei decenii activ tot în aceste ținuturi moeso-thrace, ca episcop al Goților săi creștini, persecutați și alungați din țara lor (în Nordul Dunării) de Atanaric. În stânga Dunării Ulfila a fost episcop numai 7 ani până la 355, când persecuția l-a silit să treacă în imperiul roman, unde Constantius 'l primî cu deosebită dragoste, fiind și el ocrotitorul ereziei ariane.

Ca episcopi de Durostorum găsim apoi deabia la Conciliul din Efes, în 431, pe Iacobus, care împreună cu Dorotheus din Marcianopolis ia parte ca opozant în conciliabilul efesin. La 458 e episcop Monophilus. În secolul al VI—VII e depus Dulcinimus, constatat într'o inscripție greacă din Odessus, unde a fost înmormântat.

Mai în sus pe Dunăre se constată un episcopat la *Apioria*. Pe la 402 e aci episcop Lupicinus, iar pe la 458 Martialis. Ambii după nume de origine romană. Mai departe Polycarpus la *Sexantaprista*, probabil în secolul al IV-lea, singurul recunoscut aci. Mai în susul fluviului găsim un episcopat la *Novae*. Episcopi: Petronius la Efes în 431; Secundinus pe la 449; Petrus pe la 458. Toți cu nume romane și un al patrulea renumit pe la 596. Mai sus de Novae se află pe Dunăre *Oescus* (în Dacia ripensis), unde am constatat Romani creștini pe la 400. Rămâne dintre episcopatele moesice antice cunoscute, numai cel dela *Comea*, care nu se poate identifica și al cărui episcop Marcus apare printre subscriitorii conciliului dela Nicea (325).

*

În Scythia minor nu se cunosc decât episcopii din Tomi, —biserica mitropolitană a provinciei. Șirul lor e aproape

complect. Avem pe Evanghelius pe vremea lui Deoclețian, Philius pe vremea lui Licinius, apoi un gol. În urmă Bretanio pe vremea lui Valens; Gerontius la al II-lea conciliu ecumenic în Constantinopol; Theotimus pe la 400; Timotheus la sinodul din Efes în 431; Ioannes până la 448; Alexander la conciliul din Constantinopol în 449; Theotimus II-lea contemporanul împăratului Leo (457—74); Paternus pe vremea lui Justin; Valentinianus pe la 550.

*

În urma acestor studii temeinice documentate, D-l Pârvan conchide, că putem admite ca sigură existența elementului roman creștin la Dunăre până către anul 600. Centrele principale ale Romanismului din Moesia inferioară sunt orașele dunărene: Oesus, Novae, Prista, Apiania, Durostorum, iar în lăuntrul provinciei, Nicopolis, Abrittus și altele mai puțin importante... Cât privește celelalte centre moesice ca Marcianopolis, Tomi, Istrus, Tropaeum, Axio-polis și altele ne pare, că în ele Elenismul s'a întărit mereu, în aceeași măsură în care și Imperiul roman de Răsărit devenia *bizantin*.

*

Către anul 300 creștinismul în forma latină ajunsese biruitor până la Dunăre, pe toată întinderea ei, dela lagărele retice din Regina și până la cele scitice din Noviodunum.

La anul 325, dincolo de Dunăre, undevă în Gothia, egal unde, există chiar un episcopat Ghotic.

În spre anul 350 toate orașele de frunte ale celor două Moesii erau reședințe episcopale; numai în Moesia superioară existau cel puțin zece episcopate cu limba de propagandă latină. În Moesia inferioară Romanismul creștin și împărțea însă adeptii cu Elenismul creștin. Scythia mică eră aproape toată Greacă.

*

Iată cât mai amănunțit rezumatul primei părți a însemnatei lucrări a D-lui Pârvan, adică asupra creștinismului în Illyricum. Am făcut acest rezumat aproape cu cuvintele

autorului, fiindcă așa de strâns sunt înlanțuite faptele, încât nu puteam altfel. Mi-a mai impus aceasta și bogăția datelor și a faptelor. Nu puteam lăsa la o parte din verigele unui lanț prețios.

În numărul viitor voiu continua cu partea II-a.

P. G...

CRONICA BISERICEAȘCĂ

1. Biserica ortodoxă română din Bucovina.

Biserica ortodoxă română din Bucovina trece în momentele acestea prin grele încercări în ceea ce privește caracterul ei național. Rutenii ortodocși, după ce se bucură de limba lor în biserică și după ce preoții ruteni își primesc instrucția în facultatea de teologie în limba germană și ruteană și în urmă sunt plătiți din fondul religios, constituit din averile lăsate bisericii române de Voivozii și boierii români moldoveni, se luptă acum să pună mâna și pe conducerea întregii biserici. Vor ca Mitropolitul Bucovinei să fie un rutean. Desigur că dacă asemenea dorințe ale Rutenilor se vor realiza, atunci Românii autoctoni vor fi aserviți bisericăște de Ruteni. Caracterul național românesc al bisericii va dispărea și în scurtă vreme procesul de deznaționalizare al poporului român bucovinean va face progrese uimitoare. Acum chiar Românii de peste Prut s'au rutinizat. Ce va fi însă, când Mitropolitul Bucovinei va fi un rutean și când Consistoriul mitropolitan va fi compus în majoritate de Ruteni? Nu mai încapă nici o îndoială că așa ceva ar însemna un dezastru pentru Românismul din aceste părți. Ingrijați de o asemenea situație, Românii bucovineni au început să se miște și să stabilească punctul lor de vedere. În scopul acesta s'a ținut în Cernăuți în ziua de 11 Iulie o mare adunare națională sub președenția părintelui Ștefan Saghin, rectorul universității și profesor la facultatea de teologie. Erau de față peste 5000 gospodari, preoți, învățători, func-

ționari și meseriași români. S'a discutat chestiunea până în cele mai mici amănunțimi. În urmă s'a citit și s'a votat în unanimitate o adresă către M. S. Impăratul Francisc Iosif. În această adresă sunt expuse cauzele pentru convocarea adunării și apoi urmează un scurt istoric despre dezvoltarea bisericii românești, care înființată de domnitorii Moldovei și susținută din fondul religionar între ai cărui donatori nu se află niciun rutean, a păstrat și sub domnia austriacă caracterul românesc până în prezent și trebuie și de acum înainte să rămână românească. Până acum Rutenii, grație indulgenței noastre au câștigat mult teren în biserică în defavorul nostru. Românii sunt gata pentru a aduce odată pace în biserică, să încuviințeze înființarea unei episcopii rutene, care să fie susținută din mijloacele fondului religionar. Episcopia aceasta să fie independentă în afacerile ei administrative cu un Consistoriu deosebit. În chestiunile canonice însă să fie supusă Mitropolitului român. O cerere a tuturor Românilor însă este, ca caracterul românesc al bisericii să fie menținut și mai departe.

Acesta e în scurt cuprinsul adresei, așa cum ni-l dă «Gazeta Poporului» din Bucovina. Vom urmări chestiunea de aproape și vom comunica cetitorilor orice măsură se va lua în această privință.

2. O biserică ortodoxă română în Viena.

În capitala Austriei e o colonie românească destul de numeroasă. Sunt aici funcționari, comercianți, meseriași, pensionari, deputați, studenți și soldați români. Cu toate acestea Românii n'au o biserică pentru nevoile lor religioase și naționale. De aceea s'a luat în anii din urmă hotărîrea să se construiască o biserică ortodoxă română. Fostul primar al Vienei, Dr. Carol Lueger a dăruit un loc în acest scop.

E nevoie însă de bani pentru desăvârșirea lucrării, pentru că ce s'a adunat până acum nu e în deajuns. Au venit și în țara noastră pentru strângere de bani, doi delegați ai Comitetului Vienez și anume d-nii Dr. L. Popovici și Dr. V. Ciobanu. Nu cunoaștem rezultatul intervenirii lor.

Știm numai că au lăsat liste de subscripție pe la unii și alții.

Rugăm și noi pe toți bunii români ortodocși să dea fiecare pentru construcția acestei biserici, fiindcă nu poate fi o faptă mai frumoasă românească și ortodoxă ca aceasta.

3. *Societatea femeilor ortodoxe române.*

Societatea femeilor ortodoxe române de sub președinția bătrânei doamne *Asica Filipescu* a căpătat autorizarea legală pentru o mare lotărie cu bilete de un leu și doi lei. Scopul lotăriei e ca Societatea să poată deschide cu începutul anului școlar 1912—1913 un institut pentru educațiunea și instrucțiunea fetelor în sens național și creștin ortodox. Pentru realizarea scopului său Societatea ne trimite următorul apel, pe care'l publicăm cu cea mai mare plăcere.

Iată apelul:

Activitatea societății ortodoxe a doamnelor române se desfășoară din ce în ce mai mult în toate straturile populațiunii: dela mic la mare, din coliba săracului până la palatele nobilelor doamne, privirile sunt ațintite asupra zborului vertiginos ce l-a luat această societate națională și patriotică prin excelență.

Avântul mereu crescând, încurajarea ce vine de pretutindeni sunt o dovadă netăgăduită că Societatea ortodoxă corespunde unei trebuinți adânc simțite, că ea este menită să fie steagul falnic în jurul căruia să se adune tot ce are iubirea de neam și de credință strămoșească.

Biserica și școala mână în mână, iată scăparea neamului nostru așa de expus uneltirilor vrăjmașe.

Societatea ortodoxă a pătruns lucrul și într'acolo și a îndreptat activitatea, cultivând pe deoparte sentimentele religioase ale neamului, luând pe de alta inițiativa salutară de a creâ școli, pepiniere de adevărată cultură românească.

Loteria societății are de scop de a creâ un fond destinat anume înființării și întreținerii de școli unde copilele noastre să se adape dela izvoarele curate ale ortodoximului.

Nimeni nu va lua în nume de rău dacă ținem ca copilele noastre să rămână românce și Ortodoxe!

Mare este entuziasmul cu care loteria a fost îmbrățișată, sprijinul vine din toate părțile, iar particularii ca și diversele instituțiuni se întrec care mai de care de a cumpăra bilete, fiind convingerea tuturor că se servește o cauză mare și înălțătoare.

Apelăm la toți bunii români, la toți bunii ortodocși să încurajeze această loterie, fiecare după putere și să nu uite că un popor nu se poate mântui numai cu armele materiale ci că are nevoie și de armele sufletești ale credinței și patriotismului.

Ofrandele se primesc dela suma de 1 leu în sus, Societatea dorind ca și cei cu mijloacele cele mai modeste să aibă mulțămirea sufletească de a fi putut lua parte la marea operă a Societății ortodoxe.

Apreciem din toată inima dorințele Societății Femeilor Ortodoxe Române și urăm să aibă cel mai desăvârșit succes. Bine ar fi să nu se găsească preot român, care să nu-i vină în ajutor. Succesul Societății va fi spre binele Bisericii.

G...

CREȘTINISMUL ÎN ȚARA SFÂNTĂ¹⁾

I.

1. **Biserica ortodoxă.** Dintre cele trei mari Biserici aflătoare în Palestina, Biserica ortodoxă e cea mai veche și cea mai mare. Cea mai veche, pentru că a putut ajunge pînă în zilele noastre din cele mai vechi timpuri, trecînd prin furtunile cuceriri arabe din secolul VII și a celei turcești din secolul XVII. De sigur, nu fără oarecare pierderi în favoarea domniei Semilunii, iar în vremea din urmă în favoarea poftii de atac din partea misiunii latine, adică romano-catolice. Aceasta o probează oarecare mici comunități ortodoxe din Țara Sfîntă care deși nu stăpînesc decât puține suflete, posedă totuși o biserică proprie din timpuri mai vechi și mai bogate. Aceasta o probează și comunitățile romane care astăzi se întind pînă în regiunea dela răsăritul Iordanului, precum și Bisericile unite cu Roma ale Grecilor, Armenilor și Sirienilor, desfăcute mai nainte din corpul Bisericii orientale.

Cu toate acestea vechea Biserică națională din orientul creștin este și astăzi cea mai mare dintre Bisericile aflătoare în Țara sfîntă.

¹⁾ După revista *Der alte Glaube*.

Ea se împarte în 86 de comunități cari se întind în jurul unor anumite centre, ca Ierusalimul, Iafa, Nabulus, Nazaret, Haifa și Es-Salt. Deși 50.000 de suflete din aceste comunități sînt de neam arab, totuși limba bisericească e aproape numai cea grecească. Din 28 de biserici și capele ortodoxe din Ierusalim numai în trei se servește liturghia în arăbește. În restul țării se găsește mai des un serviciu bisericesc arab.

Chiar și în monahism și în clerul înalt elementul grecesc e predominant, iar cel arab subordonat. Pentru a ne explica acest fapt surprinzător trebuie să privim în istorie. În timp ce sub dominațiunea arabă un patriarh indigen a fost ales drept cap și ocrotitor al cultului creștin, după cucerirea Siriei de Turci în anul 1517 atît de mult s'au schimbat lucrurile, încît Patriarhul de Constantinopol a început a fi privit drept cap suprem al întregii Biserici ortodoxe de răsărit. În urma acestui fapt el a exercitat o putere mai mare decît cea pe care o avusese odinioară sub împărații creștini. Influența lui la ocuparea scaunului din Ierusalim s'a arătat lămurit cu ocaziunea alegerii unui candidat grecesc, iar acesta la rîndul lui, se puse pe lucru ca treptat treptat, posturile cele mai înalte să fie ocupate de clerici de neam grecesc. ba încă stabili regula ca nici un indigen să nu mai poată fi ales în Ierusalim la înaltele demnități spirituale. Acest curent pangrecesc a ajuns cu timpul un element atît de tare al tradițiunii, încît chiar și energicul arhiepiscop Ciril de Lidia, Patriarh spre mijlocul veacului trecut, n'a putut-o sfărma. El a putut slăbi influența bizantină, numai întru atîta, întru cît a făcut ca Patriarhul de Ierusalim să locuiască în eparhia sa. Pînă la dînsul unii își aveau sediul în Constantinopol și nu văzuseră niciodată Sfîntul Mormânt. Astfel Patriarhul de Ierusalim, cu episcopii și consilierii săi și cu întregul monahism, e și astăzi elenist, și numirea Bisericii sale de Biserică grecească e cu totul îndreptățită.

Pe lângă aceasta Biserica se numește de preferență „Biserică ortodoxă“, pentru a însemna cu aceasta că numai ea posedă vechea și autentică doctrină creștină. La serviciul divin de regulă se oficiază numai liturghia adeseori într'o limbă neînțeleasă; numai ici și colo se aude uneori cîte o predică citită în limba poporului. Preoțimea inferioară nu prea întrece pe credincioși în cultura spirituală și morală; ajunge să poată citi liturghia și uneori a putut ajunge preot chiar și un păstor de cămile, de oi s'au un ciobotar. Fără îndoială și serviciul său îi aduce, pe lângă cinste, numai un foarte mic venit, cam 250 de fr. pe an. În clerul superior se găsește însă mai multă seriozitate și o mai accentuată pornire spre cultură. Știința germană, dela care s'a adăpat cîte un diacon sau arhimandrit în universitățile germane, desfășură o influență care ușor se poate observa.

Biserica se numește ortodoxă și spre deosebire de grecii uniți cu Roma. Aceștia formează Biserica „greco-catolică“ din orient, nume care în apus se dă în chip confuz Bisericii ortodoxe pro-

priu zise. Dar acești greci nu mai sunt „ortodocși“ din vremea cînd, în urma pretențiunii unor vechi drepturi deosebite au trecut la Biserica romană. Comunitățile lor numără în Palestina un mare număr de suflete, între care pe creștinii cei mai de seamă și mai bogați. Mult inferiori ca număr și însemnătate sînt Sirienii și Nestorienii uniți care, ca și Maroniții din Liban, țin de Roma.

Patriarhul grec din Ierusalim conduce Biserica ortodoxă de dincoace și de dincolo de Iordan. După cum creștinii ortodocși (contrar credincioșilor de alte confesiuni) sînt supuși ai Sultanului, așa și el e funcționar al statului turcesc și e plătit de stat. El e ales din numărul celor doisprezece membri ai Sinodului Sfântului Mormînt care stă pe lîngă Patriarh și e întărit de Sultan în pozițiunea sa politică și religioasă. Dar starea lui e independentă numai în aparență. În puterea comunității Sfântului Mormînt stă atît alegerea, cît și depunerea sa. În acest scop ea trebuie numai să se adreseze guvernatorului turc din Ierusalim s'au patriarhului grec din Constantinopol. Astfel e împedicat chiar de ai săi dela o activitate temeinică.

Și totuși asta ar fi prea necesară. Cel puțin aceasta e impresiunea necesară cu care trebuie să te mulțumești, pentru că izvoarele literare care să te ajute la cercetări asupra stării Bisericii ortodoxe sunt foarte puține. Date mai exacte găsim noi în opera lui Hitrovo, consilier intim al statului rusesc: „Credința ortodoxă în Țara Sfîntă“. Dar ele sînt vechi deja de 25 de ani. E foarte întunecat tabloul zugrăvit de Hitrovo despre administrațiunea și starea patriarhatului. Multe proprietăți ale patriarhatului, în loc să producă ceva se ruinează. Ele servesc la plata favoriților sau și la ținerea departe de Ierusalim a celor neplăcuți. Darurile închinătorilor se socotesc la cei puțin 100,000 de ruble pe an, din care numai o zecime ajunge în casa Sfântului Mormînt; celelalte nouă zecimi sînt supte pînă să ajungă acolo. Din comparațiunea veniturilor și cheltuelilor ar trebui să rezulte un excedent de 50,000 de ruble; în loc de asta însă s'au făcut 700,000 de ruble de datorii, dela 1872 încoace, care se plătesc cu 100,000 de ruble pe an.

II.

Se pare însă că în ultimele decenii s'a realizat o îmbunătățire. E adevărat că cheltuielile s'au suit, dar și veniturile merg în paralel și permit o acțiune mai energică contra propagandei romane. De sigur, o mare parte din venituri, care provin din domenii întinse, din colecte și plăți pentru scopuri bisericești și din darurile călătorilor, se întrebuițează nu conform scopului, iar uneori într'un chip păgubitor, anume la plata dărilor personale și la despăgubiri pentru plata chiriei. Se întrebuițează și la întreținerea mînaștirilor.

Dările sînt plătite pentru membrii mării comunități din Ierusalim; despăgubirea pentru plata locuinței e un drept devenit isto-

ric, care însă în forma de binefacere actuală are o influență tot atît de imorală asupra poporului ca și ebraica «Haluka», care la început era destinată numai pentru săracii și rabiții din Ierusalim și se aduna din lumea întreagă în acest scop, astăzi însă e întrebuințată pentru toți, fără deosebire, și e un îndemn la lene pentru cei ce o primesc. Era un timp cînd, din cauza arbitrariului turcesc, proprietarii de case greci din Sfînta Cetate nu-și puteau menține dreptul lor de proprietate. Atunci interveni mînăstirea Sfîntului Mormînt și luă aceste case pe numele său, în schimbul obligațiunii de a procura case gratis membrilor comunității sau de a le acorda plată pentru chirii. Astăzi o mare parte din populațiunea ortodoxă se lasă în nădejdea Bisericii pentru despăgubirea de locuință sau, dacă suma cîtă i se plătește i se pare prea mică, îi întoarce spatele pentru o bucată de vreme, pentru ca să treacă la romano-calolici. Astfel, din cauza sprijinului acestuia, religiunea e tratată ca o «afacere». Patriarhatul trebuie să întrebuințeze anual numai pentru acest scop peste 200,000 de franci.

Tot nerodnică rămîne pentru Biserică și suma însemnată cheltuită pentru întreținerea mînăstirilor. Viața monahală în Țara Sfîntă e reprezentată prin eremiți și comunități monahale, adică mînăstiri. Și de unii și de alții se află pe muntele Iuda și coasta lui despre răsărit. Orașul mînăstirilor e Ierusalimul, cu 13 comunități de călugări și 6 de călugărițe. Slujbele în biserică se îndeplinesc regulat zi și noapte. Lipsesc însă cu totul manifestările de muncă științifică sau economică. Numărul călugărilor se rîdică în toată țara cam la 360, iar al călugărițelor la 80—100; toți pînă la unul sînt de națiune greacă.

Deci aceste mijloace care li se acordă pentru întreținerea vieții lor, nu ajută cu nimic la rîdicarea spirituală a poporului. O astfel de rîdicare se îndeplinește pe altă cale—propaganda străină conștrînge la aceasta și anume îmbunătățirea începe de sus. Noua revistă ortodoxă „Nea Sion“ se ocupă de chestiunea aceasta, într'un chip demn de semnalat, în raportul anual, plin de înaltă seriozitate morală, al Școlii teologice de pe lîngă mînăstirea Crucii din Ierusalim. Se zice acolo: «Frățimea Sfîntului Mormînt își avea singura ei școală înaltă la Locurile Sfinte, așa că reprezentantul unei puteri străine ne-a declarat: Seminariul din mînăstirea Crucii e o probă despre preponderanța comunității Sfîntului Mormînt la Locurile Sfinte. Din nefericire, în scurt timp nu va mai fi așa. Mînăstirile ordinilor monahale latine, distinsa lor viață spirituală, școalele, revistele și cărțile lor sînt o dovadă de învierea spirituală a rivalilor puternici și materialmente¹⁾. Ei devin un pericol. Ordine monahale organizate științific sosesc în fiecare zi, alungate din țara lor. Deja există în Ierusalim un mare număr de semina-

¹⁾ În realitate sînt multe lipsuri și abuzuri și în institutele catolice, cum a declarat baroneasa catolică d'Uxkull în niște conferințe ținute în Geneva din Ianuarie a.c.—Vezi *Revue Moderniste Internationale*, Geneva, Februarie 1911, p. 63--67 N. Tr.

rii, stabilimente și școale. De puțină vreme se șoptește despre zidirea unei școale superioare, ca cea din Beirut, și de sigur că planul se va realiza într'una din zile. Dar chiar făcînd abstracțiune de asta, față de cele mai mult de cincizeci de clădiri și institute ale protestanților și latinilor, noi nu avem a le opune decît Școala teologică. Într'însa culminează întreaga mișcare spirituală prin care se înviorează și educațiunea din celelalte școale ale Ierusalimului și din cele 82 de districte ale Țării Sfinte. Deci pentru a ne păstra puterea, această școală trebuie nu dis rusă, ci întărită; ca ordin monahal, frățimea are nevoie de o dezvoltare spirituală și morală. Căci din încurcăturile economice ale mînăstirii Sfîntului Mormînt se ridică pentru Biserică un mare pericol».

Această expunere caracterizează spiritul serios, pornit spre reforme, care se găsește în clerul înalt. Un rezultat practic al lui e „Regulamentul Școalei teologice“ de 62 de pagine și „Programul pentru toate școalele din Țară“, de la grădinile de copii pînă la școala comunală, de 162 de pagine; ele au apărut în 1903 și 1904. Avîntul luat de pornirea spre cultură în populațiunea ortodoxă prin această purtare de grijă pentru școale, îl va arăta o privire retrospectivă. Patriarhul Ciril care, de la 1845 pînă la 1861, a ocupat scaunul Sfîntului Iacob, a întemeiat pe lângă acel institut de studii în mînăstirea Crucii și pe lângă tipografia Sfîntului Mormînt, și peste 20 de școale populare, spre a se putea opune propagandei latine și protestante care începuse a lucra cu putere. Urmășii lui însă au lăsat în neîngrijire această operă pînă la așa grad, încît în anul 1875 chiar din rîndul poporului s'a îndreptat o cerere către Patriarh ca să înalțe cultura școlară și să orînduiască un comitet special pe lângă patriarhat care să se ocupe cu chestiunile acestea. Cît de puțin s'a lăsat mișcată autoritatea bisericească prin această cerere, probează nu numai faptul că nu i s'a dat nici un răspuns, ci și călătoria de studii a lui Hitrovo, care în anul 1880 n'a găsit nici o școală ortodoxă în nici un loc din districtul patriarhal, afară de Ierusalim, pentru cei 26,000 de Greci din Palestina, în timp ce latinii și protestanții întrețineau 82 de școale la o populațiune de numai 13,000 de suflete, după datele sale. Astăzi există, după raportul autorității școlare, 82 de școale ortodoxe, între care 19 de fete, cu 149 de profesori și 4294 de copii în țara întreagă. Directorul școalei teologice grecești din Ierusalim și-a luat doctoratul în teologie la Berna și a făcut studii pedagogice, spre a reforma școalele ortodoxe după modelul germano-elvețian. Pe lângă aceasta, planul întemeierii unei școale comerciale și reale în Iafa, despre care vorbea Patriarhul în Februarie 1905, s'a îndeplinit deja în anul următor mai iute decît se aștepta.

Acestea sînt succese de netăgăduit care dau dreptul la speranțe pentru o dezvoltare mai depărtată. Dar chiar și în administrațiune pare a fi intrat mai multă ordine și disciplină. Casa Sfîntului Mormînt dispune astăzi de mai multe venituri decît dispunea pe vre-

mea lui Hitrovo. Aceasta nu exclude însă că nu s'ar putea face abuzuri și în ziua de azi, de oarece în ultimile decenii numărul călătorilor s'a ridicat în mod simțitor. Dar din excedentele anuale ale acestei case s'au făcut în târgurile din Ierusalim și Iafa strade nouă, al căror venit din chirii formează iarăși un însemnat izvor de bani. Se poate regreta că comisiunea care administrează casa nu-și întrebuițează capitalurile spre un câștig mai mare, anume pentru cultura și înflorirea poporului. Totuși trebuie să recunoaștem că starea financiară e mult mai bună astăzi decît acum șapte ani. Pe atunci nevoia de bani constrînse patriarhatul să prefacă în bani o mare parte din petrele scumpe ale Bisericii Sfîntului Mormînt; ba chiar și vinderea sanctuarelor ortodoxe păru că nu va ajunge la plata marilor datorii de 2,000,000 de ruble, deși întreaga istorie a patriarhatului din ultimile secole a fost întretesută cu lupta împotriva franciscanilor, învîrtindu-se tocmai în jurul păstrării și apărării dreptului de posesiune a Locurilor Sfinte. Atunci interveni Rusia ca o mîntuitoare.

III.

Dar din mîntuitoare, ea ajunse o rivală. Biserica rusească începu să ție relațiuni cu Țara Sfîntă de pe la 1850. După obiceiul său, guvernul rusesc legă și interese politice de cele bisericești. El năzuia să cucerească pentru coroana rusească, adică să dea în mîna Țarului vechea putere bizantină asupra orientului creștin. Politica rusească procedă încet, dar cu socoteală și cu succese tot mai mari. Patriarhul n'a știut s'o întrebuițeze pentru întărirea Bisericii ortodoxe din Palestina. Dimpotrivă cât de bine a știut Rusia să vadă și să folosească părțile slabe ale acelei Biserici, dovedește programul celei dintăi misiuni spirituale rusești, care sosi în Palestina în 1847. Ea trebuia să rezolve trei chestiuni: 1) să facă din biserica rusească de pe lîngă patriarhat centrul și reprezentanta credinței ortodoxe; 2) să exercite o influență culturală asupra preoțimii grecești și să-i rîdice vaza, și, în sfârșit, 3) să aducă în ortodoxie pe Arabii indigeni și să-i păstreze într'însa.

Mijloacele întrebuițate de politica rusească spre atingerea acestor scopuri și care s'au și dovedit ca foarte bune, se pot caracteriza în scurt cu cuvîntul «câștigare de teren», expresiune luată în înțeles teritorial și spiritual. Ajutorul material pentru aceste scopuri îl oferă «Societatea palestiniană imperială ortodoxă din Rusia». Ea dispune de mijloace foarte însemnate și numără între cei 15,000 de membrii ai ei, cele mai înalte cercuri ale Curții ca și pe cel din urmă diacon. Societatea și-a înscris pe steagul ei la un loc scopurile care în Germania și Anglia sînt urmărite separat, precum în Germania, de «Societatea Ierusalimului» (protestantă), «Societatea Țării Sfinte» din Colonia (catolică), afară de lucrările științifice ale «Societății germane pentru explorarea Palestinei».

Societatea rusească cultivă toate aceste scopuri și e împărțită în trei secțiuni, cîte una pentru fiecare scop separat: 1) pentru lu-

crările și cercetările savante; 2) pentru ocrotirea călătorilor ortodoxi și 3) pentru înaintarea credinței ortodoxe în Țara Sfântă.

Cu ajutorul acestei societăți Rusia și-a câștigat în scurt timp în Țara Sfântă mai întâi o întinsă posesiune de teren, mai cu seamă în Ierusalim și împrejurul lui. Aci trebuie numită frumoasa colonie cunoscută sub numele de «Construcțiunea rusească», așezată dinaintea porții Iafei, cu casele și ospiciile ei pentru călători care, după cât se spune, pot cuprinde acum pînă la 10,000 de călători ruși. În orașul vechiu s'a cumpărat un loc lîngă Sfîntul Mormînt pe care se rîdică încă un ospiciu cu biserică. Coasta și culmea Muntelui Maslinilor sunt încoronate de asemenea de însemnate colonii rusești, între cari izbesc ochii zgomotoasa biserică Ghetsimani, cu turnurile ei în forma cepelor și clopotnița, în formă de cetățue, care domină locul. Posesiuni deosebite și-a cumpărat în Iafa, Ierihon, Hebron, Nazaret și în alte locuri.

Paralel cu această cîștigare de teren merge cîștigarea de teren spiritual. Rusia își asigură deja o influență în Țara Sfîntă prin faptul că ea anual revarsă în țară mii de călători între Crăciun și Paști. Dacă acum o sută de ani erau numai cîteva zecimi, pe la 1850 veneau deja cu sutele, iar azi se socotesc aproximativ la 7000 de călători pe an, deși turburările din anii din urmă a cam micșorat numărul lor. Această inundare de închinători ruși la Locurile Sfinte aduce cu dînsa în liniște o sistematică rusificare a unor părți întinse din țară. Mijlocul e iarăși școala. Toate națiunile și confesiunile din Palestina o privesc astăzi drept factorul care determină viitorul. Deși Rusia a obținut de la Poartă abea la 1902 dreptul de a zidi școale, ea a întins deja astăzi peste Palestina și Siria o rețea de peste 150 de școale. În Galileia se silesc acum catolicii germani, prin îmbunătățirea învățămîntului lor, să lucreze în contra propagandei rusești care cîștigă din nou pentru Biserica ortodoxă pe Grecii uniți cu Roma. Ceia ce dă școalelor rusești o deosebită putere de atracțiune în ochii Arabilor, care se uită și judecă, e excelenta formare a învățătorilor lor. Rușii întretin în Nazaret și Betleem o școală normală de învățători pentru tinerii indigeni. Afară de aceasta, ei cultivă ideia națională, trezită de puțini ani în sînul populațiunii, prin formarea unei preoțimi din rîndurile indigenilor. Cu cîtă putere merg Rușii în opera culturală din Palestina în locul de frunte, rezultă din faptul că patriarhatul cheltuiește astăzi, cu toată activitatea școlară mai multă decît înainte, aproximativ 160 de piaștri de elev, pe cînd societatea palestiniană rusească cheltuiește de la 380—400 de piaștri, adică cu mult mai mult decît îndoit.

În fața acestor răpezi progrese patriarhatul stă cu sentimente foarte amestecate. În timp ce Rușii pe de o parte contribuie la întărirea Bisericii ortodoxe din Palestina în contra propagandei apusene, pe de altă parte totuși aduc această Biserică din ce în ce mai mult sub influența Rusiei; și scopul politicei rusești: obținerea protectoratului peste întreaga Biserică ortodoxă din orient, ia

forme tot mai concrete. Un punct din prescripțiunile de serviciu ale celei de a doua misiuni spirituale, care a sosit din Rusia în Țara Sfântă în anul 1858, a fost realizat pînă acuma numai în prima jumătate a sa, și patriarhatul își pune toată puterea și o-pintirea rezistenței sale pasive pentru a împedeca îndeplinirea părții a doua: serviciul bisericesc rus se îndeplinește, e adevărat, în bisericile rusești din Ierusalim, dar pînă acum n'au izbutit Rușii să poată oficia în limba lor în sanctuarile cele mari. Negreșit închinătorii ruși, cu darurile lor oferite din toată inima, sînt și acum oaspeți bine veniți pentru preoții greci de la Sfîntul Mormînt și de la locul Răstignirii, dar nici un călugăr rus nu are voie să-ducă acolo, și nici unui preot rus nu-i este permis să slujească Liturghia în acele locuri. Numai odată, în anul 1888, prezența a doi mari duci ruși a sfarmat rezistența greacă, și arhimandritul, superior al mînăstirii rusești din Palestina, a putut săvîrși liturghia la Sfîntul Mormînt trei zile una după alta. Dar îndată s'a ridicat de cealaltă parte, protestînd, un dușman: latinii, căroră, cu drept cuvînt, politica rusească de cucerire li se pare cu mult mai periculoasă decît starea de apărare în care se țin Grecii. Latinii s'au referit la articolele congresului din Berlin, că relativ la Locurile Sfinte totul trebuie să rămîie ca în trecut, și au ridicat pretențiuni energice contra acestei înoini.

Firește, vaza unei Biserici trebuie să se înalțe în ochii populațiunii arabe, dacă ea ar putea să capete dreptul de posesiune sau și numai de folosire a Locurilor Sfinte, de oarece Biserica dă cu aceasta proba unei deosebite sfințenii și că se ține de creștinismul străvechiu. Dar cu cît mai plin de urmări ar putea fi acest drept pentru Biserica rusească, cu atît mai mult se ferește Patriarhul de a ceda vechiul său drept special la biserica Sfîntului Mormînt. Cu aceasta el s'ar pune singur în strîmtoare și s'ar osîndi la o neputință totală, față de lucrul excelent al organizațiunii rusești. Natural, nu Biserica ortodoxă ar perde, ci numai elementul grecesc, căci doar Rușii au salvat Biserica ortodoxă din Palestina și o reprezintă acum cu putere, cinste și demnitate.

Aceasta e starea actuală a Bisericii greco-ortodoxe din Palestina. Ea nu stă pe roze și pare problematic dacă începuturile ei de reforme îi vor putea asigura mai tîrziu un rol conducător față de propaganda rusească. Dar chestiunea pozițiunii față de propaganda rusească luminează numai o parte a stării de fapt. În realitate patriarhatul stă între două focuri: În propria tabără e amenințat de Ruși, bine înțeles, numai ca chestiune națională, nu religioasă, din tabără străină se avîntă la atac împotriva posesiunii grecești misiunea catolică.

I.

2. **Biserica romano-catolică.** Biserica romano-catolică, numită în orient de obicei cea *latină*, după limba ei liturgică, a intrat în Țara Sfântă odată cu cruciații. Dar numai carmeliții au

părăsit iarăși țara cu cei din urmă cavaleri cruciați. Franciscanii însă, debarcați pe coastele Palestinei la 1219, s'au ținut nedezipiți de Locurile Sfinte secole întregi de-a lungul timpului, cu grele jertfe de averi și sânge, pînă cînd, schimbîndu-se situațiunea politică în Turcia, s'a putut începe o activitate misionară propriu zisă, și cu aceasta înmulțirea puterilor sufletești în lucru acolo. Pentru aceasta numai al lor e meritul că Biserica catolică a putut exista în Palestina cu dreptul ei de comproprietate la marile sanctuare ale creștinătății.

Dorita schimbare de situațiune veni cînd dominațiunea Turcilor asupra Țării Sfinte putu fi asigurata, la 1840, contra atacurilor lui Mohamed Ali din Egipt, cu ajutorul apusului creștin. Poarta trebuia acum să îmblînzească asprele ei legi împotriva oricărei propagande printre musulmani și creștinii indigeni, și nu putu să împedecă ca, în Ianuarie 1848, un nou Patriarh latin să-și facă intrarea în Orașul Sfînt, Italianul Iosif Balerga, după ce de 557 de ani nu mai existase patriarh latin în acele locuri—ultimul Patriarh fugise la Cipru după căderea localității Akos. Acum începu pentru misiunea latină în Țara Sfîntă o epocă de puternic progres. Ca țintă a năzuinței lucrului lor ar fi, cu multă probabilitate după cum mi-a declarat mie Patriarhul grec Damian, dobîndirea dreptului exclusiv de posesiune la Locurile Sfinte și prefacerea Ierusalimului într'o Romă răsăriteană.

Spre acest scop lucrează ca reprezentanți conștiinței și canpioni temeinici ai Bisericii lor misiunea patriarhală și clerul monahal. Membrii clerului patriarhal sînt preoți de mir, din care jumătate sînt europeni, iar cealaltă jumătate Arabi indigeni. Ei sînt formați în seminariul care se află pe lîngă biserica patriarhală din Ierusalim. Elevii săi primesc aci cunoștințe temeinice despre țara, limba și felul lor de cugetare și formează un foarte însemnat element pentru misiunea romano-catolică. În ultimii ani ei și-au întins stațiunile lor departe în regiunea dela răsăritul Iordanului pînă la munții Ghilead și platourile înalte ale Moabului și pretutindenea, chiar în sate cu totul neînsemnate întrețin ei școale bune pentru tinerimea indigenă. Se numără astăzi 27 de astfel de parohii sau stațiuni misionare al căror număr de suflete oscilează între 20 și 600.

Dar nu clerul de mir, ci ordinele monahale, care întrec cu mult pe cei dintâi și ca număr și ca mijloace, sînt susținătorii Bisericii catolice în Palestina. Activitatea lor e atît de însemnată, încît istoria Bisericii latine în Palestina e, propriu vorbind, istorie monahală. Și deși venirea acestor ordine aduce în țară aproape numai element străin, mai cu seamă francez, totuși succesele sale sînt însemnate.

În locul întăi stă ordinul franciscanilor. Acești locuitori de secole ai locurilor Sfinte se întîlnesc și astăzi în sanctuarele principale: în Ghetsimani și în biserica Sfîntului Mormînt din Ierusalim, în biserica Bunei-Vestiri din Nazaret și în biserica Nașterii.

din Betleem. De aceia se și explică statornicia lor pasiune în conflictele cu Grecii dușmanii lor născuți și jurați. Pe lângă aceasta, din vechi e renumele și datoria fiilor lui Francisc de a primi găzdui și călăuzi pe călătorii din apus. Pentru aceasta la cele optsprezece așezăminte ale lor în Țara Sfântă, pe lângă mânăstire și biserică, e caracteristică casa de găzduire, lângă care de cele mai multe ori se află o școală, o farmacie și alte institute pentru binefacere. După raportul latin al ordinului din anul 1903 sînt în țară ca la 260 de părinți, frați și seminariști franciscani, care sînt destul de politicoși și binevoitori și față de cei de alte confesiuni. Cele mai mari comunități din țară, precum Ierusalimul și Iafa, Betleemul și Nazaretul—în totul ca la 10,000 de suflete—stau sub conducerea și îngrijirea franciscanilor. Centrul și în acelaș timp sediul „Păzitorului (custos) Țării Sfinte“ e Mânăstirea Mîntuitorului din Ierusalim. Ea seamănă în întindere și felurimea clădirilor dinăuntru aproape cu o întregă mahala și stă din secolul XVI, deși de atunci i s'au adus multe zidiri pe temelile și terenul pe care le are și astăzi. Pînă la 1555 minorii stăpâniseră așa numitul coenacolum (sala în care se credea că s'ar fi ținut Sfînta Cină) pe tradiționalul munte al Sionului. Dar după aceia ei au trebuit să dea înapoi în fața puterii mahomedanilor care au rîdicat acolo o moschee și au venerat mormîntul lui David. Și astăzi și se arată o reproducere a acestuia, dacă dai bacșiș.

În mânăstire există o școală teologică în care tradițiunea franciscană relativă la Locurile Sfinte e cultivată și întărită. Clericii locuiesc în rîndul al doilea; aci domnește liniște mânăstirească, în timp ce partea de jos seamănă mai degrabă cu un tîrg decît cu o mânăstire. Aici se află apartamentele administrațiunii pentru tot aparatul cel mare al mișcării: școalele parohiale, casa pentru orfani, minunata bibliotecă, școalele pentru învățarea meseriilor; în policlinică bolnavii sunt tratați gratis; în curte se împart zilnic la anumite ceasuri, mîncare la săraci, fapt a cărui efect se simte și de unii care nu țin de biserica latină. Toate așezămintele școlare sînt așezate pe baze moderne și stau sub un director general, îndeletnicirile mai mărunte stau sub conducerea fraților laici. În special ei se ocupă mult cu tipăritul; într'însa lucrează continuu în tipografie, litografie, legătorie și turnătoria de litere 27 de lucrători sub conducerea unui german. În afară de ceiace trebuie pentru săraci și călători, pităria (brutăria) lucrează pentru cinci mînăstiri și două case de orfani. Afară de așezămintele obișnuite, se mai găsește un atelier pentru construirea orgelor pentru bisericile misionare și cîte o secțiune pentru pictura și vestmintele bisericesti. Administrațiunea economică a întregii organizări de așezăminte trece ca foarte bună.

Biserica mînăstirii se rîdică deasupra orașului prin turnul ei svelt. Anume de la Via dolorosa, pe sub arcul „Iată omul“, formează ea acolo, pe înălțime, dincolo de vechea vale Tiropeon, un capăt care încheie locul și face un frumos efect. Ea a fost zidită

din nou în anul 1884 din contribuțiunile apusului catolic, cu un mare ajutor din partea împăratului Austriei și a fost prevăzută de Leon XIII cu indulgențele pentru vechea biserică Conaculum.

Impreună cu Patriarhul, franciscanii reprezintă elementul italian în opera misionară latină. Căci după cum acesta a fost totdeauna Italian, tot așa trebuie să fie și superiorul franciscanilor, în timp ce vicarul lui e un francez, iar procuratorul Spaniol.

Pozițiunea însemnată a acestui ordin e caracterizată prin faptul că superiorul lui e cinstit cu drepturi speciale de Guvernul turcesc, iar din partea patriarhului se bucură de deplină libertate în mișcări. În mîinile ambelor misiuni era concentrat pe la 1850 tot ceia ce se lucra în Palestina din partea Bisericii catolice.

II.

În ultimii 50 de ani s'a cam schimbat centrul de greutate al lucrului, în urma imigrării în masă a ordinelor franceze, mai cu seamă în ochii poporului care nu judecă, căruia cantitatea îi impune mai mult decît calitatea. Există astăzi un tablou al congregațiilor franceze în țară. Din el se vede că curentul de imigrare e în creștere în timpul mai apropiat de noi, din cauza dușmănoasei politice bisericești din Francia. De jur împrejurul Ierusalimului s'a așezat o deasă rețea de mîinastiri și stabilimente latine. Sînt Frații de școală creștini cu palatele lor școlare. Părinții albi din Algeria cu seminariul lor pentru clericii greco-catolici. Dominicani cu minunata lor școală arheologică, Augustinienii cu casa lor pentru călători, ale căror patru sute de chilii au găzduit pe unii demnitari ai Bisericii protestante cu ocaziunea călătoriei împăratului Wilhelm al Germaniei; mai departe muții Trapiști, Pasioniștii și Lazariștii. Și tot așa de numeros e șirul ordinelor femeiești care merg paralel. Sînt surori ale lui Iosif, ale Sionului, ale lui Vincențiu, ale ispășirii, Carmelite și Benedictine, Klarisine și multe altele. Oastea luptătorilor misionari francezi e atît de mare, încît misiunea catolică germană și austriacă aproape dispare dindărătul lor.

Cele mai multe din aceste ordine năzuiesc să pătrundă în toată țara prin zeloasa lor colaborare misionară; alții caută să sprijine activitatea împărțită a acestor luptători prin rugăciune și o viață meditativă. Ce fructe curioase produce această contemplațiune, arată tînărul ordin al «Surorilor Mariei Reparatoare» (Soeurs de Marie Réparatrice), care s'a fixat la 1888 în Ierusalim. Scopul lui este «să continue oficiul Mariei față de sîntul sacrament al altarului, să cinstească sacramentul, să servească, să mîngîie, să trezească iubire către el și așa, prin adorare neîncetată, să procure o ispășire convenită pentru nenumăratele necinstiri la care e expusă în lume sînta taină». În scumpa bisericuță zi și noapte îngenunchează două călugărițe, în bogată îmbrăcăminte ca albastrul cerului și stau nemișcate ca peatra înaintea celei «Intru tot

sfinte». Aparatul feudal atrage pe unii, în timp ce respinge pe alții. Dar în săptămîna Patimilor bisericuța se umple cu credincioși care vor să aibă parte la indulgențele afișate. Apoi preoți distinși predică în limbile cele mai felurite, precum arăbește, italienește, franțuzește, nemțește și polonește. Cine ia parte de cinci ori la aceste oficii, și apoi se apropie de sacramentele penitenței și euharistiei în sensul sfîntului Părinte, acela are indulgența deplină, în timp ce celui care ia parte numai o singură dată, i se garantează indulgența pe șapte ani. Indulgența deplină și parțială se poate transmite și asupra sufletelor aflătoare în purgatoriu!

Ordinele al căror scop principal e lucrul în lume își exercitează zelul lor misionar în prima linie și cu mari speranțe de succes în opera de educare a tinerimi. Există 16 aziluri de orfani catolice cu 790 de orfani, 52 de școale, din care 6 superioare și 46 populare cu 2400 de băieți și 2800 de fete; pe lângă aceasta, școale de meserii și de copii. Tocmai dorința de un bun învățămînt practic împinge pe indigeni la apropierea de Roma, mai mult decît toate enciclicele papale. Vrednică de notat este și îngrijirea bolnavilor, pentru care stau gata 10 spitale și 26 de farmacii. Pînă acum s'au înființat institute de diferite naturi, prin munca numeroaselor colonii catolice, în 34 de locuri. Numărul total de suflete se rîdică, pe cît se poate aprecia, la 13,500. Biserici și capele se numără în țară cam 79, din care numai în Ierusalim 22. Numărul preoților și al celor ce aparțin ordinelor monahale se rîdică în totul la 760, iar a colaboratoarelor de sex feminin la 420. Ele se împart în 15 ordine de bărbați cu 26 de mînăstiri și 13 ordine de femei cu 23 de mînăstiri.

Inalta Poartă tratează Biserica romană din împărăția ei ca corp străin. Intre dînsa și Vatican nu există nici o relațiune diplomatică regulată pentru ocrotirea drepturilor și libertăților bisericilor din Țara Sfîntă. Pentru aceasta, în cazurile care pot avea loc, Biserica catolică e nevoită să se adreseze la vreuna din puterile creștine pentru a o reprezenta. În timpurile de mai nainte, în rolul de reprezentant al Vaticanului a lucrat guvernul francez, mai cu seamă dacă era vorba de chestiuni catolice de ordine generală care eșeau din sfera unei singure puteri europene. Guvernul francez ține și astăzi la tradiționalul protectorat francez al Franciei asupra orientului latin, după principiul lui Gambetta: «Anticlericalismul nu e articol de export». În legea congregațională, care a dispus înlăturarea școalelor mînăstirești din Francia, s'au introdus prevederi precise care asigură menținerea organizațiilor ordinelor din orient, și cu aceasta se poartă grijă pentru creșterea lor. La ceremoniile și proceciunile care au loc la vremea Paștelui într'o îngrămădeală obositoare în biserica Sfîntului Mormînt și în cea patriarhală, consulul general francez ia parte cu suita sa în mare uniformă. În Vinerea Patimilor din anul 1905 la biserica Sfîntului Mormînt el săruta crucea de pe Golgota, tocmai în aceiași clipă, cînd în țară guvernul alunga crucifixul prin lege din sălile de ju-

decată. Motivele pentru această atitudine de două feluri sînt natural de natură politică. Franția se folosește de Biserica latină și de puterea ei monahală pentru a-și răspîndi vaza și influența în orient, și chiar și mult ramificata rețea școlară, ale cărei ochiuri congregațiunile franceze, cu ajutorul guvernului, le strîng tot mai mult, trebuie să servească pentru a ajuta dominațiunea limbii și spiritului francez în orient.

În timpul mai nou însă protectoratul Franciei în orient a suferit o slăbire, dacă nu o zdruncinătură. Și tocmai catolicii din orient își aduc aminte că acelaș tractat de Paris din 1856, prin care celelalte puteri recunoșteau protectoratul Franciei asupra Locurilor Sfinte și a creștinilor indigeni, confirma și fiecareia din aceste puteri dreptul de protecțiune peste supușii de naționalitatea lor și operele lor misionare. Motivul acestei repulsiuni contra protectoratului francez e extrema moliciune cu care Franția susține interesele bisericești. În timp ce autoritățile franceze deseori își impun ajutorul lor în multe cazuri foarte nepotrivate, prietenia lor s'a arătat ca fără însemnătate, ba chiar ca periculoasă acolo unde trebuia să se aștepte o intervenire puternică în favoarea Bisericii romane și în sprijinul pretențiunilor ei. Vinovată nu e politica dușmănoasă a Franciei față de Biserică, ci alianța cu Rusia. Interesele Rusilor stau în opozițiunea cea mai pronunțată față de interesele Bisericii romane. Deci Franția, fiind aliată cu Rusia, nu poate face uz de protectoratul său și să sprijine pe catolici împotriva Rușilor ortodocși.

Ce pozițiune va lua acum Franția în caz de ciocnire a acestor interese? Politica o dinelor catolice cere lupta pînă la extrem. În călăuza franceză a Augustinienilor din Ierusalim pentru Palestina se citesc următoarele: «Cele două comunități mai influente, care de mulți ani se luptă cu latinii pentru întăietate, sînt Grecii și Armenii. Dar pe viitor adevărații dușmani sînt Rușii. Între toate acțiunile străine, influența lor e cea mai amenințătoare; printr'o politică încetă, dar sigură, ei pătrund țara cu metodă».

Diplomația franceză, dimpotrivă din considerațiune către aliat, ține destul de des sabia protectoare în teacă, și, dacă cumva se opune năzuințelor politico-bisericești ale Rusiei, apoi numai cu spinarea plecată. Ba încă în ultimii ani s'a putut întîmpla că un pater franciscan, vicar al superiorului franciscanilor din Palestina și, pe lângă aceasta, Francez de naștere și cetățean al statului francez, a fost maltratată de Grecii fanatici, așa zicînd sub ochii reprezentantului consulului general francez; și Franția nici n'a mișcat mîna pentru el, ba pe vinovați i-a lăsat să scape fără nici o pedeapsă! Dindărătul călugărilor greci stătea Rusia, ocrotitoarea Bisericii ortodoxe din orient. De asta a tăcut Franția, puterea protectoare latină. Și cazuri asemănătoare s'au repetat deseori în timpul din urmă la Locurile Sfinte din Betleem și Ierusalim. De aceea nu trebuie să ne prindă mirarea că monahii, de altă națiune decît cea franceză, care fuseseră loviți, au apelat, cerînd ocrotire

la propria lor națiune, și Germania și Italia au dat cel mai puternic ajutor în asemenea împrejurări, fără a căuta la confesiunea celui care le cerea ocrotire, în timp ce Franca nu făcea nici o mișcare. Ca o urmare a acestei stări e înștiințarea oficială a superiorului franciscanilor din Constantinopol că ei pe viitor se vor privi ca aflându-se sub protectorat italian. Și potrivit acestei declarațiuni, când s'a început o bătălie între Franciscani și Armeni, în vara anului 1907, în peștera Nașterii din Betleem, nu consulul francez, ci cel italian a intervenit personal și a făcut să se pornească aspră cercetare împotriva călugărilor Armeni.

Cearta aceasta dintre cele trei confesiuni creștine investite cu drepturi, a Armenilor, Grecilor ortodoxi și Latinilor, în marile sanctuare din Betleem și Ierusalim e unul din cele mai triste capitule din istoria creștinismului în Țara Sfântă. El însă nu va putea fi înlăturat decât atunci când aceste trei confesiuni creștine se vor lăsa mai mult pătrunse de duhul lui Hristos și când i se vor închina Lui mai puțin cu forma și mai mult în spirit și în adevăr. Relațiunile de azi însă sînt de așa natură, în cît din cauza unei invidii josnice, e foarte greu, dacă nu cu neputință, să lucrezi după principiul: „Separă-te și vei fi liniștit“. Biserica Nașterii și a Sfîntului Mormînt sînt de drept biserici simultane, cum pe tot întinsul pămîntului nu mai sînt altele. Șase confesiuni creștine își împart stăpînirea bisericii Sfîntului Mormînt. Acolo se face deosebire între stăpînirea comună și proprie, între dreptul de stăpînire exclusiv și dreptul numai de folosire în scop de serviciu divin. Vechile Biserici orientale, pentru a-și susține pretențiunile lor, se referă la dreptul lor natural de proprietate la Locurile Sfinte, ca reprezentante ale Bisericilor orientale ale țării și la firmele turcești. Latinii, dimpotrivă, se referă la vechile privilegii ale franciscanilor din timpul cruciatelor și obiectează că numai clerul grec al țării se socotește la populațiunea indigenă, în timp ce preoțimea greacă care dă tonul e de origine elină, și prin urmare tot niște venetici ca și alții. Așa se poartă rivalitatea încoace și în colo; și dacă se aprinde, altarele sînt stropite cu sînge, candelile scumpe se strică și obiectele sfinte se sfarmă

Arhim. I. Scriban.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

A

SFÂNTULUI SINOD AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE

ACTE OFICIALE.

SUMARELE ȘEDINȚELOR SFÂNTULUI SINOD

Ședința din 25 Mai 1911, după amiazi.

Ședința se deschide la ora 4 după amiazi sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 15, în concediu 1. Este de față și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii, Dl. C. C. Arion.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice, că acum Sf. Sinod are a se pronunța asupra incidentului ridicat de I. P. S. Mitropolit Primat de a se admite recuzarea P. S. Episcop de Roman. I. P. S. Președinte consultă pe Sf. Sinod, dacă admite această cerere de a fi recuzat P. S. Episcop al Romanului.

P. S. Episcop al Argeșului zice, că P. S. Sa crede că nu este bine pusă chestia.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos zice, că la toate pricinile trebuie să fie un acuzat și un acuzator; trebuie să ascultăm și pe unul și pe celălalt. Crede că recuzarea nu-și are locul.

Punându-se la vot, Sf. Sinod respinge incidentul ridicat de către I. P. S. Mitropolit Primat de a fi recuzat P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului sunt poștiți în sala de ședințe și iau loc la mese deosebite.

sericească, trebuie să fie neprihănit. Că din cei trei acuzatori, cari au iscălit actul de acuzare, care i s'a trimis în copie cu adresa Sf. Sinod No. 65, în ziua de 21 Mai curent, nu poate primi ca acuzator pe P. S. Arhiepiscopul Nicodim Băcoianul, pentru motiv de prihănire și pentru că P. S. Sa ca Arhiepiscop locotenent al Eparhiei Romanului, obligat prin lege să rezideze în Roman, ca vicar, se află în răzvrătire cu P. S. Sa, de oarece i-a scris oficial să vie ca să-și ocupe funcțiunea de vicar, ceea ce n'a făcut.

Asemenea nu poate primi ca acuzator pe P. S. Arh. Teodosie Ploieșteanu, care pe bază de acte judecătorești este acuzat de prihănire. Iar în cât privește pe P. S. Arh. Evghenie Piteșteanu declară că-l primește, dacă dă cheazășie în scris, că primește să fie certat cu întocmai primejdie, dacă se va dovedi că l'a clevetit pe P. S. Sa. Iar dintre cei cari au iscălit acuzarea în ședința dela 18 Mai c., singurul pe care-l consideră neprihănit era P. S. Arh. Sofronie Craioveanu, dar P. S. Sa și-a retras acuzațiunea, de oarece în actul de acuzare nu l-a văzut iscălit, fiind înlocuit de P. S. Arh. Evghenie Piteșteanu.

D-l Ministru zice, că nu se pot recuza de două ori aceleași persoane.

Punându-se la vot acest incident ridicat de P. S. Episcop al Romanului se respinge în unanimitate.

P. S. Episcop al Romanului citește o petițiune, prin care cere pe deoparte a i se acordă un termen nu de o lună de zile, pe care i-o acordă canon. 27/22 Cartaginean, ca prim termen de judecată spre a face cuvenita întâmpinare la cele cuprinse în actul de acuzare, ci un termen de atâtea zile, câte se vor socoti necesare, pentru a-și putea procura și coordona dovezile scrise în descărcare; iar pe de altă parte roagă să se citeze ca martori în proces persoanele notate în lista ce a depus rezervându-și dreptul de a mai propune și alți martori. Totdeodată roagă a i se pune la dispoziție dosarul din cancelaria Sf. Sinod cu toate actele oficiale la care se referă actul de acuzare.

D-l Ministru roagă să fie întrebat P. S. Episcop al Romanului, ca să declare, ce voește să dovedească cu fiecare martor. Intru cât privește procurarea probelor de apărare, P. S. Sa a avut deja cinci zile, în care crede că a putut să-și procure probele.

P. S. Arh. Calistrat Bârlădeanu zice, că *P. S. Sa* este de părere ca martorii să nu fie ascultați nici de o parte nici de alta, pentru că aceasta ar fi o degradare a Sf. Sinod. Crede că este de ajuns să fie ascultați *I. P. S. Mitropolit Primat* și *P. S. Episcop al Romanului*, iar martorii să nu fie admiși.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: După cum vă este cunoscut din dreptul canonic al lui *Bernicov*, nu se admit ca martori persoane interesate în cauză și *I. P. S. Sa* va dovedi că mare majoritate a martorilor propuși sunt interesați în cauză și nu întrunesc condițiunile cerute.

Astfel martorul *Chiricescu* este interesat în chestie, are resentimente vechi, că din prieten a devenit un vrăjmaș, care dorește uciderea sufletească și materială a *I. P. S. Sale*. Ceea ce a zis acest martor, că *I. P. S. Sa* i-a violat domiciliul e o infamie, pentru că la *Tipografie* nu era casa lui și dacă *Comisiunea* s'a dus acolo, aceasta era în puterea însărcinării dată de Sf. Sinod. Că dacă a cerut să fie depărtat dela *Tipografie*, aceasta n'a făcut-o după cum zice el, pentru că n'a votat pe o rudă a *I. P. S. Sale* la *Universitate*, ci pentru că lucrările *Tipografiei* erau în restanță, fiind și profesor la *Facultate* și la *Seminar*, așa că avea vre-o cinci slujbe. Acesta e motivul adevărat, pentru care a venit în sesiunea de primăvară 1905 cu un raport, prin care a cerut pilduirea acestui domn. Că pe când se aflau studenți la *Facultatea de Teologie din Cernăuți* au fost în bune relațiuni, cu toate că mai nainte avusese o altercație cu dânsul pe chestia deosebirei ca treaptă ierarhică a preotului și a episcopului, susținând acest domn că *Episcopul* nu este decât *primus inter pares*, și *I. P. S. Sa* i-a pus în vedere cuvintele Sf. Apostul *Pavel* către *Tit*: «pentru aceasta te-am lăsat pe tine în *Crit*, ca cele ce lipsesc să le îndreptezi și să așezi prin cetăți presviteri, după cum eu ți-am poruncit ție. (c. 1, v. 5).

Că la *Cernăuți* s'a deprins și el cu spiritul de ordine de acolo, totuși s'au răspândit oarecare svonuri, pe care nu le mai spune, fiind de natură prea intimă, astfel că el a fost prihănit chiar din școală. După ce a terminat studiile la *Cernăuți* a venit la *I. P. S. Sa*, fiind pe atunci *Director al Internatului Teologic*, l-a ținut în casă două

luni până a fost numit profesor la Seminarul din Huși; că la concursul pentru catedră, răposatul profesor Nitzulescu îi punea zero, iar I. P. S. Sa îi puneà nota 10 și răposatul Nitzulescu îi ziceà: «Îți vedeà voi pe cine ajutați!» A făcut o profeție. Dumnezeu să-i ușureze țărâna. Recuză deci pe acest martor ca vrăjmaș personal.

Trece la D-l Cornoiu, O! Domnul Cornoiu! Ce a făcut el la Cernăuți se știe, că și Ovreii îl blamau. Că venind în țară și-a luat aer de om mare, devenise terorizatorul Mitropolitului Primat, care adesea înghițeà cu noduri mizeriile care i le făceà acest domn; că nu căută decât să ocupe toate locurile, el și cu nepotismul său. Acest domn când s'a ales I. P. S. Sa Mitropolit Primat i-a declarat, că depune serviciile sale la dispoziția I. P. S. Sale, dar I. P. S. Sa i-a zis: Dragă, noi suntem două pietre tari și pietrele tari nu se pot lipi una de alta. Că erà bun, slugarnic chiar, până când într'o dimineață a schimbat frontu, zicând că sunt om rău.

Acum în urmă a fost la Sf. Munte să se pocăiască, dar în loc să se pocăiască n'a făcut decât să-l clevească pe I. P. S. Sa în modul cel mai neomenos. Despre aceasta i-a scris și schimonahul Antonie, care arată cum l-a defăimat pe I. P. S. Sa D-l Cornoiu, față cu mai mulți părinți de acolo, cu multă mânie și iritație, și când a aflat că acest schimonah vine în țară, trimis de autoritatea superioară a schitului, l-a jurat și l-a pus sub neiertare, ca să nu spue nimic. I. P. S. Sa citește asemenea dintr'o altă corespondență, de natură oficială, că Arhimandritul Schitului Prodromul din Sf. Munte a declarat textual: «D-l Cornoiu e la cuțite cu Mitropolitul, și dacă ar puteà l-ar jupui de piele; m'am încercat să-l fac să se împace, cum l'am împăcat cu Mitropolitul Moldovei, dar n'am putut reuși». E ușor de admis, adaogă autorul scrisoarei, că un om cu greutatea D-lui Cornoiu printre lumea monahală, care stă trei luni în Sf. Munte și care din chilie în chilie împărtășește unor oameni în general simpli, asemenea resentimente contra capului Bisericii, să provoace printre dânșii o răsvrătire, fie ea chiar numai sufletească. Aceste două acte I. P. S. Sa le depune la biurou. Apoi zice: Dacă în Sf. Munte unde s'a dus să se pocăiască,

și-a permis astfel de lucruri, dar ce trebuie să facă aici! Că declarațiuni de acestea a făcut multe D-lui, pentru aceasta I. P. S. Sa a căutat să-și procure documentele necesare, ca sosind ziua judecăței să-i poată să-i înfiereze pe cei cari umblă cu turburări. Citește o scrisoare semnată de un domn Locotenent I. Trandafirescu în care arată, că în ajunul Crăciunului se află la D-l Profesor B. Cireșeanu, cu alte persoane, și că venind și studenții dela Facultatea de Teologie spre a felicita pe D-l Cireșeanu, s'a vorbit între altele și de I. P. S. Mitropolit Primat și că ei spuneau, că Mitropolitul Primat nu demult s'ar fi deghizat în haine mirene cu floare la butonieră și s'ar fi preumblat cu o damă în trăsură, ba că s'ar fi și fotografiat cu acea damă, pentru care sunt documente la D-nul Profesor Chiricescu. Și pe această scrisoare o depune I. P. S. Sa la biuro.

I. P. S. Sa spune că, acești doi domni, Chiricescu și Cornoiu, sunt profesori și la seminarul Nifon, unde I. P. S. Sa, după testamentul fondatorului, este Efor și D-lor nu încetează cu bârfelile. Că la începutul anului 1906 D-l Chiricescu părea că se împăcase cu I. P. S. Sa, dar împăcarea a fost numai pe buze, în inimă însă nutreă tot acest resentiment de vrăjmășie. Că D-sa fiind Administrator al Cassei Bisericii a voit să-l facă pe I. P. S. Sa să comită o ilegalitate, prin faptul că pe nedrept a scos decret Regal, ca să facă parohie în satul lui, dar I. P. S. Sa n'a consimțit, deși are cel mai mare respect și venerațiune pentru Capul Statului. Și cu aceasta s'a mai adăugat o măsură de otravă în sufletul lui. Că în 1909, a ținut în sesiunea de toamnă o cuvântare la care a fost față și D-nul Ministru de atunci V. Morțun, prin care arată starea Bisericii și între altele, cu privire la Facultatea de Teologie zicea: «Nu se lucrează serios la această facultate, că profesorii după ce ies dela cursuri aprind țigarea, se pun în trăsură și se plimbă. Nu trebuie așa. De aceia a propus ca profesorii dela Facultatea de Teologie să fie toți clerici. D-lor voesc să secere foloasele, iar noi să purtăm numai sarcinile. Pentru aceste motive recuză pe toți profesorii dela Facultatea de Teologie. Că d-nul profesor Badea Cireșeanu a venit la I. P. S. Sa și i-a zis: «Dă-mi

și mie un loc la Seminarul Nifon sau la Revistă», și pentru că nu i-a satisfăcut cererea, poate să aibă vre-un resentiment.

În ce privește pe D-nul Drag. Demetrescu zice, că acest Domn Profesor, care a avut acum de curând un conflict la Facultatea de Teologie, știe că are resentimente chiar de când trăia repozatul Mitropolit Partenie. Că Sf. Sinod l-a înlăturat dela Revista Biserica Ortodoxă Română și din această cauză poate să aibă resentimente.

Trece la martorul Ilie Roșioga paroh în Turburea jud. Gorjii.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, Secretar, citește raportul cu No. 24 din 22 Mai curent, prin care acest preot arată, că a văzut în ziarul Minerva, ca e propus ca martor de P. S. Episcop al Romanului în durerosul și nenorocitul proces dintre doi ierarhi ai Bisericii noastre române ortodoxe. Se întreabă, pentru ce l-a pus martor? Ce vrea să facă dintr'un preot bătrân un martor mincinos? Că Sf. Cănoane pedepsesc pe preotul ce ar afurisi pe un mirean, și un Erarh afurisește Sinodul întreg al unei Țări! În epoca de desrobire națională, economică și religioasă; în epoca de reculegere națională, în epoca aurită în care s'a arătat vitejia românească, sub Domnia unui prea înțelept și viteaz Rege și a unei prea grațioase Regine, Biserica se sguđue, se dărâmă singură; conducătorii ei fruntași cad rând pe rând și răul nu găsește limită. Turma geme de durere, lupul e lângă stână. Se știe că I. P. S. Mitropolit Primat Athanasie Mironescu a fost și Arhipăstor bun și este Primat demn, ales de națiune și confirmat de Regele înțelept. Are la activul său păcatul, că a lucrat la alungarea din demnități a mai multor persoane, cărora P. S. Episcop de Roman le datorește recunoștința. Sf. Sinod reprezintă pe Dumnezeu. Credem că e bine să-i zică lui Luceafăr și adepților lui: «Să stați cu frică și cu cutremur». Dumnezeu să nu părăsească sfânta noastră Biserică.

Acelaș P. S. Secretar citește o declarație a preotului I. Petrescu din comuna Chiajna jud. Ilfov, în care spune că în luna Martie 1910 s'a pomenit cu un militar descins, din regimentul 2 Artilerie—cetate, care 'i-a spus, că este licențiat în Teologie și Drept și că se va face preot când.

va veni la putere P. S. Episcop de Roman, care i-a promis că poate să-i facă o leafă de 300 lei, numai să-l asculte pe el în toate. Apoi a început a vorbi fel de fel de vorbe rele la adresa I. P. S. Mitropolit Primat, pentru care l-a dat afară din casă. Când s'a recomandat a zis, că-l cheamă Cernăianu. Că aduce acestea la cunoștința tuturor, spre a se vedea mijloacele cu care se încearcă să se turbure Biserica.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Acesta este faimosul domn Cernăianu, prim redactor la foaia prin care-l insultă pe I. P. S. Sa. Că a fost cântăreț la biserica Sf. Nicolae Vlădica din Capitală, de unde a fost depărtat, pentru că a amenințat pe preotul paroh că-i dă palme. A fost destituit de I. P. S. Sa și de atunci 'l înjură neîncetat. Deci 'l recuză și pe acesta, dar pe Pr. Ilie Roșoga din Turburea-Gorjiu, declară că-l primește.

Mai departe, pe lista martorilor, zice I. P. S. Sa, urmează D. Gomoiu, directorul închisorei Mislea; că acest domn când s'a ales I. P. S. Sa Mitropolit Primat l'a lăudat, dar mai pe urmă l'a înjurat, deci îl recuză.

Trece la martorul Preotul Ec. Niculescu, fost protopot de Tulcea, fost Director de Seminar R.-Vâlcea. Pe acest preot îl cunosc de mult, zice I. P. S. Sa, că l-a primit în casă și l-a luat cu I. P. S. Sa pe unde se ducea, dar el mergea cu benoclu și avea aerul să se constituie în stăpân; atunci I. P. S. Sa i-a zis: Datoria creștinească e să stai 3 zile, iar de acolo să'ți cauți de drum. Că pe unde a fost a avut certuri cu revolveru; s'a divorțat ca să ajungă mai repede la Arhierie. Când a fost scos dela Direcția Seminarului din Bistrița, a venit la I. P. S. Sa, și l-a ajutat rugând pe D-nul Ministru să facă ceva și pentru el. Că i-a cerut să-i dea biserică și i-a zis: Regulează-te acolo și apoi să vii, când vei fi restabilit atunci vom vedea. Că-l recuză deci și pe acest martor, pentru că poate să aibă resentimente.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos. spune că-l cunoaște pe acest preot și'l știe că e de ispravă.

P. S. Episcop al Râmnicului, zice că tocmai pentru că-l cunoaște că e preot de ispravă, a făcut stăruințe mari pe lângă D-nul Ministru să-l aprobe unde a fost pus și să-i acorde salar conform legii.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: De ce se pun deci acești martori? Ca să formeze un cortegiu mare. Declară că-l recuză.

Trece la martorul Tudorică Ionescu, fost frate în Mănăstirea Cozia, acum în serviciul Căilor Ferate Ploești, cunoscut poliției și parchetului Prahova. Cu astfel de martori, zice *I. P. S.* Sa, voește să dovedească ceva în o chestie așa de mare, în care este vorba de demnitatea Bisericii. Că acest om n'a călcat în casa *I. P. S.* Sale. Aceasta o poate dovedi cu D-nul C. Erbiceanu și Păr. Iosif Popescu dela Cozia, precum și cu un om de serviciu anume Petre, care a fost foarte necuviincios și într'un moment de supărare 'i-a dat o palmă. Că acest om a publicat anul trecut o scrisoare neadevărată prin care a căutat să lovească în *I. P. S.* Sa. Deci îl recuză.

Trece la martora Cati Varlaam.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu zice, că aceasta e nemțoaică.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Ba e româncă, dar e renegată. Că aceasta e în legătură cu chestia Teodorian. O recuză ca eterodoxă, potrivit Sf. Canoane.

Trece la martora Olimpia Vasilescu. Aceasta, zice *I. P. S.* Șa, e nepoata Arhimandritului de scaun Pahomie Stoeneșcu, e preoteasă văduvă. Cere să se citeze toate rudele ei după bărbat.

P. S. Arh. Calistrat Bârlădeanul. Ați zis că vă apărați fără martori.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că aici este învinuirea de adulter. Dar pentru celelalte nu pune martori. Trece la martora D-șoara Horvat.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu întreabă dacă e ortodoxă.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că la această întrebare poate să răspundă *P. S. Episcop al Romanului*, care a propus-o ca martoră.

P. S. Episcop al Romanului zice, că are să spue ea când va fi chemată.

Trece la martorul Pr. D. Lungulescu cu soția sa din Craiova. Despre acest martor, zice că a venit la *I. P. S.* Sa și i-a spus, că Dr. Șunda ar avea acte compromițătoare. În realitate ce eră? Un cupon dela un mandat de 60 lei, pe care-i trimisese unei femei să învețe la Paris.

Că I. P. S. Sa a trimis parale și aici și în țară, și la Atena, la Cernăuți, la Berlin, Paris, mai ales pentru învățatură. Că s'a făcut sgomot cu acest document faimos al farmacistului Șunda. Că el a venit la Mitropolie cu șantaj, dar nu l-a primit, l-a trimis la Direcțiunea Cancelariei, și s'a dovedit că umblă să facă șantaj pentru bani.

Trece la preotul Mălăescu cu soția sa din Târgu-Jiului. Acest preot e în legături de rudenie cu Dr. Chiricescu; soția lui fiind nepoată a Dr. Chiricescu. Deci e suspiciune. Că pentru tatăl nevestei preotului, care e tot preot, l-a rugat Dr. Chiricescu să-i dea cruce și nu i-a acordat-o, pentru că s'ar desprețui această înaltă distincțiune pe care o dă protopopilor și preoților meritoși.

Trece la Arhimandritul Pahomie. Acesta zice că e unchiul D-nei Olimpia Vasilescu. Crede că trebuie a fi chemat, pentru că după legile civile numai rudele pot să decizie ce știu în cazuri de asemenea natură.

Trece la martorul Cernăianu. Acest om zice I. P. S. Mitropolit Primat și-a trădat Biserica, pentru că a scris o carte în care se defaimă Biserica noastră ortodoxă. E un trădător de credința noastră strămoșească, deci îl recuză pentru aceste motive.

Trece la martorul Pr. Ilie Roșoga din Tulburea-Gorjiu. Acesta declară că-l primește.

Trece la martorul Dr. Șunda farmacist, despre care zice că a recuzat mai înainte și declară că-l recuză pentru motive arătate.

Trece la martorul Dragomir Demetrescu despre care de asemenea a recuzat mai înainte și pe care-l recuză pentru motive arătate.

Trece la martorul Pr. Săndulescu. Despre acesta zice, că era protopop în Craiova. Că preotul Elefterie tot din Craiova, a venit la I. P. S. Sa cu prefectul și cu Dr. Chiricescu ca să-l roage să-l numească Protopop. Le-a spus că nu schimbă pe cel care este, pentru că își face datoria și nu poate să admită politica în biserică. După aceasta preotul Elefterie a murit de necaz. Preotul Săndulescu a fost schimbat de actualul Episcop și I. P. S. Sa l-a numit acum decurând protopop de Vlașca. Declară că nu-l recuză.

Declară că primește și pe preotul Partenie, directorul cancelariei Sf. Episcopii de Râmnic; pe preotul Romulus Săvulescu, Președintele Consistoriului de Râmnic, pe Pr. D. Cunescu din Piatra Olt; Pr. Gibescu din com. Andri-așu jud. Râmnicu Sărat și pe D-nul Petre Gârboviceanu.

Trece la martorul I. Cornoiu despre care a vorbit mai nainte și pentru motivele arătate îl recuză. Pe D-nul Spiru Haret, fost ministru de Culte, declară că-l primește. N'are nimic de zis, poate fi chemat. Asemenea și Arhimandritul Iuliu Scriban.

În ce privește procedura, cere ca martorii să depună jurământul în catedrala Sf. Mitropolii, sub omofor, după ce vor prezenta acte de moralitate și că s'au mărturisit și împărtășit cu Sf. Taine.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, secretar, zice că a mai venit o petiție dela preotul Teodor Bălășel.

Domnul Ministru, întreabă: Cine-l propune?

I. P. S. Mitropolit Primat zice că-l primește.

P. S. Arh. Calistrat Bârlădeanu, cere a se pune la vot propunerea făcută de P. S. Sa de a se elimina toți martorii.

D-nul Ministru crede că este necesar ca P. S. Episcop al Romanului să declare despre ce anume puncte are să declare martorii propuși.

P. S. Episcop al Romanului zice, că fiecare martor va depune ce știe la întrebările ce i se vor face. Că P. S. Sa nu știe ce are să declare martorii. Lăsați-mă să mă apăr cum pot, nu-mi impuneți cum să mă apăr.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, spune P. S. Episcop al Romanului că Sf. Sinod ține să știe asupra căror puncte va fi dator să declare fiecare martor.

I. P. S. Mitropolit Primat, zice că sunt martori de ocazie, puși ca să facă cortegiul mare.

P. S. Episcop al Romanului, declară că are trebuință de toți martorii pe care i-a propus P. S. Sa.

D-nul Ministru, îl întreabă să declare dacă toți martorii vor depune pentru toate punctele de acuzare sau numai pentru unele din ele și să se spue la care anume puncte va depune fiecare martor.

P. S. Episcop al Romanului, declară iarăși că are trebuință de toți martorii pe care i-a propus.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, citește canonul 6, Sinodul II ecumenic, din care se vede cine poate să fie pârâș și martor.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că Dreptul canonic de Bernicov arată, că nici persoanele interesate ori în ce chip nu pot fi primite ca martori.

Ședința se suspendă pentru 5 minute.

I. P. S. Mitropolit Primat și *P. S. Episcop de Roman* se retrag într'o cameră deosebită.

La redeschidere sunt poștiți în ședință *I. P. S. Mitropolit Primat* și *P. S. Episcop al Romanului*.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, președinte, pune la vot propunerea *P. S. Arhiepiscop Calistrat Bârlădeanu* de a se elimina toți martorii și Sf. Sinod respinge această propunere. Se admite ca martorii să depună jurământ în Catedrala Sf. Mitropolii sub omofor, după ce vor prezenta acte de moralitate și că s'au spovedit și împărtășit, conform Sf. Canoane. Depunerile martorilor vor fi luate de o comisiune compusă din *P. S. Arhiepiscop Meletie Constanțeanu*, *Calist Botoșeneanu* și *Sofronie Craioveanu*, în zilele de 31 Mai, 1 și 2 Iunie. Martorii absenți vor fi aduși cu mandat.

Se citește lista martorilor admiși de Sf. Sinod din lista prezentată de *P. S. Episcop al Romanului* și se aprobă. Martorii admiși sunt: *Pr. Ec. Niculescu*, fost protopop de Tulcea; *Olimpia Vasilescu București*; *Pr. D. Lungulescu Craiova*; *Pr. I. Mălăescu Târgu Jiului*; *Arhimandritul Pahomie R. Vâlcea*; *Pr. Ilie Roșoga Tulburea-Gorjiu*; *Dr. Șunda Farmacist București*; *Ec. Săndulescu* protopop de Vlașca; *Pr. Partenie* Directorul Cancelariei Sf. Episcopii a Râmnicului Nouului Severin; *Pr. Romulus Săvulescu* Președintele Consistoriului R. Vâlcea, cu dosarul judecăței *Pr. Săndulescu*; *Pr. D. Cunescu* Piatra Olt; *Pr. Gibescu* din com. Andriașu, Râmnicu Sărat; *Petre Gârboviceanu* București; *Dr. I. Cornoiu* idem; *Dr. I. Mihălcescu* idem; *Pr. I. Popescu-Mălăești* idem; *Dr. D. Boroianu* idem; *Pr. Icon. Nazarie* Idem; *Dr. Badea Cireșeanu* idem; *Arhimandritul I. Scriban* idem, *Tudorică Ionescu*, fost frate în M-rea Cozia, în serviciul Căilor Ferate Ploești și *N. Dobrescu* profesor București.

În privința D-lui Spiru Haret, fost Ministru de Culte, se aprobă ca să nu fie citat, de oarece ca fost Ministru de Culte nu trebuie a fi ascultat ca martor pentru fapte din timpul Ministeriatului D-Sale. Totuș dacă va fi necesitate va putea fi citat.

P. S. Arh. Valerian Râmnicianu zice, că s'a recuzat de I. P. S. Mitropolit Primat un martor ca rudă cu D-rul Chiricescu și crede că n'ar trebui admis.

D-nul Ministru, zice că Sf. Sinod l-a admis și nu se mai poate reveni.

I. P. S. Mitropolit Primat, protestează în contra admițerii ca martor a D-lui Cornoiu și a celorlalți, cari ca persoane interesate în cauză nu pot fi admiși.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice că odată ce Sf. Sinod a hotărât cari să fie admiși și cari să fie respinși, nu se mai poate reveni.

I. P. S. Mitropolit Primat, cere ca să se citeze toate rudele Olimpiei Vasilescu după bărbat.

D-nul Ministru zice, că de oarece nu li s'a dat numele și unde sunt, crede că nu se pot cită.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că duple cât știe sunt din com. Jiblea jud. Argeș și D-nul Ministru are mijloacele de a'i putea află.

D-nul Ministru zice, că va luă măsurile convenite și pe cât va fi posibil se va satisface.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, citește lista martorilor respinși. Martorii respinși sunt: Dr. C. Chiricescu, Dr. Drag. Demetrescu, C. Cernăianu și D. Gomoiu, pentru ură și vrăjmășie dovedite prin acte publicate în contra I. P. S. Mitropolit Primat, conform canoanelor; D-șoara Cati Varlaam și D-șoara Horvat ca eterodoxe; D-na Preotul Lungulescu și D-na Preotul Mălăescu—pentru că sunt chemați bărbații lor; membrii Consistoriului de Râmnic pentru că s'a admis Președintele acelu Consistoriu și nu li s'a indicat numele și adresele, și D-nul Spiru Haret, pentru că nu poate fi chemat ca martor pentru acte din timpul Ministeriatului D-sale.

P. S. Episcop al Romanului zice, că este nemulțămît de faptul că nu se chiamă toți martorii propuși de P. S. Sa, pentru că-i sunt necesari. Că cu toată gătirea inimei

ce are, de a se apăra, nu știe ce măsuri va lua, de oare ce este lipsit de unul din mijloacele de apărare.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, răspunde *P. S. Episcop al Romanului*, că Sf. Sinod i-a admis 22 martori. Că se făcuse propunere să fie toți eliminați și că *I. P. S. Mitropolit Primat*, a recuzat pe mulți, totuși Sf. Sinod a hotărât să fie admiși 22 din lista pe care a prezentat-o *P. S. Sa* și că nici *P. S. Sa* crede că nu va pretinde să fie admiși martori eterodoxi. Că la depozitiile martorilor pot fi de față ambele părți, spre a le propune întrebări prin organul comisiunii.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că *I. P. S. Sa* renunță de a fi prezent la depozitiile martorilor, dar cere să se hotărască ordinea în care se vor pertracta învinuirile ce i s'au adus *I. P. S. Sale*, pentrucă după Dreptul Canonic al lui Milaș, trebuie a se lua cea dintâi învinuirea de erezie.

P. S. Episcop al Romanului, cere a se pertracta în ordinea cum le-a propus *P. S. Sa*.

D-nul Ministru zice, că ce importanță are ordinea pertractării învinuirilor, întru cât toate se vor examina.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că aceasta are mare importanță.

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu, întreabă dacă martorii vor face depozitii singuri sau urmează să fie întrebați?

P. S. Episcop de Roman zice, că *P. S. Sa* va face martorilor întrebări prin organul comisiunii.

Ședința se ridică la orele 8 p. m. și se decide ședința viitoare pentru Vineri 3 Iunie ora 9 dimineața.

Președinte *Pimen Mitropolit al Moldovei și Sucevei*.

Secretar *Nifon al Dunărei de Jos*.

Ședința din 3 Iunie 1911.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția *I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei*.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 14.

Se citește sumarul ședinței din 25 Mai dimineața și punându-se la vot se aprobă cu rectificările cerute.

Idem, al ședinței din 25 Mai după amiazi, care punându-se la vot se aprobă.

D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii intră în sala de ședință.

Se citește comunicările:

Petiția Preotului Florea A. Drăghici, caterisit, cu care înaintează un memoriu, în care arată împrejurările care l-a atras în campania pornită în 'contra I. P. S. Mitropolit Primat, de care se căește și--și cere ertare. Se trimite la comisiunea de petițiuni.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, spune, că zilele acestea au venit mai multe scrisori, unele cu timbru, altele fără timbru, relative la judecata I. P. S. Mitropolit Primat și a P. S. Episcop al Romanului.

D-nul Ministru, zice că astfel de scrisori se pot pun la acte.

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu, Secretar, citește o petițiune a I. P. S. Mitropolit Primat, prin care cere a se dispune să se aducă, fie chiar prin parchet, o scrisoare a D-lui Mariu Teodorian, despre care a amintit P. S. Episcop al Romanului în unul din incidentele ridicate de P. S. Sa. Totodată I. P. S. Sa cere a se aduce la ședințele Sf. Sinod stenografi. În urma lămuririlor date de D-nul Ministru se decide a se trece la ordinea zilei.

Se comunică o petiție a D-lui Dr. C. Chiricescu prin care cere a i se liberă o copie după petiția D-sale cetită de către P. S. Episcop al Romanului în ședința din 23 Mai a. c. Se decide a se da copie, dacă se va cere oficial de Comisiunea de Judecată a Universității, care va judecă cazul D-lui Chiricescu.

P. S. Arhiereu Teodosie Ploșteanu, protestează în contra calomniei ce i-a adus P. S. Episcop al Romanului, în unul din incidentele ridicate de P. S. Sa. Asemenea protestează și P. S. Arhiereu Nicodim Bacaoanul în contra calomniei ce i-a adus și P. S. Sale P. S. Episcop al Romanului în unul din incidentele ce a cetit în Sf. Sinod în ședința din 25 Mai a. c. Se ia act.

P. S. Arhiereu Meletie Constanțeanu, citește raportul comisiunei numită de Sf. Sinod spre a luă depozițiile mar-torilor în zilele de 31 Mai, 1 și 2 Iunie curent.

I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului sunt poștiți în sala de ședință și iau loc la mese deosebite.

P. S. Episcop al Romanului, cere a i se acordă cuvântul în prealabil.

I. P. S. Mitropolit Primat, cere a se citi sumarele ședințelor din 25 Mai a. c.

I. P. S. Președinte zice, că sumarele s'au citit și s'au aprobat de Sf. Sinod.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că I. P. S. Sa protestează că n'a fost față la citirea sumarelor și roagă să se ia act de această protestare.

După ce P. S. Arhiereu Meletie Constanțeanu a citit raportul comisiunii privitor la luarea depozițiilor martorilor, la care au fost față și I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului, P. S. Sa citește depozițiile făcute și semnate de martorii chemați și ascultați în Catedrala Sf. Mitropolii în zilele de 31 Mai, 1 și 2 Iunie c.

P. S. Episcop al Romanului, cere a i se acordă cuvântul.

I. P. S. Mitropolit Primat, cere a i se da voie să citească o hârtie.

Avându-se în vedere că timpul este înaintat, ședința se ridică la orele 1 p. m. și se decide ședința viitoare pentru azi la ora 4 după amiazi.

Președinte *Pimen Mitropolit al Moldovei*.

Secretar *Arhiereu Calist Botoșeneanu*,

Ședința din 3 Iunie, după amiazi

Ședința se deschide la ora 4 după amiazi sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 15, în concediu 1.

Se citește sumarul ședinței de dimineață și punându-se la vot se aprobă cu rectificările cerute.

P. S. Episcop al Romanului, citește o petițiune prin care, sub formă de chestie prealabilă sau ca incident, arată că dintre martorii ce a propus au fost recuzați cei mai importanți prin a căror mărturisire se putea constata și dovedi tot adevărul. Că și cei primiți au fost puși în pozițiune de a nu mărturisi adevărul, din cauză că I. P. S. Mitropolit Primat și-a luat rolul de judecător de instruc-

ție, conducând instrucția orală, poruncind comisarului să aresteze pe martorul Tudorică Ionescu și voind a introduce un martor necunoscut, servitor al I. P. S. Sale. În urma acestora unii din martori n'au făcut depozițiuni, așa că din 22, n'au făcut depoziții decât 11. Față cu această stare de lucruri, se impune ca martorii să fie chemați a depune înaintea Sf. Sinod și a D-lui Ministru, după cum cer și Sf. Canoane și practica judecătorească, că martorii nu pot face declarațiuni decât în instanță. Să se cheme de urgență martorii cari au lipsit, cei cari au refuzat să jure, cei cari au jurat dar n'au mărturisit, cum și cei cari au fost respinși, pe motiv că n'au certificate de moralitate și dovezi că s'au spovedit și împărtășit. Că pentru dovedirea imoralității ar trebui să se admită și martorii cei recuzați, imoralitatea putându-se dovedi cu orice martori, fie chiar păgâni. Numai așa Sf. Sinod va ajunge să fie pe deplin luminat și va putea judeca în deplină cunoștință de lucruri și împrejurări. Depune o scrisoare în fotografie, care stă în legătură cu aceea pe care a depus-o în ziua de 20 Mai a. c. scrisă și subscrisă de I. P. S. Mitropolit Primat. Depune tot în fotografie corespondența de pe couponul mandatului poștal pe care i l-a încredințat d. farmacist Șhünda în fața Onor. Comisiunei Sf. Sinod. Propune a fi citați alți martori și depune o carte în limba germană intitulată: «Sittenbüchlein für die jugend in den Städten», plagiată de I. P. S. Mitropolit Primat, în cartea I. P. S. Sale intitulată: «Morală pentru copii».

I. P. S. Mitropolit Primat, zice că se așteaptă ca comisiunea Sf. Sinod însărcinată să ia depozițiile martorilor să vină cu procesele verbale și să refere asupra depozițiilor făcute de martori. La acuzația pe care i-o face P. S. Episcop al Romanului, că I. P. S. Sa s'a făcut judecător de Instrucție, zice că nu este adevărat, de oarece I. P. S. Sa n'a făcut decât întrebări, după cum a făcut și P. S. Episcop prin organul Comisiunei. Mulțumește D-lui Ministru, că a dat ordin să fie aduse rudele acelei doamne Olimpia Vasilescu, spre a se dovedi că nu sunt adevărate învinuirile ce i s'au adus de foile propagandiste și de cele de șantaj. Întrucât privește pe martorul Tudorică Ionescu, I. P. S. Sa nu i-a zis decât să bage de seama să nu spună ne-

adevăruri. Citește o scrisoare pe care i-a trimis'o Arhimandritul Damaschin Popescu, care a fost superior la M-rea Cozia și care a primit ca frate în acea M-re pe numitul Tudorică Ionescu, iar acum se află la M-rea Celic-Dere, jud. Tulcea, ca duhovnic. În acea scrisoare Arhimandritul Damaschin cere a fi pus martor, ca să arate că toate cele spuse în contra I. P. S. Sale de fostul frate Tudorică sunt neadevăruri. S'a zis că ar fi fost o înscenare fapta acelu martor mincinos. Instrucția va dovedi. Pentru curățirea bisericeii catedrale de profanarea ce i-a adus acel nenorocit, P. S. Arh. Teodosie, Vicarul Sf. Mitropolii, a făcut slujba cuvenită.

I. P. S. Sa citește o scrisoare pe care a primit'o dela soția lui Tudorică Ionescu, prin care se roagă să-l ierte ca să nu fie condamnat la pușcărie pentru că e disperat.

Spune că a găsit printre hârtiile I. P. S. Sale două scrisori din care se vede cum unelteau în contra I. P. S. Sale D-nii Chiricescu și Cornoiu încă din 1906. Amintește de broșurile scoase de D-nii Chiricescu și Cornoiu prin un domn anume Chifu și prin alții și de care nu eră strein nici P. S. Episcop al Romanului, prin care aduce mai multe bârfeli I. P. S. Sale.

Când au văzut că I. P. S. Sa este intransigent cu uneltirile catolicilor și numiții domni au pierdut situațiile pe care le aveau, atunci s'a făcut fatria în contra I. P. S. Sale. Tânărul Chifu i-a scris o scrisoare la câteva zile după alegerea I. P. S. Sale ca Mitropolit, prin care se recunoștea vinovat șiși cerea iertare. I. P. S. Sa i-a propus să scrie mai bine lucrări de valoare și i-a făgăduit că-i dă 10 lei de coală să traducă opera de drept canonic a lui Milaș.

Citește o scrisoare 'a D-lui Chiricescu, prin care'l rugă pentru un preot Cernăianu, care fusese caterisit și căruia I. P. S. Sa i-a dat voie să slujească după ce i s'a ridicat caterisirea. Acest preot este tatăl lui Cernăianu, care scrie la gazete în contra I. P. S. Sale. Dă explicațiuni și citește o scrisoare adresată de o femeie P. S. Episcop al Argeșului, spre a se vedea ce valoare poate să aibă faimosul document al D-lui Shunda farmacist; scrisoarea e dela 21 Mai (4 Iunie) a. c.

I. P. S. Sa spune că, cu inima strânsă de durere arată toate acestea ca să dovedească intrigile și șantajul acelor cari sunt vrăjmașii I. P. S. Sale; că P. S. Episcop al Romanului a adus mulți martori, crezând că va putea să dovedească ceva cu ei și acum după ce vede că nu și-a ajuns scopul propune alți martori. Dacă Sf. Sinod îi va admite, atunci roagă să'i admită și martorii pe care îi propune I. P. S. Sa. De altfel și fără martori, are acte cu care să răspundă la orice întâmpinare a P. S. Episcop al Romanului. Citește lista martorilor pe care 'i propune spre a dovedi intrigile vrăjmașilor I. P. S. Sale. Acești martorii sunt: D-nul Tomegea, student la Berlin, spre a fi confruntat cu P. C. Econ C. Nazarie; Pr. Tudorache din Eparhia Romanului; C. Diculescu, care a scris și un memoriu înaintat Sf. Sinod; Gh. Cotenescu, Pr. Teodor Bălășel, Păr. Timoteiu Superiorul M-rei Cioclovina, Păr. Damaschin Popescu, fost stareț la M-rea Cozia în 1899, acum la M-rea Celic-Dere, jud. Tulcea, Codin Ierbiceanu, Păr. Meletie Răuț, V. Tretinescu, C. Vlădescu, Oprea Dumitrescu, Antonie Focșăneanu schimonah, Pr. Ilie Teodorescu, Diaconul Hadarag, General Vlădescu, Gr. Pișculescu și alții.

P. S. Episcop al Romanului zice, că de oarece P. S. Sa vede că este insultat în memoriu înaintat Sf. Sinod de D-nul C. Diculescu și D-nul C. Cernăianu a înaintat o petiție Sf. Sinod, prin care cere a fi confruntat cu D-nul Diculescu, spre a surpă cu acte toate alegațiunile sale. Roagă pe Sf. Sinod să admită această cerere spre a se constată adevărul și dreptatea.

D-nul Ministru, întreabă dacă I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului mai au de ridicat incidente sau chestiuni prealabile ?

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că I. P. Sa are 3 și anume: 1) Pentru numirea de proces canonic, 2) Că se zice că I. P. S. Sa a provocat pe deținătorul scrisorii cunoscute și 3) pentru amestecul politicei în această afacere.

P. S. Episcop al Romanului, zice că P. S. Sa deocamdată n'are alte incidente, dar nu știe ce se va ivi pe viitor și atunci vă vedeă.

D-nul Ministru, zice că dupăce se intră în fondul procesului, nu se mai primesc incidente. Iată că I. P. S. Mi-

tropolit Primat le-a anunțat și tot astfel se cuvine să facă și P. S. Episcop al Romanului.

P. S. Episcop al Romanului, întreabă dacă se intră acum în fondul procesului, căci P. S. Sa nu și-a adunat și coordonat probele de apărare. De aceea roagă ca să nu se înceapă chiar azi. Judecătorii și-au făcut planul judecăței, dar P. S. Sa n'a putut să-și aranjeze până acum materialul său, mijloacele de care se va servi ca acuzator și pentru apărare.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevevi, Președinte, îl asigură pe P. S. Episcop al Romanului că Sf. Sinod va judecă cu dreptate și cu imparțialitate și despre aceasta nu trebuie să se îndoiască.

P. S. Episcop al Romanului, declară că a luat în înțelesul cel bun cuvintele: Că Sf. Sinod ca judecător și-a făcut planul de judecată.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu, zice, că aceasta este o insultă pentru Sf. Sinod, ca să se zică că ș'a făcut planul mai din nainte.

P. S. Episcop al Hușilor, zice, că este drept, că după cum s'a primit martorii propuși de P. S. Episcop al Romanului, tot asemenea să se primească și martorii propuși de I. P. S. Mitropolit Primat, pentru a se putea face adevărată lumină.

D-nul Ministru, răspunde P. S. Episcop al Hușilor că I. P. S. Mitropolit Primat a declarat, că dacă se admit martorii pe care i mai propune P. S. Episcop al Romanului, atunci să se admită și martorii propuși de I. P. S. Sa.

Ședința se suspendă pentru 5 minute. I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului, trec în camere deosibite.

La redeschidere sunt poftiți în ședință I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, comunică I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului că Sf. Sinod deliberând, a hotărât că în principiu nu se mai admit alți martori, rezervându-și dreptul de a admite martorii propuși de ambele părți numai în cazul când nu va fi pe deplin luminat.

I. P. S. Mitropolit Primat, zice, că este înțeleaptă hotărîrea Sf. Sinod.

P. S. Episcop al Romanului, zice, că se va apăra cu mijloacele pe care le are.

I. P. S. Mitropolit Primat, zice, că a auzit cu mâhnire cuvântul de proces canonic dintre Mitropolitul Primat și *P. S. Episcopul de Roman*. Dar cum se poate a se zice astfel, când *I. P. S. Sa* n'are act de acuzare, pentrucă s'a oferit să se acuze singur și nici nu i s'au făcut chemarea în judecată potrivit can. 74 Apostolic. Nu tot așa este cu episcopul Romanului, care are act de acuzare semnat de trei Membri și a fost chemat conform canoanelor, prin urmare e chemat în judecata Sf. Sinod, după toate regulile canonice. Dar *P. S. Sa* fuge de judecată, ridicând fel de fel de incidente, ba că Mitropolitul Primat nu trebuie să stea la locul lui, ba să se conexeze procesele și altele. Și întrucât *P. S. Episcop al Romanului* este chemat în judecată ca acuzat, nu e canonic să fie acuzatorul *I. P. S. Sale*. *I. P. S. Sa* citește raportul comisiunii de petițiuni privitor la suplica-raport a *P. S. Episcop al Romanului* cu No. 665 din 20 Mai 1910, citit în ședința din 20 Mai 1910, prin care se resping invinuirile de erezie și celelalte aduse *I. P. S. Sale* ca nedrepte și neîntemeiate. Acest raport a fost aprobat în unanimitate de Sf. Sinod. Din acest raport reese că *P. S. Episcop al Romanului* n'are drept să se facă acuzatorul *I. P. S. Sale*, căci un acuzat nu se poate face acuzator.

I. P. S. Sa citește o scrisoare primită dela Păr. Juvenal Ștefaneli din Cernăuți, prin care se arată că *P. S. Episcop al Romanului* n'are calitățile unui adevărat ierarh. Că *I. P. S. Sa* se simte mândru pe scaunul de acuzat pe care a stat un Athanasie cel Mare, un Chrisostom și alți mari ierarhi ai Bisericii, pentrucă vreă să se facă lumină deplină; dar s'ar simți umilit ca să fie acuzat de către *P. S. Episcop al Romanului*, care din fire este turbulent și cu mirare vede că prin jurnale *I. P. S. Sa* este acuzat ca turburător.

Arată cum fostul Mitropolit Partenie l'a chemat pe *P. S. Episcop al Romanului* prietenește, ca să se înțeleagă asupra unei neorândueli, relativ la oprirea de serviciu a preo-

tului dela Penetenciarul din Tg.-Ocna și P. S. Sa nu s'a supus. Citește mai multe scrisori schimbate cu acea ocazie între Mitropolitul Partenie și Episcopul de Roman. Pe când Mitropolitul îi scria cuviincios și cu dragoste frățescă, cu totul din potrivă îi răspunde Episcopul Romanului. Din acestea, zice I. P. Sa, cred că se poate vedeà destul de bine de ce convingeri e inspirat Episcopul Romanului. Iată pentruce nu pot să stau de vorbă cu P. S. Sa.

P. S. Episcop al Romanului zice: M'ați aprobat înscris.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că P. S. Episcop al Romanului nu vreà să asculte, ca să înceteze cu turburările, care nu sunt în folosul Bisericii, mai ales în timpul de față, când avem atâta de lucru pentru binele Bisericii noastre. Citește o scrisoare trimisă de o doamnă pioasă din Sinaia, prin care arată că turburarea din Biserică este foarte vătămătoare.

P. S. Episcop al Romanului zice: Declar că nu o cunosc.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, ca să se vadă de ce duh semeț sunteți însuflețit.

P. S. Episcop al Romanului întreabă dacă s'a început tratărea procesului în fond.

I. P. S. Mitropolit Primat, tratăz chestiunea prealabilă, că P. S. Ta n'ai drept să fii acuzatorul meu. Citește raportul făcut de P. S. Arhieriu Valerian la 1895, când P. S. Episcop al Romanului în calitate de Arhimandrit de scaun al Sf. Episcopii a Râmnicului și-a permis să critice prin publicitate regulamentul pentru costumul clerului, votat de Sf. Sinod și sancționat de M. Sa Regele. Ca să se vază ușurătatea P. S. Episcop al Romanului, reamintește rezoluția pusă pe o cerere de a se face căsătorie în post; asemenea ordinul trimis Protoiereilor din Eparhia P. S. Sale, cu privire la modul cum trebuie să se citească în Biserică. Că are trei scrisori dela un domn pensionar, fost profesor la Seminariul din R.-Vâlcei, anume Oprea Dumitrescu, care cere cu insistență să fie chemat ca martor, spre a arată purtarea P. S. Episcop de Roman pe când erà Director al Seminarului din R.-Vâlcea. Citește o scrisoare trimisă de un domn din Craiova, prin care arată că P. S. Episcop de Roman nu e român, ci fiul unui grec și al unei țigance.

P. S. Episcop al Romanului zice: Dacă vă luați răspunderea pentru aceasta pot să vă răspund acum.

D-nul Ministru și I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, roagă pe I. P. S. Mitropolit Primat să renunțe la astfel de corespondențe, care nu sunt de demnitatea Sf. Sinod.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Rog așa dar pe Sf. Sinod să mă scutească da a fi acuzat de P. S. Episcop al Romanului. Declară că primește să fie acuzat de oricine din Sf. Sinod, numai de P. S. Episcop de Romun, nu primește.

D-nul Ministru zice: Ați declarat că vă acuzăți singur și că nu este nevoie de acuzatori, iar acum cereți să aveți acuzatori. Ce ați înțeles atunci când ați zis că vă acuzăți singur și s'a declarat procesul deschis și de sigur că procesul nu putea să fie deschis decât în mod canonic. Afară de aceasta ați propus și recuzat martori. S'a numit comisiune, care a ascultat martorii fără să protestați. Considerați toate acestea ca necanonice? În al doilea incident vă plângeți, că P. S. Episcop al Romanului vă acuză, cum vreți să opriți pe Episcopul de Roman de a vorbi, cum am putea opri pe I. P. S. Voastră să vorbească așa cum vreă?

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Eu am spus că nu e legal a se conexa. Judecați-l întâi pe Episcopul Romanului și apoi pe mine.

D-nul Ministru zice: Ați spus că vă acuzăți singur. Ce mai cereți acum? Ca să se facă acuzare de trei membri, căci numai așa ar fi canonic. Vă rog lămuriți, acuzațiunea ce V'ați făcut înșivă I. P. S. Voastră nu mai e canonică?

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că nu primește să-l acuze Episcopul Romanului, care e chemat în judecată cu act de acuzare și prin urmare trebuie singur să se apere de învinuirile ce i s'au adus.

P. S. Episcop al Romanului zice: Cred că n'am pierdut până acum dreptul de Episcop.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Trec acum la al doilea incident. Declară că a fost în totdeauna conștient de datorii ce are. Că un scriitor francez «Labruyère» descrie minunat caracterele. El zice, că oamenii născuți în luna August cum sunt eu, sunt aspri în exterior, năzuind după situațiuni mai înalte, conștienți, nestrămutați într'o hotărîre odată luată etc. Eu am luat hotărîrea de a aduce lumină în deosebi asupra imoralității încă din anul 1905. Citește

o scrisoare din 24 Iunie 1898 pe care I. P. S. Sa a trimis-o unui prieten de școală, anume Preotul Mihai din comuna I. P. S. Sale. Din această scrisoare, zice I. P. S. Sa, se vede cum am înțeles eu poziția de Episcop și în totdeauna m'am silit să-mi fac datoria. S'a întâmplat ca într'o instituție dependentă de Sf. Sinod să fie nerânduială și fiindcă eu eram însărcinat de Sf. Sinod, împreună cu alți doi PP. SS. Membri, ca să supraveghem acea instituție, am anunțat că am să aduc raport la Sf. Sinod. În dimineața acelei zile m'am pomenit cu o scrisoare, copie întocmai după aceea pe care a adus-o în Sf. Sinod P. S. Episcop al Romanului. Am zis: Omul acesta vreă să mă terorizeze, merg înainte, dacă sunt vinovat să mi iau plata, dacă nu... să o ia cel cel ce este vinovat. Am venit atunci cu un raport—recunosc, foarte aspru,—din cauza răutății persoanei, care a crezut că prin astfel de mijloace să mă împedice de a'mi face datoria. Ce s'a întâmplat după aceea? D-nul vizat în acel raport, D-nul Chiricescu, a făcut o broșură intitulată: Răspuns P. S. Athanasie Mironescu, Episcop al Râmnicului Nou-Severin. Această broșură la pag. 23 conține totmai amenințarea cu scrisoarea, care s'a adus acum în Sf. Sinod de P. S. Episcop de Roman.

D-nul Ministru zice: I. Prea Sfinte, dar acesta nu este incident, este o apărare asupra fondului.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice: Ce voiți să arătați cu acestea?

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Voesc să arăt că am fost terorizat.

D-nul Ministru repetă: Eu nu văd din toate acestea, care este incidentul. Ce deciziune voiți să dea Sf. Sinod asupra acestor lucruri. Vă atrag numai atențiunea, dar vă rog continuați.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că D-nul Chiricescu deși a fost provocat de mai multe ori să iasă cu scrisoarea, n'a voit să o facă; veneă numai cu amenințări, cu pamflete ca acela pe care l-a scos în Decembrie 1905 intitulat: «Tacherlin», altul «Omăgiu unui Inalt Prelat», pamflete de care s'a indignat tot poporul din R.-Vâlcei, după cum se vede dintr'o scrisoare iscălită de deputați, senatori, comandantul regimentului, Președintele Tribunalului și alți.

cetățeni ca la vre-o 200 din R.-Vâlcei. Nu m'am intimidat de toate acele uneltiri de șantaj. Mi-am zis: Nu voi lucra după dorința lor, ci cum îmi dictează conștiința, legea și datoria. Spune cum I. P. S. Sa a lucrat când s'a făcut legea clerului la 1893, când erà numai preot. Că această lege a ajuns să fie acum o lege bună, negreșit că i se mai pot face îmbunătățiri. Spune că a fost continuu amenințat prin anonime, dar și-a căutat de treabă. Citește un pasaj din Pastorală pe care a făcut-o clerului și credincioșilor din Eparhia Râmnicului, când a fost ales Mitropolit.—O voce: Ce voiți să arătați cu acestea?

I. P. S. Mitropolit Primat. Voesc să se vadă că n'am dat dosu. În fond o să mă apăr de erezii, sacrilej, imoralitate și plagiat.

D-nul Ministru zice: Dar acesta nu e incident, pentru că un incident e o chestie prealabilă asupra căruia Sinodul e chemat să dea o hotărîre. Este o apărare în fond.

I. P. S. Mitropolit Primat. Voesc să arăt, că am fost amenințat șase ani. Trec acum la ulimul incident. Voesc să arăt că eu n'am făcut politică, ci numai politică bisericească, adică când a fost vorba de o chestie bisericească, am căutat să'mi dau părerea, abstracție făcând de cine este la Guvern sau de politică. Că la 1896 când s'a întâmplat nenorocita afacere cu detronarea fostului Mitropolit Ghenadie, pentru că de atunci n'a mai fost liniște în biserică noastră, turburarea fiind susținută de vrăjmașii bisericii noastre din afară. La 1896 când a fost dat în judecată Mitropolitul Ghenadie, între cei trei acuzatori, cari au semnat actul de acuzare, a fost și I. P. S. Sa. Se știe cum au urmat lucrurile și cum a urmat o întorsătură, dar I. P. S. Sa nu și-a schimbat modul de vedere. S'au făcut presiuni din partea înaltului Guvern, dar eu am crezut, că nu trebuie să mă schimb pentru că să stricăm astăzi ceea ce am făcut ieri. Și aceasta nu pentru că s'a uitat cine e la Guvern, ci numai pentru folosul Bisericii.

P. S. Episcop al Hușilor zice: Ce folosește tot ce spuneți? Ce avem să hotărîm noi?

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Amestecul politicii și în chestia de astăzi încurcă lucrurile. Că I. P. S. Sa a căutat în totdeauna să ferească pe preoți de amestecul

în politică, pentru că 'și fac neprieteni. Că în 1899 a venit în discuția Senatului chestia desființării unor seminarii și I. P. S. Sa s'a opus în special pentru cel din R.-Vâlcei. Asemenea în 1898 când s'a făcut legea învățământului secundar și superior, a arătat, ce măsuri trebuie a se lua pentru o bună propășire a învățământului religios. În 1901 a venit D-nul Haret cu legea Cassei Bisericei și pe aceasta a combătut-o, susținând că această instituție—Casa Bisericei—să fie sub autoritatea St. Sinod și numai partea materială să fie sub Minister. La 1896 când s'a modificat legea clerului, I. P. S. Sa a figurat ca raportor și a reușit între altele să nu fie preoții obligați la Revistă, ci numai parohiile.

În 1909 a venit modificarea legii sinodale. S'au publicat prin jurnale diferite articole prin care se cerea desființarea Arhierilor titulari, că Episcopii nu-și fac datoria și altele. Tendința de a se modifica legea Sinodală a provenit din dorința unor teologi. D-nul Haret a crezut, că este bine să se facă modificarea acestei legi. I. P. S. Sa i-a trimis o scrisoare prin care-l desfătuiă de a face modificarea. Citește scrisoarea din care se vede cum credeă I. P. S. Sa, că e bine a se face acea modificare. Totuși I. P. S. Sa a fost acuzat că a vândut Biserica pentru ca să se facă Mitropolit.

Acestea însă sunt numai manopere, provenite dela o politică pătimașă. Declară că niciodată I. P. S. Sa n'a făcut politică de partid, ci bisericească. Pentru aceasta n'a îngăduit amestecul politicei în trebile bisericești. I s'a zis, că e Mitropolitul liberalilor, de aceea arată că de mai multe ori s'a opus la cererile făcute de fostul Ministru Haret și aduce câteva exemple. Citește o scrisoare din 11 Martie a. c, a răposatului General Manu, care intervenă tot pentru așa ceva și i-a răspuns, că nu poate să-l satisfacă, pentru că se opune legea. Asemenea a refuzat și pe D-nul Toma Ionescu, care i-a scris două scrisori ca să-i dea preot la moșia D-sale Măinești și pentru aceasta l-a amenințat că va face apel la presă. Tot asemenea a făcut și la o intervenire făcută de D-nul Cosăcescu, unul din membrii marcanti ai grupărei democratice, care cerea să ierte pe un preot, care adusesese insulte revizorului bisericesc și cerea să-l reintegreze.

Domnul Ministru zice: I. P. S. Voastră nu sunteți în judecată pentru politică. E adevărat că n'ați făcut politică. Sunteți în judecată pentru învinuiri, care nu sunt nici liberale, nici conservatoare, dar pentru care trebuie să se judece un Episcop sau un Mitropolit. Nu se face politică în Sinodul Țării.

I. P. S. Mitropolit Primat. Țiu să se constate, că n'am făcut politică.

Domnul Ministru zice: Aceasta v'o afirm eu, Ministru Conservator, că nu pentru politică sunteți dat judecăței și nici ca Mitropolit liberal.

I. P. S. Mitropolit Primat spune, că chiar acum de curând s'a opus în Senat, când a fost vorba de terénurile bisericilor. Respinge învinuirea, că a făcut politică.

Domnul Ministru zice: Cine v'a făcut această învinuire? Aici în Sinod nimeni, nici chiar P. S. Episcop de Roman.

I. P. S. Mitropolit Primat, Din toate părțile. Cred că Biserica ar fi pusă în condițiuni de propășire, dacă nu s'ar amestecă politica, dacă presa nu s'ar amestecă în chestiuni pe care nu le pricepe. Exprimă dorința ca presa noastră să se inspire de mai mult respect pentru instituțiile mari ale Țării cum e Biserica. Roagă pe Sf. Sinod să se ridice mai presus de politică, să se preocupe numai de cele bisericesti.

Orele fiind înaintate, ședința se ridică la orele 8 p. m. și se decide ședința viitoare pentru Luni 6 Iunie curent ora 9 dimineața.

Președinte: *Pimen Mitropolit Moldovei.*

Secretar *Arh. Calist Botoșeneanu.*

Ședința din 6 Iunie 1911, (dimineața).

Ședința se deschide la ora 9 ³/₄ dim. sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al P. P. S. S. Membrii. Prezenți 16.

Este de față și D-nul Ministru al Cultelor, D-nul C. C. Arion.

Se citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot se aprobă cu mai multe modificări între care:

D-nul Ministru zice, că I. P. S. Mitropolit Primat când a vorbit în chestiune prealabilă, că I. P. S. Sa n'a făcut politică, aceea ce D-sa a confirmat că nu pentru politică se află în judecata Sf. Sinod. I. P. S. Sa a spus între altele, că fostul președinte al Consiliului i-a cerut numirea unui preot, pe care n'a putut-o acordă, considerându-o ca contrară legii. Aceasta este singura declarație făcută cu privire la fostul președinte al Consiliului. De aceea cu mirare vede că s'a vorbit de o scrisoare, lucru este inexat și dorește să se facă o rectificare în acest sens.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că voește să dea oarecare lămuriri. E adevărat, zice I. P. S. Sa, că a făcut D lui Haret, fostul Ministru de Culte, scrisoarea pe care a citit-o în ședința precedentă, dar n'a trimis-o; dar dela D-nul Prim Ministru din cabinetul liberal n'a primit scrisoare, ci numai intervenire și a spus, că nu le-a putut aprobă, pentrucă se opune legea. Revenind la primul incident, ridicat de I. P. S. Sa în ședința precedentă, că nu poate să primească pe P. S. Episcop de Roman ca acuzator, zice: rog și acum pe Sf. Sinod, că nu pot să primesc să fiu acuzat de Episcopul Romanului, pentrucă este acuzat și chemat în judecata Sf. Sinod după toate formele canonice și nu se poate ca singur acuzatul să mă acuze pe mine, care n'am fost chemat în judecată cu act de acuzare semnat de trei Arhierei.

P. S. Episcop al Hușilor, zice: Cred că este bine să lămurim bine chestiunea aceasta. S'a zis că Mitropolitul Primat este dat judecăței. Nu este dat judecăței, ci a primit să se lămurească punctele de învinuire ce i s'au adus, să răspundă sau să se apere de acele învinuiri. Altminteri de ar fi fost dat judecăței, urmă să i se facă act de acuzare și să fie chemat, potrivit canon. 74 Apostolic. Dar I. P. S. Sa s'a oferit singur să se acuze și să se apere, pentru a nu mai fi nevoie de acuzatori.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, Secretar, citește următoarele comunicări:

Adresa Ministerului Afacerilor streine cu care înaintează o lucrare pe psaltichie de D-nul Gh. Cazana, cântăreț la Capela română din Bitolia, spre a se cercetă, cu adăogire că D-nul Cazana a mai înaintat în anul 1908 trei manus-

crise pe psaltichie spre cercetare, dar până acum n'a primit nici un răspuns și roagă a i se comunica hotărîrea luată relativ la acele manuscrise. Se trimite la comisiunea respectivă, avându-se în vedere lămuririle date de P. S. Episcop al Dunărei de Jos, că atunci când s'au primit acele manuscrise de cântări bisericești pe psaltichie înaintate de D-nul Cazana, s'a decis ca să se cerceteze de comisiune și dacă se vor găsi bune să se tipărească de Cassa Bisericii, spre a se împărți pe la parohii, fără însă să poarte pe coperta cărții că sunt cu aprobarea Sf. Sinod.

Raportul Parohului Ilie Roșoga din com. Turburea, jud. Gorjiu, prin care roagă să se facă liniște în sufletele turburate ale credincioșilor fideli ortodoxiei. Acest raport citindu-se în întregime, s'a luat cunoștință de cele cuprinse în el.

Suplica D-lui C. Ruscescu, licențiat în teologie și autor al mai multor lucrări de literatură teologică ebraică, prin care roagă a fi numit redactor la revista Sf. Sinod. Înaintează și două manuscrise: 1) Studii asupra cărții Cântarea cântărilor (prima coală) și 2) Gramatica limbei ebraice (două coale) spre a fi consultate de Sf. Sinod și după examinarea lor să i se înapoeze. Se trimit la comisiunea pentru revistă și tipografie.

I. P. S. *Mitropolit Primat*, roagă a se ceti și comunicarea trimisă de tribul evanghelist din Bârlad, privitoare la turburarea produsă în Biserică, de către P. S. Episcop al Romanului și care este în legătură cu comunicarea care s'a citit a preotului Roșoga din Turburea.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos*, Secretar, citește în întregime comunicarea trimisă de tribul evanghelist din Bârlad.

I. P. S. *Mitropolit Primat* roagă a se pronunță Sf. Sinod asupra acestor două comunicări.

Domnul Ministru roagă pe I. P. S. *Mitropolit Primat* să binevoiască a da lămuriri, ce înțelege I. P. S. Sa prin termenul de necanonicitatea procesului?

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Sunt nenorocite împrejurările în care Sf. Sinod e pus în pozițiune de a judecă pe unul din membri săi și mai ales când acela e unul din cei dintâi membri ai săi. La aceste judecăți trebuie a

se observă de aproape sf. canoane, pentru că numai astfel judecata va fi bine făcută. O judecată canonică este aceea când se respectă toate formele prevăzute de canoane. Când cineva ridică o pâră împotriva unui ierarh, membru al Sf. Sinod, și când acea pâră ș'o însușesc trei din membrii Sf. Sinod, potrivit cuvintelor din sf. evanghelie: «Că prin gura a două sau trei mărturii să stea tot adevărul».

P. S. *Episcop al Romanului*, întreabă care canon este acesta?

P. S. *Episcop al Hușilor* zice: Sf. Evanghelie e mai presus de cât canoanele.

D-nul Ministru observă, că acolo se zice: mărturii, și martorul nu e tot una cu pârâșul.

I. P. S. *Mitropolit Primat* dă explicațiuni cum s'a urmat la sinodul IV ecumenic, când s'a ridicat Eusebiu din Dorileia și a acuzat pe Dioscur și acuzarea ș'au însușit-o cei trei legați ai Papei. Citește pasagiul privitor la această chestiune din opera.....

I. P. S. Sa spune, că pentru chemarea în judecată a P. S. Episcop al Romanului s'a făcut propunere de D-nul Ministru, care propunere a fost însușită de trei membri. Pe baza acestei propuneri s'a făcut actul de acuzare semnat de trei membri și apoi s'a făcut chemarea P. S. Sale în judecată, potrivit canonului 74 apostolesc. Dar cu I. P. S. Sa nu s'au făcut acestea; declară că I. P. S. Sa n'a fugit de judecată. A așteptat să vină chestiunea în Sf. Sinod și atunci să se declare gata de a face lumină asupra tuturor învinuirilor ce i s'au adus. Că deja Sf. Sinod s'a rostit la 20 Mai 1910 asupra învinuirilor celor mai serioase. Și acum când Episcopul Romanului e dat judecăței Sf. Sinod, a crezut că dacă nu se găsesc trei martori, cari să'l acuze, însuși I. P. S. Sa se va acuză, adică va da lămuriri pentru toate acele învinuiri; că face abstracție de persoana I. P. S. Sale, pentru că știe și alte meșteșuguri, ca de pildă meșteșugul prisecăriei, dar ține mult la demnitatea locului pe care îl ocupă. Pentru aceasta ține să se facă lumină și să dovedească adevărul. Pentruce să ajungă demnitatea de Mitropolit să fie batjocorită? Iată pentruce, spune I. P. S. Sa, întru cât este mai mult o examinare a punctelor de învinuire ce i se aduc, roagă pe Sf. Sinod

cințe favorabile pentru I. P. S. Voastră ? căci după noua teorie a I. P. S. Voastre, totul s'a petrecut într'o instanță necanonică.

I. P. S. *Mitropolit Primat*, zice că I. P. S. Sa a spus că n'are nevoie de martori, dar partea acuzată a propus martori și s'a văzut că martorii au depus în favoarea mea.

Susțin cu tărie, că procesul canonic e al P. S. Episcop de Roman, îndeplinind toate criteriile canonice. Eu am protestat, că se conexează procesele, când ele nu sunt de aceeaș natură. Invinuirile fiind deosebite, nu se pot conexa. Protestez deci și astăzi, ca să nu fie față Episcopul Romanului la apărarea mea, pentrucă e pus sub judecată și potrivit can. 74 apostolic n'are drept să fie acuzator, când este acuzat și cer să nu fie prezinte la apărarea mea.

P. S. *Episcop al Hușilor*, zice: I. P. S. Mitropolit Primat recuză pe P. S. Episcop de Roman. Cred că e nevoie să fie de față Episcopul de Roman. Iar în privința conexării proceselor, se știe că am venit cu toții la această idee, pentrucă dacă s'ar fi luat separat, s'ar fi pierdut prea mult timp. Pentru ale despărți acum, am reveni asupra unui vot dat de Sf. Sinod, apoi s'ar mai întârziă cu facerea formalităților.

Ședința se suspendă pentru cinci minute pentruca Sf. Sinod să delibereze. I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului trec în camere deosebite.

La redeschidere, sunt poftiți în ședință I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului.

P. S. *Arh. Calist Botoșeneanu*, citește deciziunea luată de Sf. Sinod în copriinderea următoare: Deciziune.

Sf. Sinod în ședința din 6 Iunie.

Având în vedere, că Sf. Sinod în ședința din 25 Mai a. c. a decis ca procesele să fie conexate, întrucât I. P. S. Mitropolit Primat singur a declarat, că se pune sub judecată, iar când s'a comunicat I. P. S. Sale această conexare, I. P. S. Sa a primit'o fără măcar a protesta.

Considerând că în urmă s'a început procesul; s'a procedat la ascultarea martorilor la care a luat parte I. P. S. Sa; iar din depozițiunile acestor martori ascultați în timpul instanței astfel constituite, I. P. S. Sa trage concluziuni favorabile pe cari le-a dezvoltat înaintea Sf. Sinod; că așa

fiind instanța e bine constituită după recunoașterile chiar ale I. P. S. Sale și că în consecință nu poate fi considerată ca necanonică;

În privința procedurii:

Considerând că I. P. S. Mitropolit Primat declară astăzi că deși s'a acuzat singur, acuzațiunea sa nu este canonică și prin urmare nici judecata, care ar urma-o n'ar fi canonică și cere să fie acuzat de trei membri ai Sf. Sinod, cum este acuzat însuși P. S. Episcop al Romanului.

Considerând că I. P. S. Mitropolit Primat a declarat în ședința dela 25 Mai a. c. că renunță la această formă de acuzare spre a scuti de o asemenea grea sarcină pe membrii Sf. Sinod și că se acuză singur, numai e nevoie de acuzațiunea a trei membri, de oarece acea făcută de I. P. S. Sa însuși urmează să fie considerată ca serioasă și canonică, de asemenea nici un canon nu oprește pe un membru al clerului să se pună singur sub acuzațiune.

Considerând că în Istoria Bisericii creștine se văd cazuri, unde acuzațiunea nu este susținută de trei membri ai Sinodului și uneori de o singură persoană streină Sinodului cum este celebrul proces al Sf. Ioan Chrisostom.

Considerând că în ce privește chemarea cerută de canonul 74 apostolic, și de art. 17 al legii sinodale, numai atunci este indispensabilă și ar atrage nulitatea judecăței când acea judecată ar fi dată în lipsă, dar în procesul de față I. P. S. Sa a luat parte și ia la toate ședințele în care s'a pertractat judecata.

În ce privește cererea ca P. S. Episcop al Romanului să nu fie prezinte la apărarea ce'și va face I. P. S. Mitropolit Primat, înaintea Sf. Sinod, și să nu fie primit în nici un caz ca acuzator;

Considerând că procesele fiind conexe, nu se poate nimica petrece decât, în prezența ambilor prelați împricinați;

Considerând că trebuie să se dea o plină libertate pentru a putea vorbi fiecare așa cum crede mai bine pentru apărarea cauzei sale; Sf. Sinod respinge incidentele ridicate de I. P. S. Sa; declară instanța conexată canonică și ordonă să se procedă mai departe.

Semnați: *Pimen Mitropolitul Moldovei*
Ghenadie al Râmnicului

Dionisie al Buzăului
Konon al Huşilor
Gherasim al Argeşului
Nifon al Dunărei de Jos
Arh. Valerian Râmnicianu
Arh. Calistrat Bârlădeanu
Arh. Meletie Constanţeanul
Arh. Calist Botoşeneanu
Arh. Sofronie Craioveanu
Arh. Teodosie Ploşteanu
Arh. Nicodim Băcăoanul
Arh. Evghenie Piteşteanu

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei* zice: Aceasta fiind deciziunea luată de Sf. Sinod, întrebă pe ambele părţi dacă au ceva de zis.

I. P. S. *Mitropolit Primat*, zice că a protestat când s'a decis conexarea proceselor şi al doilea protestează că se calcă canoanele ca să fie acuzator acela care e pus sub judecată. Totuşi I. P. S. Sa declară că se supune hotărîrii Sf. Sinod. Citeşte apoi scrisoarea preotului Ivănceanu din Ploeşti care a spovedit pe acel nenorocit martor Tudorică Ionescu. Roagă pe D-nul Ministru să ia măsuri să înceteze aceste şantaje, prin care se loveşte în demnitatea Mitropolitului Primat al Ţării. Roagă ca acel individ Tudorică Ionescu să fie pus la locul lui.

Domnul ministru zice: Vă rog să precizaţi ce măsuri voiţi să ia?

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: D-voastră ca juriconsult distins, n'aveţi nevoie să vă indic eu aceste măsuri. Văd cu mâhnire că par 'că sunt proscris, pus în afară de legile Ţării.

Revin la cele ce aveam de spus. Niciodată în viaţa mea, în atribuţiunile mele, n'am ținut seamă de politica de partid, ci numai de binele Bisericii. Am combătut primul proiect al legii sinodale, care modificându-se, a primit să se facă raportul legii, cedând insistenţelor chiar ale I. P. S. Mitropolit al Moldovei, pe nedrept deci, i se răstâlmăceşte activitatea I. P. S. Sale.

Pentru lămurirea faptelor privitoare la lege roagă a se chema ca informator la Sf. Sinod d. Disescu, care n'a fost partizan la lege; crede că Sf. Sinod îi va admite această

cerere, dupre cum s'a admis martorii propuși de P. S. Episcop al Romanului. Ține să i se acorde această cerere, pentru că nu poate fi lipsit de dreptul sfânt de a se apăra și de martori și cere a fi admis d. Disescu ca informator nu ca martor, asupra părții din lege, care a produs nemulțumirile.

Domnul Ministru, întreabă dacă Sf. Sinod poate după canoane să admită informatori în ședință.

I. P. S. *Mitropolit Primat*, zice că din întrebarea D-lui Ministru vede că se fac presiuni.

Domnul Ministru, protestează contra cuvintelor zise de I. P. S. Mitropolit Primat, că se fac presiuni.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Am drept la respect și rog să fie primit D-nul Disescu.

Domnul Ministru zice: Toți avem drept la respect.

Ședința se suspendă pentru cinci minute.

I. P. S. *Mitropolit Primat* și P. S. *Episcop al Romanului* se retrag în camere deosebite.

La redeschidere, sunt chemați în ședință I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei*, Președinte, zice, adresându-se către I. P. S. Mitropolit Primat: Sf. Sinod a ascultat dorința I. P. Sfinției Voastre, dar având în vedere că ședințele Sf. Sinod sunt secrete, a admis, că puteți să aduceți numai declarațiile D-lui Disescu scrise și a altor jurisconșulți sau bărbați politici. Tot așa și P. S. Episcop al Romanului poate să facă aceasta.

Ședința se ridică la orele 12^{1/2} și se decide ședința viitoare azi la orele 4 după amiazi.

Președinte *Pimen Mitropolitul Moldovii și Sucevei*
Secretar *Nifon Episcop al Dunărei de Jos*.

Ședința din 6 Iunie 1911 după amiazi

Ședința se deschide la ora 4 după amiazi sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți

16. Este de față și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii, D-nul C. C. Arion.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice, că ține să se constate, că s'au făcut două greșeli: 1) Că se admite ca acuzator o persoană pusă sub acuzare și 2) Că nu i s'a primit martorii propuși. Că a cerut să fie admis D-nul Disescu ca informator, dar acum cere, pe baza can. Cartaginean, să fie primit ca martor.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei*, Președinte zice, că Sf. Sinod a decis să nu se mai primească martori, decât numai dacă, după ce se vor ascultă apărările în fond, și aceasta dacă va fi nevoie pentru luminarea cauzei. Măsură se va aplica și la propunerea făcută de I. P. S. Sa, ca D-nul Disescu să fie chemat ca martor.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Am anunțat deja, că am să vorbesc 1) făcând o privire generală asupra afacerii ce se judecă, 2) Am să arăt împrejurările lăturalnice, care au contribuit ca să ajungă lucrurile până aci, crezând că eu voi fi așa de timid ca să nu stau la judecată. Alte incidente declară că nu mai are.

P. S. *Arh. Calist Botoșeneanu* întreabă dacă P. S. Episcop al Romanului mai are incidente.

P. S. *Episcop al Romanului*, roagă să i se acorde încă o zi ca să și coordoneze materialul de apărare.

P. S. *Arh. Calist Botoșeneanu* întreabă dacă materialul este pentru incidente sau pentru fond.

P. S. *Episcop al Romanului* zice, că la fond, dar dacă în decursul judecăței se va ivi ceva, atunci poate să mai aibă și incidente.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei*, Președinte, zice: Vă amintesc, că Sf. Sinod a admis martorii ce ați propus. Ați cerut câteva zile și v'a admis și această cerere, având de la începerea procesului până acum mai mult de 10 zile.

P. S. *Episcop al Romanului* zice, că în adevăr i s'au acordat câteva zile, dar în tot acest timp a avut de lucru cu comisiunea la Sf. Mitropolie, cu ascultarea martorilor, așa că nu se pot numi zile de lucru propriu zis. De aceea roagă a i se mai acorda o zi.

P. S. *Episcop al Hușilor* zice, că ar fi dreaptă cererea P. S. Episcop al Romanului, dacă ar veni dela alt cineva,

dar P. S. de Roman a avut timp de doi ani ca să-și adune material și să se tot pregătească.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: În interesul ca cu un moment mai înainte să se facă lumină asupra acestei afaceri, pentru că toată lumea este nerăbdătoare și așteaptă rezultatul, roagă a nu se târăgăni. Că P. S. Episcop de Roman de un an cere mereu judecată și a avut destul timp să se pregătească. I. P. S. Sa declară că deși n'a avut atâta timp, totuși e pregătit.

Ședința se suspendă pentru cinci minute.

I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului trec în camere deosebite.

La redeschidere, sunt poftiți în ședință I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei*, Președinte, adresându-se către P. S. Episcop al Romanului zice: Sf. Sinod v'a acordat timp destul de lung, dar, pentru că ziceți că n'aveți tot materialul coordonat, puteți să începeți astăzi cu ce aveți, și mâine după amiazi să veniți cu-celelalte părți. Altfel să pare că sistematic voiți să tot amânați.

P. S. *Episcop al Romanului* zice, că se supune deciziei Sf. Sinod și va căuta să se apere de învinuirile ce i s'au adus.

Cea dintâiu învinuire, zice P. S. Sa, este că s'ar fi făcut vinovat de o faptă urâtă, pentru care ar fi fost depărtat dela Directoratul Seminarului din R.-Vâlcei. P. S. Sa citește o întinsă corespondență urmată pe această chestie, arătând cum s'au petrecut lucrurile cu inspecția făcută la 1885 de către Inspectorul Vitzu, acum decedat; cum a cerut constatare dela D-nul Ministru de culte de atunci, D-nul Sturdza. Că din toate actele reese, că totul a fost o înscenare, pornită dela vrăjmașii P. S. Sale. Că de acea vină a fost acuzat și de D-nul Ministru fost, D. Haret, în Senat în anul 1909.

Citește din o broșură cum s'a apărat P. S. Sa și atunci în fața Senatului.

A doua învinuire care i s'a adus este: că nu e român, i se tăgăduiește naționalitatea, zicându-se că ar fi fiul unui grec și al unei țigance. Pentru a dovedi adevărul, că e român adevărat, citește actul de botez și-l prezintă în ori-

ginal. Că din actul de botez se vede, că e fiu de părinți români din jud. Mehedinți. Că la vârsta de trei ani a fost adoptat de un domn din Craiova anume Florea Zamfirescu, care murind, când P. S. Sa avea opt ani, i-a lăsat mica sa avere. Deci dar nici după părinți, cari l au născut, nici după tatăl, care l-a adoptat, nu e fiu de grec, ci e român și niciodată nu s'a înstreinat de neamul său românesc.

A treia învinuire ce i s'a adus este că e uneltă a catolicilor. Citește din o broșură cum s'a apărat și în Senat de această învinuire. Că P. S. Sa a scris în contra catolicilor opera «Papalitatea Ieretică» pe care a tradus-o din franțuzește. Astfel dovedește că nu e uneltă a streinilor cum i s'a zis.

P. S. *Arh. Callist Botoșeneanu* zice, că în Sf. Sinod nimeni nu i-a zis că e uneltă a streinilor.

I. P. S. *Mitropolit Primat*, întreabă în ce legătură stă chestia cu scrisoarea lui Teodorian, amintită în unul din incidentele ce a ridicat.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: când veți avea cuvântul, veți arăta I. P. S. Voastră ce veți voi.

P. S. *Episcop al Romanului*, citește ordinul circular, dat Protoiereilor din Eparhia Romanului, cu privire la Societatea Ortodoxă a femeilor române. Din acestea, zice P. S. Sa, se vede că nu a lucrat în vederile catolicilor. Dar I. P. S. Mitropolit Primat a stat în legături cu D-nul Teodorian, care a trecut la catolici. Citește o scrisoare a I. P. S. Mitropolit Primat către D-nul Teodorian, din care se vede cum I. P. S. Sa consideră pe PP. SS. Episcopi, pe care îi credeă că aspiră a se face Mitropoliți. Că pe D-nul Teodorian îl laudă în ziarul «Cuvântul Adevărului».

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos*, întreabă pe P. S. Episcop de Roman: scrisoarea Mitropolitului Primat către D-nul Teodorian o are, poate să o prezinte Sf. Sinod?

P. S. *Episcop al Romanului* zice, că există acea scrisoare la unul din martorii pe care i-a propus, dar care nu a fost admis. Că îl va ruga să i-o încredințeze, ca să o prezinte Sf. Sinod.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Sunteți ținut strictamente să aduceți și să prezentați Sf. Sinod toate actele și scrisorile la care vă referiți.

P. S. *Episcop al Romanului*: Puteți să ordonați să o aducă chiar acum acel martor.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei*, Președinte: Noi o cerem dela P. S. Voastră, nu dela alte persoane.

P. S. *Episcop al Romanului* zice, că prin presă s'a zis că I. P. S. Mitropolit Primat a ajuns Mitropolit cu ajutorul D-lui Teodorian.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Afirm că e cu desăvârșire fals, neexact.

Domnul Ministru zice: Dacă aveți să citiți tot ce s'a scris în presă și în broșuri, nu credeți că procesul va lua o întindere prea mare și cu totul inutilă?

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Dacă voiți să citesc, bine, dacă nu... cum voiți. Eu sunt pregătit pentru orice împrejurare. P. S. Sa citește din o broșură ce s'a scris relativ la modul cum a fost ajutat I. P. S. Mitropolit Primat de D-nul Teodorian și cum erau pōnegriți ceilalți membri ai Episcopatului.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Intrigă iezuitică. Să se aducă aci documentele și scrisorile.

P. S. *Episcop al Romanului*: Eu sunt întemeiat pe acte.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Pe acte false.

P. S. *Episcop al Romanului*, continuă să citească mai departe din acea broșură.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos*, întreabă pe P. S. Episcop al Romanului, ce broșură e aceea?

P. S. *Episcop al Romanului*, arată că e o broșură intitulată: Răspunsul Vestitorului pentru D-nul Diclescu din 1910. Că I. P. S. Mitropolit Primat l-a acuzat pe P. S. Sa, că e vândut streinilor; declară că lasă la Judecata lui Dumnezeu această învinuire nedreaptă. P. S. Sa roagă pe Sf. Sinod, să ridice ședința, pentru că se simte foarte obosit.

Ședința se ridică la orele 6^{1/2} și se decide ședința viitoare pentru mâine, Marți 7 Iunie curent, la orele 5 după amiazi.

Președinte, *Pimen Mitropolitul Moldovei*.

Secretar, *Arh. Callist Botoșeneanu*.

Ședința din 7 Iunie 1911.

Ședința se deschide la ora 5 după amiazi sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 16. Este de față și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii, Dl. C. C. Arion.

Se citește sumarul ședinței din 6 Iunie dimineața.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Țiu să lămuresc unele lucruri și anume: Când m'am pus eu singur sub acuzație, n'am zis că nu trebuie trei acuzatori, cum cer canoanele, ci am zis, că voesc să scutesc pe frații mei de această dureroasă sarcină. Acesta e cuvântul meu și-l mențin pentru totdeauna. De citație n'a putut fi vorba, pentru că canoanele zic, că această formalitate trebuie a se face pentru acela care fuge de judecată, și eu n'am vrut să cad sub acest canon.

S'a zis că legații Papei n'au fost membri ai Sinodului IV ecumenic. Dar nici nu se putea să fie Sinod ecumenic fără a lua parte reprezentanți ai întregii Biserici și legații aceia reprezentau pe Papa, deci erau membri ai Sinodului. S'a adus ca exemplu Sinodul dela Stejar, unde n'au fost trei membri, cari să acuze pe Sf. Ioan Gură de aur. E dureros că se ia de Sf. Sinod ca exemplu tocmai acel Sinod. S'a zis că eu am tras concluziuni favorabile din depozițiile martorilor. Declar că nu m'am folosit nici de cum de acele depoziții. În privința conexării proceselor eu am protestat, pentru că învinuirile nu sunt de aceeași natură, și văd că se zice că n'am protestat. Am zis că e o adevărată tăgadă de dreptate a nu mi se admite și mie martori, după cum s'au admis P. S. Episcop al Romanului, și sunt canoane care 'mi dă acest drept. *O hotărîre dată fără respectarea prescripțiunilor prevăzute în canoane este atacabilă și se pot invoca acele canoane care zic, că o astfel de hotărîre este ținută în suspensiune până se vor îndeplini toate prescripțiunile cuprinse în canoane. Și eu declar că voi face acest lucru.* Cu mirare văd că deciziunea luată de Sf. Sinod este semnată de toți membri. Am cerut ca acela care e pus sub judecată să nu fie primit ca acuzator al meu, nici să fie față la apărarea mea. Aceasta

e prevăzut în dreptul canonic și așa cere canonul 130 al Sinodului din Cartagena. Acestea sunt modificările pe care le cer să se facă în sumarul care s'a citit, și insist să mi se admită martori. În al doilea rând, rog respectos pe D-nul Ministru să ia măsurile cuvenite pentru ca să nu stau eu sub presiunea unei înscenări infame, menită a duce în rătăcire opinia publică și a mă crede capabil de acele fapte odioase, care mi s'au atribuit de cei care umblă cu asemenea înscenări.

Domnul Ministru zice: Eu nu înțeleg ce rectificări cereți I. P. S. Voastră. Sumarul nu e altceva decât fixarea pe hârtie a celor petrecute în ședință. E exactă această fixare pe hârtie a celor petrecute?

I. P. S. *Mitropolit Primat*. Eu am cerut și cer să se facă acele rectificări.

Domnul Ministru zice: Aceasta nu e rectificare, ci e o nouă protestare a I. P. S. Voastre în contra deciziunilor Sf. Sinod. Ce voiți să se rectifice?

Vă plângeți că s'a vorbit de Sinodul dela Stejar. Da, eu am vorbit. S'a luat notă de aceasta? Că rău am vorbit eu, aceasta e chestie de apreciere.

Cred că acestea ar fi bine să le rezervați pentru apărare.

I. P. S. *Mitropolit Primat*. S'a zis că n'am protestat în privința conexării proceselor. Eu declar că am protestat.

Domnul Ministru. În privința chestiunelor pe care le cereți I. P. S. Voastră acum ca rectificări la sumar și în privința cererii pe care o faceți de a vi se admite martori, Sf. Sinod s'a pronunțat. Deciziunea e semnată de unanimitatea membrilor Sinodului și toți acești membri sunt conștienți de demnitatea lor și de binele Bisericii. O deciziune semnată de unanimitatea membrilor Sinodului trebuie să fie respectată de toți.

I. P. S. *Mitropolit Primat*. Cer să se facă rectificările pe care le-am spus.

Domnul Ministru zice: Aceasta nu e o rectificare la sumar, ci e o protestare în contra deciziunii Sinodului. Ați zis că e o tăgadă de dreptate, că nu vi se admit martori. Nu vi s'a respins, ci vi s'a arătat, că Sinodul a hotărât, că se mai pot admite martori dacă în urma apărării ce vă veți face, nu va fi pe deplin luminat. Aceasta nu va

să zică, că vi s'a respins martorii. Nu se poate reveni asupra unor deciziuni deja luate și a se schimbă neîncetat aceea ce odată s'a stabilit. Ați declarat că nu vă trebuie martori și totuși v'ați prezentat și ați pus întrebări.

I. P. S. *Mitropolit Primat* declară, că cere a i se admite martori când va fi nevoie.

Domnul Ministru zice: De acord, pentru că în ședința trecută ați declarat, că dacă se admit martorii propuși de P. S. Episcop al Romanului, atunci să se admită și ai I. P. S. Voastre. În ce privește apelul ce ați făcut la mine întreb: Ce măsuri voți să iau? Vă rog să precizați.

I. P. S. *Mitropolit Primat*. Cer darea în judecată a fostului preot Vasilescu și a complicelui Tudorică Ionescu.

Domnul Ministru zice: Vă promit că voi lua măsuri. Voi sesiza pe Primul Procuror de Ilfov și de Prahova; dar Vă rog să nu veniți pe cale lăaturalnică să protestați în contra deciziunilor luate de Sf. Sinod, și contra constatărilor făcute de Sinod; astfel I. P. S. Voastră ziceți că ați protestat în contra conexării, pe când întregul Sinod constată contrarul.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei*, Președinte, pune la vot sumarul care s'a citit.

I. P. S. *Mitropolit Primat*: cu rectificările pe care le-am cerut.

Domnul Ministru zice: Acelea nu sunt rectificări.

I. P. S. *Mitropolit Primat*: Mă răstigniți pe cruce.

Domnul Ministru, zice că se poate lua act de ceea ce ați cerut, dar nu ca rectificări la sumar, ci ca protestări pe care desigur aveți dreptul să le faceți.

I. P. S. *Mitropolit Primat*: Cer să se aprobe sumarul cu rectificările cerute, pentru că nu s'au trecut lucruri pe care le-am zis sau nu s'au trecut așa cum le-am zis.

P. S. *Episcop al Hușilor*: Eu văd că aici sunt două chestiuni. De aceea cred că e bine a se pune la vot întâi sumarul și apoi aceea ce a cerut I. P. S. *Mitropolit Primat*. Rog a se pune la vot deosebit.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei*, Președinte: punând la vot sumarul cu observațiunile făcute de I. P. S. *Mitropolit Primat*, s'a aprobat.

I. P. S. Sa, adresându se către I. P. S. *Mitropolit Pri-*

mat zice: În privința martorilor vă reamintesc, că I. P. S. Voastră ați cerut mai întâiu să fie primit D-nul Disescu ca informator și Sf. Sinod n'a admis să fie primiți informatori în Sf. Sinod; apoi ați cerut să fie admis ca martor și vi s'a spus deciziunea Sf. Sinod, că martori se vor mai putea admite numai dacă Sf. Sinod, în urma ascultărei apărării ce vă veți face I. P. S. Voastră și P. S. Episcop al Romanului, nu va fi pe deplin luminat.

P. S. *Arh. Calist Botoșeneanu, Secretar*, citește sumarul ședinței din 6 Iunie după amiază.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: S'a zis și cer să se accentueze, ca să se aducă scrisoarea aceea către Teodorianu, prin care eu am ponegrit pe frații mei.

P. S. *Episcop al Romanului*, cere să se rectifice, că broșura despre care se vorbește în sumar este dela «Vestitorul» pentrucă s'a zis, că ar fi răspunsul Vestitorului pentru D-nul Diculescu.

Punându-se la vot sumarul cu aceste rectificări, se aprobă.

I. P. S. *Mitropolit Primat*, cerând cuvântul într'o chestie incidentală, zice că ieri a venit o petiție semnată de doi domni, prin care se arată că martorul Șhunda a traficant cu acel cupon despre care s'a vorbit atâta. Roagă să se citească acea petiție.

P. S. *Arh. Calist Botoșeneanu, Secretar*, citește petiția în chestiune.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Și în această privință Vă rog Domnule Ministru a sesiza Parchetul, spre a se lua măsuri ca să se facă lumină și asupra acestei chestiuni pentru care s'a făcut atâta sgomot.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte*, roagă pe D-nul Ministru să se ia măsuri pentru constatarea adevărului.

P. S. *Episcop al Hușilor* zice, că P. S. Sa vede în această chestiune un act foarte însemnat, dar n'ar fi de părere a sesiza parchetul, pentrucă s'ar întârziă, ci mai bine să se cheme acei martori și să fie întrebați cât mai neîntârziat.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte*, zice că aceasta este o chestie de Parchet.

Domnul Ministru, zice că D-sa va referi chestia D-lui Ministru de Justiție spre a ordona cele de cuviință.

I. P. S. Mitropolit Primat, declară că I. P. S. Sa nu intră în apărare până nu se va aduce rezultatul cercetării.

Domnul Ministru zice: Nu înțeleg că Sf. Sinod să suspende judecata până când se vor face cercetările. Aceasta ar fi o glumă. Eu ce pot să fac c să sesizez pe D-nul Ministru de Justiție. Dar nu admit suspendarea procesului. Admit modul de vedere al P. S. Episcop al Hușilor, ca Sf. Sinod să meargă înainte și Parchetul să-și facă datoria.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu, spune că comisiunea n'a primit pe acel martor Șhunda, pentru că n'a avut actele cerute și n'a depus jurământ. Comisiunea n'a primit nimic dela el.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, zice, că acesta este un caz izolat. *I. P. S. Mitropolit Primat* cere a se face lumină asupra acestui caz. Ca să aștepte Sf. Sinod până se va face instrucția și celelalte, s'ar pierde prea multă vreme. *I. P. S. Mitropolit Primat* odată cere martori, altă dată nu; a zis că nu se va duce când se va luă depozițiunile martorilor și s'a dus. Sf. Sinod e instanță duhovnicească. Ce s'a făcut cu admiterea martorilor? S'a pătat pietrele din Catedrala Sf. Mitropolii de sânge. Să lăsăm părțile să vorbească și să terminăm cu această judecată. Vedeți ce se tipărește pe jurnale.

I. P. S. Mitropolit Primat: Nu sunt pentru prima oară.

Domnul Ministru zice, că a trecut o oră și jumătate și tot nu s'a început continuarea apărării. Am spus că voi interveni la Domnul Ministru de Justiție, spre a se luă măsurile convenite.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte: Sf. Sinod ia act de declarația D-lui Ministru, că va interveni la Ministerul de Justiție.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că mai sunt și alte hârtii venite la biroul Sf. Sinod.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, comunică că sunt netimbrate și unele nesemnate.

Domnul Ministru, zice, că acele hârtii nu e nevoie a se citi. Se pot citi de *I. P. S. Mitropolit Primat*, dacă voește spre a se servi de ele în apărare.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte zice: Țin să atrag atențiunea *I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului*, că în Sf. Sinod să nu se mai rostească cuvinte, care sunt nepotrivite cu demnitatea Sf. Sinod. Să lăsăm patimile la o parte. Aici suntem în o incintă sfântă și cu adâncă părere de rău vedem că se rostesc cuvinte, care se publică în gazete, tot ce nu face cinste membrilor Sf. Sinod.

P. S. Episcop al Romanului zice: Găsesc că e dreaptă dorința *I. P. S. Președinte*, de a nu se rostii cuvinte, care nu sunt la locul lor. Eu, în ce mă privește pe mine, n'am vorbit astfel de cuvinte, iar dacă în actele pe care le citeșc, se va afla astfel de cuvinte, care s'ar părea jignitoare, acelea sunt puse pentru a se da tărie cuvântului, dar și eu nu le pronunț cu plăcere.

I. P. S. Mitropolit Primat. Se scot actele în două exemplare, unul pentru Sf. Sinod și unul pentru gazete.

P. S. Episcop al Romanului, citește o petiție privitoare la modul cum i s'a încredințat scrisoarea *I. P. S. Mitropolit Primat* către Dl Teodorian, despre care s'a vorbit în ședința trecută și *P. S. Sa* s-a obligat să o ceară și să o prezinte Sf. Sinod în original. Iată acea scrisoare, zice *P. S. Sa*.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Țin să se constate, că nu e scrisă de mine, ci numai semnată de mine.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, Secretar, cere scrisoarea dela *P. S. Episcop al Romanului* și o citește în întregime.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că lipsește ceva din această scrisoare și aceasta se poate controla, pentru că *I. P. S. Sa* păstrează copia acelei scrisori, pe care o depune la biurou și roagă ca să se rețină la biurou și originalul, pentru că are nevoie și *I. P. S. Sa* în apărare de această scrisoare.

D-nul Ministru, întreabă pe *P. S. Episcop al Romanului*, ce consecvență voește să tragă din această scrisoare? D-sa îl întreabă să declare categoric și precis: Crede *P. S. Sa* că vre-un Ierarh român s'a făcut uneltă a Papistașilor? Credeți *P. S. Voastră* că Mitropolitul Primat s'a făcut uneltă a Papistașilor?

P. S. Episcop al Romanului zice: Cred cele ce am zis și cele ce se vede din ce am scris.

D-nul Ministru zice: Vă rog Prea Sfinte să răspundeți categoric și precis, nu prin tangentă.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, adresându-se Episcopului de Roman îi zice: Sf. Sinod în urma întrebării puse de D nul Ministru, Vă somează să declarați precis, dacă I. P. S. Mitropolit Primat a servit interesele propagandei Catolice.

D-nul Ministru, văzând că P. S. Episcop al Romanului nu face o declarație categorică zice: Sunt fericit că n'am o afirmațiune precisă, că Mitropolitul Primat ar fi o uneltă a Catholicilor.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, adresându-se P. S. Episcop al Romanului zice: răspunde-ți la această întrebare. Sf. Sinod voește să știe acest lucru.

P. S. Episcop al Romanului, zice: Răspund: că da, și aceasta se vede din scrisoarea pe care a citit'o P. S. Episcop al Dunărei de jos.

D-nul Ministru. Cred că protestează toată lumea în contra acestui lucru.

P. S. Episcop al Hușilor zice: Aceasta e intrigă.

P. S. Episcop al Romanului. Când scrie P. S. Episcop al Râmnicului Athanasie, actualul Mitropolit Primat, către Dl Teodorian, care a trecut la catolici: «loviți în toți aceia... când vine un Ierarh Ortodox Român și poștește pe un om trecut la papistași, să fie răsboinic cu frații săi... iată pentru ce am declarat că I. P. S. Sa e cu dâșii.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice: Dacă P. S. Voastră veniți cu astfel de scrisori dela acel domn, se vede că sunteți în relație cu el.

P. S. Episcop al Romanului, răspunde: Nu sunt în relație cu acest domn. Scrisoarea mi-a dat-o unul din martorii, care mi s'a respins, anume Cernăianu.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Felicitări pentru martori.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice: Nu credeți P. S. Voastră că e jignitoare această hârtie pentru Sf. Sinod, pentru Biserică și ierarhia ei?

P. S. Episcop al Romanului, zice: Il privește pe cel ce a scris-o. Eu sunt dator să mă apăr, să arăt firul lucrului și în apărarea mea m'am servit de o copie a scrisorii, dar fiindcă mi s'a cerut originalul, am căutat să mi-l procur, pentrucă m'am obligat în fața Sf. Sinod să'l aduc.

P. S. Episcop al Huşilor zice: Țin să se constate, că din membrii Sf. Sinod nu e nici unul prieten cu Catolicii.

P. S. Episcop al Romanului zice: Cred că mă aflu între frații mei, nu între străini. Roagă a : se da înapoi scrisoarea spre a o da aceluia care i-a încredințat o.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Cer să se păstreze pentru apărarea mea.

P. S. Episcop al Romanului, voește să citească un manuscris al D-lui Diculescu, scris pe hârtie cu eticheta Seminarului Central, unde erà pedagog, și în care manuscris se află cuvinte grele la adresa unora dintre membrii Sf. Sinod, făcut ca să se publice în Vestitorul. Dar D-nul Teodorian a zis să nu se publice acest articol fiind prea scandalos.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice: vă rog opriți vă, nu mai citiți.

D-nul Ministru zice, că protestează de a se citi astfel de hârtii. Înțeleg zice D-sa, să citiți acte relative la Mitropolitul Primat, dar nu la adresa *unuia* din membrii, care e judecător în proces. Aceasta nu se poate. Protestez.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevevi, Președinte, zice: Vă rog Prea Sfințite să aveți respect pentru Sf. Sinod. Nu permit citirea unor astfel de corespondențe.

P. S. Arhiereu Teodosie Ploeșteanu, zice: Aceasta nu e apărare.

P. S. Episcop al Romanului, zice: Nu vă supărați P. S. Stăpâne, că sunteți Arhiereu și călugăr.

I. P. S. Mitropolit Primat, zice: Protestez că acest articol ar fi făcut cu știrea mea.

P. S. Episcop al Romanului, întreabă dacă scrisoarea aceasta se reține la biuro, sau nu.

D-nul Ministru zice: Este un act al procesului, care nu se poate restitui până după terminarea procesului.

P. S. Episcop al Romanului, depune la biuro scrisoarea spre a se păstra. P. S. Sa citește apărarea sa relativ la învinuirea, că suferă de nebunie religioasă. Arată că această învinuire se bazează pe un certificat medical, liberat de Dr. Frumușeanu din Târgu-Jiului și i a fost necesar când a cerut să se facă călugăr. În acel certificat a zis

doctorul, că suferă de teómanie. P. S. Sa întrebă ce deosebire este între teofilie și teomanie? Unde se termină teofilia și de unde începe teomania? Că și Apostolul Pavel s'a numit nebun pentru Hristos. Dar dacă prin teomanie se înțelege nebunie, atunci întrebă: Cum un nebun a fost făcut călugăr, profesor, director de seminar, a luat licența în Teologie la Atena, a fost ales și hirotonisit Arhiepiscop, a fost ales Episcop. Întrebă: un nebun se dă în judecată?

P. S. *Episcop al Hușilor*, zice: Nu vezi că te faci de răs!

P. S. *Episcop al Romanului*, zice: Mă apăr cum pot. Dacă voiți să mă lăsați bine, dacă nu, cum voiți.

Trece la învinuirea care i s'a făcut, că a dat ordin Protoereilor, cu privire la modul cum trebuie să se citească în biserică. Arată motivele pentru care a dat acel ordin și pentru ce a insistat în acel ordin circular către Protoerei ca să arate rezioanele pe care le-a avut în vedere când l a dat.

Trece la învinuirea care i s'a adus că a dat ordin să nu cânte muzicile militare la înmormântări. Că această învinuire i s'a făcut și în senat de fostul ministru de Culte. Citește din broșură ce a răspuns în Senat, spre a se vedea motivele pentru care a dat și acel ordin.

D-nul Ministru zice: Nu pentru asta sunteți dat în judecată.

P. S. *Episcop al Romanului*, citește apărarea cu privire la învinuirea, că n'a permis să se facă nuntă în post, învinuire care i s'a făcut în Senat. Citește din broșură răspunsul ce a dat la această învinuire.

Mai departe trece la învinuirea care i s'a adus, că a avut neînțelegeri cu guvernul și cu membrii Sf. Sinod și că nu s'a supus Mitropolitului Moldovei, Parthenie. Citește din broșură răspunsul ce a dat în Senat, precum și o scrisoare a P. S. Episcop Athanasie al Râmnicului, prin care îl aprobă și îl laudă pentru modul cum s'a purtat P. S. Sa față de fostul Mitropolit al Moldovei, Parthenie. Prin urmare aceea ce P. S. Episcop Athanasie al Râmnicului, altă dată socotea lucru bărbătesc și evanghelic, acum so-

cotește că este răzvrătire. Când dar a spus adevărul, atunci, ori acum?

Ședința se ridică la orele 8 seara și se decide ședința viitoare pentru mâine 8 Iunie curent, la orele 9 dim.

Președinte: *Pimen Mitropolit al Moldovei.*

Secretar: *Nifon Episcop al Dunărei de Jos.*

—
—
—

Ședința din 8 Iunie 1911.

Ședința se deschide la ora 9. dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 16, Este de față și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii C. C. Arion. Se citește sumarul ședinței precedente.

D-nul Ministru, cere să se facă rectificare, că D-sa a zis: că înțelege să se citească acte relative la I. P. S. Mitropolit Primat, dar cu cuviință și a adăgat, că protestează în contra oricărei insulte aduse în Sinod și mai ales contra acelei aduse unui judecător în proces.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Am ținut să se releveze și să se rectifice, că eu n'am rostit nici un cuvânt necuviincios în Sf. Sinod. În sumar văd, că s'a zis, că eu am depus copia scrisoarei adresată D lui Teodorian, care s'a citit în ședință; n'am depus'o, dar dacă e nevoie o depun.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice că P. S. Episcop de Roman n'a depus la biurou scrisoarea a doua despre care se menționează în sumar și invită pe P. S. Episcop să o aducă și să o depună.

P. S. Episcop al Romanului zice, că din moment ce mi s'a spus că nu trebuie să o citesc și eu am încetat de a o ceti, cred că n'ar trebui depusă.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: ați citit ceva.

P. S. Episcop al Romanului: Puțin de tot și am pus'o jos acolo; e adevărat că n'am depus'o la biurou. Întreb care e dorința Sf. Sinod, să o depun la biurou sau nu?

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice: dorința Sf. Sinod este să se depună pe biurou.

Domnul Ministru zice: Fiindcă nu s'a citit, P. S. Epis-

cop al Romanului e liber să o depună sau nu, sau să și-o retragă ca să nu mai figureze ca act în proces.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: N'am dorința de a o retrage.

D-nul Ministru zice: Atunci trebuie să o depuneți, pentru că e un act al procesului. Nu vă poate nimeni silii. Dar să se constate că vă serviți de acte pe care nu le depuneți.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Nu înțeleg să depun acte, care nu s'au citit.

P. S. *Episcop al Hușilor* zice: Ați citit ceva din acea scrisoare.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Un rând am citit. Trebuie a se hotări de Sf. Sinod, dacă trebuie s'o depun sau nu.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice: Dacă renunțați la ea, nu trebuie s'o depuneți, iar dacă voiți să vă serviți de ea în proces, atunci trebuie să o depuneți.

D-nul Ministru, zice: Să se noteze că nu voiți s'o depuneți.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Voesc să o depun, dar să se citească.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos* zice: Văd că în această judecată se ține și se dorește ca rând pe rând, membrii Sf. Sinod, cari sunt judecători să fie vizați, pentru ca să n'aibă independența de conștiință, ca să poată să se pronunțe liber. În nici o instanță, nici chiar mirenească nu e ertat, nici chiar advocaților, să facă aluzie răutăcioasă la un judecător.

D-nul Ministru zice: Evident că în instanțele civile cine insultă pe un judecător e imediat judecat și condamnat pentru ultraj.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos*: Am zis să facem abstracție de persoana noastră, dar să ne uităm la demnitatea locului ce ocupăm. Eu aș fi terminat repede cu acest proces și iată cum: Intreb pe P. S. *Episcop al Romanului*: Ați știut toate acestea, care le spuneți acum, când s'au ales Mitropolit Primat P. S. *Episcop Athanasie al Râmnicului*? De ce nu le-ați spus atunci? Dacă le-ați știut și nu

le-ați dat la lumină atunci sunteți vinovat. Dacă le dați acum nu vă gândiți că loviți în demnitatea de Mitropolit Primat al Țării? Întreb asemenea și pe I. P. S. Mitropolit Primat: Când ați alergat să-l faceți episcop, știați că nu e român și că e teoman, de ce ați alergat să-l faceți Episcop? De aceea eu vă rog din adâncul sufletului încetați cu astfel de lucruri, care lovesc în demnitatea de Mitropolit și Episcop. Am și eu păcatele mele, o recunosc, că nimeni nu este fără de păcat, dar nu sunt mișel.

I. P. S. *Mitropolit Primat*, întreabă: La cine faceți aluzie, când pronunțați cuvântul mișel.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos*: La mine. Ce folosește dacă voi fi curat cu trupul, dar cu sufletul nu voi fi curat?

Știu, după învățătura credinței noastre creștine, că trupurile se vor schimba, dar sufletele nu. Nu vedeți, că se lovește în taina pocăinței? Ce vom mai spune la judecata Mântuitorului? în jurnale se publică tot. Vă rog pe amândoi; pe I. P. S. Mitropolit Primat, care mi-a fost profesor și a fost de o extremă gentilețe cu mine și pe P. S. Episcop al Romanului cu care am lucrat ani îndelungați în comisiune. Vă rog faceți să se evite a se compromite mai mult demnitatea de Episcop și Mitropolit. Să nu se publice actele care se citesc în Sf. Sinod, până la terminarea procesului. De aceea eu cred că bine faceți de nu depuneți scrisoarea aceea care e referitoare la unii din membri.

P. S. *Episcop al Romanului*: Așa am înțeles și eu și de aceea n'am depus-o. Punându-se la vot sumarul cu rectificările cerute se aprobă.

P. S. *Episcop al Romanului*, continuând apărarea P. S. Sale, zice că se referă la scrisorile pe care le-a depus în fotografie în ședința din 20 Mai și 3 Iunie, scrisori autografe ale I. P. S. Mitropolit Primat, una din 3 August 1899 și alta din 27 August acelaș an. În ele e vorba de o suferință a I. P. S. Sale, care necesită medicamente interne și externe. Ce suferință să fi fost aceea? Pentruca să știm aceasta, trebuie să știm la ce suferință se întrebuintează medicamentul Brou. M'am interesat și eu să aflu deslegarea enigmei. Recunosc că acest lucru n'ar trebui a se desvelî în acest sfânt corp și eu singur mă jenez de aceasta...

Dacă Sf. Sinod permite să spun ceea ce zic medicii în privința medicamentului menționat, mă execut. Eu n'aș fi dorit să ajungă lucrurile până aci, de aceea am declarat, că dacă Sf. Sinod voește să fac sacrificiul de a mă retrage, am zis că mă execut. se înțelege cu respectarea condițiilor arătate, pentrucă, țin mai presus de toate la pacea și liniștea Bisericii. Am zis că mă voiu retrage de bună voie, cu nădejdea că cei ce vor veni în urmă vor fi mai curați și mai vrednici.—Intreb dacă poruncește Sf. Sinod să spui ce zic medicii.

D-nul Ministru zice: P. S. Voastră aveți să vă apărați cum vă dictează conștiința de Prelat creștin și simțimântul de român. E dureros însă că vă apărați în acest mod.

P. S. *Episcop al Râmnicului* zice: Sf. Sinod a declarat că aveți deplină libertate în apărare.

P. S. *Episcop al Romanului*, zice: Pe de o parte faceți apel la mine să mă păzesc de cuvinte, care ar fi nepotrivite în Sf. Sinod, iar pe de altă parte la rugăciunea ce Vă fac de a mi se răspunde, dacă mi se dă voe sau nu să spun ce zic medicii, nu mi se dă nici un răspuns. Ce! eu sunt Dumnezeu să știu cum voiți să fac!

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos* zice: Puteți să citiți, dar să nu se publice.

P. S. *Episcop al Romanului* zice, că propune pe D-l Dr. Petrini-Galați și Mendonidi din București ca să spună la ce servește acest medicament numit, pe cât mi s'a spus Santal Midy. In revista bisericească se zice, că I. P. S. Sa s'ar fi servit de acest medicament pentru o boală de ochi. Bolnav cum se află, se vede din scrisoarea pe care am depus'o în fotografie, că a sfințit biserica din comuna Turburea jud. Gorjiu la 19 Septembrie 1899. Medicii pot să dea explicațiuni asupra timpului cât trebuie pentru a se vindecă o astfel de boală. Deci imoralitatea și sacrilegiul sunt dovedite. Preotul Gh. Niculescu, unul din martori, a declarat, că a auzit că Olimpia Vasilescu s'a desbrăcat la Pitești de costumul său de soră de caritate și s'a îmbrăcat în alt costum, pentru a se duce cu Mitropolitul Primat în străinătate. P. S. Sa spune că i sosesc neconținut scrisori. Citește scrisoarea semnată de un domn I. Băjescu-Oardă, student în drept, str. Nisipari 13, București, prin care'l

roagă să'l propună martor, ca să spună, că a auzit pe Preotul Lungulescu, că D-na Olimpia Vasilescu s'a lăudat că e amanta Mitropolitului Primat și că se mândrește, că e amanta Mitropolitului, și că erà de față când a spus Pr. Lungulescu acestea la restaurantul Mura și Preotul Ilie Dumitrescu din Craiova; 2) Că ducându-se în 1902 la băi a trecut și pe la M-rea Cozia și i s'a spus că acolo e și o profesoară cu care trăește episcopul Râmnicului și aceasta i s'a spus de antreprenorul lăptăriei din Ostrov, că aceea erà D na Olimpia Vasilescu; 3) Că poate dovedi că Tudorică Ionescu n'a fost pus la cale de pr. Vasilescu ca să publice acea declarațiune a lui în revista «Apărarea Ortodoxiei». Acestea cunoscându-le, cere a fi propus martor. Pe autorul acestei scrisori, zice P. S, Sa, că l'a propus ca martor. Citează apoi din o scrisoare trimisă din R.-Vâlcea la 30 Mai 1911, că anul trecut a sosit cu poșta două scrisori pe adresa Păr. Arhimandrit Pahomie pentru D-na Olimpia Vasilescu și că pe plic erà eticheta «Cabinetul Mitropolitului Primat». Că aceste scrisori au fost văzute în cancelaria Sf. Episcopii de un domn C. Olănescu, arhivar, care mi le-a arătat și mie, făcând aluziuni glumețe.

I. P. S. Mitropolit Primat: Cer să se producă aceste scrisori.

P. S. Episcop al Romanului zice: Există. Continuă cu citirea scrisorii: «Dar știu altceva mai grozav, știu lucruri confiate de fostul preot C. Vasilescu de pe când el 'erà greu bolnav. Atunci soția lui a născut un copil, nu se știe cu cine, dar Primatul se duceà des la Govora întovărășit de Diaconul Mărculescu.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Protestez, că sunt ne-exacte.

P. S. Episcop al Romanului citește: «Copila a murit de ulcer sifilitic».

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, rădicându-s după fotoliul președențial și adresându-se către P. S. Episcop de Roman 'i zice: Gândiți-vă că în țara aceasta avem o Biserică pe care strămoșii noștri au apărat-o cu prețul vieții lor și nu vă îngăduesc eu, ca P. S. Voastră să zguduiți credința poporului. Nici la tribunalele criminale nu se fac asemenea desveliri, dar la noi aici în Sf.

Sinod,—cu atât mai mult nu trebuie să se facă. Vă veți da socoteală înaintea lui Dumnezeu. Aveți suflet! gândiți-vă ce vorbiți!

P. S. Episcop al Romanului zice: Acum mi-ați spus că am deplină libertate să mă apăr, să vorbesc cum înțeleg, atât ca acuzat cât și ca acuzator, acum căutați iar să tac. Nu știu ce trebuie să fac. Să tac ori să vorbesc.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Să spuneți tot.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice: Țineți socotoală că ne aflăm în Sf. Sinod.

Domnul Ministru zice: *I. P. S. Mitropolit al Moldovei* vă face observațiuni dictate de înțelepciunea sa și de sufletul său. Și eu mă unesc cu *I. P. S. Sa*.

P. S. Episcop al Dunăreii de Jos zice: Văd că reproduceți ce zic alții; vă luați răspunderea de ceea ce zic?

Domnul Ministru zice: Lăsați-l să continue, pentruca să nu zică, că nu l-ați lăsat să vorbească. Așa știe *P. S. Sa* să vorbească.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice: Și la biurou au venit scrisori, care vă atacă pe *P. S. Voastră*, dar nu le-am dat nici o importanță.

I. P. S. Mitropolit Primat, zice: Voiu răspunde punct cu punct.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte zice: E vorba de credința poporului nostru care este cu totul sdruncinată.

P. S. Episcop al Romanului zice; Imi dați voie să vorbesc?

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice: Da, aveți deplină libertate, dar cruțați biserica și feriiți de sdruncin credința poporului.

P. S. Episcop de Roman, continuă citirea scrisorii: «Că preotul Vasilescu în ultimile momente a zis: mor mâhnit, că barbă roșie mi-a necinstit casa, mi-a răpit femeia». Scrisoarea este semnată de preotul Bănescu din Râmnicul Vâlcei.

La otel Frascati, unde locuiesc în București, mi s'a trimis nu știu de cine această fotografie (o arată). Că seamănă a fi o copie după un registru, în care se citește: «Olimpia Vasilescu văduvă, a fost căsătorită cu un preot, iar după moartea lui s'a stabilit la M-rea dintr'un Lemn,

la monahia Anastasia Stoenescu, mătușa ei; data intrării în institut 1 Mai 1907; a făcut practică la spitalul din Sinaia; Observațiuni: A fost admisă fără actele cerute de regulament, fiind nepoata P. S. Athanasie Episcop al Râmnicului». Pe această fotografie se vede semnat: Varlaam, ceea ce dovedește că provine dela institutul surorilor de caritate din București. Dar Olimpia Vasilescu a tăgăduit, când a mărturisit în Sf. Mitropolie și astfel s'a făcut vinovată de pedeapsa celor ce depun jurământ mincinos, iar Mitropolitul Primat s'a făcut vinovat, pentru că a fost față când acea Doamnă a declarat neadevăruri.

Se impune deci ca Sf. Sinod să sesizeze Parchetul să se facă lumină în privința depozițiilor făcute de martorul Tudorică Ionescu și de D-na Olimpia Vasilescu. Citește mai departe apărarea P. S. Sale și zice: I. P. S. Mitropolit Primat a recunoscut că corespondența după acel coupon e a I. P. S. Sale; că cei 60 lei au fost trimiși la Paris pentru o binefacere. Dacă așa eră, de ce n'a semnat I. P. S. Sa? Și ce va să zică: «Ai șters orice amintire din trecut» și cuvintele: «n'ai fost vrednică s'o ai (căsuța) precum n'ai fost vrednică de cine ți-a dat'o».

Se suspendă ședința pentru 5 minute. I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului se retrag în camere deosebite.

La redeschidere sunt poftiți în ședință I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. *Mitropolit Primat*, întreabă, dacă își ia răspunderea P. S. Episcop al Romanului pentru scrisoarea pe care a citit'o: Să declare dacă își ia răspunderea, pentru că asta e o infamie fără seamăn.

Dnul Ministru zice: Să se ia notă de aceasta.

P. S. *Episcop al Romanului* răspunde, că pentru constatarea adevărului și spre a se face lumină a propus martor pe autorul scrisorii. De altminteri mi se pare că e de prisos această întrebare, pentru că a declarat mai dinainte, că și ia răspunderea cu condiție de a i se admite martorii și a i se lăsa libertatea de a se apăra.

I. P. S. *Mitropolit Primat*, declară că totul e o infamă inscenare.

P. S. *Episcop al Romanului*, continuă: Că I. P. S. Mi-

tropolit Primat a știut de relațiunile amoroase pe care le aveã, dupre cum zice, nepotul I. P. S. Sale, cu acea D-nã. Dar cum se potrivește aceasta cu cuvintele: «Ai șters orice amintire din trecut?»

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: nu murise, atunci erã bolnav.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Chiar dacã s'ar admite această interpretare pe care o dã I. P. S. Sa, totuși cade în învinuirea cã a știut cã nepotul I. P. S. Sale trãește în concubinaj cu acea femeie și-i dã mijloace sau ajutoare bănești. Acest fapt e pedepsit de can. 86 al sinodului V—VI. Deci imoralitatea e doveditã și din acestea. P. S. Sa se întreabã: Ce inimã de păstor a avut I. P. S. Sa ca sã aducã lucrurile pânã aici spre totala scandalizare a credincioșilor și spre necinstirea sf. noastre Biserici? Nu eu sunt vinovat de aceasta, ci I. P. S. Sa. Conștiința mea de Episcop nu mi-a îngãduit sã tac. Insistența I. P. S. Sale de a stã la judecatã, îl face de o mie de ori mai vinovat de cât îl fac faptele. Dumnezeu vazã și judece. Probele pentru plagiat le-am produs și le-am depus pe biuroul Sf. Sinod. Plagiatul dupã Sf. Ioan Gurã de aur, în cartea sa despre preoție, cartea V-a, cap. 19, este asemenea furtului și pedeapsa e prevãzută de can. 25 al Sf. Apostoli. În anul 1905, în raportul pe care l-a fãcut Sf. Sinod, înreg. la No. 171, acuzã pe D-nul Chiricescu, cã a comis un furt literar, prin faptul cã a pus numele sãu în vignetele dela finitul cãrților și cereã sã fie destituit. Apoi de licențiatul în teologie G. Bobicescu a zis, cã a plagiat, pe când I. P. S. Sa a plagiat cartea intitulatã: «Moralã pentru copii» care a fost tipãritã în 1856 de G. Panaitescu, tradusã dupã o carte Germanã de Kanpe, intitulatã: «Moralul copiilor». Cereã deci sã se pedepseascã în alții pãcatele, care sunt cu prisosință în I. P. S. Sa. În o scrisoare I. P. S. Sa zice: Cã se gãsește în o bunã companie de plagiat. P. S. Sa declarã, cã este foarte slãbit și obosit, roagã a se ridicã ședința, dacã se poate, dacã nu, măcar de ași muri, zice, și stau aci sã mã apãr, pentrucã nu voesc sã se zicã cã fug de judecatã.

D-nul Ministru zice: Sã se consemneze în sumar, cã P.

S. Sa a cerut ridicarea ședinței, fiind slăbit de oboseală.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Cer cu insistență se răspund la acuzațiunile, care s'au citit, pentru a nu rămâne opinia publică sub impresia acestor grozăvenii.

Se suspendă ședința pentru 5 minute. La redeschidere,

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice: Comunic părților, că Sf. Sinod a decis, ca ședința viitoare să fie mâine 9 Iunie, la ora 9 dimineața. Comunic *I. P. S. Mitropolit Primat*, că Sf. Sinod n'a admis cererea *I. P. S. Sale*, pentru motivul că nu e în uzul nici unei instanțe, ca să se întrerupă apărarea unuia, ci fiecare să-și termine apărarea.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Nu pot decât să mă supun Sf. Sinod, dar consideram ca o datorie de cinste pentru mine să mi se admită cererea, pentru că P. S. Episcop al Romanului de trei zile îmi aduce cele mai grozave învinuiri.

Ședința se ridică la orele 11^{1/2} și se decide ședința viitoare pentru mâine joi 9 Iunie la orele 9 dimineața.

Președinte Pimen Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Secretar Arhieru Calist Botoșeneanu,

Ședința din 9 Iunie 1911.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președinția *I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.*

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți: 16. Este de față și D. n. l. Ministru al Cultelor și Instrucțiunii. Se citește sumarul ședinței precedente.

Domnul Ministru zice, că D. sa a declarat, că se unește cu cele zise de *I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte,* cu privire la P. S. Episcop al Romanului; iar nu la *I. P. S. Mitropolit Primat*, care n'a spus în adevăr nici o necuviință.

P. S. Episcop al Romanului zice: Că în scrisoarea D. lui Băjescu, pe care a citit-o, nu este așa cum s'a trecut în sumar. D. n. l. Băjescu zice în scrisoare că: Prin anul 1902 în timpul verei, ducându-se în viligeatură la Călimănești și făcând dese plimbări la Brezoi, trecea de multe ori pe la M. rea Cozia, unde i se spusese de o pedagoagă, că locu-

este în timpul verei P. S. Episcop al Râmnicului; cu acel prilej a aflat dela antreprenorul lăptăriei din Ostrov, că Episcopul Athanasie trăește la Cozia cu o femeie numită Olimpia. Că acest svon circulă pe vremea aceea prin foarte multe părți.

I. P. S. Mitropolit Primat, zice: Țin să se rectifice, că eu n'am acuzat pe licențiatul G. Bobicescu de plagiat, ci am zis, că profesorul respectiv nu cunoaște literatura teologică, pentrucă nu erà nevoie să traducă scrisorile Sf. Ciril, care au făcut obiectul tezei tânărului Bobicescu, de oare ce erau deja traduse.

P. S. Episcop al Dunărei de jos zice, că P. S. Sa prin cuvântul «mișel» n'a înțeles pe Mitropolitul Primat sau pe Episcopul Romanului, nici pe vreun altul dintre membrii Sf. Sinod; ci a zis după cum zicea repauzatul întru fericire Mitropolitul Moldovei Iosif Naniescu «sunt cel din urmă păcătos, dar nu sunt mișel».

P. S. Episcop al Hușilor zice: Șeuințele Sf. Sinod sunt secrete și e de mirare, că tot ce se face aci se publică în gazete. Trebuie să dezaprobăm aceasta, pentrucă astfel se formează opinia publică falsă și noi nu putem a ne pronunța în deplină libertate și așa după cum ne dictează conștiința.

D-nul Ministru zice: Mă unesc și eu la cele zise de P. S. Episcop al Hușilor. Nu trebuie să se dea publicității actele care se citesc în Sf. Sinod și mai ales când acele acte sau corespondențe sunt rușinoase. Foarte bine a zis P. S. Episcop al Hușilor, că în jurnale se publică tot ce s'a citit în ședință și ce are să se mai aducă. Rog și eu pe Sf. Sinod să dezaprobe o asemenea procedură de a se da la jurnale tot ce se petrece aici. Rog pe P. S. Episcop al Romanului să țină seamă și să vadă răul pe care-l face Bisericii, că nu sub cuvânt de a ridică moralul să facă cel mai mare rău Bisericii. Un exemplu analog nu se cunoaște în Istoria Bisericii creștine. Sf. Sinod va judecă cu dreptate și va aprecia probele și apărarea ambelor părți. Nu poate să nu fie o protestare din partea tuturor românilor că se publică astfel de acte scandaloase. Il rog dar și dacă ași aveà o putere l-aș opri chiar pe P. S. Episcop al Romanului de a nu mai face aceasta.

P. S. Episcop al Huşilor zice: Spun drept, că am citit cu lacrimi ce s'a publicat în jurnale. Ceea ce se face la tribunalele civile nu se publică; şi la noi se publică tot, cu toate că şedinţele Sf. Sinod sunt secrete. Aceasta pare că înadins se face, pentruca noi să nu ne putem pronunţa cu conştiinţa liberă şi curată.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Nu trebuie să ne temem, cât avem conştiinţa curată.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei şi Sucevei, Preşedinte, zice: Cred că sunt în simţământul tuturor membrilor Sf. Sinod de a lua act şi a împărtăşi părerea *P. S. Episcop al Huşilor* şi a D-lui Ministru asupra răului ce se face prin publicarea actelor, ce se citesc aci în Sf. Sinod. Din partea direcţiunii cancelariei nu se dă nimic. Nu pot deci să-mi explic decât că *P. S. Episcop al Romanului* dă în jurnale actele pe care le citeşte în Sf. Sinod. Protestez deci şi fac apel la *P. S. Episcop al Romanului* să vadă răul pe care-l face. Să țină seama, că în ţara aceasta este o Biserică strămoşască naţională şi nu noi să săvârşim criminalul fapt de a săpa la temelia ei. Noi suntem datori s'o apărăm cu preţul vieţii noastre.

Punându-se la vot sumarul cu rectificările cerute, se aprobă.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: În şedinţa de ieri *P. S. Episcop al Romanului* în apărarea sa, dar în realitate în acuzarea mea, a atins punctul culminant spre scandalizarea tuturor creştinilor şi chestiunea care dă loc la această scandalizare, e o scrisoare a preotului Bănescu din R.-Vâlcei şi a unui oarecare Băjescu. Rog pe D-nul Ministru, care e reprezentantul suveranităţii Statului şi are toate mijloacele de investigaţiune, să cerceteze şi dacă se va adevăra, că acea D-nă dela Govora a conceput cu mine, eu voiu fi cel dintâiu, care îmi voiu rupe acest semn de la gât şi îmi voiu lua toiagul pribegiei să-mi ispăşesc păcatele, iar dacă nu, *P. S.* Sa să sufere consecinţele acestei infame calomnii. Repet, dacă se va dovedi, că eu sunt vinovat, să-mi iau pedeapsa, nu-mi trebuie nici pensie, nu-mi trebuie nimic.

D-nul Ministru zice: Iau act de protestarea *I. P. S. Sale Mitropolitului Primat*, care s'a pus singur sub judecată,

pentru a se face lumină în procesul de față. A făcut o declarație, de care eu ca Ministru îi sunt recunoscător: A declarat că pune instituția Bisericii mai presus de persoana sa. A vorbit înalt și frumos, pentru că în adevăr deasupra intereselor noastre stă instituția Bisericii, căreia trebuie să-i jertfim și inima și persoana noastră, pentru că Biserica este la temelia Statului. S'au adus I. P. S. Sale multe și mari învinuiri. E ușor să acuzi, dar trebuie să ai și dovezile necesare sau cel puțin un început de dovadă, dar să spui, că acum nouă ani a avut relații cu o femeie, care a născut un copil și că acel copil a murit de ulcer sifilitic, aceasta e prea mult, e o acuzație infamă și fără un început de dovadă. D-sa este gata să ia orice măsuri i s'ar cere pentru a se putea dovedi adevărul și pentru a se ține sus prestigiul Bisericii, dar în acest caz nu vede ce măsuri s'ar putea lua pentru descoperirea unei paternități și a morței unui copil, întâmplate acum 9 ani. Sf. Sinod va avea și această acuzație în vedere la judecarea cazului, dacă va crede că punctul acesta poate să fie menținut; eu însă nu cred.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Nici acuzația de erezie, nici cea de plagiat, nici una, nu e mai mare ca aceasta.

Domnul Ministru zice: Dacă I. P. S. Mitropolit Primat insistă și dacă Sf. Sinod dorește, voi sesiza pe Domnul Ministru de Justiție, întru cât e o acuzație nesprijinită pe un început de dovadă, se poate considera ca o calomnie și nu aparține Ministrului său Parchetului să cerceteze, ci celui interesat.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Eu tocmai pe punctul acesta ași voi să se bazeze întreaga judecată. Dacă se va adevăra, că eu sunt vinovat, să-mi iau pedeapsa meritată, dacă nu, să și-o ia acela care de doi ani turbură Biserica.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos zice: Fiindcă acela, care se zice, că deține această știre este un preot, să rugăm pe P. S. Episcop al Râmnicului să'l cheme și să'l întrebe în chip duhovnicesc, ca să spună tot ce știe, fiind în Eparhia P. S. Sale, din Râmnicul Vâlcei acel preot.

Domnul Ministru zice: Intru cât Sf. Sinod a decis că se mai pot chema martori, dacă va fi nevoie, se poate chema acel preot ca martor.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Eu cer să se cheme și rudele preotului C. Vasilescu să declare dacă știu sau au auzit așa ceva.

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu zice: Rudele au declarat, că nu știu nimic.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Atunci de ce P. S. Episcop al Romanului face acest scandal infam? Se vede că P. S. Sa urmărește ponegrirea Bisericii și suprimarea mea.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice: În urma celor discutate și în fața declarației făcute de I. P. S. Mitropolit Primat, auzind și părerea D-lui Ministru și având în vedere, că Sf. Sinod ș'a rezervat dreptul de a chema martori pentru luminarea sa, pun la vot dacă Sf. Sinod admite a se chema noi martori, pentru a se descoperi adevărul asupra chestiunii acesteia.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Eu propun să fie chemați ca martori: Pr. Filip Florescu, superiorul Monastirei Bistrița, Monahia Atanasia Stoenescu din M-rea Dintr'un lemn și Arhimandritul Pahomie, precum și rudele preotului C. Vasilescu, decedat. Cer să se facă dreptate și lumină.

Domnul Ministru întreabă, dacă P. S. Episcop al Romanului insistă să fie chemați martori Preotul Bănescu și studentul Băjescu?

P. S. Episcop al Romanului declară, că voește să se cheme.

Se suspendă ședința pentru cinci minute. I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului trec în camere deosebite.

La redeschidere sunt poftiți în ședință I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, comunică părților, că Sf. Sinod a admis să se cheme câte doi martori de fiecare parte și anume: Preotul Filip Florescu și Monahia Atanasia Stoenescu, propuși de I. P. S. Mitropolit Primat; și preotul Bănescu din R. Vâlcea și studentul Băjescu din București, din partea P. S. Episcop al Romanului. Aceștia vor depune jurământ înaintea Comisiunii Sf. Sinod, în capela Lahovary de lângă Sf. Sinod, luni 13 curent, la ora 9 dim., după ce vor prezenta ac-

tele cerute, după care și vor face depozitiile la întrebările ce li se vor pune. Se va urmări aceiași procedură, care s'a urmat și cu cei dintâi. În ce privește pe D-nul Disescu, I. P. S. Mitropolit Primat a spus, că D-sa i-a dat I. P. S. Sale consultațiunea scrisă.

P. S. Episcop al Romanului, zice: Mai înainte de a continua apărarea, țin să fac o declarație Sf. Sinod cu privire la cele zise ieri în ședință de către P. S. Episcop al Dunării de Jos. P. S. Sa a zis: Că dacă eu am știut atâtea vini ale I. P. S. Mitropolit Primat, de ce nu le-am descoperit mai înainte de alegerea I. P. S. Sale ca Mitropolit? Țin să fac această respectoasă declarație Sf. Sinod, că nu le-am știut atunci și de aceea nu le-am descoperit.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: În ce mă privește pe mine fac această declarație: Că învinuirile ce s'au adus P. S. Episcop al Romanului, nu i le-am adus eu, ca cum eu l'aș fi acuzat, ci pentru a se ști de ce este acuzat și pe unele din ele le cunoaște Sf. Sinod de mai înainte. Așa de pildă Sf. Sinod știe, că P. S. Sa a fost pedepsit în anul 1895, pentru că a criticat regulamentul costumului clerului făcut de Sf. Sinod.

P. S. Episcop al Romanului zice: Sf. Sinod mi-a ridicat pedeapsa aceea după recomandăția Episcopului meu, că mă cunoaște, că sunt om de treabă. P. S. Sa continuă apoi apărarea. În privința învinuirii de erezie, zice P. S. Sa, Vă rog să-mi dați voie să citesc cele ce am susținut în Senat cu ocazia votării legii sinodale din 1909, care se află publicate în Monitoriul Oficial, debaterile Senatului și se află publicate și în broșuri aparte.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte zice, că pentru a nu se lua prea mult timp, crede că ar fi bine să citească numai în rezumat.

P. S. Episcop al Romanului, zice că sunt destul de rezumate, pentru că P. S. Sa nu este orator.

D-nul Ministru zice, că ar fi bine să se dea câte o broșură fiecăruia din PP. SS. Membri.

P. S. Episcop al Romanului zice: Să caut să văd dacă mai am. În caz că nu mai am, atunci vă rog să-mi dați voie să citesc.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte zice: Sf. Si-

nod ia act că nu voîți a face un rezumat și că veți aduce broșura.

P. S. Episcop al Romanului, citește cuvântarea *P. S. Sale* din Senat și memoriul citit în Sf. Sinod în ședința din 12 Oct. 1909:

I. P. S. Mitropolit Primat, zice: De ce nu citiți afurisania?

P. S. Episcop al Hușilor zice: N'a fost afurisanie, ci numai amenințare.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Ba a fost afurisanie. A mai zis și: S'Atanasie citiți și acestea.

P. S. Episcop al Romanului zice: Eu nu-mi permit să râd de nimeni. Cred că trebuie să fim serioși și cu respect față de Sf. Sinod.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte zice: Mai bine să zâmbești aici, decât să faci să râdă cei de afară.

P. S. Episcop al Romanului, continuă citirea din broșură cu chestia necanonicității legii sinodale.

P. S. Episcop al Hușilor zice: Exagerație. Ai batjocorit Biserica.

P. S. Episcop al Romanului zice: Nu este al meu a spune, dacă judecătorii au drept să facă astfel de întreruperi și nu eu îi pot opri. *P. S.* Sa întreabă uacă să mai urmeze sau nu?

D-nul Ministru zice: Dacă mai puteți să continuați bine, dacă nu, veți continua mâine.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte zice: Te rog să stai jos.

P. S. Episcop al Romanului zice: Mai pot încă, dar dacă porunciți.....

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte zice: Poruncesc, fă ascultare și stai jos, ca să continuăm.

P. S. Episcop al Romanului zice: Iată mă supun. Stă pe scaun și continuă citirea broșurei: «că la Ianuarie 1910 s'a împăcat cu toți PP. SS. Membri când s'a dat votul ca să se facă mijlocire la Guvern, să aducă în proiect pentru modificarea legii. Că *P. S. Sa* a așteptat să se aducă la îndeplinire acest memorabil act al Sf. Sinod, dar neaducându-se proiectul de modificare, și a permis în ședința Senatului din 3 Fevruarie 1910, să roage pe *D-nul*

Ministru să aducă acel proiect. Atunci I. P. S. Mitropolit Primat, în loc de a se conforma votului Sf. Sinod, dat cu unanimitate, a spus că trebuie să se experimenteze legea, după cum a zis și D-nul Ministru, și tot atunci I. P. S. Sa a adăugat, că Consistoriul Superior Bisericesc s'a întrunit în cea dintâiu sesiune și începutul a fost cât se poate de îmbucurător. D-nul Ministru a declarat, că nu va aduce nici un proiect de modificare până nu se va vedea ce părți rele are legea. Liber D-nul Ministru să facă ce vrea, ca organ al Statului, dar se cuvine să fie ascultată și Biserica pentru a se pune legea în concordanță cu dogmele și canoanele. Astfel s'a dovedit, că principalul autor al ereziei e Mitropolitul Primat, că nu și-a părăsit părerea sa, ci propovăduiește neîncetat erezia, își menține concepția eretică și face tot ce-i stă prin putință ca erezul să dăinuiască în Biserică.

P. S. Episcop al Argeșului, zice, că ar fi bine să se ridice ședința, pentru că nu mai poate să citească P. S. Episcop al Romanului.

P. S. Episcop al Dunării de Jos, îl roagă să-i dea voie să citească P. S. Sa mai departe.

P. S. Episcop al Romanului zice: Nu, Vă mulțumesc, mi-e drag să citesc eu. Continuă cu citirea: Că acuză pe Mitropolitul Primat, că a călcat dogmele și canoanele prin faptul că a susținut legea, care e în contra dogmelor și a canoanelor. Că a zădărnicit votul dat de Sf. Sinod, pentru modificarea legii; a declarat că erezia se poate experimenta; că începutul erezului e cât se poate de îmbucurător. Citește din studiul făcut de răposatul întru fericire, Episcopul Melhisedec, intitulat: *Studiu despre ierarhie și instituția sinodală în biserica ortodoxă a răsăritului și în special în biserica română*; studiu citit și aprobat de Sf. Sinod în ședința dela 27 și 28 Octomvrie 1883. Citește ce zice Episcopul Melhisedec în acest studiu la pag. 57—85: «să știe oricine că în biserica ortodoxă sinodul e autoritatea cea mai înaltă și el nu se poate compune decât din mitropoliți, episcopi și arhieriei. Că cine va face altfel este schismatic și eretic și rămâne în afară de biserică». Sf. Sinod e dator să nu schimbe această hotărâre, ci să o întărească și să ia măsuri în contra făptui-

torului de erezie. P. S. Sa spune că are aci și broșura intitulată: «*Răspuns guvernului și sinodului românesc din 1865*», de Arh. Neofit Scriban, pe care I. P. S. Mitropolit Primat a subliniat-o și a adnotat-o, în vederea combaterii proiectului pentru modificarea legii sinodale din 1872. Citește o scrisoare a decedatului Mitropolit Parthenie din 24 Octomvrie 1909, după o copie dată D-lui C. Chiricescu.

I. P. S. Mitropolit Primat, cere a se depune la biurou acea broșură și a se aduce originalul scrisoarei Mitropolitului Partenie.

D-nul Ministru întreabă dacă această copie e adevărită ca exactă, și dacă nu e, să se constate aceasta, pentru că acesta e un act pe care se va întemeia o hotărîre de o mare însemnătate.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, zice că nu se poate admite a se continua citirea pentru că se aduce insultă unui fost ministru; crede că e destul să se citească concluzia.

D-nul Ministru zice, că nu se poate tolera să se acuze înaintea sinodului un fost Ministru al Cultelor. E o insultă care se aduce D-lui Haret, negându-i-se și naționalitatea și patriotismul și credința sa. Eu protestez și rog pe Sf. Sinod să nu tolereze aceasta.

P. S. Arh. Calistrat Bârlădeanul și alți PP. SS. Membrii, cer să se citească toată scrisoarea.

Orele fiind înaintate, ședința se ridică la ora 1 $\frac{1}{2}$ p. m. și se decide ședința viitoare pentru mâine Vineri 10 Iunie a. c. la ora 9 dimineața.

Președinte, *Pimen Mitropolit al Moldovei*.

Secretar *Nifon al Dunărei de Jos*.

Ședința din 10 Iunie 1911.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața, sub președenția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 16. Este de față și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii. Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că în ședința de ieri, când a relevat acuzația scandaloaasă pe care 'i-a adus-o P. S. Episcop al Romanului, I. P. S. Sa a rugat pe Sf. Sinod să admită martorii pe care 'i-a propus, întru cât Sf. Sinod a hotărît, că dacă va fi nevoie se pot admite și alți martori. S'au admis patru martori, dintre care doi din cei propuși de I. P. S. Sa, iar doi propuși de P. S. Episcop al Romanului. Unul din martorii P. S. Episcop, anume I. Băjescu-Oardă nu poate fi primit, și I. P. S. Sa 'l recuză, pentru că a scris în pamfletul «Apărarea Ortodoxiei» articole pline de invective și de insulte la adresa I. P. S. Sale. Să poată că nu sunt scrise de el, ci numai semnate.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte zice, că nu se mai poate reveni asupra deciziunii luate. Trebuia recuzat la timp.

Domnul Ministru zice, că I. P. S. Mitropolit Primat a propus martori noi, pentru că să se facă lumină și anume pe Preotul Bănescu și Băjescu, cei cu scrisorile trimise P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. Mitropolit Primat recunoaște aceasta și roagă a se mai admite doi martori, anume: Femeia Floarea Teodorescu din Călimănești, bărbatul ei este factor poștal. Această femeie e soră a preotului C. Vasilescu decedat, și ea l'a îngrijit când era bolnav, și Diaconul Mărculescu, spre a se confrunța cu preotul Bănescu.

P. S. Episcop al Romanului zice, că a adus broșurile, care cuprind actele și cuvântările, pe care a făgăduit în ședința de ieri că are să le aducă spre a se împărți PP. SS. Membri și pentru bibliotecă. Să ia act și se vor distribui PP. SS. Membri.

P. S. Arhiepiscop Valerian Râmnișeanu zice, că în ședința de ieri s'au citit de P. S. Episcop al Romanului mai multe scrisori, care s'au publicat prin presă. P. S. Sa întreabă dacă acele scrisori, s'au depus la birou, pentru că sunt acte ale procesului și Sf. Sinod trebuie să le vadă, dacă sunt autentice sau nu.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, comunică, că P. S. Episcop al Romanului n'a depus la birou acele două scrisori pe care le-a citit și e de datoria P. S. Sale ca să le depună, dacă voește ca Sf. Sinod să țină seamă de ele.

P. S. *Episcop al Romanului* zice, că le va depune, și dacă nu le-a depus încă este pentru că are trebuință de ele la întrebările pe care le va face mărtorilor citați. Declară că le va depune după ascultarea mărtorilor.

P. S. *Episcop al Hușitor* zice: Să se noteze, că a declarat că le are, dar nu voește să le depună la biurou până mai pe urmă.

P. S. *Arhiereu Valerian Râmniceanu* zice, că se știe, că P. S. Episcop al Romanului a citit în Sf. Sinod și a depus la biurou scrisori primite dela persoane, pe care Sf. Sinod nu le-a primit ca martori și pe cele care le-a citit în ședința de eri, dacă nu le depune, să fie înlăturate din proces ca neavenite.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Vă rog și eu să se constate, că se produc în instanță acte dela persoane, care n'au fost primite ca martori. Aceasta e o neregularitate a P. S. Episcop al Romanului. P. S. Sa trebue să se refere numai la martorii, cari au fost primiți și ale căroră depoziii s'au luat.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei* Președinte, zice că în urma observării făcută de către P. S. Arhiereu Valerian, I. P. S. Sa ca președinte e dator să arate, că la biurou nu s'au depus acele scrisori, care s'au citit în ședința de eri și că P. S. Episcop al Romanului declară că le are, dar 'i trebue la cercetarea mărtorilor.

Domnul Ministru zice, că scrisorile acelea n'au o importanță așa mare și dacă P. S. Episcop al Romanului, care a declarat că le are, nu voește să le depună, să știe că nu se vor lua în considerație acuzațiile cuprinse în ele. Sf. Sinod va judecă după actele depuse în regulă.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei*, Președinte zice, că deoarece P. S. Episcop al Romanului a declarat că le are și le-a publicat prin presă, e dator să le depună.

Domnul Ministru zice, că are dreptate I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, și D-sa constată că e dator P. S. Episcop al Romanului să depună actele pe care le citește în ședință, pentru că numai astfel pot fi luate în considerație.

P. S. *Episcop al Romanului* zice, că nu le are la P. S. Sa astăzi, pentru că n'a știut că 'i se vor cere să le depună, dar făgăduiește să le aducă la ședința viitoare.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei*, Președinte, zice că P. S. Episcop al Romanului e dator să le aducă chiar astăzi aci, și să le încredințeze Directorului cancelariei Sf. Sinod.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că în urma celor publicate de acel Domn Băjescu în contra I. P. S. Sale, crede că nu trebuie a fi primit ca martor. Insistă a nu se primi și declară că I. P. S. Sa îl recuză, pentrucă depoziția lui nu e vrednică de credință.

I. P. S. Președinte, arată că nu se mai poate reveni asupra unui lucru hotărît. Acelui martor i s'a trimis citația de chemare.

Domnul Ministru, zice că are dreptate I. P. S. Președinte, că nu se mai poate reveni asupra unei hotărîri luate. Trebuie ca I. P. S. Mitropolit Primat să-l recuze de eri.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că eri n'a avut cunoștință despre cele scrise de acel domn în contra I. P. S. Sale. În orice caz roagă a fi chemat și diac. Mărculescu spre a fi confruntat cu preotul Bănescu. Dacă nu i se primește această cerere, declară că consideră aceasta ca o tăgada de dreptate. Eu cer lumină deplină.

I. P. S. Președinte, zice că nu este drept a se zice că se face tăgadă de dreptate, întrucât Sf. Sinod a lăsat ambelor părți cea mai deplină libertate de apărare. Acum terminându-se cu incidentele ridicate, intrăm în ordinea de zi. P. S. Episcop al Romanului va continua apărarea P. S. Sale.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos zice, că P. S. Episcop al Romanului a citit în ședința de eri o scrisoare a decedatului Mitropolit Parthenie, și întreabă dacă Sf. Sinod voește să continue citirea acelei scrisori, pentrucă nu s'a citit întreagă.

I. P. S. Președinte, zice: Știți că eri s'a decis a nu se mai continua citirea acelei scrisori, pentrucă prin ea se aduce insulte Mitropolitului Iosif decedat, și eu ca președinte dator eram să opresc de a se ceti mai departe. În urma acestei observații, Sf. Sinod a admis să se citească numai concluzia. S'a cetit concluzia în care pare-mi-se că decedatul Mitropolit Partenie cerea ca I. P. S. Mitropolit Primat să facă o bisericuță într'un colț al țării unde să se poată împărtăși. Astfel fiind nu se mai poate continua citirea acelei scrisori.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos zice: Totodată este o copie, iar nu scrisoarea originală.

P. S. Episcop al Romanului zice: Există și originalul. Sunt ținut să răspund. Eu mă aflu în apărare. Am făcut învinuiri și trebuie să le dovedesc. A afirmă nu e a dovedi. Am făcut învinuire că Mitropolitul Primat a luat scaunul de Mitropolit cu ajutorul boerilor lumeni. Trebuie să probez această învinuire și altă probă n'am decât scrisoarea în ceștiune. Dacă mi se refuză proba pe care o am, atunci nu mă lăsați să mă apăr. Dacă sunt cuvinte jignitoare pentru unele persoane, acestea nu sunt ale mele.

P. S. Episcop al Hușilor zice: Este o copie nu e originalul.

P. S. Episcop al Romanului zice: Am declarat că există și originalul. Dacă voți porunciți să se cheme D-nul Dragomir Demetrescu să'l aducă.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte zice: Prea Sfințite, trebuie să fim serioși. Ați venit cu o copie, și dacă vi se cere originalul ne spuneți ca noi să poruncim să-l aducă. Sf. Sinod nu-l cere dela alte persoane, 'l cere dela P. S. Voastră. Copia de pe care ai citit nu e adevărată de nimeni.

P. S. Episcop al Romanului zice: Pe răspunderea mea am declarat că e întocmai cu originalul. După ce s'a citit mai mult de jumătate, acum refuzați de a o mai citi.

Domnul Ministru zice: *P. S. Episcop al Romanului* declară, că se găsește jignit în dreptul său de apărare, dacă nu i se admite să citească acea scrisoare. Dar ce probe poate să rezulte din ea? Ce probe poate să tragă din acuzațiunea care se aduce întregii generațiuni dela 1848, despre care zice că a venit din străinătate cu spirit de Voltairianism francez și de materialism german? Ce probă poate să tragă din insulta fostului Domnitor Cuza, a generalului Tel, fost ministru și din o insultătoare ditirambă contra fostului Ministru Haret. Pentru aceste motive *I. P. S. Președinte* a cerut să nu se mai citească și eu m'am unit cu *I. P. S. Sa*. Acestea sunt lucruri iritante care măresc scandalul. Faceți-vă apărarea dar nu măriți scandalul.

P. S. Episcop al Romanului zice: Să mă ferească Dumnezeu.

Domnul Ministru zice: Dacă credeți că sunt în acea scrisoare probe de care vă puteți servi în apărare, notați pasagele în care sunt acele probe, dar nu trebuie a se citi toată.

P. S. Episcop al Romanului zice: Nu s'a decis, mi se pare.

Domnul Ministru zice: Ba s'a decis. Afară de aceasta nu trebuie a se citi decât scrisori originale, iar nu copii neadeverite. *P. S. Voastră* ziceți: Incredințez eu că e întocmai cu originalul, dar un acuzat n'are căderea de a certifica. Ziceți: Să cheme Sinodul pe D-nul Dragomir Demetrescu să prezinte originalul. Aceasta nu se poate admite, pentru că Sf. Sinod nu l'a primit ca martor pe D-sa. Cereți-o. *P. S. Voastră* și depuneți-o la biurou. Sinodul trebuie să primească acte regulate pentru a le lua în considerație.

I. P. S. Președinte, mulțumește D-lui Ministru pentru că nu îngăduie ca în această incintă să se aducă insulte marei generațiuni dela 1848, Domnitorului Cuza, Generalului Tel, fost ministru de Culte, veneratului Mitropolit Iosif Gheorghian, care încă n'a putrezit, conchide că, cu aprobarea Sf. Sinod nu se admite a se citi decât părțile din care *P. S. Sa* Episcopul Romanului voește să scoată probe în apărarea *P. S. Sale*.

Domnul Ministru zice, că *P. S. Episcop al Romanului* trebuie să aducă originalul scrisorii.

P. S. Episcop al Romanului zice: Constat cu mare durere sufletească, că sunt lipsit de probele de apărare. Mă voi ruga de D-nul Dragomir Demetrescu să'mi dea originalul ca să'l aduc Sf. Sinod.

Domnul Ministru zice: Trebuie să'l depuneți la biurou pentru ca să'l vadă toți membrii și să rămână la actele procesului.

P. S. Episcop al Romanului, continuând apărarea *P. S. Sale*, zice că scrisoarea decedatului Mitropolit Partenie este importantă, pentru că cuprinde părți privitoare la viitor; că dorea să n'apuce vremurile grele, care vor veni pentru Biserică; că Mitropolitul Primat a făcut schismă în biserică și Sf. Ioan Gură de aur în a 11 voroavă către Efeseni zice: că a desbină biserică este cel mai mare rău.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Țin să se constate, că acestea s'au mai cetit încă odată.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Am dovedit în apărarea mea, că eu nu sunt răzvrătit. Răzvrătirea e actul aceluia, care nu se supune legii și îndeamnă și pe alții la nesupunere. Eu nu pot fi acuzat de răzvrătire, pentru că eu n'am căutat să turbur ordinea în Stat. Ba am zis, că merg până la sacrificiul de a demisiona de bună voie, dacă aceasta se cere pentru pacea și liniștea bisericeii, cu condiția de a se respecta așezământul dogmatic și canonic al Sf. Biserici a Răsăritului. Că aceasta o cere pe baza Constituțiunii Țării. Că însuși I. P. S. Mitropolit Primat, în tratatul de Teologie Morală, alcătuit și publicat în 1895, cu cheltuiala P. S. Episcop al Argeșului D. D. Gherasim Timuș zice: «Că legea Dumnezeiască trebuie preferită legii omenești». Poate să crează și acum tot așa, dar atitudinea I. P. S. Sale e contrară. Că stăpânul nostru Hristos a zis: «Că trebuie să ne supunem mai întâiu lui Dumnezeu și apoi oamenilor». Că P. S. Sa s'a supus legii Sinodale din 1909. Că a venit preoți străini în eparhia P. S. Sale și au prezidat alegerile pentru membrii Consistoriului Superior Bisericesc și n'a oprit pe preoții aleși de a veni la Consistoriu. Că dacă P. S. Sa n'a venit la Consistoriu, aceasta nu e răzvrătire, pentru că după canoane Episcopii nu trebuie a'și părăsi Eparhiile decât pentru a merge la Sinodul Episcopilor.

Apoi Sf. Sinod nu poate să poruncească unui Episcop să'și retragă acuzațiile, ci să se facă cercetare, și dacă se găsește că nu e drept, 'l pedepsește, pentru că a adus învinuiri nedrepte. Enciclicele nu sunt ordine, ci sfaturi. Enciclica Sf. Sinod din Mai, anul trecut, zice că eu aș fi fost prihănit, ceeace nu este adevărat. Se mai zice, că m'am făcut uneltă a străinilor, ceeace iarăși nu este adevărat. Prin răspunsul ce am făcut la enciclică, n'am căutat decât să mă reabilitez în fața filor mei duhovnicești din Eparhia Romanului. Sf. Sinod e ținut să cerceteze învinuirile aduse unui Episcop. Să fie răzvrătire faptul că am declarat nule și de nul efect deciziunile luate sub președenția Mitropolitului Primat? Sf. canoane zic, că Episcopul nu trebuie să'și judece judecata sa și I. P. S. Sa cu o ne mai pomenită îndrăzneală a continuat să prezideze Sf. Sinod.

P. S. *Episcop al Hușilor* zice: Foarte ofensător vă ex-

primați pentru Sf. Sinod și aceasta este vătămător intereselor Bisericii.

P. S. *Episcop al Romanului* continuă, că P. S. Sa nu e răzvrătitor, pentru că a adus Mitropolitului Primat acuzații, dacă nu se va dovedi că acele acuzații sunt nedrepte. Un arhimandrit Teodor Studitu s'a despărțit de Patriarhul său pe chestii mai puțin importante, și totuși n'a fost considerat ca răzvrătitor, ci a fost trecut în catalogul sfinților. E adevărat, că a întrerupt legăturile canonice cu Mitropolitul Primat, Mitropolitul Moldovei și Episcopul Hușilor dela 12 Octombrie 1909 până la 13 Ianuarie 1910, în care timp nici nu l-a pomenit la sfintele slujbe pe Mitropolitul Moldovei, pentru că așa zice can. 15 al Sinodului I—II dela Constantinopole. Aceasta nu e răzvrătire, ci împlinire de datorie. Dela 13 Ianuarie 1910, când Sf. Sinod a hotărât imediata intervenire la Guvern pentru modificarea legii și de atunci în coace a reluat legăturile canonice cu I. P. S. Mitropolit al Moldovei și'l pomeneste la sfintele slujbe. Dela 3 Februarie 1910, când Mitropolitul Primat s'a opus la modificarea legii, a rupt legăturile canonice cu I. P. S. Mitropolit în care situație se află și astăzi. Cui 'și face datoria nu'i se poate face o învinuire din aceasta, ci trebuie a fi lăudat. Să nu se uite, că în adresa prin care cerea modificarea legii a adaus cuvintele: «Revin asupra epitimiei de aforisanie și anatema cuprinse în actele mele de mai nainte».

Din capetele de învinuiri cuprinse în actul de acuzare mi-a rămas să mai răspund, zice P. S. Sa, la chestia cu biserica Profetul Samuil din Focșani. La această chestie am răspuns în Senat și răspunsul meu e același; n'am alt răspuns de dat. Se suspendă ședința pentru cinci minute.

La redeschidere P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu roagă pe P. S. Episcop al Romanului a arată scrisoarea acelui membru din Sf. Sinod despre care a amintit, pentru ca să nu se creadă că e a P. S. Sale.

P. S. *Episcop al Romanului* continuă: P. S. Sa arată cum i s'a cerut să mai facă un preot la biserica Profetul Samuil din Focșani, care depinde de Eforia Sf. Spiridon din Iași. I s'a cerut să hirotonească preot la acea biserică pe un tânăr Ștefan Bâzgan, deși mai erà încă un preot.

Noul preot cerut și hirotonit a intrat în neînțelegere cu celalt preot și cu alții. Atunci 'i s'a cerut să'l depărteze. P. S. Sa a răspuns: Nu pot, pentrucă nu mă lasă dreptatea și legea și Sf. canoane. Am zis, să se facă o anchetă și dacă se va găsi vinovat de ceva, se va pedepsi. Ancheta nu s'a făcut, dar s'a găsit alt mijloc, l-a șters din budget pe anul următor. Budgetul a fost votat de Cameră, preotul însă a continuat să servească. Intendentul spitalului a intrat în altar, când preotul a venit la serviciu, pentruca să nu'l lase să servească. Serviciu s'a făcut de cellalt preot. Atunci a orânduit anchetă. La anchetă s'a dovedit vinovat preotul care a împedicat pe colegul său de a'și face serviciul. P. S. Sa a oprit atunci din serviciu pe preotul vinovat, iar pe celalt nu'l lăsă cei dela spital să servească. Astfel s'au petrecut lucrurile. Depune dosarul cu actele în cestiune la biurou.

Altă învinuire, zice P. S. Sa, care mi se aduce este: că am făcut și publicat o epistolă deschisă, prin care combatăeam regulamentul pentru costumul clerului, făcut de Sf. Sinod în anul 1895. Și la această învinuire zice, că a răspuns în Senat. Citește din broșură răspunsul dat D-lui Ministru de atunci în Senat. Că pentru acest fapt a fost pedepsit o dată și crede, că nu va mai fi pedepsit încă odată. Dar n'a fost oprit de slujbă, și în curând a fost propus și confirmat Arhiereu la 1899. Apoi, că Sinodul lui Cuza n'a fost canonic, o știe toată lumea; pentrucă preoții nu pot să ia parte cu Mitropoliții, Episcopii și Arhieriei în Sinod decât ca ajutători. Contradicția în care PP. SS. acuzatori voesc a'l pune e neîntemeiată, cu privire la Arhieriei titulari. Citește din broșură răspunsul P. S. Sale dat în Senat relativ la această chestie. Că ei erau protopopi spre închipuirea celor 70 de Apostoli, iar nu a celor 12. Că ei n'au fost Episcopi se vede din aceia, că se hirotoneau de un Episcop, nu de 2 sau 3, cum cer canoanele pentru Episcopi. Explică cum Episcopiî Novațieni au fost primiți în biserică. Că canoanele zic, că nu trebuie a se hirotoni Episcopi pentru cetăți mici. Citează can. 57 din Laodicheia care zice: «Nu se cade în sate și târgușoare a se așeză Episcopi, ci trecători. Din acest canon se vede, că pe la sate erau Protopresviteri sau Exarhi.

Din suta a zecea îcoace a dispărut numirea de Horepiscopi. Că Arhieriei noștri neavând eparhii nu sunt canonici, decât numai din punctul de vedere al hirotoniei.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Prin urmare Sinodul este necanonic.

P. S. Episcop al Romanului zice: Chestia aceasta e în legătură cu chestia legii. Că în Biserica din Orient sunt Episcopi cari n'au eparhii, hirotoniți pe numele unor vechi Episcopii, iar în biserica Papală se numesc «Episcopii in partibus infidelium».

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Dar în Rusia cum sunt?

P. S. Episcop al Romanului zice, că și în Biserica noastră până la autochefalie au fost hirotoniți Arhieriei pe nume de Episcopii vechi din orient, dar dela autochefalie s'au dat Arhierelor titulari, titluri de localități unde niciodată n'au fost Episcopii sau Mitropolii.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu zice: Dacă Arhieriei titulari, din Biserica noastră sunt necanonici P. S. Voastră de ce ați primit să fiți arhieriu necanonic? Trebuia să refuzați.

D-nul Ministru, întreabă dacă în persoana P. S. Episcop al Romanului Arhieria era canonică sau nu?

P. S. Episcop al Romanului zice: Am răspuns cred, Domnule Ministru, din belșug la această chestie.

D-nul Ministru zice: Vă rog răspundeți categoric prin da, sau nu.

P. S. Episcop al Romanului zice: D-voastră voiți așa, dar mie nu-mi convine așa. Lăsați-mă să răspund cum pot. Prin atâtea întrebări se poate deruta cineva. Am zis că Arhieriei noastre sunt necanonici, întrucât n'au eparhii, dar din canoane se vede că Sfinții Părinți cu novațiuni au făcut pogorământ, dând episcopilor Novațieni locuri care se aflau vacante sau să aștepte până se va face vacante. În starea aceasta nu tocmai indentică, ci asemenea se află arhieriei noastre titulari, căci n'au eparhii. Sf. Părinți cum vedem, au tratat chestiunea aceasta cu dulceață, cu blândețe, zicând: Să nu se mai facă de aci înainte. Dar unde am zis eu vre-o dată că arhieriei noastre din punct de vedere al hirotoniei ar fi necanonici? am zis că sunt necanonici numai pentru că n'au eparhii.

Domnul Minisiru zice: In rezumat va să zică P. S. Episcop al Romanului spune, că Arhieriei noștri sunt canonici din punctul de vedere al hirotoniei, dar pentru că n'au eparhii sunt și necanonici.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Dar am adăogat: că PP. SS. Lor vor fi aleși Episcopi și Mitropoliți.

I. P. S. *Președinte*, zice: P. S. Voastră ați spus, că Episcopii Novațieni au fost primiți cu cinstea preoțească.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: erà ierosilie.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: I. P. S. Mitropoliți au dreptate. Trebuie să lămurim chestiunea; i-au lăsat cu cinstea preoțească pentru a nu fi tot una cu episcopul locului.

P. S. *Arh. Calist Botoșeneanu* zice: Cum sunt eu paroh.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Să-mi dați voe să fac o întrebare. Vați referit la broșura episcopului Melhisedec și ați citat următorul pasaj: (îl citește). Cum se împacă afirmarea P. S. Voastre că Arhieriei sunt necanonici cu cele ce zice Episcopul Melhisedec?

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Se împacă așa cum am spus dejă.

P. S. *Episcop al Hușilor* zice: P. S. Episcop al Romanului a amestecat învinuirile aduse I. P. S. Mitropolit Primat cu apărarea sa de învinuirile ce i s'au adus. Trebuie să le ia pe rând adică desvoltându-și învinuirile aduse Primatului și apoi aparându-se de învinuirile atribuite P. S. Sale, căci așa erà mai sistematic.

I. P. S. *Președinte* zice: Sf. Sinod a stabilit odată procedura. Nu se mai poate reveni

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Prin atâtea întreruperi se distrage atențiunea Sf. Sinod. Continuă apărarea: Că i s'a adus învinuirea, că a caterisit patru preoți deodată. P. S. Sa se referă la cuvintele zise de P. S. Episcop al Argeșului în ședința din 13 Mai 1898. Atunci P. S. Episcop al Argeșului a zis: Mă gândeam să resping sentința, dar astfel m'aș fi erijat în judecător. Episcopul după lege aprobă sentința. Dacă acei patru preoți au fost pedepsiți de Consistoriu cu caterisirea, P. S. Sa n'a făcut de cât a confirmat sentința. Ei însă au făcut apel la Sf. Sinod, care le-a ridicat caterisirea, hotărând să li se

facă dojană aspră. P. S. întreabă: oare numai în Eparhia Romanului s'au făcut caterisiri?

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Acolo s'au făcut patru deodată.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Chiar anul trecut s'au făcut caterisiri în Eparhia Ungro-Vlahiei. O altă învinuire care se aduce este că eu am zis, în actul meu dela 12 Octomvrie 1909, că II. PP. SS. Mitropoliți au îndemnat pe preoți ca să pună și ei în lucrare necanonicitatea legii. Pentru dovedirea adevărului rog a se cercetă colecția ziarului «Universul» și a altor ziare. Că se aduce ca pildă pentru pedepsirea mea, cazul unui preot care a fost caterisit de sinodul numit General; apoi suspendarea Mitropolitului Moldovei Calinic Miclescu și cazul opririi de slujbă a P. S. Arh. Calistrat. La acestea răspund: că sunt cu totul deosebite faptele și împrejurările în care s'au făcut acele ce mi se aduce ca pilde.

P. S. Sa arată, că ș'a terminat apărarea și încheie că: A dovedit, că acuzațiunile ce i s'au adus sunt nedrepte și neîntemeiate. Că nu poate fi vorba de prihănire, că nu e cuprins de nebunie religioasă, că a căutat să nu-și calce jurământul și să necinstească cinul călugăresc. Că actele de administrație eparhială sunt în conformitate cu legea și canoanele. La acuzațiile aduse de I. P. S. Mitropolit Primat, a dovedit cu acte că e român adevărat; acuzația că a fost în neînțelegere cu Mitropolitul decedat Partenie, e un act de duplicitate, pentru că acum se consideră ca răsvrătire, ceea ce altădată eră un act cavaleresc și lăudat. A dovedit, că e absolut neadevărat că e uneltă a catolicilor, pe când I. P. S. Sa a stat în relații cu ei, i-a ațâțat în potrive ierarhilor bisericii noastre, cu ajutorul lor s'a ales Mitropolit și a scăpat de un proces de plagiat. Că a dovedit cu scrisori autografe ale I. P. S. Sale, că e vinovat de imoralitate și sacrilegiu. Asemenea a dovedit cu probe materiale, că e vinovat de plagiat; a dovedit că e vinovat de erezie și a traficată cu credință spre a se face Mitropolit. Roagă pe Sf. Sinod să scape pe creștinii români de acest înfricoșat scandal și să salveze cinstea sf. noastre Biserici. Are convingerea că Sf. Sinod va judeca cu toată dreptatea. Că mai are convingerea, că Sf. Sinod,

față de acuzațiunile nedrepte și neîntemeiate ce i s'au adus, nu'l va pedepsi, pentru că nu este cu putință a se pedepsi râvna de care a dat atâtea dovezi pentru apărarea dreptei credințe și pentru menținerea bisericii noastre cu cinste în rândul bisericilor autocefale ortodoxe. Că ultima rugare a P. S. Sale către Sf. Sinod este: de a stăruî din răspuneri să se reazeze biserica română pe bazele dogmatice și canonice ale bisericii ortodoxe a răsăritului și să înceze astfel acest scandal public la care I. P. S. Mitropolit Primat ne face să asistăm. P. S. Sa depune partea ultimă a apărării P. S. Sale, pe care a citit-o astăzi (două coale) la biuroul Sf. Sinod, și arată că fiind prea obosit, n'ar putea să asculte și să-și ia oarecare note; dacă I. P. S. Mitropolit Primat începe azi apărarea I. P. S. Sale.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Eu în apărarea ce'mi voi face, voi căută să nu aduc în discuțiune lucruri care nu se pot controla, ci mă voi întemeia numai pe acte vrednice de credință, care prezintă o valoare reală. Consecințe acestui mod just și corect de apărare, voi începe cu consultația dată de D-nul fost Ministru și Senator, C. Disescu. I. P. S. Sa citește consultația D-lui C. Disescu, în care D-sa răspunde la întrebările făcute prin scrisoare D-sale de către I. P. S. Mitropolit Primat.

I-a întrebare: Ce crede D-sa despre legea, care a provocat conflictul actual? Răspunde: Că părerea D-sale cu privire la această chestiune se găsește în discursul ce a ținut în Senat cu prilejul discuțiunii legii. Atunci, ca și acum, crede că legea așa cum a fost adusă în discuție este *anticonstituțională*, căci art. 21 al. 5 prevede o singură autoritate sinodală centrală pentru regularea afacerilor spirituale și disciplinare ale Bisericii Ortodoxe române, iar nu două, cum prevede actuala lege. Dar legea nu este, după părerea D-sale *antidogmatică*, căci nici o dogmă evanghelică certă și nici un canon dogmatic n'a constituit, nici caracterizat organizarea Sinodului din anumite persoane. Părerea D-sale o întemeiază pe următoarele probe: a) Pe faptul, că în Senat PP. SS. Episcopi și Mitropoliți, afară de P. S. Episcop al Romanului n'au combătut această lege; din contră au votat-o. Că mai târziu Sf. Sinod a cerut prin un vot—dezideratum—modificarea

legii, dar nu știe dacă în acest vot s'a declarat legea antidogmatică. b) Că fericitul întru pomenire adormitul Mitropolit Iosif Gheorghian i-a spus, pe timpul propunerii legii, că nu este anticanonică, totuși că ar fi bine să se înlătore zisa lege.

a II-a întrebare: Ce cunoștință are despre purtarea I. P. S. Mitropolit ca Episcop al Râmnicului și despre împrejurările ce se aduc înainte astăzi, cu privire la viața I. P. S. Sale de atunci? Răspunde: Că tot timpul cât a păstorit eparhia Râmnicului-Noul Severin I. P. S. Sa, n'a auzit vorbindu-se niciodată ceva jignitor pentru purtarea I. P. S. Sale. Cât privește la unele alegațiuni sau afirmațiuni defăimătoare privitoare la sora Olimpia, al căreia soț, preotul Vasilescu, a fost numit de I. P. S. Sa, atunci Episcop de Vâlcea, Stareț la M-rea Govora, răspunde: Că 'și aduce aminte, că acum câți-vă ani, ducându-se la M-rea Govora, a fost primit de Preotul Vasilescu, care i-a spus, că e bolnav și că din această cauză P. S. Episcop i-a făcut favoarea de a'l numi la Govora. Anul acesta, pe la finele lui Fevruarie, i s'a plâns sora Olimpia, că suferă adânc, știindu-se pe cinste nevinovată, totuși de multe ori a fost victima unor bârfeli prin publicitate chiar, fără a putea măcar răspunde, căci condiția sa o obligă la tăcere.

A III-a întrebare: Ce părere are asupra felului acuzațiunii și judecăței, cu privire la pretinsele învinuiri de suferință trupească și despre ceea ce se spune, că ar rezulta din scrisoarea produsă de D-nul Chiricescu? Ce valoare poate avea acea scrisoare ca mijloc de probă? Răspunde că: În fapt din acea scrisoare nu reese lămurit nici felul boalei, nici anume remediul, căci medicamentul numit acolo se poate întrebuintă la mai multe boale ca uretrită, contra durerilor gastralgice. și ca antiseptic, vermifug etc. după cum este scris și recomandat de medici. În privința valorii ce poate avea acea scrisoare, zice că ea poate fi considerată ca un început de bănuială, ce se poate înlătura sau complectă cu alte probe.

A IV-a întrebare: Ce părere are D-sa asupra învinuirii de plagiat? Răspunde: Că întrebarea este prea vagă și în fapt 'i lipsesc elementele de verificare. Iși aduce aminte că sunt vre-o 12 ani, de când I. P. S. Sa 'i-a oferit o carte

asupra moralei evoluționiste, că a citit-o cu interes și plin de admirație pentru profunzimea studiului și argumentării. Ca să se constate că această lucrare este plagiată ar trebui un tribunal literar să se pronunțe, dacă aceasta s'ar cere de autorul plagiat sau de reprezentanții lui și înaintea unui tribunal judecătoresc din afară. La aceste răspunsuri D-sa adaogă, că sentimentul de dreptate 'l împinge să protesteze și contra unor acuzațiuni nedrepte, ce s'au făcut P. S. Episcop de Roman: 1) D-sa are credința că, dacă P. S. Episcop de Roman n'ar fi fost acuzat în Senat de învinuiri vechi, pentru care n'a fost dat judecății, lupta n'ar fi ajuns aci, și 2) A văzut cu mirare în acuzațiunile aduse P. S. Episcop de Roman și pe aceea de *Theomanie*. Dar de *Theomanie* a fost acuzat, i se pare, și Sf. Pavel și poate fi acuzat orice călugăr sincer și ardent în credințele sale. D-sa vede însă în judecata aceasta prea puțină teomanie și prea multă josnică omenie. Această consultație dată de D-nul Disescu, prin scrisoarea din 7 Iunie 1911, semnată de D-sa, a fost depusă de I. P. S. Mitropolit Primat la biurou, după ce a citit'o în Sf. Sinod, și zice că aceasta formează începutul apărării I. P. S. Sale.

PP. SS. *Arhieriei Calist Botoșeneanu și Nicodim Băcăoanul* roagă a li se acordă concediu pentru ziua de 11 Iunie. Se acordă concediul cerut.

Ședința se ridică la orele 1¹/₄ după amiazi și se decide ședința viitoare pentru mâine Sâmbătă 11 Iunie curent, la ora 5 după amiazi, și următoarea Luni 13 Iunie, ora 4 după amiazi.

Președinte, *Pimen Mitropolitul Moldovei*.

Secretar: *Nifon Episcop al Dunărei de Jos*.

Ședința din 11 Iunie 1911

Ședința se deschide la ora 5 după amiazi, sub președenția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al P.P. S.S. Membri. Prezenți 14, 2 în concediu. Este de față și D-l Ministru al Cultelor și Instrucțiunii.

Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă.

P. S. *Episcop al Romanului*, citește o suplică a P. S. Sale prin care arată: că următor porunsei Sf. Sinod și-a procurat și a adus scrisoarea originală din 24 Octombrie 1909, intitulată: «Plângere duhovnicească a smeritului Arhiepiscop Parthenie S. Clinceni, fost Mitropolit al Moldovei și Sucevei, către I. P. S. Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Primat al României, Președinte al Sf. Sinod Român, D. D. Dr. Athanasie Mironescu, pentru întâmplările năprasnice venite anul acesta, asupra credinței sfinte noastre Biserici Autocefale Ortodoxe Române din Regat».

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei*, Președinte, zice: că P. S. -Episcop al Romanului să depună deocamdată acea scrisoare la biuro și acum trebuie să continue apărarea sa I. P. S. Mitropolit Primat.

P. S. *Episcop al Romanului*, zice: Că după hotărârea luată de Sf. Sinod, P. S. Sa a înțeles, că a fost obligat să aducă scrisoarea originală și să citească din ea părțile în care crede, că se află probe pentru dovedirea acuzațiunii adusă de P. S. Sa, Înalt P. S. Mitropolit Primat. Crede că este drept a i se permite să citească acum acele părți, care fac parte din apărarea P. S. Sale, întru cât apărarea P. S. Sale a fost cea întâi și trebuie să și-o completeze.

Domnul Ministru, zice: Cred că se poate a se satisface cererea P. S. Episcop al Romanului, ca să-și termine cu aceasta apărarea P. S. Sale.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos*, zice: Trebuie să vedem dacă e scrisă de decedatul Mitropolit Parthenie.

P. S. *Episcop al Romanului*, zice: E olografă, scrisă de mâna I. P. S. Sale. Arată scrisoarea PP. SS. Membri, cari observă că nu e semnată de decedatul Mitropolit Parthenie.

Domnul Ministru zice: O scrisoare, care nu e semnată, nu se poate zice că e a sa. Mai mulți PP. SS. Membri recunosc că scrisul este al decedatului Mitropolit Parthenie.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Eu n'am primit nici o scrisoare.

Domnul Ministru zice: Să se constate că P. S. Episcop al Romanului a prezentat scrisoarea, dar nu e semnată. Eu nu o consider ca o scrisoare a decedatului Mitropolit Parthenie, ci numai ca un proiect de scrisoare.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: In ce privește scrisoarea fostului Mitropolit Parthenie, nefiind semnată, nu poate constitui un act al procesului; iar scrisul trebuie a fi verificat de experți. I. P. S. Sa observă, că nici până astăzi nu s'a depus scrisoarea originală a D-lui Chiricescu și că martorii Băjescu și Pr. Bănescu au fost respinși odată de Sf. Sinod. Rog dar, zice I. P. S. Sa, să se constate că s'a revenit asupra unei hotărâri luate, cu privire la respingerea și apoi admiterea acestor doi martori. In ce privește pe martorul I. Băjescu-Oardă observă, că acesta are diferende cu poliția; că I. P. S. Sa a cerut să se cerceteze și s'a constatat că e adevărat aceasta, dar că poliția Capitalei n'a voit să dea un act pentru dovedirea acestei constatări. Dacă însă Sf. Sinod va cere informațiuni oficiale dela poliție, desigur că i se vor da. I. P. S. Sa roagă pe Sf. Sinod să ceară informațiuni, cu privire la martorul Băjescu-Oardă, atât dela Poliția Capitalei cât și dela Poliția din Ploești; căci nu e cu puțință ca să se ia depoziii dela astfel de oameni, cari sunt clienți ai poliției și despre care I. P. S. Sa a dovedit, că a scris articole insultătoare în pamfletul «Apărarea Ortodoxiei», în contra I. P. S. Sale. Tot cu privire la acest martor a primit o scrisoare dela un domn N. Săvescu, șef de biurou în Ministerul Domeniilor, pe care o citește. In această scrisoare, D-nul N. Săvescu spune, că D-sa a fost mai mulți ani administrator al băilor Călimănești și a fost de nenumărate ori la Monastirea Cozia. Protestează cu indignare în contra afirmațiilor D-lui I. Băjescu-Oardă, că ar fi auzit spunându-se de către personalul hotelului Statului sau de alții, că actualul Mitropolit Primat, pe atunci Episcop de Râmnic, ar fi locuit la M-rea Cozia cu o femeie. Acestea zice D-sa, sunt curate născociri și se miră cum P. S. Episcop de Roman ia în serios asemenea invențiuni și le produce înaintea Sf. Sinod ca dovezi. I. P. S. Mitropolit Primat adaogă, că tot cu privire la martorul Băjescu a mai primit o scrisoare dela un domn Marin Constantinescu din Ploești, care arată ce fel de om este martorul Băjescu. Inalt P. S. Sa zice, că a ținut de datoria I. P. S. Sale să comunice acestea Sf. Sinod. In ce privește pe preotul Bănescu declară, că n'are nimic de zis, dar cere să fie confruntat cu Diaconul Mărculescu.

P. S. *Episcop al Huşilor* zice: Să luăm act de arătările I. P. S. Mitropolit Primat și să se facă investigațiile necesare.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei*, Președinte zice: Sf. Sinod a căutat să se facă complectă lumină și n'a cruțat nimic pentru aceasta. In ce privește pe martorul I. Băjescu-Oardă, care a fost admis ca martor, nu se mai poate reveni acum.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice că I. P. S. Sa a cerut informațiuni dela poliție și pentru un alt martor și nu i s'au dat, de aceea repetă ceea ce a zis încă odată, că e proscris.

Domnul Ministru zice: Nimeni nu e proscris în țara Românească. Vă rog, I. P. Sfinte, n'aruncați cuvinte grele. Ceea ce a-ți cerut am făcut. Am scris D-lui Ministru de Justiție, ca D-sa să dispună a se face cercetare cu privire la preotul Vasilescu și Tudorică Ionescu. I. P. S. Voastră nu sunteți martir, singur ați cerut judecată. Nu sunteți proscris de Guvern. In ce privește chemarea noilor martori, I. P. S. Voastră ați cerut să se facă lumină și ați cerut să fie chemat și preotul Bănescu și Băjescu-Oardă. Aceasta singur a-ți cerut-o. Acum văd că reveniți; nu știu de ce vă temeți și ziceți: a decis Sf. Sinod să nu se primească acești martori. Este infidelă memoria I. P. S. Voastre Sf. Sinod a decis că se pot primi și alți martori, dacă va fi nevoie și a primit doi martori din cei propuși de I. P. S. Voastră și doi propuși de P. S. Episcop al Romanului. Aceasta cu deplin consimțământul I. P. S. Voastre.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Am zis, că la început nu i-a admis și pe urmă i-a admis, fiind odată respinși.

Domnul Ministru zice: I-a rezervat ca și pe Domnul Disescu.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Mă puneți alături cu clienții poliției.

Domnul Ministru zice: Martorul nu e pus alături nici cu I. P. S. Voastră, nici cu altcineva, el are o poziție deosebită, e chemat să și spună depoziția sa.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei*, Președinte, roagă pe D-nul Ministru să ceară informațiuni la poliție.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos* zice: Socotesc că discuția aceasta asupra martorilor n'ar trebui prelungită. Avem o comisiune; ea ne reprezintă acolo. De față va fi și I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. *Mitropolit Primat*, zice: Eu nu pot să procur actele dela poliție.

D-nul Ministru zice: N'am nimic în contra I. P. S. Voastre și Vă înlesnesc toate mijloacele de apărare.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos* zice: S'a creat un precedent nenorocit cu chemarea martorilor. Să rugăm pe *D-nul Ministru* să ceară *D-sa* informațiuni, pentru că cred, că nu este bine ca Sf. Sinod să intre în relații cu poliția.

P. S. *Episcop al Hușilor* zice: Este adevărat, că nu este de demnitatea și prestigiul Sf. Sinod să stea în relații cu poliția. Dar I. P. S. Mitropolit Primat, care a propus martorul, cred că are dreptul să'l și revoace. Să luăm noi certificate dela Poliție, cred că nu e bine.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei*, Președinte, zice: Sf. Sinod a hotărât odată chemarea acestor martori; nu se mai poate reveni. Băjescu-Oardă este și rămâne martor.

Domnul Ministru zice: P. S. Episcop al Hușilor are dreptate. Martorul poate fi retras de cel ce l'a propus. Pe preotul Bănescu și Băjescu-Oardă i-a propus P. S. Episcop al Romanului. Dacă P. S. Sa voește să'l retragă pe Băjescu atunci n'are ce căută.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Nu pot să-l retrag pentru că am o scrisoare dela el.

D-nul Ministru zice: Dacă martorul acesta are o moralitate dubioasă, îl rog pe P. S. Episcop al Romanului să-l retragă.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: *D-nul Ministru* a spus într'o ședință că și un criminal poate fi martor. Știm că *Domnul Hristos* a fost răstignit pe cruce între doi tâlhari și unul din ei a mărturisit adevărul.

Domnul Ministru zice: Numai să fie Băjescu ca acesta.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei*, Președinte, declară incidentul închis. Sf. Sinod a admis pe martorul Băjescu și din nou roagă pe *D-nul Ministru* să ceară in-

formațiuni dela poliție despre moralitatea lui. Acum P. S. Episcop al Romanului va citi acele părți din scrisoarea fostului Mitropolit Parthenie, din care crede că va scoate probe pentru apărarea sa.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Țin să se constate că pentru a doua oară sunt întrerupt în apărarea mea. Nu înțeleg ce este aceasta.

Domnul Ministru zice: In ce vă jignește aceasta?

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte*, zice: Sf. Sinod a încuviințat deja să se citească acele părți și D-nul Ministru este de această părere. Eu nu pot să fac decât ceea ce hotărăște Sf. Sinod.

P. S. *Episcop al Argeșului* zice: Hotărârea s'a luat mai din'nainte.

I. P. S. *Președinte* pune la vot dacă Sf. Sinod admite să se citească.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Nu e majoritate.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte*, pune din nou la contravot, dacă Sf. Sinod nu admite să se citească. Un singur vot. Deci Sf. Sinod a admis să se citească.

P. S. *Episcop al Romanului* citește din scrisoare cuvintele decedatului Mitropolit Parthenie: «V'am împrumutat «două broșuri ale Arhierelui N. Scriban, ca să citiți în «ele argumentele ce invocă acest Arhieriu, învățat, con- «știent și zelos de drepturile episcopatului sfintei noastre «Biserici ortodoxe din Țara Românească. La aducerea îna- «poi a numitelor cărțicele mi-ați arătat și m'ați rugat să «nu mă supăr, că făcuserăți în ele, pe ici pe colea, mai «multe notițe, ce voiăți să le folosiți și să le citați la des- «baterile și votarea proiectului deja anunțat, când ziceați «că aveți să-l combateți cu hotărâre, pentrucă este de- «zastruos organizațiunei de până acum a Sf. Sinod al Sfintei «noastre Biserici autocefală Ortodoxă Română de răsărit.

«Dar fiindcă la votarea proiectului în chestiune, I. P. S. «Voastră Vă aleserăți deja Mitropolit Primat, nu numai «că nu ați mai făcut uz de acele notițe, ci ați primit să «fiți ales, pentru votarea legii, chiar raportor al ei și să «susțineți cu vehemență și îndârjire proiectul Ministerial, «cu toate că eu și cu alți prieteni adevărați, ce știți că

«Vă eram, V'am sfătuit cu dinadinsul să Vă lepădați de
 «cinstea de raportor al legii aceștia, pentrucă ajunge zi-
 «lei răutatea ei; și apoi nu șade bine nici Guvernului nici
 «Mitropolitului, fie chiar Primat, ca să se facă acest lucru.
 «N'ați voit însă să mă ascultați; și n'ați voit, pentrucă,
 «precum îmi spuneți, așa Vă fusesse învoiala la tratati-
 «vele pentru alegerile de Mitropoliți; și refuzând acum de
 «a mai face pe raportorul, ar fi să se provoace un con-
 «flict—dis dela început—între Guvern, și I. P. S. Voas-
 «tră, când ați fi obligat să demisionați din sarcina și cin-
 «stea de Mitropolit Primat—ceeace spuneți că nu sun-
 «teți hotărât să faceți cu niciun chip».

I. P. S. *Mitropolit Primat*, zice: Acestea sunt invențiuni.

P. S. *Episcop al Romanului* continuă a citi: «Eu am
 «ascultat în tăcere cele ce mi-ți spus și mi-am primit căr-
 «țile înapoi, dar mâhnirea m'a cuprins, de atunci cu to-
 «tul și tare îmi apasă inima și sufletul!

«Acesta fiind adevărul lucrurilor, I. P. S. Voastră pu-
 «teți vedeà, ca în oglindă, în ce teribil pericol și mare
 «necanonicitate—ca să nu zic nenorocire—ați aruncat, chiar
 «de pe acum, Sfânta Biserică Autocefală Ortodoxă Ro-
 «mână de Răsărit.....» Oh! Dumnezeu bune și îndurate!
 «scurtează-mi zilele, ca să nu văd urmările teribile ale a-
 «cestei legi, care va face pe mulți—foarte mulți—din cre-
 «știnii noștri Români Ortodoxi din Regat, să se lepede
 «din pricina ei, de credința strămoșească, ca să treacă la
 «alte rituri, care sunt multe și foarte puternice în Țară
 «la noi...

Iar când vine să vorbească de protestarea mea, zice
 P. S. *Episcop al Romanului* iată cum se exprimă: «O a-
 «prob cu totul și în toate părțile ei; felicit călduros și
 «din toată inima pe P. S. Sa autorul și dau slavă lui Dum-
 «nezeu celui în Treime închinat, că s'a mai găsit, în sfâr-
 «șit și la noi, în sfânta noastră Biserică Ortodoxă Română,
 «un episcop vrednic și credincios, ca în timpurile primare
 «ale creștinismului».

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Acestea sunt părțile
 pe care am crezut, că trebuie să le citesc. Acum, dacă
 această plângere trebuie Sf. Sinod o depun, dar Vă rog
 să mi se restituie spre a o înapoià D-lui profesor Drago-

mir Demetrescu, căruia aparține. Tot acum depune cele două scrisori originale; una dela D-nul I. Băjescu-Oardă și alta dela Preotul D. Bănescu. P. S. Sa citește mai departe petiția P. S. Sale în care zice:

«Față cu declarațiunile ziarului «Adevărul» de Sâmbătă «11 Iunie a. c. că este gata a face dovada materială, că «epistola în facsimil, publicată în acelaș ziar la 9 Iunie «a. c. este a Doamnei Olimpia Vasilescu către I. P. S. «Athanasie Mironescu, rog cu insistență pe Sf. Sinod ca «să citeze de urgență pe d. Alex. Mavrodi, ca reprezen- «tant al numitului ziar, spre a face cuvenita dovadă. De «asemenia rog cu insistență pe Sf. Sinod, ca să citeze «ca martor și pe D-nul C. Constantinescu, bijutier din «Calea Victoriei, București, care în nenumărate rânduri au «declarat a ști, că D-șoara Maria Constantinescu a trăit «în relațiuni condamnabile cu I. P. S. Athanasie Mironescu. «Numai admițându-se acești martori se poate face lumină «desăvârșită».

D-nul Ministru zice: I. P. S. Mitropolit Primat a cerut să aduceți originalul scrisoarei D lui Chiricescu și originalul cuponului primit dela Șunda, vă rog să declarați dacă puteți să le aduceți.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Cuponul original al mandatului îl pot depune chiar acum.

I. P. S. *Mitropolit Primat* zice: Rog să-l depună precum și scrisorile D-lui Chiricescu.

P. S. *Episcop al Romanului*, depune la biurou cuponul mandatului, apoi zice: Cât privește scrisorile a căroră fotografie am depus-o, dacă Sf. Sinod dorește să le aibă în original, mă voi adresă din nou D-lui Chiricescu; nu știu ce are să facă D-sa; mie'mi place să cred că mi le va da.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei*, Președinte, zice: Aici nu e vorba de plăcere, sunteți obligat să le depuneți în original. Dacă nu le depuneți, atunci Sf. Sinod nu e ținut să le ia în considerație ca acte ale procesului. Trebuie să țineți socoteală de sgomotul produs în lume.

P. S. *Episcop al Romanului* zice: Țin socoteală de toate. Cred că mi le va da.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos*, zice: De orice act, care nu e original, nu se ține socoteală.

Domnul Minisru zice: Să se constate, că P. S. Sa a declarat, că le va cere și le va aduce.

I. P. S. *Mitropolit Primat*, începe apărarea I. P. S. Sale și zice: Înainte de a intra în desvoltarea apărării mele, țin să constat un lucru, asupra căruia am mai vorbit, dar—din nefericire—am fost înțeles greșit. Am spus, că e o singură judecată canonică, aceea a P. S. Episcop de Roman, dat în judecată de Sf. Sinod. Eu nu am fost dat în judecată, ci am cerut eu însumi judecarea, spre a mă putea apăra de invinuirile, ce mi s'au adus, urmând canonului 27/22 al Sinodului din Cartagina.

Se înțelege că, de vreme ce eu însumi am cerut să fiu judecat, ăr fi ridicol să pretind, ca Sf. Sinod să nu mă judece și mă mir cum s'a putut înțelege aceasta, din incidentul ce ridicasem în una din ședințele trecute. Eu am semnalat numai împrejurarea, că nefiind dat judecăței, este inexat a zice, că sunt două procese, care s'au conexat. Nu poate fi conexare, pentrucă nu este decât un singur proces. De altfel conexarea nu aveà nici un rost și pentru motivul, că e vorba aici de judecăți disciplinare, unde conexarea nu poate aveà loc.

Asemenea am arătat, că din moment ce P. S. Episcop al Romanului este dat judecăței de Sf. Sinod, P. S. Sa nu poate fi acuzator. Deci în judecarea mea, P. S. Sa neputând să fie nici acuzator, nici judecător, nu poate să aibă nici un rol și nu trebuia admis să fie de față. Singurul rol ce a avut, a fost acela de denunțător sau delator, pe care rol și l-a îndeplinit cu prisosință, dar în această calitate nu aveà rost să figureze în judecarea mea. A fost o eroare, că s'a admis să fie față P. S. Episcop al Romanului în judecata cerută de mine, pentrucă, după cum a văzut Sf. Sinod, P. S. Sa în loc de a se apăra pe sine de acuzațiile ce i s'au adus, m'a acuzat pe mine, lucru ce e contrar canonului 6 al Sinodului al II ecumenic și canon. 8 din Cartagina, desvoltând înaintea Sf. Sinod toate calomniile și dând celor mai josnice bârfeli, consacrară unor dezbateri oficiale. Mai mult, P. S. Sa a publicat în extenso, prin ziare, tot ce a spus spre a creia atmosferă în contra-mi. Așa în cât s'a comis față de mine, o nedreptate îngrozitoare, lăsându-se să fiu încărcat cu tot felul de a-

cuzatii, calomniat și batjocurit în modul cel mai trivial în fața publicului prin așa zisa apărare a P. S. Episcop de Roman. Interesul ce urmărește P. S. Sa, reese chiar numai din această procedare, care complectează înscenările și uneltirile ce au precedat judecata. Dar cu toată atmosfera ce s'a încercat a se creia în contra mea, am toată nădejdea în Dumnezeu, care stă celor răi împotriva și care va da la lumină și va face să biruiască adevărul și dreptatea. Țin să lămuresc și să răspund acum și la o întrebare, făcută într'o ședință precedentă de P. S. Episcop al Dunării de Jos. P. S. Sa mă întrebă: De ce n'am dat la iveală de când am știut faptele pentru care a fost învinuit P. S. Episcop al Romanului? Dar eu nu înțeleg cum mi se face mie o astfel de întrebare, de oarece eu nu sunt acuzator al P. S. Episcop de Roman, și nici măcar denunțător. Eu nu am ridicat împotriva sa, în numele meu sau din parte-mi, nici o acuzare, ci am arătat numai că, P. S. Sa este dat judecăței și acuzat în regulă de Sf. Sinod, indicând acuzațiile ce i se aduc, fie de comisiunea de petițiuni prin raportul său asupra pârrei P. S. Episcop de Roman înreg. la No. 665/910, fie de către Sf. Sinod, prin actul de acuzare. Dacă am vorbit de origina P. S. Sale, aceasta nu erà și nu puteà să fie o acuzare. Am vorbit despre chestia aceasta, numai spre ai arătà P. S. Sale un mic exemplu de ceeace ași putea spune, dacă m'ași servi și eu de dovezi asemănătoare cu acelea de care se servește P. S. Sa contra mea—scrisori și ziare—deși negreșit mult mai curate. Dar se înțelege, că eu nu-l voiu urmà pe această cale.

Voi mai aduce aci două fapte; din care se va puteà vedeà, deoparte că eu nu sunt iubitor de slavă, iar de alta, că P. S. Episcop al Romanului e departe de aceà bunătate și dragoste evangelică, ce prinde așa de bine pe un cleric, necum pe un Chiriarh! Erà în anul 1901. Trecuse către Domnul blândul Mitropolit al Moldovei Iosif Naniescu. Se apropia ziua alegerii unui nou Mitropolit la scaunul vacant. Eșind dela Senat împreună cu P. S. Episcop al Romanului, într'o zi după amiazi, l-am întrebă de nu crede, că ar fi bine să fie ales P. S. Episcop al Argeșului. P. S. Sa mi-a răspuns, că mie mi-ar da vo-

tul, dacă ași candida, dar P. S. Episcop al Argeșului nu i-l va da. Răspunsul acesta m'a mirat mult și am zis, că în ce mă privește pe mine, nici nu mă voiu gândi la așa ceva, dar voiu face tot ce-mi stă prin putință, ca să susțin pe Episcopul de Argeș. Dar, cum eu chiar în acele zile combătusem în Senat legea Cassei Bisericii, n'am putut află aderenți printre membrii Marelui Colegiu pentru candidatura ce susțineam, așa că la urma urmei P. S. Episcop al Argeșului n'a avut decât votul meu. Dar mai interesant e al doilea fapt. Eră în Februarie 1898, se aduseseră dela Neapole rămășițele pământești ale răposatului Episcop de Râmnic Ghenadie Enăceanu. Toți cei ce-l cunoscusem și-l prețuisem după cuviință, ne adunam la ceremonia înmormântării, care s'a făcut în Biserica Episcopiei de Râmnic. Episcopul decedat eră obiectul conversațiunii generale. Cu acea ocaziune P. C. Arhimandrit Gherasimu Safirinu s'a rostit despre Episcopul, care-i dăduse sfat a-și complectă învățătura teologică la Athena și-i dăduse mitră, mantie și cârje, astfel: «Că mai bine ar fi fost a se înneacă vaporul, care a adus în țară rămășițele pământești ale decedatului Episcop, ca să devie pradă jivinilor mării și în acest chip să-și ispășească nelegiuirile ce a săvârșit în vieață, decât să mai întineze văzduhul și locul din Episcopie, unde urmă să fie înmormântat». Aceste cuvinte au fost rostite în auzul unor persoane, din care văd una chiar în această incintă. Le redau din memorie, așa după cum mi le-au spus cei ce l-au auzit grăindu-le. Iată de câtă răutate și ură este capabil P. S. Sa. Știm că cei vechi ziceau: «De mortuis nil nisi bene», dar P. S. Episcop al Romanului nu iartă nici în veacul ce va să fie, și pe cine? Pe acela care nu-i făcuse decât numai bine.

Am ținut să scot la iveală această trăsătură caracteristică a sa, care de altfel, în afacerea de față, se vede în toată groaznica ei realitate.

Mai am să lămuresc o întrebare și apoi voi trece la împrejurările ce au provocat această judecată, care fiind unică în analele Bisericii noastre, se impune cu atât mai vârtos a se păzi cu sfințenie prescripțiunile canonice, căci ochii tuturor bisericilor omodoxe sunt acum îndreptați spre

noi, și ar fi regretabil a se comite erori canonice în pertractarea judecăței, cum din nefericire am semnalat unele chiar acum.

Intrebarea la care voesc a răspunde este: De ce nu m'am apărat îndată ce s'a pornit împotriva mea campania de josnice bârfeli, — prin o parte a presei, care vânează știri de senzație și prin unele pamflete ca «Biserica Română», «Apărarea Ortodoxiei» și acum în urmă «România Creștină».

Câtă vreme eram batjocorit prin presă, dată fiind libertatea acesteia, și cunoscând precedente analoage—de care nimeni n'a ținut seamă—m'am resemnat, am răbdat, am urmat înaltului precept al Mântuitorului: «Intru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre». Știam cât e de necurată obârșia învinuirilor ce mi se aduceau și mă mângâiam, că în tot cursul dregătoriei mele, am slujit Bisericii cu osârdie și cu dragoste și că nu mă vor putea atinge. Dar nu numai Sf. Evanghelie și cărțile Sf. Apostoli îmi dădeau curaj a suferi ocările ce mi se aduceau și a binecuvânta pe cei ce mă blestemau, ci însăși canoanele bisericesti mă povățuiau să fac aceasta.

În adevăr, în însemnarea de sub canonul 55 Apostolic, care prescrie caterisire clericului ce ar cleveti pe episcopul său; când e vorba de clevetiri din altă parte, cum e în cazul nostru dela presă, citim că cel ce ocărăște pre Arhiereu nu se cade a se pedepsi, ori ca un deșert, ori ca unul fără de minte și bârfitor, ori ca unul ce s'ar fi nedreptățit. De vreme ce, dacă împăratul fiind persoană din afară, se oprește de lege a pedepsi pe unii ca aceștia ce l-ar ocări, cu cât mai vârtos Arhiereul, fiind persoană dinlăuntru și duhovnicească și următor chiar al prea blândului și nepomenitorului de rău Hristos?

Insuși P. S. Episcop de Roman, în alte vremi frumoase, erà de părere a nu se da atenție bârfelelor aduse nouă prin presă. I. P. S. Sa citește scrisoarea P. S. Episcop al Romanului din 1903, Septembrie în 5, în care P. S. Sa arată ce crede, cu privire la atacurile ce se aduceau pe atunci decedatului Mitropolit Iosif Gheorghian de către ziarul «Acțiunea» printr'un lung șir de articole. Atunci P. S. Sa erà de părere a nu sta la polemică cu ziarele, dar

că ar fi bine să se aducă cazul în Sf. Sinod, spre a se desaproba cele scrise în acel ziar și a se cere excomunicarea Directorului acelui ziar, spre a se învăța minte și alții. Astfel P. S. Sa avea dreptate atunci, căci a intră în polemică cu presa, și mai ales cu o presă de scandal e a mări singur scandalul. Așa bunăoară ce i-a folosit P. S. Sale Episcopului de Roman apărarea victorioasă(?), cum pretinde, de învinuirile ce i se aduceau în 1885, când era director al seminarului de Râmnic și pentru care a fost îndepărtat din direcția seminarului, când, precum am arătat, în o ședință precedentă, i s'au adus anul trecut din nou acele învinuiri, prin un ziar din Vâlcea dela 18 Februarie și chiar acum am aici o foaie semnată de Oprea Demetrescu, care menține cele spuse atunci în sarcina Protosinghelului Gerasimu Safirinu, acum Episcop al Romanului? Eu am urmat în această privire cuvântul evangheliei: «Nu te împotrivi celui rău».

Altfel am procedat însă, când am văzut că un preot își însușește învinuirile din presă, și cu «petiție timbrată» cere judecată cu mine la Sf. Sinod. Atunci abstracție de principiul, că în judecata bisericească acuzatorul trebuie să fie de aceiaș treaptă cu acuzatul, cum citim în B. Erainschy: «*dans l'Eglise il faut que la partie soit egale entre l'accusateur et l'accusé*», preotul respectiv urmă să fie caterisit potrivit canonului 55 apostolic. Totuși ca să nu se zică că eu, ca Chiriarh am judecat judecata mea și cum împotriva acelui preot încă de mai înainte ordonasem cercetarea pentru abateri grave dela disciplina bisericească, el a fost dat judecăței și caterisit pentru aceasta, iar nu pentru că m'a ocărît în public și m'a dat el—preot—în judecata Sf. Sinod. Înțelepțește a procedat Sf. Sinod atunci ca și în alte cazuri analoage, că neînsușindu-și acele pârâni nici unul din membrii săi, petițiile respective s'au clasat.

Altfel a fost lucru când însuși P. S. Episcop al Romanului, și-a însușit în sesiunea de Mai, anul trecut, pârile acelui prot; Sf. Sinod le-a desaprobat prin moțiuni de încredere și prin o enciclică, arătând că întru cât trei membrii din Sf. Sinod nu și însușesc acele pârâni și că P. S. Episcop al Romanului, pârâșul e prihănit însuși, pârâ sa nu se poate lua în seamă. Tot așa a procedat Sf. Sinod

în Octombrie, anul trecut, când în ședința din 28 Octombrie, am explicat pentrucă n'am fost de părerea P. S. Episcop de Roman, când în 3 Februarie, acelaș an, a cerut în Senat D-lui Ministru de Culte să vie cu modificarea legii sinodale și a Consistoriului Superior Bisericesc. Eu am declarat atunci în Sf. Sinod, că nu mi'am schimbat părerea în privința modificării legii, potrivit cu hotărârea Sf. Sinod din ședința dela 22 Decembrie și cu votul dat în ședința dela 13 Ianuarie 1910. Nu înțelegem însă, cum nu înțeleg nici astăzi, că legea ar fi antidogmatică și anticanonică, ci numai că în ea sunt unele părți, ce au nevoie de a fi lămurite mai bine. (A se vedea Rev. Bis. Ort. pe Decembrie 1910, pag. 883 seq). Cât privește celelalte pări aduse atunci de P. S. Episcop de Roman împotriva mea, Sf. Sinod nu le a luat în considerație.

Chiar în sesiunea actuală, cu toată persistența P. S. Episcop în pârile sale, neînșușindu-le nimeni din ceilalți membrii ai Sf. Sinod, eu singur în dorința de a se curmă scandalul acesta pierzător de suflete, m'am acuzat pe mine însumi înaintea Sf. Sinod și m'am declarat gata de a mă apăra, spre a se face lumină.

Acestea au fost pricinile pentru care eu am crezut, sub demnitatea mea de a intra în polemică de ziare cu cei ce mi aduceau asemenea josnice învinuiri. Dar acum în această sfântă incintă, sunt gata a mă apăra, și cu ajutorul lui Dumnezeu nădăjduesc că voi face aceasta, spre confundarea pârâșilor mei.

Trec deci la apărarea mea. Voi face mai întâi *o privire generală asupra învinuirilor.*

Am cerut a -fi judecat, numai pentru a se curmă mai repede campania nedemnă, ce se duce împotriva mea și terorizarea ce se încearcă asupra mea. Altfel nu putea fi vorbă de judecată, pentrucă învinuirea de erezie și învinuirea de plagiat, care puteau da loc la o judecată serioasă, au fost de mult înlăturate de Sf. Sinod prin diferite moțiuni și deciziuni și prin enciclică; cea întâi învinuire fiind neîntemeiată, căci de ar fi întemeiată, ar privi pe Sf. Sinod în întregime; iar învinuirea de plagiat fiind nu numai neîntemeiată, ci și ridicolă. Cât privește a treia învinuire,

așă zisă de imoralitate, Sf. Sinod cu drept cuvânt a refuzat de atâtea ori a o judecă și s'a mărginit a o respinge și reprobă

În adevăr, Sf. Sinod, ca înalt corp disciplinar bisericesc, are dreptul și datoria de a cenzură și de a pedepsi faptele membrilor săi. Dar aceste fapte trebuie să se refere fie la administrațiunea Eparhiei, fie la conduita publică a Arhiereului, fie în cazuri extraordinar de grave, la conduita privată a lui. Dar mie nu mi se impută nici un fapt, care să intre în vreuna din aceste categorii. Nici nu mi se impută, că în administrațiunea mea ași fi luat mită, ori aș fi vinovat de simonie, ori de arghirofilie ori de neaplicare corectă a legilor bisericești, ori de nesupunere la legea țării etc. Nici nu mi se impută că, în conduita mea publică ași fi comis desfrânări, orgii, ori necuviințe.

Nici nu mi se impută, că în conduita mea privată ași încălca regulele morale, trăind de pildă în concubinagiu, ori să fiu stăpânit de vreun viciu.

Nici nu mi se impută toate acestea. Nimeni nu afirmă să mă fi văzut în o stare necuviincioasă sau dedat la vreun viciu etc. Ci se aduce înaintea Sf. Sinod o hârtie veche, în care se scrie, că am fost bolnav acum 12 ani, și răstălmăcindu-se această însemnare se încearcă a se discuta starea corpului meu de acum 12-ani, spre a se deduce că trebuie să fi comis o greșală și că din cauza acestei pretinse greșeli, trebuiesc pedepsit eu acum.

În timpul din urmă, spre complectarea pretinselor acuzațiuni, s'a cumpărat o altă hârtie, ruptă în trei bucăți,—un cupon de mandat poștal,—din care cu răutate și în potriiva mărturiilor persoanelor în măsură de a ști împrejurările, se caută a se deduce că, într'un trecut ce nu se poate preciza ași fi greșit.

Mărturisesc că mi vine greu a înțelege, cum se poate ca asemenea aberațiuni să fie luate în serios și sunt încredințat că, peste un an, doi; când cu mintea liniștită vom reciti discuțiile de astăzi, fiecare dintre noi va rămâne uimit, că asemenea aberațiuni ne-au putut ocupa în mod serios. Nu ne va veni să credem, că s'a întâmplat aieva ceeace acum se întâmplă.

În adevăr, cu acuzații ca acele ce mi se aduc mie, acest

înalt corp bisericesc s'ar transformà într'un corp de spioni, cari ar trebui să spioneze și să scotocească toate colțurile vieții intime a tuturor membrilor săi, pentruca să poată găsi motive de incapacitate și de ceartă sau de pedeapsă.

Vrea să zică, atribuțiile disciplinare ale acestui înalt corp, nu s'ar referi la conduita și demnitatea apreciată de public și de cercurile bisericești, ci s'ar referi la indicațiile și delațiunile, pe care numai niște spioni bine dresați le-ar putea da.

Pe de altă parte, trebuie să se aibă în vedere, că toate aceste pretinse învinuiri de imoralitate se referă la fapte vechi, de zece, doisprezece ani și atunci se ridică chestiunea următoare: Ce însemnează această acuzare de imoralitate în trecut? Eu trăesc încă. Sunt de doi ani și jumătate Mitropolit. Stau în mijlocul Capitalei. Vin în contact cu toată lumea, de ce nu mi se găsește pricină de imoralitate în prezent? Răspunsul este: Pentrucă născocirea unor asemenea învinuiri pentru prezent, ar revoltă toată lumea, care mă vede în fiecare zi, cum mă pot și care mă cunoaște. Și atunci se iscodesc învinuiri de imoralitate în trecut, pentrucă asemenea învinuiri vechi, necontrolabile imediat, să poată mai ușor prinde, față de cei lesne crezători.

Dar acest calcul iezuitic nu poate duce la rezultatul așteptat, fiindcă voi arătă, că și pentru acel îndepărtat trecut sunt, din fericire, în măsură de a dovedi, că pretinsele învinuiri sunt simple calomnii. Inșă în orice caz, ce garanții de liniște, mai putem aveà în viață, când un înalt demnitar ca mine este chemat, nu să justifice purtarea sa în prezent, ci să justifice tot trecutul său, ca și cum o carieră de peste un sfert de veac, făcută prin muncă la lumina zilei și sub controlul opiniunii publice și autorităților nu ar servi la nimic, ci în fiecare moment ea ar putea fi primejduită prin delațiuni și înscenări ca acele ce se exercită împotriva mea. Acest sistem ce se încearcă a se inaugura cu mine, ar constitui un adevărat *pericol social*.

Un lucru asemenea important de relevat este, că rezultă din diferite împrejurări că P. S. Episcop de Roman și ceilalți cunosc de mulți ani toate acele pretinse indicii de imoralitate, pe care le speculează acum. De ce nu s'au

prevalat de dânsesele din momentul în care le-au cunoscut? Cum? Acele indicii nu mă făceau nevrednic de a fi Episcop și mă fac nevrednic de a fi Mitropolit Primat? Pentruce această deosebire între vrednicia Episcopului și vrednicia Mitropolitului? Motivele sunt mai multe. Voiu arată mai târziu, că unii din aceia cari pretindeau, că dețin hârtii compromițătoare pentru mine, exercitau presiuni asupra mea și au așteptat să ajung Mitropolit, pentrucă și-au închipuit că presiunile vor fi mai fructuoase pentru dânsii fiind eu Mitropolit, decât când eram Episcop. S'au înșelat, fiindcă ne având a mă teme de hârțiile lor, nu am cedat la presiunile lor. Pe de altă parte, locul de Episcop nu eră de invidiat și dorit de acei cari au dat ajutor efectiv înscenărilor, pe când ei pândesc vacanța Mitropolitană. In fine considerațiunea cea mai importantă este, că lupta se duce de către principalii interesați, nu atât împotriva mea personal, cât împotriva Bisericii noastre, pe care o reprezint. Lovindu-mă pe mine, ei voesc să lovească Biserica noastră. Terfelindu-mă pe mine, ei voesc să terfelească Biserica, spre a'i micșorà prestigiul și a o zgudui. Tocmai de aceea am ținut și țin să lupt cu energie asupra tuturor acestor înscenări, pentrucă nu lupt pentru a'mi apăra persoana mea, ci apăr Sf. noastră Biserică Ortodoxă strămoșească, în fruntea căreia Țara m'a ridicat.

Orele fiind 7 seara, I. P. S. Mitropolit Primat a rugat pe Sf. Sinod să ridice ședința, simțindu se prea obosit.

Ședința se ridică la orele 7 seara și se decide ședința viitoare pentru Luni, 13 Iunie curent, la ora 4 p. m.

Președinte *Pimen Mitropolitul Moldovei și Sucevei*
 Secretar *Nifon Episcop al Dunărei de Jos.*

Ședința din 13 Iunie 1911.

Ședința se deschide la ora 5 după amiazi sub președenția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 16.
 Este de față și D-l Ministru al Cultelor și Instrucțiunei
 C. C. Arion.

Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă.

Se citește o comunicare. Suplica D-lui C. Erbiceanu, fost Decan al Facultății de Teologie și Membru al Academiei Române, prin care arată, că sunt cu totul neadevăruri invinuirile, care se aduc I. P. S. Mitropolit Primat și D-sa protestează în contra lor, pentrucă dela 1897 până în anul 1906 în toate verile a stat cu I. P. S. Sa la M-rea Cozia și este convins, că sunt îndrăsnețe născociri cele ce se aduc împotriva I. P. S. Sale și tot odată este revoltător, că asemenea învinuiri sunt susținute de un Episcop și fac obiectul unei judecăți.—Se ia act.

P. S. Arhiepiscopul Sofronie Craioveanu citește raportul Comisiunii numită de Sf. Sinod pentru a lua depozițiile martorilor admiși în ședința din 9 Iunie curent.

Domnul Ministru roagă să se constate, Că a venit femeia Floarea Teodorescu din Călimănești; fiind chemată prin Prefectură, după ordinul dat de D-sa și crede că ar putea fi ascultată.

P. S. Arh. Sofronie Craioveanu zice: că a venit femeia aceasta, dar Comisiunea n'a putut s'o primească ca să facă depozitie într-o dată n'a fost admisă de Sf. Sinod.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, întreabă dacă Sf. Sinod admite aceasta. *I. P. S. Sa* crede, că ar putea fi primită femeia Floarea Teodorescu, soră a decedatului preot C. Vasilescu, care a fost chemată de D-l Ministru ca rudă a decedatului preot.

P. S. Arh. Sofronie Craioveanu citește depozițiile martorilor, luate sub prestare de jurământ în Paraclisul familiei Lahovari, de lângă localul Sf. Sinod, astăzi 13 Iunie dela ora 9 dim. până la 2 după amiazi.

Martorii cari au făcut depoziții sunt: Monahia Athanasia Stoenescu din Mănăstirea dintr'un lemn, Ieromonahul Filip Florescu, superiorul M-rei Bistrița și Preotul D. Bănescu din R. Vâlcei, care pe lângă depoziția ce a făcut, a depus și o scrisoare semnată Ol. Vasilescu cu data de 10 Iunie 1911 din M rea dintr'un lemn.

P. S. Episcopul al Hușilor, zice: Că scrisoarea aceasta să se păstreze împreună cu celelalte acte ale procesului.

P. S. Episcopul Romanului, citește o petiție semnată de P. S. Sa prin care arată, că a adus scrisorile originale

din 3 și 27 August 1899 ale I. P. S. Mitropolit Primat D. D. Athanasie Mironescu, pe atunci Episcop al Râmnicului-Noul Severin, adresate D-lui D-r C. Chiricescu de către I. P. S. Sa. Le depune la birou și roagă a i se restitui spre a le înapoiă D lui Chiricescu, care i le-a pus la dispoziție numai cu această condiție. Tot odată repetă cererea de a se face lumină prin Parchet asupra mărturisirilor făcute de martorii Tudorică Ionescu și Olimpia Vasilescu, precum și a se admite martorii Alexandru Mavrodi, ca reprezentant al ziarului Adevărul și C. Constantinescu bijutier în Ca'ea Victoriei, București.

I. P. S. *Președinte*, zice: Ce păcat că noi ne ocupăm cu astfel de lucruri josnice, iar Catolicii înființează școli și spitale în țara noastră, care sub formă de caritate creștină urzesc primejdii.

I. P. S. *Mitropolit Primat*, zice: Dacă se primesc martorii propuși de P. S. Episcop al Romanului, rog să fie admiși și D-nii Albert Ghica și Gugiuman.

Se suspendă ședința pentru 5 minute. I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului trec în camere deosebite. La redeschidere sunt poștiți în ședință I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei*, *Președinte*, zice: Comunic I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului, că Sf. Sinod deliberând asupra cererii de a se admite o nouă serie de martori, a hotărît că nu este necesar deocamdată a se admite noi martori, rezervându-și dreptul, că dacă va fi nevoie să poată fi admiși.

I. P. S. *Mitropolit Primat* declară, că primește hotărîrea Sf. Sinod. I. P. S. Sa continuă apărarea I. P. S. Sale și zice: Voiu arătă acum *cum a fost pus la cale scandalul, înscenările și uneltirele ce s'au făcut*.

Fiindcă invinuirile ce se ridică înprotiva mea sunt nu numai neîntemeiate, dar și lipsite de orice serioșitate, cei care le-au iscodit au înțeles, că nu poate fi vorba să ajungă la înlăturarea mea prin judecată. De aceea nici nu au tins ei la început a face să fiu judecat, încredințați fiind, că rezultatul judecăței nu poate fi decât favorabil mie.

Ei nu au urmărit aceasta. Au întrebuițat acele pretinse invinuiri ca mijloace de presiune asupra mea, căutând un

câștig personal ilicit sau oarecare alte avantaje, nu pe-depsirea unui vinovat sau curățirea Bisericii, cum zic acum.

Eu însă întemeindu-mă pe nevinovăția mea, am rezistat tuturor înscenărilor de santaj și de terorizare, desprețuindu-le.

Intăritați prin rezistența mea și văzând că nu pot trage profit din amenințările lor, au căutat să se coalizeze și să găsească aliați puternici spre a încercă în comun un adevărat asalt furios împotriva mea.

Cei ce urmăreau câștiguri sau avantaje și dintre care unii sunt agenți de propagandă eterodoxi, s'au asociat cu P. S. Episcop de Roman, căruia i-au infiltrat acea ură furioasă în contra mea, care s'a văzut; s'au asociat cu fostul Mitropolit Ghenadie, căruia pe lângă reînprospătarea urei și dorinței de răzbunare înprotiva mea, i-au pus înainte speranța de-a recăpăta Scaunul Mitropolitan, s'au asociat și s'au pus sub protecția sau conducerea unui om politic însemnat, care pe de o parte socotește acum, că prin campania împotriva mea va creă mari dificultăți politice, de care se va putea folosi, iar pe de altă parte, să lasă stăpânit de resentimentul său în contra mea, resentiment nedrept, ce i l'au insuflat cei interesați prin tot felul de neadevăruri și intrigi.

Astfel, cu puteri unite și având la îndămână capete iscusite de a pune la cale lucrurile și având la dispoziție fondurile necesare pentru o campanie bine și îndelung susținută, s'a pornit înprotiva mea o luptă sălbatică.

Nu există înjurie, care să nu mi se fi aruncat în față; nu există calomnie, care să nu se fi debitat în contra'mi și loviturile mi au fost date de o dată din toate părțile. Știu, că însuși dușmanii mei se miră cum am putut și cum pot să rezist. Ei nu au crezut, că voiu putea rezistă, și în adevăr, nu eră de așteptat ca un om să poată rezistă la atâta ură furioasă, deslănțuită din atâtea părți în contra lui, la atâtea injurii și la atâtea calomnii. Dar bunul Dumnezeu, care cunoaște toate și care știe câtă nedreptatea mi-se face, m'a întărit și mi-a dat putere ca să ajung să mă apăr și să spulber totul, așa încât, dacă în această luptă sălbatică vieța mea se va primejdui sau chiar s'ar zdrobi, cinstea mea va rămâne întreagă și demnitatea scaunului ce ocup va rămâne neștirbită.

Din nămolul de calomnii, ce mi se aruncă, reese un singur lucru, în ce privește așa zisa chestie de imoralitate, anume că: Acuzatorii mei pretind, că există bănuiala cum că, pe când eram Episcop de Râmnic, eu nu ași fi respectat legământul de castitate impus fiecărui monah.

În aceasta constă așa zisa invinuire de imoralitate.

Dacă acei ce pretind, că au dovezi, ar fi dorit curățirea Bisericii, cum au curajul a zice, ar fi trebuit să arate, în mod leal, aceste dovezi Sf. Sinod dela început și Sf. Sinod ar fi făcut de mult dreptate. Dar nu acesta eră scopul. Precum am mai spus, cei mai mulți dintre acuzaatori urmăreau cu pretenșele lor invinuiri câștiguri nepermise, și când au văzut că nu pot realiză acele câștiguri s'au hotărît să se răzbune; însă temându-se fiecare de răspundere, s'au coalizat ca să fie mai puternici, și spre a se asigură mai bine, au solicitat și au obținut sprijinul și protecția unor persoane de seamă.

Aceasta încă nu eră de ajuns. Acuzațiunea eră așa de șubredă și așa de puțin serioasă, în cât prezentată fără nici un artificiu ar fi fost de sigur înlăturată

De aceea s'a pus la cale a se face scandal și un scandal cât mai mare, pentru a mă intimidă și pentru a creea o admosferă grea, care să influențeze și să intimideze și pe PP. SS. Membri ai Sf. Sinod. S'a făcut atunci un plan în regulă, cum să se procedeze prin lovituri teatrale, prin înscenări sgomotoase, prin publicări de pamflete, împărțite gratis, prin o campanie înverșunată în organele eterodoxe și în unele ziare politice etc.

Astfel dupăce s'au strecurat prin gazete amenințări și injurii; dupăce în foi lăaturalnice și necurate s'au debitat o serie de calomnii în potrivea mea și în protiva altor membri ai acestui Sf. Sinod; P. S. Episcop de Roman face la 12 Octombrie 1909 lovitura teatrală a anatemei. Ne aducem aminte cu toții, cum a venit aicea și ne-a cetit acel îngrozitor blestem; aruncând anatema asupra întregului Sf. Sinod. A spus mai pe urmă, că a înțeles să anatemizeze numai pe cei trei membri ai Sf. Sinod, cari au susținut în Senat legea, dar din textul actului se constată, că a anatemizat pe toți I. P. S. Sa citește din broșură pasagiul respectiv (pag. 94). De altfel nu e timpul a în-

sistă acum asupra chestiunii acesteia; ceea ce trebuie relevat acum este că: De abia se ridicase ședința Sf. Sinod, în care cetise P. S. Episcop al Romanului lunga sa anatema, și deja în stradă se vindea cu mare sgomot o ediție specială a ziarului «Adevărul» în care alături cu fotografia P. S. Episcop de Roman, se publică în întregime actul său de anatema și se anunță «Demisiunea Mitropolitului Primat». Lovitura aceasta, care fusese pusă la cale în înțelegere cu agenții propagandei străine papiste, după cum voi arată mai târziu, n'a dat nici un rezultat. P. S. Episcop de Roman a fost nevoit să retracteze anatema și se părea că vom avea liniște.

Cei coalizați însă și mușcau mâinile de retractarea făcută de P. S. Episcop al Romanului și'l împingeau să profite de cel mai mic pretext spre a reîncepe lupta.

Așa s'a și întâmplat. Cinci zile după retractare, la 18 Ianuarie 1910, P. S. Episcop de Roman, pretextând că s'a lăudat legea la Mitropolie în fața P. S. Sale—s'a supărat; și apoi din ziua de 3 Februarie următor, când în Senat s'a discutat asupra modificării legii, lupta a reînceput pe față.

P. S. Episcop de Roman pretinde, că a revenit asupra atitudinii sale din cauză, că la 3 Februarie 1910, în Senat, eu m'am opus la modificarea legii, zicând, că mai e nevoie să se experimenteze, ceea ce P. S. Episcop de Roman consideră drept o erezie. Dacă însă se va ceti discursul meu de atunci, se va vedea că eu nu am vorbit de experimentarea canoanelor, ci arătând că modificarea trebuie să se întindă asupra tuturor părților, ce ar fi fost defectuoase, ziceam, că nu a fost timp de ajuns spre a constata toate părțile de modificare și de aceea, pentru a face ceva cu temei, trebuie lăsat timp suficient, ca să se poată constata prin experiență toate imperfecțiunile legii, indiferent și în afară de chestia canonicității, de care nici nu m'am ocupat. Lucrând astfel, eu lucrăm în interesul bine cumpănit al Bisericii, pentru că schimbări prea dese și repezi în organizarea ei administrativă nu'i pot fi utile, ci o sdruncină, și de aceea este mai bine a aștepta câtva timp, spre a putea face o modificare mai în cunoștință de cauză, decât de a schimba în pripă câteva părți, ce ar părea defectuoase. Pe de altă parte, atât Sf. Sinod, în

moțiunea dela 22 Decembrie 1909, cât și P. S. Episcop de Roman în propunerea sa, adoptată la 13 Ianuarie 1910, zicea, că legea rămâne să se modifice *când va găsi de cuviință guvernul*. Prin urmare era necesar a aștepta pregătirea unei modificări în înțelegere cu guvernul.

Așa dar, eu nu am făcut altceva decât să execut votul Sf. Sinod, așa cum fusese dat și să lucrez potrivit intereselor Bisericii.

Cu toate acestea P. S. Episcop de Roman, care caută un pretext de ceartă, a găsit că nu executam votul Sf. Sinod, rupând legăturile canonice cu mine, a reînceput lupta în protiva mea.

Curând după aceea, un preot din Prahova, Constantin Vasilescu, ademenit de vrăjmașii mei coalizați, face plângere în protiva mea la Sf. Sinod, aducându-mi invinuirile pe care și le-a însușit apoi P. S. Episcop de Roman, deși anul trecut zicea, că nu'și ia răspunderea pentru acele invinuiți urite.

Plângerea fostului preot C. Vasilescu nici nu se înregistrase la Cancelaria Sf. Sinod și deja se publică în întregime în ziarul «Dimineața» dela 17 Martie 1910.

Preoții Capitalei protestând înprotiva reclamației calomnioase a lui C. Vasilescu, acesta chiamă în judecată la Curtea cu Jurați pe doi din semnatarii protestului, voind să ducă înaintea Juraților calomnioasele acuzațiuni aruncate mie, spre a putea astfel provoca un scandal. Aceasta era în planul de luptă a asociațiilor a doua principală lovitură, menită a da naștere scandalului. Vă închipuiți ce ar fi fost a aduce înaintea Curței cu Juri toate calomniile, toate bârfelele pe care le-ați auzit și care ar fi fost acolo dezvoltate în public, înaintea unor ascultători anume pregătiți și dresați de a da proporțiuni imense scandalului.

Să și citase de altfel mai toți martorii, care au fost propuși și aici. Așa de mari speranțe aveau în scandalul pus la cale, că cu două, trei zile înainte, cei interesați dedeau ca sigură demiterea mea.

Judecata a avut loc în ziua de 8 Mai 1910. Grație energiei Președintelui Curții și d-lor avocați ai preoților chemați la judecată, scandalul a fost împiedicat neadmițându-se martorii și impunând reclamantului Vasilescu să

se mărginească la desvoltarea plângerei sale împotriva celor doi preoți. Furioși de a nu fi reușit pe această cale, au încercat imediat a aduce scandalul în Sf. Sinod. Au ademenit pe alți doi preoții Stancu C. Păunescu și Florea A. Drăghici din Teleorman, cari au adresat Sf. Sinod aceleași reclamații calomnioase ca și Vasilescu; iar a doua zi după deschiderea Sf. Sinod, la 14 Mai 1910, P. S. Episcop de Roman prezintă o declarație, prin care la vechea acuzațiune de erezie, adaugă celelalte acuzațiuni ridicate de preotul Vasilescu și prin diferite pamflete precum: Biruința, Viața bisericească etc. se anunță că alți 20 preoți vor face aceleași reclamațiuni în protiva mea. Trebuie să relev, că nici unul din acești reclamanți, nu posedă nici cea mai mică dovadă de pretinsele acuzațiuni și nu cunoșteau prin ei însuși nici un fapt, cât de mic, privitor la acele pretinse învinuiri, pe când toți se întemeiau mai ales pe mărturia D-lui Chiricescu și pe documentele ce pretindeau că acesta posedă. De ce această intervertire de roluri? De ce acela care zice, că posedă acte și care pretinde, că cunoaște faptele, stătea în umbră, iar oamenii, cari nu știau prin ei însuși nimic făceau reclamațiuni? Nu poate fi altă explicație decât că, reclamanții erau niște interpuși, cari măbind numărul celor angajați în luptă, dedeau mai mare proporție scandalului.

Voiu mai relev, că chiar în ziua în care se primeau la Sf. Sinod plângerile preoților din Teleorman: Păunescu și Drăghici, membrii Sf. Sinod, primeau prin poșta din București, copii centigrafiate după aceste petiții. Ele dar fusesse ticluite de mai înainte în București.

În chiar cursul aceleiaș sesiuni de Mai 1910, a sosit la Sf. Sinod o nouă plângere identică cu celelalte și semnată cu numele pr. Săvoiu din jud. Mehedinți. Despre aceasta a dat îndată de știre ziarul Adevărul.

Când însă pr. respectiv a fost întrebat, el a declarat că nu a făcut niciodată asemenea plângere și că semnătura de pe petiție era falsă. Nu s'a putut constata nici până astăzi cine este autorul acestui falș. A urmat apoi publicări și diferite pamflete, reproduceri în facsimile a unor preinse documente, amenințări cu moartea în contra-mi etc. Dar mă opresc aici în expunerea acestor diferite mașinațiuni,

înscenări și artificii, și mă întreb: de ce s'a recurs la toate acestea? De ce acești acuzatori, cari pretind că voesc curățirea bisericii, au ajuns a comite până și falșuri? Pentru că acuzațiunile ce se ridicau în protiva mea sunt așa de șubrede și neserioase, încât trebuiau aceste nenumărate uneltiri, înscenări și artificii pentru a le da o aparență de gravitate, și a se încercă astfel a ajunge la rezultatul urmărit de coalizați, nu prin învinuirile propriu zise, ci prin scandalul provocat de acele înscenări și artificii.

Se vede dar din simpla espunere a faptelor petrecute, că nici aceia cari au ridicat faimoasele acuzațiuni nu le-au crezut niciodată întemeiate și serioase, și de aceea au căutat nu judecata dreaptă, ci scandal.

Iată deci o primă dovadă de netemeinicia și neseriositatea învinuirilor ce mi se aruncă. Importanța acestei dovezi nu poate scăpa nimănui, fiindcă nu se poate mai puternică dovadă, decât aceia că, însuși acuzatorii aceștia însetați de răzbunare, stăpâniți de ură și interesați, recunoșteau netemeinicia și neseriositatea acuzațiilor lor. Dar mai rezultă încă un lucru din faptele până aici expuse: rezultă că s'a alcătuit o adevărată coalițiune între o serie de persoane ortodoxe și eterodoxe, cum voi arată și mai târziu, persoane mișcate de sentimente rele și coalizate în scopul de a provoca un scandal cât mai mare în Biserica noastră. Avem dar o adevărată fatrerie sau conjurație, pedepsită de canoane și de legiurile din afară. Iată ce zice canonul 18 Sinod. 4 Ec.: «Vinovăția conjurației sau a fatreriei și de legile cele din afară cu totul este oprită. Dar cu mult mai vârtos în Biserica lui Dumnezeu se cuvine a se oprî de a se face aceasta. Deci dacă oarecare clerici sau monahi s'ar află ori conjurați ori că fac fatrerie, ori închegând meșteșugiri asupra episcopilor s'au clericilor celor împreună cu ei, cu totul să cază din treapta lor».

Nu se poate ca în loc de pedeapsă pentru fapta lor, urzitorii scandalului să-și vază realizat scopul nedrept ce au urmărit. Aceasta ar fi o primă de încurajare dată urzitorilor de înscenări și o îndrumare către veșnice scandaluri asemănătoare, spre zguduirea desăvârșită a credinței și surparea temeliiilor Bisericii noastre. Religiunea noastră este o religiune de pace și de dragoste. Turburarea și ura

lovesc în temelia credinței noastre. De aceea este o datorie sfântă a tuturor acelor care voiesc să apere credința, ca să se facă zid de apărare împotriva acestor elemente distrugătoare a credinței noastre creștine ortodoxe, pentru că se știe odată pentru totdeauna că scandalurile nu pot distruge de cât pe aceia cari le urzesc și să se curme deci pofta tuturor acelor cari provoacă turburări spre a pescui beneficii. Iată deci o adouă considerațiune importantă ce trebuie să facă pe Sf. Sinod a vedea care este datoria sa în afacerea aceasta.

Dar mai este încă un motiv de ordin general, care trebuie să facă pe Sf. Sinod, a înlătura și reprobă pretinsele învinuiri aduse în contra mea. Motivul acesta este, că acuzatorii mei nu sunt vrednici de credință și zisele lor nu pot fi ținute în seamă, nici după legile lumesti, nici după Sf. canoane. Știm cu toții, că cei ce aduc pări în potrivea cuiva și mai ales în potrivea unui cleric, ori arhieru, trebuie să fie de bună credință. Așa prescrie can. 74 apostolesc și tot așa interpretează și renumitul canonist rus Bernicof (citește la pag. 285 din trad. făcută de răpos. Epis. Silvestru al Hușilor).

Deci dacă eu voi dovedi, că diferiții acuzatori și uneltitori au exercitat șantaj sau presiuni nepermise în contra mea, s'au făcut vinovați de alte incorectitudini; ei urmează să fie înlăturați și toate pretinsele lor învinuiri cad dela sine, pentru că pe deoparte arătările lor nu merită nici o crezare, din pricina incorectitudinii lor; iar pe de altă parte, ei fiind nevoiți a căuta să scape de răspundere, au făcut și fac totul spre a răstălmăci faptele și a iscodi neadevăruri, care îngreindu-mă pe mine, îi ar pune pe dânșii la adăpost de răspundere.

Să iau deci pe rând în cercetare principalele uneltiri:

1) Uneltirile D-lui C. Chifu-Cioroianu. Voi începe cu uneltirile D-lui C. Chifu, care sub pseudonimul de C. Cioroianu m'a acuzat de plagiat. Pentru acesta cazul este cu totul caracterizat: este vorba de un șantaj în regulă. Acest domn a scris două broșuri asupra pretinsei învinuiri de plagiat. Înainte de a tipări prima broșură, mi-a scris mai întâi din *Roman*, ascunzându-se sub numele V. Ionescu, o scrisoare cu data de 30 Decembrie 1907, în care îmi

spunea că ar fi descoperit că ași fi plagiat «Morala pentru copii» și că are să publice aceasta în revista «Vieța Românească», dar că dacă până la 3 Ianuarie 1908 (peste 4 zile) îi trimit 500 lei, ar da uitărei faptul acesta, fiind băiat sărac.

Iată scrisoarea (o citește). Se înțelege că nu am răspuns nimic la această tentativă de șantaj.

Peste câtvă timp la 7 Ianuarie 1908, mi-a scris a doua scrisoare tot din Roman, fixându-mi un termen de câteva zile, în care să mă decid asupra cererii lui din prima scrisoare și îmi zice: «Aștept răspunsul P. S. Voastre până la 13 Ianuarie, când voi pleca de acasă la București și când voi da articolul meu vreunei reviste. Iată și această scrisoare (o citește). Nu am dat niciun răspuns, și atunci el și-a pus în execuție amenințarea.

Din o declarație ulterioară a sa, pe care o am aici, rezultă că broșura lui a fost tipărită cu cheltuiala D-lui Chiricescu și a altei persoane; iar P. S. Episcop de Roman a plătit costul mărcilor poștale pentru expedierea broșurei, luând asuprași răspândirea ei în public. Peste câteva luni, înainte de a scrie a doua sa broșură, privitoare la învinuirea de plagiat—e vorba acum de Etica Evoluționistă—acest domn C. Chifu îmi scrie iarăși, semnând de astădată cu numele de Cioroianu, încercând din nou un șantaj și fixându-mi iarăși un termen de câteva zile. De data aceasta fiindcă iscălește cu pseudonimul dejă cunoscut, spune lucrurile mai acoperit—zice ca să-mi dau părerea, nu mai spune ca să-i satisfac cererea. Iată și această a III-a scrisoare (o citește).

Nu mi-am dat părerea, desprețuind și această tentativă și atunci D-l Chifu Cioroianu a publicat broșura sa a II-a. Din declarațiunea sa de mai sus rezultă, că a fost îndemnat să scrie de către D-l Chiricescu și alte persoane și că pentru publicarea acestei broșuri D-nii Chiricescu și Cornoiu, iau dat 200 lei. Iată în întregime declarațiunea sa din 16 Februarie 1909 (o citește).

D-nul Ministru zice: E ușor a se face dovadă, să se pună alături și cartea I. P. S. Voastre și a lui Catrain.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Nu mi-am atribuit mie meritul lucrării; eu am localizat, am prelucrat. Nu e un

plagiat, ci e o prelucrare. In unele chestii nu împărtășesc vederile lui Catrain, așa de ex. cum tratează el despre conștiință.

I. P. S. Sa continuă apărarea: Mai târziu recâștigat de cei coalizați împotriva mea, acest domn are inconștiența de a-mi scrie la 12 Iunie 1909 că declarația ce-mi dăduse în Februarie este falsă. Aceasta caracterizează desăvârșit pe omul acesta. Vedeți dar cine este acest acuzator a-l meu, care dezinteresat ca și P. S. Episcop de Roman, zice că urmărește binele și adevărul și ce temeii se poate pune pe arătările lui.

I. P. S. Sa zice că M. S. Regele în o ședință a Academiei se plânge de lipsa de caractere și eu mă plâng cu lacrimi de sânge că în Biserică nu avem caractere.

I. P. S. Președinte zice, că Sf. Sinod a decis să nu se mai admită martori noi, rezervându-și dreptul de a admite dacă va fi nevoie.

Ședința se ridică la ora 8¹/₂ seara și se decide ședința viitoare pentru mâine Marți 14 Iunie, la ora 5 după amiazi, urmând ca la ora 9 dimineața Comisiunea să asculte pe martorul I. Băjescu-Oardă în Capela-Lahovari.

Președinte, *Pimen Mitropolit al Moldovei și Sucevei.*

Secretar, *Nifon Episcop al Dunărei de Jos.*

Ședința din 14 Iunie 1911.

Ședința se deschide la ora 5 după amiazi sub președenția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei. Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 16. Este de față și D-l Ministru al Cultelor și Instrucțiunii.

Se citește sumarul ședinței precedente.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: că I. P. S. Sa răspunzând D-lui Ministru, a spus că chestiunea este de șantajul pe care l-au făcut cei interesați sub pretext de plagiat. Despre aceasta a vorbit I. P. S. Sa în apărare, iar nu de plagiat.

Se aprobă sumarul cu această rectificare.

Se citește următoarele comunicări.

Adresa Ministerului Cultelor—Direcțiunea învățământu-

lui secundar și superior cu care înaintează în copie referatul asupra anchetei făcute de D-l Inspector Vitzu, în anul 1885, la Seminarul din R.-Vâlcei, împreună cu avizul Consiliului permanent și rezoluția pusă asupra-i, fiind cerute cu adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei No. 2780.

Se decide a se pune la dispoziția I. P. S. Mitropolit Primat, când va avea nevoie de ele în apărarea I. P. S. Sale.

Suplica D-lui Dr. I. Cornoiu, profesor la Facultatea de Teologie, prin care roagă a se dispune să se facă cea mai întinsă cercetare spre a se dovedi de unde a ieșit declarațiunea ce o face D-l Chifu, I. P. S-țitului Mitropolit Primat, că ar fi luat dela D-sa o sumă oarecare, pentru a tipări o broșură doveditoare de plagiat, de oarece D-sa nu știe să fi dat D-lui Chifu nici o sumă, ceea ce de altfel se vede că singur desminte declarația ce a dat. Se va avea în vedere, punându-se și aceasta la acte.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, cu privire la cererea D-lui Profesor Dr. I. Cornoiu, că I. P. S. Sa poate să dovedească cu acte, de oarece declarația de care a vorbit în apărarea I. P. S. Sale nu i s'a făcut de acel domn singur, ci mai eră de față încă o persoană, care poate să mărturisească spre a se verifica adevărul celor afirmate de I. P. S. Sa.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice că, Sf. Sinod ia act de declarația I. P. S. Mitropolit Primat.

P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu, citește procesul verbal și depozițiile martorilor luate astăzi 14 Iunie în capela Lahovary, de lângă localul Sf. Sinod, dela ora 9—12, de către comisiunea numită de Sf. Sinod.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că în procesul verbal se amintește, că I. P. S. Sa a ascultat actele citite de Dl. Prefect al Poliției Capitalei, din care se vede că martorul Băjescu Oardă ar fi avut diferende cu Poliția, fiind reclamat că a încasat bani pentru o reprezentatie, care nu s'a mai dat și I. P. S. Sa îngrijindu-se pentru siguranța vieții I. P. S. Sale față de acel martor, a declarat că se retrage și s'a și retras. I. P. S. Sa voește să dea lămuriri cu privire la acest caz, și spune că a fost informat de o persoană, vrednică de credință, că numitul martor

poartă revolver. Intâmplându-se ca D-nul Prefect al Poliției să fie de față, mai înainte ca comisiunea să deschidă ședința sa, a rugat pe D-nul Prefect ca să facă percheziție corporală acestui domn. D-nul Prefect în urma cererii I. P. S. Sale, a cerut numitului martor să dea arma, pe care dându-o, D-nul Prefect a arătat-o celor de față. I. P. S. Sa adaogă, că a rugat comisiunea să consemneze aceasta în procesul-verbal pentru a servi ca un indiciu pentru valoarea depozițiilor făcute de acel martor, dar comisiunea n'a voit să țină seamă de cererea I. P. S. Sale, pentru care I. P. S. Sa protestează înaintea Sf. Sinod, mai ales că și actele de care s'a servit acest martor nu au fost în totul regulate.

P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu zice, că faptul cu luarea revolverului de către D-nul Prefect al Poliției dela martorul Băjescu, s'a petrecut mai înainte de deschiderea ședinței și de aceea comisiunea n'a crezut că trebuie a se spune și aceasta în procesul-verbal, întru cât s'a petrecut afară și mai înainte de deschiderea ședinței.

Domnul Ministru zice: Sunt în curent cu cele ce s'au petrecut, pentru că am cerut informațiuni dela D-nul Prefect, care a venit să pună în cunoștință comisiunea de deferendele ce martorul Băjescu a avut cu poliția, fiind reclamat că a încasat niște bani pentru o reprezentatie teatrală, care nu s'a mai dat. Astfel se vede că eu am înlesnit toate mijloacele de apărare, care mi s'au cerut și le voi înlesni și de acum înainte atât I. P. S. Mitropolit Primat cât și P. S. Episcop al Romanului. Întru cât privește valoarea depozițiilor făcute de acel martor Băjescu se va judeca de Sf. Sinod după acte, căci S-tului Sinod aparține de a aprecia valoarea depozițiilor martorilor. Sf. Sinod este Curtea suverană care va judeca și va aprecia toate elementele procesului. Dar că acel martor purtă revolver cu intenția de a atentă la viața I. P. S. Mitropolit Primat, aceasta nu e dovedit; dacă însă I. P. S. Mitropolit Primat are această temere, s'ar putea face o cercetare în privința aceasta tot de către D-nul Prefect al Poliției.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că tot cu privire la acest domn Oardă are informațiuni că el a făcut chefuri însoțit de un agent de poliție Atanasiu.

D-l Ministru întreabă pentru ce a fost însoțit de acel agent?

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Eră însoțit pentru ca să-l păzească să nu i se întâmple vre un rău.

D-l Ministru zice: Aceasta nu e admisibil. Că I. P. S. Sa privește astfel lucrurile din cauză că se află într'o stare de excitație, de enervare. Protestez încă în contra cuvintelor, că un presupus atentator la viața I. P. S. Sale ar fi însoțit de un agent de poliție, pentru ca să-l apere să nu i se întâmple ceva rău. E regretabil, de sigur, că acel martor a venit să-și facă depoziția cu revolverul în buzunar și bine a făcut *D-l Prefect al Poliției* că i l-a luat. Nu cred însă, că I. P. S. Mitropolit Primat poate să creadă că viața I. P. S. Sale este în primejdie, și în cazul că are o astfel de bănuială, îl rog să mă sesizeze pe mine și promit, că voi lua toate măsurile pentru a-i garanta siguranța vieții I. P. S. Sale. Voi cere chiar să se deschidă acțiune penală, pentrucă nu voesc să se continue judecata sub prezumția aceasta, că viața I. P. S. Sale se află în primejdie, că e amenințată.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Pe lângă că acest domn Oardă umblă înarmat cu revolver, că a fost însoțit de un agent de poliție; mai adaug că actul de moralitate ce a prezentat nu e iscălit de proprietari, ci de chiriași; iar pentru spovedire și împărtășire a prezentat adevărul dela preotul Capelei Internatului Teologic, al cărui Director este P. C. Ionom Nazarie, cumnatul *D-lui C. Chiricescu*. Pentru aceste motive rog pe Sf. Sinod să țină seamă de toate acestea, când va cerceta depozițiile acestui martor, precum și ale preotului Bănescu.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, întreabă pe I. P. S. Mitropolit Primat, dacă eră prevenit mai de mult despre aceasta.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că a fost prevenit de a seară. I. P. S. Sa mulțamește *D-lui Ministru*, că a bine voit să ia măsuri de a se aduce de *D-l Prefect al Poliției* actele cerute de I. P. S. Sa, prin care se constată că martorul Băjescu are diferende cu Poliția; dar din nou ține să releveze atențiunea mare ce a dat Comisiunea acestui martor.

P. S. Episcop al Romanului zice, că e foarte bună părerea D-lui Ministru ca să se cerceteze acel domn Băjescu spre a se dovedi care e cauza care l'a făcut să vie înarmat.

Domnul Ministru promite că va dispune să se cerceteze.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că față de astfel de informațiuni ce a avut, pentru siguranța vieții I. P. S. Sale, n'a voit să asiste la depozitia acestui martor, și pentru motivul, că de oarece acest martor are diferende cu Poliția, a crezut că este sub demnitatea I. P. S. Sale de a stă la depozitiile lui.

D-l Ministru zice, că datoria D-sale este de a înlesni toate mijloacele de apărare și de a căuta să se facă deplină lumină.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, zice că, să ia act și se va trece în sumarul ședinței.

P. S. Episcop al Hușilor zice: Trebuie a se trece acestea în sumar, pentru că sunt lucruri de care se cuvine a se ține seamă. Că astăzi de dimineață I. P. S. Mitropolit Primat a venit la P. S. Sa și i-a spus, vădit emoționat, că I. P. S. Sa nu stă la depozitia acelui martor, care are diferende cu Poliția și a venit să-și facă depozitia înarmat cu revolver.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că un alt fapt pe care ține să-l releveze este că, depozitiile care s'au luat ieri au fost publicate prin ziare falsificate în defavoarea I. P. S. Sale, adăogându-se la declarațiile celor dintâi martori lucruri pe care ei nu le-au spus și suprimându-se declarația lor cea mai importantă și anume declarația, că deși maica Atanasia Stoenescu a îngrijit pe preotul Vasilescu în ultimile zile ale sale și deși preotul Filip Florescu, a fost nelipsit, totuși nici acest preot, nici maica Atanasia Stoenescu n'au văzut pe acolo pe preotul Bănescu. Prin urmare preotul Bănescu n'a declarat adevărul când a spus că a fost lângă Vasilescu în ultimele lui momente și că atunci acesta i-ar fi făcut destăinuiri nefavorabile I. P. S. Sale. Roagă pe Sf. Sinod să cerceteze cine comunică presei aceste depozitiuni tendențioase și a lua măsurile convenite, dacă acela depinde de Sf. Sinod. I. P. S. Sa spune cum a observat astăzi, că reporterii dela ziare ascultau de la o fereastră depozitiile pe care le făceau martorii. Ne

aflăm așa dar într'o stare turbure, zice I. P. S. Sa și roagă a se da un vot prin care să se dezaprobe faptul, că se dă la ziare să se publice informațiuni greșite și tendențioase.

D-l Ministru zice: Sunt alături cu I. P. S. Voastră să protestez în contra acestor indiscrețiuni. Că dela început s'au dat în ziare multe lucruri care n'ar fi trebuit să fie date. Că presa ia informațiuni cum poate și de unde poate. Că s'au publicat prin ziare chiar și depozițiile martorilor. De sigur că membrii Comisiunei nu le-au dat, nici dela Direcția Cancelariei crede că nu s'au dat, totuși s'au publicat toate în extenso. Crede că este bine ca Sf. Sinod să dezaprobe acest lucru.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că ține foarte mult să se facă lumină asupra unor depozițiuni făcute de preotul Bănescu, cu privire la chestia de ce boală a murit copilul soților Vasilescu. Roagă pe Sf. Sinod să ceară a se cercetă aceasta cât mai neîntârziat la spitalul Filantropia și a se amână desbaterile procesului până Joi, când crede că se va putea aduce aceste informațiuni. Nu se poate, zice I. P. S. Sa, ca Sf. Sinod să refuze de a se controla singura depozițiune defavorabilă ce s'a făcut împotriva mea, când controlul este așa de lesnicios și când reaua credință a martorului Bănescu este dovedită prin arătările altor martori vrednici de crezare și prin propriile sale contradicții. Rog, zice I. P. S. Sa, ca Sf. Sinod să delibereze singur asupra acestei cereri a mea, fără asistența D-lui Ministru al Cultelor, care nu poate lua parte la deliberările judecătorești după canoane. D-l Ministru este reprezentantul Guvernului, spre a asigura respectarea legilor, dar nu este judecător, ci Sf. Sinod singur este judecător, prin urmare nu numai după canoane, dar și după toate principiile de drept și legile lumești, nu poate lua parte la deliberările judecătorești ale Sf. Sinod. Până acum nu s'a respectat cu rigurozitate această regulă și rog să se ia act că m'am opus și mă opun la această ilegalitate.

P. S. Episcop al Hușilor zice: Cred că nu e drept ca D-nul Ministru să nu ia parte, pentrucă întotdeauna a luat parte, mai ales că D-l Ministru este om de legi și noi avem nevoie de luminile D-sale. Afară de aceasta noi lu-

crăm aici în bună înțelegere cu Statul și într'un caz de Judecată așa de însemnat ca acesta avem trebuință de luminile D-lui Ministru. Pentru acestea cred, că este bine ca I. P. S. Mitropolit Primat să-și retragă această parte.

D-l Ministru zice: Pe mine mă miră această propunere a I. P. S. Mitropolit Primat. Dacă I. P. S. Sa credea așa, că eu nu pot să iau parte la deliberările Sf. Sinod, trebuia să fi făcut această propunere dela început. Dar până acum nici I. P. S. Sa, nici P. S. Episcop de Roman, n'a cerut acest lucru.

P. S. Episcop al Romanului zice: Eu vă primesc.

D-l Ministru zice: Eu cred că am drept să asist la deliberări, atât din punct de vedere al legii, cât și al canoanelor. Legea îmi dă drept la vot consultativ, pe care pot să-l dau oricând este trebuință, sau când mi se cere de Sf. Sinod. Din punct de vedere canonic? Dar nu știe I. P. S. Sa Mitropolitul Primat, că totdeauna în Sinoade reprezentatul Statului a luat parte, fie ca delegat Imperial, fie sub altă denumire, și care asistau la toate debaterile de orice natură a Sf. Sinoade și chiar mai adese ori le prezidă. M'am ocupat acum, mai ales cu ocazia acestui proces și am citit istoria Conciliilor și am constatat preste tot acest lucru. Prin urmare cred, că propunerea I. P. S. Mitropolit Primat nu este nici în spiritul legii, nici în spiritul canoanelor. Dar spre a se evită orice bănuială, eu vă rog să dați un vot, să luați o deciziune în privința aceasta. Las prin urmare la chibzuința și înțelepciunea Sf. Sinod să hotărască prin un vot al său. Nu știu prin ce am meritat această neîncredere din partea I. P. S. Mitropolitului Primat, când am făcut totul spre a asigura deplina libertate a apărării fiecăruia și am înlesnit toate mijloacele apărării, care mi s'au cerut.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, zice: Regret din suflet, că I. P. S. Mitropolit Primat a ridicat acest incident. Se știe că la noi din fericire a fost totdeauna o perfectă înțelegere între Stat și Biserică. D-l Ministru a motivat prezența sa în Sf. Sinod. Legea organică a Sf. Sinod dă prin art. 13 acest drept. Rog dar pe I. P. S. Mitropolit Primat să-și retragă această propunere.

D-l Ministru zice: Rog pe Sf. Sinod să se pronunțe printr'un vot al său asupra acestei chestiuni.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, zice: Intru cât legea dă acest drept Ministrului, cred că nu este nevoie de un vot. In ce privește cererea de a se face cercetare la spital, spre a se vedea de ce boală a murit copilul soților Pr. Vasilescu, cred că aceasta s'ar putea admite, dacă se crede că e nevoie de a se face această constatare și dacă folosește apărării I. P. S. Mitropolit Primat.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, zice: Mă surprinde grozav atitudinea I. P. S. Mitropolit Primat. Mă surprinde că merge din zi în zi contrazicându-se. Poate că aceasta se datorește stărei sufletești de enervare în care se află I. P. S. Sa. Așa de pildă: A zis că nu are să asiste la depozițiile martorilor și s'a dus, cu toate că mai bine făcea dacă nu se ducea, pentrucă nu este de demnitatea I. P. S. Mitropolitului Primat să stea și să asculte depozițiile pe care le-au făcut martorii în catedrala Sf. Mitropolii. Mai mult chiar, mai bine era dacă nu se admitea martori, dar D nul Ministru a consimțit la aceasta pentru a da cea mai deplină libertate de apărare. Nu vedeți, I. P. Sfințite cât de jos s'a pogorît Biserica noastră din pricina urei și a intrigilor? Trebuie să cruțați Biserica de acest scandal ne mai pomenit. Aceasta se datorește firei combatante a I. P. S. Voastre. Ne-ați fost profesor și Vă considerăm ca pe un părinte. Ce voți ca noi, copii duhovnicești ai I. P. S. Voastre, să Vă arătăm calea ce trebuie să urmați? Trebuie să n'ajungă lucrurile până aci. Mai cumiți sunt frații noștri din Transilvania, cari feresc poporul de asemenea fapte urite și nu fac ceiace facem noi. Nici în jurnalele lor, nici chiar în cele Ungurești nu se dă Biserica în spectacol public. In acest nenorocit proces, s'au ridicat fel de fel de incidente, de proceduri și dacă n'aveam pe D-nul Ministru, care este un distins jurisconsult, nu știu ce am fi făcut. Am zis de atâtea ori și zic și acum, împăcați-vă și să isprăvim odată cu acest scandal public.

I. P. S. Mitropolit Primat, zice: Cred că scandalul nu l'am provocat eu. Situația mea de atâta vreme este penibilă. De doi ani și jumătate de când sunt Mitropolit nu m'am certat cu nimeni, resping cuvântul de combatant, pe care l-a zis P. S. Episcop al al Dunărei de Jos. In privința cererii ce am făcut-o cu privire la D-nul Ministru, declar că

am făcut-o, pentru că mi s'a părut că D-sa este cam aspru față de mine. Dacă însă Sf. Sinod crede, că nu e întemeiată cererea mea, declar că mă supun hotărîrii Sf. Sinod. Cred însă că nu mi s'a refuzat cererea de a se cercetă de ce boală a murit acel copil. Aceasta 'mi trebuie neapărat să se constate, având nevoie de acest lucru în apărarea mea. Dacă un criminal nu poate fi lipsit de mijloacele de apărare, cu atât mai mult cred că nu mi se vor refuză nici mie care singur am cerut judecată, spre a se face lumină desăvârșită și a încetă odată intrigile și șantajele.

Domnul Ministru zice: Protestez în contra cuvântului zis de I. P. S. Mitropolit Primat, că sunt aspru cu I. P. S. Sa. N'am fost și nici voi fi aspru, nici cu I. P. S. Sa, nici cu P. S. Episcop al Romanului. Am fost întotdeauna pentru respectarea legalității și dreptății. Nu-mi voi schimba niciodată această linie de conduită. S'a zis prin jurnale multe, dar nu credeam, că I. P. S. Mitropolit Primat, să se facă ecoul acelora.

Ședința se suspendă pentru 5 minute. I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului trec în camere deosebite.

La redeschiderea ședinței. Sunt poftiți în ședință I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, comunică I. P. S. Mitropolit Primat, că Sf. Sinod a respins cererea I. P. S. Sale ca D-nul Ministru să nu asiste la deliberările Sf. Sinod. Tot așa nu a admis de a se face cercetări la spital ca să se afle de ce boală a murit acel copil. Aceasta nu e de demnitatea Sf. Sinod. Numai Ministru o poate face prin poliție.

I. P. S. Mitropolit Primat, zice: Cer să se constate că Sf. Sinod 'mi refuză puțința de a-mi procură elementele trebuitoare pentru apărarea mea. Mi se răpește unul din mijloacele cele mai puternice de apărare, pentru că sunt dator să dovedesc, că depoziția martorului Bănescu nu e dreaptă.

Domnul Ministru zice: Cu toate că nu văd ce importanță așa de mare poate să aibă constatarea aceasta pe care o dorește I. P. S. Mitropolit Primat, dar pentru că.

I. P. S. Sa ține atât de mult la acest lucru, mă oblig să iau măsuri pentru a se face această cercetare pentru a fi satisfăcut și în aceasta I. P. S. Sa.

I. P. S. Mitropolit Primat, declară că este mulțămît de bunavoință a D-lui Ministru și roagă să se ridice ședința pentru că se simte prea obosit. Asemenea roagă a se amâna continuarea apărării până vor sosi informațiile ce se vor cere dela spital, ca să se vadă de ce boală a murit acel copil.

Domnul Ministru zice: Vă rog I. P. Sfințite să nu condiționați continuarea apărării de informațiunile dela spital care pot să întârzieze două, trei zile. Rog însă a mi se arată în depozițiune anume de ce spital s'a vorbit și în ce condițiuni s'a născut și a murit acel copil

P. S. Episcop al Romanului, zice că ar fi bine să se citească depozițiunea.

P. S. Arh. Callist Botoșeneanu, citește depozițiunea și se constată, că în acea depozițiune nu este vorba nici de spitalul Filantropia nici de vre-un alt spital.

Ședința se ridică la orele 7 $\frac{1}{2}$ seara și se decide ședința viitoare pentru mâine Mercuri, 15 Iunie, ora 9 dim.

Președinte: *Pimen Mitropolit al Moldovei*.

Secretar *Nifon Episcop al Dunărei de Jos*.

Ședința din 15 Iunie 1911.

Ședința se deschide sub președenția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei la ora 9 $\frac{1}{2}$ dimineața.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 15, în concediu 1. Este de față și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii.

Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos zice, că eri a declarat în ședință, că se retrage pentru că e bolnav, a venit însă pentru că mai mulți PP. SS. Membri au stăruit și pentru că P. S. Arhiepiscop Calist Botoșeneanu, Secretar, este ocupat astăzi la un examen, dar roagă a i se permite să plece după citirea sumarului, fiind bolnav.

Domnul Ministru, roagă pe P. S. Episcop al Dunărei de Jos să rămână în ședință.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, zice: Am declarat că mă retrag chiar din Episcopat.

P. S. Episcop al Argeşului zice: Am declarat că ne retragem cu toţii.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Preşedinte, adresându-se către *P. S. Episcop al Dunărei de Jos*, îl roagă să rămână pentruca cu toţii să ne facem datoria. Sunteţi un Episcop de valoare şi e nevoie de prezenţa *P. S. Voastre*, ca şi a celorlalţi în aceste împrejurări grele, care ne zguduie Biserica şi pe noi toţi. Datori suntem să rămânem la locurile noastre. Nu noi am provocat această turburare. Dumnezeu va judecă şi va pedepsi pe vinovaţi.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos zice: Mântuitorul Hristos s'a jertfit pe cruce pentru păcatele lumii şi noi se cuvine să ne jertfim pentru pacea Bisericeii.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Mă surprinde foarte mult atitudinea *P. S. Episcop al Dunărei de Jos*. Eu n'am avut un cuvânt jignitor pentru *P. S. Sa*. Poate că din pricină că sunt în această situaţie am pus cuvântul că *D-nul Ministru* e cam aspru cu mine. În ce priveşte pe *P. S. Episcop al Dunărei de Jos* însuşi *P. S. Sa* a declarat, că eu nu i-am făcut nici un rău *P. S. Sale*, ba încă, că am fost gentil cu *P. S. Sa*. Cred că trebuie să rămână la postul său pentru ca să se facă lumină. E adevărat că s'au publicat multe prin jurnale. Sf. Sinod va judecă însă cum îl va lumina Dumnezeu. *I. P. S. Sa* declară că n'are în conştiinţă să jignească pe cineva, voeste numai să se apere şi crede, că Sf. Sinod îi va acorda deplina libertate.

Domnul Ministru zice: *P. S. Episcop al Dunărei de Jos* a spus, că voeste, să ne părăsească tocmai în momentele cele mai dureroase prin care a fost dat în secolii să treacă sfânta noastră Biserică. Putem să pricepem ce se petrece în sufletul şi conştiinţa *P. S. Sale*. *P. S. Sa* zice că e bolnav, dar nu e aceasta o boală corporală, ci sufletească, boală pe care n'o are numai *P. S. Sa* ci toţi membrii Sf. Sinod şi eu şi tot poporul român. În momentele dureroase prin care trecem, *I. P. S. Mitropolit Primat* a depăşit câte odată limita, cum a făcut bunăoară eri, voind a-mi contesta mie dreptul de a stă în şedinţă; dar aceasta nu trebuie să atingă așa de mult pe *PP. SS. judecători* în cât

să părăsească marea misiune pe care le-a încredințat-o Cel de sus, Țara și Biserica. P. S. Episcop al Dunărei de Jos în bunătatea și delicateța sufletului său, a zis: Nu voesc să mai văd ceea ce văd, nu voesc să judec nici pe I. P. S. Mitropolit Primat, nici pe P. S. Episcop al Romanului, mă retrag mai bine din Episcopat pentru pacea și liniștea Bisericii. Dar eu îl rog să rămână la postul său, pentru că e o datorie pe care trebuie să o găsim în fundul conștiinței noastre. Trebuie să judecați și pe tată și pe mamă, dacă vă ordonă Biserica. Eu nu sunt necredincios, îmi dau seama de gravitatea și însemnătatea împrejurărilor prin care trecem și de aceea Vă zic, trebuie să judecați și să vă dați luminile PP. SS. Voastre. Nu trebuie să fie vorba de dimisiunea P. S. Voastre, căci atunci ce judecată are să se facă. Aceasta ar însemna distrugerea Bisericii. Ce oare trebuie să aducem judecători dela Bisericile omodoxe? Sunteți judecători, faceți-vă datoria, îndurați durerea pe care cu toții o suferim.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos zice: Mulțumesc Domnului Ministru pentru cuvintele așa de călduroase pe care le-a rostit și declar că ceea ce poruncește Sf. Sinod mă supun. În toată viața n'am avut cu nimeni nici un diferend. Vă mărturisesc, că nu mă pot odihni nici noaptea, am dureri nefritice la rinichi, la care se mai adaugă și durerile sufletești. Declar pe onoare și conștiință, că n'am nimic cu I. P. S. Mitropolit Primat și cu P. S. Episcop al Romanului; n'am decât stimă și iubire pentru PP. SS. Lor. Iată pentrue am zis, că după citirea sumarului rog pe Sf. Sinod să mi dea voe să mă retrag.

I. P. S. Mitropolit Primat roagă a se citi o petițiune, care s'a dat de un frate al Preotului Vasilescu și întreabă dacă s'a primit la biurou acea petițiune.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice: Precum în totdeauna v'am asigurat I. P. Sfințite, că aveți deplină și absolută libertate de apărare, tot așa vă asigur și acum. Vă declar că nu s'a primit la biurou nici o petițiune. Când va veni voi comunica-o. Vă rog să aveți încredere.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Ași fi foarte fericit, dacă mi s'ar fi încuviințat cel puțin o zi ca să-mi continuu a-

părarea, pentru că mă simt foarte obosit și trupește și sufletește și aceasta din cauză, că P. S. Episcop al Romanului în apărarea sa, n'a făcut decât să arunce asupra mea cele mai urâte acuzațiuni. Că zilele de Luni și Marți au fost adevărate zile de supliciu, dimineața trebuind să asist la depozițiile martorilor, iar după amiazi să-mi fac apărarea, de aceea am rugat pe Sf. Sinod să-mi acorde cel puțin o zi liberă de odihnă, dar cu durere constat că n'a binevoit să țină seamă de această cerere.

P. S. Episcop al Hușilor zice: Nu ne acuzați, că suntem judecători.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Fiindcă Sf. Sinod n'a ținut seamă de cererea mea și cum totdeauna am declarat că mă voiu supune Sf. Sinod, tot așa fac și acum. Arată că în o ședință precedentă, s'a ocupat în apărarea I. P. S. Sale spre a dovedi tentativa de șantaj a unui licențiat în teologie. Aceasta oglindește cum se formează caracterele la Facultatea noastră de Teologie. Am aci multe scrisori, din care se vede starea jalnică, vrednică de plâns, care nu poate avea altă urmare decât decăderea Bisericii noastre. Citește o scrisoare dela Berlin, în care între altele se spune, că Cernăianu este ucenic al P. S. Episcop de Roman și că cu Cernăianu s'au asociat și foștii preoți Vasilescu și Păunescu; că Dr. Todirașcu a discutat cu studentul teolog Brădișteanu despre minuni, și studentul teolog a zis: că el nu crede în acele mituri; iar Dr. Todirașcu i-a răspuns: «vai de Biserica aceea pe care trebuie să o aperi D-ta. Eu tot am o credință, pe care mi-a sădit-o mama în inimă, dar D-ta nici pe aceea nu o ai». Și eu zic ca acest Doctor—zice I. P. S. Sa.—Vai de Biserica, care va avea astfel de preoți, conducători sufletești ai poporului. Și dacă aceasta se poate zice de tineret, ce se va zice de dascălii lor?!

I. P. S. Sa continuându-și apărarea zice: Să trecem acum la uneltirile D-lui C. Chiricescu.

Asupra acestuia cred că sunteți edificați cu toții, după fapta incalificabilă ce a comis. Colegii săi dela Universitate îl resping cu desgust și D-l Ministru al Cultelor l-a dat în judecată înaintea Comisiunii disciplinare, cerând destituirea.

Nu voesc să-mi exprim aprecierea mea personală asupra faptei D-lui C. Chiricescu, dar iată ce zice un ziar, care nu-mi este de loc favorabil (ziarul «Seara» No. 492 delă 29 Mai 1911): «Nimeni nu ia apărarea acestui om, care s'a lepădat de orice sentiment de prietenie, de orice sentiment de dreptate și de orice îndatoriri impuse omului civilizat. D-l Chiricescu, publicând o scrisoare încredințată lui, în baza celei mai strânse prietenii, pentru a compromite pe prietenul ce s'a încrezut în el, a comis într'adevăr cea mai nedemnă faptă. Și fiecare se întreabă ce fel de om este acest domn Chiricescu, care a avut inima să păstreze patrusprezece ani o asemenea scrisoare? De ce a păstrat-o? Cum s'a făcut că a păstrat-o? Este evident că chiar din momentul în care i-a încăput în mâini acea scrisoare a conceput infernalul plan de a se servi de această scrisoare într'o zi, pentru a sili pe prietenul său să devie instrument docil în mâinele sale. Altfel nu se explică cum a păstrat o asemenea scrisoare. O! sunt fiare de acestea care păstrează scrisorile și se servesc de tot felul de fărădelegi pentru a-și creă situațiuni.

Iată descrierea principalului acuzator și uneltitor, pe care l-ași putea numi *sufletul acuzațiunei*, dacă nu s'ar cuveni să mă feresc de a rosti cuvântul *suflet*, când e vorba de acest om. Pe omul acesta, Părintele Episcop de Roman vi l'a propus ca martor, spre a complectă ceea ce zice că rezultă din scrisoare. Vrea să zică ființa aceasta, care a comis acel odios fapt și stă—cum zice el—în preajma Sinodului cu scrisoarea, pe care se teme a V'oi încredință PP. SS. Voastre, stă gata să vă aducă mărturia sa desinteresată, să adaoge din gura și inima lui curată, ceea ce este necesar pentru ca scrisoarea să poată servi ca dovadă. Oamenii aceștia și-au pierdut mințile, s'a zis că atunci când Dumnezeu voește să piarză pe cinevâ îi ia mințile. Dacă Păr. Episcop de Roman cere mărturia D lui C. Chiricescu spre a complectă scrisoarea; dacă D-l C. Chiricescu se oferă a complectă scrisoarea și zice (în ziarul «Epoca» delă 29 Mai 1911) că ar fi fost singurul martor interesant, asta însemnează că faimoasa scrisoare, *fără complectările desinteresate ale D-lui C. Chiricescu, nu dovedește nimic*. Acest lucru este indiscutabil și voiu vorbi

despre aceasta mai târziu, dar e bine să constatăm de pe acuma, că însuși acuzatorii recunosc indirect lucrul acesta. Dar D-l Chiricescu are tristul curaj de a încerca să justifice divulgarea scrisorii. Este sigur că nimic nu poate justifica acea divulgare. Toți aceia cari înțeleg și știu ce înseamnă prietenia, toți aceia cari au simțul demnității și al onoarei nu vor putea niciodată admite că o asemenea faptă se poate justifica.

I. P. S. Mitropolit Primat întrerupând apărarea zice: Mă mir că lipsesc din ședință vre-o 5, 6 din PP. SS. Membri. Eu sunt în apărare și doresc ca toți să ia cunoștință de apărarea mea.

P. S. Episcop al Hușilor zice: Se vede că au început să piardă răbdarea.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Eu citesc în apărarea mea și acte din care se va vedea seriozitatea apărării și neseriozitatea acuzării. Apoi continuă apărarea:

Dar să vedem cum încearcă D-l Chiricescu a se justifica și cu acest prilej să vedem ce uz a făcut el de acea scrisoare confidențială. El spune că, din cauză că nu mi-a făcut un serviciu la Universitate la 1905, eu am început a-l persecuta și am făcut un raport la Sf. Sinod în contra sa, ceea ce l-a silit să demisioneze din funcția de Director al Tipografiei Cărților Bisericești.

În această ocaziune, pentru ca să se apere, el zice că a trebuit să facă aluzie la acea scrisoare, pe care a găsit-o atunci ca prin minune. Scrisoarea zice că îi servea prin aceea că eu îi spuneam într'însa să vie la Cozia și aceasta putea justifica lipsa sa dela Tipografie și prin urmare pe nedrept îl învinovățiam, în raportul meu către Sf. Sinod că lipsește dela Tipografie fără concediu.

Toată această explicațiune este o țesătură de neadevăruri. Mai întâi, că eu nu eram Președinte al Sf. Sinod și deci nu-l puteam chema la mine în interes de serviciu. Mai pe urmă, că scrisoarea este din August 1899, iar lipsirea fără concediu dela Tipografie este din 1904. Chemarea mea din August 1899 nu putea justifica absențele din 1904, și de altfel în raportul meu din 13 Mai 1905, în care semnez lipsirea dela Tipografie, spun lămurit: «În calitate de membri ai acestor două Comisiuni aveam

o deosebită plăcere a constată până mai acum un an și mai bine, ce activitate vie domneà la Tipografie, dar de atunci încoace lucrurile merg din ce în ce mai încet».

Prin urmare, pentru perioada anterioară anului 1903—1904, eu nu-i imputam nici lipsiri fără concediu dela Tipografie, nici alte neregule; ci dimpotrivă îl laudăm. Deci scrisoarea din 1899 nu-i putea servi la nici o justificare și dacă a făcut aluzie la dâusa în răspunsul său către Sf. Sinod (oferindu-se a o publicà), aceasta a fost tocmai o încercare de șantaj și intimidare, cum voi arătà îndată.

Dar, ceea ce este mai important, e că încă din anul 1903, D-l Chiricescu făcuse un uz culpabil de acea scrisoare, căutând a exercitã presiuni nepermise asupra mea. Deci nu este adevărat că a găsit-o prin minune în 1905 și că a făcut aluzie la ea silit de afacerea demisiei sale dela Tipografia bisericească. În adevăr, în anul 1903, eu fiind însărcinat împreună cu P. S. Episcop de Argeș și cu P. S. Episcop al Dunărei de Jos, actual Mitropolit al Moldovei, de a cercetã cărțile didactice religioase, am avut de cercetat și două lucrări ale D-lui Chiricescu întitulate: «Arheologia biblică» și «Introducerea în Sf. Scriptură».

Examinând lucrările, am găsit că erau cu desăvârșire greșite și insuficiente, i-am comunicat că nu este posibil a le aproba și mi exprimam chiar nemulțumirea, că un profesor la facultatea de Teologie scrie lucrări așa de slabe.

Drept răspuns la scrisoarea mea prin care îi comunicam acestea, îmi trimite la 16 Iulie 1903 o telegramă impertinentă, pe care voiam să o supun atunci Sf. Sinod, al căruia delegat eram. Iată telegrama: Citește. Declar zice, I. P. S. Sa, că de atunci m'am pus în gardă față de acest om.

În același timp apare în jurnalul «Acțiunea» din 3 August 1903, într'unul din articolele semnate «un duhovnic» următoarea destăinuire:..... «Am dorì să ne-o spue P. S. Mironescu! Și să ne mai permită a-l întrebà: ce i-a răspuns, D-l Sturdza la banca ministerială, când ș'a permis să combată legea Casei Bisericii și ce cuprindeà acea scrisoare, pe care Primul Ministru a scos-o din buzunarul său și la vederea căreia P. S. Sa s'a înspăimântat, ne mai deschizând de loc gurița? Noi știm tot, *dar mai cruțăm pe P.*

S. Mironescu, întru cât voim să ne ținem mai aproape de subiect...» Conversația aceasta este o invenție iscodită numai pentru a se pomeni de scrisoare. Prin urmare pe de o parte protestă în mod impertinent prin telegramă, iar pe de altă parte amintează prin gazetă, că are scrisoare în contra mea. Ce eră aceasta, dacă nu o presiune interesată? Voia să mă intimideze, pentru ca eu de frica divulgării scrisorii, să fac raporturi favorabile asupra lucrărilor sale. Eu nu am ținut seamă de aceasta și fiindcă mai târziu a venit să se scuizeze de tonul telegramei sale, am considerat fapta lui ca o simplă izbucnire de mânie și am trecut-o cu vederea.

În jurnalul «Acțiunea» s'au publicat o serie de articole pline de insulte la adresa răposatului întru fericire Mitropolitul Primat Iosif Gheorghian. Astfel că dela 1897 este acest sistem de a se insulta membrii Sf. Sinod și regret că nu se iau măsuri în contra aceloră cari își permit să atace pe Ierarhii Bisericii noastre. Am cerut să se facă cercetări prin parchet pentru martorul mincinos Tudorică Ionescu și pentru fostul preot C. Vasilescu, dar nu știu ce s'a făcut.

D-l Ministru zice: Chiar acum am primit lucrările de la Procurorul general către *D-l Ministru* de Justiție, prin care spune că n'a găsit că e un delict. *D-sa* citește raportul.

I. P. S. Mitropolit Primat: Cum Domnule Ministru, nu e delict, când un preot în unire cu un alt individ mă insultă pe mine?

D-l Ministru zice: Eu nu sunt procuror. Trebuie să cereți *I. P. S. Voastră*.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Cred că nu e de demnitate Mitropolitului Primat să urmărească șantajele unor indivizi, cari'i aduc prejudiții atât de mari, în cât trebuie să se scoboare de pe scaunul de Președinte pe acela de acuzat. Regret că nu se ia măsuri de autorități în drept. Sistemul acesta este fatal pentru Biserică.

D-nul Ministru zice: *I. P. S. Voastră* spuneți că s'a făcut campanie și în contra decedatului Mitropolit Primat Iosif Gheorghian. Acest neuitat Mitropolit n'a reclamat și campania contra sa n'a prins. Vă rog *I. P. Sfințite* să vă apărați în contra documentelor care s'au adus.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Mă apăr cum mă pricep. N'a prins campania nici în contra mea, pentrucă dacă prindea, s'ar fi găsit 3 membri, cari să-și însușească acuzațiile.

I. P. S. Sa continuă apoi apărarea zicând: I-am dat ajutor să modifice și să completeze lucrările, la una din ele «Introducerea» sunt părți întregi refăcute de mine; și astfel după ce cu multă luptă și trudă îl ajutasem a deveni întâi profesor de seminar și pe urmă profesor la Facultatea de Teologie—faptele sunt cunoscute celor mai mulți membri ai acestui Sf. Sinod—l-am făcut acum și autor de lucrări serioase. Cu atât mai mare dar urmă să fie recunoștința față de mine, pe care însă și-a arătat-o și și-o arată așa precum știți.

Peste doi ani, în Mai 1905, fiind însărcinat de Sf. Sinod împreună cu P. S. Episcop de Argeș să examinăm gestiunea Tipografiei Cărților Bisericești al căreia Director era D-nul C. Chiricescu, am găsit acolo o stare ce ni s'a părut netolerabilă și, îndeplinindu-ne datoria noastră, am arătat Sf. Sinod printr'un raport amănunțit, din 13 Mai 1905, constatările noastre și am propus ca Sf. Sinod să retragă încrederea sa D-lui Director al Tipografiei Cărților Bisericești. Raportul este redactat de mine, dar se înțelege, el e rezultatul lucrărilor comisiunii.

Deja în timpul lucrărilor comisiunii, D-nul Chiricescu a avut îndrăzneala să mă amenințe cu divulgarea scrisorii, trimetându-mi prealabil o copie după ea, apoi intimidându-mă prin P. S. Nifon Ploeșteanu, de atunci că, posedă împotriva mea acte cu care mă va înmormânta și spunându-mi în fața P. S. Episcop de Argeș și a P. S. Arhiepiscop Valerian: «Să nu-mi fi defavorabil, că are să fie un mare scandal.» Am răspuns că eu nu țin seamă de nici o amenințare și îmi voi face datoria cu dreptate, orice s'ar întâmpla.

P. S. Episcop al Dunărei de jos zice: Eu nu v'am spus cu intenția de a vă amenința, ci cu dorința ca să fiți în termeni buni cu Chiricescu.

I. P. S. Mitropolit Primat continuând zice: După ce am depus raportul, D-nul Chiricescu a făcut o lungă întâmpinare, în care fără nici un motiv binecuvântat și fără

nici o legătură cu afacerea în discuțiune, face aluzie la scrisoarea confidențială ce deține și se declară gata a o publică, sub falșul pretext, că prin ea se putea justifica delipsurile dela Tipografie, ceea ce, cum am arătat mai sus, eră absolut fals. Mai mult. El apoi divulgă acea scrisoare și la diferite persoane și voiă astfel să mă intimideze și să mă silească a-mi schimbă atitudinea mea, făcând să fie menținut Director al Tipografiei Cărților Bisericești. Se înțelege că nu am ținut nici o șocoteală de aceste presiuni. Pentru a dă o mai mare tărie presiunilor sale, D-nul Chiricescu inventează că i-ași fi violat domiciliul conjugal. O spune aceasta în cererea sa de dimisiune din 1905 și o repetă și acum în petiția sa privitoare la scrisoare. Am explicat dejă din 1905 ce este cu această pretinsă violare de domiciliu. La Tipografia Cărților Bisericești, cancelaria Tipografiei este în apartamentul locuit de Director. În timpul lucrărilor comisiunei, de care vorbesc mai sus, într'una din zile m'am dus la Tipografie, spre a continuă cercetările noastre. Am sunat. A venit un servitor și mi-a deschis ușa dela intrare. Am voit să intru în cancelarie și găsind ușa închisă, am spus servitorului să o deschidă. Mi-a deschis și am intrat în cancelarie, unde gândeam să aștept pe celalt membru al comisiunei și pe Director. După vre-o zece minute, văzând că nu vine nimeni, am sunat și am întrebat de Director, spunându-mi-se că lipsește, am întrebat unde este secretarul sau șeful de atelier. Servitorul mi-a răspuns, că e în atelierul său, sau în depozitul Tipografiei, pentrucă celalt membru al comisiunei P. S. Valerian Râmnicianu, care venise înaintea mea, făcerea cercetări acolo. Atunci m'am grăbit să mă duc și eu în atelierele Tipografiei și am trecut prin coridorul apartamentului Directorului. Am găsit pe P. S. Valerian și ne-am căutat împreună de cercetările noastre. Aceasta este pretinsa violațiune de domiciliu. D-nul Chiricescu s'a ferit de a preciză în public ce înțelege prin aceea că i-am violat domiciliul; dar la diferite persoane a explicat, că eu nu aveam dreptul să trec prin coridorul apartamentului său, căci acela făcerea parte din domiciliul său conjugal, ci că trebuiă să ies în stradă și să intru în atelierele Tipografiei prin intrarea specială, pe unde intră personalul Ti-

pografiei. La alte persoane a aadaos că, trecând prin coridor, am întâlnit un copil al său și l-am întrebat răstit ce faci acolo și că s'a speriat copilul. Se înțelege că aceasta este o pură invențiune. Ne știind ce să mai inventeze pentru a creà admosferă contra mea, născoceà tot felul de lucruri! După demisionarea dela Tipografie, D-nul Chiricescu s'a răsbunat mișelește împotriva mea, făcând să se publice, în Decembrie 1905, sub forma anonimă, un volum intitulat: «Omagiu unui Inalt Prelat» și o foaie intitulată «Zacherlina» pe care le-a trimis gratis la toți oamenii de seamă din țară și tuturor preoților din Eparhia mea, a Râmnicului. Spre a fi la adăpost de orice răspundere, nu numai că nu se arată nici un nume de autor sau editor, dar nu se arată nici numele Tipografiei, unde s'au tipărit aceste trivialități.

În acele publicațiuni nu reproduce scrisoarea, dar face dese aluziuni la dânsa și debitează o sumedenie de calomnii și trivialități. De aceea, aceste publicațiuni erau nu numai un mijloc de răzbunare, ci un nou mijloc de intimidare și presiune.

D-nul Chiricescu arată ce uz poate face de scrisoare și cum poate combinà împrejur o serie de calomnii, dar păstră în rezervă scrisoarea pentru a puteà exercită mai departe presiuni interesate.

El căută mai ales să obție reintegrarea în Direcția Tipografiei. Nu a ajuns la rezultatul ce doreà, căci eu nu m'am intimidat. Publicațiunile acelea au produs o adevărtă explozie de indignare în toate părțile și în special în Eparhia mea. Un număr considerabil de persoane de seamă mi-au exprimat oral și prin scris indignarea lor, reînnoindu-mi încredințări de stimă și considerațiune. Iar în Eparhia Râmnicului, clericii și mai toți cetățenii cu vază mi-au exprimat și în particular și în public profunda lor indignare și mi-au dat noi asigurări de iubire și stimă.

Iată de pildă, adresa care mi-a prezentat-o, într'o audiență solemnă la 1 Ianuarie 1906, o delegație a cetățenilor din R.-Vâlcea.

Prea Sfinte,

«Săptămâna trecută, poșta din localitate a împărțit în oraș un număr de broșuri sosite din București. Cu scârbă

toți aceia cărora le-a fost adresate și cei cari au luat cunoștință de conținutul ei, au constatat că ea este un murdar pamflet la adresa Preasfinției Voastre, care de parte de a găsi aprobarea dorită, a stârnit indignarea generală a întregii populații a orașului, care în timp de aproape nouă ani de când trăiți în mijlocul ei a avut destule ocaziuni a cunoaște și a aprecia mai bine de cât oricine înaltele calități ale Păstorului ce Cel Atotputernic le-a dăruit.

«Cuprinși de scârbă și indignare contra aceluia sau acelorora, care neavând curajul a lucra la lumina zilei, știind bine că atunci când se încearcă a Vă mânji spun neadevăruri, se ascund sub masca anonimatului, venim înaintea P. S. Voastre, pentru a vă asigura, că infamiile ce vor să asvârle asupra înălțimei Voastre, neputând să ajungă sus acolo, unde v'au așezat faptele P. S. Voastre, se vor întoarce în valuri asupra celui ce le-a aruncat. Dragostea noastră Vă este asigurată. Sigur dar că ați câștigat prin conduita și faptele Voastre iubirea și stima acelorora pe care îi păstoriți, puteți desprețui pe aceia ce se încearcă a batjocori și calomniă, fără să-și dea seamă, că prin aceasta chiar vă câștigă și mai mult inimile devotaților voștri fi sufletești». Adresa este iscălită de toți cetățenii de seamă, membri ai parlamentului, funcționari superiori, magistrați, avocați, profesori, medici, ingineri, proprietari etc.

Câtevâ zile mai nainte, primesc dela un profesor de Teologie din Cernăuți o scrisoare, în care se infierează cum merită autorii unor asemenea infamii. (iată acea scrisoare).

După toate aceste înscenări nereușite, eră de netăgăduit că D-nul Chiricescu, convingându-se că nu poate trage profit din scrisoare, se va liniști. Un timp a și avut el ideea aceasta, fiindcă în 1906, mi-a cerut iertare. D-nul Disescu l'a adus să-mi sărute mâna. Natural că prietenia veche nu putea să reînvie. Dar venea din când în când pe la mine, mă felicită la ocaziuni și m'a rugat chiar să mă duc să-i binecuvintez casa (își cumpăraseră case). Înprejurările m'au împedat de a mă duce și foarte bine a fost că s'a întâmplat astfel, căci după câte am înțeles în timpul din urmă, el îmi pregătea acasă la el o înscenare.

Când m'am ales Mitropolit, în Fevruarie 1909, a venit să mă felicite, și în ziua instalării mi-a ținut la Mitropolie

un discurs de felicitare în numele Facultății de Teologie (citește. Vezi Bis. Ort. pe Martie 1909. pag. 1338). În acea zi, după primirea felicitărilor, a urmat un dejun la care nău am găsit necesar să invit și pe D-nul Chiricescu. Eră ospăț de nuntă și eu știam că acest domn nu are haină de nuntă.

El a găsit în aceasta un pretext pentru a se preface supărat. Peste 2—3 zile el spunea D-lui Dr. Gheorghian și altor persoane că eu l'am deconsiderat cu arătata ocaziune; că aceasta este o provocațiune și că el are cu ce se apăra. Le-a spus acestea anume ca să le aud eu și de altfel, a dat în mod expres autorizare D-lui Dr. Gheorghian ca să-mi comunice ce i-a spus. Eră evident că supărarea eră prefăcută și că în realitate, D-nul Chiricescu revenise la sistemul său de intimidări și presiuni culpabile închipuindu-și că eu ajuns la această supremă demnitate, voi avea mai mare interes de liniște, spre a'mi asigura scaunul Mitropolitan și deci voi cedă mai lesne la presiunile sale, iar pe de altă parte el ar putea obține mai ușor avantajile ce râvnea și poate și altele.

Nu am ținut seamă nici de astă dată de amenințările d-lui Chiricescu și văzând că prin unele pamflete se scria că el deține documente compromițătoare pentru mine și că el dedea desmințiri echivoce, i-am zis într'una din zile, când venise la mine.

«D-tă lași să se spue pretutindeni că deții acte compromițătoare pentru mine. Dacă nu ai asemenea acte, te rog să desminți în mod categoric prin publicitate. Dacă însă ai hârtii pe care le crezi compromițătoare pentru mine, nu poți continuă legăturile cu mine, decât după desființarea acelor hârtii, fără a așteptă însă vre-un avantaj dela mine». El mi-a răspuns că «are în adevăr hârțiile ce știu și pe care el le crede compromițătoare pentru mine, dar că nu va face uz de ele». I-am replicat că a făcut dejă uz de dânsule și deci n'are decât să continue, dar va suportă consecințele.

A plecat și a început de atunci peregrinațiuni pe la toți bărbații politici importanți și alte persoane de seamă, arătându-le copii sau reproduceri fotografice după scrisoarea cunoscută, spre a mă discredită. Sunt informat că a

mers până sus de tot cu aceste divulgațiuni și i s'a pus în vedere din acele cercuri ca să se astâmpere și să vie să-mi ceară ertare.

Intre acestea, profesorii facultăței de teologie, alarmați de atitudinea D-lui Chiricescu, care eră Decanul lor și care căută a face agitație și printre studenți contra mea, s'au întrunit și după discuțiune, din opt profesori, patru au semnat o moțiune prin care îl desaprobă, iar ceilalți neputând cădea de acord asupra unei moțiuni, au făcut fiecare câte o declarațiune mai mult sau mai puțin vagă (sunt publicate prin ziare prin Martie 1910).

În curând, campania contra mea a început a fi din ce în ce mai înverșunată și D-l Chiricescu a ajuns să publice în facsimile, în ziarul «Adevărul», scrisoarea care i-a servit la atâtea presiuni culpabile și a trimis și Sf. Sinod o fotografie a ei prin P. S. Episcop de Roman. Se zice că, temându-se că nu a făcut destul, a trimis fotografii și în străinătate la șefii Bisericii ortodoxe, alăturând unde a crezut necesar și traducerea acestei scrisori.

Iată faptele reprobabile ale D-lui Chiricescu, iată uneltirile și înscenările ce a pus la cale cu scrisoarea de care a abuzat. Aveți acuma idee de corectitudinea lui, de sentimentele ce îl călăuzesc, de credința ce el merită, când exploatează, comentează și tâlmăcește acea scrisoare, fie prin el însuși, fie prin intermediul P. S. Episcop al Romanului.

Nici un tribunal din lume, necum un tribunal *religios*, chemat a judeca o afacere disciplinară, nu ar putea să ție cont de documentele exploatare în felul arătat de către acest domn și de arătările sau explicațiunile lui.

I. P. S. Mitropolit Primat, terminând această parte a apărării, roagă pe Sf. Sinod să binevoiască a ridică ședința, fiindcă I. P. S. Sa se simte obosit și nu poate a mai continua astăzi apărarea.

D-l Ministru, zice că sunt orele 11^{1/2}, rămâne să delibereze Sf. Sinod. D-sa depune raportul Procurorului General despre care s'a vorbit mai sus și roagă a se scoate o copie după el pentru Sf. Sinod, iar originalul a i se înapoia D-sale. Totodată D-sa spune, că după cererea I. P. S. Mitropolit Primat a luat măsurile convenite de cer-

cetare, cu toate că scandalul și șantajul nu s'au petrecut în timpul procesului și în timpul Ministeriatului D-sale. Dacă I. P. S. Sa credea că acesta este un șantaj, trebuia să ceară facerea cercetării dela Ministrul de atunci. Totuși D-sa a sesizat pe D-l Ministru de Justiție, ca să dispună cercetarea cazului lui Tudorică Ionescu și Vasilescu. Atât s'a putut face și atât era în drept a face, dar nu se poate face presiune asupra conștiinței judecătorilor, cari singuri apreciază dacă este un delict sau nu.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Aș fi cerut să se facă cercetare atunci, dacă Sf. Sinod ar fi luat în serios acest șantaj.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos citește raportul D-lui Procuror General.

D-l Ministru zice: Sf. Sinod are să decidă, în vederea raportului care s'a citit, dacă procesul este de natură disciplinară specială canonică, spre a se putea răspunde D-lui Procuror General.

I. P. S. Mitropolit Primat roagă a i se pune la dispoziție depozițiile tuturor martorilor, fiindu-i necesare la apărarea I. P. S. Sale. Sf. Sinod încuviințează.

P. S. Episcop al Râmnicului cere a se reproduce în sumar apărarea mai scurt, întru cât este scrisă, și ambele părți o vor depune scrisă în întregime a se avea în vedere de Sf. Sinod.

I. P. S. Mitropolit Primat dorește a se reproduce în sumar tot așa cum s'a urmat până acum, pentru că acesta e un document, care se aprobă de Sf. Sinod.

Ședința se ridică la orele 12 și se decide ședința viitoare pentru mâine Joi, 16 Iunie curent, la ora 9 dimineața.

Președinte, *Pimen Mitropolit al Moldovei.*

Secretar, † *Calist Botoșeneanu.*

Ședința din 16 Iunie 1911.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața, sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 16. Este de față și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii C. C. Arion.

Se citește sumarul ședinței precedente.

D-nul Ministru zice: Sumarul de astăzi a fost mai dezvoltat ca celelalte; s'a trecut vorbă cu vorbă apărarea I. P. S. Mitropolit Primat, așa cum se vede publicată și în jurnale, în loc de a se trece numai în rezumat. Dacă apărarea I. P. S. Sale se face în scris, nu vād pentru ce s'ar trece în sumar întocmai, când se poate să se publice deosebit, deodată cu publicarea sumarelor în Monitorul Oficial, atât apărarea I. P. S. Mitropolit Primat cât și a P. S. Episcop al Romanului. A se reproduce în sumar, însemnează a o ascultă de două ori și a se luă un timp prețios. S'au trecut în acest sumar chiar ceea ce nu s'a zis în ședință. Aceasta dovedește, că sumarul s'a făcut nu după notele, care se iau în ședință, ci după foile cetite de I. P. S. Mitropolit Primat. Rog dar pe I. P. S. Președinte să deă ordin ca să se facă sumarul rezumându-se atât apărarea cât și discuțiunile, duple cum s'a făcut și la apărarea P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. Mitropolit Primat, zice: Cred că trebuie a se trece în sumar apărarea, pentru că acesta e actul care rămâne în Sf. Sinod. Mai înainte se publicau desbaterile Sf. Sinod în extenso, iar în urmă s'a hotărît să se publice numai sumarele, însă cât de fidel. Ceea ce a cetit P. S. Episcop al Romanului în apărarea P. S. Sale nu merită a se reproduce, pentru că erau trivialități, dar în apărarea mea nu sunt astfel de lucruri.

D-nul Ministru zice: Acestea sunt aprecierile I. P. S. Voastre. Rog a se da un vot, ca apărările să se publice aparte, iar în sumar să se deă în rezumat. Nicăeri, în nici o adunare, nu se fac sumare în așa mod. Rog apoi să se rectifice că cu privire la raportul Procurorului General eu am rugat ca Sf. Sinod să se rostească dacă afacerea aceea are un caracter penal sau numai disciplinar.

P. S. Episcop al Romanului zice: Că vorbirile pe larg, pot a fi redată în sumar pe scurt.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, zice: În urma celor zise, și în vederea cererii D-lui Ministru de a se trece în sumar în rezumat apărarea I. P. S. Mitropolit Primat, după cum s'a făcut și cu apărarea P. S. Episcop al Romanului, cred că Sf. Sinod încuviințează

aceasta, iar apărările să se publice aparte în extenso. Cu aceste observațiuni, pun la vot sumarul care s'a cetit. Se aprobă.

Se citește următoarele comunicări.

Petiția D-lui Nicolae Vasilescu Chiriac, cântăreț I la biserica Delea Veche din București, frate cu decedatul preot C. Vasilescu, prin care arată că depozițiile făcute de Pr. D. Bănescu sunt neadevărate.

Raportul parohului din comuna Turburea jud. Gorjiu, prin care protestează în contra informațiilor neadevărate, că locuitorii din acea comună ar fi refuzat să mai intre în biserică. Petiția este semnată de Primar, Consilieri și mai mulți săteni. Se vor avea în vedere.

Petiția D-lui Oprea Dumitrescu din Râmnicu-Vâlcei, pensionar, prin care arată mai multe informațiuni privitoare la P. S. Episcop al Romanului de când eră Director al Seminarului din R.-Vâlcei. Se consideră ca neavenită, nefiind cuviincioasă.

I. P. S. Mitropolit Primat, în continuarea apărării I. P. S. Sale zice: Că I. P. S. Sa a fost streajă neadormită în contra încercărilor altor confesiuni de a face prozeliți dintre păstoriții ortodoxi ai I. P. S. Sale. Totuși a căutat să aibă relațiuni curtenitoare cu membrii celorlalte confesiuni religioase. Citește o scrisoare a unui preot catolic din Severin, care se plângea în contra preotului Durac din acelaș oraș. Citește și o corespondență urmată cu Arhiepiscopul catolic din București.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, zice: Ați cerut avizul Sf. Sinod când ați ținut această corespondență?

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Aceasta e chestie de publicistică și n'aveam nevoie să întreb pe Sf. Sinod. De doi ani de zile, zice I. P. S. Sa, agenții papistași și așa zii uniți sau uniați, sub instigațiunile și conducerea mai ales ale D-lui Marius Teodorian, trecut în 1908 la catholicism, duc o campanie înverșunată în contra mea, recurgând la intrigi, inscenări și uneltiri de tot felul. I. P. S. Sa arată cum D-l Teodorian, până când nu trecuse la catholicism, a publicat o lucrare de drept canonic și cum D-sa sub pretext de nemulțămire, pentru oarecare măsuri luate de către Sf. Mitropolie, de pe timpul regretatului Mitro-

polit Iosif Gheorghian, într'un moment de supărare a trecut la catolicism împreună cu soția d-sale. Dar convertirea sa la catolicism a ținut-o secretă mai mult timp, spre a putea face noi prozești. Că I. P. S. Sa nu l-a cunoscut pe acest domn Teodorian până în Ianuarie 1909. Că cetise cartea D-sale asupra «Dreptului Canonic oriental» din care a văzut că are predilecțiune pentru lucrurile bisericesti, deși nu împărtășa felul său de a tâlcui canoanele. Crezând că va putea să'l aducă iarăși în Biserica Ortodoxă, a intrat în relații cu dânsul. Atunci a avut loc acea scrisoare pe care a adus'o în Sf. Sinod P. S. Episcop al Romanului, în care scrisoare îl ruga pe acest domn să nu mai acuze pe nedrept Sinodul, să nu arunce cu noroi într'o instituție, pentru că unii din membrii ei nu ar fi vrednici, ci trebuie să se ceară purificarea instituției, iar instituția însăși să fie respectată.

Dacă crede, că merită critici unii din membrii Sf. Sinod, să vorbească numai de aceia, oricare ar fi ei, înțelegând prin aceste cuvinte ca să nu'l cruțe nici pe I. P. S. Sa, dacă se socotește că merită critici și termină acea scrisoare cu cuvintele: «Că pe nedrept 'i se impută I. P. S. Sale că ar fi plagiat».

Prin urmare vedeți, P. P. S. S. Părinți, că zadarnic se încearcă P. S. Episcop al Romanului și ceilalți interesați, de a restălmăci această scrisoare, pretinzând că prin ea eu îndemnam pe D-l Teodorian să atace pe membrii Sf. Sinod. Trebuie să se aibă în vedere împrejurările în care a fost scrisă acea scrisoare. I. P. S. Sa zice, că nu'l cunoștea personal pe acest domn Teodorian, dar avea informațiuni foarte bune despre dânsul, de aceea a căutat să'l facă a'și schimba atitudinea sa și să revie la credința strămoșească pe care o părăsise. Că'l credeă de bună credință și pentru aceasta admiteă, în mod teoretic, că nemulțămirea sa, în contra administrației bisericesti, ar putea fi juste în parte. Dar aceste concesiuni platonice, de pură politeță, nu pot răsturnă repetatele îndemnuri de a respecta instituția Sf. Sinod. Am insistat, zice I. P. S. Sa, asupra acestei scrisori, pentru că pe dânsa s'au clădit tot felul de intrigi, în scopul de a'mi instreina simpatiile membrilor Sf. Sinod, căci s'a recurs împotriva mea la toate

armele. Că despre acest domn Teodorian 'i scrisese elogios și un cleric cult de ai noștri (citește scrisoarea).

Se suspendă ședința pentru cinci minute.

La redeschidere *I. P. S. Mitropolit Primat* depune la birou scrisoarea acelui cleric cult, ce s'a citit.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, întreabă pe *I. P. S. Mitropolit Primat*: Știați că D-l Teodorian nu e ortodox?

I. P. S. Mitropolit Primat arată împrejurările cum l'a cunoscut. Cum acest domn i-a spus că *I. P. S. Sa* e cel mai indicat pentru demnitatea de Mitropolit Primat și că el va stăruî pentru aceasta și că ar fi bine să se facă unirea cu Roma, căci atunci ar fi Patriarh al tuturor românilor de pretutindeni. La acestea *I. P. S. Sa* i-a răspuns că nu aspiră la astfel de vrednicii; că și iubește Biserica în care s'a născut. La observația D-lui: Că în Biserica noastră sunt multe rele, i-a răspuns: Fiecare 'și va da socoteală de faptele sale. Că a refuzat stăruința lui pentru a ajunge Mitropolit. Că el venea adeseori la *I. P. S. Sa* și i propunea unirea cu Roma; dar *I. P. S. Sa* în totdeauna îl combătea și l'întreba: În ce legături te găsești D-ta cu părinții D-tale? Că tot pentru acest scop venea și D-l Frolo care aborda chestiunea unirei, dar i-a răspuns categoric: Că *I. P. S. Sa* nu primește astfel de propuneri, pentru că Biserica Ortodoxă a Răsăritului este adevărata Biserică creștină.

Arată apoi, că D-nul Teodorian, îndată ce a trecut la catolicism, a devenit agentul conducător al propagandei papiste. Că în anul 1908 a început să publice ziarul «Vestitorul», la care a adăos mai târziu unele pamflete, ca: «Biserica Română, Apărarea Ortodoxiei, Viața românească, România Creștină» etc. Că acest domn a ademenit la catolicism două călugărițe dela M-rea Nămăești. *I. P. S. Sa* dă mai multe amănunte cu privire la ademenirea acelor două călugărițe, pentru care D-nul Teodorian a mijlocit să fie trimise în străinătate, în institute religioase catolice, unde au făcut câțva timp ucenicie. Pe urmă le-a readus în București și împreună cu alte persoane au început să pregătească alcătuirea unei comunități unite și să strângă fonduri pentru ridicarea unei biserici unite, la care urmau

să fie atașate și cele două călugărițe. Însă în apropierea Paștelor din anul 1909, aceste două călugărițe au fost recâștigate la ortodoxism și trimise de o dată la M-rea Țigănești. I. P. S. Sa citește două petițiuni date de aceste două călugărițe, prin care se roagă a fi ertate și reprimite în Biserica Ortodoxă.

Revenirea la ortodoxism a celor două călugărițe a umplut de mânie pe propagandiștii catolici, cari credeau că vor face roui prozeliți. S'au încercat prin scrisori și amenințări să silească pe cele două călugărițe să vie iarăși la catolicism. I. P. S. Sa citește două scrisori privitoare la aceste două călugărițe.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, zice, că e ora 12.

I. P. S. Mitropolit Primat continuă, că se apără așa cum 'i dictează conștiința și simțământul de dreptate. I. P. S. Sa citește încă o scrisoare a D-lui Teodorian din care se vede, că D-sa numește Biserica noastră schismatică și eretică, că în Biserica noastră totul e rău, putred.

Puțin după aceea, în Mai 1909, vizitând internatul Teologic, a spus studenților I. P. S. Sa, că trebuie să țină la credința noastră strămoșască, să o apere toată viața și să nu lase să se rupă Români din sânul Bisericii noastre. Aceasta a fost destul, pentruca agenții propagandiști să se pornească cu mai multă răutate împotriva I. P. S. Sale. Citește o scrisoare a Dr. I. Bălan, din 1 Aprilie 1909, prin care mustră pe cele două călugărițe, că au fugit dela catolici și au venit iarăși în Biserica schismatică și eretică a Românilor.

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu, zice: Acesta e fratele nostru de dincolo.

I. P. S. Mitropolit Primat, zice: Da. Arată cum s'a o pus când a auzit, că este vorba a se clădi o biserică unită în București, și cu toate că i s'au dat asigurări din cercurile oficiale cele mai de sus, totuși biserică s'a făcut. Arată apoi cum în Senat a protestat, împreună cu I. I. P. S. Mitropolit al Moldovei, în contra uneltirilor catolicilor. I. P. S. Sa conchide, că n'a stat în legături cu Catolicii, adică cu propagandiștii lor, din contra, aceasta se poate zice de P. S. Episcop al Romanului.

Ședința se ridică la orele 12^{1/2} și se decide ședința viitoare pentru mâine, Vineri 17 Iunie, la ora 9 dimineața.

Președinte, *Pimen Mitropolitul Moldovei.*

Secretar: *Nifon Episcop al Dunărei de Jos.*

Ședința din 17 Iunie 1911.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 16. Este de față și D-l Ministru al Cultelor și Instrucțiunii.

Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă cu rectificările cerute de D-l Ministru, P. S. Episcop al Hușilor, al Dunărei de Jos, P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu și I. P. S. Mitropolit Primat.

Se comunică petiția D-lui Eugeniu E. Vincler, avocat din Buzău, fost magistrat, prin care protestează în contra învinuirilor aduse I. P. S. Mitropolit Primat. Se va pune la acte.

I. P. S. Mitropolit Primat, zice: Am arătat eri, în ce chip au uneltit agenții propagandiști eterodocși și am ajuns până la punctul când au venit în contact cu P. S. Episcop al Romanului și amicii P. S. Sale. Voiu mai adăuga două fapte, relative la agenții eterodocși, din care se va vedea urbanitatea mea față de ei și răutatea lor față de mine. I. P. S. Sa arată, că abatele Baud i-a trimis o carte de morală și i-a răspuns prin o scrisoare, că o găsește bună. Arată apoi că D-l Mariu Teodorian s'a purtat necuviincios cu ocazia înmormântării decedatului Eugeniu Carada, în Februarie 1910, trimițându-i o scrisoare în care între altele zice: «Că se miră cum I. P. S. Sa n'a înțeles suprema indelicateță ca să slujească la înmormântarea unchiului D-sale..., dar I. P. S. Sa nu i-a dat nici o importanță, s'a dus și a slujit la înmormântare, fiind în dreptul I. P. S. Sale de a face aceasta. Mai amintește încă un fapt, relativ la pretinsul proces de plagiat. Că eră cu o zi sau două înainte de alegerea I. P. S. Sale ca Mitropolit. Atunci a venit la I. P. S. Sa o persoană, care i-a spus, că ar fi bine să se înțeleagă cu ar-

părarea I. P. S. Sale. Arată că propagandiștii au răspândit și în afară prin gazete toate calomniile debitate contra I. P. S. Sale. Citește din ziarul «La Croix» din 28, 29 August și 1 Sept 1910 un lung articol sub titlul «Lettre de Bucarest-Histoire d'un grave scandale—situation inexplicable—c'est l'union avec Rome qui manque».

Arată că și în Revista «Roma e l'Oriente» din Decembrie 1910, este o corespondență din București, în care se reproduc iarăși toate josnicile calomnii debitate contra I. P. S. Sale. (citește). De altminterlea, zice I. P. S. Sa, toate acuzațiunile calomnioase au fost întâiu publicate în foile agenților propagandiști și de acolo au trecut în celelalte ziare. Cu aceștia s'au unit P. S. Episcop al Romanului și ei i-au procurat documente și martori. Astfel zice I. P. S. Sa, agenții aceștia au uneltit sub toate formele în protiva I. P. S. Sale și în protiva Bisericii noastre. Scopul lor nu e decât sdruncinarea Bisericii naționale. La aceasta duce turburarea întreprinsă de P. S. Episcop al Romanului și de aliații P. S. Sale, care i-a procurat documente și martori. Aceasta, zice I. P. S. Sa, o arată și D-nul Alex. Xenopol în scrisoarea D-sale către D-nul Ministru al Cultelor, precum și o telegramă pe care a primit-o dela Păr. Ștefaneli, profesor în Cernăuți.

Trec acum, zice I. P. S. Sa, la uneltirile fostului Mitropolit Ghenadie. Arată că pe lângă uneltitorii scandalului bisericesc, cari au avut mai mult atribuția de delatori, mai este o persoană, care dispunând de mari mijloace materiale, a ajutat ca delațiunile și înscenările să se răspândească cu exuberanță și sgomot, prin o anumită presă, prin broșuri, pamflete și foi de ocazie, cât mai departe în țară și în străinătate. Acest uneltitor este fostul Mitropolit Ghenadie Petrescu. Arată că fostul Mitropolit Ghenadie, după ce a demisionat din scaunul de Mitropolit în Decembrie 1896, se mulțamea și cu un scaun de Episcop. Astfel devenind vacant scaunul de Episcop al Romanului în 1899 a umblat să ocupe acest loc. Citește o scrisoare a fostului Mitropolit din Februarie 1900. Mai târziu fostul Mitropolit s'a mulțămit și cu o stăreție pe viață. Citește ce scria fostul Mitropolit, Directorului ziarului Epoca, zicând că scaunul de Mitropolit i s'a luat în silnicie, de care scaun, canoni-

cește, încă nu e desfăcut. Că e de notat cuvintele sale: «Alesul Mitropolit al liberarilor» și alesul Mitropolit al Conservatorilor. I. P. S. Sa se întreabă cu privire la aceste cuvinte, care și acum se citește în presă: Oare așa soartă este a se croi Bisericii noastre Ortodoxe strămoșești? Că cu fiecare schimbare de Guvern să se facă și o schimbare de Mitropolit Primat? O asemenea soartă e tristă pentru stabilitatea și demnitatea cuvenită Ierarhilor Bisericii. Arată apoi că la sfârșitul anului 1900, schimbându-se Guvernul conservator, fostul Mitropolit Ghenadie, iar a început să se miște. Spune că prin Maiu 1901, a primit o foaie tipărită sub semnătura fostului Mitropolit, prin care 'l declară pe I. P. S. Sa vinovat de erezie și de focul gheenei, pentru atitudinea ce a avut în 1896 cu ocazia judecăței fostului Mitropolit. Acum după zece ani, vede că iarăși este acuzat de erezie. Aceasta dovedește, zice I. P. S. Sa, că unul din uneltorii învinuirilor ce i se aduc este și fostul Mitropolit Ghenadie. Aceasta dovedește că nu legea Consistorului Superior e adevărata pricină a învinuirii de erezie, ci altele sunt pricinile. Arată că I. P. S. Sa, încă de pe când era Episcop se împăcase cu fostul Mitropolit Ghenadie, dar se vede că împăcarea n'a fost din inimă, dupre cum s'a împăcat și P. S. Episcop de Roman la 13 Ianuarie 1910, dar nu din inimă ci numai din gură. Zice că după alegerea I. P. S. Sale ca Mitropolit a primit un avertisment deși anonim, dar crede că este dela fostul Mitropolit (îl citește). Că mai apoi fostul Mitropolit s'a servit de diferiți clerici ca să-l atace; a subvenționat ziare, reviste și pamflete, a îndemnat pe unii clerici să facă spionaj, cum e cazul cu ierodiaconul Calinic Șerboianu, care în luna trecută a făcut plângere la Sf. Sinod împotriva I. P. S. Sale. Citește un nou avertisment, primit acum de curând dela fostul Mitropolit. Citește și o scrisoare primită tot dela fostul Mitropolit Ghenadie, în care 'i spune vederile sale față de I. P. S. Sa. Iată zice I. P. S. Sa, întregul complex de uneltiri, de înscenări și șantaje, îndreptate contra I. P. S. Sale, care dând impresia unui enorm scandal, acoperă neseriozitatea învinuirilor ce i se aruncă.

I. P. S. Sa, Roagă pe Sf. Sinod să binevoiască a pune

ședința viitoare pentru Luni, spre a-și putea aranja apărarea, de oarece până acum n'a făcut decât partea introductivă și de acum înainte va intra în fondul apărării.

P. S. Episcop al Râmnicului, roagă pe Sf. Sinod să primească cererea făcută de I. P. S. Mitropolit Primat.

Ședința se ridică la ora 12¹/₂ și se decide ședința viitoare pentru Luni, 20 Iunie curent, la ora 9 dim.

Președinte, *Pimen Mitropolitul Moldovei*.

Secretar, *Arh. Calist Botoșeneanu*.

Ședința din 20 Iunie 1911

Ședința se deschide la ora 9¹/₂ dimineața, sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 16. Este de față și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii. Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă cu rectificarea cerută de I. P. S. Mitropolit Primat.

Se comunică și se citește petiția preotului Theodor Bălășel, din comuna Ștefănești, jud. Vâlcea, membru al duhovnicescului Consistoriu al Eparhiei Râmnicului-Noul Severin, prin care face declarațiuni, că învinuirile aduse I. P. S. Mitropolit Primat sunt neadevărate. Se ia cunoștință.

I. P. S. Mitropolit Primat, mulțamește Sf. Sinod, că a încuviințat să se citească această petițiune, care stă în legătură cu cele arătate de I. P. S. Sa în ședințele precedente. Acum urmând a-și continua apărarea în fond, zice că prea înțelepțește a procedat Sf. Sinod, când a admis ca prima învinuire să fie considerată chestia de erezie. În urma discuțiunii urmată, la care au luat parte D-nul Ministru, P. S. Episcop al Hușilor, P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu și P. S. Episcop al Romanului, I. P. S. Mitropolit Primat continuă apărarea I. P. S. Sale în fond și tratează I: *Chestia Ereziei*.

I. P. S. Sa arată cauzele ce au provocat modificarea legii sinodale din 1872. Intre altele au fost și nemulțămirea manifestate de persoane cunoscătoare în ale Bisericii noastre, cu privire la modul în care se conduceau

afacerile Bisericii noastre și dorințele preoțimei de a se schimba legea sinodală în sensul de a se lărgi cercul de activitate bisericească a preoților. Că I. P. S. Sa ar fi preferat în locul modificării legii sinodale, luarea unor anumite măsuri de îndreptare cu privire la instrucția și educația viitorilor slujitori ai Bisericii și mai ales a se pune stavilă amestecului în trebile bisericești a clericilor așa ziși în redingotă (citește un proiect de scrisoare destinată a fi trimisă D-lui Ministru de Culte în Ianuarie 1909). După sărbătorile Crăciunului, din anul 1908, sosind în Capitală membrii Episcopatului au luat cunoștință de modificarea ce se proiecta la legea sinodală. Primul proiect prezentat de D-nul Ministru al Cultelor a fost combătut în conferința ce a avut loc la Mitropolie, fiind de față și P. S. Episcop al Romanului, fără însă a lua cuvântul. După multe discuțiuni s'a căzut de acord asupra unui al șaselea proiect, care a fost adus în Senat la începutul lunei Martie. Dintre PP. SS. Chiriarhi singur P. S. Episcop al Romanului a combătut în Senat acel proiect de lege, declarând că cuprinde erezie și susținând că Arhieriei titulari sunt necanonici. După debateri vii și interesante, care au avut de rezultat amendarea legii, în mai multe puncte, legea s'a votat de Senat și la sfârșitul lunei Martie s'a votat și de Cameră. P. S. Episcop al Romanului, nu numai că fără a consulta pe Mitropolitul său a combătut legea și a susținut tocmai contrar de ceea ce susținea Mitropolitul, dar l-a dat și anatemei atât pe I. P. S. Sa cât și pe toți cei ce susținuse și primise legea (citește ziarul Epoca din 14 Ianuarie 1910). Dar P. S. Episcop al Romanului, declarase că odată legea votată se va supune ei după datorie și o va aplica. Această declarație a făcut o unui fost defensor ecclesiastic din acel timp (citește ziarul Viitorul din 8 Iunie 1911). Așa a urmat câteva luni după votarea legii. A stat în bune relații cu Mitropolitul său,—unul din principalii susținători ai legii,—s'a dus la Iași și a luat parte la hirotonirea noului Arhiepiscop cu titlul Bacăoanul, ales sub regimul noiei legi. Tocmai la deschiderea sesiunii de Toamnă, P. S. Sa își schimbă atitudinea și prin declarațiunea de anatema, proclamă că legea fiind antidogmatică și anticanonică, cei ce au apărat-o sunt anatema șieretici. După ce

s'a făcut mult sgomot prin ziare asupra acestui lucru, la 23 Februarie 1910 i-a aruncat învinuirea de erezie numai I. P. S. Sale. Această învinuire a fost apoi amplificată și cu alte învinuiri. Deși învinuirea de erezie a fost numai un pretext, totuși spre a-i da o aparență de seriozitate s'a încercat a se obține,—pentru afirmarea că legea nouă ar fi antidogmatică și anticanonică—adeziuni dela reprezentanți ai bisericilor surori de peste munți, fără însă a fi isbutit în aceasta, ba din unele părți au fost chiar dezaprobatate (citește din ziarul Telegraful Român din Sibiu No. 5 din 14 Ianuarie 1910 și o scrisoare dela Păr. Ștefaneli, profesor de Teologie în Cernăuți, cu data de 18 Decembrie 1909. De aici se vede că și pretinsele interviuri de la teologii de peste munți nu sunt decât niște înscenări, menite să aducă turburări în spirite, căci în această lege nu poate să fie vorba de o atingere de dogme și canoane, pentrucă e o lege cu caracter administrativ, dar intenția i-a fost ca tot zicând mereu erezie, erezie, să ajungă a se acredita legenda că e în adevăr erezie, după cum zice latinul: «Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo». Că învinuirea de erezie e pâră veche dela 1892, când s'a făcut legea clerului, de atunci i s'a adus astfel de gratificări (citește din ziarul Buna Credință de Joi 24 Decembrie 1892, și o scrisoare dela Bacău cu data de 11 Ianuarie 1893). Și totuși legea clerului există și după ea se face administrația bisericească. Tot așa este și cu legea aceasta, pentru care i se aruncă de doi ani învinuiri de erezie. Că învinuirea de erezie, dacă în adevăr ar fi, dar nu este, s'ar resfrânge asupra tuturor membrilor Sf. Sinod, cari au primit legea, au luat parte la lucrări sub regimul ei și au declarat prin enciclică, că legea nu implică în sine o erezie, de oarece nu se dă prin ea preoților conducerea Bisericii, cum se pretinde de adversarii legii, ci aceasta rămâne ca și mai înainte un drept exclusiv al Episcopatului. Dacă s'ar admite modul de vedere al P. S. Episcop al Romanului, ar trebui să se considere necanonică chiar legea sinodală din 1872, pentrucă ea prevede arhierii titulari, cari după P. S. Sa sunt necanonici și ar urmări să conchidem, că toți cei ce au aplicat această lege și s'au supus ei sunt călcători de canoane, sunt eretici. Că

P. S. Episcop al Romanului a cetit în Sf. Sinod ceasuri întregi discursurile P. S. Sale din Senat, cu privire la legea sinodală, de aceea crede că 'i se va îngădui și I. P. S. Sale să citească nu discursuri, ci oarecare părți din raportul, ce a făcut asupra proiectului legii Consistoriului Superior Bisericesc. Din acesta se va vedeà, că a prevăzut toate punctele ce ar puteà creià oarecari dificultăți în aplicarea legii, dar care ar puteà fi justificate fie prin legiuiri în uz la alte biserici omodoxe, fie prin analogie.

Arată ce a zis I. P. S. Sa în conferința ce Episcopatul a avut împreună cu D-nul Ministru al Cultelor în ziua de 6 Februarie 1909 la Senat. Că între altele a zis: «Dacă pe lângă fiecare Episcopie și Mitropolie se află câte un Consistoriu eparhial, fără ca să spună despre aceasta ceva caroanele, de ce n'ar puteà ființa și pe lângă Sf. Sinod un Consistor Superior?» Intreabă: În ce s'a știrbit autoritatea Sf. Sinod prin înființarea acestui Consistoriu? Nu numai că nu s'a știrbit, dar Sf. Sinod a dobândit o autoritate și mai mare.

Citește din raportul I. P. S. Sale, între altele: «Un mijloc din cele mai eficace de a înlesni acțiunea Bisericii pentru ridicarea sentimentului religios și moral în popor este a da posibilitate la cât mai multe elemente luminate și capabile să ia parte la rezolvirea afacerilor privitoare la Biserică și a deșteptà în cât mai mulți clerici și chiar laici interes înalt pentru dânsa».....

«In adevăr, prin ridicarea nivelului instrucțiunii religioase la noi în țară, avem mulțămirea de a numără printre preoții noștri bărbați cu temeinice cunoștinți și cu întinsă experiență despre tot ceea ce interesează Biserica...» Pe de altă parte, după organizarea actuală a Sf. noastre Biserici autocefale Ortodoxe Române, autoritatea ei cea mai înaltă fiind Sf. Sinod, numărul restrâns al membrilor acestui înalt Corp bisericesc, greutatea cu care ei, prin însuși firea lucrurilor, pot cunoaște toate nevoile religioase ale poporului și deci a găsi soluțiile cele mai nimerite în cauză, ne face, a vedeà și mai bine, cât este de păgubitor a înlăturà dela participarea în administrațiunea afacerilor bisericești și elementele mai capabile din rândurile preoților...»

Cu privire la legea din 1872 ziceà: «Îmi fac o plăcută

datorie a aduce aci un omagiu memoriei iluștrilor bărbați cari acum 37 ani (rap. se citea în 1909), din înaltul îndemn al Măriei Sale Domnitorului de atunci—M. Sa Regele Carol—și pentru liniștirea agitației ce produsese în spirite legea Sinodală din 1865, au pregătit actuala lege și au supus-o aprobării Corpurilor Legiuitoare. Acești bărbați patrioți sunt: Lascar Catargiu, Vasile Boerescu, General Chr. Tell, Episcopul Melhisedec al Romanului; iar dintre cei în viață D-l D. Sturza, care a făcut chiar apologia acestei legi la 1893, când s'a discutat în Senat proiectul de lege al Clerului mirean»....

«Când este vorba despre organizarea Bisericii, ea nu poate să se facă decât în duhul sfintelor canoane și de aceea trebuie a avea ca normă organizarea acelei Biserici despre care simbolul credinței noastre ortodoxe zice: *una, sfântă, sobornicească și apostolească*».

Acum, pentru a se vedea cu câtă stăruință a lucrat I. P. S. Sa la întocmirea pe cât s'a putut mai bună a proiectului legii Consistorului Superior, amintește că osebît de conferința pe care a avut-o la Consiliul de Miniștri, unde împreună cu actualul I. P. S. Mitropolit al Moldovei, s'au opus a se da Bisericii noastre o autoritate centrală, asemenea cu Sinodul apostolic din Ierusalim (Faptele Ap. 15, 22), au susținut că hotărârea definitivă în afacerile religioase și administrative bisericesti, e numai de competența Episcopatului. Și într'o altă conferință cu D-l Ministru al Cultelor au motivat aceasta astfel:

«Susținea că: I) Nu numai constituția, la art. 21, ci și Dogmele și Tradiția Bisericii creștine prevăd o singură autoritate spirituală în cuprinsul unei Țări. Această autoritate este Sinodul Episcopilor Țării și numai el, în conformitate cu can. 34 Apostolesc.

II) Că proiectatul înalt Consiliu bisericesc nu poate avea calitate de a păstra unitatea bisericească, fie și numai în afaceri administrative și disciplinare, de oarece o parte din membrii săi sunt inferiori în grad ierarhic Episcopilor. Că Mântuitorul a dat Apostolilor puterea de a conduce și a judeca, dovedind aceasta cu numeroase texte din Sf. Scriptură. Apostolii au urmat întocmai orânduiala Mântuitorului, punându și clironomi, adică urmași; iar a-

ceștia au transmis aceleași drepturi clironomilor lor și așa mai departe s'a urmat până în zilele noastre. Că această se dovedește și din Sf. Tradițiune. Așa Sf. Ciprian zice: «Că unde este Episcopul, acolo este Biserica». Astfel se vede că plenitudinea puterii spirituale este numai în Episcopi. Asemenea Canoanele Bisericii sunt categorice. Așa can. 39 Apostolesc zice că: «Episcopul este păstorul și parohul propriu zis și de căpetenie al Eparhiei sale, iar preoții și diaconii sunt numai ajutătorii și conlucrătorii săi, și nu pot face nimica, fără de socotința sa. Canonul 6 Sinod. Gangra, 31 Apostolesc, 57 Laodichia conglăsuesc că: Preoții ca delegați ai Episcopului trebuie să se supună ordinilor sale în toate serviciile. Din toate acestea rezultă că preoții nu pot fi decât auxiliarii Episcopului, după cum dă această putere și Sf. Ap. Pavel ucenicilor săi Timotei și Tit, cărora le dă porunci cu privire la preoți și diaconi. Firește deci, că preoții și diaconii au luat totdeauna parte în sfatul bisericesc pe lângă Episcopi, în Sinoade zise locale, ce se țin la reședința Eparhiilor, și uneori chiar la Sinoadele Ecumenice. Așa Sf. Ciprian spune: Că în Capadochia, în tot anul se adunau preoții și Episcopii spre a se sfătui și a deslega diferite întrebări și pentru alte trebi bisericești. Tot acest părinte zice: Că el în trebile bisericești se sfătuiă cu presviterii și chiar cu poporul ce eră de față. Sf. Ioan Gură de Aur vorbește despre sfatul preoțesc în cartea sa despre preoție. Inșă atât în aceste sfaturi sau sinoade locale, cât și mai vârtos în cele provinciale și ecumenice, preoții și diaconii puteau lua parte numai când Episcopii 'i invitau spre a se sfătui cu dânșii și a le fi de ajutor. Cu dela sine putere sau dela alții, preoții și diaconii nu au dreptul a lua parte la Sinoade, pentrucă numai Episcopii sunt membri de drept ai Sinoadelor.

Apoi niciodată preoții, diaconii și ieromonahii n'au avut vot decisiv, ci numai consultativ. Ei puteau avea vot decisiv numai ca reprezentanți ai Episcopilor, ca împuterniciți ai lor.

Deci proiectul unui sfat sau Consiliu Superior alcătuit din Episcopi cu preoți și diaconi—aleși de semenii lor, iar nu împuterniciți de Episcopii lor—nu se poate consi-

deră ca autoritate sinodală Centrală. Prin aceasta s'ar de-gradă Episcopul în treapta presviterului, ceea ce canoanele opresc (can. 29. IV ecum), și s'ar da preoților și diaconilor o calitate pe care nici dogma, nici canoanele nu le-o dă. Astfel au susținut I. P. S. Sa, împreună cu I. P. S. Mitropolit actual al Moldovei, înaintea D-lui Ministru de Culte, drepturile Episcopatului și necanonicitatea unui înalt Consiliu bisericesc din Episcopi, preoți și diaconi. Rezultatul a fost că în cele din urmă s'a stabilit că Sf. Sinod să rămână în alcătuirea lui de până acum, alăturându-i-se Consistoriul Superior Bisericesc, ca organ consultativ în toate chestiunile referitoare la dogmă, la cult și la disciplina bisericească

Iată, zice I. P. S. Sa, cu câtă stăruință și conștiințiozitate am lucrat la proiectul pentru înființarea Consistoriului Superior Bisericesc. E dar serios a se zice: Că am vândut Biserica? Sau că am traficată cu conștiința? Și dacă eră vorba de vânzare, cine eră cumpărătorul? De sigur Guvernul. Dar e serios a afirma, că Guvernul urmăreă zdruncinarea Bisericii? Așa ceva nu poate să susțină de cât oamenii orbiți de ură și patima răzbunării. Ce fel de conștiință are P. S. Episcop al Romanului, când vine să se ridice cu furie împotriva fraților săi? P. S. Sa n'a urmărit dreptatea, ci pricina de ceartă și turburarea în Biserică. Cât de grabnic este P. S. Sa a aruncă în fața altuia învinuiri de erezie, s'a văzut acum de curând, în ședința din 20 Maiu, când a găsit o nouă erezie în cuvintele zise, urmând unui sfințit dascăl: «Că trebuie să lăsăm la judecata lui Dumnezeu faptele pe care nu le vedem».

I. P. S. Sa zice, că auzise din vara anului 1909 un svon despre planul P. S. Episcop de Roman, de a aruncă anatema asupra Sf. Sinod, dar nu-i veneă a crede, că un Arhiepiscop al Bisericii noastre ortodoxe ar puteă merge cu îndrăzneala până acolo ca să arunce, el unul singur, anatema asupra tuturor celorlalți frați ai săi, sau măcar asupra mai multora dintre ei, și încă să facă aceasta în Sf. Sinod. În istorie se văd cazuri când un Arhiepiscop dă anatema pe altul, însă afară de Sinod, în calitate de egal la egal, iar nu în Sinod, unde unul singur, nu poate pretinde că reprezintă autoritatea Bisericii față de toți ceilalți. Așa

în al șaselea fragment al Sf. Ilarie din Pictavia se vede, că acest părinte a dat anatemei pe Liberie, episcopul Romei care avusese slăbiciunea a adopta eresul Arian. Citește cuvintele din text ale lui Ilarie: «Anatema zic ție Liberie și soților tăi și iarăși îți zic ție anatema! De trei ori anatema ție, nelegiuitule Liberie».

P. S. Episcop al Romanului a uitat, zice I. P. S. Sa, că fapta P. S. Salé cu anatema e protivnică duhului creștinesc, ce însuflețeà pe Sf. Ioan Gură-de-Aur, care a scris un tratat: Că nu se cuvine a da anatemei cinevã pe vreun om viu sau mort. Apoi unul din fruntașii monahismului, anume Varsanufie, sfătuește a nu anatemisi nici pe creștini, nici pe însuși diavolul, căci cine face așa, pe sine însuși se anatemisește, fiindcă face voile și faptele diavolului.—Dar P. S. Episcop al Romanului a venit în Sf. Sinod, adunarea cea mai înaltă a Ierarhilor Țării și a rostit anatema împotriva fraților săi, adunați în Sf. Sinod. Că n'a avut nici măcar pricină să facă ce a făcut, se vede din cele hotărîte de Sf. Sinod în șed. dela 13 Ianuarie 1910. În această ședință s'a hotărît a se luã cuvenitele măsuri, ca Consist. Superior Bisericesc să fie considerat pur și simplu ca consultativ. Deși legea prevede aceasta, totuși P. S. Episcop nu erã satisfăcut și pentru aceasta a găsit de cuviință să arunce anatema asupra Sf. Sinod, (citește din Bis. Ort. Română pe Iulie 1910 la pag. 376—386, și din dreptul Canonic al lui Milaș pag. 393).

I. P. S. Sa arată, că sunt sinoade la Bisericile omodoxe în care ia parte și preoții, citează exemple, fără a se socoti aceasta că este o erezie și că se surpã Biserica de pe temelile ei canonice. Aduce un exemplu din legea clerului din 1893, art. 17 al. 4 și în cea modificată la 1906, art. 28 al. 2, unde se zice că: «sentințele vor fi aprobate și aduse la îndeplinire de către Chiriarhul respectiv». S'ar puteã deduce de aci, că preoții, membri ai Consistoriului eparhial, impun voința lor Chiriarhului. Tot așa e cu temerea de a nu fi majorați membrii Sf. Sinod prin voturile preoților în Consist. Super. Bisericesc. (citește din Istoricul Eparhiei Râmnicului, București 1906 pag. 453—455). În zadar, zice I. P. S. Sa, se teme P. S. Episcop al Romanului, că Episcopii ar puteã când-va să fie majorați de

către membrii aleși ai Consist. Super. Bisericesc. Teme-
rea e cu atât mai neîntemeiată, întru cât legea cuprinde
principiul ratificării. I. P. S. Sa întreabă; Când m'am o-
pus eu ca să se declare expres că Consist. Super. Bise-
ricesc este corp consultativ față de Sf. Sinod? Dacă n'a
fost de părerea P. S. Episcop al Romanului în șed. Se-
natului dela 3 Febr. 1910, pricina e, că potrivit înțele-
gerii avută la Sf. Sinod, în șed. dela 13 Ianuarie 1910,
legea urmă să se modifice în acest sens, când Onor. Gu-
vern va găsi de cuviință, (citește din Bis. Ort. Rem. pe
Iulie 1910 pag. 381—383 și din cartea: Lucrările Sf. Si-
nod privitoare la conflictul Sinodal pag. 61).

Se suspendă ședința pentru cinci minute.

La redeschidere I. P. S. Mitropolit Primat continuă a-
rătând că a luat înțelegere cu D-l Ministru ca să se facă
îndreptare în toate legile, adică și în cele de mai înainte,
spre a nu se mai zice, că suntem în afară de canoane.
De altfel se știe, că anul trecut când a venit chestiunea,
dacă apelul în contra sentințelor de caterisire trebuie să
se facă direct în Consistoriul Superior sau la Sf. Sinod,
s'a decis, pe baza art. 30 din lege și pe baza Sf. Ca-
noane, că trebuie a se face la Sf. Sinod.

P. S. Episcop al Romanului zice: Nu suntem noi în
drept să interpretăm legile statului, ci suntem datori să
le aplicăm.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, adresându-se către P. S.
Episcop al Romanului: Cum ai putut să rupi cu atâta rău-
tate legăturile cu mine, când eu te-am considerat totdea-
una ca pe un om cuvios și știi cât discutam împreună altă-
dată despre diferite chestiuni bisericești și P. S. Voastră
ziceați: Mai spune dascăle!

P. S. Episcop al Romanului zice: Prietenia e prietenie
și dogma e dogmă. Prieten 'mi-e omul, dar mai prieten
'mi este adevărul Domnului.

I. P. S. Mitropolit Primat zice: Sf. Apostol Pavel pune
dragostea mai pre sus de toate virtuțile. P. S. Voastră
dacă aveți dragoste nu faceți această turburare.

I. P. S. Sa arată, că a luat înțelegere și cu D-l Minis-
tru actual, cu privire la modificarea legii și D-sa a făcut
o declarație în privința aceasta, chiar în ziua deschiderei

Sf. Sinod în sesiunea aceasta. Că și D l Disescu, care a combătut legea în Senat, declară că, după părerea sa, legea nu este antidogmatică nici anticanonică, (citește din declarația D-lui Disescu publicată în ziarul Universul dela 12 Iunie curent p. II col. 3).

D-nul Ministru întreabă pe I. P. S. Mitropolit Primat, dacă împărtășește în totul vederile D-lui Disescu.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că nu le împărtășește în totul, dar a zis că aceasta e impresia D-lui Disescu. Prin urmare, continuă I. P. S. Sa, pentru motivele până aci arătate este neîntemeiată învinuirea de erezie, ce P. S. Episcop al Romanului neîncetat i-o aruncă I. P. S. Sale. Că P. S. Episcop de Roman este foarte grabnic a arunca învinuiri de erezie. Că chiar în această sesiune, în ziua de 20 Maiu, a spus că e erezie în cuvintele: «Noi să judecăm cele ce vedem, iar pe cele ce nu vedem, să le lăsăm la judecata lui Dumnezeu. Aceste cuvinte au fost rostite de I. P. S. Sa după un sfințit dascăl. Pentru a dovedi, că nu e nici o erezie în aceste cuvinte aduce cuvintele Sf. Apostol Pavel din epistola către Romani cap. II v. 16 (citește), psalmul 18 unde se zice: «Greșalele cine le va pricepe? De cele ascunse ale mele curățește-mă»; Sf. Ioan-Gură-de-Aur în: De Lazaro, omilia IV și în omil. III la epist. către Evrei (citește). Tot așa zice și Sfințitul Dascăl citat (Augustin serm. 49 c. 5, n. 5 pag. 273 tom. V ediț. Benedict, citește). Cum se poate afirma, că prin această învățătură a Sf. Scripturi și a Sf. Părinți s'ar desfințā taina pocăinței și deci s'ar învăță o erezie? Aceasta se datorește unei ilusiuni optice a P. S. Episcop de Roman, de a vedeā în cuvintele celor pe care îi urăște numai erezii. Din cauza aceasta I. P. S. Sa, care a fost profesor de Teologie peste 11 ani și tot atâta timp Episcop, și acum Mitropolit este silit să se apere de asemenea învinuiri deșarte, căci așa voesc vrăjmașii Bisericii noastre, oameni fără frică de Dumnezeu și fără rușine de oameni! P. S. Episcop de Roman crezând, cu drept cuvânt, că cele ce a spus împotriva I. P. S. Sale nu au temei îndestul, a mai adus aici actul intitulat: «Plângere duhovnicească» pretins, ca emanând dela un ierarh încetat din viață. Din acel act a citit mai multe părți, în care de-

cedatul ierarh își arată față de I. P. S. Sa mare nemulțumire, că a aderat la o lege, ce va pricinui însemnate daune Bisericii și mai ales, că a primit a o susține ca raportor. Crede că e de prisos a mai discuta cele cuprinse în acea plângere duhovnicească, a căreia autenticitate nici nu e sigură, dar citește un act al aceluiaș ierarh, din care se vede cum judecă fără seriozitate chestiile bisericesti cele mai de seamă. Își amintește P. S. Episcop al Romanului cuvintele înțeleptului Solomon: «Nu începe curând la sfadă, ca să nu te căești» etc.

I. P. S. Sa închee zicând, că e mulțumit în suflet, că a spulberat invinuirea de erezie și termină cu cuvintele Sf. Ioan Gură-de-Aur, rostite într'o împrejurare analogă: «Vrăjmașii mei caută să mă doboare, nu pentrucă ași fi vinovat, ci pentrucă mi iubesc Biserica și credința străbună».

Domnul Ministru zice: Am ascultat azi cu un viu interes eloquentă apărare a I. P. S. Mitropolit Primat. Am văzut, că în ce privește chestia de dogmă, în legea nouă sinodală, la urma urmelor nu e mare deosebire între I. P. S. Sa și P. S. Episcop al Romanului. Că a subliniat: Că puterile Consistoriului Superior Bisericesc nu trebuie să treacă dincolo de canoane și dogme. Că episcopii sunt singurii reprezentanți ai Mântuitorului pe pământ. Adaogă că D-sa a fost mai nainte la I. P. S. Mitropolit Primat și l'a întrebat, dacă n'ar fi bine să se facă modificarea legii în așa fel, ca să nu se mai zică, că e în contra dogmelor și a canoanelor. Că I. P. S. Sa cu multă sinceritate a zis: «Și eu cred că trebuie a se modifica legea spre a nu mai fi vorbă de călcare de canoane sau de dogmă» Că D-sa în urma acestei înțelegeri prealabile a venit cu declarația pe care a cetit-o în Sf. Sinod, chiar în ziua deschiderei sesiunii de față. Crede, că vrăjmășia învechită se va potoli. Că modificarea legii trebuie făcută în înțelegere perfectă cu Sf. Sinod, singura autoritate în drept să se pronunțe în chestia de dogme și de canoane. Că I. P. S. Sa Mitropolitul Primat a crezut, că D-sa a declarat că legea e ne-canonică. Dar D-sa n'a declarat aceasta. Chiar dacă ar aveà o convicțiune oarecare, tot trebuie să treacă prin sita Sf. Sinod. Această înțelegere cu I. P. S. Sa, D-nul

Ministru n'ar fi destăinuit-o dacă I. P. S. Sa n'ar fi vorbit cel d'întâiu de dânsa, și roagă pe I. P. S. Sa, să binevoiască al rectifică, dacă cele spuse nu sunt adevărate.

Ședința se ridică la ora 12^{1/2} și se decide ședința viitoare pentru mâine Marți, 21 Iunie, la ora 9 dim.

Președinte, *Pimen Mitropolitul Moldovei.*

Secretar, *Nifon Episcopul Dunărei de Jos.*

Ședința din 21 Iunie 1911.

Ședința se deschide la ora 9^{1/2} dim. sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 16. Este de față și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii. Se citește sumarul ședinței precedente.

P. S. Episcop al Hușilor: In sumarul acesta și în altele de mai nainte e vorba de anatema aruncată de către P. S. Episcop al Romanului asupra membrilor Sf. Sinod. Eu cred că numai a amenințat P. S. Sa cu anatema, pentru că nu pot să admit că ne-a pus sub anatema și cred că singur s'a convins că unul singur nu poate să anatemizeze pe toți.

P. S. Episcop al Romanului: Probă că este așa cum zice P. S. Episcop al Hușilor, este că am zis la urmă atunci: plec de aici rugând pe Sf. Sinod a face să se pună sf. noastră Biserică pe bazele canonice și dogmatice. Pe cine așa mai fi rugat dacă așa fi rostit anatema asupra tuturor membrilor Sf. Sinod? Cum așa fi putut pe de o parte să le arunc anatema, iar pe de alta să-i rog a pune Biserică pe bazele canonice și dogmatice?

Domnul Ministru: Este bine să se constate acest lucru, că I. P. S. Mitropolit Primat apreciază că a fost anatema, P. S. Episcop al Hușilor admite că a fost numai amenințare, iar P. S. Episcop al Romanului zice, că a fost așa cum admite P. S. Episcop al Hușilor.

I. P. S. Mitropolit Primat: Ce însemnează când a zis: Rup legăturile canonice cu cei ce au susținut legea și cari se vor supune ei?

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte: Această discuțiune nu e relativă la sumar. Că a fost ame-

nințare sau nu, trebuie să o știe P. S. Episcop al Romanului, care a rostit-o. Întrebarea este, sumarul e sau nu fidel cu cele pertractate în ședința precedentă?

P. S. Episcop al Hușilor. E fidel, dar eu mă raportează la cuvintele din sumar cu anatemă, ca să se lămurească odată această chestie.

P. S. Episcop al Romanului. Văd că la începutul sumarului se zice, că I. P. S. Mitropolit Primat a mulțămît Sf. Sinod, că a încuviințat prea înțelepțește ca prima învinuire să fie considerată chestia de erezie. Dar P. S. Sa știe că nu s'a hotărît de Sf. Sinod aceasta; că P. S. Sa a cerut să se ia în ordinea cum au fost puse în pările făcute de P. S. Sa, căci așa poruncește canonul 139/133 Carthaginian. În sumar să zice, că i s'a dat cuvântul I. P. S. Sale să-și continue apărarea,—e prea larg și acoperit, trebuie a fi precizat, că nu s'a hotărît de Sf. Sinod cu ce chestie să înceapă și regulat este să se urmeze ordinea părilor așa cum au fost puse de P. S. Sa.

I. P. S. Mitropolit Primat răspunde, că în dreptul canonic de Milaș erezia e considerată cea dintâi vină. De altfel aceasta a fost prima învinuire pe care i-a adus-o P. S. Episcop al Romanului, când a început această ceartă. Eră deci firesc a începe apărarea cu aceasta. În definitiv, toate au să fie discutate și e de prisos a se mai insistă asupra acestui lucru.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos. Eu am înțeles că P. S. Episcop al Romanului vrea numai să se constate, că Sf. Sinod n'a hotărît cu care învinuire trebuie să înceapă apărarea I. P. S. Mitropolit Primat.

Domnul Ministru. P. S. Episcop al Romanului voește să se constate un fapt material, că nu s'a dat o deciziune și așa a zis și I. P. S. Mitropolit Președinte; că nu-și amintește că s'a hotărît acest lucru. Aceasta se poate ușor constată din sumarele ședințelor; dacă se crede că este necesar.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte: Mă cred dator ca dela biurou să dau următoarele lămuriri: Dacă P. S. Episcop al Romanului a cerut să se înceapă cu una și I. P. S. Mitropolit Primat a ținut să înceapă cu altă vină, pe care a considerat-o cea mai însem-

nată, aceasta e altceva. Din momentul ce Sf. Sinod a admis ca I. P. S. Sa să înceapă cu învinuirea de erezie, acum nu se mai poate reveni. Suveranitatea Sf. Sinod n' poate nimeni împedea. E un fapt consumat acum și cred că nici Sf. Sinod n'ar putea să revie.

P. S. Episcop al Romanului: S'a zis că I. P. S. Mitropolit Primat poate să înceapă apărarea cum va voi, dar Sf. Sinod nu s'a pronunțat cu care să înceapă. Ca să se limpezească chestiunea, vă aduceți aminfe că întâi am făcut acuzarea de erezie; după aceasta a urmat ședința din 13 Ianuarie, când Sf. Sinod a hotărît să se modifice legea. Atunci s'a făcut pacea și bine ar fi fost să rămânem în ea. După aceasta cine deschide rana la 3 Februarie 1910? O deschide I. P. S. Mitropolit Primat. Atunci m'am ținut și eu din nou să merg înainte. Atunci am aflat, că mai sunt și alte vini și la 14 Mai am deschis pâra nouă și am depus-o pe biuroul Sf. Sinod. In pâra cea nouă, care urmă să se ia în considerație, pentru că cea veche se închisese prin împăcarea făcută, nu era cea dintâiu vina de erezie. De atunci deci trebuie socotită ordinea pârilor. Așa e pe ființă de adevăr, ca să fim luminați.

P. S. Episcop al Hușilor întreabă: Cum rămâne? Am fost anatemizați sau nu? Eu nu pot suferi, că am fost anatemitat nici un minut, pentru că a fost numai o amenințare, duple cum cu drept cuvânt a recunoscut-o acum și P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. Mitropolit Primat întreabă: Dar atunci ce rost a avut regulamentul pentru anatema?

Punându-se la vot sumarul cu observațiunile făcute, se aprobă.

P. S. Episcop al Hușilor: Eu nu-l admit fără modificarea pe care am cerut-o, ca să se lămurească odată lucrul acesta, că Sf. Sinod nu a putut fi anatemitat de nimeni, ci a fost numai o amenințare.

Se comunică dela biurou o scrisoare semnată de C. I. Mitilineu, fost secretar de legațiune, trimisă din Roma, prin care protestează în numele Românilor din Roma în contra învinuirilor aduse I. P. S. Mitropolit Primat.

I. P. S. Mitropolit Primat, în continuarea apărării I. P. S. Sale arată că: După ce a dovedit, că acuzația de ere-

zie este neîntemeiată, ar putea să nu mai vorbească despre celelalte acuzațiuni, căci canoanele poruncesc categoric: Dacă vina cea mai grea se găsește neîntemeiată, celelalte învinuiri cad dela sine (cit. canon. 139/134 Carthaginean și din Dreptul Canonic de Nicodim Milaș pag. 489 seq. și p. 494 seq). Totuși ține să se apere și asupra celorlalte învinuiri. Trece deci la acuzația *de plagiat*.

Pentru prima oară s'a făcut această învinuire la 1893, când a publicat cartea: «Etica evoluționistă și etica creștină», și al doilea la 1899, când a publicat «Morală pentru copii».

Protivnicii I. P. S. Sale, cari urmăreau alte scopuri prin învinuirea de plagiat, zic că au găsit în biblioteca Sf. Episcopii de Roman originalul după care ar fi plagiat I. P. S. Sa. Tocmai în toamna anului 1907 a primit o scrisoare amenințătoare că are să fie dat în vileag, că a comis furturi literare, dar nu i-a dat nici o atenție. În acea scrisoare se mai spune, că un preot cunoscut în Capitală ca un bun mânuitor al limbei germane, are să-i dărâme reputația literară. Lucru pare a se adevăra, după cum rezultă din o altă scrisoare ce a primit dela Ploești cu data de 21 Noembrie 1909 (o citește).

Văzând că nu le dau nici o atenție, au publicat o broșură sub titlul: «P. S. S. Atanasie Mironescu Episcopul Râmnicului-Noul Severin ca scriitor». Dare de seamă de C. Cioroianu, București. Tipogr. Dor. I. P. Cucu, str. Academiei 1908». Au răspândit-o pretutindeni. S'a dat la timp acestei broșuri cuvenitul răspuns (citește din Revista «Cuvântul Adevărului» pe 1 Iulie 1908. Cronica). După aceasta, duple cum mai înainte de publicarea primei broșuri au încercat șantajul cu două scrisori trimise din Roman, tot așa și în urmă, trimit încă o scrisoare semnată C. Cioroianu, după care apare o nouă broșură intitulată: «Un Episcop plagiator», București 1908. În această broșură se refereau la lucrarea intitulată: «Etica evoluționistă și etica creștină», publicată de I. P. S. Sa în 1893. Autorul broșurei a comis mai întâi un falș, căci la pag. 6 nota 2, unde pune în paralel textul german cu textul I. P. S. Sale, lasă afară numele autorului de care s'a călăuzit I. P. S. Sa și pe care l-a citat. Pentru dovedirea a-

devărului citește nota 2 dela pag. 20 a cărții «Etica evoluționistă...» Autorul broșurei spune apoi un neadevăr când afirmă, că pentru această scriere I. P. S. Sa a fost declarat membru onorific al Academiei române. Arată că I. P. S. Sa apreciind importanța operei germane, a preluat-o pentru revista «Biserica Ortodoxă Română», spre a putea fi consultată de cititorii revistei și apoi a extras-o într'un număr foarte restrâns de exemplare, adăogând la ea părți lucrate de I. P. S. Sa, amplificând textul cu multe note explicative (pag. 57, 58, 100, 143, etc.) rectificând învățătura despre conștiință (pag. 116) și localizând unele fapte (pag. 171), precum de altfel recunoaște și acuzatorul în broșura sa. Adăogă I. P. S. Sa, că prin publicarea acestor două broșuri mici «Morală pentru copii» și «Etica evoluționistă» n'a avut altceva în vedere decât a vulgariza ideile morale spre folosul tinerimei și în deosebi a deșteptă în tinerii noștri teologi gust pentru studiul mai aprofundat al Eticei creștine, în comparație cu celelalte sisteme de etică. In ce privește broșura cealaltă intitulată «Morală pentru copii» nu poate fi vorba de idei originale acolo, ci de o expunere potrivită pentru copii a preceptelor morale. Ea este o imitațiune a cărților populare ce există în alte țări asupra învățăturilor morale. Sunt mici istorioare adaptate împrejurărilor dela noi din țară. In Austria și Germania sunt o serie de ediții de asemenea cărți mai toate fără indicații de autor, așa în cât chiar de ar fi voit să citeze vreuna, nu o putea cită. Acuzatorii s'au referit la o carte publicată în Lemberg, I. P. S. Sa prezintă însă o altă carte asemănătoare, publicată în Viena. Deci cărticica I. P. S. Sale nu e un plagiat, fiindcă nu e o reproducere, ci o imitațiune, care are multe părți ce nu se găsesc în cărțile acelea germane (citează câteva).

I. P. S. Sa arată, că ș'a început activitatea literară acum 25 de ani, publicând un memoriu asupra Facultății de Teologie, București, Tipogr. Cărț. Bis. 1887. După doi ani a scris o carte despre o călătorie în Orient, la Constantinopole, Muntele Athos și Salonic. Această lucrare a fost publicată mai întâiu în Revista «Bis. Ortodoxă Română», iar apoi și în broșură aparte. Că P. S. Arhieriu Valerian își aduce aminte cum fratele P. S. Sale, răposatul întru

fericire Episcopul Melchisedec îi zicea I. P. S. Sale: «Așa îmi place să scrie teologii noștri». La 1890, a publicat altă scriere sub titlul: «Viața modernă în raporturile ei cu religia și Biserica». La 1895 a publicat cursul pe care-l făcea la facultatea de teologie sub titlul: «Manual de Teologie Morală» un volum de 759 pagini. La 1898 a scris o altă lucrare sub titlul: «Noua lege a învățământului și religia în scoalele secundare». La 1899, a publicat «Anuarul Eparhiei Râmnicului, cuprinzând un mic istoric al Sf. Episcopii, date și amănunte despre sf. Monastiri și alte monumente religioase, cu un registru al personalului administrativ și al parohiilor.

În anul 1900, a publicat scrierea: «Sf. Atanasie cel Mare» traducere după cartea germană a lui Möhler, un volum de 550 pag. La 1901, a publicat în colaborare cu P. S. Episcop al Argeșului: «Istoria Bisericească», în două mari volume, traduse din limba germană, curs predat la facultatea din Cernăuți de venerabilul profesor Eusebiu Popovici, actual Consilier aulic.

La 1903 a început în colaborare cu P. S. Episcop al Argeșului revizuirea și publicarea unui manuscript al Mitropolitului Veniamin, cuprinzând tâlcuirea de învățatul dascăl Nicodim Aghioritul, la cele 14 epistole ale Sf. Ap. Pavel, în trei tomuri, cu o precuvântare scrisă de I. P. S. Sa la tomul I despre istoricul Seminarului Veniamin din Iași, relațiile istorice și religioase ale Țării noastre cu Patriarhia Ohridei, cum și despre activitatea culturală a monastirilor noastre. La 1906 a scris «Istoricul Eparhiei Râmnicului» un volum de 700 pagini, lucrare jubilară pentru serbarea celor 40 ani de fericită domnie a M. S. Regelui.

La 1909 a publicat: «Sfaturi către preoți» și: «Psaltirea pe scurt». Osebit mai multe cărți pastorale.

Lucrările acestea au fost apreciate bine de fruntașii noștri literați, așa că la 27 Mai 1909 a fost înștiințat că Academia Română l-a ales membru onorar al ei (citește adresa). Această înaltă distincțiune i-a făcut-o Academia, după ce se publicase broșurile cu învinuirile de plagiat, dar Academia nu le-a dat nici o importanță pentru că ele nu se refereau la lucrările cele mai importante, ci la cele de

mâna a treia. Adaogă I. P. S. Sa, că pe lângă celelalte ocupațiuni și pe lângă lucrările de literatură, în special bisericască, a găsit timp ca în fiecare vară să facă vizițiuni canonice în toată Eparhia. Că și aici de când este Mitropolit, cu toate că a fost neliniștit și torturat, a vizitat capitalele județelor Eparhiei Sf. Mitropolii și chiar unele sate.

Trece la acuzarea de *imoralitate*.

Înainte de a examina acuzările de imoralitate, relevă la ce fel de dovezi și la ce fel de martori a recurs P. S. Episcop al Romanului, spre a da o aparență de seriozitate acelor învinuiri. Mai întâi așa zisele documente sunt toate venite pe căi nepermise de morală și necurate. Astfel e scrisoarea luată de P. S. Sa dela D-l Chiricescu spre a-i servi ca dovadă, după ce s'a servit numitul domn de ea 8 ani ca mijloc de presiuni interesate și culpabile. Nici un alt tribunal n'ar fi admis ca element de desbateri un asemenea document, care de altfel nici nu dovedește nimic. Acelaș lucru e și cu acel cupon de mandat postal, rupt în trei bucăți, furat de o persoană interesată spre a-l exploata și vândut în urmă urzitorilor de scandal.

În ce privește martorii propuși de P. S. Episcop al Romanului, s'a văzut că aproape toți au făcut declarațiuni favorabile I. P. S. Sale, cu toate că din toți martorii ascultați numai trei au fost propuși de I. P. S. Sa. Din 28 martori, numai 2—preotul Bănescu și I. Băjescu-Oardă—au încercat a sprijini acuzațiunile; iar un al treilea—Tudorică Ionescu—a retractat declarațiile făcute. Acești doi martori sunt însă nevrednici de a fi crezuți, unul pentru că e în relații cu agenții propagandei catolice, iar celălalt pentru că are diferende cu poliția. Acel preot Bănescu, care a fost ademenit de agentul propagandei catolice C. Cernăianu, ca să îndeplinească acel rol odios, a publicat prin ziare o scrisoare falsificată a văduvei preotului Vasilescu. Cât privește pe martorul Tudorică Ionescu s'a văzut, că până acum a făcut de trei ori niște declarații pe care și le-a retractat de două ori și care într'un moment de licărire a conștiinței a încercat să se sinucidă, după ce arătase sub jurământ cine l-a pus la cale să facă declarațiuni mincinoase și în ce împrejurări a fost ticluită măr-

turia lui mincinoasă. Asemenea martorul I. Băjescu-Oardă, care se dă drept student, dar nu e student, și e constatat că trăește din expediente, și că a avut și are diferende cu poliția. Acesta a îndrăznit să vină să facă depoziție sub jurământ în biserică cu revolverul plin cu 6 focuri în buzunar, revolver pe care i l-a luat D-l Prefect al Poliției Capitalei după cererea I. P. S. Sale.

Iată la ce fel de dovezi și de martori a recurs P. S. Episcop al Romanului pentru a turbura Biserica și Țara doi ani de zile, ridicând acuzațiuni calomnioase.

Trece la examinarea învinuirilor de imoralitate.

Învinuirile acestea se rezumă toate în acuzațiunea, că n'ar fi respectat legământul de castitate impus monahilor. Dar acuzatorii au căutat a combina în jurul acestei acuzațiuni diferite împrejurări îngreuitoare. Acestea sunt: 1) Pretinsa boală compromițătoare din anul 1899; 2) Sfințirea unei biserici în stare de pretinsă necurăție trupească tot în anul 1899. 3) Pretinsa nerespectare a legământului de castitate și 4) Pretinse legături cu o femeie măritată, înainte de 1906. Asemenea învinuiri nici n'ar trebui examinate de Sf. Sinod, căci se sprijină pe fapte care nu pot face obiectul unei judecăți disciplinare și nu se pot proba, așa încât acuzatorii nu urmăresc decât scandalul, ce voesc să provoace prin susținerea unor asemenea învinuiri.

Iată dar un prim motiv pentru care învinuirile acestea trebuesc toate respinse și reprobate.

I. Prima învinuire, că ar fi fost în August 1899 suferind de o boală compromițătoare, este o acuzație monstruoasă, încât nu e admisibil ca un tribunal disciplinar religios și încă supremul nostru Tribunal bisericesc s'ar putea ocupa de o asemenea chestiune. Nici n'ar trebui să se apere de o astfel de acuzare, ci ar trebui numai să protesteze, că în situația înaltă în care se află, la care a ajuns prin muncă și cinste, după o carieră de peste 30 de ani, este torturat cu acuzații, că ar fi suferit de o boală acum 12 ani. Pe ce se întemeiază această acuzație? Pe o scrisoare confidențială încredințată P. S. Episcop al Romanului de D-l C. Chiricescu. Toată lumea condamnă divulgarea unei scrisori confidențiale și aceasta nu e decât

o odioasă infamie. A pune temei pe o infamie înseamnă a încuraja infamia și nici un Tribunal—mai ales un Tribunal bisericesc—nu poate face aceasta.

D-l C. Erbiceanu, membru al Academiei și fost profesor și decan al Facultății de Teologie, a spus aceasta cu toată energia ce-i dă iubirea lui de dreptate, într'o scrisoare publicată în ziarul Minerva din 27 Mai a.c. (o citește).

Al doilea motiv de a înlătura acest monstruos document, rezultă din uzul culpabil ce a făcut D-l Chiricescu de el. Prin presiuni continue arată, că urmărea avantaje, iar acum se răsbună, că nu a putut să le obțină. Pe de altă parte acea scrisoare nu poate fi dovadă de ceea ce se pretinde, întru cât nu se arată în ea, că vre-un medic ar fi stabilit de ce boală eră vorba, nu se arată nici un nume de boală. Singura indicațiune din care se fac deducții defavorabile este numele medicamentului extern cerut, deși numele dat în scrisoare este un nume necunoscut în farmacie. În asemenea condițiuni, scrisoarea aceasta nu poate face nici o dovadă. Cel mult ea ar putea constitui un început de dovadă, o bănuială, care ar trebui completată cu alte dovezi, duple cum a spus și D-l Disescu în declarațiunea sa, care s'a citit în Sf. Sinod și pe care l-a recunoscut și P. S. Episcop al Romanului, prin faptul că a propus ca martor pe D-l Chiricescu, ca prin complectările sale interesate, să dea putere doveditoare acelei scrisori, iar pe de altă parte a propus medici experți. Această mărturie nefiind admisă de Sf. Sinod, scrisoarea a rămas fără putere doveditoare. Pe lângă acestea se știe, că I. P. S. Sa numai din anul 1895 a intrat în monahism. Înainte a fost preot de mir, însurat și a avut copii.

II. A doua învinuire este că a sfințit o biserică în pretinsa stare de necurăție trupească.

Invinuirea aceasta a fost inventată pentru a da mai mare gravitate acuzațiunii sprijinită pe scrisoarea D-lui Chiricescu, dându-i caracterul unui delict religios-sacrilegiu. Invinuirea e bazată pe o deducțiune; dar deducțiunea e falsă, nefiind dovedită boala și duple cum spune D-nul Disescu în declarațiunea sa, aci nu e vorba de un fapt extern, care să poată cădea sub judecata Sf. Sinod. De

aceea acuzațiunea trebuie respinsă *de plano*. Totuși I. P. S. Sa aduce dovezi că erà pe deplin sănătos la sfințirea bisericii din Turburea.

Mai întâiu depoziția preotului bisericii respective făcută sub prestare de jurământ (citește depoziția preot. Roșoga).

Din mărturia acestui preot, se constată că I. P. S. Sa, erà pe deplin sănătos la sfințirea bisericii, adică la 19 Sept. 1899. Mai înainte de sfințirea bisericii, a făcut vizită canonică în jud. Doljiu și a fost continuu în călătorie dela 13—18 Septemvrie, când a sosit la Turburea (citește o dare de seamă asupra acestei vizite canonice, publicată în ziarul Adevărul No. 3648 din 18 Septemvrie 1899, Sâmbătă). Din această dare de seamă se vede că a sosit în Calafat, Luni 13 Septemvrie. A fost la Catedrală unde s'a oficiat un serviciu religios, iar I. P. S. Sa a ținut o predică vorbind despre cruce. A doua zi fiind sărbătoarea Înălțării Sf. Cruci a slujit la bis. Catedrală și a ținut iar predică. Au fost la Vidin, spre a vizită monumentul dela Smârdan ridicat în amintirea eroilor căzuți în ziua de 12 Ianuarie 1877. A făcut vizită Mitropolitului bulgar. Au plecat apoi la Smârdan unde s'a oficiat un serviciu religios pentru odihna sufletelor eroilor căzuți pe câmpul de luptă. După slujbă I. P. S. Sa a ținut o cuvântare după care s'au înapoit la Vidin și de aci la Calafat unde au vizitat biserica grecească și bis. Sf. Nicolae, iar în ziua de 15 Septemvrie au plecat la Poiana și apoi în alte comune din Doljiu. La 18 Septemvrie au plecat spre Gorjiu (Citește și din Monit. Oficial din 24 Martie 1910 pag. 943 o expunere tot asupra acestei călătorii).

Iată dar spulberată cu dovezi adevărate și a doua acuizare. Adaogă că uneltitorii de scandal au încercat să pună la cale o mișcare a sătenilor din com. Turburea, cari să reclame sfințirea din nou a bisericii și să amenințe chiar cu dărâmarea bisericii, sub pretext că a fost sfințită de I. P. S. Sa, în stare de necurăție trupească, dar n'au reușit.

III. Pretinsa nerespectare a legământului de castitate.

Și pentru această învinuire ca și pentru celelalte, acuzatorii n'au nici o dovadă. In loc de dovezi au iscodit:

1) Vorbe ce se zice, că s'au spus într'un restaurant, dar

și acestea au fost desmințite; 2) Vorbe auzite într'un hotel sau lăptărie dela persoane necunoscute și de către un om ce nu merită nici o credință și 3) Deducțiuni scoase cu rea voință într'o însemnare pe un cupon de mandat poștal. Iată dovezile pe care se sprijină această acuzare. Nici o mărturie serioasă și nici un fapt precis. Din cei trei martori ascultați, Tudorică Ionescu și-a retractat depozitia, Pr. Bănescu se referă la altă învinuire, iar I. Băjescu-Oardă s'a văzut ce fel de martor este. Depozitia lui a fost desmințită de preotul Lungulescu și pr. Ilie Dumitrescu din Craiova (citește desmințirea în ziarul Universul). De altfel pr. Lungulescu a fost ascultat și ca martor și depozitia lui nu cuprinde nimic defavorabil, care să fie în sprijinul acuzărei, (citește depozitia pr. Lungulescu și desmințirea făcută de soția să în ziarul Voința Națională din 25 Mai 1910).

I. P. S. Sa arată, că și celelalte declarații făcute de I. Băjescu-Oardă sunt toate neadevărate, născociri ale acestui domn, care are diferende cu poliția. El spune, că în anul 1901 au fost casele dela M-rea Cozia ocupate de azilul Elena Doamna, când se știe că numai dela 1903 încoace s'a făcut aranjamentul acesta. Aceasta o dovedește I. P. S. Sa și cu o scrisoare a decedatului Aurelian, care pe atunci eră Ministru al Domeniilor. Scrisoarea e din 28 Octombrie 1902. Că acest martor a spus neadevăruri se dovedește și din protestările citite în Sf. Sinod ale D-lor C. Erbiceanu și N. Săvescu, fost administrator al băilor Călimănești (citește petiția D-lui C. Erbiceanu). Iată dar pe ce temeieri de infame născociri, P. S. Episcop al Romanului face acuzațiuni grave și turbură biserica de doi ani de zile. De altfel între mărturia D-lui N. Săvescu și C. Erbiceanu deoparte, iar de alta a lui Tudorică Ionescu și I. Băjescu-Oardă, este neîndoios că cei dintâiu merită a fi crezuți, iar cei din urmă nu merită nici o crezare.

I. P. S. Mitropolit Primat, fiind obosit roagă a se ridică ședința fiind orele 12 $\frac{1}{2}$.

Domnul Ministru, întreabă pe I. P. S. Sa, dacă nu termină azi apărarea I. P. S. Sale, după cum a făgăduit.

I. P. S. Mitropolit Primat, răspunde D-lui Ministru, că o va termina mâine cu siguranță.

Ședința se ridică la orele 12^{1/2} și se decide ședința viitoare pentru mâine Miercuri 22 Iunie, la ora 9 dim.

Președinte, *Pimen Mitropolit al Moldovei.*

Secretar *Nifon Episcop al Dunărei de Jos.*

Ședința din 22 Iunie 1911.

Ședința se deschide la ora 9^{1/2} dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 16. Este față și D-l Ministru al Cultelor și Instrucțiunii.

Se citește sumarul ședinței precedente.

P. S. Episcop al Romanului. Eri am zis, că P. S. Episcop al Hușilor are dreptate, întru cât eu n'am aruncat anatema asupra întreg Sf. Sinod și am arătat și cuvântul pentruce nu puteam să fac una ca aceasta, amintind cuvintele pe care le-am zis atunci că rog pe Sf. Sinod să se pună Biserica pe bazele canonice și dogmatice.

P. S. Arh. Teodosie Ploșteanu. Din cuvintele rostite atunci de P. S. Episcop al Romanului nu rezultă astfel. Iată ce a zis P. S. Sa, după ce a citat canonul 1 al Sinodului VII ecumenic: «Rup deci orice legătură și comuniune canonică cu ei, nu-i mai socotesc împreună liturghisitori cu mine, îi aforisesc, îi dau anatemei ca pe niște mădulare putrede și streine trupului Bisericii, ca pe niște păgâni și vameși etc. Acestea sunt cuvintele P. S. Episcop al Romanului și e de mirare, că P. S. Sa retractează acum, că n'a dat anatemei pe Sf. Sinod.

P. S. Episcop al Romanului. Dacă sunt provocat, e nevoie să mă explic. Trebuie P. S. Arhiepiscop Teodosie Ploșteanu să citească dela pag. 35 din broșură, pentru a se lua înțelesul drept al cuvintelor mele, iar nu a se lua lucrurile trunchiat.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei Președinte: Acum discutăm asupra sumarului, dacă cuprinde exact cele ce s'au tratat în ședință. E de prisos a se discuta asupra acestei chestiuni și a face interpretări.

Punându-se la vot sumarul cu observațiunile făcute se aprobă.

I. P. S. Mitropolit Primat în continuarea apărării: Deși foarte obosit și nu tocmai bine cu sănătatea, dar credincios și următor făgăduinței ce am făcut, mi-am dat toată silința să fac tot ce a fost cu putință ca să-mi pot face apărarea. Voiu continuă cu examinarea pretinselor dovezi aduse în sprijinul învinuirii, ce mi s'a făcut, că nu ași fi respectat legământul de castitate.

Cu privire la arătările mincinoase ale martorilor I. Băjescu-Oardă, mai pot adăoga un lucru: In Călimănești,—acolo unde acest martor zice, că și chelnerii și toată lumea vorbea de mine, că trăiam la Monastirea Cozia cu văduva decedatului preot Vasilescu—locuește de 17 ani sora decedatului preot Vasileșcu, fiind măritată cu conductorul poștal dela băile Călimănești. Această persoană, Floarea Teodorescu, fiind ascultată ca martoră de Comisiunea Sf. Sinod, a declarat că n'a auzit dela nimeni și niciodată de svonul ce se pretinde că toți îl colportau pe acolo.

Martorul Tudorică Ionescu a spus cam aceleași neadevăruri pe care le-a spus și D-l Băjescu-Oardă. Că el a spus neadevăruri se vede din cele afirmate de D-l C. Erbiceanu, care merită a fi crezut față de acel Tudorică Ionescu. Dar acest martor și-a retractat singur declarațiile pe care le-a făcut sub jurământ și a mărturisit, că a fost învățat să facă acele declarații mincinoase de către preotul C. Vasilescu caterisit. A arătat acel martor în ce împrejurări a dat prima declarație publicată în pamfletul «Apărarea Ortodoxiei». Că pentru acea declarație nu i-a dat nimic, dar i-a spus, că are să vie Ghenadie Petrescu ca Mitropolit și atunci are să-i dea și lui un serviciu bun. Acum se zice, că acest martor iar a revenit asupra declarațiunilor lui, menținând cele ce a spus întâi, zicând că a retractat în fața Comisiunii Sinodale, pentrucă a fost amenințat de I. P. S. Sa. Aceasta este un neadevăr mai mult, căci el a retractat atunci, când a văzut că se poate dovedi falșitatea depoziției sale prin scrisoarea fostului superior Damaschin Popescu și prin mărturia fostului frate Petre Bobeș, care a fost chemat de I. P. S. Sa spre confruntare. După ce retractase și după ce a arătat cum a fost pus la cale să declare falș, I. P. S. Sa i-a spus că merită să

fie trimis la închisoare, pentru că a primit să născocească în contra unui Mitropolit asemenea infamii. În fine, după ce în urma încercării de sinucidere a părăsit spitalul, el a declarat la comisariat și înaintea procurorului de serviciu tot ceea ce declarase înaintea Comisiunii Sf. Sinod, adică că nu știe nimic și că fusese pus la cale să facă o declarație mincinoasă în contra I. P. S. Sale. Că fostul preot Vasilescu îl conducea, rezultă din raportul preotului Ivănceanu și din arătările unui domn Inceptor din Ploești, coroborate cu cele declarate de domnii avocați T. Teodorini și Mitu Ștefănescu prin scrisorile lor depuse pe biroul Sf. Sinod. Din scrisoarea citată mai sus a Păr. Damaschin Popescu, fost superior la Monastirea Cozia se constată, că Tudorică Ionescu a fost numai timp de două luni frate la M-rea Cozia și anume într'o epocă când I. P. S. Sa nu s'a dus acolo, așa că și din aceasta se dovedește, că cele spuse de Tudorică Ionescu erau pure invențiuni.

Acuzatorii s'au încercat a scoate o dovadă de nerespectarea legământului de castitate și dintr'un cupon de mandat poștal. E vorba de un mandat poștal în valoare de lei 60, din anul 1906, pentru străinătate—Paris. Din însemnarea care s'a găsit pe acel cupon, rupt în trei bucățele, s'au făcut deducțiuni rău voitoare, din care însă nu se poate constata decât un lucru, anume lipsa de legătură dintre cel ce scrie și destinatar.

Acel cupon, după informațiile ce i-au dat I. P. S. Sale Prințul Albert Ghica, și din declarația ce i a dat secretarul său D-nul Gugiaman, care a participat la tratativele cumpărării cuponului, a fost plătit cu una mie lei. Un personagiu, căruia vânzătorul cuponului îi spune, că nu știe dacă I. P. S. Sa e cu ceva vinovat, a replicat «vinovat sau nevinovat, asta e de ajuns pentru a-l compromite». Sf. Sinod dacă voiește să se convingă de adevărul acestei afirmațiuni, poate să cheme pe acești doi domni ca să declare și I. P. S. Sa poate să adauge și pe D-l Eduard Ghica. Iată ce mare preț s'a pus pe acest faimos document de către P. S. Episcop de Roman și ceilalți dușmani ai I. P. S. Sale și ai Bisericii noastre. Ei nu se preocupă de vinovăție ori de dreptate. Ei vor numai să găsească mijloace de a compromite, de a provoca turburări și scan-

dal. Sf. Sinod, convingându-se de adevăr, va înlătură și această acuzație, sub care se ascunde nimicnicia și răutatea vrăjmașilor I. P. S. Sale.

Trece la ultima învinuire. Pretinse legături cu o femeie măritată. În ședința din 8 Iunie, P. S. Episcop de Roman a citit în Sinod o scrisoare a preotului Bănescu din R.-Vâlcea, în care se spun grozăvenii în contra I. P. S. Sale. Deși P. S. Episcop de Roman n'a voit să spue nici cui a fost adresată acea scrisoare, nici dela cine o are, totuși s'a constatat în urmă, că scrisoarea a fost adresată agentului propagandist C. Cernăianu. P. S. Sa caută pe cât poate să ascundă legăturile sale cu propagandiștii. Indată ce s'a citit acea scrisoare, I. P. S. Sa a cerut să se facă imediat cercetare asupra celor scrise de preotul Bănescu, spre a se face lumină. Sf. Sinod a admis martori și lumina s'a făcut. Preotul Bănescu fiind ascultat ca martor a făcut o depoziție mincinoasă și plină de contradicții, dar a trebuit să mărturisească, că scrisoarea citită de P. S. Episcop de Roman în Sf. Sinod a scris-o agentului propagandist C. Cernăianu, și că eră un răspuns la o scrisoare a acestuia. Acest preot repetă în depoziția sa ceea ce spusese în scrisoare. El a afirmat: 1) Că eră pururea în casa decedatului preot Vasilescu. 2) Că I. P. S. Sa, pe când eră Episcop, se duceă foarte des la M-rea Govora, întovărășit de diaconul Mărculescu; 3) că decedatul preot Vasilescu eră foarte amărît când soția sa venise în București să nască și că i-a spus: «Copilul va fi cu părul roșiu, semănând cu tatăl său barbă roșie»; 4) că copila născută a murit din cauza unui ulcer sifilitic; că în ultimele sale momente, când eră pe moarte, preotul Vasilescu i-a spus cu vocea stinsă: «Eu mor din pricina lui barbă roșie» și că întrebându-l ce însemnează aceasta, muribundu-l i-a replicat: «Mi-a răpit temeia, mi a necinstit casa». Preotul Bănescu lasă a se înțelege, că sub porecla de «barbă roșie» eră designat I. P. S. Sa. Toate aceste afirmațiuni sunt sfruntate neadevăruri, cum se va vedeă din examinarea fiecărei afirmațiuni în parte.

Mai întâi I. P. S. Sa observă, că preotul Bănescu pentru faptele mai grave, a avut grija a se pune la adăpostul decedatului preot Vasilescu, crezând că așa nu va

putea fi controlat și va scăpa de orice răspundere. Observă apoi I. P. S. Sa, că așa cum e făcută această mărturie, ea e menită a face impresie, dar dovadă nu poate face, căci asemenea pretinse destăinuiri, nesprijinite pe nimic și cunoscute de un singur om, nu pot dovedi un fapt așa de grav, ca acela ce încearcă a i se imputa I. P. S. Sale. Mai relevază, că după legislația noastră și după toate legislațiile civilizate, numai soțul înșelat are dreptul a ridica acuzații de adulter și a face să se cerceteze asemenea acuzație. Nici parchetul nu poate delăsine face asemenea cercetări. Acum însă un tribunal religios este pus să cerceteze asemenea acuzație după moartea singurei persoane, care era în drept să o ridice. Acestea le relevază, zice I. P. S. Sa, spre a se constata, că în contra I. P. S. Sale s'au comis toate ignominiile și s'au călcat toate legile, numai ca să se găsească un mijloc de a fi doborât.

Trece la examinarea afirmărilor Preotului Bănescu.

1) Prima afirmare a lui este, că el era pururea în casa preotului Vasilescu. Aceasta nu poate fi adevărat, mai întâiu pentru motivul foarte simplu, că preotul Vasilescu locuia la Govora, pe când preotul Bănescu locuia la Râmnicu Vâlcea și avea două slujbe: la Biserica dimineața și la cancelaria Episcopiei după prânz, deci era ocupat toată ziua la Râmnic. Punându-i-se în vedere acest lucru, când a fost ascultat, el a încercat întâiu să spue, că putea merge în fiecare zi la Govora, după orele 5 după amiază, dar strâns cu întrebările, a ajuns să răspundă, că pentru Mănăstirea Govora cuvântul «pururi» trebuie înțeles «cât de des, când îmi permitea timpul». Dar nici aceasta nu este exact, fiindcă întrebând pe toate rudele preotului Vasilescu și ale soției și pe preotul ajutor delă Govora, toți au declarat, că preotul Bănescu venea foarte rar la Govora. Astfel de pildă, preotul ajutor delă Govora, ieromonahul Filip Florescu, spune că în anul 1906 a văzut la Govora pe preotul Bănescu o singură dată în luna Ianuarie; iar maica Atanasia Stoenescu, mătușa preotului Vasilescu, care venea des la Govora, declară că n'a văzut niciodată pe preotul Bănescu.

2) A doua afirmare a preotului Bănescu este, că I. P.

S. Sa mergea foarte des la Govora, însoțit de Diaconul Mărculescu. De unde putea să știe el aceasta? După prima sa afirmare din moment ce el era pururi în casa preotului Vasilescu, iar I. P. S. Sa se ducea acolo foarte des, urmă că trebuie să se întâlnească des acolo. La întrebarea pe care i-a făcut-o I. P. S. Sa, dacă s'au întâlnit vre-o dată la Govora, el a răspuns, că nu s'au întâlnit nicio dată, afară doar când se ducea cu toții în inspecție canonică. Contradicția este evidentă. Silindu-l a se lămuri, el a ajuns a răspunde: «cuvântul foarte des dacă-l raportăm la timpul de doi ani, pierde din intensitatea lui și nu rămâne a se înțelege așa de des cât ar fi cuvântul propriu. Iată cum caută să strecoare neadevărul. Fostul diacon Mărculescu, actual preot la Corabia, văzând prin ziare ce spune preotul Bănescu, a protestat printr'o telegramă, declarând că Bănescu spune neadevăruri și cerând să fie ascultat ca martor. Citește telegrama și o depune la biuro. Pe de altă parte preotul ajutor dela Govora, Ieromonahul Filip Florescu și toate rudele decedatului preot Vasilescu care veneau la Govora, spun că I. P. S. Sa se ducea la Govora odată s'au de două ori pe an. Prin urmare și a doua afirmare a preotului Bănescu este falsă.

3) A treia afirmare a preotului Bănescu este că pe când soția decedatului preot Vasilescu era în București ca să nască, acesta i-ar fi spus: «copilul va fi cu părul roșiu, semănând cu tatăl său, barbă roșie». Va să zică, decedatul preot Vasilescu era un așa om și așa suflet, în cât în loc să se revolte când a aflat că soția sa îl înșală, nu găsiă că are altceva de făcut, decât să facă glume de acestea. Dar este altceva mai important: preotul Bănescu cu toată grijă sa de a ticlui această mărturie falsă, se contrazice și aici, pentru că declară mai departe, că în momentul morții, preotul Vasilescu i-a spus cu vocea stinsă: «eu mor din pricina lui barbă roșie» și că el, Bănescu, neînțelegând ce însemnează aceasta, i-a cerut explicație și muribundul s'a explicat zicând: «mi-a răpit femeia, mi-a necinstit casa». Apoi, cum preotul Bănescu nu înțelegea ce-i spuneă Vasilescu când zicea: «eu mor din pricina lui barbă roșie», din moment ce mult înainte 'i spusese tot secretul, atunci când i-a zis că «copilul va fi cu părul roșu,

semănând cu tatăl său barbă roșie». Ce nevoie mai avea să-i ceară explicațiuni în momentul morții? Când îi făcuse astfel de destăinuire cu mult mai nainte. Iată cum se vede neadevărul declarației preotului Bănescu din contradicțiile lui. Neadevărul declarațiilor acestui preot, se vede și din depozitiile făcute de rudele decedatului preot Vasilescu, care au mărturisit, că preotul decedat era mulțumit de soția sa, care se chinuia prea mult cu îngrijirile lui. Citează textual declarația făcută de martora Floarea Tecdorescu, sora decedatului preot Vasilescu. Rezultă deci cu evidență, zice I. P. S. Sa, că și a treia afirmare a preotului Bănescu este falsă ca și celelalte.

4) A patra afirmație a preotului Bănescu este că: «copila născută a murit din cauza unui ulcer sifilitic». În privința acestei afirmațiuni, I. P. S. Sa posedă o dovadă peremptorie de falsitatea ei. Citește certificatul No. 52, liberat de Institutul Maternitatea, la 20 Iunie curent, iscălit de D-nul Medic primar Dr. Drăghescu și de D-nul Medic secundar Dr. N. Zaharescu. Din acest certificat, pe care-l depune pe biuroul Sf. Sinod, se vede că copila născută la 7 Aprilie 1906 de doamna Olimpia C. Vasilescu a succumbat la 20 Aprilie 1906, de debilitate generală foarte înaintată și că nu au constatat nici la mamă, nici la copilă vreun semn ce ar fi putut să-i facă să bănuiască sifilisul. Va să zică preotul Bănescu a spus un neadevăr când a afirmat, că acea copilă a murit din cauza unui ulcer sifilitic.

5) Ultima afirmare a preotului Bănescu anume aceea că i-a spus preotul Vasilescu când era pe moarte: «eu mor din pricina lui barbă roșie» și că el, preotul Bănescu, întrebând pe Vasilescu ce însemnează aceste vorbe, Vasilescu i-a răspuns: «Mi-a răpit femeia, mi-a necinstit casa». Am arătat deja, că preotul Bănescu se contrazice, așa că tot ce a declarat el e o țesătură de neadevăruri. Falsitatea declarației lui se vede din cele spuse de persoanele care au îngrijit pe preotul Vasilescu în ultimile lui zile, între care este și preotul Filip Florescu, care a declarat că nu a văzut pe preotul Bănescu la Govora în ultimile zile ale vieții lui Vasilescu. Prin urmare și această afirmație a preotului Bănescu este neadevărată. I. P. S. Sa arată, că a

insistat așa de mult asupra celor declarate de preotul Bănescu, pe deoparte pentru că este singura dovadă ce s'a adus în sprijinul învinuirii de imoralitate, iar pe de altă parte pentru că s'ar fi zis, că această mărturie este zdrobitoare. Este în adevăr zdrobitoare această mărturie pentru acel care a făcut-o, fiindcă se constată din propriile lui contradicții și din dovezi indiscutabile, că a spus neadevăruri dela început până la sfârșit. Și mai este zdrobitoare această mărturie pentru acela care se sprijină pe asemenea mincinoase ticluri, pentru a'l acuză pe I. P. S. Sa, de o învinuire așa de gravă, turburând pacea Bisericii. Trebuie să relevez, de altfel, zice I. P. S. Sa, că și această învinuire de imoralitate ca și toate celelalte, ar fi putut să refuze de a le discuta, pe motivul că, după regulile aplicate în dreptul nostru bisericesc, asemenea învinuiri nu pot fi ridicate decât în termen de doi ani, sau cel mult cinci ani după gravitatea lor, termen care în cazul de față a trecut. (Dreptul canonic Șaguna pag. 415).

Rezumând I. P. S. Sa zice: «Am spulberat una câte una toate învinuirile, pe care mi le-au aruncat acuzatorii mei. Am arătat că toate acele acuzațiuni sunt născociri pătimășe. Am stabilit, că acuzatorii mei știind bine, că nu mă pot doborî în luptă dreaptă, din cauza netemeinicieii și neseriozității acuzațiunilor lor, au recurs la căi piezișe, la înscenări de tot felul și au căutat să mă răpună prin scandal, provocat de înscenările și uneltirile lor.

Am dovedit, că vijelia aceasta este alimentată de dușmanii Bisericii noastre, cari caută să sgdue Biserica strămoșească și să sdruncine prin scandaluri bisericești credința străbună. Că nu este în joc persoana I. P. S. Sale, ci demnitatea scaunului de Mitropolit Primat. Dacă ar fi fost în joc numai persoana I. P. S. Sale, ar fi preferat liniștea în locul sbuciumului și resemnarea în locul luptei. Și-a îndeplinit deci o datorie sfântă, apărându-se pe sine și demnitatea scaunului ce ocupă, arătând cine sunt aceia cari urzesc și urmăresc zdruncinarea credinței strămoșești.

Aștept, zice I. P. S. Sa, ca Sf. Sinod să și îndeplinească asemenea datoria sa, de a fi pavază Bisericii și credinței strămoșești. Este un moment istoric. Stă acum în puterea acestui Sfânt Sinod de a asigura liniștea și propășirea Bi-

sericii noastre, ori de a inaugura o epocă de turburări continui în Biserica națională.

Cu acuzări n serioase și învechite, și cu înscenări de scandaluri nu trebuie să se poată atinge un Erarh al Țării, mai ales când nimeni nu poate zice nimic contra administrației lui, contra cinstei lui, contra priceperii lui, contra conduitei sale publice.

Ar fi o adevărată aberațiune, ca un Erarh capabil, cinstit, bun administrator, cu bună purtare publică și privată, pe bază de bănueli, că ar fi greșit acum 12 ani, ori acum șase ani să fie silit a se retrage din scaun. Aceasta ar fi a încuraja înscenările și urzirile de scandal și nimeni nu ar mai putea rezista. O carieră cât de lungă și frumoasă, câștigată prin muncă și cinste și sub controlul opiniei publice, ar putea fi în orice moment primejduită prin delațiuni interesate. Stabilitatea ar dispărea din Biserică și fără stabilitate, supusă la continui turburări, Biserica noastră s'ar zdruncina din temelie și credința strămoșească ar fi pusă în primejdie. De aceea se cuvine să se gândească Sf. Sinod la răspunderea ce are înaintea lui Dumnezeu și înaintea Țării și să ferească Biserica de asemenea năpraznic viitor.

Sunt la sfârșitul apărării mele, zice I. P. S. Sa.

Mântuitorul prevăzând împrejurările grele, prin care aveă să treacă Biserica sa, a zis: «Cine va sminti pe unul din acești mai mici, cari cred întru mine, mai de folos i-ar fi ca să'și spânzure o piatră de moară de grumazul lui și să se înnece întru adâncul mării. Vai lumii de sminteli! Că nevoe este să vie sminteli, dar vai omului aceluia prin care vine sminteala» (Mat. 18, 8).

Las altora, las I. P. S. Voastre și PP. SS. Voastre, las înaltului Guvern, las iubiților mei fii duhovnicești, clerici și laici, din eparhia Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, las Românilor iubitori de țară, de neam și de Biserică, las tuturor a judecă, dacă eu sau alții au pricinuit turburările ce dăinuesc de atâta timp și smintelele ce sângerează sufletele curate și cugetele nevinovate. Eu zic însă numai atât: Câtă vreme vor fi în lume dăhuri rele și inimi împietrite, neapărat vor fi și sminteli. Inșă din toate smintelele, cea mai rea este desbinarea Bisericii (citește în Pi-

dalion însemn. 2 dela tâlcul cunon 31 Apost.). Această sminteală lovește în cuvintele Mântuitorului: «Pace las vouă, pacea mea dau vouă». Cea din urmă rugăciune, pe care Mântuitorul a făcut-o înaintea patimilor sale, a fost ca toți următorii săi să viețuiască în unire, în pace și în dragoste. Istoria ne înfățișează bărbați, cari au pus în serviciul Bisericii toată ființa și viața lor, dar cari au suferit pări, bârfiri și prigoniri. Așa a suferit între alții și Sf. Atanasie al Alexandriei, care cu o bărbăție neîntrecută a luptat înaintea mai multor sinoade ca să dărîme calomni-oasele și meșteșugitele învinuiri de sacrilegiu, de imoralitate, de fermecătorie și de resvrătire în contra împărăției și chiar de omor ce i se aduceau de vrăjmașii săi.

Aștept dar în liniște hotărîrea Sf. Sinod. Am cugetul împăcat, că apărându-mi cinstea mea, și dovedind dreptatea mea, am apărat totodată demnitatea scaunului ce ocup și Sf. noastră Biserică.

Urmîndu pildei dată de întîiul mucenic Stefan, care s'a rugat pentru cei ce'l ucideau să nu le socotească Dumnezeu păcatul acela, nu voiu rostî nici eu cuvinte de mustrare celor ce s'au năpustit asupra mea și au căutat să'mi sfășie cinstea și numele bun, pe care le-am cîștigat prin o servire conștiincioasă de peste un sfert de veac în Biserica Țării mele cu toată osîrdia și dragostea.

Iert și binecuvintez pe toți și mă rog lui Dumnezeu ca să'i miluiască și să'i întoarcă din întunecimea rătăcirii la calea cea luminată a adevărului, a dreptății și a dragostei către Sfînta noastră Biserică și către Țară, lucrînd cele bune și de folos pentru propășirea lor.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte. Acum, după ce I. P. S. Mitropolit Primat și-a terminat apărarea sa, consult pe Sf. Sinod, dacă admite ca să dea cuvîntul și altora.

D-nul Ministru. Cred că urmează ca desbaterile să fie închise.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, citește următoarea propunere: I. P. S. Președinte, Prea Sfințiți Părinți și frați: Este netăgăduit, că Biserica Ortodoxă Română a trecut printr'o lungă și grea criză, de când se desfășură acest nenorocit incident. Este dureros să vezi cum credința unui

neam întreg, păstrată cu atâtea abnegațiuni și jertfe în trecutul său vijelios, se zdruncină de intrigile înjghebate și țesute cu măiestrie de vrăjmașii ei lăaturalnici.

Toată suflarea românească și creștinii bisericilor surori și au privirile îndreptate spre Sf. Sinod, care este chemat a-și spune cuvântul său hotărîtor, spre a se pune capăt cât mai curând dihoniei, ce sbuciumă Biserica și zdruncină credința noastră strămoșească. Momentul e greu; căci noi fii duhovnicești ai I. P. S. Mitropolit Primat, pe care ne-am deprins a-l respecta ca pe un tată, și ai P. S. Episcop al Romanului, pe care-l iubim ca pe o mamă, să judecăm și să hotărîm asupra abaterilor săvârșite de tatăl și mama noastră, înainte de a se fi luat în căsnicie duhovnicească și de a ne fi născut pe noi sufletește. De aceea cu respect și smerenie îndrăznesc a propune Sf. Sinod, ca să stăruim cu toții a se împăca; iar de nu va fi posibil, atunci mai înainte de a intra în deliberare, să mergem aci, în capela Lahovari, de lângă localul Sfântului Sinod, și cu toții să facem rugăciuni, *pentruca Dumnezeu să ne dea putere, iar Sf. Duh să ne lumineze ca să putem hotărî cu credință tare și conștiință dreaptă asupra urgiei ce a căzut peste Sfânta noastră Biserică.* Și numai după ce ne vom întări cu putere de sus, să ne apropiem, cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste de Biserică și neam, ca să chibzuim, să hotărîm și să adevărim prin semnăturile noastre sentința sau hotărîrea ce vom da.

(ss) *Nifon Episcopul Dunărei de Jos.*

I. P. S. Mitropolit Primat. Am declarat, că n'am nimic cu nimeni. Dumnezeu să le răsplătească vrăjmașilor, după faptele și cugetele lor. Eu aștept cu conștiința împăcată hotărîrea Sf. Sinod, pe care o va da cu mâna pe inimă și conștiință.

P. S. Episcop al Hușilor. I. P. S. Președinte și Prea Sfințiți confrăți! Terminând ascultarea apărărilor ambilor Chiriarhi împlicinați și aflându-ne în ajunul unei mari hotărîri, eu constat că momentele sunt supreme. Toată lumea așteaptă hotărîrea noastră, pe care oricum vom da-o, tot se vor găsi nemulțămiiți, cari să ne învinuiască. Vina este a tuturor, că lucrurile au ajuns aici; adecă și politicianii anteriori au vina lor, și presa, care exagerează lucrurile, are vina ei, și opinia publică, în mare parte indusă

în eroare, poate că exagerează dorințele sale. Interesele Sfintei noastre Biserici sunt mai superioare decât totul. Biserica și religiunea noastră, din împrejurările curente, în care ne aflăm, au suferit foarte mult în prestigiul său. Pata adusă Bisericii, Țării noastre, nu atât de vinovăția celor împricinați, pe cât de exagerările rău voitorilor, interesați în cauză, nu se mai poate spăla, decât după expresia Biblică numai «cu sângele sacrificiilor». Sacrificiile indicate ar fi: atleții, cari stau în luptă neîmpăcată, să-și părăsească locurile pe care stau. Dar este foarte greu de a se sacrifica doi membri atât de folositori ai Bisericii noastre, cari au muncit aproape în toată viața lor, mai ales în împrejurările provocatoare prin care trecem. Deci eu, și cred cum că toți Prea Sfințiile Voastre veți gândi la fel, că trebuie să găsim un mijloc de apropiere, și de împăcare a neînțelegerilor, urmând cuvintelor Sfintei Evanghelii, care zice: «Impacă-te cu pârâșul tău până ești pe cale». Din cursul amănunțelilor desbaterei urmate, cu toții ne-am convins, de gravitatea situațiunei. Până aci să vede că nici o parte nu ar fi vrut să cedeze. Căci I. P. S. Mitropolit Primat a răspuns categoric, cum că așteaptă hotărîrea Sf. Sinod; iar P. S. Episcop al Dunărei de Jos a tratat chestiunea din punct de vedere duhovnicesc. Iar eu, ca cel ce am o experiență întinsă, atât în școală, unde am profesat peste 30 ani, cât și în Biserică, căreia cu dragoste am servit și servesc încă din copilăria mea și căroră în toată viața m'am nevoit de a servi cu toată cinstea și buna credință, cred cum că voi fi ascultat, gândindu-mă la găsirea unui mijloc de împăcare. Este adevărat că până aicea P. S. Episcop al Romanului dela început a plecat dela o cauză aproape dreaptă, dar pe urmă căzând în personalități, a întunecat și compromis ideia dela care plecase. De asemenea I. P. S. Mitropolit Primat, deși nu este de către nimeni dat în judecată canoniceste, dar de bună voie primind, s'a apărat foarte bine și drept de toate învinuirile aduse, care erau bazate mai mult pe vorbe decât pe acte. Deci Inalt Prea Sfințite Mitropolit Primat și Prea Sfințite Episcop de Roman, eu cred că este mai bine ca înșivă să cădeți la împăcare frățească. V'ați răfuit și v'ați spălat unul pe altul de învinuirile aduse, așa duple cum ați crezut de cuviință. Călcați-vă pe inimă amândoi, ve-

niți la o împăcare aci între noi, conform cuvintelor Sf. Evanghelii: «De veți avea pace și dragoste între voi, întru aceasta vă va cunoaște lumea că sunteți ucenici ai mei». Faceți un act public aici în fața noastră, scris și subscris de Prea Sfințiiile Voastre, prin care să se deprețieze greșalele trecute, să se facă un apel la opinia publică luminaată și să vă hotărâți ca de aci înainte să vă continuați bunele servicii aduse Bisericii numai pe calea pacinică. Eu cred, că cu toții, membrii Sf. Sinod vor continua a vă iubi și stimă ca și până acum, înlesnind lucru, ca cu toții să putem lucra împreună, având destul lucrul ce ne stă înainte. Dacă nu s'ar ajunge la regularea gravului diferend pe o cale pacinică, atunci aceasta va reclama mari sacrificii și la care nouă tuturor ne vine foarte greu de a asista, ori a lua parte. Mai ales în timpurile actuale, când Biserica noastră este asediată din toate părțile; oamenii bine pregătiți din vreme aproape ne lipsesc și buna stare morală pretutindenea este zguduită și amenințată. Este în joc interesul și demnitatea Bisericii naționale dimpreună cu a Sfântului Sinod. E foarte greu să sacrificăm persoanele bisericesti, acele vizate de către rău voitorii ortodocsismului și ai Țării. Suntem într'o mare și grea cumpănă bisericească. Cred deci hotărîtor, că trebuie o împăcare și o iertare reciprocă; iar la cazul contrar, mai de grabă ași prefera să plec de aicea, decât să particip la o hotărîre așa de mare și atât de greu a se pronunța. Rog deci pentru împăcare și desăvârșita iertare a trecutului, cu hotărîrea de a lucra cu mult mai corect pe viitor.

Se suspendă ședința pentru ca Sf. Sinod să delibereze.

I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului se retrag în camere deosebite.

La redeschiderea ședinței, *I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei* Președinte declară, că prin deciziunea luată de Sf. Sinod, nu-și ia nimeni nici un angajament față de ce va urma după aceasta.

P. S. Episcop al Râmnicului. Se unește cu cele zise de I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, că deciziunea aceasta nu angajează pe nimeni și hotărîrea care se va lua în urmă este independentă de ea.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte. Deciziunea nu ne angajează la nimic și o consider, zice I. P. S. Sa,

întocmai ca și pe cea dela 20 Mai. Cu această ocazie rog pe D-nul Ministru, ca în numele Guvernului să intervină către I. P. S. Mitropolit Primat și către P. S. Episcop al Romanului de a primi și a satiface dorința Sf. Sinod. Onor. Guvern va ajuta pe Sf. Sinod în această grea situație, căci Guvernul Țării și toți oamenii noștri de Stat, nu se pot degaja de această grea afacere și să lase toată răspunderea numai asupra Sf. Sinod. Trebuie ca să lucrăm împreună. Un Chiriarh al Bisericii este în acelaș timp un demnitar al Statului.

D-nul Ministru. Fiindcă se face apel la mine, ca reprezentant al Guvernului, voi comunica colegilor mei din Guvern, dorința exprimată de Sf. Sinod. Țin să se constate, că în tot timpul am lucrat de acord. În toate debaterile și deciziunile, care s'au luat, n'a fost nici o călcare de lege sau de canoane. Am declarat, că nu vreau să fac nimic fără asentimentul Sf. Sinod. Sinodul este liber să dea hotărîrea ce va voi. Eu, ca Ministru de Culte, am vot consultativ și am ținut să se respecte în totul legea precum și canoanele.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos. Declar că împărtășesc în totul părerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei Președinte, și mă unesc să rugăm pe D-nul Ministru, ca împreună cu toți colegii D-Sale din Guvern să facă a se pune capăt acestei turburări, produsă în Țara și în Biserica noastră. E în joc demnitatea Bisericii și credința poporului nostru. Să nu uităm, că suntem o țară mică, înconjurată de State mari și puternice, care se uită la bogățiile Țării noastre. Să nu ne pomenim, că sub pretextul că se turbură ortodoxia, să vină a se amesteca în treburile noastre. Momentul e prea grav. Să nu ne gândim la noi ca oameni, cari suntem trecători, ci la susținerea demnității Bisericii noastre. De aceia cred, că trebuie să rugăm pe D-nul Ministru, ca întregul Guvern să stăruiască pentru ca toți bărbații politici să-și dea mâna pentru pacea Bisericii și a Țării; să nu ne lase pe noi singuri, ci să caute, ca dupre cum în alte chestiuni de ordine de Stat se înțeleg cu toții, fără deosebire de culoare politică, tot așa să facă și acum pentru salvarea demnității Bisericii și pacea Țării.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei*, Președinte. În fața celor ce s'au zis, nu mă pot reține și declar, că mă unesc cu P. S. Episcop al Dunărei de Jos. Dacă în 1907 a fost un moment de grea cumpănă pentru Țara noastră, cu care ocazie toți oamenii noștri politici au arătat o supremă manifestare de cugetare patriotică, tot așa s'ar cuveni și acum, căci cazul este dacă nu mai grav, dar tot așa de primejdios. Rog pe D-nul Ministru și întregul Guvern, ca toți bărbații noștri politici fără deosebire, să se unească pentru rezolvarea acestei grave chestiuni. După cum și până acum D-nul Ministru ne-a ajutat și ne-a dat concursul, să ne dea și acum, ca împreună să aducem cât mai repede liniștea în Sfânta noastră Biserică și în întreaga noastră Țară.

D-nul *Ministru* a răspuns următoarele la propunerea I. P. S. Mitropolitului Moldovei, Președinte: Eu nu am considerat niciodată chestiunea actualului conflict bisericesc—ca fiind de ordin politic și nu am lucrat în această chestiune ca reprezentant al unui partid. Rog pe Sf. Sinod să observe, că nu am propus modificarea legii Consistorului Superior Bisericesc de cât după ce am avut o deplină înțelegere în această privință cu I. P. S. Mitropolit Primat, după cum a rezultat din însăși declarațiunea I. P. S. Sale. În ceea ce privește canonicitatea legii acesteia, am declarat că numai Sf. Sinod are competența să o judece. Eu nu consider această lege ca având un caracter politic. D-nul Ministru a spus apoi, că dacă în calitate de reprezentant al autorității a provocat ca Sf. Sinod să ia măsuri de judecată în contra P. S. Sale Episcopului de Roman, care turburase Biserica prin răsvrătirea sa, s'a abținut de a indica vre-o măsură în contra I. P. S. Sale Mitropolitului Primat. Amintește apoi, că atunci când Mitropolitul Primat a cerut pe nedrept, ca D-sa să nu ia parte la deliberări, PP. SS. Lor Episcopii Dunărei de jos și al Hușilor au constatat deplina imparțialitate în timpul judecăței, la adresa ambilor Erarhi și că aceste lucruri au fost confirmate de I. P. S. Sa Mitropolitul Moldovei, Președintele Sf. Sinod.

D-nul Ministru face să se observe, că toate acestea învederează, că nu a pus pasiune politică, pentru că 'și dă perfect seama că timpurile sunt prea mult grele pentru Bi-

serică și chestiunea prea mare pentruca în ea să fie permis să intervină micimea patimilor politice. Nimeni din Guvern nu consideră această afacere ca politică. Concursul oricui—a spus la sfârșit D-nul Ministru—va fi bucuros primit, pentru a se găsi o soluțiune care să scape demnitatea Bisericii noastre.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos. Vă mulțămim D-le Ministru, pentruca D-Voastră dela început ați fost în contra judecăței.

Domnul Ministru. Vă rog să se ia notă de aceasta, pentruca este adevărat și așa a fost.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos. Rog pe Sf. Sinod să primească ca poimâne, mai înainte de a veni la ședință, să mergem cu toții în capela de lângă Sf. Sinod să facem un serviciu religios, «un Te-Deum», pentruca să dăm hotărîrea noastră cu harul lui Dumnezeu și cu conștiința curată. Se aprobă.

I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului sunt poftiți în ședință.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, adresându-se către I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului zice: «Sf. Sinod, dupăce a lăsat deplină libertate de apărare, înainte de a intra în deliberare, a crezut în a sa înțelepciune să facă un nou apel la Prea Sfințiile Voastre, să vă gândiți la gravitatea cazului în care se găsește Biserica și Țara, și m'a autorizat să vă fac cunoscut următoarea deciziune pe care a luat-o:

Deciziune.

Sf. Sinod al Sfintei Biserici autocefale ortodoxe române ascultând apărările atât ale I. P. S. Sale Mitropolitului Primat D.D. Athanasie Mironescu cât și ale P. S. Episcop al Romanului D.D. Gherasim Safirinu, Sf. Sinod declară că este luminat și ordonă închiderea desbaterilor.

Având în vedere, că intrarea în cercetare a capetelor de acuzațiune ar fi jignitoare pentru ambele părți și ar sgudui și mai mult Biserica noastră atât de mâhnită; persistă în deciziunea dela 20 Mai a. c. și cere dela ambii înalți Ierarhi să se demită din scaunele lor. Această propu-

neri li se va face în plin Sinod și li se va da timp de gândire până la 24 Iunie a. c. poimâne Vineri. Dată azi 22 Iunie 1911.

- + *Pimen Mitropolit Moldovei*
- + *Ghenadie al Râmnicului*
- + *Dionisie al Buzăului*
- + *Konon al Hușilor*
- + *Gherasim al Argeșului*
- + *Nifon al Dunărei de Jos*
- + *Arh. Calistrat Bârlădeanu*
- + *Arh. Meletie Constanțeanu*
- + *Arh. Calist Botoșeneanu*
- + *Arh. Sofronie Craioveanu*
- + *Arh. Teodosie Ploșteanu.*
- + *Arh. Nicodim Bacaolanul*
- + *Arh. Evghenie Piteșteanu*

I. P. S. Mitropolit Primat, întreabă dacă această deciziune este semnată de toți PP. SS. Membri?

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte: De toți afară de unul.

I. P. S. Mitropolit Primat: Declar, că nu o primesc, pentru că eu am vorbit aici ca Arhiepiscopul nu ca Mitropolit. Sf. Sinod are să judece și să hotărască dacă sunt vinovat sau nu și rămâne apoi să vadă ce am să fac. *I. P. S.* Sa iese din sala de ședință.

P. S. Episcop al Romanului: Deși aștept judecata Sf. Sinod, dar ca respect către Sf. Sinod, mă supun dorinței Sf. Sinod de a mă gândi, și Vineri voi răspunde definitiv. Fiindcă Sf. Sinod mi-a cerut să depun apărarea mea scrisă, am adus-o și o depun la biroul Sf. Sinod cu această hârtie. Apoi *P. S.* Sa a citit o petiție prin care cere ca să nu figureze între judecătorii *P. S.* Sale, potrivit canon. 118/112 Cartag. acuzatorii Arhiepiscopului Teodosie Ploșteanu și Nicodim Bacaolanul, pe care deja i-a recuzat, căci numai astfel se poate zice, că s'a dat o hotărâre fără pată. *P. S.* Sa iese din ședință.

Ședința se ridică la orele 2 după amiază și se decide ședința viitoare pentru Vineri, 24 Iunie curent la orele 10 dimineața.

Președinte, *Pimen Mitropolitul Moldovei.*

Secretar, *Nifon Episcopul Dunărei de Jos.*

Ședința din 24 Iunie 1911.

Ședința se deschide la ora 10 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 16. Este de față și D-l Ministru al Cultelor și Instrucțiunii.

Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă cu rectificările cerute de I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, întreabă pe I. P. S. Mitropolit Primat și pe P. S. Episcop al Romanului ce au de răspuns asupra deciziunii Sf. Sinod care li s'a făcut cunoscut în ședința dela 22 a. c.

I. P. S. Mitropolit Primat, răspunde: — Ce am zis în ședința precedentă mențin și azi.

P. S. Episcop al Romanului drept răspuns citește o petițiune în care arată în ce condițiuni ar putea să'și dea dimisiunea.

Domnul Ministru: I. P. Sfințite Președinte, Prea Sfințiți Părinți Episcopi și Arhieri. În momentul decisiv, care acuma a venit, vă rog să Vă amintiți ceea ce totdeauna am spus. Veți hotărî, după cum vă va dicta conștiința, fără altă considerațiune decât dreptatea și interesele Bisericii. N'am avut alt rol în aceste lungi, grele și triste debateri decât pe acela de a cere aplicarea legii și a canoanelor. N'am vrut și nu vreau să am altul. Evident că sunt cel dintâi dintre laici dator să mă interesez de soarta Bisericii, și când mi-ați cerut părerea mea și v'am dat-o așa cum credeam că este mai bine. Constat cu o deosebită satisfacție sufletească, că am lucrat pururea de acord. Acum Sf. Sinod intră în ultima fază a misiunii sale pentru terminarea procesului disciplinar. Sunteți Prea Sfințiți Părinți, Înalți judecători. Veți judeca cum vă va lumina Dumnezeu în cuget curat și cu o deplină libertate.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, suspendă ședința.

I, P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Romanului se retrag în camere deosebite.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, roagă pe Sf. Sinod să intre în deliberare spre a da hotărîrea.

La redeschiderea ședinței, I. P. S. Mitropolit Primat este poftit în ședință.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei, Președinte*, adresându-se către I. P. S. Primat îi comunică următoarea hotărîre:

«Sfântul Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române:

«Având în vedere că I. P. S. Mitropolit Primat D. D. Athanasie Mironescu a cerut să fie judecat de către Sf. Sinod pentru acuzațiunile ce s'au ridicat în contra I. P. S. Sale mai ales de către P. S. Episcop al Romanului D. D. Gerasimu Safirinu;

«Având în vedere desbaterile urmate, susținerile P. S. Episcop al Romanului, depozițiile martorilor, diferitele acte produse și depuse pe biuroul Sf. Sinod, cum și explicațiunile și dovezile produse de I. P. S. Mitropolit Primat;

Considerând că, în ce privește acuzațiunea de erezie adusă contra I. P. S. Mitropolit Primat, ea nu se poate sprijini pe nimic, neexistând nici o erezie în legea pentru înființarea Consistoriului Superior Bisericesc, după cum a recunoscut Sf. Sinod în mai multe rânduri;

Considerând că după Canonul 139/134 Cartaginean, dacă acuzațiunea cea mai grea cade, atunci cad și cele următoare;

Considerând totuși că desbaterile s'au urmat înaintea Sf. Sinod asupra tuturor punctelor și că este de un evident interes a se examina și a se răspunde la toate;

Considerând că acuzațiunea de plagiat este nesperioasă și tinde numai zadarnic a micșora însemnatele merite literare ale I. P. S. Mitropolit Primat;

Considerând că învinuirile așa zise de imoralitate sunt cu desăvârșire neîntemeiate și nesperioase, cele mai multe fiind născociri calomnioase; iar celelalte făurite cu rea credință, prin restălmăcirea unor însemnări ce nu au valoare doveditoare;

Considerând deci, că toate acuzațiunile aduse contra I. P. S. Mitropolit Primat s'au dovedit neîntemeiate;—Sf. Sinod, cu puterea harului ce i s'a dat de către Domnul nostru Iisus Hristos întru Duhul Sfânt, hotărăște:

Achită pe I. P. S. Mitropolit Primat D. D. Athanasie

Mironescu, recunoscându-l nevinovat de toate pârile și acuzațiunile ce i s'au adus.

Data în localul Sf. Sinod al Sf. Biserici Autocefale Ortodoxe Române, astăzi 24 Iunie 1911, în București.

(L. S. Sf Sinod) † *Pimen Mitropolitul Moldovei*
 † *Ghenadie al Râmnicului N. Severin*
 † *Dionisie Episcop al Buzăului*
 † *Gherasim al Argeșului*
 † *Konon Episcopul Hușilor*
 † *Nifon Episcop al Dunărei de Jos*
 † *Arh. Valerian Râmnicianu*
 † *Arh. Calistrat Bârlădeanu*
 † *Arh. Meletie Constanțianu*
 † *Arh. Calist Botoșăniianu*
 † *Arh. Sofronie Craioveanu*
 † *Arh. Teodosie Ploșteanu*
 † *Arh. Nicodem Bacăoanul*
 † *Arh. Evghenie Piteșteanu.*

I. P. S. Mitropolit Primat ascultând hotărîrea, mulțumește Sf. Sinod și iese din sala de ședință.

P. S. Episcop al Romanului este poftit în sala de ședință.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, adresându-se către *P. S. Episcop al Romanului*, îi comunică următoarea hotărîre:

«Sfântul Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române;

«Având în vedere că potrivit Canonului 6 al Sinodului al II ecumenic: Acela ce ridică acuzațiuni nedrepte contra unui arhieru, urmează să fie pedepsit cu pedeapsa ce ar fi suferit arhierul, dacă acuzațiile ar fi fost adevărate; glăsuind astfel: «Să nu se înfățișeze mai întâiu pâră până ce ei (pârâșii), nu vor da înscris că se vor certă cu întocmai primejdie înșiși, dacă se vor dovedi întru rânduiala lucrurilor că clevetesc pe pârâtul Episcop»;

Având în vedere că *P. S. Episcop al Romanului D. D. Gerasimu Safirinu* a ridicat în contra *I. P. S. Mitropolit Primat D. D. Athanasie* acuzațiuni dovedite calomnioase și care de ar fi fost drepte ar fi atras grea pedeapsă *I. P. S. Mitropolit Primat*;

Având în vedere că *P. S. Episcop al Romanului* este

vinovat de răsvrătire contra Sf. Sinod, ale căruia deciziuni nu le-a respectat și a căruia enciclică a criticat-o și a turburat pacea Bisericii noastre timp de doi ani, fapte pentru care a fost dat în judecata canonică înaintea Sf. Sinod prin deciziunea luată în ședința dela 18 Mai a. c.

Având în vedere că în petițiunea sa către M. S. Regele și D-l Ministru al Cultelor, P. S. Episcop de Roman a amenințat că, dacă Sf. Sinod nu va urmă conform cu părerile sale, va face apel către Sinoadele Bisericilor omdoxe streine, ceea ce față cu starea sfintei noastre Biserici care este autocefală, ar constitui un act de trădare;

Sf. Sinod, cu puterea harului ce i s'a dat de către Domnul nostru Iisus Hristos întru Duhul Sfânt și pentrucă P. S. Episcopul de Roman, este culpabil de grave abateri canonice, în urma cărora nu mai poate fi îngăduit a rămâne Episcop al Țării și membru al Sf. Sinod, hotărăște: Ca D. D. Gerasim Safrinu, să fie depus din demnitatea de Episcop al Romanului și roagă pe Onor. Guvern să aducă la îndeplinire această hotărîre. Dată în localul Sf. Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române astăzi 24 Iunie 1911 în București.

(L. S. Sf. Sinod)

- + *Pimen Mitropolitul Moldovei*
- + *Ghenadie al Râmnicului N. Severin*
- + *Dionisie Episcop al Buzăului*
- + *Konon Episcop Hușilor*
- + *Gherasim al Argeșului*
- + *Nifon al Dunărei de Jos*
- + *Arh. Valerian Râmniceanu*
- + *Arh. Calistrat Bârlădeanu*
- + *Arh. Meletie Constanțeanu*
- + *Arh. Calist Botoșeneanu*
- + *Arh. Sofronie Craioveanu*
- + *Arh. Teodosie Ploșteanu*
- + *Arh. Nicodim Bacaoanul*
- + *Arh. Evghenie Piteșteanu*

Ședința se ridică la orele 2¹/₂ după amiazi și se decide ședința viitoare pentru Sâmbătă 25 Iunie la ora 9 dim.

Președinte, *Athanasie Mitropolit Primat.*

Secretar: *Arh. Calist Botoșeneanu*

Cembaterea unei scrieri papistașe, ce tratează despre clerul și Biserica Română în special.

Posedând cartea anonimă intitulată: «*La papauté 'et les Eglises d'Orient*» adică: «*Papalitatea și Bisericile Orientului*» imprimată la Liege 1883, cu devisa: *Unum ovile et unus pastor*, sau «*O turmă și un păstor*»; și citindu-o acum pentrucă dispun de timp, am văzut că în ea se tratează vechia și spinoasa cestiune, arzătoare și cultivată atât de mult de către papiști. *Unirea Bisericei* noastre Ortodoxă cu Papistașii adecă: *recunoașterea primatului papal, precum și celelalte schimbări în credință și ritual* etc. În această carte este un tratat special ce ne privește pe noi Români Ortodoxi și în care tratat am întâlnit și niște lucruri bune și bine tratate, dar tot odată și multe erori (pag. 28—55). Fiindcă cartea este rară și pentru clericii noștri poate fi necunoscută, apoi având în vedere că tratatul din această carte este scris cu scop de a ne atrage spre papistașism, măgulindu-ne spre a ne ameți capul; de aceea am socotit că trebuie făcută cunoscută și preoților noștri spre a se putea feri din timp de asemenea uneltiri viclene, și a nu rămâne fără răspuns. Căci nu e întâia oară când se încearcă propagandiștii papistași de a undi în apă tulbure printre noi și a ne promite *Marea cu sarea și Oltul cu totul*, numai și numai să le cădem în capcană, așa precum le-au căzut altă dată frații noștri Transilvăneni Români, numiți astăzi uniți, carii la în-

ceput erau numai în aparență separați de noi; iar mai apoi i-au strâns papistașii atât de mult la piept cu iubirea lor iezuitică, încât mai mai să le iasă și ochii acum, după proverb. Sunt aceștia amenințați și în existența lor națională și în demnitatea lor individuală, schimbându-le credința strămoșească cu totul, voind a-i îngloba în vasta lor organizare haotică. Prin urmare bine a prevăzut genialii noștri vechi istorici transilvăneni ca Șincai, Petru Maior etc. etc. când s'au exprimat: *«că doară uniația zisă n'a îmbunătățit decât numai momentan starea clerului, iar țăranul n'a folosit nimic din ea.* În scopul dar de a o face cunoscută această cestiune cititorilor Revistei și a ne păzi din timp cum am zis de undițile ascuțite ce ne sunt aruncate de papistași, am dat publicității această lucrare a lor și am combătut din ea, în scurt, greșalele ce am întâmpinat în ea. Las la aprecierea clerului ortodox, să se cugete serios, dacă le-ar mai conveni acum în secolul al XX-lea să mai încline spre papistășie, dela care atâtea persecuții am suferit noi în seculii îndepărtați. Noi una știm și bună, am fost, suntem și vom fi ortodoxi cu orice preț, cât vom trăi ca popor pe acest pământ. Nu lepădăm noi legea noastră strămoșească decât cu prețul vieții noastre! Pe noi un lucru ne curiozitează și am voi să știm și nu-l putem afla dela papistași. Noi niciodată n'am umblat așa de mortăș ca ei, pe căi directe ori indirecte ca să ne facem papistași, adecă, să primim punctele de diferență între noi și papiști, sau să cerem să fim primiți în numărul papistașilor, ceea ce am fi făcut-o, dacă am fi văzut mai multă libertate la ei decât la noi. La ei religia este un instrument de tiranie de arbitrar și de câștig rușinos. Din contră papistașii deși mai mulți la număr, deși mai culți decât noi în trecut, aceasta li-o recunoaștem, deși materialicește stau mult mai bine decât noi și au la îndemână tot ce le poștește sufletul și cu toate acestea se vede că nu sunt mulțumiți de năzuesc tot spre noi la

libertate, pe când noi stăm în toate inferiori lor, afară de *credință*. De ce dar nu ne lasă pe noi ortodoxii în pace? Pentruce atâta iubire pentru mântuirea noastră? Ne îngrijim noi de aceasta. Acum ne mai cântă și cântecul Serinelor¹⁾. Ne spun ei că suntem Romani de origină și că este firesc să ne întoarcem la vechea noastră tulpină romană de unde ne-am despărțit prin intrigile grecești. Trebuie dar să ne facem papistași. Toate bune, dar de ce caută a ne ameți? Poate cred că noi am uitat câte am suferit și materialicește și în onoarea noastră dela acești prețiși binefăcători și filantropi propagatori prețiși ai omenirii creștine? Cauza, după mine, frați creștini ortodoksi, este aceasta: Cât lumea a șezut pe alocurea în ignoranță, enigma n'a cunoscut-o, astăzi luminându-se parte din popoarele ortodoxe au priceput-o. La noi la ortodoksi și repet, numai la noi ortodoxii se află neștirbite, neadăogite, neschimbate și neprefăcute de loc, primele învățături ale lui Christos, întemeetorul Creștinismului; pe când la papistași și în toate celelalte confesiuni creștine, adică la papistășism, în Luteranism sau Calvinism nu se mai păstrează nealterată și curată învățătura lui Christos. Aceasta ei o știu. Ortodoxismul se poate foarte bine asemăna cu o mină plină de pietre scumpe or prețioase, dar ne lucrate. Va veni însă curând timpul când lucrători harnici se vor ivi și în Ortodoxism și cari vor lucra cu putere și răbdare creștină, acele pietre, și atunci se va recunoaște de toți *valoarea în adevăr reală a Ortodoxismului!* Timpul nu este așa departe cred. Apoi atunci cum va stă față în față Ortodoxismul cu Papistășimul și celelalte culte?

¹⁾ Sunt niște ființi de mare legendare, care se zice că plăcându-le carnea de om, se povestește că eșind din mare noaptea, vin pe uscat și încep a cânta, apoi prin armonia cântecului și frumusețea lui adorm în plăcere pe trecători și fiind ei în astă stare, se reped asupra oamenilor și-i mănâncă.

Lumea laică nu'și bate capul cu asemenea cestiuni metafizice, lasă pe clerici să le desbată, rezolve, să le definească și aplice. Acum pricepem pe deplin cauza pentru care umblă și se grăbește propaganda papistașă din răsuputeri, pe toate căile licite și ilicite, să ne atragă spre turma lor, *spre a fi o turmă și un păstor* din punct de vedere religios.

• In scrierile vechilor sf. Părinți orientali sunt bine însemnate toate îndepărtările papiștilor dela adevărata învățătură Christiană și schimbările săvârșite de ei în organizația veche a Bisericei. Ei presimt că vom deveni curând un spine în ochii lor, când lumea va cunoaște adevărul și va vede, că numai dorința ardentă de predominare i-a împins a săvârși inovațiuni religioase. Ei știu, cunosc toate acestea și văd că alt mijloc nu este de făcut, de a scăpa de rușinea ce-i așteaptă, de cât a ne amesteca și pe noi în turma lor și a fi o apă cu toții. Atunci ușor s'ar împacă toate, pentrucă în mâna lor ar fi și pâinea și cuțitul. Noi suntem conscii de situația noastră, de aceea le declarăm că în zadar mai umblă cu proselitism la Români, în zadar mai înființează secțiuni la propaganda fidei anume pentru Români, această încercare este zadarnică, le-o declarăm, pentrucă mai de multe ori a încercat-o și niciodată n'au reușit cu ea. Acum în timpul nostru, chiar cu școalele ce a-ți întreprins a le înmulți, n'ați făcut un pas mai mult, căci statistic îi asigurăm că la Ortodoxism noi am primit mai mulți catolici, fără uneltiri și propagandă, așa că nici comparație nu se poate face, și toți acești convertiți au intrat în sânul Bisericei noastre ortodoxe din convingere și sincer, iar nu precum ați uneltit cu acele două trei copile inconștiente și interesate, cari părăsindu-și confesiunea ortodoxă strămoșească, au trecut la papism, din interes material, și pentru care atâta s'a trâmbițat prin jurnale, ca o reclamă. Noi nu ne îngrijim de a-

ceasta. După acest mic prolog, să intrăm în expunerea tratatului anunțat. Iată-l:

«Nașterea Bisericii Moldo-Valacă se perde în noaptea evului mediu și este acoperit de acelaș vâl ca și origina Națiunei»¹⁾).

Cu mult mai nainte de venirea Romanilor, Goții și Dacii barbari, au primit Evanghelia (Creștinismul) prin gura sf. Apostol Andrei, în vizita sa la Scyții idolatrii din Dobrogea. Asemenea martirii din Tome ori Constanța care scump ș'au plătit credința, cu viața lor. «Dupăce Romanii colonizară noua lor posesiune cu veteranii trimiși la gurile Dunărei și a Carpaților, Creștinismul străbătù acolo foarte probabil, odată cu pașii legionarilor. El s'a răspândit în limba învingătorilor, până în Panonia, așa că secolul al II-lea, care a fost vârsta de aur a sclaviei, a fost de asemenea vârsta de aur a *Credinței*». Un secol mai târziu, Aurelian chemă în masă soldații săi cu toată populația latină peste Dunăre, în Musia²⁾).

«Și Romanii nu lăsară pe malurile deșerte ale Dunărei decât două urme de picioare din podul lui Traian. Prin această retragere Dacia câștigă o neatârnare de fapt

¹⁾ Aici greșește autorul, nu cunoaște nenumăratele dovezi istorice ce posedăm despre vechimea Creștinismului la Români. Încă din jumătatea secolului al II-lea, cunoaștem pozitiv că în Dacia lui Traian existau societăți creștine. Consultă: C. Erbiceanu, Ist. Mitropoliei Moldovei. Introducerea în Ist. Bisericească, de Petru Maior. C. Erbiceanu, Ulfla. idem relațiile dintre biserica Gotă și Biserica Cesariei Capodociei etc. etc. Consulti-se: Acta sanctorum și martirologiile Române și se va vedeà că la gurile Dunărei sau martirizat o sumă de creștini în secolul al III-lea și al IV-lea etc. etc.

²⁾ Nu este probat că toți coloniștii lui Traian s'au retras peste Dunăre. Din contră se dovedește acum că numai oficialii s'au retras, iar populațiunea care devenise proprietară, care și aveau turmele și avutul lor, proprietatea lor, n'au putut părăsi toate, ci s'au retras numai spre munți, în care s'au salvat coloniștii lui Traian în tot timpul cât au încurs popoarele barbare pe aceste locuri. Dovadă avem conservarea elementului Român în munți, cum spun documentele, în special cele Maramureșene etc. etc.

ceeace favoriză dezvoltarea religiunii creștine, și ea devine azilul proscrisilor pe carei Roma păgână, lasă să se verse sângele martirilor, îi exilă la frontierele sale îndepărtate. Istoria ne raportează că Papa Climent încătușat a trecut pe acest teritoriu pentru a se duce ca exilat în Taurida (Crimea de stăzi), spre a muri, apoi că majoritatea trupelor trimise la avant-posturi contra barbarilor erau creștini devotați la moarte»¹⁾. «Persecuția nu cruță marginile marelui fluviu Dunărea și odinioară curgea în valurile sale spumoase capetele sângeroase a șefului unei Cohorte și a 70 de Centurioni, pentru vina că n'au sacrificat zeilor tași, victime sfinte, a căror pomenire Biserica o celebrează anual până astăzi»²⁾.

«In această epocă Dacia posedă deja un mare număr de diecese și monastiri»³⁾.

1) Noi nu cunoaștem probe afară de Martirologii în această chestiune și îl rugăm pe autor cu insistență, a ne arăta pe ce se bazează afirmând acest fapt. Cunoaștem că au fost exilați Climent papa Romei în Crimeea, știm ce ne spun Viețile Sfinților, dar alte dovezi numai posedăm. Dacă mai are cunoscute și alte fapte îl rugăm pe autor a ni le face cunoscute în interesul științei.

2) Nu înțelegem la ce sfânt anume face aluzie autorul. Martiri pe acest timp cunoaștem mulți. Noi știm că au existat trei persecuții mari și în care mulțime multă de Daci și Romani s'au martirizat, dar acest fapt s'a petrecut sub Goți, chiar Ulfila a trecut peste Dunăre din cauza unei sângeroase persecuții. Cunoaștem de asemenea martirii încoronați din Istropol, Noviodunum, Dorostol și din alte orașe de pe ambele maluri ale Dunărei, însă să nu uităm că suntem în secolul al IV-lea iar nu al II, (vezi Ulfila, de C. Erbiceanu unde este expusă pe larg această epocă cu toate persecuțiile ei și în care se enumără o mare serie de martiri dela gurile Dunărei.

3) Noi nu posedăm dovezi despre organizarea Bisericii dacice pe aceste timpuri și felul organizării sale în diecese. Am fi mult recunoscători autorului acestei cărți, dacă ar publica câteva date privitoare la această organizare dela acele timpuri străvechi, adică secolul al II și III-lea. Cunoaștem organizarea Scyției or Dobrogei și episcopii ei, cum și viața mănăstirească de acolo, dar noi nu cunoaștem decât relațiile Bisericii Dace cu Biserica din Cesaria Capadociei pe timpul M. Vasile, din secolul al IV-lea. Tot atunci, știm,

«Ea, Dacia Traiană, zice cartea, a trimis să participe la Sinodul din Niceea patru din Episcopii săi, dintre carii unul purtă titlul de Mitropolit al Goșilor, pentru că coloniștii (lui Traian) creștini predicasă Evangeliul Goșilor barbari, Avarilor, Comanilor, carii au călcat pământul lor timp de trei secole și carii se fixară (stabiliră) aicea, fuzionându-se cu rasa autohtonă¹». «Limba Bisericii eră cea latină și apropiată de limba vulgară a poporului²». «Cu înființarea

că s'a trimis în Cesaria Capadociei, moaștele unui martir din biserica dacă în Capadocia, alt nimic nu mai știm pozitiv. În Martirologiile vechi latine, se întâlnesc mulți martiri amintiți, cari și-au primit cununa lor la gurile Dunărei și în Dacia, dar în secolul al IV-lea. Insistăm, rugăm pe autor a publică asemenea dovezi, dacă posedă din secolul al II și al III-lea.

¹) Este adevărat că Mitropolitul Goșilor din Scythia mică Dobrogea de astăzi a fost la Sinodul din Niceea, nu putem însă afirmă că eră din Dacia Traiană, mai știm că au participat încă și alți Episcopi, carii erau din Dacia Aureliană iar nu din cea Traiană. Dacă autorul posedă vre-o dovadă istorică că adică acei Episcopi erau din Dacia Traiană, noi îl rugăm să o publice spre folosul și binele nostru, pentru care i-am rămâne mult recunoscători. Noi n'avem alt izvor în această privință, decât practicatele Sinoadelor, dar în care nu întâlnim alte amănunte. Nu cunoaștem cum eră divizată Dacia Traiană bisericește. Aceasta ar fi pentru noi Români o mare descoperire istorică. Știm însă că Goșii, Avarii, Comanii, ba chiar și Hunii ori Ungurii de astăzi au primit semințele prime ale Creștinismului dela locuitorii acestui loc Dacia, pe timpul cât stateau ca așezați în acest pământ. Ba cunoaștem și mai mult și mulți dintre vechii coloniști a lui Traian retrăgându-se în munți, din cauza barbarilor se ocupau cu creșterea vitelor și că mulți au suferit martirul dela acești idolatri salbatici! N'au trecut barbari pe aceste locuri carii să nu fi împrumutat din moravurile creștine ale locuitorilor, obiceiurile și credințele lor.

²) Aceasta-i adevărat. Eu posed o carte intitulată: *Über das Leben und die Lehre des Ulfila*, și în care se reproduc, după un vechiu manuscript a lui Ulfila, bucăți din scrierile lui, cum și testamentul său, scris manuscriptul de către Auxențiu Episcopu Dorostolului. În acest document se spune precis că Ulfila predică în limba latină, gotă și greacă. Mai observ că limba latină este foarte ușoară de înțeles, numai are acea turnură clasică, acea eleganță, ci pe ici colea se întâlnesc chiar schimbări mari, tranzițiuni de vocale și consonante ca barbarus=varvarus etc. etc. vezi Ulfila publicat de C. Erbiceanu. Că noi Români am primit Creștinismul în

imperiului de Orient, Biserica Română își conservă autonomia sa și stătù fără relații cu Constantinopol, până în ziua când Iustinian îi redă vechile sale margini. Acest Împărat așeză în ambele Dacii o mulțime de noi Episcopi și un Consiliu posterior îi puse sub supremația Mitropolitului Traciei. Un secol mai târziu Eraclie sfărâmând regatul Avarilor, Bulgarii se instalară în Messia și Slavii în Ilyria, separând astfel pe Dacii latinizați ca prin două ziduri vii, de Roma și de Constantinopol. Însă ei nu continuară mai puțin a administra botezul megieșilor lor și călugării lor străbătură până în Panonia la Unguri, cărora le-au fost întâii apostoli, (chiar Dionisie Exiguu a fost Scit din Dobrogea, renumit prin erudiția lui). Deci Românilor de dincoace și de dincolo de Dunăre le vine onoarea de a fi adus lumina credinței și farul civilizațiunii la rasele Slavă și Mongolă. Biserica Română a rămas curată de toate ereziile ce infectasă Biserica Greacă, pentrucă ea nu vorbeà limba ei și întrețineà raporturi regulate cu papalitatea³».

grecește și latinește totodată este lucru adevărat și ne bazăm pe următoarele dovezi: Când Goții au invadat în Asia au dus mulți sclavi, carii erau creștini la reîntoarcerea lor în acest pământ, acești sclavi ai Goților au răspândit între Goți Creștinismul în limba lor cea greacă. Asemenea multe cohorte aduse de Traian în Dacia au fost luate din Orient ca cea din Pergam, Paphlagonia, Dolihe, Eliopolis, Palmira, Emessa etc. și care vorbeau grecește; iar cele luate din Occidentul Europei și cele din jurul Italiei vorbeau latinește. Tot asemenea amestecătură au fost și Coloniștii, căci au fost luați din toată lumea romană, pentru aceea nu putem susține că numai într'o limbă exclusiv a fost predicat Creștinismul, ci predicatorul se acomodă auditorilor, vorbindu-le în limba lor comună. Limba oficială însă eră cea latină. Aceasta-i sigur, și inscripțiile găsite până acum confirmă această părere.

³) Nouă ni se pare că autorul ne face laudele de mai sus intenționat spre a ne prinde anticipat în mreaja sa. E vorba de grava cestiune, la ce jurisdicție am aparținut noi Românii bisericăște, până la Fotie ori până în secolul al IX. Iată ce știm noi în această cestiune pozitiv până acum. În cele trei secole primare, până la M. Constantin, în zadar vom urmări cestiunea, la ce jurisdicție aparțineam noi pe atunci, căci circumscripții legale nu existau până

«De asemenea știm că Dacia nu luă nici o parte la cerțele cu Fotie, nici la turburările cu Mihail Cerularie chiar. Ruptura sa cu Roma fu mai târzie și se îndeplini sub puterea unor împrejurări speciale. Când Moldovlahii latini,

la M. Constantin. Patriarhiile nu erau. Eram în relații cu Cesaria Capadociei și care se numea pentru noi *Muma Bisericei Dacice*. Dovadă am actele publice și relațiile dintre aceste Biserici. Diviziunile bisericesti s'au făcut după cele civile pe timpul M. Constantin. Acum trebuie să știm la ce diviziune politicește aparțineau Daciile, atât cea Traiană cât și cea Aureliană. Până la Impăratul Iraclic la cea de Apus, adică la Roma, de aceea probabil că noi am fost politicește numai sub jurisdicția Romei ori papală la început, dar după năvălirea barbarilor, în secolul al III-lea și până în secolul al IX este greu de a se dovedi cu probe o continuă aparținere netulburată la cutare ori cutare circumspecțiune patriarhală, mai ales după ce Dacia Traiană a fost părăsită de Romani sub Aurelian. După ocuparea Daciei de Romani, Roma era considerată dar ca centrul nostru religios având ca Metropolă a Daciei Aureliane Sirmiul. Nu știm nimic despre Dacia Traiană pe atunci. După sfărâmarea Sirmiului de către Huni în prima jumătate a secolului al 5-lea, cum se susține de unii, că acea Metropolă a Coloniștilor a trecut apoi la Tesalonic sub reprezentantul Papei, lucru dubios și neprobat. Din contra noi cunoaștem textul Canon. XXVIII din Halcedon, prin care se recunoaște Patriarhului Constantinopolului dreptul jurisdicțional asupra popoarelor nordice, de peste Dunărea, adică asupra Daciei Traiane și alte popoare Scytice, de a le hirotoni Mitropoliți, aleși de acele popoare și de a-i pomeni numele (vezi interpretările vechilor canoniști Zonorà, la canonul XXVIII din Halcedon, pe Balsamon etc. în opera Sintagma Canoanelor de Potli și Ralli la Atena în 1852). Asupra autenticității textului din Canon nimeni nu s'a îndoit, pentru că vine dela un Sinod Ecumenic. Prin urmare de atunci dela Sinodul din Halcedon (451) n'au mai aparținut Dacia Traiană jurisdicției Apusului, adică Romei, ci Orientului, adică patriarhatului din Constantinopol. Știm că în Scythia mică (Dobrogea) au fost creștini mulți și că acolo rezidă Metropolitul Daciei Aureliane, dar cât timp, nu știm precis. Mai știm că marele scriitor Dionisie Exiguul, cunoscut prea bine de apuseni pentru lucrările sale teologice, era din Scythia și Scit de origine, de asemenea știm că traducerea Noului Testament din grecește l-a tradus aproape în limba vulgară latină și că traducerea este făcută în Ilyric. Prin urmare a fost o viață prosperă religioasă în această parte la creștinii Ilyrici, cât timp? Nu putem ști pozitiv. Mai știm că sub Justinian s'a format o nouă Circumscripție între Ilyric și popoarele apusene la Justiniana prima și că la această Circumscripție, ce aparținea Orientului s'a atașat și orașele de pe

carii se retrăsesă în munții Carpați dinaintea hordelor tartare, au fost respinși de Unguri în spre șesurile Dunărei, eliberați de invaziuni, ei se văzură reduși a'și dispută palmă cu palmă pământul strămoșesc contra vecinilor lor turbulenți și a Polonezilor, pe carii Papii îi măguleau cu afecțiunea lor. În Seculul al XIII-lea stabilirea unui lanț de rigate franceze și italiene, dela Bosfor până la muntele Emus (Balcani), după a patra Cruciata, le inspiră, precum și Bulgarilor și Slavilor, temeri îngrijitoare pentru neatârănarea lor. Sentimentul de conservare îi mână atunci pe Români a da mâna Slavilor, alții Grecilor și Bulgarilor, pentru a luptă deodată contra Ungurilor și a Lati-

malul stâng al Dunărei, ca Liderata, Veminatium, Racidua etc. despre care ni se vorbește în Nuvela din 535. Prin urmare dela aceea tă dată, cât timp nu știm, a stat Dacia sub jurisdicția Justinianei sau Ochridei. Mai cunoaștem că Patriarhatul de Constantinopol transmitea dreptul său de a hirotoni Mitropoliți peste Dunărea în părțile noastre și altor localități creștine, care aveau o Ierarhie mai veche, precum se vede faptul, hirotonia c. lui întâiu Mitropolit al Moldovei, în seculul al XIV-lea de către Mitropolitul de Halici (vezi Acta Patriarchatus, unde sunt toate actele conservate și publicate și în românește în Biserica Ortodoxă). Prin urmare patriarhatul Constantinopolitan ș'a exercitat dreptul său asupra Daciei Traiane, îndată după încetarea Justinianei de a'și mai putea susține vechea sa jurisdicțiune neatinsă. Astfel noi ne întrebăm? Până când și-au exercitat Roma drepturile sale jurisdicționale asupra Daciei Traiane și Aureliane? Nu putem răspunde pozitiv. Faptele ce cunoaștem ne conduc la conclusia, că după căderea Sirmiului și mutarea reședinței circumscripției Bisericești la Tesalonic, Papa nu și-au mai putut exercita drepturile sale, chiar de le-ar fi avut, de care noi ne îndoim, decât cel mult nominal până pe timpul lui Iraclie Impăratul; de când Patriarhul de Constantinopol a intrat în drepturile lui jurisdicționale, conform textului Canonului XXVIII și care apoi și l-a exercitat riguros, chiar până la înființarea Mitropoliatului Moldovei în seculul al XIV în al II-lea descălicat. Așa cugetam noi în această cestiune, bazându-ne pe de-ele schimbări de situațiuni pe aceste locuri și pe dese invaziuni ale barbarilor asupra Daciei, pe datele expuse, după care prin violență i se schimă adese fața cu totul. Prin urmare autorul n'are dreptate, afirmând că noi am fi fost ca stat sub jurisdicția papală până la Fotie.

nilor. Astfel a fost cauza principală a rupturii cu Roma»¹⁾.

¹⁾ Pentru ca să înțelegem bine ceea ce voește să ne spună anonimul autor, trebuie să ne amintim istoria trecutului nostru zdruncinat din Seculul al IX până în al XIV-lea. Să mă explic: Nu știm pozitiv unde există în mase mari Romanii pe atunci? În România la șesuri? În Dacia Aureliană, în Munții Balcani sau în Macedonia de astăzi? Nu erau încă închegați Romanii în State, era încă tot în epoca turburărilor, și a ferberilor neîncetate, bântuiți de pretutindeni și de Slavi și de barbari ba și de Unguri. De aceea din punct de vedere religios nici poate fi vorba la Romani pe aceste timpuri. În zadar vom căuta, nu găsim date pozitive nicăiri, pentru că aceste locuri erau frământate neîncetat de horde barbare, de năvăliri neașteptate, de nesiguranțe perpetuă; așa stau în genere aceste pământuri dacice și de o parte și de alta a Dunării. Formarea Imperiului Romano-Bulgar sub Petru și Asan a fost de scurtă durată, cât a trăit familia lor și au putut să apere cu puteri eroice teritoriul lor. Cu schimbarea dinastiei în Imperiul Romano-Bulgar, Romanii au pierdut importanța lor, și mai bucuroși îi întâlnim retrași peste Dunărea, la frații lor, decât a rămâne în Munții Balcani. Cât privește corespondența lui Ioanițiu cu Papa pentru a trece la confesiunea Catolică și a se lăsa de cea Orientală ortodoxă, aceasta trebuie considerată ca un joc diplomatic al lui Ioanițiu, că adică este de aceeași confesiune care-i va recunoaște mai multe drepturi și prerogative. Așa se și întâmplă. Grecii nerecunoscându-l împărat, căci era contra intereselor și tendințelor lor seculare. Ioanițiu îi amenință că trece la Catholicism; voiă Ioanițiu să pună o barieră deosebitoare pentru vecie între Greci și Imperiul său. De aceea se adresează Papei de a-i recunoaște independența Bisericii, a-i înființa un patriarhat în Imperiul său și a-l recunoaște și întări de Imparat al Românilor trimițându-i coroană etc. etc. De fapt noi știm că Ioanițiu și-a păstrat Religia sa veche Ortodoxă și când nu i s'au satisfăcut toate cererile și aspirațiunile sale de Papa, iar a revenit la vechea sa credință Ortodoxă. Așa știm și așa credem că s'au întâmplat. Cel puțin cele mai vechi date religioase la Români ne dovedesc că Români, când s'au format primele lor grupări republicane, erau de credința Ortodoxă, iar după înjghebarea ambelor principate avem, până acum chiar, monumente religioase, care probează Ortodoxia lor. Sunt tuturor cunoscute persecuțiile religioase și suferințele Românilor din partea persecuțiilor bandelor monahale, prin care voiau cu forța să convertească populația din aceste locuri la Catholicism, dar n'au reușit; îndurând atunci Români tot felul de schingiuri și jafuri. Dacă nu erau Români ortodoxi prin secolul XI, XII și al XIII, asupra cui ar fi mai existat aceste persecuții? Acestea sunt fapte istorice cunoscute pe deplin (văză-se Preasf. Melhisedec în o lucrare a sa specială în această cestiune). Rămâne dar sigur că noi n'am atârnat bisericeste de Roma până la schismă și nici cu încercarea lui Ioanițiu nu am stat în relații cu Papa, pentru că acea faptă a fost diplomatică și efemeră. Noi am fost pe acest timp persecutați de propaganda papală ca schismatici adică ca Ortodoxi. Acesta-i adevărul.

(Va u mă).

C. Erbiceanu.

CREȘTINISMUL DACO-ROMAN

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 4).

B.

Am văzut cum s'a introdus Creștinismul în Illyricum și cam la ce dată. Să vedem acum, în ce chip s'a introdus în Dacia Traiană și cam în ce vreme. D-nul Pârvan susține, că e absolut cert că trebuie să fi existat creștini în această țară înainte de anul 270. Toate credințele existente atunci în imperiul roman se întâlnesc și în Dacia și mai ales cele orientale, dintre care vreo câteva apar numai aici. Iar printre mulți orientali romanizați veniți în Dacia spre a o coloniza, un mare număr era din vechile provincii creștine, misionate de înșiși apostolii Domnului: Syria, Galatia, provincia Asia etc.

D-nul Pârvan dovedește aceasta cu inscripții mortuare, găsite din vremea aceea, lăsând la o parte alte mărturii, cum e aceea a lui Tertullian, care declară în primii ani ai secolului al III-lea, cum că numele lui Hristos și credința în el a ajuns până la cele mai îndepărtate neamuri ale pământului, printre care pune și pe Sarmați, pe *Daci* și pe Scyți. Dacă Creștinismul Daco-Roman e constatat pe monumente publice cu mult înainte de a apare prin martirologii în alte provincii ale Illyricului, cauza, crede D-nul Pârvan, trebuie căutată numai în aducerea lui directă din

răsărit,—coliniștii lui Traian au venit în mare parte din orientul creștin—și ca urmare, în vechimea comunității creștine din Dacia, care va fi dat membrilor ei o oarecare încredere în puterea lor de rezistență chiar la ocazia unei lupte publice cu păgânismul predominant în provincie.

Trebue accentuat de acum un fapt hotărîtor, că Creștinismul latin al strămoșilor noștri e în terminologia sa romană, mai nou decât secolul al III-lea. Lucrul acesta dacă va fi dovedit cu cele ce urmează, va arăta că Creștinismul nostru nu e ca religie națională, atât originar Daco-Roman, cât mai ales de origine misionară, răspândit cu repezițiune, în scurtă vreme, la o anume epocă dată. Un sâmbure vechiu creștin a existat și l'am văzut; el a fost însă numai credința unei minorități a Daco-Romanilor și n'a avut în el putere de a cuceri întreg poporul, fără alt ajutor strein.

X.

Isvorul mai sigur, pe care se poate clădi istoria Creștinismului Daco-Roman după anul 250, e limba noastră: *terminologia creștină*. Toate celelalte izvoare, de ordin propriu istoric, sunt neprecise și cu o valoare îndoelnică. Cuvântul specific creștin, folosit de toate popoarele romanice, *ecclesia*, lipsește în limba noastră. Acest cuvânt însă e tocmai cel mai vechiu termen creștin, atât pentru «comunitatea credincioșilor», cât și pentru «lăcașul de cult» al lor. Pretutindeni în Imperiu, cuvântul *ecclesia*, în forma aceasta internațională, greco-latină, apare și pe inscripții ca termenul clasic al limbii populare. Termenii mai noi, *dominicum* și *basilica*, pe grecește *κυριακόν* și *Βασιλική* au rămas numai ca expresii ale limbii literare bisericești.

Până azi la toate popoarele romanice și în tot răsăritul grec și în greaca-modernă *ἐκκλησία* e termenul obicinuit pentru conceptul ce ne preocupă.

Illyricul latin, unde se pun originile poporului român, n'a făcut excepție de la regula de mai sus. *Ecclesia* e singurul termen, pe care'l întâlnim aici în inscripții și el reprezintă ca atare terminologia vulgară latină, creștină, a Illyricului. Prezența acestui termen nu se constată cumva numai în Dalmația, ci și în imediata apropiere a Daciei Traiane: în Sirmium și în Remesiana și anume până târziu în secolul al V-lea. Cum stă acum lucrul cu ceilalți termeni obicinuiți azi în celelalte limbi europene? Popoarele germanice și slavice au denumiri, rezultate din cuvântul *κυριακόν* (resp. *κυριακή* [οικία]). Se știe că Goții au fost creștinați de apostoli de limbă greacă în prima jumătate a secolului al IV-lea, când termenul *κυριακόν* (*κυριακή*) era la modă. Termenul acesta a rămas proprietate deosebită a tuturilor graiurilor din Nordul Germano-Slav al Europei. Misionarii au introdus cuvântul ca singur consacrat și l'au răspândit numai pe acesta în popor.

Dar *basilica*? Acest cuvânt s'a născut ca termen creștin la începutul secolului al IV-lea. Și anume nu cu înțelesul general al cuvântului *ecclesia* și pentru comunitate și pentru clădire, ci numai ca termen arhitectonic, sub înrâurirea mărețelor clădiri creștine de cult, făcute ori ajutate de Constantin și urmașii săi și numite după forma și dispoziția lor, ca termen antic de clădiri profane: *basilicae*. Cuvântul *basilica* e mai nou ca *dominicum* (*κυριακόν*). Răspândirea cuvântului *basilica* e foarte înceată. Incercările părților bisericii latine de a convinge pe credincioși că vorba *ecclesia* în sus de clădire e improprie și că e mai bine să numescă lăcașul Domnului *basilica* au rămas, după cum se vede din uzul limbilor romanice de azi, infructuoase. Numai ici și colo s'a zis *basilica* și în popor.

De unde vine atunci în limba noastră cuvântul *basilică* în această formă latină și nu în forma greacă, Βασιλική?

*

Dacia Traiană cu toate relațiile continue avute și după 270 cu malul drep al Dunării, a fost totuși după data pomenită destul de izolată de Imperiu, pentruca viața ei culturală să se desvolte întocmai ca într'o insulă. Ce a pătruns aici odată a fost conservat în chip statornic și dezvoltat, după legi proprii insulei noastre antropogeografice.

Din răsăritul grec, *basilica* nu putea veni în Dacia. Din apusul latin însă cu cea mai mare ușurință. *Basilica* e din secolul al IV-lea, înainte de termenul oficial bisericesc latin pentru lăcașul de cult. Intocmai dar cum la Goți misionarii greci răspândiră și împlântară termenul *κωριακὸν* (însemnând la origine tot numai «clădirea», apoi însă prin analogie cu respectiva traducere a cuvântului *ecclesia*, înseamnă și «comunitate»), tot așa la Daco-Romani din stânga Dunării, misionarii latini introduseră exclusiv noul cuvânt *basilica* (a cărui urmare se extinse dela clădire și asupra comunității). Când s'a întâmplat această misionare a Nordului latin al Dunării? După 350, căci mai înainte nu există *basilica*. Populația de limbă latină la care s'a încetățenit cuvântul *basilica*, se numea pe ea însăși cu numele de *Romani*. Nicăeri în imperiul roman, după ce Caracalla a dat cetățenia tuturor locuitorilor liberi, fără deosebire, n'a mai pus cineva preț deosebit pe titlul de *civis Romanus*. Pe *Romani* cu *basilica* trebuie să-i căutăm în altă parte, afară din Imperiu. Și în adevăr ei nu sunt departe. Populația romană rămasă în Dacia Traiană după anul 270 nu se mai putea numi *dacă*, precum se numeau înainte provincialii de aici, căci *provincia Dacia*, era cam în Sudul Dunării, iar de altă parte existau în Carpații nordici încă Daci adevărați, liberi și neromanizați. Daco-Romani fură dar siliți să se numească Romani și anume din punct de vedere juridic, cetățeni romani ei numai erau, căci se

lepădaseră de Imperiu, dar erau și rămâneau Romani, ca o *natio barbara*. Prin urmare nu din mândrie, ci de nevoie și nu ca cetățeni romani, ci ca simpli oameni de un anume neam, se numără foștii provinciali ai Daciei. Traiane *Romani*.

*

Populația de limba latină, la care s'a încetățenit cuvântul *basilica*, zicea spre deosebire de toți provincialii latini ai Imperiului *pavimentum* pentru *terra* și *terra* pentru *pagus-pagensis*, e: adică fusese prin excelență o populație orășenească și acum din lipsa cuvintelor tehnice pentru viața de țară aplică la această viață termeni orășenești cu totul improprii, precum eră *pavimentum* în loc de *terra*. În adevăr, nu putea să zică *pavimentum* în loc de *terra* decât acela care multă vreme nu cunoscuse sub picioarele lui decât pe cel pavimentat al orașelor și care printr'o întâmplare năpraznică fusese dintr'o dată zmulș din viața cea de oraș și aruncat în cea de țară... Nașterea cuvântului *pământ* pentru *terra* crede D-nul Pârvan că n'a putut avea loc decât în stânga Dunării, căci în dreapta fluviului continuitatea cu Romanismul Vestic și faptul că propriu zis, viața de oraș și cea de țară, au existat simultan până târziu de tot (când Ilyricul fu desnaționalizat de Slavii veniți în număr covârșitor) au împiedicat formarea unui termen așa de excepțional cum eră cuvântul *pământ*.

În ce privește termenul *țară* pentru romanicul *paese*, *pais*, *paes*, *pays* etc., avem chiar documente epigrafice, care să ne dovedească nașterea lui pe teritoriul din Nordul Dunării. Orășeanul din Dacia numea ținutul rural *terra*, cu acest termen general clasic: *terra*, care însemnă aici de o potrivă aceea ce în alte regiuni eră: deoparte solul însuși (*terra*), de alta *rus* ori *pagus*. Pentru coloniștii orășeni ai Daciei aduși din toate părțile Imperiului și cari vorbeau un fel de limbă latină literară, prin estensiune

terra, eră întregul ținut rural, întreaga țară. Tot solul cultivabil eră *terra: terra nutrix, terra mater!* Pământul roditor și bogat în mine al Daciei, umplea de recunoștință pe colonistul venit aci: cultul universal popular, antic și general omenesc al divinității *Terra mater*, unit cu cultul pentru geniul patriei, pentru provincia divinizată, dădea naștere la un cult sincnetist pentru *Terra mater Dacia*.

Din 13 inscripții găsite în ținutul de limbă latină dela izvoarele Dunării și până la ale Eufratului, dedicate zeității *Terra mater*, 7 sunt din Dacia...

Când dar viața orășenească, fu distrusă în Dacia Traiană, *terra* înseamnă în limba Daco-Romanilor dela sate ce înseamnă și azi, plus însă înțelesul de *sol*; dar orășenii cari erau acum siliți să se întorcă la viața rurală aduseră pentru partea a doua a însemnării cuvântului, pentru *terra* ca *sol*, cuvântul lor special *pavimentum*. Acest cuvânt fu primit foarte ușor de săteni, întrucât *terra* ca «pays» le eră și lor și orășenilor comună, iar pentru *sol*, se simțea fără îndoială și de săteni nevoia de a-l numi cu un alt cuvânt, special. Așa crede D-nul Pârvan, că origina cuvântului țară ca *pays, campagne, peuple...* Nașterea cuvântului *țară* n'a putut avea loc în dreapta Dunării. Așa ne învață cel puțin inscripțiile. Inscripția cu *terra Dacia* e însă de dreptul unică în tot Illyricul și Răsăritul de limbă latină.

*

Asupra timpului, când a fost introdus Creștinismul la Români, ca religie a întregii populații se mai poate căpăta oarecari lămuriri din examinarea istorică a cuprinsului următoarelor două cuvinte: *Dumnezeu* și *Duminecă*.

Vorba *Dumnezeu* se întâmpină în forma aceasta veche, latină vulgară, fără *i*, numai la Români; dinpotrivă la celelalte popoare romanice *i*, e păstrat. Pușcariu Sextil observă în această privință că «(formele romanice) par și

pentru păstrarea lui *i* din *Dominus* să fie împrumutate din limba bisericii, pe când *Deus* era expresia populară». Observația e îndreptățită. Iată anume și ce explicație dă epigrafa fenomenului lingvistic respectiv. *Dominus, domina, κύριος, κυρία* e, ca origine un titlu pământesc, acordat zeilor numai prin asimilarea lor cu monarhii omenești. Cultul divin acordat acestor monarhi, în special în vremea elenistico-romană, aduce treptat o adevărată confundare a oamenilor zei cu zeii cerești. Pe de altă parte unirea diferitelor culte înrudite printr'un fond comun teologic sau moral, în sensul ca zeul suprem al Semiților, cel al Egiptenilor și cel al Grecilor să devină unul și același, cu un nume compus, internațional, iar ceilalți diferiți zei să rămână numai niște epifanii, în direcții speciale, ale divinității supreme. Numele zeului devine oarecum indiferent: principalul e caracterul său divin, omnipotent, exprimat prin atributele, ce însoțesc numele propriu. În special atributul *deus* e cuvântul principal din denumirea completă a zeului: numele lui propriu devine o simplă caracterizare a respectivei manifestări concrete a divinității unice și nenumite. Așa dar, *un deus* cu mai multe nume: înțeles ca stăpân, monarh absolut, așa precum e stăpânul celălalt de aici de pe pământ, împăratul dela Roma, numai în lumea aceasta. Deci un *deus dominus*.

Dl. Pârvan citează mai multe inscripții prin care se vedește, că în general în Răsărit și în special în Dacia traiană concepția aceasta despre divinitatea supremă ca *dominus* = *κύριος* a fost foarte răspândită. Se citează chiar că forma populară a apelativului divin e *domnus* și *domna*, fără *i*. Această formă e destul de veche. Ea apare și în numele împărătesei *Iulia Domna* și e documentată și prin alte forme: astfel numele creștine, dar de origine păgână. *Domna* și *Domnica, Domnus* și *Domnio*, ori apelativul *domnus* acordat sfinților și martirilor creștini. Se pune însă între-

barea: erà întrebuintat numele divin *dominus* în rugăciunile păgâne, astfel încât forma *Domne-deus*, din care vine *Dumnezeu*, să poată fi de fapt păgână? Răspunsul e afirmativ, căci Lucian ne-a păstrat întreaga liturghie a cultului apollonico-asclepieic al lui Glycon și acolo găsim invocarea păgână, *Domine Glyco*, sau *Domine deus*.

După ce Dl. Pârvan mai aduce exemple cu care dovedește aceasta, spune că încheerea rezultă dela sine: *Domine deus* în forma veche, populară, *Domne deus* e în Dacia și în Moesia o inovație păgână. Această inovație fu primită apoi și de Creștinism. La noi, în sensul că poporul zice mai departe *Domine deus*, zeului suprem creștin.

Această concluzie e întărită de prezența unui alt cuvânt în limba noastră, într'o formă mai puțin coaptă, mai puțin prelucrată, romanică: Vorba *Duminică* cu i, ca și în celelalte limbi romanice, ne arată că în limba noastră e mai nou decât inovația *Domne Deus*.. Faptul însă, că două forme așa de înrudite cum erau *Dominica* și *Domne deus*, nu s'au analogizat una pe alta arată o deosebire de vârstă între ele chiar ca termeni creștini. Când s'a introdus *Dominica*, *Domne deus* erà consacrat și în rugăciunile creștine—de sigur ca un cuvânt unic, compus—și aveà deci o existență independentă, de termen fixat definitiv în limbă, așa că înrudirea cu *Dominică* poate nici n'a mai fost simțită....

Se știe când a fost înlocuit *dies Solis* cu *dies dominicus* (în limba vulgară *dies dominica*): în ultimii ani ai secolului al IV-lea. Dela 27 August 399 înainte numai găsim *dies Solis*, ci numai *dies dominicus*. Această creștinizare a sărbătorii săptămânale stă în legătură cu întreaga mișcare creștină împotriva păgânismului și cu edictele imperiale ordonând prigonirea cultelor păgâne.

Să vedem acum dacă păgânismul a mai lăsat și alte urme în terminologia creștină, ca apoi să putem fixa locul și timpul, unde și când s'a întemeiat definitiv Creștinismul nostru latin.

XI.

Etimologic, vorba «Crăciun» poate veni și dela *Carnationem* și dela *Colationem*. Istoric însă trebuie făcut o deosebire. Primul termen fiind de origine pur creștină și ca atare târziu în limbă n'ar fi avut la noi nici vremea, nici posibilitatea de a suferi complicatele schimbări fonetice ce se cer pentru ajungerea la forma de azi «Crăciun». Dimpotrivă al doilea, *colatio*, e de origine păgână și evoluție populară și ca atare schimbările prin care a trecut pentru a deveni «Crăciun» au avut și timp să se întâmple. P. Papahagi, a dovedit că vorba *Crăciun* vine dela *Colatio*: convocarea poporului de către preoții păgâni în prima zi a fiecărei luni, pentru anunțarea sărbătorilor din acea lună și prin extindere însăși sărbătorirea în legătură cu *Colatio*. Cea mai însemnată *colatio* era cea dela începutul anului, 1 Ianuarie. Termenul acesta *Colatio*, pare a fi specific daco-roman, căci în apus avem la popoarele romanice numiri derivate din *natalis*, iar în Illyricul latin se constată vorba *natalis*, ca întrebuințată pentru sărbătorirea martirilor. Crăciunul a fost serbat în toată lumea creștină până după anul 350, odată cu Botezul Domnului, adică la 6 Ianuarie (Epiphania). În sinodul dela Nicea (325), s'a hotărât procedeu fixării datei Paștilor și publicarea ei în ziua Nașterii Domnului.... Anunțarea ce se făcea la Epiphanie a sărbătorilor mobile de peste an trebuia să apară păgânilor de curând creștinați ca în totul asemănătoare *Colatiilor* lor de mai nainte și ei numiră astfel sărbătoarea «*Nativității*» *Colatio*. Denumirea aceasta, care firește nu a putut pleca din sânul bisericii oficiale, a fost, se pare, apoi primită chiar de misionari și folosită ca mijloc de popularizare repede a sărbătorilor creștine la păgânii de curând convertiți. În Illyricum acesta nu e un caz izolat. Sărbătoarea cea mare a verii: Coborârea Sf. Duh, a fost în acelaș chip fixată prin sărbătoarea păgână în legătură cu

cultul mortilor, a Rosaliilor: *ad Rosalia* s'au simplu *Rosalia*. Nu mai puțin sărbătoarea «Intrării în Ierusalim» prin cea păgână «Florilia: Sărbătoarea de primăvară a Florei și a florilor. Toate aceste numiri, *Colatio*, *Florilia*, *Rosalia*, n'au fost la început decât un mijloc mnemotehnic de fixare a noilor sărbători pentru păgânii cari din moși strămoși erau deprinși cu celelalte: biserica oficială de voe de nevoe a făcut și această concesiune păgânismului, după nenumărate altele. Creștinarea cuvântului *colatio* trebuie să se fi făcut în a doua jumătate a secolului al IV-lea, ca termen consacrat pentru «nativitate».

*

Rusalii sau și *Rosalii* trădează ca și «Duminică», o formă de origine mai nouă în limba noastră. *Rosalia* eră o sărbătoare păgânească funerară, când se făcea ofrande la morminte și în special se duceau *rose*. Sărbătoarea aceasta eră foarte răspândită în Italia și puțin în provincii, răspândită prin coloniștii Italiei. Cât privește numele creștin al sărbătorii,—sărbătorile în legătură cu ciclul Paștelui, erau variabile, tot așa și «rosaliile». Cauza firește eră deosebită: deoparte socoteli calendaristice, de alta fixarea deosebită, după regiuni și epocele de înflorire a rozelor, a sărbătorii mortuare de primăvară. Analogia eră foarte firească, iar fixarea mnemotehnică a coborârei Sf. Duh, după sărbătoarea așa de importantă în cultul morților a Rosaliilor, nu aveă nici un motiv să fie combătută de biserică. Dimpotrivă, tacit, se îngădui ca cele două sărbători să se contopească prin împlinirea ceremoniilor păgâne la morminte în ziua sărbătorii creștine.

Concluzia pentru Rosaliile noastre creștine nu poate fi decât aceasta: Creștinismul latin primește în Italia numirea *rosalia* în calendarul său pentru popor; misionarii o întrebuintează apoi din pricina clarității și putinței ei

de adoptare la păgânism și acolo unde rosaliile nu existau în special ca o instituție păgână de cult. Dacă forma românească a Rosaliilor trădează o origine mai nouă, această pornire din faptul că noi am primit numele sărbătorii târziu, odată cu *dominică* etc. prin misionarii latini și anume în special *Nicetas* (Nichita) care predică la Bessi (Daci), Goți și Sciți, în dreapta și în stânga Dunării deopotrivă și care aveâ motive speciale de a întrebuiți termenul *rosalia*. Deoparte el erà în strânse legături cu Italia—țara rosaliilor—unde de două ori s'a dus să viziteze pe Sf. Paulin din Nola, de alta Bessi, la care el misionă ca și ceilalți Traci primiseră desigur dinainte ca păgânii, sărbătoarea *rosaliilor* dela coloniștii Italiei. Practica făcută de Nicetas, cu isbândă la Bessi de limbă latină o va fi aplicat și Dacilor nordici, frații lor și de neam și de cultură.

*

Un alt element creștin cu începuturi păgâne e *drac*, din *draco*. Din toate limbile romanice singură cea română are pe *draco* în înțelesul de spirit rău, demon, diavol; celelalte cunosc numai înțelesul obicinuit de șerpe, balaur, zmeu. Iată explicarea. Dintre diferitele divinități greco-romane, dela care lumea antică și așteaptă mântuirea, în-sănătoșirea atât în sens sufletesc cât și trupesc, aceea care, prin însăși natura ei luminoasă și purificatoare se precizase în cursul vremii ca zeitatea prin eselență salvatoare, *Asclepios*, se bucură în secolul al II și III-lea de o răspândire foarte mare... Faima și trecerea lui *Asclepios* la păgâni e atât de mare, încât apostolii Creștinismului cred necesar să întrebuițeze printre alte mijloace de propagandă și polemică directă cu credincioșii lui *Asclepios*, dovedind superioritatea «metodei de vindecare creștine» față de cea asclepeică, căci acest *Asclepios* erà considerat ca un zeu mântuitor.

In Illyricul latin cultul lui *Asclepios* e foarte răspândit;

dar nicăiri așa ca în Dacia. Aici, probabil și pentru analogiile posibile de stabilit, între șerpele asclepieic și balaurul thrac, se pare că Asclepios găsiă un răsunet excepțional. Fapt e că atunci, când impostorul Alexandru din Abonoteichos în Paphlagonia—pe vremea lui Marcus Aurelius.—născoci misterile lui Glycon: «Asclepios cel nou», o nouă întrupare a lui Asclepios, într'un șerpe enorm, îmblânzit de Alexandru și prezentat de el la misterii ca însuși zeul, cultul lui Glycon găsi numai decât adepți și în Dacia. Încă din timpul lui Lucian (dusmanul personal al lui Alexandru, care ne-a descris cultul lui Glycon) dușmănia între adepții lui Glycon—Dracco și creștini eră foarte mare. Demonul cu deosebire primejdios Creștinismului și Moesia superioară și în special în Dacia eră acel *dracco*, comun și lui Asclepius cel vechiu și noii sale epifanii și vechilor culte trace și tuturor zeităților Chthonice: predicatorii creștini trebuiau deci să întrebuițeze față de poporul din aceste părți termenul de *dracco* deadreptul ca termen general pentru toți idolii și demonii păgâni. Dacă mai târziu sub vorba *Dracco* și reprezentă mai ales pe vechii *Pani* și *Satyri*, iar nu balauri, aceasta a provenit tocmai din acea generalizare foarte de timpuriu a înțelesului vorbeii *dracco* pentru toți demonii păgâni și deci uitarea chiar din timpul luptei între păgânism și creștinism a înțelesului propriu și originar al cuvântului.

*

Dar din lupta Creștinismului cu păgânismul iliric și în special dac, mai avem în limba noastră încă o urmă foarte caracteristică: e cuvântul *zănatic* (dianaticus), precum vedem cu înțeles peiorativ, deci de origină creștină și aplicat ca sentimentul de dușmănie ori dispreț cuprins și azi în el, la anume păgâni.....

Peste toți zeii și zeițele se ridică Soarta, Destinul: Nemesis, Tyche. În inscripții, cari mai mult decât orice alte

mărturii, ne arată în chip nemijlocit viața adevărată a umanității antice, *Diana, sancta potentissima* apare în părțile noastre ca identică cu Nemesis: Dea Diana Nemesis Augusta, iar *Nemesis sive Fortuna e Adrastia*, unul dintre multele nume feminine ale Soartei... *Diana* e ca *Luna*, dea aeterna, zeitatea supremă feminină. Această divinitate, unică și atotputernică, apare în Illyricul latin și în Dacia sub diferite numiri. Natura ei ca Nemesis, adică stăpână a destinelor cerului și pământului e documentată în numeroase inscripții dacice. Numele obicinuit sub care ea e însă cu predilecție adorată, e cel latin: *Diana, sancta, potentissima*, precum o numește o inscripție din Sarmizegetusa.

Impotriva acestei Diane ca zeitate supremă păgână, are de luptat creștinismul, când începe propaganda în stil mare printre necredincioșii latini ai Illyricului. Rezistența firește e mare, căci esența religiei combătute e credința etern omenească în destin și închinătorii Dianei Nemesis nu pot fi ușor convingși că ar exista o putere divină mai mare ca Soarta, ca Norocul. Misionarii creștini tună împotriva «Dianaticilor» stăruitori în orbirea lor. Dianaticii sunt oameni fără minte, scoși din minte de demonul pe care-l adoră «zănaticii». Aceștia însă cultivă cu credință dacă nu se mai poate în public, măcar în ascuns, divinitatea lor. *Sancta Diana*=Sânzana, *Diana*=zâna continuă în legendele eroice ale noilor creștini, a fi tot o ființă supra pământească, prea puternică, deosebită prin frumusețe bunătate și strălucire. Tradiției creștine de luptă și vrăjmașie, cuprinse în «zănatic», îi corespunde tradiția păgână de duioasă amintire legendară, cuprinsă în «zână»..

G...

(Va urmă).

ROLUL EDUCATIV AL PROFETILOR.

(Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 4).

Mergem mai departe asupra viziunilor profetului Daniel. Tot în c. 7 urmează viziunea Fiului omului. «Văzut-am întru vedenia nopții și iată cu norii cerului, ca un fiu omenesc venea, și până la cel vechiu de zile a sosit, și înaintea lui a stat. Și s'a dat lui stăpânirea și cinstea și împărăția, ca toate popoarele și toate neamurile și toate limbile să-i slujească lui. Și împărăția lui va fi împărăția vecinică, care nu va trece, și stăpânirea lui nu se va strică».

Atunci Daniil s'a apropiat de un ânger și l-a întrebat ce însemnează toate acestea. Și răspunsul este, că aceste patru fiare sunt patru împărății ce se vor ridica pe pământ; iar fiara cea cu zece coarne, a cărei gură vorbea vorbe semețe, va fi împărăția cea mai tare, care va bate pe toți împărății și va călca tot pământul, iar cele zece coarne sunt zece împărați ai ei, iar cornul cel cu ochi va fi al unsprezecelea împărat, care va întrece cu răutățile pe toți cei mai dinainte, și pe trei împărați va smeri, și cuvinte va grăi asupra celui Prea Înalt, și va cugeta să schimbe vremile și legea ¹⁾. Dar apoi va veni judecata lui Dumnezeu, și va pierde împărățiile și va da sfinților toată stăpânirea lumii.

¹⁾ Unii cred că Daniil face aluziune la imperiul Romei.

Această împărăție a sfinților visată nu numai de proci ci de toți anticii, comentatorii o cred că ar fi creștinismul cu organizația sa. Acum, ori cum ar fi, viziunea acestor patru fiare poate fi și o reminiscență din mitologia babiloneană. La viziunile lui Ezechiel am arătat cum el de asemenea vede patru fiare, una în chip de om, alta de leu, alta de taur și a patra de vultur, tocmai în cele patru chipuri pe cari le au zeii celor patru puncte ale cerului, cari reprezintă anotimpurile prin semne zodiacale; începutul primăverii în zodia taurului (pe acele vremi îndepărtate; azi într'al berbecului), al verii în zodia leului, al toamnei într'al vulturului și al iernei dintr'al lui Hercule-omul (sau într'al omului care varsă apă). De altfel toate templele babiloniene erau pline de statui și de picturi reprezentând aceeași figură: un monstru cu cap de om, cu trup de leu, cu picioare de taur și cu aripi de vultur. Aceste patru chipuri erau simboluri sfinte ale naturii vecinic în rotire, și dela Haldeeni e posibil ca ele să fi trecut și în religiunea ebreilor.

În c. 8 descrie vedenia fantasticei lupte a berbecului cu țapul. Pe marginea lacului Uval el vede un berbec, care avea două coarne enorme, unul însă cu mult mai lung decât celalt, și cu ele împungea în toate direcțiunile cerului: asupra mării, a miezului nopții și a austrului, și nu era nici o fiară să-i poată sta înaintea, și era groaznic foarte. Pe când însă privea la el, veni de către amiază-zi ¹⁾ un țap «peste fața a tot pământul» și avea între ochi un singur corn. Plin de cumplită furie țapul a năvălit asupra berbecului și l-a lovit așa de puternic, în cât i-a rupt acestuia amândouă coarnele, și n'a putut să-i stea berbecul împotriva, și a fost trântit la pământ, și l-a călcat țapul și n'a fost cine să-l scoată din mâna lui, iar țapul devine

¹⁾ Vulgata zice: de către apus, ceea ce e mai corect, fiindcă Grecia, de unde vine țapul, e spre apus și spre miazăzi de Persia.

acuma spaima pământului. Și în locul cornului ce i s'a zdrobit în luptă, i-au ieșit alte patru coarne, dar nu așa de puternice ca acela unul, iar dintr'un corn i-a ieșit al cincilea corn foarte tare, și cu acesta lovea până la puterea cerului, și a aruncat jos pe pământ cu el mult din puterea cerului și multe stele pe care le călca cu picioarele.

De aici Daniil pare a numai fi așa limpede în exprimare. El zice mai departe despre țap că atâta a sporit în putere în cât s'a mărit «până la mai marele puterii, și pentru el s'a turburat jertfa și s'a pustiit biserica ¹⁾, și s'a dat peste jertfă păcat, și s'a lepădat jos dreptatea.....»

Daniil aude atunci vorbind doi sfinți; unul întrebă: până când va ține vedenia jertfei ce s'a răpit și păcatul pentru care se face această pustiire, ca să calce și biserica și puterea? Și răspunde celalt: două mii trei sute de seri și de dimineți ²⁾ va ține, și se va curăți biserica.

În vreme ce Daniil se silea să înțeleagă vedenia, i-a stat înaintea ceva ce avea chipul unui bărbat, pe care l-a strigat pe nume un glas, zicându-i: Gavriile, fă pe acesta (pe Daniil) să înțeleagă vedenia. Iar Gavriil îi lămurește astfel viziunea: Berbecul este împărăția Mezilor și a Perșilor; țapul este regele Elinilor, cornul țapului este întâiul rege al acestora, iar în locul lui se vor ridica patru regi, dar nu așa de puternici ca și cel dintâiu; însă mai târziu va ieși un rege cu mult mai puternic decât toți, nerușinat

¹⁾ Traducerea latină zice: «Și a sporit cu puterea până la principiile oștirii și i-a răpit jertfa de toate zilele, și i-a pustiit locașul sfințeniei sale». Se vede că e vorba de un rege (iar traduceri vechi românești vorbesc într'adevăr de Voievodul puterii) dar ce fel de rege? Al Perșilor, al Mezilor, ori al Iudeilor? Și de ce biserică e vorba? E clar că vorbește de două puteri, de cea lumească și de a bisericii, pentru că în stihul 13 zice «ca să calce biserica și puterea» (oastea, cum traduce Vulgata).

²⁾ Așa e traducerea în toate limbile moderne. Traducerea bibliei de Buzău zice: «Și i-a zis lui: până seara și dimineața, zile două mii și trei sute.....»

și viclean, și care cumplit va strică și va pierde pe cei tari și pe poporul cel sfânt.

Dacă au dreptate acei ce susțin despre cartea prorociilor lui Daniil că e scrisă abea prin veacul al doilea înainte de Hristos, atunci viziunea are în vedere pe Alexandru cel Mare, care a strivit puterea Babilonenilor și a Perșilor, și el este cornul șapului; iar cele patru coarne, ce au crescut după ruperea acestui corn, ar fi aluziune la împărțirea imperiului lui Alexandru după moarte-i, și la constituirea a celor patru imperii din provinciile cucerite de el. Iar al cincilea corn poate e un rege ori dintre Ptolomei, ori dintre Seleucizi.

Foarte probabilă e explicarea vedenii din c. 11 și 12 ca fiind un tablou al necontenitelor lupte politice dintre regii Egiptului și ai Siriei și că prin acel împărat descris așa de plastic, la sfârșitul cap. 11., Daniil înțelege pe Antioch al Siriei. Daniil dă ca motiv al vedeniei sale postul de trei săptămâni «în care vreme pâinea, cea de toți dorită, n'am mâncat, nici carne, nici vin n'a intrat în gura mea, și nici cu unsoare nu m'am uns.....» Vedenia o are și de astădată lângă o apă «la râul cel mare, acesta este Tigru în Dekel. Și am ridicat ochii mei și am văzut, și iată un bărbat îmbrăcat cu vadin ¹⁾ și coapsele lui încinse cu brâu de aur. Și trupul lui ca Tarsisul ²⁾ și fața lui ca fulgerul, și ca făcliile de foc ochii lui, iar brațele și glesnele lui ca arama ce sclipește, și glasul cuvintelor sale ca vuet de mulțime».

Daniil eră acolo cu mai mulți, însă vedenia—precum e e de înțeles—o are numai el. «Și am văzut eu Daniil singur vedenia, și bărbații cei ce erau cu mine n'au văzut nimic, dar spaimă mare căzuse peste ei încât au fugit și

¹⁾ Haină de pânza albă de in(?)

²⁾ Probabil acea piatră prețioasă, netransparentă pe care Francezii o numesc *turquoise*.

s'au ascuns de frică». Când a început acest bărbat să vorbească, Daniil a căzut cu fața la pământ, dar o mână nevăzută l-a ridicat pe genuchi și pe palme, și l-a îmbărbătat să asculte ce-i va spune. Și apoi îi spune lucruri cari au să se întâmple.

Dacă primim ipoteza că această carte a lui Daniil vorbește de fapte istorice, întâmplate, atunci ea aici repetă faptul cu Alexandru cel Mare și împărțirea imperiului său; vorbește mai înainte de regii până la Xerxe și de expediția acestuia contra Elinilor, apoi continuă cu luptele dintre seria de regi dela miază-zi (Egipt) cu regii dela miazănoapte (Siria).

«Și iată încă trei împărați se vor ridica în Persia, și al patrulea se va îmbogăți cu bogăție mare, mai mult decât toți..... și se va scula asupra tuturor stăpânirilor elinești.» Acesta ar fi Xerxe. Acum trece la Alexandru.

«Și se va scula împărat tare, și va stăpâni cu putere mare ¹⁾, și va face după voea sa.» Descompunerea imperiului și încăperea lui pe mâini streine e așa de plastic redata: «Și după ce va sta împărăția lui, se va sfărâma, și se va împărți la cele patru vânturi ale cerului, dar nu la urmași din sângele lui, și nici cu puterea cu care a stăpânit el, căci se va desface împărăția lui, și se va da streinilor.» Apoi trece la cele două regate rivale: «Și se va întări împăratul austrului, care va fi unul dintre fruntașii de oaste ai săi, și va fi tare; dar împotriva lui se va întări altul care va stăpâni, și a cărui împărăție va fi tare (la miazănoapte) ²⁾.

¹⁾ Așa cred că e mai corect, decât «și va stăpâni multă vreme», căci Alexandru n'a stăpânit multă vreme. Textul original zice literal: *și va stăpâni cu mult*. Acum acest *cu mult* îl poți înțelege cu multă vreme, cu multă putere, cu multă oștire, cu multă strășnicie, cu multă glorie etc.. fiindcă expresiunea e vagă.

²⁾ E vorba de generalul Lagus, care după moartea lui Alexandru fondează regatul egiptean și dinastia Ptolomeilor sau Lagizilor și de Seleuc, fondatorul dinastiei Seleucizilor în Antiohia, și al regatului Asirian.

De aici faptele numai privesc vedenia. Pe scurt ele sunt: încercarea de încuscrire a Ptolomeilor prin fată cu Seleucizii (v. 6), expediția regelui egiptian în Siria și pustiirea acestei țări (v. 7). încercarea lui Seleuc de a intra în Egipt, ca să se răsbune și nesuccesul lui (v. 9). A doua încercare a unui Seleuc de a bate Egiptul; marea luptă între Ptolomeu și Seleuc, din care acest din urmă iese bătut, iar cel dintâiu foarte slăbit, sau cum zice biblia «va surpă zeci de mii însă cu asta nu va fi mai tare» (v. 10—12). A treia încercare a regelui Siriei de a bate Egiptul, acum cu succes, fiindcă reușește să-și alieze mulți regi împotriva Egiptului și să facă o revoluție în regatul Ptolomeilor, prin intrigi politice (v. 13—15) «și intrând în Egipt bate pe Ptolomeu, îi coprinde insulele»; apoi un timp se împacă, dând Ptolomeu lui Seleuc pe fata sa de soție.

Apoi trece la Antioh, (v. 21—45) ale cărui fapte sunt descrise de Daniil cu o admirabilă claritate¹⁾ și ne dau un tablou vrednic de citit.

M. P.

¹⁾ Traducerea însă în bibliile românești e foarte neclară, așa că ar fi aproape cu neputință ca cineva să înțeleagă ceva din aceste traduceri, fără ajutor strein.

Relațiunile între religiune și deosebirea climelor.

Ar fi o necuviință susținând, că deosebirea de climate nu înrâurează în nimic asupra organizațiunei oamenilor, asupra facultăților și inclinărilor lor. Unele popoare sunt firește mai îndemânaticе, mai muncitoare, mai curagioase, mai primitoare de civilizație, decât altele. O temperatură de climă, care micșorează firele corpului, duce pe om la trândăvie, neștiință, la desfrânare. Supt un soare plăcut popoarele sunt de obicei mai puțin tâmpite, decât acelea, cari viețuesc în frigul fără margini și a căldurei. Dar cauzele fizice se găsesc combinate, cu atâtea cauze morale și natura omului este așa de mlădioasă, că este totdeauna periculos a atribui celor dintâi, ceea ce este un rezultat al celor din urmă.

Dacă viața Tartarilor și a Arabilor beduini este încă aceeași, precum eră acum trei mii de ani, moravurile la cea mai mare parte a celorlalte națiuni, așezate supt aceeași climă sau schimbat cu desăvârșire. Industria și orânduiala vechilor Egipteni sunt rău înlocuite prin lenevirea și necurățenia musulmanilor geniul lucrător, curios, ușor, sportiv al Grecilor, pare înăbușit de neștiința trufașe și grosolană a turcilor. Civilizația și caracterul muncitor al popoarelor dela nord, nu se aseamănă nicidecum, cu lenevirea sălbatică a străbunilor lor. Este în destul spre a încredința, că nu se află cauză fizică, a cărei înrâurire nu poate fi îndreptată prin educațiune, prin legi, prin religiune.

Pretutindeni, unde creștinismul s'a așezat, a lucrat o revoluție în moravuri. Nu este nici un popor, care nu a

câștigat mult la primirea legilor sale. Adesea ori a avut greutăți, spre a birui viciile și patimile, cari țineau la fizicul climei, cu toate acestea nici unul nu a fost absolut nebiruit. Dacă fața Europei nu ar fi fost turburată de popoarele barbare prin sec. V, efectele salutarii ale evangheliei nu ar fi fost atât de mult timp recunoscute. Aceste efecte a schimbat în întregime, nu numai caracterul popoarelor, care a făcut să treacă dela viața sălbatică la starea de civilizație, dar a înrâurit mult și asupra moravurilor acelora, cari contractase lungi obicinuințe ale viciului și corupțiunii.

Obiceiuri plăcute și sociale păstrate în Etiopia, prin ajutorul religiunii creștine, acelea cari domneau pe coastele Africei, pe când creștinismul era înfloritor, comparate cu acelea ale națiunilor barbare de astăzi, civilizația popoarelor de nord și ale acelora din America, sfârșiturile ce a pricinuit mahometanismul pretutindeni, unde a pătruns învederează, că religiunea a avut mai multă putere, decât clima asupra caracterului și asupra moravurilor omenirei.

Pe când un viciu oarecare ține mult de fizicul climei, fără îngăduirea moralei creștine, el va fi aci totdeauna mult mai comun, decât în altă parte. Din aceasta se învederează, că o religiune, care îngăduie acest viciu, sau care 'l încuviințează, este mai potrivit acestei clime, decât religiunea creștină, aceasta este un chip ciudat a judecă.

Tot viciul, din orice parte ar veni, este totdeauna fatal unei națiuni; Religiunea, care 'l osândește cu cea mai mare asprime, este negreșit acela, de care această națiune are cea mai mare trebuință.

Un călător de curând ne spune, că viciul, în contra naturei face mai mari înaintări în multe orașe din miazănoapte, pe când el se micșorează în părțile Italiei. Alții pretind, că el eră prea obicinuit la Huni și se află încă.

la Tartari. Aceasta nu se potrivește nicidecum cu înrâurirea climelor.

Sfârșiturile minunate ale creștinismului au fost simțitoare în toate timpurile, ca și în toate locurile. Bardesane, vechiu autor, despre care Eusebiu ne-a păstrat cuvintele, încredință deja acest fenomen prin sec. II-lea. «Parții, zice el, deveniți creștini a părăsit mulțimea femeilor; Perșii întorși la credință nu'și mai îngăduiau căsătoria cu ficele lor; Bactrienii și Galii nu mai călcau drepturile și cinstea căsătoriei. Pretutindeni, unde se văd creștini, legile și obiceiurile primite, nu pot corumpe curățenia moravurilor lor.

Sub stăpânirea lui Galien deosebite rele întristau imperiul, nenorocirea popoarelor era fără margini. Milostenia creștinilor s'a făcut însemnată. S'a văzut cu mirare deosebirea între purtarea lor și a păgânilor. Preoți, laici, simple femei, făcuți prizonieri de barbari și duși în robie, au ajuns prin răbdarea lor, prin blândețea și curățenia moravurilor lor, să biruiască cruzimea stăpânilor lor și 'i au întors la creștinism.

Așa dar, nu fără rațiune a imputat cineva autorului Spiritului legilor, încuviințând prea mult climei, în cercetarea ce a făcut legislației obicinuințelor și moravurilor ale deosebitelor popoare. El însuși a combătut multe din aceste învățături și a nimicit cu o mână, ceea ce a statornicit cu cealaltă.

El pune ca principiu în fruntea unui capitol, că legiuitorii cei răi sunt aceia, cari au sprijinit vițiile climei și cei buni aceia, cari s'au împotrivit la aceasta. Ce pot face atunci bunii legiuitori? El zice, că imperiul climei este cel dintâi din toate imperiile; că, cu toate acestea Petru cel Mare nu avea trebuință de legi, spre a schimba moravurile și apucăturile națiunii sale, că 'i a fost îndestul de a însufleți alte moravuri și alte obicinuințe. Dar dacă moravurile Rușilor proveneau sau dela legile lor sau climă, cum

femeie vorbește singură la urechea unui preot, este o greșită părere nesigură. Intru cât Chinezii vor fi poligami, fără îndoială ei vor fi asemenea nebunește mai geloși ca ceilalți asiatici. Dacă ei aveau curagiul, părăsind un abuz. protivnic naturei și a fericirii lor proprii, vor deveni asemenea cu judecată, după cum sunt ceilalți creștini supt o climă mai arzătoare decât a Chinei.

De altă parte, dacă China devenea creștină, ce greutate ar fi fost a despărți cele două sexe în exercițiul religiunii și a lua toate prevederile trebuincioase, spre a depărta tot felul de scandal și bănuială? Biserica nu a regulat nimic asupra acestui punct; ea nu va desaprobă niciodată o disciplină nevinovată, asemănată la moravurile popoarelor, dela care nu ar putea rezulta decât binele. S'a văzut câteodată monastiri de bărbați și de femei, cărora slujea o biserică comună, în cari domnea de altfel o îngrăditură prea exactă și o regularitate desăvârșită.

Nu discutăm deosebitele reflecții, prin cari autorul Spiritului legilor a voit să încredințeze părerea sa asupra înrâuririi climelor; ele au fost combătute în multe critici a lucrării sale. Ne mărginim a încheea cu autorul Chestiunilor asupra Enciclopediei, că clima are oarecare putere, guvernul cu o sută de ori mai mult, religiunea alăturată guvernului încă și mai mult. Spionul chinez nu a făcut asupra acestei chestiuni alt ceva, decât a copia pe Montesquieu.

C.

ADMINISTRAREA SFINTEI NOASTRE BISERICI.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul XXXV No. 3,).

Fiecare trebuià să recunoască, cu frica de Dumnezeu, datoriile sale sacerdotale, săvârșirea adică la timp și după orânduială a tuturor sfintelor slujbe, cum și îndatoririle, unite cu drepturile și atribuțiunile administrative. Fiecare le îndeplineà potrivit gradului ierarhic ce aveà și potrivit pozițiunei administrative ce ocupà în Biserică.

Pentru îndeplinirea, atât a unora (sfintele slujbe bisericești), cât și a celorlalte, (atribuțiunile administrative cu cari erau investiți), ei erau în totul după orânduirile și legiurile canonice ale Bisericei. Se țineau de acestea cu sfințenie și le respectau, așa cum ele se respectau în întreaga Biserică creștină ortodoxă. În toate mișcările și atribuțiunile lor, căutau să le aducă la îndeplinire, așa cum se îndeplineau în întreaga ortodoxie, atât cu privire la cult și disciplina bisericească, cât și întru cele privitoare la administrațiune.

Dar chiar în această uniformitate, de confundare sau asimilare, întru toate, a Bisericei Române, cu întreaga ortodoxie, tot se observă ceva deosebit, și anume: pe când, în ceea ce priveà îndeplinirea îndatoririlor propriu zis sacerdotale, întreaga noastră ierarhie bisericească, se țineà

plu descrierea reală a lucrurilor. Din ea rezultă faptul cert, pe care îl aflăm anume că sunt interpuși clerici inferiori, între Episcopi și Mitropoliți: *Păstorii de drept* canonici și între cellalt cler inferior, frați ai lor. Acești clerici interpuși au drepturi și puteri pe cari le exercită asupra fraților lor. Ei sunt ca al doilea Episcop. Sunt Episcopii cei apropiați și în contact direct cu preoții și diaconii din întreaga eparhie. Preoții pe aceștia îi cunosc și de ei se tem; căci se află sub ordinele lor directe. Pe aceștia îi consideră de mai marii și stăpânii lor, și numai de ei se tem întru îndeplinirea datoriilor, și în abaterile lor. Starea reală a lucrurilor confirmă acest adevăr; mai ales când se știe că erau timpuri și nu tocmai îndepărtate, când mulți, foarte mulți preoți nu se învredniceau, în toată viața lor, să vadă fața Episcopului sau a Mitropolitului, de care atârnavă canoniceste și al cărui nume îl pomeneau ori de câte ori săvârșeau vr'o slujbă bisericească și se rugau lui Dumnezeu.

Unde să fie origina acestei stări de lucruri și cari au fost împrejurările, ce i-au dat naștere, este greu de precizat. Ceeace se știe cu siguranță este faptul istoric constatat că acest mod de administrare, păstorie și supraveghere, este foarte vechiu în Biserica Română. El datează din timpurile anterioare înființării Mitropoliilor și Episcopiiilor în țările române, Valahia și Moldova; așa în cât, nu suntem departe de adevăr, admițând ipoteza, că el ne-a fost dat moștenire chiar din acele timpuri anterioare.

Că la înființarea Mitropoliilor și Episcopiiilor există acest sistem de păstorie și administrare sunt date certe. Iar existența lui în timpurile posterioare organizării ierarhiei înseamnă că modul acesta de administrare și păstorie, prin ajutorul clericilor inferiori, a fost menținut și după aceea, de sigur, din cauza întinderii peste măsură de mare a eparhiilor Episcopale și Mitropolitane, cum și

·din cauza greutăților de comunicare. Netăgăduit erà singurul mijloc pentru a înlesni controlul și supravegherea pastorală. Singurul mijloc pentru bunul mers al afacerilor spirituale și pentru satisfacerea mai cu înlesnire a tuturor nevoilor, ce se iveau în conducerea și administrațiunea bisericească, cu două Mitropolii și câte o Episcopie sau două pentru fiecare din cele două țări, ce astăzi formează România.

Dar sistemul acesta de conducere, administrare și păstorie, admis chiar dela începutul organizării ierarhiei în Bisericile Române și socotit necesar, a fost menținut în decursul tuturor veacurilor și s'a continuat până la noi.

În zilele noastre, el a fost îmbunătățit și s'a simplificat și, deodată cu legiurile pentru organizarea bisericească și a clerului, s'a prevăzut și el prin lege și așa în cât, din acest punct de vedere, Biserica Română este singura, pe cât cunosc, în sânul Bisericilor creștine Ortodoxe ale răsăritului, care-și are un aparat administrativ bisericesc, legalmente constituit cu clerici inferiori investiți, cu puteri administrative și chiriarhice.

Dar în ceea ce privește în genere administrațiunea bisericească în Biserica Română, vechile legiuri bisericești au fost consfințite și recunoscute prin legile țării, ca legi, bine înțelese, privitoare la Biserică, în sensul spiritual, ba pe alocurea chiar și în litera vechilor legiuri canonice, legi după cari se conduce Biserica.

Cu modul acesta, întreaga administrațiune bisericească s'a constituit legalmente cu putere legislativă în Biserica Română; în armonie cu legile țării.

Astfel întreaga administrațiune bisericească, după aceste legiuri, care au consfințit vechile obiceiuri și tradițiuni ale locului, s'au concentrat în centrul cel mare bisericesc, episcopal sau metropolitan, care a luat forma unui complex oficiu bisericesc, bine organizat, înzestrat cu func-

cu sfințenie de regula și orânduiala prescrisă de tipic, în cele privitoare la administrațiunea bisericească, se observă o deosebire.

Pentru aceasta, privită în sine, vedem că a luat o dezvoltare deosebită și specifică în Biserica Română, așa cum nu este și nu se observă la nici una din celelalte Biserici creștine Ortodoxe de răsărit.

În administrațiunea bisericească și în Biserica Română, ca și în toate celelalte Biserici creștine Ortodoxe, suprema autoritate administrativă, conform vechilor legiuri canonice, eră concentrată în mâinile Episcopilor și Mitropoliților, cari erau Ierarhii și șefii de drept ai Bisericii, fiecare administrând canoniceste eparhia sa. Se observă, însă, foarte de timpuriu, și se poate zice chiar dela început, că aceștia, păstoria lor, sau mai bine zis administrațiunea canonică bisericească, o exercitau prin intermediul unor clerici inferiori, cărora delegau din puterile lor chiriarhice și îi investeau cu autoritate bisericească și putere administrativă, spre a supraveghea pe frații lor preoți, a-i inspecta și cerceta întru îndeplinirea îndatoririlor; cum și a referi asupra tuturor întâmplărilor, asupra lipsurilor ce ar afla și asupra tuturor abaterilor ce ar constata.

Aceștia aveau tot dreptul, dela chiriarul stăpân, de a supraveghea în toate, pe frații lor preoți, întru îndeplinirea datoriilor lor preoțești și tot ei cercetau și constatau toate abaterile, cari, pe alte căi, ajungeau la auzul Episcopului sau Mitropolitului, păstorul suprem.

Cu modul acesta, în administrațiunea sau conducerea administrativă canonică, în Biserica Română s'au interpus între clerul păstorit și Păstor (Episcopul sau Mitropolitul), clerici inferiori, preoți cu puteri administrative, pe cari le exercitau în numele Chiriarhului asupra fraților lor preoți și diaconi. Aceștia sunt protoiereii sau protopopii, ce se aflau în fiecare eparhie episcopală sau metropolitană, după

numărul ținuturilor sau al județelor ce coprindea acea eparhie.

Apoi la rândul lor, și aceștia aveau ajutoarele lor; bine înțeles cu cunoștința și binecuvântarea Episcopului sau Mitropolitului respectiv, ajutoare cari îndeplineau, în locul lor, obligațiunile și atribuțiunile ce aveau protoiereii. Și aceste organe administrative erau interpuse, cu drepturi chiriarhice ca și protopopii; numai că aceștia, constatările sau isprăvile lor, le defereau protopopilor. Ei erau sub ordinile și puterea acestora ca sub protoierei sau proestoși și lucrau totdeauna după instrucțiunile protoiereilor și în locul lor. Adesea ori, pentru multe afaceri, inițiativa o luă protoiereul, el o deferea proistosului; acesta o desăvârșea și după cum împrejurările dictau, totul se mărginea la protoiereu, sau se deferea Episcopului, spre a hotărî definitiv. Se petreceau, însă, multe lucruri, cari nu mai ajungeau până la Episcop sau Mitropolit.

Cu modul acesta, păstoriei sau administrațiunei bisericesti din Biserica Română, i s'a dat un caracter aristocratic de domnie și stăpânire a Episcopilor și Mitropoliților, asupra întregului cler; căci după cum se constată istoricește, Episcopii și Mitropoliții, în Biserica Română, nu puteau înțelege păstoria și administrațiunea bisericească, fără organele administrative mai sus amintite. Ei nu se pogorau niciodată de a vedea și a stă deadreptul direct prin ei inșiși, punându-se în contact pastoral și administrativ cu preoții din eparhia lor.

Intru cât sistemul acesta de păstorie, conducere și administrațiune bisericească, practicat într'un mod cu desăvârșire deosebit în Biserica Română, prin clerici inferiori interpuși, cu puteri chiriarhice administrative, între preoți și Episcopi, este sau nu potrivit și în totul în spiritul și litera canoanelor și a legiurilor bisericești, nu intră să discutăm în cadrul acestui studiu. Acî facem pur și sim-

ționari, luați dintre clerici și laici cu cunostințe teologice, cu directori de serviciu, subdirectori, arhivari, registratori, împiegați inferiori, etc. Toți aceștia lucrează pentru conducerea eparhiei, sub conducerea șefului suprem, Episcopul sau Mitropolitul eparhiei, care și el are ajutor un arhieru, locotenent, care îl suplinește. Astfel de oficii administrative se află la fiecare din cele două Mitropolii și cele șase Episcopii ale țării. Având de asemenea alipite pe lângă ele și un Consistoriu eparhial pentru judecarea clericilor.

Toate organele administrative inferioare bisericesti, și chiar preoții, constituiți după ultima lege organică a clerului în parohii, corespund cu acest oficiu administrativ, care aduce la îndeplinire toate ordinele și dispozițiunile chiriarhice, dela centru la periferii, și rezolvă, în numele Chiriarhului eparhial, toate cestiunile, ce i se deferă de protoierei, subprotoierei, parohi, revizori eparhiali, esarhi, etc.

O astfel de organizare administrativă, cu un astfel de aparat, care să ajute pe Chiriarhi în conducere sau păstorie eparhială, putem afirma că nu există în nici o biserică ortodoxă. O astfel de organizațiune nu există nici măcar acolo unde Biserica este nevoită, ca, pe lângă conducerea afacerilor spirituale, să ocrotească și interesele naționale și culturale ale neamului.

Din acest punct de privire, un studiu comparativ ar arăta proeminența administrativă a sfintei noastre Biserici, față de toate Bisericile creștine Ortodoxe, și ar învedera în acelaș timp, cum sfânta noastră Biserică a știut ca să combine legiuirile bisericesti, cu nevoile timpului și cu interesele ce trebuie să le servească în sânul neamului spre a se păstra credința și a prospera pietatea și religiozitatea între credincioși.

Când dar, sfânta noastră Biserică are o astfel de organizare, pentru care trebuie să fie geloasă orice Biserică cre-

ștină Ortodoxă, căci aci Episcopul sau Mitropolitul eparhiot este un adevărat Ierarh, investit în mod desăvârșit cu puterile sale canonice, cât de recunoscători trebuie să fie ei țării și credincioșilor, cari au conservat și au recunoscut și recunosc ierarhiei bisericești aceste drepturi.

Astfel stând lucrurile, cât de sacră, nobilă și înălțătoare, este misiunea ierarhului și a tuturor organelor administrațiunii bisericești în sfânta noastră Biserică! Dar mai ales a ierarhului care stă în fruntea organizațiunii administrative, investit cu toate drepturile și privilegiile sale canonice și putând a le exercita sub protecțiunea legilor țării.

Apoi cinstea și onoarea în care sunt Ierarhii sfintei noastre Biserici, nu o au în nici o Biserică creștină Ortodoxă. Sunt aleși în mod cu desăvârșire excepțional în demnitățile lor ierarhice. Senatul și Camera, împreună cu membrii Stântului Sinod, se transform în colegiu electoral și aleg pe viitorii Episcopi și Mitropoliți ai țării. Iar după aceea sunt investiți de Suveran, care le incredințează cârja sau toiagul administrativ în sala Tronului și în fața Miniștrilor, a Deputaților și a Senatorilor și a fruntașilor țării.

Ei sunt de drept Senatori pe viață.

Iată cinstea, iată onoarea și pozițiunea excepțională de care se bucură Episcopii și Mitropoliții în sfânta noastră Biserică! Ei sunt în adevăr căpeteniile pastorale și administrative în sfânta noastră Biserică, așa cum nu se vede în nici una din Bisericile creștine ortodoxe.

Pretutindenii li s'au știrbit, mai mult sau mai puțin, din drepturile și prerogativele lor bisericești și canonice. Li s'au știrbit chiar și din acelea, care rezultă, pentru ei, din însăși organizarea proprie bisericească și din legiurile bisericești. La noi, din contră, nu numai că le au în totul pe toate după canoane și le exercită; dar au încă un plus de privilegii și drepturi tradiționale de cari se bucură, conform legilor țării, drepturi cari îi înalță sus, foarte sus,

făcând din ei nu numai înalți demnitari pe viață, dar chiar părinți bisericești.

Când dar astfel de pozițiuni ocupă Ierarhii sfintei noastre Biserici, în Biserica și Statul Român, Biserica și țara, mai ales astăzi, în starea în care ne aflăm, sunt în tot dreptul, ca să aștepte dela ei o activitate în folosul țării și al Bisericii, care să corespundă înaltei lor pozițiuni, puterei cu care sunt investiți și sacrificiilor pe cari țara le face pentru ei.

Câți însă înțeleg înalta lor misiune și cum o înțeleg, mărturisim iarăș că nu voim a judecă și aprecia aci. Ceeace însă putem și suntem în drept a spune este că: Biserica și țara așteaptă mult, foarte mult dela aceia cari dețin toată puterea și autoritatea morală asupra poporului. Suntem în drept a cere și a le spune că sunt datori a se îngriji cu dinadinsul de conservarea credinței și de cultivarea pietăței și a religiozității în popor, ca astfel toți fi păstoriei lor să fie cetățeni virtuoși, lucrând în toate mișcările vieței lor, cu frica de Dumnezeu și dreptate, cu respect către legile țării și iubire de aproapele, că sunt datori a inspira tuturor iubire către credința strămoșească, iubirea de patrie și neam și toate așezămintele țării, iubirea și respectul către țară și Tron cari asigură existența, prosperitatea și fericirea neamului. Și să nu se uite că Biserica, prin servitorii sacri ai altarului lui Dumnezeu, sunt singuri, cari pot să dă cu toată puterea și cu toată autoritatea morală în inimile credincioșilor aceste virtuți; fără de care orice națiune nu poate înflori și nu poate prospera cu nici un preț.

B. Mangâru.

C I R C U L A R Ă

Cătră preoții din satele și orașele Mitropoliei Moldovei cu privire la holeră:

Cucernice părinte,

Starea sănătății poporului nostru e amenințată; viața lui e primejduită!

Holera, această boală de al căreia nume ne îngrozim, după ce a bătuit prin multe orașe și sate din țările vecine, sunt acum câteva zile de când a intrat și în țară la noi.

Brălița, e satul de lângă portul Brăila, unde holera de data asta s'a ivit și a făcut cele dintâi victime omenești.

În fața acestei primejdii, ce ne amenință, lumea noastră a rămas îngrijorată.

Guvernul prin corpul medical condus de serviciul sanitar al țării, își dă toată silința ca această boală să nu prindă rădăcini și jertfele omenești să fie cât mai puține.

Și dacă sf. noastră Biserică, prin preoții ei în toată vremea se roagă lui Dumnezeu pentru bună starea poporului și pentru paza sănătății lui, apoi aceasta cuvine-se să o facă preoții noștri mai ales acum, când, sănătatea poporului e primejduită și viața lui e amenințată.

Nimeni n'are ocazia de a face mai mari servicii poporului în așa împrejurări ca preoțimea.

Pe lângă rugăciunile ce trebuie să înalțe către Dumnezeu — care singur are Atotputernicia de a feri lumea de primejdii, apoi preotul, se cade ca atât în biserică cum și afară să sfătuiască pe păstoriții lui, de a urmări cu cea mai

mare sfințenie sfaturile date de către medici și ceilalți agenți însărcinați cu paza sănătății publice, iar când s'ar întâmpla vre un caz bănuitor, va aviză imediat autoritățile în drept.

Preotul va ține casa sa într'o desăvârșită curățenie și va merge fără preget din casă în casă, pe la toți sătenii sau poporării săi, observând cu toată luarea aminte starea de curățenie atât a casei și gospodăriei cât și a copiilor și a celorlalți oameni vârstnici.

Nu se va da la o parte de a face observațiuni acolo unde va fi nevoie, și nu va cruța pe nimeni de a arăta urmările primejdioase, care ies din o viață neregulată și din o gospodărie murdară.

Pe deplin convins că fiecare din Cucerniciile Voastre vă dați bine seama de pericolul ce amenință țara și de folosul ce puteți aduce prin povețele și sfaturile ce veți da poporului în această greă împrejurare, vă invităm să vă conformați dispozițiunilor luate, și cu toată iubirea să vă îngrijiți pentru buna stare a poporului și pentru paza sănătății lui de primejdioasa boală a holerei, de care bunul Dumnezeu să ne ferească!

Primiți Cucernice ale noastre arhipastorale binecuvântări și dorință de tot binele.

PIMEN

Mitropolitul Moldovei și Sucevei.

Iași.—3 Septemvrie 1911.

No. 3306.

Mișcarea în personalul clerical din țară.

N U M I R I

Preotul Popescu Gh. supranumerar în parohia Spirea Veche din Capitală se numește paroh al parohiei Isvorul Tămăduirei pe ziua de 1 Iunie 1911.

Nou hirotonitul în preot Grigore Stoichicescu se numește paroh al parohiei Ursoaia din județul Ol^t, pe ziua de 1 Iunie 1911.

Nou hirotonitul în preot Diaconul Ionescu Mihail se numește preot ajutor pe seama bisericii Icoana din Capitală pe ziua de 1 Iulie 1911.

Nou hirotonitul în preot Popescu N. Constantin se numește preot pe seama bisericii schitului Bunea din județul Dâmbovița pe ziua de 15 Iunie 1911.

Nou hirotonitul în preot Stoicescu I. Dumitru se numește paroh al parohiei Stănești din jud. Dâmbovița, pe ziua de 15 Iunie 1911.

Diaconul Procopescu V. Ioan dela parohia Intrarea în Biserică din urbea Caracal se numește preot ajutor pe seama bisericii parohiale Sf. Apostoli din acea urbe, pe ziua de 1 Iunie 1911.

Nou hirotonitul în diacon Victor Marghescu, se numește diacon pe seama bisericii Sf. Ilie din Craiova, pe ziua de 1 Iunie 1911.

Nou hirotonit în preot Diaconul N. Runceanu dela biserica Sf. Vineri (Herasca) din Capitală se numește preot la aceeași parohie pe ziua de 1 Iulie 1911.

Nou hirotonitul în diacon Vasile D. Ionescu, se numește diacon pe seama bisericii intrarea în Biserică din urbea Caracal pe ziua de 1 Iunie 1911.

Preotul paroh Popescu B. C. din parohia Cerșanii de Sus—Argeș—se numește preot ajutor la parohia Humele—Argeș—post nou creat pe ziua de 1 Iulie 1911.

Nou hirotonitul în preot Georgescu St. Ioan se numește paroh al parohiei Tuzla din jud. Constanța pe ziua de 15 Iunie 1911.

Nou hirotonitul în preot Zugravu Ioan se numește paroh al parohiei I. C. Brătianu din jud. Tulcea pe ziua de 15 Iunie 1911.

Nou hirotonitul în preot Ioan Mușețeanu, licențiat în Teologie se numește preot confesor la capela penitenciarului Doftana, jud. Prahova.

Nou hirotonitul Al. Grădiuță, se numește paroh al parohiei Balta-Doamnei—Prahova pe ziua de 1 Iulie 1911.

Nou hirotonitul în preot, Vasile A. Toniță se numește paroh al parohiei Ciocanii, Tutova, pe ziua de 1 Iunie 1911.

Nou hirotonitul în diacon Gr. P. Popescu, se numește diacon la catedrala Sf. Episcopii a Dunării-de-Jos, pe ziua de 1 Iulie 1911.

Nou hirotonitul în preot Athanasie Gh. Palade, se numește preot paroh al parohiei Mânjina, jud. Covurlui, pe ziua de 1 Iulie 1911.

Nou hirotonitul în preot Ioan Gh. Chiriacescu, se numește preot paroh al parohiei Stănuești, jud. Tutova, pe ziua de 1 Iunie 1911.

Nou hirotonitul în preot Vasile Gh. Popovici, se numește preot paroh al parohiei Fleașca, jud. Brăila, pe ziua de 1 Iulie 1911.

Preotul N. Constantinescu se numește paroh al vacantei parohii Șerbănești-Cernele, Vâlcea pe ziua de 1 Iulie 1911.

Diaconul M. Vulpescu, se numește în mod provizoriu diacon la biserica Madona-Dudu din Craiova pe ziua de 1 Iulie 1911.

Nou hirotonitul în preot Victor D. Moiescu, se numește preot la parohia Goidești, Buzău, pe ziua de 1 Iulie 1911.

Nou hirotonitul în preot Const. S. Iacomî, se numește paroh al parohiei Telejna din jud. Vaslui pe ziua de 15 Iulie 1911.

Preotul Ioan C. Predescu, supranumerar în parohia Șerbăneștii de Jos din jud. Argeș, se numește paroh al parohiei Cerșanii de Sus acelaș județ pe ziua de 1 Iulie 1911.

Pr. Gh. Georgescu, se numește paroh al parohiei Slonu din jud. Prahova, pe ziua de 1 August 1911.

Nou hirotonitul în preot Nicolescu T. Ioan se numește paroh al parohiei Mărăcineni din jud. Muscel, pe ziua de 15 August 1911.

TRANSFERĂRI

Preotul Popescu S. Dimitrie, parohul parohiei Stănești din jud. Dâmbovița se transferă în aceeaș calitate la parohia Costeștii din Deal acelaș județ, pe ziua de 1 Iunie 1911.

Pr. Chicioarea Gh. parohul parohiei Spulberu din jud. Putna, se transferă în aceeași calitate la parohia Nereju-Mare din acelaș județ, pe ziua de 1 Iunie 1911.

Pr. Teodor Macovei, parohul parohiei Letea II, din jud. Bacău, se transferă în aceeaș calitate la parohia Nereju-Mic din jud. Putna, pe ziua de 1 Iunie 1911.

Pr. Ionescu Ioan parohul parohiei Tohani din jud. Buzău, se transferă în aceeaș calitate la parohia Mărăcineni, acelaș județ, pe ziua de 1 Iunie 1911.

Pr. Popescu Nicolae, parohul parohiei Goidești, din jud. Buzău,

se transferă în aceeași calitate la parohia Tohani, acelaș județ, pe ziua de 1 Iunie 1911.

Preotul Petre V. Dicu parohul parohiei Puenii-Prund din județul Vlașca se transferă în aceeași calitate la parohia Hodiroaia din acelaș județ, în locul pr. Popescu Ilie care trece în locul său, pe ziua de 1 Iulie 1911.

Pr. Gheorghe Păunescu dela biserica mănăstirii Pasărea, se transferă la parohia Olteni din Capitală, pe ziua de 1 Iunie 1911.

Diac. Atanasie Popescu, dela Sf. M-re Samurcășești, se transferă în aceeaș calitate la bis. Sf. Vineri (Herasca) din Capitală, pe ziua de 1 Iulie 1911.

Diac. Alexandrescu Gh. dela M-rea Suzana, din jud. Prahova, se transferă în aceeaș calitate la M-rea Samurcășești din jud. Ilfov, pe ziua de 1 Iulie 1911.

Pr. Radu Sorescu parohul parohiei Rușii lui Asan, din județul Vlașca, se transferă în aceeaș calitate la parohia Răsucenii de jos acelaș județ, pe ziua de 1 August 1911.

Epaminonda Mihăilescu parohul parohiei Ostrovu din jud. Tulcea se transferă în aceeași calitate la parohia Pazarlia jud. Constanța, pe ziua de 1 Iulie 1911.

Pr. Teodorescu B. Tase parohul parohiei Pârlita II din jud. Ilfov se transferă la parohia Nuci acelaș județ în locul preotului Sârbu Teodorescu care trece în locul său la parohia Pârlita II, pe ziua de 1 Iulie 1911.

Pr. Popescu M. Atanasie parohul parohiei Răduleți-Filitis, din jud. Ilfov, se transferă în aceeaș calitate la parohia Moara Săracă, acelaș județ pe ziua de 1 August 1911.

Pr. Cernescu Gh. parohul parohiei Slobozia-Secătura din jud. Botoșani, se transferă la parohia Slăbicieni acelaș județ, pe ziua de 1 August 1911.

Pr. Aurel Gheorghîțianul, parohul parohiei Găinești din jud. Suceava se transferă în aceeași calitate la parohia Panaci acelaș județ pe ziua de 1 Septembrie 1911.

Pr. Cristescu Barbu parohul parohiei Țiu din jud. Dolj se transferă în în aceeași calitate la parohia Gubancea din acelaș județ, pe ziua de 15 August 1911.

REINTEGRAȚI.

Pr. Pretorian Nicolae, fost paroh al parohiei Tântăreni din jud. Dolj, se reintegrează în aceeaș calitate și la aceeași parohie pe ziua de 1 Aprilie 1911.

Pr. N. Mihăilescu fost paroh al parohiei Văcărești din județul Dâmbovița, se reintegrează în aceeași calitate și la aceeași parohie pe ziua de 1 Aprilie 1911.

DEMISIONAȚI.

Diaconul Vulpescu Marin dela biserica Sf. Nicolae din Galați, a demisionat pe ziua de 1 Iunie 1911.

Pr. Gh. S. Grigoraș, parohul parohiei Pazarlia, din jud. Constanța, a demisionat pe ziua de 1 Iulie 1911.

D E C E D A Ț I.

Pr. P. Filioreanu parohul parohiei Sbereni din jud. Iași, a încetat din viață în ziua de 10 Mai 1911.

Pr. Mihail Frâncescu parohul parohiei Frâncești din jud. Vâlcea, a încetat din viață în ziua de 18 Aprilie 1911.

Pr. Vasile Drăghici, parohul parohiei Luciu din jud. Ialomița, a încetat din viață în ziua de 27 Aprilie 1911.

Pr. Ștefan Gologan parohul parohiei Sf. Ioan Botezătorul din urbea Tecuci, a încetat din viață în ziua de 14 Mai 1911.

Preotul Ioan Dinu, supranumerar în parohia Corlățelu, din județul Mehedinți, a încetat din viață în ziua de 6 Iunie 1911.

Preotul Ionescu Marin parohul parohiei Slăveni din județul Romanați a încetat din viață în ziua de 8 Iunie 1911.

Preotul Nicolae Trușescu, parohul parohiei Fălcoiu din județul Romanați, a încetat din viață în ziua de 1 Iunie 1911.

Preotul Nicolae Florescu, parohul parohiei Pașcani, Suceava, a încetat din viață în ziua de 27 Iunie 1911.

Preotul Ioan Simionescu parohul parohiei Băluseni, jud. Botoșani, a încetat din viață în ziua de 16 Iunie 1911.

Preotul N. Dumitrescu, supranumerar la biserica Delea Nouă (Calist) din Capitală a încetat din viață în ziua de 15 Iunie 1911.

Preotul N. Teodorescu, supranumerar în parohia Viltotești, jud. Fălciu, a încetat din viață în ziua de 31 Mai 1911.

Preotul Dumitru-Pleșu, supranumerar în parohia Tăbăcești, Tutova, a încetat din viață în ziua de 12 Iunie 1911.

Preotul Constantin Badea, parohul parohiei Mărăcineni, Muscel, a încetat din viață în ziua de 28 Iunie 1911.

Preotul Ioan Rarincescu din parohia Cotești, Râmnicul-Sărat, a încetat din viață în ziua de 28 Iunie 1911.

Preotul Ioan Crivăț, parohul parohiei Reditu, jud. Neamțu, a încetat din viață în ziua de 26 Iunie 1911.

Preotul Varlaam Puflea, parohul parohiei Rădăești, jud. Tutova, a încetat din viață în ziua de 7 Iulie 1911.

Preotul Spiridon Popa, parohul parohiei Bozia, jud. Fălciu, a încetat din viață în ziua de 6 Iulie 1911.

Preotul Mândroc Florea, din parohia Drăgăneștii-de-jos, comuna Drăgănești, jud. Olt, a încetat din viață în ziua de 17 Iunie 1911.

Pr. Constantin Zisu, parohul parohiei Gubancea din jud. Doljiu, a încetat din viață în ziua de 18 Iulie 1911.

Pr. Ștefan Gheorghe supranumerar în parohia Bașchioi din jud. Tulcea, a încetat din viață în ziua de 3 Iulie 1911.

Pr. Ioan Fârvu parohul parohiei Talpa-Trivalea din jud. Vlașca a încetat din viață în ziua de 25 Iunie 1911.

Pr. M. Popescu, parohul parohiei Mârșa din jud. Vlașca a încetat din viață în ziua de 11 Iulie 1911.

Diac. C. Simionescu dela parohia Cândești din jud. Dorohoi, a încetat din viață în ziua de 18 Iulie 1911.

Pr. N. Popescu, parohul parohiei Cacoți din jud. Mehedinți, a încetat din viață în ziua de 5 Iulie 1911.

Pr. Gh. Miron, parohul parohiei Gălești din jud. Tecuci, a încetat din viață în ziua de 1 Iulie 1911.

Pr. Zamfir Pârvulescu, parohul parohiei Cârjeni-Frasinu, din jud. Gorjiu, a încetat din viață în ziua de 15 Iulie 1911.

Pr. V. Gheorghiu, parohul parohiei Valea-Seacă din jud. Suceava, a încetat din viață în ziua de 29 Iulie 1911.

DONAȚIUNI.

Se aduce mulțămire publică D-nei Regina Căpitan Dr. Teodoride din urba Buzău, care a donat o candelă de argint la moaștele Sf. Prea Cuvioasa Paraschiva din Iași.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Gr. Racoviță, învățător în cătunul și comuna Fântânelele jud. Iași, care a binevoit să doneze din pepiniera sa 300 pueți de duzi pentru a fi plantați în curtea bisericii și a cimitirului parohiei Fântânelele.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ramiro Savinescu, avocat din Botoșani, pentru că a donat bisericii filială din cotuna Tulbnești, parohia Buzeni, un clopot în valoare de 420 lei și onor. Epitropii Casei Sf. Spiridon din Iași, care a donat 70 arbori pentru facerea schelei trebuitoare la reparația bisericii parohiale din Buzeni.

Se aduce mulțămire publică Onor. Administrației Domenilor Coroanei, care a dăruit bisericii din parohia Drăceni, jud. Suceava lemnele necesare pentru încălzit.

Se aduce mulțămire publică D-lui doctor C. Bucșinescu, proprietar în satul Șoldănești jud. Botoșani, pentru ajutorul bănesc dat de D-sa la repararea bisericii din acel sat.

Se aduce mulțămire publică cucernicului preot Dim. Mălinescu parohul parohiei Drăceni din jud. Suceava, care a donat un număr de 18 volume diferite cărți pentru biblioteca acelei parohii.

Se aduce mulțămiri publice D lui Anibal Holban din urbea Dorohoi, care a donat bisericii parohiale din urbea Mihăileni jud. Dorohoi, un rând veșminte preoțești, în valoare de 500 lei

Se aduce mulumiri publice d lui Ghiță Găitan, mare proprietar în jnd. Brăila, care a binevoit să dăruiască pentru gospodăria Monastirei Secu, nouă oi și un berbec din cea mai bună rasă Merinos. De asemenea se aduc mulțumiri publice și D lor Neagoe Popeea, Ioan Soreescu și Gheorghe Maioru, cari au dăruit aceleiași monastiri câte o oaie din aceiași rasă merinos. Se mai aduce, în fine mulțumiri publice, bunului creștin Ioan Cârlig, din com. Șipote. jud. Iași, care a dăruit aceleiași monastiri, 50 oi țigăi.

Se aduce mulțumire publică d-lui Dim Rusu și soției sale, pentru că au dăruit bis. parohiale Banu din urbea Iași, una perdea la icoana Maicii Domnului în val. de 50 lei.

Se aduce mulțumire publică ieromonahului Varlaam Vântu, care a donat bisericii parohiale din Târgul Sulița jud. Botoșani, un stihar, o cruce îmbrăcată în argint și un clopot, toate în val. de 1390 lei, iar bisericii parohiale din Ionășeni acelaș județ, două icoane și trei clopote, în val. totală de 2481 lei.

Se aduc mulțumiri publice, Onor. Adm. Domeniilor Coroanei pentru că a donat bisericii parohiale Drăceni jud. Suceava, una sticlură sistematică pentru păstrarea Sf. Mir.

Se aduce mulțumire publică d-lui Alexandru Siriteanu și soției sale Ecaterina, care a dăruit bisericii parohiale Sf Voevozi din orașul Botoșani două steaguri pentru paradă în val. de 52 lei.

Se aduce mulțumire publică enoriașului Neculai Slovan care a donat bis. parohiale din parohia Pilipăuți jud. Dorohoi un curpăn pentru susținerea lumânărilor din fața icoanelor, în val. de 100 lei

Se aduce mulțumire publică d-lui I. Simionescu, administratorul moșiei Goești din jud. Iași, pentru că a donat bisericii parohiale Brăești, o cruce de argint suflafă cu aur, în val. de 75 lei; locuitorului V. Timofte, pentru o icoană mică de lemn „Sf. Ierarh Nicolae“ și I. Nistor care a dăruit bis. filiale din Cristești, o icoană mică de lemn „Sfântul Ioan Botezătorul“.

Se aduc mulțumiri publice d lui Constantin Popovici, fost deputat, care a donat 500 lei societății clerului „Ocrotirea“ secția Suceava.

Administrația Cassei Bisericii exprimă mulțumiri D-nei Paraschiva și d-lui Ilie Petcu din com. Cucuruz (Vlașca), cari au binevoit să dă-

ruiască un rând de odăjdii în val. 150 lei, bis. cu hramul Sf. Impărați Constantin și Elena și Adormirea Maicei Domnului, parohia și comuna Cucuruz.

Se aduc mulțumiri d-nei Alexandrina Stănescu, fabricantă de clopote din Galați, care a dăruit bisericii filiale Sf. Nicolae Sârbi, din București, un sfeșnic mare de alamă, cu 13 lumini.

Se exprimă mulțumiri d-nei Anica M. Gheorghiu, proprie ara moșiei Icoana (Olt), care a binevoit să dăruiască bis. din Icoana, un rând de Odăjdii, o zveră de mătase și o bederniță, în val. de lei 450.

Se exprimă mulțumiri locuitorului Gh. Dursan din com. Măgurelele (Teleorman), care a binevoit să dăruiască bis. din com. menționată, o colimvitră nouă în val. de 70 lei.

Se exprimă mulțumiri d-lui Gh. Avramescu din Str. Cuza-Vodă No. 37 din București, care a binevoit să dăruiască bis. filiale Sf. Nicolae, din cât. Gălbinași, com. Lămotești, jud. Ilfov, două sfeșnice mari, un steag și mai multe chilograme de lumânări.

Se exprimă mulțumiri publice d-nei și d-lui Vasile Dimitropol din Târgoviște cari au dăruit bis. „Curtea Domnească“, de acolo, două sfeșnice de alamă, în val. de 200 lei.

Se exprimă mulțumiri d-lui C. Chirițescu din Str. Traian No. 130, loco, care a binevoit să dăruiască bis. Dichiu-Tirchilești, două sfeșnice de alamă pentru iconostas.

Se aduc mulțumiri publice, Asociației moșiei Comana jud. Vlașca, care a contribuit cu 100 lei, pentru cumpărarea unui rând de odăjdii necesare bis. respective; de asemenea D-nii D. Verzeanu și Ilie Kiripuci cu câte 10 lei, iar d-nu Marin C. Sobaru cu 20 lei.

Se exprimă mulțumiri locuitorului G. I. Modigă și soției sale Anuța, enoriași ai parohiei Blăgești, jud. Futova, cari au avut bunavoință să dăruiască bis. filiale Sf. Nicolae din cât. Blăgești, un rând complet de Sf. Vase și un sf. Chivot de nichel, în val. de 150 lei.

Se exprimă mulțumiri d. Victoria Major Tetrat din T.-Măgurele, care a binevoit a dărui bis. Sf. Vineri din zisa urbe, o perdea pentru ușile împărătești, brodată cu fir, mătase și pietre în val. de 400 lei.

Se exprimă mulțumiri d-lui Const. T. Teodorescu comerciant din orașul Pitești care a binevoit să se pictoze în ulei frontispiciul bis. Schitul Trivalea din acel oraș, cheltuind 150 lei, precum și d-lui N. Predescu care a făcut patru arcuri de fier bronzate cu flori la candelarele dela catapeteasmă, cheltuind 50 lei.

Se exprimă mulțumiri persoanelor de mai jos, cari au binevoit a face diferite donațiuni bis. Adormirea Maicei Domnului. din arbea Râmnicului Sărat și anume: una perdea de atlas albă, pictată în serafimi, oferită de D-na Gabriela Ioan Spina, în val. de 25 lei; una perdea de atlas albă, pictată în serafimi oferită de d-na Elena Zaharescu, în val. de 25 lei; una perdea de atlas albă, pictată în serafimi, oferită de monahia Nionila Văleanu, în val. de 25 lei; trei perdele de atlas alb, pictate în serafimi, oferite de d. St. Panaitescu în val. de 75 lei; una perdea în două părți acoperământ la Iconostas, pictată în serafimi, oferită de d. Panaitescu în val. de 25 lei; una perdea de mătase pictată „Buna Vestire“, la Ușile Impărătești, oferită de d-na Zoe G. Codreanu în val. de 35 lei; una cuvertură de mătase pictată «Cuvioasa Parascheva», așezată la iconostas, oferită de d-na Zoe Gh. Codreanu, în val. de 10 lei; un covoraș pentru așternut pe jos, oferit de d-na Icana D. Iarca, în val. de 14 lei; una covertură de așternut plușată, oferită de d-na Ioana D. Iarca în val. de 20 lei; un acoperământ pe Sf. Masă în altar de mătase albastră ornată cu fir și ciucuri de fir galben, oferită de d-nu Ștefan Panaitescu, în val. de 20 lei; una față de masă de stambă pentru masă (colivar), oferită de D-nu Ștefan Panaitescu în val. de 5 lei; Una icoană mare cu Maica Domnului cu Sf. Omotor și una mică făcută la un loc, cu imaginea Sfinților Părinți ai Maicei Domnului Ioachim și Ana pictată și oferită de Monahia Nionila Văleanu, în val. de 80 lei; una icoană mare, Sf. Nicolae, idem, în val. de 60 lei. un postament de stejar lucrat la strung, în care este așezată Sf. Icoană a Maicii Domnului și a Sfinților Părinți, oferită de d. Tudorache Popescu în val. de 100 lei; una candelă de metal argintat oferită de d-nul Tudorache Popescu, în val. de 30 lei, Idem, oferită de d. Maria Al. Tătăreanu în val. de 25 lei; idem, oferită de d. Maria Al. Georghescu, în val. de 25 lei; idem, oferită de d. Ioana D. Iarca, în val. de 25 lei; două idem, oferite de d. St. Panaitescu, în val. de 50 lei; idem una, oferită de d-na Zoe Codreanu, în val. de 25 lei; un postament lucrat la strung, de stejar, reparat de d. Dimitrie I. Bibescu, în care s'a așezat icoana Sf. Nicolae. în val. de 60 lei. una față de masă de intă pentru așternut pe masă, oferită de d-na Ana D. I. Bibescu, în val. de 6 lei; și un covoraș lucrat de casă, de așternut pe jos, oferit de d-na Marin C. Christescu, în val. de 4 lei.

Se exprimă mulțumiri persoanelor mai jos notate cari au avut pioasa bunăvoință de a aduce diferite îmbunătățiri și a dăruî mai multe obiecte și obiecte necesarii cultului bisericesc din parohia Blăgești (Tutova) și anume: bisericii filiale cu hramul Sf. Nicolae Crețana din căt. Blăgești: d-nu Gh. I. Modiga, care a dăruit un sfeșnic de lemn boit, cu 11 lumini, în val. de 30 lei; d-na Anuta Gh. I. Modiga, idem, cu trei lumini, în val. de 8 lei; d Mihail Chiroșcă, care a dăruit un rând de odăjdii în damasc, cu Sf. Acoperământ, în val. de 220 lei; d. Grigore Stoica, idem, un sfeșnic de lemn vopsit cu 11 lumini, în val. de 40 lei; două strane de lemn boit în val. de 50 lei, un rând complet de odăjdii bisericești de damasc și o epigonată (bederniță) cusute cu

fir, în val. de 292 lei și d. Gh. I. Modiga, care a dăruit un rând complet de Sf. Vase și un chivot de nichel în val. de 150 lei. Bisericii filiale cu hramul Cuvioasa Parascheva, cât. Igești: d. Dumitru Dumitrașcu care a dăruit patru sfeșnice de lemn boite cu 11 lumini și două mici cu trei lumini, toate în val. de 156 lei; d. Constantin Stoica, idem, un sfeșnic cu 11 lumini, de lemn vopsit în val. de 35 lei și d. I. S. Dumitrescu, idem, o icoană a Sf. Nicolae, pictată în val. de lei 100. Biserici filiale Sf. Nicolae și Sf. Pantelimon din com. Blăgești: d. Afteni Cavel, care a dăruit un sfeșnic cu 11 lumini, de lemn boit, în val. de 30 lei și un steag de mușama în val. de 60 lei; d. Gh. Matei, idem, un sfeșnic mic cu trei lumini de lemn boit, în val. de 80 lei și una strană de lemn boită în val. de 20 lei; d. Ioan Dabija, idem, un rând complet de vestminte sacerdotale, de materie simplă. în val. de 108 lei; d. Afteni I. Cavel, idem. un Apostol în val. de 11 lei; d. Gr. Chirilă, idem, un Filadu (Epitrafil) Invierei, în val. de 5 lei; d. Gh. Tănase idem una cazanie în val. de 5 lei; d. Vasile Iancu Mare, idem un catavasier; d. Ioana Gh. Gociu, idem. un triod în val. de 18 lei; d. Hristu Negrescu, idem o cădelniță de nichel în val. de 25 lei; d-nii N. Trufașu, Mihale Bogatu, Ioan Dabija, N. I. Cavel și alții, cari au contribuit cu toții la construirea Cafășului în val. de 120 lei; d. Gh. Popa Strătică care a dăruit un Sf. Aer pe mușama în val. de 250 lei și d-nii Afteni Cavel, Gh. Matei, Gr. Chirilă, Vasile Iancu Mare și toți ceilalți enoriași și obștea locuitorilor credincioși, ce țin de biserica parohială adormirea M-cei Domnului cari au contribuit fiecare pentru refacerea ogrăzei bisericii, a împrejmuirii din pari de stejar, nuele de lună și leasa gardului în val. de 600 lei. Bisericii parohiale Adormirea Maicei Domnului din com. Blăgești: d. Afteni Cavel care a donat un sfeșnic de lemn boit cu 11 lumini în val. de 30 lei și Ioan Gavrilă Carp, idem, în val. de 35 lei.

Se aduc mulțumiri publice persoanelor notate mai jos, cari au oferit bani cu cari s'a procurat pentru biserica parohială Rotopănești din jud. Suceava, 2 sfeșnice bacfon la icoanele împărătești, 2 icoane mari de lemn, una cădelniță bacfon și una pereche cununii contribuind preotul paroh H. Teodorin cu 50 lei, Gh. I. Alexandru cu 100 lei, Gav. Lupu Ieremia Gh. Hreamăță, Th. a Lupei, D. Nucu și Gh. Savin cu câte 25 lei, Dim. Ștefan 12,50 b. Th. Dorneanu 22,90 b. N. Chitan 6 lei Safta Gh. Leonte cu 10 lei și alții cu sume mai mici. Pentru bis. filială Mihăești s'a procurat una evanghelie de către I. Fetica, în val. de 120 lei, D. T. Tănăsă un rând vestminte preoțești de 300 l. pentru sf. Vase, a contribuit d. Boian cu 23 l. Gr. Tănăsă 17 l. C. Chiticavin, V. Tănăsă, C. Prundeanu, Gav. Maxim și V. Fântânariu cu câte 10 l. Pentru un epitaf au contribuit T. Dorneanu 20 l. Gh. Gafta, Gh. Lămășeanu, C. Vasiliu, Gr. Gh. Lămășeanu, Th. Doroftei, cu câte 10 l. și alții cu sume mai mici. D-nul N. Luncașița a donat una cruce pentru paradă în val. de 55 l. și I. Gav. Maxim, altă cruce, idem, de 63 l. Elisaveta C. Gr. Toader, o cădelniță de 25 l. V. Mihai una cruce de 20 l. și tinerii din sat una pereche cununii de 20 l.

Se aduc mulțămiri publice Icon. Stavrofor Ștefan Bogatu, paroh parohiei Satu-Berești, jud. Covurlui, care a donat bisericii respective trei sfeșnice de bronz masiv cu câte 3 lumini, un policandru cu 16 lumini, tot de bronz, în valoare de 350 lei, un rând de veșminte preotești, în valoare de 125 lei, precum și întreaga colecțiune a revistei „Albina“.

Se aduc mulțămiri locuitorului Nicolai Ariton și soției sale Soltana, care au donat bisericii din parohia Fârțânești, jud. Covurlui, un rând de veșminte preotești în valoare de 235 lei.

Se aduc mulțămiri publice preotului Gh. Gâdei, paroh parohiei Gânești II, jud. Covurlui, Epitropilor Ioniță Grecu și Vasile Șt. Șerbu și preotului ajutător Vasile Trenchea, cari au făcut bis. respective reparațiuni în valoare de aproape 7000 lei.

Se aduc mulțămiri D-lui Atanasie Cătuneanu, primarul urbei Buzeu, care a dăruit bis. din parohia Ulmu, județul Brăila, un rând complet de veșminte bisericesti-preotești în valoare de 400 lei.

Se aduc mulțămiri Econ. I. Filiuță, paroh parohiei Mălușteni, jud. Covurlui, căci, prin îndemnul său locuitorii au contribuit cu suma de 553 lei pentru returnarea a două clopote ce erau stricate, pentru cum-părarea unei cădelnițe în valoare de 25 lei și a unei toace de oțel cu acesoriile ei în valoare de 30 lei pentru bis. respectivă.

PUBLICAȚIUNE.

Se aduce la cunoștință publică că, monahia Glafira B'cur, dela mănăstirea Țigănești, în urma abaterilor dela disciplina monahală, părăsind mănăstirea, este exclusă din monahism pentru totdeauna și că n'are voie să poarte haine monahale.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

A

SFÂNTULUI SINOD AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE

REFORMA SEMINARIILOR.

Cu ocazia răscoalelor țărănești din 1907, s'a scris mult și s'a vorbit și mai mult de rolul preotului și învățătorului în dezvoltarea economică, morală și culturală a săteanului nostru. Majoritatea părerilor a fost defavorabilă acestor două facle ale satelor și s'a mers așa de departe pe această cale, încât un înalt personaj politic a declarat, pe un ton inflăcărat, dela înălțimea situațiunei pe care o ocupă că școalele noastre normale și mai ales seminariile au dat faliment și că totul trebuie luat dela început.

Poate că e ceva exagerat în această afirmațiune, ba chiar suntem convinși că mulți dintre învățători și preoți sunt adânc pătrunși de misiunea nobilă pe care o au, de a ridică pe cei din mijlocul cărora au ieșit cel puțin la gradul cultural în care se găsesc dânșii; dar nu e mai puțin adevărat că sunt și foarte mulți cari sunt departe de a corespunde scppului pentru care sunt chemați.

Și, în adevăr, nu știu cum se face că oamenii noștri politici mai lesne au ocaziunea să cunoască pe acești din urmă, decât pe cei dintâi; de aci concluzia, că opiniunea generală se formează mai lesne după cei care-i cunoști, decât după cei ce stau cu modestie la locurile lor. Ori cum ar fi lucrul, fapt este că majoritatea preoților noștri suferă de lipsuri. Oricine a făcut puțină administrațiune a avut ocazie să observe aceste lipsuri și să întâlnească

fel de fel de procese sociale, cari sunt departe de a face cinste corpului nostru clerical.

În 1907 ne-am aflat, într'un moment dat, la o răspânteie periculoasă, dar tot atunci am fost forțați să ne deschidem ochii mari și, dintr'o nenorocire, să tragem învățăminte pentru viitor. Am fost forțați să cercetăm rănilile și să căutăm medicamentele pentru vindecarea lor. Să vedem cauzele care au produs aceste răni și cu cea mai mare grijă să observăm ca, dacă ele sunt pornite spre cangrenă, să le tăem, iar dacă sunt vindecabile să le pansăm.

În acest sens au fost îndreptate investigațiunile celor cari se ocupă cu rezolvirea cestiunilor sociale și cu durere s'a putut observa că una din principalele cauze, care au abătut carul civilizațiunii din drumul său natural, care l-au oprit în loc sau l-au îndreptat spre râpă, voind a-i face vânt până în fundul prăpăstiei, a fost și modul greșit în care se face cultura și mai ales educațiunea în seminariile noastre.

Este drept că s'a pus prea puțin preț și prea puțin interes în dezvoltarea intelectului a acelora cari mai târziu aveau chemarea să îndeplinească un rol mare și înălțător, a acelora de cari, în cea mai mare parte, depindea viitorul și liniștea țării.

Puse sub direcțiunea mai totdeauna a unor călugări fără instrucțiune îndestulătoare, dar îmbibați de ideile și sentimentele călugărilor fanarioți, având la bază ca educațiune perversitatea, rapacitatea, parvenirea, spionajul și intriga, se înțelege lesne că aluatul, ce se plămădea sub o astfel de direcțiune, trebuia să ia forma ce i se dă și să se dospească în felul cum era pregătit. Resturile de bizantinism au influențat în rău tinerele și nevinovatele vlăstare, ce se aduceau dela țară și se încredințau unor asemenea direcțiuni. Scopul era că ceice își fac educațiunea

în seminarii să fie formați pentru viața socială, să li se explice înalta lor menire, să li se vorbească pe larg de noblețea misiunii lor, să li se spună că cerul să câștigă numai prin virtuțile cetățenești, iar nu prin izolare și sihăstrie, că ajutând pe aproapele te înalți pe tine și că spunând adevărul oriunde și oricui vei fi cinstit de toată lumea.

Contrar acestui drum neted și drept, directorul prea adesea a fost un casier de spionaj, și cei ce s'au îndelnicit cu acest josnic rol în totdeauna au fost la favoare, iar bieții sinceri ori decâte ori au spus la ușa directorului: «Pentru rugăciunile, sfinților părinților noștri, Doane, Iisuse Christoase, Dumnezeuul nostru, miluește-ne pre noi» după cum se obișnuia, nu li s'a răspuns dinăuntru «amin», așa că au fost siliți să plece mâhniți și să priceapă că nu sunt în grațiile stăpânirii. De aci deducția că trebuie să-și schimbe caracterul și să îmbrace fățărnicia.

Cu timpul, bine înțeles, că s'au schimbat multe, dar efectele primelor cauze s'au resemțit multă vreme.

Despotismul cel mai revoltător întotdeauna a domnit în seminarii și distanța între cel ce trebuia să-ți fie ca părinte și tine a fost chilometrică.

Numai după ce cunoști aceste lucruri, îți poți explica faimoasa anchetă dela Seminarul «Nifon-Mitropolitul», adică rezultatele ei, și-ți poți da seama de ce ele au fost astfel. Bieții tineri, dornici după libertate și, nu egalitate, dar după o ierarhie prietenească și părintească, au socotit că clasa sau pătura socială guvernantă este la fel cu aceea care-i guvernă pe dânșii în seminarium, de aci darea răspunsurilor ce s'au obținut. Ieșiți din seminarii cu asemenea principii, bine înțeles, că prima grijă a fost de a putea să intre în clasa dominantă, prin mijloacele ce le observase la diriguitorii după vremuri.

Au intrat în societate, dar au rămas afară din ea, fiind

că nu s'au îngrijit decât de dânșii. Mulți au pierdut și credința și aceștia au devenit cei mai periculoși. Cu trecerea vremii, însă, seminariile s'au mai îndreptat și astăzi avem câțiva directori cu care ne putem mândri și mulți absolvenți, hirotonisiți preoți, lucrează din răputeri și cu sârg pentru propășirea turmei ce li s'au încredințat.

Rămâne, însă, un fapt: drumul urmat astăzi, pentru atingerea scopului urmărit, e prea întortocheat și ocolit; ne trebuie ceva mai drept și mai practic și de aceea reforma seminariilor se impune și devine imperioasă.

Preoția este o vocațiune; această vocațiune se naște, nu se formează. Ii trebuie, deci, un timp, o vreme, ca să poată fi observată. Nu la etatea de 12 sau 14 ani se poate cunoaște dacă un copil are această chemare sau nu; o mai îndelungată vreme este necesară și o etate mai superioară. În vechime, la Israiliți și mai apoi chiar la noi, pentru a putea primi hirotonia în preot, trebuia să aibă candidatul etatea de treizeci de ani. La Ebrei nu putea cineva primi nici măcar o sarcină publică, până când nu atingea această vârstă. Insuși Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos nu și-a început predica mai înainte.

Pășind repede peste trecut, putem găsi exemple chiar în timpurile noastre, care să ne dovedească că specializarea trebuie făcută la o etate mai mare, iar nu din frageda copilărie.

Avem atâtea școli speciale, care ne pot sta ca dovadă. Așa școala de poduri și șosele, școlile militare etc. etc., toate cer anumite aplicațiuni, anumite aptitudini, care nu pot fi observate imediat după terminarea cursului primar; ba chiar pentru învățământul liceal s'a găsit necesar ca bifurcarea sau trifurcarea să nu fie făcută dela început, ci după trecerea câtorva ani, și, cu toate astea, experiența a dovedit că această specializare putea să se facă și mai târziu.

S'a legiferat ca, după absolvirea a patru clase secundare, cel ce voește a merge mai departe să-și aleagă o specialitate: modernă, clasică sau reală; eră convins legiuitorul prin urmare că la această vârstă viitorul licean își poate alege, de bună voe și în deplină cunoștință, studiul la care se pricepe și care-i este mai drag.

Ei bine, lucrurile nu s'au petrecut pe gândul legiuitorului și experiența a dovedit cu totul altfel: Așa s'au văzut cazuri, și chiar foarte dese, unde cei ce au urmat secția reală să ceară la urmă ca să treacă diferența pentru secțiunea modernă sau clasică. Ce învățături putem trage din aceasta?

De sigur alt nimic, decât că specializarea se face de elevi, iar nu de părinți, și că această specializare se simte și se îndrumează la o vârstă mai înaintată și nu suportă să fie înghesuită pe o brazdă care nu-i priește.

Cum se petrec lucrurile în Seminarii?

Sunt primiți ca concurenți toți absolvenții claselor primare, care au etatea de 12 ani. Acî aleargă toți fiii de preoți și de săteni; unii pentru *dragostea* slujbei, alții fiind că cred că cel mai fericit din sat este «*părintele*».

Și nu puțini sunt din cei veniți, cari au plecat cu lacrimile pe obraz dela vatra părintească, fiindcă voiau să învețe altceva și să îmbrățișeze altă meserie. Desigar că, în acest caz, numai de vocațiune nu poate fi vorba. Tocmai pentru acest fapt, am admis și aprobat cu toată inima unele excluseri din seminar, făcute la orice vreme, dar cu logică și judecată sănătoasă.

Și atunci pe cine putem aruncă vina? Pe cei excluși, cari într'un moment dat să văd înșelați în cariera lor, sau pe cei ce i-au dus, acolo unde nu trebuiau să fie duși?

Nu știu cum, dar par'că am început să am dragoste de instituțiunile trecute, cunosc zicătoarea despre acest fapt, și totuși stăruesc în părerea aceasta: Legiuirile vechi lăsau

libertatea individuală mai dezlegată de lanțurile intereselor materiale și de aceea progresul par'că erà mai simțit. Poate să fiu înșelat și desigur că cuvintele M. S. Regelui, spuse acum aproape treizeci de ani, «*că în România nici o lege sociologică nu se poate aplică*» au sensul lor desăvârșit.

Cu toate acestea, oricât de repede ar fi evoluțiunea, fie chiar revoluțiune, rămâne un fapt: în starea sufletească a copilului se urmează acelaș drum: naivitate, puțină judecată și început spre maturitate. Oricari ar fi ideile, ele nu-și pot găsi loc, decât în marginile putinței și mediului. Nu poți cere mai mult decât ce ți se dă și nici nu poți pretinde *salturi în natură*. Ei bine, de toate aceste procese sufletești nu s'a ținut socoteală, și, fără cea mai mică observare, s'au înglobat suflete nevinovate la un jug pe care nu-l pot suportă și nu-l pot duce. Unii au căutat să rupă ștreangul, alții l-au cerut de bună voe, fiindcă pentru ei erà aerul liberator și bun de respirat.

S'au observat cu plăcere bacalaureați cari au cerut cu insistență ca să urmeze cursurile facultăței de Teologie și avem exemple pipăite că unii din aceștia au devenit mai buni și folositori decât cei cari au plecat din clasa întâia seminarială.

Pe această experiență și teorie, trebuie clădit tot fundamentul reformei seminariilor, și în acest sens va fi alcătuit studiul pe care voesc să-l încep și care va continuà în numerile viitoare.

B. Mangâru.

Combaterea unei serii papistașe, ce tratează despre clerul și Biserica Română în special.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 5—6).

«In secolul al XIV-lea, propaganda catolică imputernicită în Ungaria de papi cu ajutorul cavalerilor Sfântului Ioan și a călugărilor minoriți, se întinse în Transilvania, unde se presupunea că curățenia dogmei și rigoarea disciplinei, suferise multe atingeri aspre. Spre finele acestui secol, principii Valahi și Moldavi își înturnau privirile despre Occident, se înțelesese cu Turcii¹⁾. Capitulațiile ca Baiazet I, Mohamet al II, Selim I și Soliman al II-lea²⁾. «Stăpâni asupra Franciei, spre ași conserva independența lor prin capitulații, plătind un tribut. Papii cu toate acestea n'au neglijat nimica pentru mântuirea naționalităților Bulgare, Române și Slave³⁾. Papii organizează

¹⁾ Nota autorului.

²⁾ Este fals expus lucrul în această parte. Noi cunoaștem că între Ungaria și Papa, era pe acele vremi un angajament luat de Rege, de a stârpi pe popii ortodocși și populația ortodoxă sau ai aduce la catolicism. Nu era vorba de a inspecta puritatea doctrinei și menținerea disciplinei catolice prin acei monahi. De ce n'am spune drept? Să cunosc persecuțiile papistașești contra ortodocșilor, cari erau mai rău urmăriți de cât chiar păgânii. Noi Ortodocșii n'am făcut niciodată asemenea barbarii. Pentru că am considerat pe catolic ca creștin.

³⁾ Oare și-a dat socoteala autorul scriind aceste neadevăruri? Oare pentru mântuirea sinceră a omenirii s'au înființat inquiziția? Oare pentru mântuirea lor au ars și schingiuit atâtea ființi; oare tot pentru mântuirea noastră s'au năpustit atât de mulți propa-

în Occident o cruciată îndoită, dar a fost învinsă la Nicopoli și Varna. Ei întrețineau de asemenea o corespondență activă cu principii indigeni (cu domnii) spre a-i îndemna să mențină legăturile de unitate religioasă. Astfel a fost obiectul unei scrisori a Papei Urban al V-lea, care poartă data dela 1370, dar ei nu reușiră decât în parte. Șeful Imperiului Bulgaro-Român Ioanițiu, cedase dejă rugămintelor lui Inocentie al III, însă revine asupra abjurației sale și se alie cu Paleologii, atrăgând spre el pe Romanii de pe ambele maluri ale Dunărei, aliații săi, și pe când un principe Moldav se face catolic în secolul al XV-lea, cu mitropolitul său Grigorie, Prinții Valahiei se făcură că nu văd»¹⁾. «In 1439, Mitropolitul Damian a subsemnat actul de unire la Conciliul din Florența, dar la trecerea sa prin Constantinopol, după un an, a fost depus într'un conciliu local, și tronul său a fost dat unui episcop grec Macarie»²⁾.

gandiști în Constantinopol, Asia și în Peninsula Balcanică? Aceasta oare este sinceritate? Tot pentru a ne mântui pe noi Români, au năvălit ca un toiu de lăcuste hămisite asupra ortodoxismului, înființând școli propagandiste, instituții, etc. etc., formând societăți clericale, ori pentru că v'au alungat din țara și patria voastră, că duceți spre prăpastie societatea franceză cu apucăturile voastre anti-sociale. Noi mai întâiu suntem datori a ne conserva trecutul nostru, religia, moravurile, educația noastră socială etc. Voi sunteți streini de acestea, prin urmare ne faceți un rău trăind între noi. Noi vă spunem în scurt: Umblați cu viclenii ca să ne atrageți spre papism, ori a recunoaște primația papală. Vă răspundem neted. Nu veți reuși nici odată. Educația noastră este liberală și orice ortodox așa este deprins, să n'aibă stăpân pe capul lui. Duceți-vă la barbari și sălbateci spre a-i converti, cu noi nu vă mai perdeți vremea. Am avea multe de zis, dar tăcem pentru acum, să ne continuăm firul.

¹⁾ Toate aceste fapte au fost înșelătorii diplomatice, ca să scape de greutățile timpului, nu erau acte sincere acele pretinse convertiri, ci numai de ochii Papei, dar în faptă ei erau tot ortodoxi. Așa s'a întâmplat cu Iuga și cu Mitropolitul Grigorie.

²⁾ Toată lumea astăzi știe că la Florența a fost o înșelătorie, erau ambele părți interesate. Grecii cereau grabnic ajutor dela Papa spre a se elibera de Turci; iar papistașii de a'și supune cu orice

«Abea ajuns în România căută a ridica un zid între biserica Moldo-Valacă și Biserica latină, înlocuind în serviciul bisericesc limba română prin cea slavonă»¹⁾. «Propaganda catolică nu'și urmăreă mai puțin misiunea sa, mai ales în Moldavia»²⁾. «Această țară a fost amestecată mai mult în războaie contra Polonilor și a Ungurilor și socotesc până astăzi mai mulți adepți de ai bisericii Romane, decât vecina sa Valahia, separați de ei prin Dunărea și Tissa»³⁾. Din partea aceasta acțiunea propagandei se exercită mai des în Transilvania și în Banat, căci România de atunci se întindea mult mai mult decât confiniile actuale»⁴⁾.

preț Biserica Orientală și a se primi de orientali punctele de diferență dintre răsăriteni și apuseni. Cât despre Damian, este adevărat c'a scris, dar în Orient neprimindu-se unirea, toți ceice au scris din arhieriei au fost înlocuiți, precum și reprezentantul Rusiei, de aceea a fost îndepărtat ca și Dmian. Nu este adevărat că Macarie era grec de origină, ci Sârb sau Bulgar, și era numai arhidiacon.

¹⁾ Și aceasta este fals; când Românii s'au întrunit într'un stat, ei aveau limba slavonă în uzul oficial, pe care o aduseseră cu ei de peste Dunăre. Deși Cantemir susține această idee, însă nu se poate proba cu date sigure că este adevărată. Din contră cercetările făcute până acum ne probează că limba slavonă dezvoltată în Moldova și Valahia, din toată vechimea a suferit influențe diferite, aceasta înseamnă că ea era mai veche decât încheierea în state a neamului românesc, la care se păstrase scrierea slavonă încă din timpul de când fusese uniți Românii cu Bulgarii, într'un singur imperiu, sub Ioanițiu. Aceasta o știm noi și așa e adevărul; apoi documentele străvechi sunt în limba slavă date toate.

²⁾ Ne pare bine că aci singur autorul recunoaște, că prin silinți silnice, promisiuni etc. din partea propagandei papistașe, iar nu prin sinceritate se căutau a se atrage Românii spre papistașie.

³⁾ Nu prea înțeleg ce a avut în minte autorul când a spus că Valahia se deosebete de papiști prin Dunărea și Tissa. După cât știm noi pozitiv, sub marele Ștefan, bătând adesea pe Poloni și Unguri, în locurile deșerte de locuitori a adus colonii dela învinși și i-au așezat în acele locuri și astfel se explică existența unor populații compacte catolice în Moldova, iar nu că odinioară era o mare populație catolică. Apoi locuitorii din Moldova catolici, nici nu sunt Români de origină, ci mai mult sași.

⁴⁾ Noi nu cunoaștem aceasta în nici o epocă, după formarea Valahiei în stat, când adică ea cuprindea și Transilvania și Banatul în teritoriul ei, esceptând timpul scurt de sub Mihaiu Bravul.

«In secolul al XVI, un prinț valac se duce la Constantinopol și aduce cu el pe Patriarhul Nifon, pe care Turcii îl exilase în Tracia și acesta organizează Biserica Moldo-Valacă, după modelul Bisericii Bizantine, introducând la Români ca cult ritul grec»¹⁾. «Un alt Patriarh sfinți M-rea de Argeș și hirotoni mulți episcopi»²⁾. «Dela această epocă schisma orientală se înrădăcină în România, unde găsi terenul preparat și se întări aci încă pe timpul războaelor Ungurilor contra Turcilor, cu carii Românii erau aliați câteodată. Capitulațiile încheiate cu Turcii asigură deplină libertate Bisericii și Turcii nu puteau să locuiască pe teritoriul român, nici să ridice moschee în țările române peste întăriturile Dunărei. Această antipatie contra catolicilor eră hrănită prin ingerința și imprudența Regilor Unguri, prin disputele de familie ale Domnitorilor și prin persecuțiile asupra fraților români din Transilvania, la care mai putem adăogi și scrierile vehemente ale Grecilor asupra papistașilor, cari făceau o propagandă aprigă între Grecii or-

1) Cam câte litere atâtea erori în această parte, nu știm însă dacă sunt făcute cu conștiință sau din neștiință. Mai întâiu autorul face eroare de cronologie de un secol, căci faptele se petrec pe la anul 1574, apoi se spune că a introdus limba greacă în Biserica Românilor; lucrul nu este adevărat. Valahienii cunoșteau de mult limba greacă și aceasta din cauza contactului frequent cu Grecii, plus educația fiilor Domnilor la Constantinopol și a fiilor de boeri avuți, apoi influența grecismului între Valahieni a fost mult mai mare și mai veche decât asupra Moldovenilor. Mai știm că influența lui Nifon, nici nu s'a simțit între Moldoveni. De unde dar acele afirmări false, că Nifon ar fi introdus în ritual limba greacă? N'a introdus Nifon limba greacă în cult, ci este primită de Români mult mai târziu, în epoca Fanariotă, și aceasta numai în Bisericile din Orașe și niciodată la cele de prin sate.

2) Acesta-i un alt neadevăr. La Români episcopii titulari dintre Români n'au fost până la începutul secolului al XIX. Beldiman se pare că a fost cel întâiu, prin urmare pe cine au putut hirotoni? Episcopi nu erau de cât doi pe atunci, la Râmnic și Buzău. Este adevărat că în trecut venea din Orient mulți Arhieri greci, serveau grecește la trebuinți și trăiau aici și mulți din ei, cu învoirea Ierarhilor noștri respectivi ai țării se făceau hirotonii. Iată ce s'a petrecut și nimic mai mult.

todoxi din insule. «La sfârșitul acestui secol și la începutul celui al XVII-lea, a fost vârsta epică a României, a cărei Erou, Mihail Bravu, reuni momentan cele două coroane la cea a Transilvaniei și și petrecură viața sa pe câmpiile de luptă. La moartea sa, România deschise invasiunilor otomane suferiră toate ororurile și sfârși prin a fi transformată în pașalâc. În secolul al XVIII-lea, uciderea Domnitorului Valac Brâncoveanu și fuga Domnitorului Moldovei Cantemir, deschiseră iarăși țările Turcilor. Ele se guvernară prin Greci din Fanar, mercenari odioși, cari apărau demnitatea lor dela ultimul aterdisitor și expuneau țara la jafuri. Influența bisericești grecești își atinge apogeul său, iar limba națională proscrisă din administrație se refugiază în bordeiul țăranului. Prinții indigeni au fost înzestrat cu abundență monastirile și le impuse o datorie binefăcătoare, dar beii fanarioți schimbă veniturile lor dela destinația donatorilor, afectându-le la întreținerea stabilimentelor religioase din Orient și făcându-le să fie conduse de călugări greci, carii au delapidat fondurile în profitul monastirilor și a familiilor lor. Din această epocă datează cea mai mare parte din zisele Mănăstiri închinată, și despre care vom avea ocazie de a reveni asupra acestei cestiuni. Biserica catolică se bucură în totdeauna de o deplină libertate, și câteodată de favoarea Domnitorilor indigeni»¹⁾. România ș'a văzut situațiunea sa regulându-se

¹⁾ Tabloul ar fi complet, dacă s'ar mai adăoga că mănăstirile zise închinată au fost administrate numai în folosul Grecilor, că toate dispozițiile testamentare au fost călcate de usurpătorii greci, sub pretext că instituțiile lor sunt sărace, jăfuite de Turci, au nevoie de milă fiind reduse la mizerie de Turci; că nu s'a mai facut seculi întregi nici o îmbunătățire acestor așezăminte naționale, că erau ca desființate și în părăsire de călugări, că nu profită absolut nici un Român, ci numai Grecilor și rudelor lor li se impuseseau vastele moșii mănăstirești, închinată. Apoi se mai știe că superiorii greci se îmbuibau curând și deveneau satrapii localității, iar mănăstirilor din Orient, ori locurilor la care erau închinată, nu li se trimeteau

prin cuceriri Austriace, care câștigă una după alta Transilvania, Banatul, Bucovina și care stăpâni un moment Valahia până la Olt»¹⁾. «Călugării ordinului Franciscan de Capistran străbătură acolo cu armele sale și tratatele sale cu Poarta îi puseră sub protectoratul său»²⁾. «Astfel cea mai mare parte a bunurilor ce biserica posedă încă sunt situate în acel colț al țării unde locuiește majoritatea populației catolice, la Câmpul-Lung, la Târgoviște, Craiova Severin»³⁾. «În Moldova o găsește, Biserica Catolică, așezate pe la frontiere și în orașelele, vechi colonii ungurești din interior»⁴⁾. «La începutul secolului al XIX, regimul Fanariot, făcù loc indigenilor Domnitori, mai întâiu numiți de Poartă, apoi de Poartă cu admiterea Rusiei. Această putere a profitat de victoriile sale asupra Turcilor pentru a stabili vechea autonomie și ași instală în România de atunci protectoratul său»⁴⁾. «Acest protectorat ținù până la tratatul de Paris, căruia i se substituă protectoratul European»⁶⁾. «Astăzi a dispărut și acest protectorat în fața

din venituri nici a suta parte. Ajunse ultim până a se vinde la mezat în Orient și veniturile acestor monastiri zise închinete. Pe când în realitate ele erau fondate de Români, pentru a servi la timpuri grele de aziluri, la nevoi de refugii și adăpost pentru urmașii lor în vremi de restriște și resmerițe, erau locuri de siguranță. Toate acestea cum și pomenirea ctitorilor o părăsise Grecii, pe când ei nu erau în realitate decât conservatorii acestora și îngrijitorii și realizatorii condițiilor fundatorilor. N'au făcut însă niciodată așa; ci ei le considerau ca o proprietate a lor. Aceasta a fost un abuz fără precedente.

¹⁾ În puterea tratatului dela Pararovici.

²⁾ Să știe însă cu ce cinste au fost goniți de localnici pentru neastâmpărul lor.

³⁾ Aceste orașe erau din cele mai mari și mai comerciale pe acele timpuri și în care streinii găseau afaceri.

⁴⁾ Aceasta-i nu-i exact, nu cunoaștem c'au trăit ab antiquo Ungurii între Români.

⁵⁾ Noi totdeauna am înțeles că acest protectorat a fost pururea dăunător intereselor noastre și amenințătoare chiar existenței noastre independente.

⁶⁾ Sub acest protectorat noi am câștigat mult.

Independenței țării, proclamată prin tratatul de Berlin, pe care România a câștigat-o prin sângele său».

Influența Rusiei împlântată acolo prin trei ocupațiuni succesive, apăsă asupra Bisericii ca și asupra statului, ca și renouă privilegiile sale, iar Rosia să dădeă ca garantă, dar veniturile *Bisericilor închinat*e se răspândeă pretutindeneă prin mâinile Consulilor, ca valori binefăcătoare ortodoxe asupra tuturor populațiunilor creștine, pentru a sprijini și a ajuta conspirațiile și revoltele»¹⁾. Rosia ținea pe fiii acestei insurecții permanente, acoperiți sub manta religioasă, iar România deveni atunci focarul lor. Când învingerile dela Crimeea, eliberă țara de vasalitatea sa față de Țar, sentimentul național, deșteptat în stat izbucni în Biserică, unde idiomul neolatin a înlocuit dejă limba greacă și slavonă»²⁾. Se simți nevoia de a susține autonomia politică prin autonomia religioasă, și diversele constituții ce națiunea ș'a dat, după ce ș'au realizat unirea sub un Domnitor pământean, înlocuit mai târziu printr'un Prin-

¹⁾ Este adevărat că banii Monastirilor închinat

²⁾ Nu este exact din punct de vedere cronologic. Este adevărat că s'a impus prin un ordin administrativ scrierea oficială cu litere latine la toate afacerile de stat, de către Tell Ministrul, dar că mai înainte de acest fapt Românii cunoșteau și scrieau cu litere latine, este iarăș bine cunoscut. Prin urmare dela acest timp faptul s'a generalizat numai. Cu mult mai înainte se aruncase din uz limba slavă, de pe la secolul al XVII, iar cea greacă îndată după Eterie, adică după 1821. Cu venirea Domnitorilor pământeni s'a introdus tot atunci și limba română în administrație și tribunale. Mulțimea tinerilor români educați în Apus, apoi înmulțirea școlilor franceze ori pensionate în țară, pe la începutul secolului trecut 1800; aceste elemente au grăbit întrebuințare literilor latine îndeobște între Români. Țara aveă de mult conștiință clară despre latinitatea originii sale. Prin urmare nu din acest timp, după jumătatea secolului al XIX-lea (1860), am început dela data ordinului Tell, a scrie cu litere latine și a aruncă pe cele grecești și slavone.

cipe strein, aparținând la două ilustre dinastii din Occident, proclamă neatârarea Bisericii, adică autocefalia, față de superiorul său spiritual, Patriarhul de Constantinopol; însă trebuie Biserica a'și ridică forțele sale materiale și a se uni strâns cu statul, totodată și de a zdrobi ingerința unei supremații eclesiastice *streine*. Astfel a fost sentimentul practic care dictă *secularizarea averilor monastirești* locale și zise închinare, și cari erau proprietare pe a cincea parte din pământul țării. Acest teritoriu nutrește și îmbogățește călugării greci streini de neam și loc. Statul luă imobilele pe seama sa în sarcină în acelaș timp cu întreținerea clerului, a Bisericilor și cu îndeplinirea altor obligațiuni impuse de fondatori. Această reformă provocă protestarea patriarhatului de Constantinopol care reclamă reșezarea monastirilor grecești, și care se supune la asmuțările Țarului. Ruptura legăturii erarhice trebuie să sfârșească legătura dogmatică și oamenii de stat din București, cari înțelegeau înalta însemnătate a unei uniuni morale intime cu Occidentul, avură un moment se zice, gândul de a se apropia de Roma; dar teama de a nu-și înstreina pe Rosia și a face pe placul Austriei, îi opriră în mersul, ce ar fi putut compromite viitorul. Căci Occidentul, legat prin contract de a respecta inviolabilitatea teritoriului Otoman, refuză de a ajuta la o emancipație politică, pe care țara n'o putea cu forțele sale a și-o apăra contra unui atât de puternic Suveran. Al doilea război de Orient obligă România, în fața refuzului Europei, de a primi ajutorul Țarului, spre a se elibera prin sabie, și dovedî primejdia ce au atras o ruptură precugetată a legăturii religioase¹⁾.

¹⁾ Noi Românii știm că am trecut prin multe greutăți în trecutul nostru, pentru că ne-au ținut timpurile și separați și am fost dispoiați timp îndelungat în favorul altora. Noi am ajutat bănește tot Orientul de voia noastră, în sărăcia sa, cauzată de Turci. Noi le-am fost binefăcătorii lor vrând nevrând, luminându-i în școa-

«Astăzi România stăpână pe destinele sale n'are mai mult a conta pe Rosia decât pentru a-și reclama probabil restituirea frontierilor sale vechi, adică Basarabia, a duce o relație de prietenie sinceră, ca omodoxi; apoi interesul ei vital o împinge a intra în cercul Statelor Occidentale, pentru a se alătura la lanțul națiunilor latine, din care ea ține o margine» ¹⁾. «Această alianță politică, aceste sim-

lele de aicea, asigurându-le viața, onoarea și averea atăcată de Turci. La noi, ospitalieri din fire, ș'au găsit adăpost și Grecii și Bulgarii și Sârbii, ș'acum privim cu mândrie la recunoștința lor șubridă! Știm că Rosia ne-a avut de exploatat timp îndelungat și de parte mănoasă în invasiunile ei asupra Turciei. Iar în partea economică, mistuind adese cu armatele ei produsele țării ș'apoi țărani noștri în urmă îndurând foametea și sărăcia, suferind boale grele, ca consecințe ale incursiunilor armatelor ca ciuma și holera; iar în cestiunile naționale, încercările Românilor de a ne revandica drepturile noastre, Rosia eră cea întâia care ne puneă bețe în roate, spre a rămânea pentru totdeauna sub protectoratul ori la dispoziția ei. Eu nu cunosc nici un fapt istoric făcut de Rosia în favoarea noastră, ci numai când s'a consonat cu interesele ei. N'o acuz prin aceasta, pentrucă ea ș'a făcut interesul seu, ceea ce este natural. Noi însă am făcut mari sacrificii, chiar fără voia noastră, pentru vecinii noștri robiți de Turci, adică Greci, Bulgari și Sârbi etc. Numai zic nimica că pentru atâtea binefaceri la urma urmei ne-a luat Rosia și Basarabia, fără motiv legal, în mod arbitrar.

¹⁾ Noi Românii totdeauna ne vom împărtăși de civilizația apusului și vom căuta a o urmări și imita progresa popoarelor civilizate; dar nu vom uita niciodată că aparținem Orientului și că toată istoria noastră este strâns legată de istoria Orientului. Cât pentru Rosia noi îi respectăm forța ei și îi recunoaștem serviciile făcute popoarelor de sub jugul turcesc, sub pretext religios, deși înțelegem că altele au fost intențiile sale pentru a slăbi pe Turcia. Dar oare pentrucă suntem de rasă latină, să ne lepădăm legea noastră străveche și să ne înclinăm grumajii, de bună voe jugului tiranic papal, de care se feresc acum toate popoarele culte; mărginindu-i amestecul papei în politică! Să schimbăm o lege liberală până la extrem, curată ca și soarele în doctrinele sale, blândă și ertătoare ca și o mamă predominată de iubire; oare am fi prudenți făcând aceasta? Iar aceasta pentru simplul cuvânt că suntem de rasă latină! Ce are a face una cu alta. Aceste sunt lucruri cu totul distinse. Noi putem fi de rasă latină, cum suntem și putem fi Ortodoxi în Religie, cum am fost și suntem. Este cestiunea despre credință și nu despre originea noastră. Când Românul ș'ar

patii de rasă o ușurează atât cât și neîncrederile sale legitime, însă ea nu va avea niciodată baze solide, decât dacă ea s'ar înrădăcina în comuniunea sufletelor, care-și găsesc legătura lor în identitatea credințelor. Căci România este cu totul străină lumii Grece și Slave, a căror menire nu este fixată (ajunsă) și care-și așteaptă revandicările lor sau îndeplinirea visurilor lor din mâinile moscovite ale moșiei lor. Oare sunat-au ora de reconciliațiune cu Vaticanul și oare există de o parte și de alta un dor sau o nevoie de a'și da mâinile? *Acî e toată chestiunea!* Din partea papalității această dorință n'a lipsit niciodată, căci papii au desfășurat puteri herculane pentru a împedica schizma greacă de a nu trece Emul (Balcanii) și Dunărea în epoca, când evenimentele politice amenințau de a destrăbălă legăturile religioase și pentru ale restabili, când luptele contra Ungurilor, care făceau să se teamă de catolicism, ca nimic naționalității și l-au sfărâmat. Cât timp protectoratul rus zdrobea Biserica Română, orice încercare de apropiere a fost în deșert și cineva a trebuit să se mărginească de a apăra pozițiunea câștigată. Biserica Catolică Romană era pusă, prin tratatele Porței cu Austria, sub protectoratul acestei puteri și mai toată libertatea adeptilor săi erau naționaliști de ai săi»¹⁾. «Că și toate Bisericile țărilor. afară de creștinătate, nu erau decât o misiune, adică o afacere de propagandă, fără o organizare regulată și fără raport oficial cu Statul. În România unde Turcii nu se puteau așază, Ortodoxismul, netrăind lângă Islamism, nu era expus la persecuții și ducea o viață liniștită și bogată, sub protecția Domnitorilor pământeni, în sinul bogă-

schimbă acum Religia lui Ortodoxă, nu ar mai cunoaște și nu ar mai ști nimic din trecutul său, din istoria lui, toate faptele pozitive petrecute timp de 1800 de ani, nu s'ar mai înțalege, fiindcă toate sunt făptuite fiind noi Ortodoxi.

¹⁾ Vezi tratatele: Carlovitz, Pasarovictz, Belgrad, Șistov etc.

țiilor cu care ei o încărcasă. Din această dulce liniștire s'a născut față de celelalte culturi creștine o toleranță pentru megieș~~ii~~ de indiferență și cu atât mai mare, în cât micul număr a adeptilor lor, mai toți străini de naționalitate și limbă, disprețuia orice frică de proselitism. Misiunea în Valahia era încredințată Franciscanilor Unguri de Capistran, și șeful lor investit cu demnitatea de Episcop avea sub jurisdicția sa partea Bulgariei, ce se întinde dealungul Dunărei.

Eră chiar acolo pentrucă se presupune că acolo eră așezată reședința sa, pentrucă purtă titlul de Episcop al Nicopolei—in partibus in fidelium. Pe această margină Bulgară își păstrasă discipuli printre Bulgari (indigeni) pe când Valahienii trecusă cu toții, cu clerul și Preoții lor, la schizma greacă» ¹⁾.

«Exist în adevăr, un oarecare număr de sate Bulgare Catolice, și aceste au venit și au fondat colonii dincoace de Dunărea, lângă București, la Cioplea etc. În Mănăstirea acestui sat ședeă până mai dăunăzi Episcopul administrator catolic al diocesezilor din Valahia și Bulgaria. Mai târziu ordinul Franciscanilor de Capistran a cărui zel se stinseră după judecata dela Roma ș'au fost desființat în folosul ordinului Pasioniștilor, cari conduc astăzi misiunea. În Moldavia Minorii așezați ab antiquo ș'au ținut

¹⁾ Se înșală cu totul autorul punând termenul, că adică dela această dată numai noi am cunoscut erorile și abaterile papistașilor. Cu ce poate probă aceasta. Noi știm din cuntra că tot ce se petrecea în Constantinopol la patriarhat în cestiuni religioase se cunoștea pe deplin și peste Dunărea și că inovările papistașilor au fost chiar de atunci publicate și de Fotie și de Cerularie. Nu este exact dar ce afirmă autorul, totul este scris tendențios. Dovadă avem participarea noastră la Sinodul din Florența, ca Ortodoxi, Sinodul din Iași, și luptele lui Varlaam cu latinii.

poziția, și episcopul care aparține ordinului lor este așezat în Iași» ¹⁾).

«Misiunea din Moldova era mai importantă decât cea Valahă prin numărul staulilor, adică a parohiilor și prin veniturile materiale de care ea dispunea. Aceste două Biserici posed imobile, dar veniturile lor sunt foarte mici și se poate zice că ele trăesc din mila credincioșilor lor. Propaganda Romei, dela care atâră, ca toate misiunile, și acțiunea propagandei credinței din Lion îi ajută la nevoile lor cele mai urgente. Jurisdicția Episcopului de Valahia se întinde asupra deltei Dunărei anexată de curând la țara Românească (Dobrogea), însă -arta șesoasă a țării Dobrogei depinde de misiunea Capușinilor, a cărei șef rezidă în Trapezunda, și care are o sucursală la Burgas, la Marea Neagră. Roma n'a modificat limitele acestei jurisdicțiuni bisericești, dar transformarea politică a teritorului impune de urgență o schimbare; căci de asemenea este

¹⁾ Am întâlnit discuții între boerii pământeni de aici și între cei din Moldova, că adică arbitrar s'au instalat papistași la Cioplea, fiindcă episcopul lor era peste Dunărea. Acum însă s'au instalat chiar în București, cu titlu de Mitropolit și cu oarecare prerogative, dar cu toate acestea în cestiunea propagandei ori a convertirii Ortodoxilor Români n'au făcut nici un progres, ci din contra, noi știm și dovedim cu cifre statistice că lucrul să întâmplă din contra, în cât, despre prozelitism din parte-i să n'avem nici o teamă. Ei își cultivă adeptii cultului lor în toată libertatea, pentrucă la noi este proclamată libertatea culturilor. Românii în totdeauna au fost toleranți. Noi cunoaștem din Istorie și nu sunt nici urme de persecuții religioase din partea Românilor. Tot asemenea s'au întâmplat în Moldova pe timpul Mitropolitului Veniamin, dar el, ca să nu se facă scandal i-au lăsat și în Iași, deși trebuie țărături la Bacău, unde erau din vechime. Noi nu ne temem de acești musafiri nepoftiți, dar ne curiozităm cu ce tapet, cu ce maniere să îndasă și caută a se cuibări în țara noastră. Dacă erau oameni morali și binefăcători în realitate, de ce-i alung și izgonesc din țara lor Franțujii, poporul cel mai luminat și mai liberal? Noi nu pricepem acest lucru. Ar face foarte bine să ni se esplice și nouă nedumerirea.

greu de a înțelega două jurisdicții diferite pentru România și Dobrogea, care astăzi sunt în același stat»¹⁾.

«Apoi o autoritate pentru România și Bulgaria, care formează acum două state separate. Biserica catolică primește un ajutor anual dela Austria și dela colonia alsaciană de Malkos, în Dobrogea, ia un ajutor dela Francia, iar Guvernul Român nu i-a recunoscut existența oficială, deși Constituția țării și tratatul de Berlin îi garantează o libertate absolută și nu-i dă nici un ban»²⁾.

«Se pare că Ministerul de culte a înscris în bugetul său anual suma de 1500 franci pentru școalele catolice din Moldova, dar această slabă alocațiune a fost ștearsă pentru școalele din Valahia»³⁾.

¹⁾ Noi mai cunoaștem încă, că de curând s'au mai format un al treilea instrument propagandist de a atrage pe *schismatici* (așa ne numesc D-lor cari sunt de Ortodoxi declarați deeretici). Acest instrument al propagandei fidei este format anume pentru Orient. Oare de ce umblă papistașii pe asemenea căi imorale și chiar rușinoase, numai și numai pentru căși cunosc acum inferioritatea lor și caută a ne înșelă spre a-și șterge rușinea ce o poartă mereu pe umerii lor, și care curând se va vădi povara ce nu o vor mai putea rădică de pe conștiința lor, decât abjurând inovările și adausurile făcute în credință și revenind sinceri la Biserica Ortodoxă străveche. Noi am fi foarte mulțămiiți și bucuroși și i-am primi cu brațele deschise, să fie însă sinceri. În adevăr ei fiind lucrători harnici și capabili ar putea, fiind preparați științificește de seculi să înceapă a săpă în inima curată a Ortodoxiei învățămintele Ortodoxe și a scoate din ele curând la iveală pietrele prețioase și de mare valoare ieșite din mâna lui Hristos, a urmări convertirea idolatrilor și a păgânilor barbari la Ortodoxism, iar nu pe noi la papism. Iar nu a se îndeletnici în intrigării rușinoase și a ridiculisa Religia lui Hristos în fața oamenilor deștepți, cari le pricepem uneltirile lor meschine!

²⁾ Asta ar mai trebui, după situația ce o aveți, adică după ce voiți să ne corumpeți conștiința națională și morală, voiți să ne și mai globiți și înșelați, adică noi Românii să vă mai procurăm și mijloacele cu care să ne spânzurați. Să ne ertați, asta n'o putem face, abea avem mijloace cu ce a ne susține clericii noștri, pe care-i blamați atât de rău, spunându-le căs ignoranți. Buni advocați sunteți, păcat că n'aveți și dreptatea pe partea voastră.

³⁾ Această sumă o scrisese reposatul Cogălniceanu, pentru a se înființa un Seminarium catolic, spre a nu ni se mai trimita dela

«Biserica Catolică este deci părăsită, lăsată în propriile sale puteri și ea trebuie să trăiască din mila credincioșilor săi pioși. Și nu se desfătează în bogății, căci, cu excepție de străini, toți catolicii români de origine, sau naturalizați de curând, aparțin claselor celor mai puțin bogate¹⁾).

«Și cu toate acestea, pe măsură ce crește ospitalitatea politică față de străini, pe măsură ce acești din urmă se regulează cu mai multă tragere de inimă ca niciodată sub drapelul unei țări devenită egală cu alte state și înzestrată cu Instituțiuni mai liberale decât al megieșilor săi, populațiunea catolică a crescut și va crește până la punctul de a deveni un element important în viața națională, și ea merită cu atât mai mult o sollicitudine dela stat, întru cât ea reprezintă un element sănătos, moral și luminat»²⁾).

«Sub acest îndoit raport clerul catolic n'are nimic de a invidia clerului Ortodox, decât ignoranța sa, și pofta sa de câștig l'a făcut să decadă și că mizeria sa și viciile

Vatican oameni străini de neamul nostru în țară ca pastori, cari pot fi apoi și instrumente politice și religioase, cari conlucrau tot timpul în detrimentul naționalității noastre și de carii n'am scăpat cu toate aceste nici până acum. Iată cauza pentru care oamenii noștri politici din București au șters acea sumă și au făcut foarte bine, pentru că ni s'au trimis ca parohi latini la satele papistașe din țară ipochimene suspecte politicește, în cât au trebuit să se întervină în urmă spre a și-i lua cu nepus în masă. N'au observat că pentru astă pricină toate statele catolice ș'au formulat *Concordate*, anume pentru a scăpa *de moscal beat în casă*, adică de diplomat plin de răutate, sub sfințitul nume de *Pastor* și reprezentant a lui Hristos!

¹⁾ Am voi pentru curiositate să ne enumere măcar patru, cinci nume de persoane de origină română, iar de religie catolică, declarăm sus și tare că nu exist. Vă desfidem să puteți găsi, mai ales oameni cu vază socială dintre Români.

²⁾ Dacă vin și s'au înmulțit catolicii între Români, cauza, e că în țara lor fiind prea mulți, mai greu ș'ar putea câștiga pâinea zilnică, pe când la noi, unde o pot avea mai ușor; apoi sunt siguri de viața, averea și onoarea lor. Aceasta-i cauza și nu alta,—își pot susține viața mai ușor.

sale tind a' l discredită din mult în mai mult în ochii pă-mânteanului, singurul asupra căruia el a putut să'și mai conserve o rămășiță de autoritate religioasă, în lipsa influenței morale»¹⁾.

C. Erbiceanu.

(Va urmă).

CREȘTINISMUL DACO-ROMAN

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 5—6).

B.

XI.

Un alt cuvânt păgân primit și de creștinism și consti-tuind oarecum un simbol al împăcării definitive dintre da-co-romani și Creștinism, e cuvântul «*sărbătoare*». D-nul Pârvan, studiind inscripțiile și în dosebi cele din Illyric și din Dacia Traiană, stabilește aceasta cu prisosință. Exa-minând epitetele zeilor din Illyricum din punctul de vedere al răspândirii lor geografice se observă că sunt acele cari nu apar decât în anume locuri bine justificate prin înșiși:

¹⁾ Vă place onorabili părinți batjocura ce ne dau musafirii noștri? Nu sunt nici adevărate nici exacte nici cuviincioase cele spusă la adresa clerului nostru, n'au fost toți atât de răi. Noi ne cunoaștem bine situația noastră. Noi trăim ca stat liber abea de o jumătate de secul, până la acest timp aproape ierarhia noastră eră străină în Valahia, școli bisericești n'aveam unde să ne luminăm, literatură imprimată n'am avut în seculii trecuți din care să ne îmbogățim mintea; iar politic am stat sub Turci ș'am suferit tot felul de urgii, în cât noi ne mirăm, cum am mai putut îndurà atâtea chinuri și nevoi, angării și ștriște. Acum vă întrebăm la rândul nostru: De când sunteți constituiți în stat? De când aveți școli publice? De când seminarii și institute teologice? Oare este cuviincios și moral să ne trântiți asemenea insulte în față, pe care, pe dreptul, nu le merităm!

conținutul religios al epitetului. Așa e, printre altele, cazul cu epitetul *conservator*: acesta după logica obicinuită ar trebui să apară nu numai pe lângă toți zeii, dar și pretutindeni și totuși nu apare. Cauza e, că încă de timpuriu, el se dezvoltă ca un epitet militar și politic, în legătură cu acțiunea protectoare și apărătoare a zeilor față de primejdiile de ordin public. Zeii prin excelență conservatori sunt *Jupiter optimus maximus*, *Mars*, ori *Marspater*, *sol invictus*, *Fortuna* sau înșiși diferiți împărați. Monete cu dedicația *Marti Conservatori* ori *Marti Patri conservatori* și pe cât se pare chiar cu monogramul lui Hristos avem chiar dela Constantin. Destul că epitetul de Conservator e specializat pentru domeniul politic militar. În provincii el trebuie să apară acolo, unde primejdia războaielor e mai mare adică la granițele Imperiului.

Locurile unde apare *Conservator* în Illyricul și Orientul latin sunt aproape toate la granița Dunării sau în Răsărit la granița Sirico-arabică. Și în special, majoritatea din Dacia Traiană, unde toate orașele fără deosebire venerază zei conservatori, cum e și firesc, Dacia întreagă fiind un singur, enorm post înaintat la granița nordică a României... Pentru eventuala creare a unui termen roman numai locurile din Dacia pot fi luate în considerație, unde titlul de *Conservator* ajunge de fapt a se generaliza, pe deoparte în urma situației excepțional de primejdite a provinciei, pe de alta în urma fuziunii conceptului public de «Conservator» cu cel privat al zeilor «medicali», deosebit de numeroși și în deobște adorați în Dacia... În Dacia marii zei apărători de primejdii erau adorați sub titlul comun de *conservatores*. Cuvântul era așa de potrivit încât precum amuletele destinate a păzi pe purtătorul lor—păgân ca și creștin—de atingerea răufăcătoare a spiritelor dușmane se numea *servatoria*—*φυλακτήρια* tot așa probabil se numea și sacrificiile aduse zeilor conservatori în zi-

lele lor de sărbătoare: *servatoria*. Iar ziua însăși închinată zeilor conservatori era o *dies conservatoria*, ori simplu *servatoria*: apărătoare de pericole. Starea precară a provinciei Dacia și apoi starea și mai nesigură a ținutului barbar al Daco Romanilor contribuî fără îndoială la generalizarea aproape imediată a cultului zeilor conservatori și prin aceasta la întinderea repede a uzului vorbei *dies servatoria* ori *conservatoria*, în detrimentul termenului obicinuit în celelalte părți ale lumii latine, dar lipsit de un înțeles concret, *dies festa*¹⁾.

Astfel chiar în cuvântul «sărbătoare» se pot vedea resturile poporului român. Ziua de odihnă, veselie și petrecere, *festa*, din restul lumii latine, fu la noi o zi de îngrijată și smerită reculegere și închinare a sufletului către zeii nemuritori pentru salvarea din primejdiile fără sfârșit; iar dacă *dies servatoria* era o urmare absolut logică a cultului zeilor conservatori, ea fu prin introducerea creștinismului cu adevăratul și singurul «*deus conservator*» = Θεὸς σωτήρ, oarecum încă odată sacrificată: conceptul păgân era așa de monoteist și pios încât *dies conservatoria*, întocmai ca *Domine-Deus* putea fi dela început admisă ca un termen sacru.

*

Tot ca termeni sacri păgâni, primiți apoi în aceeași calitate și de creștinism, vom considera mai toate cuvintele noastre creștine cu privire la cultul morților: «cumând» și «comând», «comândare», «osăminte», «mormânt», «păioară», «priveghiu», «rug», precum și numele planetare ale zilelor săptămânei, constatate în Dacia ca influență orientală nemijlocită încă de pe când provincia, făcea parte din Imperiul Roman și creștinismul doară numai escepti-

¹⁾ Zilele consacrate cultului zeilor se numiau în apusul latin *dies festi* sau precum zicea poporul *dies festa*.

onal dacă apărea în stânga Dunării, sărind peste întreg Illyricul latin. De asemenea și *luna* pentru *mensis* e constatată în Dacia Traiană încă dinaintea anului 270: o dovadă despre întrebuițarea anului lunar în locul celui solar, exclusiv obicinuit în restul imperiului. Faptul că apoi în stânga Dunării termenul «*lună*», s'a menținut statornic pentru «*mensis*» spre deosebire nu numai de toate celelalte popoare romanice, dar chiar de dialectele române din dreapta Dunării (e cazul ca și cu înțelesul vorbei «*țară*») duce iarăși la o accentuare necesară a întemeerii definitive a poporului și limbei române pe teren pur daco-roman, în Dacia Traiană.

Sunt însă în terminologia noastră creștină latină o sumă de cuvinte a căror origine ca termeni sacri, pornește deabia din timpurile creștinării noastre. Astfel sunt: *ajun*, *altar*, *biserică*, *botez*, *câșlegi*, *creștin*, *cruce*, *cuminec*, *Duminică*, *mă închin*, *îndrea*, *înger*, *lege*, *martur*, *păcat*, *păgân*, *păresimi*, *părinte*, *Paște*, *preot*, *răposă*, *rugăciune*, *tâmplă*, *vărgură*, *zău*.

Dintre acestea, cele mai multe n'au nevoie de altă explicare. Altele cer anume comentarii istorice. Despre *Biserică* și *Duminică* am vorbit. Rămâne să ne oprim asupra terminilor: *cuminec*, *lege*, *martur*, *păgân*, *răposă*, *vărgură* și *zău*.

Diculescu relevă că vorba *comunicare*, a devenit termenul tehnic creștin cunoscut numai după anul 400. Și cum nu avem decât sensul creștin al cuvântului, iar nu și pe cel păgân și acest termen ne-a venit pe cale misionară și anume în primele decenii ale secolului al V-lea.

Lege în sensul de *credință religioasă* e un termen popular romanic, creat de necesitățile vieții practice: concepția specială creștină despre lume și viață impunea credincioșilor o linie de conduită, o lege morală și politică de urmat în existența din această lume, esențial deosebită

de cea recomandată de legiuirile și așezămintele păgâne. Poporul vedeâ mai ales partea reală, practică, a manifestărilor noii credințe religioase; relațiile de drept dintre membrii societăți erau în chip necesar orânduite acum pe un nou fundament juridic, singurul obligator și urmat de sancțiuni pentru membrii noului popor: cu așezăminte, legi și fel de viață deosebite de cele ale celorlalte două popoare (Grecii și Evreii). Creștinii se leagă între ei, resp. cu păgânii numai după *legile* lor și sub auspiciile zeului lor: *adiuro per Deum et per leges cresteanorum*..... D-nul Pârvan afirmă că *lex* în loc de *religio* ori *fides* nu poate fi înțeles decât că e născut sub influența concepției utilitar juridice despre credința creștină.... *lex* înseamnă nu atâta religie, cât lege în mersul juridic creștin... Conceptul religios în limba literară creștină exprimat prin *religio* (*religio christiana* dela Tertullian înainte) e a se căută la noi în cuvântul credință (cu derivatul lui *credincios*): formație romanică creștină, iar nu în cuvântul *lege*.

Din formula «*adiuro per Deum* (omnipotentem) și din întrebuințarea actuală a vorbei *zău*, se poate vedeâ fără nici o altă demonstrație că între *per Deum* și *zău* există nu numai lexical, ci și semantic o legătură directă; cum încă știm că păgânii nu jurau pe un singur zeu, decât dacă 'i adăogau și numele, iar altfel numai pe toți zeii dintr'odată vorba românească *zău* apare clar ca un termen de origină pur creștină.

Pentru cuvântul *martur* sunt de observat următoarele. În Illyricul latin cuvântul a fost bine cunoscut, cași în tot Apusul cu înțelesul lui de suferință pentru adevărul creșc. Și anume se constată prin inscripții că termenul *martyr* sau și *martor* a dăinuit în centrele urbane ale Illyricului până cel puțin în secolul al V-lea în sensul obicnuit, vechiu creștin arătat mai sus. În toate orașele de frunte ale Dalmației și Panoniei cultul martirilor e înfloritor...

poporului. Că apoi, unele cuvinte creștine ale noastre ca *biserică, sărbătoare, poate și păgân, martur, lună* pentru *mensis*, alătura de cuvintele profane de o însemnătate capitală: *român, pământ și țară* ar trebui să se nască în stânga, iar nu în dreapta Dunării. Că pe urmă, cuvintele creștine *Duminică, Crăciun, Rusalii, cuminecă, martur, păgân, răposă și vărgură* cer o fixare a datei creștinării noastre—în cifre rotunde—prin anii 375—450. Că religia păgână a strămoșilor noștri nu numai n'a putut fi complet biruită de Creștinism, dar o sumă de credințe și superstiții populare antice au dăinuit și mai departe, trădând chiar astăzi în chip evident originea lor sincretistic—păgână. Că în sfârșit, din contrastul bine cunoscut între Creștinismul urban și cel rural al Imperiului rezultă cu necesitate caracterul missionaric al începuturilor Creștinismului nostru: episcopii și clericii din diferitele centre orășenești ale Illyricului au întreprins către epoca mai sus pomenită creștinarea în masă a strămoșilor noștri.

XII.

Mai departe, Dl. Pârvan urmărește căile pe unde a venit Creștinismul la noi în Dacia și prin urmare de unde se trag missionarii latini ai Daco-Romanilor.

Creștinarea Nordului Dunării e o problemă istorică de mare importanță, căci creștinarea Sudului și în genere a Illyricului n'are nevoie de altă explicație, după ce s'a stabilit că pretutindeni existase aici încă înainte de 325 episcopate și biserici latine.

S'a spus mai sus, că orientarea economică și culturală a Daciei Traiane a fost spre Vest (Sud-Vest), iar nu spre Est (Sud-Est). E de pildă caracteristic, că între Dacia Romană și Moesia răsăriteană cu Sciția minor nu se constată aproape nici o legătură mai intimă, pe când din po-

trivă relațiile Daciei cu Moesia superioară, Panonia și Dalmația sunt extraordinar de vii. Dintre toate aceste provincii însă nici una nu e așa de strâns legată cu Dacia, cu Moesia superioară. Dl. Pârvan citează mai multe inscripții prin care dovedește aceste relațiuni strânse între Dacia și Moesia superioară în toate direcțiunile vieții economice și sociale.

După 270, Dacia Traiană revine la starea dinainte de 107: legăturile culturale strânse dinainte de 107 au a fi o dovadă, că după 270 ele trebuie să fi fost încă neasămănat mai puternice ca înainte de 170. Căci pe deoparte aci se formase acum o întreagă tradiție romano-barbară de circulație peste fluviu, iar pe de alta Goții nu erau în luptă cu Romanii în chipul Dacilor, ci mai mult un fel de federați Relațiile Nordului cu Sudul Dunării după anul 270, până la sfârșitul secolului al V-lea sunt din belșug documentate prin numeroasele descoperiri de monede romane în toate părțile Daciei. Iung a putut stabili cu ajutorul acestor descoperiri circulația spre platoul transilvan prin toate pasurile mai de seamă ale Carpaților. Pe de altă parte știrile asupra relațiilor Imperiului cu barbarii de tot felul din stânga Dunării sunt foarte numeroase, fie în pace, fie în războiu.....

Asupra creștinării Goților prin missionari de limbă greacă, în special din Capadocia avem informații dela toți scriitorii bisericești ai vremii. Asupra Creștinismului Daco-Romanilor din Nordul Dunării isvoarele de până acum nu aduc nici o știre absolut sigură. Mai mult: nu există nici măcar o singură mențiune literară, categorică, a existenței Romanilor ca populație nord-danubiană. Și totuș, indirect, existența acestei populații e documentată în chip nediscutabil, crede Dl. Pârvan. Știrile antice în această privință n'au fost până acum analizate și exploatate după cum s'ar fi cuvenit. Dl. Pârvan citează din Vita Ulfilae a scriito-

rului bisericesc din secolul al IV-lea, episcopul Auxentius din Dorostorum, în care se spune că Ulfila, episcopul Goților a predicat în limba greacă, latină și gotă. Din 40 de ani de păstorie episcopală, șapte au fost petrecuți în Nordul Dunării, unde pe lângă acești ani, înainte de a fi ales ca Episcop, el a fost activ mai mulți ani ca *lector*. Trecerea lui în Sudul Dunării, în Moesia inferioară, s'a întâmplat în anul 355, în urma grelei persecuțiuni pornite de *Athanasius* împotriva creștinilor din regatul său. De sigur că Ulfila a predicat și a scris în latinește atât în Nordul, cât și în Sudul Dunării. Că el a predicat latinește pentru acea populație romană, ce trebuie să se afle în Vestul regatului lui Athanasius.

Un alt exemplu despre existența Daco-Romanilor în regatul lui Athanasius. Auxentius numește pe regele persecutor al goților creștini, *iudex*. Această titulatură e confirmată și de alte izvoare contemporane (Ambrosius, Ammianus, Marcellinus).

Vechea organizare politic-administrativă a Românilor cunoaște termenul latin *jude* sau *judex*; alătura de termenii slavi—corespunzând altor concepte, simțitor deosebite de cel cuprins în *Jude*,—*cneaz* și voevod. Care e originea cuvântului *jude*? De sigur, termenul acoperă o instituție de origine pur daco-romană, căci altfel poporul nu obicinuște a traduce, ci ia cu instituția străină și termenul străin: în cazul nostru cnezatul și voevodatul.

Jude e daco-român și s'a introdus în limbă înainte de venirea slavilor. Pe de altă parte cuvântul nu corespunde vreunei instituții respect. unui termen administrativ, municipal ori provincial roman, ci poartă efigia primitivă a unei instituții patriarhale. Șeful politic al unei comunități e numit nu după atribuțiunile sale militare (*dux*=voevod), ci după cele judecătorești (*judex*). O asemenea denumire nu se poate însă naște decât la o populație nemilitară,

sau prea pacinică, sau supusă unei stăpâniri străine. Stăpânitorul străin nu e pentru acea populație impusă nici *dux*, nici *rex*, ci numai *iudex*: anume Judecător în principile dintre stăpâniții romani și stăpânitorii barbari. Primii *Județi* ai Românilor au fost regii barbari; când aceștia au dispărut diferiții mici stăpânitori de ținuturi: români ori străini. Instituția și în special numele ei s'a înrădăcinat cu timpul așa de statornic, în cât influența slavă n'a putut-o distruge până în timpurile nouă. Titlul altfel neexplicabil de *iudex* al regelui got Athanarich ca nume daco-roman dat lui ca rege și prețuit și întrebuințat de el în relațiile politice, trebuie înțeles în felul de mai sus desfășurat. Titlul de *iudex* nu poate fi decât un titlu latin nord-danubian. Și pentruca titlul acesta să se fi născut, trebuie ca în Nordul Dunării să fi existat acea populație romană supusă și în atingere nemijlocită și neînțelegere continuă cu barbarii.

XIII.

Dintre numeroșii misionari ai secolului al IV-lea în nordul Dunării mai cunoscuți sunt cinci: *Ulfila*, *Audius* (ereticul), *Saba*, *Nicetas* (Nichita) martirul și *Nicetas* (Nichita) Episcopul sau Romanul. Ulfila e apostolul Goților și vine după o sumă de alți predicatori de limbă și cultură greacă, activi la goți încă din secolul al III-lea, să statornicească pentru deapurarea credința creștină la conaționali săi.... Despre Ulfila vom vorbi însă într'un studiu special.

Despre Audius din Mesopotamia, fondator al sectei Audianilor, exilat de împăratul Constantius în Scyttia avem știre dela Epifanius, care scrie pe la 375, că a pătruns până departe în Goția, convertind mulți barbari și întemeind mănăstiri. Persecuțiile lui Athanarich alungară însă din Gotia și pe Audiani, ca și pe Ariani lui Ulfila, ori otodoxii lui Saba. Audianii se refugiară în Asia, la Eufrat.

Despre Saba «Goticul» avem numeroase știri autentice: mai presus de toate scrisorile lui Vasilie cel Mare către Iunius Soranus, ducele provinciei Scythia minor (și neam al lui Vasile) și către Ascholius din Thessalonike. Din ele aflăm că de fapt S. Saba a predicat și a murit în stânga Dunării și anume în ținutul învecinat cu provincia Scythia minor, guvernată pe atunci de ducele Soranus. Saba propoveduiă aici credința ortodoxă spre deosebire de predecesorii săi Audius și Ulfila. În prigonirea pornită în anii 370 și următorii de Athanarich împotriva creștinilor din regatul său, Saba căzù împreună cu mulți alți martiri goți: la 12 Aprilie 372 el fù înecat în râul Μουσεός, care după determinările mai sus căpătate din scrisorile S. Vasilie, nu poate fi decât Buzăul de astăzi. Actele martirului Sf. Saba, adresate bisericii din Capadocia, ne dau în privința trimiterii moaștelor Sfântului în Capadocia lămuriri identice cu cele din scrisorile Sf. Vasilie. Și Saba ca și Audius, e dar grec din Asia. Mai mult: propaganda lui Saba, știm sigur, că nu s'a desfășurat decât în câmpia gotică din Sud-Estul Carpaților. Intemeiat pe asemenea date, D-nul Pârvan susține, că despre o misionare a Daco Romanilor prin Audius ori Saba, nu poate fi dar vorba.

Încât privește pe Nicetas martirul, căzut tot în persecuția lui Athanarich din anul 370 și următorii, actele martirului său sunt lipsite de informațiuni mai precise, sigur e, că el a predicat în aceleași regiuni ca și Saba.

Scrisorile Sf. Ioan Hrisostomul din anul 404 cu privire la biserica gotică ne arată că legăturile Goților creștini din Nord cu orientul grec, continuă și după secolul al IV-lea. Această neîntreruptă înrâurire greacă asupra creștinismului got, exclude posibilitatea creștinării Daco Romanilor de apostolii goți, citați până acum.

Cu totul altfel stă lucrul cu cel de al cincilea misionar al secolului IV-lea în ținuturile barbare dela Dunăre.

Sf. Nicetas, învățatul episcop al Remesianei, în Moesia superioară (Dacia mediteranea), prietenul Sf. Paulinus din Nola și apostolul Bessilor, ne e foarte bine cunoscut prin știrile contemporane ce ne-a lăsat despre dânsul chiar Sf. Paulinus în scrierile și poemile sale. Prin anul 398 Nicetas s'a dus la Nola și s'a pus în curent cu mișcarea literară a Bisericii latine și prin aceasta înviorând apoi latinitatea și acasă la el, cu noi puteri câștigate chiar dela izvor. În Nola, Nicetas povestì lui Paulinus propria sa operă misionară într prinsă printre păgânii dela Dunăre. Impresia ce Nicetas făcù asupra lui Paulinus fu deosebit de puternică: iubire și admirație sinceră și reciprocă legă de acum înainte pe viață pe cei doi sfinți bărbați. Paulinus închină lui Nicetas, în poemile sale pagini de o caldă și senină poezie, iar Nicetas reînoi în anul 402 perigrinația sa italică cercetând pentru a doua oară pe Paulinus. Nicetas a propagat creștinismul pe ambele maluri ale Dunării, deci și în Dacia Traiană. A predicat creștinismul Bessilor, Dacilor, Goșilor și Sciților. Nicetas a fost activ în propaganda sa, nu numai oral, ci și în scris ca și Ulfila, alcătuind pentru inițierea noilor adepți, un catehism latin, cum spune Gennadius pe la 492, într'o limbă simplă și clară, pe înțelesul tuturilor.... Apostolul Daco-Romanilor din dreapta și din stânga Dunării e Nicetas: un bărbat venerabil și învățat, pe care Sf. Paulinus îl numește învățătorul și părintele său: *magister et pater*,—un neînfricoșat misionar al credinței creștine printre *barbari*, un scriitor bisericesc deosebit de prețuit pentru claritatea gândirii, ca și pentru frumuseța neîmpodobită a limbii sale latine,—un sfânt primit îndată după moarte în calendarul bisericii apusene și ortodoxe,—dar pentru noi, mai mult și mai presus de toate, un romanizator al nostru și prin creștinism, un reînoitor de forme eterne a tradiției curate, romano-italice, la

Dunărea de jos. De naștere, el însuși-Daco-Roman, prin activitatea sa el devine, cum spune Sf. Paulinus, în aceeași vreme și un cetățean al Italiei mame. În urma răspândirii creștinismului în mod intensiv în Moesia superioară și a relațiilor strânse dintre această provincie și Dacia Traiană, faptul că apostolul strămoșilor noștri a fost un daco roman din Remesiana numai poate fi o simplă întâmplare.

Dar și împrejurarea că el e un adevărat *Roman*, în directă legătură cu viața și cultura italică, nu e ceva neobicinuit, dacă avem în vedere că întregul Illyric latin e o parte integrantă a Romanismului vestic și Moesia și vechea Dacie, ca și Panonia și Dalmația sunt cultural orientate aproape exclusiv spre Vest.

Încă odată deci se va afirma, prin apariția lui Nicetas, în istoria creștinismului illyric, alături și în contrast cu fenomenul creștinării Goților—cari doară trăiau împreună, cu noi—prin apostoli de cultură greacă, faptul istoric imutabil al romanității fundamentale a începuturilor culturii noastre.

Timpu când vine Nicetas să întreprindă creștinarea Traco-Romanilor rămași păgâni, adică a masselor mari ale populației rurale din cele cinci Dacii, e deasemenea a priori fixat prin elementele latine creștine ale limbei noastre: nașterea lor, după cum am văzut, e de pus tocmai la întâlnirea secolului al IV-lea cu al V-lea.

Activitatea missionară a lui Nicetas în ținuturile păgâne dela Dunăre reese și din cuprinsul scrierilor sale, privitor și la viața provincială din părțile noastre..... Împrejurarea că Sf. Nicetas a păstorit la Dunăre încă mulți ani după anii 398—402, poate chiar până la 420 a contribuit fără îndoială la întărirea și înrădăcinarea definitivă a creștinismului la Daco Romani; ținutul missionat de Nicetas rămâne, potrivit sfintelor orânduiri bisericesti sub di-

recta sa supraveghere și astfel Nordul Dunării fu legat încă de pe vremea apostolului nostru, ierarhic cu Sudul, atârând de diocesa illyrică a Daciei.

Dl. Pârvan urmărește mai departe ce s'a întâmplat cu Dacia Traiană până în timpul lui Iustinian și în deosebi în timpul acestui împărat. Dl. Pârvan studiind câteva mărturii monumentale, descoperite la Drobeta (Turnu Severin) și comparate cu știrile istoricului Procopius și ale împăratului Iustinian, afirmă că toate fac dovada nestrămutată, că noi suntem și ca Romani și ca Creștini, aici în Dacia Traiană la noi acasă...

XIV.

Acesta e cuprinsul însemnatei lucrări a D-lui Pârvan. Nu ne îndoim că domnia sa va continuă lucrarea începută dezvoltând-o și documentând-o cu cercetări nouă. Dorim în deosebi să facă cercetările sistematice la Drobetae, căci cine știe ce va ieși din pământ, în urma săpăturilor ce se vor face. Dar în Dobrogea ce săpături s'au făcut până acum, afară de cele dela Trophaeum Traiani și acelea ne-complete? De acum înainte e de lucru, căci de abia suntem la început. Dl. Pârvan și Dl. Murnu, profesori de istoria Veche și de arheologie sunt tineri și înarmați cu tot materialul trebuincios pentruca să vadă luminos acolo, unde nu poate vedea ori și cine.

*

Cu acest prilejiu mi permit câteva neînsemnate observațiuni. Lucrarea d lui Pârvan nu e destinată numai pentru un cerc anumit de cetitori; ea trebuie să fie citită și studiată cât se poate de mai mulți și în deosebi de preoți, profesori și învățători. În cazul acesta ar fi trebuit ca Dl. Pârvan să traducă vechile numiri de localități din lucrarea sa cu numirile corespunzătoare de astăzi. De asemenea și

vechile provincii ar fi trebuit mai bine hotărîte în legătură cu stăpânirile de astăzi. Tot în vederile acestea, ar fi fost bine, ca și citatele latinești și grecești să fie traduse în text sau în note.

În sfârșit, ar fi trebuit și o hartă a provinciilor, a localităților și căilor de comunicație. Harta aceasta ar fi înlesnit foarte mult pe cetitor în studierea chestiunilor. Am convingerea însă că Dl. Pârvan va avea în vedere acestea, când va scoate o nouă ediție mai populară.

P. G...

IULIAN APOSTATUL IN TRADIȚIA CREȘTINA.

Despre Iulian Apostatul păstrează creștinătatea două tradițiuni, cari dau, amândouă, subiect de controversă între istorici. Una e privitoare la intențiunea nereușită a lui Iulian de a reedifică templul din Ierusalim al Iudeilor, iar cealaltă e privitoare la moartea apostatului.

• Anume tradiția creștină spune că nereușita încercare a lui Iulian de a ridică în vechea-i splendoare templul Iudeilor, a fost zădărnicită de un miracol dumnezeesc, că adică însăși voința Celui Prea înalt a pus piedici Apostatului de a putea ajuta pe Iudei, cari încetaseră de a mai fi neamul cel ales al Domnului. Un cutremur de pământ și un foc ieșit din adânc ar fi pus sfârșit lucrărilor începute la templu, ca să se adeverească astfel vorbele prorocului Daniil că templul are să rămâe dărâmat până la sfârșitul tuturor zilelor, și ca să se împlinească și prezicerea Mântuitorului că din templu nu va rămâne piatră pe piatră. Tradiția pune în evidență contrastul acesta. Mântuitorul și profeții au făcut o afirmare, Iulian a voit să le facă de minciună afirmarea, că adică templul nu se va mai zidi, iar la sfârșit voința divină a rușinat pe Iulian și templul tot nu s'a zidit.

Iar a doua tradiție e aceea care spune că Iulian la moarte-i a recunoscut că a fost biruit de Hristos, și că și-ar fi aruncat spre cer sângele, pe care îl adunase în pumni, din rana ce se scurgea, și că ar fi zis: *Ai biruit Galileene*. Cu tradiția aceasta ne vom ocupa mai târziu, la locul ei, de aceea trecem aici peste ea.

Cel ce a povestit mai întâi întâmplarea lui Iulian cu templu a fost un istoric păgân Ammianus Marcellinus. Acesta, născut pe la 330, a luat parte cu Iulian la războiul îm-

potriva Alemanilor și la expediția contra Perșilor, iar către sfârșitul vieții, trăind în Roma, a scris o istorie a imperiului roman dela anul 96 până la anii în cari trăia însuși el, adică dela Nerva până la moartea lui Valente (378), și a voit să fie un continuator a lui Tacit. Scrierea lui s'a pierdut în cea mai mare parte, așa că dela el avem numai istoria anilor 353 până la 378 (Cărțile XIV—XXXI).

El era păgân, politeist, însă nu fanatic, mai mult aplecat spre filozofie decât spre religie. Pe creștini nu-i urgisea; îi trata cu dreptate, fără să discute vreodată religia lor. Era mare adorator a lui Iulian, cu care era de altfel prieten și poate și rudenie, și pretutindini vorbea cu entuziasm de el. Însă simțul său de dreptate era mai puternic decât entuziasmul, de aceea el în două trei locuri dojenește pe Iulian că e intolerant, iar într'un loc îl învinuește că a fost nedrept, fiindcă «a oprit pe magistri de retorică și pe gramaticii creștini de a învăța în public, dacă nu voesc să primească cultul zeilor».

Fiindcă trăia în raporturi așa de intime cu Iulian, spusese lui Ammian merită toată încrederea în ce privește expunerea ce ne-o face a faptelor și intențiunilor împăratului. Iar despre încercarea lui Iulian de a reclădi templul Iudeilor, el ne spune, după ce-l laudă că e foarte activ și că nu știe unde-i stă capul de mulțimea lucrărilor, următoarele: «..... Totuși împărțindu-și activitatea pretutindeni, și spre a-și învecinicî amintirea domniei sale, prin mulțimea operelor monumentale, și-a pus în gând să restaureze cu enorme cheltueli superbul templu din Ierusalim (care asediat după multe și sângeroase lupte ale lui Vespasian și apoi ale lui Titu, a fost dărâmat până în temelii): Iar grija supravegherii a dat-o lui Alipin din Antiohia, care într'o vreme fusese prefect în Bretania. Și așa pe când Alipin stăruia foarte bărbătește cu lucrările, și era ajutat și de guvernatorul provincii, iată că izbucniră, aproape de temelii, în foarte dese restimpuri, înfricoșate globuri de foc,

și făcură inaccesibil locul pentru lucrători, dintre care unii arseră; în acest mod, fiindcă focul li se împotrivea cu multă îndărătnicie, au părăsit toată întreprinderea.»

Ammian aici afirmă deci două lucruri: întâi, că Iulian ar fi încercat să reedifice templul numai din nobila iubire de glorie, de a-și face nemuritoare amintirea sa prin ridicarea de opere monumentale în tot imperiul său. Și a doua, că această încercare nu i-a reușit din cauza focului ce izbucnea de pe lângă temelii. Precum vom vedea mai la vale, tradiția creștină spune că, pe lângă foc, a fost și cutremur (lucru de care Ammian nu pomenește nimic) și că totdeodată s'a făcut și o minune: O cruce de foc s'a arătat pe cer, și au apărut pe hainele Iudeilor cruci de foc, cari nu voeau să se stingă.

Faptul acesta s'a petrecut ori nu? Sunt multe chestiunile ce se discută. A avut întradevăr Iulian intenția de a reclădi templu, ori asta e numai o invențiune a creștinilor ca să-și poată bate joc de Iulian, pentru o pretinsă încercare nereușită și, prin acest fapt, ridicolă? Și dacă într'adevăr a încercat, a făcut-o el numai din iubirea de glorie și n'a avut alt gând pe care'l urmărea politica lui? Și a făcut-o el de dragul Iudeilor? Dar să știe că el ura pe Iudei, tot atât ca și pe creștini. Poate a voit ca ridicând Iudaismul, deocomdată, să slăbească Creștinismul și să-l surpe, iar apoi cu Iudeii să isprăvească el mai repede, strivindu-i în vr'un războiu, și astfel să-și doboare pe amândoi dușmanii? Și iarăși e întrebarea, dacă acel foc—care după spusele lui Ammian, nu se pare de loc a fi fost miraculos, ci natural—el a împiedicat lucrările, ori altă cauză, fie pregătirile de războiu contra Perșilor, fie enormitatea cheltuelilor, fie o răsgândire a lui Iulian, ori altă cauză pe care Ammian nu voi, ori nu putu să o spue, și a inventat deci un pretext în ființa aceluia foc?

Dar iată ce vorbește însuși Iulian în chestiunea aceasta. Intr'o scrisoare a sa către Iudei (Ἰουλιανὸς Ἰουδαίων τῷ

Κοινῶ) adresată, probabil, Marelui Arhiereu, el zice următoarele: «Acum căutați să dobândiți dela bunătatea Dumnezeului nostru, să mă întorc cu biruință din războiul contra Perșilor. Atunci mă voi strădui să reclădesc Ierusalimul vostru, sfânta voastră cetate, a căreia restatornicire o dorește de mulți ani sufletul meu, ca să petrec acolo cu voi, și să dau cuvenita cinste Dumnezeului vostru prea înalt». Iulian nu vorbește un neadevăr în spusele acestea. Că a voit să reclădească Ierusalimul, nu numai templul, pentru aceasta avem multe alte mărturii; iar pentru faptul că el într'adevăr vreă să petreacă, câtăvâ vreme printre Iudei, ne ajunge ca un argument al probabilității, credința lui că prin ridicarea Iudaismului, poate desrădăcină Creștinismul. Și, firește, o șădere a împăratului în Iudea ar fi contribuit enorm de mult la o renaștere a Iudeilor.

Despre zădărnicia planului său de a reedifică templul, vorbește însuși Iulian într'un fragment de scrisoare, și într'un mod cu totul curios. Anume el vorbește mai întâiu, cât lucru vrednic de laudă este a se ridică zeilor statui și a-i adoră în statui, dar nu e logic să te îndoești de existența zeilor numai din cauză că statuile sunt lucruri ce se pot strică sau din cauză că zeii sufer cu răbdare ca unii sau alții să le dărâme statuiele. «In ceea ce privește Provedința, nimeni să nu ne înșale și să ne seducă cu vorbe retorice, pentrucă acei ce ne argumentează cu de al de acestea, nu înțeleg pe profeții Iudeilor, ce vor zice ei în privința templului, care la ei acum a fost ruinat a treia oară, și până acum încă nu s'a reclădit? Eu nu le-am spus acestea, ca să aduc cu ele vre-o învinuire profeților, pentrucă însu-mi eu, atâta timp în urma lor, n'am avut de gând să reedific templul în onoarea Dumnezeului celui chemat într'însul (în templu), și tocmai acum l'am luat ca dovadă, ca să arăt că nimic dintre lucrurile muritoare nu este fără perire, și ca să arăt că profeții, acei ce scriu astfel de lucruri, spun palavre ca să le creadă babele bă-

trâne și naive. Iehova, cu toate acestea, poate să fie un mare Dumnezeu; însă lucru sigur e atâta, că el nu «și-a aflat nici profeți, nici tâlmăcitori vrednici». Acestea le scrie Iulian, și e greu de înțeles ce vreă să zică în obscurele frase ale lui. Un lucru e limpede: vreă să răstoarne obiecțiunea creștinilor ce tocmai o făceau atunci cu ocaziunea arderii templului lui Apolo din Antiohia. Fiindcă acest templu păgân fu nimicit de foc, creștinii batjocureau pe Apolo, că dacă ar fi fost adevărat zeu el n'ar fi suferit să i se nimicească templul, și dintr'aceasta ei trăgeau concluzia că zeii nu există. Iulian răspunde corect, că nu e logic să negi existența lui Dumnezeu (în cazul acestă a zeilor) din faptul că templele lor sunt supuse peririi. Și iarăș aduceă corect, ca contra obiecțiune, faptul că și templul din Ierusalim a fost nimicit de trei ori. Poate fi asta zice Iulian, o probă că Dumnezeul Iudeilor nu există, fiindcă și el a suferit să i se strice templul?

Dar ce vreă să dovedească el cu profeții, pe cari îi batjocorește că spun palavre? Poate că el credeă că profeții au spus că templul, deși va fi ruinat, se va înălța din nou și va stă până la sfârșitul lumii! În cazul acesta s'ar înțelege de ce el strigă oarecum: Minciuni a-ți vorbit prorocilor! Iată templul e ruinat și ruinat va fi deapururi! Iată, însumi eu am voit să-l reedific, și Dumnezeul vostru s'a opus! Ați vorbit palavre!—Sau că Iulian a înțeles lucrul dimpotrivă, anume a cetit la Daniil că templul se va ruina și pustiirea lui va dăinui până la sfârșitul zilelor. Iar el, Iulian a voit să facă de minciună pe Daniil, reedificând templul. Și într'un caz și într'altul el a voit să scoată mincinoși pe proroci.

M. P.

MAHOMETISMUL, SPORUL ȘI EFECTELE PRODUSE.

Până în zilele noastre mahometismul a fost privit ca o mare nenorocire, care, a întristat dela creațiune tot neamul omenesc. Dar în acest veac de păneri, contrarii celei generale, unii autori, asemenați cu cei ce au făcut laudă primejdiei și morței, au voit să îndrepteze memoria amăgitorului, care a întemeiat această religiune, ascunzând necotinta învățături și legilor sale, făcând să se dea uitării relele pricinuite și cari mai dăinuesc încă. Prin o potrivire necuviincioasă între religiunea musulmană și cea creștină, ei au căutat să introducă, că aceasta nu are un mare subiect a se lauda în paguba celei dintâi. Sale, în prefața pusă în capul traducțiunei sale engleze a Alcoranului, Enric, comtele Bulenvilierilor în viața lui Mahomet ¹⁾ autorul Chestiunilor asupra Enciclopediei în mai multe scrieri, doctorul Morgan, în o epistolă apologetică pusă la sfârșitul vol. al II-lea, s'au străduit asupra acestui subiect fru-

¹⁾ Enric, contele Bulenvirierilor, istoric, născut la St.-Staire în Normandia, în 1658, mort în 1722, s'a ocupat de căpetenie cu istoria Franței, și duse în acest studiu în spirit sistematic și paradoxal: el vede în feudalitate capul de operă al spiritului omenesc și guvernământul cel mai liber. S'a publicat un mare număr din lucrările sale, dar el însuși nu a tipărit nici una. Din cele mai însemnate sunt acestea: Istoria vechiului guvernământ al Franței. La Haye, 1727; Starea Franței, 1727; Istoria pairului și a parlamentului Parisului, 1733; Se află dela dânsul încă o istorie a Arabilor, o viață a lui Mahomet; Un tratat despre Trei Amăgitori; o analiză a lui Spinoza, care trebuie să fie urmată de un răspuns, dar care nu a apărut. El a lăsat multe manuscrite, cari au rămas nepublicate. I se atribue fără temei lucrări antireligioase. Bouillet. Dict. D'Histoire et de Geographie pag. 266.

mos; autorul cărței celor Trei Inșelători nu a fost de părerea lor. Dar necredincioșii se învoesc ei vreodată?

Intâiul plan al lor erà să întemeeze deizmul pe ruinile religiunilor descoperite; ei au crezut să'l găsească în religiunea musulmană luându-o drept temelie. Cât de schimbat ar fi el aci, partizanii săi puțin simțitori asupra adauselor, nu au șovăit a-i ridicà un semn de biruință; este uimitor, că prin zelul pentru deism, ei nu s'au dus a'și face tăerea împrejur și a luà turbanul.

Autorii istoriei universale englezi tom. XV-lea, au răzbunat religiunea creștină de necinstea ce'i făcuse compatrioții lor; ei prețuesc puțin talentele istorice ale contelui Bulenvirierilor; după părerea lor, acesta nu este decât un copist slugarnic al scrierilor arabe, despre cari el nu înțelege, limba și despre cari el nu a zărit greșalele. Conte de Bonneval a întreprins a le doborî prin mai multe scriori de mare însemnătate. Disertatorii noștri, pe jumătate mahometani, au plecat dela principiul cel mai greșit și cel mai vrednic a le rătăci, adică: că tot ceeace s'a scris împotriva mincinosului profet dela Meca de autorii creștini, este efectul unei păreri, formată înainte de a cercetă serios și de ură sau dușmănie, că din contra, ceeace s'a zis Arabii, compatrioții și sectatorii săi este o mărturie nebănuită.

Nu reînsuflețim toate necredințele, de cari acești scriitori s'au făcut vinovați, ci ne mărginim a da în puține cuvinte o idee despre Mahomet și învățătura sa, despre mijloacele de cari s'a slujit, spre a o răspândi, efectele ce a produs și continuă a se practicà la toate popoarele, cari au avut nenorocirea a o îmbrățișà. Ceice doresc a cunoaște o întregă combatere a acestei religiuni și a apărătorilor ei, o găsesc la Maracci. Acest autor nu înaintează nimic, fără să probeze prin texte hotărîte ale Alcoranului și prin mărturia altor Arabi. Este o călăuză mai științifică, mai ade-

vărată și mai sigură, decât acelea, cărora filozofii noștri le dau precădere.

Autorul Chestiunilor asupra Enciclopediei, vorbind despre deosebiții traducători ai Alcoranului, observă că Durrer, care îl a tradus în limba franceză, locuise mult timp în Constantinopol; că Maracci, traducătorul latin nu a fost aci niciodată, că Sale, care a făcut versiunea engleză, a viețuit douăzeci și cinci de ani printre Arabi. Acest filozof nu știa într'adevăr, că limba arabă a Alcoranului, nu este nicidecum cea obicinuită în Constantinopol; că sunt deosebite dialecte în cea arabă, ca și în celelalte limbi; că Maracci făcuse un studiu, urmat în timp de patruzeci de ani. Acest învățat italian pune textul alături de versiunea sa și îl verifică, prin comentariile musulmanilor învățați. Această dezvoltare este mai puțin bănuită, decât aceea a lui Sale. Grand și Cardonne, buni judecători în această materie, fac mai mult caz de cel dintâi, decât de cel de al doilea și putem îndrăzni a ne raportă la mărturia lor.

Nimeni nu tăgăduiește, că Mahomet nu s'a născut întruna din triburile principale ale Arabiei și dintr'o familie, care ținea aci un rang deosebit. Cu toate că el nu a făcut nici un studiu, că n'a știut nici să citească, nici să scrie, că Alcoranul să fie o dovadă nebiruită a neștiinței sale, el avea spirit șiret, înșelăciune adâncă, o elocință naturală, vie și impunătoare. El a luat în căsătorie o văduvă prea bogată și înmulți încă averile sale prin comerț.

În călătoriile făcute în Siria și Palestina, a dobândit câteva cunoștințe a le religiunii iudaice și ale religiunii creștine; cea mai mare parte a compatrioților săi erau în acel timp idolatri, precum era și el însuși; Sale a prefăcut în zadar acest fapt, este dovedit de Alcoran. Creștinismul împărțit în orient prin sectele arienilor, sabelieni, nestorieni și euticieni, se găsea într'o stare jalnică. Iudeii nu erau mai bine uniți între dânșii. Mahomet judecă împre-

jurarea priincioasă, spre a se face el însuși căpetenia și întemeietorul unei noi religiuni. El născoci proiectul a restabili vechea religiune a lui Adam, Noe, Avraam, Moisi, Iisus și a tuturilor profetilor, astfel se rostește el. Cartea sa dovedește, că el nu cunoștea nici religiunea patriarhilor, pe a lui Moisi, nici pe aceea a lui Iisus și religiunea sa nu se asemănă cu nici una din aceste trei.

Cei ce au lucrat la apologia sa pretind, că entuziasmul și un zel arzător pentru unitatea lui Dumnezeu, fu întâia cauză a planului început de Mahomet, dar cartea sa, învățătura sa, mijloacele de cari s'a slujit, spre a o răspândi, probează învederat, că ambițiunea de a pune stăpânirea în țara sa, a se da drept legiuitor al Arabilor, ocrotind prejudecățile și desfrânirile lor, fu îndemnul său de căpetenie. Greșalele prin cari el a schimbat noțiunea despre Dumnezeu, dogmele nechibzite ce a alăturat, legile curioase ce a întemeiat, stricăciunea obiceiurilor ce a ocrotit, înșelăciunile făurite nu sunt probe temeinice de un zel arzător pentru unitatea lui Dumnezeu.

Nu a izbutit a ascunde mai bine desfrânarea sa zicând, că poligamia eră în acel timp statornicită în tot Orientul. Ea nu eră, nici la deosebitele secte creștine, nici printre toți Arabii; nu se cuveneà nicidecum unui pretins profet a da aprobarea sa unui abuz atât de vătămător și primejdios. De altă parte este mai puțin chestiunea poligamiei, decât dreptul urăcios, pe care Mahomet și'l atribui de a răpi femeile altuia. Nu-și poate închipui cinevă, cum Sale a îndrăznit să zică, că cele mai multe legi ale lui Mahomet, relative la căsătorie și la divorț și drepturile particulare atribuite acestui pretins profet în Alcoranul său, sunt scoase din legea Iudeilor. Aceasta, departe de a îngădui vre-unui om dreptul de a răpi femeia altuia, oprește chiar a o dori. Aceasta este a zecea poruncă a Decalogului.

Deci este un adevăr sigur, că Mahomet concepù o pa-

timă criminală, pentru Zeinab sau Zenobia, femeia lui Zeid, pe care Mahomet a adoptat-o; că Zeid gonî pe femeia sa, ca îndatorire pentru binefăcătorul său. Că acesta luă în căsătorie pe Zeinad și făuri în cap. 31 al Alcoranului o pretinsă descoperire, spre a se desvinovăți de această faptă urâcioasă și a împrăștiă tot ce ea pricinuisse.

Nu este mai puțin adevărat, că el abuză încă de captivetele sau roabele, cari îi cădeau în mână, cu tot numărul femeilor sale; că el fu prins de una dintr'însele în flagrant delict, cu o fată coptă numită Maria. Cu toată interzicerea ce el a făcut curviei în Alcoran, cu tot jurământul făcut de a se abține dela acest comerț necurat, el 'l continuă și apoi necredința sperjurului, făurind o nouă descoperire în cap. 66, spre a încuviința această faptă rușinoasă și alătură aci o învoire hotărîtă sectatorilor săi, de a falsifica jurămintele lor. Iată ceeace învățații noștri disertatori se prefac a nu cunoaște.

Un alt fapt necontrazis este, că el luă de soție o fată în vârstă de cinci ani. și consumă căsătoria la opt ani. Se observă la acest subiect, că în Arabia și pe coastele Africei fetele sunt nubile la acea vârstă și pot naște la nouă sau zece ani. Dar acest fenomen dovedește mai mult necumpătarea desfrânată a Africanilor și Arabilor, decât perfecțiunea înainte de vreme a temperamentului femeilor. Este cu neputință ca un copil de opt ani să poată câștiga creșterea sa, să dea naștere fără primejdie și a aduce pe lume un copil vârtos.

Este o mare necinste făcută naturei și proba arătată a unei plăceri dobitocești. Un pretins legiuitor nu este făcut spre a da exemplul.

Viclenia, cruzimea, ipocrizia, caracterul răzbunător și sângheros al acestui profet mincinos, nu sunt mai puțin statornice. Maracci și autorii englezi ai istoriei universale au invocat probele, cari nu sunt contrazise de învățații mu-

sulmani. Apărătorii săi filozofi au găsit încă de cuviință a le desființa.

Când Mahomet nu ar fi mărturisit neștiința sa, numindu-se *profet neînvățat*, ea este încredințată de Alcoran; nu arătăm de cât un tras al protivnicilor noștii, scolari ai învățaților Arabi, cari sau silit în zadar a ascunde. El a amestecat pe Maria sora lui Aaron și a lui Moisi, cu Maria muma lui Iisus. Oricine poate compara cap. 3, 19 și 66 ale Alcoranului, unde va vedeà, că Mahomet considerà pe muma lui Iisus ca fiica lui Avraam și sora lui Aaron. Dacă el ar fi numit-o în mod simplu fică s'au urmașă a lui Aaron, greșala încă ar fi văzută; Maria erà din tribul lui Iuda și nu din acela a lui Levi, dar cele două calități ce'i atribue fac greșala neertată.

Dacă cinevã 'și închipue, că această faptă de neștiință nu provine dela Mahomet, ci dela culegători sau scriitorii Alcoranului, musulmanii nu vor fi mai înaintați; ei susțin că această carte, insuflată dela un capăt la altul, nu a putut niciodată să primească vre-o schimbare și că nu se află prefaceri în text. Reland prea rău l'a desvinovățit.

Ceice ne-au dat mărturisirea de credință a mahometanilor, scoasă din cărțile lor proprii, au redus-o la treisprezece articole: Existența unui singur Dumnezeu, făcătorul și ocârmuitorul universului; chemarea lui Mahomet și dumnezeirea Alcoranului; providența lui Dumnezeu și predestinația absolută; întrebarea mormântului, sau judecata deosebită a omului după moarte; nimicirea tuturilor lucrurilor chiar și a îngerilor și oamenilor la sfârșitul lumii; învierea viitoare a îngerilor și oamenilor; judecata generală; mijlocirea lui Mahomet în această judecată generală și mântuirea numai a musulmanilor; despăgubirea necinștelor și nedreptăților, cari și-au făcut oamenii unii altora; un purgatoriu pentru aceia, cari faptele bune și rele se vor găsi deopotrivă sau în echilibru în balanță; saltul po-

dului îngust, care conduce pe cei drepti la raiu și răstoarnă pe cei răi în iad; desfătările raiului, pe cari mahometanii le consideră de căpetenie în plăcerile simțurilor; în sfârșit focul vecinic al iadului.

În acest simbol se observă că ceiace este adevăr sau minciună nu a fost născocit de Mahomnt. El l'a împrumutat de la Iudei, Creștini sau dela eretici. Dela Iudei el a tras dogma unității lui Dumnezeu, în consecința căreia nu primește treimea persoanelor, întruparea și dumnezeirea lui Iisus Christos. Arieni, cari se găseau în mare număr în Orient prin sec. VI, au putut încă a-i insuflă aceste noțiuni. Predestinația absolută pare a fi o veche greșală a Arabilor idolatri, după cum vom vedea, urmările nenorocite ale acestei dogme, precum și ale aceleia ce acordă mântuirea numai musulmanilor. Ideile grosolane ale podului îngust, ale balanței, despăgubirea faptelor, plăcerile simțurilor ale raiului sunt expresiuni metaforice ale vechilor scriitori, pe care Mahomet le-a luat după literă și din cari a făcut atâtea dogme de credință.

Nu trebuie a crede, că aceste dogme, bune sau rele să fie lămurit expuse în Alcoran; ele sunt aci înecate într'o amestecătură de greșeli, fabule, copilării, din cari cea mai mare parte sunt scoase din Talmudul Iudeilor, din evangheliile apocrife și din isoriile romantice, publicate din toate timpurile în Orient. De asemenea credința mahometanilor nu este uniformă și se observă între dânșii mai mult de șase-zeci secte deosebite. Așa dar este fără de vreme, că deștii le-au privit ca pe oameni, cu cari ei puteau trăi frățeste. Care dintre dânșii ar voi să subscrie simbolul musulmanilor?

C.

(Va urmă).

Pentru că învățații desprețuiau și urau creștinismul.

(Urmare și sfârșit. Vezi «Bis. Ort. Rom.», Anul XXXV No. 4).

Lupta cea mare și grea pe care creștinismul a avut s'o înfrunte din partea învățaților și a filozofilor păgâni, a fost în secolul al III-lea și al IV-lea. Ea fu dată de reprezentanții filozofiei neoplatonice și de admiratorii vechiului pitagoreism.

Păreau a nu fi de ajuns atacurile continue și disperate îndreptate contra creștinilor dela început și continuate cu furie în decursul celor două veacuri! Păreau a nu fi de ajuns înfricoșatele prigoniri ale stăpânirii Ramane!

Dar păgânii vedeau cu uimire cum Creștinii bravau și înfruntau cu eroism ne mai auzit și ne mai pomenit toate aceste atacuri. Ei vedeau în acelaș timp cu groază că, toate persecuțiunile, în loc să umilească și să distrugă pe Creștini, aceștia, din potrivă, se oțeleau și erau tot mai victorioși. Pe zi ce merge, ei cucereau pretutindeni în orașe și chiar în sate, toate clasele sociale; și, în tot imperiul, ba chiar și în ținuturile barbarilor, se înălțau falnic pe ruinele păgânismului și ale idololatriei!

Față de această rezistență și putere inexplicabilă ce o vedeau la Creștini, învățații păgâni, și în deosebi reprezentanții neoplatonismului și ai pitagoreismului, au luat apă-

rarea păgânismului. Ei au îndreptat arme agere și foarte meșteșugite asupra Creștinismului, spre a-l discredită în fața lumii păgâne, apărând în acelaș timp tradițiunile păgâne și idololatria!! Iată știința pusă în serviciul păgânismului!!

* * *

Lupta aceasta cu învățați păgâni, eră mare și disperată. Eră cu atât mai grea și mai cumplită pentru Creștini, cu cât ea venea alături cu prigonirile Romei, care prin foc și sabie, voia a distruge și nimici tot ce eră creștin. Iar închinătorii adevăratului Dumnezeu, n'aveau nici un drept la protecțiunea legilor și a dreptăței. Ei n'aveau nici măcar dreptul a mărturisi în public credința lor și a se închina lui Christos, pre care îl preamăriau ca Dumnezeu.

Acestea erau condițiunile în care se da lupta, și totuși victoria, prin degetul și puterea lui Dumnezeu, este de partea Creștinilor.

Dar să vedem ce au făcut reprezentanții științei păgâne pentru apărarea păgânismului și ai idololatriei contra Creștinilor.

Neoplatonismul, care purtă un caracter mai mult teosofic, decât filozofic, văzând pericolul cel mare în care se află păgânismul, îi ia apărarea, și, pe deoparte voește a'l spiritualiză, pentru a'l contrapune Creștinismului, ca o religione care ar mai aveă rațiune și drept la viață, iar pe de alta, inventează tot felul de neadevăruri asupra Creștinilor și asupra învățătorei lor. Ponegrește înfricoșat și detestă în modul cel mai nedemn credința creștină și pre Iisus Christos, dumnezeescul ei întemeetor.

Erau singurele arme, pe care le puteau utiliză pentru a-jungerea scopului ce'l urmăreau. O luptă și discuțiune dreaptă, sinceră și adevărată cu noua credință, nu le eră cu putință. Pentru aceasta au preferat minciuna și calomnia,

pe deoparte, iar pe de alta, înșelăciunea și seducțiunea spiritelor, prin tot felul de învățături, inventând dogme și învățături asemănătoare cu ale Creștinilor; inventând minuni și chiar reformatori pe cari îi arătau că sunt mai desăvârșiți și mai presus de cât Dumnezeu Creștinilor, ca să arate astfel că și păgânismul este tot așa de perfect, ba încă mai desăvârșit de cât învățătura Nazarineanului!

* * *

Sarcina aceasta, vedm că o ia mai întâiu neoplatonismul. Filozofia aceasta purtă, precum am zis, un caracter teosofic. Se pretindea mai mult teologie decât filozofie. Ea împrumutase învățături din toate sistemele filozofice, pe motivul că toate cuprind o parte de adevăr și toate se completează unele pe altele. De preferință însă împrumută mai multe din cele profesate de vechiul platonism, pe care voia a' l reînoi, de unde și numele său de neoplatonism.

Cu privire la fondul ei religios, socotea deopotrivă toate religiunile de bune și adevărate, așa precum credea și socotea toate sistemele filozofice; iar motivul pe care' l puneă înainte, eră, ziceau ei, că toate se referă la una și aceeași ființă supremă și toate raportă diferitele moduri de arătare ale unuia și aceluiaș Dumnezeu!

Toți filozofii neoplatonici explicau în mod alegoric toate fabulele, legendele și povestirile coprinse în religiunile idololatre, și le socoteau ca adevăruri și învățături înalte, cari nu pot fi cunoscute de toată lumea!

Despre Dumnezeu învățau, că: există un singur Dumnezeu, ființă absolută, în sine și de sine stătător. Apoi că din această ființă supremă au origina lor toate ființele.

Admiteau, imitând pe Creștini, și un fel de treime abstractă. Anume: *Dumnezeu în sine*, din care au izvorât *mintea* (ὁ νοῦς) și, *sufletul lumii* (ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου). Ambele aceste din urmă decurg din ființa absolută, din Dum-

nezeu, însă sunt ipostasuri sau manifestațiuni mai puțin perfecte decât Dumnezeu, cel în sine și pentru sine.

Despre sufletul omului învățau că este încătușat în trup, ca într'o închisoare, din care se silește să se elibereze, și cu cât, în sforțările sale, stăpânește trupul sau materia prin tot felul de abțineri și privațiuni dela plăcerile trupești, cu atât mai mult se purifică și se înalță; se apropie de creator și în fine ajunge la principiul primordial de unde a ieșit. Ajunge adică la starea cea dintâiu de a privi divinitatea, scopul final pentru care se luptă și la care se silește prin toate mijloacele să ajungă. Și altele asemenea, extropiate din creștinism.

* * *

Această filozofie ale cărei baze în anume sistem neoplatonic le-a pus Plotin, discipol al lui Amoniu Saca, în veacul al III, a declarat lupta cea mai disperată contra Creștinismului.

Dar Neoplatonicii nu se mulțumeau numai de a schimonosi dogmele și învățăturile de căpetenie ale Creștinismului, pentru ale prezentă ca idei proprii ale filozofiei ce o trâmbețau tutulor ca adevărul absolut în toate cestiunile ce agită spiritul omenesc. Ei atacau dogma despre dumnezeirea lui Iisus Christos, pe care îl socoteau ca simplu om; cel mult ca un mare înțelept și învățat al veacului său, a căruia învățătură însă n'a fost înțeleasă de discipulii săi și au schimbat'o. Cu privire la credința acestor filozofi despre persoana Mântuitorului, fericitul Augustin zice: «*Ei onorau pe Christos ca pe un mare înțelept (sapientissimum virum), dar nu voiau a'l recunoaște, nici a-dorà ca Dumnezeu*»¹⁾).

¹⁾ Comp. Augustin de consensu Evangelist I, cap. 7.

* * *

Cel mai însemnat dintre filozofii neoplatonici, care a scris viața lui Plotin și a făcut cunoscut tutulor scrierile sale, este Porfirie, care în acelaș timp a fost unul din cei mai mari vrăjmași ai Creștinilor și ai religiunei creștine.

Porfirie s'a născut în Tyr, pe la anul 223 și după ce a învățat retorica și filozofia în Atena, dela Longin, s'a dus la Roma. Aci ascultând cursurile lui Plotin și aprofundându-se în învățătura și ideile filozofice ale acestuia, ajunse a le cunoaște mai bine și a le expune mai sistematic decât însuși învățătorul său. Se vede însă că a studiat și învățătura creștină, și a ajuns la atâta curaj, în cât să susțină că el o cunoaște și o pricepe mai bine decât oricare dintre Creștini, fie că despre el nu se știe cu siguranță dacă a fost vre-odată Creștin, deși istoricul Socrat afirmă, că a fost creștin și s'a lepădat de credința Creștină ¹⁾.

Porfirie a compus două scrieri contra Creștinilor, una intitulată: *Cuvinte în contra Creștinilor*; iar alta: *Despre filozofia celor culți*. Ambele n'au ajuns până la noi decât numai în fragmente, cari s'au păstrat în scrierile lui Eusebiu ²⁾, Ieronim ³⁾, Augustin ⁴⁾, și Teodorit ⁵⁾.

¹⁾ Istoricul Socrate (comp. ist. sa bisericească cartea III, cap. 23) susține că Porfirie a fost la început Creștin, și că în urmă s'a lepădat de această credință din cauza insultelor ce a suferit dela Creștini, devenind unul dintre cei mai neînpăcați vrăjmași ai acestei credințe. Că a fost inamic neîmpăcat al Creștinilor, este foarte adevărat; dar că arfi fost cândva Creștin, despre aceasta nici umbră nu se vede din scrierile sale, și nimeni altul nu raportă acest lucru, afară de istoricul Socrate, fără a da vre-o deslușire. Din contră, dintr'o core-pondență a lui Porfirie către soția sa Marcela, în care îi spune că: *fiecare trebuie să onoreze divinitatea, după obiceiurile străbune*, rezultă că el era și a ramas păgân în toate zilele vieții sale, căci altfel sfatul ce'l dă Marcelei, ar fi un non sens.

²⁾ În preparațiunea și demonstrațiunea evangelică.

³⁾ În scrierea De civitate Dei.

⁴⁾ În catalogul scriitorilor bisericești.

⁵⁾ În ce'e 12 cuvinte despre lecuirea patimilor grecilor.

Prin amândouă aceste scrieri, Porfirie condamnă și calomniază în tot felul și chipul pe Creștini. Se ocupă de învățătura de credința a lor și se silește a arăta că cuprinde tot felul de lucruri neadevărate. Spune că și în scrierile sfinte ale Creștinilor se copriind de asemenea contradicțiuni. Zice că Creștinii întrebuițează tot felul de explicații alegorice, numai și numai ca să salveze înțelesul multor locuri, în deosebi din Vechiul Testament, și ca să le dea un înțeles demn și înălțător. Se ridică cu furie contra curagiului martirilor, care a contribuit și contribuiă la repede lățire a Creștinismului. Și după ce găsește la Creștini toate vinele și toate relele și viciile din lume, numai având ce spune despre ei, și despre puterea lor miraculoasă de a regenera moravurile sociale, chiar și în ținuturile și triburile barbare, spune că se dau la tot felul de vrăjitorii, fermece și lucrări magice și diavolești.

Iată mijloacele prin care cel mai însemnat reprezentant al neoplatonismului se silește a combate și compromite Creștinismul în fața lumii păgâne și în fața celor culți și învățați.

* * *

Iamblich discipolul lui Porfirie, a moștenit dela el și cultura, bine înțeles așa cum o înțelegea Porfirie, și ura sa contra Creștinilor. El este tot așa de stimat în lumea păgână și filozofică, ca și dascălul său. Pe acesta însă discipolii săi îl onorau și venerau mai mult chiar. Toți îl numiau *dascălul cel minunat și divin*, căci li se părea că el spune cu adevărat lucruri divine și minunate. Și acesta, ca și Porfirie, a scris contra Creștinilor, pe care îi combătea și prin viu graiu, în tot timpul și locul.

Scrierea sa cea mai însemnată contra Creștinilor era intitulată: *Cuvânt despre viața Pitagoriană*. În ea istorisind viața, isprăvile sau minunile, cum le numește el ale lui

Pitagora, le compară cu viața și minunile Mântuitorului și găsește că atât viața cât și minunile lui Pitagora, sunt superioare celor cuprinse în sfintele Evangelii și săvârșite de Domnul!

* * *

Iamblich este cel întâiu care recurge la acest mod de combatere al Creștinismului, contrapunând adică Mântuitorului un filozof din lumea păgână, ca să arate astfel că nu este nimic nou și de admirat în Creștinism. O viață deosebită și minunată ca a lui Iisus Christos descrisă de Evangeliști; minuni, tămăduiri de neputincioși și bolnavi, un om, adică extraordinar ca Iisus Christos, a avut și păgânătatea, ba încă mai mulți și mai desăvârșiți chiar decât el, și astfel Iamblich, contrapune lui Iisus Christos pe Pitagora. Câtă îndrăsneală! sau mai bine zis, câtă astuțiozitate, perversitate și vicleșug!

* * *

Dar cu aceasta Iamblich este precursorul sofistului Filostrat.

Lui Filostrat i s'a părut că încercarea lui Iamblich n'a avut deplin succes. Pitagora eră prea vechiu și uitat, deși încă se găseau unii, care să-i admire, viața, inteligența și deșteptăciunea. El s'a gândit că lui Iisus Christos, trebuie a i se opune un contiporan; o persoană care să covârșească pe Iisus Christos, prin nașterea sa, prin viața și minunile sale și prin înțelepciune. Iar acesta să fie din rândurile păgânătății. Spre acest sfârșit Filostrat a găsit pe Apoloniu din Tyana și asupra acestuia a compus o scriere compusă din opt părți sau cuvinte.

Apoloniu din Tyana, ridicat până în slava cerului, și chiar mai presus de ceruri de către Filostrat, a făcut mult

sgomot în lumea veche și formează obiectul unor studii speciale și foarte însemnate, chiar astăzi, mai ales la teologii protestanți. Din toate acestea se vede atât tendința lui Filostrat și a lumii păgâne în genere; dar criticii germani vor să vadă și o notă a timpului, aceea d'a apoteoză adică pe cei distinși ai veacului. Negreșit ei susțin aceasta spre a lovi indirect în divinitatea lui Iisus Christos.

De scrierea lui Filostrat și de persoana lui Apoloniu, s'au ocupat și Sf. Părinți, și fiindcă ideile și aprecierile despre el sunt diferite, credem că nu este de prisos a schița în câteva cuvinte cine este acesta, pe care lumea păgână îl contrapune Domnului nostru Iisus Christos.

* * *

Apoloniu era de loc din orașul Tyana, în Capadocia. S'a născut acolo cu câțiva ani înainte de Iisus Christos. El a învățat retorica și diferitele sisteme filozofice la Fenicianul Eftidim; iar filozofia pitagoriană la filozoful Efxen din Iraclia. Atâta iubire a dobândit pentru Pitagora și filozofia sa, în cât s'a hotărît să țină și să urmeze cu sfințenie toate regulele cele severe date de acesta și impuse de învățătura sa.

Trăia în Egea și își petrecea tot timpul în templul lui Asclepiu, ducând o viață foarte austeră. Se hrănea numai cu fructe și legumi; nu bea vin și nici un fel de băutură bețivă; purta îmbrăcăminte de pânză; umbla desculț; purta barbă lungă și păr lung și cinci ani de zile se zice că n'a vorbit cu nimeni nici o vorbă¹⁾.

Plecând d'aci a parcurs Pamflia, Cilicia, Antiohia, Efesusul și alte orașe și avea în gând ca să meargă la Babilon

¹⁾ Comp. Filostrat cuvânt I, 8 asupra vieții lui Apoloniu din Tyana.

și de acolo să se ducă în India ca să învețe toată înțelepciunea și știința Brahmanilor.

Pe drum a întâlnit pe un oarecare Damid, care socotindu-l că este un om extraordinar, cu calități divine, s'a alipit de el, l'a însoțit în călătorie și a devenit scriitorul călătoriilor sale.

În Babilon a discutat mult cu magii acestora și de acolo s'a dus la Taxila unde împărățea regele Indienilor Fraorte care i-a dat scrisori de recomandare către Brahmanul cel mare. După ce a stat câteva luni în India, s'a reîntors în Babilon și de acolo a trecut în Ionia.

Pretutindeni pe unde mergea făcea discipuli și proziliți ai săi, cari îl slăveau și-l socoteau ca pe marele învățător al neamului omenesc, căci îl vedeau petrecând mai tot timpul în temple, condamnând petrecerile publice, împacând lumea și povățuind pe toți oamenii să aibă viața curată, moravuri bune și să urmeze învățătura filozofiei lui Pitagora. Pre toți cei ce-l ascultau și voiau să-l urmeze, le recomandă viață comună, depunând la mijloc fiecare averea ce avea.

Venind la Efes a prezis acestora ciumă și cutremur, care se zice că s'a și întâmplat, după câțeva vreme. A stat o noapte întreagă pe mormântul lui Achil și apoi a răspândit vorba că a vorbit cu umbra eroului.

În insula Lezbu a discutat cu preoții lui Orfeu, care crezându-l și luându-l drept un vrăjitor, n'au voit a-i încredința tainele lor; în urmă însă l'au introdus în toate secretele meseriei lor idolești.

Când s'a dus la Atena a predicat poporului să aducă jertfe idolilor, să facă rugăciuni și să-și îndrepte viața.

În cele din urmă s'a dus la Roma. Aci împărățea Nerone, care dăduse poruncă de mult ca să fie izgoniți d'acolo toți vrăjitorii. Apoloniu știa aceasta și cunoștea că și el era coprint în numărul acestora, dorea însă cu or ce

preț să vădă Roma și a venit. Aci se istorisește că a făcut multe minuni. În una din zile s'a întâmplat o eclipsă de soare și cu tunete înfricoșate. Iar Apoloniu întrebat ce ar însemna aceasta, el privind cerul a spus că, *are să se întâmple un lucru mare; dar n'are să se întâmple*¹⁾. După trei zile un trăsnet a căzut chiar pe masa unde mânca Neron și i a sfărâmat paharul cu care bea, el însă n'a pățit nimic. Și atunci se zice că poporul a înțeles profetia echivocă a lui Apoloniu, că adevărat mare lucru era să se întâmple, împăratul să fie trăsnit, dar, nu s'a întâmplat, căci Neron a scăpat neatins!

Dar cea mai mare din minunile pe care se zice că le-a săvârșit Apoloniu, biograful său, raportează următoarea: În una din zile a întâlnit o procesiune care ducea să înmormânteze trupul unei fete de consul, ce urma peste câteva zile să se mărite. Moarta însă era purtată pe patul mortuar, contra obiceiului, neacoperită, iar logodnicul ei urma bocindu-se. Apoloniu întâlnindu-i a spus să se oprească și să pună jos patul cu moarta, căci el va face să înceteze lacrimile celor ce se boceau. Și întrebând în urmă de numele fetei, a spus câteva cuvinte în mod tainic, și fata s'a sculat, a vorbit cu cei ce o duceau la groapă, și s'a întors cu toții la casa părintească. Părinții fetei, în bucuria lor au voit să'i ofere o sumă mare de bani, el însă a refuzat și a spus că banii aceștia să se dea fetei zestre! Aceasta este minunea. Dar cine nu vede că această istorisire este o reproducțiune meștesugită, însă cu caracter laic și profan a minnnei săvârșită de Domnul, când a înviat pe fata lui Iair²⁾, Dar asupra acestei pretinse minuni săvârșite de Apoloniu, sunt două date istorice foarte caracteristice. Una,

¹⁾ Iată cuvintele raportate de biograful său: Ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἔσται τι, ἔφη, μέγα, καὶ οὐκ ἔσται.

²⁾ Comp. Marcu V, 22 și următ. Lucă VIII, 41.

că din cauza acestei minuni Apoloniu a fost expulzat din Roma! Iar a doua, că însuși biograful său nu crede că Apoloniu a înviat o fată cu adevărat moartă. Filostrat însuși spune că el a înțeles că nu era moartă, ci leșinată, și așa a adus-o la viață ¹⁾.

Isgonit din Roma, Apoloniu s'a dus în Ispama; de aici s'a reîntors iarăși în Italia, a trecut în Grecia și apoi s'a dus în Egipt, de unde s'a dus în Etiopia. Reîntorcându-se iarăși în Egipt, împăratul Tit l'a primit cu mari onoruri, consfătuindu-se adeseaori cu el la multe lucruri.

Cu urcarea pe tron a lui Domițian a fost acuzat că a provocat o rescoală în Egipt în favoarea lui Nerva. Scăpând ca prin minune de moarte din Egipt, a venit în Grecia și de aici a trecut în Efes unde a înființat o școaiă pitagoriană și a murit în adânci bătrânețe, în etate de peste una sută ani. După moarte i s'a ridicat statue și mulți îl venerau ca o divinitate ²⁾.

Iată pe cine contrapuneau învățații păgâni lui Iisus Christos, ca să arate că și păgânătatea a avut ceeace aveau Creștinii. Dar în zadar. Foarte de grabă s'a dovedit că Apoloniu din Tyana a fost un simplu vrăjitor, și cel mult un om cu viața și moravuri austere, însă nimic divin în el și învățătura sa, care s'a pierdut de odată cu el, și el însuși a rămas numai pentru un cerc foarte restrâns de admiratori ai săi fanatici ca să'l socotească de om extraordinar! La aceasta se reduce totul și toată isprava ce a făcut Filostrat improvizându'l, spre a'l contra-pune lui Iisus Christos.

*
* * *

Au încercat deci învățații păgâni în ura și disprețul lor contra Creștinismului toate mijloacele spre a'l discredita

¹⁾ Comp. Filostrat cuv. al IV, cap. 45 asupra vieții lui Apoloniu de Tyana.

²⁾ Comp. Suida cuvântul Apoloniu. Fotie Biblioteca 44 și 241..

în fața lumii păgâne, și așa se explică și faptul improvizării lui Apoloniu din Tyana.

Creștinismul care se prezentă ca învățatură perfectă și se vede de toți roadele sale, nu putea fi suferit de învățați, cari prin înțelepciunea și pretinsa lor cultură, care de fapt constă mai numai din sofisme, vedeau că nu pot aduce nici un folos real maselor, iar învățătura evanghelică le regeneră, se înțelege, că în egoismul lor nu puteau avea decât ură și dispreț în sufletul lor pentru această miraculoasă învățatură, ură și dispreț pe care n'au întârziat a le manifesta prin cuvintele, scrierile și faptele lor.

Acți stă tot secretul urei și al disprețului învățaților din lumea păgână către Creștinism, pe care pentru a'l distruge, au pus tot talentul și cultura lor în serviciul religiunii păgâne. Ne tăgăduit este inexplicabilă această atitudine a lor pentru cel ce cugetă și cugetă serios și imparțial, căci ce merit avea păgânismul, pentru a'l susține știința, dar istoria a avut să înregistreze și această minunăție, *știința adică pusă în serviciul idololatriei!* Precum este inexplicabil și disprețul celor culți din ziua de astăzi față de învățătura dătătoare de viață a Creștinismului. Dar despre aceasta în unul din numerile viitoare.

Drag. Demetrescu.

Acte privitoare la alegerea și instalarea episcopului ardelean Vasilie Moga

(1810—1811)

DE

Dr. IOAN LUPAȘ.

Anul acesta s'a împlinit un secol, de când Biserica ortodoxă română din Transilvania, după 113 ani de suferințe și lupte grele a ajuns să-și aibă iarăș căpetenia sa din sînul poporului drept credincios ardelean.

Alegerea din 1810 eră așteptată cu mare interes din partea tuturor Românilor ardeleni. Mai ales că după îndelungata vacanță de 15 ani a scaunului episcopesc mulți se temeau, că o să revină timpurile cele grele de văduvie și destrămare cum a fost periodul de timp dela 1698—1761.

Dintr'o scrisoare a lui Petru Maior, care eră protopop greco-catolic în Reghin, către Moise Nicoară, se vede, că în preajma alegerii eră răspândită părerea, că ar fi bine să ajungă Petru Maior episcop al Românilor ortodoxi din Ardeal. De aceea—scrie Petru Maior—că i-a fost groază să meargă la Turda, locul algerii de episcop, înainte de ziua candidării, căci a observat că «eră în mare prepus (suspectio)»¹⁾.

Din cei trei candidați a fost confirmat din partea monarhului preotul din Sas—Șebeș, *Vasilie Moga*, care s'a născut la anul 1773 din o veche familie preoțească, a studiat la școalele din Alba Iulia și filosofia în Cluj După terminarea studiilor, s'a preoțit în 1798 la episcopia din

¹⁾ *Convorbiri literare* 1910 nr. 3 pag. 331—334.

Arad și a ajuns preot în Sas-Șebeș, în locul tatălui său Ioan Moga. Ca preot s'a distins prin deosebit zel și hărnicie, căci,—după cum spuneà la 1845 panegiristul său, asesorul consistorial Ioan Panovici¹⁾—îndemnà poporenii săi la muncă prin însăș pilda sa. Preotul Vasile Moga «în-suș lucrà cu palmele sale, în rând cu poporenii săi și cu aceea arătà, că nu numai are sarcini grele să le pună pe umărul poporenilor săi, ci le erà pildă făcând toate ce-i sfătuià pe ei să facă». La 1805 Vasile Moga erà capelan protopopesc («capellanus archidiaconi») pe lângă fratele său Zaharia Moga, care erà protopop în Sas-Șebeș.

În această calitate îl află candidarea din 1810 și confirmarea dela anul 1811.

Publicăm în cele următoare, câteva acte importante, privitoare parte la alegerea, parte la instalarea episcopului Vasile Moga.

I.

*Resoluția împărătească privitoare la alegerea de episcop,
la înființarea seminariului teologic și la sporirea
fondului sidoxial.*

No. 1301
1809

R. Gubernio Transsilvanico

Sua Majestas Sacratissima iteratis Precibus Cleri Graeci Ritus non unitorum in Transsilvania eidem alte fatae demisse porrectis clementer deferre, beni gneque admittere dignata est, ut fundo sydoxiali jam nunc in debitum ordinem redacto, *vacans in illo Principatu huius ritus Episcopi Statio restauretur*, ad eamque per Clerum-Valachicum Transilvanicum *ex ipsius gremio* sub praesidio commissarii per R. Gubernium denominandi *vir activus et idoneus Linguarumque Nationalium, et praecipue Valachicae, prout et iurium constitutionumque et consuetudinum ibidem vi gentium guarus*, qui simul amore et confidentia Cleri sibi subordinati, populique Valachici in majori mensura positur ac a desteritate, honestate vitae, morumque probitate

¹⁾ Cf. *Tel. Rom.* nr. de Crăciun 1909.

pront et de recte cogitandi ratione, fidelitatis item erga Principem, Statumque Publicum zelo de meliori cognitus esse debet, *eligatur*; in dotationem vero et Salarium eligendi Episcopi eadem altifata annuos 4000 florenos ex fundo sydoxiali adplacidare clementissime annuere dignata est; ut pro obtinenda securitate... sufficientique fundi hujus donatione, ex quo deinceps *ad erigendum quoque pro educatione cleri Seminarium constituendosque et Salarium providendos Professores, instituendasque item plures normales Scholas*, majores sinutus annue suppeditandi requirentur, taxa illa, quam quilibet hujus ritus Paterfamilias ad fundum sydoxialem hactenus in $2\frac{1}{2}$ xvis solvit, in posterum pro stabili quidem ad 3 xv.; interea autem donec ad erigendum Seminarium, (insti) tuendasque scholas normales et necessariorum in illis Professorum atque docentium salariorum sufficiens fundus coa(digi?) potuerit, sub certo saltem annorum... ad 5 xros elevetur, haec porrotaxa in dictis non unitis Patribus familias non uti hactenus factum est, per eorundem Popas colligatur, verum per Regios Perceptores incassetur, hocque fine singuli Patresfamilias non uniti ritus occasione Rectificationis Contributionis litera D in Tabella contributionali notandi, sub titulo loco hactenus solutorum $2\frac{1}{2}$ xrorum 3 et respective 5 xros solvendos habent.

Benique praeterea indulget Sua Majestas ut pro efformandis ad Seminarium requisitis idoneis et capacibus Professoribus, aliquot hujus ritus pauperiores bonaeque spei proborum morum ac optimorum talentorum juvenes, qui Studia in Gimnasiis absolverunt, statuique ecclesiastico semet devoverunt, fine obtinendae solidioris eruditionis et ulterioris experientiae ad universitatem Viennensem expédiantur, ibidemque sumptibus fundi sydoxialis interteneantur.

Projectatam denique pro neo eligendo Episcopo praescribendam instructionem, quam R. Gubernum medio Relationis ddtto 18-a Juny a. 1807 N ro 1324 huc submitit cum nonnullis modificationibus hanc approbare dignata est altifata sua Majestas Sacratissima.

(Urmează înșirarea acestor modificări, șterse ulterior în conceptul aflător în arhiva țării din Buda) apoi continuă:

In sequelam proinde beniquae hujus resolutionis regiae-Gubernium Regium super eligendo ad Episcopatum Graeci Ritus non uniti Valachicum hujus ritus e sui gremio declaratis qualitatibus praedito Individuo necessaria disponet, hocque f(ine) commissarium Electionis confluxui praefuturum denominabit, ac de quibuslibet Patribus familias praevia ratione ad fundum sydoxialem taxandis, taxaque hac per R. Perceptores colligenda atque administranda pront etiam demittendis deinceps ad Universitatem Viennensem aliquot Valachicae Nationis hujus Ritus bonae spei iuvenibus congruas pariter suis locis faciet dispositiones, ac denique instituendam pro hac Episcopi Statione Candidationem, opinione quoque sua quoad qualitates candidatorum Individuorum adjecta, altissimae denominationi substernet. In reliquo etc.

Pesthini die 25 May 1809.

II

(Din foaia pentru minte, inimă și literatură 1847 pagina 366—7).

*Cuvântul comisarului regesc rostit la 1 Oct. n. 1810
cu prilejul alegerii de episcop*

(Comisari fuseseră consilierul guvernial Ștefan Costa (Român) și secretarul guvernial Ștefan Halmagi. Cuvântul bunului consilier Costa fu acesta):

«Cât de mare este mila prea înălțatului împărat spre ai săi supuși, prăznuirea zilei de astăzi luminat ne arată când acel prea înălțat împărat la smerită cererea clerului neunit pentru darea slobozeniei a-și alege vlădică către prea înaltul tron cu plecăciune făcută, acel maestaticesc iuș sau drept, care aceuia prea înălțat i se cuvine, puțintel a nu-l întrebuiță sau milostivivit, până când vocșurile clerului le va primi.

Aceasta a prea înălțatului împărat și spre norodul neunit arătată milă astăzi a o vestî dela prea înălțatul crăescul gubernium mie mi s'au încredințat.

Nici mă îndoesc, că dumneavoastră, cinstiți părinți, cu

prilejul acesta spre aceea vă veți strădui, ca milostivei așteptări a marelui împărat să răspundeți, și așa de a avea slobozenie și de aici înainte a alege vlădică vrednică vă veți face.

Acum dară se lucră despre așezarea unui păstoriu spre duhovnicească pază a multor mii de suflete; iară ce felu de om și cu ce daruri împodobit trebuie să fie acel păstoriu, prea înălțatul împărat s'au milostivit a hotărî, adecă: să fie om harnic, isprăvitoriu și procopsit, să știe limbile țării, și ales cea românească, precum și legile, temeiurile și năravurile, care se țin în acest mare prințipat al Ardealului, către care cea mai mare parte a supusului cler și neam neunit românesc să aibă dragoste și îndrăsneală, care despre hărnicia, omenia vieții și blândețele năravurilor celor bune, despre treaza gândire, precum și despre a credinții către prea înălțatul împărat și statușul de obște râvnă să fie bine cunoscut.

Toate acestea cvalitașuri ¹⁾ cu înțeleaptă socoteală gând-
¹⁾ Calități.

dindu-le dumneavoastră cinstinți părinți și după cunoștința sufletului cerându-le pe care cu aceste daruri aflați mai împodobit decât alți, pe acela îl alegeți....

Prea milostivul împărat între grijile cele grele a împărăției sale, și despre purtarea grijii sufletelor, este sârguitoriu, drept aceea fieștecare dintre cei care vă aflați aici adunați spre darea voturilor chemați în cunoștința sufletului datoriu este, puind în laturi dragostea sau oricioasa pizmă așa, și atare persoane a alege, că care prin prea înălțatul împărat dintre candidaluiți se va numi, și prea milostivului cuget împărătesc a face destul, și clerului cum norodului în faptele cele bune și evlavie să poată fi spre creștere.

Că greutatele care se țin de datoria vlădiciască poftesc un bărbat, care să fie împodobit cu cvalitașurile, care de către prea înălțatul împărat se poruncesc, adecă drept la inimă, depărtat de tot prepusul interesații și a trăsurilor și numai spre mișcarea înainte a binelui de obște dat. Așâ dară dacă voturile clerului se vor împreună într'un om ca acela, care va fi harnic de a purta greutatele acestea, atunci clerul cu adevărat pe sine fericit a se ține va

putea. Iară de cumvâ aceia care prin cler se vor candidăului, nu se vor află împodobiți de ajuns, cu acestea poruncite cvalitașuri, atunci urmările, ce se vor naște dintr'aceea, clerul luiș a și le imputălui va aveà.

III.

Cuvânt de gratulație a Arhiereului celui ce vine în Eparhie.

Fără tot felul de împotrivire și de pricinuire, Noi ca și făptura cea dăruită cu Minte, și ca oamenii cei luminați cu lumina Evangheliei, datorii suntem și a crede și a mărturisi, precum Bunătatea, Puterea și Prea înțelepciunea Dumnezeului celui dintru înălțime nu numai toate cele văzute și cele nevăzute din nimica întru ființă le au făcut, ci încă pentru toate făpturile cele făcute, în ființa sa păzindu-le, hrănindu-le și țiindu-le, grijește părintește, pentrucă el dă tuturor vieată, suflare și toate celelalte.

Dar această pronie și purtare de grije a Tatălui ceresc, după cum singuri vedeți Iubiților, iaste de obște, care spre toată făptura se întinde, cu cât dară, acestea Mari și Minunate sunt, și fiind peste mintea omenească cea putrezitoare, le aduce la Mirare, cu atâta mai presus grijește Dumnezeu cel prea înalt de neamul omenesc, pre toți miluindu-i, tuturor binefăcându-le din destul. Inșă aceasta trebuie înțeles așa, precum Darul lui Dumnezeu cel nespus sau obicinuit a împărți acest fel de bunătăți cu oareșcare minunată desfacere, pentrucă credincioșilor și dreptilor, dăruște el bunătățile sale ca un Milostiv Părinte iubiților fiilor săi celor ce cred în numele lui întărindu-i pe ei în credință și în fapta cea bună; Dară pe cei necredincioși și pe cei nedrepti îi dăruște ca făcătorul cel bun și ca un purtătoriu de grije, au chemându-i la credință, au întorcându-i la pocăință, nevrând ca să piară cinevâ, ci ca toți să se mântuiască și să vie la înțelegerea cea adevărată, că Milostiv iaste Domnul și îndurările lui preste toate lucrurile lui.

Pronia și purtarea de grije cea mai osebită a lui Dumnezeu să socotește despre Biserica cea dreptcredincioasă și creștinească, adecă despre credincioșii lui Dumnezeu,

care slujesc întru bună încuviințare și întru dreptate. Și dupăcum osebit cunoaște pe ai săi așa și osebit Poartă Grije pentru dânșii după cum este scris au privit și au cunoscut Domnul pe cei ce sânt ai lui și pre Sfinți, și i-au adus la sine. Dintru aceasta arătat este, precum cea mai osebită Pronie și Grijire d-zeească nu se cuprinde nu mai întru dăruirile cele firești, adecă întru îndelungarea vieții, întru buna petrecere a vieții sau întru altceva lucru bun, ci încă întru darul cel mai presus de fire care slujește către luminarea și sfințirea neamului omenesc. Pentrucă spre aceasta au și venit Mântuitorul cel iubitoriu de oameni și au viețuit pre pământ cu oamenii arătând calea către mântuire și către sfințire, pentrucă el iaste lumina cea adevărată, care luminează preste tot omul ce vine în lume. Cu acest chip adunând Mântuitorul Biserica sa prin credincioșii, robii și slujile Cuvântului, au voit ca aceea să rămâe adunată și înmulțită întru numele lui până la sfârșitul lumii. Pentru aceea au și pus într'insa multe feluri de rândueli despre povățuire și îndreptare, după cum povestește Invățătorul Limbilor. *Hs*, zic, au dat Bisericii pre unii apostoli, pre unii proroci, pre unii propoveduitori pre unii păstori și învățători către săvârșirea sfintelor în lucrul slujirii, întru zidirea trupului *Hs*.

În numărul acestora după urmă și după slăbiciunea mea Stăpânul tuturor bine au voit a mă pune, ca să fiu și eu sluga lui *Hs*, și întocmitoriul Tainelor D-zeești, adecă să fiu învățător celor neștiutori și Păstor Turmii lui *Hs*, după cum este scris, Pre voi a pus duhul Sfânt Episcopi să păstoriți Biserica D-lui și Dumezeului, pre care s-au câștigat cu sângele său. Pentru aceea dară după judecățile cele neispitite și după bunăvoința ai Sale Kesaro-Krăești și apostolicești Măriri pășind la scaunul îndreptării cei duhovnicești a Eparhiei aceștia cei de Dumnezeu păzite, mă voi silii, după puterea și Tăria mea spre lucrătoare ostentire a datoriei mele, așa, ca să mă arăt nerușinat întru chivernisirea a Kasii cei mari a lui Dumnezeu, ce mai vârtos cu Dumnea-Voastră împreună bine săvârșind Petrecerea aceasta să dobândesc Kununa cinstei cerești.

Iară tu Preabunule Grijitoriu, înduratele dătatorule de dar Dumnezeule, dă mi mie robului tău inimă cu înțelegere

și cu înțelepciune, ca să învăț și să îndreptez oamenii tăi în credință și în faptele cele bune cu cuvântul și cu pilda. Doamne caută din ceriu și vezi și cercetează via aceasta, și o întărește, pe care o au sădit dreapta ta, ca și Pământul nostru să dea roada sa. Intru celelalte Darul și Pacea dela Dumnezeu Tatăl să se înmulțească întru voi, îndurările și mila Domnului nostru Is Hs să să odihnească pre voi umbrîrea și acoperemântul Duhului Sfânt să fie cu voi acum și în veci. Amin.

IV.

Cuvântarea ocazională a episcopului Vasilie Moga.

Prăznuirea aceasta, pe Excelenția Voastră pentru introducătoarea smereniei mele în Stepenea Episcopescă, cu milostiva Sa față ați binevoit astăzi a o împodobî; ¹⁾ și la care prăznuire voi încă iubiților frați (fiilor sufletești) și ceialalți, cinstiți ascultători, împreună a fi nu v'ați pregețat, precum despre o parte tare mă veselește și ca să fiu cu toată îndrăznirea mă îndeamnă, așa despre altă parte nu puțină grije și oareșcare întristare îmi aduce. Pentru că de mă voiu lăți cu gândul la aceea, precum spre pomenita Dregătorie Episcopescă prin slo (bo) dele votumuri ale iubitului cler sânt ales, precum Excelenția Voastră și în (altul) k(răesc) Gubernium aleagerea aceasta cu părintească recommendație ați binevoit a o sprijini, și precum a sa preosfințită mărire împărătească aleagerea clerumului și puternica mijlocire a Excelenției Voastre și a în (altului) k(răesc) Gubernium cu mila sa cea prea înaltă au covârșit, nu pociu ca să nu mă bucur și ca să nu primesc cu îndrăznire Dregătoria aceasta, la care mă văz, că sânt chemat.

Iară de voi socoti vrednicia și mărimea păstoriceștii acestii Dregătorii, care se pune pe umerii miei, de voi cugetă la datoriile cele grele ale darului episcopesc, de voi privi statul acestii Eparhii, care acum peste 15 ani este văduvită, și de voi gândi, cât sânt de tare îndatorat ca

¹⁾ De aci se vede, că la introducerea lui Vasilie Moga a fost de față și contele S. Peleki, președintele guvernului ardelean.

să răspunz răvârsatei spre mine mili împărătești, cunoscutei Exțelenții Voastre și a în(altului) k(răesc) Gubernium patroținium și așteptării iubitului cler, stau încremenit și mă cutremur strigând, cine sânt eu Doamne, ca să mă pui pe mine peste moștenirea ta?

De aceste dară gânduri sieși împotrivoare fiind eu împresurat și bucuria cu supărarea așa întru mine lup-tândusă cu totul aș slăbi din inimă, dacă mai întâi Pronia cea dumnezească nu m'ar rădică întru acea nădejde, că după cum au binevoit a face aceasta cu mine, va binevoi și putearea, vârtutea și înțelepciunea la plinirea Datoriei mele trebuincioase am(i) da. Dacă mai încolo în neodihna aceasta a inimii mele nu m'ar liniști [și înaltul patroținium, care până acum dela Exțelenția Voastră și dela în K. Gubernium peste vrednicia mea cu totul părintesc l'am simțit [aceste șire sunt șterse în concept și înlocuite cu următoarele părinteasca Exțelenții Voastre și a în K. Gubernium spre mine aplecare și bună voință, care până acum peste vrednicia mea am simțit] și dela care nu în zadar îm(i)făgăduesc, precum totdeauna nevoințele și strădaniile mele vor fi bine primite și vor lua sfârșitul cel dorit. Dacă mai pe urmă n'ar înmulți liniștea inimii mele și aceea, căci sânt deplin încredințat, precum atât fețele acelea a iubitului cler, care sprijinesc ramurile administrații a Eparhiei mie din deosebită milă încredințate, cât și în vrednicile aceale fețe consistorialicești, cari în așa delungată vreme a văduvii scaunului episcopesc greutatea ocârmuirii până în ziua de astăzi cu râvnă și cu laudă au purtat-o, mie încă pentru mișcarea înainte a binelui de obște și a fericirii clerumului cu îndoită râvnă și strădanie în vor fi întru trebuinciosul ajutoriu.

Cât iaste despre mine, cu adevărat aceea voi ține datoria cea mai întâi, ca să păzesc nevătămată homaghialiceasca credință către a sa preaosfințită mărire împărătească și către iubita patrie, ca milostivele rândueli prea înalte și ale în(altului) K.(răesc) Gubernim după cuviință și întocmai să le duc în împlinire și ca pe cleru și norodul întru cele sufletești mie încredințat cu sănătoasă învățături să-l povățuesc a fi în toată vremea supus și ascultătoriu a păzi legile d-zeești și cele omenești și cu un cu-

vânt ca să facă destul datoriiilor către Dumnezeu, către împăratul și către deaproapele său. Mai pe urmă veți binevoi Exț. a ni îngădui, ca pe lângă mulțămirea care sânt datoriu Prea osf. sale măriri împărătești din jenunche și cu homaghialicească supunere a o face să dau dimpreună și Exțelenții Voastre umil(ită) mulțămire pentru osteneala, care astăzi pentru și întru săvârșirea aceștii Instalații a face și pentru milostivirea, care spre mine prin aceasta deiznov a o dovedì v'ați milostivit, și fiindcă n'am cuvinte de a-m putea destul descoperi după cuviință mulțămirea, mă voi silì din toată puterea, că și cu reverenția ce se cuvine Exț. tale și cu împlinirea slujbelor dovezile mulțămitoare mele Inimi să le arăt, și așteptării ce iaste despre mine întocma să pociu răspunde.

CRONICA BISERICEAȘĂ.

SERBĂRILE JUBILARE

ALE

UNIVERSITĂȚII DIN IAȘI

ȘI

PUNEREA TEMELIEI NOILOR CLĂDIRI DELA M-rea CETĂȚUIA

Iașii jubilează, Moldova și întreaga Românie jubilează 50 ani dela înființarea Universității din Iași!

Ultima săptămână a lunii Septemvrie (25—30) a fost o continuă sărbătoare pentru ieșeni, căci au avut între dânșii *Familia Regală și Familia Princiară*. De câțiva ani se lucrează la măreția acestora de către un comitet de profesori univesitari în frunte cu d. Rector dr. G. Bogdan. M. S. Regele a binevoit să fagăduiască prezidarea acestor serbări și atât guvernul cât și cetățenii ș'au dat osteneala de a înfrumuseța și împodobì orașul. Societatea viticultorilor încă a contribuit la aceasta prin aranjarea unei expoziții regionale într'un frumos pavilion ridicat la locul cel mai frumos al

oraşului şi în apropierea caselor ce aveau să găzduiască familiile regală şi princiară. În acest pavilion I. P. S. Mitropolit a aranjat şi o frumoasă secţiune cu obiecte lucrate de maicele monastirelor Văratec, Agapia şi Agafton: covoare, scoarţe, velinţe, hăinuţe pentru copii, cămăşi şi bluze cusute, prosoape înflorite şi altele. La catedrală a fost aranjată şi o altă expoziţie strict bisericească de obiecte de aur şi argint: candelă, linguriţi, căni, evanghelii tipar şi manuscrise frumos şi artistic legate în aur şi argint, acopereminte, nebederniţe, dvere mari şi mici, aer, pocale, toate de o mare valoare artistică şi monetară din epoca lui Vasile Lupu-Vodă. Această expoziţie a stârnit admiraţia tuturor profesorilor străini veniţi pentru jubileul universităţii şi a făcut pe profesorul dr. Svoboda prorector al universităţii din Viena, unde predă istoria artelor, să zică, că a căpătat dela Iaşi material pentru obiectul său mai mult ca din altă parte.

* * *

Studentii, cu ocazia serbărilor jubilară a universităţii lor şi-au pregătit un steag nou al societăţii *centrului studentesc şi în corpore* Duminică 25 Sept. la ora 10 dim. au mers cu el la Mitropolie, unde au asista la săvârşirea sfintei liturghii. După terminarea serviciului divin, I. P. S. Mitropolit, Pimen al Moldovei a sfinţit steagul fiind faţă dl. C. C. Arion, Ministru al Instrucţiunii, d. dr. Gh. Bogdan, Rector al Universităţii, mai mulţi profesori universitari şi foarte mult popor.

La sfinţirea steagului I. P. S. Mitropolit a cetit următoarea rugăciune :

«Doamne Dumnezeu nostru, cela ce înainte de zidirea lumii şi de începutul timpului, ai poruncit «să fie lumină» şi lumină fu, şi sub strălucirea ei toate le-ai făcut prin cuvânt. Cela ce te îmbraci cu lumina ca cu o haină şi te împodobesti cu înţelepciunea, cu adevărul şi cu ştiinţa, ca cu nişte podoabe nepreţuite, căci însuşi eşti lumină, înţelepciune, adevăr şi ştiinţă; caută spre noi şi spre tinerimea noastră studioasă şi sfinţeşte steagul acesta, şi-l fă să fie semn al luminii, al ştiinţii şi al cunoştinţii adevărului, iar celor ce se vor adumbri sub cutele lui ajută-le să

muncească cu spor și deplin luminați să meargă în mijlocul poporului nostru ca înțelepți purtători de lumină, vestitori de adevăr și răspânditori de știință, prin care oamenii, descopăr legile puse de Tine și vin la cunoștința adevărurilor Tale celor veșnice. Și precum în trecut ai binecuvântat și ai întărit cu vitejie brațele strămoșilor noștri pentru apărarea și păstrarea țării aceștia și a dreptei credințe ce-i întru Tine, așa și acum binecuvintează năzuința poporului nostru către adevărata lumină și-l fă ca prin ea să-și înalțe neamul și legea, spre slava numelui Tău în veci. Amin».

*

După terminare, I. P. S. Mitropolit Pimen, aducând laude și binecuvântări cercului studențesc al universității din Iași, încredințează steagul d-lui Ministru, ca șef al Instrucțiunii în țară. Domnul Ministru îl încredințează d-lui Rector al Universității, iar acesta îl încredințează Președintelui cercului studențesc, d. I. Dinescu, care a spus că de sub cutele acestui steag vor da lupta pentru luminarea poporului din care a eșit.

Acesta a fost începutul serbărilor.

* * *

În aceeași zi la ora 4¹/₂ p. m., au sosit în Gara Iași și au fost întâmpinați cu urale,

Majestatea Sa Regele Carol I,

Majestatea Sa Regina Elisaveta,

A. S. R. Principile Ferdinand,

A. S. R. Principesa Maria, cu AA. LL. RR. Principii Carol și Elisaveta.

Primarul orașului prezintă Suveranilor tradiționala pâne și sare urându-Le bună venire. Mai multe doamne din societatea înaltă au oferit jerbe de flori M. S. Reginei și Principeselor.

După ce se făcură prezentarea autorităților, misiunilor trimise de vecinii împărați: ai Rusiei și Austro-Ungariei să salute pe M. S. Regele, a Consulilor din localitate etc. Cortegiul Regal în aclamațiile entuziaste ale poporului, a luat drumul spre Mitropolie.

Aici Suveranii au fost întâmpinați de I. P. S. Mitropolit Pimen.

cu Evanghelia. Corul Mitropoliei a intonat Imnul Național. M. S. Regele a luat loc la dreapta în strana regală, iar alături spre altar au luat loc AA. LL. RR. Principii Ferdinand și Carol. M. S. Regina Elisaveta și AA. LL. RR. Principesele Maria și Elisaveta au luat loc în strana stângă. S'a oficiat Te-Deum de către I. P. S. Mitropolit Dr. Pimen al Moldovei, P. S. Teodosie Ploșteanul, Locotenent de Mitropolit al Ungro-Vlahiei, P. S. Nicodim Băcăoanul, Vicarul Mitropoliei Moldovei, Păr. Icon. P. Savin, Directorul Seminarului Veniamin, Păr. Icon. I. Gotcu Profesor și PP. CC. Stareți ai Monastirilor Neamțu și Secu.

Intru întâmpinarea Suveranilor se mai aflau în Mitropolie pe lângă autorități, delegați și popor mult. P. S. Dionisie Episcop al Buzăului. P. S. Sofronie Craioveanul. P. S. Evghenie Humulescu Piteșteanul, Clerul din Iași și Protoereii județelor din Mitropolia Moldovei, stareții și starițele monastirilor.

După săvârșirea *Te-Deum*, Suveranii și Principii salutați cu acelaș entuziasm de poporul așezat pe ambele părți a stradelor au mers în trăsuri la reședințe: MM. LL. Regele și Regina la Comandamentul Corpului IV de armată și AA. LL. Regale Principii și Principesele la Cercul Militar.

* * *

Luni 26 Septembrie studențimea universitară au orânduit un pelerinaj și parastas la mormântul marelui român Mihail Kogălniceanu, a cărui viață a fost strâns legată de universitate și căruia i se ridicase o statuie a cărei desvălire aveâ să aibă loc odată cu sărbările jubilarie ale universității. I. P. S. Mitropolit a primit cu bucurie să officieze și a invitat alături cu I. P. S. Sa și pe P. S. Dionisie, Episcop de Buzău, P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu fiind asistați de parinții Econom. Gotcu, Șerban, Agapi și Dinescu, diaconii: Marțian și Arghirescu.

Au luat parte la acest parastas familia Kogălniceanu, Rectorul universității din Cernăuți Preotul Dr. Saghin, Rectorul seminarului din Sibiu Preotul Dr. E. Roșca. Protopresbiterul Ghidiu din Caransebeș și Dr. C. Coneanu secretarul consistorial din Caransebeș mai mulți profesori și preoți din oraș și județ, Protoiereii județelor din eparhie, studenții din Iași, București și Cernăuți.

După parastas au vorbit dl. Profesor Universitar Cosmovici, dl. Dinescu, președintele centrului studențesc și dl. Isăceanu student al facultății teologice din Cernăuți cărora apoi familia le mulțămeste.

În aceeași zi familiile regală și princiară, studențimea universitară străină, profesorii din străinătate și alte orașe ale țării vizitează catedrala, bisericile Trei-Ierarhi și Sf. Nicolae. M. S. Regele și Regina vizitează mai întâi Trei-Ierarhii unde au frumoase daruri date: catapeteasma de marmoră cu icoanele de mosaic și niște acopereminte lucrate de mâna M. S. Regina. Au vizitat apoi lucrările sălei gotice conduși de I. P. S. Mitropolit și arhitectul Lardel, biserica Sf. Nicolae și catedrala sf. Mitropolii unde cu toată evlavia MM. LL., s'au închinat la moaștele sfintei Paraschiva și-au admirat obiectele vasilene expuse în vestmântărie.

Dela Catedrală Majestatele Lor au mers la palatul mitropolitan conduși de I. P. S. Mitropolit. În vestibulul palatului așteptau toți protopopii eparhiei, revizorul eclesiastic, stareții și starețele monastirelor. I. P. S. Mitropolit i-a prezentat Suveranilor pe toți și MM. LL. s'au întreținut cu multă bună voință interesându-se de afacerile bisericești și monastirești. În urmă au vizitat palatul timp de jumătate de oră.

* * *

Marți 27 Septembre ora 10 dim. a avut loc în sala teatrului marea serbare a universității.

Corpul profesoral în frunte cu Rectorul său, alături de studenți, au primit felicitările universităților străine și ale câtorvâ societăți culturale. Solemnitatea a avut loc sub președenția M. S. Regelui și a întregii familii regale, fiind față toată lumea cultă din Moldova, un mare număr de preoți și arhierii în frunte cu I. P. S. Mitropolit. Delegații universităților din Berlin, Viena, Paris, Bolonia, Praga, Sofia și Cernăuți au exprimat universității Ieșene elogi, unele mai înălțătoare ca altele. Iar când cei din Bolonia, Praga și Sofia au exprimat felicitările și urările lor în graiul românesc entuziasmul ajungea la culme. Seminariul de Socola a avut încă o mândrie, căci delegatul universității din Sofia era fostul elev D. Agura. Din nefericire a doua zi după această solemnitate ora 4 p. m. moare subit în aceeași casă, unde altă dată fusese pedagog.

Dumnezeu să-l ierte!

Solemnitatea a fost deschisă prin două bucăți de muzică, cântate de orchestra Ministerului Instrucțiunii. Primul discurs s'a pronunțat de M. S. Regele ascultat în picioare de întreagă asistență. Au vorbit apoi dl. Ministru de Culte C. C. Arion și delegații rând pe rând și în diferite limbi: germană, franceză, italiană și română. Cuvintele tuturor au vărsat multă mângâiere în sufletele celor ce

au muncit pentru universitatea de Iași și multă îmbărbătare pentru cei ce vor munci de aci încolo pentru luminarea tinerimei și a poporului român.

* * *

Cu aceste serbări s'a unit și desvălirea și inaugurarea statuei lui Mihail Kogălniceanu, și într'un mod foarte natural întru cât el a fost inițiatorul înființării universității și unul din primii ei profesori, care, după zisa d-lui Ministru C. C. Arion a ținut o singură lecție ce va rămâne în veci neuitată, iar după zisa d-lui Iorga, așa de înaltă ca știință și iubire de neam, că până la ea nu s'au ridicat, chiar la un loc luați, toți profesorii universității dela înființare și până azi.

Acestui Mihail Kogălniceanu, națiunea recunoscătoare i-a ridicat un frumos monument de bronz în fața Universității a cărui desvălire și inaugurare a avut loc Mercuri 28 Septembrie ora 10 dimineață a. c. când s'a cetit de către I. P. S. Mitropolit următoarea rugăciune:

«Doamne Dumnezeul nostru, Cela ce cu puterea Ta ai făcut pe om din care ai întemeiat neamul omenesc, și cu înțelepciunea Ta orânduiești popoarele, ridicând din mijlocul lor bărbați plini de duhul înțelegerii și al priceperii, care să le îndrumeze spre a face voia Ta pentru fericirea lor; auzi-ne pre noi cei ce ne-am adunat azi in jurul chipului acestuia, ce s'a ridicat de poporul român pentru pomenirea alesului Tău Mihail (Kogălniceanu), marele fiu al României, rânduit de Tine să fie neamului nostru luminător în zile bune și povățuitor în zile grele. Rugămu-ne Ție, scrie numele lui în cartea aleșilor Tăi și precum în vremea veche ai poruncit să se așeze semn de piatră spre aducerea aminte de faptele mari, săvârșite de aleșii poporului întru numele Tău, așa și acum binevoiește a întări chipul acesta, ca să stea neclintit și să fie pomenire vecinică a alesului Tău Mihail și a faptelor lui vrednice de pildă pentru urmașii poporului român; și așa, necontenit, sub Pronia Ta, să propășiască neamul nostru pe calea binelui, slăvindu-te pre Tine, Dumnezeul părinților noștri, acum și totdeauna și în vecii vecilor. Amin».

* * *

La inaugurare și desvălire au asistat AA. LL. RR. Principii Ferdinand și Carol. D-nii Miniștri Arion, Marghiloman, Nenițescu, Delavrancea, Profesorii străini, P. S. Episcop Dionisie al Buzăului, P. S. Calist, Locotenent de Episcop la Roman, P. S. Teodosie, Locotenent de Mitropolit al Ungro-Vlahiei, P. S. Sofronie Craioveanu, P. S. Nicodem Bacăoanu, P. S. Evghenie Piteșteanu, preoți, protopopi și profesori din Basarabia, Bucovina și Transilvania, și foarte mulți admiratori din toate unghiurile țării. Discursurile pronunțate au arătat cine a fost Kogălniceanu ca profesor și om politic.

M. S. Regele, Miniștrii, Universitatea, cluburile politice și societatea veteranilor au depus frumoase coroane la statuie.

* * *

În ziua de 29 Septembrie ora 10 dim. a avut loc deschiderea cursurilor universitare, care s'a făcut în aula Universității cu o deosebită solemnitate în prezența misiunilor împărătești, a delegaților universităților străine, a corpului profesoral, a studențimei și a lumii intelectuale ieșene. Anunțându-se sosirea familiei regale, d-nul Rector cu câțiva profesori au întâmpinat-o la intrare, iar în vestibul a întâmpinat-o cu crucea I. P. S. Mitropolit conducând-o în aulă, unde s'a săvârșit cuvenitul serviciu religios.

D-nul Rector dr. Bogdan a pronunțat discursul de deschidere. M. S. Regele a răspuns și a dăruit cu această ocazie trei sute mii de lei din procentele cărora să se tipărească tesele și să se ajute studenții fără mijloace în urmarea cursurilor. Între altele M. Sa a spus:

«După vrednica sărbătorire a jubileului Universității, în care s'a amintit trecutul, am dorit să viu din nou în mijlocul vostru, la deschiderea cursurilor, pentru a ne îndreptă gândul împreună spre viitor și a vă arăta desăvârșita Mea încredere că roadele acestui Înalt așezământ de cultură, care a primit acum o nouă sfințire, vor răspunde așteptărilor țării.»

Aceste așteptări le cunoașteți: o muncă sârguitoare închinată binelui și adevărului; păstrarea neștirbită a credinței strămoșești și ridicarea patriei prin forțele morale și intelectuale ce le veți dobândi aci».

Au urmat cuvântarea d-lui dr. Rigler în limba germană adresată delegaților străini în care face istoricul universității și accentuează, că catedra școlară și universitară și Biserica creștină ortodoxă au luminat și condus viața poporului român.

D-nul dr. G. Socor, ține o lecție de deschidere în care vorbește despre «influența ochiului asupra intelectului», despre existența unei părți nemateriale în om, legătura dintre ea, crier și ochi și putința de a se concentra într'o lume ce există mai presus de el.

* * *

În ziua de 30 Septembrie a avut loc *punerea petrei de temelie a noilor clădiri ce se fac la Monastirea Cetățuia.*

I. P. S. Mitropolit, în marea stăruință ce pune pentru ridicarea acestei monastiri și punerea ei în evidență atât prin rolul ce i s'a destinat în viața monahală cât și prin poziția sa încântătoare împrejurul Iașului, a rugat pe M. S. Regele și întreaga familie regală să asiste la această solemnitate. Majestatea Sa, binevoitor ca totdeauna pentru Biserică și așezămintele monastirești, a primit să vină la punerea pietrei fundamentale. Un timp cald și liniștit favorizează sărbătoarea aranjată pentru Cetățuia.

Familiile regală și princiară, au venit la 11 și au fost întâmpinate de I. P. S. Mitropolit, de P. S. Nicodem Băcăoanu, misiunile împărătești, d-nii Miniștrii, delegații universităților străine, d-l Primar al Iașului cu ajutoarele sale, prefectul de județ, directorul și profesorii seminariului cu elevii, revizorul și protoereii eparhiali, stareții tuturor monastirilor, preoți și foarte multă lume.

Mai întâiu au fost conduși în biserică, unde s'a oficiat de pâr. Stareț Stupcanu și clerul său cuvenitul Te-Deum. Apoi s'a vizitat: sala gotică, casele domnești, împrejurimile de unde se desfășură o măreață privire a panoramei Iașului și a împrejurimelor. O împrejurare fericită contribuie mult la splendoarea serbărei; aviatorul român Vlaicu cu aparatul inventat de dânsul vine dela extremitatea orașului înspre Cetățuia, face mai multe ocoluri în jurul ei, coborându-se din ce în ce mai jos și primind multe aplauze dela M. S. Regele, dela familia regală și dela tot poporul. Domniă un mare entusiasm. În aceste înălțătoare condițiuni și manifestări ale credinței și ale științei M. S. Regelui și tutulor membrilor familiei regale, li s'au pus câte un șorț de I. P. S. Mitropolit și după facerea obicinuitei rugăciuni a dat citire următorului document:

In numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh

ACT DE TEMELIE

Trecut-au două veacuri și jumătate, de când Duca-Vodă, pe acest deal, a întemeiat o mănăstire, având o frumoasă biserică, cu palat și baie domnească, o măreață sală gotică și multe chilii, în care a fost odată și-o tipografie; toate împrejmuite cu ziduri de apărare.

Această mănăstire, la început a servit de reședință domnească, pentru vară, și a fost multă vreme o podoabă împrejurul capitalei Moldovei.

Pe la jumătatea veacului al XIX-lea rămânând în părăsire de călugări, toate s'au dărăpănat până la ruină..

In această stare fiind, *Noi, Pimen Georgescu* Mitropolitul Moldovei și Sucevei, în dragostea și datorie ce avem pentru păstrarea vechilor așezăminte religioase, stărui-am ca această mănăstire, să fie din nou deschisă cu călugări, ceea ce ș'a și făcut în anul 1910, înzestrându-se cu o sută hectare de pământ,—de jur împrejurul dealului Cetățuia—care, să fie, pentru lucru și să se împăduriască, și o șosea nouă, care pleacă dela Frumoasa și se ridică la clopotnița mănăstirei.

Chibzuind asupra cerințelor vremii găsit-u-s'a cu cale ca acest lăcaș, să fie o mănăstire model unde călugări aduși din mănăstirile Moldovei, pe lângă pravila călugărească, să se îndeletnicească cât mai mult și la felurite meșteșuguri de podoabe bisericesti și de gospodărie, precum făceau călugării din vremea veche și apoi, învățându-le să le răspândească cu pricepere și bunăvoință celorlalți călugări, și așa, să se întemeeze în mănăstiri vechile lucrări și gospodării mănăstirești, care odinioară erau de pildă în țara noastră.

Pentru îndeplinirea acestui gând, ivitu-s'a nevoia de a

se restaură acaretele cele vechi și a se zidi acest rând de chilii, a căror temelie s'a pus astăzi 30 Septembrie 1911 de **M. S. CAROL I Regele României**, în al patru-zeci-și-șaselea an de slăvită domnie, venit la Iași cu **M. S. Regina ELISAVETA și AA. LL. RR. Principele Ferdinand și Principesa Maria**, cu prilejul serbării de cinci-zeci de ani dela înființarea universității; prim-ministru fiind d. Petre Carp; ministru cultelor d. C. C. Arion; primar al urbei Iași d. Dimitrie Greceanu; Rector al Universității d. dr. G. Bogdan; prefect al județului d. C. Negruți; administrator al Cassei Bisericii d. D. Boroianu și protopop Econom I. Țincoca.

Restaurarea celor vechi și zidirea celor noi, s'a făcut cu cheltuiala statului, prin îngrijirea Comisiunii monumentelor istorice prezidată de d. I. Kalinderu după planul alcătuit de d. arhitect N. Ghika-Budești, însărcinat fiind cu privigherea arhimandritul Teoctist Stupcanu, întâiul stareț după deschiderea din nou a acestei mănăstiri.

Pentru pomenire, întocmitu-s'a actul de față, în trei exemplare, din care: unul s'a așezat în temelia noilor chilii al doilea s'a trimis administrației Cassei Bisericii și al treilea s'a lăsat la stăreția acestei mănăstiri—Cetățuia de lângă Iași—spre pastrare.

CAROL. ELISAVETA.

Principile FERDINAND

Principesa MARIA

Principii CAROL și ELISAVETA

PIMEN, Mitropolit al Moldovei și Sucevei

C. C. ARION, Ministrul Cultelor.

(Urmează mai multe iscălituri)

Fiind semnat de MM LL. Regele și Regina, de AA. LL. Regale, de D-nii Miniștri, de I. P. S. Mitropolit și toți Episcopii, Arhierii, profesorii facultății teologice din Cernăuți, stareții monastirilor și alte autorități școlare și bisericești, actul de temelie s'a strâns sul

de însuși M. S. Regele și s'a pus într'un tub de sticlă: în al doilea de tablă și de M. S. Regina s'a așezat în peatră peste care A. R. Principii și Principesele, I. P. S. Mitropolit, d-nul Ministru, starețul pâr. Stupcanu au pus ciment și o piatră lovind-o cu ciocane de câte trei ori.

Au urmat apoi felicitări din partea MM. LL. mulțămiri din partea I. P. S. Mitropolit, pentru cinstea ce s'a făcut acestei serbări prin prezența MM. LL.

La 12^{1/2} ore s'au coborât cu toții în automobile și trăsuri pe frumoasa nouă șosea ce leagă monastirea cu orașul.

Cu această s'au isprăvit serbările jubilară dela lași pline de momente înălțătoare pentru toți cei ce au participat la ele și în deosebi pentru Biserică, căci cu locașurile, odoarele și serviciile ei au pricinuit interesul, mulțămirea și admirația Auguștilor Soverani, a misiunilor împărătești, a învățaților străini și a tuturor oaspeților străini și români de peste hotare veniți la serbările jubilară ale Universității Ieșene.

Cu toții mulțămim lui Dumnezeu, că aceste serbări jubilară au început și s'au terminat prin Biserică și lucrări bisericești.

Iconom Ioan P. Țincoca.

PREOȚII ȘI MIȘCAREA COOPERATIVĂ

«Uniți-vă în cuget».

O mișcare de reînviere străbate satele noastre, mișcare ce se înrădăcinează tot mai adânc în această țară. Și atâta vlagă întrupează în sine, că nici o piedică n'o poate zădărnici. Pretutindeni răsare biruitoare și reînviitoare de puteri.

E vorba de mișcarea cooperativă. Abia au trecut vre-o zece ani, de când s'au ivit aceste modeste tovărășii și astăzi numărul lor se ridică la vre-o 3000. La sfârșitul anului 1908, erau în toată țara vre-o 2500 de bănci populare cu un capital social de 60.000.000 lei¹⁾, temelie ne-

¹⁾ Astăzi numărul lor a crescut și capitalul social se crede că e de vre-o 100 milioane lei, dar alt anuar general al băncilor nu s'a mai făcut din 1908.

strămutată pe care se va întemeia economia noastră rurală de mâine, temelie pe care se va clădi neatârănarea și buna stare a celor mulți. Numărul obștiilor—îsvorîte tot din băncile populare—a atins în 1910 cifra de 308, după cum scrie D-nul Dr. Răducanu. Ei bine, aceste 308 obștii au arendat o întindere de 210.000 Ha., pentru care plătesc anual 6.120.000 de lei. Iată o adevărată binefacere pentru țărănime. Mii de oameni se vor hrăni pe aceste 210.000 Ha., care erau menite să intre în mâini de arendași. Și câte moșii nu sunt pe cale de a fi smulse din mâinile streinilor de aceleași obști modeste, dar atotputernice prin puterea uriașe, ce reprezintă? Zi de zi se arată izbânda cooperăției. Vre-o 100 de cooperative: lăptării, librării, tipografii, cooperative de consum au luat apa dela moară multor străini.

Această desvoltare fulgerătoare a feluritelor tovărășii vorbește hotărît, că sămânța aruncată între noi, a găsit pământ bun, că această mișcare a răspuns unei nevoi simțite în țara noastră atât de bogată, cu un pământ atât de roditor și cu un popor sărac, slăbit de nevoi, desnădăjduit mai deunăzi, neștiutor de drepturile și datoriile sale către țara pentru care au luptat părinții săi. În fruntea acestei mișcări renăscătoare s'au pus mulți din învățătorii și preoții noștrii. *Despre datoria preoților Români față de această mișcare—fiind ei propovăduitorii prin cuvânt și prin faptă, ai Evangheliei creștine—vreau să vă vorbesc.*

Pentru aceasta voi căuta I) să disvălui principiul din care a încolțit mișcarea tovărășiilor și dacă noi preoții trebuie să luptăm pentru izbânda acestui principiu sau nu; II) voi căuta să arăt oamenii ce au început această mișcare, pe apostolii cooperăției și dacă noi preoții ori viitorii preoți Români, trebuie să luptăm alături de aceia ori nu.

I.

Semnalul tovărășiilor a sunat întâiu în Apus, acolo unde lupta pentru viață e mai aprigă și frământările sociale mai puternice; iar de acolo a fost stransplantată și în țara noastră. Ori unde ar fi răsărit mișcarea cooperativă, un fapt

este prea adevărat: că a incolțit din lumea creștină, în țările cu suflet creștin, cu străveche cultură creștină: Germania, Danemarca, Suedia, Norvegia, Belgia, Anglia...; b) că sufletul tovarășiilor e iubirea de aproapele nostru, dragostea creștină, dorința de a chema pe cei mulți la o viață nouă și de a-i înfrăți la luptă cu puteri unite.

În glasul celor ce luptă pentru aceste idei mântuitoare se deslușește tot mai mult porunca Mântuitorului: «Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși, că intrucât ați făcut unuia dintr'acești mai mici, mie mi-ați făcut», ori «să nu iubim cu cuvântul și cu limba, ci cu fapta și cu adevărul». Că cine a șters mai multe lacrimi, cine a alinat mai multe dureri, cine a zdrobit mai multe patimi, cine a însuflețit dreptatea, cine a vestit înfrățirea și dragostea până la jertfă pentru semenii noștri—cine alt decât duhul mare și reînviator al Creștinismului? La înfăptuirea dragostei și frăției creștine tinde și mișcarea cooperativă; că așa sunt principiile creștine, veșnic vii și reînviătoare, isvoare nesecate pentru noi și din isvorul dragostei creștine isvorăște și cooperația. «Ce mijloc deosebit s'a dat prin băncile populare în mâinile slujitorilor bisericii—zice preotul german A. Wuttig—de a înrâuri în chip binefăcător, căci o așa societate, care cuprinde de regulă pe toți oamenii cinstiți și neatârnați ai unei comuni ori parohii, unește pe membrii parohiei într'o viață comună, cu dragoste unul către altul și formează prin aceasta o singură familie creștină»¹⁾.

Prin cooperație se îmbină interesele și tendințele tuturor, topindu-se în voința obștei condusă de principiul—toți pentru unul și unul pentru toți—ceiace corespunde cu porunca creștină: «iubiți-vă unul pre altul ca frații, că toți sunteți fiii lui Dumnezeu». Prin cooperație se înfrânge egoismul, patimile, ura dintre noi, lupta vieții se ușurează, puterile nu se mai cheltuesc în zadar, ci toți își pun obozul lor pentru binele obștei din care decurge fericirea și bunăstare a fiecăruia. Cu drept cuvânt zice învățatul Charles Gide: «cooperația înseamnă a ajuta pe alții, aju-

¹⁾ Vezi «Fr. Raiffeisen und die nach ihm genannten ländlichen Darlehnskassenvereine» von Pr. A. Wuttig.

tându-te pe tine însu-ți». Și într'adevăr, prin banul pus la bancă și prin dobânda ce-o dai băncii când te-ai împrumutat la ea, îți servești tot interesele și scopurile mai ideale, de care ești legat ca membru al comunei sau cercului băncii. Că o bancă, bine condusă, poate fi un focar de lumină pentru o parohie ori o comună. Băncile germane, tip Raiffeisen, care n'au de scop numai ridicarea materială a membrilor, ci mai ales înălțarea morală a lor, nu dau dividende mari (5⁰/₀) societarilor. Și împrumuturile le fac cu dobânzi mai mici (6¹/₂⁰/₀) ca la noi. Tot beneficiul rămas se trece la fondul de rezervă până se completează suma de 15.000 lei. De aici beneficiile băncii, dobânzile fondului de rezervă, donațiile și dobânzile lor se întrunesc într'un fond propriu al băncii. Când acest fond indivizibil a atins o sumă însemnată, o sumă de binefaceri se revarsă asupra satului băncii. Dobânzile acestui fond cum și beneficiile anuale, care pot fi decâteva mii de lei anual—se întrebuințează la clădiri de biserici, școli, azile, la înființarea de biblioteci populare, la ajutarea celor loviți de nenorociri, la întreținerea copiilor orfani și săraci. Ce fapte mai nobile și mai creștinești vreți? «E de neînchipuit—sub o administrație, ce se menține pururi la înălțimea sa—sâmburii câtor bunătăți au încolțit și rodit din acest fond. Câte înrâuriri rele au fost înlăturate sau cel puțin câte instituțiuni pentru tămăduirea morală-religioasă pot fi înființate,—toate sub paza Domnului, sub a cărui mână și aici stau toate» zice pr. A. Wuttig. Da, prin întovărășire se fac adevărate minuni pentru înălțarea materială și sufletească a poporului pentru închegarea unei frății temeinice.

Prin întovărășire cei săraci și asupriți se fac stăpâni pe soarta lor, zdrobind greutăți neînvinse de cei răsleți. Prin întovărășire se adeverește cuvântul Domnului; mântuirea ta prin tine însuși». Prin întovărășire dispăre cămătăria haină ce a bântuit atâta amar de vreme satele noastre, care tot se mai ascunde pe ici, colo, dar fără viață multă și pe cale de a-și da sfârșitul.

Cine ar fi crezut acum 10 ani, că se va ajunge, ca să împrumuți la vre-o nevoie 100 de lei cu procent de câțiva lei? Cine și-ar fi închipuit un așa filantrop?

Sa găsit însă, în unirea celor slabi, în tovărășia tuturor în băncile sătești. Câți nu ș'au vândut casa, masa, brațele și viața pentru câțiva poli împrumutați la vreme grea dela arendaș, cârciumar ori alt cămătar? Câți nu ș'au luat lumea în cap, pentru vre'un rest de datorie fără sfârșit? Camătă grozavă de 50, 100, 200⁰/₀...! Ce lucru mai nelegiuit, mai necreștin, ce fapt mai drăcesc; decât a răpi pâinea celui ce-ți cere păsuire de pâine, a răpi casa și masa, cinstea și munca — singura lui moșie — a celui ce-ți cere un sprijin?

La aceste barbarii, pe care nici o lege nu le poate înfieră îndeajuns, se pune stavilă înfrățirii tuturor în bănci populare. Ce poate fi mai creștinesc decât a ajuta pe cei asupriți și prigoniți în felul acesta, ca prin ei înșiși și în chip cinstit să-și apere dreptatea lor, să-și găsească și ei un sprijin la nevoie fără a se vinde și fără a se înjosi? Mai mult, s'a adevărit cu prisosință pretutindeni ca și la noi, că prin unire în obștii țărănimea poate să-și cumpere îngrășăminte chimice, mașini agricole, sămânță aleasă—pentru o cultură științifică a pământului, cum s'a făcut în Belgia sub înțeleapta îndrumare a preoților. S'a adevărit că întovărășirea în obștii, sprijinite pe băncile populare, e singurul mijloc în țară la noi, de a sta de vorbă cu arendașii străini—mai ales în Moldova—unde câțiva pripășiți din toată lumea au pus mâna pe o bună parte din pământul țării și storc aur prin secătuirea pământului și prin slăbirea neamului, ce a apărat eroic acest pământ frământat cu sângele, lacrimile și cu sudoarea lui. Da, l'au slăbit. Nu vor mai fi deacum bătrâni de 70 de ani în putere, cum se găsesc azi. La 30 de ani țăranul nostru e sbârcit; copiii lui din zi în zi mai slabi și mai supuși boalelor. Vlaga noastră ne-o arde sărăcirea prin camătă, ne-o arde neștiința ce ne stăpânește, beția și patimile. La aceste lucruri nu trebuie să stăm cu mâinile în sân, ci să facem stânci de granit prin unirea puterilor răslețe. Să fim păstori adevărați ai celor ce încep a se reculege. Să fim conducătorii lor în obștiile sătești, prin care țăranul nostru se face econom al bogăției și pământului țării. Să fim îndrumătorii lor în băncile populare, prin care se biruie camăta, asuprirea și nedreptatea; prin care se poate

revărsă valuri de lumină în satele noastre. Toate acestea pe cale legiuită se fac. Ce să mai zic de cooperativele de consum, lăptării, tipografii... toate își au rostul lor. E vădit lucru, că tovarășiiile luptă cu isbândă sigură pentru cei săraci,—la noi pentru țărănimea săracă în țară bogată. A luptă pentru binele ei, înseamnă a luptă pentru țară și pentru neam, fiind temelia poporului nostru prin numărul și însemnătatea sa, prin puterea ce se ascunde acolo, înseamnă a luptă pentru dreptatea și dragostea creștină, care trebuie să troneze la un popor creștin dela obârșia lui; iar noi preoții lui Hristos, aici pe pământul românese, suntem chemați să facem aceasta.

II.

Imi veți zice însă:—arată credința ta din fapte—și eu n'am încă puțința să fac aceasta; rămâne dar, că sunt vorbe goale vorbele mele, de a căror zădărnicie și lipsă de temei eu însumi ași fi convins, că am făcut și eu obișnuita încheiere că preotul să facă toate și minuni de poate.

Dar vă voi răspunde tot cu fapte, cu pilde vii ale preoților și bunilor creștini din alte țări, din Apus—leagănul mișcării cooperative—ca să vedeți cum înțeleg oamenii aceia să lupte pentru Hristos și pentru isbânda principiilor creștine, cum înțeleg ei să dea viață veșnicelor adevăruri evangelice.

Așa în ținuturile Germane, în anul de secetă cumplită 1847, Raiffeisen—un bun creștin, din iubire sinceră către semenii săi suferinzi, muritorii de foame și jefuiți de cămătari—înființă prima sa «Societate de economie și consum» din Weyerbusch. Ea procură hrana sătenilor și le vândù pâinea cu prețul jumătate, neurmărind nici un câștig material. Raiffeisen numește această societate «locul de naștere al ideii de tovarășie». El a semănat acest isbăvitor principiu în toată Germania. «Băncile sale cuprind cele mai înalte aspirațiuni ale moralei creștine, aplicate la viața practică». Și el erà doar un modest primar sătesc, că «puterea lui Dumnezeu se arată prin cei slabi». Azi sunt în Germania 8000 de bănci tip Raiffeisen, iar națiu-

nea Germană, pentru binefacerile izvorâte din băncile sale, îi zice «tata Raiffeisen». Dar cui credeți că se datorește reușita operei creștine a lui Raiffeisen? Las să răspundă acei ce au studiat această operă:—«Trebuie să o recunoaștem că în Germania cât e vorba de băncile rurale, preoților le revine cel mai mare merit din opera economică și morală-religioasă a lui Raiffeisen»¹⁾.

În Danemarca însuși preoții lui Hristos au fost începătorii și apostolii mișcării cooperative. În momentele de grea încercare pentru poporul Danez, înfrânt în afară de Germani la 1866, cu țara îmbucătățită de biruitori, răpus acasă de sărăcie,—preoții sunt cei ce vin să mângâie pe cei îndurerăți după porunca Mântuitorului și reînviază poporul prin ridicarea lui morală și materială. Preotul Sonne înființează la 1866 prima cooperativă, iar un alt preot Grundwig, mai apoi episcop, și-a făcut apostolat din luptă pentru înălțarea neamului său prin cooperatie. Și după o jumătate de veac de muncă cinstită, pornită din dragoste de neam și lege au făcut preoții danezi adevărate minuni, în țara aceea vitregă, prin tovarășii felurite. Și Germanii biruitori și toate popoarele Europene își trimet azi fiii lor să învețe dela harnicul popor Danez minunile mari ale tovarășiei și înfrăției începută și hrănită de o preoțime conștientă de chemarea sa. Danemarca este azi o adevărată școală de cooperatie. Inchipuiți-vă la ce nivel au ajuns ei, că numai pe brânzeturile și ouăle, exportate prin obștii, iau anual 180 milioane lei care intră în casele țărănești. Unde puneți celelalte...? Acelaș lucru s'a petrecut și în țările Scandinavice. Preoții au fost la înălțime. Și clerul Danez își culege roadele muncii sale. Iată ce scrie d. Petre Rădulescu, care a fost trimis în Danemarca să studieze starea economică de acolo:—«Sub înrîurirea binefăcătoare a clerului Danez, săteanul Danez își iubește credința străbună, iar moralitatea lui nu lasă nimic de dorit. E sincer, drept, ospitalier și totdeauna gata de a ajuta pe cei în nevoie. E o dorință sfântă a săteanului Danez să meargă sărbătoarea la biserică cu femeia și copiii, spre a asculta slujba divină».

¹⁾ Gr. și I. Pătrășcoiu «Studiu introductiv asupra băncilor populare sistem Raiffeisen și Schülze-Delitzsch».

Și vedeți omul acesta n'are nici un interes să laude preoțimea de acolo, că nu-i preot; dar spune ce a văzut cu ochii. Și cum să nu-și iubească oamenii aceia biserica, legea și preoții creștini prin care se revarsă atâta viață?

În Italia cooperația și-a găsit un adevărat apostol în Luigi Cerutti, preot în Veneția. El și cu preoții Italiani, care l-au urmat, au înființat și conduc o sumă de bănci tip Raiffeisen, care au o casă centrală în Parma.

Ce să zic de preoții din Belgia? Aici mișcarea cooperativă se datorește numai preoților. Preotul Mellaert din sărăcăciosul sat Goor a fost părintele cooperației belgiene.

Prima tovărășie și-a început-o cu 7 tovarăși și abia peste 2 ani tot satul a intrat în tovărășie. Ca urmare, din cel mai necăjit sat a făcut oglinda fericirii ce aduce înfrățirea. Toată preoțimea l-a urmat și la 1890, ajungând episcop, a încheiat în Louvaine liga provincială a băncilor «Boerbund» (liga țăranilor) care este azi simbol al puterniciei acestor bănci. Pilda lui a fost imitată de toți capii bisericești și fiecare centru își are liga provincială condusă de mai marii bisericești și reprezentată de preoți, străjeri ai Domnului, la toată suflarea țării. Au ajuns deci preoții aceștia să schimbe cu desăvârșire soarta Belgienilor mântuindu-i de sărăcie și de socialismul distrugător și anarhic. Iată ce scrie învățatul francez Max Turman, care a studiat starea economică a Belgiei: «Ducându-mă prin satele belgiene și voind să aflu despre bancă cine o conduce, unde e instalată și cum merge, am rămas surprins când am văzut că ea funcționează chiar în casa preotului, că el o conduce și că registrele băncii se păstrează în biblioteca preotului¹⁾. Așa e pretutindeni acolo; preotul e factorul cel mai principal, cel mai puternic al Belgiei. Preoții Belgieni sunt socotiți ca izbăvitori din nevoi ai poporului și cuvântul lor e ascultat în toată țara. Ca să vă încredințați câtă încredere și-au dobândit ei mai ales prin cooperație—preoții noștri ortodoxi și naționali n'au urmărit însă și nici vor urmări asemenea scopuri—e destul să spun că partidul catolic guvernează Belgia neîntrerupt de 27 de ani paralizând socialismul gălăgios.

¹⁾ Dimitrie Constantinescu «Asociațiile agricole din Belgia».

E de prisos să mai spun de clerul Irlandez, care duce luptă grea și plină de jertfe de trei veacuri, pentru mântuirea neamului lor condamnat la peire de Englezi. Preoții Irlandezi, care au reînoit limba lor desprețuită, care au desgropat trecutul aceluiași popor, care au apărat drepturile lui seculare, aceiași preoți au pus temelia cooperației Irlandeze, începută de preotul Finaly și condusă de preoții și episcopii lor ¹⁾. Aceiași încredere și aici în preoți, aceiași dragoste de biserică și de creștinismul viu, la care au găsit mângâiere în zile grele.

Iată cum înțeleg preoții din alte părți să reprezinte pe Hristos în lume; iată pilde vii de care să ne conducem și noi, și din care se vede realitatea celor ce am zis.

Așa dar suntem în fața unui fapt deslușit. I) Că mișcarea cooperativă a încolțit din țările creștine, din cultura creștină, din principiul veșnic al dragostei creștine și că prin această mișcare s'au biruit ziduri neînvinse pentru înălțarea morală și materială a celor săraci, pentru buna stare a poporului, pe care stare se poate altoi o cultură, un ideal, o înfrățire cu adevărat creștină. II) Că apostolii mișcării cooperative au fost în genere preoții lui Hristos, oameni însuflețiți de idealul creștin și că acești preoți s'au înțeles rostul și chemarea lor, că au lucrat pentru neamul lor, pentru biserica lor, pentru Hristos; iar prin ajutorul și puterea de viață ce au revărsat în jurul lor, și-au dobândit respectul și încrederea poporului, fără de care respect și încredere nu poți păstori suflete și oameni.

III.

Și acum să venim la noi, la preoții Români; să vedem întru cât ei și-au înțeles chemarea și rostul lor în această mișcare mântuitoare? E adevărat că preoții Bucovineni s'au pus în fruntea cooperației, că începătorul și conducătorul tovarășilor este Păr. M. Bendeschi și că mulți preoți l-au urmat înființând vre-o 200 de tovarășii, federate în «Centrala însoțirilor românești» din Cernăuți. E

¹⁾ Vezi «Georges Goyau — Un clergé national et social. Le clergé Irlandais. —» No. 488, la librairie Blond. Paris.

adevărat că prin bănci populare, obștii și societăți de consum, preoții—cari sunt o putere a neamului nostru de acolo—seamănă unirea și înfrățirea tuturor românilor Bucovineni spre a lupta cu puteri unite în contra străinilor cotropitori. E adevărat că preoții transilvăneni sunt părtași ai meritului de a fi înființat puținele bănci sătești față de nevoia fiecărei parohii de acolo. O sumă de școli românești ar scăpa din ghiarele legii draconice a lui Apponyi, când în fiecare sat ar fi câte o bancă puternică, tip Raiffeisen, care ar sacrifica beneficiul pentru susținerea școlii și culturii românești și preoții de acolo sunt chemați să le facă¹⁾. E adevărat că sunt între preoții Români din țară figuri luminoase de apostoli ai tovarășiiilor. Părintele Filip dela Dumbrăveni-Botoșani, președintele federalei din Burdujeni, ne poate fi o pildă. Un exemplu și mai strălucit este Păr. I. Bălășel dela Ștefănești-Vâlcea, care a întemeiat banca în anul de secetă 1904, ajutând pe săteni fără a fi nevoie de intervenția statului. Fără să vrei îți reamintești pe apostolul din «Weyerbusch». A înființat o moară cu fierăstrău cooperativă, o școală de agricultură, o societate culturală «Dragostea creștină» prin care s'au clădit două localuri de școală și s'a reparat biserica, s'au ajutat copiii săraci și oamenii nevoiași. Iși închipue oricine de câtă iubire și încredere se bucură Păr. Bălășel față de păstoriții săi și că acolo e în mic—o turmă și un păstor—. În congresul băncilor din 1909, s'a auzit iarăși glasul senin al păr. Tudorache, care s'a ridicat deasupra obișnuitelor floricele retorici, arătând adevărata cale, pe care slujitorii bisericii sunt datori cei întâiu să meargă. Mai sunt încă mulți preoți români, cari luptă pentru izbânda cooperației, isvorită din Evanghelia, ce trebuie să propovăduim cu cuvântul și cu fapta. Au rămas însă atâția, care n'au încă pregătirea pentru aceasta și nici nu se silesc să o aibă. Câțiva din fericire puțini—cari s'au compromis cu lucruri urâte, pentru care autoritatea conducătoare a bisericii, dintr'o anumită eparhie, a oprit preoții de a participa direct în bănci,

¹⁾ Românii de peste munți au bănci puternice în orașe, care sprijinesc întrucâtva instituțiile culturale românești, dar care urmăresc mai mult dividende mari.

îngăduindu-li-se de a fi doar censori. Dar cred că noi—prin pregătirea ce o dobândim încă din școală, prin exemplele ce ni se dau—ne vom arăta vrednici de încrederea tuturor și vom rămâne în rândurile prime ale acestei lupte. Căci este o luptă, pe care o duce un neam întreg pentru dreptatea lui, pentru întărirea și înălțarea sa și toți fiii credincioși trebuie să stea sub steag. Și cum lupta aceasta isvorăște din dragostea creștină, cum mișcarea aceasta tinde la împlinirea principiilor ce noi trebuie să propoveduim, cum preoții de pretutindeni și-au făcut apostolat din aceasta, noi ce vom face? Putem noi să rămânem surzi la cuvintele și nevoile neamului nostru? Hotărît că nu. Că neamul ăsta ne-a dat viață; ne-a dat lumină în școli întreținute cu sudoarea lui, care n'are încă școală în toate satele; ne-a dat pâine atâtea ani de școală, chiar de și-ar fi lipsit copiii săi; ne dă lefuri pe urmă. Atunci noi ce-i dăm în schimb? Cu ce-i alinăm durerile? Prin ce îl mângâem în nenorociri și cu ce îi răsplătim atâtea jertfe?! De aceea zic: nu ne mai este îngăduit să ne îngrijim numai de noi, când avem datorii către biserică și către neamul nostru.

Așa dar să lăsăm ambițiile, intrigile, batjocurile și toată răutatea ce ne slăbește și să ne facem noi apostoli ai lui Hristos, ai învățătorei și moralei Lui, în care apostolat intră și lupta pentru izbânda mișcării cooperative. Să ne unim într'un cuget, să pornim hotărîți și în masă lucrul acesta, să ne înfrățim în Hristos Domnul, spre a putea înfrăți pe cei mulți. *Că o preoțime conștientă, hrănită de principiile mari creștine, o preoțime luptătoare și idealistă, ramificată în cele mai îndepărtate și ascunse colțuri ale neamului nostru—poate mult, nespus de mult, poate reînvi, poate înălța și mântui un neam și am arătat pilde aiurea.* Când în fiecare sat va fi cu adevărat un păstor, care va avea încrederea sinceră a norodului, în clipe grele de orbire nu se vor mai ridica talazurile amenințânde ale mulțimei să-și ceară dreptate în chipul cel mai grozav cât eră să ne prăbușim cu toții, căci se vor lovi de stavila cuvântului părintelui lor, care a știut să le vestească din vreme pacea și fericirea.

Drept aceea, ori unde sânteți și veți fi preoți, să lup-

tați pentru întărirea acestor instituții. Dați băncilor ce înființați ori conduceți o organizație cât mai curată după Raiffeisen, care are cea mai temeinică temelie—dragostea creștină—și despre care d-nii Gr. și I. Pătrășcoiu zic «că corespunde mai mult cu nevoile populației noastre rurale»¹⁾. Dați tot sprijinul sincer și desinteresat și luați parte la conducerea lor alături de învățători și de orice oameni de bine, acolo unde le veți găsi; iar unde nu sunt, să le dați ființă! Să le conduceți cu cinste! Să le întăriți din ce în ce, că la cooperative ori când e ceva de făcut! Așa devom lucra vom avea mulțămirea sufletească că ne-am îndeplinit una din datoriile mari, ce avem către țară, către neam, către Hristos.

D. A. Nicolaescu.
Pătârlage-Buzău.

Rolul preotului în îmbunătățirea stărei materiale a poporului.

Din îndoita natură a omului rezultă și îndoita fericire către care el trebuie a tinde: pământească și cerească. Preotul deci trebuie să se îngrijească pe lângă propășirea sufletească morală a omului și de cea trupească materială, asigurându-i astfel pe lângă mulțămirea și fericirea cerească veșnică și pe cea pământească vremelnică, având ca exemplu pe Marele Păstor, care a îngrijit nu numai de sufletele ci și de trupurile celor ce'L înconjurau. Chemarea preotului este o lucrare practică—este viață—bine înțeles consequentă învățămintelor teoretice. Trebuiește clericului și teorie și practica ei—și una și alta după cuviință. El are datoria de a pregăti spre viața de veci turma sa, urmând în cuvânt și faptă sfânta învățătură a Mântuitorului. Pregătirea se face însă în corp și pre pământ. Prin urmare trebuie a purta omul grijă și pentru cele trupești, căci corpul este templul duhului. Ca urmare deci, preotul are ca-

¹⁾ Vezi «Gr. și I. Pătrășcoiu. Studiu asupra băncilor populare sistem Raiffeisen și Schulze-Delitzsch».

toria să învețe lumea și pentru viața de aici, ca să poată a se sfinți omul în membrele sale și numai așa să se ridice la cele cerești. El este un servitor al Domnului pe pământ, trimis ca să învețe și să boteze—determinându-i și ceea ce trebuie să învețe și cum să boteze. Toată discuția ce să face este numai asupra felului cum să lucreze în lume ca să poată învăța și conduce lumea spre cele bune și de folos, atât aici pe pământ cât și acolo în ceruri. Preoția nu este o slujbă ca oricare alta; ea este o misiune și cade mai mult în domeniul unei datorii de conștiință decât de legiferare.

Trebuința unei bune stări materiale se impune și de datoriile ce fiecare are către familia, patria și neamul său; căci un popor numai atunci înflorește și progresează, când pe lângă o bună stare morală, are și o bună stare materială și se știe că buna și înfloritoarea stare morală și materială a unui popor, face țaria lui și a țării. Dumnezeu punând în noi trebuințele materiale, a pus în natură și bunurile prin care se satisfac acele trebuinți; El voește ca fiecare să-și agonisească pâinea în sudoarea feței sale, până se va întoarce în pământul, din care este luat. Este lege veșnică dar, așezată de Dumnezeu, ca fiecare om să aibă părticica sa de avere și cum va chivernisi-o, așa va avea; cum își va așterne, așa va dormi. Mântuitorul nostru Hristos s'a îngrijit de nevoile corpului, ceea ce se vedește prin multele Lui minuni relative la trebuințele materiale ale corpului. Tot astfel au înțeles și făcut și urmașii Lui, care au purtat o deosebită grijă de trebuințele materiale ale creștinilor păstoriți de ei. Mulți, în special Stoicii din vechime și comuniștii și socialiștii de azi, n'au înțeles și nu înțeleg privirea Sf. Scripturi, și prin urmare și a sfinților Părinți, la dreptul de proprietate personală. Din faptul că atât Sf. Scriptură cât și Sfinții Părinți adesea osândesc proprietatea particulară—combat averiile—deduc ei că teoria lor despre averie, este întemeiată și pe Sf. Scriptură, fără să priceapă că Sf. Scriptură nu e contra averiilor câștigate prin mijloace morale și legitime și întrebuințate spre bine, ci contra averiilor câștigate în mod imoral: prin nedreptate, înșelăciune etc.. Și apoi avem în Sf. Scriptură exemple de bogați buni cum au fost: Avraam, Iosif, Iosif Arimateeanul, Zacheu etc..

Omul are datorii de îndeplinit către Dumnezeu, către aproapele și către sine însuși. Câștigarea prin muncă de bunuri materiale, care am spus că sunt cerute de trebuințele materiale de pozițiunea omului în lumea ce-l înconjoară, e îngăduită de Sf. Scriptură și e una din datoriile ce omul are către sine. Proprietatea personală este o plată firească pentru ostenelele omului și un indemn la datoria ce au toți oamenii de a munci. Omul dela facerea lui a fost menit să munciască, dela care datorie depinde viața și fericirea lui. «Și a luat Domnul Dumnezeu pe om și l'a pus în Raiul desfătărei ca să-l lucreze și să-l păziască» zice cartea Facerei (II 15). Necesitatea muncii se vede și mai lămurit din sentința pe care a dat-o Dumnezeu strămoșilor noștri, după căderea în păcat. «Blestemat să fie pământul din pricina ta. Intru necazuri vei mânca dintr'însul în toate zilele vieții tale. Spini și pălămidă îți va răsări și vei mânca pâine, până ce te vei întoarce în pământul din care ești luat». (F. III 17—19). Viața este muncă și ca omul să trăiască trebuie să munciască. Fără muncă nu poate progresa nici corpul nici sufletul. Fără muncă nu putem avea îndestulare, mulțămire, fericire pământească. Majoritatea populațiunii noastre și în special cea dela țară trăiește în sărăcie, în lipsă, urmată de toate relele ce izvoresc din ea.

Cei ce au datoria de a se îngriji de starea de mizerie a populațiunii noastre, trebuie să-i arăte, că doctoria cea mai bună în contra sărăciei și a tuturor relelor ce decurg din ea, este munca. Preotul în special, va arăta pipăit păstoritilor săi foloasele muncii și pagubele nelucrării, lenii, făcând o comparație într'un muncitor și un leneș, oricare ar fi ei și de care se găsesc mulți. Va arăta că muncitorul este sănătos și trupește și sufletește, pentru că munca îi dezvoltă și întărește corpul, ferindu-l de boale și face ca toate funcțiunile corpului să se îndeplinească mai bine, iar sufletul îl firește de păcate. Leneșul din contra e bolnav și trupește și sufletește, pentru că lenea aduce risipa bunurilor agonisite, împiedicarea câștigării lor, sărăcie, desfrâu și în cele din urmă desnădăjduire. Muncitorul are îndestularea trupească a sa și a familiei sale, respect și considerație dela ceilalți oameni, pe când săracul, din

cauza lenei, are îndestulare de boale și păcate, care nu'i pot da nici fericirea pământească nici pe cea cerească.

Dar se poate întâmpla și aceasta foarte adesea ca, cu toată truda și munca omului de a se îmbogăți, să rămână tot sărac, tot lipsit. Greutatea cea mare constă nu în a munci, ci în a ști cum să muncești cu folos. A munci toți oamenii știu; în a munci cu folos foarte puțin știu. Poporul nostru românesc din firea sa și din situația sa este muncitor, este agricultor și se știe că agricultura progresa din ce în ce. Preotul va trebui să arate păstorii săi, care sunt culturile mai productive și izbutesc mai bine în localitatea respectivă și cum să facă munca sistematică a fiecăreia, pentruca să muncească nu în zadar; ci cu folos. Spre exemplu, cultura grâului atât pentru partea de Nord cât și pentru partea de Sud a județului nostru Argeș, este și mai ușoară și mai cu șansă de reușit și mai bănoasă decât cultura porumbului, care în partea dela Nord este singura cultură principală.

În timpul în care nu sunt ocupați cu munca câmpului; mai ales Iarna, să-i îndemne la meșteșuguri, căci meșteșugul e brățară de aur. Mai cu seamă pe ceice n'au pământ să-i îndemne la meșteșuguri, la negoț, căci nu numai cultura pământului e izvor de bogăție, ci și negoțul, meseria, căci o meserie plătește cât o moșie. Industria casnică națională nu trebuie neglijată nici de femeile gospodine; și ele trebuie a'și îndeplini datoriile impuse de rolul lor în o bună gospodărie. Și ele vor fi sfătuite de preot ca să nu cumpere din târg, decât numai ceea ce nu pot lucra în casă; spre exemplu nu trebuie să cumpere din târg haine pentru ea, bărbat și copii, știut fiind, că hainele de casă sunt și mai eftine, prin faptul că se lucrează în casă, și mai trainice și mai igienice decât cele de târg. Ce frumos exemplu ar da preotul întrebuintând atât în serviciu cât și în afară de serviciu haine, bine înțelese haine reglementare, făcute de preotese! În partea de Sud a țării frumosul nostru port național a fost înlocuit cu un port, care nu e nici național nici nemțesc; un port pe care eu îl numesc port caricatură. Ar fi bine ca fiecare să-și poarte portul său, căci îl prinde și mai bine și e și în conformitate cu proverbul: «Ori te poartă cum ți-e vorba, ori vorbește cum ți-e portul».

Cu toată munca pricepută și productivă—cu toată chib-zuința—cea mai mare parte dintre oameni, rămân tot să-raci, tot lipsiți. Nu e de ajuns că omul să muncească cu pricepere, ci mai trebuie ca să aibă și spiritul de economie, care e mama bogăției. Poporul nostru nu știe să prețuiască avutul său, munca sa; el are reaua deprindere de a cheltui tot ce câștigă și cine cheltuește peste ce câștigă, n'are în casă mămăligă; și de aci sărăcia cu tot cortegiul ei de neajunsuri. Preotul deci trebuie a convinge pe păstoriții săi, ca fiecare să-și facă socoteală de venit și cheltuială și să pună și ceva la o parte din ceiace câștigă, pentru zile negre, pentru bătrânețe, căci Apostolul Pavel zice: «Răscumpărați vremea, că zile grele sunt». Este trist și una din cauzele sărăciei, că foarte mulți își încep viața gospodărească fără nici un ajutor din partea părinților! A trăi cineva o viață întreagă sănătos și a nu avea la moartea sa nici cu ce să fie înmormântat este și mai trist!

Tot săracul să fie convins că numai prin muncă chib-zuită, nedespărțită de economie, se va înavuți și odată devenit avut, având îndeostulare să fie mulțumit și să nu caute a se porni către avuție din ce în ce mai mare, de care să se alipească peste măsură și să uite pe Dumnezeu, căci unora ca acestora le zice Sf. Evangelist Matei: «Amin grăesc vouă, că cu anevoie va intra bogatul în Impărăția cerurilor....» (XIX 23 sg.) Starea mijlocie de bunuri materiale este cea mai potrivită atât din punct de vedere religios și moral, cât și din punct de vedere social. Cei bogați să fie convinși și ei că nu sunt stăpâni absoluți ai bunurilor materiale ce posed, ci sunt numai niște economi ai lui Dumnezeu peste ele, spre a le întrebuința în scopuri necesare și de folos pentru sine și pentru binele obștesc; ele să fie cauza unui progres sănătos.

Pr. Lazăr Nicolescu.
Buzoști-Argeș.

RAPORT

asupra

Călătoriei de studii întreprinsă în vara anului 1909, prin
Transilvania și Ungaria.

(Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXIV, No 12).

*Viața și organizația bisericească a Românilor ortodoxi
din Transilvania și Ungaria.*

De vlădici români în Ardeal se pomenește de prin veacul al XV-lea. Intrând stăpânitor în Ardeal Ștefan, Domnul moldovean, ridică Mănăstirea Vadului, pe Someș, și astfel se înființează Eparhia Vadului.

Radu, Domnul muntean care a sfârșit mănăstirea dela Argeș, înființează Eparhia Geoagiul, lângă Alba-Iulia¹⁾.

Adevăratul întemeietor al bisericii românilor din Ardeal este Mihai Viteazul, în al cărui tratat de supunere față de Sigismund Bathory se găsesc aceste cuvinte: «Toate bisericile din țara Măriei Sale lui Sigismund Craiul, vor fi sub judecata și despusul Mitropolitului din Târgoviște, după dreptul bisericesc și orânduiala țării aceleia (Ț. Românească»²⁾).

Ioan venit din Mănăstirea Prislopului de lângă Silvaș

¹⁾ N. Iorga, Ștef. și Mihai ca întemeietori ai bis. române din Ardeal.

²⁾ Ibidem pag. 34.

(Hațeg), luă titlul de Arhiepiscop și Mitropolit al Bălgradului, Vadului, Silvașului, Făgărașului, Maramureșului și al Episcopilor din Țara Ungurească. Astfel Mihai deveni ctitorul Mitropoliei românești a Bălgradului (Alba Iulia).

După unirea cu Roma primul episcop ce primi grija neuniților Ardeleni, fu Dionisie Novacovici, 1767, și apoi Sofronie Chirilovici, care își luă reședința în Sibiu (1770—1783).

Sub marele Șaguna, episcopia fu ridicată la rangul de Mitropolie cu două episcopii sufragane: Arad și Caransebes, situație recunoscută de împărat la 24 Dec. 1863, iar de parlament la 1868¹⁾.

Organizația.

Organizația bisericească are la bază legea cunoscută sub numele de «Statutul organic al bisericii greco-orientale române din Ungaria și Transilvania» alcătuită de congresul național bisericesc al Românilor de religie greco-orientală, conchemat la Sibiu cu rezoluțiunea imperială din 14 August 1868, și sancționată în 28 ale lunii Maiu, 1869.

Statutul organic institue autonomia bisericii greco-orientale române. Este singura lege sancționată de puterea civilă, toate dispozițiunile ulterioare fiind luate în congresul național bisericesc.

Organizațiunea bisericii române greco-orientale e destul de cunoscută și la noi, mai ales în ultimul timp, cu privilegiul discuțiunilor împrejurul nouăi legi sinodale din 1909. Nu voi face deci o expunere amănunțită a legii din 1869, ci numai în liniamente generale.

Părțile constitutive ale organizațiunii bisericești a Românilor ortodoxi sunt patru: 1) Parohiile; 2) Protopresbiteratele; 3) Mănăstirile și 4) Eparhiile.

¹⁾ N. Iorga Ist. bis. rom. II p. 300.

Afacerile parohiei se îndeplinesc: 1) prin sinodul parohial, 2) prin comitetul parohial și 3) prin epitropia parohială.

Sinodul parohial, din care face parte toți parohienii majori, se întrunește regulat odată pe an în Ianuarie, și extraordinar oridecâte ori se simte trebuință.

Agendile Sinodului parohial sunt: 1) alegerea membrilor comitetului parohial, 2) alegerea parohului, capelanului a diaconului, a epitropilor parohiali, a profesorilor și a învățătorilor; 3) Examinarea și aprobarea proiectelor comitetului parohial despre edificarea, repararea sau înzestrarea bisericii, școlii, casei parohiale sau altor realități bisericesti, școlare și fundamentale; 4) Alegerea membrilor sinodului eparhial și ai congresului național bisericesc; 5) Privigherea ca comitetul și epitropii eparhiali să-și îndeplinească chemarea după prescripțiunile statului organic, etc., etc. (art. 7). *Comitetul parohial* este corporațiunea aleasă din sânul sinodului parohial, pentru a reprezenta în afară comuna bisericască, a administra și conduce afacerile ei în privința economică a bisericii, a școlii și a fundațiilor (). *Epitropia parohială* este alcătuită din câțiva bărbați demni, cărora li se încredințează averea parohială, școlară și fundamentală.

Sistemul parohilor electivi, deși democratic, are însă și neajunsuri. Satul se împarte în mai multe tabere, după numărul candidaților, și nu arareori s'a văzut trecând înaintea unui tolog, un învățător pe care-l simpatiză obștea.

Învățătorii, deși fără studii teologice speciale, cunosc muzica bisericască și tipicul ca unii ce sunt și cântăreți bisericesti, și pot deveni preoți, dacă sunt ceruți de obștea satului.

În acest caz sunt ținuți a trece un examen sumar înaintea unei delegațiuni a consistoriului mitropolitan respectiv.

Protopresbiteratul își îndeplinește afacerile: 1) prin sca-

unul protopresbiteral; 2) prin sinodul protopresbiteral 3) prin comitetul protopresbiteral și 4) prin epitropia protopresbiterală.

Scaunul protopresbiteral constă, în afară de protopresbiter sau supleantul acestuia ca prezident, din șase parohi ca membri cu vot decisiv, apoi din un defensor matrimonial și un notar cu vot consultativ.

De competența scaunului protopresbiteral se ține, între altele și judecarea în primă instanță a controverselor referitoare la logodnă și căsătorie, în partea lor canonică.

Sinodul protopresbiteral—($\frac{1}{3}$ preoți, $\frac{2}{3}$ mireni)—alege pe protopresbiter, pe membrii scaunului protopresbiteral, pe profesori, învățători, etc. El se întrunește regulat odată pe an în I-a sau a II-a Duminică a lunii Fevruarie și extraordinar când se simte trebuință.

Comitetul protopresbiteral este delegațiunea membrilor protopresbiteratului, care aduce la îndeplinire deciziunile luate la sinod, iar epitropia protopresbiterală, administrează fondurile bisericesti și școlare.

Mănăstirile sunt coordonate protopresbiteratelor, și ca atari supuse numai autorității eparhiale.

Afacerile eparhiale se îndeplinesc: 1) prin sinodul eparhial, 2) prin consistoriul eparhial.

Sinodul eparhial (40 mireni, 20 clerici) se întrunește regulat odată pe an, sub prezidenția Episcopului respectiv, în Duminica Tòmei, și el are a îngrijii între altele de autonomia bisericăască, și de alegerea Episcopului și prezentarea lui la sinodul episcopesc.

Consistorul eparhial — organul administrativ și judecătoresc permanent în trebile bisericesti, școlare și fundamentale în dieceză întreagă, (art. 110)—se împarte în trei secțiuni:

1) *Senatul strict bisericesc*—membri clerici, defensorul matrimonial poate fi și mirean—; 2) *senatul școlar* și *senatul episcopesc* alcătuite din $\frac{2}{3}$ mireni și $\frac{1}{3}$ clerici.

Afacerile *Mitropoliei* se îndeplinesc: 1) prin congresul național bisericesc, (sinodul mitropolitan), 2) prin consistoriul mitropolitan și prin sinodul episcopesc.

Congresul național bisericesc este reprezentantul întregii provincii mitropolitane a Românilor ortodoxi din Ungaria și Transilvania () și este alcătuit tot din $\frac{1}{3}$ clerici și $\frac{2}{3}$ mireni.

Congresul se întrunește de regulă la trei ani odată sub prezidenția mitropolitului, la $\frac{1}{13}$ Octomvrie. De competența congresului se ține:

1) Suținerea libertății religioase și ai autonomiei bisericești.

2) Conducerea tuturor trebilor bisericești, școlare și fundamentale.

3) Alegerea mitropolitului și a asesorilor consistoriului mitropolitan.

Consistoriul mitropolitan, cu cele trei secțiuni: senatul strict bisericesc, școlar și epitropesc, este alcătuit după aceeași normă cu cel eparhial și are ca prezident pe Mitropolit, episcopii fiind membrii de drept.

Afacerile pur spirituale, dogmatice și simbolice sunt de competența sinodului episcopilor, sub prezidenția Mitropolitului¹⁾.

După cum se vede din expunerea de până aci, laicii sunt elementul precumpănitor în sinoadele ce îngrijesc de bunăstarea bisericii. Și în advăr biserica nu este formată numai din clericii. Ea este societatea credincioșilor împreună cu clericii; și astfel fiind, sunt îndreptățiți și laicii—nu numai preoții—să fie chemați ca să se intereseze de bunul mers al bisericii. Acesta este principiul fundamental al organizării bisericești a Românilor ortodocși din Transilva-

¹⁾ Toate datele asupra organizațiunii sunt luate după «Statutul publicat la Sibiu în 1907.

nia și Ungaria, principiu ce se impune cu atât mai mult, cu cât biserica are sub a sa ocrotire și școala.

Legea se datorește minții larg înțelegătoare a marelui Șaguna, căruia orice sibian îi portă o aducere aminte plină de recunoștință. Aproape nu este instituție culturală națională care să nu vorbească despre vrednicia marelui Arhiereu.

Șaguna institue un prim fond pentru ridicarea catedralei mitropolitane, una din cele mai frumoase clădiri din Sibiu. Ea imitează biserica Sf. Sofia din Constantinopole. Numai cele două turnuri—influența sășească—nu cadrează cu stilul bisericii, făcând într-o măsură să sufere estetica generală a bisericii. Biserica are rezonanță prea puternică, sunetul se resfrânge producându-se un vuet mare, din care nu se înțelege aproape niciun cuvânt.

Minunata pictură este opera maestrului Smigelski. Catedrala a costat cam 800000 cor., împăratul contribuind cu 1000 de galbeni.

Seminarul și peporandia de asemenea tot marelui Șaguna își datoresc ființa lor. Într'un «fost grajd» al Mitropolitului Șaguna, acum se găsește modest mobilat repetitorul teologilor și pedagogilor (normaliștilor).

În seminar se primesc bacalaauriați ai gimnaziului (liceul nostru) și urmează cursurile teologice timp de trei ani. În peparandie se primesc absolvenți a patru clase secundare și urmează cursuri timp de patru ani. Fiecare clasă și fiecare dormitor are un «ductor» și vice ductor dintre elevi. Economul are și atribuțiuni administrative.

Între seminariști și pedagogi (normaliști) nu sunt relațiunile așa de apropiate cum ar trebui să fie între acei ce trăesc sub acelaș acoperământ și în cultul acelorași aspirațiuni și idealuri: de a fi în mijlocul poporului apostoli ai demnității și ai culturii. Și aceasta vine, cred, din pricina deosebirei de vârstă și de cultură între unii și alții.

ține. În jurul bisericii au lăcașurile lor de veșnică odihnă, între alții: Ursu, baron de Margina, mare donator, Ioan Rațiu, fostul șef al Partidului național, G. Boriș, Popiu Ilarian, căruia Academia Română i-a și ridicat pentru meritele sale literare un monument.

Parohia susține și o școală confesională întemeiată la 1864, reclădită în 1892.

Greco-orientalii susțin în fiecare parohie câte o școală, trei la număr.

Școalele și bisericile românești sunt în greu impas prin legea referitoare la întregirea salariilor (=congrua) a ministrului Appony (1908). Legea congruei din 1898 pentru biserică a fost de folos. Îmbunătățirea situației materiale a clerului în acești ultimi 10 ani adusesse și pe cea intelectuală. Tineri serioși și cu bune studii se dedicau preoției. A fost un timp de reculegere pentru clerul românesc, iar condițiunile legii erau inofensive. Se cerea preoților: a) să fie morali, pildă locuitorilor prin bună purtare, ceea ce biserica cere în mai mare măsură și cu mai multă rigoare, 2) să fie buni patrioți bine înțeleși în sensul ideii de «stat unitar maghiar». Și această dispozițiune era inofensivă, întrucât noțiunea patriotismului este așa de largă și de vagă.

Legea de întregire de acum a ministrului Appony este fățiș vrăjmașă Românilor. Știind că multe din parohiile românești n'au numărul de 800 de suflete, au hotărât ca numai parohiile cu opt sute de suflete să poată avea preot plătit cu 1600 cor. anual (1680 lei), socotit în această sumă și venitul stolar (al epitrahilului). În mod fatal multe parohii au fost reduse la vechea și umilitoarea stare cu preot plătit cu 800 de cor. anual, jumătate date de comună.

Această întoarcere înapoi se va resimți desigur în viața bisericii Românilor din Transilvania și Ungaria. Tinerii cei

mai buni se vor feri de a intra în cler și viața bisericească va stagna dacă nu va da înapoi.

Ultima fază a conflictului cu Maghiarii culminează în dispoziunea luată de guvern de a se predă feciorilor de Români religia în limba maghiară, sub amenințarea de a retrage congrua tuturor preoților.

Atât le mai rămăsese Românilor: să asculte învățăturile religioase în graiul lor. Se încearcă acum prin nesăbuite dispozițiuni să le ia și această mângâere.

Școalele românești confesionale sunt de asemenea în mare pericol. Salariul învățătorului a fost mărit și cum comunele nu pot acoperi întreaga sumă, învățătorii primesc dela stat întregirea lefii. Orice școală al cărei învățător primește dela stat anual mai mult de 100 cor. și cele mai multe primesc, vor fi transformate în școli de stat cu limbă de propunere maghiară. Învățătorii români sunt datori să «facă progres» în predarea limbii maghiare. Această dispozițiune constituie o puternică armă de persecuție în contra școlii românești. Școlarii români în școlile de stat trebuind în primul rând să și însușească limba maghiară și apoi să ție pas cu acei unguri în asimilarea învățăturilor predate, se înțelege că barbaria pedagogică de mai sus are drept urmare că cei dintâiu sunt puși într'o vădită inferioritate față de colegii lor maghiari.

La Blaj.

Pe drum noaptea în mijlocul țăranilor români, care vorbesc și ungurește și care motivează și de ce «N'ai ce-i face Domnule, că ești în țara lui!» Uită acești Români sau nu știu că ei pe acele plaiuri s'au pomenit decând lumea și că deci țara este a lor. Fapt e că limba maghiară progresează între români și e trist pentru că numai limba păstrează naționalitatea, «ea fiind exteriorizarea cea mai sigură a acesteia.

Blajul situat la împreunarea Târnavelor este un orașel cu o populație românească de peste 3000 de suflete. Pe la 1266 s'au 67 se amintește de «vila Herbordia», ce la 1395, e dăruită de Sigismund lui Blasiu Cserei, de unde își va fi luat și numele¹⁾. La 1738 împăratul îl dăruie episcopului unit al Făgărașului. Dela această dată prin înființarea Mitropoliei de Samuil Clain și apoi succesiv a diferitelor instituțiuni de cultură capătă Blajul importanță pentru Români, devenind o cetate a culturii românești.

Seminarul numit în urmă arhidiecezan datează din 1754—1756. Merite pe teren cultural și-au câștigat și călugării din cele două mănăstiri: «Sf Treime», înființată la 1747 și «Buna-Vestire» sub P. Aron (1752—1764, care serveau ca profesori elevilor dela seminar. Majoritatea studenților de toți 70 primesc întreținerea în mod gratuit. Corpul profesoral, ca la toate școlile de aici, e plătit din avere proprie. În seminar se primesc absolvenți a opt clase gimnaziale, iar cursurile durează patru ani. Până acum câți-va ani se primeau și absolvenți a patru clase secundare, cari urmau 2 ani în seminar. Aceștia sunt cunoscuți sub numele de moraliști. Intreg corpul profesoral este format din teologi, care împreună cu spiritualul îngrijesc de educațiunea religioasă a studenților. Influența institutelor catolice se vede din deasa practicare a unor deprinderi mistice a acelora: meditațiunea religioasă și mai ales adorarea zilnică a Sf. Euharistii în capela seminarului precum și împărtășirea cu Sf. Taine.

Studenții poartă reverendă.

La 1754 se deschid două școale: Gimnaziul și școala obștească devenită clasele normale de mai târziu (N. Brânzeu op. citat). Gimnaziul școală confesională, în forma de astăzi datează dela legea din 1881—83, care cerând ca

¹⁾ N. Brânzeu, Școalele din Blaj. 1898 Sibiu.

profesorii să aibă patru ani de Universitate a pus pe călugării de până atunci în imposibilitate de a urma cursurile universitare. La acest gimnaziu în chilii vechi au profesat renumiții călugări: Maior, Șincai și Clain, mai apoi Cipariu. Profesorii gimnaziului sunt și teologi, unii hirotoniți, alții nu.

Auxiliar al gimnaziului este internatul Vaincean (1884) care adăpostește c'am 130 de elevi anual. Mai pot fi amintite: școala de fete cu internat, școala pentru învățăceii de meserii, un fel de școală de adulți cu cursuri de seară. Sălile de curs, dormitoare, coridoarele sunt împodobite cu icoane și tablouri religioase. Profesorii din toate școlile Blajului mult mai profesionalist decât Sibiul—caută să dea elevilor o educațiune pe cât posibil în spirit creștin.

Ceeace provoacă admirațiunea oricui este spiritul de jertfă al Românilor, ce se vede în donațiunile făcute diverselor instituțiuni culturale. Așâ, Blajul are pentru institutele sale nu mai puțin de 135 donațiuni.

Tradițiunea de cultură a trecutului și astăzi este puternică. În apropierea Blajului se găsește «Câmpia Libertăți» cu piatra comemorativă sfărâmată de curând de patrioții maghiari. După cum se știe aici a avut loc marea adunare națională dela 3 Mai 1848, «actul de ctitorie al nației politice românești» cum o numește D-nul N. Iorga, și la care au stat alături Șaguna Al. Șulut.

N. Gr. Popescu-Prahova.

Student în Teologie.

(Va urmà).

PREDICĂ OCAZIONALĂ¹⁾

Fraților,

În orice discuție între două s'au mai multe persoane, fie într'o societate, fie pe stradă, în tren, sau oriunde; nu se poate să nu se facă și întrebarea această: Ei! ce mai spui, cum te lauzi? Și răspunsu: de! nu tocmai bine: timpuri grele, răutate multă, minciună, înșelătorie, invidie etc... Și apoi, fiecare după ale sale vederi și puteri începe să arate, cam care ar fi cauzele. Fără îndoială că până la un punct oarecare lucrurile așa stau și ele trebuie să îngrijească pe ori și ce bun român.

În speranța, că măcar, *unul* din *o sută* cuvinte ale mele va fi socotit ca: *la locul său*, și deci *temeinic*; eu, fără frică de păcat voi zice: «așa este», pentru că cu așa zisele timpuri de înaintare, a început să dispară și educația sănătoasă ce se dădea în familie și societate.

Azi, a început să nu mai fie *teamă de Dumnezeu și rușine de oameni*, nici la tineret, nici la cei în vârstă—probă: numărul înspăimântător de sinucideri, atâtea pungășii, excrocherii ș. a.—și aceasta, pentru că nu se mai pune preț pe religiozitate, pe credință. Și să nu uităm că temerea de Dumnezeu—care implică în sine și iubirea lui și a aproapelui—ca și rușinea de oameni, sunt cele două pârghii pe care se reazimă o națiune, ca să poată merge cu pași siguri, fără șovăire spre înaintare, spre propășire. Ce admirabil tablou a zugrăvit Eminescu, când a expus starea de religiozitate și credință din timpul său, care azi, putem zice că e și mai tristă.

Iară noi, noi cei de azi? simțiri reci, harfe zdrobite,
Mici de zile, mari de patimi; inimi bătrâne urâte,
Măsci râzânde puse bine pe un caracter inimic.
Dumnezeul nostru: o umbră; patria noastră, o frază,
Noi nu credem în nimic!

¹⁾ Ținută în biserica «Madona Dudu».

Poate zice cineva, că nu e așa? Imi permit să întreb: unde e evlavia românului de odinioară; unde e dărnicia lui, ce ne-a lăsat atâtea biserici, spitale, școli, aziluri, institute de binefacere etc.? Unde se mai văd boerii, logofeții, jupânii, postelnicii etc., ce-și luau copiii de mână și veneau să asculte serviciul sf. Liturghii? S'au dus! și cu ei și evlavia, și cinstea și binefacerea... Numai pe ici, pe colea câte o raritate! Și să nu uităm, că țara mândră și frumoasă ce formează gloria noastră, o datorim numai *temerei de Dumnezeu și rușinei de oameni*. Pe acestea ni le-a dat religiozitatea și credința; iar pe acestea ni le-a păstrat *Biserica*.

De aceea, și eu azi, vă voi vorbi despre *Biserică*; și sper că cu ajutorul lui Dumnezeu, în viitor voi căuta printr'o serie de mai multe vorbiri, să explic însemnătatea serviciului sf. liturghii, ca să știe fie cine, ce semnifică eșirea cu sf. Daruri, cu sf. Evanghelie, tămâierea ș. a. m. Și cu atât mai mult cred, că se impune aceasta, cu cât credința noastră strămoșească a început să fie, nu sdruncinată, ci amenințată în existența ei. Astfel, în Dobrogea s'a ivit o nouă credință numită a *Advențiștilor*, care se rezumă în acestea: *crucea*, nu-i un obiect sfânt, deci afară cu ea; *jurământ*, nu trebuie să depună nimeni, cu atât mai mult soldații și funcționarii publici; *cap al statului* — rege — nu ne trebuie; iar în locul *Duminicii*, să se serbeze sâmbăta.

Ideile acestea sunt periculoase chiar pentru existența statului, și a nu lua măsuri de îndreptare, înseamnă a sta cu mâinile încrucișate și a privi cu ochi nepăsători, cum ni se ia terenul de sub picioare, sau cum ni se dărâmă clădirea.

Acum să vedem ce e biserica?

Fraților

Prin *Biserică*, avem a înțelege două lucruri: a) Totalitatea celor ce cred în învățăturile Domnului nostru Iisus Christos; sau pe toții creștinii în genere cari se închină unui Dumnezeu în 3 persoane și cari au primit taina sf. botez. b) Locașul acesta sf., clădirea aceasta materială în

care ne adunăm spre a ascultă st. slujbă; precum și pe slujitorii săi—clerul în genere—a cărui misiune (însărcinare) este: de a predica cuvântul lui Dumnezeu la toți oamenii, de a sfinți viața credincioșilor prin sf. Taine, și a-i pregăti pentru a suportă mai cu înlesnire necazurile și nevoile ce întâmpinăm în lupta pentru existență, căci cât va fi lumea vor fi și slăbiciuni și porniri spre rău. Și cine va îngriji pentru extirparea lor, dacă nu biserica? Ea, căci sfaturile ei sunt o candelă, iar învățăturile ei o lumină. Că învățăturile bis. sunt cele mai salutare și mai potrivite pentru a pregăti fericirea omului ori unde și în orice condiții s'ar găsi, e lucru netăgăduit și clar ca lumina zilei. Așa, când zice: «Intru sudoarea feței tale îți vei câștiga pâinea cea de toate zilele» și, «Cine nu muncește, să nu mănânce», înseamnă că îndeamnă la muncă cinstită pre cei lacomi și doritori de câștig mult, deși fac treabă puțină;

Când zice: Tânăr am fost ș'am îmbătrânit, dar n'am văzut pe cel drept părăsit, nici neamul lui cerșind pâine» toarnă balsam răcoritor peste ranele celor lipsiți și mizeri;

Când zice fiilor: «Să cinstească pe părinții lor, ca să le fie bine și să trăească mulți ani pe pământ»; iar părinților: «să-și crească fiii întru frica lui Dumnezeu».

Când propagă pacea între toți oameni: «Pace vouă; pacea mea las vouă; nu precum dă lumea dau eu vouă»; Când în fine pre toți cei ce se abat dela calea cea dreaptă îi călăuzește spre limanul de mântuire; nu înseamnă, că ea e mama duioasă care primește pe fiii săi din leagăn, îi conduce în toată viața prin sfaturile, poruncile, rugăciunile și ajutoarele sale și voește ca toți să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină? Da, așa este! Și așa trebuie să înțelegem, că în istoria omenirii nu este altă credință și altă religie care să cuprindă învățături mai sublime ca ale bisericii noastre. Iată cum se exprimă un luminat patriot al țării A. N. Lahovary, într'un discurs al său în privința însemnătății bis. noastre: «Acea credință în care ne-am născut și în care voim să murim; care a prezidat la cele mai mari acte ale vieții noastre, care a împreunat mâinile noastre în mâinile soțiilor noastre, care au adumbrat leagănul copiilor noștri, care a veghiat mângâitoare la căpătâiul strămoșilor adormiți, în care și noi sperăm să

adormim în pace, pentru a reînvia în speranță.... e a Bisericii creștine ortodoxe. Dânsa a fost dela început și dealungul istoriei una cu națiunea română; dânsa a purtat în luptă steagurile biruitoare ale Mihailor și Stefanilor, pentru dânsa au murit Basarabii la Constantinopol. Ea este amestecată cu pământul și cu țărâna acestei țări, ea este dospită în inimile și cugetele noastre». Să ne reamintim cum în timpurile de restriște, biserica a fost scutul și pavăza ocrotitoare în contra tuturor vrăjmașilor văzuți și nevăzuți. Când Stefan cel Mare se întorcea rănit și obosit la cetatea Neamțului, mama sa îl respinge și nu-i dă ospitalitate; iar el adunându-și mica oaste la număr, oțelită însă prin credința în Dumnezeu, merge și biruește pe vrăjmași. Azi ostașii—cu durere o spun—mulți la număr, lipsiți însă de credință, întorc armele în contra comandantului, cum s'a petrecut cazul la Stănești lângă Giurgiu, în revoltele țărănești de acum 4 ani. Și să mai știți că creștinii de demult ziceau, ca și odinioară Ap. Paul: «Oare, cine ne va despărți de bis. lui Christos; *necazul*, sau *strâmtorarea*, sau *goana*, sau *foametea*, sau *golătatea*, sau *nevoia*, sau *sabia*? Suntem convinși că, nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici puterile, nici cele prezente, nici cele viitoare, nici vre-o creatură nu va putea să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu și bis. lui Iisus Chr. Domnul nostru; pe când azi.... Dar mai e ceva: Biserica noastră ortodoxă ne însoțește neîntrerupt pre toți și pre toate; ne naște spiritual prin sf. Botez, ne întărește prin sf. Mir, ne nutrește duhovnicește prin sf. Impărtășire, ne curăță de păcate prin sf. Mărturisire și revarsă darurile cerești peste membrii familiei prin binecuvântarea sa în taina Căsătoriei. În scurt, în totdeauna cere dela Dumnezeu pentru noi mila și ajutorul ceresc. Tot ea a fost protectoarea și susținătoarea culturii noastre intelectuale și morale în decursul veacurilor și în vremuri întunecoase. În tinda bisericii se învăța multa-puțina carte românească de către moșii și strămoșii noștri; aci se făcea judecata și se dădea dreptatea celui ce o avea, aci se obțineau permisiunile pentru căsătorie ceeace s'a urmat până în Decembrie 1867, când s'a înființat Oficerul Stărei Civile, și tot aci s'a plămădit cele mai mari idei pentru păstrarea naționalității.

TRANSFERĂRI.

Pr. Mihăilescu Marin, parohul parohiei Hăgiești din jud. Ilfov se transferă în aceeași calitate la parohia Frunzânești din acelaș județ pe ziua de 15 August 1911.

Pr. Popescu Mihail, paroh al parohiei Letea-Nouă din județul Vlașca, se transferă în aceeași calitate la parohia Guruieni din acelaș județ în locul preotului Vasile Popescu care trece în locul său la Letea-Nouă pe ziua de 15 August 1911.

Pr. Petru Popa fost paroh al parohiei Hălăucești din jud. Roman, se transferă în aceeași calitate la parohia Dagăța acelaș județ pe ziua de 1 August 1911.

Pr. Petrescu Dimitrie parohul parohiei Malurile din jud. Râmnicul Sărut, se transferă în aceeași calitate la parohia Bălăceanu din acelaș județ, pe ziua de 1 Septembrie 1911.

Pr. Ioachim I. Stănescu, parohul parohiei Luciu, din jud. Buzău se transferă în aceeași calitate la parohia Găvănești acelaș județ în locul preotului C. Stănescu care trece în locul său, pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Pr. Călinescu Dimitrie parohul parohiei Munteni din jud. Iași se transferă la parohia Focurile, din acelaș județ, pe ziua de 1 Septembrie 1911.

Pr. Donescu Nicolae parohul parohiei Bertești de jos din jud. Brăila se transferă ca preot ajutător la biserica Sf. Ilie din urbea Brăila, pe ziua de 15 Septembrie 1911.

Pr. Taftă Const. parohul parohiei Negrilești din jud. Putna se transferă la parohia Paulești acelaș județ în locul preotului Taftă Vasile care trece în locul său pe ziua de 1 Septembrie 1911.

Pr. Copăceanu D. parohul parohiei Copaciu din jud. Vlașca se transferă în aceeași calitate la parohia Ghimpați din acelaș județ pe ziua de 1 Septembrie 1911.

Preotul Alexandru Chirică, parohul parohiei Dolhești din jud. Fălciu se transferă în aceeași calitate la parohia Răsești acelaș județ, pe ziua de 1 Septembrie 1911.

Preotul Mănescu N. parohul parohiei Tâmna din jud. Mehedinți, se transferă în aceeași calitate la parohia Cacoți acelaș județ pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Preotul Panaitescu Teodor parohul parohiei Sf. Voivozi din urbea Tecuci se transferă în aceeași calitate la parohia Sf. Ioan Botezătorul din aceeași comună pe ziua de 1 Septembrie 1911.

Preotul Venescu Constantin parohul parohiei Mârghia de Sus din județul Argeș, se transferă în aceeași calitate la parohia Greci din județul Olt în locul preotului Venescu C. Ioan care trece în locul său pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Preotul Vișinescu D. parohul parohiei Popești-Gălești din jud. Argeș, se transferă în aceeași calitate la parohia Cerșanii de Sus din acelaș județ, pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Preotul Petre Bălănescu, parohul parohiei Cotârğași din județul

Suceava, se transferă în aceeași calitate la parohia Tarcău din județul Neamțu pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Preotul Atanasie Păun, parohul parohiei Surdila Găiseanca din jud. Brăila, se transferă în aceeași calitate la parohia Bertești de Jos, pe ziua de 1 Octombrie 1911.

D E C E S E.

Preotul Constantinescu Nicolae supranumerar în parohia Șelari din Capitală, a încetat din viață în ziua de 30 Iulie 1911.

Preotul Teodor Persu, parohul parohiei Sf. Nicolae din urbea Drăgășani jud. Vâlcea a încetat din viață în ziua de 6 Aug. 1911.

Preotul Teodorescu D. parohul parohiei Ghimpați din jud. Vlașca a încetat din viață în ziua de 15 August 1911.

Preotul Eromnimon Dimitrie, supranumerar în Parohia Spirea Nouă din Capitală a încetat din viață în ziua de 13 August 1911.

Preotul Enciu Baboia, supranumerar la parohia Socariciu din jud. Ialomița, a încetat din viață în ziua de 28 August 1911.

Preotul Constantin Tăbăcariu, supranumerar în parohia Cursăști, jud. Vaslui, a încetat din viață în ziua de 12 August 1911.

Preotul Barbu Ungurelu supranumerar la parohia Crâmpoia din jud. Olt a încetat din viață în ziua de 28 Iulie 1911.

Preotul Ioan Mircescu, supranumerar la parohia Adormirea din comuna Pogoanele, județul Buzău, a încetat din viață în ziua de 14 August 1911.

Preotul Dumitru Rigneanu, parohul parohiei Rădeni, jud. Botoșani, a încetat din viață în ziua de 29 August 1911.

Preotul David Antimiu, parohul parohiei Slănic (Bacău) a încetat din viață în ziua de 16 August 1911.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri Preotului D. Vlad și episcopului N. Devid; căci prin stăruințele D lor s'au înzestrat biserica din com. Giurgioana județul Tecuci cu un rând haine în valoare de 200 lei; un rând sf vase complete în valoare de 125 lei; o perdea (zveră) în valoare de 90 l.; două sfeșnice cu câte trei brațe în valoare de 80 lei; asemenea pentru biserica filială din Sârbi, tot această parohie, un clopot în valoare de 500 lei; și un rând haine negre de pluș în valoare de 100 lei.

Se aduc mulțămiri enoriașilor din parohia Pecineaga, jud. Tulcea cari au dăruit diferite obiecte sacre bis. respective și anume: Drago-mir Vasile din Măcin, un rând vestminte în valoare de 150 lei. Asache Iosafache, două sfeșnice de argint 50 lei. Costandache Dragon,

un steag 150 lei. Zamfir Turcoianu, o față de masă și alte obiecte 150 lei. Petre Turcuianu, o cruce de argint de China 50 lei. Pană Negoită, o cruce mică 30 lei. Ioan V. Turcoianu și Vlad Toma Chirilă au contribuit amândoi câte 100 lei și au cumpărat un rând de vestminte 200 lei. Nicolae Chivu Ghișan, un chivot pe sf. masă 280 lei

Se aduc mulțămiri enoriașilor din parohia Harabazi jud. Constanța, cari au donat bis. respective diferite obiecte și anume: Petre Cantaragiu și Petre Goldea, un prapor 85 lei. Petre Crișan și Gh. Pantea, un prapur 100 lei. Moștenitorii lui Nicolae Văleanu un chivot 280 l. N. Mogoș, învățător, un sfeșnic 51 lei. Enache Enache un sfeșnic 51 lei. Ștefan Jiva o candelă 20 lei. Tănase Ioan un epitaf 100 lei. Mihai Gogan, Gavril Ludoaba, Dumitru Mareș, Nicolae Mareș și alții din satul Mulciova un rând odăjdii 500 lei. Vasile Dumitrof, Gh. Soșca, Lazar Herteg, Niculae Păcuraru și Vasile Taneș câte 10 lei. Stoian Tudor 5 lei. Niculae Lazăr 10 lei. Ioan Bălan 10 lei. Hagi Gheldi Hoge tătar 85 lei.

Se aduc mulțămiri enoriașilor parohiei Gargalâc, jud. Constanța, pentru că au dăruit bis. respective, diferite obiecte și anume: Un rând vestminte în valoare de 500 lei donate de D-nii Ivan Ivanof, Gheorghe Tănase, Chiru Tănase, Dumitru Tănase, Iordan C. Dima, Jecui Gheorghe, Dobre Dralcu, D. C. Dima, Vlase Gheorghe, Stoian Coadă. O cruce de argint cu pedestal donată de Petre Cealin în valoare de 40 lei. O cruce pentru botez donată de Donciu Atanasiu și Dima Dumitru în valoare de 25 lei. Două candelargint plache donate de Constantin I. Dima și Raicu D. Rainu în valoare de 60 lei. O cruce de argint donată de Dima Lazăr în valoare de 70 lei. O tavă de nichel argintată pentru anaforă donată de Chaniu I. Chiru în valoare de 35 lei. Un steag portativ donat de Hristu I. Conda și Anghel T. Conda în valoare de 100 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor notate mai jos, cari au donat diferite odoare și ofrande bis. din comuna Erchesek, jud. Constanța, și anume: Costache D. Dragu, o candelă de argint plache la proscomidie în valoare de 18 lei. Dobrea Vasile o pereche cununii în valoare de 45 lei. Maria V. Lupu, un acoperemânt de pluș și unul de borangic pe sf. Pristol. Maria N. Constantin un acoperemânt de pânză pe sf. Pristol și unul pe analog. Stanca N. Badie două basmale de mătasă și Tudor S. Badea 6 kilograme ceară pentru policandru și toate sfeșnicile din biserică, precum și undelemnul necesar.

Se aduc mulțămiri publice d lui Iorgu N. Aloman și soției sale Elena, cari au dăruit bis din parohia Dedulești, jud. Brăila următoarele obiecte: Un epitaf în valoare de 100 lei; o față mare de pânză 15 l; O cuvertură de etamină 30 lei; două sfeșnice de nichel 8 lei; o masă de lemn 10 lei.

Se aduc mulțămiri persoanelor mai jos notate, cari au făcut donațiuni bis. din comuna Șivița jud. Covurlui, și anume: Enoriașilor numitei biserici, pentru construirea unei clopotnițe în valoare de 1500 lei; Primăriei, care a dăruit 400 lei; Primarului, Ioan Șoim, ajutorului Dumitru Ghenghea și întreg consiliului comunal, cari au contribuit fiecare cu câte 105 lei, pentru cumpărarea unui clopot în valoare de 1030 lei; D-lor Șt. Șoim și Ioan Șoim, pentru cumpărarea a două sfeșnice în valoare de 70 lei și Parohului I. Stratilat și la 25 enoriași, pentru cumpărarea unui epitrahil și a unei cruci, ambele în valoare de 125 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Scarlat C. Moscu din com. Musculești; care a dăruit bis. respective un chivot de argint în valoare de 200 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ilie Iliuță din satul Gârlești parohia Ghercești, jud. Dolju, care a făcut pe spesele sale la cimitirul din acel sat o Troiță în valoare de 600 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Florea Mateescu și soției sale Costina, din comuna Brastavățu jud. Romanați, cari au donat bisericii din acea comună un garderob în valoare de 200 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor de mai jos, cari au dăruit diferite obiecte bisericii din parohia Băilești județul Dolj și anume: Dl. Ioan Th Culescu, un rând complet de vestminte preoțești în valoare de 300 lei; Dl. Costică Stamin, un analog și o perdea brodată în valoare de 150 lei; și Dl. Ghenea Gaciu, o perdea pentru ușile Impărătești în valoare de 100 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor cari au făcut donațiuni bis. din Batoși județul Mehedinți.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor, cari au dăruit sume pentru construirea bisericii din comuna Piscu jud. Dolj și anume: Ioan Petrescu 9000 lei; Ioniță Penovici cu 3150 lei; Florea M. Decă cu 2500 lei; și Preotul I. Dinescu cu 700 lei.

Se aduc mulțămiri publice preotului Iconom I. Popescu, parohul parohiei Balta, Mehedinți, care a donat pentru „Căminul Preoțesc“ dela această sfântă Episcopie 100 cărți în valoare de 60 lei, din lucrarea sa „Doctorul Săteanului“

Se aduc mulțămiri publice preotului Ilie Demetrescu parohul bisericii Mântuleasa din urba Craiova, care a făcut cu dintr'ale sale osteneli, o casă parohială pe lângă acea biserică.

Se aduc mulțămiri publice locuitorului Ion M. Sotea, care a donat bisericii din comuna Bârza jud. Dolj o candelă de argint în valoare de 25 lei; asemenea se aduc mulțămiri enoriașilor satului Țugurești, cari au contribuit cu toții la repararea acoperișului bisericii filiale din acel sat.

Se aduc mulțămiri publice Cucernicilor preoți V. G. Durak din T. Severin și Ioan Popescu al parohiei Balta jud. Mehedinți, cari au dăruit câte 200 lei pentru „Căminul Preoțesc“ ce are a se înființa la Sf. Episcopie de Râmnic.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Dumicru M. Burileanu, proprietar în comuna Vrața jud. Mehedinți, care a dăruit suma de lei 300 pentru cumpărarea unui clopot la biserica respectivă.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor cari au făcut mai multe donațiuni bisericii din parohia „Preajba Malu Mare“ jud. Dolj.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Iancu Lăzărescu din com. Scăești jud. Dolj, care a dăruit bisericii respective patru candelă de argint în valoare de 140 lei, cum și opt kilograme lumânări de ceară albă în valoare de 56 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lor: N. Negri, D. Cunesco, Antonie Ștefan, Nuță Ionescu, Smarandache Ștefănescu și Maria Georgescu din comuna Pârscovenii, jud. Romanați, cari au dat concursul lor moral și material pentru construirea bisericii din acea parohie.

Se aduc mulțămiri D-lui Gavril Constantin, casier al gării Craiova precum și soției sale Ana pentru că a dăruit bisericii din comuna Marotinu de sus, jud. Romanați 5 kilograme lumânări ceară albă curată în valoare de 40 lei precum și o broșură cu 50 predici de Arhim. Iuliu Scriban pentru biblioteca bisericii.

Se aduc mulțămiri publice Onor. Adm. Cassei Bisericii, care a donat 38 de cărți bibliotecii parohiale dela biserica Sfinții Voevozi din Târgu-Jiu.

Se aduc mulțămiri D-lui Răduț Tintorescu, proprietar din Târgu-Hurezul, jud. Vâlcea, care a donat bisericii parohiale Pietreni-Costești, un rând de sfinte vase de argint de China.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor, cari s'au ostenit să facă ofrande bisericii din parohia Dănceu, jud. Mehedinți.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor din parohia, Lupoia județul Mehedinți, cari au făcut mai multe donațiuni de diferite obiecte bis. din acea parohie.

Se aduc mulțămiri D-lor. Alexandru Floareș și Vasile C. Borcea, proprietari din comuna Berești-Bistrița, jud. Bacău cari au cheltuit cu repararea bisericii filiale din menționata comună, cel întâi suma de 978 lei, iar cel al doilea 691 lei.

Se aduc mulțămiri piosului donator D-nul Ioan D. Simionescu Râmniceanu. mare proprietar din Focșani, care a dăruit bisericii catedrale din acea urbă un rând complet de veșminte preoțești în valoare de 500 lei.

Se aduc mulțămiri persoanelor, cari au donat bisericii din parohia Onești jud. Bacău diferite obiecte.

Se aduc mulțămiri pioșilor creștini, cari au donat bisericii filiale, din parohia Corod I, jud. Tecuci, bani și diferite obiecte.

Se aduc mulțămiri D lui Constantin Vlădescu, comerciant din Focșani, care a dăruit bisericii „Cuvioasa Parascheva“ din Focșani, o icoană mică, îmbrăcată cu alpaga argintată și pe alocurea poleită, în valoare de 30 lei.

Se aduc mulțămiri persoanelor, cari au donat bisericii din parohia Bozienii, jud. Roman, obiectele necesare.

Se aduc mulțămiri D-lor D. Constantinescu și V. Hălăciugă ambii din comuna Vizantea jud. Putna, cari au dăruit cel întâi bisericii din Vizantea, jud. Putna, un rând complet de veșminte preoțești, în valoare de 160 lei, iar cel al doilea a dăruit bisericii filiale din menționata parohie un rând complet de vestminte preoțești în valoare de 200 lei,

Se aduc mulțămiri persoanelor, cari au donat bisericii din parohia Oțelești (Bacău) diferite obiecte.

Se aduc mulțămiri persoanelor următoare, care au dăruit bisericii din Cașin, jud. Bacău obiectele amintite; și anume: D-nul Maior Em. Aldea, pensionar din Slatina, o față de masă pentru Sf. Masă din Sf. Altar și 2 steaguri în valoare de 25 galbeni; D-nul Gh. N. Ghețu, cântăreț al acelei biserici o cădelniță și un frumos covor, iar soția sa un acoperemânt frumos lucrat de dânsa pentru Sf. Masă din Sf. Altar.

Se aduc mulțămiri D-lor Nicolai Rusovioi și Anton Polatos din urbea Focșani, jud. Putna, cari au dăruit bisericii Cuvioasa Parascheva din Focșani, cel întâi un sf. chivot în valoare de 300 lei; iar cel al doilea a instalat între clopotniță și turnul menționatei biserici, o lampă electrică, cum și un bec în pridvor, în valoare de 120 lei.

Se aduc mulțămiri persoanelor din comuna Boghicea, jud. Roman, cari au contribuit cu obiecte și bani pentru construirea bisericii parohiale din menționata comună.

Se aduc mulțămiri persoanelor cari au contribuit cu bani la facerea din nou a gardului de piloți de stejar și sârmă, ce împrejmuește curtea bisericii din satul Recea, parohia Răcătău, jud. Bacău.

Se aduc mulțămiri locuitorilor Nicolae Cenușă și Stan Cenușă, din comuna Borșani, jud. Putna, cari au lucrat și stărut cu toată osârdia, la repararea completă a zaplazului cimitirului menționatei comuni.

Se aduc mulțămiri locuitorului Ioan Gr. Dulgheruș, din com. Dăgâța, jud. Roman, care a hărăzit bisericii din menționata comună, un ceaslov bogat în valoare de 24 lei 50 bani.

Se aduc mulțămiri persoanelor, cari au venit în ajutor bisericii din parohia Bogzești jud. Roman, ce se construște din nou cu diferite obiecte.

Se aduc mulțămiri D-lui Dimitrie Condopol, arendașul moșiei Valea Sacă, din județul Bacău, cari a dăruit bisericii din acea parohie diferite obiecte.

Se aduc mulțămiri d-lui Dim. Condopol, proprietarul moșiei Bălăneasa județul Bacău, care a contribuit cu suma de 8000 lei pentru reparațiunea bisericii din parohia Orășea Mare, comuna Valea Rea, înzestrându-o și cu veștminte și alte obiecte bisericesti, în valoare de 3000 lei.

Se aduc mulțămiri publice d-lui Gh. N. Păianu, proprietar în com. Rojiștea jud. Dolj și soției sale Teodora, cari au îmbrăcat cu argint icoana Sf. Niculae și a Sf. Gheorghe din acea comună, cheltuind 1700l.

Se aduc mulțămiri persoanelor din parohia Petroasa. com. Găgești, jud. Putna, cari au dăruit bis. din menționata parohie diferite obiecte.

Se aduc mulțămiri enoriașilor bisericii din parohia Scurta, județul Putna, cari au contribuit cu diferite sume de bani la turnarea și mărirea clopotului menționatei biserici.

Se aduc mulțămiri enoriașilor parohiei Răcăciuni județul Bacău, în număr de 297, cari au contribuit cu 1263 lei 50 bani, cu care s'a reparat biserica respectivă și s'a cumpărat și obiectele sacre, precum și alte îmbunătățiri.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

A

SFÂNTULUI SINOD AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE

ACTE OFICIALE.

CONSISTORIUL SUPERIOR BISERICESC.

Ședința din 11 Mai 1911.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața, sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat.

Se citește apelul nominal. Prezenți 34. Absent P. S. Episcop al Romanului. În concediu Prea Cucernicii Iconomi Nicolae Gheorghiu și Marin Iliescu.

Se citește sumarul ședinței dela 9 Mai dimineața.

P. S. Episcop al Hușilor, cere a se rectifică că P. S. Sa a zis ca seminariștii cu patru clase să urmeze seminarul complet și Facultatea de Teologie.

P. C. Icon. N. Iancu, roagă a se adăoga după cele scrise și aceasta: ca preoții cari au servit la biserici particulare, fără rețineri la salariu, să li se facă rețineri pe tot timpul servit, obligându-se să plătească fondului Casei de Pensiuni reținerile echivalente salariului pe care l-au avut, duple cum prevede legea generală a pensiilor,

Punându-se la vot se aprobă cu rectificările cerute.

Se citește sumarul ședinței dela 9 Mai după amiazi și se aprobă.

Se comunică dela biuro:

Petiția P. C. Iconom M. Iliescu, prin care roagă a i se acordă concediu pentru astăzi. Se acordă concediul cerut.

D-nul D. Stănescu, profesor, înaintează din nou manuscritele: Istoria Sfântă a Vechiului și Noului Testament

pentru clasa I secundară și Dogmele religiei creștine pentru clasa IV secundară, arătând că a făcut toate modificările cerute de comisiune. Se trimite la comisiunea respectivă.

Enoriașii bisericii filiale Leleasca, -endinte de parohia Dobroteasa, comuna Urși, jud. Olt, cer înființarea unei noi parohii în acel cătun. Se trimite la comisiunea pentru parohii.

P. C. Icon. I. Mălăescu, citește propunerea semnată de P. C. Sa și Prea Cucernicii Iconomi I. Gotcu, C. Ionescu, I. Antonovici, Ilie Teodorescu și I. Severin, prin care arată că în unele cărți de cetire pentru școalele primare, se află lecțiuni de religie, care nu corespund în totul învățăturilor sfintei noastre Biserici și nu sunt potrivite cu înțelegerea copiilor, cărora trebuie să li se predea religia într'un stil ușor și într'o limbă curat românească. Pentru aceste considerațiuni propun:

a). Ca cărțile de cetire pentru școalele primare, în care sunt după programă lecții de religie să se revadă de Consistoriul Superior Bisericesc.

b). Ca în toate cărțile de cetire, care servesc ca manuale de limba română pentru elevii din școalele secundare, să se introducă de autori și bucăți de cetire cu cuprins religios-moral, luate chiar din Sf. Scriptură, ori din Sf. Părinți.

c). Ca comisiunea pentru cercetarea și aprobarea cărților de religie în toate școalele să fie *una*, alcătuită din cei trei membri ai comisiunii respective, aleasă de Consistoriul Superior Bisericesc și doi membri desemnați de către onor. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dintre care unul să fie un profesor de limba română și celălalt de pedagogie. Autorii să fie obligați prin regulamentul respectiv să și înainteze manualele în dublu exemplar.

D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii este rugat a modifica regulamentul respectiv în sensul celor aici exprimate. În urma discuțiunii urmată, la care au luat parte I. P. S. Președinte, Prea Sfințiții Episcopi al Hușilor și al Dunărei de Jos, P. C. Iconom D. Lungulescu și P. C. Propunător I. Mălăescu, s'a primit această propunere, care se va înainta D lui Ministru cu rugăminte ca să dispună

să se trimită de Onor. Minister la Consistoriul Superior Bisericesc toate cărțile de cetire școlare, în care se află bucăți de cuprins religios, spre a fi cercetate și să nu se publice fără aprobarea Consistoriului Superior și a Sfântului Sinod.

P. C. Iconom D. Lungulescu, citește propunerea semnată de P. C. Sa și de P. C. Iconomi M. Iliescu, P. Procopiescu, N. Jingoiu, Cosma Petrovici, D. Ghinescu, N. Filip, N. Iancu și P. Cuv. Arhimandriți Dionisie Simionescu și Veniamin Piticar, prin care se arată însemnătatea ce au în Dumnezeuștile slujbe cântările bisericești executate pe psaltichie și propun:

a). Să se numească o comisiune compusă din profesorii de muzică și alte persoane recunoscute ca adânc cunoscătoare de muzică, atât în ce privește psaltichia cât și armonia, care comisie să se ocupe cu elaborarea cărților de psaltichie, trebuincioase în biserici și în școalele clericale, cum și cu a tuturor cântărilor corale liturgice și ocazionale. Numai acele cântări sau manuale elaborate de comisia în cestiune, vor veni la Consistoriul Superior spre cercetare și aprobare.

b) Să se trimită tineri dintre cei ce se disting în seminarii și facultatea de Teologie prin talent muzical, atât în ce privește executarea vocală cât și în armonie, ca să facă studii asupra cântărilor corale, mai cu seamă în Rusia unde se știe că există cele mai bune coruri bisericești, care păstrează adevăratul caracter al cântărilor religioase.

Cu modul acesta, pe lângă desăvârșirea în studiul muzicii bisericești, prin uniformizare, biserica va scăpa de atâtea inovațiuni, a căror îngăduire numai folositoare nu poate fi cultului nostru religios.

P. S. Episcop al Hușilor, zice că dela o vreme se tot înmulțesc autorii de cântări bisericești. Fiecare face câte o broșură și se dă de autor. P. S. Sa este de părere ca Sf. Sinod să ia dispozițiuni că cântările pe psaltichie ale lui Macarie, Dimitriță Suceveanu și ale celorlalți psalți binecunoscuți să se retipărească și să se introducă în toate bisericile noastre, ca astfel să se pună stavilă acestui început de a se face toți autori de cântări bisericești.

P. C. Icon. C. Nazarie, zice că se unește cu părerea

P. S. Episcop al Huşilor, dar crede că este necesar ca și pentru cântările corale să se ia măsuri ca să nu fie introduse în biserici decât numai acelea care vor fi aprobate de Sf. Sinod. Să se stabilească un repertoriu aprobat de Sf. Sinod.

P. C. Icon. C. Ionescu, crede că ar fi bine ca Sf. Sinod să facă mijlocire la Onor. Guvern de a se da o bursă sau două și pentru studiul muzicii bisericești în străinătate duple cum se dă și pentru studiul muzicii occidentale.

I. P. S. Mitropolil Primat, Președinte, dă lămuriri că Sf. Sinod a ales acum vre-o 12 ani o comisiune care să asculte mai multe coruri și să și dea părerea care este cel mai bun. Din acea comisiune a făcut parte actualul P. S. Episcop al Dunărei de Jos și I. P. S. Sa și au găsit ca cel mai bun, corul decedatului Muzicescu dela catedrala Sf. Mitropolii din Iași. În vederea raportului ce au făcut, Sf. Sinod a aprobat repertoriul acestui cor. Totuși se poate să se mai găsească și altele bune, care să merite a fi aprobate. I. P. S. Sa crede că e bună propunerea citită precum și părerea P. C. Icon. C. Ionescu, dar ține să se știe că Sf. Sinod s'a ocupat de această chestiune. Punându-se la vot s'a primit propunerea.

P. C. Icon. D. Lungulescu, citește propunerea prin care roagă a se fixa mai dinainte programul lucrărilor și a se comunica membrilor Consistoriului Superior cu cel puțin 15 zile înainte de deschiderea sesiunii.

I. P. S. Președinte, zice că programul lucrărilor Consistoriului Superior este prevăzut în lege. Întrucât privește cererea de a se comunica membrilor cu 15 zile mai înainte de deschiderea sesiunii, lucrările cu care are a se ocupa, I. P. S. Sa arată că aceasta nu se poate îndeplini, știut fiind că multe lucrări vin cu o zi sau două înainte de deschidere; de aceea crede ca această propunere să se retragă.

P. C. Icon. D. Lungulescu, declară că o retrage.

P. C. Icon. Cosma Petrovici, citește raportul comisiunii de petițiuni privitor la scrisoarea D-lui Chiriță Roșescu din Craiova însoțită de o carte poștală ilustrată, pe care se află tipărite cuvintele: «Christos a înviat din morți în moarte prin moarte trecând» (editura Ad. Maier D. Stern

·din București), înaintate la Consistoriu de către Sf. Mitropolie a Ungrovlahiei, spre a se aviză la măsurile convenite pentru a se împiedică publicarea și răspândirea unor atari ilustrate contrare învățătorei fundamentale a Sf. Biserici ortodoxe de Răsărit.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei zice că există o lege pentru cărțile poștale obscene și pe baza legii Ministerul poate să ia măsuri ca asemenea cărți poștale, cum este aceasta, să fie oprite din comerț, întru cât scandalizează lumea creștină; de aceea I. P. S. Sa declară că se unește cu părerea coprinsă în raportul comisiunei.

P. S. Episcop al Hușilor, zice că există în Codul Penal articol prin care se pedepsesc astfel de publicațiuni vătămătoare credinței și simțimintelor religioase ale creștinilor. P. S. Sa este de părere să se facă de biurou mijlocire către D-nul Ministru cu rugăminte ca să ia măsuri pentru a se pedepsi aceia cari își permit să ridiculizeze învățăturile religiunei noastre.

P. C. Icon. P. Procopiescu, zice că s'au dat dejă ordine oficiilor poștale ca să oprească cărțile poștale obscene.

I. P. S. Președinte, zice că și I. P. S. Sa se unește cu concluziunea raportului comisiunei, cu lămurirea că dacă nu există în legile noastre dispozițiuni care să pedepsească asemenea lucrări, să rugăm pe Onor Guvern ca să introducă în lege dispozițiuni pentru pedepsirea unor astfel de publicațiuni prin care se atacă învățăturile sf. noastre religiuni.

P. C. Icon. Cosma Petrovici, raportor, citește scrisoarea D-lui Chiriță Roșescu din Craiova, cu care s'a înaintat această carte poștală ilustrată.

P. C. Icon. D. Lungulescu, zice că sunt și broșuri tipărite de profesori universitari, care pot să facă mare rău tinerilor noștri. P. C. Sa crede, că ar fi bine să se ia măsuri contra acelor profesori cum e Dr. Tiron dela Iași, care a scris o broșură prin care se atacă învățăturile Sfinței noastre Biserici.

I. P. S. Președinte, zice că Dr. Tiron a scris părerile sale și i s'a răspuns.

Punându-se la vot concluziunea raportului de a se in-

terveni către D-nul Ministru de Culte să tragă la răspundere pe sus numiții editori și în acelaș timp să se ia măsurile cuvenite ca să înceteze astfel de jigniri la adresa învățătorei bisericii, scumpă nouă și tuturor creștinilor ce aparțin Sfintei noastre Biserici, s'a primit cu lămurirea dată de către P. S. Episcop al Hușilor.

P. C. Icon. N. Iancu citește raportul aceleiași comisiuni privitor la memoriul alcătuit de către preotul Gh. Chirică și d. I. Andrei, profesori de religie din Ploești prin care arată pericolul ce amenință societatea creștină ortodoxă și mai ales tineretul prin răspândirea unor broșuri sub titlul «Biblioteca», «Facla», «Lumen» și altele al căror conținut este vătămător învățăturilor religiei noastre coprinzând teorii ateiste, raționaliste, materialiste, etc. Autorii memoriului cari semnaleză acest rău fac și o propunere: Că ar fi bine să se tipărească sub auspiciile Sf. Sinod și chiar în Revista «Biserica Ortodoxă Română» articole sub titlul: «Biblioteca religioasă morală» care să se vândă cu un preț foarte mic, răspândindu-se pe la bibliotecile școlare din țară, librării, chioșcuri de ziare, spre a le putea procura orișicine.

P. C. Icon. I. Gotcu, zice, că în totdeauna Sf. noastră religie a avut dușmani, pentru că ea predică adevărul și lumina, și caută să înlătore minciuna și întunerecul. În țara noastră, dela jumătatea veacului trecut, au început să se înmulțească dușmanii cari atacă religiea prin tot felul de publicațiuni ateiste, pentru ca să sdruncine fundamentul moral al credinței poporului și prin slăbirea acestui fundament, să sdruncine pe cel economic și însuși neamul! Că în ședința precedentă P. C. Sa a arătat cum în școalele noastre secundare, învățământul nostru religios e aproape neglijat, pentru că nu se poate zice învățământ religios cu o oră pe săptămână; iar în unele nici nu există precum în școalele de meserii, de comerț, de agricultură, silvicultură, militare, etc. Demoralizarea tineretului crește pe fiecare zi, încât autoritatea școlară a ajuns să ceară concursul Poliției pentru îndreptarea răului. P. C. Sa a rugat în acea ședință să se ia măsuri de a se introduce învățământul religiei în toate școalele și să se dea mai multe ore de curs pentru religie. Asemenea în școalele primare preoții

nu numai să aibă voe, dar să fie chiar obligați de a predă învățământul religios și crede că autoritatea școlară nu va oprî pe preoți de a face aceasta, căci se știe că școala și biserica sunt factorii cari aduc lumina și moralizarea popoului. Roagă și acum să se ia măsuri ca să se introducă învățământul religios în toate școalele cu mai multe ore de curs pe săptămână, iar în toate școalele primare să se predeă obligator de către preoții respectivi. Astăzi învățământul religiei este zeflemisit chiar de unii din profesori, față de cari profesorul de religie este umilit și prin puținile ore de curs ce i se dă și prin remunerarea lui. Astăzi are mai multe ore de curs gimnastica decât religia. Aduce laudă și mulțămire d-lui profesor Bogdan Duică pentru articolele ce a scris, prin care arată starea învățământului în școalele noastre. Asemenea laudă activitatea Doamnelor Rômâne din Societatea ortodoxă a femeilor române.

A se mai tărăgăni și a se așteptă îndreptarea din alte părți e o primejdie națională. Dușmanii ne atacă din toate părțile. Conchide rugând Consistoriul Superior să intervină către D-nul Ministru de Culte și Instrucțiune, ca să ia măsurile pe care le va crede D-sa de cuviință, pentru a se da învățământului religios importanța pe care se cuvine să o aibă și a se introduce în toate școalele, iar la țară să se predeă de către preoți.

P. S. Episcop al Hușilor, arată că PP. SS. Kiriarihi au luat dispozițiuni ca preoții să predice și să învețe pe copii religiunea, dar recunoaște că se întâmpină greutăți din partea autorităților școlare. Că pe unele locuri nu voesc să deschidă școala ca preoții să facă sfințirea apei la zi întâiu a luni. Crede că ar fi bine ca autoritatea școlară să permită preoților de a'și face datoria și a învăța pe copii religiunea.

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu, arată că și în Consistoriul Superior și în Sf. Sinod adeseori s'a discutat această chestiune a învățământului religios în școale. Că la 1904 s'a dat de autoritatea școlară voie preoților catolici ca să învețe pe copii religia în școale, în comunele unde se află și creștini ortodoxi și catolici, iar preoților noștri nu li se dă voe. Că s'a publicat în Monitorul Oficial o

dispozițiune ministerială prin care se dă voe preoților papistași ca să predea religia în școale, unde sunt copii de catolici. De aceea crede că este bine ca să rugăm pe Dl. Ministru să dea voe și preoților noștri ca să învețe pe copii religia în școale.

P. C. Iconom Ilie Teodorescu zice, că *P. C. Iconom I. Gotcu* a vorbit despre o chestiune foarte importantă, dar care nu eră în discuție, de oarece chestia în discuție eră asupra memoriului prezentat de doi profesori de religie din Ploești, cari în vederea propagandei adventiștilor prin broșuri pe care le răspândesc în popor, au făcut propunerea ca și noi să combatem propaganda lor tot prin broșuri răspândite în popor. Această cerere a profesorilor dela Ploești a fost trimisă la comisiunea de petițiuni, care sub președenția Venerabilului *P. S. Arhiepiscop Valerian Râmnicianu* și-a făcut raportul său. *P. C.* Sa crede că Consistoriul Superior în această chestie ar fi bine să primească concluzia raportului comisiunei. Roagă a se pune la vot concluzia raportului.

P. C. Iconom I. Gotcu, recunoaște că chestia în discuție eră o parte din marele și nedespărțitul tot și *P. C.* Sa n'a făcut altceva decât a privit chestia în întregul ei, spre a se luă măsuri de îndreptare și vindecarea răului în totalitatea lui. Roagă pe *Onor. Consistoriul Superior* să ia o hotărîre cât mai grabnică ca preoții să înceapă cât mai curând a lucra cu toată stăruința pentru educarea religioasă-morală a poporului nostru. Oare Biserica noastră de Stat nu găsește mijloace ca să lupte, când cei cari ne lovesc găsesc mijloacele de a ne atacă?

P. C. Iconom Ilie Teodorescu crede, că ar fi bine ca *P. C. Iconom I. Gotcu* să facă o propunere în sensul celor vorbite de *P. C.* Sa.

P. C. Iconom I. Gotcu zice, că dacă se crede că trebuie să facă o propunere scrisă o va face, dar *P. C.* Sa crede că nu e nevoie!

I. P. S. Președinte zice, că chestiunea atinsă de *Păr. Gotcu* a format obiectul altei ședințe și atunci s'a decis ca să așteptăm să vie cu lucrarea sa comisiunea însărcinată cu redactarea unui catehism. Totuși *I. P. S.* Sa repetă aceea ce a zis și în o ședință precedentă, că nimeni nu

poate să împiedice pe preoți de a învăța pe copii religia și rugăciunile. Că la 1898 I. P. S. Sa a fost în comisiunea pentru facerea programelor analitice pentru școale și a cerut să se dea pentru religie mai multe ore de curs pe săptămână, dar i s'a obiectat că preoții au și amvonul de unde pot să predice învățăturile religiunii!

D-nul Ministru intră în sala ședințelor.

I. P. S. Președinte rezumă discuția urmată asupra acestei chestiuni spre a lua cunoștință și *D-nul Ministru*. Că s'a prezentat o propunere de doi profesori de religie dela Ploești, cari în vederea propagandei care se face de dușmanii religiunii noastre prin broșuri pe care le răspândesc în popor, cer a se face o contrapropagandă tot prin broșuri, pentru a feri pe creștini de a nu fi înșelați de acei rău voitori ai Bisericii și ai neamului nostru. Cererea a fost trimisă la o comisiune care prin raportul său a opinat a se tipări broșuri sub titlul de bibliotecă religioasă morală. Dar incidental s'a mai discutat și chestiunea că în școale se dă puține ore pentru învățământul religiunii. *I. P. S.* Sa roagă pe *D-nul Ministru* a mai sporii orele de religie în școale, dar totdeodată crede că învățăturile religiunii se pot răspândi în popor nu numai prin școală, ci și prin predici, conferințe, catiheze. Aduce mulțămiri și laude *P. S. Arhiereu Nicodim Băcăoanul* pentru cărțile religioase morale pe care le-a făcut. Cu aceste lămuriri crede că se poate primi concluzia raportului.

D-nul Ministru ia cu deosebită plăcere cunoștință de cele discutate în Consistoriul Superior și declară că le dă deplina *D-Sale* adesiune, având convingerea că nu se poate combate otrava care se află în broșurile răspândite de vrășmașii religiei noastre decât tot prin broșuri care să cuprindă sfintele învățături morale ale religiei. În ceea ce privește sporirea orelor de învățământ religios în școale, *D-sa* promite că va face tot ce se va putea. Că n'are decât cuvinte de încurajare pentru toți cei cari scriu pentru Biserica noastră. Dorește ca biblioteca religioasă morală să se înmulțească cât mai mult, căci ar fi un mare câștig moral când mintea copiilor ar fi luminată de învățăturile morale ale religiunii.

D-sa promite că va da orice încurajare i s'ar cere pen-

tru răspândirea învățăturilor morale în popor, știut fiind că ideea de patrie e strâns legată cu cea de Biserică.

Punându-se la vot concluziunea raportului comisiunei, s'a primit.

P. C. Iconom I. Severin, citește propunerea semnată de *P. S. Episcop al Hușilor, P. S. Arhiereu Valerian Râmniceanu, Prea Cuvioșii Arhimandriți Dionisie Simionescu și Veniamin Piticariu și de Prea Cucernicii Iconomi I. Severin, C. Nazarie, I. Gotcu, N. Iancu, D. Ghinescu, N. Filip, P. Procopiescu, C. Ionescu, I. Antonovici, Ilie Teodorescu, P. Savin și D. Lungulescu*, prin care, pe temeiul considerațiunilor expuse în propunere, roagă a se mijloci la Onor. Minister al Cultelor și Instrucțiunei, ca să binevoiască a introduce o modificare în legea pentru Facultatea de Teologie, anume ca pe viitor profesorii acestei facultăți să se recruteze numai dintre clericii hirotonisiți.

Punându-se la vot s'a primit în unanimitate.

Se suspendă ședința pentru cinci minute.

La redeschidere *I. P. S. Președinte* arată că are să se discute o chestiune, la care ia parte după regulament, numai membrii aleși.

P. C. Iconom I. Mălăescu citește raportul comisiunei pentru cercetarea manualelor de învățământ religios privitor la manuscrisele înaintate de D-nul D. Stănescu, care i-au fost înapoiate spre a se conforma observațiunilor făcute de comisiune, pe care le-a înaintat din nou, arătând că a făcut modificările cerute. Punându-se la vot concluziunile raportului comisiunei, care sunt de a se aproba manuscrisul de Istoria Sf. a Vechiului și Noului Testament pentru clasa I secundară și Dogmele pentru clasa IV secundară, s'au primit.

I. P. S. Președinte declară ședința plenară redeschisă.

P. S. Arhiereu Evghenie Piteșteanu citește raportul comisiunei de petițiuni privitor la desideratele exprimate de conferințele preoțești din Eparhia Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei, clasificate și conexate, după cum s'a decis într'o ședință precedentă.

Punându-se la vot concluziunile raportului s'a primit.

I. P. S. Președinte arată că Consistoriul Superior și-a terminat lucrările sale din această sesiune.

D-nul Ministru citește Inaltul Decret Regal de închiderea sesiunii.

Ședința se ridică la orele 12 din zi.

Președinte, *Pimen Mitropolit Moldovei și Sucevei*.

Secretar, *Icon. M. Iliescu*.

SESIUNEA DE TOAMNĂ 1911.

Ședința din 12 Octomvrie 1911.

Sesiunea de toamnă a Consistoriului Superior s'a deschis în ziua de 12 Octomvrie a. c., oficiindu-se cuvenitul serviciu religios în Capela seminariului Central la ora 10 dim. la care au asistat P.P. S.S. și P.P. C.C. Membri ai Consistoriului, precum și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii și d-nul Administrator al Cassei Bisericii. După terminarea serviciului religios, trecând în sala de ședință, d. Ministru citește Mesagiul Regal de deschiderea sesiunii.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte, Pe temeiul Inaltului Decret Regal, care s'a citit de către d. Ministru, declară deschisă sesiunea de toamnă a Consistoriului Superior Bisericesc.

P. C. Icon. Ioan Mălăescu, Secretar, citește apelul nominal. Prezenți 32, în concediu 3.

P. C. Icon. Marin Iliescu, Secretar, citește sumarul ultimei ședințe din sesiunea de primăvară, care se aprobă cu rectificarea cerută de P. C. Icon. N. Iancu că: Dreptul de pensie să-l aibă și preoții, cari la punerea în aplicare a legii clerului mirean se găseau servind pe la bisericile particulare, ce se întrețineau din venituri proprii și cărora nu li s'au făcut rețineri la salar pentru pensuni.

Urmând, conform regulamentului interior al Consistoriului Superior Bisericesc, a se procede la alegerea secretarilor biroului și a comisiunilor,

P. C. Arhim. Dionisie Simionescu, propune a se realege prin aclamațiune aceiași secretari și membri în comisiuni cari au fost și în sesiunea trecută.

I. P. S. Președinte, în urma propunerii P. C. Arhim.

Dionisie, consultă a se face alegerea secretarilor și a membrilor în comisiuni cari au fost și în sesiunea trecută, prin aclamațiune.

Se primește.

Se aleg prin aclamațiune și se proclamă secretari PP. CC. Iconomi: Ioan Mălăescu, Marin Iliescu, Nicolae Jingoiu și Cosma Petrovici.

Se aleg prin aclamațiune și se proclama membri în comisiuni:

În Comisiunea de petițiuni: P. S. Arh. Valerian Râmnicănu și PP. CC. Iconomi Nicolae Iancu și Cosma Petrovici; în comisiunea pentru așezămintele clericale, programele de studii ale acestora precum și ale celorlalte școale în cece privește învățământul religios: P. S. Arh. Nicodim Bacăoanu și PP. CC. Iconomi: C. Nazarie și Pavel Savin; în comisiunea pentru parohii: P. S. Arh. Calist Botoșeneanu și PP. CC. Iconomi: Dobre Ghinescu și C. Ionescu; în comisiunea pentru monastiri: P. S. Episcop al Dunărei de Jos și PP. Cuvioșii Arhimandriți Dionisie Simionescu și Veniamin Piticariu; în comisiunea pentru construire și zugrăviri de biserici și recompensarea preoților meritoși: PP. CC. Iconomi Ioan Severin, Ioan Antonovici și Nicolae Gheorghiu; în comisiunea de judecată a Preoților și diaconilor: PP. CC. Iconomi M. Iliescu, N. Gheorghiu și I. Antonovici; în comisiunea pentru cântările bisericesti: PP. CC. Iconomi D. Lungulescu, P. Procopiescu și N. Jingoiu; în comisiunea pentru cercetarea cărților didactice de învățământ religios în școale: PP. CC. Iconomi: I. Antonovici, I. Mălăescu și I. Gotcu; în comisiunea pentru privegherea imprimării, cercetării și îndreptării cărților bisericesti de ritual: PP. CC. Iconomi C. Ionescu, Ilie Teodorescu și C. Nazarie.

P. C. Icon. N. Jingoiu, citește următoarele comunicări:

Telegrama P. S. Episcop al Hușilor prin care roagă a i se acordă concediu până la 20 cor., fiind foarte mult ocupat cu lucrările la Sf. Episcopie.

Asemenea P. S. Episcop al Buzăului, roagă a i se acordă concediu pentru trei zile.

Se acordă concediile cerute.

Adresa ministerului Cultelor—Adm. Cassei Bisericii—

prin care aduce la cunoștință că Prea Cuv. Arhimandrit Veniamin Piticariu, Superiorul Monastirei Râșca din jud. Suceava și care ca membru în Consistoriul Superior Bisericesc, reprezintă monastirile din jurisdicția Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei, a demisionat din postul de Superior al M-rei Râșca, în virtutea căruia are calitatea de a reprezenta monastirile în Consistoriul Superior.

I. P. S. Președinte zice, că în urma adresei Onor. Minister și potrivit art. 58 din regulamentul pentru alegerea membrilor Consistoriului Superior Bisericesc, urmează a se declara vacant locul P. Cuv. Arh. Veniamin Piticariu în Consistoriul Superior, după cum s'a urmat în una din sesiunile trecute când s'a declarat vacant locul P. C. Icon. Ilie Didicescu, pentru motivul că a fost numit Protoiereu al jud. Brăila. În conformitate dar cu art. 58 din regulamentul declarat vacant locul de membru în Consistoriul Superior, al P. Cuv. Arhim. Veniamin Piticariu.

Adresa aceleiași Minister—Administrația Cassei Bisericii—prin care comunică că a luat act de votul Consistoriului Superior cu privire la cutiile pentru străngeri de ofrande benevole ce se depun în biserici. Totodată întreabă dacă s'a comunicat PP. SS. Kiriarhi sau să le comunice Ministerul? Se ia act.

Suplica P. C. Iconom Ioan Mălăescu cu care înaintează 40 exemplare din «Manualul de Catehism moral și social pentru trebuința creștinilor în genere, tipărit după ediția oficială din 1860, spre a se distribui PP. SS. și PP. CC. Membri și pentru bibliotecă. Se ia act și se vor distribui.

Idem, cu care înaintează spre cercetare și aprobare trei manuscrise intitulate: 1) Predici la toate Duminicile de preste an; 2) Predici la sărbătorile împărătești și ale sfinților și 3) Cuvântări ocazionale și funebre. Se trimite la comisiunea pentru privegherea imprimării, cercetării și îndreptării cărților bisericești de ritual.

Idem, a D-lui N. Severeanu, maestru de Muzica vocală la liceul din Buzău, cu care înaintează: Noul Anastasimatar, Irmologhion—Catavasier, Prohodul Domnului și curs elementar de Muzica orientală și roagă a se cerceta și aproba ca manuale didactice pentru Seminarii și școalele de cântăreți.

Idem, a Cucernicului Diacon T. V. Stupcanu, profesor de cântări bisericești la Seminarul Veniamin din Iași, cu care înaintează spre cercetare și aprobare două manuscrise de cântări pe psaltichie. Se trimit la comisiunea de cântări bisericești.

Idem, a locuitorilor din comuna Strâmbeni jud. Teleorman, prin care cer a se înființa o nouă parohie în acea comună.

Idem, a locuitorilor din comuna Orlești jud. Vâlcea, prin care cer a se înființa o nouă parohie, deslipindu-se cătunul Valea-Bisericii și declarându-se biserica filială «Adormirea Maicei Domnului» ca parohială. Se trimit la comisiunea pentru parohii.

Idem, a D-lui N. Severeanu, maestru de Muzica vocală la liceul din Buzău, prin care roagă a se interveni la Onor. Guvern să se amelioreze și retribuțiunile cântăreților, canonarhilor, paraclisierilor și corurilor dela Sf. Episcopii.

Idem, a aceluiăș prin care roagă a se interveni să se unifice salariul de maestru de muzică cu acela de cântăreț de străină, pentru aceia cari sunt și maestri și cântăreți.

Se trimite la comisiunea de petițiuni.

Idem, a preotului Sachelar I. Zinculeseu, paroh în comuna Telega, jud. Prahova, prin care aduce la cunoștință că a cerut să i se dea voie să predea religia în școala primară din acea comună și autoritatea școlară respectivă nu i-a încuviințat cererea.

Se va înainta D-lui Ministru de Culte cu rugămintea de a-i acorda suplicantului cererea.

I. P. S. Președinte, comunică că din sesiunea trecută au rămas unele lucrări, între care e și proiectul de regulament pentru costumul clerului, al cântăreților, studenților în Teologie și Seminariștilor. *I. P. S.* Sa consulte Consistoriul Superior dacă primește a se ocupa cu acest proiect de regulament în ședințele viitoare.

P. C. Iconom C. Ionescu zice, că s'a citit deja raportul comisiunei însărcinată cu facerea acestui proiect de regulament și s'a amânat pentru sesiunea aceasta.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, zice că chestiunea costumului clerului prezintă o deosebită importanță și de oarece scaunul de Mitropolit Primat, care este Președintele de

drept al Consistoriului, se află vacant, crede că ar fi bine să se amâne această chestiune până se va alege Mitropolitul Primat,

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu—locotenent de Episcop al Eparhiei Romanului, zice că deși scaunul de Mitropolit Primat se află vacant, totuși Consistoriul poate să lucreze, întru cât conform legii, avem Președinte pe I. P. S. Mitropolit al Moldovei și după cum poate să lucreze în toate celelalte chestiuni, crede că și în aceasta poate să lucreze. P. S. Sa roagă Consistoriul Superior și pe P. S. Episcop al Dunării de Jos să se tranșeze cu această chestiune, pentruca să vedem odată în toată țara acelaș costum al clerului.

P. S. Episcop al Argeșului zice, că este regulamentul făcut de Sf. Sinod pentru costumul clerului; să se aplice acela.

P. C. Icon. P. Procopiescu, zice că de vreme ce s'a recunoscut și s'a admis necesitatea de a se modifica costumul clerului, mulți așteaptă cu nerăbdare rezolvarea acestei chestiuni. P. C. Sa roagă să se ia în cercetare această chestiune și să se ia o hotărîre.

D-nul Ministru zice, că chestiunea în discuție este foarte importantă. Că există deja un regulament pentru costumul clerului făcut de Sf. Sinod, dar care nu s'a aplicat, pentrucă în chestiunea portului preoțesc practica veche a fost mai tare. Orice reformă atunci e bună când este bine chibzuită. De aceea D-sa considerând aceasta ca o chestiune serioasă, roagă a se gândi matur la modificările ce au a se aduce costumului clerului. Intreabă dacă este tendința de a se adopta costumul clerului din Transilvania. Cât privește ca să se ia în discuție acum sau mai în urmă, aceasta este indiferent. Și dacă nu se ia în discuție acum, aceasta nu poate fi pentrucă n'avem un Mitropolit Primat, pentrucă în virtutea legii Consistoriul Superior este prezidat de I. P. S. Mitropolit al Moldovei și deci lucrările Consistoriului Superior nu trebuie a se amâna din această cauză, și D-sa crede că și P. S. Episcop al Dunării de Jos, care a propus amânarea n'a avut în vedere că Consistoriul Superior n'ar putea să lucreze pentrucă n'avem Mitropolit Primat.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, zice că P. S. Sa n'a zis și nici n'a avut intenția că Consistoriul Superior n'ar fi perfect constituit așa cum este acum sub președenția Inalt P. S. Mitropolit al Moldovei, dar a propus amânarea numai ca chestie de condescendență, de oarece chestiunea costumului este importantă și crede că ar fi fost bine să se discute după ce se va alege Mitropolitul Primat, care poate să aibă vederile sale în această chestiune, pentru că sunt în adevăr lucruri asupra cărora urmează a se chibzui bine.

P. C. Iconom Pavel Savin, zice că chestia costumului clerului fiind în legătură cu costumul seminariștilor, P. C. Sa crede că dacă s'ar putea amâna discuția cu privire la costumul clerului, roagă a nu se amâna și a costumului seminariștilor, de oarece astăzi seminariștii n'au un costum hotărât; că bine a observat și P. S. Episcop al Argeșului și D-nul Ministru că avem un regulament pentru costumul clerului și să se pună în aplicare acesta, iar acum să se decidă asupra costumului seminariștilor.

Punându-se la vot s'a primit propunerea de a se lua în discuție proiectul în chestiune în ședința viitoare, la care vor lua parte numai membrii aleși și care se decide a se ține Luni 17 Octombrie curent, la ora 9 dimineața, iar ședința plenară Marți 18 Octombrie, la ora 10 dimineața.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos. roagă a i se acorda concediu până Marți 18 curent. Se acordă concediul cerut. Ședința se ridică la ora 11 1/2 a. m.

Președinte, *Pimen, Mitropolitul Moldovei și Sucevei*.

Secretar, *Iconomul M. Iliescu*.

Ședința din 17 Octombrie 1911.

Ședința se deschide la ora 9 1/2 sub președenția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

La această ședință iau parte numai membrii aleși, în conformitate cu art. 17, al. 2 din regulamentul interior al Consistoriului Superior Bisericesc.

Se citește apelul nominal al membrilor aleși. Prezenți 21. Este de față și d. Administrator al Cassei Bisericii.

La ordinea zilei este proiectul de regulament pentru costumul clerului, al cântăreților, studenților în teologie și seminariștilor.

P. C. Icon. C. Ionescu raportor citește proiectul în ceștiune.

I. P. S. Președinte, declară deschisă discuția generală.

P. C. Icon. Dobre Ghinescu zice, că nu este mult timp de când s'a făcut de către Sf. Sinod un regulament pentru costumul clerului, al studenților în teologie și al elevilor seminariști și anume în anul 1895 s'a făcut de către Sf. Sinod regulamentul prin care s'a adus unele modificări cu privire la portul sau costumul cel vechiu al clerului fără a se face schimbări prea mari, așa că preoțimea a trecut dela portul cel vechiu la un port mai nou, dar tot cuviincios. *P. C.* Sa este de părere că nu trebuie să ne depărtăm de portul de azi în ființă și că nu trebuie să imităm pe streini.

P. C. Icon. Ioan Severin zice: chestiunea portului preoților s'a discutat și în sinodul din anii 1865—67 și *P. C.* Sa a făcut parte din comisiunea, care s'a ocupat atunci cu această chestiune. Arată că motivat apoi de necontenitele cereri ale clerului de a se face o schimbare a portului preoților, s'a ocupat și a făcut un studiu asupra acestei chestiuni, care se află publicat în Jurnalul Covurluiul din Galați, din anul 1894. Dacă Consistoriul Superior Bisericesc admite să se citească acest studiu în ședință sau să se citească numai de comisiunea care a fost însărcinată cu facerea proiectului de regulament, *P. C.* Sa 'l prezintă spre a se decide.

I. P. S. Președinte, consultă Consistoriul Superior, dacă admite a se citi în ședință studiul făcut de Păr. Iconom Severin.

Se admite în unanimitate.

P. C. Icon. C. Ionescu raportor și *P. C. Icon. Ilie Teodorescu* citesc din ziarul Covurluiul din Galați, articolele în care se află studiul făcut de *P. C. Icon. Ioan Severin* privitor la portul preoților.

I. P. S. Președinte, zice: De oarece Consistoriul Superior a admis a se citi acel studiu, apoi de sigur se consideră ca făcând parte din discuția generală asupra proiectului de regulament.

P. C. Icon. Ilie Theodorescu, zice: Chestiunea regulamentului pentru costumul clerului este de o deosebită importanță, și găsește că P. C. Raportor, a scăpat din vedere să însoțească proiectul de regulament de un raport în care să se arate importanța acestui regulament. P. C. Sa, susține că e necesar a se face acest regulament pentru că aici sunt puțini preoți și n'au toți acelaș costum; asemenea vedem pe stradă că unii preoți au haina mai scurtă și mai strâmtă, alții mai lungă și mai largă; unii au culioane, alții potcapii și alte deosebiri.

P. C. Icon. Cosma Petrovici zice: Am înaintea mea proiectul de regulament pentru costumul clerului și nu văd în el decât două mici deosebiri față de regulamentul făcut de Sf. Sinod, așa că noul proiect pare a fi o copie a acestui regulament și nu trebuie decât să fie aplicat, căci ce folosește de a se face un alt regulament dacă nu se va aplica. Conchide că este pentru respingere.

P. C. Icon. C. Nazarie, se unește cu părerea P. C. Econom Ilie Teodorescu în ceea ce privește că lucrarea n'a fost însoțită de un raport în care să se arate ce a făcut pe Consistoriul Superior să facă acest proiect de regulament. E drept că această chestiune privește partea exterioară formală, dar are și aceasta importanța sa. Domnul Ministru a zis în ședința trecută, că chestia portului preoților e o chestie de tradiție și Sf. Apostol Pavel zice: «Țineți tradițiunile», totuși crede că e bine ca tradiția să fie legiferată. E în adevăr o mare varietate în costumul preoților, cu toate că avem un regulament. Costumul preoților trebuie să fie adoptat nevoilor și împrejurărilor în care trăesc preoții. Din studiul făcut de Păr. Icon. Severin s'a văzut că și în trecut n'a avut clerul acelaș costum totdeauna. În țara noastră preoții dela țară sunt îmbrăcați ca și țărani. Actualul proiect de regulament are în vedere ca să dea preotului putința să-și facă haine potrivite cu nevoile și mijloacile lui. E greu să dea un preot dela țară două sute de lei pentru un costum, când el ar putea să și-l facă din materie pe care să i-o facă preoteasa lui și să fie de o culoare mai durabilă. Cei cari au făcut regulamentul din trecut au făcut un pas înainte și cel care se face acum în Consistoriul Superior este încă un pas înainte. Conchide că e pentru admitere.

P. C. Iconom P. Procopiescu, zice că în urma argumentelor aduse de *P. C. Iconom C. Nazarie*, are puține de adăugat *P. C. Sa*, întru cât s'a recunoscut în principiu și s'a admis necesitatea modificării costumului preoților. Conchide că este de părere a se lua în discuție proiectul de regulament și ce va trebui să se mai adauge, se va adăoga la discuția pe articole.

P. C. Iconom N. Gheorghiu zice: Când noi Românii am venit aici ca coloniști, am venit cu religia și păstorii noștri, cari de sigur că 'și-au avut portul lor. Mai târziu în portul nostru s'a făcut schimbări provenite din cauza unor influențe străine. Că *P. C. Sa* s'a ocupat cu studierea acestei chestiuni a portului preoțesc și că acela care a introdus la noi portul grecesc a fost în timpul fanarioților, Domnitorul Mavrogheni. Că Sf. Sinod a făcut un regulament pentru costumul clerului, dar nu s'a aplicat, așa că unii din preoți, l'au mai lărgit, alții l'au mai strâmtat, unii și-au retezat părul, alții nu. Această stare de lucruri a îndreptățit pe Consistoriul Superior ca să facă acest proiect de regulament pentruca să fie portul Bisericii noastre naționale ortodoxe române. Să se mențină părțile bune și din vechiul regulament. Conchide că e pentru luarea în discuție.

P. C. Iconom D. Lungulescu, crede că în urma discuțiunei urmate, Consistoriul este lămurit și cere a se pune la vot luarea în considerare,

Punându-se la vot închiderea discuțiunei și luarea în considerare a proiectului. Se primește.

P. C. Iconom C. Ionescu raportor, citește titlul regulamentului.

În urma discuțiunei urmate la care au luat parte PP. CC. Iconomi I. Severin, Ilie Teodorescu, I. Gotcu, C. Ionescu raportor și I. P. S. Președinte s'a admis astfel: Proiect de regulament pentru uniforma clerului, a studenților în Teologie, a seminariștilor și a cântăreților bisericești.

P. C. Iconom C. Ionescu raportor, citește art. 1.

P. C. Iconom P. Procopiescu, este de părere că întru cât s'a convenit că nu trebuie să ne depărtăm prea mult de regulamentul făcut de Sf. Sinod și întru cât cei mai mulți preoți sunt pentru menținerea culionului negru, care este prevăzut și în regulamentul Sf. Sinod și chiar D-nul Mi-

nistru s'a exprimat, că în chestia portului preoțesc este bine a se avea în vedere tradiția, crede că este bine a se admite culionul pentru preoți, iar potcapiul pentru Prea Cuv. Călugări.

P. C. *Icon. I. Severin* zice: În general, în timpurile trecute, toți preoții purtau potcapiul. La 1865 s'a făcut regulamentul ca preoții cari au distincțiuni ca Protoerei, membrii în Consistoriu, să poarte culion, așa după cum se prevede și în proiectul de față.

P. C. *Icon. D. Lungulescu*, se unește cu părerea P. C. *Icon. P. Procopiescu* ca să fie potcapiul pentru călugări, iar culionul pentru preoți în general.

P. C. *Icon. I. Gotcu*, este de părere ca să se admită pentru toți, ori culionul, ori potcapiul. În urma lămuririlor date de I. P. S. Președinte, punându-se la vot art. 1 așa cum a fost redactat, s'a primit.

P. C. *Icon. C. Ionescu*, raportor citește art. 2 care punându-se la vot s'a primit.

P. C. *Raportor*, citește art. 3. P. C. Sa propune a se admite ca directorii și subdirectorii din Cancelariile Sf. Mitropolii și Episcopii să aibă culionul la fel cu acela al Protoereilor, iar preoții de armată, să aibă culionul de culoare portocalie.

P. C. *Icon. Ilie Teodorescu*, este de părere că culorile prea multe nu sunt potrivite cu ținuta preotului, care trebuie să fie serioasă și demnă. Propune ca toți preoții să poarte potcapiul, iar ca semn de distincție să fie culoarea cordonului, a singeafurilor dela haină și bastonul. Culionul să fie pentru călugări.

P. C. *Icon. N. Iancu*, este de părere că observațiunile P. C. *Icon. Ilie Teodorescu* ar fi prea riguroase, pentru că este bine a se ține seama și de tradiție. A intrat în tradiție ca să fie culioanele preoților cari fac parte din administrație ca: protoiereii, subprotoiereii, membrii în Consistorii și alții de culorile care se obicinuesc. Conchide că e pentru admiterea art 3. așa cum este redactat, fiind conform și cu regulamentul Sf. Sinod. Nu admite însă culoarea portocalie pentru culionul preoților de armată.

P. C. *Icon. I. Gotcu*, este de părere a se admite potcapiul negru pentru toți preoții, pentru că e mai potrivit.

și mai serios. Nu e în contra semnelor de distincțiune, dar pe cât se poate să dispară această varietate de culori la culioane. Chiar la singefuri n'ar trebui, pentrucă culoarea neagră este cea mai potrivită.

P. C. *Icon. C. Ionescu* raportor, susține a se primi articolul așa precum e redactat, fiind tot astfel și în regulamentul Sf. Sinod. Că e bine ca preotul să se prezinte cu demnitate în societate, așa duple cum a zis și P. C. *Icon. C. Nazarie*; forma de afară contribue la demnitate.

Punându-se la vot părerea P. C. *Icon Ilie Teodorescu* se respinge. Asemenea nu s'a admis nici propunerea ca directorii și subdirectorii clerici dela Cancelariile Sf. Mitropolii și Episcopii să poarte culion de culoare vișinie închisă adecă ca al Protoiereilor și Revizorilor Ecclesiastici.

Punându-se la vot art. 3 așa cum a fost redactat, s'a primit.

Art. 4 se admite nemodificat.

P. C. *Raportor*, citește art. 5. In urma discuțiunii urmata la care au luat parte P.P. C.C. Iconomi P. Procopiescu, I. Severin, D. Lungulescu, I. Gotcu, C. Ionescu raportor și în urma lămuririlor date de către I. P. S. Președinte s'a admis astfel: art. 5: «Părul capului va fi bine îngrijit și retezat în linia gulerului hainei.

P. C. *Raportor*, citește art. 6. In urma discuțiunii urmata la care au luat parte PP. CC. Iconomi: I. Gotcu, D. Lungulescu, N. Gheorghiu, P. Procopiescu, C. Ionescu raportor și a lămuririlor date de I. P. S. Președinte, s'a admis art. 6 alin. 1 așa cum a fost redactat; dela alin. 2 s'au scos cuvintele: «de pluș lustruit sau de», alin. 3: și 4 se desființează, iar alin. 5 s'a admis așa cum a fost redactat.

P. C. *Raportor*, citește art. 7, care punându-se la vot se primește.

P. C. *Raportor*, citește art. 8. In urma discuțiunii urmata la care au luat parte PP. CC. Iconomi C. Nazarie, Ilie Teodorescu, C. Ionescu raportor și a lămuririlor date de I. P. S. Președinte se admite art. 8 așa cum a fost redactat, ștergându-se cuvintele «panglică neagră de moar; rămânând astfel: «Cordonul de încins va fi de orice materie, de culoare neagră, lată de 10—12 c. m.

P. C. *Icon. I. Mălăescu*, roagă a i se acordă concediu pentru ziua de 18 Octomvrie cor. Se acordă.

Ședința se ridică la ora 12 și se decide ședința viitoare pentru continuare tot cu membrii aleși, pentru Miercuri 19 Oct. curent ora 10 dimineața.

Președinte, *Pimen, Mitropolitul Moldovei și Sucevei*
Secretar, *Icon. Ioan Mălăescu*.

Ședința din 18 Octombrie 1911.

Ședința se deschide la ora 10 dimineața, sub președenția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal. Prezenți 23, în concediu 10. Este de față și D-nul Administrator al Cassei Bisericii.

Se citește sumarul ședinței din 12 Octombrie și punându-se la vot se aprobă.

P. S. Episcop al Râmnicului, comunică că P. S. Arhiepiscop Calist Botoșeneanu, locotenent Episcop al Romanului, fiind ocupat la un serviciu religios, roagă a i se acordă concediu pentru ziua de 18 Octombrie curent.

I. P. S. Președinte comunică, că și PP. CC. Iconomi P. Savin, I. Gotcu și Cosma Petrovici, au cerut a li se acordă concediu fiind ocupați în conferințele pastorale. Se acordă concediile cerute.

Se citesc următoarele comunicări:

Suplica P. S. Episcop al Buzăului prin care roagă a i se acordă concediu pentru ziua de 18 Octombrie curent, având interes de serviciu.

Idem, a P. S. Arhiepiscop Meletie Constănțeanu, prin care roagă a i se acordă concediu pentru zilele de 18 și 19 Octombrie curent, fiind reținut de serviciu.

Idem, a P. S. Arh. Sofronie Craioveanu, prin care roagă a i se acordă concediu pentru ziua de 18 Octombrie curent, fiind reținut de un serviciu religios.

Idem, a P. S. Arhiepiscop Evghenie Piteșteanu, prin care roagă a i se acordă concediu pentru ziua de 18 curent, fiind ocupat cu lucrările Congresului Cântăreților Bisericești. Se acordă concediile cerute.

Idem, a P. Cuv. Arhim. Gherasim Miron, cu care în-

intează un manuscris intitulat «Carte de rugăciuni pentru deținuți», cu rugăminte de a se cerceta și aproba. Se trimite la comisiunea respectivă pentru cărțile de ritual.

Idem, a locuitorilor din comuna Hârsești-Vlăscața, jud. Argeș, prin care roagă a se înființa o parohie nouă în cătunul Popești.

Idem, a locuitorilor din comuna Muncelu, jud. Tecuci, prin care cer să se înființeze o parohie nouă în satul Fundătura, cu biserica parohială Sf. Voevozi. Se trimit la P. S. Kiriarch respectiv.

Idem, a preoților Ioan Stoicescu din comuna Grecești, V. Nițescu din comuna Horezu-Poenari și Alex. Popescu din comuna Bârza, jud. Dolj, prin care roagă a se mijloci la Onor. Guvern să se îmbunătățească și salariile preoților.

Idem, a preotului Gr. Georgescu din comuna Vulturul jud. Putna, prin care supune la cunoștință că Ministerul i-a suprimat salariul din anul 1896 până acum, deși Sf. Sinod prin decisiunea din 12 Mai 1903 l-a reintegrat în drepturile preoțești, și se roagă a se face din nou mijlocire la Onor. Minister să'i acorde dreptul de salariu. Se trimite la comisiunea de petițiuni.

P. C. Iconom I. Severin citește raportul comisiunei pentru construire și zugrăviri de biserici, relativ la calendarul înaintat de D-na Anghelina și Maior S. Leonte.

P. C. Iconom Ilie Teodorescu, zice că lucrarea despre care tratează raportul care s'a citit este din acelea, care urmează să se aprobe de Sf. Sinod, și deci trebuie a se citi în o ședință la care ia parte numai membrii aleși. Se aprobă a se citi în una din ședințele viitoare, la care vor lua parte numai membrii aleși.

P. S. Arhiereu Valerian Râmniceanu, citește raportul comisiunei de petițiuni, relativ la suplica înaintată de mai mulți profesori de religie, prin care roagă a se introduce studiul religiei în toate școlile secundare și a se unifica salariile tuturor profesorilor de religie cu ale celorlalți profesori de licee, gimnazii și seminarii. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se recomanda d-lui Ministru al Cultelor, cu rugăminte de a se satisface cererea profesorilor de religie, care este întemeiată.

Idem, relativ la suplica înaintată de D-nul N. Severeanu,

maestru de Muzica vocală la liceul din Buzău și cântăreț I la Sf. Episcopie de Buzău, prin care roagă a se unifica salariul de maestru de muzică cu acela de cântăreț. Se aprobă a se recomanda la aprecierea Onor. Minister de Culte.

Idem, relativ la suplica aceluiasi domn N. Severeanu, prin care roagă a se spori salariile cântăreților, canonarilor, paraclisierilor și corurilor dela Sf. Episcopii. Se aprobă propunerea l. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei—Președinte—de a se trimite această suplică P. S. Kiriarch respectiv, spre cele de cuviință.

P. C. Iconom C. Ionescu, citește raportul și proiectul de regulament pentru poziția și îndatoririle preoților militari din armata română. Se aprobă a se trimite să se tipărească la Tipografia Cărților Bisericești și apoi a se distribuie PP. S.S. și P.P. C.C. membri.

P. C. Iconom C. Nazarie, citește raportul comisiunii pentru așezămintele clericale etc., prin care opinează, ca Consistoriul Superior Bisericesc, să-și însușiască lucrarea tipărită de P. S. Arh. Nicodim Bacaoanul intitulată: «Ce să crezi și cum să trăești», care corespunde în totul scopului de a se răspândi în popor învățăturile Sfintei noastre religii. Totodată arată că P. S. autor Arhiereul Nicodim Bacaoanul binevoiește a cedă dreptul său de autor Onor. Consistoriului Superior Bisericesc. Se aprobă în unanimitate concluziunile raportului.

P. C. Iconom Dobre Ghinescu, citește raportul privitor la cererea preotului Radu Stoicescu din parohia Bisoca jud. R.-Sărat de a i se acordă salarul de paroh, pentru că deși este supranumerar, dar de 8 ani îndeplinește sarcina de paroh. Se aprobă a se amâna și a se citi, când va fi de față și P. S. Kiriarch respectiv, care poate să dea lămuriri asupra cazului.

P. C. Iconom Ilie Teodorescu, arată că prin art. 43 din legea clerului se dă dreptul la gradație preoților și diaconilor. Că Onor. Minister a interpretat totdeauna drept acest articol. Nu tot așa însă l-au interpretat și Onor. Primării, care dau cu totul alte interpretări, după care se ia preoților și diaconilor dreptul la gradație. Astfel primăria interpretează că dacă un preot a fost de pildă 9 ani su-

pranumerar și 1 paroh, n'are drept la gradație, pentru că n'are 10 de supranumerar, sau 10 ani de paroh. Asemenea dacă un diacon a servit 5 ani ca diacon, iar 5 ani ca preot, Onor. Primărie interpretează că n'are drept la gradație și cu astfel de interpretări se ia multora din preoți dreptul pe care'l au prevăzut prin art. 43 din lege. Aceasta este o nedreptate ce li se face din cauza interpretărilor ce se dă acestui articol. Se zice că preoții ar putea să'și caute dreptatea prin Justiție, dar este greu pentru un preot să meargă la Justiție cu Primăria. P. C. Sa crede că ar fi bine ca Onor. Consistoriu Superior să intervină la D-nul Ministru, ca D-sa să dispună a se comunica Primăriilor dreapta interpretare a acestui articol din lege, pentruca să înceteze diferitele interpretări prin care se ia preoților un drept prevăzut în lege, arătându-se că orice preot sau diacon, care a servit 10 ani, are drept la gradație, prevăzută în lege.

Se decide ca P. C. Iconom Ilie Teodorescu să facă propunere în scris și să o citească în ședință, când va fi de față și D-nul Ministru.

P. C. *Iconom Dobre Ghinescu*, face propunerea de a se interveni la Onor. Minister să se îmbunătățească și salariile preoților. Se aprobă a se citi și această propunere când va fi de față la ședință D-nul Ministru.

Ședința se ridică la ora 12 și se decide ședință plenară pentru Joi, 20 Octombrie curent, la ora 10 dimineața.

Președinte, *Pimen, Mitropolitul Moldovei și Sucevei.*
Secretar, *Iconom N. Jingoiu.*

Ședința din 19 Octombrie 1911.

Ședința se deschide la ora 9 dim. sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei. La această ședință iau parte numai membrii aleși în conformitate cu art. 17 alin. 2 din regulamentul interior.

Se citește apelul nominal al membrilor aleși. Prezenți 18, în concediu 3.

Se citește sumarul ședinței dela 17 Octombrie curent și se aprobă cu rectificările cerute.

La ordinea zilei continuarea discuției asupra proiectului de regulament pentru uniforma clerului, a studenților în teologie și a elevilor seminariști.

P. C. *Icon. C. Ionescu* raportor, citește art. 9. În urma propunerii făcută de P. C. *Icon. D. Lungulescu*, susținută de mai mulți membri și împărtășită de comisiune, se primește a se introduce un art. nou care va fi 9, în cuprinderea următoare: «Membrii Consistoriului Superior Bisericesc vor avea culionul, cordonul și singefurile de culoare roșu violet».

Art. 9 devenit 10 se primește cum a fost redactat, modificându-se în urma discuției urmate numai prima parte a primului aliniat, care s'a admis astfel: «Giubeaua (haina de deasupra) va fi de orice materie, de culoare neagră, nu va avea spintecături, nici nasturi pentru încheiat».

P. C. Raportor citește art. 10 devenit 11, care în urma discuției urmate s'a admis astfel: «Preoții și diaconii vor putea să poarte în casă o genuncheră, care trebuie să fie tot de culoare neagră.

Art. 11 devenit 12, s'a admis nemodificat.

Art. 12 devenit 13, s'a admis în urma discuției urmate redactat astfel: «Preoții și diaconii iarna vor purta pe deasupra giubelei o cabană de culoare neagră vătuită sau blănită, care va putea fi încheiată cu nasturi ascunși.

Croiala va fi cea obicinuită.

Art. 13 devenit 14 s'a admis nemodificat.

Art. 14 devenit 15 s'a admis cum a fost redactat în proiect, modificându-se numai ultimul aliniat, care s'a admis astfel: b) De trestie galbenă închisă cu mânerul de argint, având doi ciucuri de fir galben, pentru preoții cari ocupă și vor fi ocopat demnități bisericești.

Art. 15 devenit 16, în urma discuției urmată, la care au luat parte: PP. CC. Iconomi N. Iancu, N. Jingoiu, N. Gheorghiu, D. Lungulescu, Ilie Teodorescu, P. C. Raportor C. Ionescu, P. Cuv. Arhim. Dionisie Simionescu și în urma lămuririlor date de I. P. S. Președinte alin. 1 și 2 s'a admis astfel:

«Preoții din parohiile rurale, în cuprinsul parohiei lor, au voie să poarte antiriul și giubeaua mai scurte până sub genunchi, făcute mai ales din materii de casă, și de cu-

loare neagră sau cafenie închisă, precum și căciulă neagră. Aceasta însă numai iarna».

«Sub nici un cuvânt însă nu le este îngăduit preoților a eși din cuprinsul parohiei, sau a se prezenta înaintea autorităților, când acestea ar veni în comună, neîmbrăcați în uniformă reglementară».

Alin. 3 și 4 dela acest art. 16 s'au admis nemodificate.

Se admite a se schimba ordinea paragrafelor, astfel: D. devine B. cu acest titlu: «Uniforma studenților în teologie și a elevilor seminariști.

P. C. Raportor citește articolul 19 devenit 17.

În urma discuției urmată la care au luat parte PP. CC. Iconomi C. Nazarie, Ilie Teodorescu, P. C. Raportor C. Ionescu și a lămuririlor date de I. P. S. Președinte s'a admis modificat astfel:

Art. 17 Studenții în teologie vor purta în genere haine de culoare neagră.

Alin. 2, s'a admis nemodificat.

Alin. 3 s'a admis modificat astfel:

«În mână vor putea purta mănuși negre și baston tot negru, iar pe cap vor purta cilindru la ceremonii și când vor merge în corpore, sau pălărie ca a preoților, însă mai puțin înaltă și cu bordurile de 4—6 c. m.

Alin. 4 s'a admis nemodificat.

P. C. Raportor, citește art. 20 devenit 18. În urma discuțiunii urmată la care au luat parte PP. CC. Iconomi C. Nazarie, P. Procopiescu, N. Iancu, D. Ghinescu, D. Lungulescu, C. Ionescu raportor și în urma lămuririlor date de I. P. S. Președinte s'a admis modificat astfel:

Art. 18 «Elevii seminariști vor avea două rânduri de haine unul pentru clasă și altul pentru oraș.

a) Pentru clasă vor avea: iarna, pantaloni și o tunică (în formă de bluză) din orice fel de materie, de preferință țesături de casă de culorile cenușii și cafenii, iar vara de dril cenușiu.

b) Pentru oraș vor avea pe cap o pălărie leoneză, neagră și moale, iar pentru internat, șapcă; iar ca haină vor avea o redingotă neagră cu guler drept încheiată până la gât și lungă până sub genunchi.

Pe guler vor avea brodate cu fir galben inițialele seminariului.

Iarna vor avea paltoane la fel și mai lungi.

P. C. Raportor citește B. devenit C. Uniforma monahilor art. 16 devenit 19. În urma discuțiunii urmată s'a admis astfel:

Art. 19. «Monahii și clerul monahal va purta îmbrăcăminte obișnuită de culoare neagră sau cafeniu închis și fără căptușeli colorate.

Pe cap vor purta:

a). Arhimandriții și Protosinghelii, potcap de postav mat fără panglică, cu bordură mare.

b) Ieromonahii, Ierodiaconii și Monahii, culion negru de pâslă.

c) Frații, scufie de pâslă.

b) Toți călugării vor purta cămilăcă.

Art. 17 devenit 20 s'a admis modificându-se numai alin. 1 astfel:

Art. 20. «Imbrăcăminte monahiilor va fi cea obișnuită de culoare neagră sau cafenie închisă și cu scufia de pâslă neagră.

Art. fost 18, în urma discuțiunii urmată la care au luat parte PP. CC. Iconomi D. Lunguleseu, Ilie Teodorescu, N. Gheorghiu, I. Severin, I. Antonovici, C. Ionescu raportor și în urma lămuririlor date de I. P. S. Președinte s'a suprimat.

P. C. Raportor citește E devenit D. Dispozițiuni Generale. Art. 21 care s'a admis, modificându-se alin. 2 astfel:

«Se acordă un termen de 9 luni dela promulgare pentru ași procura toți hainele cerute de acest regulament.

Art. 22 în urma discuțiunii urmată, la care au luat parte PP. CC. Iconomi: Ilie Teodorescu, D. Lungulescu, N. Iancu, P. Procopiescu, C. Ionescu raportor și a lămuririlor date de I. P. S. Președinte, s'a admis astfel:

Art. 22. Cei cari vor călca dispozițiunile acestui regulament se fac vinovați de următoarele pedepse:

a). Pentru prima oară dojană.

b) Pentru a doua oară, obligația să slujească la biserica catedrală a reședinței chiriarhale 15 zile.

c) Să fie dați în judecata Consistoriului.

Art. 23 și 24 se suprimă.

Art. 25 devenit 23 s'a admis nemodificat.

Punându-se la vot în total s'a admis în unanimitate.

P. C. *Icon. Ilie Teodorescu*, arată, că de oarece la discutarea acestui regulament, Consistoriul Superior Bisericesc a avut în vedere studiul documentat făcut de P. C. *Icon. I. Severin*, care s'a citit în ședință, crede că este bine a se păstra în arhivă împreună cu celelalte lucrări referitoare și acest studiu, pentru care roagă pe P. C. *Icon. I. Severin* să binevoiască a depune la biurou numerile din ziar în care se află publicat acest studiu. Se admite.

P. C. *Icon. I. Severin*, declară că va depune la biurou numerile din ziar în care se află publicat studiul în cestiune al P. C. *Sale*.

P. C. *Sa*, citește raportul comisiunei, relativ la calendarul înaintat de d-na *Anghelina* și maior *S. Leonte*.

Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se înapoiă autorilor spre a se conformă observațiunilor făcute de comisiune.

P. C. *Sachelar D. Popescu*, roagă a i se acordă concediu pentru ziua de 20 a curenteii. Se aprobă concediu cerut.

Ședința se ridică la ora 12 și se decide ședința viitoare pentru Joi 20 cor., la ora 9 dim., numai cu membrii aleși, iar la 10 ore ședința plenară.

Președinte, *Pimen, Mitropolitul Moldovei și Sucevei*.
Secretar, *Icon. Ioan Mălăescu*.

Ședința din 20 Octombrie 1911.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. *Mitropolit al Moldovei și Sucevei*.

Se citește apelul nominal al membrilor aleși. Prezenți 20, în concediu 1.

Se citește sumarul ședinței din 19 Octombrie și se aprobă cu rectificările cerute.

P. C. *Iconom P. Procopiescu*, citește raportul comisiunei pentru cântări bisericești relativ la manuscrisul de cântări pe note liniare înaintat de D-nul *T. Teodorescu*, maestru de Muzică în Iași. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se aprobă menționatul manuscris.

Idem, relativ la manuscrisele de cântări bisericești pe psaltichie înaintate de cucernicul diacon T. V. Stupcanu, profesor de Muzica bisericească la Seminarul Veniamin din Iași. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se aprobă acele manuscrise.

Idem, la manuscrisul de cântări pe psaltichie înaintat de D-nul Mihail Rădescu, profesor de muzică, cântăreț și diriginte al corului Catedralei din Caracal. Se primesc concluziunile raportului, care sunt de a se aprobă manuscrisul înaintat, cu observațiunile făcute de comisiune.

P. C. *Iconom N. Jingoiu*, citește raportul aceleeași comisiuni relativ la lucrările de cântări bisericești pe psaltichie, înaintate de D-nul N. Severeanu, profesor de Muzică la liceul din Buzău, cântăreț și diriginte al corului Sf. Episcopii. Se primesc concluziunile raportului, care sunt de a se aprobă Noul Anastasimatar cu observațiunile făcute de comisiune. Intru cât privește manualul intitulat: Curs elementar de Muzică Orientală, Prohodul Domnului și Irmologhionul—Catavasier—sunt deja cercetate și aprobate de Sf. Sinod.

Idem, relativ la manuscrisele de cântări corale înaintate de D-nul Gavriil Galinescu, diriginte al corului bisericii Batiște din Capitală. Se primesc concluziunile raportului care sunt ca ambele liturghii să fie aprobate, iar cele două concerte religioase să se respingă.

Terminându-se cu citirea rapoartelor prezentate de comisiuni, s'a ridicat ședința ținută în conformitate cu art. 17 alin. 2.

La ora 10 se deschide ședința plenară sub președenția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. și PP. CC. Membri. Prezenți 30 în concediu 4.

Se citește sumarul ședinței din 18 curent și punându-se la vot se aprobă.

I. P. S. Președinte comunică, că cu ocazia aniversării A. S. Regale Principesa Maria, a dat în numele Consistoriului Superior Bisericesc o telegramă de felicitare:

CONSISTORIUL SUPERIOR BISERICESC.

A. S. R. Principesa Maria a României,

Castelul-Pelișor

Aniversarea zilei de naștere a Alteței Voastre Regale, îmi dă fericita ocazie ca în numele Consistoriului Superior Bisericesc, adunat în sesiune, să Vă aduc cele mai desăvârșite urări de bine, rugând pe Bunul Dumnezeu, pentru înmulțirea anilor vieții Voastre fericite, împreună cu întreaga Familie Domnitoare spre binele scumpei noastre Țări.

Președinte, Pimen, Mitropolitul Moldovei.

A. S. Regală a binevoit a răspunde prin telegrama pe care I. P. S. Sa o citește:

I. P. Sfințite Mitropolit al Moldovei,

Adânc mișcată de urările de fericire ce mi le trimiteți și de rugăciunile ce faceți pentru mine vă mulțumesc din inimă precum și Consistoriului Superior Bisericesc întrunit.

Maria.

Voci. Să trăiască.

Se citește dela biurou următoarele comunicări:

Suplica P. S. Arhiereu Teodosie Ploeșteanu, locotenent al Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, prin care roagă a i se acordă concediu pentru zilele de 20, 21 și 22 curent.

Idem, a P. S. Arhiereu Evghenie Piteșteanu prin care roagă a se acordă concediu pentru ședința dela 20 curent, fiind reținut de lucrările Congresului Cântăreților bisericești.

Se acordă concediile cerute.

Adresa Ministeriului de Culte—Administrația Casei Bisericii—prin care comunică, că Ministerul în vederea mijlocirii care s'a făcut de către Consistoriul Superior Bisericesc, poate aprobă autorizația cerută de Pr. C. Armașu din comuna Azuga jud. Prahova, de a predă religia în școală dacă se obligă a urmă regulat cu îndatorirea ce'și

ia și nu va cere alte ore decât cele arătate în orarul întocmit. Se ia act.

Suplica D-lui Nicolae Barcan, cântăreț I la Biserica Catedrală din Piatra Neamț și profesor de Muzica Bisericească la școala de cântări bisericești, cu care înaintează un manuscris intitulat «Anastasimatar» și roagă a i se acordă înalta binecuvântare de a-l tipări. Se trimite la comisiunea pentru cântările bisericești.

D-nul Ministru intră în sala de ședință, precum și Dl. Administrator al Cassei Bisericii.

P. C. *Iconom N. Iancu*, citește raportul comisiunii de petițiuni relativ la suplica preoților rurali I. Stoenescu, Nițescu V. și A. Popescu din jud. Doljiu, prin care solicită îmbunătățirea poziției materiale a preoților.

P. C. *Iconom Dobre Ghinescu*, citește propunerea semnată de P. C. Sa și de PP. CC. Iconomi I. Severin, I. Antonovici, P. Procopiescu, N. Gheorghiu, N. Filip, M. Ilescu, D. Lungulescu, N. Iancu, N. Jingoiu, C. Ionescu și P. Savin, prin care roagă a se ridică retribuirea clerului de mir, adică a se egaliza salariile preoților parohi și ajutători, avându-se de normă salariile preoților licențiați în teologie dela orașe și dela sate.

P. C. *Iconom D. Lungulescu* zice: Chestiunea îmbunătățirii stărei materiale a clerului este foarte însemnată. Mai înainte de a se face legea clerului din 1893, Sf. Sinod s'a ocupat și a făcut un regulament în care se prevede o îmbunătățire mai potrivită decât cea legiferată prin legea de la 1893. Sfântul Sinod prevăzuse 100 lei pe lună pentru preoții dela țară și 200 lei pentru cei dela oraș. De chestia aceasta merită a se ocupa și Consistoriul Superior Bisericesc, care să-și arate dezideratele sale și roagă pe Dl. Ministru a lua act de ele. P. C. Sa arată, că în contra Bisericii noastre și a clerului ei, se dă luptă de mulți vrășmași, de secte străine și prin broșuri. Clerul nostru este atacat că speculează poporul. Dar cu 40 lei lunar un preot nu poate să trăiască; să-și susțină familia, ori cât de modest ar trài, și deci vrând nevrând e nevoit să alerge după alte venituri, pentrucă astfel nu poate să-și țină vieța cu modestul salariu ce i se dă. Și ceea ce este pentru preotul dela țară, tot așa este și pentru cel dela oraș. Asemenea

și cântăreții nu pot trăi cu 11 lei pe lună la țară și 40—50 lei la oraș. Necesitatea îmbunătățirii stărei materiale a preoților și cântăreților bisericești, devine pe fiecare zi tot mai mult simțită. Pentru toți slujbașii Statului se găsesc mijloace spre a li se îmbunătăți starea lor materială, dar când este vorba de cler în totdeauna se pune înaintea lipsa de fonduri. P. C. Sa aduce mai multe exemple spre a dovedi că pentru toate se găsesc fonduri, numai pentru cler nu se poate găsi. E greu, recunoaște P. C. Sa a se atacă brusc bugetul Statului cu 2 sau 3 milioane spre a se îmbunătăți și starea materială a Clerului, totuși dacă este bunăvoință, crede că se pot găsi mijloace și pentru Biserică și clerul ei. P. C. Sa conchide rugând pe D nul Ministru să facă și pentru cler a i se îmbunătăți starea materială cât mai curând, fiind și o chestie de dreptate și un bine pentru toată țara, căci atunci și preoții vor putea să lucreze și mai mult pentru folosul moral și material al poporului nostru.

P. C. *Econom N. Gheorghiu*, zice că și P. C. Sa cunoaște bine starea precară în care se află preoții. Ca protoiereu și ca judecător în Consistoriul eparhiei Dunărei de Jos a văzut deaproape mai ales starea în care se află preoții din Dobrogea, unde clerul și Biserica noastră a avut și are de luptat cu neamuri care ne lovesc și din punct de vedere al naționalității și din punct de vedere al religiei. P. C. Sa știe cât a trebuit să lucreze clerul român după anexarea Dobrogei, la țara noastră. A trebuit din partea clerului nostru o muncă titanică ca să dovedească toate greutățile și chiar persecuțiile ce a avut să întâmpine. Preoții muncesc, își fac datoria și au nădejdea, că după cum Domnul Hristos a zis Sfinților Apostoli să-i urmeze, căci Dumnezeu va îngriji de ei, tot astfel Dumnezeu și Țara va avea grijă și de ei spre a le da aceea ce le trebuie pentru existența lor. Roagă deci și P. C. Sa a se face cât mai curând îmbunătățire stărei materiale a Clerului, spre a putea corespunde și mai bine înaltei sale chemări în societate.

P. C. *Econom I. Gotcu* zice: Chestia îmbunătățirii stărei materiale a clerului e veche, și nu este rezolvată până acum. Arată cum preoții până la 1893, când s'a făcut le-

gea clerului, aveau învoeli cu sătenii și 16—20 fălci de pământ, așa că aceia ce aveau atunci nu eră mai puțin decât salariul, care li s'a făcut prin lege. S'a zis că prin legea clerului s'a îmbunătățit starea materială a preoților, dar adevărul nu prea este așa. Și după ce că salariile prevăzute în lege erau prea modeste, când a venit criza la 1899, li s'a mai redus încă, iar când au venit timpuri mai bune, la toți funcționarii Statului s'au făcut îmbunătățiri, numai preoții au fost lăsați cum se găseau, fără a li se face vre-o îmbunătățire a stărei lor materiale, ba încă nu i s'a ridicat nici curba până astăzi. Protoiereii aveau înainte de criză 300 lei salar, li s'a redus la jumătate și azi abiă li s'a ridicat la 200, și li se cere să fie cu demnitate. Asemenea și cu revizorii eclesiastici. Pentru ei nu numai nu s'a făcut îmbunătățire, din contra au regrésat. Dacă preoții au 40—60 lei pe lună, acesta e un salar mai mic decât al multor oameni de servicii inferioare, cărora adesea li se dă și casă și masă.

Când Statul realizează excedente de mai multe milioane, este drept a se gândi și la îmbunătățirea stărei materiale a preoților, căci și ei aduc însemnate servicii Țării. Roagă a se luă măsuri pentru îmbunătățirea stărei materiale a clerului, ca să poată lucra cu mai multă râvnă spre binele și fericirea Țării.

P. C. *Econom P. Savin*, zice că preoțimea își pune multă speranță în promisiunea D-lui Ministru, că va veni și cu îmbunătățirea stărei materiale a clerului. P. C. Sa roagă pe D-nul Ministru să și spună cuvântul D-sale binevoitor pentru întărirea speranței pe care Clerul o are în D-Sa.

D-nul Ministru C. Ç. Arion, zice că are cele mai bune intențiuni și toată bunăvoința pentru îmbunătățirea stărei materiale a clerului. Că se unește cu dezideratele exprimate de PP. CC. Membri care au vorbit înaintea D-sale. Totuși ori cât de bune ar fi dezideratele și ori de unde ar porni ele, fie dela Consistoriul Superior, fie dela D-sa, ele nu pot să aibă un rezultat practic dacă nu se va găsi modul cum aceste deziderate ar putea fi realizate. Cu discursuri frumoase și cu doleanțe nu se ajunge la rezultatul dorit, ci cu cifre. E adevărat că Statul nostru a realizat de patru ani frumoase excedente, dar și nevoile sunt multe. D-sa a reușit până acum să facă pe cât s'a putut îmbu-

nătățirea stărei materiale a învățătorilor, care eră mai reă decât a preoților, și încă n'a făcut tot cât ar trebui. Din excedente se dă ceea ce se cere și este necesar pentru armată, care în primul loc trebuie să aibă tot ce'i trebuie ca să poată să fie la înălțimea chemării sale. Asemenea se dă și pentru toate celelalte Ministere care de asemenea au nevoile lor pentru bunul mers al Statului. Și pentru cler nu lipsește bunăvoință. D-sa are în special toată bunăvoința și crede că va reuși să facă cât se va putea și pentru îmbunătățirea stărei materiale a preoților și a cântăreților bisericești. Să nu se uite însă că o îmbunătățire de 30⁰/₀, ceea ce ar însemna 3 lei pe lună la cântăreți și 10—11 la preoți, adică foarte puțin, ar însemna o cheltuială anuală bugetară de aproape 1.800.000 lei.

S'a zis că starea preoților eră mai bună înainte de legea clerului. Dacă ar fi însă să se întoarcă la acea stare, nimeni n'ar voi-o. Declară că D-sa împărtășește absolut dezideratele exprimate în Consistoriul Superior și are cea mai mare bunăvoință pentru Biserică și Cler, pentru că e credincios și urmează bunele tradițiuni ale părinților, de aceea promite că va face tot ce se va putea și de bunăvoință a D-sale nimeni să nu se îndoiască. D-sa arată cu cifre ce sume trebuiesc pentru a se face îmbunătățirea stărei materiale a clerului. Totuși se va face ce va fi cu putință. Suntem dator să ne mulțămim cu ce e posibil. Adevăratul spirit de credință e adevăratul spirit de ordine. Se va face și îmbunătățirea stărei preoților pentru că D-sa o voește și face tot ce se poate. Pentru aceasta ar fi bine să se aleagă o delegație care să se prezinte la D-nul Prim Ministru și Ministru de Finanțe, spre a-i arăta cererile clerului.

P. S. *Episcop al Dunării de jos* zice: D-nul Ministru, marele maestru al cuvântărei, a vorbit cu înțelepciunea și patriotismul ce'l caracterizează. P. S. Sa știe cât de binevoitor și darnic este D-sa pentru Biserică și cler. Se știe că nevoile Statului sunt mari, totuși P. S. Sa se unește cu dezideratele preoților și roagă pe D-uul Ministru să primească a face: 1) Să se ridice curba și dela salariile preoților după cum s'a ridicat dela salariile celorlalți slujbași: și al 2) Să se egaleze lefurile profesorilor de religie. Întru cât privește pe preoți crede că s'ar putea îmbunătăți starea materială

și prin majorarea taxelor dela servicii. Asemenea s'ar putea face ceva pentru îmbunătățirea stărei materiale a cântăreților și a paraclisierilor prin lăsarea pangarelor pe seama epitropiilor la care s'ar mai putea adăoga oarecare venituri extraordinare, cum este: aprinderea policandrului la cununii, parastase și altele. Drept este asemenea să se adăoge cel puțin 50 lei la salariile Protoiereilor și Revizorilor Ecclesiastici. Pentru preoții infirmi s'ar putea să li se dea ajutoare din economiile ce rezultă dela salariile preoților. P. S. Sa conchide că știind bunătatea și înaltele sentimente pe care le are D-nul Ministru, care este bun român și bun creștin, nu se îndoiește că D-sa în înțelepciunea și patriotismul ce'l caracterizează, va face îmbunătățirile posibile, chiar cu începutul anului bugetar viitor și pentru preoți care servesc Bisericii și Țării cu toata dragostea, fiind în totdeauna supuși și răbdători.

D-nul Ministru promite că aproape toate îmbunătățirile arătate de către P. S. Episcop al Dunărei de Jos fiind drepte, le va satisface în limitele posibilului. Va căută să mărească cu cât se va putea și fondul de ajutoare din care să se acorde ajutoare preoților invalizi.

P. S. *Arhiereu Calist Botoșeneanu*, locotenent Episcop al Romanului, crede că s'a vorbit destul de această chestiune și P. S. Sa voește să dea numai o lămurire, cu privire la veniturile pangarului. Că P. S. Sa știe din experiență că aceste venituri nu sunt așa de însemnate, în cât să se poată face din ele îmbunătățirea stărei materiale a cântăreților. Crede că acele mici venituri, s'ar putea mai bine întrebuiți pentru reparații și alte trebuințe ale Bisericii. Roagă și P. S. Sa pe D-nul Ministru pentru a se ridică curba și dela salariile preoților și a se unifică salariul profesorilor de religie cu salariul pe care'l au ca preoți, spre a putea să iasă la pensie cu salariul unit.

D-nul Ministru, zice că voește să facă îmbunătățirile posibile și pentru preoți și pentru profesorii de religie.

P. C. *Econom I. Gotcu*, roagă pe Onor. Consistoriul Superior Bisericesc ca să aleagă o delegațiune din sânul său, în care să fie și din P. S. Kiriarihi, care să se prezinte la D-nul Prim Ministru și Ministrul de Finanțe și la D-nul Ministru de Culte, spre a'i ruga, prezentându-le într'un-

memoriu, cererile privitoare la îmbunătățirea stărei materiale a clerului.

I. P. S. Președinte declară că împărtășește propunerea făcută de P. C. Iconom I. Gotcu.

Ședința se ridică la orele 12 și se decide ședința viitoare pentru Vineri 21 Octombrie curent, la ora 10 dim.

Președinte, Pimen, Mitropolitul Moldovei și Sucevei.
Secretar, Icon. Ioan Mălăescu.

Ședința din 21 Octombrie 1911.

Ședința se deschide la ora 10 dim. sub președenția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se citește apelul nominal al PP. SS. și PP. CC. Membri, Prezenți 31, în concediu 3. Este de față și D-nul Administrator al Cassei Bisericii.

Se citește sumarul ședinței din 20 Octombrie cor. și punându-se la vot se aprobă.

I. P. S. Președinte comunică că P. C. Icon. C. Nazarie roagă a i se acordă concediu pentru ședința de astăzi. Se aprobă concediu cerut.

I. P. S. Președinte, amintește că în ședința de ieri s'a admis propunerea făcută de către P. C. Iconom I. Gotcu pentru alegerea unei delegațiuni dintre membrii Consistoriului Superior Bisericesc, care să se prezinte d-lui Președinte al Consiliului și Ministru de Finanțe și d-lui Ministru de Culte spre a le arăta dezideratele Consistoriului Superior Bisericesc, de a se face cât e posibil o îmbunătățire a stărei materiale a clerului.

Se suspendă ședința pentru 5 minute.

La redeschidere.

P. C. Econ. I. Gotcu, zice că P. S. Episcop al Dunărei de Jos în totdeauna a avut cea mai mare sollicitudine pentru preoții de mir și pentru îmbunătățirea stărei materiale a clerului și-l roagă pe P. S. Sa Episcopul Dunărei de Jos să primească a prezidă delegațiunea care s'a admis a se alege din sânul Consistoriului Superior Bisericesc.

Punându-se la vot prin aclamațiune, alegerea P. S. Episcop al Dunărei de Jos s'a primit în unanimitate.

P. C. *Icon. I. Gotcu*, roagă a se alege în această delegațiune un membru al Consistoriului Superior Bisericesc care să reprezinte pe preoții rurali și propune pe P. C. *Icon. P. Procopiescu*. Punându-se la vot prin aclamațiune s'a primit în unanimitate.

I. P. S. *Președinte* zice, că al treilea membru în delegațiune, după obiceiul parlamentar urmeaza a fi ales propunătorul, prin urmare de drept e P. C. *Icon. I. Gotcu*. Punându-se la vot prin aclamațiune, s'a primit în unanimitate.

I. P. S. *Președinte*, proclamă aleși în unanimitate pe P. S. *Episcop al Dunărei de Jos* și PP. CC. *Iconomi P. Procopiescu* și I. *Gotcu*, membrii în delegațiunea care să se prezinte D-lui *Președinte* al Consiliului.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos*, mulțumește Consistoriului Superior Bisericesc, că l'a ales pe P. S. Sa în această delegațiune și declară că primește, pentru a se vede că P. S. Sa ca și toți ceilalți Kiriarhi, dorește îmbunătățirea stărei materiale a clerului, pentru că nu trebuie să fie deosebire între clerul mirean și cel monahal, toți sunt români și toți slujesc Bisericii și Țării noastre.

P. C. *Icon N. Iancu*, citește raportul comisiunii de petițiuni relativ la suplica preotului *Grigore Georgescu* din comuna *Vulturu* jud. *Putna*, de a se interveni la *Onor. Minister* să-i acorde salariul care i s'a suprimat în urma unei condamnări din anul 1895 pentru fals în acte private

Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de trecere la ordinea zilei.

PP. SS. *Episcopi al Dunărei de Jos și al Buzăului*, PP. SS. *Arhieriei Meletie Constanțeanu, Sofronie Craioveanu, Nicodim Bacșanul și P. Cuv. Arhimandrit Dionisie Simionescu* roagă a li se acordă concediu pentru ziua de 22 Octomvrie cor.

Se aprobă concediile cerute.

Ședința se ridică la ora 11 și se decide ședința viitoare pentru *Sâmbătă 22 cor.*, ora 10 dim.

Președinte, Pimen, Mitropolitul Moldovei și Sucevei.

Secretar, Icon. M. Iliescu.

Cembaterea unei scrieri papistașe, ce tratează despre clerul și Biserica Română în special.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 7)

«Căci, pe când preotul catolic, separat de lume, trăind în celibat (neînsurat), într'o viață aspră și activă, restrâns, chiar izolat, ducând o regulă monastirească, dă exemplu de zel și de devotament apostolic pentrucă astfel este de mic educat; clerul ortodox, popii și călugării nu mai au mai mult stimă claselor înalte, care sunt copleșite de scepticism și indiferentism. Clerul curând va pierde prestigiul său în ochii maselor inconsciente, la care progresele instrucțiunii nu vor întârziă de a suspenda credința naivă a strămoșilor¹⁾. «Acest rezultat este cu atât mai îndoios

¹⁾ Cu toate lipsurile clerului ortodox, provenite involuntar, cum am spus anterior, din lipsa de școale, totuși este superior reprezentanților papalității din punct de vedere al simplității și sincerității în cerstiunile de credință. Iată cuvintele pe care ne bazăm: Un preot ortodox este cu conștiința curată de misiunea lui și în credința lui, oare poate să se laude cu această virtute popa catolic tuns și ras și luxos îmbrăcat? Tăcem de a spune ce știm, pentru prestigiul clerului în genere. Preotul Ortodox este eminent moral, poate oare să se fălească și să se susție această virtute și la popii catolici? Faptele lor ne spun adevărul, pentru aceasta adesea am cetit condamnări și execuțiuni chiar săvârșite asupra-le pentru crime oribile. Preotul ortodox este în stare de a săvârși toate misteriele creștine, oare se poate zice despre preotul catolic aceasta? Nicidecum. El nu este căsătorit, cum dar poate un creștin să-și lase soția sa, de a fi mărturisită de un celeb? apoi cum poate fi presupus de apt, când el n'a fost niciodată căsătorit? N'are experiența vieții conjugale, prin urmare nu poate examina și da povețile trebuitoare celor căsătoriți. Preotul ortodox este ieșit din popor, cunoaște traiul enoriașilor săi, datinile locale, obi-

căci religiunea greacă ortodoxă se bazează unicamente pe tradiție, a cărei depozit este încredințat în mâni slabe și că-i lipsită de sensul practic, pentrucă ea se rezumă în observațiunea servilă a unui cult exterior, o adunătură de formule deșarte și de precepte genante, care se adresează mai mult la senși decât la suflet, a cărei practică necugețată se impune prin obicei, ci nu se explică, nici se justifică prin nevoile imaginațiunii și a inimei. De aseme-

ceiurile și nevoile de care suferă, pe când cel catolic este trimis din loc în loc, ca un soldat de regiment, nu cunoaște nici oamenii societății localității și nici nevoile lor, cum dar le poate fi păstor și conducător moral? Preotul ortodox în activitatea sa pastorală este cu desăvârșire capabil a îndeplini cu demnitate toate cerințele religioase; pe când cel papistaș are foarte multe lipsuri, nu cunoaște nici localitatea nici trebuințele norodului și dar nu-i poate conduce cu vrednicie, pentrucă nu le știe anterior datinile și moravurile lor. În fine s'ar putea enumera la infinit calitățile superioare ale clerului ortodox, față de cel catolic, pentrucă prin celibat s'a schimbat cu totul caracterul moral al reprezentantului lui Christos. Dar să stăm aicea momentan. Dacă clerul papistaș e-te mai cult decât cel ortodox, cultura lui însă nu află loc și ocazie de a ș'o realiza, pentrucă lumea văzând faptele lor, fug de ei ca de ciumă și holeră. Ei au provocat prin fapte ura neîmpăcată în contra clerului în genere. Trăește ca nesocial, izolat, aproape exclus de lume. Apoi ori este cum apare, ori nu este așa și atunci devine un actor dibaciu, care joacă abil un rol ce și-l alege, dar fără convingere; nu tot așa 'i și cu preotul ortodox, el este cunoscut ca acelaș în totdeauna, de acelaș neam și sânge cu poporeni săi, modest și cuviincios. Dacă predica 'i lipsește are destule modele de ale sf. părinți, pe care le poate pronunța, când voește. Intrebați lumea cu tă și vă va spune clar, că se preferă un preot ortodox însurat și modest, decât unul celeb necăsătorit și galant îmbrăcat. În scurt: Unde lumea este mai destrăbălată, mai atee, mai îndopată cu toate teoriile ireligioase și cu practica cea mai desfrânată, la Noi, ori la Voi? Cine este cauza acestor anomalii sociale, oare nu ne'ndeplinirea datoriilor din partea clerului vostru.? Dacă nu este el de vină, atunci pe cine să inculpăm? Cu formațiunea militară pentru a susține inovările papale, clericii în catolicism curând vor deveni netrebniți societății catolice. Mă mir mult cum s'a putut admite de a conduce moralitatea creștinătății unei tagme nesociabile, protestanții aproape se pot dispensa de ei în cultul lor. Nu cumvâ scopul acelor societăți creștine de confesiune papală este de a deveni toți în formă celeb, izolați, un fel de călugări sui generis.

nea se văd cu raritate, chiar la sărbătorile mari, mulțimea îngrămădindu-se în Biserici, foarte mici de altfel spre a-i încăpea sau ca să asiste la slujbe cu acea reculegere ce se impune, chiar și scepticilor, majoritatea ritului occidental care a urmat progresile timpurilor și care a știut a se adopta pretutindeni moravurilor populațiilor¹⁾. Avaritia clerului de jos grec este tristul rezultat al sărăciei, care naște din lipsa unui salariu fix și din obligația de a nutri o familie, cea mai adese ori numeroasă²⁾. Preoții

¹⁾ Frumoase fraze, păcat că s'au false. Mai întâi bisericile noastre sunt strâmte, pentru că așa era uzul pe aceste locuri pe atunci; dar este adevărat că sunt mici dar multe. La apus sunt mari, încăpătoare dar foarte restrânse ca număr, fie orașul cât de mare acesta-i un adevăr. Este adevărat că la țară și pe alocuri cântul în biserică lasă de dorit acum, dar trebuie să știm că este o stare de tranziție și care se va ameliora cu timpul, avem însă și coruri în bisericile noastre desăvârșite, la care auditorul ascultând se umple de umilință și religiozitate, chiar cel mai indiferent, pe când la voi se urmează dezvoltarea cântului teatral. Ascultă un catolic corul mitropolitan din Iași într-o Duminică la liturghie și va rămâne viu impresionat de sublimele cânturi religioase executate cu cea mai mare precizie. De o mie de ori îl va prefera. Cântarea vocală din biserică ortodoxă față de executarea din orgă din biserică catolică. De asemenea ascultă leturgia la Doamna Bălașa și pe aiurea și atunci va constata cu cât este mai superioară muzica bisericii noastre, unde nu se aud decât voci de om, iar nu ca la catolici drăngănituri din instrumente, lucru neexistent în vechea biserică creștină! Cât despre impozanța serviciului divin și majestatea sa, acesta-i de netăgăduit, cu mult superior cel ortodox celui catolic, la ortodoci există toate vechile mișcări din biserică primară, eșirile și intrările în Sf. Altar, pe când în biserică catolică majoritatea lor s'au suprimat. În cât acum rolul preotului seamănă mai mult cu rolul unui actor teatral de cât a unui reprezentant religios. Evlavia și umilința se citesc pe fața preotului ortodox în mișcările lui, aceasta nu se observă la catolici. În Rusia unde mijloacele materiale sunt suficiente, cântarea corală din biserici acolo, s'au ajuns apogeul său, este tot ce poate fi mai perfect. Prin urmare am avut dreptate când am zis că frumos stil, dar puțin adevăr cuprinde pericopa de mai sus.

²⁾ Această situație era înainte de 1880, astăzi mai ales clerul nostru numit de mir este, deși puțin poate, dar tot salariat și sperăm că cu timpul se va îmbunătăți și soarta lui. Dacă are familie numeroasă, apoi asta înseamnă că este foarte moral, o notă proprie așa, care lipsește celebilor catolici. Cred că-i suficient acest cuvânt, fără a mai argumenta. Nu este așa?

sunt constrânși la însurătoare, și trebuie să se însoare înainte de hirotonie, cu o tânără neîntinată, și nu poate contracta a doua căsătorie, dacă i-ar muri soția ¹⁾. «Popii, după obiceiul Bisericii primare trebuie să trăiască din prosoare, așa că venitul lor propriu este venitul Epitrahilului ²⁾. Acest cler are păcatul de a fi foarte numeros mai ales în orașele întretesute de biserici, și preotul trebuie să exploateze piozitatea credincioșilor ³⁾». - Pe ici pe colea i se acordă o slabă retribuție mensuală, iar legea rurală, dă preoților în sate un teren pe care-l cultivă cu mâinile lor, dar aceste venituri minime nu sunt la înălțimea nevoilor lor ⁴⁾. «Este adevărat că ei nu păcătuiesc prin exces de zel, și dacă și îndeplinesc datoria lor cu conștiință nu se arată însă indiscreți de a se oferi, fără a fi chemați. Ei se mărginesc a cânta pe nas serviciile, dar nu se dedau de loc la predică, nu învață catehismul, nu vizitează nici pe bolnavi, nici pe murinzi ⁵⁾. Foarte ignoranți pentru a predică

¹⁾ Așa sunt vechile așezăminte ale Bisericii Ortodoxe, ceea ce eră și la voi în vechime. Noi atât vă întrebăm serios: unde a-ți găsit celibatul? Este oare natural?

²⁾ Acesta eră în timpurile primare, mai în urmă se susțineă din veniturile imobile ale bisericii și din ofrande în secolii posteriori au fost salariați pe la bisericile mari. Astăzi mai pretutindenii sunt plătiți de stat, ca orice funcționar. La noi având mari averi Biserica română, secularizându-le guvernul român, ș'a luat asuprași îndatorirea de a salaria perpetuu clerul, după putință. El se consideră ca un epitrop și dar îi revine îndatorirea perpetuă de a susțineă clerul ca un epitrop.

³⁾ Odinioară așa eră până la 1830. Dela acest timp încep seminariile și hirotoniile se mai restrâng mult, astăzi sunt foarte rari, mai ales acum de când se aplică cu rigurozitate legea actuală a clerului mirean. Curând numărul clerului va fi grabnic foarte restrâns, cam după numărul comunelor rurale, sau câte parohii vor fi prevăzute prin lege.

⁴⁾ Aceasta au fost așa din vechime și sub Regulament, astăzi nu mai exist asemenea dispoziții. Dacă la țară s'a dat bisericilor pământuri, apoi ele sunt lucrate de țărani.

⁵⁾ După lege astăzi sunt obligați a predă în școale satești religia, au început a face predici mai toți preoții eșiți din seminarii și din Facultatea Teologică, și sperăm că încurând numărul lor se va înmulți prin încurajare și emulare.

și cum vor învăța pe alții dogmele șiși vor îndeplini datoriile, când ei singuri nu le știu¹⁾.

«Situația clerului oficial, la care aparțin și Episcopii și înalții demnitari ai Bisericii, restrânși la regula celibatului, este mai bun, pentru că guvernul îi dă o întreținere mai mare, ca o îndemnitare a veniturilor monastirilor a căror membrii sunt ei și de care au fost desbrăcați în 1862²⁾». «Dar dacă aceste salarii sunt îndeajuns pentru clerul înalt, carii găsesc venituri suplimentare în serviciile de pe la bogați, a căror vanitate preferă rugăciunea unui episcop celei a unui preot la înmormântări, botezuri și cununii, lipsa este cu mult mai mult simțită de nevoiașii simpli monahi, carii, pentru că sunt puțin mai ignoranți și mai puțin ofensivi decât preoții, sunt de asemenea stentăroși și miserabili³⁾». «Statul abia li dă câțiva franci pe lună și ei sunt obligați a cultivă cu mâinile lor porumbul și varza cu care se nutresc și de a țese șiacul cu care se îmbracă, ei pot însă să exercite mici meserii și să vândă produsele lor vizitatorilor⁴⁾». «Unile monastiri de călugărițe, fabrică postavuri mai groase, dar solide și lavicere

¹⁾ Altădată, când eram sub jug strein, astăzi însă le recunosc multora puțința de a predică și sunt apți de a învăța și pe alții.

²⁾ Aici sunt o sumă de erori grave. Nu este adevărat că clerul ierarhic e restrâns a duce o viață după regula celibatară; ei sunt călugări aleși dintre călugări, sau dintre preoți văduvi, foști însurați, carii apoi după alegere îmbracă călugăria. La noi popii celebri nu-i obiceiul a fi în parohii; cred că înțelegeți cuvântul pentruce. Cei din Ierarhie sunt peste 40 de ani și oameni culți. Dacă salariile lor sunt mai mari, apoi aceasta în vederea situației lor ce reprezintă și a cerințelor la care sunt expuși.

³⁾ Călugării noștrii ortodoxi trăesc în chinovii, care's întreținute modest de Guvern. Altădată erau f. mulți și abuzivi, astăzi sunt săraci și liniștiți, duc o viață ascetică, n'au alte ocupațiuni și îndatoriri decât acelea prevăzute de prescripțiile monahale ale Bisericii ortodoxe. Din ei puțini sunt culți, majoritatea sunt veniți dintre oamenii ordinari bătrâni, unde'si așteaptă în ascultare sfârșitul vieței.

⁴⁾ Nu este exact ce se spune aicea; călugării trăesc în liniște prin chillii, fiind majoritatea prea bătrâni.

în coloruri deschise ¹⁾». «Este adevărat că era o necesitate de a alege dintre monahi Episcopi, Statul însă n'are interes de a favoriza înmulțirea populației în monastiri, apoi trândăvia și egoismul familiilor, recrutau odinioară candidate din toate rangurile societății, și aceste monastiri nu erau totdeauna însă refugiul sufletelor meditative lepădate de lume și în regretarea păcatelor făptuite. Aceste monastiri bogat dotate, mai ales cele de femei, nu au stat în totdeauna în locuri sacre de edificare și de penitență; aceste refugii ale fecioarelor și văduvelor nu coprindă în ele în totdeauna vestale ²⁾».

«Că odinioară în Occident, în timpul evului mediu, călugării și călugărițele, fii ai familiilor boierești, foarte numeroși, erau trimiși spre călugărare din copilărie (fără voia lor) în monastiri, încântate voluntar de urit din cauza singurătății lor se dedau la o luxoasă ospitalitate. «Cineva era deja sigur, spune un ilustru voiajor, de a întâlni o bună cameră, o bună masă, o bună căldură și un bun pat ³⁾». Aceste monastiri erau clădite în locuri încântătoare și se duceau acolo cineva pentru a respira aerul curat al munților, unde se repauză de oboselile din oraș, în mijlocul mirosului de fânuri și pini. Ospitalitatea pe care fondatorii o prescriau pentru vizitatori și pelerini, ajunsese la o petrecere bogată în scandale aparente ⁴⁾». «Pentru aceasta decretul de reformare cere ca autoritatea administrativă să fie încredințată la persoane în vârstă și vizita numai a rudelor iar streinii nu pot intra decât cu voia

¹⁾ Și aceasta nu-i corect. Călugărițele noastre, în vechime lucrau foarte artistic multe articole, și șiacurile lor sunt foarte solide și luxoase ca și covoarele lucrate cu mult gust.

²⁾ Poate la Apus aveți asemenea pretenții! Călugării și călugărițele la români, se recrutează cu mare greutate astăzi din clasele de jos, din sărăcime și în genere sunt peste vârsta de 50 ani.

³⁾ Generalul de Moltke—Voiajul în Turcia.

⁴⁾ A fost poate acestea în secolii trecuți, în prezent este cu neputință.

oficială. Monastirile în țară că erau asil al nenorociților și un loc de retragere și îndepărtarea lor se impuneă prin abuzurile și prin absența misiunii practice ¹⁾». «Este posibil că secularizarea lor nu-i sfârșită în totul, pentru considerațiuni de reformă bisericească, și este c'am de îngrijit de a nega că statul, împins de nevoi financiare urgente nu ș'a aruncat o privire tendențioasă asupra bogatelor domenii, de care ele făceau o întrebuințare puțin creștinească căci, obținând dreptul de mână moartă, monahii, își creasă un bun venit, care'l dispensă pentru viitor de a se împrumutà din casierile bisericești, a căror supraveghere și deposit erà sub vegherea lor. Aici ca și aiurea, monastirile suprimate au fost prefăcute în așezăminte publice, școli, cazărmi, închisori și mai ales în localuri de administrație. Cele ce exist încă pentru recrutarea clerului înalt, n'au decât o mică populație, și s'ar fi stins dacă autoritatea nu închideà ochii la aplicarea legii, căci suspendarea monastirilor se păreà că au dat călugărilor un brevet de lungimea vieței și statistica mai nu înregistrează morți de 20 de ani ²⁾». »Acești călugări ca și preoții ies din starea de jos a societăței; vicleni și declasați, ei n'au cel puțin respectul de mulțimea care le sărută mâna, punându-i în ea o monedă. Ignoranța și mojicia lor se potrivește cu miseria lor și acestea-i duce adesea la cerșetorie. Odinioară erau monastiri mixte, unde monahii și monahiele trăiau frățește sub acelaș acoperământ, dar aceste comunități au dispărut cu credința naivă a primelor veacuri. Că toți călugării orientali, ei urmează regulilor M. Vasilie care le impun posturi îndelungate, servicii bisericești ne-

¹⁾ Vorbe deșarte, pentru a insulta pe nedreptul monahismul oriental, dar noi susținem că este superior în toate celui de apus, plantat în tot locul de vicii ascunse.

²⁾ Au putut fi abuzuri, dar adevărul este așa: locuri de călugări în budgetul statului sunt f. puține și când sunt vacante, atunci se prezintă și le ocupă alți noi candidați.

sfârșite și trândăvia, sub pretext de viață contemplativă. Biserica de orient nu a avut ordinele sale religioase admirabile ca Biserica Occidentului, dedați la lucruri practice a le credinței, la învățământ și la caritate și la ei religiu-nea ascunsă «o credință moartă». Opriți la vechile tradițiuni, la formulile liturgice îmbătrânite, n'a știut să-și plece capul sub sborul timpului și nu s'a supus decât lucrurilor sale ¹⁾. Aceste monastiri reclamă o reformă imediată, dacă cinevă voește să salveze resturile ultime ale credinței se pierde în fața indiferentismului religios, căci ș'au pierdut prestigiul trebuitor la menținerea autorității înaltului cler, a căror pepinieră sunt ei. Episcopii odinioară aleși de sinoade și întăriți de patriarhul de Constantinopol, sunt acum numiți de Senat și Cameră, adunați în plenum, și primesc investitura dela Rege prin darea cârjei ²⁾». «Membrii ai camerei de sus—Senatului ei nu se duc decât pentru a'și da votul lor guvernului, căci ei sunt înainte de toate amicii puterii» ³⁾. Popii și protopopii sunt numiți de pu-

¹⁾ Multe din cele zise nu sunt exacte, nu sunt probate ci cuvinte mai mult aruncate cu scop de a înjosi pe orientali. Un lucru trebuie de știut pentru Apuseni. Noi nu le râvnim situațiunea lor cea atât de frumoasă, pentrue nu ne lasă în liniște. Nu voim să avem a face tovărășie în ale religiunei cu ei, lesă-ne în pace.

²⁾ Nu a fost așa. Divanul alegea pe candidat iar Domnul îl învestea și astăzi tot acel uz se păstrează. Camerele unite îl aleg prin vot și Regele îl învestește cu solemnitate dându-i cârja păstorească.

³⁾ Nu este așa în toate împrejurările, sunt absolut liberi pe voiața lor, Biserica nu trebuie să facă opoziție mersului Statului, ea este în stat și trebuie să-l ajute în nevoile lui. Unirea lor cu câțiva Chorepiscopi formează Sf. Sinod, care se întrunește anual sub președența Mitropolitului și la cerințele Ministrului Cultelor, executorul decretelor acestui conciliu, care se publică în monitor. (Nu este exact că în sinodul Român, participă ca membrii în Sf. Sinod și arhimandriți, aceasta a fost mai înainte sub Cuza și în sinodul Bisericeii rusești, astăzi nu. Nu sunt în sinod membrii decât Arhieriei în număr de 16, opt sunt reali, iar re-tul nominali, cu numiri naționale.

terea civilă, după prezentarea Sf. Sinod ¹⁾. Șeful Bisericii autocefale a României este Mitropolitul de București, el poartă titlul de Mitropolit al Ungro-Vlahiei, în amintirea vechei sale jurisdicții, care se întindea odată peste Carpați. Cel din Iași n'are mai mult decât titlul puterii sale pierdute, cu toate că s'a conservat jurisdicția s'a veche, ei au unul și altul sufraganii lor» ²⁾. «De asemenea nu-și ridică vocea decât pentru a censurâ tendințele ce displac guvernământului sau care compromit independența Bisericii naționale. Pentru aceea s'a asociat protestațiilor cabinetului din București, asupra reclamațiilor Patriarhilor de Orient relativ de monastirile zise închinare și contra pretențiilor Patriarhului de Constantinopol în cestiunea consacării sf. Mir» ³⁾. «Nu este nefolositor de a spune un cu-

¹⁾ Aceasta-i o minciună grosolană, se vede cât de colo, că scriitorul n'a cunoscut organizarea Bisericii noastre.

²⁾ Și în acest loc greșala e și mai mare, nu știm dacă-i făcută din neștiință ori intenționat. Noi avem doi Mitropoliți, dintre cari cel din Capitală este primat și nu șef. Șef avem pe Christos, iar autoritatea supremă Sf. Sinod, mai mult nu. Se poate zice că dela separația sa de Patriarhul de Constantinopol, Biserica română este ajunsă la o sucursală a statului și un instrument al său social căci, dacă clerul român nu se amestecă în politică, cauza este ignoranța sa, nepăsarea și servitismul său, aceste-i impun o abținere forțată. (Iarăși vom zice: Sunteți vicleni. Lăsați-ne în pace cel puțin în țara noastră; Nu ne învățați pehlivanile papistășești, nu voim să auzim de clericalism, de partite clericale. Noi și preoții noștri suntem Români, și lăsăm ca partitele constituționale, acele două să-și urmeze cursul lor. Nu ne amestecăm în politică, nu-i treaba noastră, ne exercităm în liniște dreptul nostru de cetățean. Politicianii nu's oameni bisericești; prin politicianism popa și perde caracterul său de reprezentant bisericesc și riguros vorbind, clericului ce face politică să i se interzică dreptul de a oficia; pentrucă s'a pus singur în afară de cler. Așa-i în Biserica ortodoxă.

³⁾ În această parte își dă autorul scopul său ascuns pe față. Ce aveți de spuneți atâtea minciuni pe contul nostru, credeți a ne intimidă sau poate că vă va crede lumea de oameni corecți și sfinți? Clerul nostru este cler național și mare patriot, aceasta s'o știți. Ei știu că țara își are obiceiurile și datinile sale străvechi și nu are în vedere scaunul papal care este român adevărat. Clerul nostru e sânge și carne din totalitatea poporului, și se unește cu guvernul patri-

vânt despre aceste două cestiuni, care arată un pas nou pe calea de separație cu vechia metropolă. Cestiunea bunurilor închinată viză în caracter diplomatic și internațional, pentru că ea a fost obiectul mai multor decisiuni a puterilor și care pare ar fi devenit o armă politică în mâna Rosiei, protectoarea formală a ortodoxilor supuși Porței. Aceste Monastiri erau fundațiuni românești, așezate în țară și având în ea pământuri, dar supuse sub patronagiul monastirilor streine, cărora le plătea o dare anuală. Era Biserica din Constantinopol, monastirile Sfântului Munte Athos și ale Ierusalimului, numit și «Sf. Locuri». Aceste închinări se trăgea mai cu seamă dela familiile grecești, cari ș'au primit în deosebite epoci, ospitalitatea în România, sau pentru că acelea fugeau de apăsările turcești, sau pentru că ele urmează pe Beii din Fanar. Sub denumirea acestor din urmă, care țin un secol, caracterul acestor fundațiuni a fost denaturat, în acest sens că monastirile române erau populate de monahi streini și înstreinau dela scopul lor arbitrar veniturile lor, fără a se îngriji de intențiunile fondatorilor și de interesele țării, pentru a le consacra cu totul la întreținerea Bisericii din Turcia. Acești bani servira de asemenea, în timpul revoluției grecești, a plăti pe Eteriști și consulilor rusești pentru a hrăni influența Țarului asupra clerului bulgar grec și slav, agent secret a politicei sale la rasele subjugate. Acest venit a fost întrebuițat mai adesea de a se plăti praful și puștile insurecțiunei, decât a întreține biserici,

ot când vine un strein să-i lovească ori atace drepturile țării. Ce vroiau Patriarhii, arbitrar să ne ție sclavii lor pe teritoriul nostru, lucrând prin vicleșug, iar Patriarhul Constantinopolitan de a se amesteca în afacerile noastre bisericesti. V'ar fi plăcut poate ca clerul român să fi fost de părerea streinilor? Nu pricepeți creștinismul, nici libertatea cuprinsă în el; Nu pricepeți ce-i iubire de patrie, căci n'o aveți. Noi avem o patrie, o iubim, o respectăm și murim pentru apărarea ei, iar nu umblăm după câștigarea unui imperiu universal în care șeful să fie Papa ca împărat.

școale, sau spitale. În sfârșit pentru a tăia această dare în regie a țării prin călugări greci, legea secularizării înglobă (înscrisă) aceste bunuri închinare, în confiscarea generală a bunurilor monastirești. O reclamație fu adresată puterilor contra acestei «spoliațiuni», și România propusă o transacție asupra faptului îndeplinit, oferind un fond or ca capital sau ca rentă^o). În ultima conferință din Constantinopol (1865), Patriarhii o refuzară, găsind că cifra era prea mică. Conferința admite un arbitragiu, dar până aici litigiul n'a fost terminat.

C. Erbiceanu.

(Va urmă).

^o) Un capital de 30 milioane de tranci.

IULIAN APOSTATUL IN TRADIȚIA CREȘTINĂ.

(Urmare. Vezi «Bis. Ort. Rom.», Anul XXXV No. 7).

Lucrul ce rămâne de importanță pentru istorie, din spusesele lui Iulian este că el într'adevăr a voit să reedifice templul, dar că n'a reușit. Nu spune cauza nereușirii, dar asta e de puțină importanță pentru caracterizarea tendințelor și politicei lui.

Am lăsat mai la urmă dovezile ce ne dau înșiși scriitorii creștini despre intențiunea lui Iulian de a reedifica templul din Ierusalim, și de zădărnicierea acestei intențiuni printr'o minune dumnezească.

Cel care descrie mai pe larg întâmplarea e Rufinus (mort pe la începutul veacului al cincilea), om care a trăit aproape șase ani în Ierusalim, unde a și primit darul preoției, pe la 389, dela episcopul Ioan. In istoria bisericească a sa, Rufinus descrie astfel: (c. I. cap. 37—39. «Si atâta râvnă și căldură aveà să înșele acest Iulian, încât și pe nenorociții de Iudei a căutat să-i poarte de nas cu deșarte ademeniri. Pe aceștia i a chemat mai întâiu la sine, pe toți, și i-a întrebat de ce nu sacrifică, de oarece legea lor le poruncește sacrificiul. Iar ei gândind că acum a sosit ocaziunea (să-și reedifice templul) au răspuns: nu putem decât numai în templul din Ierusalim. Pentru că așa cereà legea. Și primind Iudeii dela el voia să-și repare templul, la atâta obrăznicie au ajuns, încât unora dintre ei li s'au părut că s'au reîntors vremile profeților. Astfel Iudeii adunați din toate locurile și din toate provinciile,

au început să sape locul templului celui ars cândva de foc, sub supravegherea unui om trimis de împăratul. Și din toate părțile înaintau cu lucrările, prin biruri publice și donațiuni particulare. În vremea asta, ei insultau pe ai noștri, și ca și când și-ar fi restaurat deja regatul, ne amenințau foarte, și se purtau cu noi cu asprime. După ce au desgropat temelile nu mai lipsea nimic decât ca în ziua viitoare să așeze fundamentele cele nouă peste cele vechi, scormonite. Și iacă, în noaptea care singura mai rămăsese până la începerea lucrărilor, s'a stârnit un cumplit cutremur de pământ, care a asvârlit nu numai pietrele temelilor în toate părțile, ci s'au dărâmat aproape toate clădirile de pe acest loc. Galeriile publice în cari erau îngrămădiți foarte mulți Iudei, ce vreau să vadă cum încep lucrările, prăbușindu-se au îngropat sub ele pe toți Iudeii ce se aflau acolo. Iar după ce s'a făcut ziua, când s'au crezut mântuiți de primejdie, mulțimea câtă a rămas în viață s'a adunat să caute pe cei ce au fost uciși. Și era o oarecare pivniță în subsolurile templului, având intrare printre două galerii cari au fost dărâmate de cutremur, și în care pivniță se păstrau fierăriile și alte lucruri trebuincioase la clădire, și din aceea deodată a izbucnit un glob oarecare de foc, și străbătând prin mijlocul pieții umblă de colo colo printre înspăimântații Iudei ce erau de față, arzându-i... Și cât a fost ziua de mare, focul acela a eșit iarăși și iarăși și foarte des... până ce speriați cu toții câți erau, în groază mare și în tremur, au fost siliți fără voea lor, să mărturisească pe Isus Hristos ca adevărat Dumnezeu. Și ca să nu creadă ei că aceasta a fost numai o întâmplare, iată în noaptea ce a urmat, a apărut pe vestmintele tuturor atâta de evident semnul crucii, în cât și cel cari din cauza necredinței sale, ar fi voit să-l scuture de pe haină, prin nici un fel de mijloc nu l-a putut îndepărta. Astfel, și Iudeii și Păgânii speriați, au părăsit și locul și lucrările cele începute de geaba».

Acestea ni le spune Rufinus și negreșit cele spuse de el sunt lucruri pe cari le-a auzit cu urechile sale, povestindu-se prin Ierusalim, și aceasta numai la vre-o 25—30 de ani în urma acelor întâmplări.

Sf. Ioan Hrisostom, cam pe la anul 390, spune într'al patrulea panegiric al apostolului Pavel, următoarele: «In legea nouă adecă pe vremea când Domnul eră printre noi pe acea vreme, zic, tâlharul acela care l'a văzut numai răstignit pe cruce, a crezut în el, și i s'a închinat cu credință; pe când Iudeii fac dimpotrivă, căci ei doară l'au văzut și înviind morții, și totuși l'au prins și l'au răstignit. Și ce s'a întâmplat în zilele noastre? *N'a ieșit oare foc din templul din Ierusalim?* adică din clădirile din pământ ale templului, *foc, care a năvălit peste lucrători, așa că ei au trebuit să înceteze dela nelegiuirea lor întreprindere?* Și ei cu toate acestea nu s'au pocăit și nu s'au lăsat de împietrirea inimii lor».

Sf. Ambrosiu apoi, într'o scrisoare a sa către împăratul Teodosiu, prin care 'l rugă să revoace un edict ce'l dase și prin care împăratul porunceă să se reedifice o sinagogă, pe care o dărâmaseră creștinii, îi scrie astfel: «N'ai auzit împărate, că de oarece împăratul Iulian dase poruncă să se repare templul din Ierusalim, *au ars cu foc dumnezeesc aceia cari făceau reparațiile?* Nu te temi că tot așa va fi și acum».

Sf. Grigore de Nazianz în vorbirea sa a doua îndreptată contra lui Iulian, pe care o ținu îndată după întâmplarea din Ierusalim, arată cum Iudeii au fost foarte încântați de permisiunea ce le-o dade împăratul, cum au alergat din toate părțile să pue cu toții mâna la lucru, cum au adunat materialul, cum au adunat bani de pretutindeni, și cum în entusiasmul ce-i cuprinsese, bărbații își vindeau averile și femeile podoabele lor ca să aibă cu ce isprăvi templul, și cum chiar femeile și copii cărau pământ și a-

jutau la săpături, spune cum deodată, în mijlocul lucrărilor, s'a făcut un cumplit cutremur de pământ, și cum în învălmășeală, cuprinși de spaimă, unii alergau la locul unde odinioară fusese altarul templului, ca să se roage, alții s'au îngrămădit spre ieșiri, și s'au strivit unii pe alții, și cum cădeau galeriile pe ei și se prăbușeau temeliile, îngropându-i.

Intâmplarea aceasta e pomenită și de Philostorg în istoria bisericească a sa (C. VII, 9). Reproducem din extrasul pe care l-a făcut Fotin din istoria, acum pierdută, a lui Filostorg. «Iulian Apostatul căutând să dovedească, ca minciună și înșelăciune prezicerea Mântuitorului că templul din Ierusalim va fi astfel distrus, încât nu va rămâne piatră pe piatră, îi întări fără voea lui adevărul. Căci adunând Jidovi din toate părțile și dându-le bani, le porunci să-și rezidească templul. Inșă ei fură împiedicați dela această lucrare prin mari îngroziri ce le fură trimese din cer, care răsturnară planurile lor și-i umplură de rătăcire. Unii dintre lucrători fură mistuiți de foc, alții fură omorâți de cutremur de pământ, iar alții periră într'alt chip. Astfel adevărul prezicerilor Mântuitorului fu confirmat prin aceea chiar că el avusese îndrăzneala de a unelti, spre a le dovedi de false»¹⁾.

Tot așa Solomon în istoria lui (I, 5, cap. 22) zice: «Iar dacă i s'ar părea oarecui de necrezut aceste lucruri, îi pot da dovadă pentru credință pe aceia cari au auzit acestea cu urechile lor dela oameni cari înșiși ei au văzut faptele, și cari trăesc până în ziua de astăzi. Dar și înșiși Iudeii și Păgânii mărturisesc, aceia cari au părăsit lucrările neisprăvite, sau ca să zic mai adevărat, cari n'au putut începe nimic».

Avem apoi mărturisirile lui Socrate (I, 3. cap. 20) care

¹⁾ După traducerea făcută de I. P. S. Iosif Gheorghian, Mitropolit Primat, a Prescurtării din istoria bisericească a lui Filostorg, București 1899, pag. 245.

MAHOMETISMUL, SPORUL ȘI EFECTELE PRODUSE.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 7).

Invățăturile de căpetenie ale moralei Alcoranului¹⁾ sunt: curățenia corpului, rugăciunea, milostenia, postul, călătoria la Meca. Nu este nici una din aceste practici, asupra cărora comentatorii Alcoranului n'au împins așa de departe detaliile amănunțite și superstițioase, ce fac rabinii asupra ceremoniilor legii lor. Printre dânșii practicile din afară sunt osândite mai cu asprime, decât virtuțile morale.

În Alcoran sunt mai multe legi fără îndoială împotriva dreptului natural și cinstea moravurilor. Mahomet a îngăduit sectatorilor săi, nu numai poligamia, dar și comerțul stăpânilor cu roabele și desfrânarea cea mai grosolană între bărbați și femeile lor. De asemenea îngăduie libertatea divorțului după voință. Oprește omului a relua o femeie, pe care a gonit-o de trei ori, dacă un altul nu a luat-o în căsătorie, chiar pentru un scurt timp și nu a avut comerț cu dânsa. El nu a prevăzut prin nici o lege

¹⁾ Coran, Alcoran (adică cartea), cartea sacră a Musulmanilor, întocmită de Mahomet. Ea este totdeodată pentru Musulmani adunarea dogmelor și învățăturilor religiunii lor și un cod civil, criminal, politic și militar. Mahomet declară în Coran, că această carte este lucrarea lui Dumnezeu însuși, și că i-a fost transmisă de îngerul Gavriil; dar este lesne a vedeă, că aceasta nu este decât o amestecătură confuză de învățături-creștine și iudaice, unite la tradițiunile orientale. Coranul fu pus în ordine și publicat de Abubecher, urmașul său. Mahomet, în anul 13-lea al Egirei (634 de a Is. Chr.) și la 2 ani după moartea legiuitorului. Este scrisă în dialectul Hedjaz, adică, în limba arabă cea mai curată. El cuprinde totuși un mare număr de locuri întunecate. A fost tradus în latinește de Bibliander, de Maracci. În limba franceză de Du Ryer, 1734, Savary 1783, și Kasimirsky 1840.

Bouillet Dict. D'Histoire et de Géographie pag. 458.

purtarea roabelor și nu a osândit obiceiul barbar de a face eunuci.

El este prea slab în privința jurămintelor: îngăduie răzburarea și pedeapsa talionului, oprește pe sectatorii săi a discuta asupra religiunii, le poruncește însă a se război cu toți aceia, cari nu sunt musulmani. El iartă apostasia, când este silită sau ipocrizia și jurământul fals în fapt de religiune; el hotărăște, că idololatria este singura crimă, care poate depărta pe un musulman dela fericirea vecinică. Dacă câteodată se găsesc printre dânșii oameni, stimați prin virtuțile lor morale, ei sunt datoriti bunătăței naturale a caracterului, iar nu învățăturilor religiunii lor.

Pentru că este sigur, că Mahomet nu știeă nici să citească, nici să scrie, nu este mai puțin adevărat, că nu este el, care a alcătuit Alcoranul așa precum se găsește. După cum el nu făurea descoperirile sale, decât în măsura de care aveă trebuință, acestea se scrieau pe foi volante, cari se găseau așezate la întâmplare după moartea sa și cari fură adunate de Abubeker urmașul său, aceasta este cel puțin tradițiunea comună, primită de Mahomedani. Cu toate acestea Maracci crede, că această adunare a fost formată de însuși Mahomet, care fu ajutat de un iudeu, care'i insuflă toate fabulele Talmudului și de un oarecar eretic arian sau nestorian, care'l învăță tradițiunile apocrife și greșite, aflate în popor, asupra mai multor fapte din Evanghelie.

Chestiunea de căpetenie este a se ști, dacă Mahomet a dovedit chemarea sa prin semne supranaturale. Chiar textul Alcoranului încredințează, că el niciodată nu a săvârșit vre-o minune. Pe când locuitorii din Meca 'i cereau minuni, în dovedirea chemărei sale, el pretextă deosebite pricini, spre a se scuti de ale face: El ziceă, că credința este un dar al lui Dumnezeu și minunile nu încredințează prin ele înșile; că Moisi și Iisus Hristos au făcut destule

minuni, spre a întoarce la credință pe toți oamenii și cu toate acestea un mare număr nu au crezut. Că minunile nu slujeau, decât a face pe necredincioși mai vinovați. Că el nu eră trimis, spre a face minuni, ci numai spre a vesti făgăduințele și pedepsele dreptății dumnezeiești. Că minunile atârnă numai dela Dumnezeu și că el dă puterea a le face numai celor plăcuți lui. El nu putea mărturisi mai lămurit, că nu a primit această putere.

Cu toate acestea nu a împiedecat pe Mahometani a-i atribui mai multe minuni, atât la nașterea sa, cât și în timpul vieții sale. Ei nu pretextau alte probe, decât tradițiunea, ce s'a așezat între dânșii. De ce greutate poate fi ea în contra tradițiunei formate a lui Mahomet însuși?

Ea nu se ridică până la martorii oculari și nici un scriitor contemporan nu încredințează, să fi văzut vre una din aceste minuni. Dacă ar fi fost statornic, că Mahomet ar fi săvârșit asemenea minuni, cei ce au adunat, așezat sau copiat cartea după moartea sa, nu ar fi înlăturat o mărturie atât de curată din partea sa și care s'ar fi găsit împotriva încredințării publice. Aceste pretinse minuni, nu țin de nici un monument, nici de vre-o parte a religiunei mahometane. Ele nu sunt încredințate de nici o practică, prin nici o observare, la care ele să fie dat loc și cari se ridică până la data faptelor. Ele sunt mai toate nechibzuite, nevrednice de dumnezeire, regulat asemenea în socoteala ielelor. După învățații mahometani, toate versetele Alcoranului sunt atâtea minuni și prin aceia se poate judecă, dacă ei făuresc cu un preț ieftin. Maracci, după ce a arătat aceste pretinse minuni după scriitorii lor, încredințează falsificarea și netrebnicia. Este cu totul nefolositor a intra în asemenea amănunte.

Sunt cunoscute mijloacele de cari s'a slujit Mahomet, spre a face proseliți și a întinde învățătura sa. Nu i-a fost greu să câștige mai întâi pe femeile și rudeniile sale, toți

neînvățați, prin ademenirea considerațiunei, ce trebuia să le dea pretinsele sale descoperiri, calitatea sa de profet și legiuitor, autoritatea ce va da tribului său, dacă va izbuti. După ce atrase un număr de partizani, el 'i înarmă, se puse în fruntea lor, îi alătură în vederea jafului, care a fost totdeauna patima stăpânitoare a Arabilor. Idololatrii, prea neînvățați și prea grosolani, nu aveau să facă nici o jertfă, ca să îmbrățișeze mahometismul, care nu eră supărător, nici prin învățătură, nici prin morală, nici prin practici din afară. El nu osândeă decât idololatria; el rețineă vechile obiceiuri, vechile tradițiuni ale Ismaeliților; favoriză patimile lor stăpânitoare. Primeă fabulele Iudeilor, iconomiseă pe creștini, mai cu seamă pe arieni, vorbind cu folos de Iisus Hristos, fără a-i atribui dumnezeirea și osândind pe catolici, de a fi schimbat învățătura acestui dumnezeesc legiuitor.

Indată ce el se simți destul de tare, spre a izbuti prin arme, nu mai căută a face prozești altfel, deși arătase la început, că nu aveă nici o putere, spre a silii pe cinevă să îmbrățișeze religiunea sa. Ori cine poate vedeă în vieța sa, scrisă de Maracci, după istoricii arabi și în istoria universală a Englezilor, că, după fuga sa din Meca, la an. 53 ai vieței sale, până la an. 64, în care Mahomet muri, el nu încetă de a aveă armele în mână. Acești zece ani nu fură decât o urmare de lupte împotriva Arabilor idolatri și împotriva Iudeilor, sau mai bine zis, o mare hoție continuă, care se mai adăogă după moartea sa. Astfel așezarea mahometismului nu s'a făcut decât prin silă. Este vorba a se ști, care din triburile Arabe va subjugă pe cele lalte. Acela a lui Mahomet luat cu sila; urmașii săi, așezând Alcoranul, deveniră stăpânitorii Arabiei, sub numele de califi; ei nu întinseră religiunea lor, decât prin cuceriri sângeroase; ea singură a răspândit mai mult sânge, decât toate celelalte împreună.

Un învățat academician s'a silit a dovedi, că familia lui Mahomet se bucură, din timp nepomenit, de întâiul rang în țara sa și stăpâneà Meca în autoritate supremă; că în această calitate strămoșii săi erau păzitorii templului dela Meca și capii religiunii Arabilor. Așà dar el nu făcù, decât a cere drepturile legitime și nu-și propuse de a așezà o nouă religiune, ci numai a restabili pe cea veche și a o curăți de idololatrie și fu mai întâi însuflețit de fanatism, decât de ambițiune.

Dar calitatea de cap al religiunii se găsește rău câștigată de Mahomet, căci el însuși a fost idolatru, ca și strămoșii săi, după cum a dovedit Maracci. În nici un loc din Alcoran Mahomet nu se întemeează pe drepturile familiei sale, spre a se da drept reformator. Vechea religiune a Arabilor nu învățà negreșit, nici greșalele, nici faptele rușinoase, de cari Alcoranul este plin.

Cu toate acestea autorul nu desvinovățește pe Mahomet, asupra nici uneia de imputările ce i se fac, ci din potrivă le încredințează. Dupăce a cântărit toate faptele și toate împrejurările închee, că progresele religiunii mahometane nu au nimic miraculos.

Spre a judecà efectele, ce ea a lucrat pretutindeni, unde a devenit stăpânitoare, împrumutăm reflecțiunile unui autor nebănuit: «*Mahometanii, zice Montesquieu, devin speculativi prin obicinuință; ei se roagă de cinci ori pe zi și la fiecare dată trebue ca ei să facă un act, prin care ei aruncă în urma lor tot ce ține de această lume. Adaogă la aceia această nepăsare pentru toate lucrurile, cari dau dogma unui destin țeapăn*».

În puterea acestei dogme nechibzuite mahometanii nu iau nici o băgare de seamă, spre a întreține salubritatea aerului și a preveni molipsirea; ei se îmbracă fără desgust cu hainele unui molipsit de ciumă; lasă să putrezească cadavrele câinilor în străzi. Această trândăvie neghioabă, a

făcut din Egipt un focar continuu de molimă, întreținut de obicei în Asia și l'a făcut să renască fără încetare pe coastele Africei.

«Dacă alte pricini, urmează Montesquieu, lucrează împreună a le insuflă deslegarea, ca dacă tăria guvernului, dacă legile privitoare la proprietatea pământurilor dau un spirit nestatornic, totul este pierdut. Religiunea Guebrilor a făcut altă dată regatul Perșilor înfloritor, ea îndreptă relele efecte ale despotismului, religiunea mahometană ruinează astăzi același imperiu.

«Este o nenorocire pentru natura omenească, când religiunea este dată de un cuceritor, religiunea mahometană, care nu vorbește decât de sabie, lucrează încă asupra oamenilor cu acest spirit nimicitor care a întemeiat-o».

Cât timp ea încuviințează robia, nu poate insuflă alt guvernământ, decât despotismul; oameni obicinuiți a trata pe sclavele lor ca pe animale, simt prea bine, că nu sunt vrednici a fi guvernați altfel ei însuși.

Dacă cinevâ adaogă la aceste principii ruinătoare, primejdioasele efecte ale poligamiei și vătămarea, ce aduce populațiunii ar rezultă, că mahometismul este născut pentru nenorocirea și nimicirea naturei omenești.

Neștiința, cea mai îngrozitoare dintre rele, este poruncită într'un chip oarecare de Alcoran, care oprește toată discuția asupra religiunii. Mahomet simțea prea bine, că eră mai ușor a tăia cu sabia, decât a judecă; că niciodată oameni învățați nu vor putea mistui nechibzuințele și fanteziile; de cari cartea sa este plină. Această politică urâcioasă a înăbușit științele în țara universului, unde altădată ele au fost cele mai înfloritoare. Când cinevâ nu ar avea să impute urmașilor săi, decât arderea renumitei biblioteci din Alexandria, ar fi îndestul, spre a urî pentru totdeauna zioa, în care Mahomet a venit în lume.

Filozofii atât de zeloși pentru îngăduință, 'i vor erta ei

porunca dată sectatorilor săi, a face războiu necredincioșilor, adică acelora, cari au o religiune deosebită de a sa? Dar ei îngădui, dacă trebuie, în mahometism excesele cele mai răzvrătite, spre a avea plăcerea a vorbi de rău creștinismul; după ei creștinii sunt mai persecutori decât mahometanii.

Astfel este părerea autorului Chestiunilor asupra Enciclopediei. Mândru, că a cetit pe Sale, el pretinde a respinge mare parte a imputărilor, pe cari creștinii le-au făcut în tot timpul lui Mahomet și sectatorilor săi; prin câteva bucăți ale Alcoranului, cari se pot arăta potrivite și pe cari el le traduse încă într'un chip necredincios, a crezut să dea uitărei toate nechibzuințele, de cari această carte este plină.

El expune mai întâi cu blândețe marea întindere a țării și mulțimea națiunilor, pe cari această carte le stăpânește în chip tiranic, în potrivire cu acelea, cari au fericirea a ceti cărțile noastre sfinte. Prin o simțitoare dragoste pentru omenire, el se laudă, că o bună parte din speța noastră a părăsit înțeleșul comun, primind ca insuflată o carte, dictată de înșelăciune și de fanatismul cel mai grosolan.

El traduce cu mândrie cele dintâi versete ale Alcoranului și entusiasmul său l'a împiedecat a vedeà acì o nechibzuință și un blestem, cari cu toate acestea sunt destul de învederate.

I. Dumnezeu, vorbind lui Mahomet, 'i zice: «*Această carte nu primește nici o îndoială; ea este povățuirea dreptilor, cari sunt încredințați despre descoperirea pogorită până la tine și trimisă profeților înainte de tine*». Descoperirea trimisă profeților, înainte de Mahomet, este aceea, care a fost dată de Moisi și de Iisus Hristos, astfel o înțeleg învățații musulmani. Deci este cu neputință a primi sau îngădui aceste două descoperiri cu a lui Mahomet, fiindcă aceasta le contrazice fără îndoială.

II. «*In privirea necredincioșilor, urmează textul, este de potrivă pentru dânșii, dacă tu le vei propovedui sau nu; ei nu vor crede. Dumnezeu a pus pecetea necredinței pe inima lor și a urechilor lor; întunerecul acopere ochii lor; pedeapsa îngrozitoare 'i așteaptă. Ei însuși se înșală fără a ști; slăbiciunea este în inima lor și Dumnezeu însuși mărește această patimă; ei vor fi pedepsiți cu cruzime pentru minciuna lor*».

Este învederat, că după aceste cuvinte, Dumnezeu însuși este pricina orbirei acelora, cari nu vor crede, că ei cu toate acestea vor fi pedepsiți de întunericul lor fără de voe. Este o urmare a dogmei predestinației nemărginite și musulmanii nu se unesc. De aci urmează o altă consecință; pentrucă este tot una de a propovedui sau a propovedui necredincioșilor și că Dumnezeu 'i reține cu dinadinsul în necredință; cel mai scurt este de a'i nimici.

Deiștii au observat adeseaori, că aceiași greșală se învață în cărțile noastre sfinte. Aceasta este o defăimare, căci niciodată dogma predestinației nemărginite nu a făcut parte din credința creștină, nici din credința Iudeilor.

După autorul Chestiunilor, Alcoranul trece încă și astăzi de cartea cea mai gingașă și măreață, care a fost scrisă în limba arabă. Este într'adevăr părerea mahometanilor, dar această părere n'a fost niciodată a oamenilor simțitori. Expunerea poate fi aci mai curată, decât în cărțile mai moderne, căci limba arabă s'a schimbat afară din Arabia prin amestecarea popoarelor. Se află în Alcoran câteva tirade eloquente, dar se găsesc și multe amestecături și copilării; citirea traducerei franceze a lui Du Ryer este nesuferită.

Criticul nostru găsește prea urâcios, că Mahomet a fost acuzat pentrucă a tratat rău pe femei și le-a lăsat afară din paradis. Ceeace este fără îndoială, este faptul, că Alcoranul nu spune un cuvânt pentru mântuirea femeilor,

nici de fericirea lor în paradis. Mahomet vorbește aci adesea ori despre dezmerdările sensuale, pe cari oamenii le vor gustă aci cu hurisele, fiice create pentru dâșii, a căror feciorie va fi totdeauna renăscută. El n'a zis nici într'o parte, că aceste hurise vor fi musulmate prefăcute. Dacă el în chip formal nu le-a lăsat afară din paradisul său închis, cel puțin el le-a uitat în adâncime, și învățații mahometani și astăzi nu sunt mai milostivi.

Regulamentele lui Mahomet asupra femeilor, arătate de autorul nostru, nu sunt aduse cu credință și nu este aproape de adevăr, că Sale le-a desfigurat astfel. Cel dintâi este: Nu luă în căsătorie femei idolatre; textul spune: *femei necredincioase* și sub acest nume Mahomet înțelege pe femeile iudaice și creștine ca și pe idolatre. Astfel îl înțeleg mahometanii. Reținem a traduce versetul 224 al aceluiaș capitol și modul cum îl explică învățații musulmani. Aceasta este o faptă îngrozitoare, pe care Mahomet a împrumutat-o din Talmud.

Al doilea. «*Cei ce făgăduesc neprihănire, având femei, vor aștepta patru luni, spre a se hotărî*». Textul adaogă: «*Dacă ei vor călca jurământul lor, Dumnezeu 'i va ierta*». Aceasta este a încuviința jurămintele semețe și nesocotite.

Al treilea. «*Puteți face divorț de două ori cu femeia voastră; dar a treia oară, dacă o veți da afară, aceasta este pentru totdeauna*». Versiune greșită. Textul zice: «*Nu va fi îngăduit a o relua, până când ea nu s'a măritat cu un alt om; și dacă el o va gonî, nu va fi o crimă pentru dânsa, nici pentru cel dintâi bărbat, a se adună împreună*. Este a cere un concubinagiu trecător și mahometanii 'l practică astfel. Sale, rău iartă această defăimare, zicând, că Mahomet 'l a regulat astfel, spre a împiedecă pe sectatorii săi a întrebuința cu ușurință divorțul. Pentru că divorțul în fond este un abuz, a trebuit cel puțin a pune restrângeri prescrise în legea lui Moisi.

Al cincilea. «*Luați o femeie, sau două, sau trei, sau patru și niciodată mai multe. Dar în temerea a nu putea lucra cu dreptate către mai multe, nu luați decât una*». Textul adaugă: «*Sau luați roabele voastre, aceia va fi mai ușor, spre a nu fi nedrepti*». Nu se află multă bună credință a trece sub tăcere aceste cuvinte, precum face autorul chestiunilor. Este lămurit, că Mahomet sfătuește pe sectatorii săi a nu da titlul de soție, decât unei singure persoane, spre a înlătura încurcătura mai multor dote și a preveni împărțirea între un număr de femei ale căror drepturi vor fi deopotrivă; dar le lasă libertatea de a abuză de roabele lor, cât le va plăcea; și aceia este întărită prin practică.

În versetele 14 și 15 ale aceluiași capitol IV. Mahomet osândește la o închisoare nesfârșită pe femeile vinovate de adulteriu; dar el nu regulează nici o pedeapsă împotriva oamenilor atinși de aceeași crimă; el zice din potrivă, că dacă ei se îndreptează, Dumnezeu 'i va ertă.

Al șaptelea regulament, după criticul nostru, este: «*Vă este îngăduit a lua în căsătorie roabe, dar este mai bine a vă abține*». Versiune greșită. Se găsește în text, verset 22: *Nu vă este ertat a lua în căsătorie femei măritate, libere, afară de acelea ce aveți ca roabe. Vers. 24. Acela, dintre voi, care nu este destul de avut, spre a se căsători cu persoane libere, poate lua în căsătorie roabe cu învoirea stăpânului lor. Cu toate acestea este mai bine a vă abține*». Așa dar nu este oprit unui stăpân de a lua în căsătorie roabele sale proprii, deși măritate înaintea robiei lor, nici de a abuză; dar Mahomet 'l sfătuește de a nu lua în căsătorie roabele altuia.

Iată nechibzuințele, de cari un filozof nu roșăste a le arată ca regulamente înțelepte, schimbând textul, spre a le arată mai puțin răzvrătitoare.

C.

LITERATURĂ ANTIRELIGIOASĂ.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul XXXV No. 2 și 3).

VI.

D-nul Sim. Mehedinți într'o frumoasă conferință ținută în Ateneul din București, a spus și următoarele: «Zis'a cel deșert întru sine: Vor fi goale de aici înainte cerurile. Știința a biruit religia; civilizația dărâmă templele.... Va fi gol cerul și deasupra României...». Și mai departe «De cincizeci de ani, de când gunoaele Parisului aduse în mode, în cărți, în legi și alte articole de import, au început a se scutura peste orașele noastre: în teatre, în cluburi, în redacții de gazete, în reviste și chiar în școli, am auzit deseori această profeție. Cei ce au gustat puțin din coaja științei exacte, s'au grăbit să ne spună, că Dumnezeu nu e nicăeri în natură; că nu se vede nici cu microscopul, nici cu telescopul! Ne-au prorocit chiar că se apropie amurgul tuturilor religiunilor, iar unii mai zeloși, nu s'au sfiit să ducă această veste până și în fața copiilor, socotind că școlarii vor învăța mai bine latinește, dacă vor întâlni pilde ca acestea: *credo deum non esse*—cred că nu e Dumnezeu!

Pe de altă parte, d-nul A. C. Cuza, profesor la Universitatea din Iași, într'un documentat articol publicat în numărul 84 din 26 Iulie 1911 al «Neamului Românesc», arată cât de îndrăznețe sunt concluziunile la care ajunge

Ernest Haeckel, profetul Monismului, în lucrarea sa principală intitulată «Enigmele Universului» (*Welträtsel*). În această lucrare Haeckel și expune în formă populară întregul său sistem de gândire științifică, filozofică și religioasă. Contra vederilor lui Haeckel s'a dus în deosebi în Germania, un războiu crâncen și încoronat de succes. Știința adevărată și serioasă e contra lui. Iată ce spune marele filozof și pedagog german *Frederic Paulsen*: Eu am citit cartea aceasta (*Enigmele Universului*) cu o rușine care mi-a dogorit obrazul, cu rușine pentru starea culturii generale și a culturii filozofice a poporului nostru. Cum că o asemenea carte a fost cu puțință, că a putut să fie scrisă, tipărită, cumpărată, citită, admirată, crezută la un popor care posedă pe un Kant, pe un Goethe... aceasta este dureros».

Dr. Frederich Loofs, profesor la universitatea din Halle, în scrierea sa intitulată «*Anti Haeckel*» spune următoarele: «Acum cred că am dovedit că profesorul Haeckel, în capitolul cercetat de mine al cărții lui (*Enigmele Universului*), prin întrebuintarea celei mai mizerabile literaturi nerușinate, printr'o argumentare pretențioasă întovărășită de cea mai mare ignoranță și printr'un ton, care, în general, e potrivit pentru debateri științifice, a arătat că nu posedă o conștiință științifică normală. Acestea sunt cuvinte tari. Toate afirmările mele ating onoarea profesorului Haeckel. Și așa trebuie să fie. Eu am scris așa de neîndurat, lăsând, pe lângă aceasta, ca cuvintele cele mai insultătoare să fie tipărite cu litere mai evidente, pentruca profesorul Haeckel să nu-și închipue că ar putea să scape de această afacere printr'o nouă declarație, plină de cuvinte frumoase, asupra concepției teologice și naturaliste despre lume. Eu nu am atacat punctul de vedere, nici concepția profesorului Haeckel, ci am atacat onoarea lui științifică și în mod așa de aspru, încât orice instanță judecătorească

va trebui să mă condamne pentru insulta colegului meu din Iena, dacă nu voi produce totodată și dovada afirmărilor mele». Haeckel îndrăsnise în orbirea lui contra religiunii creștine să atace până și nașterea Mântuitorului cu cele mai ordinare insulte.... Haeckel a adus în sprijinul teoriilor sale moniste și pe filozoful Kant, însă nu pe Kant adevărat, ci pe Kant închipuit pentru nevoile cauzei. Prin urmare Haeckel n'a înțeles pe Kant sau și mai rău, l'a falsificat! După el ar fi un Kant I, monist, ateist și independent în cugetarea sa la tinereță, când se află în plină vigoare și Kant II, dogmatic, dualist, teist, prin istovire a puterilor sale, la bătrâneță, când facultățile omului merg spre declin. Cu alte cuvinte Kant I, ar fi autorul «Criticii rațiunii pure» și Kant II, autorul «Criticii rațiunii practice». Această procedură a produs o adevărată indignare în rândurile filozofilor germani. Iată cum se exprimă *Erich Adickes*, profesor de filozofie la Universitatea din Tübingen: «Contrastele (dintre Kant I și Kant II), pe care Haeckel le construește aici, nu există decât în fantazia lui și dovedesc numai un singur lucru, în mod evident, că atât personalitatea, cât și doctrina lui Kant pentru dânsul sunt deopotrivă de necunoscute. El nu are nici o idee că postulatele rațiunii practice apar încă din anul 1781 în Critica rațiunii pure» cu ideie fundamentală însă dela 1766; că în toată viața lui, Kant a fost teist și un partizan convins în nemurirea sufletului; că tocmai în perioada începătoare a vieții lui (după Haeckel monistă) a stabilit o nouă dovadă pentru existența lui Dumnezeu.

În ce mă privește, recunosc bucuros, că filozofiile lui Haeckel despre Kant, au produs asupra mea în totdeauna un efect mai mult de înveselire. Pentruca să te superi împotriva lor, ar trebui mai întâiu, să le iei în serios. Aceasta însă ar fi prea mult față de asemenea construcții apriorice, care n'au cu faptele nici măcar cea mai îndepărtată

asemănare. Pe Kant el însuși desigur că nu l'a citit, căci dacă 'l citea, chiar un Haeckel nu ar putea să vorbească cu așa de puțină claritate și așa de confuz».

În chipul acesta și mai sever încă e judecat Haeckel în Germania și aiurea de adevărații oameni de știință.

VII.

Ceeace e dureros însă, după cum constată d-nii Mehedinți și Cuza și după cum constatăm toți, toate scrierile de ură contra creștinismului și cele întemeiate pe așa zisele principii științifice, când e vorba de a rezolva cu inimă ușoară cele mai transcendente chestiuni apar numeroase în limba română și chiar în biblioteci de popularizare. Nu e vorba prin urmare de a se traduce în limba română pentru o anumită clasă de intelectuali, fie și lucrări de acelea care dau loc la discuții aprinse în cele mai culte țări, dar apar la noi traduse pentru toate clasele sociale, fie culți, fie inculți, fie bătrâni, fie tineri. E vorba de o vădită tendință de a forma o anumită mentalitate cu înstreinarea poporului român dela religiunea creștină. Aceasta e o adevărată nenorocire, după cum vom vedea la locul său!

Din lucrările lui Haeckel a publicat «Biblioteca Lumen» în broșuri cu 15 bani una: a) Originea omului și b) Dumnezeu și lumea. Tot în această bibliotecă a publicat d-l dr. Leon, fost elev al lui Haeckel următoarele broșuri: a) Moniste: libera cugetare etc.; b) Monismul și altele. Și broșurile d-rului Leon cuprind învățături, care se găsesc în broșurile lui Haeckel. Cu alte cuvinte d-rul Leon, popularizează la noi vederile zise științifice ale profesorului său. Iată acum din vederile lui Haeckel care ne privesc de aproape și cuprinse în aceste broșuri.

...«Nu există Dumnezeu, nici zei, dacă prin acest termen se înțeleg ființe persoanele existente în afară de na-

tură. Dumnezeu și lumea sunt una și aceeași ființă. Ideea despre Dumnezeu se identifică cu aceea a naturii sau a substanței. Această concepție panteistă și chiar ateistă e în opoziție radicală în principiu cel puțin, cu toate formele posibile, ale *teismului*. Intre ele persistă mereu aceeași opoziție fundamentală, că în *Teism*, Dumnezeu, ființă extra-lumească, se opune naturii pe care o creiază și o conservă, lucrând asupra ei din afară; pe când în *panteism*, Dumnezeu, Ființa intra lumească este pretutindeni în natură însăși și lucrează în interiorul substanței, fiind forță sau energie. Acest ultim punct de vedere este singurul potrivit cu legea naturală supremă, de oarece una din cele mai mari cuceriri ale secolului al XIX-lea este că a stabilit legea substanței. Panteismul este deci în mod necesar punctul de vedere al științelor naturale moderne». Acestea sunt în sinteză principiile de credință ale religiei lui Haeckel sau ale religiei celor puțini, cum susțin aderenții lui Haeckel, în Țara românească și pe care le fac cunoscut tuturor prin broșuri de popularizare.

*

Tot în biblioteca «Lumen», au apărut și următoarele broșuri cu 15 bani una: a) Ce-i omul? Materialism și Idealism. Libera cugetare și socialismul de d-rul L. Büchner. b) Credință și ateism, dialog filozofic de *Diderot*.

Ce cuprinde cea dintâiu broșură? Aceleași principii ca și broșurile lui Haeckel. Iată ce găsim chiar la început: «Aceleași legi cari guvernează *macrocosmul* sau universul, guvernează și *microcosmul* sau omul, în firea, ființa și gândirea căruia aceste legi se oglindesc oarecum, se contemplă. Omul, cu toate darurile și însușirile sale este, nu opera divinității, ci produsul naturei rezultând ca și toate celelalte ființe ce-l înconjoară dintr'o desfășurare succesivă și firească a unei evoluțiuni spontanee....

Tot ce spune biblia cu privire la crearea omului «sunt legende și basme»... «omul civilizată modern nu e robul unui stăpân supra natural, sau unalta oarbă în mâinele unei puteri cerești, ci e copilul liber și mândru al naturei cunoscând legile ei și capabil să se folosească de ele...». «Nu există deci pionieri mai arzători ai progresului, mai sinceri prieteni ai libertății, mai entuziaști apărători ai universalității și egalității drepturilor omului, ai fericirii omeni-rii, că materialistii și liberii cugetători»... Și tot așa mai departe se argumentează temeinicia materialismului ca o religie nouă.

În broșura II-a se discută ironic asupra principiilor creștinismului.

*

În biblioteca «Facla» a apărut cu prețul de 10 bani «*Antecristul*» de Frederich Nietzsche. În această broșură se detestă și se batjocurește creștinismul. Nu cred să existe un dușman mai puternic al creștinismului ca Nietzsche. Câteva spicuri din afirmările lui.

«Creștinismul este cel mai vătămător dintre toate vițiile fiindcă propoveduește mila pentru cei declasați și slabi». «Nu trebuie iertat creștinismul pentru că a luat partea celui slab contra tipului superior omenesc».

...«Concepția creștină despre Dumnezeu-Domnul, Dumnezeu bolnavilor, Domnul, păianjenul, Domnul, duhul—e o concepție dintre cele mai corupte din câte au fost închiate și poate cea mai de jos din toate. Dumnezeu scoară din ce în ce, se schimbă în toate lucrurile și ajunge la urma urmei, în creștinism, să nege viața în loc s'o slăvească și s'o afirme cum ar fi firesc. În numele lui Dumnezeu se duce războiu împotriva vieții, a naturii, a voinții de a trăi. Dumnezeu e formula tuturilor calomniilor de aici de dincoace de moarte, a tuturilor minciunilor de acolo de dincolo de viață. Nimicul închinat sub forma lui Dumnezeu, voința de neant sfințită». Și așa continuă mai de-

parte Nietzsche, căutând să arate, că toate relele din lume sunt adecvate creștinismului. Supraomul lui nu poate avea dușman mai teribil ca sistemul religios numit creștinism!

*

E o literatură întreagă și în deosebi traduceri, prin care se lovește religiunea creștină. S'au tradus minciunile convenționale de Max Nordau, președintele Sionismului; s'a tradus viața lui Iisus, de Renan; s'a tradus din Tolstoi bucățile protivnice bisericii creștine. Și acum în urmă, după ce s'a terminat procesul din Sf. Sinod, proces destul de dureros pentru întreaga noastră biserică ortodoxă națională, dușmanii acestei biserici au eșit la iveală și au publicat în ziarul «Adevărul», din 30 Mai 1911, un apel către cetățeni din partea «Asociației de educație pozitivă» din București. În acest apel, după ce se vorbește de procesul Sinodal și se judecă cu cea mai mare asprim: judecătorii, se adresează asociații anonimi către cetățeni și le spun: «Nu mai credeți în basme religioase. Nimic nu există suprafiresc. Chiar și problematicul Dumnezeu de ar exista, vorba lui Laplace: Știința va isprăvi prin a-i descoperi domiciliul. Nu credeți poveștile celor interesați. Și dacă sunt întrebări la care n'aveți răspunsuri satisfăcătoare, sperați, căci știința nu și-a spus încă ultimul cuvânt». Și mai departe: «Vă spuneam că existența unei ființe supreme e problematică. Știm dinainte că vă va dura sufletul, căci prea amarnică e înșelăciunea de veacuri care s'a înrădăcinat atât de adânc la noi. Însă trebuie să fim bărbați și să spunem adevărul. Azi sau mâine, vă veți convinge și voi de el. O primenire radicală a vieții sufletești se impune cu facla luminoasă a științei și cu scalpелul adevărului, să ardem și să disecăm fără cruțare pe toate, «minciunile convenționale» ca religia și altele, să îndepărtăm cangrena morală din organismul nostru social». Și în fine: «În străinătate vedem pe mult admirata Franța despărțindu-și biserica de Stat. Portugalia de asemenea, Spania și Italia pe

cale s'o facă... Să ne pregătim luminându-ne și luminând pentru idealul care este: *despărțirea bisericii de stat...* jos ipocrizia ciericală».

Acest apel e întocmit aidoma după calapodul ideilor lui Nordau din minciuni convenționale de vreun sionist oarecare și poate cu binevoitorul sprijin al d-rului Thiron din Iași, singurul din țara noastră, care a luat parte anul acesta la congresul monist din Hamburg.

*

Paralel cu propaganda ideilor ateiste ce se face p'în broșuri de popularizare, se mai face aceasta și prin reviste și chiar ziare. În Octomvrie anul acesta a apărut «Rațiunea» revistă bilunară de liberă cugetare. În primul articol în care se vorbește despre «Ferrer» găsim următoarele: «Biserica zice că «sângele martirilor e sămânța credinței», dar nu admite aceasta decât pentru dogmatica ei religie, cu toate că cel puțin faptele ar fi trebuit s'o facă să generalizeze. Nici moartea lui Giordano Bruno, nici aceea a lui Jean(!) Huss sau a covalerului dela Bare și a tuturilor martirilor cugetării, n'au adus noroc bisericii, după cum nu i-au adus vre-un bine nici în urma atacerii Dreyfus (!) sau măcelărirea în massă a evreilor, în vestitele progromuri rusești.

Biserica s'a învechit; nu va mai ține mult; numai instinctele sângeroase i-au mai rămas. Banca pârâe».

Și așa mai departe!

Dar revista «Facla»?

E prin urmare un războiu în toată regula contra creștinismului în genere și în contra bisericii noastre în deosebi. Să vedem acum dacă asemenea atacuri pot avea vre-un efect asupra mentalității poporului român drept credincios și dacă trebuie să fim îngrijați sau nu.

G...

(Va urmà).

REFORMA SEMINARIILOR.

(Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 7).

Când ne ocupăm de educațiune și instrucțiune în general, nu e cu puțință să nu facem și puțină psihologie, deoarece numai când este cunoscută bine starea sufletească, se pot lua mai lesne și mai reușit măsurile trebuincioase pentru atingerea scopului pe care-l urmărești.

Dispozițiunile sufletești ale omului sunt așa de curioase și de varii, încât, pentru a fi sigur de reușită în calea educațiunii, ar trebui să studiezi și să iei măsuri pentru fiecare individ în parte. Acest fapt fiind cu neputință, cercetătorii după vremuri, cari și au îndreptat investigațiunile în această ordine de idei, au ajuns la concluziunea generală că sufletul, ca și natura, are trei perioade sau stări: a copilăriei, a tinereții și a bărbăției. Ne oprim, în ceea ce privește spiritul, la starea bărbăției, căci de aci încolo el începe a se diferenția de natură, care trece mai departe pentru a ajunge în perioada de bătrânețe sau de decadență. În această privință spiritul face excepție, fiindcă el nu e supus la legea timpului ca natura. Un oarecare moralist a spus că inima nu îmbătrânește niciodată, iar altul a constatat că spiritul rezistă cu putere tuturor întâmplărilor din viață. Așa, că ceea ce pare straniu pentru cel ce privește lucrul numai la suprafață, pentru un priceput observator psiholog pare un fapt natural și un evident adevăr.

Plecând dela această deosebire fundamentală a facultă-

ților animale și a facultăților omenești propriu zise, găsim că cu cât înaintăm în etate, cu atât facultățile omenești se dezvoltă, până la o vreme, paralel cu facultățile fizice, și că, dela un timp încolo, pe când facultățile sufletești își urmează drumul mai departe pe calea progresului, ca reflecțiunea, abstracțiunea, generalizațiunea, deducțiunea și inducțiunea, păstrând, de multe ori, vioiciunea și claritatea până la moarte; calitățile fizice, ca sensibilitatea și altele își iau drumul îndărăt spre povârniș, coborînd ceialaltă pantă a dealului, debilitându-se tot mereu, până se sting. Tot așa și inima, care, prin răcirea sângelui, pierde din forța sau puterea impresiunilor și a pasiunilor, păstrează, înobilându-le și fortificându-le chiar, sentimentele și afecțiunile care disting pe om de animal.

Cu această excepțiune importantă, se poate zice așa dar că sufletul are perioadele sale ca și natura. Caracterele originale ale fiecărei stări sau etăți se pot cunoaște ușor, cu toată influența pe care o exercită educațiunea. Căci să nu se piardă din vedere că, oricare ar fi împrejurările în viață, nu pot dispensa spiritul de nici una din aceste stări; îl pot ține uneori mai mult, alte ori mai puțin, dar a sări peste una din ele nu se poate. Se poate, însă, să se oprească la una din ele și să rămână pentru totdeauna acolo, fie în perioada copilăriei, fie în aceea a tinereții, fără să treacă mai departe, dar ca să sară vre una din ele este peste putință. Singur omul de geniu nu este supus acestei legi. El creează și inventă în orice etate; de aceea tot ce pentru geniu e natural, pentru cei mai mulți este un paradox.

Interesul cel mare este de a trece spiritul cât se poate mai repede din perioada copilăriei în perioada tinereții și de aci în aceea a bărbăției. Aceasta este starea fericită de producțiune intelectuală, căci aci se dezleagă de lanțurile imitațiunei și își iea sborul spre cercetări și crea-

țiuni originale. Dar pentru a ajunge aci, trebuie muncă și strădanie, trebuie grijă și pricepere, și aci își are rolul important educațiunea și instrucțiunea. Prin urmare, cu cât acestea vor fi mai metodice, mai ordonate, cu cât vom ști să interesăm pe individ mai mult, cu atât vom reuși mai ușor să-l trecem mai repede dintr'o stare într'alta.

Dar alături de educațiune stă și natura; depinde în mare parte și de dânsa. Natura poate să fie sau precoce, sau târzielnică, sau poate chiar ingrată. În acest din urmă caz, oricât de metodică ar fi educațiunea, oricât de fericite ar fi împrejurările externe, totuși individul este condamnat să rămâe pentru totdeauna în perioada copilăriei. Orice i-am face, el se va mărgini numai la imitațiune și niciodată nu va fi capabil să treacă la abstracțiune. Generalizațiunea, sinteza și analiza vor rămâne pentru dânsul, în toată viața lui, numai cuvinte goale.

În etatea copilăriei, nota caracteristică este imaginațiunea, de aceea și plac atunci toate istorisirile extravagante, basmele și altele, pe care copilul le ascultă cu multă plăcere și le prinde cu ușurință.

Dar meșteșugul educatorului trebuie să stea în faptul de a ști să asocieze la lucruri de imaginație și lucruri reale, de a căuta să-l desbete cu cât se poate mai mult de cele dintâi și a-i înmulți pe cele din urmă. În așa chip, trecerea se va face mai ușor și mai repede și ne vom găsi mai de vreme în etatea sau perioada tinereții.

În această stare a spiritului, ideile abstracte, fizice sau morale, numai sunt pentru individ formule goale, cuvinte: *Verba et voces, nihil amplius*; sunt idei pe care le înțelege și, până la un oarecare punct, le judecă, primindu-le astfel precum i le dă știința. Acum el vorbește de principii, de adevăruri generale, de axiome, și vrea să distingă lucrurile de cuvinte. Într'o vorbă devine un adevărat elev al științei. Intuițiunea este vie și entuziasmul își a-

tinge culmile. Acum este timpul ca profesorul să fie artist, să fie maestru. Cum va ști să se însemeze sufletului elevului, așa îl va hotări. În acest timp, el are admirație pentru dascălul său: îi imitează cugetarea, operele pe care le-a scris, până și mișcările. Acum e vremea ca el să se hotărască definitiv, liber și cu dela sine putere.

Mai târziu, trecând în etatea sau perioada bărbăției, nu va face altceva decât să continue cu toată ardoarea drumul apucat, și toate cercetările să le facă numai în acest sens. Va începe de aci înainte pentru individ o luptă pentru descoperiri, pentru inventări de arme în susținerea tezei ce și-a ales, pentrucă și-a ales-o liber și cu dragoste. Gândul său nu va fi îndreptat decât spre acest sfârșit. O clipă de reușită în cariera sa îi va încorda forțele pentru multă vreme și-l va face rezistibil multor atacuri.

Aceste puține și repezi observațiuni psihologice puse înainte, să trecem la tema ce ne interesează. Este vorba de plămădeala sufletului celui ce vine în seminar și de felul cum trebuie să ne hotărîm a-l forma, pentruca viitorul său să fie un izvor de bunătăți pentru sine și pentru neamul din care face parte.

În această problemă intră două elemente: conducătorul și cel condus. Deocamdată ne ocupăm de cel condus.

Se pune întrebarea, în urma judecării celor de mai sus, dacă instrucțiunea enciclopedică la început e mai de folos, decât specializarea? Și dacă spunem dela început, ne gândim, bineînțeles, la clasa I secundară, așa cum se obișnuște actualmente.

Am afirmat, cu hotărîre și exemple, că modul actual de specializare este cu totul greșit, și în urma celor văzute mai sus, socotesc că suntem pe deplin lămuriți.

Nu se poate ca un elev, în perioada copilăriei intelectuale, când nu domnește decât imaginațiunea, când ideile nu sunt pentru dânsul decât cuvinte goale, să poată face

o alegere bună a carierei sale. Prin urmare este fapt pozitiv că dela clasa întâia secundară nici vorbă nu poate fi de specializare. Am rămâne dar înțeleși că, conform principiilor psihologice și pedagogice, instrucțiunea enciclopedică este aceea care ar conveni acestui stadiu intelectual.

Naște, însă, o altă întrebare, și anume: este bine ca aceste studii enciclopedice să se facă în cele 4, 5 sau 6 clase seminariale și pe urmă să se elaboreze și să se treacă la specializare, adică să se oprească toate elementele care îndeplinesc condițiunile necesare pentru misiunea preoției și care au dat dovezi că au înăscută o vocațiune pentru aceasta, sau este bine ca această instrucțiune enciclopedică să se dobândească în gimnazii sau licee și pe urmă să se urmeze specializarea în seminarii? Intru cât privește convingerile mele, inclin pentru calea din urmă și iată de ce:

Viitorului candidat la preoție îi trebuesc anume calități, care nu pot fi cunoscute decât mai târziu, și anume: o înfățișare frumoasă, o voce plăcută și un foc sacru pentru misiune. Adus copilul la etatea de doisprezece ani în școală, el nici nu știe și nici nu poate să știe ce va face el în viitor; el știe, cel mult, că are datoria să treacă clasa și nimic mai mult. Că va fi inginer, medic, avocat, profesor sau preot pentru dânsul sunt lucruri cu totul secundare și de cari nici nu-i poți pomeni acum; ba se întâmplă de multe ori ca, căutând să-i desvolți gustul pentru una din ele, să facă cu totul contrar și, în loc de a prinde dragoste, să prindă desgust și dispreț. Prin urmare, în cele 4, 5 clase secundare, este bine a se lăsa elevul liber și a i se observă de aproape înclinările și numai după trecerea acestui timp să se deschidă un concurs pentru școlile speciale de care vorbim. Acum avem posibilitatea să observăm și înfățișarea, să auzim și vocea, care a trecut de epoca tranziției și să avem și siguranța ca cei ce au venit

la seminar, au făcut-o de bună voie și din prea marea dragoste pentru misiunea pe care voesc să o îmbrățișeze. În acest caz, desființarea cursului inferior dela seminarii s'ar impune, rămânând numai cele din urmă 3 sau patru clase, care, după mine, sunt suficiente pentru specializare, lăsând la o parte faptul că mulți vor fi cari vor urmări și cursurile facultății de Teologie. În sprijinul acestei păreri, ar mai milita și împrejurarea că elevul, venit dela țară, ar mai avea ocaziune să prindă contact și cu alte elemente și să înceapă a cunoaște societatea orășenească, de care se va isbi mai târziu.

Dacă am admite, însă, cealaltă părere, adică de a începe specializarea din clasa întâia secundară pentru ca mai pe urmă să putem observa elementele bune pe cari trebuie să le oprim, iar pe cele neapte să le înlăturăm, ne-am izbîi de un mare inconvenient: am fi forțați să oprim și pe unii din cei cari nu îndeplinesc toate condițiunile necesare pentru preoție. Am avea pe unii cu vocațiune, cu dragoste de altar, dar fără voce, fără înfățișare; sau contrar, am găsi pe unii cu cântec sonor și admirabil, dar disprețuitori de cele sfinte; pe unii nu ne-am îndura să-i înlăturăm pentru vocea lor, pe alții pentru mila ce am avea-o de cei cu vocațiune.

La etatea înaintată, însă, de care am vorbit mai sus, avem posibilitatea să procedăm în alegere numai cu justă judecată și mila numai poate avea argumente.

B. Mangâru.

UN ÎNDEMN

AL

I. P. SFINȚITULUI MITROPOLIT PIMEN AL MOLDOVEI

CĂTRE PREOȚI.

Prea cucernice părinte protopop,

Una din cele mai însemnate și mai frumoase lucrări ce s'ar putea alcătui de preoții cu diplomă academică-teologică, sau de capacitate seminarială și prin care ar dovedi că au o bună pregătire pentru luminarea poporului, este «*Monografia satului*» dacă e la țară, sau «*Monografia parohiei*» dacă e la oraș.

Și cum în Moldova, prin trecutul ei slăvit, mai toate satele și orașele au istoria lor însemnată prin viața și hărnicia moldovenilor, cu o credință tare, cu moravuri curate, cu vitejie cunoscută, cu așezăminte religioase și de binefacere, cu bogate și strălucite mănăstiri; ca și starea satelor de azi: cu toate așezămintele lor, religioase-morale, de binefacere și culturale, ca și cele economice și sociale; toate, adunate la un loc, de preotul satului, va da un material, foarte bogat, din care se vor alcătui cele mai frumoase și mai interesante *monografii* din țara noastră.

Pe lângă acestea: discuțiunile urmate în conferințele pastorale, la care zilele trecute preoții noștri s'au întrunit pentru a treia oară, ca și cele din cercurile culturale preo-

tești, vor înlesni pe preot la îndeplinirea unor așa lucrări. Aceasta să dovedește prin faptul, că dela o vreme încoace, unii din preoți s'au deosebit de ceilalți prin așa lucrări și alte îndeletniciri pastorale, de aceea și sunt socotiți de Noi ca cei mai destoinici și fac cinste preoțimei noastre. Căci cu drept vorbind: prin ce, altcevă, preotul de sat sau de oraș, s'ar face vrednic și ar avea dreptul să aștepte stima și considerația păstoriților lui, ca și pentru o mai bună răsplată dela Stat, decât, a lucra fără preget pentru răspândirea luminei și pentru gonirea întunerecului!

A povestii sătenilor istoria satului lor din timpurile cele mai vechi și cu toate împrejurările grele ale trecutului; a le arăta cine au fost, și cum au trăit moșii și strămoșii lor; a pune în legătură sufletească generația de azi, cu bătrânii de demult, cari dorm somnul vecinicieii, aceasta însemnează a stabili cea mai strânsă și sfântă unire duhovnicească a celor de azi, cu a celor de demult, de un neam și de o lege cu noi.

Toți așteaptă dela preotul învățat de acum, o muncă mai pricepută pentru luminarea poporului; căci el—preotul—trebuie să pregătească pre popor spre a fi gata să întimpine cerințele zilei, ori cât de grele ar fi ele.

Țara face sacrificii pentru Biserică și cler ca și pentru Școală și învățator și deci, cu tot dreptul așteaptă să easă fructe binefăcătoare din munca lor. Azi, numai e ertat ca în țara românească să fie român care să nu-și cunoască deaproape neamul și să nu priceapă idealul către care să tindă, prin o viață mai ridicată: *sufletește și economicește*.

Preotul și învățatorul; fiecare în parte, și amândoi întovărășiți, trebuie să priceapă că au o frumoasă chemare și să muncească cu drag pentru ea și pentru desăvârșirea ei.

Este adevărat că pe alocurea—deși cam puține—să vede o muncă pacinică și pe întrecute între preoții și învățătorii noștri, de a scoate satele d'n întunec și a le îmbracă cu lumina, dar, din nenorocire cazurile sunt cam rari.

Prea cucernice părinte protopop,

Știu dorința ce aveți de a munci și cunosc strudania ce depuneți de a îndemna pe preoți la împlinirea frumoasei lor chemări. Știu de asemenea, că din mila lui Dumnezeu preoții cei buni și harnici s'au înmulțit și fructul muncii lor au început a se vedea, *totuși, e mult de lucru și țara cu tot dreptul așteaptă dela noi.*

Puneți în vederea tuturilor preoților și mai ales a celor cu titluri școlare, ca fără preget și cu stăruință să cerceteze și să strângă dela bătrâni toate știrile privitoare la întemeierea și formarea satelor cu așezămintele lor, ca și a celuilalt material, pe care 'l va aduna, fie din tradiții, fie din izvoare scrise, ca: pisanii, cărți bisericești, cruci, hrisoave și din orice izvor vrednic de credință și deaproape controlat.

Am nădejdea că toți preoții de orașe și de sate, mai ales cei tineri, vor îngriji cu stăruință ca să înceapă alcătuirea de monografii. În schimb, cu mândrie vom vedea preoțimea Moldovei de sus, în fruntea colegilor lor și cu plăcere vom da premii pentru cele mai bune monografii și pe temeiul acestor lucrări, vom acorda semne de distincțiune și înaintarea la parohii mai bune decât acelea ce le au, căci «*vrednic e lucrătorul de plata lui*».

Impărtășindu-vă binecuvântarea Noastră arhipastorală, rog pe Dumnezeu pentru sănătatea iubiților noștri preoți și a păstoriților lor.

PIMEN.

Din vieața Preoțească,

Preoția este taina, prin care se leagă mai mult și mai strâns omul cu Dumnezeu. Omul prin punerea mâinilor Arhieresti și prin invocarea darului dumnezeesc care se pogoară asupra sa, primește misiunea specială de a servi lui Dumnezeu. Preoția este deci servire dumnezească și cine se învrednicește de acest mare dar al preoției, să știe că în mare cinste se află.

În toate zilele și în felurite chipuri, Dumnezeu se arată și vorbește preotului, chemat și ales de el ca să-i servească.

El îi vorbește la mâncare, în zorii zilei, drept în față, la rugăciune; îi vorbește la Sfântul Altar, unde preotul a coborât pe Dumnezeu cu acea putere de nespus, primită de sus; el îi vorbește la sfânta împărtășire, în această sfântă jertfă devenită însuș prea curat corpul și însuș prea scump sângele Hristosului nostru Dumnezeu. Acî la sfânta împărtășire în care se află de față divinul nostru Mântuitor, preotul poate cu dragoste ca să privească pe Dumnezeu, să se bucure de el și să-i asculte cu adorațiune și farmec acele cuvinte de mângâiere, de încurajare, de tărie și de nesfârșită duiosie pe care știe să i le dea.

Dumnezeu mai vorbește preotului la căpătâiul bolnavilor, căci atunci pe el îl vizitează «*bolnav am fost și m'ați căutat*»¹⁾; el îi vorbește prin îngerii păzitori ai copiilor. «*Îngerii acestora în cer totdeauna văd fața Tatălui meu care este în ceruri*»²⁾; prin săracii pe cari el îi ajută, prin neștiitorii pe cari-i instruește «*câtă vreme ați făcut unuia din acești frați mai mici ai mei, mie ați făcut*»³⁾.

¹⁾ Mat. XXV, 36.

²⁾ Mat. XVII, 10.

³⁾ Mat. XXV, 40.

Noi preoții deci avem prea marea onoare de a întâlni peste tot locul pe Domnul, noi îl purtăm cu noi și suntem parfumul⁴⁾ și manifestarea sa⁵⁾). Vieța lui Iisus se manifestă în trupul nostru muritor, și prin urmare noi suntem reproducerea persoanei sale adorate.

De ce dar să ne zmulgem din vieța noastră divină și de ce să părăsim pe Domnul, când lumea e înșelătoare și când în nici un chip ea nu ne poate da mângâierile pe cari ni le dă el?

Acesta va fi punctul asupra căruia voi stărui despre vieța preoțească, prin cele ce urmează.

*

Din cuprinsul Sf. Scripturi cunoaștem faptul că Dumnezeu în totdeauna când a voit să dea cuiva o misiune particulară, sau când a voit să restabilească în aleșii săi adevărata cunoștință despre sine, i-a scos din mulțime și din contactul cu celelalte creaturi. Cei mai mari profeți din Vechiul Testament: Ilie și Ioan Botezătorul au fost formați cu încetul în pustiu. «*Și a fost cuvântul Domnului către Ilie zicând: Mergi de aici spre răsărituri și te ascunde la pârâul lui Horath care este în preajma feții Iordanului. Și va fi, vei bea din pârâu apă și corbilor am poruncit să te hrănească acolo*»³⁾. «*Iar în zilele acelea a venit Ioan Botezătorul, propoveduind în pustia Iudeei*»⁴⁾. Insuș Mântuitorul lumii apoi, vecinicul model al Sfinților Apostoli și al tuturor preoților, când binevoî ca să înceapă activitatea sa mesianică, ieșind din vieța ascunsă și singuratecă în care stătuse 30 de ani, mai întâiu se retrase în cea mai adâncă singurătate, în care petrecu 40 de zile și 40 de nopți, postind și supuindu-se ispitei. «*Atunci dus a fost Iisus în pustie de Duhul, ca să se ispitească de diavolul*»⁵⁾..... «*De atunci a început Iisus a propovedui și a zice: Pocăiți-vă, că s'a apropiat împărăția cerurilor*»⁶⁾.

⁴⁾ II Cor. II, 15

⁵⁾ II Cor. IV, 11.

³⁾ III Imp. XVII, 2—5.

⁴⁾ Mat. III, 1.

⁵⁾ Mat. IV, 1.

⁶⁾ Mat. IV, 17.

Intr'adevăr, Dumnezeu mai mult se arată prin o oarecare lumină și prin inspirații launtrice și deci se înțelege pentru ce tăcerea și petrecerea mai mult cu Domnul sunt necesare pentru ca să se producă aceste manifestări interne. Acesta e motivul pentru care unii din Sfinții Părinți ai Bisericii s'au retras în pustie pe care au imortalizat-o apoi prin scrierile lor. Sf. Vasile cel Mare și Sf. Grigore de Nazianz, cari se retrăseseră în pustie și carin'ar fi voit să o mai părăsească, spuneau de această vieță: «*Vieța singuratică este școala învățătorei cerești și disciplina artei dumnezeiești. Aici Dumnezeu este tot cuvântul, Domnul către care tinzi este totul prin care cineva poate să ajungă la cunoașterea celui mai mare adevăr*». E un paradis de plăceri, continuă cei doi mari bărbați, în care înfloresc trandafirii carității, crinii castității, violetele umilinței și în care se descoperă zmirna mortificării de bunăvoie și tamâia unei continue rugăciuni». Când știm și când cunoaștem toate acestea, să nu ne mai mirăm de stăruința cu care suntem înconjurați de a rămâne cât mai mult cu Domnul. În tăcerea camerei noastre, ocupați în slujba Domnului, stăm în fața lui și ne bucurăm de dânsul.

Aici în camera noastră, în modesta noastră locuință preoțească Domnul ne vorbește despre el și despre noi. De el însuș ne spune cine este și ce a făcut pentru noi; iar despre noi adaugă ce suntem și ce am făcut noi pentru el.

* * *

Măreția lui Dumnezeu, din natură se înțelege și se descoperă nouă. Iată cum se rostește psalmul 96 despre măreția lui Dumnezeu: «*Domnul a împărătit, să se bucure pământul, veselească-se ostroave multe. Mările și furtuna sunt în jurul lui; dreptatea și judecata este îndreptarea scaunului lui. Foc înaintea lui va merge și va arde împrejur pre vrăjmașii lui. Strălucit-au fulgerile lui lumii, văzut-a și s'a cutremurat pământul. Munții ca ceara s'au topit de fața Domnului, de fața Domnului a tot pământul. Vestit-au cerurile dreptatea lui și au văzut toate popoarele mărirea lui*»¹⁾.

¹⁾ Ps. 96 vers. 1—7. Să se vadă tot psalmul acesta.

Înaintea lui Dumnezeu tot genunchiul trebuie să se plece. El este înțelepciunea necreată, care orânduiește toate iucrurile cu o armonie și regularitate fără seamăn; este iubirea unei fecundități de nespuse din sânul căreia a ieșit toate creaturile. Această măreție a lui Dumnezeu îl pune așa de sus, în cât omul când se privește, se găsește în fața lui Dumnezeu ca și o nimica. «*Statul meu ca o nimica înaintea ta*»¹⁾ strigă Profetul Împărat. «*Ci, o omule, tu cine ești, zicea Sf. Apostol Pavel, care răspunzi împotriva lui Dumnezeu? Au doară va zice făptura celui ce o a făcut pre ea: Căci m'ai făcut așa?*»²⁾ Această măreție a lui Dumnezeu, această superioritate nesfârșită, toată creațiunea o recunoaște și o cântă: «*Cerurile spun mărirea lui Dumnezeu și facerea mâinilor lui o vestește tăria*»³⁾. «*Cel ce trimite lumina și merge și o chiamă pre ea și-l ascultă cu cutremur. Și stele au luminat întru strejile sale și s'au bucurat. Chematu-le-a pre ele și ele au zis: de față suntem*»⁴⁾. Și peste toate acestea se pare că este cineva care se împotrivește măreției lui Dumnezeu. Este omul păcătos. Pe când toate lucrurile întoarse spre Dumnezeu pare că-i spun în tot momentul: glorie ție care ne-ai creiat, onoare și supunere în vecii vecilor, el se ridică cu trufie și zice: «*Nu voi servi ție, ci voi merge în tot dealul înalt și sub tot copaciul umbros, acolo mă voi răsfața întru păcatul meu*»⁵⁾. Acest cuvânt a pricinuit în univers o așa neorânduială, că întreaga creațiune, după cum se rostește Sf. Ap. Pavel, a început să se tânguiască și să geamă de durere. «*Căci știm că toată zidirea împreună suspină*»⁶⁾. Mai mult, acest cuvânt de nesupunere al omului păcătos, a stârnit în potrivă-i o adevărată furtună. Toate ființele s'au întors spre om și i-au zis: «*Tu ești cel ce ai abuzat de noi*». Pământul s'a arătat nemulțămît că-l suportă, aerul că-i se dă spre respirare și iadul că nu-l înghite mai

1) Ps. 38. 7.

2) Rom. IX. 20.

3) Ps, 18. 1

4) Baruch III 33—35.

5) Ierem. II. 20.

6) Rom. VIII. 22.

iute spre chinuire vecinică. Dar de odată, senină și liniștită, se ridică înțelepciunea cea nesfârșită și răspunde: «Eu sunt începutul și sfârșitul tuturor lucrurilor, eu am creiat totul pentru mine. «Mila și adevărul s'au întâmpinat, dreptatea și pacea s'au sărutat. Adevărul din pământ a răsărit și dreptatea din cer a privit, că Domnul va da bunătate și pământul nostru își va da rodul său. Dreptatea înaintea lui va merge și va pune în cale pașii săi»¹⁾.

* * *

Din acestea se vede puterea lui Dumnezeu și drepturile sale. Aceste drepturi el le revendică pentru sine uneori chiar aici pe pământ prin tăria puterii lui, dar mai cu seamă lasă ca ele să strălucească prin binefacerile și iubirea sa.

Acum e timpul ca să întrebăm, se poate număra oare binefacerile și iubirea pe cari Dumnezeu din destul le-a revărsat asupra noastră a preoților? Aceasta ar fi foarte cu greu. Totuși să ne gândim la bucuriile botezului nostru, la fericirea că am fost legănați pe genunchii unei mame pioase, că am supt cu laptele, iubirea lui Hristos și a sfintei lui religiuni și că am fost încredințați unor mâini binecuvântate, și în particular consacrate pentru educațiune așa cum o dă Biserica. Dar ce vom zice de sfânta cină și de chirotonia noastră, cu care majestos se ridică în noi corpul cel spiritual²⁾, prin care am dobândit puterea de a deschide ochii orbilor; de a vindeca bolnavii și de a înviâ morții?

Și ce n'a făcut Dumnezeu pentru preoți? Pe ceilalți oameni, Dumnezeu 'i-a pus puțin mai pre jos decât îngerii, iar pe preoți 'i-a ridicat la o înălțime mai mare decât cea în care se află îngerii, întru cât ei fac aceea ce îngerii nu pot face. Aceste minunate probe de iubire nesfârșită pentru noi, am putea să le amintim zile întregi, ani și veacuri, fără să le isprăvim și fără să le putem da, mai ales îndestulătoarea și cuvenita importanță. Dar de unde ne vin ele? O știm cu toții. Dela Dumnezeu, care ni le-a tran-

¹⁾ Ps. 14. 11—14.

²⁾ „Seamănă-se corp sufletesc; scula-se-va trup duhovnicesc. Este trup sufletesc, este și trup duhovnicesc.“ I Cor. XV, 44 sq.

smis prin Cuvântul său, Domnul nostru Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, Dumnezeu din eternitate și născut în timp om ca noi. «*Născut, nu făcut, cel de o ființă cu Tatăl prin carele toate s'a făcut. Carele pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire s'a pogorât din cer și s'a întrupat dela Duhul Sfânt și din Maria Fecioara și s'a făcut om*». Pentru noi oamenii și pentru mântuirea noastră..... dar pentru noi preoții mai ales, pentru noi instrumentele și organele milei sale asupra omenirii. «*Mergând învățați toate neamurile,..*» și în altă parte: «*Nu voi m'ați ales pre mine, ci eu v'am ales pre voi și v'am pus ca să mergeți și roada să aduceți și roada voastră v'a rămâneà, că orice veți cere dela Tatăl întru numele meu se va da vouă*»¹⁾. Iată deci că dacă se poate spune că mântuirea neamului omenesc a fost rădăcina în jurul căreia s'a învârtit misterul întrupării, cu tot dreptul se poate adăoga că preoția a intrat în această rădăcină ca cel mai necesar element. Acesta este motivul pentru care Domnul nostru Iisus Hristos n'a cruțat nimic pentru pregătirea Sf. Apostoli, inițindu-i în toate minunile chiar de a doua zi a pășirii în public întru îndeplinirea misiunii sale mesianice: «*Veniți după mine și vă voi face pescari de oameni*»²⁾, le-a zis Domnul când 'i-a chemat în serviciul apostoliei sale și știm prea bine cât de însemnat a fost rezultatul activităților lor apostolice. Ei erau niște oameni simpli, niște sărmani pescari și de aceea Domnul n'a voit să le spue dela început ce așteaptă dela ei și ce va lucra cu ei și prin ajutorul lor. Veniți de vă continuați meseria voastră de pescari, numai că în loc de a pescui pești, veți pescui suflete. Și când mreșile voastre se vor rupe, când aceste suflete vor fi numeroase ca stelele cerului, atunci veți fi fericiți cum ierați în vremea când trăgând mreșile voastre din valurile lacului Tiberiada se rupeau de mulțimea peștelui. «*Voi sunteți sarea pământului*»³⁾. Vedeți această omenire descompusă și putregăită; eu vreau să'i dau o constituție nouă. Dar la păstrarea cărnei, știți că se întrebă-

¹⁾ Ioan XV. 16.

²⁾ Mat. IV. 19.

³⁾ Mat. V. 13.

înțeează sarea; voi sunteți sarea pământului. Luați seama numai ca să nu vă stricați pierzându-vă virtutea pe care eu am pus-o în voi, căci la ce veți fi buni atunci? Dacă sarea se va strică, cu ce se va săra? Nu mai e bună de nimic decât ca să fie aruncată și călcată de oameni. Tot așa și voi veți fi aruncați pe drumurile publice și călcați în picioare de oameni. Priviți în totdeauna lumea aceasta. Este nu numai stricată și coruptă, dar și plină de lupi feroci, de ființe cari se gândesc numai să se sfâșie între ele. Ei bine, eu vreau să vă trimit în aceste spelunci ca pe niște oi. *«Iată eu trimit pre voi ca pe niște oi în mijlocul lupilor»*¹⁾. Dar nu vă temeți de nimic, eu vă voi da înțelepciunea șarpelui și simplitatea porumbelului. *«Fiți înțelepți ca șerpii și simpli ca porumbeii»*²⁾. *«Păziți-vă însă de oameni, că vă vor da pre voi în soboare și întru adunările lor vă vor bate pre voi. Încă și înaintea domnilor și a împăraților, veți fi duși pentru mine, întru mărturiilor și limbilor. Iar când vă vor da pre voi, nu vă grijiți cum, sau ce veți grăi, că se va da vouă într'acel ceas ce veți grăi»*³⁾. Ei vă vor pune în lanțuri, vă vor bate cu vergele, vă vor țări înaintea judecăței, vă vor omori. Dar nu vă temeți. Persecutați, trădați, zdrobiți, omoriți, aduceți-vă aminte, că ucenicul nu trebuie să fie tratat mai bine decât învățătorul său. *«Nu este ucenic mai pre sus de dascălul său»*⁴⁾. Corpurile pot fi omorite, dar sufletul nu. *«Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să'l ucidă; ci să vă temeți mai vârtos de acela ce poate să piardă și trupul și sufletul, în gheena»*⁵⁾. Vă veți aminti în sfârșit că ultimul cuvânt și recompensa și triumful suprem vor aparține acelora cari vor fi stăruiți și se vor fi ținut tari până la sfârșit. *«Celce va răbdă până în sfârșit, acela se va mântui»*.

În acest chip, timp de trei ani, Mântuitorul își pregătește și formă pe Sf. Apostoli. Le arată cu încetul ce așteaptă dela ei, plângându-se uneori de încetineala lor. *«De atâta*

¹⁾ Mat. X. 16.

²⁾ Mat. X. 16.

³⁾ Mat. X. 17—20.

⁴⁾ Luc. VI. 40. Mat. X. 24.

⁵⁾ Mat. X. 28.

căeri, nici în această lume, care 'i caută zilnic slava și puterea, nici în acțiunea, care se manifestă asupra sufletelor, asupra societăților și imperiilor prin loviturile Providenței la cari e foarte greu să nu fii cu luare aminte, nici în glasul conștiinței, care din când în când face să se audă protestări nedemne, nici în diferitele apeluri pe cari Dumnezeu știe să le facă prin nenorocire, boli și moarte, nici în toate acele evenimente private sau publice, cari ar face pe om să spue: Iată Dumnezeu cum ni se arată; să-l recunoaștem și să-i cădem în genunchi.

Și dacă această indiferență este foarte criminală la un creștin, cum va fi ea la un preot? Cum, preotul înconjurat, îmbibat chiar de divinitate, el să trăiască ca și cum n'ar observa-o și ca și cum n'ar avea nici un raport cu ea? Ar fi posibil oare ca pasărea să trăiască fără aer, peștele fără apă, floarea să se desvolte și să împrăștie parfum fără soare? Că omul prins în vârtejul afacerilor lui își uită de aceste lucruri, că ostașul în război cuprins de zgomotul taberilor și al luptelor nu se gândește la acestea, înțelegem. Dar preotul?! Și cu toate acestea, e prea adevărat. Absorbiți și noi de ocupațiuni sfinte totuși în origina și scopul lor, sfârșim prin a le trata ca o lucrare obicinuită și vulgară.

Cuprinși și stăpâniți de acest mare și periculos dușman al credinței și pietăței noastre sacerdotale, pe care trebuie să-l denunțăm din prima zi, vieța noastră în loc să fie supranaturală devine pământească, materială și grosolană. Noi nu purtăm nici o grijă de sfintele noastre îndatoriri. Neocupatul din lume își citește ziarul cu mai mult interes de cum citim noi sfintele rugăciuni; omul de artă este mai pătruns și mai atent când schițează o statuă, sau când pictează un tablou, decât noi când prin administrarea sfintelor taine, ar trebui să formăm pe Hristos în suflete. Rugăciunea noastră, aducerea jertfei cei fără sânge, primirea mărturisirilor când îndeplinim datoria de judecător și doctor, ajutorul dat muribundului când îl sfătuim să treacă ultimul moment, se pare că nu ne mișcă de loc și din acestea se înțelege ce fel de preoți suntem. O vizită, o conversație, o masă, o călătorie, o plăcere oarecare pe niște astfel de preoți îi mișcă mai mult ca nobilele și distinsele

lucrări ale misiunii preoțești la care Domnul 'i a chemat. Dar preotul este om al lui Dumnezeu. «*Iar tu, o omul lui Dumnezeu, fugi de acestea și urmează dreptatea, evlavie, credința, dragostea, răbdarea, blândețea*»¹⁾. Nu este cu putință deci ca noi să convenim la o așa de mare decădere a măreției originii noastre și să uităm de demnitatea noastră care ni s'a dat nu de omul pământesc, ci de Hristos, omul ceresc prin excelență²⁾.

Pentru întărirea și întoarcerea noastră se cere însă reflexiune serioasă ca cel mai excelent mijloc de reculegere și formare din nou. În reflexiune ne înfățișăm sfintele taine instituite de Domnul, de sondăm adâncimele, facem o mai bună comparație și stabilim mai bine contrastul dintre majestatea lor și nemernicia noastră, cum și dintre ceea ce ar trebui să fie ca să se apropie cineva de ele și ceea ce suntem.

Indiferența în primul rând se lecuște prin reflexiuni. Și mai apoi câte lecții nu luăm noi prin noi înșine când ne gândim la nerecunoștința și la toate abaterile noastre dela poruncile dumnezeiești? Am pus întâiu nerecunoștința într-o cât sârmanul preot luat de vârtejul vieții sale exterioare se lasă departe de popasurile sfinte ale reflexiunii și ale cercetării asupra lui însuși, și nu mai are timpul ca să și-o impute. În casa sa apucat de plictiseală și desgust; iar în afară nevoit a suferi multe neajunsuri dela indiferenți și necredincioși, preotul pierde momentul de a-și cerceta inima și de a-și face cuvenitele reproșuri.

Din această pricină, el rămâne nepăsător la suferințele de pe cruce ale lui Hristos; cărțile sfinte nu le mai deschide sau le străbate repede socotindu-le ca pe niște prieteni de cari te ai obosit și de cari te temi. Altarul, amvonul, scaunul mărturisirei, le va urcă rând pe rând fără ca din inima lui să țâșnească vre un act de iubire, o remușcare, o hotărâre sinceră. Și totuși ce nu 'i-ar spune vederea și contactul tuturor acestor lucruri dacă ar cugeta la ele. Dacă ar binevoi a apleca urechea, de pretutindeni ar ieși acest cuvânt ca să-l facă să între în el însuși și să-l

¹⁾ I Tim. VI. 11.

²⁾ I Corint. XII. 27—29.

înduioșeze. «Ce a trebuit să fac și n'am făcut?»¹⁾. «Putea-voiu, o preote, să fac pentru tine mai mult decât am făcut, și după toate sacrificiele mele, cum să socotesc purtarea ta? Tu nu mă tratezi nici ca pe un bun vecin, când mă părăsești zile, săptămâni, luni în singurătatea cortului meu și când intri în biserică, adesea lângă casa ta, ca să împlinești slujba pe care te grăbești s'o stărșești mai iute și fără să ai pentru mine o atenție particulară. Tu nu mi ceri nimic, nu-mi spui nimic, când mă găsec pe altar ridicat de mâinile tale indiferente și când aștept sărutările tale, rugăciunile tale și deschiderea inimei tale. Tu îți primești prietenii, îi vizitezi cu grije și eu în chip rămân uitat pe altarul meu. Icoanele mele ocupă un loc de onoare, dar cultul meu, datoriile pe cari le reclamă puterea și iubirea mea, unde sunt? Nerecunoscător... Acesta e răspunsul la dragostea și la mărturisirile iubirei mele. Ce a trebuit să fac și nu am făcut?» Acest monolog dureros pe care a trebuit să-l prescurtez, aceste plângeri înțepătoare cari ar fi îndreptățite, dacă le-am ascultă cu atenție nu ajung până la noi în totdeauna, pentru că sunt împedicate de vieța noastră din afără de biserică, cu agitațiile ei și cu obicinuințele sale dōbândite. Va veni totuși un timp când le vom auzi forțat și atunci nu va fi cu putință ca să rezistăm lor.

*
* * *

Noi le vom auzi prin o altă grație a lui Dumnezeu, prin sfânta lui milă, care ni se oferă. Prin îndelunga lui milostivire, indiferența noastră, mecanismul cu care săvârșim sfintele acte ale ministerului nostru, nerecunoștința noastră nu ne vor părea ceeace sunt, adică neorândueli și o adevărată monstruozitate, decât dacă le măsurăm enormitatea, ajutați de cugetare și reculegere.

La această reculegere mai e necesară rugăciunea, dar o rugăciune aprinsă, o rugăciune de toate momentele cum o voește Domnul și cum știm noi s'o predicăm altora, fără s'o practicăm în totdeauna noi înșine. «Fără mine nu pu-

¹⁾ Isaia V. 4.

teți face nimic.... eu pot toate în acela care se îngrijește de mine. Cereți și se va da vouă, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide.... Amin, amin zic vouă, tot ce veți cere dela Tatăl în numele meu se va da vouă».

Iată ce ni se răspunde la toate îndoelile noastre, la toate ezitățile, la toate greutatețile și la toate descurajările noastre.

Dumnezeu în tot momentul ne acordă mila sa și noi adesea abuzăm de ea cu nevrădnicie. Pentru îndreptarea noastră să facem rugăciuni ziua și noaptea, cu tot avântul inimei și al sufletului nostru.

Rugăciunea noastră să fie din inimă nu numai din buze, să fie umilă și stăruitoare, spre a atinge inima Domnului nostru Iisus Hristos și a-i aduce aminte de acele făgădueli solemne pe care ni le-a făcut. «*Amin, amin, grăesc vouă. orice veți cere dela Tatăl întru numele meu, va da vouă*»¹⁾:

La această reculegere și la această rugăciune trebuie să adăogăm în fine o mare liniște de spirit și o încredere nemărginită. Știm că la hirotonie Duhul Sfânt s'a pogorât asupra noastră și că prin el am dobândit un spirit de iubire, care în nici un caz nu poate fi un spirit de teamă. «*Că nu ne-a dat nouă Dumnezeu duhul temerei, ci al puterii și al dragostei și al întregii înțelepciuni*»²⁾. Noi neîncetat predicăm sârmanilor noștri păcătoși întinderea nesfârșită a îndurărilor divine ca reprezentanți ai divinului nostru Mântuitor sub trăsăturile care'i plăceau atât de mult ca bun păstor care pleacă să-și caute oaia rătăcită spre a o aduce pe umerii săi. Și dacă păstorul însuși a căzut în prăpastie, când ar fi trebuit să vegheze la paza turmei, dacă el a întârziat pe drum și dacă surprins noaptea a fost jefuit, rănit de hoți sau lupi, ce nu va face Stăpânul său, Păstorul păstorilor, și cu ce bunătate nu se va aplecă asupra lui ca să-l ridice, să-l vindece, să-l puie în capul oilor pe cari le lăsase fără nici un ajutor?

Păzitori de suflete, o preoți, putea-vom noi să ne îndoim un moment că acela care și-a dat vieța pentru ele, care le chiamă la el cu accente de negrăit, n'ar putea să

¹⁾ Ioan XVI, 23.

²⁾ II Tim. I. 7.

aibă milă de slăbiciunile noastre, și să nu vie în ajutorul nostru când îl vom chema? O nu, să nu ne îndoim. Domnul va veni la chemarea noastră cu mâinile pline de grație, cu inima lui adorabilă deschisă, cu brațele întinse, cu acel surâs duios divin care face să tresară și care transportă pe creștini. Va veni ca să împodobească sufletele noastre, ca să ne dea mai multă pietate și mai mult foc intern, să ne inspire groază de starea noastră dacă am avea nenorocirea să fim despărțiți de el și căința amară a slăbiciunilor noastre și lacrămile cu cari orice necurăție se spală și nădejdea sigură d'a redobândi bucuriile preoției pe cari poate nu le mai cunoaștem.

Cunoscând toate acestea să ne întoarcem către Domnul și cu căldură să l rugăm grăind: Doamne, Doamne, Mântuitorule și Părinte și Duhule Sfinte amic al preotului, noi am ieșit cu toții din milostivirea iubirei tale ca să ușurăm tristețea omenirii suferinde. Tu ne-ai sfințit într'un mister fără pereche și dela tine avem darul vindecării și al vieții. Mai întâiu Doamne sfințește-ne pre noi, ca să putem la rândul-ne a sfinți pre alții, readu-ne la viață ca să putem să scoatem și noi pe alții din întunerecul morții, mântuește-ne ca așa să putem fi și noi mântuitorii sufletelor și să continuăm regenerarea acestei lumi a cărei mântuire și adevărată fericire ne-ai încredințat-o nouă.

Iconom Ilie Teodorescu.

CARTEA LUI IOV.

De curând a apărut de sub tipar, în versuri, poema «Iov» de d. N. Davidescu. N'am onoarea să cunosc pe autor, nici pretenția de a face o critică a versificării, dar ceea ce a făcut d. Davidescu este numai faptul de a-mi readuce în memorie una din cele mai frumoase cărți ale Vechiului Testament și de a mă îndemna să redau în coloanele acestei reviste cuprinsul poemei de care este vorba, cu câ-

tevă reflexiuni personale. Nu uit a trece cu vederea că «Iov» al d lui Davidescu este cu totul departe de a corespunde, în ceace privește fondul, cu «Iov» din Vechiul Testament. Alt scop s'a urmărit de autorul biblic și altul de autorul contimporan. Afară de aceasta sunt o grămadă de erori de nume și de fapte.

Mai de mult, am citit aceiași poemă de d. prof. G. Gârbea, dar foarte complectă și redată în versuri albe cât se poate de exact. De altfel cred că acesta trebuie să fie și scopul unui traducător s'au critic: de a reproduce exact și fondul și scopul.

Să trecem, însă, peste aceste puține observațiuni și să intrăm deadreptul în cestiune.

*

După biblie, Iov este un bărbat care trăiește în Arabia cam prin secolul XIV înainte de Hristos. Deși simplu, dar foarte drept și temător de Dumnezeu. El locuia pământul Uț; unde eră acest loc, însă, cu siguranță nu s'a știut vre-o dată și nu se știe nici azi.

Pentru credincioșia sa, Dumnezeu îi dă toate bunătățile pământului: șapte fii și trei fete, toți ascultători și cumiți, șapte mii de oi, trei mii de cămile, cinci sute de perechi de boi, cinci sute de asine și foarte mulți servitori credincioși.

Diavolul, însă, pismuește fericirea lui Iov și cere și obține dela Dumnezeu permisiunea de a-i răpi toate averiile, cu scopul de a proba că omul ține și păstrează credința în cel a tot puternic numai atât cât i se dă bunătăți și că îndată ce este lipsit de ele, începe, nu să-l uite, dar să-l blesteme și să-l bârfească. Odată obținută această permisiune, cortegiul nenorocirilor începe ași urmări cursul: mai întâiu un trib de arabi îi răpește boii și asi-

nele; un foc căzut din cer îi distruge turmele; alți răifăcători îi fură cămilile. În fine un vânt puternic dărâamnă casa și omoară pe cei șapte feciori și trei fete, pe când se ospătau la fratele cel mai mare.

Toate aceste nenorociri, îi sunt anunțate lui Iov, rând pe rând, de câte un servitor. La aceste dureri, însă, el rămâne neclintit în credința sa, se resemnează și repetă cuvintele: «Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat, să fie numele său binecuvântat».

Dar nenorocirile lui Iov nu se opresc aci. Ele se țin lanț și satana obține îngăduirea lui Dumnezeu de a lovi cu o boală grea și urâcioasă corpul nefericitului bătrân.

De aci încolo se încep chinurile fizice, în care se svârcolește Iov, fără a avea vr'un ajutor sau mângâere. După uzanțele iudaice, bolnavul este scos afară din cetate, fiindcă credința era, că cel ce suferă de o boală oarecare trebuie să fi păcătuit ceva și, în consecință, gravitatea boalei merge în raport direct cu gravitatea păcatului; Iov trebuie să urmeze soarta nenorociților: este alungat din cetate și aruncat pe gunoiu, unde și târăște zilele șiși plânge chinurile.

Diavolul, însă, se amărăște că, cu toate durerile, cu toate nenorocirile, Iov nu se depărtează dela credință, rămâne și de aci înainte plin de pietate și repetă continuu cuvintele: «Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat, sfântul său nume să fie binecuvântat», de aceea, aducându-și aminte că prin femeie a sedus altădată pe Adam, recurge la acelaș mijloc și insistă pe lângă soția lui Iov ca să l'îndemne să hlesteme pe Dumnezeu și îndată îi va redă sănătatea și toate bogățiile. Femeea lui Iov nu întârzie să se supună dorinței lui Satana și pune mare stăruință pe lângă bărbatul său, ca să spună un cuvânt rău împotriva lui Iehova.

Dar la toate îndemnurile, Iov rămâne surd și răspunde soției sale: «Cum vorbesc cele proaste, așa vorbești și tu;

cum am primit pe cele bune dela Dumnezeu, aşâ trebuie să primim şi pe cele rele». Apoi iarăş îşi aduce aminte de nimicnicia acestei vieţi trecătoare şi repetă cuvintele: «Gol am eşit din pântecul mamei mele, gol mă voi întoarce în pântecul pământului. Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat, să fie numele lui binecuvântat».

Este atâta poezie, atâta putere sufletească, atâta statornicie în credinţă şi atâta frumuseţe, încât, abstraţiune făcând de subiectul poemei, după mine, toată măreţia şi sublimitatea cărţii Iov, stă în răspunsul pe care el îl dă soţiei sale şi în reflecţiunea filozofică, pe care el o face asupra acestei vieţi trecătoare, plină de răi, de răutăţi, de intriganţi şi de vicleni.

Vestea despre suferinţile dreptului Iov se duce, însă, departe şi mulţi cari au cunoscut pe bătrânul din Uţ, cari ştiu că dreptul şi credinciosul nu pot să pătimească, se miră şi nu-şi pot explica de ce Iov să se afle în aşâ grele suferinţe.

Faptul acesta hotărăşte pe trei prieteni ai lui Iov, a-nume: Elifaz, Bildad şi Zofar, să pornească spre pământul Uţ şi să vază pe bătrânul suferind, pentru a-l întreba dacă nu cumva a păcătuit ceva. Dar ajunşi aci, ei rămân incremeniţi de starea înfiorătoare, în care găsesc pe vechiul lor prieten şi şapte zile stau neclintiţi lângă dânsul, fără a cuteza să-l întrebe măcar un cuvânt.

Lucrul acesta amărăşte pe Iov şi-l hotărăşte a rupe cel dintâiu tăcerea, a blestema ziua în care s'a născut: «Să nu se numere între zilele anului... nici o bucurie să nu aibă loc într'însa.... să aştepte lumina şi ea să nu vie, să nu vază genile zorilor....» şi să mustre pe prietenii săi, cari departe de a-i aduce vre-o mângâere, după cum s'ar conveni, îi aduce numai amărăciune şi-i măresc durerile.

Rând pe rând se încearcă Elifaz, Bildad şi Zofar, să convingă pe Iov că trebuie să fi păcătuit ceva, căci altfel

Dumnezeu nu ar fi avut de ce să-l trimită în așa grele chinuri. Dar toate argumentele lor n'au nici o putere convingătoare, fiindcă bolnavul își cercetează cu deamănuntul tot trecutul său și nu găsește nici o urmă de pată într'însul, nu vede decât binele pe care l'a făcut întotdeauna celui lipsit, sfatul cel bun pe care l'a dat celui ce a avut trebuință de dânsul și prietenia sinceră și plină de devotament pe care a arătat-o față de ori și cine. De aceea și are accente de strașnică durere și spune lui Dumnezeu: «Fă-mă să știu pentruce te cerți cu mine! Oare ți place să apeși, să desprețuești făptura mâinilor tale și să strălucești în sfaturile celor răi... *să spionezi păcatul meu, deși știi că n'am păcătuit?*»

La toate întrebările prietenilor, Iov răspunde hotărît și nu se lasă a se da învins, căci, spune el: »Am și eu mințeca voi, și decât voi nu sunt mai prejos»; dar ce nu-și poate explica și ce nu pot să-i explice nici prietenii săi este faptul: «cum cel drept și neprihănit este batjocoră, și cum sunt liniștite corturile hoților și în siguranță cei ce întărită pe Dumnezeu». Aceasta n'o poate înțelege Iov, și nici în cuvântările lui Elifaz, Bildad și Zofar nu-și află deslegare. Dar problema nu rămâne nedeslegată. Intervine în discuție Elihu, care până aci numai ascultase, căci așa se cuvine celui mai mic: să tacă și să asculte sfaturile și înțelepciunea celor mai înaintați în vârstă. De aceea își și începe el cuvântarea în chipul următor:

«Tănar sunt de zile și voi bătrâni, de aceea m'am temut și m'am ferit a vă spune părerea mea. Zisu-mi-am: Zilele să vorbească și mulțimea anilor să facă cunoscută înțelepciunea. Dar înțelepciunea este un spirit pus în oameni și suflarea Atotputernicului care-i face înțelegători. Cei neînaintați în zile pot fi înțelepți; și cei cari nu sunt bătrâni pot ști ce este drept. Drept aceea, zic: Ascultați-mă, și eu vă voi spune părerea mea».

În această a sa «*păreră*», Elihu demonstrează tovarășilor săi că nici unul n'a știut să răspundă lui Iov, pentru a-l putea convinge, fapt ce l a și determinat a vorbi. Miezul cuvântărei sale este demonstrarea că nu totdeauna cel ce suferă trebuie să fi păcătuit și că acestea sunt planurile ascunse ale celui Atotputernic, pe care nu trebuie să le cercetăm. Dumnezeu adesea pune la încercare pe cel mai drept și evlavios, pentru a-l da contemporanilor și posterității de model în răbdare și credincioșie.

După cuvântarea lui Elihu, Dumnezeu apare în norii unei furtuni groaznice și ceartă pe Iov și pe cei trei tovarăși, cari au pus în discuție planurile Dumnezeirei. Cuvântul lui Iehova începe deodată cu strigătul: «Cine este cel ce întunecă sfatul prin cuvinte fără știință? Scoală-te, încinge coapsele tale ca un bărbat; Eu sa te întreb și tu să mă înveți!»!

Apoi urmează apostrofarea lui Iov, un model de adâncă cugetare, în urma căreia bătrânul din Uț se căește și cere iertare. Dumnezeu îl iartă, atât pe dânsul cât și pe cei trei prieteni, cari au cutezat să cerceteze planul Divinității și redă lui Iov îndoite averi și fericire.

Astfel se termină poema «Iov».

După cât se poate vedeà, din conținutul cărții, subiectul poemei Iov, este întrebarea: *în ce raport stă suferințele dreptului cu dreptatea divină?*

Pe această temă sunt brodate toate cuvântările din cartea Iov. Scopul urmărit, însă, nu împiedică pe autor de a realiza un fond moral desăvârșit și de a atinge culmile filosofiei celei mai înalte. Cum s'a dezlegat această problemă, s'a văzut din cuvântarea lui Elihu.

Frumusețea cărții Iov a oferit subiecte criticilor, poeților, pictorilor și chiar sculptorilor. Pe multe din acestea le-am văzut la Paris, dar de picturi și sculpturi mă voiu ocupa mai târziu; acum trec la critica poemei.

* * *

Două lucrări, din câte posed, în ceea ce privește partea științifică, mi-au părut mai interesante: «*Cartea lui Iov*» de Ernest Renan și drama «*Iov*» de Pierre Leroux. Mă servesc de aceștia, pentru că vreau să redau părerile adversarilor, cari pot folosi foarte mult exegeților noștri, privind, bineînțeles, numai partea pur științifică.

În prefața traducerii lui Renan, găsim mărturisirea că ea a fost făcută după texte massoretice și că personajele din poema Iov nu sunt Iudei, fiindcă nu se face de loc aluziune la obiceiurile religioase ale Israiliților. Acest fapt a făcut pe mulți critici să conchidă că această lucrare nu este de origine iudaică. Renan, însă, contrar părerilor diferiților critici, susține că cuprinsul cărții nu este pur ebraic, dar că ea aparține mai mult raselor semitice; de aci concluziunea că poema «Iov» este anterioară de epoca când obiceiurile și instituțiunile religioase au luat o formă definitivă și hotărâtă prin legea mosaică. Tot el ne spune că întreaga Cartea Iov este o imitațiune după o legendă idumea și că, după principalii exegeți, aparițiunea acestei cărți nu poate avea date decât cam pe la anul 700 a. Chr., fapt ce nu corespunde cu afirmațiunea pe care am făcut-o la început, după părerea celor mulți.

În ceea ce privește autenticitatea poemei părerile sunt foarte împărțite: Unii au susținut că întreaga lucrare aparține unui singur autor; alții, cu totul dimpotrivă, susțin că poema este opera mai multor *generațiuni*.

Renan se opune acestor păreri și susține că, cu toate micile deosebiri, de fond și de formă, cartea este, poate, nu a unui autor, dar a unei generațiuni. Ceea ce găsește, însă strein de autor și de generațiune, este cuvântarea lui Elihu, pe care o consideră ca o interpolațiune.

De altfel, spune Renan, n'are nici o legătură, ca consenvență, istoricul dela începutul poemei, cu intrarea bruscă

a lui Elihu; nu se pomenește nicăeri, mai înainte numele lui, și în toate părțile se vorbește numai de trei tovarăși sau prieteni; apariția lui Elihu nu e pricepută de Renan. Dar abstracțiune făcând de aceste lucruri, autorul, de care vorbim, are următoarele cuvinte de laudă și juste aprecieri asupra fondului moral al poemei.

Iată cum se rostește el asupra măreții și profunzimii cugetării cuprinsă în această poetico-filosofică lucrare:

«In nici o parte și niciodată n'am putut vedea mai multă credință, mai mult devotament, mai multă înălțare de suflet, note caracteristice, pe acea vreme, nu rasei ebrei, ci rasei semite, ca în cartea Iov. Niciodată, o carte filosofică sau religioasă n'a dat dovadă de o mai înaltă cugetare, o mai înflăcărată imaginațiune, cu cumpănire în raționamente și pasiune ca această sublimă poemă».

Dar să trecem la alte aprecieri!

B. Mangâru.

(Va urmă).

APOLOGIA LUI CIRIL LUCARIS

În anul 1904, Octomvrie, Arhimandritul Hrisostom Papadopol¹⁾ a dat în Arhiva din Geneva în pachetul No. 37—38 peste această scrisoare-apologie a lui Ciril Lucaris în care se apără de atacurile Iezuiților. Invățații apusului îl

¹⁾ Prima dată apologia aceasta este publicată în jurnalul bisericeii ierusalimitene: Νέας Σιών. anul II. caet. 1; apoi o broșură a parte cu o introducere pp. 21—24; apoi tradusă în franțuzește în «Revue internationale de Théologie an. XIV Ian. Mart. 1906. n. 53 pp. 327—330, tradusă de însuși descoperitorul, candidat în Teologie al Academiei spirituale din Petersburg și doctor în Teologie „honoris causa“ al facultății din Atena în urma excelentelor sale lucrări pe tărâmul istoriei bisericești. Cea mai de seamă-i „Istoria Ierusalimului“ ce va apare și în traducere rusească. Descoperitorul în ultima scrisoare ne comunică despre un manuscris ce cuprinde mărturisirea lui Lucaris, în curând o va studia.

acuză de erezie, întemeindu-se pe corespondența publicată de Aymon; iar ai răsăritului îi apărau curățenia de credință din datorie fără argumente în mână. Spre sfârșitul veacului trecut se produsese o mare rătăcire al cărui izvor eră Emile Legrand, care se credea în drept să scrie: «Este o îndrăsneală de a nădăjdui că, după publicarea unor documente de o așa autenticitate neîndoioasă, s'ar mai găsi un autor așa de orb ca să susție că Chiril Lucaris n'a profestat niciodată calvinismul și n'a încercat să tragă biserică sa cu el». Domnului Legrand îi punem numai o întrebare: de ce ați tăcut adevărul ascuns în săculețul cu No 37—38, ori credeți că răsăritenii nu-l vor desfăce niciodată? Acum îi lumină deplină. Chiril se apără în scris. Critica să-și spue ultimul cuvânt asupra corespondenței cu protestanții atribuită lui. Acum avem un îndoit cuvânt de neîncredere în corespondența aceasta. Viitorul va da icoana acestui sfânt curată și lipsită de pete.

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΤΟΥ ΛΟΥ.
ΚΑΡΕΩΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝ-
ΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

«Τῇ ἐν Λεοντοπόλει ᾿Αδελφότητι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐπονομαζομένη¹⁾.....²⁾ καὶ δι' αὐτῆς³⁾ πᾶσι τοῖς ὀρθοδόξοις ἀρχιερεῦσιν ἱερεῦσί τε καὶ λαϊκοῖς καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τέλει καὶ ἰδιωτεία ἕκαστοι ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς τοῖς ἐν μικρᾷ Ρωσσίᾳ οὔσι, σωτηρίαν παρὰ Θεοῦ καὶ εἰρήνην καὶ εὐλογίαν.

Ἔγνωσταί μοι τὰ πρὸς ὑμᾶς πάντα (τέκνα μου ἐν Χριστῷ ἀγαπητά,) μεθ' οἷας δε καὶ ὅσης

¹⁾ Manus „ἐπονομαζομένης“.

²⁾ Δυσανάγνωστον τό ἐπώνυμον τῆς ᾿Αδελφότητος.

³⁾ »Αὐτῶν“.

APOLOGIA LUI CIRIL LUCARIS, PATRIARHUL CONSTANTINOPOLULUI.

«Frăției numită a născătoarei de Dumnezeu din Liow, și prin ea tuturor episcopilor ortodoxi, preoți și mireni și tuturor creștinilor ortodoxi, cari trăesc în localitate și particulari, cari se află în Rusia cea mică, mântuire dela Dumnezeu, pace și binecuvântare.

Am aflat toate ce se referă la voi [iubiții mei copii în Christos]; și n'aș putea să vă descriu exact întristarea încercată de mine și sinodul meu la vestea suferințelor voastre, eu vă o mărturisesc prin aceea de a mă lăuda cu voi în Christos, părintele nostru. Căci

τῆς θλίψεως ἐγὼ τε καὶ ἡ περὶ ἐμὲ Σύνοδος τὰς ὑμετέρας ἀκηκόαμεν ὀδύνας οὐκ ἂν ποτε θυνηθείην, νῆ τὴν ὑμέτεραν καύχῃσιν, ἣν ἔχομεν ἐν Χριστῷ πατρὶ ἡμῶν, ἀκριβῶς ἐξαγγείλαι. Τίς γὰρ τῶν λογικῶν προβάτων σκανδαλίζεται καὶ οὐ ταῖς φροντίσιν ἡμεῖς πυρούμεθα; εἰ δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἐπὶ τῷ τοῦ ἐνὸς παραπτώματος τηρόμεθα, δι' ἣν ἐπιστεύθημεν ἐπιστάσιαν, τί ἂν ἔποιμεν περὶ τῆς τοιαύτης ὑμῶν πολιτείας, ἐν ἣ τῶσαῦται μυριάδες τῷ Θεῷ τε τήρηνται; ἀλλὰ τῷ ὄντι ὁρῶ ὅτι ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ὃν ὁ Παῦλος προσείρηκε χρόνον. Ἦδη γὰρ οἱ βαρεῖς λύκοι τῆ τοῦ Χριστοῦ ποιμνῆ εἰσεπήδησαν μὴ φειδόμενα τοῦ ποιμνίου ἀλλὰ πάντα κάλων κινουῦντες, τὸ δὴ λεγόμενον, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς γνησίους τοῦ Χριστοῦ μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν· ἀλλ' ὑμεῖς πρόβατα ἴδια τοῦ καλοῦ ποιμένος οὐκ εἰωλότα τῆς φωνῆς τῶν ἀλλοτρίων ἀκούειν, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε, στήκετε εἰς ἣν παρὰ τῶν πατέρων ὑμῶν ἀνέκαθεν παρελάβετε πίστιν ἀμώμητον, καὶ ἣν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τῷ οἰκείῳ ἐστήριξεν αἵματι, ἣν οἱ μάρτυρες τῆς ἀληθείας ἐκήρυξαν, ἐν ἣ οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν ηὐδοκίμησαν Βασίλειος δηλαδὴ καὶ Γρηγόριος, Χρυσόστομος τε καὶ Κύριλλος καὶ πρὸ αὐτῶν Διονύσιος τε καὶ Ἀθανάσιος καὶ ὁ λοιπὸς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ὄμιλος, ὃν ἀνα-

cine se scandalizează pentru oile cuvântătoare și noi să nu ne aprindem de griji? ¹⁾). Pentru că răspunderea ce ne-o luăm ne-ar umple de întristare pentru greșala unei singure persoane, ce s'ar putea zice însă despre o astfel de purtare din partea voastră, când păzirea în Dumnezeu a mii de oameni este datorită grijilor voastre? Văd, însă că a sosit vremea prezisă de Pavel pentru voi, căci iată lupii răpitori se strecoară în mijlocul turmei lui Christos ²⁾, necruțându-o ci împrăștiindu-o pe toată cum se zice, ca să atragă pe adevărații ucenici ai lui Christos după ei.

Dar voi, oi adevărate ale bunului păstor neobișnuite cu glasul streinilor ³⁾, îmbărbătați-vă, întăriți-vă și rămâneți tari în credință fără pată, ce a-ți primit-o dintru început dela părinții voștri, ce fu întărită cu sângele domnului nostru, Iisus Christos, pe care a predicat-o mucenicii adevărului, în care credință se slăviră dascălii noștri, Vasilie adică și Grigore, Chrisostom și Chiril, și înaintea lor, Dionisie și Atanasie și cealaltă ceată a bisericii noastre, la

¹⁾ Epist. II. către Corinteni cap. 11 v. 29.

²⁾ Fapt. Apost. cap. 20. v. 29.

³⁾ Evang. Ioan cap. 10, v. 1—5.

θεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀ-
ναστροφῆς μιμῆσθε τὴν πίστην.

Ἰησοῦς] γὰρ Χριστὸς χθὲς
καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς ἔσται καὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας τὰς ἀξίας ἀ-
μαβoις ἀποδοῦς τοῖς ὁμοίως
ἐκείνῳ βιώσασιν ἅδατε δὲ ὅτι
οὐδὲν τῶν πάντων μακαριστοτὸν
ὡς τὸ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ
Κυρίου πάσχειν καὶ ὅσον οἱ Ἀ-
πόστολοι ἔχαιρον ὅτε κατηξιώ-
θησαν ἀτιμασθῆναι ὑπὲρ τοῦ
ὀνόματος αὐτοῦ, ὑμεῖς οὖν καὶ
τούτου τοῦ μακαρισμοῦ γε γέ-
νησθε ἄξιοι. διὸ καὶ ἡμεῖς καίτοι
ἄλλως πως λυπηθέντες ἐπὶ ταῖς
ὑμετέραις λύπαις, συμπάσχοντες
ὑμῖν ὡς οἰκείοις μέλεσι, συνη-
δόμεθα μέντοι ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς
μακαριότητος, ἣν προξενεῖ ὑμῖν
ἡ μετ' ὑπομονῆς θλιψίς. Μὴ
ἀγνοήσητε δὲ καὶ τὰς μεθόδους
τῶν ψευδαποστόλων τῶν αἰεὶ ἡμῖν
ἐπεμβαινόντων παντοιοτρόπως, ἐ-
κείνοι γὰρ μὴ ἔχοντες ἐγκαλέσαι
κατὰ τῆς τοῦ γένους ἡμῶν εὐ-
θύτητος κατηγοροῦσιν ἡμῶν τῶν
ποιμένων κακοδοξίας μὴ τι οὕτω
γε τινᾶ τῶν ἀπάντων ὡς οἴον-
ται) παρασπάσωνται. Ἡμεῖς δὲ
ἐκείνους καὶ οὐδ' ἂν ἀξιώσαιμεν
λογου ἅτ' ἐξεστραμμένους καὶ
αὐτοὺς κατακρίτους ὄντας πρὸς
ὑμᾶς δὲ αὐτοὺς ἀναγκαζόμεθα

1) „Εἰ οἴονται“.

sfârșitul cărora privind, imita-
ți-le credința¹⁾).

Iisus Christos îi acelaș ieri
și azi și va fi veșnic²⁾, dând
recompense meritate acelor ce
vor trăi asemenea lui.

Voi știți că nimic nu-i mai
fericit decât a suferi pentru
numele Domnului și câți apo-
stoli se aflară vrednici ca să
îndure scârbe pentru numele
său!

Și voi deasemenea v'ați fă-
cut vrednici de astfel de fe-
ricire; noi pentru aceea ne-am
umplut de o așa durere pentru
înrîstările voastre pe care le
împărtășim ca și când ar fi
vorba de propriile noastre
membre, și ne bucurăm îm-
preună în nădejdea fericirii ce
ne pricinuește întristarea voa-
stră suportată cu răbdare. Nu
uitați nici mijloacele apostoli-
lor falși, care se vâra veșnic
în toate locurile în lucrurile
voastre și neavând ce reproșă
corectității neamului nostru,
învinuesc pe păstorii lui că au
credințe greșite ca să poată
câștiga pe unii hoțeste.

Noi nu-i învrednicim de cu-
vânt [nu le răspundem] căci
sunt înrăutățiți și condamnați
de ei însuși; dar cu toate a-
cestea suntem nevoiți să ne
recomandăm pe noi însuși îna-
intea voastră temându-ne de

1) Epistola către Evrei. c. 13, v. 7

2) Epistola către Evrei. c. 13, v. 8

συνιστάνειν ἑαυτοὺς δεδοικότες τὸν ἐπαπειλούμενον κινδύνον, τοῖς καὶ ἓνα τῶν μικρῶν σκανδαλί-
σασι, μὴ ὅτι γε τοσαύτην πο-
λυάριθμον ποιμένην.

Ἴστε οὖν, τέκνα ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, ὅτι ἡμεῖς τῷ τῆς εὐσεβείας ποτισθέντες ἀρχῆθεν γάλακτι καὶ ἀπὸ ὀρθοδό-
ξοις τεθραμμένοι δόγμασι τῶν ὀρθῶν αἰὶ δογμάτων ἀντεχόμεθα τῆς Μητρὸς ἡμῶν τῆς ἀνατολι-
κῆς Ἐκκλησίας καὶ τοιοῦτοι ὑπὸ τῶν ἀληθῶς ποιμένων γνωσκόμενοι, Μελετίου φημὶ ἐκείνου τοῦ πάνυ καὶ τῶν ἐκείνῳ συμφωνούντων, εἰς τὸν Πατριαρχικὸν αὐτῷ θρόνον τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου ἐξελέγημεν ἐν ᾧ θρόνῳ οὐδέπω τις εὔρηται ἐγκαλέσαι ἡμῖν διαστροφὴν ἢ ὅλως παρέκκλιναι ἀπὸ τῶν ὀρθῶν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν δογμάτων ἐπὶ ὅλοις εἰκοσιν ἔτεσιν οἰακοστροφοῦσι τοῦ ἐκεῖθεν λαοῦ τὰ πηδάλια, ἀλλὰ κακεῖθεν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν τοῦτον μεταπεμφθέντες θρόνον ἢ βιασθέντες εἰπεῖν οἰκειότερον καὶ οὐχ ἅπαξ ἢ δις ἀλλὰ καὶ πολλάκις (τῷ θρόνῳ γὰρ παλαίσαντες ἐξώσθημεν καὶ πολλάκις) μηδεμίαν ὄλ[ως] παρασαλεύσαντες ὧν εὔρομεν τάξεων, ἅτε ὀρθῶς καὶ ἀνεπιλήπτως κειμένων, ἀλλὰ καὶ δημοσίᾳ ταύτας λόγοις τε καὶ ἔργοις κυρώσαντες, δέκατο τέταρτον ἔτος τουτὶ τὸ Χριστοῦ διοικοῦμεν ποιμνιον καὶ εἰς τὰς σωτηρίου νομὰς εἰσάγομεν, ὡς

pericolul ce vă amenință din partea celor ce scandalizează pe unul din cei mici¹⁾, ca nu cumvǎ să piardă o așa de numeroasă turmă.

Deci să știți, copii iubiți ai smerenii noastre, că dintru început fiind hrăniți cu lapte și crescuți în dogmele ortodoxe noi păstrăm totdeauna cu tărie dogmele ortodoxe ale bisericii de răsărit mama noastră, și recunoscuți ca atari de adevărații păstori, adică zic de vestitul Meletie²⁾ și de acei cari sunt de o părere cu el, am fost aleși la tronul patriarhii de Alexandria de el însuși. Am condus acest tron douăzeci de ani³⁾ și nu ne-a învinuit nimeni nici odată că am stricat dogmele cele adevărate și ne-am depărtat de biserica noastră.

Înainte la scaunul de patriarh ecumenic sau mai bine zis, silit nu numai odată sau de două ori ci în mai multe rânduri (căci luptând pentru interesele acestui scaun am fost respinși de mai multe ori) n'am schimbat nici una din dispozițiunile în vigoare, cari se găsesc bune și fără cusur;

¹⁾ Ev. Mat. 18. 6; Marc. 9. 42; Luca 17. 1.

²⁾ Meletie Pigas, patriarh de Alexandria.

³⁾ Chiril Lucaris patriarh de Alexandria 1602—21; de Constantinopol 1621—38.

αἱ ἱεραὶ Σύνοδοι ἐνέδειξαν ἡμῖν, τῶν θανατηφόρων, ὡς οἶον τε, ἀπάγομεν, ἵνα μὴ ἐξ ἡμῶν αἰ τοῦ ποιμνίου ψυχαὶ ἀπαιτηθῶσιν ἢ τυχόντων αὐθις θεόμεθα ποιῆσαι κατάδηλον τὴν ἡμῶν εὐσέβειαν μετὰ τοσαύτας ὀρθόδοξων ἀρχιέρεων χειροτονίας, οἷς οὐκ ἐπετίθουν χεῖρας, εἰ μὴ ὁμολογήσοιεν ἐνώπιον πάσης τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ Θεῷ μάρτυρι, τὸ τε ἱερὸν σύμβολον καὶ τὴν τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν ἀγίων συνόδων τήρησιν ἀπαράτρεπτον καὶ μετὰ τοσοῦτους ἱερεῖς καὶ διδασκάλους τοῦ Εὐαγγελίου καὶ πνευματικοὺς πατέρας, οὓς καθ' ἑκάστην ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν οἰκουμένην ἀναδείκνυμι, ἐπιτρέπω αὐτοῖς διδάσκειν τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου εἰς τὴν ἀνεκαθῆν ἡμῖν παραδοθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν ἐκεῖνος διαδεξαμένων εὐσέβειαν. «Ἄλλ' οἱ τυφλοὶ πρὸς τὸ φῶς μῶρον ἡμῖν προσάψαι σπουδάζουσι, καλβινισμὸν ἐγκαλοῦντες καὶ αἵρεσιν, τὴν ἰδίαν κακὴν προαίρεσιν παραδειγματίζοντες καὶ ἑαυτοῖς τοῖς πᾶσι πονηροὺς καὶ ἁμαρτῆρας ἀποφαίνοντες· αὐτοὶ γὰρ ἀμύνασθαι οὐκ ἄλλα διανοοῦμενοι καθ' ἡμῶν, ἐν ἄλλοις ζητοῦσιν ἡμᾶς ὑπευθύνους ἀποδείξειν, ἀλλὰ μάτην πονοῦσιν, ὅτε Θεῷ καὶ τῇ ἀληθείᾳ προσκρούοντες». Ἐπεὶ βέβαιόν ἐστιν ἡμᾶς τῇ τοῦ

ci dimpotrivă am întărit aceste dispozițiuni public prin cuvinte și fapte. Sunt paisprezece ani¹⁾ de când conducem turma lui Christos mânănd-o la pășunile mântuitoare, potrivit arătărilor sfintelor sinoade și silindu-ne să o întoarcem dela orice lucru pierzător pentru ca sufletele turmei să ne fie cerute.

-Ar mai trebui acum să probăm din nou pietatea noastră după atâția episcopi ortodoxi, asupra cărora nu ne-am fi impus mâinile de nu mărturisea înaintea bisericii atestând pe Dumnezeu că vor păzi tare sf. Simbol și cele șapte sinoade ecumenice după atâtea numiri de preoți și dascăli ai evanghelii și de preoți spirituali trimiși în fiecare zi de mine aproape pretutindena cărora le îngădui să învețe poporul Domnului în pietatea ce ne-a fost transmisă de Apostoli și urmașii lor?

Iar orbii înaintea luminei se silesc să ne aplice blamul învinuindu-ne de calvinism și erezie, dând probă de dispozițiuni rele și în acelaș timp de rautate și neștiință; căci

¹⁾ Scrie frății după apariția confesiunii în limba greacă în Geneva în numele lui, adică în 1634, căci de fapt el a păstorit până la 1638. Iezuiții cum se vede din cuprinsul acestei scrisori-apologii nu da pace ortodoxilor din Lemberg.

Θεοῦ χάριτι ἀπ' ἀρχῆς παρὰ τῆς
 χάριτος ἐκλειεγμένους εἶναι εἰς
 τὴν Βασιλείαν (καὶ τοῦτο ἀνυ-
 ποστόλως καυχώμεθα μαρτυρού-
 σης τῆς συνειδήσεως ἡμῶν) καὶ
 εὐλογημένους, πᾶσαν αἵρεσιν
 ἐδουλευτομένους ἐκ νεαρᾶς ἡμῶν
 ἡλικίας, καὶ ἔτι καὶ νῦν ἀποσ-
 τρεφομένους, συναναστρέφεσθαι
 τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ λαμπρᾶν οὖ-
 σαν τὴν ἡμετέραν κλῦσιν οὐ δί-
 καιόν ἐστιν ὑπὸ τινος ἐλέγχεσ-
 θαι, διὸ καὶ ἀποβαλλόμεθα τῶν
 σοφισομένων κατὰ τῆς ἡμετέρας
 ὀρθοδόξιας. Ἡμεῖς γάρ, χάριτι
 Θεοῦ, ὕδωρ γλυκὸν καὶ καθαρόν,
 τὴν ἀληθῆ καὶ εὐαγγελικὴν δι-
 δασκαλίαν, διὰ πλαντὸς ἐν τοῖς
 παρελθούσι χρόνοις τὸ ἡμέτερον
 ποιμνιον ἐποτίσαμεν καὶ νῦν οὐκ
 ἄλλως, ὡς οἴδασιν οἱ παρ' ἡμῶν
 ἀεννάως διδασκόμενοι, ἐν ᾧ μαρ-
 τυρίας ἄλλων οὐ θεόμεθα ἔχο-
 μεν τὸ πανάγιον Πνεῦμα καὶ τὸν
 Ἰησοῦν | Χριστὸν μαρτυροῦντας
 ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ὅλον τὸ ἡμέτε-
 ρον ποιμνιον, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὴν
 ἀγίαν ἡμῶν Σύνοδον. Τοῦ λοιποῦ
 μηδεὶς μοι πράγματα παρεχέτω,
 ἐντυγχάνομεν δὲ τῷ Θεῷ τῷ
 ἐπόπτῃ τῶν ἀπάντων τηρῆσαι
 τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, τοῦ-
 το δὲ εἰπεῖν καὶ Καθολικὴν καὶ
 Ἀποστολικὴν, πασῶν αἵρέσεων
 ἀνωτέραν. Ὑμεῖς οὖν, τέκνα ἀ-
 γαπητὰ ἐν Χῷ, στήκετε, ὡς ἔ-
 φην, τῇ πίστει, ἣ ἐδιδάχθητε,

cugetând să ne răzbune pen-
 tru alte motive se silesc să
 ne facă vinovați aiurea. Se
 chinuesc în zadar: răpștesc în
 potrivea lui Dumnezeu și a a-
 devărului.

Fiind siguri că suntem sor-
 tiți, dela început, prin mila
 lui Dumnezeu, împărății ce-
 rurilor (conștiința noastră ne
 face să declarăm mândru și
 cutezător aceasta) și bine cu-
 vântați, că noi am socotit
 orice erezie ca o oroare din
 copilărie până acum, că sun-
 tem lipsiți de Biserică și că
 chemarea noastră este foarte
 limpede; nu-i drept să fim în-
 vinuiți; respingem deci pro-
 stiile dușmanilor noștrii și ca-
 lomniile acelor cari plănuiesc
 orice lucru împotriva ortodoxii
 noastre.

Noi ceilalți [spre deosebire
 de cei din apus] totdeauna am
 adăpat prin mila lui Dumne-
 zeu, în vremurile trecute, turma
 noastră cu apă dulce și lim-
 pede, cu învățatură adevărată
 și evanghelică; și acum nu
 procedăm altfel, cum știu cei
 ce se învață dela noi totdea-
 una, despre care (lucru) nu
 avem nevoie de mărturie altora.
 Avem pe preasfântul duh și
 pe Ii[sus] Christos, cari măr-
 turisesc despre noi, pe toată
 turma noastră și de asemenea
 pe sfântul nostru Sinod.

Pe viitor să nu mai mă su-

εἰ δὲ καὶ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ, μὴ ὅτι γε ἡμεῖς, εὐαγγελίζεται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε καὶ κατὰ διαδοχὴν ἐπιστεύσατε, ἀνάθεμα ἔστω.

Ὁ δὲ γὰρ ἐξ οἰκείων πάντως ἔσται, ἀλλὰ τῶν εἰς ἄγγελον¹⁾ φωτὸς μετασχηματιζομένων, οὐτε εὐαγγέλιον κηρύττων, ἀλλὰ καταστροφὴν καὶ ἀπώλειαν πρῶτον μὲν ἑαυτῷ, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἐκείνῳ ἐπομενοῖς. Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης καὶ πάσης παρακλήσεως, παρακαλέσαι τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ στηρίξαι ὑμᾶς εἰς τὴν πίστιν αὐτοῦ τὴν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ]. Ἀμήν. Δεκεμβρίου τετάρτη ἀγλδ' ἰνδικτιῶνος».

¹⁾ «Ἰσαγγελον».

pere nimeni. Să mijlocim, deci la Dumnezeu să vegheze la păstrarea bisericii răsăritene care se mai chiamă catolică și apostolică, cea mai presus de orice eresuri. Iar voi, copii iubiți în Christos, rămâneți tari cum vă spun, în credința primită; și dacă cineva vă veste o altă evanghelie decât aceea pe care v'am vestit-o noi, chiar de am fi noi înșine sau înger din cer, anatema să fie.

Acei ce se schimbă în înger de lumină, predicând nu evanghelia, ci ruina și distrugerea mai întâiu a lor, și apoi a celor ce le urmează sunt streini. Pacea lui Dumnezeu și toată mângâerea să vă mângâe inimile voastre și să vă întărească în credința lui cea în Iisus Christos. Amin. Decembrie 4, 1634.

Ștefan Berechet.

C.

BIBLIOGRAFIE.

1. *Pentru Biserica noastră de S. Mehedinți,* *București 1911.*

D-nul S. Mehedinți profesor universitar, a ținut la întâia aniversare a «Societății ortodoxe române» în 29 Mai a. c. conferința cu titlu de mai sus. Domnia Sa spune că «Vieața religioasă a poporului nostru a fost adânc turburată, iar cei ademeniți de modelele streinătății socoteau sosită vremea ca, și la noi, Statul să se despartă de Biserică, părăsindu-o în voia împrejurărilor. O mare neliniște a cuprins atunci pe toți românii cu grije de viitor. Și, fără zăbavă ceice cunosc prețul tradiției în educația unui neam s'au adunat și au declarat fățiș:

Noi, Românii, vrem să fim ceea ce suntem: fi ai părinților, urmași ai strămoșilor noștri, iubind ceea ce au iubit ei, adorând ceea ce ei au adorat. Statul nostru nu va oropsi Biserica națională, cu care de sute și sute de ani a trăit și a crescut împreună. Clericii noștri nu-s oameni de pripas, buni de svârlit peste hotare, ci bășinași ai acestui pământ, având același sânge, aceeași limbă și același suflet ca și noi. Acesta a fost gândul din care s'a născut societatea noastră—nu numai română, ci și creștină; nu numai creștină, ci și ortodoxă națională».

După aceea D-nul Mehedinți arată cum s'a întemeiat societatea ortodoxă a țemeilor române și căror împrejurări s'a datorit aceasta și îndeamnă la credință în Biserica noastră care va dăinui prin toate veacurile îndepărtate. Numai cei superficiali se îndepărtează de Biserică. Oamenii cu adevărat învățați cinstesc sentimentul religios.—ei stau cu smerenie în fața tainelor Universului.

Țara noastră a fost și este cea mai tolcrantă, când e vorba de credințe religioase. D-nul Mehedinți scoate foarte

luminos în evidență aceasta și îndeamnă pe reprezentanții celorlalte culte să nu se amestece în afacerile Bisericii noastre, să nu ne turbure conștiința, hulind Biserica dominantă a Statului nostru și îmbiindu-ne spre alte confesiuni.

D-nul Mehedinți mai pune apoi în evidență trecutul cel slăvit al Bisericii noastre și arată frumos că și acum ea e totul pentru viața noastră sufletească și accentuează temeinic: «Că a se atinge cineva de Biserica noastră, ar însemna să ucidă însăși ființa noastră sufletească, înfiripată de atâtea sute de ani, împreună cu limba și neamul, prin toate împrejurările fericite și nefericite de care poporul nostru a avut parte pe acest pământ».

D-nul Mehedinți cere să se dea Bisericii locul ce i se cuvine în educația poporului. Biserica e școala cea mai coprinzătoare. Temelia Bisericii e iubirea și numai ea poate înfrăți pe oameni.

Totul atârnă dela preoți. Să caute să-și îndeplinească chemarea cu sfințenie. Să predice în Biserică cu vreme și fără vreme. Clerul să fie la înălțimea cerințelor timpului. Broșura aceasta ar trebui să fie citită de toți creștinii ortodoxi români.

*
* *

2. Situația Bisericii creștine ortodoxe din jud. Botoșani la finea anului 1910, întocmită de Iconomul Stavrofor Al. H. Simionescu, protoiereul județului Botoșani. 1911.

Părintele Simionescu e unul din cei mai buni preoți din țara noastră. Cult, harnic, inimos și patriot. L'am cunoscut la lucru în mijlocul unor enoriași nevoiași din orașul Botoșani. Părintele Simionescu e parohul bisericii Popouți, —ctitorie a lui Ștefan cel mare. El e numai suflet pentru această biserică istorică și pentru enoriași!

Situația Bisericii noastre ortodoxe din județul Botoșani, pe care a întocmit-o și a publicat-o e o lucrare conștiincioasă și inteligentă. Din ea rezultă că în județul Botoșani sunt 105 biserici parohiale și 77 filiale, cum și 14 capele și paraclise. După starea în care se prezintă sunt: Biserici parohiale de zid 86 și de lemn 19. Biserici parohiale în stare bună 51, mijlocie 35, rea 9, de rezidire 9 și de restaurare 1. Biserici filiale de zid 52 și de lemn 25. Bise-

rici filiale în stare bună 40, mijlocie 22, rea 12 și de rezidire 3. Capele sunt în număr de 14 din care 8 de zid și 6 de lemn. Numai 2 sunt în stare rea.

Case parohiale sunt 37 din care 9 de zid și 28 de lemn.

În tot județul sunt 105 preoți parohi urbani și rurali și 2 preoți supranumerari urbani. Sunt încă și 3 diaconi în orașul Botoșani. Cântăreți sunt 30 urbani și 182 rurali. Din punct de vedere cultural, 6 preoți sunt licențiați în teologie, 26 cu seminariul complet, 77 cu seminariul inferior și 1 fără curs seminarial. Cântăreți sunt 19 cu școala de cântări și 209 cu studii practice.

Familii ortodoxe sunt 33773 cu 155.967 suflete. De alte confesiuni sunt 1190 familii cu 2402 suflete. De alte religii sunt 5081 cu 22980 de suflete.

În județul Botoșani sunt și 2 mănăstiri: una de călugări Vorona și una de călugărițe Agafton. Mai e și un schit de călugări Cozancia.

În această situație p. r. Simionescu mai tratează și următoarele chestiuni: 1) Activitatea pastorală; 2) Conferințele generale pastorale; 3) Cercurile culturale preoțești; 4) Vizitele canonice ale I. P. S. Pimen, Mitropolitul locului; 5) Inspecțiuni, anchete, recompense și pedepse; 6) Societăți culturale, filantropice și de economice ale clerului din jud. Botoșani.

Lucrarea p. r. Simionescu e prețioasă pentru toți P. C. protoierei și pentru toți aceia, cari se interesează de situația religioasă a poporului nostru.

3. *Istoria fostului schit Delenii din județul Vaslui*, alcătuită de Economul Stavrofor V. Ursăcescu, paroh Galata Iași. 1911, Iași.

Istoria acestui schit e numai o broșură de 40 pagini, însă foarte interesată. Părintele Ursăcescu spune despre acest schit tot ce poate interesa. Pe lângă aceasta în «Înainte cuvântare» sf. sa face un fel de apel preoților tineri și pricepuți, să se ocupe cu cunoașterea trecutului și scoaterea lui la lumină. «Ei nu trebuie să lase ca acel trecut să se îngroape tot mai mult în mormântul uitării, ci să-l scoată la lumină, fie din hârtiile cari stau prăfuite și ne-

întrebate prin lăzile sătenilor, fie din amintirile bătrânilor și aceasta trebuie făcut cu o zi înainte...» Așa a procedat păr. Ursăcescu în alcătuirea acestei lucrări și așa procedează și în alcătuirea a altor două lucrări pe care le pregătește și anume: Istoria Mănăstirii Galata de lângă Iași și istoria satului Curteni din județul Fălciu.

Dacă toți preoții tineri vor proceda așa, în scurt timp vom avea monografiile tuturor vechilor mănăstiri, schituri, sate etc...

G...

4. *Așezământul cultural al Mitropolitului Dositei Filitti.*
Pag. 200 București 1911.

Intre puținele monografii scrupulos făcute după aparatul critico-pragmatic, putem număra fără ezitare și pe aceea, lucrată de tânărul cercetător istoric Dl. Ioan C. Filitti, asupra Mitropolitului Dositei Filitti.

Pentru cea mai mare parte a acelor care cunosc istoria Bisericii noastre, Dositei Filitti era unul mai mult, din cei cari au suit tronul mitropolitan al Bisericii românești pentru a-și vedea pentru un moment interesele și vanitatea satisfăcute! În urma cunoașterii acestei lucrări însă, lumini nouă se proiectează asupra distinsei personalități a acestui fost Mitropolit! Din această cauză, cartea D-lui I. C. Filitti e bine venită și arată oarecum sentimentele de pietate ale unui descendent al aceleiași familii.... Și după cum am zis, dacă atât de puțin se cunoaște despre persoana acestui Arhiepiscop, apoi cu mult mai puțin se știe despre așezământul său cultural, deși ființează de 80 de ani.

Dositei Filitti s'a născut la anul 1734 în satul Podgosiana, o localitate nu tocmai departe de Ianina. Tatăl său era originar din insulele ionice, iar mama sa după unii era albaneză, iar după alții româncă. El s'a călugărit la mănăstirea Sosinu (Mântuitorul) din comuna sa natală, de unde a trecut apoi la mănăstirea Profetului Ilie din Zița. Data venirii sale în București nu se poate cunoaște exact. Dositei sosi aici, în calitate de arhimandrit și egumen al bisericii Sf. Ioan cel nou (azi dărâmată, zidindu-se pe locul ei Casa de depuneri) metohul mănăstirii din Zița. În Octombrie 1787 sub domnia Mavroghenilor, fu ales Epis-

cop al Buzăului în locul lui Cozma, iar după șase ani îl găsim ca Mitropolit al Ungro-Vlahiei, urmând marelui Filaret al II. În această calitate stă până la 15 Ianuar 1810, când e scos prin ucăz muscălesc, fiindcă se ridicase cu demnitate contra amestecului din ce în ce mai accentuat al Rușilor în trebile și Biserica țării. E înlocuit cu Ignatie al Artei. Deși chemat din nou de Caragea în 1812 la scaunul metropolitan el refuză, dându-și demisia la 16 Decembrie același an, din cauza bătrâneții, trăind retras la Brașov unde și moare în vârstă de 92 de ani. În lunga sa viață publică, Dositei a fost deaproape amestecat în toate încurcăturile politice prin care a trecut Țara Românească între anii 1787—1812. Deși străin, el a căutat să fie bun Român în toate împrejurările. În mișcările politice cari sunt pe larg arătate de autor și cari aveau un colorit atât de variabil, e greu de precizat atitudinea sa politică, aceasta de altfel determinată fiind și de schimbăcioasa ținută a întregii boerimi și a clerului din acea vreme. În 1793 Dositei se alătură cu bunăvoință de boerii cari cereau dela Poartă stabilitate Domnească. În 1794 semnează în fruntea Divanului refuzul, de a trimite «zahereaua cerută în vreme de foamete de neînduplecata Poartă». În 1798 acest Mitropolit nu e contra hrisovului, prin care se chemă la legalitate egumenii greci, ai mănăstirilor închinete. În 1806 el scapă, prin diferite intervenții, Bucureștiul de a fi ars de Turci etc. etc.

Pe tărâmul bisericesc, Dositei nu e fără merite: reduce ploconul cârjei ceea ce eră o însemnată ușurință pentru preoți; înființează condica de documente a Episcopiei Buzăului; înființează Episcopia de Argeș (1793) pentru concurentul său la Mitropolie, Iosif Episcopul Sevastei, un Român de peste Olt etc. etc.

Pe terenul cultural, activitatea sa de asemenea este însemnată. El a sprijinit mulți tineri cari mergeau la studii în străinătate; a scos cărți în limba românească. Intre tipăriturile de pe vremea sa avem: *Evangelia* tipărită în 1794 la Episcopia Râmnicului, *Apostolul și Pravoslavnică învățătură*, *Psaltirea* la 1796, *Liturghiile* în 1797, *Triodul* la 1798, în prefața căruia Grigorie arhimandritul descrie viața Mitropolitului Dositei, laudându-l între altele, pentru înființarea condicii Episcopiei Buzăului, pentru tipărirea a

6 rânduri de cărți «măcar că au fost toate lucrurile scumpe, măcar că foametea despre o parte și ciurma despre altă parte au făcut mare zăticneală». Încă dela 1795, acest Mitropolit se interesase de tipărirea mineilor proiectată de casa Pop din Sibiu, privind aceasta ca o prea creștinească faptă. «Din îndemnul și prin sârguința lui se preface din temelie la 1801, școala slavonească, cea foarte trebuincioasă la toată obștea» dela Sf. Gheorghe, cu un dascăl și nu «ipodascăl». Opera lui de căpetenie însă, o formează așezământul său cultural, pentru întemeierea căruia și-a lăsat cea mai mare parte din averea sa «cu care să se cumpere proprietăți statornice și câștigoase, și din venitul lor să se trimită la Academiiile Europei tineri inteligenți și silitori ca să învețe, unii științe, alții arte, pentru folosul general al nației: rânduesc ca și această dispoziție să rămâe vecinică».

În partea II se arată amănunțit organizația «Așezământului», iar în partea III, autorul expune genealogia familiei Mitropolitului. Din nepoții surorii sale, cari venind în țară au părăsit numele de Cremidi devenind Filitti, se trag toți membri acestei familii. Cartea e împodobită cu reușite tablouri cari represint pe Mitropolitul Dositei, pe nepotul său Costandie, fost Episcop de Buzeu și pe alți membri ai familiei. În anexă se dă numele acelor cari au beneficiat de ajutoarele acestui însemnat așezământ de cultură. Între aceștia putem număra pe actualul ministru de Culte Dl, C. C. Arion, Mihail Ferechydi, Eugen Stătescu, Paucescu, Ciru Oeconomu ș, a. Dacă am avea o dorință de exprimat aici, ar fi aceea ca, din venitul bogat al marinimosului Vlădică să se găsească ajutoare și pentru acei cari mâine vor deveni slujitori altarului Bisericii, pe al cărui tron a stat Dositei Filitti și cari când ar aduce jertfa de rugăciune într-un miros de bună mireasmă, ar pomeni cu pietate și recunoștință numele binefăcătorului lor și al Bisericii! O zicem aceasta pentrucă între cei vre-o 190 de bursieri ai acestui așezământ, cu mare greutate se poate găsi un nume de Teolog! O dorință!

T. G. B.

Mișcarea în personalul clerical din țară.

N U M I R I.

Pr. Ioan Runceanu se numește paroh al parohiei Urluești din jud. Argeș pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Pr. Emanoil Datcu supranumerar în parohia Rădulești-Filitis din județul Ilfov se numește paroh al acelei parohii pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Nou hirotonitul în preot Gheorghe G. Toma se numește paroh al parohiei Gurgueți din județul Brăila pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Nou hirotonitul în preot Rotărescu Octov se numește paroh al parohiei Prelipca din jud. Dorohoi pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Nou hirotonitul în preot Ionescu Mihail se numește paroh al parohiei Cucuteni jud. Iași pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Nou hirotonitul în preot Zaharescu Grigorie se numește paroh al parohiei Popricani din jud. Iași pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Nou hirotonitul în preot Ilie Luiga se numește preot ajutor pe seama bisericii Sf. Gheorghe din urbea Tulcea pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Pr. Constantin Săndulescu se numește paroh al parohiei Isvorul Nou din Capitală pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Nou hirotonitul în preot Hodoroagă Nicolae se numește paroh al parohiei Buhăceni din județul Botoșani pe ziua de 15 Octombrie 1911.

Nou hirotonitul în preot Grigore Costin se numește paroh al parohiei Brăhășești din jud. Tecuci pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Nou hirotonitul în preot Constantin Rusu se numește paroh al parohiei Rădeni din jud. Iași pe ziua de 15 Octombrie 1911.

TRANSFERĂRI.

Pr. Gheorghe I. Voicescu parohul parohiei Didești din jud. Teleorman se transferă în aceeași calitate la parohia Bucovul din același județ pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Pr. Vasile Marinescu parohul parohiei Cârligați din jud. Teleorman se transferă în aceeași calitate la parohia Didești din același județ pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Pr. Gheorghe parohul parohiei Leontinești din județul Bacău se transferă în aceeași calitate la parohia Slănic din același județ pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Pr. Majoru I. parohul parohiei Gura Suței din jud. Dâmbovița se transferă în aceeași calitate la parohia Puntea-de-Greci în același

juedeț în locul preotului Popescu I. Constantin care trece în locul său pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Pr. Comănescu Vasile parohul parohiei Moara Domnească din jud. Vaslui se transferă în aceeași calitate la parohia Portari în același județ pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Pr. Minea Ioan parohul parohiei Mădărjești din județul Iași se transferă la parohia Prigoreni acelaș județ în locul preotului G. I. Florea care trece în locul său pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Pr. C. St. Constantinescu parohul parohiei Călimănești județul Vâlcea se transferă la parohia Belli-Vacă din Craiova în aceeași calitate pe ziua de 15 Octombrie 1911.

Pr. Emil Lascăr parohul parohiei Ceplenița din județul Iași se transferă la parohia Redini din județul Neamțu pe ziua de 15 Octombrie 1911.

Pr. Nicolae Pălășeanu parohul parohiei Răduști din jud. Vaslui se transferă în aceeași calitate la parohia Todirești acelaș județ pe ziua de 1 Noiembrie 1911.

DEMISIONAȚI.

Pr. Constantin Lepădatu parohul parohiei Ghermănești din jud. Tutova a demisionat pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Pr. Leon Gheorghe parohul parohiei Oancea din jud. Covurlui a demisionat pe ziua de 1 Octombrie 1911.

Pr. Ursăceanu M. parohul parohiei Galata din județul Iași a demisionat pe ziua de 15 Octombrie 1911.

Pr. G. Pitulescu parohul parohiei Vârceorova din jud. Mehedinți a demisionat pe ziua de 1 Octombrie 1911.

DECEDAȚI.

Pr. Ioan Corcodel parohul parohiei Cabadinești I din jud. Covurlui a încetat din viață în ziua de 10 Septembrie 1911.

Pr. Popescu Dimitrie parohul parohiei Isvorul-Nou din Capitală a încetat din viață în ziua de 23 Septembrie 1911.

Pr. C. P. Deacă parohul parohiei Sf. Nicolae din urbea Oltenița a încetat din viață în ziua de 29 Septembrie 1911.

Pr. N. Tătărescu supranumerar în parohia Dragoslavele din județul Muscel a încetat din viață în ziua de 22 Septembrie 1911.

Pr. N. Crăciunescu parohul parohiei Pânătau din jud. Buzău a încetat din viață în ziua de 22 Septembrie 1911.

Pr. Stoica Stoichicescu parohul parohiei Urșoaia din jud. Olt a încetat din viață în ziua de 15 Septembrie 1911.

Pr. Oprea Rădulescu supranumerar în parohia Valea Merelor din jud. Olt a încetat din viață în ziua de 19 Septembrie 1911.

Pr. Popescu Ioan parohul parohiei Bumbesti-de-Jiu din jud. Gorj a încetat din viață în ziua de 15 Septembrie 1911.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane: d-rei Maria Delgeanu, Lucreția Pelizan, d. Alexandru și soția d-sale Lucreția și d-nei Elena Stănescu, cari au dăruit diferite obiecte de val. bis. Popa-Tatu din Capitală.

Se exprimă mulțămiri d. Radu Tănase, str. Sirenelor care a dăruit bis. Spirea nouă din Capitală, două sfeșnice împărătești de alamă galbenă masiv.

Se exprimă mulțămiri publice direcțiunii fabricii de postav din A-zugă, care a donat bisericii respective, un scripete de metal pentru policandru în valoare de 178 lei și 79 de bani, cum și d-lui Ioan G. Babeș, directorul acelei fabrici, care a procurat un registru inventar și un regisru de procese verbale, ambele legate în pânză și armate în metal nichelat, în valoare de 45 lei.

Se exprimă mulțămiri Onor. Administrație a Domeniului Coroanei care a construit din temelie zidul bisericii din com. Gherghița, județul Prahova și la pictat, spălând și toată pictura din partea de jos a întregii biserici.

Se exprimă mulțămiri d-lui Ion Dalles mare proprietar și fondator al bisericii din com. Bocșani (Dâmbovița) care a binevoit să dăruiască acelei biserici 120 lei pentru cumpărarea unui felon, epitrahil, o pereche de mâneci și icoana Sf. Ingeri lucrată la Sf. Munte Athos.

Se exprimă mulțămiri d-nei Aristița și d lui Ioan A. Oroșăscu din strada Gr. Alexandrescu No. 35, cari au binevoit să dăruiască bisericii Sf. Vasile din Capitală (Calea Victoriei 220) un rând complet de Sf. Vase de argint poleite cu aur, precum și a legat mai multe cărți cumpărate tot de dâșii, total în valoare de 310 lei.

Se exprimă mulțămiri D-nei Elena D. Paruș proprietară din urbea Bârlad care a binevoit să dăruiască bisericii Sf. Nicolae, Tuchila din zisa urbă două sfeșnice de alamă în valoare de 90 lei.

Se exprimă mulțămiri publice d-nei Smaranda și d-lui Nicolae Dobândă din comuna Ciortești, jud Vaslui, binevoind a dărui bisericii din acea comună un sfeșnic de bronz aurit în valoare de 250 lei.

Se exprimă mulțămiri d-lui C. Vlădescu comerciant din urbea Focșani, dăruiind bisericii parohiale Domneasca din acea urbă o mică ico-niță, în valoare de 30 lei.

Se exprimă mulțămiri d-lui Gh. Schvartzman din comuna Elisa-Sto-enești (Ialomița) care a binevoit ca cu propriile sale mijloace să vâp-sească amvonul bisericii din acea comună cu ulei dăruiind și o Litur-ghie legată în piele în valoare de 120 lei.

Se exprimă mulțămiri d-lui N. Vârvăscu care a oferit un rând de odăjdii bisericesti în valoare de 150 lei și d-lui V. Crăsneanu care a dat o perdeă de mătase pentru icoana Meicei Domnului în valoare de 30 lei bisericii Sf. Ioan din Huși.

Se aduc mulțămiri d-lui Gheorghe C. Popa din comuna Secueni, ju-dețul Bacău, care a donat bisericii filiale „Sf. Voevozi“ din parohia Berbenceni, acel județ, opt minee pe lunile: Ianuar, Iunie, Iulie, Au-gust, Septembrie, Octombrie, Noiembrie și Decembrie.

Se exprimă mulțămiri persoanelor cari au binevoit să doneze bisericii parohiale Arabagi. comuna Enigea (Constanța) diferite obiecte de va-loare necesare bisericii.

Se uduc mulțămiri D-lor Toma Chilian și Vasile Toma Chilian, din comuna Vidra, județul Putna; cari au contribuit fiecare cu câte 6000 lei pentru reparația bisericii filiale din parohia Căliman, menționata comună.

Se aduc mulțămiri locuitorilor Gh. Tabacuriu, Costache Iftimie, Cos-tică Orleanu și Maria V. Mihăilă din comuna Orbanî, jud. Putna, cari au cumpărat pentru biserica filială din acea comună un policandru cu 12 lumini în valoare de 170 lei.

Se aduc mulțămiri locuitorilor din comuna Traian, județul Bacău, cari au contribuit cu bani și obiecte, atât pentru biserica parohială cât și pentru reparația bisericii filiale din menționata parohie.

Se aduc mulțămiri locuitorilor din parohia Taslău, comuna Lucăcești, jud. Bacău, cari au donat bisericii din menționata parohie diferite o-biecte.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

A

SFÂNTULUI SINOD AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE

ACTE OFICIALE.

SUMARELE ȘEDINȚELOR SFÂNTULUI SINOD

Ședința din 25 Iunie 1911.

Ședința se deschide la ora 10 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 15 PP. SS. Membri. Este de față și D nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, mulțamește Sf. Sinod pentru actul de dreptate ce a făcut, recunoscând, prin hotărîrea ce a pronunțat, nevinovăția I. P. S. Sale de pârile nedrepte ce i s'au adus. Arată că, datorită de a menține neștirbit prestigiul scaunului ce ocupă și vaza Sf. noastre Biserici 'i a impus obligațiunea de a cere să fie judecat, spre a se face lumină; căci dacă ar fi fost vorba numai de persoana I. P. S. Sale, ar fi urmat pilda Domnului nostru Iisus Hristos, care ocărit fiind, împotrivă nu a ocărit, batjocorit fiind nu a batjocorit; ci îndelung răbdând, a binecuvântat pe cei ce'l blestemau. Tot așa și I. P. S. Sa eră dator să rabde până la sfârșit și ar fi lăsat toate în judecata lui Dumnezeu celui ce judecă cu dreptul.

Arată că, acum pentru a treia oară 'i se face dreptate, fiind respinse încercările pătimase de a'l ponegri și astfel că și prin această întreită adevărire a dreptății I. P. S. Sale, se slăvește Dumnezeu cel lăudat în Sf. Treime.

Biserica noastră națională a trecut printr'o grea încercare, dar I. P. S. Sa este încredințat, că mulțamită înțe-

lepciunei Sf. Sinod și sprijinului luminat al bărbaților de Stat, cum și buneii voiuțe a tuturor iubitorilor de Biserică și Patrie, Biserica noastră va eși mai înfloritoare din greutățile ce au venit asupra-i.

Declară că întru cât 'l privește pe I. P. S. Sa, va fi, ca și până acum, gata în totdeauna și la muncă și la jertfă pentru propășirea și pacea Sf. noastre Biserici, căreia 'i a consacrat toată puterea de muncă și toată viața sa.

Incă odată mulțamește Sf. Sinod și roagă pe Dumnezeu să reverse asupra Bisericii și a Țării toate harurile sale bogate.

Se comunică dela biurou:

Adresa Ministerului Cultelor—Administrația Casei Bisericii—prin care face cunoscut că n'are fond special pentru plata diurnelor comisiunei de revizuirea cărților de ritual, dar se va aveà în vedere la deschiderea de credite.

Se ia act.

Suplică P. S. Gherasim fost Episcop al Romanului, prin care protestează în contra hotărîrei dată de Sf. Sinod în urma judecăței P. S. Sale, precum și suplica prin care cere a i se înapoià actele depuse în cursul judecăței. Se decide a nu se înapoià acele acte ci a se păstrà la dosarul judecăței.

P. S. Arhiereu Teodosie Ploșteanu, citește raportul comisiunei de petițiuni privitor la suplicile înaintate de ceterisitul preot Florea A. Drăghici din comuna Principele Ferdinand jud. Teleorman, prin care se roagă a fi iertat și a i se redà preoția.

P. S. Episcop al Hușilor zice, că dacă voește Sf. Sinod să'l ierte, P. S. Sa nu se opune, cu condițiunea ca să n'aibă drept a i se da ranguri de distincțiune, care se dă preoților meritoși.

P. S. Episcop al Râmnicului, zice că oricât de mare e căința acestui preot și oricât de mult va fi simțit în sufletul lui pedeapsa ce i s'a dat; dar având în vedere, că acest preot s'a asociat cu alții și și-a însușit învinuirile aduse I. P. S. Mitropolit Primat, Chiriarul lor, și au recurs afară din Țară, pentru aceasta P. S. Sa crede că ar trebui să i se amâne această clemență până la sesiunea de toamnă, pentru a vedeà cât este de vinovat pentru fapta ce a săvârșit.

P. S. Arhiereu Calistrat Bârlădeanu, recunoaște logica cuvintelor *P. S. Episcop al Râmnicului*, totuși crede că în vederea căinței acestui preot, Sf. Sinod să'i ridice pedeapsa caterisirei.

Punându-se la vot concludiunea raportului, care este: «că Sf. Sinod să lase la chibzuința *I. P. S. Mitropolit al Ungro-Vlahiei* spre a face uz de clemența evangelică cu acest preot, dacă va găsi cu cale, s'a primit.

P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu citește raportul comisiunei pentru Revistă, Tipografie și cărțile de ritual privitor la adresa Ministerului de Culte prin care comunică, că a numit membru redactor în comitetul Revistei «Biserica Ortodoxă Română» pe *D-nul Badea Mangâru*, licențiat în teologie și drept, cu începere dela 1 Ianuarie a. c.

Se aprobă concludiunea raportului, care este de a se luă act de numirea *D-lui Badea Mangâru* ca membru redactor la revista Biserica Ortodoxă Română.

Acelaș P. S. Raportor citește raportul comisiunei de petițiuni relativ la adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, cu care înaintează adresa Administrațiunei Cassei Bisericii cu anexe privitoare la cererea epitropiei parohiei Topolovenii din jud. Mușcel de a i se da voie să tipărească 40 carnete a 500 bilete de donațiune, fiecare a câte 30 bani în felul celui anexat—o iconiță cu Sfinții Voevezi, hramul bisericii, în scopul de a strânge suma necesară pentru zidirea unei biserici în acea comună. Se aprobă concluzia raportului, care este de a se încuviința cererea epitropiei numitei parohii.

Idem, privitor la adresa Sf. Episcopii a Dunărei de Jos de a se recunoaște tunderea în schima monahală, săvârșită din cauză de boală gravă a fratelui *Toma I. Cotruși* din Sf. Mănăstire Cocoș-Saun din jud. Tulcea. Se aprobă concluzia raportului, care este de a se recunoaște tunderea în monahism a numitului frate.

Acelaș P. S. Raportor citește raportul comisiunei pentru Revistă, Tipografie și cărțile de ritual privitor la adresa Ministerului Cultelor cu care se înaintează două petițiuni ale *D-lui Drag. Demetrescu*, prin care roagă a fi reintegrat ca membru redactor la Revista «Biserica Ortodoxă Română» și a i se plăti onorarul și pe timpul cât a fost

suspendat, dupre cum s'a plătit și P. S. Arhiereu Calistrat Bârlădeanul.

P. S. Arhiereu Valerian Râmnicianu și P. S. Arhiereu Teodosie Ploșteanu, membri în aceeași comisiune, sunt de părere a nu se admite cererea, intru cât nu se află locuri vacante de membri redactori în comitetul Revistei.

P. S. Arhiereu Calistrat Bârlădeanu roagă pe Sf. Sinod a admite cererea D-lui Drag. Demetrescu, care este profesor universitar și bun redactor la Revistă. P. S. Sa arată că la revistă au fost cinci redactori și că D-nul Dragomir Demetrescu a fost suspendat pe nedrept, dovedind că învinuirea ce i s'a adus nu erà dreaptă. Se aprobă părerea majorității comisiunii, că nefind loc vacant, nu se poate satisface cererea.

P. S. Arhiereu Evghenie Piteșteanu, citește raportul comisiunii pentru cercetarea manualelor de Muzică bisericească, privitor la trei manuscrise de cântări bisericești pe psaltichie, înaintate de psaltul ramân din Macedonia—Bitolia—Gh. Cazană. In urma discuțiunii urmate, la care au luat parte I. P. S. Mitropolit al Moldovei, P. S. Episcop al Hușilor și al Dunărei de Jos și P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu, se aprobă propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei de a se aprobă manuscrisele înaintate, putând să poarte pe copertă aprobarea Sf. Sinod.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, arată că lucrările din această sesiune a Sf. Sinod s'au terminat.

D-nul Ministru citește Inaltul Decret Regal de închiderea sesiunii de Primăvară a Sf. Sinod.

Ședința se ridică la orele 12 din zi.

Președinte, *Pimen, Mitropolitul Moldovei.*

Secretar, *Calist Botoșeneanu.*

SESIUNEA DE TOAMNĂ A SFÂNTULUI SINOD

Ședința din 24 Octomvrie 1911.

Sesiunea de toamnă a Sf. Sinod s'a deschis în ziua de 24 Octombrie curent, cu solemnitătea obicinuită. La ora 10 dimineața s'a oficiat Te-Deum în Catedrala Sf. Mitro-

polii, iar la ora 10¹/₂ s'a făcut sfințirea apei în sala de ședințe a Sf. Sinod, după care D-nul Ministru a cetit Mesagiul Regal de deschiderea Sf. Sinod în sesiune de toamnă.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Președinte. În temeiul Mesagiului Regal, cetit de D-nul Ministru declară deschisă sesiunea de toamnă a Sfântului Sinod.

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu, Secretar, citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 12, în concediu 2.

Acelaș P. S. Secretar citește sumarul ultimei ședințe din sesiunea de primăvară a anului curent și punându-se la vot se aprobă.

Se aleg prin aclamațiune aceiași PP. SS. Secretari și aceiași PP. SS. Membri în comisiuni, cari au fost și în sesiunea trecută.

I. P. S. Președinte, proclamă aleși secretari pe P. S. Episcop al Dunărei de Jos și P. S. Arh. Calist Botoșeneanu, Locotenent Episcop al Romanului.

Membrii în comisiunea de petițiuni: PP. SS. Arhierei Sofronie Craioveanu, Teodosie Ploeșteanu și Nicodim Bacaoanul; în comisiunea pentru cercetarea manualelor de învățământ religios: P. S. Episcop al Râmnicului și P.P. SS. Arhierei Meletie Constanțeanu și Calist Botoșeneanu; în comisiunea pentru cercetarea lucrărilor de cântări bisericești: PP. SS. Episcopi al Buzăului, al Dunărei de Jos și P. S. Arhiereu Evghenie Piteșteanu și în comisiunea pentru Revistă, Tipografia Cărților Bisericești și pentru revizuirea cărților de ritual: PP. SS. Arhierei Valerian Râmnicianu, Sofronie Craioveanu și Teodosie Ploeșteanu.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, Secretar, citește următoarele comunicări: Suplica P. S. Episcop al Buzăului prin care roagă a i se acordă concediu pentru ședința de astăzi 24 Octomvrie. Se acordă concediul cerut.

Adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Alexandru Matei și Ioachim Pleșea din M-rea Cernica; și a surorilor: Maria T. Niculescu, Maria Iosif D. Folescu și Maria I. Cimpoaca din M-rea Țigănești; Maria I. Pârvu Vlășceanu, Nastasia Dragomir Nichita și Dobra Ioniță Ristea Corneanu din M-rea Zamfira.

Idem, a Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Iordache Bălăiță, Ioan Moroi și Ioan V. Morariu din M-rea Secu și a surorilor: Olga Singurov și Maria Pisodeanu din M-rea Varatec precum și pentru recunoașterea călugăriei săvârșită în caz de boală a fratelui Matei Geanău din M-rea Neamțu.

Idem, a aceleiași Sfinte Mitropolii a Moldovei și Sucevei prin care comunică, că seminaristul Vasile D. Moisiu din comuna Ungureni, jud. Botoșani, absolvent cu diplomă al Seminariului Central din București, a cerut admiterea sa în călugărie. Dar întru cât acest tânăr pe când se află student la Facultatea de Teologie din Cernăuți, a fost condamnat la trei luni închisoare, fiind implicat într'un proces de escrocherie, astfel că după art. 15 alin. 4 din legea clerului a pierdut dreptul la hirotonie, roagă a se referi cazul Sf. Sinod spre a decide dacă numitul tânăr poate să fie primit în monahism.

Idem, a Sf. Episcopiei a Râmnicului, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Constantin Cârstea din M-rea Govora, Florea Avram și Ioan Mosora din schitul Frăsinei.

Idem, a Sf. Episcopiei a Romanului, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Alexandru Fasolă și Const. Iord. Preot Ichim din M-rea Bogdana, jud. Bacău și a surorilor: Maria C. Stoleriu, Ruxandra Iordăchescu și Elena C. Anca din schitul Trotușeanu jud. Putna.

Idem, a Sf. Episcopiei a Argeșului cu care înaintează dosarele cu actele de călugărire a fraților Dumitru I. C. Tița și Dumitru Iacob G. Alama din sf. M-rea Stănișoara și a surorii Maria N. Manu din M-rea Văleni.

Suplica P. S. Arhieru Calistrat Bârlădeanu prin care roagă a fi prenumărat în comisiunea Sf. Sinod pentru re-
visuirea Vechiului Testament și a i se acordă diurna de 380 lei pentru 19 ședințe la care a luat parte.

Raportul Consistoriului Superior Bisericesc privitor la proiectul din regulament pentru uniforma Clerului, a studenților în Teologie, și a elevilor seminariști, votat de Consistoriul Superior în ședința din 17 și 19 Octomvrie a. c.

Petiția Ierodiaconului Calinic I. Pop. Șerboianu, din Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei, cu metania la Sf. monastire Căldărușani, prin care roagă a fi iertat și a i se ridica pedeapsa opririi de a servi cele diaconești, care i s'a dat de Sf. Sinod.

Idem, a preotului I. Brătescu din comuna Uliești, jud. Dâmbovița prin care roagă a fi grațiat de pedeapsa carterisirei, nefiind vinovat decât ca tănuitor al unor rude falșificatori de bani.

Acestea se trimit la comisiunea de petițiuni.

Raportul comisiunei de cântări bisericești a C. S. B., relativ la manuscrisele întitulate Anastasimatar, Cântări liturgice și Podobiile, înaintate de P. C. Diacon T. V. Stupcanu, maestru de muzică bisericească la Seminariul Veniamin din Iași.

Idem al aceleeaș comisiuni relativ la manuscrisul pe note liniare înaintat de d-nul Teodor Teodorescu maestru de muzică din Iași.

Idem al aceleeași comisiuni relativ la manuscrisele de cântări corale: Două leturghii și două concerte religioase înaintate de d-nul Gavriil Galinescu dirigintele corului Batiște din Capitală.

Idem al aceleeaș comisiuni relativ la manuscrisul întitulat: «Muzica bisericească orientală», teorie, exerciții și diferite cântări, înaintat de d-nul Mihail D. Rădescu profesor de Muzică la gimnaziul din Caracăl.

Idem, al aceleeaș comisiuni relativ la manuscrisele întitulate: Prohodul Domnului, Irmologhiono-Catavasier, Noul Anastasimatar și curs elementar de muzică orientală, toate tipărite pe psaltichie, alcătuite de d. N. Severeanu, profesor de muzică la liceul din Buzău. Acestea se trimit la comisiunea pentru cercetarea lucrărilor de cântări bisericești.

Petiția D-lui Dr. Dragomir Demetrescu profesor la Facultatea de teologie, prin care roagă a fi reintegrat în postul de redactor la revista «Biserica Ortodoxă Română» de oarece a dovedit că nu este vinovat de vina care i s'a atribuit.

Idem, a d-lui C. Rusescu, licențiat în teologie și farmacie prin care cere a fi numit redactor la Revista Sf. Sinod «Biserica Ortodoxă Română».

Se trimit la comisiunea pentru revistă și tipografie.

Adresa Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei prin care comunică că prin Inaltul Decret Regal No. 2837 a. c. s'a înființat parohia Tarcău și s'au modificat parohiile: Secu-Buhalnița, Bicz, Buhalnița și Pangarați toate din județul Neamțu.

Idem, a Sf. Episcopii a Argeșului prin care comunică, că prin Inalt Decret Regal No. 2207 din 21 Iunie a. c. s'a aprobat înființarea parohiei Rudeni, comuna Suici, jud. Argeș, având cătunele: Valea Calului și plaiul Oiei, care se deslipesc dela parohia Bârsești-Vlădești, cu biserica parohială Sf. Gheorghe din Rudeni.

Se ia act spre știință.

Idem, a direcțiunei Seminariului Sf. Apostol Andrei din Galați, cu care înaintează 20 de exemplare de situația generală a acelu Seminar la sfârșitul anului școlar 1910—11 pentru biblioteca Sf. Sinod și pentru cunoștința P.P S.S. Membri.

Se ia act și se vor distribui.

D-nul Teodor T. Burada, Președintele comitetului pentru zidirea unei biserici ortodoxe române în Ierusalim, cere a i se liberă suma de lei 8824, bani 65, care a mai rămas în recipisele depuse din banii adunați pentru zidirea bisericii. Cu această sumă comitetul voește să cumpere un teren în Ierusalim care costă 20,000 (două zeci mii) lei și pentru care au dat ca arvună lei 9 mii.

Referatul Directorului Cancelariei Sf. Sinod privitor la adresa comitetului pentru strângerea de mijloace bănești, spre a se zidi o biserică ortodoxă română în Ierusalim, prin care cere a i se liberă suma ce se mai află în recipisele înaintate spre păstrare la Sf. Sinod, cu care să cumpere un teren pe care să se zidească biserica. Se decide a se discuta după ce se vor primi oarecare deslușiri dela Onor. Guvern.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, zice: Fiindcă neîncetat vin la Sf. Sinod lucrări de cântări bisericesti spre a se cerceta și aproba, și fiindcă acestea nu sunt decât prelucrări imitate după operele cunoscuților psalți Macarie, Anton Pană, Dimitriță Suceveanu, Ștefan Popescu și alții, P. S. Sa propune a se tipări la Tipografia Cărților Bise-

ricești, lucrările acestor psalți, spre a se folosi de ele cântăreții bisericești, precum și elevii seminariști și ai școlilor de cântăreți bisericești. Pentru aceasta P. S. Sa roagă pe D-nul Ministru să aprobe a se da oruin Direcțiunei Tipografiei Cărților Bisericești să facă aceasta, după ce fiecare carte va fi revăzută de o comisiune numită de Sf. Sinod.

Domnul Ministru, felicită pe P. S. Episcop al Dunărei de Jos pentru propunerea înțeleaptă pe care a făcut o și o aprobă, pentru că numai conservând tezaurile de artă pe care le-am moștenit dela predecesorii noștri, vom putea progresa. D sa aduce laude P. S. Episcop al Dunărei de Jos, pentru măestria cunoscută a P. S. Sale în cântările bisericești și crede că în comisiunea pe care o va numi Sf. Sinod va fi și P. S. Episcop al Dunărei de Jos, care cunoaște și execută cu mult talent frumoasele cântări ale Bisericii noastre.

P. S. *Episcop al Dunărei de Jos* mulțamește cu recunoștință D-lui Ministru pentru elogiile pe care i le aduce. P. S. Sa roagă a se încuviința să se înceapă cu tipărirea Anastasimatarului prescurtat, rămas netipărit al decedatului acum de curând Ștefânache, care a trăit și a murit ca un bun creștin, ca o memorie pentru serviciile aduse de el Bisericii și Școalei. El n'are moștenitori, dar lucrarea aceasta se poate obține dela executorii testamentari, cari sunt d. I. Popescu Paserea și Preotul Constantin Popescu profesori la Seminar.

P. S. *Episcop al Hușilor* propune ca complectare a celor propuse de P. S. Episcop al Dunărei de Jos, ca toate cărțile noastre de cântări bisericești vechi, luate în mod cronologic, să fie privite ca adevărata școală a cântărilor Bisericii Românești, după îndepărtarea celor grecești. Școala aceasta de mari cântăreți români au influențat așa de mult, nu numai în Biserică, dar chiar în spiritul cântărilor populare, căci multe faceri din cântările bisericești, se văd cântate în cântările populare, mai ales în unele părți ale doinelor, în cântecile patriotice, eroice, cântecile de stea și altele. Trebuie deci să culegem toate textele vechi până la cele moderne, să formăm din ele o bibliotecă muzicală, aranjate în mod cronologic după timpul în care au apă-

rut fiecare; căci fiecare din ele reprezintă gustul contemporanilor religioși pentru asemenea sfințite cântări bisericesti, în care se cuprinde și tradiția altor mai vechi cântăreți români anonimi. Trebuie să le imprimăm deci în ordinea următoare: 1). Cântările ieromonahului Macarie, Teoreticon, Anastasimatar și Irmologhion, cântate în Biserica Principatelor Române pe la începutul secolului al 19 și imprimate în timpul eteriei grecești dela 1821, el fugăr aflându-se în Viena. Pe lângă aceste trei cărți de cântări tipărite de către însuși autorul Macarie, acest mare cântăreț român, mai are un mare număr de cântări neimprimate precum Calofoniconul și multe altele pe care el însuși aproape de sfârșitul vieții le-au încredințat celui mai însemnat dintre adevărații săi ucenici, anume ierodiaconul Iosif Naniescu, carele mai pe urmă, după marea sa vrednicie bisericească a devenit Mitropolitul Moldovei, pe care a păstorit-o peste 25 ani, și carele în anii mai de pe urmă dimpreună cu o mare parte a bibliotecii sale le-au dăruit Academiei Române, la care acuma se păstrează și voluminosul pachet al manuscriptelor originale cu toate cântările imprimate și neimprimate ale ieromonahului Macarie, de unde aceste cântări toate împrumutându-se se pot imprima tot acum odată cu a doua ediție a celor de mai sus arătate imprimate la Viena.

2). Cartea Privighierul, care cuprinde cântările de noapte, adecă Utrenierul și Privighierul obicinuit până astăzi cu acest nume. Carte voluminoasă și foarte bogată în cântări mari bisericesti, imprimată la Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei în anul 1828 (al căreia autor se zice că ar fi tot părintele Macarie).

3). Cartea de Leturghie sau Leturghierul, imprimat în Iași, pe la 1840—1845 de către Nectarie Frimu, mai târziu Arhiereu Tripoleos, la care au lucrat dimpreună cu tânărul pe atunci psalt paharnicul Dimitrie Suceveanu din Iași.

4). Toate cântările bisericesti ale răposatului Anton Pan, carele începând cu bazul teoretic, care tratează cel întâi teoria amândoror muzicilor din Biserică, publică un complet curs de toate cântările bisericesti, obicinuite cu deosebire în Ungro-Vlahia până la anul 1855. Dintre cărțile

lui cele mai principale sunt: Anastasimatarul, Irmologhionul, Utrenierul, Liturghierul, Doxastarul și Paresimierul, deosebit de altele mai mărunte precum, cântece de stea, patriotice etc.

5). Toate cărțile paharnicului Dimitriță Suceveanu, renumitul protopsalt al Mitropoliei Moldovei, care cărți sunt, deosebit de cântările publicate în cartea de liturghie, împreună cu Nectarie Frimu de mai sus, apoi ale lui proprii sunt: Gramatica, Anastasimatarul, Irmologhionul, Idiomelarul și Doxastarul, acesta în trei volume mari, imprimate la Mănăstirea Neamțu, în anul 1858 până la 1860, carte devenită foarte rară și foarte mult căutată pentru biserici și monastiri etc. Osebit de alte cântări ale lui mult răspândite în foi volante.

6). Cântările marelui cântăreț Ștefan Popescu, acum de curând răposat întru Domnul, precum Anastasimatarul lui și alte frumoase și practice cântări bisericesti.

7). Idem ale contemporanului său Ioan Zmău și alții mai noi, cari trebuie să fie considerați ca urmași ai școlii vechi de mai sus propusă spre publicare etc. Afară de toți acești mari cântăreți bisericesti, ale căror lucrări sunt imprimate, se mai află și un mare număr de manuscrise vechi cu cântări bisericesti românești, răspândite mai ales prin bibliotecile monastirilor noastre, care cu ușurință s'ar putea culege și pentru vechimea cu însemnătatea lor s'ar putea publica tot cu ocaziunea publicării bibliotecii cântăreților români de mai sus înșirați, care întreaga bibliotecă să fie adevărata temelie a cântărilor bisericii române pentru viitor.

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu, propune a se alege o comisiune în care să fie P. S. Episcop al Dunărei de Jos, P. S. Episcop al Argeșului și P. S. Arhiereu Evghenie Piteșteanu.

Punându-se la vot propunerea P. S. Episcop al Dunărei de Jos și a P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu se aprobă.

I. P. S. Președinte, proclamă aleși în comisiune pe PP. SS. Episcopi al Argeșului și al Dunărei de Jos și P. S. Arhiereu Evghenie Piteșteanu.

Sa și a cerut să i se libereze restul de bani, dar I. P. S. Sa i a răspuns că trebuie să se pronunțe Sf. Sinod. Și apoi trebuie să aducă Sf. Sinod deslușiri dela Ministerul Afacerilor Streine, în ce condițiuni legale se poate cumpără acel loc, ceea ce d-nul Burada a făcut. Că comitetul eră dator ca să dovedească ce a făcut cu sumele ce i s'a liberat, da, aceasta trebuie să o facă, dar cred că nu poate să o facă acum aceasta, nefiind timp și mă tem că dacă s'ar temporiza să nu se zătignească afacerea, pierzându-se arvuna. I. P. S. Sa este de părere a i se liberă suma cerută, care se află în recipise, aflate în păstrare la Sf. Sinod și să se oblige d. Burada de a îndeplini toate formele.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos zice: Incontestabil că nu se pune la bănuială cinstea d-lui Burada. Că din acest comitet face parte și d-na Boldur din Iași, care este o femeie pioasă. Crede că este bine a i se liberă suma cerută pentru cumpărarea locului pe care să se zidească o biserică ortodoxă română în Ierusalim, dar actul să se facă pe numele Sf. Sinod.

D-nul Ministru arată că comitetul nefiind recunoscut ca persoană morală nu poate să cumpere pe numele său, de aceea găsește că e bună părerea P. S. Episcop al Dunărei de Jos de a se cumpără locul pe numele Sf. Sinod, specificându-se că Sf. Sinod face parte din Statul Român. Punându-se la vot propunerea de a se liberă suma cerută de D-nul Burada cu condiția de a se cumpără locul pe numele Sf. Sinod și a prezentă Sf. Sinod atât actul de cumpărare cât și acte justificative pentru întrebuițarea sumelor primite mai înainte, se aprobă.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, Secretar, citește în întregime suplica P. S. Arhiepiscop Valerian Râmnicianu prin care aduce la cunoștința Sf. Sinod că un domn C. Cernăianu îi aduce grave calomnii prin revista «România Creștină» din 1—30 Ostombrie.

D-nul Ministru. E regretabilă campania de presă pe care o duc unele ziare din motive politice pătimase în contra unora din membrii Sf. Sinod și a întreg Sf. Sinod. Ținta acestei campanii nu este pentru ca să triumfe un principiu de dreptate, ci numai pentruca să lovească în Guvern, care are meritul că a reușit să aducă pacea în

Biserică prin soluția pe care a dat-o Sf. Sinod, ca cea mai înaltă instanță a Bisericii noastre în chestia care a turburat atâta timp Țara și Biserica. Această soluțiune dată de Sf. Sinod și la care D-sa și-a dat întreaga adesiune a D-sale, eră singurul mijloc prin care se putea aduce liniștea în Biserică. Aceasta nu convine acelor cari orbiți de patima politică, fiind inconștienți de răul pe care-l fac, dar conștienți în urmărirea scopului lor de a lovi prin orice mijloace în Guvern, duc această campanie nedemnă și pretind că pentru a se putea ajunge la condamnarea în unanimitate a fostului episcop de Roman, Guvernul a avut trebuință să cumpere conștiințele membrilor Sf. Sinod, dând unora câte două mii de lei, la doi câte trei mii și numai P. S. Arhiereu Valerian i-a dat nouă mii lei. D-sa declară că P. S. Episcop al Dunărei de Jos și P. S. Arhiereu Valerian n'au primit absolut nimic, pentru veșminte arhieresti sau pentru alte odoare. Este drept că s'a dat unora, precum P. S. Episcop de Buzău, P. S. Arhiereu Sofronie și alții câte două mii lei pentru veșminte, dar aceasta n'a fost nicidecum o cumpărare de conștiință; aceste sume toate s'au dat cu chitanțe în regulă și cu obligațiunea de a prezentă acte.

Membrii Sf. Sinod nu și-au vândut conștiința, ci au dat hătărîrea lor ca înalți judecători în toată seninătatea și luminata lor conștiință. Cinstea Sfântului Sinod este mai presus de calomniile unor oameni pătimași. Dar libertatea presei punându-i la adăpost de răspundere, întru cât pentru calomnii nu este alt mijloc decât curtea de jurați, D-sa crede că P. S. Arhiereu Valerian, care este un om perfect cinstit, nu se va duce să se judece, cu cei ce l-au calomniat, fiind sub demnitatea P. S. Sale de a stă la judecată cu astfel de oameni. Dacă chestia aceasta va fi adusă înaintea Parlamentului, D-sa ca Ministru va ști să apere cinstea Sf. Sinod și a membrilor săi.

În urma cuvântării D-lui Ministru, Sf. Sinod ia act.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, citește raportul comisiunei și proiectul elaborat de comisiune pentru modificarea legii Sinodale și a Consistoriului Superior Bisericesc din 1909.

PROIECT

Pentru modificarea mai multor articole din legea sinodală și a Consistoriului Superior Bisericesc din anul 1909.

CAP. I.

Alegerea Mitropoliților și Episcopilor Eparhioți.

Art. 1. Colegiul electoral al Mitropoliților și Episcopilor Eparhioți se compune: a) Din cei 16 Membri ai Sf. Sinod; b) Din toți deputații și senatorii creștini ortodocși.

Art. 2. Sunt eligibili la demnitatea de Mitropolit: Episcopii eparhioți ai Regatului Român; iar la cea de Episcop: Arhierii titulari, membri activi ai Sf. Sinod

Mitropoliții, Episcopii și Arhierii demisionați, nu mai pot fi realeși.

Vârsta eligibililor la scaunele de Mitropoliți și Episcopi Eparhioți, va fi de 40 ani împliniți.

Să aibă titlul de licențiat sau doctor în teologie dela o facultate ortodoxă.

Să fie fii de părinți români creștini ortodocși, născuți în Regatul Român, iar nu naturalizați și să întrunească condițiunile canonice.

Art. 3. Alegerea se va face prin majoritatea voturilor alegătorilor prevăzuți la art. 1.

La caz de a nu întruni un candidat majoritatea absolută a voturilor, se va vota de al doilea și se va admite cu majoritate relativă și la caz de paritate de voturi se va trage la sorți.

Art. 4. Alegerea Mitropoliților și Episcopilor se supune prin Ministrul Cultelor la întărirea Regală.

După întărire, ei se instalează conform datinelor Țării.

Mitropoliții, Episcopii Eparhioți și Arhierii titulari sunt pe vieată.

Art. 5. Colegiul electoral va fi prezidat de Mitropolitul Primat, în lipsa sa de Mitropolitul Moldovei și în lipsa amândorora de către cel mai vechiu în hirotonie din Episcopii Eparhioți.

Art. 6. Scaunele de Mitropoliți și Episcopi, rămase va-

cante, se vor îndeplini prin alegere la cea dintâiu convocare a corpurilor legiuitoare, conform cu legea de față.

Art. 7. Onorariile Mitropoliților vor fi de 3083 lei pe lună, ale Episcopilor de 1541 lei pe lună, și ale Arhierilor titulari, membrii activi ai Sf. Sinod, de 500 lei pe lună.

CAP. II.

Despre Sfântul Sinod și atribuțiunile sale.

Art. 8. Sfântul Sinod al Bisericii Autocefale Ortodoxe Române, fiind membru al Sfintei Biserici Ecumenice și Apostolice a Răsăritului, al căreia Cap este Domnul nostru Iisus Hristos, păstrează și va păstra unitatea în privința dogmelor și a canoanelor ecumenice cu Biserica de Constantinopole și cu toate Bisericile ortodoxe.

El va păstra asemenea unitatea administrativă, disciplinară și națională a Bisericii Ortodoxe în cuprinsul Statului Român.

Art. 9. Sfântul Sinod al Bisericii Autocefale Ortodoxe Române se compune: a) Din amândoi Mitropoliții, b) din șase Episcopi Eparhioți și c) Din opt Arhierii titulari, pe cât timp ei nu se vor fi retras la pensie.

Art. 10. Sfântul Sinod lucrează cu majoritatea membrilor în exercițiu afară de cazul relativ la judecarea Mitropoliților, Episcopilor și Arhierilor, când se cere prezența a 12 membri cel puțin.

Art. 11. Sfântul Sinod este prezidat de Mitropolitul Primat al Ungro-Vlahiei; în lipsa sa de Mitropolitul Moldovei; iar în lipsa amândorora de cel mai vechiu Episcop Eparhiot în hirotonie.

În caz de paritate de voturi, votul Președintelui va fi preponderant; iar când președintele se abține dela vot în cazul de paritate, se votează din nou în ședința următoare.

Art. 12. Mitropoliții, Episcopii și Arhierii în exercițiu sunt datorii a lua parte la lucrările Sfântului Sinod, afară de cazul de boală.

După trei absențe nemotivate pentru caz de boală, locul se declară vacant.

Art. 13. Ministrul Cultelor va asista la deliberările Sf. Sinod având numai vot consultativ.

În caz că Ministrul cultelor, ar fi de o altă religie decât cea ortodoxă, el va fi înlocuit cu un altul dintre colegii săi ortodoksi.

Art. 14. Sf. Sinod va statua asupra tuturor afacerilor spirituale, disciplinare și judiciare curat bisericești, în conformitate cu sfintele canoane ale Sfintei Biserici Ortodoxe de Răsărit și cu dispozițiunile legii de față.

Art. 15. Sfântul Sinod se va aduna de două ori pe an, primăvara și toamna; conform prescripțiunilor canonului 37 Apostolic.

Art. 16. Sf. Sinod va defini și va regula atribuțiunile Consistoriilor Eparhiale și ale Consistoriului Superior Bisericesc prin regulamente bazate pe canoanele Sfintei Biserici Ortodoxe a Răsăritului și în conformitate cu legile în vigoare din cuprinsul Regatului Românu.

Art. 17. Regulamentele Sfântului Sinod vor fi supuse prin Ministrul Cultelor sancționării Regale, spre a fi executorii, iar sentințele în materie de judecată religioasă se vor executa deadreptul de către Sfântul Sinod. Aceste sentințe se vor executa numai pe cât timp pedepsele cuprinse într'însele vor fi disciplinare și de un ordin curat religios.

Art. 18. Sfântul Sinod poate să ia în înțelegere cu Guvernul orice dispozițiuni privitoare la buna stare a Bisericii precum și la folosul duhovnicesc al Poporului Român.

Art. 18. Orice chestiuni bisericești neprevăzute în legi și în sfintele canoane și care trec peste competența Chiriarhilor vor fi aduse spre cercetare și rostire înaintea Sfântului Sinod.

Art. 20. Sfântul Sinod are dreptul și datoria a se rosti în orice chestiune religioasă care ar fi în folosul ori în dauna Bisericii Autocefale Ortodoxe Române și a aviza în înțelegere cu Guvernul la măsurile trebuitoare.

Art. 21. Sfântul Sinod este persoană morală. El poate să primească donațiuni în folosul Bisericii și să patroneze orice așezământ de binefacere din cuprinsul Regatului Român.

Art. 22. Tipografia Cărților Bisericești și Revista «Bise-

rica Ortodoxă Română» sunt și rămân instituțiuni proprii ale Sfântului Sinod, care va numi personalul trebuincios, va aprobă cărțile de tipărit, va cercetă și aprobă bugetele și compturile de gestiune din fiecare an.

Art. 23. Sfântul Sinod va ~~numi~~ în înțelegere cu Ministrul Cultelor pe profesorii Facultății de Teologie, cari de la data promulgării legii de față vor trebui să fie clerici hirotonisiți.

Art. 24. Asemenea profesorii dela seminariile clericale din țară, cari vor predă materii pur religioase, se vor numi tot de Sfântul Sinod în înțelegere cu Ministrul Cultelor, luându-se și avizul Consistoriului Superior Bisericesc.

Art. 25. Facultatea de Teologie, seminariile clericale și învățământul religios din toate școalele din țară sunt sub supravegherea și controlul Sf. Sinod.

Art. 26. Institute ori societăți religioase ortodoxe; cărți, reviste ori jurnale bisericești ortodoxe, ce se vor înființa în cuprinsul Regatului Român, vor trebui să aibă aprobarea Sf. Sinod.

Art. 27. Orice dispozițiuni privitoare la Biserica Statului și la clerul ei nu se pot lua fără avizul Sf. Sinod.

Art. 28. Sfântul Sinod ține corespondență cu bisericile omodoxe prin Președintele său.

Art. 29. Sfântul Sinod are puterea de a pedepsi disciplinar pe orice cleric al Bisericii autocefale Ortodoxe Române, precum și de a grația pe clericii caterisiți de orice treaptă.

Art. 30. Mitropoliții, Episcopii Eparhioți și Arhierii titulari pentru abaterile bisericești vor fi judecați de către Sf. Sinod; iar pentru delictele ordinare și politice se vor judecă de către Inalta Curte de Justiție și Casație.

Sf. Sinod nu-i va putea judecă pentru abateri bisericești, în lipsă, decât după ce li se vor face chemările prescrise prin canon. 74 Apostolic.

Art. 31. Mitropoliții, Episcopii și Arhierii nu pot lua parte la întruniri politice.

Art. 32. Mitropoliții și Episcopii își iau concedii pentru a merge afară din țară prin Ministrul Cultelor dela M. Sa Regele.

Asemenea și Arhierii titulari prin mijlocirea Mitropolițului respectiv și a Ministrului Cultelor dela M. Sa Regele.

CAP. III.

Despre Eparhii.

Art. 33. Arhiepiscopii eparhiali ai României poartă următoarele titluri;

Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Exarh al plaiurilor și Primat al României, cu reședința în București.

Arhiepiscop și Mitropolit al Moldovei și Sucevei și Exarh al plaiurilor cu reședința în Iași.

Rangul de precădere între dâșii este al Primatului României.

Art. 34. Episcopii Eparhioți în România vor avea în ierarhia bisericească titlurile și rangurile următoare:

Episcop al Râmnicului și Noului Severin, cu reședința în Râmnicu-Vâlcea;

Episcop al Romanului cu reședința în Roman;

Episcop al Buzăului cu reședința în Buzău;

Episcop al Hușilor cu reședința în Huși;

Episcop al Argeșului cu reședința în Curtea de Argeș;

Episcop al Dunărei de Jos, cu reședința în Galați.

De Mitropolia Ungro-Vlahiei depind:

Episcopia de Râmnic;

Episcopia de Buzău;

Episcopia de Argeș.

De Mitropolia Moldovei și Sucevei depind:

Episcopia de Roman;

Episcopia de Huși;

Episcopia Dunărei de Jos.

Art. 35. La caz de trebuință, întinderea eparhiilor se va fixa de către Sfântul Sinod în înțelegere cu Guvernul, bineînțelegându-se cu aprobarea Corpurilor Legiuitoare.

Art. 36. Fiecare Mitropolit sau Episcop poate publica scrisori pastorale sau enciclice, însă numai în eparhia sa și privitoare numai la religione și bunele moravuri, fără să se atingă de legile civile și politice ale țării sau să critice actele Sfântului Sinod.

Art. 37. Membrii Sfântului Sinod nu pot ține corespondență cu eterodoxii și nu pot da publicității petiții, întâm-

pinări, acte ori discuțiuni ale Sfântului Sinod, în nici un chip și sub nici o formă, întru cât ședințele sale sunt duhovnicești; iar sumarele dezbaterilor Sf. Sinod se publică prin Monitorul Oficial și Revista «Biserica Ortodoxă Română».

Art. 38. Fiecare eparhie are un Consistoriu permanent pentru administrarea și judecarea afacerilor clerului curat bisericesc. El trebuie să fie compus din cel puțin cinci membri, numiți de Chiriarh dintre preoții Eparhiei sale în înțelegere cu Ministrul Cultelor. Ei vor fi confirmați prin Decret Regal, pe termen de trei ani.

Art. 39. Opiniunile Consistoriilor Eparhiale nu vor putea fi executorii decât după aprobarea Mitropoliților sau Episcopilor Eparhioți, cari din momentul aprobării devin sentințe executorii.

Art. 40. Sentințele aprobate de către Mitropoliți sau Episcopi, pot fi apelate la Sf. Sinod în cazurile anume prevăzute de canoanele ecumenice, după formele și în termenul ce se va hotărî de Sf. Sinod, printr'un anume regulament.

Art. 41. Revizorii eclesiastici, Protoiereii și proiestoșii se vor numi în funcțiunile lor și se vor destitui numai de Mitropoliții sau Episcopii Eparhioți în înțelegere cu Ministrul Cultelor.

Art. 42. Fiecare Mitropolit sau Episcop va avea câte un Arhiepiscop locotenent. Aceștia se vor alege de către Sf. Sinod în înțelegere cu Guvernul

Titlurile acestor Arhiepiscopii vor fi:

1). La Mitropolia din București: Ploeșteanu; la Episcopia Râmnicului Nou Severin, Craioveanu; la Episcopia Buzăului, Râmnicianu; la Episcopia Argeșului, Piteșteanu.

2). La Mitropolia din Iași: Botoșeneanu; la Episcopia de Roman, Bacăoanu; la Episcopia de Huși, Bârlădeanu; la Episcopia Dunării de Jos. Constanțeanu..

Art. 43. Mănăstirile și schiturile de călugări și călugărițe atârnă numai de puterea Chiriarhului în tot ceea ce privește administrația, disciplina eclesiastică și datoriile lor spirituale, fără nici un amestec al puterii laice.

D-nul Ministru, crede că este bine a nu se luă imediat în discuție proiectul care s'a citit, întru cât atât PP. SS. Membri cât și D-sa, au trebuință de a-l cunoaște mai de aproape. Că pentru a se aduce liniștea deplină în Biserică, trebuie 1). A se modifica legea în părțile ei, a căror canonicitate a fost discutată și 2). A se face alegerea de Mitropolit Primat și de Episcop. Dar proiectul făcut de comisiunea Sf. Sinod modifică legea cu totul și D-sa găsește că acum nu trebuie decât a se modifica unele părți din lege, rămânând a se face mai pe urmă o modificare mai largă, după ce se va termina și cu alegerea de Mitropolit Primat, pentru că numai așa se pune definitiv pecetia liniștei în Biserică. Proiectul prezentat cuprinde o modificare totală a legii și pentru a se face aceasta se cere un timp mai îndelungat, pentru că va da loc la lungi discuțiuni în Parlament, aceea ce ar întârziă aducerea liniștei definitive în Biserică. De aceea D-sa insistă că deocamdată trebuie să se modifice numai ceea ce este absolut necesar, adică numai părțile pe care Sf. Sinod le crede că sunt anticanonice și antidogmatice, spre a se putea face și alegerea de Primat mai curând și astfel a se pune pecetia liniștei în Biserică.

P. S. Episcop al Dunărei de jos zice: Înțeleg greutatele provocate de nenorocitul și regretabilul incident ridicat de fostul Episcop al Romanului. Tocmai pentru a nu se mai putea produce asemenea regretabile incidente, comisiunea în proiect a prevăzut dispozițiunile care urmează a fi legiferate spre a se putea pune capăt anarhiei și a se aduce liniștea în Biserică. Că comisiunea n'are pretențiunea de a se primi proiectul fără nici o modificare, totuși crede că a mai rămâne legea nemodificată este greu, în urma celor petrecute în Biserica noastră, pentru că actuala lege cuprinde unele nepotriviri ce slăbesc disciplina bisericească. Declar însă solemn, că legea nu este antidogmatică și nici anticanonică după cum a recunoscut Sf. Sinod de atâtea ori; dar față de neorânduiele aduse și cultivate de fostul Episcop de Roman, s'a sămănat sămânța vrajbei și anarhiei printre preoți și deci trebuie a se luă măsuri serioase și a se pune odată capăt.

I. P. S. Președinte, observă că d-nul Ministru a făcut

un act de atențiune către Sf. Sinod, cum se cuveneà a face, pentru care 'i mulțamește. Ar fi fost bine, zice I. P. S. Sa ca Comisiunea să fi avut în această afacere în-trevederi cu d-nul Ministru și apoi să depună proiectul. Aceasta se poate face de acum înainte.

În urma discuțiunii urmată, la care iau parte P. P. S. S. Episcopi al Argeșului, al Hușilor, al Râmnicului și d-nul Ministru, se suspendă sedința pentru cinci minute.

La redeschidere P. S. Arhiereul Valerian Râmniceanu, este de părere a se lăsa câteva zile pentru ca să poată Prea Sfințiții Membri și d-nul Ministru a observà acest proiect mai bine.

I. P. S. Președinte, crede că este bine a se lăsa câteva zile libere, spre a fi studiat proiectul mai de aproape de către toți Prea Sfințiții membri, iară Comisiunea să se întrunească cu d-nul Ministru, spre a discuta.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos zice: D-nul Ministru are proiectul elaborat de comisiune. D-sa ca distins juriconsult și om de Stat, ca român și bun creștin, consultând și pe colegii D-sale din Guvern, va chibzui cum va crede mai bine și-l rugăm să comunice și Sf. Sinod cele ce va găsi Onor. Guvern că este bine a se face, modificându-se unde va crede că trebuie modificat acest proiect al nostru, sau elaborând Guvernul alt proiect pe care Vă rugăm a-l comunica și Sf. Sinod.

D-nul Ministru. Proiectul făcut de comisiune are multe părți bune, e un summum desiderium, că se garantează disciplina în Biserică, în spiritul lui este așa dar bun, totuși binele fiind absolut și relativ, într'o chestie ca aceasta nu se poate cere a se face totul deodată. D-sa nu admite să se smulgă Sf. Sinod prerogativele sale, ci din contra voiește a se redă Sf. Sinod și Înălților Chiriarhi prerogativele pe care după legi și după canoane trebuie să le aibă în interesul bunului mers și al disciplinei care trebuie să domnească cu deosebire în Biserică. D-sa promite că va studia proiectul, consultând și pe colegii D-sale din Guvern, pentrucă în această lege e 1) o parte pur spirituală de competența Sf. Sinod care e instituția bisericească cea mai înaltă, în drept a se pronunța în materie de dogme și canoane și 2) e o parte politică ca orice lege însemnată.

În viitoarea ședință, D-sa promite că va comunica Sf. Sinod răspunsul Guvernului cu privire la acest proiect. Sf. Sinod ia act de declarația D-lui Ministru.

Ședința se ridică la ora 12 și se decide ședința viitoare Mercuri 2 Noembrie la oră 10 dimineața.

Președinte, *Pimen, Mitropolitul Moldovei.*

Secretar, *Nifon, Episcop al Dunărei de Jos.*

Ședința din 2 Noembrie 1911.

Ședința se deschide la ora 9¹/₂ dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei. Se citește apelul nominal al PP. SS. Membri. Prezenți 13. În concediu. 1. Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă.

Se citește următoarele comunicări:

Adresa Ministerului Cultelor—Administrația Cassei Bisericii—cu care înaintează 14 albume «Odoarele Mănăstirilor Neamțu și Secu» pentru PP. SS. Membri.

Se ia act și se vor distribui,

Idem, a Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei cu care înaintează un dosar cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a surorii Aurelia D. Gh. Manoliu din M-rea Varatecu.

Idem, a Sf. Episcopiei a Buzăului, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a surorilor: Binca Bolovan și Elena Nuțulescu din M-rea Rătesti; Manda V. Vârtosu, Marghioala C. Dragomirescu, Zoița D. I. Tănase, Maria Petrescu, Sultana M. Alexe și Zoița Pr. Nicolae din M-rea Cotești; Ecaterina Andriescu, Ioana Oprea Andrei și Maria Neaga Ioan Petrescu din M-rea Barbu. Acestea se trimit la comisiunea de petițiuni.

Suplica Coloniei Albaneze din Capitală prin care roagă a se da voie să facă slujba religioasă în limba albaneză în una din bisericile din Capitală, până când vor putea dobândi un locaș Dumnezeesc prin proprii mijloace. În urma discuțiunii urmate, la care au luat parte I. P. S. Preșe-

dinte, P. S. Episcop al Huşilor și P. S. Arhiereu Teodosie Ploeşteanu, locotenent al Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei, s'a aprobat a se satisface cererea, acordându-se biserica Sf. Nicolae dintr'o zi din Capitală, spre a se face într'însa de către preotul albanez al comunităţii albaneze, slujba religioasă în limba albaneză, până când vor putea să dobândească un locaş Dumnezeuesc cu proprii mijloace.

Idem, a preotului caterisit Stancu C. Păunescu, fost paroh în comuna Dideşti jud. Teleorman, prin care roagă a fi reintegrat în drepturile preoţeşti.

Idem, a preotului caterisit Const. D. Vasilescu, fost paroh în comuna Surani, jud. Prahova, prin care roagă a i se ridică caterisirea și a i se redă drepturile preoţeşti.

În urma discuţiunii urmată, la care au luat parte P. S. Episcop al Râmnicului și al Huşilor și Prea Sfinţii Arhierei Teodosie Ploeşteanu, locotenent al Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei și Meletie Constanţeanu, se trimite la comisiunea de petiţiuni.

Idem, a D-lui Ioan Mihălcescu, profesor la Facultatea de Teologie, cu care înaintează două manuscrise, care cuprind traducerea «învăţătorei celor 12 Apostoli și Epistola către Diognet», ca probe pentru începerea traducerii științifice a operilor Sfinţilor Părinţi în limba Română, pentru care solicită binecuvântarea și înaltul sprijin moral al Sf. Sinod pentru înlesnirea apariţiunii bibliotecii patristice.

Se trimite la comisiunea pentru cercetarea manualelor de învăţământ religios.

Idem, a D-lui Dr. Ștefan Dinulescu, prin care roagă a i se da un post de redactor la Revista «Biserica Ortodoxă Română».

Idem, a P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu cu care înaintează manuscrisul «Calendarul bisericesc ortodox» pentru anul visect 1912, și roagă a se cercetă și aprobă.

Raportul Direcţiunii Tipografiei Cărţilor Bisericeşti, prin care arată că din cărţile de ritual: Orologiul mic, Prohodul Domnului și al doilea Paraclis al Născătoarei de Dumnezeu, ne mai găsindu-se în depozitul tipografiei decât un mic număr de exemplare, roagă a se aprobă retipărirea lor într'o nouă ediție, precum și numărul în care să se

scoată. Acestea se trimit la comisiunea pentru Revistă și Tipografie.

Adresa Ministerului Cultelor—Administrația Cassei Bisericii—cu care înaintează raportul parohiei comunei Leurdeni din jud. Mușcel, împreună cu două memorii ale preoților și învățătorilor din acea comună, relative la recăsătoria preoților văduvi. Se trece la ordinea zilei.

P. S. Arhiereu Teodosie Ploșteanu citește raportul comisiunii pentru cărți de ritual relativ la broșura intitulată «Mâna lui Damaschin», prelucrată de preotul sachelar C. Stănescu din comuna Găvănești jud. Buzău. Se admit concluziunile raportului, care sunt de a se aproba menționata lucrare.

Acelaș *P. S. Raportor* citește raportul aceleiași comisiuni relativ la manuscrisul intitulat «Calendarul bisericesc Ortodox pe 28 ani», lucrat de economul stavrofor Gh. Berdan, parohul comunei Rușețu din jud. Brăila, împreună cu D-nul V. Coman, cântăreț I la biserica Sf. Ilie din Brăila. Se admit concluziunile raportului care sunt de a se aproba menționata lucrare.

P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu, citește rapoarte ale comisiunii de petițiuni relativ la cererea de tundere în monahism a fraților: Ioachim Pleșea și Alex. Matei din M-rea Cernica, și a surorilor: Maria I, Pârvu, Nastasia Dragomir Nichită și Dobra Ioniță Ristea Corneanu din M-rea Zamfira; Maria T. Niculescu, Maria Iosif D. Folescu și Maria I. Cimpoca din M-rea Țigănești.

Idem a surorilor Ioana Petrescu, Ecaterina M. Stănciulescu și Maria Stoicescu din M-rea Țigănești.

Idem a fraților Iordache Bălăiță, Ioan Moroiu și Ioan V. Moraru din M-rea Secu și a surorilor Olga Singurof și Maria Urzică, născută Pisodeanu din M-rea Văratec și pentru recunoașterea călugăriei săvârșită în caz de boală a fratelui Matei Geanău din M-rea Neamțu.

Idem a fraților: Nicolae G. Popa și Dumitru V Ștefă-nache din M-rea Vorona.

Idem a fraților: Tudorache Dănilă, Gheorghe Gr. Lovin și Ioan al Grosoaiei din M-rea Bogdana; Ștefan Codreanu din Schitul Măgura Ocnei; și a surorilor Zoia Mihalache Pricop din schitul Trotușanu și Anastasia Burghilea din schitul Giurgeni.

Idem a fraților: Alexandru Fasolă și Const. Iord. preot Ikim din M-rea Bogdana; Ruxandra Iordăchescu și Maria C. Stoleru din schitul Trotușanu, precum și pentru recunoașterea călugăriei săvârșită în caz de boală a surorii Elena C. Anca din schitul Trotușanu.

Se primesc concluziunile rapoartelor care sunt de a se aproba călugăria și a se recunoaște călugăria săvârșită în caz de boală a numiților frați și surori.

Ședința se suspendă pentru cinci minute.

La redeschidere *P. S. Episcop al Argeșului*, arată că la lucrarea de revizuire a textului Bibliei, la început au luat parte toți membrii Sf. Sinod, apoi s'a ales o comisiune compusă din șapte membri, care au lucrat până acum, și fiindcă toți membrii Sf. Sinod au aceleași cunoștințe, roagă a se alege o altă comisiune, care să continue această lucrare.

P. S. Episcop al Hușilor, zice: Ideia de a se face revizuirea textului Bibliei a fost foarte salutară. Am lucrat cu toții cu mult zel în primele 19 ședințe în care s'au revizuit aproape o sută de capitole. Apoi s'a ales comisiunea de șapte membri și această comisiune a lucrat cu mult succes. Acum s'a făcut propunerea de a se alege o altă comisiune, care să continue lucrarea. *P. S.* Sa crede că ar fi mai bine să rămână tot comisiunea care a fost, pentru că dacă s'ar alege o altă comisiune ar fi o deosebire de stil. De aceea *P. S.* Sa este de părere să rămână tot comisiunea care a fost, spre a fi o unitate de vederi și de stil, dar s'ar putea să i se mai adauge și alți membri, pentru a nu fi lucrarea prea obositoare pentru membrii comisiunii.

P. S. Episcop al Râmnicului și *P. S. Arh. Calist Botoșeneanu*, împărtășesc părerea *P. S. S. Episcop al Hușilor*.

I. P. S. Președinte, se unește cu părerea *P. S. Episcop al Argeșului* și roagă a se alege o altă comisiune.

P. S. Arhiepiscop Meletie Constanteanu, arată că lucrarea de revizuirea textului Bibliei este grea și foarte însemnată, de aceea crede că este bine să rămână aceeași comisiune și roagă pe *I. P. S. Președinte* și pe *P. S. Episcop al Argeșului* să primească a lucra și de acum înainte în această comisiune.

P. S. Arhiereu Valerian Râmniceanu, este de părere a se amâna alegerea comisiunii până după alegerea de Mitropolit Primat pentru că lucrarea aceasta de revizuirea textului Bibliei este grea și importantă și crede că ar fi mai bine să se aleagă comisiunea după ce se va face alegerea de Mitropolit Primat.

Se suspendă ședința pentru cinci minute. La redeschidere Domnul Ministru intră în sala de ședință.

I. P. S. Președinte, pune pe Domnul Ministru în cunoștință de chestiunea care se discută de Sf. Sinod.

P. S. Episcop al Argeșului, roagă a se alege în comisiune pentru Biblie, Prea Sfințiți Arhierei Valerian Râmniceanu, Calistrat Bârlădeanu, Meletie Constanțeanu, Sofronie Craioveanu, și Teodosie Ploeșteanu.

Punându-se la vot propunerea *P. S. Episcop al Argeșului*, s'a primit.

I. P. S. Președinte, proclamă aleși membri în Comisiunea pentru continuarea revizuirii textului Bibliei pe P.P. S.S. Arhierei: Valerian Râmniceanu, Calistrat Bârlădeanu, Meletie Constanțeanu, Sofronie Craioveanu, și Teodosie Ploeșteanu.

P. S. Arhiereu Calistrat Bârlădeanu, mulțamește Sf. Sinod că l-a ales și pe *P. S. Sa* membru în această comisiune.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, citește comunicarea relativă la suplica *P. S. Gherasim*, fost episcop al Romanului, prin care protestează în contra sentinței dată de Sf. Sinod la 24 Iunie a. c.

P. S. Arhiereu Teodosie Ploeșteanu, zice: că-l surprinde protestarea fostului Episcop al Romanului, pentru că se știe că a declarat solemn mai înainte de începerea procesului, că orice hotărâre va da Sf. Sinod o va respecta. Tot așa prin diferite suplici pe care le-a înaintat Sf. Sinod a declarat că dacă se va dovedi, că acuzațiunile ce a adus *I. P. S. Mitropolit Primat* nu vor fi adevărate, pedeapsa ce i s'ar fi cuvenit acuzatului o va primi *P. S. Sa* ca acuzator, cum dar protestează acum în contra sentinței dată de Sf. Sinod cu unanimitatea voturilor și în conformitate cu Sfintele Canoane, așa că asupra acestei sentințe nu se mai poate reveni. S'a uzat de prea multă in-

dulgență față de P. S. Sa; ar fi de dorit ca Onor Guvern să ia măsuri să nu stea în Capitală, pentru ca prin oameni ca Cernăianu, Teodorian și alții să insulte prin jurnale pe membrii Sf. Sinod. Roagă a se lua măsurile cele mai serioase ca fostul Episcop de Roman să se ducă la monastire cum poruncesc canoanele, să nu stea în Capitală să turbure liniștea și a Bisericii și a Guvernului.

Conchide că este de părere și roagă ca suplica sau protestul fostului Episcop de Roman să fie respins și să se treacă la ordinea zilei.

P. S. Arhiereul Valerian RâmnicEANU, crede că ar fi bine să se trimită această suplică la Comisiune, dar Comisiunea să vie cu raportul său la sesiunea viitoare.

I. P. S. Președinte, observă că Sf. Sinod a decis ca aceasta să se discute când va fi de față la ședință și D. Ministru.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos. Un proverb românesc zice: Pe cine nu lași să moară, nu te lasă să trăești. Tocmai așa e cazul cu P. S. Gherasimu. Acum doi ani fiind însărcinat de Sf. Sinod împreună cu P. S. Episcop al Râmnicului, ne-am dus la fostul Episcop al Romanului și prin rugăminți și stăruinți frățești l am sfătuit să vie în Sf. Sinod și să lucreze cu toți frații pentru binele Sfintei noastre Biserici. Dar P. S. Sa n'a voit să înțeleagă, s'a antrenat pe calea apucată și cu cât a văzut mai multă indulgență din partea Sfântului Sinod, cu atât mai mult se îndărătnicea. Când Sf. Sinod l a judecat în sesiunea trecută, tot eu împreună cu câțiva frați am crezut că nu e bine să-l caterisim. N'am voit să-mi iau pe suflet caterisirea unui frate al nostru. Canoanele spun însă că o hotărîre luată cu unanimitatea voturilor, nu se mai poate nici modifica, nici revizui. Acum P. S. fost Episcop al Romanului ne critică și ne amenință prin oamenii săi. Dumnezeu să nu-i țină socoteală de turburarea pe care a adus-o în Biserică și în țară. Ce e dator poporul român care muncește din greu, ca să plătească contribuțiuni, din care să ne dea nouă lefuri, diurne și palate pompoase și în schimb să i se spulbere credința prin animozitățile unora dintre noi. Dacă ar fi fost în altă țară P. Sfințitul Gherasimu nu i se mai da de urmă. Ați văzut ce zice în

protestul său: «Am pus la dispoziția neamului meu lemne, uscături, amnar, cremene și iască. Acum îi rămâne datoria ca el să aprindă focul... Asta, să mă ierte, nu e atitudine demnă de un Ierarh. Chiar numai pentru acest pasaj ar trebui să se ia măsuri contra P. S. Sale. De aceea nu e de părerea P. S. Arhiereu Valerian, pe care-l respectă foarte mult, ci propune a se respinge protestul P. S. Sale și să se treacă la ordinea zilei.

D-nul Ministru, zice că P. S. Arhiereu Teodosie Plo-
eșteanu, a declarat că-l surprinde atitudinea fostului E-
piscop de Roman. Nu trebuie să ne surprindă, la aceasta
trebuie să ne așteptăm. Crede că chestia va veni înain-
tea Parlamentului și d-sa dorește să vină; pentru ca să se
vadă atitudinea P. S. Sale și a celor cari-l sfătuesc. Dar
întrebarea este ce trebuie să se facă cu această petiție?
D-sa nu refuză discuția. Crede că P. S. Arhiereu Vale-
rian a avut dreptate, pentru că dreptul de a petiționa, e
un drept pe care îl are orice cetățean spre a putea ară-
ta ce crede sau ce simte; e un drept primordial recuno-
scut de constituție. De ce se plânge fostul Episcop de
Roman în petiție? Lăsând la o parte prolexitatea, observă
și d-sa aceea ce bine a observat și P. S. Episcop Nifon,
«că a adunat lemne, uscături, amnar, cremene și iască,
rămâne ca să se aprindă focul!» Aceasta e greu și arată
ce voește P. S. Sa. În starea amarnică sufletească în care
se găsește, se plânge aci: că a fost judecat nedrept, că
sentința este necanonică după P. S. Sa și 2) lipsa de De-
cret Regal. Punctul al doilea îl privește pe Guvern. Dar
de oarece este prevăzut în lege că deciziunile Sf. Sinod
sunt executorii prin sine însăși, după cum nu trebuie De-
cret Regal pentru executarea unei sentințe a Curții de
Casație, tot așa și pentru sentințele Sf. Sinod. Că sen-
tința este conformă cu canoanele, privește pe Sf. Sinod.
Orice adunare laică, chiar Parlamentul, n'are competența
de a discuta canonicitatea unei sentințe dată de Sinod.
Cu atât mai mult Guvernul nu poate să deslege o ches-
tie canonică. Ca d-sa a afirmat aceasta chiar când s'a
discutat legea din 1909. Căci nu e admisibil ca o ches-
tie canonică să se pună la vot și dacă trece e canonică,
dacă nu trece e necanonică. Sf. Sinod are chemarea ex-

clusivă de a se pronunța dacă e canonică sau nu. Disciplina bisericească este eminentemente canonică, nu se poate schimba după politică sau după alte împrejurări. Canonic este, după cum a zis P. S. Episcop al Dunărei de Jos, că o sentință dată cu unanimitate nu se mai poate revizui, nici modifica. Dar în afară de orice discuțiune canonică: se zice că Sfântul Sinod putea să caterisească, dar nu putea să-i ia Episcopia P. S. Gerasim. Dar e un principiu: că cine poate mai mult poate și mai puțin. P. S. Episcop al Dunărei de Jos, a declarat că numai din motive de ordin sufletesc nu s'a dat caterisirea, ceea ce este echivalent cu moartea sufletească. Mai este o considerație: In sentință se declară fostul Episcop de Roman nedemn de a mai fi membru al Sf. Sinod. Nu e nici un corp constituit în societate, care să n'aibă disciplina membrilor săi. De pildă la Curtea de Casație, dacă un membru e declarat nedemn, mai poate să stea acolo? .

Tot astfel când Sinodul l-a declarat nedemn pe fostul Episcop de Roman, mai poate să fie membru al său? Și dacă nu mai poate fi membru al Sinodului, mai poate să fie Episcop? Conchide că găsește și D-sa bună părerea de a se trece la ordinea zilei.

Punându-se la vot propunerea de trecere la ordinea zilei, se aprobă în unanimitate.

P. S. Arhiepiscopul Valerian Râmniceanu, citește raportul comisiunii pentru Revistă și Tipografie relativ la cererile D-lui Dr. Dragomir Demetrescu, Ștefan Dinulescu și Const. Rusescu, de a fi numiți redactori la Revista «Biserica Ortodoxă Română». In urma discuțiunii următoare, se admite ultima parte din concluzia raportului, care este de trecere la ordinea zilei.

D-nul Ministru zice, că are o comunicare de făcut Sfântului Sinod relativ la proiectul care i s'a dat și care s'a citit în ședință. In totalitatea lui acest proiect cuprinde toate dezideratele Sf. Sinod. Așa cum e făcut, spiritul lui este de a garanta disciplina bisericească, și în contra acestui lucru, D-sa nu are nimic de zis. Un singur inconvenient semnalează, că e o lege totală. Ar dori să se modifice acum numai acele articole asupra cărora s'a făcut discuție

de canonicitate sau necanonicitate. Comisiunea a mers mai departe, și foarte bine a făcut, că a arătat cum dorește Sf. Sinod să se facă legea în totalitatea ei. Că pentru aceasta s'ar cere un timp de cel puțin două luni ca să treacă prin Parlament, cât a trebuit și legii din 1909. De aceea trebuie să se discute numai ceea ce urmează neapărat să se modifice, ca să se facă cât mai curând și alegerile de Mitropolit Primat și de Episcop, spre a se putea aduce liniștea definitivă în Biserică. D sa arată că articolele ce crede că trebuiesc modificate acum sunt art. 2, 18, 20 și 21. Consistoriul Superior să fie menținut; el să fie o tribună unde preoții să și exprime desideratele lor cu privire la starea lor morală și materială. Intenția D-lui Haret a fost bună, când a pus în lege, ca să fie în Consistoriu și preoții și Înalții Chiriarhi, pentruca să fie o legătură între cei de sus și între cei de jos. Conchide că acum Guvernul primește să se modifice numai acele părți din lege, care se cred neapărat trebuitoare și mai cu seamă aceluia care au adus atâtea discuțiuni în Sinod.

P. S. Episcop al Argeșului zice, că PP. SS. Chiriarhi, au lucrat în totdeauna din toate puterile pentruca să fie armonie în cler, dar după cum zice Sf. Scriptură, fiecare să rămână unde este chemat. Nu sunt chemați preoții să conducă Biserica. Că s'au mai făcut încercări în 1865, când s'au introdus în Sinod nu numai preoți, dar și laici. Atunci Neofit Scriban a zis: Eu nu pot să rostesc jurământul adecă Simbolul Credenței, pentruca art. 9 din Simbol este: «Și într'una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică». În Biserica Ortodoxă sunt trepte ierarhice, care au fost recunoscute dela început în Biserică și nu se poate da preoților conducerea Bisericii, pe care Iisus Hristos a încredințat-o Apostolilor ai căror urmași sunt Episcopii. Preoții săvârșesc Sf. Taine, dar pentruca să boteze, trebuie să aibă Sf. Mir sfințit de Episcop, pentruca să facă Sf. Evharistie trebuie să aibă Antimisul dat de Episcop, tot așa și pentru celelalte taine. Consistoriul poate să fie și de acum înainte, însă numai cu preoți, fără să ia parte și membrii Sf. Sinod, și Consistoriul să nu ia deciziuni ci să exprime deziderate, care să fie aduse la Sf. Sinod spre a se pronunța asupra lor. Dă un exemplu, că s'a făcut o

propunere în Consistoriul Superior ca dezideratele conferințelor preoțești să se aducă prin Chiriarhi la Consistoriu. După această propunere Chiriarhii trebuie să aducă la Consistoriu dezideratele conferințelor. Să poată ca între deziderate să fie și chestia ca preoții văduvi să se poată recăsători, Consistoriul ar admite aceasta și atunci Chiriarhii să fie ținuți de a o permite.

O nepotrivire este încă ca Chiriarhii să și ceară concedii dela preoți. Bine a zis D-nul Disescu în Senat: Ori aduceți preoții în Sinod, ori Sinodul în Consistoriu tot aceeași este. Așa cum este acum Consistoriul este mai mare decât Sf. Sinod, pentru că pe lângă preoți sunt și membrii Sfântului Sinod. Aceasta nu este la nici o Biserică Ortodoxă. P. S. Sa roagă cu multă stăruință pe D-nul Ministru să primească a se modifica și punctul acesta, ca membrii Sf. Sinod să nu mai ia parte în Consistoriul Superior.

P. S. Episcop al Hușilor, în chestiunea formării și existenței Consistoriului Superior Bisericesc, P. S. Sa încă de la început a fost pentru formarea acestui Consistoriu, pentru că sunt multe chestiuni bisericești cu interese legate de masa poporului, dar pe care le cunosc mai bine numai preoții, care trăiesc mai în deaproape legături cu poporeniile sătești, și care chestiuni mai cu anevoe pot fi binecunoscute și Chiriarhilor cărora adesea ori le lipsesc mijloacele de control. Deosebit de aceasta până acum Chiriarhii numai prin vocea lor proprie, aducând la cunoștința Ministerului de Culte, multe din aceste chestiuni și adesea ori cele mai importante pentru cler nu li se da nici un curs. Când însă vor fi mai multe voci, care vor reclama aceasta, adecă pe lângă vocile Chiriarhilor, restrânși la număr, se vor mai adăoga și vocile membrilor unui asemenea Consistoriu, toate acestea împreună vor trebui să fie luate în considerațiune și dreptele dorințe realizate. Consistoriul ca atare trebuie să fie un adevărat sfat bisericesc consultativ, servind pe deoparte ca ajutători buni ai administrației bisericești, iar pe de altă parte deschizând și un nobil teren de activitate pentru preoțime în genere și pentru membrii aleși în special. Când s'a format legea actuală, fostul Ministru de Culte, în decursul a mai multe proiecte prezentate, nu ne-a întrebat niciodată, afară

de un singur conciliabul avut cu toți episcopii împreună la ultimul proiect, când eu, duple cum vă aduceți aminte bine, am fost aproape singur de această părere, fiind și combătut chiar din partea P. S. fost Episcop de Roman. Dar ideia s'a admis și Consistoriul există, făcându-se însă o confuziune în atribuțiunile lui, care trebuiă mai clar determinate. P. S. Sa încă dela început n'a fost de părere ca PP. SS. Chiriarhi să ia parte la Consistoriu împreună cu preoții și anume: 1) Pentru că preoții poate s'ar jenă de a-și exprima liber cugetările și nevoile lor, iar pe de altă parte pentru că chestiunile care s'ar trata acolo, trebuind a deveni pentru definitiva lor soluțiune în Sinod, PP. SS. Membri ai Sinodului, discutându-le atât în Consistoriu, cât și mai pe urmă în Sf. Sinod, aceasta s'ar părea a fi o contradicție fără de nici un înțeles. P. S. Sa crede dar că Consistoriul Superior să existe, poate și cu un mai mare număr de preoți, avându-și atribuțiunile sale bine determinate, dându-i-se și puterea de judecător în apelurile de ceterisiri și având de președințe ori pe I. P. S. Mitropolit Primat, după vremi, ori având președinte pe un delegat al acestei Inalte Chiriarhii, aceia ce ar scuti pe membrii Sf. Sinod a fi bănuți de contradicție, și totodată ar fi în legătură strânsă cu Sf. Sinod. De aceea P. S. Sa rămâne la ideia ce a avut-o totdeauna și crede că este bine ca împreună cu Consistoriul Superior să nu fie adunați și membrii Sf. Sinod, pentru că ar fi un non sens, dar această însemnată adunare preoțească care să se considere ca un ajutor al Sf. Sinod totdeauna să fie prezidată de către un membru delegat din partea Inaltei Chiriarhii locale, ca prin aceasta să se stabilească unitatea de vederi în toate chestiunile ce vor veni în pertractare.

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu, împărtășește părerea P. S. Episcop al Hușilor, pentru că nici Consistoriul Superior să fie considerat ca un corp uitat și de aceea crede că e bine să fie prezidat de Mitropolitul Primat sau de un Arhiereu delegat de el. Roagă și P. S. Sa a se primi ca Consistoriul Superior să existe; să fie cu vot consultativ și să nu ia parte membrii Sf. Sinod.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos. Noi ca buni români și reprezentanți ai Bisericii, care este instituțiune în Stat,

trebuie să lucrăm pentru promovarea tuturor intereselor țării. Ierarhii Bisericii noastre au fost totdeauna, în trecut, alături de Voevozii țării și de Guvernul lor, ba câteodată au fost și în locotenență Domnească. Înțelegem rezervele Guvernului și ca urmași ai marilor noștri Ierarhi, nu voim să'i creăm greutate. Il rugăm însă să primească proiectul de lege pe care l-am făcut, nu pentru că legea ar fi necanonică și antidogmatică, ci pentru că are unele nepotriviri. Chiar D-nul Haret a făgăduit că are să modifice legea, când se va aplica și se va vedea lipsurile ce are; însă nu a voit să cedeze ambițiunei unui singur om. Că D-nul Haret a voit să facă ca slujitorii Sfântului Altar să conlucreze împreună pentru binele țării și al Bisericii. Dar cum zice Sf. Ioan Hrisostom: Nici capul să nu se mândrească că e pus sus, d'asupra corpului și nici picioarele să nu se umilească că sunt puse jos.

Sămânța semănată de cei răi și turburători au făcut mult rău; căci noi Episcopii nu mai putem face administrație, dat fiind, că aceia cari vor să pescuiască în apă turbure, au făcut să se slăbească disciplina bisericească, de aceia s'a prevăzut în proiect măsurile cuvenite. Lăsați pe preoți să lucreze singuri în toată libertatea și nejenăți să facă propunerile necesare pentru binele Bisericii și al neamului. Noi iubim pe preoți și le dăm cea mai mare atenție; dar este un nou sens, ca împreună cu dânșii în Consistoriu să admitem unele propuneri, iar în Sinod să le respingem. Aceasta ar aduce vrajba iar nu dragostea între frați; deaceia am propus să lucrăm separat ca să nu mai fim puși în minoritate și să asistăm la spectacole, ca cel de deunăzi, când preoții acordau concedii la Consistoriu Episcopilor. Nu mai putem să stăm într'o biserică înjosită și cu o ierarhie terfelită de pamflete de scandal susținute de anonimi, cari vor să pescuiască în apă turbure, ci trebuie luate măsuri. Apoi conchide că dacă nu se poate face modificarea legii după proiectul Comisiunei în totul, deocamdată e bine ca cel puțin să se modifice art. 1, 18 și 21, rămânând a se face și partea cealaltă mai pe urmă.

P. S. Episcop al Râmnicului zice: Din moment ce d. Ministru cunoaște în totul sentimentele noastre cu privire la cler și la modificarea legii și cunoscând cu toții ener-

gia prudența și purtarea pe care a avut-o cu ocazia rezolvirii nenorocitului incident din sesiunea trecută și tot odată având în vedere sollicitudinea și făgăduelile categorice pe care le face D-sa, că atunci când împrejurările vor permite se va face o modificare mai largă. P. S. Sa declare că împărtășește opiniunea P. S. Episcop al Dunării de Jos ca să primim să se facă deocamdată modificările arătate de d-nul Ministru.

Domnul Ministru, declară că are toată bunavoință, dar acum nu trebuie a i se pretinde mai mult decât se poate face. Ca probă că are bunavoință, este că D-sa a admis o procedură pe care n'a admis-o alt Ministru, consultând pe Sf. Sinod. Dacă există nedisciplină în cler, nu D-sa a adus-o căci D-sa n'a făcut decât să ia măsuri să înceteze nedisciplina și să se aducă liniștea în Biserică. Aceeace se cere acum pe lângă modificările deja arătate, să se admită și aceasta ca să nu mai ia parte la Consistoriul Superior membrii Sf. Sinod, promite că dacă se va putea va primi și această modificare. În ședința viitoare va comunica Sf. Sinod aceia ce se va admite de Guvern cu privire la modificările ce se pot face legii.

Ședința se ridică la orele 12 și jum. și se decide ședința viitoare pentru Vineri 4 Noembrie curent, la ora 9 dimineața.

Președinte, *Pimen, Mitropolitul Moldovei.*

Secretar, *Arh. Calist Botoșeneanu.*

Combaterea unei scrieri papistașe, ce tratează despre clerul și Biserica Română în special.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 8)

La Congresul din Berlin, Turcia se făcù interpretul reclamațiilor clerului grecesc, dar conferința și declină competența sa. Mai târziu revin cei ce-i durea și scriu Regelui. Răspunsul acestuia nu i-au mulțămît, și trimise în vara anului 1881 un deputat la București, și refuzară de al primi, negându-i caracterul său diplomatic și-l trimise la Poartă. Aceasta a luat asuprași de a comunica afacerea puterilor. Este evident că Patriarhii nu pot contestă Statului Român, dela autonom din 1862 și devenit independent în 1878, dreptul de a regulă condițiile proprietăței în teritoriui său, duple cum și Biserica sa, emancipată de patriarhatul de Constantinopol, care este ajunsă totodată o instituțiune politică și națională.

Această proprietate aveâ un caracter public precum monastirile și bisericile ce aveau acea proprietate. Tot ceace Biserica greacă, creditoare acestor instituțiuni Române, poate pretinde este achitarea datoriilor fondațiunelor printr'un echivalent, fie în capital, fie în rentă. Este o chestiune de echitate care atinge domeniul privat al drepturilor câștigate, dar cestiunea este complicată, pentrucă ea ar reclama cercetarea fiecărui act de fondațiune și decreturi speciale, lucrare îndelungată și care dă loc la calcule arbitrare.

România n'ar putea să se refuză și ea a făcut o ofertă. Inșă s'a decis din nou arbitragiul. Bine înțeles așteptând, ca guvernul să înscrie anual în Budgetul său o rentă, care este consacrată a reprezenta datoria către sfintele locuri. Nu este curios să vezi pe reprezentantul credincioșilor a pleda cauza Comunităților Creștine, cași cum el n'ar ști că face jocul politicei rusești, și că el reclamă pentru inimizii săi o armă dirijată contra lui însuși, cari nimeni nu poate să nu știe că acești bani, au servit, în mâinile clerului grecesc, pentru a plăti insurecțiile coreligionarilor săi. ¹⁾

Discuția care se ivi în anul ultim cu ocazia consacării Sf. Mir, are o importanță mai mică materială, însă accentuează mai mult, din punct de vedere spiritualistic, emanciparea completă a Bisericii autocefale Române de Biserica Ecumenică. Tradițiunea voește, se pare, că Sf. Mir nu

¹⁾ Chestiunea reclamelor asupra Monastirilor grecești, zise închinare, pentru noi este sfârșită pentru totdeauna, și iată pentru ce: In documentele de fundațiune ctitorii Monastirilor au pus condiții ca să se formeze ospicii să se întreție oameni săraci pururea, să se mărite fete orfane etc. Călugării greci luând Monăstirile n'au executat hotărârile fondatorilor. Au mai prevăzut ctitorii ca anual să li se facă pomeniri, grecii n'au avut grijă de a le îndeplini. Nu se găsesc monastiri românești direct de fondatori închinare altor monastiri afară din țară. Prin urmare au fost silit închinare de alții și nu de adevărații ctitori. Se știe că monastirile direct închinare, au fost dedicate acelor locuri de pe timpul Fanarioșilor, prin urmare prin influența Domnitorilor streini. Acesta-i nedrept, adecă să se dea de persoane căror nu le aparțineă acele proprietăți la alte persoane or instituții. In sfârșit călugării greci trebuiesc să le întreție în stare bună, să trimită la acele locuri numai prisosul din venituri, ca ajutor lor, iar nu că ei sunt proprietari. Cum au devenit dar a lor?

Grecii au împușinat și alungat din monastiri călugării Români, aducând numai câțiva greci, carii strângeau veniturile, pe care superiorul (Egumenul) și le însușă lui. Prin urmare grecii desfințară de fapt prescripțiunile ctitorilor, or monastirile. Ce drept are un strein să răpească prin silă și influinți instituțiuni avute, ca monastirile la noi ș'apoi să se declare de stăpân a lor? Nici un act de fundațiune nu spune că un strein grec or de alt neam să fie proprietar monastirei după moartea fondatorului. Iată pentrucă zicem că această chestiune este stinsă pentru totdeauna.

poate fi consacrat decât de șeful Bisericii. Până la acest timp România îl importă dela Constantinopol sau Moscova. Eră ca un ultim rest a vechiului sclavaj religios, și probabil un izvor de venituri pentru patriarhi. Statul Român iritat de atitudinea lor în afacerile averilor zise închinată și doritor de a întări ruptura complectă a legăturii ierarhice, a împins pe clerul înalt de a se scutura de acest obicei, și acest cler să bază pe sf. Canoane, care permit or cărui Episcop această consacrare, au procedat al sfinți singur în anul viitor. Patriarhul de Constantinopol, desperat, adresă muștrările sale Episcopilor prin o scrisoare către Mitropolit. Acesta încunoștiință Sfântul Sinod, unicul organ legal al Bisericii autocefale și s'a hotărît ca, patriarhul ecumenic neavând jurisdicție în România, cu el nu există decât o legătură curat docmatică. Patriarhul liniștit prin Rusia, care se temeă să nu vază, ca oricând în Bulgaria, o mișcare către unirea cu Roma, a evitat de a aruncă o anatema și se resignă «pentru timpuri mai bune». Decăderea și discompunerea Bisericii Române, precum și absența credinței raționate și asprimea moravurilor în clasele înalte, pe punctul de a străbate în pătura socială inferioară, privată de acest învățământ religios și moral, care este pânea sufletelor, sunt rezultatul tatal al lipsei de zel și a ignoranței Clerului. Spectacolul acestor rele duc la a gândi și a lumina cugetarea la apropierea de Biserica Română, care cu toate războaele și persecuțiile de afară, a rămas, în curgerea veacurilor, ne mișcate în doctrinele sale, ne alterată în disciplina sa.¹⁾

¹⁾ Iată în scurt istoricul acestei chestiuni. In Biserica Română de seculi se importă Sf. Mir din Constantinopol, spre a nu se face de țară cheltueli. De aicea s'a admis pe tăcute ca adică Circumscripția patriarhală da Sf. Mir tuturor Bisericii din circumscripția sa. Cu toate că s'a adus și din Moscva. Fiindcă patriarhatul eră supărat pe Români din cauza secularizării ziselor monastiri închinată, căută să ne facă difiullăți și în alte afaceri. Noi tindeam

Biserica românească nu ș'ar putea afla în ea însăși principiul de regenerare de care ea dovedește o nevoie imperioasă, pentru că ei îi lipsește, ceea ce a știut să păstreze Biserica greacă și, până la un punct oarecare Biserica slavă; instrucția care înviează credința și independența care o fortifică. Totdeauna o mică complezanță sau o jucărie a puterii, ea a ajuns o umilă sclavă și o auxiliară docilă, ea care n'a avut niciodată, ca Biserica greacă și slavă, confesorii și martirii săi, pentru că ea a fost lipsită de persecuții și de sărăcie; ea va muri de anemie și de cangrenă, de lipsă de știință și de virtute. Găsi-va ea sprințul în clasele înalte, pe care o civilizație prea rafinată le a făcut, ca aiurea, indiferente și materialiste, sau dela po-

a fi cât mai independenți și de aici conflictul. După canoane or ce Episcop poate sfinți Sf. Mir, însă pentru Eparhia sa. Patriarhul crezând că ne-a prins în laț, ș'a ridicat pretențiile, noi însă i-am arătat cotul sfințind Sf. Mir Sinodul nostru. Și așa s'a terminat discuția în favoarea noastră, pentru că așa e drept. Căci a presupune cel puțin că națiunea Română poate să-și găsească mântuirea în brațele raționalismului, este peste putință de a admite că ea se poate singură regenera. De atunci un fel de nepăsare intelectuală, un fel de decădere morală a clerului, care nu putea subzista, fără a aduce un scepticism și un materialism disolvant la orice societate, fără a opera distrugerea a orice princip de autoritate și de frâu în lumea morală, o dublă otravă care, infiltrându-se în vinele și în inima poporului, ar fi stins în ea izvorul însăși al vieții.

Noi am trecut prin diferite și grele faze, până să ajungem la starea noastră de astăzi, a fi popor liber și stăpân pe destinele noastre. A trebuit să luptăm contra celor ce ne fericise în lanțuri pas cu pas și hotărâți, în toate cestiunile. Toți vecinii noștri interesați erau contra noastră, în frunte cu Grecii, pentru că perdeau din mâini atâtea mari venituri. Am luptat, am reușit și n'am schimbat nimic esențial din vechea noastră credință. Ori cât de mult ni'ar condamna de indiferentism catolicii, tot încă suntem superiori lor. La noi nu exist atâtea școale subversive, atești, raționaliști extremi, nihilști, briganzi de profesie, imoralități și vicii de tot felul, cu toate c'am trecut prin multe. Tot mai bine e la noi pentru noi, și nu silim nici constrângem pe nimeni, credința este lăsată la conștiința religioasă a individului, și care și revine de cumva a lunecat în ceva.

porul abrutizat prin ignoranță și mizerie? Unde să'și caute ea (Biserica română) mântuirea, dacă nu deafară, într'un trunchiu nou, într'un arbore robust în jurul căruia se grupează națiunile latine a cărui ea fură una din ramurile cele dintâiu. Nenorocită ramură, ruptă dela trunchiu într'o zi de vijelie și care prinzând rădăcini departe de rădăcinile mumei, a vegetat izolată și slabă, expusă la toate injuriile cerului și la toate necurățeniile pământului, sub pedeapsă de a perî curând și a aduce cu ea moartea morală a națiunii, Biserica Română trebuie să revie la această unire a conciliului de Florența simplă legătură ierarhică, fiindcă ea n'are alte dogme și ca riturile, ca disciplina, chiar în Biserica catolică variază după timpuri și locuri, după rase și climate»¹⁾.

«Această revenire este grea? Noi nu îndrăznim a crede, pentrucă nici un interes politic nu oprește pe România, separată prin interese contrare de lumea greacă și slavă, neavând întru nimic a se îndoii de lumea germană și ungară de a se uni cu lumea latină, fratele ei de sânge și de limbă, două legături sociale care, cimentate prin religie într'o unitate compactă, reprezentată prin cele trei ipostase ale trinității divine. Clerul conservându-și jurisdicția sa față de clerul latin și poporul riturile sale tradiționale, ș'ar află în aceeași pozițiune ca Românii din Austria, cari nu par că sufăr de această megieșie». Tot ce s'a scris până aicea în acest tratat, poate fi considerat ca o introducere. Aicea abiâ își spune scopul pentru care a întreprins a scrie despre noi Românii. Voesc să ne lăsăm vechia noastră lege strămoșească, în care au reposat strămoșii noștri și pentru care s'au luptat și au suferit martirul, apărând-o curată, nespurcată și neîntinată, fără prihană, frumoasă ca lumina, lucitoare de adevăr ca soarele,

¹⁾ Cuvintele lui Pius al IX cu ocazia reorganizării Bisericii române din Transilvania 1853.

ni-au lăsat-o așa ca, deposit sfânt pentru urmașii noștri în veac, cât va trăi neamul românesc; voesc s'o schimbăm pe Unație, cum au greșit, cu două secole în urmă, frații noștri din Transilvania. «Clasele înalte ar găsi acolo mai multă credință și curățenie de morală, și poporul negăsind o schimbare exterioară, ar continua a'și practica actul străbunilor săi, făcut mai dulce și mai eficace, prin învățământul unui cler mai instruit, mai zelos și mai demn de respectul și afecțiunea sa. Dar această apropiere nu va fi provocată nici de clerul înalt, mulțămît de veniturile sale, nici de clasele dirigente, năbușite de indiferență sau predominante de luptele politice interne, nici de masa poporului incapabili de a aprecia efectele. Nici unul din acești factori sociali nu va lua inițiativa, și cu toate acestea fanatismul nu există nici în tradițiuni, nici în moravuri. Biserica, căreia constituția țării și tradițiunea îi garantează egalitatea și libertatea cea mai absolută, ca în țările în adevăr liberale, ar putea trăi separată de stat.

Papalitatea n'a putut încă reuși a organiza oficial Biserica latină prin mijlocul unui concordat; poate oare că ea să gândește a aduce unirea cu Biserica Orientală, dacă un eveniment fericit nu-i deschidea gura? Ne reușita Papei Piu al IX, a cărui apel n'a fost auzit de șefii Bisericii de Orient, invitați la Consiliul din Vatican, a cărui voce a fost brutal acoperită de acuzațiuni îmbătrânite în 1848, nu va descuraja pe Leon al XIII? Oare nu trebuie ca terenul să fie pregătit și va putea el fi oare înainte de ce Biserica Catolică de rit latin va fi aruncat până la aparență vechiul protectorat austriac și să devină, printr'un concordat între stat și papalitate, o instituție națională, condusă de un cler național, adoptând însuși ritul Oriental? Acesta nu este de loc în plantarea unui rit ce diferă de cel al părinților lor, acesta-i justa-poziție acelor două rituri identice, dintre care unul va fi săvârșit printr'un cler

demn și practicat de credincioși cu moravuri curate, care ar atrage pe Români către papalitate, șeful suprem a unei Comunități asemenea cu a lor, pe care l-au necunoscut inconștient, de șase secole, pentru a urmări patriarhului de Constantinopol. Este vorba de a se răspândi mai mult cu exemple decât cu cuvinte, în scop de a captiva spiritele și conștiințele; însă acesta se va realiza cu deosebire prin învățământ prin care trebuie să lucreze asupra tinerelor generații, ridicând în țară școli de toate gradele, accesibile tuturor vârstelor și la ambele sexe, îmbunătățind și înmulțind cele ce există, deschizând claselor avute, care trimit pe fiii lor în străinătate, așezăminte de instrucție care să întrecă pe cele ce ele pot găsi în afară, și în clasele populare ale școalelor primare, ce le lipsesc, cu deosebire țăranilor, care formează elementul sănătos și credincios, în vedere că unirea inimilor să prepare strângerea de mâni în viitor, și că statul, totdeauna sigur de aderarea clerului oficial n'ar avea decât să sancționeze voia națională. Această muncă înceată și nevăzută a propagandei, este cu atât mai ușoară, că școalele se bucură, ca și Bisericele de o independență egală completă; pentru că învățământul privat, laic și confesional este liber, cu toate că este supus controlului statului, cu care a trăit pururea în bună înțelegere, poate pentru că statul n'a pus mâna niciodată pe cădelniți, iar Biserica n'a voit niciodată să se vâri în afacerile statului. Poporul deja apreciază tacitamente superioritatea școalelor catolice și nu lipsesc ortodocși, până și evrei, care și trimit cu preferință pe copiii lor, siguri de a găsi pe lângă instrucție, educația morală, care lipsește așa de des instituțiilor laice. lucru de speculațiune, iar nu de apostolat. Unirea cu Roma este dar de ordinea împrejurărilor și în logica situațiilor, însă depinde de clerul catolic de a grăbi ora, întrebuintând atâta bogăție (devoțiune) deviața (activitate), pe câtă trândăvie arată clerul orto-

dox, dar pentru a reuși ne trebuie preoți cari să fie în acelaș timp apostoli ai credinței și ai științei; trebuesc zidite atâtea școli câte și Biserici, și prea micile resurse de care dispune papalitatea, nu sunt la înălțimea misiunii ce-și impune. Propaganda de Roma și propaganda credinței de Lyon ajută Bisericile de Orient în măsura puterilor lor, însă ele au un imens domeniu de a cultivă dincolo de Atlantica, în Africa și în India printre păgâni și idolatri. Singure ele nu pot fi deajuns la atâtea nevoi și ar fi fericit de a vedeà țările catolice Occidentale, la care dominează o mare prosperitate, de a organiza un lucru special, având ca scop de a aduce înapoi pe creștinii schismatici ai Turciei la unirea cu Roma, pentru care cei din România par a arătâ mai puțină împotrivire din cauza afinităței de rasă, de limbă și de moravuri, de tradițiuni și de instituțiuni politice care crează Simbatii, într'un cuvânt, din cauza unei civilizațiuni mai înaintate și din cauza absenței a acelui protectorat rus, care apasă cu o mână de fer asupra Grecilor și asupra Slavilor. Atunci Națiunea Română, situată la partea Orientului barbar, ca santinela înaintată progresiv, ca stindardul civilizațiunei ar deveni, astfel ca în ziua cea mai frumoasă a trecutului său, faru luminos a Credinței, de unde ar răspândi din nou razele sale bine-făcătoare de vieață dincolo de Dunăre și de Prut, căci i se poate zice cu Papa Inochentie al III. Ut sicut genere sic sis etiam imitatione Romanus ¹⁾.

¹⁾ Scrisoarea lui Inochentie al III către Ioanițiu Suveranul Impărăției Bulgaro Român în secolul al XIII. Fiindcă ați fost nobili și mi-ați spus pe față scopul ce urmăriți prin venirea D.-Voastră în țară la noi, ca propagandiști ai răspândirei ideilor papistașe între între noi Ortodoxii și a vă face dintre noi cât mai mulți prozeliți, ba chiar tindeți a ne face Uniți cu papalitatea, de aceea suntem și noi nobili și vă spunem negru pe alb ceea ce cugetăm în această cestiune, de cea mai mare valoare pentru noi.

Concluzia mea.

Noi Români deși ne tragem originea din Coloniștii aduși și așezați de Traian în Dacia, din toată lumea romană, după cum și legeoanele și Cohortele Romane, erau chemate în Dacia din diferite locuri și Provincii, deși dar Romani de origine, pentru aceea și până astăzi ne numim *Români*; cu toate acestea în privința religioasă ne deosebim de strămoșii noștri. Cu ivirea Imperiului Roman în lume, vine Iisus Hristos și aduce pe pământ o altă religie și o înșădește pentru totdeauna în lume. Atunci chiar și Români lepădă cu încetul idolatria și îmbrățișează Creștinismul. Marele Constantin este cel întâi Impărat Roman care a recunoscut și îmbrățișat Creștinismul în Imperiul său. Cu toate încercările foarte aspre și riguros aplicate de predicatorul M. Constantin asupra Creștinismului, suferind persecuții nesfârșite, violări, schingiuri, martirizeri nenumărate, Creștinismul totuși perzistă, în puterea sublimelor sale învățături, a credinței tari și a ajutorului dumnezeesc, în fine idolatria este învinsă. M. Constantin a fost un mare om politic și chiar genial pentru că a primit Creștinismul. Religia creștină de odată numai tolerată în stat se egală cu alte religii din Imperiu, apoi de fapt ca Religie dominantă, pentru că știă și prevede că Creștinismul eră în sublimitatea sa, religia viitorului și pentru aceea el trebuie să se sprijină pe Ea. Curând apoi M. Constantin dă creștinilor deosebite privilegii, îi încarcă de beneficii, funcțiuni înalte, bunuri și le reîntoarce chiar celor persecutați și jefuiți în persecuțiile trecute sub Deoclețian proprietățile și averile lor; apoi dă sprijinul său devotat pentru stabilirea învățături creștine atacată prin eretici ca la sinodul întâi din Nicea la 325. Deși se zice că M. Constantin a fost botezat la sfârșitul vieții sale, cam la 337, de către Silvestru papa Romei, cu toate acestea faptele din toată viața, să probează pe deplin că M. Constantin eră un sincer și

adevărat creștin dela războiul cu Licinie. Noi Români, coloniștii lui Traian pe atunci eram creștini și încă Ortodoxi, adică ne țineam de hotărârile Sinodului din Nicea. Aceasta o confirmă istoricii Bisericești ca Sozomen în Istoria Bisericească, cartea IV § 37, Philostorgii în Epitome, cartea II § 5, Socrat, cartea IV § 33 și 94. Theodoret, cartea IV § 37, în fine relațiile Bisericii Dacice cu Biserica Capadociei și ale M. Vasilie cu creștinii din Peninsula Balcanică. Aceste relații n'ar fi avut loc, dacă noi Români Dacii Traiane nu eram Ortodoxi. Dacă dar dela început s'a înfipt în inima noastră a Românilor curată și neîntinată învățătura lui Hristos, apoi și mai pe urmă noi n'am declinat dela dreapta credință. Știm cât de crâncenă și îndelungată a fost lupta arianismului contra hotărârei Sinodului din Nicea, dar noi am rămas ca toți Ortodoxii credincioși supuși ei. Am crezut cu tărie în *Hristos fiul lui Dumnezeu*. Am recunoscut unitatea dumnezeirii în trinitatea ipostaselor.

Dela acest punct, în Secolul al VI, a început a se clătina din Ortodoxie prin certe monacale și o parte din apuseni și carii sub Carol cel mare apoi sfârșesc în Secolul al VIII a se desbină dela Biserica Universală admițând ultim inovația poectată, cu toate protestările papei, schimbând hotărârea dela Nicea și primind adaul *filioque*. Pentruce ați făcut această crimă morală, a-ți atentat la o faptă ce trece peste putințele cugetării omenești. Pare că primind pe *filioque*, pricepeți acum mai profund decât noi Dogma Sf. Treimi? A-ți înorat dar cu voință, a-ți schimbat Simbolul credinței, format în Sinodul I-iu și al II-lea în secolul al IV. Noi am rămas pururea credincioși lui. Până nu vă veți întoarce la hotărârile acestor sinoade la readmiterea Crezului Niceo-Constantinopolitan, noi nu putem stă de vorbă și a fi în relații religioase cu voi, ne opresc Canoanele. In zadar umblați după Unire. Primiți sinceri Crezul, lepă-

dați și afurisiți adausul de *filioque* și atunci numai putem fi frați în Hristos și împreună să ridicăm mâinile spre cer, mulțămind lui Dumnezeu pentru măreața Voastră inimă și înfrățirea tuturor creștinilor, până atunci batem apa în piuă. În cestiunile de credință știm că orice subiectivitate este o crimă, trebuie crezut până la o iotă ori o cirtă așa cum ți s'a descoperit un adevăr și l-ai primit. Credința să admită cu inima, nu se discută zilnic, pentru că ți se dă de altul, altfel nu mai e credință. Cu această credință, cu totul obiectivă, sau înarmat sfinții și marii dascăli ai religiei noastre și ni-au lăsat geniarele lor învățăminte. Pentru apărarea acestei credințe obiective ș'au expus vieța lor mii de mii de martiri ș'au adevărit-o, întărit-o prin sângele lor. Noi Vă rugăm și Vă invităm să aveți acel bun simț odată, să recunoașteți greșala făcută și să conveniți a vi-o corijă cu umilința și modestia creștină și noi Ortodoxii Vă vom fi foarte recunoscători pentru asemenea mărinimie. Câte nenorociri au suferit omenirea pentru greșala ce a-ți făptuit cu acea adăugire de filioque în Simbol? Numai Dumnezeu le poate precis ști, ca omnisciet. Multe s'au scris, mult s'au discutat, multă agerime de minte s'a cheltuit și nimica nu s'a explicat în cestiunea purcederei, suntem tot că și la început cu discuția. Pentruce dar atâtea frământări idealistice, ce sunt apreciate ca aproape utopii? Spiritul Roman este mai pozitiv, nu să depărtează cu ușurătate de realitate și pozitivitate. Cum a-ți greșit de V'ați aruncat așa de iute în discuții pur idialistice, ca aproape ale scolasticilor? Dacă n'am ști câte pretexte reale decât cele aparente au prestat la primirea adausului de filioque, noi am rămânea tot în nedumerirea noastră anterioară, n'am putea înțelege cauza ascunsă, pentruce a-ți născocit și primit adausul. Cunoaștem și admirăm până astăzi spiritul pozitiv și real al latinului și al urmașilor lui, ca o ereditate dela Romani. Mai ales în cestiuni religioase anticitățiile Romane, ne descopăr

că Români cu cea mai mare asprime executau orându-
elile, hotărîrele și orându-
elile religioase și ritualistice; or
ce schimbare, chiar cea mai mică, eră considerată ca o
crimă morală și aspru pedepsită. Nu ne putem explica la
prima vedere cum s'a întâmplat cu adăugirea filioque? A-
veați interes Voi, o pricepem, occidentalii a face oarecare
schimbări în ale religiei, față de Orientali, să spunem
lucru pe față. Oare dacă Marele Carol nu hotărî anticipat
la Exlachapl cestiunea filioque și n'o admitea, oare ar fi
adus cu așa ușurință papa, care protestase public pentru
adăugirea făcută în Simbol. I s'a explicat papei, ca pen-
tru a apărea, cași Români altădată Stăpânii lumii, și el șe-
ful Bisericeii, titlu după care mult umblă, iar Roma se de-
vină urbs mundi, trebuie să admită asemenea diferenți dog-
maticice între Orient și Occident. O rivalitate de întâetate,
o prioritate or întâetate între Patriarhii de Roma și Con-
stantinopol se iviră atunci, și se căută numai modul de a
o stabili. Roma perdusă, nu mai eră reședința imperatori-
lor Romani, se strămutase la Constantinopol, se grecizase.
Apoi în Sinodul al IV-lea din Constantinopol se formează
și un patriarhat în Constantinopol, care căută a submina
cu încetul prerogativa de întâetate ce o aveă Papa prin
canoane recunoscută, pentrucă Patriarhul de Orient, eră
format anume pentru Constantinopol ca capitală și care
cu trecerea timpului puteă să ia locul Romei vechi și din
punct de vedere ierarhic. Acestea au fost gândirile ce au
determinat și hotărît pe papa a primi în Simbol adăugi-
rea filioque, iar nu că doară a descoperit un adevăr mai
mult în cestiunea dogmei trinităței. Marele Carol iarăși
îi conveneă foarte bine de a se face o deosebire dogma-
tică spre a'și afirmă mai mult măreția și renumele său. Er
așa îmi explic cauza intimă, ce l'a silit pe Papa atunci, a
inovă în dogma trinităței. Prin urmare cestiuni lumeii,
de vanitate deșartă, de întâetăți au predominat la a ni-

terea adăugirei, iar nu sinceritate de inimă și lățirea ori răspândirea în Biserica Universală a unui adevăr de suflet mântuitor. Acesta'i așa. Prin urmare când vă veți recunoaște greșala dogmatică ce ați făcut, când ve-ți arunca și anatematisa adausul ce l'ați introdus cu știință în Simbolul Credinței, când veți lepădă toate inovările admise în dogme și ritule din misterii, când cu blândețe, umilință și modestie frățească ve-ți face aceasta, atunci noi vă vom considera ca pe adevărații noștri frați, așa cum am fost în cele trei secole primare, atunci din inimă curată și zdrobită vom înălța imne de mulțămire către Dumnezeu cel atot puternic. Așa dar numai atunci poate fi posibilă Unirea Bisericilor, numai atunci Orientul și Occidentul pot fi una Sfântă Sinodală și Apostolică Biserică.

C. Erbiceanu.

MAHOMETISMUL, SPORUL ȘI EFECTELE PRODUSE.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 8).

«Nu putem osândi pe Mahomet, zice criticul nostru, asupra învățătorei sale despre un singur Dumnezeu. Aceste singure cuvinte ale cap. 112: Dumnezeu este unul, vecinic, el nu mai naște, și el nu este născut, nu este nimic asemenea lui; aceste cuvinte zic, i s'a supus orientul, mai mult decât sabiei sale.

Pentruce nu produce proba, prin care Mahomet hotărăște, că Dumnezeu nu mai naște, că nu are femei. O asemenea arătare a trebuit fără îndoială să i se supue tot orientul. Dar înainte de el, Iudeii și arienii țeapeni au învățat asemenea, că Dumnezeu nu mai naște și cu toate acestea ei nu au subjugat tot orientul. Mahomet, mai cu judecată în altă parte, face pe îngeri să vorbească astfel:

«*O Marie! Dumnezeu 'ți vestește cuvântul sau vorba eșită dela dânsul; el se va numi Iisus Hristos, fiul Mariei. Dumnezeu face tot ce voește; când a hotărît un lucru, el zice: Fie și acela este:»* Iată dar cuvântul lui Dumnezeu personificat și făcut om, în virtutea puterii făcătoare a lui Dumnezeu, care a stăpânit tot orientul?

Autorul Chestiunilor zice, că Alcoranul este o adunare de descoperiri vrednice de rîs și de propoveduri nehotărâte și fără legături, dar legi prea bune, pentru țara unde el trăia și cari sunt încă toate urmate, fără să fie vreodată slăbite sau schimbate de interpreții mahometani prin noi hotărâri.

Dar cea mai mare parte a legilor Alcoranului nu sunt bune pentru nici o țară. Pretutindenea ele au dus despotismul și neștiința, trândăvia și corupția, depopulația și tâlhăria, iar cele ce sunt de suferit, nu provin dela Mahomet; ele erau în obicei, înainte de el în Arabia. Durata lor nu este mai minunată, decât aceia de mult timp al vieții rătăcite și a jefuirei printre Arabii beduini de patru mii de ani. Este cu totul greșit, că ele n'au fost nici odată slăbite nici schimbate. Ele nu mai sunt aceleași în Persia și în Turcia. Dezbinarea și ura între Perși și Turci durează dela nașterea mahometismului. Maracci arată, că interpreții mahometani nu se învoesc asupra mai multora din aceste legi.

De unde vine, zice Reland, îndărătnicia mahometanilor în greșala lor? Aceasta este, că printre dânsii s'a neîngrijit studiul literaturii, istoriei, anticitațiilor și ale monumentelor din toate veacurile; astfel se urmează neștiința grosolană a adevărului, pentrucă ei însuși se lipesc de mijloacele, spre a deosebii lucrurile și de a judecă greșala religiunii lor. Dacă ei cunoșteau producerile celor mai buni filosofi vechi și moderni, cari bănuiau, că Alcoranul nu începu a le deveni îndoios și chiar nesuferit, că nu a

juns cineva a face cunoscut lumii adevărata origină a tuturor fabulelor, cari s'au vârît în cartea lui Mahomet, sau cari au fost alăturate în urmă.

După filosoful nostru, învățații din Meca au dat hotărârea constrângerei corporale împotriva lui Mahomet, pentru că a propovedit, că trebuie a se închină lui Dumnezeu, iar nu stelelor.

Nu a fost aceasta îndemnul răzvrătirii învățaților din Meca; ei s'au necăjit din pricina, că un neînvățat, care nu știa nici să citească, nici să scrie, s'a dat drept profet și vesteă descoperiri; ei cerură probe despre această însărcinare singulară și Mahomet nu a putut arăta nici una.

S'a zis, urmează el, că Mahomet în compunerea scrierilor sale a fost ajutat, când de un iudeu învățat, când de un învățat creștin, presupuind că în acel timp se aflau oameni instruiți. Mahomet, cu ocaziunea unei mari nerozii, ce a zis la tribună și a fost cu vioiciune ridicată, răspunde la învinuire: «*Cum omul, căruia ei atribue lucrările mele putea să mă învețe? El vorbește o limbă streină și aceia, în care Alcoranul s'a scris, este araba cea mai curată*».

Această gândire a criticului este de asemenea zadarnică, ca și răspunsul lui Mahomet. Nu 'i eră cu greu să găsească, sau printre iudei sau printre creștini un învățat, care fără a fi prea învățat, a știut mai mult decât el, pentru că el nu știa nici de cum. Cât despre lecțiunile date lui în o limbă streină, sau în stricata arabă, 'i eră încă lesne a le redă în limba maternă, care eră araba cea mai curată.

O probă, că Mahomet a desfigurat toate lecțiile, ce a priimit și că 'i lipseă atâta memorie, cât și judecată, este, că el nu a tras nici o istorie din cărțile Iudeilor, nici ale creștinilor fără a o preface, fără a adăoga împrejurări fabuloase și nechibzuite. Este de ajuns a aruncă o căutătură de ochi asupra cărții sale, spre a vedeă, că aceasta nu este decât o adunare de bucăți proaste ale deosebitelor

tratate, împrumutate din altă parte și date cu toată stângăcia unui neînvățat.

În articolul Arot și Marot, același filosof impută neînțelegătorilor creștini, că a atribuit lui Mahomet greșeli și fabule, cari nu se găsesc în Alcoran și cărora mahometanii nu adaogă nici o credință; astfel au întrebuițat, zice el, aproape fără excepție, tot ceea-ce au scris printre noi despre mahometism, până în timpul, când înțeleptul Reland și învățatul Sale ne-au luminat.

Este greșit, că înainte de lucrările lui Reland și Sale nu am fost în deajuns învățați despre credința mahometanilor. Maracci a tipărit la Padua, în 1869, textul arab al Alcoranului, cu o versiune latină prea exactă; comentariul și notele sale sunt sprijinite pe locuri formale ale învățaților musulmani cele mai acreditate. Înainte de el, Alcoranul a fost de asemenea tradus în limba tradusă în latină, franceză, italiană și ispaniolă. Și dela el Sale a împrumutat toată erudiția sa arabă, fără a-i face cinste; și dacă însuși Reland a cetit această lucrare, ar fi fost cu mai multă băgare de seamă. Filosoful nostru s'a folosit prea rău de lecțiunile unuia și altuia, fiindcă trece sub tăcere sau pune la îndoială multe trasuri, despre cari acești doi autori au convenit.

Se știe neplăcerea, ce au avut totdeauna mahometanii, de a face cunoscut textul Alcoranului. Ei nu îngăduie a-l ceti și păstră decât acelora, cari aparțin religiunii lor; mult mai puțin vor suferi ei, ca să-l traducă printre ei în altă limbă. Cea mai mare parte a autorităților, cari au scris împotriva mahometismului, au fost îndatorați a se reduce la credința comună a musulmanilor, printre cari ei au viețuit și la cărțile învățaților lor.

Nu trebuie a crede, că mărturisirea lor de credință și catichismul dat de Reland, stabilește între ei o credință uniformă, pentrucă aceștia sunt împărțiți în mai mult de șasezeci secte. Unii țin la o fabulă, alții la alta; un învățat

urmează o tradițiune și acesta primește o deosebire. Este cu neputință, că la popoare atât de grosolan neînvățate, credința să fie aceeași în Turcia, în Arabia, în Eghipt, în Barbaria, în Persia și în Indii.

Alcoranul este regula lor comună, însă fiecare o înțelege după cum îi place.

Criticul nostru impută lui Gagnier, că a reprodus călătoria lui Mahomet la cer pe iapa lui Alborac; cu toate acestea, zice el, în nici un capitol al Alcoranului nu este chestiune, despre această pretinsă călătorie la cer. Acesta este Abulfeda, care cu mai mult de șapte sute de ani după Mahomet arată această ciudată istorie.

Dar ea se află pe larg în cartea Suna, care este o adunare de tradițiuni și hotărîri ale celor d'întâiu următori ai lui Mahomet, și pentru care Sunuții musulmani, cari sunt în cel mai mare număr, au mai atât respect, ca și chiar pentru Alcoran. Așa dar călătoria lui Mahomet la cer este privită printre dânșii ca sigură. După ei, Mahomet spune în cap. 17 al Alcoranului, vers. 1, unde zice: *«Laudă aceluia, care în timpul nopții a strămutat pe sluga sa din casa de rugăciune dela Meca la o casă de rugăciune prea depărtată»*.

Invățații mahometani, prin această casă de rugăciune prea depărtată, înțeleg templul din Ierusalim, care a fost cu toate acestea nimicit de mai mult de cinci sute de ani; ei cred, că după ce a vizitat acest templu, Mahomet făcù pretinsa călătorie la cer.

Este cunoscut la musulmani, zice criticul nostru, că acest capitol, care nu este de nici o adevărită, a fost închipuit de Abu-Horaira, care eră, se zice, contemporan al profetului. Ce ar zice cinevâ unui turc, care ar socoti printre cărțile noastre sfinte, epistolele Sf. Apostol Pavel către Seneca, Actele lui Pilat, Testamentul celor doisprezece patriarhi?

Așa dar nu este adevărat, că Abulfeda să fie autorul

istoriei în chestiune; este încă mai greșit, că capitolul din Suna, unde ea este arătată, să nu fie de nici o adevărîță, pentrucă această carte este cu desăvârșire respectată, de cea mai numeroasă dintre sectele musulmanilor.

Potrivirea între această adunare și cărțile apocrife nu are nici o dreptate. Care sectă creștină a avut vreodată respect, pentru epistolele Sf. Pavel către Seneca, pentru Actele lui Pilat, ca Turcii ce au pentru Suna și pentru tradițiunile contimporanilor lui Mahomet? Nici odată un musulman nu-și închipue a zice, că călătoria lui Mahomet este o înșelăciune evlavioasă a acestor din urmă timpuri, după cum criticul nostru o presupune; nici odată mahometanii nu au atribuit înșelăciuni evlavioase vechilor lor învățați.

După el, Groțiu impută pe nedrept lui Mahomet, că a închipuit, că Iisus a fost ridicat la cer, în loc de a suferi pedeapsa corporală; nu gândește, zice el, că acestea sunt comunități întregi ale celor dintâiu creștini eretici, cari răspândiră această părere, păstrată în Siria și Arabia până la Mahomet.

Fie! Dacă Mahomet ar fi avut bun simț nu ar fi priimit această tradițiune fabuloasă a oarecărui eretici, formal împotriva textului Evangheliilor și a credinței universale a creștinilor. El a consemnat-o în cap. IV a Alcoranului, vers 156 și 157. Astfel eră metoda sa; el adună fabulele cele mai nechibzuite ale Iudeilor și ale ereticilor, le amestecă la povestirea cărților sfinte, fără socoteală; oricine poate judecă despre amestecătura ce a urmat.

Dar dreptatea criticului nostru este singulară. El impută contrazicătorilor creștini, că a atribuit adeseaori, mahometanilor fapte și păreri, cari nu sunt crezute între ei în chip universal și iartă lui Mahomet, că a priimit o fabulă, care nu a fost nici odată urmată, decât numai de un mic număr dintre vechii eretici.

«*Credem, zice el, că această religiune nu a fost îmbră-*

țișată de atâtea popoare, decât numai pentrucă ea lingușește simțurile. Așă dar, unde este desfrânarea, care poruncește abținerea de vin și băuturi spirtoase, de cari facem atâtea abuzuri, care dă hotărârea neapărat trebuincioasă, spre a da săracilor în toți anii două și jumătate la sută din venitul său, de a posti cu cea mai mare asprime, a suferi în primele timpuri ale pubertății o operațiune dureroasă, a face în mijlocul nisipurilor sterpe o călătorie, care este câte odată de cinci sute leghe și a se ruga de cinci ori pe zi, chiar făcând războiu».

Sau acest critic este prea rău învățat, sau se preface, că nu știe fapte prea cunoscute. Abținerea de vin, nu este supărătoare Arabilor; cultura viilor este aproape nepracticată în Arabia: mahometanii se despăgubesc prin opium, care produce mai acelaș sfârșit. Postul este cu mult mai ușor în orient, decât în climatele de miazănoapte, căci cinevâ trăește în acele părți aproape cu fructe și legume, unde cinevâ doarme pe timpul căldurei zilei. Postul nu este poruncit mahometanilor, decât numai în luna Ramazan și chipul cum îl practică, nu-i supără prea mult.

Tăerea împrejur eră în obiceiul la Arabi din timpul lui Ismail, ca și călătoria la Meca. Mahomet nu a avut trebuință a le porunci. Cât despre milostenie și rugăciune, toate religiunile poruncesc a le urmâ mai mult sau mai puțin. Așă dar, nu este un mare merit a face o învățătură religioasă. Articolul de căpetenie pentru Arabi eră desfrânarea și jefuirea; Mahomet le-a mulțumit pe deplin aceste dorințe în învățătura sa.

Cu toate acestea filosoful nostru pretinde încă, a desvinovăți pe cea d'întâiu din aceste neorândueli. Nu se află nimic necurat, zice el, a reduce la numărul de patru, numărul nehotărît al femeilor, pe cari principii, satrapii, nababii din orient hrăneau în saraele lor. Se zice, că Solomon aveâ trei sute de țitoare. Tot cam asemenea se exprimă și Sale.

Reducând la patru numărul soțiilor, Mahomet nu a pus nici o restricțiune la acela al roabelor și țiitoarelor; legea sa, sau mai bine sfatul său, este un regulament de economie, iar nu de cumpătare. Încă, va găsi el de bine a se scuti el însuși și a încuviința destrăbălarea cea mai neînfrânată prin pilda sa. Solomon nu a fost lăudat nici într'o parte, pentru numărul țiitoarelor sale; neregulile unui rege, nu sunt un model de urmat pentru un legiuitor. Mahomet nu insuflă legile sale regilor sau prinților, ci comunei Arabilor.

Nu mai rămâne, decât a face apărarea raiului lui Mahomet, criticul nostru nu roșăște. «*De sigur, zice el, nu este nimic necurat în căsătoria ce recunoaștem, poruncită pe pământ și binecuvântată chiar de Dumnezeu; aceasta este din partea sa un tras de putere și înțelepciune de a face să ție de veci prin plăcere toate ființele simțitoare*». Prin urmare el judecă, că a consultă simpla rațiune, se pare a fi adevărat, că Dumnezeu nu ne va înviâ în zadar cu organele noastre; că sfinții vor fi în toată veșnicia, ceea ce au fost cele d'întâiu rudenii ale noastre, timp de câteva zile. «*Părinții bisericei noastre, zice el, nu au avut altă părere despre Ierusalimul ceresc*». El pretinde a dovedi aceasta priu locuri ale teologilor, cari au zis, că la învierea prea mărită, simțurile omului vor priimi o mai mare desăvârșire.

A nu consultă decât simplă rațiunea, este lămurit, că filosoful nostru este așa de stricat și așa de puțin cu minte, ca și sprijinitul său. Căsătoria este dreaptă și lăudată, deși neporuncită, pentrucă ea are de obiect naștere de copii și urmarea neamului omenese; ea nu poate aveà acest sfârșit printre fericiți, pentrucă rodnicia nu va aveà aci loc. Aceasta va fi așa dar o desfrânare curat grosolană și aceasta este astfel după cum Mahomet o înțelege.

Este greșit, de asemenea că nici odată Părinții Bisericei, nici teologii au avut, aceiași părere despre Ierusalimul

ceresc; nici unii, nici alții n'au uitat nici odată aceste cuvinte ale Evangheliei: «*Că la înviere nici se însoară nici se mărită; ci ca îngerii lui Dumnezeu în cer sunt*»¹⁾).

În articolul Biserică, autorul Chestiunilor, face încă grație mahometanilor asupra neîngăduinței lor. «*Dacă ceva, zice el, ne poate da o mare idee despre mahometani, este libertatea ce ei au dat bisericii grece; ei au părut vrednici de cucerirea lor, pentru că ei nu au abuzat.*

Se știe în ce constă libertatea, de care s'a bucurat biserica greacă sub jugul mahometanilor: a fi silită, jefuită, necinstită fără încetare, ca și Iudeii și sectatorii tuturilor celorlalte religii. «*Turcii puternici, zice un călător prea învățat, nu cunosc altă lege, decât o voință despotică, ei au o necinste totdeauna gata, spre a se scăpa de aceia ce ei datoresc unui particular*». Deși în tratatul de pace, încheiat între Poartă și Rusia a fost condiționat, că bisericile grecilor vor fi rezidite, Turcii răsculați au făcut să se întrerupă lucrările și guvernul otoman a avut slăbiciunea sau reaua credință a se supune. Mahometanii se fac vrednici de cuceririle lor străbătând mările, spre a face robi, despoperând orientul, spre a umplea seraile lor, făcând omenirii toate necinstirile putincioase. Dar trebuiă ca un filosof să necinstească asemenea pe celelalte națiuni, luând pe cel mai de despreț dintre toți sub apărarea sa.

Autorul Tratatului celor trei înșelători nu a fost atât de bine văitor lui Mahomet. După el, acest mincinos profet aveă atât de puțină tărie, că a voit adeseaori să părăsească întreprinderea sa, dacă nu ar fi fost silit a susține prinsoarea prin adresa unuia din sectatorii săi. Mahomet îl făcu să se pogoare într'un puț, din fundul căruia el dete un oracol, care declară pe Mahomet de profet al lui Dumnezeu. Acesta, asigurat de sfârșitul ce ar prodnce acest oracol asupra poporului, făcu să se umple

¹⁾ Evang. Mat. c. XXII; vers. 30.

puțul și strivi pe nenorocitul, care îl slujise atât de bine și prin această neagră nerecunoștință, făcu să biruiască înșelăciunea sa.

Că această istorie, să fie adevărată sau mincinoasă, puțin interesează; alte trasuri, ce cineva nu poate tăgădui sunt de ajuns spre a dovedi, că Mahomet eră prea destoinic de această viclenie. Fie că cineva cercetează talentele sale, moravurile sale, învățătura sa, legile sale, mijloacele de care s'au slujit, sfârșiturile ce au urmat, este invederat, că departe de a fi avut vre un semn de însărcinare dumnezească, din contră el a reunit toate caracterele unui înșelător. Istoricii și filosofi, cari au întreprins a restatornici memoria sa, a desvinovăți religiunea sa, a resturnă imputările ce i s'au făcut, ar fi putut mai bine să ajungă la scopul de a albî un negru. Starea de neștiință, negliobie, înjosire, de înșelătorie, în care sunt confundate toate popoarele supuse legilor sale, este o arătare împotriva căreia sofisme și vicleniile, nu țin nici odată și cari vor acoperi totdeauna de încurcătură pe deiști.

Ei au repetit de mai multe ori, că deismul, spre a readuce pe pământ pacea, unirea, virtutea, fericirea vârstei de aur, puneă temelia mahometismului, ce a lucrat el? Și vedem, îndobitocirea speței omenești și cele mai multe rele, și tot ce se impută celorlalte religiuni. Astăzi materialistii pleacă dela aceia, spre a dovedi, că deismul n'a putut nici odată dăinuî, fără a se strică, fără a trage în urma sa superstițiunile cele mai grosolane și vițiile cele mai urâcioase; că singură noțiunea unui Dumnezeu este de ajuns, spre a otrăvi neamul omenesc. Ce vor răspunde deiștii?

Ei vor zice, că aceste rele, nu sunt venite chiar dela deism, sau din noțiunea unui Dumnezeu, astfel după cum rațiunea ni-l insuflă, ci din pretinsele descoperiri, asupra cărora înșelătorii au voit totdeauna să le întemeeze.

Materialistii nu vor întârziă a răspunde: găsește-ne, vor

zice ei, în univers un singur popor, o singură societate, care a recunoscut un singur Dumnezeu, fără a se întemeia pe o pretinsă descoperire. Că aceasta să fie întâmplare nenorocită sau altfel o experiență statornică ne arată, că nici odată noțiunea de Dumnezeu nu a existat, fără a trage în urma sa o descoperire, de care sunteți siliți a mărturisii reaua credință; așa dar, ea nu va merge nici odată altfel; așa dar, această noțiune este pricina a tot răul, așa dar, trebuie a o înăbuși.

Așteptând ca deistii să hotărască această observare după principiile lor, avem dreptul a lua dela ei folosul ce dau ateilor, acoperind de aceiași necinste descoperirea adevărată de descoperirile mincinoase, atribuindu-le aceleași urmări, dând chiar alegere celor din urmă asupra celei dintâiu. Vorbirile de rău, ce ei au făurit împotriva religiunii creștine, apărările nechibzuite, ce au făcut din păgânism și mahometism, pun armele în mâna ateilor, spre a răsturnă idolul deismului, această pretinsă religione naturală, care nu a existat nici odată, pe care cineva nu poate nici hotărî, nici defini, care nu este în fond decât dispreț de religione adevărată și deplină.

Acest lanț de greșeli și nelegiuiri, țesute de dești, ne silesc a reveni la punctul, de unde ei au plecat, la semnele hotărîte, cari deosibesc adevărata descoperire de cele greșite, lucrarea lui Dumnezeu, de aiurările înșelătorilor. Dumnezeu nu a îngăduit acestea, decât a ne face să simțim mai bine neapărata trebuință de ajutorul său, spre a nu ne înșelă în fapt de religione.

(Va urmă).

C.

PENTRU BISERICA NOASTRA¹⁾

De ani de zile, neguri grele se adună asupra Bisericii române. Vieța religioasă a poporului nostru a fost adânc turburată, iar cei ademeniți de modele străinătății socoteau sosită vremea ca, și la noi, Statui să se despartă de Biserică, părăsind'o în voia împrejurărilor.

O mare neliniște a cuprins atunci pe toți Românii cu grijă de viitor. Și, fără zăbavă, cei ce cunosc prețul tradiției în educația unui neam s'au adunat și au declarat fățiș.

Noi, Românii, vrem să fim ceea ce suntem: fii ai părinților, urmași ai strămoșilor noștri, iubind ceea ce au iubit ei, adorând ceea ce ei au adorat. Statul nostru nu va oropsi Biserica națională, cu care de sute și sute de ani a trăit și a crescut împreună. Clericii noștri nu-s oameni de pripas, buni de svârlit peste hotare, ci băștinași ai acestui pământ, având același sânge, aceiași limbă și acelaș suflet ca și noi.

Acesta a fost gândul din care s'a născut societatea noastră—nu numai română, ci și creștină; nu numai creștină, ci și ortodoxă-națională.

*

Se împlinește abia anul de când societatea a luat ființă. Privind însă ceea ce am lucrat până azi, putem fi aproape mulțămiți.

¹⁾ Cuvânt la întâia aniversare a «Societății Ortodoxe Române» ținut la Ateneu, în 29 Mai 1911.

Mai ales în vremuri ca acestea, când negurile s'au adunat în chip de nouri sfâșiați de fulgere și de trăsnete, adunarea de față e un edevărat liman pentru toți cei bătuți de vânturile îndoelii.

Când chiar cei mai răi acuză fără sfială, când chiar și cei mai buni vorbesc cu amărăciune, societatea noastră, ridicându-se peste viforul patimilor individuale zice tuturor Românilor de caracter: nu vă perdeți cumpătul și nu confundați oamenii cu ideile pe care ei ar trebui să le reprezinte.

Furtuna care bântue acum Biserica noastră nu privește religia, ci numai pe cei ce sub haina cinstită a Bisericii au ascuns noroiul păcatelor personale. Păcatul însă e una, instituția e alta. Ca frunzele veștede, care cad înainte de vreme, așa cad și vor căde în fiecare generație toți cei slabi și intinați de rele. Popoarele însă trăiesc și vor trăi mai departe, iar împreună cu ele vor trăi și înflori toate așezămintele care ajută înnobilarea vieții. Va dăinui deci și Biserica.

Nu vă plecați ochii nici în fața scepticilor, care privind căderea unuia și altuia socot că religia e osândită să piară, nici în fața creștinilor de alte confesiuni, care așteaptă să îngenuchem de acum sub alte evanghelii.

*

«Zis'a cel deșert întru sine: Vor fi goale de aci înainte cerurile. Știința a biruit religia; civilizația dărâmă templele.... Va fi gol cerul și deasupra României...»

De cincizeci de ani, de când gunoaele Parisului aduse în mode, în cărți, în legi și alte articole de import, au început a se scutura peste orașele noastre: în teatre, în cluburi, în redacții de gazete, în reviste și chiar în școli, am auzit deseori această profeție. Cei ce au gustat puțin din coaja științei exacte s'au grăbit să ne spună că Dumnezeu nu e nicăeri în natură; că nu se vede nici cu microscop.

pul, nici cu telescopul! Ne-au prorocit chiar că se apropie amurgul tuturor religiunilor, iar unii, mai zeloși, nu s'au sfiit să ducă această veste până și în fața copiilor, socotind că școlarii vor învăța mai bine latinește, dacă vor tâlcui pilde ca acestea: *credo deum non esse*—cred că nu e Dumnezeu!

Cunoaștem și prea cunoaștem aceste glasuri de coabe. Atâta numai că nu ne mai speriem, ci le ascultăm cel mult cu milă. Căci azi sunt și între Români destui, care, dela coaja științei, au început a se apropia de miezul ei. Și în loc de a mai ascultă pilduirea unor astfel de calfe mediocre, în a căror minte se învârtesc locului trei fapte și două idei, azi începem și noi a ne îndreptă ochii spre adevărații oameni de știință. Azi știm că a existat un oarecare Pasteur; că acel Pasteur «cel mai mare dintre Francezii timpului său» cunoștea și el ce e microscopul și că, după o viață bogată în mari descoperiri cari au lărgit orizontul științei, el mărturisea totuși cu smerenie: *din toate părțile ne împresoară mister și iarăș mister....*

Știm apoi că, nu prea de mult, din mijlocul științei germane s'a auzit acel *ignorabimus* al lui Du Bois Reymond, care a răsunat ca un glas de trâmbiță pe deasupra tuturor Academiiilor și societăților științifice.

Mai știm deasemenea, din înțeleapta Anglie, că cel mai mare filozof al veacului abia încheiat, Herbert Spencer, după ce a dat ocol tuturor științelor, a mărturisit cu fireasca lui sinceritate: că nicăeri între *religie* și *știință* nu poate fi ciocnire; fiindcă orice pas mai departe în știință e o fereastră mai mult spre întunericul de dincolo de *cunoștință*, și că prin urmare sentimentul religios va fi și va dăinui, cât va exista pe fața pământului o minte omească la fel cu cele de azi.

Nu ne speriem deci de ironia eftină a celor ce privesc sceptici spre religie,—numai fiindcă au aflat marele mister

că oxigenul și hidrogenul, combinate împreună, fac apa. Pe astfel de oameni unilaterali, care privesc lumea cu un singur ochi, Kant îi numea ciclopi. De ciclopia unora ca aceștia, care vorbesc în numele științei fără să bănuască hotarul filozofic al puterii spiritului omenesc de a cunoaște lumea, nu ne mai speriem. După ce am cunoscut acum 30—40 de ani scepticismul glumeț al Voltairienilor de nuanță mai mult literară, iar mai târziu scepticismul posac al cârțițelor de laborator și al câtorvâ Sancho dela porțile științei exacte, am ajuns astăzi să cunoaștem și să prețuim concepția despre lume a unui Pasteur, Spencer, Carlyle și altor minți geniale,—dar tocmai pentru aceia pline de smerenie în fața tainelor universului.

Cași în alte țări cu o cultură mai temeinică, încep acum a se ridica și printre Români destui care să cinstească sentimentul religios, nu numai din respect pentru tradiție, ci și din proprie convingere filozofică. De aceea, celor ce prorocesc că de aci înainte «vor fi goale cerurile deasupra României», noi le răspundem un singur cuvânt: vor fi goale numai acolo unde sufletul omenesc va fi gol...

Acesta e răspunsul pe care odată pentru totdeauna îl dăm tuturor importatorilor de gunoae moderniste și tuturor ciclopilor intelectuali care ocupându-se de știința exactă, n'au ajuns încă la conceptul mai fin—al *neștiinței exacte*, singurul care permite o privire cu adevărat filozofică asupra religiei și sentimentului religios.

*

Mai e apoi un cuvânt, pe care societatea noastră se simte datoră să-l spună și credincioșilor de alte confesiuni.

Noi, Românii, am îngăduit și îngăduim pe pământul nostru toate credințele religioase. Mântuiască-și sufletul lor Evreii, Rușii, Tătarii, Lipovenii, Germanii, Francezii, Gre-

cii, Turcii și toate neamurile pământului.. în biserica lor, în limba lor, după credința lor. Nu ne privește.

Vrem să se știe însă lămurit: că nu ne e prieten, ci dușman ne este cine va voi să ne turbure conștiința, hulind Biserica dominantă a Statului nostru și îmbiindu-ne spre alte confesiuni.

Să știe toți că tradițiile noastre religioase nu le schimbăm cu ale nimănui.

Măreț e *Sf. Petru* din Roma și, firește, pleacă sufletul spre evlavie oricărui om care e cu mintea gata spre meditație religioasă ori capabil de impresii artistice. Tot așa e *Sf. Sofia* din Constantinopol, *Domul* din Colonia, *Notre-Dame* din Paris și multe alte locașuri de închinare și creștinească reculegere. Pentru noi însă cu mult mai bogat izvor de întremare sufletească e *Cozia* cu chipul lui Mircea cel Bătrân și al Teofanei care, cernită în haine călugărești, a plâns acolo până la moarte pe fiul său ucis în câmpul Turdei. Acolo, lângă altarul de pe malul Oltului, e adevărata noastră Biserică.

Biserica noastră mai e la *Curtea de Argeș* a cărei duioasă legendă despre jertfirea soției meșterului Manole face să roueze de lacrimi până și ochii pruncilor noștri.

Biserica noastră e la *Rădăuți*, unde se odihnește *Bogdan* descălicătorul.

Biserica noastră e la *Putna*, unde doarme Ștefan Cel Mare și Sfânt, pe care însuși papa dela Roma l'a numit «atletul întregii creștinătăți».

Biserica noastră e în sfârșit peste tot unde dorm somnul lor de veci ctitorii de așezăminte, voevozii dătători de legi și datini și ori unde se aude o rugă în graiul neamului nostru. Căci, în deosebire de alșii, care au primit Creștinismul din porunca unui stăpân—trecând într'o bună dimineață prin apa unei gârle și eșind la malul celalt botezați—la noi Biserica s'a înfiripat pe încetul sute și sute

de ani, împreună cu limba, pe când părinții noștri erau încă sub stindardul legiunilor. Crucea noastră se cheamă și azi cruce, ca și în basilicele din preajma castrelor: cimitirul se cheamă *cimitir*; ziua odihnei se cheamă *Duminică*, iar banul morților e nelipsit și azi din mormintele românești, ca și din mormintele de acum 2000 de ani. De aceea Biserica noastră ne vorbește un graiu cu un înțeles, pe care nu-l poate avea pentru noi nici o altă Biserică din lume.

È însemnată și aiurea serbarea anului nou când omul își face măcar o clipă socoteala vieții și se pregătește să treacă spre alt an; însă pentru noi Români nicăeri nu se *înnoește* anul ca în țara noastră unde, alături de slujba bisericeii, colindul copiilor ne aduce aminte de *Traian*, marele întemeietor al neamului—pe care și alți creștini îl cinstesc ca pe un sfânt, cu toate că n'a fost nici măcar creștin!

È duioasă peste tot serbarea nașterii pruncului din Betlehem, dar nicăeri ea nu ne mișcă sufletul mai mult decât la noi, unde cântecul «florilor dalbe» desmeardă ca pe un prunc omenesc «mititel și'nfășețel» pe cel culcat odinioară în esle; și unde numele lui Ler—Leroi Doamne ne aduce aminte de trecutul nostru roman, de Creștinismul nostru născut în preajma lagărelor.

Cinstite sunt—și cinstite să fie—toate bisericile pământului, în care omul poate face un pas mai departe către ideal.

Mai cinstită însă—și decât toate mai scumpă pentru noi—e Biserica noastră, ale cărei binecuvântări adumbresc vieața mamelor, a soțiilor, a pruncilor și a tuturor celor iubiți ai noștri și pânăce le încrucișăm mâinile pe piept.

«Uitatu-m'am în mormânt și am văzut țărâna și oasele goale... Și am întrebat: unde e împăratul și unde ostașul,... unde bogatul și unde e săracul... unde e robul...»

Ași vrea să știu: în ce Biserică, slujba morților aduce lacrămile în ochi până și străinului care întâmplător se oprește din cale în fața unui sicriu necunoscut?

Ași vrea să știu: în ce Biserică noi, Românii, am putea auzi o rugăciune care să vorbească sufletului atât de potolit și grav, ca acea «Lumină lină a sfintei sări»... a cărei tainică poezie aromește orice suflet simțitor în ceasurile de reculegere ale vecerniei?

A se atinge cineva de Biserica noastră, ar însemna să ucidă însăși ființa noastră sufletească, înfiripată de atâtea sute de ani, împreună cu limba și neamul, prin toate împrejurările fericite și nefericite de care poporul nostru a avut parte pe acest pământ.

Ba ar însemna ceva și mai odios: o agresiune asupra-ne în casa noastră, un act de netoleranță față de poporul cel mai tolerant al Europei.

Răsfoiți istoria și vedeți:

Nu noi, Românii, am pustiit Europa cu «răsboaie de 30 ani», arzând orașele și ucizând norodul pentru credințele și obiceiurile sale religioase.

Voevozii noștri n'au tras cu pușca de pe ferestrele palatului lor în grămada celor de acelaș sânge cu ei, dar de altă credință.

Clericii noștri n'au ars pe nimeni pe rug.

America și Siberia n'au văzut pribegind din țările românești bătrâni și copii surghiuniți dela vatra lor strămoșească pentru credința lor.

Dinpotrivă, am îngăduit tuturor să-și îngrijaseă de suflet cum vor. Ba am primit și pe cei prizoniți din alte țări. Lipovenii alungați din Rusia, la noi și-au găsit liman de scăpare. Evreii, căsăpiți mereu aiurea, în răstimpuri ce se întorc ca vremea secerișului, tot la noi au năpădit. Grecii Eteriei la noi s'au adăpostit. Bulgarii fugiți de ștreang.

din dreapta Dunării, aici s'au aciuat. Până și celor mai depărtați le-am stat în ajutor. Cu moșiile noastre am dăruit bisericile străinilor. Cu jertfa noastră am tipărit cărți pentru cei asupriți de păgâni. Am tipărit în grecește, slavonește, în limba georgiană, ba și în limba arabă! Iar azi, sub ocrotirea legilor noastre, cu cheltuiala Statului, ridicăm temple lui Alah, pentruca musulmanii din Dobrogea să se poată închină după credința lor,—din vârful minaretelor, hogii să poată vesti de trei ori pe zi Profetului cum răsplătesc Românii pentru bisericile arse odinioară în numele lui.

Am dori să aflăm, cine dintre toate neamurile Europei se poate lăuda cu o toleranță religioasă atât de largă și veche ca a noastră?

Dar tocmai pentru aceasta, am socoti ca o grea înjurie să cerce cineva în acest veac de lumină, să ne îndemne a uita tradiții atâta de cinstite și vrednice de atâta laudă.

Acesta e cuvântul hotărât, pe care-l spunem celor de alte confesiuni—pentru ca să-l știe.

*

Isprăvind aci cu scepticii și cu alți adversari ai Bisericii, mă întorc acum către membrii devotați ai societății noastre și-i întreb: pe ce cale vom atinge în țara românească idealul nostru? În ce fel Statul Român va împlini, după vorba lui Bismark, menirea sa cea mai înaltă: de a realiza în viața de toate zilele învățăturile evanghelice?

Pe o singură cale: să dăm Bisericii locul care i se cuvine în educația poporului.

Alături de școala primară, de care n'au parte nici jumătate din copilăretul țării; alături de armata care e o minunată școală de onoare, de ordine și de spirit de solidaritate, școala cea mai cuprinzătoare e Biserica: ea ne ia de mână din copilărie și ne însoțește până la mormânt.

În fiecare zi acasă, și măcar odată pe săptămână la biserică, ea ne îndreaptă ochii spre ideal—îi îndreaptă adevărat celor ce au ochi de văzut și urechi de auzit.

Ce minunate învățături poate asculta la slujba bisericii, orice om deprins să cugete!

Când preotul spune: *Să ne iubim unii pe alții, ca într'un gând să mărturisim*, în câteva vorbe, Biserica ne lămurește unul din adevărurile cele mai rare, la care se poate ridică mintea omenească. Și anume: că nu pe calea raționamentului se pot apropia oamenii, fiindcă toate judecățile noastre sunt relative, iar ce e relativ nu împacă niciodată cugetul. De ar fi nuanțele de păreri mai fine decât apele seninului ceresc, și tot găsește omul pricină de împotrivire contra altui om. Ceeace poate uni însă deplin pe toți, e singură iubirea. Când iubești pe cineva, îl privești cu îngăduință și treci cu vederea deosebirile aproximative ale gândirilor; din dragoste *mărturisești într'un gând* cu acela care ți-e drag... Căci nu-i nici un imperativ mai categoric decât al iubirii.

Și câte, și câte învățături nu poate scoate cel obișnuit cu meditarea pildelor Evangheliei și altor cărți bisericesti!

Pentruca aceasta să fie cu puțință trebuie împlinită în Biserica noastră o mare lipsă: trebuie să se audă în ea nu numai cuvintele arătate de tipicul slujbei, ci și cuvântul *viu* al preotului. Trebuie să avem predicatori. Preoții noștri să-și aducă aminte că Hristos n'a zis *mergeți și cetiți*, ci *mergeți și predicați* Evanghelia. Preotul s'ar cuveni adevărat să fie cel mai de seamă om din fiecare parohie.—Nu mai vorbim de arhieriei care ar trebui să fie cele mai distinse personalități din fiecare generație. În gura lor, în fiecare Duminică, învățătura creștină ar trebui să ne pară totdeauna nouă și strălucită ca în ziua cea dintâi, când cel născut în Nazaret răscolea sufletul mulțimei cu frumusețea vorbei și a faptelor sale totdeauna la fel cu vorba.

Vă întreb însă, unde sunt predicatorii noștri? Un călător rus care trecea pe la 1840 prin țările românești observă cu mirare că Biserica noastră e «mută»! Cu durere trebuie să spunem că aproape tot așa a rămas și până azi...

Unde-i vremea când genialul *Antim* vorbea dela înălțimea amvonului cu asprimea impersonală a omului superior, care nu se sfiește să certe și pe regi, când cearta o face în numele Judecătorului judecătorilor!

Unde-s vremurile când fiii Brâncoveanului făceau predici pentru norod la prăznuirile cele mai mari ale Bisericii?...

Și tocmai aceasta e una din menirile societății noastre: să facă tot ce poate, pentruca vremurile acelea să se întoarcă, și Biserica să devină iarăși școala de educație a norodului.

Nu e locul să arăt aci toate mijloacele pentru atingerea acestui țel. La unele din ele v'ați gândit și D-Voastră.

Ați rugat bunăoară pe clerici să vină în mijlocul nostru, să dea norodului încredere în inițiativa preoției.

Ați înființat școale și grădini, unde copiii să între de timpuriu pe calea cea bună a educației religioase.—Bine ați făcut-

V'ați gândit la un institut pentru educația viitoarelor mame de familie, unde să poată căpăta o creștere potrivită cu tradiția neamului și nevoile vremii moderne. Bine ați făcut.—Ați ispășit o parte din păcatul acelor femei slabe de minte, care, ademenite de mode străine, s'au rătăcit negliobește în staulul bisericilor străine.

Să nu credeți însă că ați făcut destul. E un adevăr trist, dar totuși un adevăr pipăit, că pătura de sus nu îngrijește destul de cariera preoțească, spre care se îndreaptă azi de obicei numai cei umiliți: copiii satelor și mahalalelor din orașe. Ce departe sunt vremurile când fiii și frații Domnilor ajungeau păstori ai Bisericii?

Cine își mai aduce aminte de timpul când un Veniamin

Costachi stă deasupra clerului și contemporanilor săi mirenii nu numai cu prestigiul mitrei episcopale, ci și prin personalitatea sa și ascendentul tradițiilor sale de familie? Vă întreb: câți din tinerii familiilor mai cu vază din țară își mai îndreaptă azi pasul către cariera bisericească?

Armata a fost repede îmbrățișată. Mai toți tinerii de seamă din generația renașterii: Cârlova, Alexandrescu, Bălcescu, Cogălniceanu, Cuza, Brătianu, Câmpineanu și alții au socotit ca o datorie de onoare să înceapă viața lor sub steagurile țării.

În medicină, în magistratură, în inginerie, profesorat și în știință, putem pomeni cu laude numele unor oameni care, prin situația lor de familie, puteau să-și îndrepte ochii spre drumuri și mai ușoare.

Nu tot așa s'a întâmplat însă cu clerul. E o mare lipsă aceasta și societatea acum întemeiată nu-și va împlini merrirea sa, dacă nu va curmă o astfel de vinovată nepășare din sufletele acelor ce au răspundere față de cărmuirea sufletească a poporului nostru. Visul meu ar fi să facem din facultatea de Teologie un institut unde personalitățile mai de seamă ale epocii noastre să dea celor mai aleși dintre tinerii țării cea mai înaltă idee despre vocațiunea Bisericii ca factor de cultură.

Ceeace este însă o scumpă dorință pentru noi mirenii, trebuie să fie un postulat de toate zilele pentru toți membrii clerului.

Căci în această luptă de renaștere religioasă înaintea noastră trebuie să pășească mai întâi clerul. Vorba însuflețitului Mureșanu: «Preoți cu crucea 'n frunte...»

Iar alături de cler trebuie să pășiți cu tot devotamentul toți cei ce ați devenit membri ai acestei societăți. Semănați cu amândouă mâinile sămânța cea bună; roadele nu pot fi decât bune.

Iar când va veni vremea secerișului; când va fi o cinste deosebită să fie cineva primit în seminar; când amvonul va resuna de predici, iar mulțimea credincioșilor se va aduna împrejurul lui, cum se adună turma la isvor, ceice sunteți acum aici veți putea zice cu mândrie: și eu am fost din generația care a pregătit această schimbare.

Când norii «anului 1911» vor fi spulberați; când frunzele veștede vor fi măturate de vânt, iar Biserica va fi la adăpost de orice nevrednicie, veți putea zice: și eu sunt din generația celor ce au semănat sămânța cea bună; și eu am pus o piatră la clădirea cea tare a Bisericii Statului nostru.

Ridicați-vă deci cu hotărîre și porniți cu toții la lupta din care va eși nu numai mântuirea, ci și slava întregului nostru neam.

S. Mehedinti.

IULIAN APOSTATUL IN TRADIȚIA CREȘTINĂ.

(Urmare. Vezi «Bis. Ort. Rom.», Anul XXXV No. 8).

II.

Moartea lui Iulian.

Alt fapt care a intrat, ca tradiție, în mintea creștinilor despre Iulian Apostatul a fost asvârlirea sângelui său spre cer deodată cu vorbele: «Vicisti galilae!» Vom adună deci și aici isvoarele istorice ce le avem asupra morții lui Iulian, și vom arăta și cum a luat naștere această tradiție

Iulian pornise contra Perșilor cu o armată de 65.000 de oameni, trupe alese dintre legiunile romane, însoțit de multe alte oști auxiliare dintre Sciți și Saracini, apoi cu o formidabilă flotă de 1100 corăbii, dintre cari 50 erau de războiu, alte 50 cu trupe pentru construirea podurilor, iar 1000 duceau proviziunile și armele. Flota a intrat pe Eufrat. Iulian cu o parte de oștire a plecat pe uscat dela Antiohia, lăsând să i se pregătească cartierele de iarnă în Cilicia, de oarece refuzase cu mânie oferta Antiohienilor, de a se reîntoarce la ei peste iarnă¹⁾.

¹⁾ Iulian a plecat furios pe Antiohieni, și cu oarecare dreptate. Creștinii fiind tari în Antiohia, și-au cam bătut joc de împăratul, și-l necăjeau mai ales cu întâmplarea arderii prin trăznet a templului lui Apolo din Antiohia. I-o aduceau această întâmplare ca o dovadă de neexistența zeilor, ori de tembelismul lor, fiindcă își ard înșiși ei templele.

Impăratul a străbătut cu oastea până la Ctesifon, fără să găsească împotrivire mai serioasă din partea Perșilor. Nu primește condițiunile de pace ale acestora, ci înaintează spre inima țării. Face însă greșala că ia toate trupele de pe corăbii, ca să ajute armatei pedestre, iar ca să nu rămână corăbiile fără apărători și să cadă în mâna dușmanilor, el le aprinde pe toate. Arderea flotei i-a adus pe irea. Perșii au aprins totul în calea lor, așa că Romanii, înaintând, s'au văzut deodată amenințați să moară de foame. Impăratul a trebuit să se întoarcă și a luat drumul peste Corduene, dar nici pe aici n'a găsit hrană. Perșii îi urmăreau la convenita distanță, atăcându-i mereu, și producându-le desordine, fără ca să se lase într'o luptă decisivă. Romanii erau într'o poziție foarte critică. După un marș forțat de câteva zile, Perșii, au atacat cu toate puterile oastea romană. Impăratul era departe în recunoaștere, când i s'a adus știrea, că dușmanul a atacat vehement și fără de veste trupele din urmă. Impăratul a și prevăzut, din poziția locului, că primejdia e supremă.

El s'a întors repede îndărăt, unde se încinsese o luptă disperată. În grabă însă a uitat să-și pue pavăza de zale și a plecat numai cu scutul. Dar pe când el ajunsese la locul luptei, i s'a adus o veste și mai de spaimă, că Perșii au atacat trupele dela mijloc și le-au pus în desordine. El a plecat în galopul calului în acea parte, lăsând trupele din urmă în voia întâmplării, căci la mijloc era pericolul unei totale înfrângerii. Era foarte obosit și nemâncat, cu toate acestea a alergat pretutindeni. Și zice Ammian Marcellin în istoria lui:

«El a intrat în toate primejdiile luptei; arată cu mâna ridicată și cu glasul mare spre dușmanii ce începuseră să fugă într'o mare neorânduială; înflăcăra pe ai săi cu goane repezi și stăruitoare, și se amestecă inimos între soldații săi, cari străbăteau înainte, și stă printre cei dintâiu. . . . când, deodată, o lance de soldat călăreț, i-a pătruns prin-

tre coaste, și i-a străbătut ficatul. Căzând de pe cal, a fost dus degrabă în cortul său, și i s'au dat medicamente. Dupăce însă i s'a mai potolit durerea, și s'a liniștit sângele, el n'a avut răbdare, ci cu sufletul mare, îngrijindu-se de soarta războiului, a cerut arme și cal, ca intrând din nou în luptă, să ridice moralul ostașilor săi. Dar fiindcă puterile n'au putut ține pas egal cu voința lui, și scurgându-i-se sângele, a rămas înțepenit...»

Vestea despre rănirea împăratului a adus pe Romani într'o așa furie încât și-au pus toate puterile și au biruit pe Perși, făcând un înspăimântător măcel între ei. Împăratul a zăcut în cort, în nesimțire, câteva ceasuri, când și-a venit în fire, și văzând că toate s'au sfârșit, a chemat pe lângă el pe generalii săi și pe amici, cărora le-a ținut următoarea vorbire:

«Sosește tocmai la timp ceasul, în care trebuie să plec din viața aceasta, ca să o restituesc atât poruncitoarei naturi, asemenea unui creditor corect; și o fac aceasta cu multă bucurie, și nici decum cu tânguire și cu părere de rău. Părerea unanimă a filozofilor m'a învățat să fiu convins cât de mult sufletul întrece în valoare trupul. De aceea la despărțirea părții celei mai bune de partea cea mai rea, eu am mai mult motiv de a mă bucura decât de a fi mâhnit. Iar de altă parte știu că zeii cerului câteodată dau, tocmai celor mai evlavioși, moartea ca o supremă răsplătire. Și cred că și mie mi s'a dat tocmai acum acest dar al zeilor, din marea milă a lor, ca nu cumva să fiu strivit mai târziu de prea mari greutateți, ca să nu mă înjosesc, ori să fac lucruri nedemne. Am experimentat în deajuns, că durerile își bat joc de cei lași, însă față cu cei răbdători și inimoși, ele își pierd orice putere. Dacă îmi reprivesc viața, eu n'am să-mi fac nici o învinuire, pentrucă nu mă chinuește nici o amintire a vreunei fără de legi făptuite, nici din timpul când mă vedeam în umbră și ținut în colț, nici din timpul domniei mele, pe

care eu am privit-o totdeauna ca venind dela puterile înrudite ale cerului, și de aceea am și păstrat-o neprihănită, precum cred, de vreme ce în timp de pace am condus afacerile imperiului cu o înțeleaptă cumpătare, iar de războaie m'am ferit, și numai după o matură chibzuință am început pe acesta. Dar, negreșit, norocul nu răspunde totdeauna chiar nici planurilor celor cu intențiile cele mai curate, pentru că puteri superioare nouă conduc destinul, și își rezervă pentru ele succesul întreprinderilor noastre. Convins că o domnie bună trebuie să aibă neconținut în vedere folosul și binele supușilor, eu am fost totdeauna, precum știți, aplecat spre măsuri blânde, și am isgonit din acțiunile mele bunul plac, care exercită cea mai nenorocită înrâurire atât asupra administrației cât și asupra moralității poporului. Dacă vreodată rațiunea de stat mi-a impus cu necesitate să mă expun unui pericol de mai înainte cunoscut, atunci eu am stat neclintit și cum pot s'o spui spre a mea bucurie, obicinuit să mă opun cu îndărătnicie capriciilor năvalnice ale norocului. Și nu mă rușinez să o spui, că eu știam de mult, printr'o prezicere a celor eterni, că eu îmi voi sfârși viața prin fierul unui ucigaș. Și astfel, cu mulțămă, eu prea măresc eterna Dumnezeire, că eu mor astăzi printr'un asasinat perfid, nu mor după o boală grea și dureroasă, nu mor ca unul osândit la moarte, ci părăsesc lumea în mijlocul unei vieți glorioase. Și unul și altul trebuie priviți ca mișei și nemernici, atât acela care își cere moartea, când el n'are destul motiv precumpănitor ca s'o ceară, cât și acela care fuge de moarte când ea i se apropie la timpul convenit.

Dar acum e destul. Imi simt puterile perind. Intenționat nu vorbesc nimic despre alegerea unui urmaș al meu, pentru că din neștiință ași putea trece cu vederea pe cel vrednic, sau că ași putea aduce de ași vorbi, pe cel recomandat de mine, într'o mare primejdie, dacă s'ar întâmpla ca altul să fie preferit de oaste. Ca un credincios a-

părător al statului, atâta numai doresc, ca zeii să găsească pentru el un conducător vrednic».

Și Ammian Marcelin, ca și alte izvoare istorice ce le avem, expun unanim liniștea cu adevărat vrednică de admirare a lui Iulian în ceasul său din urmă. Deși din fire foarte violent, el a păstrat în luptă cu moartea o cumpătare plină de seninătate și de zâmbet. După ce a vorbit astfel celor adunați, a făcut câteva dispoziții testamentare —nu multe, căci avere nu avea—apoi și-a dat părerea cum ar trebui continuate unele lucruri ce priveau statul; a certat cu blândețe pe cei ce plângeau la căpătâiul lui, cât sunt de copilăroși și de nedrești cu cerul, că plâng pe un principe, pe care zeii sunt gata să-l primească în mijlocul lor, apoi a stat foarte liniștit de vorbă cu filozofii Priscus și Maximus despre marea valoare a sufletului. În mijlocul convorbirii, însă, i s'a deschis rana, sângele a năvălit cu putere din ea și împăratul abea răsufând a cerut un pahar cu apă rece—fiindcă pierderea sângelui îi produsese o complectă sete—pe care l-a băut repede, apoi căzând pe spate a murit fără vaet, fără svârcolire și cu fața zâmbitoare. A murit la 26 Iunie, în vârstă numai de 32 de ani.

M. P.

CARTEA LUI IOV

(Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXV No. 8).

Înainte de aceasta, însă, să nu uităm a trece cu vederea că Renan consideră lucrarea ca o inspirațiune a unui autor din epoca de decadență a teoriei patriarhale, care consideră toate bucuriile și fericirile numai ca pământești și ca o reflecțiune a dreptății divine, față de dreptul de pe pământ.

* * *

Cu totul contrar părerii lui Renan și a exegeților celor mai autorizați din Germania, Pierre Leroux susține că poema Iov este opera lui Isaiea. Ca să stabilească această aserțiune, el se sprijină pe uniformitatea stilului și pe faptul că cele două cuvinte ebraice, cu care începe cartea lui Iov, Hisch-Haia (fu un bărbat) compun numele Isaiea.

Autorul, de care vorbim, nu este singurul, nici cel dintâiu care a avut această părere; alții, cu mult înainte, s'au pronunțat în acelaș sens, conduși tot de împreunarea celor două cuvinte cu care începe poema. Dar nu acesta este argumentul hotărîtor pentru autor; sunt alte fapte și lucruri și anume: se istorisește că, din ordinul regelui Manase, Isaiea ar fi fost tăiat în două cu fereștrăul. Aceasta n'ar însemna altceva decât că, cartea lui Iov, care începe cu numele lui Isaiea, și al cărei autor este acesta, a fost despărțită în două și că, mai pe urmă s'au adăogit diferite păreri și idei de autorii posteriorii.

În adevăr, spune autorul, sunt patruzeci și două de capitole în cartea Iov; jumătatea lui patruzeci și două este douăzeci și una.

În cele douăzeci și una dela început, toate capitolele își au sensul lor desăvârșit și fiecare verset își urmează armonia cea mai dulce și și păstrează măsura cea mai perfectă. De aci înainte intră neînțelegerea și pare că, tot ce schimbă sensul este introdus de o altă mână. Despre măsura versului ebraic am scris altădată.

Analiza literară și planul cărții.

Cartea Iov se adaptează și dramei și epopeei și genului liric; se apropie de dramă atât prin formă, cât și prin fond; prin formă fiindcă are dialoguri, iar prin fond fiindcă caracterele personalităților cuprinse în carte sunt bine susținute. Părțile expuse în proză, epilogul și prologul, par a da acestei lucrări caracterul unei poeme epice.

În sfârșit discursurile celor trei prieteni, discursul lui Elihu, ale lui Iov și cuvântarea lui Dumnezeu mai ales ating culmele lirismului. Cu toate acestea, ținându-ne strict de condițiunile, pe care trebuie să le însușească fiecare gen literar în parte, cartea Iov nu este o dramă propriu zisă, fiindcă îi lipsește tocmai nota esențială a dramei, adică o intrigă pe care mai întâiu evenimentele o încurcă, după aceea o deslușește și o desleagă. Nu este nici o epopee, fiindcă istorisirea, foarte scurtă în raport cu ceea ce urmează, nu formează fondul poemei, ci e privită numai ca ceva accesoriu.

Tot așa expresiunea lirică a sentimentelor nu poate fi privită ca unicul scop al autorului, ci mai mult ca un efect spontan al elocinței sale naturale, al imaginațiunii sale înflăcărâte și al prea marei facilități cu care se identifică cu personajele.

Cartea lui Iov este producțiunea unui geniu puternic

creator, o lucrare literară grandioasă și tot aceea ce s'ar putea spune de dânsa este că autorul a avut în vedere înainte de toate de a instrui și că opera sa, din această cauză, aparține geniului didactic.

Asupra frumuseții lucrării, toți criticii se întrec în a o admira. Ei găsesc că limba, întrebuințată în cartea Iov, este o ebraică foarte limpede, foarte concisă și cea mai clasică și că această carte este coroana operilor pe care le-a produs vre-o dată spiritele cele mei alese și geniile cele mai puternice.

*
* * *

În ceea ce privește împărțirea, poema cuprinde următoarele:

1) Un prolog în proză; 2) Dialogul lui Iov cu cei trei amici ai săi, care se repetă; 3) Intervenția lui Elihu; 4) Teofania și cuvântarea lui Dumnezeu, acestea în versuri; 5) Epilogul, care este tot în proză și care cuprinde dogma pe care Dumnezeu o face celor trei prieteni ai lui Iov și redarea îndoitei sale fericiri.

În privința canonicității și autorității acestei cărți, nici odată n'a existat, nici printre Iudei nici printre Creștini, vre-o îndoială, dar locul, pe care ea l-a ocupat în canon, totdeauna a variat. Așa în biblia ebraică, lucrarea de care e vorba face parte din aghiografe și urmează după psalmi; alte ori vine după Proverbi.

În biblia greacă, cartea Iov precede Psalmii și urmează imediat cărțile istorice; tot așa și în edițiunea Vulgatei. Însă manuscrisele cele vechi, atât cele grecești cât și cele latinești, îi dau diferite locuri, de altfel ca și la celelalte cărți. În această privință este folositor a fi cercetat *Berger* în «*Istoria Vulgatei*».

În sfârșit la Sirieni, Cartea Iov eră încadrată imediat după Pentateuch.

* * *

Părerea menționată în Talmud, cum că Iov n'ar fi existat niciodată și că toată istorisirea n'ar putea fi privită decât ca o parabolă, n'a prins și n'a putut fi dominantă nici printre Iudei, nici printre Creștini. Din contră, toți părinții bisericești, fără excepție, privesc pe Iov ca un personaj istoric și-și sprijin părerile lor chiar pe Sf. Scriptură (Ezechil XIV, 14, 20, etc.

Dar dacă aproape toată lumea critică este de acord asupra existenței istorice a lui Iov, protestanții sunt foarte împărțiți asupra acestei chestiuni.

Unii din ei nu privesc cartea Iov decât ca un roman; alții îi acordă un oarecare sâmbure de adevăr istoric, dar foarte palid; alții spun că în cartea Iov predomină ficțiunea.

Sigur este că prietenii lui Iov n'au vorbit în versuri, căci nu e cu puțință ca un dialog improvizat, reprodus așa cum e, să prezinte atâta ordine, atâta regularitate și atâta înlanțuire admirabilă în dezvoltarea subiectului. O conversațiune nu este o temă anumită, ci o amestecare de diferite subiecte.

Mulți interpreți și critici admit, fără multă greutate, că Iov și amicii săi n'au pronunțat decât fondul cuvântărilor și că dezvoltarea în forma regulată și frumoasă trebuie atribuită autorului cărții, însă care ar fi partea ce i se cuvine numai autorului exact nu se poate spune.

Asupra cifrelor, cu care se numără bogățiile lui Iov, criticii sunt de acord că ele nu reprezintă adevărul și că autorul le-a luat la întâmplare, pentru a rotunji o sumă oarecare.

Aceste fapte au condus pe unii protestanții să atribue unor părți din poemă o autoritate desăvârșită canonică, iar altora o autoritate relativă.

În privința metricei s'au împărțit părerile între critici, după felul de a vedea: așa cei ce admit regulele versului grec, latin sau arab au o părere; cei cari susțin regulele versului francez, siriatic și persan au altă părere; și cei cari se conduc numai de accent au altă părere.

În ceea ce are versul ebraic propriu și particular am scris în revista «România Ortodoxă». Acolo se poate vedea un studiu mai amănunțit al poeziei ebraice.

S'au urmat foarte multe discuțiuni asupra autorului cărții, după cum am mai arătat și în altă parte, dând unii pe Moise, alții pe Solomon, alți chiar pe însuși Iov, câțiva admitând pe Elihu sau pe Isaia sau pe un idumeean anonim. Astăzi, însă, s'a renunțat cu totul la căutarea și aflarea autorului și a început să se caute a se determina timpul când a fost scrisă cartea. În această privință unii duc vechimea cărții până la Moise, alții socotesc că această poemă nu poate să fie anterioară lui Ieremia și că ar fi probabil să dateze din timpul captivității. Cornil, fără a fixa o dată sigură, are convingerea că această carte trebuie să fie posterioară lui Ieremia, fiindcă Iov, în cap. III face aluzie la aceasta; posterioară lui Ezechiel, căci dacă Ezechiel ar fi cunoscut pe Iov, n'ar fi putut să scrie capitolul XVIII; posterioară Proverbiilor, fiindcă Iov, în cap. XV, 7, face aluzie la cap. VIII, 25 din acestea.

Alți critici dau ca dată a cărții cam anul 332; unii anul 400 și în fine alții jumătatea secolului al 5-lea.

În ceea ce privește unitatea lucrării, am spus și în altă parte că scheletul sau fondul operii a fost înveșmântat mai târziu cu diferite interpolațiuni, și n'a fost exclusă nici părerea că chiar cuvântarea lui Elihu n'a făcut parte integrantă din cuprinsul cărții dela început și că ea a fost adăogată mai târziu.

Motivele acestei bănueli le-am arătat. De altfel nu se poate pricepe de ce Elihu să nu aibă și el aceeași pă-

rere în privința suferinții lui Iov ca și prietenii săi, fiindcă această teorie era dominantă atunci și fiecare credincios trebuia să o susțină.

* * *

Am spus că frumusețea poemei Iov a mișcat atâtea inimi și a însuflețit atâtea talente, încât a dat prilej poetilor, pictorilor și chiar sculptorilor de a turna în forme, fie versuri, fie culori, lemn sau peatră, suferințele unui bărbat părăsit, unui prieten trădat și unui credincios desăvârșit și resemnat.

Sarcofagiul lui Ianius Basus, care se ridică la mari bătrâneți ale vremii, ne prezintă suferințele lui Iov într-o formă foarte mișcătoare:

Bătrânul patriarh, îmbrăcat cu o haină foarte simplă, semn al sărăciei, contrastul vădit al stării sale din trecut, cu umerile și genuchile descoperite, este prezentat într-o situație care-ți inspiră o adâncă melancolie. Lângă dânsul, stă soția sa, având în mână un lemn lung, în vârful căruia stă legată o pană, cu care scarpină de mâncărime ranele lui Iov și le apără de insecte. Tot alături de patriarh stă o a treia persoană, probabil un prieten de ai lui Iov.

Botari a reprodus, după un vechiu manuscris, prezentarea lui Iov, stând pe gunoiu, dar având lângă dânsul numai pe soția sa, care îngrijește și caută să-i liniștească durerile. E o idee frumoasă a autorului, care vrea să ne arate că în momentele cele mai grele ale vieții noastre, atunci când prietenii te părăsesc, se depărtează, și nu se mai aude de dânsii; atunci când vrășmașii își sporesc clevetirile și găsesc teren prielnic pentru a lor vrajbă, singură soția, tovarășă sinceră și credincioasă care a împărțit cu tine și pe cele din zile bune și pe cele din zile de

restriște, stă stâlp și streajă veghetoare la capul tău.

Dar ceeace a voit autorul, șocotesc că a fost mai mult o intenție de a învăța lumea cum trebuie să fie, nu de a redă realitatea cu soția lui Iov.

Din cuprinsul cărții, am putut observa că, departe de a vedea în femeea lui Iov pe soția virtuoasă și martiră; din contră, vedem pe o ascultătoare a spiritului celui rău, care o îndeamnă să spue bărbatului său ca să blesteme pe Dumnezeu și pe care dânsa îl ascultă cu multă ușurință, ceeace face pe Iov să-i spue că «vorbește ca cele proaste».

Alte calități în pânza lui Botari și cu totul alte trăsături sufletești în ceeace ne dă femeea din cartea Iov.

În catacombele, restaurate la Paris, se poate vedea o statuie a lui Iov, în stare plângătoare, cu carnea corpului ciopățită și făcută pusderii de boală și răni, dar scrise jos cuvintele sale din capitolul XIX:

«Dar știu că Răscumpărătorul meu este viu și de va fi cel de pe urmă, tot se va arăta pe pământ. Și deși această piele este zdrențuită, tot voi privi în carne pe Dumnezeul meu. Pe dânsul îl voi privi spre binele meu; ochii mei îl vor vedea și nu ai altuia etc. etc.»

O frumoasă sculptură se găsește la Florența, unde Iov este înfățișat ca un bătrân cu barbă albă, ținând în mână un simbol de papirus, pe care stă scris: «Insuși Tu, Doamne, vei fi salvatorul meu». Ca pictură, am văzut la muzeul «Louvru» șase subiecte redacte de Giotto, asupra vieții lui Iov.

Sunt foarte mișcătoare scenele, când servitorii, rând pe rând, anunță nenorocirile ce i s'au întâmplat bătrânului din Uț. Se pot citi în figurile acestor servi credincioși durerile pe care ei le încearcă par'că mai mult decât patriarhul, care spune: «Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat, să fie numele său binecuvântat, și, gol am ieșit din pântecul mamei mele gol mă voi întoarce în pântecul pă-

mântului». Și nu e de mirat, căci acești argați n'au putut avea acea putere de credință ca a lui Iov, și acea înaltă concepțiune filozofică despre această vieață vremelnică. De aceea pictura lui Giotto mi-a părut nu numai reușită, dar chiar desăvârșită.

O altă figură, de o frumusețe uimitoare, reprezintă pe un servitor, stând lângă Iov, care este plin de răni. El cu o mână îl apară de muște, iar cu cealaltă își acopere nasul, pentru a nu simți mirosul cel greu, pe care-l răspândesc ranele sau plăgile stăpânului său.

Este aci o concepțiune admirabilă a autorului, și se pare că a fost prea mult pătruns de cuvintele patriarhului, pe care le repetă adesea ori, și pe care le spusese cu un ton atât de ridicat soției sale: «*Cum am luat pe cele bune, așa trebuie să primim și pe cele rele*».

Eră servitorul care se ospătase și el în vremuri bune, care iubise pe stăpânul său, fiindcă îi dăduse toate din belșug; dar acum eră argatul de inimă, eră servul credincios care plângea nenorocirea celui ce-i dăduse cele materiale, pe care acum nu le mai avea nici unul, și la care acum nu se mai gândea, însă cugeta la un lucru: de a-l ajuta cu tot ce putea în asemenea momente—cu devotamentul și cu partea pe care o lua la suferință. E mult lucru acesta, și de multe ori e așa departe de realitate!

Cuvintele scripturei sunt prea înțelepte, când ne spun, cu privire la cauză: «*Cei de aproape ai mei departe s'au dus*». Așa e lumea, așa e vieața și clasicii bine spuneau, când ne recomandau să avem ochii în patru în alegerea prietenilor.

Cicerone, în «*Lelius de amicitia*», copie palidă după Isocrot, stăruiește puternic în caracterizarea prieteniei și calităților pe care trebuie să le însușască un adevărat prieten.

Câți or fi fost așa, câți or fi acum, nu știu; dar ceea

ce pot mărturisi e că suntem departe de a avea cel puțin un prieten, nu prieten.

Câtă distanță între concepțiunea autorului de care vorbim, cu privire la servul credincios al lui Iov și între ceea ce încerci în viața de toate zilele!

Rămâne, însă un fapt: dacă ai caracter, dacă mergi nu pe cotiturile drumurilor, unde stau la pândă fel și fel de oameni, dar pe cărarea dreaptă, fără șovăire și fără cute la inimă, ajungi să ai și prieteni, nu mulți, dar buni, și să fii și respectat chiar de aceia ce prin intrigă, prin hulă, prin cuvinte care se spun numai la întuneric caută să te dărâme. Asemenea *opere*, care fac să desfete pentru un moment sufletul perfid al aceluia ce nu-și umple mulțămirea decât cu asemenea lucruri, cad cu un moment sau două mai târziu și afară de judecata veșnică, opinia publică îi înfierează.

Am mai observat o pictură, în care se reprezintă Satana stând înaintea lui Dumnezeu și cerându-i voie să atace pe Iov. Am privit-o mult și am reflectat și mai mult. Cât de bine e redat fondul Scripturei! La început Satana cu râsul său prefăcut, diabolic, par'că se vede cum spune lui Dumnezeu că Iov, de aceea îi este credincios, fiindcă se bucură de toate fericirile, și că dacă îi va da permisiunea, pe care o imploră, adică de a-l desbrăca de toate avuțiile, îndată Atotputernicul va avea, în loc de credință, blasfemie și în loc de pietate clevetire și ură.

Divinitatea, însă, care știe tot și care vreă să dea exemplu de statornicie prin Iov, zâmbește cu acea sinceritate, pe care numai în ochii și pe buzele copiilor o poți vedea și cu siguranță desăvârșită de tăria cu care va înfruntă Iov toate suferințele, face semn Satanei să plece și să-și pună planul în executare. Inapoarea deavolului și noua sa cerere de a se atinge și de corpul lui Iov este mișcătoare: Rânjitor și disprețuitor mai înainte; acum se

întoarce smerit, trist și umilit și abia mai cutează să-și ridice ochii către Cel Atotputernic, insinuând o nouă cursă, o mai meșteșugită viclenie.

. Nu știi ce să admiri aici: frumusețea tabloului, care e redat în trăsături și culori perfecte, ori concepțiunea care, într'un moment dat, te face să nu-ți ei ochii dela tablou dar să nu mai vezi nimic și să te gândești la fapt, la marele mister al vieții! Să faci, cum zice poetul. ochiul cel închis afară să ți-l deschizi înăuntru și să vezi acolo ceea ce nu poți vedeà în lumea în care trăești și care te înconjoară. In lumea pe care totdeauna n'o poți vedeà real, căci altfel îți stă în față și altfel te vorbește în lipsă. Cu un cuvânt, în lumea care în față îți prezintă Dumnezeirea, iar în lipsă pe Satana.

Câtă gândire și ce adâncă filozofie! De altfel și în poema Iov, la urmă deavolul nu se mai vede, nu se mai aude—el fuge rușinat. Așa se petrec lucrurile și în viața noastră, când reușim să învingem spiritul cel rău, care continuu ne stă în cale la cele bune. O încheere însă.

B. Mangâru.

(Va urmà).

CENTENARUL SEMINARULUI DIN SIBIU

Un secol s'a scurs de când în Sibiul săsesc odinioară, trăește și se desvoltă neîncetat cel mai mare și fructuos institut de cultură al Românilor de peste munți—Seminarul teologic-pedagogic «Andreian». Joi, în 15 Septembrie, ziua marelui mucenic Nichita Romanul, s'a sărbătorit cu o modestie neobicinuită împlinirea primului centenar dela înființarea acestui institut de învățatură românească. Modestă, însă de o importanță capitală pentru orice Român a fost acea zi, când sufletul veșnic treaz al necăjitului Gheorghe Lazăr se purtă asupra urmașilor săi! In mormântul său apăsât de glia chinuită ca și martirii ei,

ii va fi tresăltat trupul din umbra Carpaților satului său Avsig. Se va fi simțit mândru că urmașii săi, au adus spre «mai bine» școala la care a fost aplicat în cei din-tâi ani, ai avântului său tineresc... S'a schimbat casa diacilor săi într'un locas mai măreț, dar totuși nemulțămitor pentru însuflețirii săi urmași! Ei doresc un palat... Din care copiii iobagilor vor porni cu gânduri de mărire, cu gânduri și vise de a fi regi pe pământul, pentru care au luptat «și moșii și... strămoșii» lor. E în adevăr, de o extraordinară importanță, această serbătoare a triumfului cul-turei noastre! E vorba doară de rezultatul fericit pe care l-a dat acest institut în curs de o sută de ani, pentru întărirea Bisericii și prin Ea, pentru întărirea neamului, prin răspândirea luminii, a învățaturii moral-religioase propo-veduită de acei cari au ieșit dintre zidurile sale. Această școală a picurat în multe suflete larga înțelepciune a căr-ții, statornicie în legea străbună și pilda vremurilor de mă-rire. Ea a pregătit generații peste generații, pentru calea adevărată și sigură a înaintării; de aci, s'a aruncat în su-fletul feciorilor de țărani sămânța curată a învățaturii în-nalte. Pentru întâia dată un om învățat, umblat pe la școli străine, în acest Seminar, trezește în sufletele de iobagi simțul pentru trecutul nostru plin de durere dar și de pil-de înălțătoare!.. Și din acel îndoit motiv, ca aci adică, a fost trezită și mântuită conștiința națională și tot aci a înfăptuit multe din cele ce a gândit acel principe al Bi-sericii Andrei Baron de Șaguna—organizatorul deplin al vieții fraților noștrii din Ardeal,—e această dată, o ser-bătoare de bucurie și o solemnitate de pioasă amintire.

Din asemenea momente de reculegere înălțătoare, nația își poate înche-gă tărie iubiri de lege și glie. Să nu se uite că Seminarul Andreian e unul din acele locuri unde s'a cultivat dorul de carte românească, sub a cărui înrâurire s'au plămădit idealuri ale sufletului românesc!!

Cu această ocaziune gospodarul minunat care e Prea Cuv. Sa Păr. Protosincol Dr. Eusebiu Roșca, publică o foarte documentată și bogată în informații monografie, a acestei școli, care a avut un rol precumpănitor prin pre-gătirea de preoți și învățători—în lucrarea de reorgani-

zare a Bisericii ortodoxe din Ardeal. E interesantă această monografie căci ea depășește cadrul oare cum strâmt al titlului, devenind un conștiincios studiu asupra stării clerului ardelean. Ca și la noi, clerul pornește să se formeze în mod familiar, instrucția lor reducându-se la citirea și cunoașterea tipicului «predanisându-se» din tată în fiu.

Trebue candidatul numai să treacă pe la centrele episcopale spre a fi supuși la o examinare foarte sumară. Ca dovadă istorică pozitivă avem actul «Pohta Vladicăi» din 1700 în care în p. t. 2 se zice «Dieci, cari vor vreâ să se preoțească, să știe Psaltirea de înțeles, și glasurile și toate Tainele Bisericeii, și până nu vor fi la mitropolie 40 de zile, până atunci Vlădica să nu-l preoțească».

Sub administrația episcopilor sârbești din Buda, Dionisie Navacovici și Sofronie Chirilovici (1761—1783) nu se observă nici un pic de interes pentru clerul român. Abia sub Ghedeon Nichitici după o văduvie de 83 de ani, a scaunului arhieresc, merită a ajuta tendința de unire cu biserica apusană — se face prima încercare pentru înființarea unui Seminar, a cărui întreținere eră ajutată printr'un imposit de 2 cr., dat de familiile ortodoxe din Transilvania sub numirea de «Taxa sidoxială».

Salariul profesorilor și cumpărarea unei case-local însă, puseră în încurcătură pe acest Vlădică, de a nu-și întruchipă gândul. Astfel se face că proiectatul seminar în Timișoara — căci acolo se hotărîse a fi ridicat — rămâne, ca o onorabilă... sfântă dorință! Urmașul la Episcopie Gherasim Adamovici ducând vieață de pustnicie ridicolo, de «împărțitor de antimise și strângător de dajdii vlădicești» între gospodari Rășinăreni, nu se interesă cât de cât, de cultura clerului! Văduvia din nou de 14 ani a scaunului episcopal, aduse ca conducător pe protopresbiterul Ioan Huțovici din Huniedora, în calitate de vicar. Lui îi revine meritul de a fi avut cele mai frumoase gânduri, pentru îngrijirea cărturărească a preoților români neuniți. După stăruințele sale, Impăratul dorește ca «în seminarul ce se va înființa pentru Episcopii neunți din Transilvania, studiile teologice să se propună sistematic» iar prin decretul aulic din 25 Mai 1809 a conces să se coalifice profesori necesari pe spesele fondului sidoxial.

Dintr'un decret însă din 1807 pare a rezultă, ne spune Păr. Roșca, că Gheorghe Lazăr chiar în acest an, a beneficiat de un stipendiu din fondul sidoxial, astfel că în lipsă de acte, se presupune că în 1808 acest învățător al neamului reîntors în Sibiu, începuse deja cursurile sale cu clerici, într'o casă închiriată.

În 19 Sept. 1810 fu ales de Episcop Vasile Moga, pentru a căruia salariere cât și pentru înființarea seminarului și a profesorilor săi, M. Sa Impăratul dispune, a se ridică taxa sidoxială dela $2\frac{1}{2}$ la 5 creițari. Se dispune în același timp ca, pentru formarea profesorilor harnici la seminar, să se trimită câțiva tineri săraci cari au absolvit gimnaziul, la Universitatea din Viena. Dela această dată 1811 înainte, se poate vorbi prin îmbinarea stăruințelor Vlădicăi Moga cu darul de mai bine al lui Gh. Lazăr, despre organizarea unui curs clerical sistematic. În anul următor 1812 se și trimit la Viena pe spesele fondului sidoxial tinerii Ioan Moga din Sas-Sebeș și harnicul Moise Fulea, care fu rechemat dela studii în 1814 fiind numit director al școlilor din întreaga diecesă. Ioan Moga absolvind cursul teologic de patru ani, fu numit profesor în locul lui Gh. Lazăr, care trece în Țara Românească spre a-și îndeplini solia de redeșteptător al conștiinții culturale românești!... Se începe de acum formarea colectelor de banii necesari, pentru procurarea unui local de seminar. E plin de duiosia amarelor împrejurări contemporane, apelul lansat de Episcop pentru inițierea contribuției bănești între credincioși. Școala începe, însă nu conform rescriptului din 10 Mai 1816 cu un curs filosofic de 2 ani și altul teologic de 3 ani, ci rămâne în aceeași stare de primitivitate cum fusese organizat în începuturile sale prin Gh. Lazăr, sub vicarul Ioan Hutovici adecă: un curs de 6 luni în care profesorul I. Moga în 3 luni propunea un tratat scurt de teologie dogmatică, și în alte 3 luni unul de teologie morală, iar cântările bisericesti și tipicul precum și scrierea, cetitul și aritmetica le propunea gratuit Moise Fulea directorul școalelor. Astfel se făcea, că într'un an se terminau 2 rânduri de cursuri. Veneau la aceste cursuri tineri absolut nepregătiți, ceea ce durea pe conducătorii bisericii, determinându-i a comunica publicu-

lui că cei cari voesc «să umble despre treapta preoției, mai întâiu să știe norma, aritmetică și scrierea bună, celtanie și cântările bisericesti» într'alt chip să nu vie la Sibiu; iar dascălii aceia cari se vor află că au dat atestate mincinoase «se vor lipsi de dăscălie»; se poruncește de asemenea, a îndemnă părinții a-și trimite pruncii la școli streine până la retorică, căci în Seminar se vor primi spre a putea învăța filozofia și teologia». Sub aceste auspicii, se pune oarecum bazele Seminarului pe timpul Episcopului Vasile Moga mort în 1845, urmând de acum a fi dus spre culmile măririi de Prințul Bisericeii Ardelene Andrei Baron de Șaguna. «Organizarea instrucțiunii viitorilor preoți a fost una din cele mai însemnate probleme ale vieții lui». Imediat ce veni ca vicar, în capul diecesei în câteva zile» constată «că Seminarul nu corespunde nici spiritului timpului, și nu satisface nici pretențiunile mele, ce nutresc în interiorul meu față de această afacere importantă». El propune ca cursul clerical să se ridice la doi ani, iar în fiecare curs să fie câte 20 elevi. Din nenorocire începe revoluția din 1848, iar Șaguna se retrage dinaintea furii revoluționarilor. În, 49, însă, în ședința Consistoriului din 17 Octomvrie se ia în desbatere chestia Seminarului și la p. ct. II se poate vedea cu ușurință interesul și vigilența sa asupra acestei instituții. «Nimenea, zice protocolul, fără știrea și aprobarea mea se poate primi la cursul clerical». În programa de studiu, el introduce și obiecte pedagogice mai însemnate, cum sunt gramatica limbei române și metodică: aceasta cu scopul ca viitorii preoți, să aibă posibilitatea să fie și învățători. Prin aceasta se împlinește oarecum și lipsa institutului pedagogic. De altfel faptul că au fost instituiți ca inspectori școlari: Dimitrie Eustatievici, Radu Tempea, Georges Hannes și Moise Fulea dovedește, ne spune Păr. Roșca, că au fost și unele școli elementare populare chiar și înainte de Episcopul Moga, unde vor fi fost aplicați ca învățători persoane cu pregătiri modeste, cari știau cântările bisericesti, cetitul și scrișul. Despre o instituție pedagogică sistematică însă nu se poate vorbi decât că «până pela anul 1830 Moise Fulea ca director de școale, a ținut dela Duminica Tomi, până la Rusalii și un curs așa numit pedagogic mai bine pre-

gătitor, în care curs junii și toți, cari aspirau a fi aplicați ca dascăli, se exercitau în toate acele obiecte cari se învățau pe atunci în școalele noastre populare: cântările bisericesti și tipicul, cetirea și aritmetica, cele 4 specii, scrierea, catehismul».

Dela 1830 încoace acel curs a încetat. Marele Șaguna, dorește numai decât ca învățătorii să se cualifice tot sub egida Bisericii, și în acest scop El a lucrat pentru suprimarea institutului pedagogic din Orlat. In 1850, se hotărăște ca șccala clericală a diecesei să se prefacă într'un institut teologic-pedagogic și «tot clerul să fie dator înainte de ce s'ar preoți a fi învățător după stările împrejur». In 1854 se hotărăște «după ordinea orală a Excel. Sale P. Episcop diecezan pedagogia, adecă școala pedagogică dimpreună cu profesorii ei să se deosibească cu totul de școala clericală și aceasta s'a sistematizat pe doi ani».

Această separare însă, din cauza lipsei de mijloace materiale cât și a concluziei că, clericii să fie și învățători, nu dură decât până în anul 1861/6. Din împreunarea celor două secțiuni, a rezultat mult bine pentru Biserică și neam ne spune Păr. Anton. Ostilitatea dăunătoare, între reprezentanții bisericeii și școalei, a fost astfel înlăturată definitiv. Profesorii ca și elevii stând sub aceiași conducere și contact cât se poate de intim se cunosc și se stimează reciproc. In timpul marelui Șaguna, tinerii mai puțin pregătiți din școalele medii trebuiau mai întâiu să facă cursul pedagogic și apoi treceau în cel clerical, iar când începură să vină în număr considerabil candidați cu pregătire mai bună (din școalele medii, se introduseră și în secțiunea teologiei studiile principale pedagogice.

Institutul fusese condus până la 1864/5 în chip nemijlocit de însăș Șaguna, iar dela această dată înainte fusese numit ca prim director Ioan Hanice. Totuși găsim că, procesele verbale erau prevăzute și mai departe cu subscrierea sa de aprobare, chiar și în timpul grelei sale boale. In acele timpuri de grele începuturi se simțea nevoie de manuale didactice la compunerea cărora Episcopul Șaguna ocupă primul loc. Biserica ardeleană deplin recunoscătoare pentru toate cele ce a făcut Arhiepiscopul său, prin concluzul Sinodului arhiedecezan din 10 Aprilie 1874 a de-

cis «Ca institutul seminarial pedagogic-teologic din Sibiu, ca unul din actele mărețe ale neobositelor stăruințe și sacrificii ale răposatului, să poarte de aci încolo numirea de «Seminarul» Andreian», «indicându-se astfel spiritul, care trebuie să stăpânească în această instituție». Pe fundamentul pus de Șaguna se lucrează și astăzi, ajungându-se ca, cursul pedagogic să fie trecut în 4 ani, iar cel teologic în 3, cu profesori respectivi-specialiști. După expunerea momentelor celor mai însemnate de organizare și fazele de dezvoltare Păr. Roșca dă informații foarte bogate asupra instrucției ființei institutului, nu uită numele tuturilor foștilor elevi: vorbește pe larg de asemenea despre biblioteci și mijloacele de întreținere, despre edificarea seminarului, îmbrăcăminte, despre diferitele fonduri, donații, stipendii, anuare și uniformă. În anexe se găsesc toate regulamentele instituției și ale diferitelor fundațiuni, în legătură cu ea. Într'un cuvânt, în această interesantă dare de seamă se vede tot ce s'a putut realiza în decursul a 100 de ani, de existență al acestui institut de cultură națională! Cartea Păr. Roșca e o pagină clară, a istoriei dezvoltării culturii românești. Credem că e una din cele mai bogate și sistematice monografii ce s'au scris în limba noastră asupra vre-unui institut de cultură, și pentru care fapt, tot cel ce dorește a cunoaște amănunțit mijloacele și jertfele ce le fac frații noștri pentru cultura lor—susținătoare de neam cea mai invincibilă—trebuie să exprime Păr. Roșca, vii mulțămiri și cele mai călduroase felicitări, pentru îndeplinirea scrupuloasă și pe această cale, a datoriei sale de director al Seminarului Andreian, căruia îi urăm vieață de fericire milenară spre binele întregului Românism.

I. G. B.

Îmbunătățirea soartei materiale a clerului.

În ziua de 8 Dechemvrie a.c., Prea Sfințitul Nifon Episcopul Dunărei de Jos, a rostit în Senatul țării, următoarea cuvântare cu privire la îmbunătățirea soartei materiale a clerului:

Domnilor Senatori,

Chestiunea îmbunătățirii soartei materiale a clerului român a fost discutată pe larg în sesiunea din toamna anului curent de către Consistoriul Superior Bisericesc și Consistoriul Superior, împreună cu Sfântul Sinod, admitând în unanimitate doleanțele preoțimei din toată țara, a ales o comisiune compusă din preoții: Gotcu din Iași, Procopescu din Oltenia și pe mine, cu îndatorire de a merge la D. prim-ministru și la D. ministru al cultelor, spre a le prezenta desideratele Consistoriului Superior și a-i ruga ca, în înalta grijă și sollicitudine ce poartă tuturor instituțiilor din țară, să se gândească la alcătuirea noului buget și la soarta precară în care se află slujitorii bisericești, față de mijloacele de traiu pe cari abia le mai pot suportă în timpul de față, când totul s'a scumpit.

Comisiunea și-a îndeplinit însărcinarea dată; și atât D. prim-ministru cât și D. ministru al cultelor ne-au primit și ascultat cu multă plăcere, promițându-ne tot concursul.

Acum văzând că s'au comunicat dela birou mai multe petițiuni din partea clerului, prin care cer îmbunătățirea soartei lor materiale, vă rog să-mi permiteți a atrage atențiunea binevoitoare și a Senatului asupra pozițiunii materiale a personalului bisericesc în genere. Este incontes-

tabil că clerul român în trecutul vijelios al neamului nostru a avut un mare rol. El fiind os din oasele națiunii, și carne din carnea poporului român, s'a bucurat cu poporul în momentele de fericire și a plâns împreună cu el în vremuri de restriște și de grea cumpănă. La preoți s'a apelat, ori de câte ori a fost vorba de a se aduce liniște și pace în sufletele creștinilor. Preotul a fost, este și trebuie să fie sfătuitoarea poporului, pentru tot ce este bun și folositor neamului românesc.

Pentru toate clasele sociale vedem cu bucurie că se iau măsuri de a li se îndulci traiul și a li se ușurà povara vieții; socotesc că a venit vremea ca reprezentanții poporului, împreună cu Onor. Guvern să se gândească și să făptuiască și pentru cler aceea ce cugetă și făptuește pentru celelalte clase sociale.

Văd cu durere că în Eparhia Dunărei de Jos, și în special în Dobrogea, e o mare lipsă de preoți, și aceasta se datorește faptului că tinerii cari absolvesc Seminarul și Facultatea de Teologie nu se mai devotează carierei preoțești, în care nu văd nici o perspectivă, ci îmbrățișează mai bucuroși alte ocupațiuni mai prielnice și cu mai puțină grijă și responsabilitate.

Sunt în Dobrogea o sumă de sate lipsite de preoți titulari; și pentru a nu lăsa pe creștini lipsiți de mângăierile religioase, am fost nevoit să detașez o sumă de preoți monahi din mănăstirea Cocoș, pe la satele lipsite de preoți, și cari ieromonahi slujesc gratuit, numai pentru mâncarea ce li se oferă cu plăcere de către creștini, pentru ca să aibă și ei preoți cari să le boteze copiii, să le cunune feciorii și să le prohodească morții.

Iar aceasta am făcut-o de teamă, că dacă nu le voi da eu preoți, are grije să le dea alții!... preoții cari fac nu numai slujbe religioase, dar mai fac și altceva... în dauna Statului, a Bisericii noastre naționale, și chiar a neamului nostru.

Sunt sate în delta Dunărei care n'au văzut preoți de câte 15—20 ani, în cât și se rupe inima de jale când vezi în ce stare de sălbătăcie religioasă trăiesc locuitorii Români și creștini din acele sate. De aceea, ca Chiriarh al locului, cred de a mea datorie să atrag atenția tutu-

ror conducătorilor Statului Român, că pentru această parte a țării, împestrită cu neamuri și confesiuni străine, să se facă jertfe și pe tărâmul religios; pentru că oricâte sacrificii bănești s'ar face pentru alte lucruri sunt degeaba, dacă nu se va căuta să se cucerească și sufletele locuitorilor pe tărâmul religios și economic-social, pentru ca ei să iubească acest pământ din care se hrănesc; căci *numai iubirea izvorâtă din credință este împreunată cu jertfa!*

Majoritatea preoțimii noastre dela sate este plătită cu neînsemnata sumă de 45 lei pe lună; iar cântăreții rurali cu 11 lei lunar. Ei bine, vă întreb: este posibil ca acești oameni, împovărați de familii numeroase, să se poată susține azi cu aceste sume?

Evident că nu; mai ales că nu mai au nici folosința pământului integral, dat după legea dela 1864; iar veniturile epitrahilului sunt fixate prin lege.

La orașe, unde traiul s'a scumpit enorm, majoritatea preoților sunt tot de cei cu 4 clase seminariale, cari sunt plătiți cu 60 lei lunar, cântăreții cu 50, iar paracliserii cu 30 lei. E posibil, iarăș vă întreb, ca să poată trăi la orașe cu asemenea sume atât de mici, când numărul orașenilor este dublat cu străini, dela cari slujitorii bisericii nu pot să aibă nici un profit?!

Dar nici preoții cari ocupă funcțiuni administrative bisericesti nu sunt plătiți cum se cuvine.

De pildă, protoiereul primește în mână 165 lei lunar și este obligat să facă pe fiecare lună 10 inspecții prin județ; căci dacă odată cu înaintarea statelor nu anexează și 10 foi de inspecții nu i se liberează leafa. Vă închipuiți D-voastră cu câtă greutate se fac inspecțiile pe timpuri anevoiase de iarnă și cât trebuie să plătească la trăsura pe zi; căci ca să aibă trăsura sa, este imposibil.

Un alt organ administrativ de cea mai mare importanță este revizorul eparhial, care are îndatorirea: să facă pe procurorul la Consistoriile Eparhiale, unde se judecă preoții; să facă inspecții, spre a controla pe potropopi, și să facă cercetările ce au fost contestate protoiereilor.

Ei bine, știți cât primește acest funcționar important pentru toate aceste servicii: 150 lei după buget sau 135 lunar în mână!?

Ce să mai zic de membrii Consistoriilor, cari au câte 60 lei lunar?

Ce voiu mai zice iarăș de profesorii de religie, cari deși posedă titluri universitare și sunt supuși la aceleași probe de capacitate și predau acelaș număr de ore, și cu toate acestea sunt plătiți ca și profesorii de muzică, gimnastică și lucru manual: unii cu câte 180 lei, alții cu 200 lei, iar alții cu 220.

Salariile profesorilor de religie ar trebui egalate cu ale celorlalți profesori de alte materii, mai ales că nu sunt așa numeroși și dreptatea e de partea lor.

Și cu toate că personalul bisericesc este plătit precum am avut onoarea a vă relată, mai este încă o nedreptate ce li se face. La toate categoriile de funcționari li s'au suprimat *curba*, ce a fost introdusă în vremuri de strâmțorare pentru țară; *numai la slujitorii bisericești se menține și astăzi*; și, cu toate acestea, sărmanii preoți, deprinși cu răbdarea și sfiala, își fac datoria în biserică și afară, cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste.

Aud când dintr'o parte, când din alta, că preoțimea este așa... «că bisericile sunt goale, și câte alte multe la adresa lor.

Dar preoțimea este așa cum s'a voit să fie; nu ea este de vină peste tot. Cum voiți să avem un personal select, dacă tinerii de valoare nu văd în cler nici o perspectivă?

Imbunătățiți soarta materială a slujitorilor Altarului și atunci cu toții ne vom bucura de rezultatele la cari vom ajunge în curând.

Ca închiere, rog, în numele colegilor mei, Episcopi, al Consistoriului Superior Bisericesc, al preoțimii în genere și al slujbașilor bisericești, pe onor. Guvern ca, cu prilejul alcătuirii noului buget, să se îmbunătățească soarta materială a slujitorilor bisericești, dacă nu cu mai mult, cel puțin deocamdată cu câte o gradație de 25 sau 30 la sută, asupra salariilor ce primesc astăzi, gradație care să se aplice din cinci în cinci ani și să li se reducă și lor *curba*, ca la alți slujbași.

O altă nedreptate ce se face actualmente Bisericii, este și aceea: că taxele ce se încasează de epitropii pentru cununii, pentru aprinderea plicandrelor la diferite servicii și

produsul pangarului se trec ca venituri în bugetul fiecărei biserici; iar Statul completează ceea ce nu se ajunge până la acoperirea sumei, cu care se plătește personalul bisericesc, mai ales la orașe.

Dacă aceste venituri ar fi lăsate la dispoziția epitropiilor, acestea ar avea de unde să augumenteze lefurile cântăreților, paracliserilor și chiar ale preoților.

Iată, dar, un mijloc de îmbunătățire pentru cei mai mici, dar mulți; iar Statul, dacă voește să facă îmbunătățiri reale, să lase la o parte aceste mici venituri eventuale și să dea din bugetul său deopotrivă la toate bisericile.

Acestea am avut de zis, și rog din nou în mod respectos pe Onor. Guvern, reprezentat în momentul de față prin D-nul Ministru Maiorescu, să se gândească și la cler, pentru că el a fost, este și va fi pavăza naționalității și în vreme de grea cumpănă, ca și în momente de fericire! (Aplause).

D-nul Titu Maiorescu, ministru afacerilor străine: D-lor Senatori, voi comunică de îndată d-lui Ministru al Cultelor dorințele exprimate cu atâta eloquență și cu atâta trageră de inimă de către I. P. S. Prelat care a vorbit acum, și nu mă îndoiesc că D. Ministru al Cultelor care, sunt acum câteva zile, v'a arătat în Senat toată bunavoința a D-sale și greutățile cari sunt împreunate cu această cheștiune, va face tot ce va fi cu putință în sensul dorințelor exprimate. (Aplause).

Se pune la vot concluziunile rapoartelor asupra acestor petițiuni, de a se recomanda d-lui Ministru al Cultelor și se adoptă.

DIN NEVOILE CLERULUI NOSTRU ¹⁾.

I.

Dela o vreme încoace suntem martori, și încă martori direct interesați în cauză, ai unei stări de lucruri, care nu e de loc îmbucurătoare pentru Biserica noastră.

Lăsând la o parte evenimentele cu caracter mai mult sau mai puțin trecător prin care trece clerul de sus și ocupându-ne de starea clerului în genere, vedem, că el are nenorocirea de a suferi nenumărate lipsuri și rele, despre a căror cauză, cei mai mulți, încă nu ne putem da lămurit seama. Și ar fi, cred, de mare importanță pentru noi cunoașterea cauzelor adevărate a acestei rele stări de lucruri, căci am putea discuta și încerca înlăturarea lor; și reușind a înlătura cauzele, ar dispărea și efectele. Greutatea cea mare, însă, constă în două lucruri: I) În a găsi adevăratele cauze ale acestei crize, prin care trece astăzi Biserica și clerul nostru și al II-lea), în a găsi și pune în practică mijloacele cele mai potrivite pentru înlăturarea lor.

De pildă, știm și vedem cu toții, că aproape toate bisericile și din sate dar mai ales din orașe, sunt lipsite de credincioși, nu numai în Duminicile de peste an, dar chiar și la sărbătorile mai mari. Care e cauza adevărată a acestei stări de lucruri? De sigur, că nu e ușor de răspuns dintr'o dată la această întrebare. Dar presupunând, că am găsit cauza, care ar fi, să zicem, slăbirea sentimentului religios la enoriașii, cu toate că, după cum vom vedea mai târziu, cauza reală e alta și scăderea sentimentului religios e numai un efect al acelei cauze,—vine întrebarea: cum vom putea înlătura această cauză? Și apoi, care ar fi mij-

¹⁾ Conferință ținută la sediul societății clerului «Solidaritatea» din Galați.

locul cel mai potrivit de a reaprinde sentimentul religios în inima acelor enoriași?—Negreșit, că lucrul ar avea nevoie de puțină chibzuială, pentru a da un răspuns.

În felul aceasta am putea discuta asupra tuturor neajunsurilor sau nevoilor, de care se găsește copleșit clerul nostru.

Care sunt aceste nevoi?—Cum am mai spus, ele sunt nenumărate. Dacă ne-am întreba unul pe altul de piedicele sau nevoile, ce am întâmpinat fiecare din noi în cariera noastră, apoi am descoperi la fiecare pas noi neajunsuri, pe care nu le cunoaștem încă și am vedea atunci cât de mare e numărul lor. Trebuie însă, să facem o mărturisire de credință: eu socot, că atât timp, cât Evanghelia dată nouă de Mântuitorul va fi un ideal, de care nu vom căuta cel puțin să ne apropiem, dacă nu să-l îndeplinim, în biserica noastră nu vor înceta neînțelegerile, lipsurile și nevoile.

Sunt însă nevoi, pe care le vedem și le simțim mai mulți deodată și cari cer o mai grabnică îndreptare, nevoi cari nu trebuie să zăbovească mult, căci amenință nu numai organismul nostru bisericesc ci, în acelaș timp și pacea și binele poporului nostru.

Pentru a le examina mai bine le-am putea împărți în nevoi morale și nevoi materiale; cele dintâi cu mult mai importante decât cele din urmă, care nu sunt decât rezultatul celor morale.

*

1. Eu socot, că nevoia morală, cea mai răspândită, de care suferă clerul nostru, este lipsa de autoritatea morală, ce trebuie să aibă el asupra păstoriților săi, așa cum o aveau odinioară cei dintâi păstori ai Bisericii.

Și ce urmează din această lipsă de autoritate morală se poate ușor vedea: prestigiul clerului scade, cuvântul său—și aceasta, după mine, e pierderea cea mai mare—nu mai este ascultat și apoi efectele rele vin unul după altul: credincioșii pierd încetul cu încetul sentimentul religios, vin tot mai rar la biserică lor sau se duc la alta, unde-i atrage mai mult formele exterioare, nu-și mai cresc nici copiii în frica de Dumnezeu, și așa mai departe până ce ajung a fi numai cu numele creștini. Iată în puține cuvinte câte efecte rele rezultă din cauza lipsei morale arătate mai sus.

Acum să ne întrebăm, care e cauza pierderii autorității morale a clerului nostru în general?—1. Orice s'ar zice, ea provine mai întâi din faptul că majoritatea mare a clerului nu are toată conștiința misiunii sale și nici mijloacele morale de a o îndeplini. A fi pătruns de această conștiință și a fi înarmat cu toate cunoștințele necesare pentru punerea ei în practică, iată ceea ce, în primul rând, ar ridica clerul nostru din starea tristă de slăbiciune sufletească sub care apare el astăzi. Trebuie însă să recunoaștem, că aceasta nu e puțin lucru, dar prin o silință încordată, prin unire și înțelegere ea s'ar putea realiza în mare parte.

Conștiința misiunii preoțești, însă, trebuie s'o aibă cineva înainte de hirotonie. Atunci se va cerceta pe sine, singur în conștiința sa, dacă e vrednic de această chemare, dacă nu cumva, lucrând ca urmaș al Sf. Apostoli, nu va fi într'o necurmată contradicție cu credința și convingerile lui intime, dacă nu va privi la această sfântă misiune ca la oricare funcțiune publică sau ca la o speculațiune ordinară. Și dacă va găsi în conștiința sa, că nu e determinat pentru această misiune de nici unul din motivele de mai sus, atunci să se hirotonisiască. Așa au cugetat mai întâi, vremea îndelungată, Sf. Ioan Gură-de-Aur, Sf. Vasilie cel Mare și alți părinți bisericești înainte de a primi hirotonia.

Primind dumnezeescul har asupra sa, el va căuta să facă singur asupra-și o educațiune riguroasă, în scopul de a ajunge cât mai mult posibil, un păstor asemenea Sf. Apostoli, aleși de Mântuitorul. Va căuta să se deprindă astfel, în cât să aibă în tot momentul în mintea sa pe Mântuitorul Hristos ca o icoană vie în toate împrejurările vieții și să se întrebe la fiecă pas, dacă gândul, vorba și fapta sa se potrivește cu învățătura Aceluia și dacă el i-ar binecuvânta faptele sale.

Fiind educat singur în acest mod, el va fi pregătit, după cuvântul Mântuitorului, de a se lepăda de sine, «a lua crucea și a urma Lui». Va fi pregătit pentru toate greutatețile, pentru toate jertfele și nevoițele, ce i le va cere misiunea sa și atunci va putea pași de îndată la punerea în fapt a chemării sale, la păzirea și conducerea turmei încredințate lui.

*

2. În strânsă legătură însă cu conștiința misiunii preoțești stă și paza *demnității și purtării sale*. Știm din epistolele Sf. Apostol Pavel, că atunci, când Sf. Apostoli au început să organizeze Biserica așezând episcopi și presbiteri, procedau cu foarte multă băgare de seamă în alegerea persoanelor, ce erau chemate la aceste trepte. (Astfel, Epistola către Timotei I 3, 2—4).

Sfinții Părinți, ca Ioan Gură-de-Aur și Grigore de Nazianz, mult timp au fugit de preoție, temându-se a nu fi nevrednici de această treaptă, deși erau împodobiți cu cele mai frumoase virtuți creștine; și nu au primit a se hirotoni decât cu multă anevoință și sfială.

Din acestea înțelegem cât de mult eră prețuită de Sf. Apostoli și părinți bisericești demnitatea preoției. Și cu drept cuvânt, căci de ar fi un preot cât de luminat și de ar lucra el ori cât de mult în via Domnului și dacă nu are demnitatea necesară treptei sale, tot ce lucrează el se dărâmă, pierde tot ce a câștigat pentru Biserica lui Hristos și se pierde și pe el însuși. Iuda Iscarioteanul eră ucenic al lui Hristos, se împărtășia din toate învățăturile lui și purta grijă de nevoile zilnice ale celorlalți Apostoli și cu toate acestea, din cauza lăcomiei sale, a pierdut totul și s'a pierdut și pe sine.

Nenumărate sunt învățăturile Sf. Apostoli și ale Părinților bisericești prin care se recomandă buna purtare și demnitatea preotului. «Nimeni să nu defaime tinerețele tale, zice sf. Apostol Pavel în epistola sa către Timotei (I, IV, 12), ci te fă pildă credincioșilor în cuvânt, în viațuire, în dragoste, în duh, în credință și în curățenie». «Ori de mâncați, ori de beți, sau altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți» zice același Apostol în I-a Epistolă către Corinteni X, 31).

Un preot fără demnitate va fi totdeauna în loc de lumină, care să lumineze pe păstoriți, o piatră de scandal care-i va pierde și Mântuitorul zice: «Vai de cel prin care vine scandalul; mai bine i-ar fi lui să și lege o piatră de moară de gât și să se arunce în mare. (Lucă XVII, 1—2. Lipsind deci preotului această calitate—demnitatea—el nu va putea îndeplini cerința unui păstor și în zadar va fi împodobit cu alte calități.

Preot demn va fi acela, care în orice împrejurare a vieții sale își va aminti, că slujește lui Dumnezeu, că e pus pentru paza Bisericii lui Hristos și deci orice va învăța și va face, trebuie să fie potrivit cu învățătura Sf. Evanghelii și vrednic de numele lui Hristos.

*

3. Adaug însă, că *ignoranța* este de asemenea un dușman mare al ridicării clerului, împiedicându-l de a ajunge la cunoașterea misiunii sale și că *pregătirea intelectuală* e absolut necesară pentru punerea acestei misiuni în practică.

S'a zis însă de mulți, că Sf. Apostoli și primii păstori sufletești erau oameni simpli și fără multă învățatură și deci urmează, că și preoții de azi să fie asemenea. Dar o astfel de concluzie denotă o judecată prea superficială din partea celor, cari ajung la ea. Intr'adevăr, am spus, că preotul trebuie să aibă cunoștințele necesare misiunii sale; dar care eră misiunea primilor păstori bisericești? Negreșit, aceea de a predică și răspândi Creștinismul. Erău ei pregătiți pentru aceasta? Erău, de vreme ce au și dovedit-o prin rezultatele predicii lor. De unde aveau ei însă această pregătire? Sf. Apostoli o aveau dela însuși Mântuitorul; iar primii lor urmași o aveau dela Sf. Apostoli. Această pregătire a lor însă, nu aveă nevoie de multă școală; spre a vesti adevărul Evangheliei la omenirea de atunci, nu eră nevoie decât de viul grai, simplu și din convingere. Iar adevărurile și învățăturile Evangheliei, le aveau, cu prisosință din însăși predicile Mântuitorului—respectiv ale Apostolilor—auzite de ei înșiși și din harul Sf. Duh, pogorît cu îmbelșugare asupra lor. Ne putem închipui ce putere de convingere trebuie să fi avut cuvintele Sf. Apostoli și ale celor dintâi păstori, când ei spuneau celor cărora se adresau: «Ceea ce am auzit cu urechile noastre, ceea ce am văzut cu ochii noștri, ceea ce am privit și mâinile noastre au pipăit, aceea vestim vouă, ca și voi să aveți împărtășire cu noi» (Ep. I Ioan I, 1—12. Și lumea setoasă de adevăr, renășteă sub puterea cuvintelor lor, ca țarina uscată sub ploaia binefăcătoare. Acești primi păstori bisericești nu se sfiau de a predică nici în fața mulțimei, nici în temple, nici înaintea filozofilor și învățătilor. Ei aveau credința darului ceresc, care lucră prin ei;

și tăria convingerii lor biruiă chiar pe îndărătnicii sofști și învățați ai veacului. Apoi pentru răspândirea Evangheliei lui Hristos nu eră nevoie de școală înaltă, de principii filozofice și de cunoștințe întinse; ci după cum am mai spus numai de graiul simplu, puternic și convingător—ceea ce primii sămănători în ogorul lui Hristos posedau cu îmbelșugare.

Sub alt aspect apare însă cerința cunoștințelor clerului în timpurile de mai târziu, când rolul lui eră de a învăța și conduce pe anumiți păstoriți ai lui în toate împrejurările vieții lor și când el, spre a-și putea îndeplini cu succes rolul lui, trebuia să fie superior tuturor sub toate raporturile. De aceea, pe la sfârșitul veacului al II lea încep să se înființeze renumitele școli din Antiohia, Alexandria, Efes și în alte părți în Apus unde-și căpătau cunoștințele teologice necesare toți cei cari se devotau pentru biserica lui Hristos. Și avem astfel din acel timp înapoi părinți învățatori bisericesti și apologeți învățați, cari fac fala creștinătății, precum au fost: Panten, Clement Alexandrinul, Origen, Dionisie cel Mare, Irineu, Teofil al Antiohiei, Tertulian, Ciprian, Lactanțiu, Ieronim, Sfinții Trei Ierarhi, Atanasie cel Mare și mulți alții, toți dotați cu vaste cunoștințe, nu numai teologice, ci și profane. Și trebuiau să fie astfel pregătiți, căci Biserica aveă pe atunci dușmani mulți și puternici și înlăuntru și înafară. Înlăuntru erau ereticii, pe care părinții bisericesti trebuiau să-i învingă prin cunoștințele Sf. Scripturi; iar înafară erau stăpânitorii și filozofii păgâni, contra cărora trebuiau să fie înarmați pe de o parte cu tăria credinței, spre a putea răbdă suferințele martirului, iar pe de alta cu cunoștințele profane ale veacului. Orice păstor bisericesc, deci, fiind dator să-și apere turma încredințată lui, trebuia să fie pregătit, spre a lupta cu succes și în contra unora și în contra celorlalți din acești dușmani.

Revenind la timpul de față, putem constată, că dușmanii Bisericii nu numai că nu s'au împușinat, dar că chiar s'au înmulțit. Numărul creștinilor, cari se depărtează de adevărata învățătură a lui Hristos e din ce în ce mai mare și pe lângă aceștia, foarte numeroși sunt și dușmanii ei declarați fățiș, cari deși poartă numele de creștini, însă

luptă prin grai și scris contra Bisericii și învățaturii sale. Apoi turma credincioșilor mai mult ca niciodată e amenințată de propriile ei slăbiciuni și patimi, care i primejduesc atât sufletul, cât și trupul. Cu atât mai mult, deci, trebuie să fie pregătit păstorul bisericesc de astăzi pentru conducerea turmei sale.

Potrivit împrejurărilor veacului, în care ne aflăm, un păstor bisericesc trebuie să fie în curent cu toate ramurile de activitate și cunoștințele omenești. În sate el trebuie să fie gata ori când a explica fiilor săi sufletești orice nedumerire a minții lor și orice cunoștință relativ de viața lor practică. Dar în general vorbind la sate, preoții de azi, mai ales absolvenții unui seminar complet, au întăctatea în privința culturai intelectuale și de aceea autoritatea lor morală e mai puțin știrbită nu numai față de necărturari, ci și de fruntașii statului.

Nu tot așa însă stă lucrul la orașe. Aici păstoriții preotului sunt, în foarte multe cazuri, cu o cultură mult mai superioară. Ce autoritate poate avea atunci cuvântul sau predica preotului, când cei care-l ascultă, constată adesea la el foarte mari scăderi de cunoștințe, ca să nu vorbesc decât de acestea. Negreșit nu putem pretinde, ca preotul de oraș să fie superior sau chiar egal în cunoștințe față de un profesor specialist d. ex., sau cu o cultură mai mare, ca a unui personaj distins din enoria sa; dar trebuie cu necesitate ca el să poseadă cunoștințele generale din fiecare ramură de știință, căci pentru aceasta programul analitic al studiilor din seminarii a fost ridicat la nivelul celor din liceu și legiuitorul cere unui asemenea preot titlul academic de cel puțin licențiat. Și chiar dacă din seminar și facultate, el nu a putut să ajungă la un nivel intelectual, cel puțin *mediu*, al societății, în care trăește, el e dator ca, în particular, să caute a ajunge acolo unde misiunea sa de păstor îl chiamă.

Este știut, că totdeauna un om superior în cultură impune celui mai inferior; în cazul deci, când preotul va fi mult mai prejos în cultură decât un enoriaș al său, de sigur că cel care va impune va fi acesta din urmă; și ce se va alege atunci din autoritatea morală pe care trebuie s'o aibă preotul? Sunt cazuri când preotul e mai slab de

cât un laic chiar în cunoștințele religioase. Dacă nu are, în acest caz, nici măcar o purtare morală și demnă, iată că a pierdut calitatea cea mai de seamă a unui păstor sufletesc: autoritatea morală.

Constatăm deci, că lipsa unei culturi serioase, unită cu inconștiența misiunii sale este cauza cea mai de seamă pentru pierderea autorității morale a clerului asupra păstorilor săi. Nefiind el însuși luminat, cum va lumina pe alții? Și Mântuitorul spune celor pe care-i lasă în urma sa: «Voi sunteți lumina lumii».

* .

4. Dar mai este o cauză care contribuie la pierderea autorității morale a clerului: Până mai dăunăzi—cam până pe vremea răscoalelor țărănești (1906)—erau mulți,—și se mai găsesc și azi câțiva—cari privesc pe preot ca pe un «părazit social» și îl acuză de trântor. Dacă întrebi pe vreunul din aceștia, pe ce-și întemeiază afirmarea, îți va răspunde cam în acest fel:

«Preotul slujește puțin dimineața și după amiazi la biserică—și încă aceasta nu în fiecare zi—; apoi dacă e chemat undeva, la vre-o slujbă în popor, se duce—bine înțeles că nu degeaba—; dacă nu e chemat, stă acasă, doarme și trândăvește, sau iese în sat ori în târg și se dedă la diferite viții; pe când noi funcționarii, comerțanții sau meseriașii deabea avem pe zi o oră sau două libere pentru masă și pentru a vedea de familiile noastre».

De sigur, că această afirmare nu e exactă în totul; dar sunt și cazuri pentru care o asemenea acuzație e din nenorocire prea dreaptă. Pe lângă că majoritatea clerului—în special dela orașe—a rămas mult îndărăt de mediul cultural, în care trăește, apoi trăind și în neactivitate sau dedându-se vițiilor, ce impresie a putut produce el atât streinilor, cari l'au cercetat, cât și propriilor lui enoriași? De aceea să nu ne mirăm de mara scădere a sentimentului religios în populațiunea dela orașe și dela sate. Și dacă în poporul dela sate a rămas mai multă credință, apoi aceasta se datorește pe lângă împrejurări, că populațiunea satelor fiind aproape în întregime românească și-a păstrat mai bine credința și faptului că preoții de acolo au fost mai depărtați de viața trândavă și vițioasă a ora-

șilor și în același timp ocupați mai mult fie cu nevoile păstorale, fie cu munca câmpului.

Se știe, că lipsa de ocupație este dușmanul cel mai mare al omului. Neavând sau nevrând să lucreze, omul cade mai întâi în plictiseală; spre a scăpa de această stare neplăcută, el caută atunci o distracție; și unde poate să găsească cineva distracția sa? Negreșit în plăcerile, ce se potrivesc gradului său de cultură; și pentru un om mai simplu, acestea vor fi plăcerile grosiere, care-l duc la viciile cele mai urâte. Aceasta a fost și urmarea trândăviei unei mari părți din clerul dela orașe și în multe părți la clerul dela sate.

Nu se poate cere dela cineva o inteligență prea mare; nu i se poate pretinde numai decât o cultură întinsă, dacă n'a avut posibilitatea să și-o capete prin instrucțiune în timpul tinereții. Dar a trăi în nepăsare și trândăvie asta nu se poate ierta omului, ființei celei mai perfecte de pe pământ și deci cu atât mai mult nu se poate ierta preotului, care nu e un om de rând, ci păstorul și conducătorul celorlalți. De altfel legile firești, puse de Dumnezeu, pedepsesc pe asemenea oameni, fie prin cădere în sărăcie, fie prin diprețul căpătat din partea semenilor săi. Preotul însă prin neactivitatea sa nu se pierde numai pe sine; ci își pierde și turma încredințată lui, pentru care trebuie să răspundă în fața lui Dumnezeu. El e atunci întocmai ca «păstoru năimit, care vede lupul și fuge, căci năimit este și nu i este lui grijă pentru oi».

Constatăm deci, că neactivitatea cu urmările ei a unei mari părți din cler, a fost și ea una din cauzele puternice pentru scăderea prestigiului său în fața lumii și a encriașilor săi.

II.

Am arătat, câteva din cauzele principale care au adus și aduc încă clerului pierderea autorității sale morale. Urmările triste ale acestei pierderi le-am văzut de asemenea; și prin aceasta am văzut cât de mare importanță prezintă pentru noi această autoritate morală. E un interes vital și pentru noi și pentru poporul păstorit, ca această autoritate sufletească să nu scadă.

Mijloacele pentru înlăturarea cauzelor arătate nu sunt prea grele, spre a fi puse în practică.

1. Astfel *conștiința misiunii preoțești* se va putea trezi în viitorii preoți, dacă chiar de pe băncile școalei, seminariștii vor avea dascăli și educatori conștiincioși, cari să planteze în sufletele lor încă tinere sămânța cea bună a învățaturii și a creșterii întru frica lui Dumnezeu. Rolul principal și deci și răspunderea cea mare o au în acest punct cei, cari vor alege și trimite la seminarii pe educatorii și dascălii viitorilor preoți, și de aceia foarte adevărat a fost cuvântul unui mare Ierarh spus odată în Senat, că «Clerul Bisericii din țara noastră este așa precum țara s'a îngrijit să-l aibă». ¹⁾ În al doilea rând, răspunderea o vor avea și părinții viitorilor clerici, dacă nu vor căuta să conlucreze împreună cu școala pentru scopul arătat mai sus, adică de a trezi în inimile acestora conștiința misiunii, pentru care sunt pregătiți.

2. Venind la a doua cauză găsim, că *demnitatea și purtarea morală* a preotului poate și trebuie să fie cultivată tot din școală, odată cu formarea conștiinței misiunii sale; și va fi pusă în practică în tot timpul activității sale păstorale. Vor fi responsabile deci mai întâi tot aceleași organe de educație, despre care am vorbit și în punctul precedent; iar în al doilea rând înșiși preoții, cari nu vor ști să-și păstreze aceste calități păstorale, câștigate în școală.

3. Tot așa ignoranța clerului va fi înlăturată prin predarea, cât mai conștiincios, a studiilor teologice și profane elevilor seminariști, precum și studenților teologi. Marele neajuns al învățământului din seminarii, este că acestea n'au un personal didactic, totdeauna bine ales, dacă nu special. Mai mult, sunt cazuri, când în cursul unui singur an se schimbă câte doi sau trei profesori la aceeași materie. Starea aceasta de lucruri s'ar putea simțitor îmbunătăți prin o mai mare atenție și bunăvoință a acelor, cari au puterea de a numi personalul didactic al seminariilor, dela calitatea căruia va depinde cultura clerului nostru, cel puțin în viitor.

¹⁾ Pimen, Episcop al Dunării-de Jos, «Cuvântarea din Senat la modificarea legii Clerului». (Ședința dela 23 Ianuarie 1910.)

4. Cealaltă cauză însă, neactivitatea de care sunt învinuiți preoții, are o mai mare însemnătate pentru noi, decât celelalte două, prin faptul că de ea suntem vinovați noi direct și tot dela noi atârnă înlăturarea ei prin muncă și activitate.

Nu e nevoie să mai arăt foloasele și mulțămirea ce rezultă din muncă; aş vrea însă, să spun că, pe lângă obligațiunea pentru muncă și activitate, cerută de misiunea noastră, proprie, trebuie să ne gândim puțin și la un ideal urmărit cu stăruință. dela o vreme încoace, de mai mulți oameni de bine; e vorba de îndrumarea din toate punctele de vedere spre mai bine a păstoriților noștri, a poporului nostru, îndrumare, ce se așteaptă dela o activitate a noastră cât mai conștiincioasă și mai spornică.

Trecem prin grele împrejurări și înlăuntru și în afară. Pentru ridicarea noastră din toate punctele de vedere nu sunt de ajuns numai legile și organele administrative ale statului; trebuie ceva mai mult. O mișcare care să pornească din toate inimile celor care voiesc binele și ridicarea poporului nostru; trebuie o voință puternică, care să-l aducă la o nouă viață trainică și morală. Aceasta însă nu se poate ajunge fără ajutorul celor, cari au chemarea de a cultiva sufletele și inimile omenești, fără ajutorul păstorilor sufletești; iar aceștia atunci vor putea lucra cu succes și în această direcție, când vor avea deplină autoritate morală asupra părinților lor.

Cine va putea să lucreze și pentru acest ideal, fără a-și neglija însă propria sa activitate pastorală, să nu stea la îndoială: Sf. Apostol Pavel zice despre unii ca aceștia:

«Celui ce poate face și de prisos preste toate acestea ce cerem sau gândim, aceluia fie mărire în Biserica cea în Hristos Iisus» (Efes. VII, 20—22).

Preotul va bine merita atunci dela patrie, va câștiga recunoștița dreaptă a neamului său și stima celor streine dar mai pre sus de toate, el își va face atunci deplină datorie a chemării sale.

Pr. Gr. Costea.

CRONICĂ BISERICESCĂ

1. *Un memoriu al clerului Capitalei*

În cursul acestei luni, s'a prezentat d-lui Ministru al Cultelor o delegațiune de preoți din București și i-a prezentat următorul memoriu. Memoriul acesta a fost întocmit pe baza discuțiilor ce au urmat în conferințele pastorale ale preoților din Capitală din toamna aceasta. Sunt în acest memoriu chestiuni cu un caracter general-religios și ne închipuim că vor fi tratate și în Consistoriul Superior Bisericesc și în Sf. Sinod pentruca onor. Minister al Cultelor să poată lua măsuri în urma unor hotărâri legale bisericești.

O delegațiune a preoților din Capitală s'a prezentat d-lui Ministru al Instrucțiunii, înmânându-i următorul memoriu:

Domnule Ministru,

Clerul Capitalei, întrunit în conferințe pastorale în zilele de 9 și 10 Noembrie a. c., a luat în discuțiune și *chestiunea predării învățământului religios în școalele noastre de toate gradele*; și constatându-se că una din pricinile scăderii sentimentului religios în poporul nostru, este și lipsa predării învățământului religios în școale de către persoane anume pregătite și cu adevărată râvnă apostolică, a ales o comisiune, compusă din sub-semnații, cari să studieze chestiunea în special și să alcătuiască un memoriu pe care să-l înaintăm Domniei Voastre

Următori însărcinării ce ni s'a dat, ne-am adunat și am alcătuit următorul memoriu, pe care cu profund respect—îl supunem la cunoștia și hotărârea D-Voastră cu rugămintea de a dispune ca să se ia măsurile de îndreptare.

Domnule Ministru,

I) În școala primară—la sate și la orașe—religiunea se predă astăzi de către învățătorul și institutorul respectiv, împovărați unii dintre dâșii cu multe și felurite atribuțiuni; alții nu au pregătirea suficientă și dragostea cu adevărat apostolică; și în tot cazul nu vor putea niciodată să aibă rezultatul pe care l-ar putea obține preotul, care are și menirea și râvna și chiar prezentarea de persoană sfințită și anume rânduită pentru răspândirea învățământului evanghelic între enoriașii săi și cu atât mai mult între fiii aceluiași enoriași, adunați în școală.

Se împlinesc aproape 20 ani de când s'a prevăzut articol special în legea clerului mirean, ca *preotul să predea religiunea în școlile primare* și nici până astăzi acest articol nu s'a pus în aplicare; de și alături de școlile noastre primare pe același pământ al scumpei noastre patrii, *în școlile papistașilor preotul catolic are voie a preda religiunea.*

Starea aceasta credem că nu mai trebuie păsuită de loc, dacă voim ca viitoarele generațiuni să fie crescute în spiritul viu al vieții creștine, în care au trăit strămoșii noștri, cari ne-au lăsat în păstrare paladiul sfânt: legea și moșia.

II) În școlile secundare nu se dă învățământului religios importanța ce i se cuvine, căci se predă într'o singură oră de clasă pe săptămână (esceptând seminariile și clasa I gimnazială cu 2 ore) și în unele școli nu se predă în toate clasele, cum sunt școlile secundare de fete de gradul al II-lea în care se predă numai până în clasa V-a, la liceele de băieți până în cl. VI-a, la școlile profesionale de fete numai în clasa I și a II-a câte o singură oră; iar în cele mai multe școli ca: școlile comerciale de ambele grade, școlile militare, de agricultură, de silvicultură, de meserii, de menaj, etc., *studiul religiunii nu se predă de loc, ca și cum elevii acestor școli n'ar avea nevoie de educațiune religioasă morală atât de folositoare oricărui creștin.*

Din pricina aceasta se vede la noi o absolută necunoștință despre cele mai elementare învățături bisericești la cea mai mare parte din poporul nostru, lipsa fricei de Dumnezeu și de dragostea aproapei, înmulțindu-se crimele, sinuciderile, hoțiile etc., iar pe de altă parte, găsesc teren priincios agenții propagandiști ai diferitelor secte religioase, cele mai periculoase pentru neamul nostru, cum sunt adventiștii, pocăiții, baptiștii, anarhiștii, etc.

Dar nu numai învățământul religios este deconsiderat și neglijat în învățământul secundar, ci și situațiunea profesorilor de religiune este înjosită față cu a celorlalți colegi, de oarece ei sunt plătiți pe jumătate ca dâșii, deși li se cer aceleași titluri, aceleași examene de capacitate și același număr de ore pe săptămână.

Față cu această situațiune, subsemnații cerem:

I. *În școlile primare să predea religiunea preotul de parohie.*

II. Să se completeze cel puțin câte 2 ore de clasă pentru învățământul religios în școlile în care azi au numai câte o oră de clasă extinzându-se la toate clasele.

III. Să se introducă religiunea și în școlile de meserii, militare, comerciale, de menaj, etc.

IV. Să se unifice și egaleze salariile profesorilor de religiune cu ale celorlalți colegi ai lor pentru demnitatea lor și a studiului pe care-l propun.

Acestea fiind cererile noastre drepte, cu onoare le supunem la cunoștința și aprecierea Dv. și vă rugăm să binevoiți a decide ca să putem să împărtășim fraților noștri, hotărârea Domniei Voastre și să ne depunem însărcinarea ce ni s'a dat.

Suntem ai Domniei voastre cu tot respectul.

(ss) *Economul Vasile Pocitan*
(Biserica Sfinții Voevozi)

(ss) *Preotul Ioan Ionescu*
(Biserica Spirea Veche)

(ss) *Economul Ch. Bidoianu*
(Biserica Silvestru)

2. O pioasă serbare de recunoștință.

În ziua de 25 Noembrie a. c., s'a oficiat în Capela Internatului Teologic (Biserica Radu-Vodă) parastasul, ce se face de obicei în fiecare an pentru odihna sufletului răposatului întru fericire Silvestru Bălănescu, fost Episcop al Hușilor.

Au asistat: D-l. Dr. D. G. Boroianu, decanul Facultății de Teologie, d-nii profesori: Dr. I. Cornoiu, Dr. B. Cireșeanu, Dr. Drag. Demetrescu, P. C. Iconom Const. Nazarie, Dr. I. Mihălcescu, Dr. N. Dăbrescu și P. C. Iconom I. Popescu-Mălăești și toți studenții Facultății de Teologie. Slujba Sf. Liturghii și a Parastasului s'a oficiat de P. S. Arhiepiscopul Valerian Râmnicănean, înconjurat de preoții: I. Florescu, spiritualul Internatului Teologic, Iord. Popescu, preot al Capelei, Antonie Ieremieff, Corpaciu și Ierodiac. Filaret Jocu, studenți ai Facultății de Teologie.

Cântările de strană și răspunsurile Sf. Liturghii au fost executate de corul studenților în Teologie. La sfârșitul Sf. Liturghii P. C. Iconom profesor Const. Nazarie, directorul Internatului Teologic, a ținut următoarea cuântare:

Iubi Studenți,

Azi sărbătorim amintirea încetării din viață a P. S. Silvestru Bălănescu, fost Episcop de Huși. Dela încetarea lui din viață au trecut unsprezece ani și deci mulți dintre Domniele Voastre cunoașteți această figură, poate numai după nume și din auzite. O reîmprospătare a faptelor lui, cât de pe seurt, va fi și un act de recunoștință față cu memoria fericitului repausat și un act de învioșare și reculegere pentru noi.

Simion Bălănescu—asa eră numele P. S. Silvestru în mirenie—s'a născut în 1838, Iulie 16, în satul Pângărăciu, județul Neamț, din părinți de jcs. Primele începuturi de carte le-a dobândit pe la dascălii de biserici. Foarte de tânăr a intrat în Mănăstirea Pângărați, unde a dat pe față adevărate călcături de monah, fiind între cei întâi la citit, și cântat, de aceea în 1854 e tuns în monahism.

Auzind de vestitul Seminar dela Socola, ilustrat pe acea vreme de Filaret Scriban și Melchisedek, în 1855 vine la Iași, unde este îmbrățișat cu dragoste, iar după terminarea Seminariului e trimis la Academia din Kiev în 1868.

După terminarea studiilor este numit profesor și apoi director la Seminariul Central din București, membru redactor la Biserica Ortodoxă Română și în fine, profesor și decan al Facultății de Teologie în 1882, iar la 1886 Țara îl alege Episcop de Huși, unde păstorește până la sfârșitul vieții sale, 25 Noemvrie 1900.

După aceste date excepțional de scurte, s'ar părea, că după ele nu se ascunde nimic deosebit și că P. S. Silvestru n'a fost decât un monah ca toți monahii, un profesor ca toți profesorii și un episcop ca toți episcopii. Așa este, n'a fost decât monah, profesor și episcop, însă a fost monah, profesor și episcop după rânduială, după duh, după chemare și nu după năimire.

Trăsătura caracteristică a întregii vieți a P. S. Silvestru a fost bunătatea și blândețea. Aceste însușiri, rari mai ales în vremile noastre de luptă aprigă pentru pâine, situații ori slavă deșartă, nu sunt decât urmări ale unei vieți cu adevărat creștinești. P. S. Silvestru a fost preot și arhieru creștin și a crezut, a simțit și a trăit ca un ade-

vărat preot și arhieru creștin. Numai preoții și arhierii, cari trăiesc așa, sunt ucenici ai Mântuitorului, numai aceștia sunt păstori, cari au grijă de oi și se cunosc de oi și ascultă glasul lor. În adevăr, glasul blând al bunului profesor și păstor Silvestru era stimat și ascultat și în toate împrejurările grele și situațiile încurcate el era veriga ce unea părțile cele mai deosebite. Mulți adesea, luau blândețea P. S. Silvestru drept naivitate ba chiar și drept slăbiciune, realitatea însă arată că ceea ce este stânt și curat nu se spurcă.

Vremea rectoratului său la Seminar a format epocă prin dragostea și ajutorul ce P. S. Silvestru da elevilor lipsiți de mijloace.

Vremea păstoriei sale în Eparhia Hușilor formează o epocă în istoria acelei Eparhii. El, Silvestru al Hușilor, introducea la noi, în mod sistematic vizitele canonice, însă vizite canonice fără alaiu oficial, ci vizite canonice de educare, instruire și ajutorare. Să nu vă surprindă faptul, că am întrebuințat și cuvântul ajutorare, căci P. S. Silvestru, cum mi-a spus mie, cheltuia în fiecare vară cu vizitele canonice aproape 6000 lei. «Nu este destul, îmi zicea P. S. Sa, numai să-i vorbești celui lipsit și nenorocit, ci să și-l ajuți cu fapta». Așa vorbesc și fac oamenii blânzi și darnici și darnic era P. S. Silvestru. Ca un prinos de recunoștință, cu plăcere amintesc faptul că și eu am avut norocul să mă bucur nu numai de sprijinul moral al P. S. Sale, ci și de cel material: șase luni de zile, mi-a trimis P. S. Silvestru din modestul salar de episcop câte două sute de lei pentru imprimare de cărți.

Tot ca fruct al dărnicii și bunătății sale trebuie să considerăm și donația făcută Facultății noastre, donație care constă din casele sale din Strada Plantelor, case, care constituiesc singura lui avere, rezultată din munca unei vieți întregi. Donația aceasta mai vorbește încă și altceva și anume, despre importanța ce P. S. Sa dădea instituțiunii noastre: «din vizitele pastorale, din conferinți și interogațiuni m'am convins, zicea P. S. Sa, că mai ales pentru vremile de acum, fără știință preotul nu poate ține piept față cu nevoile Bisericii și ale Țării». De aceea puținul său avut l'a lăsat în profitul instituțiunii, merită să semene

lumina credinței și a vieții creștine pe ogorul bisericii și al Țării românești. Ar fi greu să enumerăm actele de bunătate ale P. S. Silvestru, întrucât P. S. Sa ca și toți oamenii de valoare reală eră de o modestie neînchipuită și de multe ori, cum zice Sf. Scriptură, procedă așa, ca să nu știe stânga ce face dreapta.

În relațiile P. S. Sale cu colegii, cu păstoriții și cu clericii, vecinic eră condus tot de principiul dragostei, al blândetei și bunătății creștine. De multe ori preoții chemați la Episcopie, spre a fi dojeniți pentru o abatere sau alta, plecau îmbrăcați cu o giubea sau anterior de al P. S. Sale.

În ce privește darurile intelectuale ale P. S. Sale, datorii suntem să spunem că natura nu 'l dotase cu îmbelșugare; eră greoiu la cugetare și destul de încet la exprimare; în schimb eră harnic și rezistent la muncă. Articolele sale din «Revista Biserica Ortodoxă Română și alte scrieri teologice ne vorbesc elocvent despre sluga cea credincioasă, care a înmulțit talantul Domnului său; iar predicile și conferințele sale, dacă nu ne scot în relief o inteligență scilpitoare, în schimb ne denotă un suflet de nobleță rară, un suflet plin de ungere duhovnicească, un suflet, care împrăștie liniște, pace, bucurie, ori părintească durere și îngrijorare de soarta celui abătut din calea binelui; ele scot la iveală sufletul cumpănit al păstorului a-dăpat la isvorul înțelepciunii creștine; ele arată că răposatul aveà inimă mare. Acestea ne arată că cinevă poate deveni mare și fără talente excepționale, dacă are cu el strălucirea vieții virtuozase.

Mulțămită activității P. S. Sale, literatura română are în traducere dreptul canonic de Berdnicov. Mulțămită, în parte, activității P. S. Sale, aceiași literatură are în traducere Dogmatica lui Silvestru de Caneff, tipărită în 5 volume, pe spesele P. S. Sale.

Acum, cred, că ați înțeles mai bine, pentruce ziceam, că sărbătoarea de față e și un act de recunoștință și un act de înălțare și reculegere sufletească. Ar fi un act de nesocotință și de nerecunoștință din parte-ne faptul de a nu pune în lumină, din când în când, vieța creștină a blândului episcop Silvestru și activitatea lui călăuzită în toate împrejurările numai de dragostea către Biserică și Țară,

numai de dragostea către aproapele. Pe de altă parte ar fi o mare pierdere, dacă noi, uitându-ne la figura strălucitoare a acestui arhipăstor, am rămâne reci și nu ne-am îmbărbăta la luptă pentru îndeplinirea datoriei și la formarea sufletelor noastre în duh de credință și viață creștinească; ar fi un act de nerecunoștință, ar fi o mare pierdere pentru Biserică și Țară, ar fi un păcat mare, dacă luând îndemn dela viața P. S. Silvestru, nu ne-am înălța și nu ne-am hotărî a deveni păstori asemenea lui: buni la suflet, plecați cu urechea la nevoile aproapelui, modești, iubitori de muncă și știință, darnici, dornici de prosperitate și fericire pentru Biserică, Țară și bunul nume al Facultății noastre!

*

După slujba parastasului, P. S. Arhiepiscopul Valerian, împreună cu D. Decan și D-nii profesori ai Facultății de Teologie, cum și corul studenților în teologie, au mers în procesiune la cimitirul Belu, la mormântul fericitului întru pomenire Episcop, unde s'au citit rugăciunile de deslegare și s'a cântat veșnica pomenire.

X.

3. *Congresul Societății femeilor ortodoxe Române*

I.

În zilele de 27 și 28 Noiembrie a. c. s'a ținut în București primul Congres al Societății femeilor ortodoxe Române după următorul program:

Duminică 27 Noiembrie,

Orele 10 dimineața, Te-Deum la Sfânta Mitropolie.

Orele 2—4 p. m., vizitarea muzeului Casei Bisericii.

Orele 9 seara la Ateneu, conferința D-lui N. Iorga, profesor universitar, despre *Valoarea tradițiilor naționale în educația femeii*.

Luni 28 Noiembrie,

Orele 2 p. m.

a) Deschiderea congresului prin cuvântarea P. S. Arhiepiscopului Teodosie Ploșteanu, Vice-Președinte al Societății;

- b) Raportul general al Comitetului central;
- c) Raportul comisiunii de cenzori;
- d) Alegerea noii Comisiuni de cenzori;
- e) Discuțiuni cu privire la activitatea viitoare a Societății;
- f) Propuneri eventuale cu privire la activitatea viitoare a Societății;
- g) Cuvânt de închidere de D-nul S. Mehedinți, profesor universitar.

II.

Toate s'au petrecut după program spre deplina mulțămire a participanților. Nu voi vorbi acum despre frumoasa și interesantă conferință a D-lui Iorga, căci va trebui insistat îndeosebi asupra ei și vom face-o la timp. Arăt acum numai cele petrecute în ședința de Luni după amiază în sala Ateneului. Ședința s'a deschis de P. S. Teodosie Ploșteanul, Vicarul Sf. Mitropolii al Ungro-Vlahiei. După ce în cuvinte miscătoare P. S. Sa a arătat rostul societății, lucrarea ei încununată de succes de până acum, mulțămeste apoi tutulor, cari au sprijinit moral și material această societate și mai ales D-nei Anastasia Gr. Filipescu, președinta societății. Urează în urmă numai bine societății.

După P. S. Sa a vorbit D-nul Balan, profesor la seminariul teologic român din Sibiu. D-sa a arătat ce a fost în trecut Biserica Ortodoxă pentru neamul nostru și ce e acum pentru Români de peste Carpați. În Biserică stă mântuirea și în jurul ei trebuie să se uniască toți cei cu credință în bine și cu nădejde în viitor. D-nea sa a adus și o scrisoare adresată Președintei Societății de I. P. S. Mețianu, Mitropolitul Românilor ortodoxi de peste Carpați. Citirea scrisorii a stărnit aplauze unanime. I. P. S. Sa a dăruit și 500 lei pentru scopurile societății.

În urmă s'a citit raportul general al comitetului central, situațiunea financiară a societății și apoi raportul comisiunii cenzorilor.

III.

Și pentru că clerul nostru a dat și dă cel mai puternic sprijin acestei Societăți, reproducem aici raportul D-lor

cenzori pentru ca toți să vadă cum stă situațiunea financiară în curs de un an.

Iată acest raport:

Prea Onorați Membri,

Potrivit obligațiunei de cenzori ce ne impun statutele, avem onoarea să vă supunem raportul care constată gestiunea Societății Ortodoxe Naționale a femeilor române pe anul 1911.

Am verificat registrele, borderourile băncilor Naționale, băncii Colentina, actele justificative precum și toate scriptele Societății private la această gestiune și am constatat următoarele:

S'au încasat în interval dela Mai 1910 și până la 30 Septembrie 1911 suma de lei 149.567,06 provenită din donațiuni, cotizațiuni, subscripții, subvenții, colecte bisericești, fond pentru înființarea de biblioteci populare și venituri extraordinare din serbări, cupoane dela efecte și dobânzi.

Tabloul ce urmează ne înfățișează aceste încasări repartizate pe fiecare grup în parte.

Donațiuni	Lei	48.087,—
Venituri extraordinare	»	36.692,30
Colecte bisericești.	»	5.888,69
Subvenții.	»	1.500,—
Subscripții	»	17.320,—
Comitetul Parohial Batiște	»	4.626,—
» » Ploești	»	6.200,—
Donațiuni, Fond Inalienabil	»	970,—
Dobânzi	»	191,95
Cupoane dela Efecte.	»	1.277,50
Biblioteci populare	»	1.540 —
Total	Lei	149.567,06

Din această sumă de lei 149.567,06 s'au plătit lei 40.000,—Creditului Urban în comțul imobilului, din Srada Principatelor-Unite cumpărat de societate cu suma de lei 197.600 în vederea înființării unui institut de fete.

S'au mai cheltuit lei 27.995,65 a căror deslușire ne-o înfățișează tabloul următor:

Repartizarea cheltuelilor.

Cheltueli pentru imobil.	Lei	8.974,40
» generale	»	12.257,95
Diferințe de curs la efecte	»	103,50
Ajutoare	»	10,—
Grădina de copii No. 1	»	4.879,80
» » » » 2	»	1.175,—
» » » » 3	»	595,—
Totalul cheltuelilor	Lei	27.995,65

Restul de lei 81.571,41 l'am găsit plasat conform arătatilor tabloului ce urmează.

Banca Națională (fond inalienabil)	Lei	970,—
Administrația financiară Prahova	»	6.200.—
» » Tulcea	»	200,—
» » Argeș	»	100,—
Banca Națională (numerar)	»	1.784,66
Efecte publice	»	46.885,—
Insemne	»	650,15
Banca Colentina	»	22.790,95
Biblioteci Populare fondate	»	1.340,—
Casa (disponibil în numerar)	»	680 65
Total.	Lei	<u>81.571,41</u>

După cum se vede din tabloul recapitulativ dela pagina 34. situația financiară a Societății se prezintă cu un activ 279.171 41. bani, față de un pasiv de lei 157.600, care reprezintă restul rămas de plată Creditului Urban asupra imobilului din strada Principatele-Unite No. 65.

IV.

Congresul s'a închis în urma unei inimoase cuvântări a D-lui profesor I. Scurtu.

G...

